

זה השער לה'
צדיקים יבואו בו

ספר לוקוטו מורהר"ן

הנכבד והנורא. מי כמוהו מורה. היוצא בקדשה ובטהרה.
מפי קדש קדשים. נבון לחש וחכם חרשים. הלוא
הוא כבוד אדוננו מורנו ורבונו. הרב האמת. הגאון
הקדוש האמתי. נחל נובע מקור חכמה. אור
ישאל וקדושו. המפרסם בכל קצוי ארץ
וים וחוקים. שמו קדש. מורנו ורבונו הרב
רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה,
מקהלת ברסלב. בהרב הויתק וחסיד
מו"ה שמחה זצ"ל. בן לאותו צדיק
הרב הקדוש המפרסם מו"ה נחמן
הארזענקיר זצוק"ל. ומצד
אמו הצדקת המפרסמת בשם
טוב מרת פיגא זצ"ל. הוא נין
ונכד להרב הקדוש רבן של
כל ישראל. ק"ש מו"ה ישראל
בעל שם טוב זצוק"ל ישמח
אבין ואמן ותגל יולדתך.
עטרת זקנים בגיבנים. בזכותם
יאיר עלינו חסדי דויד הנאמנים.
ונזכה לחזות בנעם ה' פנים אל
פנים. חיש קל מהרה נשוב לציון
ברננים. במהרה בלימינו אמן:

דברים השומדים ברומו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים הע

אלו הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לה'
זאתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)
מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)

מ"ס עמוקים דברי פי אש נחל נובע מקור חכמה (מחזור יוד)

וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶינָה עַל שְׁמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ תִּהְיֶינָה לְשָׁנֵי עֶשֶׂר שְׁבָט: [שמות פרק כח-כא]
וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה': [שמות פרק לט-ל]

וְאֵלוֹ הַשָּׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים הָיוּ לָהֶם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים שְׁנָשָׂא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל לְבוֹ שֶׁהָיוּ מְפַתְּחִים פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה', שֶׁהֵם הָאוּרִים וְתַמִּים שְׁמֵהֶם הָיוּ שׁוֹאֲלִים כָּל הָעֲצוֹת. וּמֵאֵלוֹ הַשְּׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים שֶׁל הַשָּׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים שֶׁהָיוּ פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ, מִשֵּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַחוֹתָמוֹת שֶׁבְּקִדְשָׁהּ, וּמִשֵּׁם הַכַּחַשׁ שֶׁל הַדְּפֻסָּת סִפְרֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים.
[ליקוטי הלכות - יורה דעה הלכות יין נסך הלכה ג-ט]

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

מכון פיתוחי חותם
pitucheychotam@gmail.com
לפרטים בירורים והערות 02-5808554

תודות לאשה הנדיבה הדגולה
מרת דבורה בת יששכר שתחי'
יהי רצון שזכות הדפסת והפצת ספרי רבינו הקדוש
יעמוד לה ולזרעה עד סוף כל הדורות להצלחה וברכה נחת עושר ואושר
מנוחת הנפש ויישוב הדעת שמחה ושלווה עד אין קץ

...

תודות
להרב החסיד רבי אברהם נחמן שמחה ויצהנדלר שליט"א
ראש מכון "משך הנחל" על עזרתו הרבה בכל שלבי עריכת הספר
להרב החסיד רבי עופר שלמה גיסין שליט"א
ראש מכון דיבורי אמונה, מגדולי המשפיעים בחסידות ברסלב בדורינו
על ההדרכה ההכוונה העצה והתושיה

...

הפצה ושיווק
מכון אבן שתיה
לעילוי נשמת אברהם נחמן ניצני הי"ד
נעקדה"ש - כ"ח כסליו תשס"ב
טלפון: 1599-5-10000
או באתר: evenshtia.com

...

הפקה: אברהם תפילינסקי
סדר ועימוד: פינחס דוד טייבר
כריכה ושערים: ר. פלד

דברים השומדים ברומו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

אלו הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לה
ממלכת כהנים וגוי קדוש

השליט", הוא בחינת נקודה עם ואו. כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה כמו שכתוב (פראשית מ"א):
מן המעיין. ועל - שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעיין, שהוא יוד;
ובינה הוא נחל הנמשך מן המעיין. ועל - שם המשכות,

ספר לוקוטו מוהר"ן

ממאמרות טהורות של הרב החסיד המפרסם, בוצינא קדישא,
מונה הרב רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה. נכדו של
הרב הקדוש הפעל-שם טוב זכר צדיק וקדוש לברכה:
לקטנו מאמר אחר מאמר אמרות ה' טהורות. צפנת
פענח מגלה נסתרות. לעורר ישנים ולהוציא אסורים
בפשוטות. בתוכחת מגלה ואהבות מסתרות.
לסקל הדרכים ולפקח עינים עורות. חצובים
מאבני מחצב אבנים יקרות. כל הרוצה לסמך
עליהן בנינים גדולים על-פי הקדמות
ישראל. דברי חכמים נטועים כמסמורות.
בהם ימצא מרגוע לנפשו ועצות
ישראל. ויזכו לראות ביאת מורה צדק
לקבץ מפזרות. ויכונן על משפטים
קדש-קדשים והיכל ואולם ועזרות:

גם אלה לחכמים יבינו מדעתם, כי לא
כגוים שהיו בימי חכמי הש"ס ז"ל הגוים
האלו אשר אנו מתגוררים בארצותם, כי
המה היו עובדי כוכבים ומזלות, דבקים
בכל התועבות, ולא ידעו את ה' ואת דבר
קדשו לא הכירו. אבל העמים שבזמננו
את ה' הם יראים ונותנים כבוד לתורתו,
עושים חסד ומשפט בארצותם וחסד
עם היהודים החוסים תחת כנפיה,
וחלילה לנו לדבר או לכתוב שום גנאי
עליהם. וכל מקום שנזכר בספרים "גוי"
או "נוכרי" או "אומות העולם" וכדומה,
הכוונה על עכו"ם אותם שהיו בימי
המשנה:

נוסח שער הראשון שבדפוס מוהר"ת זצ"ל:

מיס עמנוקים דברי פי אלו נחל נטוע סוקר חכמה (ממנו יוד)
מ"א (פראשית מ"א):

פרקים הנעמדים ברומו של עולם

תוכן הענינים

עיצוב כריכה עטיפה ושערים ע"פ תורה ל"ד והקדמת רבי נתן
אודות הספר הקדוש עמוד 1
אודות רבינו הקדוש עמוד 2
שמונה עשרה כללים ללימוד בליקוטי מוהר"ן בעיון עמוד 6

הקדמת רבי נתן עמוד א
שיר נעים עמוד ה
התורה - לכו חזו עמוד ו

לקוטי מוהר"ן קמא עמודים א-קכב:
שער לקוטי מוהר"ן תנינא
הקדמה

ליקוטי מוהר"ן תנינא עמודים א-מד
הוספות תורות מכתב יד רבינו עמודים א-י

הסכמות עמוד 1

ההקדמה הראשונה שנדפס בליקוטי מוהר"ן דפוס ראשון עמוד 2
מפתח על פי סדר התורות עמוד 3
מפתח התורות מכתב יד עמוד 6

מפתח על פי סדר פרשיות השבוע עמוד 7
מפתח התפילות על פי התורות בספר ליקוטי תפילות עמוד 8
מפתח רמזים על התורות בספר ליקוטי הלכות עמוד 9
נוסח הפדיון מכתב יד רבינו עמוד 12
שיחות ממעלת תורת רבינו וספריו עמוד 13

תיקון הכללי

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

אודות ספר ליקוטי מוהר"ן

מאמרי תורתו של רבי נחמן נדפסו בספרו 'ליקוטי מוהר"ן'. הספר נדפס לראשונה על פי הוראתו ל רבי נחמן בשנת תקס"ח (1808), שלוש שנים לפני פטירתו. החלק השני מן הספר נדפס על ידי תלמידו רבי נתן שנת תקע"ב (1812), שנה לאחר פטירתו, גם כן על פי הוראתו של רבי נחמן שנתן לו עוד בחייו.

עשר שנים לאחר פטירת רבי נחמן, בשנת תקפ"א (1821), סיים רבי נתן מהדורה חדשה של הספר, המשמשת עד היום הנוסח שעל פיו מדפיסים את המהדורות השונות של הספר. בהוצאה זו הוסיף רבי נתן הסברים והערות, סידר את המאמרים בתוספת מראי מקומות וצינוי אותיות למאמרים, ותיקן את השיבושים שהיו בהדפסה הראשונה שלא נדפסה בצורה תקינה. את הספר הזה הדפיס במו ידיו בעזרת בניו בדפוס שבנה בביתו. הקמת דפוס יהודי באותם ימים הצריכה קבלת רשיון מן הצנזורה של שלטון הצאר הרוסי, שהיה קשה מאד לקבלו. כתוצאה מכך התבצעה עבודת ההדפסה במחתרת, ורבי נתן היה חשוף להלשנות ורדיפות, ואף נכלא לכמה ימים בבית הסוהר. במכתביו וספריו של רבי נתן מתוארות התלאות הרבות שהיו מנת חלקו בעבודת ההדפסה, מלבד הקושי העצום להשגת המימון הרב שהיה דרוש להמשך הדפסת הספרים.

בספר על שני חלקיו יש 311 מאמרים, מהם ארוכים ומורכבים, ומהם קצרים מאד הכוללים אימרה או עצה והנהגה. חלק גדול מן המאמרים נכתבו על ידי רבי נחמן, או הוקראו על ידו לרבי נתן שכתב אותם לצורך ההדפסה. על מאמרים אלה מצוין בדרך כלל "לשון רבינו ז"ל". שאר המאמרים נכתבו על ידי רבי נתן כסיכום של דברי רבי נחמן בעל פה (שנאמרו כמנהג התקופה באידיש). את רוב המאמרים האלה הראה רבי נתן לרבי נחמן וקיבל ממנו תיקונים והערות למה שכתב.

תורותיו של רבי נחמן בנויות כמבנה בעל חוקיות מסוימת, ומצריכות מעקב מדוקדק אחרי התפתחות המאמר מראשו לסופו, והבנת הקשר בין חלקיו. רבי נתן מאריך בסוגיה זו בהקדמה הארוכה שכתב לספר, וראוי לכל לומד ומעיין לקרוא אותה לפני הלימוד. השימוש הרב של רבי נחמן במובאות מן התנ"ך ומדברי חז"ל בנגלה ובנסתר מחייב את הלומד להיות בקי בספרות הענפה של התורה שבכתב ושבעל פה, או לעיין במראי המקומות. שימת לב לשני ענינים אלה מאפשרים לעקוב אחרי המאמרים העמוקים ולהפיק מהם את המירב.

על ספר 'ליקוטי מוהר"ן' נכתבו כמה פירושים במשך השנים. הידועים שבהם הם: 'פרפראות לחכמה' מאת רבי נחמן גולדשטיין (הרב מטשעהרין), 'ביאור הליקוטים' מאת רבי אברהם חזן (שאף ניסח ח"י כללים עמוקים ללימוד הספר בעיון על פי דברי רבינו ומוהר"ן), 'אבי הנחל' מאת רבי ברוך אפריים, ו'מי הנחל' מאת רבי אלתר טפליקר. ספרים רבים נוספים נכתבו על ידי הלומדים חסידי ברסלב במשך השנים עד היום.

אולם הפירוש המוסמך והמעמיק ביותר לתורותיו של רבי נחמן הם דברי רבי נתן בספרו הגדול 'ליקוטי הלכות'. ספר זה נכתב על פי הוראתו של רבי נחמן לתלמידו לחדש בתורה והוא כולל אלפי דפים ומחולק לשמונה כרכים. הספר בנוי על פי סדר ההלכות בשולחן ערוך, וכל מאמר מקשר בין פנימיות ההלכות על פי מאמר אחר ב'ליקוטי מוהר"ן' לבין מועדי השנה ופרשיות התורה ועוד סוגיות באמונה והתחזקות בעבודת השם. בתוך המאמרים הרבים בספר מובלעים פירושים רבים לכל מאמרו של רבי נתן. במשך השנים נדפסו כמה ספרים המלקטים פירושים אלה על פי סדר התורות. הנסיון מוכיח שאין אפשרות לעמוד על עומק תורותיו של רבי נחמן ללא לימוד עקבי בדברי רבי נתן, תלמידו המובהק והמוסמך. בסוף ספר 'ליקוטי מוהר"ן' יש מפתח על פי סדר התורות עם פירוט המקומות ב'ליקוטי הלכות' בהם כתב רבי נתן על התורות שב'ליקוטי מוהר"ן'.

• • •

מההדפסה הראשונה בחיי רבי נחמן, עד היום, יצאו לאור מהדורות רבות של הספר 'ליקוטי מוהר"ן', שעל ידם זכה העולם להופעת האור הגדול אורו של רבינו רבי נחמן לתלמידו לחדש בתורה והוא כולל אלפי דפים ומחולק לשמונה ספר ליקוטי מוהר"ן מהודר ומאיר עיניים, על מנת שהלימוד בספר הקדוש הזה יהיה מושך ונעים לעין וללב, על כן אזרנו עוז והשקענו עבודה מרובה להדפיס את הספר במתכונתו הנוכחי כפי שענייכם רואות כיום. **הדפסה זו ייחדנוהו לציין 200 שנה להסתלקותו של האור הגדול רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב**, שנסתלק לגניז מרומים ביום שלישי י"ח תשרי תקע"א (1810) היום הרביעי של חג הסוכות. תפילתינו ובקשתינו לפני אבינו שבשמים, שיזכותנו של רבינו הקדוש יעמוד לנו ולזרעינו וזרע זרעינו עד עולם, שיזכו להעבוד את השם יתברך על פי עצותיו והדרכתיו של רבינו הקדוש, ויהיו דבוקים בעץ החיים הצדיק הקדוש כל ימי חייהם.

אודות רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב

לידתו ותחילת הנהגתו

רבינו הקדוש, מורנו הרב רבי נחמן מברסלב ז"ע נולד בעיר מזיבוז (אוקראינה), ביום שבת, ראש חודש ניסן, בשנת תקל"ב (1772). אביו היה רבי שמחה, בנו של רבי נחמן מהורודנקא, מתלמידי החשובים של רבי ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט), מייסד תנועת החסידות. אימו, פייגה, היתה בתה של אדל, בתו של הבעש"ט.

כנהוג בין היהודים במזרח אירופה באותן שנים, נשא רבינו את אשתו סאשיא (בת ר' אפרים מהוסאטין) בגיל שלוש עשרה, ביום בר המצוה שלו, בשנת תקמ"ה. ראשון תלמידיו, רבי שמעון, שהיה מבוגר ממנו, התקרב אליו ביום חתונתו. תיאור מהלך ילדותו ונעוריו והתעלותו בעבודת השם עד שזכה למדרגותיו הנעלות מובא בספרים 'שבחי הר"ן' ו'חיי מוהר"ן'. לאחר שהתגורר כמה שנים בהוסאטין עבר רבינו לעיר מדוויבקה, שם התקרבו אליו חסידים ותלמידים והוא היה לרבם ומורם.

נסיעתו לארץ ישראל

בח"י אייר (ל"ג בעומר) תקנ"ח (1798) יצא רבינו לנסיעתו לארץ ישראל, והגיע אליה בערב ראש השנה תקנ"ט לעיר חיפה, ושם התפלל בראש השנה במערת אליהו הנביא. לאחר מכן ביקר בטבריה וצפת ובמירון, ומעכו הפליג בחזרה לביתו. בנסיעתו זו שהה במשך קרוב לשנה, עד לחזרתו מארץ ישראל סמוך לחג השבועות תקנ"ט. רבינו סיפר גדולות ונצורות על מעלת ארץ ישראל ועל מה שהשיג שם. וכך כותב תלמידו רבי נתן: "ועוצם ההשגה שזכה בארץ ישראל, אילו כל הימים דיו וכו' אין מספיק לבאר, אשר לא נשמע ולא נראה מי שיזכה ע"י כניסה לארץ ישראל להשגה מופלגת עצומה ועליונה כזו, עד שעלה למדרגה עליונה גבוה מאד. וחלילה לנו לדבר מזה, שלא לפגום ולמעט בכבודו, חס ושלום, כי אין לנו כלים ודיבורים לכנות בהם עוצם השגתו ומעלתו, כי רבינו ז"ל היה חידוש מופלג מאד, אשר לא היה חידוש כזה אפילו בדורות הקודמים" (חיי מוהר"ן ק"מ).

המחלוקת שהיתה עליו

בשנת תק"ס (1800) עבר לעיר זלאטיפולי. לקראת סיום ישיבתו שם, התעוררה עליו מחלוקת גדולה מצד הסבא משפאלי, אמנם רוב גדולי הדור מתלמידי המגיד ממזריטש (תלמיד הבעש"ט וממשיך דרכו) כמו הרבי מברדיטשוב ובעל התניא ואחרים החזיקו ידם עם רבינו.

ישיבתו בברסלב

באלול שנת תקס"ב (1802) עבר רבינו לעיר ברסלב (הנקראת בפי הגויים בראצלב). בכניסתו לגור שם אמר "היום נטענו שם ברסלבר חסידים", ושם זה לא ישתקע לעולם, כי לעולם יהיו אנשי שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב" (חיי מוהר"ן קט"ו). את שינוי השם ל'ברסלב' הסביר על פי דברי הנביא: "[ונתתי לכם לב חדש, ורוח חדשה אתן בקרבכם] והסירותי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר" (יחזקאל ל"ו כ"ו), ודרשו חז"ל: "אל תקרי לב בשרי אלא לב בסרי, שיהיה לב כל אחד בוסר בחלקו של חברו [כלומר אינו מקנא בשל חברו]" (ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שני"א, ופירוש זית רענן שם), 'לב בסרי' אותיות 'ברסלב' (חיי מוהר"ן של"ט).

התקרבות תלמידו רבי נתן

סמוך לכניסתו לברסלב התקרבו לרבינו תלמידו המובהק מורנו הרב רבי נתן (מוהרנ"ת), וחברו רבי נפתלי. שניהם היו לתלמידיו הגדולים המובהקים, ועליהם אמר שהם היחידים מתלמידיו שניתן לומר עליהם שיודעים ומבינים קצת את ענינו ודרכו.

רבי נתן נולד בט"ו בשבט תק"מ (1780), לאביו ר' נפתלי הירץ מהעיר נמירוב, והיה חתנו של אחד מגדולי הרבנים בדורו, רבי דוד צבי אירבאך. בהיותו בן עשרים בערך התקרב לתורת החסידות, והיה מקורב לכמה אדמוורי"ם, ובעיקר היה לתלמיד חביב לרבי לוי יצחק מבארדיטשוב. לאחר שחברו רבי ליפא התקרב לרבינו, נסע רבי נתן לברסלב יחד עם חברו רבי נפתלי, ומאז דבקה נפשו ברבינו. עוד לפני שהגיע רבי נתן לברסלב, אמר רבינו לתלמידיו: שהוא משתוקק שיתקרב אליו איש למדן ובעל לשון נפלא, ודיבר גדולות על מעלת נשמתו (חיי מוהר"ן ש"ס"ד, אבני"ה ברזל ה'). לאחר שנתקרב רבי נתן והתחיל לכתוב את תורותיו וספריו של רבינו אמר עליו: "ברוך השם, שהזמין לי רך בשנים אחד, שאפילו דיבור אחד מדיבורי לא יהיה נאבד עוד" (חיי מוהר"ן ש"ס"ה), ו"אם לא היה הוא, לא היה לכם אפילו עלה [דף] אחד מהספר [ליקוטי מוהר"ן]" (חיי מוהר"ן ש"ע). תלמידי רבינו הבינו ממנו שהוא סומך את רבי נתן כתלמידו המובהק, ועל פיו תהיה השארת והמשכת ענינו בעולם (פרפראות לחכמה ו' ט"ו).

מחלתו ויסוריו

לאחר שנפטרה אשתו הראשונה בקיץ תקס"ז, חלה רבינו בחולי השחפת. "ותיכף שעשה ההוסט [השיעול] הראשון, אמר תיכף שיסתלק [שייפטר מן העולם], והתחיל מיד לדבר מהסתלקותו וכו' ודיבר הרבה מהחולאת שלו שהוא מסוכן מאד, וציוה להתפלל עליו" (ימי מוהרנ"ת כ"ו).

לרבינו נולדו שני בנים וחמש בנות. אשתו הראשונה, שני בניו ושתיים מבנותיו נפטרו בצעירותם עוד בחייו. כמו כן הטלטל בנסיעות רבות לצורך רפואתו ולעוד מטרות נשגבות שלא גילה אותן. על יסוריו, מחלתו וטלטוליו, והמחלוקת הגדולה שהיתה עליו, כתב רבינו ז"ל במכתב משנת תקס"ז: "כה דברי אהובכם הכותב בדמע, מגודל השמחה אשר בלבבי, שהקדוש ברוך הוא נתן לי כוח ברזל לשאת עוד היסורים וטלטולים כאלו" (חיי מוהר"ן קס"ו).

גילוי סיפורי המעשיות

בקיץ של שנת תקס"ו (1806) שהה רבינו בנסיעה לכמה עיירות בסביבות ברסלב, וכשחזר מנסיעה זו סיפר את המעשה מאבדת בת מלך, הסיפור הראשון בספר 'סיפורי מעשיות'. זמן קצר אחר כך, בראש השנה תקס"ז אמר רבי נחמן את התורה "פתח רבי שמעון", בסימן ס' בספר 'ליקוטי מוהר"ן', אשר בה הוא מבאר שהתעוררות השינה של אנשים שישנים את ימיהם (כלומר עובדים עבודת השם שאין בה את חיות השכל והחכמה) נעשית ע"י שמספרים להם סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, שבהם מרומזים ומולבשים שרשי סודות התורה והבריאה.

במשך ארבע השנים שאחר כך, עד לשנת תק"ע, סיפר רבינו בהזדמנויות שונות סיפורים נוספים. בדרך כלל היה שומע סיפורים ושיחות מאנשיו בענינים שונים ואז היה מתחיל לפתע לספר סיפור. רבי נתן כותב שחלק מהסיפורים היו מבוססים על סיפורים ידועים שמספרים בעולם, אבל רובם היו חדשים לגמרי. רבי נחמן הפליג מאד במעלת שלושה עשר הסיפורים שסיפר, ואמר שיש להם סגולות רוחניות עליונות לנשמה בעצם שמיעתם וגם סגולות גשמיות (כמו פקידת עקרות). בין גדולי חסידי ברסלב בדורות האחרונים מקובל שעצם אמירת הסיפורים ע"י רבי נחמן ותוכנם נעשה כחלק מענין גדול ונשגב של תיקון נשמות ישראל וגילוי אורו של משיח לקראת הגאולה השלמה.

הדפסת ספרו 'ליקוטי מוהר"ן'

בשנת תקס"ח (1808) ציוה רבינו להדפיס את התורות שאמר עד אז בספר 'ליקוטי מוהר"ן', ושלה לקבל הסכמות עליו מכמה מגדולי הדור וביניהם החוזה מלובלין והמגייד מקאזניץ. הוא הפליג בשבח של ספרו מאד ואמר שיציאתו בעולם היא אתחלתא דגאולה (חיי מוהר"ן ש"מ"ו). כשאמר לרבי נתן תורות ומאמרים מאז והלאה אמר לו: "זה יהיה לך על הספר השני" (ימי מוהרנ"ת כ"ט), ואכן חלק שני (יתנינא, בארמית) מהספר נדפס ע"י רבי נתן בשנת תקע"א לאחר הסתלקות רבינו ז"ל. בספריו חוזרת ההמלצה והעצה לקבוע שיעורים יומיים בספרו בבקאות ועיון, והדרכה לדרך מיוחדת של הליכה עם התורות המשלבת עיון עמוק בעבודת השם למעשה (חיי מוהר"ן ש"מ"ו, ש"מ"ט, ש"פ"ח, ש"פ"ט).

גילוי התיקון הכללי

בשנת תק"ע גילה רבינו לתלמידיו את ענין התיקון הכללי, והוא אמירת עשרה מזמורי תהלים (ט"ז ל"ב מ"א מ"ב נ"ט ע"ז צ' ק"ה קל"ז ק"נ) למי שקרה לו מקרה לילה, ח"ו. הוא גילה שאמירת המזמורים הוא תיקון לפגם הברית שהוא שורש כל הפגמים שבנפש, וזהו התיקון הכללי כל העברות. כמו כן ייחד את תלמידיו (רבי נפתלי ורבי אהרן) לעדות "ואמר: שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על

קברו ויאמר שם אלו העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים, אפילו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד, חס ושלוש, אזי אתאמץ ואשתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו. ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר, שאלו העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים מועילים מאד מאד" (שיחות הר"ן קמ"א, חיי מוהר"ן רכ"ה, ליקוטי מוהר"ן ר"ה, תניינא צ"ב). את ענין תיקון הכללי ציוה על תלמידיו לגלות ולפרסם בעולם, לתועלת כלל נשמות ישראל.

המעבר לעיר אומן

קודם חג הפסח בשנת תק"ע (1810) אמר רבינו לחפש לו דירה בעיר אומן. בליל שבת קודש, ראש חודש אייר תק"ע היתה שריפה גדולה בעיר ברסלב, וביתו של רבינו נשרף בין שאר בתי העיר. למחרת בבוקר באו הוודיעו לו שהדירה בעיר אומן מוכנה, ומיד יצא רבינו לדרכו, התעכב בדרך אצל חסידיו בכמה עיירות, ונכנס לגור באומן ביום רביעי ה' אייר תק"ע. לרבינו היתה "כוונה גדולה ונוראה מאד בזה שבא לאומן" (חיי מוהר"ן קצ"ב). הוא גילה שבא לגור ולהיפטר באומן כדי להקבר בבית החיים הישן שם, אשר בו טמונים אלפי יהודים שמתו על קידוש השם בגזירות שנת ת"ח. רבינו אמר שיש "לא אלפים נשמות כאן, כי אם רבבות, רבבות, רבבות וכו' מצפים על תיקונים שלי" (חיי מוהר"ן קצ"א).

הדרכתו ועצותיו

כידוע ומפורסם בעולם, יש בספרי רבינו ז"ל על עידוד וחיזוק גדול לכל אדם, ועצות רבות ונפלאות בכל עניני החיים ועבודת השם, מלבד אזהרתו על דקדוק שמירת ההלכה, ועסק התורה התפילה והמצוות באמונה ובשמחה. אמנם על שתי הנהגות אמר שהם חיוב ותיקון סגולי לכל נשמה מישראל לדורות: לימוד הלכה בספר שולחן ערוך בכל יום, ושעה של תפילה אישית בכל יום שבה יפרש האדם את שיחתו לפני בוראו (שיחות הר"ן קפ"ה). עצה זו נקראת 'התבודדות', ועליה אמר רבינו ז"ל שהיא "מעלה עליונה וגדולה מן הכל" (ליקוטי מוהר"ן תניינא כ"ה).

כמו כן הזהיר רבינו ז"ל את תלמידיו בחייו להתקבץ אליו בראש השנה ולהתפלל עימו ביחד, ואמר שהוא עושה בזה תיקונים גדולים שאין בשום זמן אחר. תלמידי רבינו ז"ל הבינו ממנו שרצונו חזק מאד שימשיכו לקיים את הקיבוץ הזה גם לאחר הסתלקותו: עליה לצינו הקדוש בערב ראש השנה ואמירת תיקון הכללי, ותפילה ביחד בימי ראש השנה בבית כנסת בעיר אומן (חיי מוהר"ן ת"ג, ת"ו, פרפראות לחכמה על ליקוטי מוהר"ן תניינא ה' בסופו).

שלוש עצות אלו (לימוד שולחן ערוך, התבודדות, הקיבוץ בראש השנה) הן שלוש ההנהגות העיקריות שעליהן בנוי ענין חסידות ברסלב לדורות (ביאור הליקוטים ס"א אות ס"א, נתיב צדיק מכתב מ"א).

הסתלקותו מן העולם

ביום שלישי, י"ח תשרי תקע"א (1810), היום הרביעי של חג הסוכות, נסתלק רבינו ז"ל ונטמן בבית החיים הישן באומן. רבי נתן כתב תיאור ארוך ומרגש על הסתלקות רבינו ז"ל, ומסיים שם: "כי שם המקום המוכן לו מששת ימי בראשית, לעסוק שם בתיקון העולם לדורות, לכל מי שיבוא אליו לשם, ויאמר העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים הידועים אצלנו, כאשר הבטיח בחיים חיותו, אשרי הזוכה לזה" (ימי מוהר"ן ס"ו).

"האש שלי תוקד עד ביאת המשיח"

לאחר הסתלקות רבינו נבנתה חסידות ברסלב ע"י רבי נתן. הוא לא הפך לאדמו"ר במקום רבינו, כי שמע ממנו שרצונו שהמשכת שיטתו תהיה באופן של "להשאיר תלמידים שיעשו תלמידים", וחזה ואמר שכך יהיה עד ביאת המשיח (חיי מוהר"ן מ"ו, שע"ג).

הוא סידר והדפיס את ספרי רבינו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות וספר המידות), כתב את שיחותיו ותולדותיו של רבינו (בספרים 'חיי מוהר"ן', 'שיחות הר"ן' ו'שבחי הר"ן'), וכתב ספרים המלקטים את עצות רבינו למעשה (קיצור ליקוטי מוהר"ן, ליקוטי עצות).

רבי נתן בנה את בית המדרש באומן, והמשיך את הקיבוץ הקדוש בראש השנה, כפי שלמדו מרבינו ז"ל שרצונו שימשיכו בו גם לאחר הסתלקותו. כמו כן היה נוסע בין העיירות והכפרים באוקראינה ולימד את תורת רבינו, וקירב יהודים רבים לחסידות ברסלב. בשנת תקפ"ב (1822) נסע רבי נתן לארץ ישראל, וסיפור נסיעתו מופיע בספר תולדותיו שכתב.

מלבד ספרי רבינו, כתב רבי נתן את ספריו הנפלאים: ליקוטי תפילות; וליקוטי הלכות: (שמונה כרכים על סדר השולחן ערוך, ובהם ביאור והרחבה על פנימיות הלכות התורה על פי ספרי הקבלה וספרי רבינו ז"ל). רבי נתן כתב גם את תולדות חיי (ימי מוהר"ן ת), את ספר שמות הצדיקים, ומכתבים רבים לבנו ותלמידיו שנדפסו בספר עלים לתרופה.

במשך חמש שנים (תק"צ-תקצ"ה) סבל רבי נתן ממחלוקת קשה וגדולה עליו ועל כלל חסידי ברסלב. ממכתביו וספריו שכתב באותה תקופה ניכרת התחזקותו המופלאה גם בזמנים קשים ביותר, ואמונתו בשיחתו של רבינו ז"ל שהבטיח שענינו ייגמר כרצונו (חיי מוהר"ן רכ"ט), ושומר: "האש שלי תוקד עד ביאת המשיח" [באידיש: "מיין פייעריל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען"] (חיי מוהר"ן מ"ו, רכ"ט, ש"ו). בספר שיחות וסיפורים אות ג' כתב שמשמעות המילה באידיש שאמר רבינו היא גם שלעיתים עלול להיות שיישאר מן האש רק ניצוצות קטנים. ראה עוד בספר שיח שרפי קודש ה' תנ"ב).

בערב שבת קודש, י' בטבת תר"ה (1845) נסתלק רבי נתן מן העולם, מוקף בבניו ותלמידיו. לפני פטירתו חיזק את תלמידיו בצוואתו שיתאמצו "בממון, ברצון ובטרח" להדפיס את ספרי רבינו ולהפיצם בעולם, ואמר: "אפילו דף אחד מספרי רבינו ז"ל יהיה תיקון על הכל" (סוף ספר עלים לתרופה).

• • •

ח"י כללים ללימוד בסה"ק לקומי מוהר"ן בעיון ועומק. ערכם הרה"ח איש אלקים קדוש וטהור ראש חבורתינו מוה"ר אברהם זצ"ל בן להקדוש וו"ח וכו' וכו' מוהר"ר נחמן מולמשינער זלה"ה תלמיד מובהק מוהר"ת ז"ל. אשר הוציאם מדברי רבינו ז"ל ומדברי תלמידו הק' מוהר"ת ז"ל המצורפים ומורכבים בדברי הזוה"ק והאריז"ל, נעתק בקיצור מהקדמת ספרו הק' באור הלקומים.

יא) כשנומר להודיע עצם השגה של כל תורה ומביא אח"כ איזה כתוב או מאחז"ל שמבאר בו זאת ההשגה, אין דרכו להרכיב בזה הכתוב או מאחז"ל ענין חדש שלא דיבר מקודם, ואם נראה לפעמים לעיני המעיין ששינה מדרך זה ידע נאמנה כי נמצא לזה באור מדבה"ק. ובחתימתו ויגיעתו ימצא ויראה מעט או הרבה אשר נרמז גם זאת בדבר ההשגה שדבר וגילה, ואז יבין כוונתו הנפלאה שהביאתו לזה.

יב) בהדברים הנודעים ומבוארים בדברי חז"ל או בספרי הקבלה, נמצא כמה פעמים שאינו מזכיר בהם זולת ראשי פרקים וסמך על המעיין שיודע מהם או שידרוש אחריהם.

יג) בפירושו וביאוריו להכתובים ומאחז"ל ע"פ השגותיו הק'. אינו מוציא את הכתובים ומאחז"ל מידי פשוטם, וארובה מיוחדים ומקושרים הם פירושו עם פירוש הפשט ומשלים ומבאר אחד את חברו.

יד) האמונה הפשוטה ברוממות דעת הבורא ית' לאין סוף ועומקה לאין תכלית, עד כי נמצאים הרבה דברים הנראין לדעתנו האנושית כשני הפכים בנושא אחד אבל לדעתו וחכמתו ית' הבלי גבול, לבלתי הפכים יחשבו. ויש גם להיפך, שיש דברים שלחויב דעתו ית' נחשבים הם לשני הפכים ומדעתנו האנושית נעלם ונסתר לגמרי סיבת זה החיוב.

טו) בענין שם השכינה, אשר מבואר מדברי המקובלים שהיא המשכת אלקותו ית' לכלליות הבריאה, ולהיותה נחשבת בזה כביכול כעין זולתו, ובאמת לא נחשבת לזולתו ח"ו, כי מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירושו ממש הוא כמחשבה לאמצעי וע"ז ח"ו, ולא כן בלב החכמים ומכינים מדעתם (בידיעה דלא נדע ונתפס בדעת העבים והמגושמים כמונו) כי להם תהיה התחשבותה כזולתו ואמצעי כביכול בתכלית אחדותו בעצמו ית', אשר באמת האמתי אין עוד מלבדו וזולתו.

טז) בדברי הסברת התורה שבחכמת האין סוף ית', אשר אין סוף ותכלית להסיכובים והצמצומים המוכרחים להסברתה והבאתה בלב המוגבלים והגופניים, (שהם כלל המאמרים והתורות שמגלים לנו הצדיקים) שהם באמת כשני הפכים בנושא אחד להביא ולהסביר דעתו ית' האין סוף בלב המוגבל, ע"כ באמת אין שום יכולת ואפשרות לכא ולכנוס בסיכובים ובצמצומים כ"א ע"י האמונה לכד, ובכיוול דעת עצמו לגמרי. וגם כפי האמונה בדברי הרופאים (הצדיקים) ועצותיהם להשמר ולרפא את המוח והדעת מיום ליום, כן זוכין לעשות ולקיים את דבריהם עד שזיריה גם עליהם הדעת הבלתי נודע להם בתחלה.

יז) לפעמים מביא ב' או ג' ראיות לדבר אחד, ולהבלתי מעיין ומעמיק בדבריו נראים ונדמים כראיה אחת, והוא מסבת רוב הקשר שהם קשורים ואחודים זה בזה.

יח) אין דרכו להרכיב באמצעות קשרי דבריו הק' שבכל תורה ענין מיוחד בפני עצמו בלתי כוונה המיוחדת לזה.

א) מלבד הנסתר והדרש שנמצא במאמריו הק', בעשרם ממקום אחר, וממאמר אחד לחבירו (וכמה פעמים נראה שגם עצם המאמר הוא כעין חידה והלכשה נפלאה להשגתו כעין הלכשה השגתו בספורי מעשיותיו) עוד גם בבואם בסוד הנגלה, נכונים ונפלאים הם בחכמה ובתבונה הרישא והסיפא והאמצעיתא שמפרשים ומבארים זה לזה וזה לזה.

ב) בפלס ומשקל חכמתו ורוח קדשו מנה וספר כל דבור ודבור הן בפה והן בכתב מה לקצר ומה להאריך מה לחסר ומה ליתר.

ג) במקום שכולל הרבה דברים וענינים, ובוחר בענין אחד ותופס אותו למשל ולדוגמא ללמד מאתו על כל הענינים, נגלה ונראה כמה פעמים שנמצא לו כוונה מיוחדת מה שבחר ותפס זה הענין ולא ענין אחר.

ד) כעין המבואר ונודע בענין הכתוב וקשרתם לאות על ידך שכוונת הכתוב הוא עליו בעצמו ועל פרשיותיו לקשרם לאות וכו' ואם יחסר אפי' אות אחת מעצם הצווי וקשרתם וגו' אין בהקשירה שום ממש כלל, וחכמי הקבלה מפליגים מאד ברוממות האורות והמוחין שבכל אות ואות מאלה הפרשיות הנקראים כתרא דמלכא ומבואר ונראה מדבריהם שגם האותיות מהצווי הזה בעצמו וקשרתם וגו' נמצאים באלה האורות והמוחין, וכן נמצא הדוגמא הזאת במצוות וכתבתם וגו'. כמו כן הוא בהשגותיו ומאמריו הק', שבאמירתם והתגלותם בעצמו נמשכו ונתגלו אלו התיקונים הנזכרים בהם, (וכן הוא גם עכשיו שע"י לימודם נתעוררים ונתגלים אלו התיקונים שבמאמר זה שהוא לומד. עי' בלקו"ת סוף סי' פ"ז).

ה) כל מקרא או מאחז"ל שמוזכר חלק ממנו לאיזה ענין או פרט, נכנס ונתבאר כל המקרא והמאחז"ל בזה הענין לכל פרטיו.

ו) ענין הכתוב "זה לעומת זה עשה האלקים" כפי באורו בספרי אמת שכל מה שנמצא מצד הקדושה והטוב, נמצא כנגד זה מצד הטומאה והרע (כקוף בפני אדם) ונלמד כמה פעמים צד הטוב מהפוכו שבצד הרע.

ז) בכל המדות והבחינות שמוזכר בהם בכל ענין, כלולה כל מדה ובחינה בפרטיות מכל המדות והבחינות שבזה הענין (כעין המובא בספרי אמת בענין הספירות).

ח) כל המדרגות העולות מאין תכלית עד א"ס נחשבים כולם לאורות וכלים, כי כל מדרגה שלמטה יותר נחשבת לכלי כנגד המדרגה שלמעלה מאתה, והיא כנגדה תחשב לאור המתקבל בתוך הכלי.

ט) בענין השגותיו והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, עיקר כוונתו הוא על יחידי הדורות (כרשב"י והאריז"ל) וברובם ככולם לא יהיה עיקר כוונתו זולת על משה משיח בעצמו שאנו מחכים אליו.

י) בענין ביאור הכתובים ומאמריו חז"ל ע"פ השגותיו הק', דרכו שבתחלה מציע ומפרט עצם השגה לכל פרטיו. ואח"כ מבאר איך כל זה כלול ומבואר בהכתוב או המאחז"ל, ואם נראה לפעמים משנה מדרך וסדר זה נמצא לזה ביאור מדבה"ק, (זולת בלשון סתם יש שמקדים תחלה את הכתוב או המאחז"ל הכולל לכל דברי ההשגה שמבאר אח"כ).

הקדמה

אחי ורעי אדברה נא מעט מדרכי הספר הקדוש הזה, ויתר מזה יראו בעצמם, יראו עיניהם וישמחו לבם. והוא, כי כל תורה ותורה מדברי הספר הקדוש הזה מדברת מפמה וכמה דברים פְּרָטִיִּים: מפמה וכמה מדות טובות, מפמה וכמה מצוות תורתנו הקדושה, ומתרחקות מדות רעות; וכל תורה ותורה מדברת מדברים מיחדים, מה שלא נזכרו בתורה השנייה, וכן פלם. כגון התורה המתחלת: אמר אל הפהנים (בסימן ב). מדברת מתפלה ושמירת הברית שתלוים זה בזה, ושצריכין בחינת משפט לידע איך ללחם עם החרב הזה וכו', ובשכיל זה צריכין להפריש צדקה קדם התפלה וכו'; ומענין מחשבות זרות שבתפלה; ומענין למוד התורה הקדושה, ומתקמת המשכן וכו' וכו'; ושצריכין לקשר התפלה ונורא אשר אין דגמתו. ותורה שאחריה, כגון בחצוצרות וכו' (בסימן ה), מדברת מענינים אחרים, הינו מעשית המצוות בשמחה, ומתפלה בכה, ומראה וכו' וכו' וכיוצא בזה בשאר התורות, כי כל דברי הספר הקדוש הזה מלא עצות טובות ונוראות, ומדבר מפל המדות ומפל המצוות הנהוגות, ומתרחקת ושכירת כל התאוות: מתאות נאוף ותאות מזון ותאות אכילה מהרחקת הכבוד וכעס וקפידות ונגדלות (ומעלת האמת ועצם גנות השקר), מהרחקת העצבות והעצלות, מפגם הדבור, מלשון הרע ורכילות וכו', מפגם הראות ומפגם כל החושים, מקדשת העינים והחטם והאזנים והפה, שהם שבעת הנרות המאירין אל מול פני המנורה הקדושה: מקדשת שבת ויום טוב וראשי חודש; משלש רגלים בכלל, ובפרטיות מפל רגל ורגל בפני עצמו: מפסה, משבועות, מסכות, ומתמצות הנהוגות בכל רגל ורגל. שהם מצות אכילת מצה ואסור חמץ ושאר, וקריאת ההגדה וארבע פוסות בפסה, וכן מצוות ספה וארבעה מינים, והושענא רבה ושמיני עצרת ושמתת תורה, ומקבלת התורה בשבועות, מראשי השנה ותקיעת שופר ומיזם הפורים, מחנכה ופורים, מציצית ותפלין וקריאת שמע ותפלה. מצדקה ותלמוד תורה וממשא ומתן באמונה, מאמונה ומאמונת חכמים, מענוה, מיראה ואהבה וממעלות הרצון והכסופין דקדשה, מתפלה בכה ובכונה, הן משלש תפלות שביום, הן מגדל עצם מעלת שאר התפלות ותחנות ובקשות, שצריכין להרבות בהם בכל יום ויום, לומר תחנות ובקשות הרבה. ובפרט גדל מעלת ההתבודדות, לפרש שיתתו בלשון אשכנז לפני יתברך בכל יום בינו לבין קונו, שישפך פנים לבו נכח פני ה', שיוכחו להתקרב לעבודתו יתברך. ומגדל מעלת אמירת תהלים, שמוכח לתשובה, וממעלת הפניה לפני השם יתברך, כבן המתחמא לפני אביו, ממעלת לב נשבר ומתרחקת העצבות. ממעלת השמחה, שצריכין להכריח עצמו בכל כוחותיו להיות בשמחה תמיד, והרבה עצות נפלאות לבוא לשמחה. ממעלת קדשת ארץ ישראל. מענין המשכן ובית המקדש וירושלים, מגנות המחלקת ומגדל מעלת השלום, מתשובה, מתענית, מקדשת המחשבה ומתרחקת מחשבות

הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא ראו. ראו כי ה' נתן לכם ממזון, דברים העומדים ברומו של עולם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ק"ט) ולמכסה עתיק - זה המכסה דברים שפסה עתיק יומין. ואיפא דאמרי: זה המגלה דברים שפסה עתיק יומין. ותרויהו כחדא איתנהו בהאי חבורא קדישא, כי הוא מגלה ומכסה, מגלה ומכאר דברים עליונים ונעלמים, חדושים חדשים והקדמות יקות, נוראות ונפלאות, עצות מרחוק אמונה אמן, הנובעים ממקור מים חיים, מקור עליון ונורא מאד. עיר גברים עלה חכם וירד עז מכטה, דרך כמה צמצומים והשתלשלות מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, עד אשר נתלבשו בלבושין האלו בחלוקא דרבנן. בדרך צחות ונאות, וכדושים ערכים ונפלאים ומתוקים לחד, בדרך חכמה וטעם ופלאול וסברא ודרך חיים תוכחות מיסר השכל, הבוער פאש עד לב השמים. וכל תורה ותורה שגלה לעם סגלה, פלם מלאים עצות נפלאות ונוראות לעבודתו האמתית יתברך, פאשר יראה הוואה בעיניו, אם ישם לבו עליהם באמת לאמתו. כי אך לזה היתה פונתו הקדושה, לעורר ישנים ולהקיץ נרדמים, להישיר לבות בני אדם, אחינו בני ישראל, אליו יתברך, לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו, לפקח עינים עורות, ולהוציא אסורים בפשוטות, להוציא ממסגר אסיר, מבית פלא יושבי חשך, האסורים בתאוותיהן, והלכודים בהבליהם, והנדהים בעוונותיהם, להטות לבכם אליו יתברך להשיכם אל ה' באמת בדרך הישר והנכון לפניו, בדרך אשר דרכו בו אבותינו מעולם:

והנה אף על פי שהדברים גלויים ומוכנים קצת על פי פשוטן של דברים, אף על פי כן עוד דברים בגו, כי כפלים לתושיה, כי עדין פנימיות הדברים סתומים וחתומים מעין כל, כי הם דברים שפסה עתיק יומין, שצריכין לכפותם ולגלותם כדי להכניסם בזה העולם. כי המכסה הוא הגלוי וכו', וכמבאר מזה בכתבי האר"י ז"ל. וכאשר שמענו מפיו הקדוש ז"ל, שפעם אחת אמר, שהתורה שהוא מגלה היא גמוכה אלפים ורבות מדרגות מכפי מה שהשיגה במקומה העליון. והן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו, אשר השיגה יד שכלו הקדוש, הרם ונשא, להלביש ולהוריד דברים גבוהים ונוראים פאלה, דברים קדושים ודקים ורוחניים מאד, להלבישם בלבושים רבים וצמצומים, עד אשר יהיו דברים השווים לכל נפש להודיע לבני האדם גבורותיו יתברך, לגלות עצות ודרכים ונתיבות להגיע לעבודתו יתברך באמת, למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים, אין עוד:

והנה דבר שפתים אך למחסור, להאריך ולהרחיב הדבור בשבח הפלגת גדלת מעלת קדשת נוראות הספר הקדוש הזה הנורא מאד, כי מי שירצה להסתכל בו בעין האמת, יראה ויבין בעצמו עד היכן הדברים מגיעין. ומי שלבו חלק, ואינו חפץ בתבונת קדשת הספר הזה, לא יועלו לו דברי אלה. אולם לכל

ומקומין כל העולמות: תחתיים, שניים ושלישים, וזוכין לגנים ונפלאות, ולאמונה שלמה ולארץ-ישראל וכו'. וכן בכל המדות והמצוות והדרכים וההנהגות והעצות הקדושות שהוא מדבר מהם, מכלם ידבר כמה וכמה פעמים, וכל פעם בדרך וקשר חדש נפלא ונורא: פעם יחבר ויקשר יחד שמירת הברית, שעל-ידיה זוכין לאמונה, שהיא בחינת שבת, שעל-ידיה נשלם הצדקה והתורה וכו', ואזי זוכין לכסופין דקדשה להיות בעל-נפש, ואזי כל אכילתו בבחינת לחם הפנים וכו', כמבאר בהתורה "אית לן פירא בדברא וכו'" (בסימן א). ופעם יחבר שמירת הברית עם בפול הגדלות, שהוא עבודה-זרה. ותקון הל"ט מלאכות, שהם כל העסקים ומשא-ומתן שבעולם, ויחודא עלאה ויחודא תתאה והלכה וקבלה וכו'. ועל-ידיה זוכין לדבור המאיר לתשובה, עד שזוכין לתבונות התורה לעמקה, כמבאר בהתורה "אני ה'" (בסימן יא). וכיוצא בזה בשאר המצוות והמדות. הפליא עצה, הגדיל תושיה, בכמה דרכים שונים חדשים ונפלאים. כי בעצם חלישותנו, ולגדל התגברות יצרו של אדם, שמתגבר עליו בכל יום כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה נב), על-פן אנו צריכין עצות והתעוררות לעבודתו יתברך בכמה דרכים. כי לפעמים האדם נתעורר לדרך זה ועבודה זאת על-ידי אור התורה הזאת. ולפעמים אינו מתעורר לזה על-ידי תורה זאת, רק על-ידי תורה אחרת. והכל לפי האדם וכפי המדרגה שלו וכפי הזמן והמקום. מעמו וראו כי טוב ה'. שמעו אמרו כי נעמו מאד. לכל אשר חפץ באמת לאמתו ורוצה להסתכל על עצמו ולחוס על חייו האמתיים, לחשב על אחריתו וסופו בהאיך אנפין יעול קדם מלפא וכו' וכו', באשר כל אדם יודע בנפשו ולבבו:

גם תבין ותראה, כי בכל דברי הספר הזה יש בהם עמקות גדול מאד בכל תורה ותורה. עמקות לפנים מעמקות, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות. וכאשר שמעתי מפיו הקדוש, זכרוננו לברכה, שפעם אחת אמר: בהתורה שלי יש עמקות גדול. כי הלא זה דברי הספר הקדוש הזה כאש וככפיש יפוצץ סלע. כל תורה ותורה מתחלק לכמה וכמה הקדמות יקרות חדשות ונפלאות ולכמה מעמים וענינים היוצאים לרב מכל תורה ותורה. כי כל תורה ותורה מדברי התורות הנאמרים בספר הקדוש הזה הוא בגון גדול, נפלא ונורא וחזק מאד, בנוי לתלפיות, תל שהכל פונים בו, כלול ממה וכמה חדרים, חדר לפנים מחדר וחדר לפנים מחדר, וחלונות ופתחים פתוחים מזה לזה ומזה לזה. וכל חדר וחדר וכל טעם וענין והקדמה הנמצאים בפרטות בכל תורה ותורה, יש בכל אחד ואחד עמקות גדול מאד מאד, וכל מה שהולכין ומתברבין הפעמים והענינים, יש בהם עמקות יותר ויותר, כמים לים מכסים. וערום יבין לאשורו, כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין, צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים, אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כלו קשור ומחבר ונעוץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו, וכן באמצעיתו ובצדדיו. ישוטט המעיין וירבה הדעת. וכיותר בכללות התורה,

זרות, וכן מכל הדברים והדרכים הקדושים שבעולם המכרחים לכל, מגדל מעלת התקרבות והתקשרות לצדיקים, שבזה תלוי כל קדשת איש הישראלי, מענין נגון וכלי-זמר ועשרה מיני נגינה ומהמחאת פה ורקודין, וענין אנהה וקול הברה, דברים שלא שמעתן און מעולם, אשר לא נשמע ולא נראה לגלות סודות נוראות הנצרכין להעולם מאד בדברים כאלו, אשר דרכי ה' נסתרו בהם מאד. (וענין בזהר שלח, דף קסח ע"ב מה שמפליג מאד בסוד מה קול הברה. ובפרשת פינחס, דף ריח: שמפליג מאד בסוד מה שישאל מנענין עצמן בשעוסקין באיזה דבר שבקדשה. וענין עוד במקומות אחרים בזהר ובכתבים בין מחצדי חקלא, שם תראה ותבין מרחוק גדל עצם הסודות הנסתרות בכל התנועות שבני-אדם עושין, ובפרט בשעושין אותן בשביל דבר שבקדשה כגון מחיאת פנים בתפלה או בשביל שמחת מצוה, וכיוצא בזה. פקח עיניך וראה וראה והבין). ומרבה לדבר על לב האדם לחזקו בעבודתו יתברך, לכל יתיאש עצמו בשום אופן, ולכל יפל משום דבר שבעולם, רק יהיה עקשן גדול בעבודתו יתברך, לכלי להניח את מקומו בשום אופן בעולם, כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמי עולם. וכן מפלליות כל התורה מצוות שבתורה וענפיהם וכל מצוות דרבנן, מפלליות תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, מנגלה ונסתרה, הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין, לכלם בשם יקרא, ומכלם ידבר כמה וכמה פעמים בדרכים וקשרים נפלאים וחדושים חדשים, וכלם כאחד הם עצות נפלאות אידך להתקרב להשם יתברך, עד אשר אין שום דבר מצוה וקדשה ועצה טובה, הנצרך לכל אדם שבעולם בכל דרנא ודרנא, שלא נזכר בספר הקדוש והנורא הזה, כי מאד עמקו מחשבותיו. כי הוא מדבר מפלליות הכל בכלל ובפרט, כולל כל העולמות והדרגות שבעולם של כל אדם, כקטן כגדול, מן ראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות, עד תכלית נקדת המרפז של עולם העשיה הנשמי שהאדם עומד עליו, כל אחד ואחד לפי מקומו ומדרגתו באותה השעה והזמן, מן הגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים, ואפלו המנחים למטה למטה בעשר פתרון דמסאבותא, אשר ירדו בעוונותיהם עד השאול תחתיות ומתחתיו - לכלם יעורר, יקיץ ויחיה, לכל יתיאשו, חס ושלום, מן הרחמים. כושל יקימון מליו, וברבים פורעות יאמץ (וכמבאר מזה בהתורה "כי מרחמם ינהגם" בלקוטי-תנינא, בסימן ז, עין שם על פסוק: כי כל בשמים ובארץ):

ומכל דבר ודבר וכל ענין וענין שהוא מדבר, על-פירב ידבר ממונו כמה וכמה פעמים, וכל פעם בסגנון אחר, בדרך עצה טובה אחרת. למשל: בהתורה "בחצוצרות" (בסימן ה), שם מבאר, שתפלה בכח היא בחינת רעמים, ועל-ידיה זוכין לפשט עקמימיות שבלב, ולזכות לעשות המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה וכו'. ובהתורה "על אשר מעלתם" (בסימן מח) מבאר, שעל-ידי תפלה בכח זוכין לבנים, והוא בחינת סבה וארץ-ישראל וכו'. ובמקום אחר (בסימן מד) מבאר, שתפלה בכח מבטל גדלות ופגיות ומחשבות זרות שבתפלה. ובהתורה "תהמת יכסיו" (בסימן ט) מבאר, שתפלה בכח משם מקבלין עקר החיות,

פעמים, שכל עקר פונתו הקדושה בכל תורה ותורה שגלה ובכל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש - הכל היה רק בשביל לזכות את ישראל להביאם לידי מעשה ישרה, לרמוז להם מרחוק ומקרוב, להורות להם עצות ותחבולות עמקות ונפלאות להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא, באשר יראה הרוצה בעיניו, אם ירצה להסתפל בעין האמת לאמתו. כי כל פונתו הקדושה היה רק שגשתדל להבין העבודה והעצות היוצאים מכל תורה ותורה ושנבקש מהשם יתברך ונשתטח לפניו יתברך ונשתדל לקיים בכל הפתוב בהם בפשיטות. ובה' בטחנו, שכל מי שישים עינו ולבו היטב לדברי קדש הנאמרין בספר הקדוש הזה, יתלהב לבו ויפתחו עיניו ויכסף וישתוקק מאד לעבודתו יתברך, עד אשר ישוב אל ה' באמת, בכל לבבו ונפשו ומאדו, ולב חזק בצור יזיז ממקומו: אם אכן הוא נמוח, אם ברזל הוא מתפוצץ, באשר שמענו מפיו הקדוש ז"ל שאמר, שמי שישתפל בספר הזה בעין האמת, בודאי יהיו גפתחין אצלו כל גידי קשיות לבבו, ויהיה נעשה בעל־תשובה גמור:

ובאמת הוא מן הנמנע ואי אפשר לספר בשבח החבור הקדוש הפרך הנורא הזה, ומכל־שפן וכל־שפן בשבח קדשת המחבר הקדוש בוצינא עלאה רבא ויקרא, אדוננו מורנו ורפנו, וזכר צדיק וקדוש לברכה, כי לו דומיה תהלה. ומה גם כי ידענו גם ידענו עצם המחלקת, רבים קמו עליו ועלינו חנם על לא דבר, ובגלל הדבר הזה הכרחנו לשום לפנינו מחסום והחשינו מטוב מלהאריך ולספר בשבח קדשתו ופרישותו ותמימותו וצדקתו וענותנותו באמת, ובמקום גדלתו וחכמתו הרמה והנשאה, אשר כפיר מצאה ידו בכל התורה פלה, בנגלה ובנסתר, בים התלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים ובכל סתרי השגות גבוהות ועצומות כל רז לא אנים לה וכל סתום לא עממהו - שם אנו מוצאין ענותנותו. הפשוט הסבלן והעלוב ותמים במעשיו, עובד את ה' במסירות נפש נפלא, יומם ולילה לא ישבת, לא ישקט ולא ינוח מעבודתו יתברך בחכמה והשגה גדולה ונוראה מאד מאד, באשר עיניכם תחזינה מישרים בספר הקדוש הזה, כי כל מעין אשר ישם לבו לדברים האלה, ישפט בצדק, שאי אפשר להשיג דברים כאלו מפרס מלאה. וכמה יגיעות יגע, וכמה טרחות טרה, וכמה אלפים תעניתים והפסקות, וכמה וכמה הפסקות שלמות משבת לשבת, וכמה מיני סגופים סגף, וכמה וכמה שנים התבודד בהתבודדות ופרש עצמו בכל מיני פרישות מכל מיני תאוות, וקדש עצמו בכל מיני קדשות. וביותר על הכל נתעלה ונתקדש בקדשה נוראה ועצומה על־ידי קדשת ארץ־ישראל, אשר השליך נפשו מנגד ונסע לארץ הקדושה בשעת מלחמה, שהיו תקף מלחמות קשות וחזקות באותן המדינות, וכמה וכמה הרפתקאות דערו עליו באותן הדרך. ה' צדיק יבחן כפשתני הזה וכו' (א). כי הקיפו עליו אז באותן הימים כמה מיני צרות וסכנות תכופות ורציפות: צרת הדבר, רחמנא לצלן, שהיה אז באותה המדינה, ותקף רעש המלחמה,

שהיא מחברת ונסגרת ונכללת מכמה מעמים ועינים שונים נוראים ונפלאים ועמקים ורחבים מני ים. וצריך אתה המעין, שתבין בדבריו, שלפעמים מביא שתים או שלש ראיות לדבר אחד בדרך עמקות נפלא ונעים מאד מאד, ומרהיטת הלשון נדמה כאלו היא ראיה אחת, כי כך דרך הספר הזה, שכותב על־פירב כמה פעמים תבת "כי" וכיוצא על דבר אחד, ומחמת זה נדמה שהוא טעם וראיה אחת, ובאמת הוא כמה וכמה טעמים, וכל אחד קשור בחברו, על־פן אי אפשר לחלקם, כי הם מעמים וראיות רבות בדרך נפלא מאד, וכל אחד נעוץ וקשור בחברו (א):

והנה לפי גדל העמקות של כל דבור ודבור היה מהראוי לכתב בכל פעם "ודוק" או "והבן" "ועין היטב" וכיוצא כאלו הלשונות המורים למעין שישים עין עיונו שם להבין היטב, אך ראה ראיתי, כי אם־כן יהיה ההכרח לכתב כמעט אצל כל דבור ודבור לשונות כאלו, לפי עצם ערכת מתיקת השכל והעמקות שיש בכל ענין וכמעט בכל דבור, ועל־פירב יש עמקות גדול מאד בדבריו אשר לא יספיק שום לשון מאלו הלשונות. על־פן החדלתי את עמי, ומנעתי את עצמי מלכתב שום לשון מלשונות הנ"ל, רק לפעמים ולעתים רחוקות נשמט מתחת הקולמוס איזה לשון כזה, והמעין באמת, מי שיש לו מח בקדקדו, יבין מאליו עמקות הדברים, שהם רחבים ועמקים מני ים, גבוה משמים ועמק מתהום. ומי שרוצה לטעם צוף דבש אמרי נעם האלו, צריך לתעמיק בעין האמת בעיון גדול הדק היטב, להבין הדבר על מתפנתו עד מקום שיד שכלו מנעת. אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה, להבין היטב פשטיות הדברים האלה, הנאמרין בספר הקדוש הזה. ואף־על־פירבן הוא מלתא דשויא לבלהו, כי גם אשר קצרה ידו להבין דברים עמקים, הוא גם הוא יוכל למצא מרגוע לנפשו בדברי הספר הקדוש הזה, בדברי העצות הקדושות והמוסר הנפלא היוצאים מכל תורה ותורה, כפי אשר יאיר ה' עיני שכלו להבין פונה הפשוטה שהכנים רפנו, וכווננו לברכה, בתורתו הקדושה, כי באמת כל דברי הספר הנורא הזה הם השגות עליונות גבוהות ועמקות מאד מאד עד אין סוף ואין תכלית, ונעלם ונסתר ונתלבש בהם דברים גבוהים ועליונים מאד, אשר אינם מזכרים כלל בתוך התורה כיוצא בדרך רמז וסוד. וכל כתבי האר"י ז"ל ומאמרי הזהר הקדוש ותקונים וכל דרכי הקבלה הקדושה, בלם כאחד בלולים בדברי הספר הקדוש הזה, וכל תורה ותורה מדברת מכונות מיוחדות מאיזה מצוה ומשער מיוחד מה"עין חיים" בדרך נפלא ונורא מאד, באשר עינינו ראו ולא זה, אשר פתח עינינו והראה לנו לפעמים כמפה מן הים מעצם פונתו, וכאשר הובא בתוך הספר לפרקים איזה רמזים בעלמא, כי כל תורה ותורה כלול מפרד"ס, ובכל אחד ואחד, הן בדרך פשט, הן בדרך רמז וכו', בכלם יש בהם עמקות גדול, נפלא ונורא מאד, אך עקר פונתו הקדושה הוא פרוש הפשוט שבכל תורה ותורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה, כמבאר כבר כמה

(א) עין בספר פרפראות לחכמה בתחלתו. (ב) בראשית רבה ל"ב, ומובא ברש"י יא ע"ש.

גם יגעתי ומצאתי כל המראה־מקומות מכל פסוקי תנ"ך ומאמרי רבותינו זכרונם לברכה בש"ס ומדרשים וספרי הזהר הקדוש ותקונים וכתבי האר"י ז"ל, אשר רבו כמו רבו בספר הזה, ובכלם צינתי בעזרת השם יתברך המראה־מקומות שלהם איה מקום כבודם:

גם שמתי סימנים לתורה, שהצנתי אצל כל תורה ותורה ציון וסימן על־פי סדר הא"ב, למען יקל על המעיין למצא מבקשו, וגם בתוך כל תורה בעצמה הצנתי אותיות לסימן אצל כל ענין וענין, לתן רוח וסימן להתבונן בין ענין לענין ולהודיע שבכאן יוצא המאמר מענין לענין ולכאן הקדמה וענין אחר, כאשר יבין המעיין במקומו:

גם כמה מאמרים הוכאו בספר הזה כפולים, פעם בארצה ופעם בקצרה. וזה - כי כן דרכו בקדש של רבנו זכרוננו לברכה, שהתורות שכתב בעצמו היה על־פירוב שנויים רבים בין האמירה והפתיחה, כי כתבם כפי רהיטת מוחו הקדוש, ועל־כן היה גורע ומוסר מכפי מה שיצאו מפיו בשעת הדרוש. אבל לא כן אנכי עמדי, כי אני דקדקתי לכתב כפי מה ששמעתי מפיו הקדוש בלי גרעון ותוספת. ולאשר נמצאו כמה מאמרים שכתבתים בעצמי, ואחר־כך באו לדי מכתבת ידו הקדושה, ונמצאו שנויים רבים ביניהם מטעם הנ"ל, על־כן אמרתי, שניהם כאחד טובים. והכלל, כי כל דבר שנאמר ונשנה לא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בו:

עד כה דברינו אלה המועטים המחזיקים הרבה להודיע מעט מזעיר מדרכי הספר הקדוש הזה. ויתר מזה אי אפשר להאריך ולספר במהות קדשת נפלאות נוראות הספר הקדוש והנורא הזה, כי לא יספיקו המון יריעות לדבר ולספר בשבח מעלת תורה אחת מהספר הקדוש הזה, ובפרט מחמת עצם המחלקת שהתגברה עכשו בעוונותינו הרבים, ונתקיים בעוונותינו הרבים: ותשלך אמת ארצה. והאמת געדרת - שנעשה האמת עדרים עדרים, וכל אחד ואחד אומר שאצלו האמת. אבל אף־על־פירוב האמת הוא אחד, והאמת עד לעצמו, והבוחר יבחר. ועל ה' נשליך יחבנו, כי אין לנו על מי להשען, כראם לאבינו שבשמים תלויות עינינו. עד הנה רחמיק עזרונו, גם לנצח אל תפשונו ואל תעזבנו. שלח אורח ואמתך המה יחוננו. יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו. ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, ומעשי ידיו בוננה עלינו. בן דוד יבוא ויגאלנו, ויעלנו בשמחה לארצנו, ויבנה בית קדשנו ותפארתנו במהרה בימינו; אמן, כן יהי רצון:

הלא כה דברי המעתיק והמסדר, יגדיל תורה ויאדיר:

הק' נתן בא"א מוהר"ר נפתלי הירץ יצ"ו מעמראב רבתי, חתן הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה דוד צבי שהיה אב"ד בק"ק שאריגראד ובק"ק קרעמיניץ והגליל, ובק"ק מאהלוב יצ"ו:

שלא היו בטוחים בתייהם יום אחד, ושאר מיני הרפתקאות קשות בגוף ונפש וממון, אשר אי אפשר לכאן בכתב. והשם יתברך ברחמי נתן לו כח ברזל לסבל כל זה, מה שאי אפשר לשום אדם לסבל צרות ויסורים כאלה מפל צד, עד אשר זכה לעבר בשלום, ונכנס לארץ־ישראל, ויצא ובא בשלום בלי פגע, וזכה למה שזכה באתגליא ובאתכסויא. כי מלבד הנסתרות לה' אלקינו, מה שזכה על־ידי ארץ־ישראל לדברים נעלמים מעין כל חי, גם באתגליא ראה ראינו כי היה ה' עמו, כי התורה שגלה אחר ארץ־ישראל, בכמה מעלות עד אין שעור נתעלית ושגבה מהתורה שגלה מקדם, אם אמנם גם מקדם תורתו הקדושה האירה פני תבל נוראות נפלאותה, נפלאים דברי תורתו גם מאז ומקדם, אולם כי גבהו שמים מארץ בן גבהו דרכי תורתו שגלה לאחר ארץ־ישראל מדרכי תורתו שגלה מקדם, כאשר שמענו מפיו הקדוש בפרוש כמה פעמים. וכל הספר רבו בכלו הוא מהתורה שגלה לאחר שהיה בארץ־ישראל, ולא נמצא בו מהתורות של קדם ארץ־ישראל כראם מעט מזער, שנים או שלשה עלין לדגמא (והם נמצאים בתוך הסימנים שנכתבו בלשון החברים שהם מסימן עג עד סימן קיד וגם שם הם רק מעט דמעט):

והנה זה הספר נדפס פעם ראשון באוסטריה בשנת תקס"ח, בחיי רבנו זכרוננו לברכה, זה שלש־עשרה שנה, אך המדפיסים דשם עותו מאד, כי נדפס שלא בפנינו. ועל־כן רבו כמו רבו הטעויות שנפלו שם בשעת הדפוס, ובכמה מקומות נחסרו שיטות שלמות. גם שנו הסדר בכמה מקומות, והחליפו כמה ענינים לגמרי, מלבד שאר קלקולים בענין ההפסקות שבין תורה לתורה, ושבתוך כל תורה בעצמה, שצריכין לפעמים לתן רוח והפסק בין ענין לענין, ובכל אלה עותו מאד. לפעמים הפסיקו הפסק גדול באמצע הענין שלא לצורך, ובמקום שאמרו להפסיק, כללו וצרפו הענין יחד, עד שבכמה מקומות לא נתנו הפסק אפלו בהתחלת המאמר. על אלה שמתי לבי ודעתי לתקן הכל על צד היותר טוב, כפי אשר היה ה' עמדי. ותקנתי כל הטעויות והעויות, שנפלו בהדפסה ראשונה:

גם זאת לדעת, שהספר הראשון נדפס פתאם שלא בפני בני"ל, בעת שהיה רבנו זכרוננו לברכה בקהלת למברג, ובכמה מקומות היו צריכין עדין לתקן הלשון במהדורא תנינא, ומחמת נחיצת הדפוס נדפס כפי מה שנכתב בראשונה במהדורא קמא. על־כן ראיתי ונתון אל לבי לתקן בהרבה מקומות להרחיב ולכאן יותר, כפי מה שידעתי והכנתי בדעתי בנות המאמר, כפי מה ששמעתי מפיו הקדוש. וכל התורות שנכתבו בלשונו הקדוש בעצמו, זכרוננו לברכה, לא גרעתי והוספתי אפלו אות אחת, רק במקום ההכרחי מאד לכתב איזה פרוש ובאר הצנתי אותו מסגור בתוך שני חצאי לבנה למען דעת שאין זה מלשונו ז"ל בעצמו:

ואלו דברי רבנו זכרוננו לברכה: שיר נעים

כולל ענינים רבים בדברים מועטים, מועט מחזיק המרבה. ידבר נפלאות משבח תורתנו הקדושה. ומשבח משה רבנו עליו השלום. ומוסר נפלא והתעוררות עצום, שיעורר כל אחד את נפשו. וידבר מגדלת הבורא ותברך ונפלאות בריותיו, וינצח בשירו להזכיר נפלאות ערכת נעימת תענוגי העולם הבא ושעשועיו לכל הזוכים אליהם, והשיר שיתער לעתיד. ולהפך מרירת המכאוב וקהיון שנים של הנדחים מהם ואוכדים אברה שאינה חוזרת. ועורר ישנים, יקוץ נרדמים, יחזק עיפים, יודיע להאדם מגדל פחו, אשר בידו וכחו לזכות לכל אלה. בשופר ירים קולו להפנות לבבנו אליו ותברך לעבדו שכם אחד. הן אלה קצות דרכי השיר הזה. ושמו קדש, ושם אביו חתום בראשי החרוזות, כפול ומשולש ומרבע:

ג שמוות הגזורים מתחת פסא כבוד (א)
ח כספה תמיד אל שרשה להיות לבוד (ב)
ח יים וחסד שואבת מחסדי דוד:
ח ן רוח מטפי גןעדן מפנה לא אכד:
מ ושבות ההיכלות ואהלי השלום לכל אחת ואחת נסמן ונתנה תורהוד:
מ ה פעל אל - המלאכים ישאלו (א), וירצון בשליחותם ככוכבא דשביט:
מ רחקים ומסלקים מכל התענוגים מי שארחותיו עביט (א):
ג שארים ברעב ובחרפה בתוך כף הקלע זכד:
ג שובה עד ה' ולא נהיה אכד:
ג קבל רע וטוב באהבה ונלביש לאב עד:
פ ריאת האדמה וכדוריה, ארצות ומדינות רבות סביביה:
פ גיאדם איש ללשונו ודתותיה:
ג צנים ופרחים ואפיה:
ג פילת המדינות מרוחותיה:
ג שארת עומדת והגלגלים מקיפים סביבותיה:
ש ימות השדים והרוחות באויר:
ש ומעים גזרת השם ושולטים בארבעה האבות, שהם השור והבור והמבעה וההבער (א):
מ שתפים עם המלאכים ועם בניאדם בגמול (א):
מ ברית קדש בורחים, הנאמר בו המול ימול (א):
ח זכמים כמקלות בצורותם המשנות:
ח זכרי חכרים ומכשפים מכריעים אותם בהשפעתם בשמות המכוננות:
ה תורה הקדושה שומרת אותנו מכל טמאות:
ה צדקה מצלת ממימות מנגות:
ג בואה אין לנו (א):
ח ריקת שן האמות על אמה יחידה; תבונה אין בנו:
מ רירת הצרות איד להשקות הם דנו:
ג סבל עולם עד יבוא עני (א):
פ ן יחפש בגנוי אביו (א):
ג זר עטרת נעטר בכנ חביב:
ש יר חדש אז נשיר (א):
מ לפנו כל אחד ואחד מראה באצבע בשר (א):

ג ימוסי הדתות פלם לא ישוו לדתנו:
ח כמיהם ברו מלבם נימוסים בשכלם האנושי:
מ שה עלה למרום וענו לבושו (א):
ג מצא המחויב (א) דבר עמו בכל פעם, ופרש מן האשה (א):
ג בנים ודוויים וסחופים אנהנו (א):
ח כמתו מאין תמצא (א), ממונו לקח טוב לקחנו:
מ לך בישורון עם דתנו פשני אחים לא ותפרדו:
ג שמתו וגופו הוד, זו מזו לא נרו (א):
ג פשותם רבים, בן רבו דעותיהם, וחלוף סברותיהם:
ח דשים מקרוב באו עבודותיהם:
מ חשבותיהם לא מחשבותינו, ולא דרכינו דרכיהם (א):
ג פשותינו אחת היא, ואינה נוטה לרבי צלמיהם:
ג פשי החזקה והפקחת. למה לא חסת עליך ושכחת אומן המגדל אותך, והאכילך ממתקים, והלבישך ארגמן. ועתה את רמוסה בין עקבי צאן ובין רגלי התאוות העבים והגשמיים. ואת ערם ועריה. וין משתך נהפך למשתה דמעות:
ח זק ונתחזק, ואל תהיה כפיל הגדול וכגמל אפלו בשמשכהו בחטמו העכבר לא יבעט בו, וכל זה מחמת שמות; שאין יודע מכחו - אבל נפשי הפקחת והחזקה:
מ ה תעשה ליום פקדה, ומה תשיב לשולחך דבר (א). אל תבט על מצהלות הזמן, פי גופך חלש ודל. הזמן הולך והומה והגוף אפשר עכשו בא ימו:
ג קב לב האבן והאר לי משם מעט פגוד. ברה בחמה, ופה בלבנה, אל תחריש ואל תשקט. הרימה קולך הערב בשירות והודה, ופתח פיה ותוציא דברך הנעימים לפני הקדוש-ברוך-הוא. דלו עיניך למרום וזכר אהבתך הישנה:
ג הרות, נחלים, אפיקי מים רבים וימים גדולים וקטנים:
ג פלאים ומשנים בצבעיהם ובמעמיהם ובטבעיהם:
ח יות קטנות וגדולות בכל אחד ואחד, אין מספר למיניהם:
מ שפחים ומהללים פלם לשם ותברך בכל איבריהם:
מ לין וידון תמיד, ולא יכחשון מנהיגיהם:
ג וצצים אבנים טובות ומרגליות בעמקיהם:
ג חבא בהם אורות כליהם:

(א) איוב לח. מ. ועי' יומא ד. (ב) עי' ליקו"מ ח"א סי' נב. (ג) שבת פו. (ד) יבמות מז. (ה) מלשה"כ איוב כח - יב. כ. ועי' ליקו"מ ח"א סי' ד-ו. (ז) עי' ליקו"מ ח"א סי' כב-ה וח"ב סי' פנ. (ח) מלשה"כ ישעיה נה. (ט) מלשה"כ ישעיה י. ג: ש"ב כד, יב: הח"א בא. יב. (י) זוהר וקרא כט. (י) מחובר ועי' ליקו"מ ח"א סי' כב-ה. (יא) ירושלמי שבת פרק ב. (יב) מלשון ולא עבטון ארחותם - וזאל ב. ז. ועי"ש ברש"י. (יג) ב"ק ב. ועיין וזר כי תשא דף קצא. וקרא"א בת. תוריע מו: שלא קעב. (יד) חגיגה סו. (טו) בראשית יז. יג. ועי' וזר לך-דף דף צה: ובתיקון כ"א ובתיקון ע'. (טז) ב"ב יב: ועי' ליקו"מ ח"ב סי' ה-ח. (יז) זכריה מ. מ. (יח) עי' ליקו"מ ח"ב סי' ה-טו. (יט) מלשה"כ תהלים צו, א. ועי"ש ברש"י. (כ) תענית לא.

ח תום תורה בלב כל אחד מלהשבת (א):

ח מות לנצח יבלע (ב) בקמרת ריח:

ח יוב הבנתו מועילה לידיעת הבורא המציר אלו היצירות כלם:

מ רפא כל חלי ואיש מכאבות, עור ופסח. צרוע ונגוע, דואג וכואב:

נ ביא ללב חכמה להבין תכונת גופנו ומרחקי פקיו ועריכות איבריו: נ אכל לבד לקיום נפשותינו ולמעט תאוות מבצענו:

חזק:

לבו חזו מפעלות ה, התנלות נפלא מפור גדלת התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל:

רבי שמעון בן יוחאי הכמיה שלא תשתבח תורה מישראל על ידו, כמובא בדברי רבותינו וכוונם לברכה (שבת קלח): כשנכנסו רבותינו לפרם ביבנה, אמרו: עתידה תורה שתשתבח מישראל. ואמר רבי שמעון בן יוחאי שלא תשתבח, שנאמר: כי לא תשכח מפי זרעו. וכמבאר בזהר (נשא דף קכד): בהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון בה מן גלותא:

ועתה בוא וראה והבן נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה: כי על-פן סמך רבי שמעון בן יוחאי עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעל-ידי זרעו של יוחאי, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשתבח התורה מישראל. כי סופי תבות של זה הפסוק: כי לא תשכח מפי זרעו - הם אותיות יוחאי. וזה שמרמז ומגלה הפסוק, כי לא תשכח מפי זרעו - מפי זרעו דיקא, הינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק שהוא התנא יוחאי כי על-ידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי תבות כנ"ל, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשכח התורה, כי בזהר דא יפקון מן גלותא כנ"ל:

ודע, שפור רבי שמעון בעצמו הוא מרמז בפסוק אחר. כי דע, כי התנא הקדוש רבי שמעון הוא בחינת (דניאל ד): עיר וקדיש מן שמיא נחית ראשי-תבות שמעון וכו':

בעזרת אל עליון אשר שמים וארץ קנה. ונתן לנו את תורתו ממוֹדֵב מתנה. נתחיל להדפיס חדושים נפלאים ונראים על מאמרי רבך בר פר חנה. בזכות זה נזכה לעלות לציון ברננה. אל קרית מלך דוד חנה:

תמימי דרך, ההולכים בתורת ה': (תהלים קיט)

דע כי עלידי התורה נתקבלים כל התפלות וכל הפקשות שאנו מבקשים ומתפללים, והחן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצריכו, הן ברוחני הן בגשמי, כי עכשו בעוונותינו הרבים חן וחשיבות האמתי של ישראל נפל, כי עכשו עקר החשיבות והחן הוא אצלם, אבל עלידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת (משלי ה'): אילת אהבים ויעלת חן, שמעלה חן על לומדיה (עירובין נד:), ועלידי זה נתקבלין כל התפלות והפקשות:

כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שאיר לו השכל שיש בכל דבר להתקרב להשם ותפרד עלידי אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קהלת ח'): חכמת אדם תאיר פניו. וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לבכורה, שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תיקונים תיקון יד, וזה משפטים קכא:), כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. וזה בחינת (בראשית כו): ויעקבני זה פעמים, ותרגום אוניקלוס: וחכמני. וזה בחינת שמש, כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת (משלי ה'): וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. וזה בחינת חיות, לשון חיות (ס), כי החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו':

אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם עלידי בחינת נון, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים עב): לפני שמש יגון שמו. ופרש רש"י: לשון מלכות. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה, כי אם מה שמקבלת מהשמש. (וזה יחי דף רלח. ודף רמט:) וזהו בחינת מלכות, דלית לה מגרמה כלום, אלא מה שמקבלת מן החיות, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש פנ"ל, ונעשה אור הלבנה כאור החמה:

אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו, שבוה את הבכורה, כמו שכתוב (בראשית כח): ויבו עשו את הבכרה, דהינו השכל פנ"ל בחינת (משלי ה'): לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. וזה בחינת מלכות הרשעה, בחינת לבנה דסמרא-אחרא, שעליה נאמר (ישעיהו נד): וחפרה הלבנה וכו' (ע):

וזה בחינת יצר טוב ויצר הרע, כי היצר טוב נקרא מספן וחכם (קהלת ד') (א), בחינת מלכות, שהיא בחינת עניה ודלה, דלית לה מגרמה כלום, כי אם מה שמקבלת מחכמה. ויצר הרע נקרא מלך זקן וכסיל (שם), בחינת מלכות דסמרא-אחרא, שאינה חפצה בחכמה ושכל, בחינת לא יחפץ כסיל בתבונה וכו' פנ"ל. וצריך כל אחד לתן פח לבחינת מלכות דקדשה להתגבר על מלכות דסמרא-אחרא, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה'): לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע. ועלידי מה נותן פח למלכות דקדשה, עלידי התורה שהוא עוסק בכח (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם: לעולם ירגיו וכו', אי אול - מוטב, ואם לאו - יעסק בתורה), וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין דף ל'): אם פגע בך מנוול זה, משכחו לבית המדרש, כי עלידי התורה נותן פח למלכות דקדשה. ואזי מקבלת המלכות, שהיא בחינת נ, חיות מן החכמה, שהיא בחינת ח, ונתחבר ונתקשר הח והג, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, וכשזה קם זה נופל (א), ואזי נופל ונתפטר מלכות הרשעה, כמו שכתוב (הושע יד'): כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו כם ופשעים יפלו כם. הינו עלידי דרכי ה', הינו התורה, עלידי זה הצדיקים שדבקים במלכות דקדשה, הם נתחזקים ומקבלים פח עלידי זה. ופשעים יפלו כם, בחינת מלכות הרשעה, בחינת היצר הרע, שנופל ונכנע עלידי התורה, פנ"ל:

ועלידי זה נתקבלים כל התפלות והפקשות, כי עקר מה שאין נתקבלין הפקשות הוא מחמת שאין להדברים חן, ואין נכנסין בלב של זה שמבקשין ממנו, כאלו אין בלבו מקום שיכנסו הדברים בלבו, מחמת שאין להם בקש חן שיכנסו הדברים בלבו של זה שמבקשין ממנו; אבל עלידי התורה, שעלידי זה נתחברין ונתקשרין הג והח פנ"ל ונעשה חן, ועל-כן נקראת התורה יעלת חן (משלי ה'), ואזי זוכה שדבריו הם דברי חן, ואזי נתקבלין דבריו ובקשותיו, כמו מי שמדבר דברי חן, שנכנסין הדברים בלב המתבקש, דהינו זה שמבקשין ממנו. וזה בחינת ת, הינו עלידי שנתחברו ונתקשרו החיות והגון ונעשה בחינת "חן", עלידי זה נעשה בחינת תי"ו, שהיא לשון חקיקה ורשימה, כמו שכתוב (יהושע ט): והתוית תו, כי עלידי החן נחקק ונרשם מקום בלב המתבקש לקבל הפקשה, כי עלידי החן נתקבלו דבריו. נמצא, שבחינת ה"חן" חקק מקום בלב זה שמבקשין ממנו, כדי שיכנסו דבריו בלבו, ויקבל בקשתו; והחקיקה ורשימה זה בחינת תי"ו פנ"ל. וזהו (קהלת ט): דברי חכמים בנחת נשמעים. נחת דיקא, הינו בחינת חן הנ"ל והת הנ"ל, ועלידי זה נעשה אותיות נחת, ואז נשמעים דבריו ונתקבל בקשתו פנ"ל:

(א) עי' זוהר פנחס רמ"ח ע"ב ובתיקונים תיקון סה. (ב) עי' תיקון חית. (ג) עי' רש"י ועי' זוהר וישב קע"ט ובמ"ד קהלת ובגדרים ל"ב ע"ב. (ד) רש"י בראשית כ"ח פסוק כ"ג.

לקומי

אמר אל הפהנים ב

מוחר"ן

דקדשה, בחינת נו"ן, לקבל מן השכל, שהוא בחינת ח"ת, ואזי נעשה חן, ונתקבלים דבריו כנ"ל, ואזי נתעלה החן והחשיבות של ישראל, וכל התפלות והבקשות נתקבלים:

ב

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויאמר ה' אל משה, אמר אל הפהנים בני אהרן, ואמרת אליהם, לנפש לא יטמא בעמיו: (ויקרא כא)

איתא בספרא דצניעותא (א), פרק ב (והר תרומה דף קעז): מנוקבא דפרדשקא משך רוחא דחיי למשיחא:

א כי עקר כלי זינו של משיח הוא התפלה, שהוא בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה מה): ותהלתי אחטם-לך; ומשם עקר חיותו, וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות שיכבש - הכל משם, כמו שכתוב (שם יא): והריחו בירת ה' וכו' - זה בחינת חטם, וזה עקר כלי זינו, כמו שכתוב (בראשית מה): בחרבי ובקשתי. ופרש רש"י: תפלה ובקשה. וכמו שכתוב (תהלים מה): כי לא בקשתי אבטח וכו' באלהים הללנו, (ב) בחינת תהלתי אחטם לך:

ב וזה הפלי זון צדיק לקבל על-ידי בחינת יוסף, הינו שמירת הברית, כמו שכתוב (שם מה): חגור חרבך על ירך. (ג) וכמו שכתוב (שם קלב): מפרי במנד אשית לכסא לך - זה בחינת משיח, בחינת תפלה. אם ישמרו בניך ברית, הינו על-ידי בחינת יוסף. ויוסף, ששמר את הברית, נמל את הכוונה, שהוא בחינת עבודת התפלה * בחינות פי שנים, כי

התפלה הוא פי שנים. שנים, שיש בהם שבחו של מקום ושאלת צרכיו (ד), והוא בחינת (שם קמט): וחרב פיפיות בידם, בחינת שתי פיות, בחינת פי שנים. ונמל מראובן על-ידי שחלל יצועי אביו (מ), כי היא תלוי בשמירת הברית:

ג ומי שזכה לחרב הזה, צריך לידע איך ללחם עם

החרב, שלא יטה אותה לימין או לשמאל, ושיהא קולע אל השערה ולא יחטא:

וזה אי אפשר אלא על-ידי בחינת משפט, כי משפט הוא עמודא דאמצעייתא (נ), - הינו שקולע עם כלי זינו אל המקום הצריך ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע. וזה בחינת (תהלים קיב): וכלכל דבריו במשפט. ובשביל זה קבל יוסף את הכבודה דוקא מעקב, כמו שכתוב (בראשית מח): ואני נתתי לך וכו' - אני דיקא, שהוא בחינת משפט. וזה (תהלים פא): כי חק לישראל הוא, בחינת ברית, כמו שכתוב: חק בשארו שם. משפט לאלהי יעקב, הינו שצריך יוסף לקבל זאת החרב מבחינת משפט, כדי שיכלכל דבריו במשפט. וזה (שם עב): משפטך למלך תן, שמושיח יקבל מבחינת משפט:

ועל-כן יעקב, שהוא בחינת השכל כנ"ל, על-כן זכה לחן, כמו שכתוב (בראשית לו): כי חנני אלקים וכו'. ועל-כן ברח את השבטים בחן, כמו שכתוב (שם): הילדים אשר חנן וכו'. ובנימין לא היה אז, ועל-כן ברכו יוסף בחן, כמו שכתוב (בראשית מ): אלקים יחנך בני (ו). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בחן, כי יוסף היה כלול ביותר מבחינת יעקב, כמו שכתוב (שם לו): אלה תלדות יעקב יוסף, כי הוא היה עקר תולדותיו, כי יעקב ויוסף פחדא חשיבי (ח). ועל-כן נאמר ביוסף (דברים לו): בכור שורו הדר לו. בכור הוא בחינת השכל כנ"ל, וזהו שורו - לשון הסתכלות, כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ"ל. וזהו הדר לו, תרגם אונקלוס: זיו לה, לשון אור, כי השכל מאיר לו בכל דבר; אפלו במקום שהיה אפל וחסך, מאיר לו השכל, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר, ומקרב אותו להשם יתברך:

וזה פרוש: מה שאמר רבה בר בר רש"י:
חנה (בבא בתרא עג): האי גלא
דמטבע לספינתא מתחוי בי
צוציתא דנורא חורתא ברישא ומהינין לה באלותא
דחקיק עלה אהיה אשר אהיה:

גלא - הוא היצר הרע. דמטבע לספינתא הוא החן והחשיבות, לשון ספון וחשוב (ו), כי היצר הרע רוצה להטביע ולהשפיל, חס ושלום, בחינת החן והחשיבות של ישראל, בחינת מלכות דקדשה. ומתחוי בי צוציתא דנורא חורתא ברישא, כי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות ומטעה את האדם כאלו מסיתו לעשות מצוה. והוא בחינת צוציתא דנורא חורתא, אש לבנה; אף-על-פי-כן מלאך מזיק הוא. ומחינין לה באלותא דחקיק עלה אהיה וכו', הינו שעקר הכנעתו של היצר הרע הוא על-ידי התורה, שהיא פלה שמוותיו של הקדוש-ברוך-הוא. והתורה היא בחינת וי"ו (ז), כי הלוחות ארפן וי"ו ורחפן וי"ו (בבא בתרא ד). וזהו בחינת אלותא, דהינו מקלות, דחקיק עלה אהיה וכו', הינו שמוות, בחינת התורה, שהיא בחינת וי"ו. והוי"ו הוא צורת מקל, והיא פלה שמוותיו של השם יתברך, הינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצר הרע, שרוצה לעשות את האדם משגע ממש, חס ושלום, כי בעל-עברה הוא משגע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה א): אין אדם עובר עברה, אלא-אם-כן נכנס בו רוח-שטות. וכמו שהמשגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמוות, כמו-כן ממש התורה שעוסקין הוא בחינת מקלות ושמות, שבוה מבין ומכניעין את היצר הרע, ומגרשין מן האדם את השגעון והרוח-שטות שנגנס בו בחינת ומחינין לה באלותא דחקיק עלה שמוות וכו' כנ"ל (ח):

וזהו אשרי תמימי דרך. אשרי לשון הסתכלות. תמימי דרך בחינת (בראשית כח): ויעקב איש תם, שהוא בחינת השכל כנ"ל. הינו לזכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר, שהוא בחינת יעקב איש תם, זה זוכין על-ידי התורה. וזהו החולכים בתורת ה', כי על-ידי שלומד תורה בכח, על-ידי זה גותן כח למלכות

(ה) ע"י ב"ד ושלח פ' ע"ח מקץ פ' צ"ב. (ה) ע"י וזה ושלח קע"ו ע"ב, וישב קפ"ב ע"ב. (ו) מ"ק כח. מאן חשיב מאן ספון. (ז) ע"י וזה פקודי דף רכ"ו ע"ב. (ח) ע"י מ"ד קדושים תחלה פ' כ"ה. (א) ע"י אר"י נשא דף ק"ל ע"ב ובא"ז האותו דף רפ"ט ע"א. (ב) ע"י ב"ב קכג. (ג) ע"י וזה ויחי ר"מ ע"ב. (ד) ע"י ברכות לא. לב. ע"ז ג. (ה) בב"י ויחי. (ו) הקדמה שניה לתקונים (דף י"ז ע"ב).

ד ועל-ידי מה זוכה לבחינת משפט - על-ידי צדקה, שעל-ידי צדקה או חזון במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים ט): צדקת ה' עשה ומשפטיו, וכמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה בעקב וכו', כי צדקה הוא על-ידי משפט, כמו שכתוב (שם עה): אלהים שפט, זה ישפיל וזה ירים - שמוריש לזה ומעשיר לזה; וכשנותן צדקה הוא בבחינת זה ישפיל, שמוסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוחז על-ידי זה במדת משפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (ב"ב דף י' ובש"ע או"ח סי' צ"ב ס"ח), כדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט, שיהא קולע אל השערה ולא יחטא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קכג): למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף? בשביל שכלכל אותו. משל לבעל-הבית, שגדל יתום בתוך ביתו וכו', כמו שכתוב (בראשית מז): ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטרף; כמו (יחזקאל כא): הטרף אל דרום (לשון דבור). לפי הטרף, הינו שהיה שגורה תפלתו בפיו על-ידי הצדקה, ועל-ידי הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחינת משפט, את הבכורה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב: ואני נתתי לך שכם. אני דיקא, שהוא בחינת משפט:

ה ועקר של המחשבות זרות הם על-ידי קלוקל המשפט, כי משפט הוא בחינת ענין, כמו שכתוב (בראשית ד): ויבאו אל עין משפט, זה בחינת (דברים ט): עין יעקב. ועל-ידי קלוקל משפט בא קלוקל לענין, כמו שכתוב (דברים טז): כי השחד יעור עיני חכמים. זה בחינת מחשבות זרות שבתפלה, שהם עניני דמכסין על ענין, כמו שכתוב (איכה ג): סתתה בעיני לך וכו' (ט). ולעתיד, שיתקן בחינת משפט, כמו שכתוב (ישעיה א): ציון במשפט תפדה, אזי יתעבר עניני דמכסין על עינא, כמו שכתוב (שם נב): כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ובשביל זה נקרא יוסף (בראשית מז): בן פרת עלי עין:

ו וצריך כל אחד לבנו בתפלתו, שיקשר עצמו לצדיקים שבדור, כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה משיח, כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה, כמו: משה, שפיר קאמרת (ט). ומשה זה בחינת משיח, כמו שכתוב (שם): עד כי יבא שילה, דא משה משיח (ט). וכל תפלה ותפלה שכל אחד מתפלל, הוא בחינת איבר מהשכינה, שהם איברי המשכן, שאין שום אחד מישראל יכול לאעלא שיפא בשופא כל חד לדוכתה אלא משה בלחוד. בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפלות לצדיק הדור, כמו שכתוב (שמות טז): ויביאו את המשכן אל משה, והוא יודע לאעלא שיפא בשופא ולעשות אותה קומה שלמה, כמו שכתוב (שם ט): ויקם משה את המשכן (י):

ובל התורה שאדם לומד לשמור ולעשות, כל האותיות הם ניצוצי נשמות, והם נתלפשים בתוך התפלה, ונתחדשים שם

בבחינת עבור * . וזהו (תהלים ט): * (כמוכא בגלגולים שכל הנשמות השמים מספרים כבוד אל, הינו פאים בתוך הפולכות בבחינת התורה, שהוא אש ומים, הינו עבור ונתחדשים שם).

בחינת הנשמות, ובאים בתוך התפלה, שהוא בחינת כבוד אל, כמו שכתוב (תהלים ט): שימו כבוד תהלתו, בחינת: ותהלתי אחטם לך. והנשמות עם התפלה הנקראת כבוד (ט), על שם שהיא מלבשת אותנו (*), כי רבי יוחנן קרא למאנה מכבודתא (ט), ועל-ידי זה נקראת כבוד אל, והן מאירין זה לזה: הנשמות מאירין להתפלה בבחינת העלאת מין נוקבין, והתפלה מאירה להנשמות בבחינת חדושין, שהיא מחדשת אותם בבחינת עבור, והנשמות המלבשין בתפלה המוכאות לצדיק שבדור הם בבחינת (תהלים מה): בתולות אחריה רעותיה מוכאות לך:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: תזינן להאי פורא וכו'. כי בגלותנו, בכיבול, הקדוש-ברוך-הוא בהסתרת פנים, כמו שכתוב (תהלים ט): הסתרת פניו; שהוא בחינת רחמים, ופנה ערף, שהוא בחינת דין. וכל תפלותינו ובקשתנו על זה שפנה ערף אלינו, שיחזר את פניו, כמו שכתוב (שם ט): פנה אלי; וכמו שכתוב (במדבר ו): יאר ה' פניו. וכשאנו רואים ארך הגלות, ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני-ישראל, שטועים חס ושלום בלבם, שכל התפלות הם לריק. אבל באמת כל התפלות, הצדיקים שבכל דור ודור הם מעלים אותם ומקימים אותם,

כמו שכתוב: ויקם משה את המשכן. ומעלין כל שיפא ושיפא לדוכתה, וכונין קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שעור קומתה, אז יבוא משיח, דא משה, וישלים אותה ויקים אותה בשלמות.

וזה פרוש חזינא להאי פורא - הוא בחינת צדיק הדור, הנקרא דג (ט), זה בחינת משה משיח; דיתבא לה חלתא אנפה - הינו התפלות, שאנו מתפללים על זה שפכיבול פנה ערף אלינו; ותבא לה - הינו ויביאו את המשכן אל משה, כי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שבדור; וקדחי עלה אנפא - הינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת בתולות אחריה רעותיה וכו', כי הנשמות הן נקראין עשבין, כמו שכתוב (יחזקאל טז): רכבה בצמח השדה נתתיה. וסכרינן יבשתא הוא - הינו שהתפלות אינם עושים פרות; אבל באמת אינו כן,

(י) עי' תיקונים תיקון כ"א דף ג' ע"ב. (ח) שבת ק"א ע"ב. (ט) וזהו בראשית כה: כו. (ז) עי' זוהר פקודי דף ר"ח ע"ב. (יא) ג"א נקרא כבוד (מצאתי). (יב) שבת ק"ג ע"א. (יג) עי' מאורי אור ערך דג ובזוהר ויקרא דף מ"ב ע"א ובדף רע"ח ע"ב. * בכת"י: אותם.

הנה קול הנגינה נמשכת מן הצפרים, כדאיתא במדרש (ויקרא פ' טו): מפני מה מצרע טהרתו תלויה בשתי צפרים חיות טהורות, ובוא קלניא ויכפר על קלניא. פי גלקה מחמת קולו, שדבר לשון הרע. נמצא מי שהוא פשר, נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות. וכתוב בזהר (ויקרא דף גג), שהשתי צפרים הנ"ל יונקים מאתר דנביאים ינקין. לכך נקרא המנגן חזן, מלשון חזון, הינו לשון נבואה, פי לוקח הנגינה מאתר דנביאים ינקין:

ובשתמנגן הוא רשע, אזי הוא לוקח הנגינה שלו מצפרים אחרות שבקלפה. וכתוב בזהר, פי הצפרים שבקלפה ינקין מדדי המלכות, וכך אתפלג ליליא כדין כרוזא כרוז: בצפרים האחוות בפח, בהם יוקשים בני-אדם (כ):

והתקון הוא שיוכל לשמע נגינה מפל אדם, הוא על-ידי שילמד בלילה תורה שבעל-פה, הינו גמרא, שהיא בחינת לילה, כדאיתא במדרש (ג): כשהיה משה פהר ארבעים יום וארבעים לילה, לא היה יודע מתי יום ומתי לילה, רק על-ידי-זה כשהיה לומד תורה שבכתב היה יודע שהוא יום, ובשילמד תורה שבעל-פה היה יודע שהוא לילה. נמצא, שהתורה שבעל-פה היא בחינת לילה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין כד): במחשבים הושיבני - זה תלמוד בבלי, וכתוב (בראשית א): ולחשך קרא לילה. הינו על-ידי שילמד ש"ס, ותקן השית עוקאין שבקנה, שמהם יוצא הקול. וזהו: קומי רני בלילה (איכה ב), הינו שתהיה תקומה להרנה, הינו על-ידי הלילה, שהיא גמרא ש"ס:

אך בשלומד שלא לשמה, הינו בשביל שיתקרא רבי, הלמוד אינו בחשיבות בלבד, ובשלומד בלילה חוטא של חסד נמשך עליו (ג) ומגן עליו, שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל:

ואיתא בכתבי האר"י ז"ל, פי צפרים שבקלפה הם מחיין שבמלכות דקלפה, והשתי צפרים חיות טהורות הם בגין המלכות דקדשה. לפיכך נשתפח דוד לפני שאול (שמואל א טו): וידע נגון, פי הנגינה היא בגין המלכות, לכך ראוי הוא למלכות. וזה שפתוב אצלו (תהלים עח): מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המיניקות, הינו נצח והוד, פי הם מיניקין לנביאים, והם בגין המלכות:

ונה שאמר רבה בר רב חנה: לדידי חזי לי תהיא אקרוקתא, ופרש רבנו שמואל: צפרדע, הינו צפר דעה (ד). דהני פי אקרא דהגרוניא - מלשון קרא בגרון (ישעיה נח), הינו שהנגינה נמשכת ממנו. ואקרא דהגרוניא פמה הני שתין פתי - הינו על-ידי מה תתקן בחינת קרא בגרון, על-ידי שתין פתי, הינו על-ידי שתין מסכתות. ופרש רבנו שמואל: תלמודא קאמר לה, הינו שילמד תלמוד:

אתא תנינא בלעה, ופרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו על-ידי שילמד שלא לשמה, ובלע אותה הנחש.

אלא סלקינן ואפינן ובשלינן - הינו כל התפלות סלקינן ועולינן, וכל מה שמרבין בתפלה, נבנה השכינה ביותר ומכינה את עצמה לזווג. וזה אפינן ובשלינן - פי אפיה ובשול הם הכנה לאכילה, לבחינת זווג, כמו שפתוב (בראשית לו): כי אם הלחם אשר הוא אוכל. כשישתלם קומה של כל השכינה, הינו על-ידי רב התפלות, יכמרו רחמיו, ויתהפך מדת הדין למדת הרחמים:

ונה פר חם - הינו פאשר יכמרו רחמיו. נבנה אתהפך - הינו שיתהפך מדת הדין למדת הרחמים. ואי לא הני מקרבינן לספינתא - הינו למעני למעני אעשה זאת (ישעיה מח); כדאיתא במדרש (ויקרא פ' טו): מי הקדימני ואשלם לו, מי עשה לי מזוזה קדם שנתתי לו בית וכו'. נמצא, שכל המעשים טובים שלנו וכל התפלות, הכל מאתו, ואין ראוי לחשב לקבל שכר על שום דבר, ואף-על-פי שגראה שעל-ידי תפלתנו ותורתנו יהיה הגאולה, אף-על-פי-כן צריכין אנהנו לחסדו, שבחסדו יגאל אותנו. וזה אי לא מקרבינן לספינתא - זה בחינת חסד, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ט): הספנין רבן חסידים, אי לא חסדו טבעינן חם ושלום בגלות:

ונה פרוש: אמר אל הכהנים - בחינת תפלה, כמו שפתוב (דברים כו): את ה' האמרת היום. בהנים הם בחינת תורה, בחינת נשמות כנ"ל, כמו שפתוב (מלאכי ג): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה וכו'. אהרן - בחינת משפט, כמו שפתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני-ישראל (ט); כי צריך להביא כל התפלות לבחינת משה משיח, והוא יקים (* את המשפן. וזה פרש רש"י: להזהיר הגדולים על הקטנים, הינו צדיק הדור, שהוא בחינת משה מאור הגדול, וזהו ויאיר את התפלה, שהיא בחינת מאור הקטן (ט). ולנפש לא יפאא בעמיו - הינו על-ידי שמירת הברית כנ"ל. כמוכא בזהר (ט): עקרא דיצרא בישא על עריין, והיא עקרא דמסאבותא. ובשישמר את הברית, זוכה לבחינת תפלה כנ"ל, וזוכה לבחינת תהלתא אחטם לה, פי עקר הריח תלוי בטהרה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה מה): משבמלה הטהרה, במלה הריח, כמבאר מעשה בגמרא (שם מה), שאמר: ריחא דחונותא אני מריח. אמר לה: בני, טהרה יש בך:

אמר רבה בר רב חנה: לדידי חזי לי תהיא אקרוקתא, דהני פי אקרא דהגרוניא, ואתא דהגרוניא פמה הני שתין פתי, אתא פושקנצא ובלעה לתנינא, וסליק יתיב באילנא. תא חזי כמה נפיש חילה דאילנא:

הנה מי ששומע נגינה ממנגן רשע, קשה לו לעבודת הבורא, ובששומע ממנגן פשר והגון, אזי טוב לו, כמו שיתבאר. פי

(יד) קידושין דף פב. (טו) חסר וצ"ל כי צריך לזה בחי' משפט כנ"ל, ואמרת אליהם ואמרת דיקא (מצאתי בכת"י רבינו ז"ל). (טז) עי' וזהר פקודי רל"ח ע"ב. (יז) עי' וזהר ויקרא דף ט"ו ע"ב ועי' וזהר פקודי רס"ג רס"ד ועי' ת"כ פ"ט. (*) (חסר וצ"ל) והוא יקים [אותם כמ"ש וביאו את המשכן אל משה ויקם משה] את המשכן. (מכת"י). (א) וזהר ויחי רי"ז ע"ב ועי' בע"ה שער הקליפות פ"ב. (ב) שוחר טוב תהלים י"ג. (ג) תנינא י"ב ע"ב. (ד) עי' תרא"ר פ"ו ועי' בכונות הארז"ל על ענין דם צפרדע.

מלכות בית דוד שהיה עליה נבואה. והנבואה נמשכת מן הפרובים, שהם בחינת שתי צפרים הנ"ל, שהם בגין מלכות דקדשה כנ"ל:

מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המיניקות, כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל. והיו מאחר עלות, הינו שדוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם פשוט, להעלותה אל הקדשה. והיו מאחר עלות הביאו, הינו גם הנגינה, שהיא מאחורי הקדשה, בבחינת מאחר עלות, מאחר המיניקות, כי הנגינה דקדשה הוא מאתר הנביאים ינקין, והנגינה שאינו בקדשה היא בחינת מאחר עלות, מאחורי הקדשה, ודוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועלידי זה נתעלה מלכות דקדשה כנ"ל. והיו מאחר עלות הביאו לרעות בעקב וכו'; כי עלידי זה זכה למלכות כנ"ל:

ד

לשון רבנו זכרנו לברכה

אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מפית עבדים: (שמות ב)

א בשאדם יודע, שכל מארעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שכתוב (תהלים נ): ביה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר (א); וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): ביום שהוא יהיה ה' אחד וכו'. והקשו: וכי האדנא לאו הוא אחד. ותרצו חכמינו זכרונם לברכה: האדנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב, ועל הרעה - דין אמת; ולעתיד - כלו הטוב והמטיב, שיהיה שם ה' ושם אלקים אחדות אחד:

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא בשמעלה בחינת מלכות דקדשה מהגלות מבין העכו"ם, כי עכשו המלכות והממשלה להעכו"ם, ובשכיל זה נקראים עבודת-אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות, הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים עד): אלהים מלפי מקדם; וכשמעלין בחינת מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקיים: כי מלך כל הארץ אלהים (שם מז):

ג ואי-אפשר להשיב המלוכה להקדוש-ברוך-הוא אלא עלידי ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם, עלידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה. והיו פרוש (הושע יד): קחו עמכם דברים - זהו ודויד-דברים, זה בחינת מלכות, כמו דבר אחד לדוד (פסחין ח). דבר - לשון מנהיג ומושל. ושובו אל ה' - שיתקנו ויעלו את הדברים, את בחינת מלכות, בחינת אלהים, אל ה', הינו כנ"ל, ביה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, הינו שידע שכל מארעותיו כלם לטובתו ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב:

וזה שפרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו עלידי שילמד בשכיל שיתקרא רבי. אתא פושקנצא, ופרש רבנו שמואל: עורב, הינו עלידי שילמד בלילה, מלשון ערבית (ט). ובלעה, הינו ומגן עליו מן הנחש הנ"ל. וסליק יתיב באילנא - פרש המהרש"א, שהוא בחינת אברהם, שכתוב אצלו (בראשית כא): וימע אשל, שהוא בחינת חסד. הינו שהחוט של חסד, שנמשך עליו, מגן עליו מן הנחש הנ"ל. תא חזי כמה נפיש חילה דאילנא, הינו שרבה מתמיה את עצמו, שכל-כך גבר עלינו חסדו, שאפלו על זה יכול להגן:

ובזה יתישב הסמיכות של המשינה (אבות פ"א): עשה לך רב, וקנה לך חבר, ויהי דן את כל האדם לכה זכות - כי עלידי ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בגין המלכות שלו. וזה: עשה לך רב, הינו שיתקן בחינת מלכות, וזה עלידי קנה לך חבר, הינו עלידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמתברר השני פרובים להיות פנים בפנים כמעט איש וליזת (ו), בזמן שישראל עושין רצונו של מקום (ז). ואזי, כשיתקן בחינת מלכות שלו ויוכל למשל בכל מה שירצה ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב, לזה אמר: ויהי דן את כל האדם לכה זכות - שצריך לדון את כל אדם לכה זכות, כי אין הקדוש-ברוך-הוא חפץ בחרבן העולם, כי לא לתהו בראה, לשבת יצרה (ח):

ובשכיל זה מרגלא בפמא דאנשי עכשו לומר, שהחזנים הם שומים ואינם בני דעה, כי עכשו מלכות דקדשה בגלות, ועליבן הנגינה, שהיא נמשכת מאתר הנביאים, מבחינת מחין ודעת דמלכות דקדשה, ועכשו שהמלכות בגלות, ועליבן הנגינה נפגמת, ועליבן החזנים הם בלא דעת, כי אין להם פח עכשו להמשיך הנגינה משרשה שבקדשה, שהוא בחינת מחין ודעת של מלכות דקדשה כנ"ל. אבל לעתיד, שיתעלה מלכות דקדשה, ויהיה ה' למלך על כל הארץ, אזי תתעלה ותשלם הנגינה בבחינת דעת דמלכות דקדשה, שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. והיו (תהלים מז): כי מלך כל הארץ אלהים זמרו משכיל; כי אזי, בשיתהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדשה, אזי זמרו משכיל, הינו שהחזנים המזמרים יהיו בדעת ובשכל עלידי שיתעלה מלכות דקדשה, ויקבלו הנגינה משרשה שבקדשה, שהוא בחינת דעת ומחין של מלכות דקדשה כנ"ל:

(שדך לעיל): וזהו: (ט) כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח). שמים הוא בחינת קול, כמו שכתוב: משמים השמעת קולך; כי עלידי החסד, הינו בחינת חוט של חסד, הנמשך עלידי שלומד תורה בלילה, עלידי זה נתתקן הקול כנ"ל, וזהו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל:

השתי צפרים דקדשה, שמשם הנבואה נמשכת, הם בגין מלכות דקדשה, ועליבן העמדת מלך היה עליפי נבואה בכל

(ה) עי' רש"י עירובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב. (ו) מלכים א' ו'. (ז) עי' ב"ב צט. וברשב"ם שם. (ח) (ישעיה מה). (ט) עי' פסחים דף גון ע"ב ועי' וזהו ירחי ר"פ. (א) עי' ברכות דף ס' ע"ב.

ד ובשׂידע כל זאת, נקרא ידיעה שלמה, כי עקר הדעת הוא אחדות של חסדים וגבורות (א), זה נקרא דעת, הינו שלא יחלק בין חסד לדין, ויכרך על כלם הטוב והמטיב. וזה נקרא ה' אחד ושמו אחד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה, שלעתיד יהיה אחדות גמור, שיהיה כלו הטוב והמטיב. וזה: ה' אחד ושמו זה בחינת אלהים מלכות, כמו שכתוב (שמואל ב' ח'): ויעש דוד שם - אחד, גימטריא אהבה, הינו הן ה' שהוא רחמים, הן שמו שהוא בחינת אלהים, בחינת דין - כלם לטובתך מחמת אהבה שהקדוש־ברוך־הוא אוהב אותך, כמו שכתוב (משלי א'): את אשר יאהב ה' יוכיח, וכתוב (עמוס א'): רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על־כן אפקד עליכם עונותיכם:

ה ועונותיו של אדם הם על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): ותהי עונותם חקוקה על עצמותם, וכל עברה יש לה צרוף אותיות. ובשעבר איזה עברה, אזי נחקק צרוף רע על עצמותיו, ועל־ידי זה מכנים בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטמאה, הינו שמכנים בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור, הוא מכנים אותה בתוך העכו"ם, וגותן להם ממשלה. למשל, אם עבר על דבור של הלאו לא יהיה לך (*), אזי מחריב הצרוף הטוב של הדבור ובונה צרוף רע, ונחקק הצרוף הזה על עצמותיו ונוקם בו, כמו שכתוב (ירמיה ח'): עונותיכם הפו אלה. וכתוב (תהלים לד): תמותת רשע רעה. ועל־ידי ודוידברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדבור של הודוי, כי הדבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב (שם לה): כל עצמותי תאמרנה; ומחריב הבנין והצרוף הרע, ובונה מהם מלכות דקדשה:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ט): בשעה שהלכו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגלגלין, עד שאמר משה: שמע ה' קול יהודה - שבקש משה מהקדוש־ברוך־הוא, שיזכר ליהודה הודוי שהתודה, וכן הו' לה. וזה דוקא עצמותיו היו מגלגלין, על־שם ותהי עונותם חקוקה על עצמותם, ועל־ידי הודוי נתתקנו ועלו כל חד לדוכתה. ויהודה זה בחינת מלכות; רמז, שבחינת מלכות נתתקן על־ידי ודוידברים, וזה נעשה על־ידי משה, שזכר משה הודוי, כי כן צריך, שיהיה הודוי לפני תלמיד־חכם, וכל תלמיד־חכם הוא בחינת משה, כמו שאמרו: משה, שפיר קאמרת (א). ובוה שזכר משה הודוי, נעשה כאלו התודה עכשו לפני משה, ועל־ידי זה נתתקן בחינת מלכות, ונחרב הצרוף הרע שנחקק על עצמותיו:

ו וזה בחינת החזרת המלכות לשרשה, כי שרש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין כא): למה טעה נבט? שראה שיצא אש מאמתו. והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיה ב): הלוא כה דברי פאש, וכתוב (משלי ח): כי מלכים ימלכו. ועקר התורה הם תלמיד־חכמים, כמו

שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כב): פמה טפשי דקימא מקמי ספר־תורה ולא קימא מקמי צורבא מדרבנן:

וזהו (במדבר לא): כל דבר אשר יבא באש, תעבירו באש. דבר - זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הטמאה, בתוך חמימות היצר, כמו (קדושין פא): גורא בי עמרם; תעבירו באש - תקונו על־ידי אש, הינו ודוידברים לפני תלמיד־חכם פנ"ל. וזה לשון עברה, שהצורף של עברה עובר בתוך עצמותיו מעבר אל עבר. ומצוה לשון התחברות - בשעושה חבילות חבילות של מצוות (מ"ד אחרי פ' כא), אזי נתחברו שכרי עצמותיו, כמו שכתוב (תהלים לד): שומר כל עצמותיו:

ז וזה פרוש (משלי טו): חמת מלך מלאכי מות, כי חמתו של הקדוש־ברוך־הוא - בשביל המלכות שהשפיל על־ידי עונותיו; ואיש חכם יכפרנה, הינו בחינת תלמיד־חכם, בחינת משה, הוא יכפר לו, כמו שכתוב (מכה ז): ועובר על פשע לשארית - למי שמשמים עצמו כשירים (ראשהשנה יז). נמצא, כשבא לפני תלמיד־חכם ומוציא כל צרופיו לפני תלמיד־חכם, והתלמיד־חכם הוא בחינת משה, שמשמים עצמו כשירים, כמו שכתוב (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד; ועל־ידי זה נקרא איש חכם, כמו שכתוב (איוב כח): והחכמה מאין תמצא (ע"י סוטה כא). ובוה יש פח לתלמיד־חכם לכפר, כמו שנאמר: ואיש חכם יכפרנה:

ובשביל זה בשתתפלל משה על חטא העגל, אמר (שמות לב): אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא; כי זה מן הנמנע, שלא יבוא לאדם איזה גדלות, כששומע שמספרין שבחו, בלישפן בשמלך גדול משבח ומפאר את האדם, אזי בודאי מן הנמנע, שלא יבוא לו איזה גדלות. אבל צריך לזה בפול כל הרגשותיו וחמירותיו, אזי יכול האדם לשמע שבחו, ולא יבוא לו שום גדלות, כמו משה רבנו, שראה כתוב בתורה: וידבר ה' אל משה, ויאמר ה' אל משה; וישראל קוראין בכל יום בתורה שבחו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו; ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה, כמו שכתוב: והאיש משה ענו מאד, ובודאי על־ידי ענותנותו היה פח ביד משה לכפר עון העגל, כמו שכתוב: ואיש חכם יכפרנה:

וזה שפענ משה: ואם אין, הינו אם לא תשא חטאתם, בזה אתה מראה, שאין לי כל־כך עניויות, שאוכל לכפר להם עון העגל, בכך בקשתי: מחני נא, כדי שלא אכשל בגדלות, שאני רואה ושומע בכל עת ספור שמי ושכחי בתורה, כי מי יוכל לעמוד בזה, שישמע ספור שבחו ולא יתגאה, אם לא ענו גדול; ואם אני ענו, צריך לך שתשא חטאתם, כמו שכתוב: ועובר על פשע לשארית וכו':

וזה: (דברים לב) ויהי בישרון מלך (ד), הינו שמלכות עלה לשרשה, כמו שכתוב (תהלים לו): וענוים יירשו ארץ, וארץ היא דינא דמלכותא, כמו שכתוב (איוב ב): וארץ מתקוממה לו:

(ב) (כמובא בכתבי הארז"ל). (ג) שבת קא: (ד) ע"י מ"ד בהעלותך פ' מ"ו א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתך וכן תרגום יונתן וע"י ג"כ בחוקן מ"ו ובוהר קדושים דף פ"ג ע"א: (*) (שמות ב)

ח וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): **משל לאחד, שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומחיה רעה ומלסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך וכו'.**

כי זה ידוע, שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות, מארבע מרות, כמוכא במשנת חסידים: עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם, תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח, דברים בטלים ותולדותיהן נמשכין מחי, גאווה ותולדותיהן נמשכין ממדבר; ומי שרוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשפר כל המדות רעות, ויספר לפני התלמיד-חכם, הינו ודויד-דברים, והתלמיד-חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שרש נשמתו.

ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעלידי שלש בחינות אלו נתתקן הכל. ואלו הם השלש בחינות:

הבחינה הראשונה, בשרואה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיהו ב): והיו עיניך רואות את מוריד; וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות, הנמשכין משני היסודות דומם צומח, הינו עצבות ותולדותיה ותאוות רעות, כי צדיק הדור נקרא אם, על-שם שהוא מיניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב, כמו שכתוב (שיר-השירים ה): **דבש וחלב תחת לשונך.** וזה אנו רואים בחוש, כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשרואה את אמו, הוא נתעורר בוריות גדול לקראת אמו, הינו לשרשו. גם אנו רואים בחוש, כשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו, אף-על-פי שיש לו תאוה גדולה לזה, אף-על-פי-כן כשרואה את אמו, הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו ומושך את עצמו לאמו. נמצא, שנתבטלן המדות רעות של שני היסודות דומם צומח על-ידי הסתכלות פני הצדיק. וזהו: **ומתירא מן הקוצים** - שהוא בחינת צומח; ו**פחתים** - שהוא בחינת דומם. וכשנודמן לו אבוקה של אור, זה תלמיד-חכם, שהוא אביק באור התורה, ועלידו נצול ממדות רעות של שני יסודות דומם צומח, ואז נצול מן הקוצים ומן הפחתים:

הבחינה השנייה, הצדקה שנותן לתלמיד-חכם, שעלידי זה נצול ממדות רעות של שני יסודות חי מדבר, שהן בחינת חיה רעה ולסטים, שהן דברים בטלים ונאווה ותולדותיהן, כי עלידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות, כמו שכתוב (שמות ה): כי מתו כל האנשים, זהו עניות (ה). גם בגאווה אמרו (קדושין כט): **סימן לגסות הרוח - עניות, ועלידי צדקה נתעשר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבבא טז):** אם שלמים וכן רבים וכן נגזרו ועבר וענתך לא אענך - שוב אין מראין לו סימני עניות. וזהו: **פיון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומלסטים.** עמוד השחר רמו לצדקה, כמו שכתוב (ישעיהו נח): **כי תראה ערם וכסיתו וכו', אז יבקע פשח אורך.** נמצא, עלידי צדקה נצול ממדות רעות של שני יסודות, חי מדבר, שהם בחינת חיה רעה ולסטים:

הבחינה השלישית, כשמתורה ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם, שעלידי-זה התלמיד-חכם מדרוך

אותו בדרך ישר לפי שרש נשמתו, וזה: **הגיע לפרשת דרכים, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא):** זה תלמיד-חכם, ויום המיתה, זה בחינת ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם; יום המיתה רמו על ודוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין מג): **כל המומתין מתודין, וזה נקרא פרשת דרכים, כי התלמיד-חכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו.** אזי נצול מפלם, כי קדם שהתורה, אף-על-פי שהיה אצל התלמיד-חכם ונתן לו ממון, עדן אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, כי יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות (משלי יד), אבל כשהגיע לפרשת דרכים, זה תלמיד-חכם ויום המיתה, הינו ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם, אזי נצול מפלם:

זו וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד-חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד-חכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: **והחכמה מאין תמצא; ועלידי-זה אתה נכלל באין-סוף.** וזה בחינת (ו): **זקא, דאודריקת לאתר דאתנמילת מתמן, שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות, כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות מלבש בה רצון השם יתברך, שרצון השם יתברך היה, שזאת האות, יהיה לה תמונה בזה, ואות אחרת, יהיה לה תמונה אחרת.** נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות, הם התגלות מלכותו יתברך שמו, וכל אלו הרצונות, הינו התמונות, נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה, וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועלידי-זה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות, וכל הישות, הינו בחינת מלכות, מקבלים חייותם מרצון אין סוף, כמו שאמרו (מגילה לא): **בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות, שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף:**

וזה בחינת התפשטות הגשמיית, כי כשרוצה להכלל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו. וזהו שכתוב בזהר (יתרו דף פח): **שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חייותם ממנו.** וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות טו): **ונחנו מה.** וזה פרוש: **ויקבר אתו בני (דברים לד) - זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיהו כ):** כל גיא ינשא; **בארץ מואב - זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שאמרו: בכל מקום שאתה מוצא גדלתו, הינו מלכות, בחינת רעוין, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף:**

וזה: מול בית פעור - כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מדרש אנדה, מובא בחוספות סוטה יד): למה נקרא שמו פעור, על-שם שפוער פיו; כי כשפוגמין במלכות, אזי יש לו כח לפעור פיו בצורפים רעים; אבל משה, שתקן מדת המלכות, עלידי-זה לא היה יכלת ביד פעור לפעור פיו. וזה: **ולא ידע איש אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יד),** כי נתבטל לגבי אין סוף.

(ה) נדרים ס"ד ע"ב. (ו) ע"ש ועיין סוכה כ"ט ע"ב. ועי' מגילה י"ג ע"ב ברש"י ד"ה ואם הניס. (ז) עי' תיקון כ"א ותיקון ס"ה.

ובל זה היה במותו, אבל בנדיא גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת: והחיות רצוא ושוב (ח); כי הקדוש ברוך הוא רוצה בעבודתנו, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר. ובשביל זה צריך שלא ישאר פן אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויפול נשמתו:

וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול - זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו; וכשרואה אדם התנוצצות הזאת, אף על גב דאיהו לא חוי - מזלה חוי (מגילה ג), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכבול פחותיו, ובשעה שנפתח לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: ולא ידע איש, שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו:

אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ושותו. נמצא, כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו, כי מתחלה, בשעת דבקות, היה נתפטר הדעת, כמו שכתוב: ולא ידע איש; וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שב לדעתו; וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלקים, בין מדת הדין למדת הרחמים, כי באין סוף אין שיק, חס ושלום, שנוי רצון, כי השנויים אינו אלא בשנוי התמונות, אבל על ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שנוי רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת, ואחר כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחד. וזה שאמר משה לדורו (דברים ח): אמה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים; כי משה הוא בבחינת אין, ודורו הדבוקים אליו ראוי להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בבחינת אין סוף, בבחינת רעוא דרעוין, בבחינת: ה' הוא האלהים:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: חנא: זמנא חדא הוה קאזלינן בספינתא, וחזינן ההוא בורא דיתבא לה אכלה מינא באוסייה (ט), ואדחיהו מינא, ושדויהו לגודא, וחרובי מנה שתין מחווי, ואכלו מנה שתין מחווי, ומלחו מנה שתין מחווי, ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא. וכי תדרן לבתר תריסר ירחי שתא, חזינן דתוה קא מנסרי מנרמה ממללתא, ויחבי למבנינהו הנך מחווי:

רשפ"ם:
בורא. דג: אכלא מינא. שרין קסין: באוסייה. בנחיריו של דג נכנס השרין; ואדחיהו מינא. הדחיהו המים והשליכוהו ליבשה, כדרך ים שאינו סובל דבר מת: חרבו מנה שתין מחווי. שהשליכוהו המים על ששים כרבים ושברו בלם, שהיה גדול כליקד; ואכלו מנה שתין מחווי. בעודנו לח: ומלחו מנה שתין מחווי. אחרים, שהיו רחוקין משם, מלחו מנה ונשארוהו למקומן: מחד גלגלא דעינא. מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: הוא מנסרי. לבנות מעצמות הדג אותן מחווי שהפיל:

פרוש: ספינה - לשון חשיבות, בבחינת מלכות, שרבה בר בר חנה חקר בשכלו אודות המלכות, איך בני ישראל מעלין אותה. וחזינן האי בורא - ישראל מכנין בשם דגים, כמו שכתוב (בראשית מח): וידגו לרב בקרב הארץ. דיתבי לה אכלה מינא בנחיריו - זה בבחינת תפלתן של ישראל, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לה; שנתערב שרין, הינו טמאה, בתפלתו ועבודתו ובלבל אותו, ולא היה יכול איש הישראלי היה לעבד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה, עשה שלש בחינות הנ"ל, הינו התקשרות להצדיק, ונתינת הצדקה, ודויד דברים:

וזה פרוש: ומתה ואדחיהו מינא ושדויהו לגודא; והזכיר השלש בחינות מעלא לתתא: ומתה - זה בבחינת ודויד דברים, כמו שאמרנו: כל המומתין מתודיין; ואדחיהו מינא - זה בבחינת צדקה, כמו שכתוב (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, וכתוב (ישעיה לב): אשריכם זרעי על כל מים; ושדויהו לגודא - הצדיק נקרא גודא, לשון גדר, שהוא גדר פרצותיהן של ישראל (יחזקאל כב, ישעיה נח) (י), וזה: ושדויהו לגודא - שהקריב את עצמו לצדיק:

ועל ידי שלש בחינות אלו: וחרוב מנה שתין מחווא - שעל ידי המיתה, הינו ודויד דברים, העלה את המלכות מבין הפטרא אחרא, והצדיק הורה לו את הדרך הישר, כמו שכתוב בהפטרות בראשית (ישעיה מב): אחרוב הרים וגבעות - רמז על הרפן ממשלת העכו"ם; והולכתי עורים בדרך לא ידעו - זה בבחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר, זה בבחינת פרשת דרכים, כנזכר לעיל, ושתין מחווא רמז על עליות המלכות, דכתוב בה (שיר השירים י): ששים המה מלכות. ואכלו מנה שתין מחווא - רמז על שני מדות רעות של חי מדבר, שעל ידו בא עניות כנ"ל, ועל ידי צדקה מתקן אותם וימשיך שפע. וזה: אכלו מנה. ושתין מחווא - רמז על בבחינת ששים גבורים, שמשם בא פרנסה, כמו שאמרנו: גבורות גשמים (ברכות לג. תענית ב. ע"ש):

ומלחו מנה שתין מחווא - זה רמז על תקון שני מדות רעות, דומם צומח, על ידי קרבתו להצדיק, כי הצדיק הוא ברית מלח עולם. גם עצבות ותאוות באים מדמים עכורים, ועל ידי מלח פולט הדמים רעים. ושתין מחווא זה רמז על ששים אותיות שבברכת פהנים שהם ביד הצדיק, כמו שכתוב (משלי י): ברכות לראש צדיק:

ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא - גרבי משחא זה בבחינת הדעת, כי שמן משחת קדש (שמות ל) זה בבחינת שכל. ותלת מאה זה בבחינת משה, שהוא בבחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ירמיה ט): אל יתהלל חכם, גבור ועשיר. נמצא, שבכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה מה, ועל ידי זה יש לו התפשטות הגשמיות, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שנוי רצון, אלא ה' הוא האלקים כנ"ל, הינו כלו הטוב והמטיב.

(ח) (יחזקאל א). (ט) ומית (כ"ה גי' ה"ח בנ"ג וכו' דבריו רבינו ו"ל להלן בפירוש המאמר). (י) עיין מגילה י"ג ע"א.

(פנהרין לו). נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעין בכל עת בתקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם. וענין התפלה הן בשני פנים, הינו קדם גורדין מתפללין בסדר התפלה, ואין צריך להלביש התפלה, אבל לאחר גורדין צריך להלביש התפלה, כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל, ולא יקמרגו, כמו שכתוב (דניאל ט): בגזרת עיריין פתגמין, הינו לאחר גורדין, אזי: במאמר קדישין שאלתיו, אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר:

ב אבל איך ידעינו בין קדם גורדין בין לאחר גורדין? על ידי המצוות שאנו עושים, יכולין אנחנו לידע בין קדם גורדין לאחר גורדין. ודוקא בשעושיין המצוות בשמחה גדולה בלפך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיזמין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ט): שכר מצוה - מצוה; כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה:

וזהו החלוק שבין נבואת משה רבנו לבין נבואת שאר נביאים, כפרוש רש"י: וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר צוה ה' * פרש רש"י: כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה', נוסף עליהם משה, שהתנבא בזה הדבר. כי בחינת פה הוא אספקלריא שאינה מאירה, וזה הדבר הוא בחינת אספקלריא המאירה:

ואלו השתי בחינות נביאות יש בעבודת הבורא: יש אדם, העושה המצוה בשכר עולם הבא, שאינו נהנה מהמצוה בעצמה; אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה, וזה בחינת כה, אספקלריא שאינה מאירה, כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק (ס), כן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק, הינו אחר עולם הזה, ושלוש שכר נקרא בשם נביא, כי ראשיתבות של: יבא ברנה נשא אלמתיו, ושם בפסוק הזה נרמז על שלום שכר: הלוך ילך וככה נשא מושך הוירע (תהלים קכו) - שמצטער בעשיתיה, בא יבא ברנה נשא אלמתיו - שישמח לעתיד, כשיקבל שכר המצוות. ראשיתבות של יבא ברנה נשא אלמתיו, ראשיתבות נביא:

אבל נביא, שמתנבא בזה הדבר, שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח בלפך בעשיתיה, עד שממאס בכל מין שכר, נמצא שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחינת נביא, הינו שלום שכר, בבחינת זה הדבר, בבחינת אספקלריא המאירה, כמו אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה וברה, כמו-כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה, ושכרו נגד עיניו:

ומי שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה בלפך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשבילה - הוא יכול לידע בין קדם גורדין לאחר גורדין,

וזה בחינת חד גלגלא דעינא, כמוכא באדרא (נשא דף קלו): ולזמנא דאתי ושתפח בה עינא חד דרחמי - זה בחינת פלו הטוב והמטיב. נמצא, כשהצדיק עושה עצמו מה, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, הינו לאין סוף; ואחר-כך, כשחוזר, בבחינת רצוא ושוב, אז ממושיך מאור אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך ה"מה" שלו, ונעשה ממה מאה, כמו שאמרו: אל תקרי מה, אלא מאה (ס), ונעשה תלת מאה מתלת מה, וממושיך אור הזה לדעתו ולשכלו, הינו גרפי דמשחא, שהוא בחינת שכל כנ"ל. אתה הראית לדעת, שממושיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, שה' הוא האלהים, ויברך הטוב והמטיב על הכל כמו לעתיד לבוא:

כי הדרן ואתאן לכתר תריסר ירחי שתא וקחוינן דהוי מנסרא מגרמיהו לבגננה הנך מחווא - כי מאחורי הקדשה, שהם שנים-עשר שכטים, שעלידם נתתן מלכות הנ"ל (ס), ואחריהם הוא הטמאה, ויש בגי' אדם, שיוצאין מהקדשה. וזה שספר התנא, שהדר וחזר לעין באלו שהם בתר תריסר ירחי שתא, שהם אחורי שנים-עשר שכטים דקדשה, שיוצאין מכלל ישראל עלידי מעשיהם הרעים. וחזינו דהו מנסרי מגרמיהו - הינו שעלידי מעשיהם הרעים, החקוקים על עצמותם, והחקיקה עובר מעבר לעבר כנסירה ממש. אבל עלידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה עלידי שרץ קטן שבנחיריו, עלידי שהרגיש טמאה קטנה שמבלבלת אותו - עלידי תשובתו גורם, שגם אלו הרשעים נעשו כפא לקדשה, ויהבי לבנינא הנך מחווא - שעוזרים גם הם לעובדי השם, שיבנו הנך מחווא הנ"ל:

וזה פרוש: אנכי ה' אלהיך. פרוש, הן ה' הן אלהיך תבין שכל זאת אנכי, הינו שתקים: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר, הינו פלו הטוב והמטיב כנ"ל; אשר הוצאתיך מארץ מצרים - דאיתא במדרש (בראשית פ' טו), כי כל הגליות נקראים על-שם גלות מצרים, מפני שהם מצרים לישראל, הינו שעלידי הצדיק נתפטר מלכותם וממשלתם של העכו"ם, כי עלידי-זה עולה מתוכם מלכות דקדשה כנ"ל:

מבית עבדים - זה רמז על בטול המדות רעות של ארבע יסודות, המכנים בשם עבדים, כי כל הארבע יסודות הם מתחת גלגל הירח, והירח מכנה בשם עבד, כמוכא בזהר (וישב דף קכא): הנה ישביל עבדי - דא סהרא, פרוש עלידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא-אחרא, ונתפמלים המדות רעות, ועלידי-זה האדם בא לבחינת עולם הבא, לבחינת: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר:

ה

לשון רבנו זכרוננו לברכה

בחצצרות וקול שופר הריעו לפני וכו': (תהלים צח)

א כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי

(יא) עי' מנחת מ"ג ע"ב, ועי' רש"י ותוספות. (יב) עי' זוהר ויחי רמ"א. (א) עי' זוהר וירא ק"ד. * (במדבר ל).

דמחא, נעשה מהקול רעמים, ונשמע לבריתא:

וזה (שם טז): פי ידבר חכמות, הינו הדבור היוצא מפי פוגע בחכמה, הינו בגלגלתא דמחא, ועל-ידיה: והגות לבי וכו', הינו *) שנתעורר על-ידיה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרו: קול מעורר הפונה (**). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות (א): מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין, פי מי שיש בו יראה, קולו נעשה רעמים, פי רעם מספרא דיצחק, כמו שכתוב: ורעם גבורתו, ועל-ידיה דבריו נשמעין, הינו משתמע קלא לבריתא, פי תפן תליא שמיעה (ב), כמו שכתוב (חבקוק א): ה' שמעתי שמעך יראתי. וזה פרוש (תהלים ק): גבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו; איתא בזהר (לך דף צ): זכין למשמע קלין מלעלא, הינו על-ידי הגבורות נעשה רעמים, ועל-ידיה הלב שומע, והינו: והגות לבי תבונות; וכמו שכתוב (מלכים א): ונתת לעבדך לב שומע; וגם דבריו נשמעין לבריתא, וזהו: לשמע בקול דברו. וזה בחינת קול השופר, דא שופר של איל - אילו של יצחק (ב), בחינת ורעם גבורתו. וזהו (תהלים טז): אשרי העם יודעי תרועה - יודעי דיקא, שיפגע הקול במח, בחינות עבי מטרא, ויהיה בבחינת רעמים. ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב: בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת - שבקול השופר הופיע עליהם מקולות וברקים:

ד אכל צריך לפנות את המחין מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות. מחמין, שלא יחמין את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות, כדי שיוציא את הקול ויפגע במחו, יתעבד ממנו רעם; אבל בשגלגלתא דמחא אטום בטמאה, כמו שכתוב (ויקרא יא): ונטמתם בם; אזי אין קולו נשמע. גם ישמר יראתו, שממנו תוצאות הקול, כמו שכתוב: ורעם גבורתו; שלא יהיה לו יראה חיצונית. וזה (אבות ב'): אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה:

וזהו (שבת נו: ובסנהדרין כא): ירד גבריאל ונעץ קנה בים. פרוש, מהשתלשלות הגבורות, הינו יראה חיצונית, נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה (ג), הינו על-ידי השתלשלות הגבורות, שהיא בחינת סוספיתא דדהבא - יראה חיצונית, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, ולא ישתמע לבריתא: ועקר - לשמר מחו שלא יחמין, וזהו (תהלים סח): גער חית קנה, כדאיתא בזהר (פינחס דף רג): קנה חיות תשבר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמין מצה, הינו שלא תחמין חכמתך. וזהו לשון גער, לשון מריבה, פי מצה לשון מריבה, דצדיקאי עבדין מצותא בסטרין אחרנין, דלא יתקרבו למשכנא דקדשה, הינו בשתשמור את חכמתך, שלא יפגם בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא-אחרא, כנגד: קנה חכמה קנה בינה דקדשה - על-ידיה תנצל מבחינת חמין, שהיא סטרא דמותא, כדאיתא: מחמעת, תפן סטרא דמותא:

ותאמין, פי כל מצותא ומריבה, שיש בין הצדיקים השלמים, אין זה אלא כדי שיגרשו סטרין אחרנין.

פי המצוות הם קומה שלמה, והם מחיין את כל הקומות, הן קומת אדם, הן קומת עולם, הן קומת שנה, פי עולם, שנה, נפש - הן מקבלין החיות מהמצוות, כמו שכתוב (תהלים לב): וכל מעשהו באמונה; וכתוב (שם קט): כל מצותיך אמונה; והקדוש-ברוך הוא הוא אחדות פשוט עם המצוות, וכשמעשה הקדוש-ברוך-הוא בתקונו וכסדרו, אזי הקדוש-ברוך-הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם קד): ישמח ה' במעשיו, כמו בעל-מלאכה, שעושה איזה פלי, והפלי הוא יפה - אזי הוא מתענג בה; והשמחה של הקדוש-ברוך-הוא היא מלבשת בהמצוות, כי הם אחדותו, ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא, כשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש-ברוך-הוא, שמשמחה במעשיו, וזה בחינת (שם קמט): ישמח ישראל בעשיו. נמצא, כשיש איזה צער ודין בעולם, שנה, נפש - אזי בודאי נגרע משמחת הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (בראשית ו): ויתעצב אל לבו; וכמו שאמרו (סנהדרין לו): שכינה מה אומרת? קלני מראשי וכו', וזה שנכנס בתוך השמחה יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה, אם הוא קדם גורדין, אם הוא לאחר גורדין. גם יכול לידע על איזהו חלק מהקומה נגזר הדין, פי יודע לפי קומת המצוות: אם אין יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות, הינו מצוות התלויות בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם, שנה, נפש, וכן בשאר קומת המצוות:

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא ועין ביצה טז) בשבת: זכרהו מאחד בשבת, הינו ששמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות, שבהם נבראו עולם, שנה, נפש. [וזהו:] (דברים כד) ביומו תתן שכרו - שיהא שכרו מהמצוות בעצמן, ולא תבא עליו השמש - שלא יעשה המצוות בשכר עולם הבא, שהיא אחר ביאת שמשו, אחר מותו:

ג ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ה): נתת שמחה בלבי. ואי אפשר ללב לשמח אלא עד שיסיר עקמימיות שבלבו, שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם טז): ולישרי-לב שמחה. ועקמימיות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות טז): לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמימיות שבלב. ורעמים הוא בחינת קול, שאדם מוציא בכח בתפלתו, ומזה נעשה רעמים, פי איתא בזהר (פינחס דף רלח): כד קלא נפיק ואערא בעבי מטרא, אשתמע קלא לבריתא, ודא אנון רעמים. ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב ט): ורעם גבורתו מי יתבונן; ובשביל זה אנו מברכין: שפחו וגבורתו וכו'. והגבורות הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכח גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, הינו בחינת מחין, שמושם יורדין טפין טפין, כמו שכתוב בזהר (פינחס דף רלח): באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, מן לבנון דמחא. וכשפוגע בעבי מטרא, אזי אשתמע קלא לבריתא, הינו בחינת רעמים. וזהו (תהלים ט): קול רעמד בגלגל, הינו בגלגלתא דמחא; כד אערא בגלגלתא

(ב) וזהר פינחס דף ר"ל. ובתיקון ע'. (ג) וזהר פינחס דף רל"ה ע"ב. (ד) ברכות ס"א. ועי' וזהר פינחס דף רל"ד. * עי' שנתעורר הרעם (כ"ל). ** עי' ברכות כ"ד ע"ב ובהרא"ש ורבינו יונה שם ובש"ע סימן ק"א (ובסימן ס"א סעיף ד').

סְפִינְתָא לשון חשיבות, דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (ישעיה 5): יראת ה' היא אוצרו; שהיא עקר החשיבות. **שיצא** - לשון צרה, כמו שכתוב (במדבר 33): ואכלה אותם פָּרַע; ותרגומו ואשצי יתהון. תלתא יומא ולילותא דא בחינת מצוות, שיש בהם משפלות ומקבלות וחקות, וכתוב בהם (יהושע א): והגית בו יומם ולילה. איהו בזקיפו ואנן בשפולי זה בחינת: ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעשיו. כמחם קומקומא דמיא - דא מחא, כמו שכתוב (שיר השירים ה): ונוללים מן לבנון, מסגא שתין פרסי דא בחינת גבורות, ששים גבורים, ורעם גבורותיו:

וכי שדי פרשא גירא פרשא דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, דברים המצומצמין הוא מפרש אותם. גירא דא (תהלים קמד): שלח חציד ותהמם; דא בחינת: שב לימיני וכו'. קדמה לה איהי דא בחינת יראה שהיא קדם, שהיראה היא קודמת, כמו שכתוב (שם קא): ראשית חכמה וכו'. שרפה בר בר חנה ספר, שהלך בל'ך במדת היראה, וראה גדל כח היראה, עד שיכול להבין על-ידה בין קדם גורדין לאחר גורדין. וזהו: בין שיצא וכו', והדר מפרש איד יכול להבין, הינו על-ידי המצוות, שהם בחינת תלתא יומא וכו', יכול להבין. ודוקא בשעושיין אותן בשמחה, ועל-ידי שמחת המצוות יכול להבין, כי הקדוש-ברוך-הוא משמח במעשיו, והשמחה היא מלבשת במצוות כנ"ל, ואנחנו משמחין למטה גם-כן בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב: ישמח ישראל בעשיו, ואין רצוננו בשום שבר, אפלו שבר עולם הפא כנ"ל. וזהו: איהו בזקיפו ואנן בשפולי - לפי שמחתו כן שמחתנו, ועל-ידי-זה אנחנו יכולין להבין, והדר מפרש איד להשיג בחינת שמחה על-ידי בחינת רעם:

וזהו: כי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא וכו', הינו בחינת: קול רעמד בגלגל. שתין זה בחינת גבורות, הפוגעין בגלגלתא, ונעשה ממונו רעמים ואשתמע קלא, זה בחינת: הקול מעורר הפונת, בחינת: לא נבראו רעמים וכו'. והדר אמר, שעקר התגברות הגבורות אינו אלא על-ידי חסדים, וצריך לאכללא שמאלא בימינא כנ"ל, ואף-על-פיר-כן צריך לאקדמא את היראה (1), כי בעל-אבדה מחזיר על אבדתו. (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה קדושין ב: דרפו של איש לחזר אחר אשה. משל לאדם, שאבדה לו אבדה וכו'. פרוש, כי אהבה הוא בחינת איש, ויראה היא בחינת אשה, פידוע, ועל-כן צריך להקדים את היראה, כי אז תבוא אליו האהבה מפילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל-אבדה מחזיר אחר אבדתו כנ"ל כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש).

וזהו בחינת: וכי שדיא פרשא גירא וכו', ואמר רב אשי: האי גילדנא דמיא וכו'. גיל דנא הוא בחינת שם אנל"א, שהוא בחינת גבורות, כי הוא ראשי-תבות: אתה גבור לעולם אדני, כמובא (2), כי גיל'ד'נא הוא אותיות אנ"ל ושם אדני בשלמות, הינו שם אנל"א כנ"ל:

וזה פרוש (משלי טו): און שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין - לשון תלונה ומריבה; (3) בשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים, תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת בטפי מחד, שעל זה נאמר (שם ט): כל באיה לא ישובו ולא ישונו ארחות חיים; שאתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמין, בחינת ירד גבריאל וכו'. ותדע, שנעץ קנה הינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך, ובודאי אם לא היה נפגם מחד, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים, מחמין למצה, מחי"ת לה"א, ותשוב מיראה רעה, מקול פגום, מחכמה פגומה ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. וכשתשמור את מחד מבחינת חמין, שלא יהיה אטום, אזי יפגע קולך בגלגלתך, ויתעבד רעם, ויתפשט עקמימיות שבבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב: ולישרי-לב שמחה. וזה פרוש (תהלים כא): אעגד בסתר רעם, אבחהך על מי מריבה סלה. מי מריבה זה בחינת מצה, בחינת מחין, על-ידי-זה נעשה רעמים:

ה ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו. כי עקר התגלות על-ידי החסדים, כמו שכתוב (שם ק): שב לימיני. וכן צריך לשתף האהבה עם היראה, כדי שיתעבד רעמים. וזה: מסטרא דימינא מחא חורא ככספא (תיקון ע). וזה (שמות יד): וישב הים, הינו ים החכמה, לפנות בקר דא בקר דאברהם (4), בחינת: אברהם אהבי (ישעיה מא); לאיתנו דא גבורות, הינו בחינת: קול רעמד בגלגל:

וזהו (שיר השירים ח): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה; פי עקר התגברות - על-ידי האהבה, כמו שכתוב: שב לימיני וכו'. וזהו פרוש (תהלים כט): אל הכבוד. אל דא חסד; כבוד דא חכמה, כמו שכתוב (משלי ג): כבוד, חכמים ינחלו; הרעים דא בחינת רעמים, הינו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה, שיתעבד מהם רעמים ותתגבר על אויביך, כמו שכתוב: שב לימיני וכו':

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוה אזלינן בספינתא, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דבורא תלתא יומא ותלתא לילותא, איהו בזקיפו ואנן בשפולי. וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא, פי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא מסין ומינן: ושדיא פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחין ובקשת על שפת הים לארץ הווי חוין דקדמה לה ספינתא לחין:

רשפ"ם:
שיצא. סנפיר: בין שיצא לשיצא. סנפירין כנגד הדג, אחד לצד הראש ואחד לצד הזנב: איהו בזקיפו. שהיה הולך כנגד הרוח: ואנן אזלינן בשפולי. כמו שהרוח הולך, דמים של ים אינם נובעין אלא על-ידי רוח הולכין בהן. כמחם קומקומא דמיא. כשעור שמחממים קומקומא של מים חמין: ושדיא פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחין ובקשת על שפת הים לארץ הווי חוין דקדמה לה ספינתא לחין:

(1) ועי' זוהר חדש ס' וצא וילן שם כד"א וילוני העב. (2) עיין זוהר תרומה ק"ע ע"ב. (3) עיין תיקונים בהקדמה. (4) ו"ח פרשת תרומה.

לקוטי

קרא את יהושע ו

מוֹתֵר

עדן הוא בתקף ועז, ובשביל זה באין עליו בזיונות ושפיות־דמים, כי זה בחינת הסתרת והחזרת פני אקו"ה, גימטריא דם. ותקון לזה - שיהפך דם לדם, שיהיה מן השומעים חרפתם ואינם משיבים, ולא יקדק על ביוון כבודו; וכשמקום דם לה, אז הקדוש־ברוך הוא מפיל לו חללים חללים, כמו שכתוב (תהלים ט): דום לה' והתחולל לו, והוא יפיל לה חללים (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, גפין ז), הינו: ולבי חלל בקרבי (תהלים קט), הינו על־ידיה נתמעט הדם שכתלל השמאלי, וזה בחינת זביחת היצר הרע, ועל־ידיה זוכה לכבוד אלקי, כמו שכתוב (שם ט): זוכת תודה יכבדנני; ודרשו חכמינו ז"ל (סנהדרין מג:) על זביחת היצר הרע:

ג וצריך לאחז תמיד במדת התשובה, כי מי יאמר זבתי לבי, טהרתי מחטאתי (משלי ט); כי בשעה שאדם אומר: חטאתי, עויתי, פשעתי - אפלו זה אי אפשר לומר כבר־לכב, בלי פניה. (וזהו: מי יאמר זבתי לבי, טהרתי מחטאתי; הינו מי יוכל לומר שלבו זך וטהור מפניות, אפלו בשעה שאומר: חטאתי וכו'. וזהו: מי יאמר וכו' טהרתי מחטאתי; הינו שיהיה טהור מן ה"חטאתי, עויתי, פשעתי" שאמר, כי גם אז אינו זך וטהור בלי פניות כנ"ל.) נמצא, שצריך לעשות תשובה על התשובה הראשונה, הינו על "חטאתי, עויתי, פשעתי" שאמר, כי עליו נאמר (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני; כי על־ידי תשובה זוכה לכבוד ה'; ולבו רחק מפני. ואפלו אם יודע אדם בעצמו שעשה תשובה שלמה, אף־על־פירכן צריך לעשות תשובה על תשובה הראשונה, כי מתחלה, בפעשה תשובה, עשה לפי השגתו, ואחר־כך בודאי בפעושה תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם ותברך. נמצא, לפי השגתו שפשיג עכשו, בודאי השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיית, נמצא שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה, על שהתגשם את רוממות אלקותו:

וזה בחינת עולם הבא, שיהיה בלו שבת, הינו בלו תשובה, כמו שכתוב (דברים ט): ושבת עד ה' אלקיך; כי עקר עולם הבא הוא השגת אלקותו, כמו שכתוב (ירמיה לא): וידעו אותי למקטנם ועד גדולם. נמצא, בכל עת שישגיג השגה יתרה, אזי יעשו תשובה על ההשגה הראשונה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם כנחדרין): **כל הני את צד** - הינו בחינת תשובה, בחינת: ולבי חלל בקרבי, בחינת דם לה', בחינת אקו"ה, בחינת פתח, בחינת כבוד, כבוד לעיל, **פתח על** - הינו שמתודה על זביחת יצרו, הינו שעושה תשובה על תשובתו והשגתו הראשונה, **כל פתח לקטנתא מצד עולת** כי תשובה הראשונה - בחינת כבוד עולם־הזה, ואחר התשובה, שזוכה להשגה יתרה ומכיר ביותר את רוממות אלקותו ועושה תשובה על תשובתו - זאת התשובה הוא בחינת כבוד עולם הבא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): אור יקרות וקפאון (וכרה יד) - אור שהוא יקר בעולם הזה יהיה קפוי וקל לעולם הבא. נמצא, בעולם הבא, כשיזכו להשגה יתרה באלקותו, בודאי יתחרטו ויעשו תשובה על השגת עולם הזה, כי השגת עולם הזה בבחינת גשם נגד השגת עולם הבא,

וזה פרוש: בחצצרות וקול שופר וכו', הינו על־ידי בחינת קול דנפק, כנזכר לעיל, על־ידיה: ירעם הים וכו' נעשה בחינת רעמים, בחינת: קול רעמד בגלגל. תבל וישבי כה - דא בחינת לבא וערקין דילה, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'; כי תבל אותיות תי"ו לב: תו לשון רשימה, כמו שכתוב (יחזקאל ט): והתוית תו - שגורשם הקול בלב, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'; ועל־ידיה: נהרות ימחאו כף - בחינת שמחה כנ"ל, ולישרי לב שמחה:

ועל־ידי השמחה: יחד הרים ירננו. רנה לשון תפלה, כמו שכתוב (מלכים א ח): לשמע אל הרנה וכו'; הרים בחינת צדיקים (ט), הינו על־ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין. וזה פרוש יחד - שמלבישים תפלתם בספורים יחד:

ו

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויאמר יי אל משה קרא את יהושע וכו' (דברים לא)

א כי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום (ט), כי מי שרודף אחר הכבוד אינו זוכה לכבוד אלקים, אלא לכבוד של מלכים, שנאמר בו (משלי כח): כבוד מלכים חקר דבר; והפל חוקרים אחריו ושואלים: מי הוא זה ואיזהו, שחולקים לו כבוד הזה. וחולקים עליו, שאומרים שאינו ראוי לכבוד הזה. אבל מי שבורח מן הכבוד, שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום - אזי הוא זוכה לכבוד אלהים, ואז אין בני־אדם חוקרים על כבודו, אם הוא ראוי אם לאו, ועליו נאמר (שם): כבוד אלהים הסתר דבר; כי אסור לחקר על הכבוד הזה:

ב ואי אפשר לזכות לכבוד הזה אלא על־ידי תשובה. ועקר התשובה - בפשיעמע ביונו ידם וישתק, כי לית כבוד בלא כ"ף (ט), והכ"ף הוא פתח (ט), בחינת אהיה, בחינת תשובה: כי אהיה דא אנא זמין למהווי, הינו קדם התשובה עדן אין לו הויה, כאלו עדן לא נתהוה בעולם, כי טוב לו שלא נברא משנברא, וכשבא לטהר את עצמו ולעשות תשובה, אז הוא בבחינת אהיה, הינו שיהיה לו הויה בעולם, הינו אנא זמין למהווי: וזה בחינת פתח, כי פתח לשון המתנה, בחינת תשובה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יובא לה: לט): הבא לטהר מסייעין לו. משל לאחד, שבא לקנות אפרסמון, אומרים לו: המתן וכו'. וזה בחינת פתח, כמו שכתוב (איוב לו): פתח לי זעיר ואחוד; אבל קדם התשובה אזי בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו, כי עדן לא הכין את עצמו למהווי בעולם,

והסתרת פני אהיה גימטריא דם*, פרוש, כי אחורי שם אהיה הוא הינו שפיות־דמים ובזיונות, על־שם ובזיו יקלו (שמואל א ב); כי עדן הדם שכתלל השמאלי שבלב, ששם מדור היצר הרע, כמו שכתוב (קהלת ט): ולב כסיל לשמאלו;

(ט) עיין מ"ד בא פ' ט"ו. (א) עיין תנ"א פ"ג, מ"ד במדבר פ' ד'. (ב) זוהר פנחס ר"ה ע"ב. (ג) (שם ובתיקונים).

וזה כאלו כבודו להקדוש־ברוך־הוא בשני עולמות, כי זכיית היצר היא תשובה הראשונה, הוא בחינת כבוד עולם הזה, והודוי על זכיית היצר, הינו תשובה שניה, היא בחינת כבוד עולם הבא, שהכבוד הראשון נעשה קפוי וקל נגד הכבוד השני:

וזה שאמר הקדוש־ברוך־הוא (תהלים א): אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך; כי האדם עלידי שמחריש, נעשה בחינת אקו"ה בנ"ל, אבל הקדוש־ברוך־הוא, מה שמחריש לאדם, אין זה בשביל אקו"ה, חס ושלום, כי זה אין שיק אצל הקדוש־ברוך־הוא, אין זה אלא כדי שיקבלו ענשם בעולם הבא, שאז מסדרין לעיני עונותיו, ויזכיר אותו על פניו, וזה: אוכיחך ואערכה לעיניך:

ד וכשרוצה אדם לילך בדרכי התשובה, צריך להיות בקי בהלכה, וצריך להיות לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, כמו שכתוב: זכאה מאן דעיל ונפק (וזה ויקהל רג: האוינו רצב):

וזה בחינת (תהלים קל"ט): אם אפק שמים שם אתה - בחינת עיל, בחינת בקי ברצוא; ואציעה שאול הנך - בחינת ונפק, בחינת בקי בשוב. וזה (שיר השירים ו): אני לדודי ודודי לי. אני לדודי - זה בחינת עיל, ודודי לי - זה בחינת ונפק. [וזה סוד פגנת אלול], וזה עקר כבודו. וזה (ישעיה נח): וכבדתו מעשות דרכך. דרכך - לשון רבים, הינו עיל ונפק. וכשיש לו אלו השני בקיאות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרכי התשובה וזוכה לכבוד ה', כמו שכתוב: וכבדתו מעשות דרכך; הינו שזוכה לפתח, כי לית כבוד בלא פתח, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. [וזה סוד פגנת אלול]:

ה ועלידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת חיריק, כמובא בתקונים (בהקדמה דף א): ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שמות כד) - דא חיריק, וזה בחינת (ישעיה ס): והארץ הדם רגלי - הדם זה בחינת דמימה. וזה בחינת גקדה התחתונה של תמונת א:

ונקדה העליונה שעל האלף זה בחינת פתח, בחינת (יחזקאל א): וממעל לרקיע אשר על ראשם אבן ספיר דמות כסא, דמתפסא לעלא מוא"ו שבאל"ף, דמתקרא רקיע (שם בתקונים). והנקדה היא כסא דמתפסא, כמו שאמרנו (חגיגה א): כמפלא ממוך אל תדרש, וכמכסה ממוך אל תחקר. וזה בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת פתח:

והוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, שמים, אש ומים, בחינת הבושה, שנשתנה פניו לכמה גונון (ח). וזה בחינת רקיע, כלליות הגונון, ונעשה עלידי־זה אדם לשבת על הכסא, כמו שכתוב (שם ביחזקאל): ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה; כי לית אדם בלא אל"ף (שם):

וזה אותיות אדם. אל"ף דם, הינו עלידי דם לה' נעשה אל"ף, ונעשה אדם לשבת על הכסא (ח), כי הוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, כלליות הגונון, הינו הבושה בנ"ל, והנקדה התחתונה היא השתיקה והדמימה, כמו שכתוב: והארץ הדם רגלי; וזה

בחינת חיריק, בחינת: ותחת רגליו; והנקדה העליונה הוא כסא דמתפסא, בחינת תשובה, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת: כמכסה ממוך אל תחקר, בחינת: וממעל לרקיע דמות כסא וכו'; ונעשה אדם לשבת על הכסא, בחינת: כמראה אדם עליו מלמעלה:

ואז נעשה יחוד בין חמה ללכנה, שהשמש מאיר ללכנה, ונעשה יחוד בין משה ויהושע, כי פני משה בפני חמה (ב"ב עה), ודא נקדה העליונה, בחינת כסא, בחינת משה, כמו שכתוב (תהלים פ"ט): וכסא כשמש נגדי, בחינת: וממעל לרקיע דמות כסא; והנקדה התחתונה היא יהושע, בחינת לכנה, בחינת: ותחת רגליו כמעשה לבנת - דא לכנה, והוא"ו שבתוך האלף הוא הרקיע, הוא בחינת האהל, כמו שכתוב (שמות א): ויהושע בן נון לא ימיש מתוך האהל; ואהל הוא רקיע, כמו שכתוב (ישעיה מ): וימתחם פאהל לשבת, וכתוב (תהלים קד): נוטה שמים פריעה, וזה (שמות כו): ויעות האהל:

וכסא העליון, הינו נקדה העליונה, נחלקת לשלש מפין, כי תשובה צריך להיות בשלשה תנאים, כמו שכתוב (ישעיה ו): פן יראה בעיניו, וכאזניו ישמע, ולבבו יבין ושב. ואלו השלש בחינות הם נקדת סגול"ל, וסגול"ל דא חמה (תקונים בהקדמה דף ג), הינו: פני משה בפני חמה:

ו זה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוא אזלינן במדברא, וחזינן הני אוזי דשמיטן גדפיהו משמניהו, וקא נגדי נחלי דמשחא מתותניהו. ואמינא להו: אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי. חדא דליא לי אממא, וחדא דליא לי גדפא. כי אתאי לקמה דרבי אלעזר, אמר לי: עתידין ישדאל לתן עליהם את הדיו: שחלף לחקר במדה הטובה של ענוה, שאדם משים עצמו כמדבר לדוש (י), שהכל דשין עליו. וראה חכמים, וזה בחינת אוזי, כמו שאמרנו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יג): הרואה אוזי בחלום, יצפה לחכמה:

דשמיטן גדפיהו - פרש רשב"ם: נוצות. זה בחינת מחלקת וביונות, כמו שכתוב (דברים כח): כי יצאו אנשים; הינו שאין משגיחין על מחלקת וביונות שמבזין אותן, ושומעים חרפתן ואינם משיבים, ועל־שם השתיקה נקראים חכמים, כי סוג לחכמה - שתיקה (אבות פרק ג). [כי השתיקה היא בחינת פתח *]. וזה לשון דשמיטן, כמו שכתוב (דברים לו): שמוט כל בעל משה ידו; הינו שלא יתבע עלבונו.

רשב"ם דשמיטן גדפיהו. נפלו נוצה שלהם מרב שמן: דליא לי גדפא. הגביה לי הנגף. רמז: זהו חלקך לעתיד לבוא: לתן עליהם את הדיו. שכתבתם מתעכב משיח, ויש להם צער בעל־חיים לאותן אוזין מחמת שמנון:

(ד) ע"י חרדושי אגרות ברכות וא"ו ע"ב [בר"ה מאי כרום]. (ה) ע"י זוהר תוריע דף מ"ח. (ו) ע"י עירובין גז.

זכרונם לברכה, שקדם בניסת ישראל לארץ הזרה לקים שלש מצוות: להכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ולמנות להם מלך. להכרית זרעו של עמלק היא בחינת יהושע, נקדה התחתונה, פי עקר מחיית עמלק תלוי ביהושע, כמו שכתוב (שמות י): צא הלחם בעמלק, וכמבאר בזהר (בשלה דף סה) הענין; ולבנות להם בית הבחירה הוא בחינת משה, נקדה העליונה, כי מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בימיו, ומושה הוא בחינת הדעת; ולמנות מלך הוא בחינת רגיע, הוא"ו שבתוך האל"ף, כמו שכתוב: דרך פוכב מיעקב, שקאי על שיקום מלך מיעקב, ודרך פוכב הוא בחינת רגיע, שיש בו פוכבים ומולות, והינו מיעקב, פי יעקב איש תם יושב אהלים, בחינת רגיע, כמו שכתוב: ויפתחם באהל, כמבאר בזהר, שיעקב הוא בחינת וא"ו, פי שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה, והבן:

(מן "ובלל" עד כאן כפול לעיל בשני לשון קצת)

שדך לעיל וזה סוד פגנות אלול. שמעתי קצת כמפה מן הים. עין שם בפגנות של אלול, מבאר שם, שכלל פגנות אלול הוא "הגותן בים דרך" - שצריכין להאיר בחינת דרך בים וכו'. וזה הדרך הוא בחינת שתי פעמים השם יב"ק, פי שתי פעמים יב"ק עולה דרך. וזה נמשך מבחינת שני שמות, שהם קס"א ס"ג, פי אלו שני שמות קס"א ס"ג הם עולים בגימטריא שתי פעמים יב"ק, שהוא בגימטריא דרך, כנ"ל. וצריך לכוון שם קס"א בסגול ושם ס"ג בחיריק. וסגול דקס"א וחיריק דס"ג הם עולים תי"ו, פי שם קס"א הוא שם אקו"ק במלואו בזה: אל"ף ק"י יו"ד ק"י, שהם יו"ד אותיות, וכל אחת נקודה בסגול, וסגול הוא שלש נקודות, ועל-כן הוא עולה שלשים. ועל-כן יו"ד פעמים סגול עולה שר"ן, וס"ג הם יו"ד אותיות של מלוי הוי"ה, יוד קי ואו קי, וכל אחת נקודה בחיריק, עולה ק', ושניהם, חיריק דס"ג וסגול דקס"א, עולים יחד תי"ו, בגימטריא פשוטה. ואו, על-ידי כל בחינות הנ"ל, הימין פשוטה לקבל תשובתו, פי ימין במלואו עולה דרך עם השלש אותיות, שהוא שתי פעמים יב"ק וכו', עין שם. כל זה מבאר מתוך פגנת אלול:

ועתה בוא וראה והבן איך כל הפגנות הנ"ל מרמזים ונעלמים בדרך נפלא ונורא מאד בתוך התורה הנ"ל. פי מבאר שם, שמי שרוצה לעשות תשובה, צריך שיהיה לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, שהוא בחינת עיל ונפק, בחינת: אם אסק שמים שם אתה; שהוא בחינת בקי ברצוא, ואציעה שאול הנך, שהוא בחינת בקי בשוב וכו', כמבאר לעיל, עין שם. והפירוש הפשוט הוא, שמי שרוצה לילך בדרך התשובה, צריך לחגור מתניו, שיתחזק עצמו בדרך ה' תמיד, בין בעליה בין בירידה, שהם בחינת: אם אסק שמים ואציעה שאול וכו', הינו בין שזיפה לאיזה עליה, לאיזה מדרגה גדולה, אף-על-פי-כן אל יעמד שם, ולא יסתפק עצמו בזה, רק צריך שיהיה בקי בזה מאד לידע ולתאמן שהוא צריך ללכת יותר ויותר וכו', שזהו בחינת בקי ברצוא, בבחינת עיל, שהוא בחינת: אם אסק שמים שם אתה.

וזה פירוש משמניהו - מלשון שמנת עבית, (בלומר מחמת שאוחזין עצמן בבחינת דברים לב) שמנת עבית, הינו בשביל זה שומעין חרפתן ואינם משיבים, פי זה עושין בשביל תשובה על עוונותם, כמו שכתוב (שם): וישמן ישורון (בחינת השמן לב וכו', ואזניו וכו', פן יראה וכו', שהתשובה צריך להיות בשלשה תנאים אלו). ונגדי נחלי דמשחא מתחזתיחו - הינו על-ידי השתיקה זוכין לכבוד אלקי, שהוא בחינת שמן, כמו שכתוב (תהלים מה): אהבת צדק ותשנא רשע על-כן משחך; וזה בחינת (שם כד): מלך הכבוד. ואמינא להו אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי חדא דליא לי אטמא - זה בחינת: והארץ הים רגלי, בחינת נקדה התחתונה כנ"ל. וחדא דליא לי כנף - זה בחינת כפא, כמו שכתוב (ישעיה ב): ולא יכנף עוד מוריד, זה בחינת נקדה העליונה, הינו שהראו לרבה פר בר חנה, שגם הוא זכה לאלו הבחינות:

אמר רבי אלעזר: עתידין ישראל לתן עליהם את הדין, פי ישראל נקראים אדם, וקדשא-ברוך-הוא וישראל בלא חד, וישראל, שהם בחינת אדם, ישבו על הכפא (י), כמו שכתוב: ועל הכפא דמות כמראה אדם; וישראל יתנו דין לכל באי עולם, הינו הם ישפטו בעצמן כל הדינין:

ו זה פירוש (תהלים מז): ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו - זה בחינת חיריק, נקדה התחתונה של אל"ף, שהוא בחינת: ותחת רגלי, בחינת: והארץ הים רגלי. ובחר לנו את נחלתנו - זה בחינת משה, בחינת נקדה העליונה של האל"ף, בחינת: וממעל לרקיע דמות כפא, וכסאו כשמש, פני משה כפני חמה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ובתים קי"ט): רבי שמעון אומר: נחלה - זו שילה; שילה - דא משה (וזהו בראשית כה: ובתוקן כא), את גאון יעקב - זה בחינת וא"ו שבתוך אל"ף, בחינת אהל, בחינת אור, שמושה מאיר ליהושע, כמו שכתוב (בראשית כח): ויעקב איש תם יושב אהלים:

וזה בחינת (סנהדרין ב) שלשה דברים שנצטוו ישראל, שיכלו זרעו של עמלק, זה בחינת: ידבר עמים תחתינו; ולמנות להם מלך, זה בחינת: גאון יעקב, בחינת (במדבר כד): דרך פוכב מיעקב, בחינת מלך; ולבנות להם בית-בחירה, זה בחינת משה, בחינת דעת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לג): מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו, וזה בחינת: ובחר לנו את נחלתנו:

(מסין ד' עד כאן - לשון רבנו זכרנו לברכה)

וזה פירוש: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע. משה הוא נקדה העליונה, ויהושע הוא נקדה התחתונה. והתניצבו באהל - זה בחינת הרגיע, בחינת הוא"ו שבתוך האל"ף. ואצוננו - פי משה היה צריך אז למסר הכל ליהושע, ואין שלטון ביום המות (קהלת ח), פי בשעת הסתלקות הצדיק אין לו שליטה וכח להאיר ליהושע, על-כן דיק: ואצוננו - אני בעצמי, פי חזרה הממשלה להקדוש-ברוך-הוא:

ובלל כל הענין כלול בתמונת אל"ף, שהוא נקדה העליונה, ונקדה התחתונה - וא"ו, ודוק מאד. והוא ענין שאמרו חכמינו

(1) עין וזהו חיי שרה קכ"ז ע"ב, ובתנחומא פ' קדושים [פ"א].

ועל־פי זה תבין לקשר התורה היטב, שמה שכתב בסוף מענין נקדה העליונה ונקדה התחתונה של האל"ף, והו בעצמו בחינת שני הבקיות הנ"ל (כי זה אינו מבאר בפרוש בהתורה הנ"ל, רק על־פי פגות הנ"ל מוכן זאת מפילא למשכיל), והו בעצמו בחינת תשובה על תשובה שכתב שם, כי זכיחת היצר הרע, שהוא בחינת דם לה, שהוא בחינת תשובה הראשונה, שהוא בחינת כבוד עולם הזה, זה בחינת נקדה התחתונה, שנעשית מבחינת הדמימה והשתיקה, מבחינת דם לה, וכל זה הוא בחינת חיריק דס"ג וכו', שהוא בחינת בקי בשוב כנ"ל. ותשובה השניה, שעושה על תשובתו הראשונה, שהוא בחינת כבוד העולם הבא, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר; זה בחינת נקדה העליונה, בחינת פתר, שהוא בחינת משה, בחינת סגול וכו'. והבן הדברים היטב, איד כל הדברים, הנאמרים שם בהתורה הנ"ל, נקשרים ונכללים אחר־כך ביחד בקשר נפלא ונורא, והמשכילים יבינו קצת:

ועקר הדבר - שעל־ידי שהאדם, בשהוא במדרגה התחתונה מאד, ואף־על־פיריבן הוא מחזק עצמו ומאמין שגם שם יש לו תקנה עדיו, כי גם שם נמצא השם ותברך, בבחינת: ואציעה שאל הנך; אזי ממשיך על עצמו הקדשה משם הקדוש הוי"ה במלוי ס"ג, שהוא מתיה את כל הנסוגים אחר מקדשתו להחזיקם לכל יפלו לגמרי, חס ושלום. וזה בחינת בקי בשוב - שזה הבקיות הוא בחינת שם יב"ק הקדוש, בחינת שם ס"ג. וכן כשאדם זוכה לבוא לאיזה מדרגה בקדשה העליונה, ואף־על־פיריבן אינו עומד שם, והוא מתחזק ומתגבר לעלות יותר ויותר - אזי ממשיך הקדשה על עצמו משם הקדוש אקו"ק במלוי קס"א, שהוא בחינת בקי ברצוא. כי האדם, כפי תנועותיו וכפי התחזקותו בעבודתו ותברך, בן גורם ליחד השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדשה משם, והבן היטב:

והנה מבאר לעיל, שעל־ידי הדמימה והשתיקה, ששותקין לחברו כשמוכין אותו, על־ידיה זוכה לתשובה, שהיא בחינת פתר כנ"ל, עין שם, כי סוג לחכמה שתיקה כנ"ל, כי צריכין לזהר מאד לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו החולקים עליו ומכוין אותו, צריך לדונם לכף זכות ולשתק להם, ועל־ידיה נעשה בחינת פתר, כמובא במדרש (ויקרא פ"ב): משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פתר. אמר לו: בשביל מי? - אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: ביון שהוא לצרך המלך, כל אכן טוב שתמצא תקבענו בו. כך כל אחד מישראל הוא בחינת פתר להשם ותברך, וצריך להכניס בו כל מין אכנים טובות שאפשר למצא, דהינו שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף זכות, כי הם בחינת פתר להשם ותברך כנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לכף זכות. נמצא, שעל־ידי שדנים את הכל לכף זכות, שעל־ידי זה שותקין לו כשמוכנה אותו, כי מוצאין בו זכות, שאינו חיב כל־כך במה שמכונה אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכו', על־ידיה נעשה בחינת פתר, הינו כנ"ל, שעל־ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת פתר כנ"ל, והבן:

וכן להפך, שאפלו אם יפל, חס ושלום, למקום שיפל, אפלו בשאל תחתיות, גם־כן אל יתיאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם ותברך, ויחזק עצמו בכל מקום שהוא בכל מה שיוכל, כי גם בשאל תחתיות נמצא השם ותברך, וגם שם יכולין לדבק את עצמו אליו ותברך. וזה בחינת: ואציעה שאל הנך; וזה בחינת בקי בשוב, כי אי אפשר לילך בדרכי התשובה, כי אם כשבקי בשני הבקיות האלו. ודקדק רבנו זכרוננו לברכה, וקרא ענין זה בלשון בקי, כי היא בקיות גדול מאד מאד, שיוכח לידע ליגע עצמו ולטרח בעבודת השם תמיד ולצפות בכל עת להגיע למדרגה גבוהה יותר, ואף־על־פיריבן אל יפל משום דבר, ואפלו אם יהיה איד שיהיה, חס ושלום, אף־על־פיריבן אל יפל בדעתו כלל, ויקים ואציעה שאל הנך, כנ"ל:

ועל־פי סוד געלם בזה סוד פגות אלול הנ"ל. כי בקי הוא בחינת שם יב"ק הנ"ל, שהוא אותיות בקי (ח), וזה שזוכה לשני הבקיות הנ"ל, שהם שתי פעמים בקי, דהינו בקי ברצוא בקי בשוב, על־ידיה זוכה לדרך התשובה, כי שתי פעמים בקי, שהם בחינת שתי פעמים יב"ק הנ"ל, עולה בגימטריא דרך כנ"ל. כי על־פי הפגות נעשה זה הדרך מבחינת סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בגימטריא שתי פעמים יב"ק כנ"ל. וזה בעצמו סוד בחינת שני הבקיות הנ"ל, כי בקי ברצוא, שהוא בחינת: אסק שמיום, זה בחינת סגול דקס"א, כי אסק אותיות קס"א; ובקי בשוב, שהוא בחינת: ואציעה שאל הנך, זה בחינת חיריק דס"ג, מלשון: אל תסג גבול עולם, שהוא בחינת שמסוג גבולו ומחזירו לאחוריו, שזה בחינת ירידה, שהאדם נופל, חס ושלום, ממדרגתו, והוא נסוג אחר, חס ושלום, אף־על־פיריבן יחזק את עצמו ואל יתיאש עצמו לעולם, כי גם שם נמצא השם ותברך, בבחינת: ואציעה שאל הנך כנ"ל, וזה בחינת שם ס"ג כנ"ל. כי סגול דא חמה, שהוא נקדה העליונה שעל האל"ף, הנחלקת לשלש טפין, שזהו בחינת: אסק שמיום, בחינת סגול דקס"א, שהוא אותיות אסק כנ"ל; וחיריק הוא בחינת נקדה התחתונה של האל"ף, שהוא בחינת: ואציעה שאל הנך, שהוא בחינת חיריק דס"ג הנ"ל:

וזה שכתב שם למעלה בהתורה הנ"ל: "וכשיש לו אלו השני בקיות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרכי התשובה", כי משני פעמים בקי, שהם בחינת קס"א וס"ג, אסק שמיום ואציעה שאל וכו' - על־ידיה נעשה בחינת דרך, שהוא בגימטריא שתי פעמים בקי, שהם קס"א וס"ג וכו' כנ"ל, כי עקר דרך התשובה זכין על־ידי שני הבקיות הנ"ל, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין בגימטריא דרך, שהם שתי פעמים בקי כנ"ל. ו"פשוטה" בגימטריא סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בעצמם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה, שהם בחינת מה שצריכין לבקש השם ותברך תמיד, הן למעלה הן למטה, בחינת: אם אסק שמיום שם אתה, ואציעה שאל הנך, שהם בחינת שני הבקיות הנ"ל. ועל־כן כשיש לו שני הבקיות הנ"ל, אז הוא הולך בדרכי התשובה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמקים מאד:

(ח) עין זוהר משפטים קט"ז ע"ב, זוהר פינחס רכ"ג ע"א.

ז

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: (שמות כא)

אמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין לה. בבא קמא טו.): השוו אשה לאיש. ואיתא במכילתא: יכול יהיו התלמידים לומדין ואינם מבינים - תלמוד לומר: אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם בשלחן ערוך:

א דע, כי עקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמו שפיתוב (שיר השירים ד): תבואי תשורי מראש אמה (א); ואמונה הוא בחינת תפלה, כמו שפיתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ותרנומו: פרישן בצלו. וזה בחינת נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחיב בן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר גם, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, וכידו לחדש דבר פרצונו:

ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שפיתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה; ושם עקר עליות התפלות, כמו שפיתוב (בראשית כח): וזה שער השמים. ובשביל זה בשפנים אברהם במה אדע (שם טו), וזכה פגם בירשת ארץ, שהיא בחינת אמונה, בחינת תפלה, היה גלות מצרים. ודוקא יעקב וקניו ירדו מצרים, כי הם בחינת שנים עשר נסחאות התפלה, והוריד אותם בגלות, ומצרים הוא הפוך הנסים, כמו שפיתוב (שמות י): ומצרים נסים לקראתו - שאין שם מקום הנסים, ואין שם מקום התפלה, כמו שפיתוב (שם ט): והיה כצאתי את העיר אפרש את פני. וכל הגליות מכנים בשם מצרים (א), על-שם שהם מצרים לישראל, וכשפוגמין באמונה, בתפלה בארץ ישראל, הוא יורד לגלות:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין צז): אין משיח בן דוד בא אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, הינו שיכלו האפיקורסים שאין להם אמונה בנסים ומכסים כל הנסים בדרך הטבע, כי עקר הנסים בארץ ישראל, כי ארץ ישראל שותה תחלה (תענית י), ושתייתה מהתהומות, שהם לשון: ותהם כל העיר (רות א); שעל דבר נפי תמהין העולם, וזה (תהלים מב): תהום אל תהום קורא; כי יש נסים עליון, שהוא בחינת תהום עלאה, ויש נסים תתאון, שהם בחינת תהומא תתאה, ומלאך שפלול מכל הנסים, משני התהומות, דמא לעגלא (תענית כה), שהוא בחינת עגולים, בחינת אמונה, כמו שפיתוב (תהלים פט): ואמונתך סביבותיך, ופריטא שפותיה, שהוא בחינת תפלה, כמו שפיתוב (שם נא): אדני שפתי תפתח; והוא כללות הנסים. וזה פרוש: עד שתכלה פרוטה מן הכיס - כי יש בגי' אדם המכסים כלליות הנסים, הכלולים במלאך דפריטא שפותיה, מכסים בדרך הטבע; וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם - אז יבוא משיח, כי עקר הגאולה תלוי בזה, כמו שפיתוב: תבואי תשורי מראש אמה:

ב אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על-ידי אמת, כמוכא בזהר (בלק דף קצח): והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה יא) - הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו שם: אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת:

ג ואי אפשר לבוא לאמת אלא על-ידי התקרבות לצדיקים, וילך בדרך עצתם, ועל-ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת, כמו שפיתוב (תהלים נא): הן אמת חפצת - כשאתה חפץ אמת, בטוחות ובסתום חכמה תודיעני - כי העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג; וכשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקלפה. הנחש השיאני (בראשית ג) - לשון נשואין; עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין, ועל-ידי נשואין הטיל בה זקמא. ובמעמד הר סיני פסקה זהמתן (שבת קמו. עין רש"י שם), כי שם קבלו תר"ג עטין דקדשה (וזהר יתרו דף פב), והיתה להם נשואין בקדשה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין, כי הכליות יועצות (ברכות סא), וכליות הם כלי ההולדה, כלי הזרע, נמצא, כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע, והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש פח (סנהדרין כו), ונקראת תושיה, כי הם תר"ג עטין, כמו שפיתוב (משלי ח): לי עצה ותושיה; ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתיש כה, ועצת הצדיק הוא כלו זרע אמת. וזה פרוש (ירמיה ב): ואנכי נטעתיד שורק, בחינת הגאולה, כמו שפיתוב (זכריה י): אשרקה להם ואקבצם; ועל-ידי מה? על-ידי: בלה זרע אמת (שם בירמיה סיום הפסוק "ואנכי נטעתיד" הנ"ל) - על-ידי עצת הצדיקים תבוא לאמת, ועל-ידי זה נקראת אמונה, כד אתחבר בה אמת, ועל-ידי זה תבוא הגאולה כנ"ל, כי הוא מקבל מפי השכל של הצדיק על-ידי עצה שמקבל ממנו. וזה: הן אמת חפצת, בטוחות - בכליות - חכמה תודיעני, שאזכה לקבל מפי המוח, מפי השכל, על-ידי עצה שאקבל מהם, ואז אוכה לאמת, כי הטפי השכל נקרא: בלה זרע אמת:

ד ודע, שעל-ידי מצות ציצית האדם נצול מעצת הנחש, מנשואין של רשע, מבחינת נאוף, כי ציצית שמירה לנאוף, כמוכא בתקונים (תיקון יח): ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם (בראשית ט) - זה בחינת ציצית; וערות אביהם לא ראו - כי ציצית מכסה על עריין אבל הם, דהוא יצר הרע, דמחמם גופה דבר-נש בעברה, הוא ארור, כמו שפיתוב (שם): ארור כגען, כמו שפיתוב (שם א): ארור אתה מכל הבהמה. והשמלה, הינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזהמת הנחש:

וזה בחינת (שם מט): בן פורת עלי עין - בשביל ציצית, לשון: מציץ מן החרפים (שיר השירים ב), על-ידי זה זכה לבן פורת, שנשמר מנשואין של נחש, מזווג של הסטרא-אחרא, וזכה לוונגא דקדשה. וזה: פורת - לשון זווג, לשון: פרו ורבו. ועקר הנאוף תלוי בעינים, כמו שאמרו (סוטה ט): שמשון הלך אחר עיניו; וכמו שפיתוב (במדבר טו): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם; ושמירת ציצית, שהוא בחינת עינים, הוא שמירה מעצת הנחש, ויכול לקבל העצות מצדיק, שהוא בלה זרע אמת:

(א) עין תחומא פרשת בשלח [פ"ו]. (ב) ב"ד ט"ו.

ה וזה פרוש: אמר רבה בר בר רש"י: שגשבעתי. מן הגלות, כדכתיב: תא אחווי לך מורא דסיני. אזלי וחווי דהדרן לה עקרבא, וקומין בי חמרי חורתא. ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שגשבעתי; ועכשו שגשבעתי, מי מפר לי:

תא ואחווי לך מורא דסיני - שהוא בחינת עצות, כי שם קבלו תרי"ג עיטין. חווי דהדרן לה עקרבא - הינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעלידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים ורע אמת. וקומו בי חמרי חורתא - זה בחינת ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מנאוף, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (פנחות כג): איזה עגשו גדול, של לבן או של תכלת? ואמרו: משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב, הינו תכלת, וחותם של טיט, הינו לבן, וזה: חמרי, לשון חמר וטיט; חורא, הינו לבן. כי עכשו זה עקר הציצית:

ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שגשבעתי - פרש רבנו שמואל: על הגלות, הינו עלידי ציצית יכולין לבוא לעצת צדיקים, לבחינת אמת, ועלידי אמת לאמונה כנ"ל, ועלידי אמונה בא הגאלה כנ"ל. וזה ששמע חרמת השם יתברך על הגלות, כי הציצית, שהם חמרי חורא, גרם כל זה:

וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה, מוסף. זה בחינת יוסף, בחינת שמירת הברית, בחינת ציצית. המשפטים - זה בחינת פלה ורע אמת, כמו שכתוב (תהלים יט): משפטי ה' אמת; שזוכה לעצת צדיקים, לבחינת אמת:

אשר תשים לפניכם - זה בחינת כד אתחבר בה אמת, וזה בחינת: השוו אשה לאיש; כי זה איש ואשה הם בחינת התחברות אמת ואמונה, וכזה תלוי הגאלה כנ"ל. וזה: יכול שיהיו התלמידים לומדים ואין מבינים - תלמוד לומר וכו'. ערכם לפניכם בשלחן ערוך - זה בחינת הגאלה, שלעתיד יתגלו כל החכמות בשלחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה יא): ומלאה הארץ דעה:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל):

(השקמות השיכים להתורה הזאת):

התפלה הוא בחינת אמונה, והוא בחינת הנסים, כי גם למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל, עין שם. ובשביל זה התפלה מסגל לזכרון, כי תפלה הוא בחינת אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו. (והיא דרך ההנהגה עליפי מערכת המולות, שמתנהג בפרך יום אחר יום, והוא הפוך האמונה, מה שאין פן אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד, והוא מחיה ומקים הכל תמיד, והוא למעלה מהזמן, אין פאן שכחה. ודו"ק). ומעתה תראה נפלאות בדברי רבותינו וזכרונם לברכה (שבת קד): מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, כי מם הוא בחינת השכחה, ועל זה אמרו רבותינו וזכרונם

לברכה (חגיגה ט): אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחר; כי מם בגימטריא מאה, ועד מאה שולט השר של שכחה, וזה שהמתיקו חכמינו וזכרונם לברכה: מ"ם וסמ"ך, הינו מ"ם שהוא בחינת השכחה, בנס היו עומדין, כי גם הוא הפך השכחה, כי נסים הם בחינת התפלה, בחינת אמונה, שהיא הפך השכחה כנ"ל:

ודע וכו' כי ציצית שמירה לנאוף וכו'. על שכם שניהם זה בחינת ציצית וכו'. וזה (בראשית ט): הלא אחיד רועים בשכם, הינו בחינת ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לנאוף, והוא בחינת שמירת הברית, שהיא בחינת יוסף; עליבן אמר יעקב ליוסף: הלא אחיד רועים בשכם, שהוא בחינה שלד; לכה ואשלחך אליהם:

וזה פרוש: ואנכי נמעתיד שורק וכו', כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק עלידי עצה שמקבל ממנו. וזה שורק, הוא בחינת שורק, שהוא תלת טפין, כמו שכתוב בזהר (בתקונים תקון ט), והוא תלת מחין, כי הוא ענין אחד, כי הטפה באה מהמח ומגיעה לכליות, שהן כלי ההולדה, שמבשלין הזרע, כן השכל נולד גם-כן במח ומגיע עד הכליות היוצרות. ותלת מחין הוא בחינת (ישעיה ו): השמן לב וכו', ואוניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולכבו יבין ושב וכו'. כלומר, שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'; אבל כשמדבק עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחינת פליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטפה מה, המתחלקת לתלת טפין, תלת מחין כנ"ל, ואז: יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולכבו יבין וכו'; שהן בחינת השלשה מחין, ושב ורפא לו. וזהו: ואנכי נמעתיד שורק פלה ורע אמת, והבן:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמו גם-כן בפתח דבריו: אמר לי ההוא טיעא, ופרש רבנו שמואל: בכל מקום סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחינת התפלה, כמו שכתוב (בראשית טו): כי שמע ה' אל עגדה, ותרגמו: ארי קבל ה' ית צלותיך, והוא בחינת אמונה כנ"ל. וזהו סוחר, מלשון סחור סחור (בחינת מקיפים), שהוא בחינת אמונה כנ"ל, ואמונתך סביבותך (תהלים טט): וזהו (רות א): ופרשת כנפיך על אמתך; כי ציצית דקדשה, שהם כנפי מצוה, הוא שמירת הברית, והוא בחינת זיווג דקדשה:

וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב): הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם; כי פגם הברית - העדר הלחם, כמו שכתוב (משלי ו): בעד אשה זונה עד כפר לחם, והבן:

ותשב באיתן קשתו וכו', משם רועה אבן ישראל (בראשית טט) - אכהו ובניו, בחינת התפלה יעקב ובניו:

סגלה לחולה - להסתכל על הציצית. והסוד בפסוק (שם מח): הנה בנגד יוסף בא אליך; כי כל אלו התבות מרמזין על הציצית, דהינו מנין החוטין והחליות והקשרים, כמבאר ב"פרי-עץ-חיים" בשער הציצית, פרק ד, בהג"ה, עין שם (ט). וזהו: הנה בנגד יוסף בא אליך, דהינו בחינת ציצית כנ"ל, עלידיה: ויתחזק ישראל:

(ג) ו"ל הפע"ח מ"ל כריכות הם קנ"ו כמנין יוסף וסמ"ך גדולין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין 'הנה' וכמנין 'בגד' חליות וקשרים. והחוטין הם ל"ב והם שזורין הרי ס"ד כמנין בא אליך ע"כ.

ח

ראיתי ונהנה מנורת זהב בלה ונגלה על ראשה וכו':

(זכריה ד, והוא הפמרת שבת חנוכה)

א הנה יקר גנוחי ונה (שקורין קרעבין) מאיש ישראל, כי הוא שלמות החסרונות, כי עלידי בחינת הנשימה, שהוא הרוח-חיים, נברא העולם, כמו שכתוב (תהלים לב): וברוח פיו כל צבאם; וחדוש העולם יהיה גם-כן בבחינת הרוח, כמו שכתוב (שם קד): תשלח רוחך ויבראון ותחדש פני אדמה; והוא גם-כן חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויפח באפיו נשמת חיים; וכתוב (שם ו): כל אשר נשמת רוח חיים באפיו; וכמו שאמרו חכמים: אם תחסר הנשימה - תחסר החיים. נמצא כי עקר חיות כל הדברים הוא בבחינת רוח, וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות של אותו הדבר, שהוא בחינת הרוח-חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקום הדבר, והאנחה הוא אריכת הנשימה, והוא בבחינת ארד-אפים, דהינו מאריך רוחה, ועל-כן בשמאנחה על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשך רוח-חיים להחסרון, כי עקר החסרון הוא הסתלקות הרוח-חיים כנ"ל, ועל-כן עלידי האנחה משלים החסרון:

ב אך מאין מקבלין הרוח-חיים? - דע, שעקר הרוח-חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוח-חיים הוא בתורה, כמו שכתוב (שם א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועל-כן עקר הרוח-חיים הוא אצלם, וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשך רוח-חיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בתורה, אשר שם הרוח. והוא שנקרא הצדיק (במדרש כו): איש אשר רוח בו - שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמו שפרש רש"י שם), כי הצדיק ממשך ומשלים הרוח-חיים של כל אחד ואחד כנ"ל. וזה בחינת רוח צפנית המנשבת כפנור של דוד (ברכות ג), כי כנור של דוד היה של חמש נימין, כנגד חמשה חמשי תורה, ורוח צפון שהיתה מנשבת בו, הוא בחינת: ורוח אלקים מרחפת על-פני המים הנ"ל; כי רוח צפון הוא בחינת הרוח הצפון בלבו של אדם (כ), שהוא בחינת הרוח-חיים, כי צפון חסר (כ"ב כה), והחסרון הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים לו): ויתן לך משאלת לבך; ומלא ה' כל משאלותיך (שם ג); ועקר הרוח-חיים הוא בלב, וכמו שכתוב בתקוני זהר (תיקון ט): בלהו שיפין מתנהגין פתח לבא כמלכא וכו', כמא דאת אמר (יחזקאל א): אל אשר יהיה שם הרוח ללכת וכו'; כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח, שמקומו בלב, ועל-כן נגוש החסרון בלב, ועל-כן כשנתמלא החסרון, שהוא בבחינת הרוח כנ"ל, נאמר: ויתן לך משאלת לבך, ומלא ה' וכו', הינו כנ"ל. ועל-כן ישראל, שהם מקבלין הרוח-חיים מהתורה, נקראים על-שם צפון, כמו שכתוב (תהלים פג): על עמך יערימו סוד ויתעצו על צפוניך:

ג אך רשעים, הדוכרים על צדיק עתק בנאווה וכו', מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע, שיש רב דקלפה, והוא בחינת עשו, כמו שכתוב בעשו, (בראשית לו): יש לי רב; והוא בחינת (שם לו): אלופי עשו; וכמו שתרגם אונקלוס: רכרכי עשו, בחינת הרב דקלפה, ומדם מקבלין הרשעים הרוח, והוא בחינת רוח הטמאה, בחינת רוח סערה, כמו שכתוב (שם כו): הן עשו אחי איש שעיר (ז); ועל-כן הרוח שלהם גדול ותקוף לפי שעה, כמו רוח סערה, שהוא גדול בשעתו. ועל-כן (תהלים י): כל צורריו יפיה בהם - יפיה דיקא, שמתגבר עליהם עלידי בחינת רוח פיו, שהוא גדול ונשמתה (ז), וכמו שכתוב (דברים י): ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו. ומשלם - לשון שלמות החסרון שנמשך לו, דהינו בחינת אריכת הרוח. וזהו: אל פניו - כי פניו הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (ישעיה ג): הפרת פניהם ענתה כם - זה החטם (יבמות קב), שהוא בחינת הרוח, כמו שכתוב: ויפח באפיו נשמת חיים; כל אשר נשמת רוח-חיים באפיו; אך הוא להאבדו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאכד כנ"ל. והוא בחינת (ירושלמי תענית פ"ב, ה"א) ארד-אפים לרשעים (*), כי הרוח הנשימה הוא בבחינת ארד-אפים, והינו מאריך אפה ונבי דילה (ח), כי אף שלפי שעה הרוח גדול ותקוף, בחינת מאריך אפה, אך לסוף גבי דילה כנ"ל. ועל-כן נקראים ישראל עניה סערה (ישעיה נד), כי הם עכשו תחת ממשלת עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה הנ"ל; אך הדבוק בצדיקים מקבל הרוח-חיים, שלמות החסרון, מהצדיק והרב דקדשה:

ד ועל-כן: ואיש חכם יכפרנה (משלי טו) - כי החסרון הוא מחמת עוונות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נה): אין מיתה בלא חטא, ואין יסורים בלא עון, כמו שכתוב (תהלים פט): ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. ועל-כן הצדיק, הממשיך רוח-חיים ומשלים החסרון, מכפר העון. והוא מגדל רחמנות ורחמינות מהבורא ותפרך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוח-חיים אצל הצדיקים, דהינו שהם יקבלו הרוח-חיים מהתורה, והם ממשכיין רוח-חיים אל החסרונות, וכנה מכפרין העוונות. והוא בחינת שלש-עשרה מדות (שמות לו): ה' ה', אל רחום וחנון, ארד-אפים. ארד-אפים הוא בחינת הרוח, שהוא מאריך רוחה, בחינת אנחה על החסרון, והינו: ורב חסד ואמת, כמו שאמרנו, שמקבלין הרוח-חיים מהצדיק רב דקדשה, שהוא רב חסד, הפך עשו רב דקלפה, שהוא אדמוני, תקף הדין. והינו: ואמת, כי הצדיק מקבל הרוח-חיים מהתורה שנקראת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפיהו. והינו: נוצר חסד לאלפים - לאלפים זה בחינת אלופי עשו, רכרכי עשו, שהם רב דקלפה. וזהו: נוצר חסד - שחסד בחינת הרב דקדשה, נוצר וממתיק בחינת אלופי עשו, רכרכי עשו, ועל-כן נושא עון ופשע, כי עלידי רוח-חיים, שלמות החסרון, שממשכיין מהצדיק עלידי אנחה - עלידי זה נתכפרין העוונות, שזהו בחינת: ואיש חכם יכפרנה כנ"ל, וזהו: נושא עון ופשע כנ"ל:

(א) עיין תיקון ס"ט. (ב) עיין תיקון ס"ט. (ג) עיין תיקון י"ח. (ד) ב"ר פרשה ס"ו. * ועיין ערוכהו כב:

זכרונם לברכה (כ"ט ע"א): צדיק ממנו בולע. בולע דיקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכות-הרוח שלו, שהוא גדול בשעתו; אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עברה כנ"ל, כי כבר בפל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הארבעה יסודות, ועל-כן זה הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מתרים להתגרות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם, שהגבירו על עצמם, ולשפרם ולכפולם, ועל-ידי-זה הוא משפיל רשעים עדי ארץ, כפזר לעיל:

ו ולבוא לזה, להפריש ולהבדיל ולכפול הרע מהטוב, הוא על-ידי תורה ותפלה; ולמוד התורה יהיה ללון לעמקה של הלכה (ו), הינו ללמד פוסקים, כי יש בהתורה אחיות הטוב והרע, שנאחזין מבחינת אסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, שיש בהתורה, וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מערב טוב ורע, ועל-כן אינו יכול להפריש ולכפול הרע מהטוב, והוא מבחינת (משל) (א): ודורש רעה תבואנו; עד אשר הוא מעין ומברר הפסק-הלכה, ומברר האסור והמתר וכו', דהינו על-ידי למוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע (ב). אך לזכות לזה השכל, שיוכל ללון לעמקה של הלכה, הוא על-ידי תפלה, כי משם נמשך השכל:

ו והענין, כמו שכתוב בתקוני זהר (תיקון י"ד, דף כ"ט): גן - דא אורייתא, כי התורה נקראת גן; ונשמות ישראל, המעינים ומבינים בהתורה, הם בחינת עשבין ודשאין דאתריבאו בגן. ומאין הם גדלים, הוא ממעין, דא חכמה, כמו שכתוב (שיר-השירים ד): מעין גנים. ומתיכן מקבלין החכמה והשכל, שהוא בחינת המעין, הוא מהתפלה, כמו שכתוב (ויאל ד): ומעין מבית ה' יצא, הוא התפלה, כמו שכתוב (ישעיה נ): כי ביתי בית תפלה:

והוא בחינת מביא מבח אל הפעל, כי תפלה הוא בחינת חדוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש, אשר בידו לעשות פרצונו לשנות הטבע, והוא בחינת בריאה בכח, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית; שהוא בחינת התפלה, שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל. והתורה היא בחינת בריאה בפעל, כמו שכתוב (משל ח): ואהיה אצלו אמון - אמון, לשון פועל, כי בהתורה נברא העולם, וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחינת חדוש העולם, והוא בחינת בריאה בכח, והוא בחינת התעוררות החכמה, שהוא בתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא - זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ"ל, ומשם נמשך המעין, הוא החכמה, אל התורה, ושם יוצא אל הפעל, כמו שכתוב (משל ב): מפיו דעת ותבונה; כי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועל-ידי-זה נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן, ועל-ידי-זה אתריבאו עשבין ודשאין כנ"ל. והוא שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב): המעין בתפלתו בא לידי פאב לב וכו', שנאמר (משל י): תוחלת ממשכה מחלה לב. מאי תקנתה, יעסק בתורה, שנאמר (שם): ועץ חיים תאווה באה. זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדין הוא בכח, ואינו יוצא אל הפעל, עד שבא אל התורה, שהיא בחינת בריאה בפעל, ואזי נעשה בקשתו על-ידי שיוצא מבח אל הפעל:

ה והנה בשמתאנה, ממשיך רוח-החיים אל החסרון, שמתאנה עליו ומשלים אותו. אך להתגרות ברשעים אי אפשר, כי בשמתגרה בהרשע, והוא מתאנה, וממשיך הרוח מהרב שלו דקלפה, והרוח שלו גדול בשעתו, ועל-כן: כל צורריו יפיה בהם כנ"ל, ויוכל להזיק לו, חס ושלום. ועל-כן לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור, וצדיק גמור הוא כשהוא בבחינת (משל יב): לא יאנה לצדיק כל און, דהינו שכבר גרש ובטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יארע לו שום מכשול עברה:

והענין - כי יש ד' יסודות: אש, רוח, מים, עפר. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות הוי"ה (ט), ולמטה הם מערכים טוב ורע, והצדיק גמור, שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מארבעה יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות, כידוע, וכשהוא בבחינה זו, מתר להתגרות ברשעים:

והענין - כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צנור, שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא דרך המדה רעה מארבעה יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח-החיים שלו להשלים חסרונו, וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מברר לירד להמדה רעה ההיא, שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו, ועל-כן מברר שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה, שהוא הרוח-החיים של הרשע, לשלט ולהזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיוירד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו. (וגם מהמדה רעה בעצמה, שיוירד להכניעה, אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיוירד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית ט): ויעל אברם ממצרים). וזהו: מ'שפיל ר'שעים ע'די ארץ (תהלים קמ"ז), ראשי-תבות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, שהם כל הארבעה יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בברור גמור, עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהארבעה יסודות הנ"ל, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואזי דיקא, בשמבדיל הרע מארבעה יסודות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, אזי הוא: מ'שפיל ר'שעים ע'די ארץ כנ"ל; מה שאין כן צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עברה, אף-על-פי-כן עדין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדין בכח, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחוז בו, ויוכל להזיק לו, חס ושלום, האריכות-רוח של הרשע, שהוא גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה כנ"ל. והוא שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז): והכתיב (תהלים לו) אל תתחר בפרעים? מי שלבו נוקפו אומר כן. פרש רש"י: הירא מעברות שבידו - שבידו דיקא. זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עברה, רק שהוא ירא עדין מעברות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדין בכח, כי לא זכה עדין לבחינת: לא יאנה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדין שלא יארע לו מכשול עברה, חס ושלום, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. והוא (חבקים א): תחריש כבלע רשע צדיק ממנו; ואמרו רבותינו

(ה) עין סוף תיקון כ"ב. (ו) עין מגילה דף ג"ג. (ז) עין זוהר בחר דף קיא: * ושם בברכות.

והיגו דכתיב (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדן הוא בחינת התפלה, פי עדן עין לא ראתה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד), שהיה בחינת תפלה, שהוא למעלה מן הטבע, פי עלידי תפלה משנה הטבע כנ"ל [שהיה בחינת עדן עין לא ראתה, פי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא]. והיגו: ונהר יוצא מעדן - היגו מהתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא; להשקות את הגן - הוא התורה כנ"ל, מעין גנים. וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן, שהוא התורה, אזי אתרביאו עשכין ודשאין, נשמות ישראל, כלומר, שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה, ואזי זוכה לזון בעמקה של הלכה לברר הדיון: האסור והמותר, הטהור וכו', וכו' מפריש הטוב מהרע כנ"ל:

וזהו: ומשם יפרד - פי עלידידה נפרד הרע מהארבעה יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי: והיה לארבעה ראשים - הם ארבע אותיות הוי"ה, שהם שרש הטוב של הארבעה יסודות כנ"ל:

ח וזהו בחינות ארבע ציצית, פי ארבע ציצית הם בחינת הרוח-חיים, וכמו שכתוב (יחזקאל י): כה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח; שעלידידה מכניעין הרוח סערה, שהוא הרוח של המתנגדים, החולקים על הצדיקים אמתיים, שממשיכין אריכת-הרוח שלהם מהרב דקלפה, שהוא בחינת עשו איש שעיר כנ"ל. ועל-כן ציצית הוא לשון שער, כמו שכתוב (שם ה): ויקחני בציצת ראשי; פי על-ידם נכנע עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה כנ"ל:

וזה בחינת טלית לבן, שנתעטף הקדוש-ברוך-הוא בסדר שלש-עשרה מדות (כמו שאמרו ר"ל ראשהשנה יז), כי השלש-עשרה מדות הן בחינות הרוח-חיים דקדשה כנ"ל. וזהו בחינת טלית, שהוא ארבע כנפות, בחינות הרוח מארבע רוחות כנ"ל, והיגו טלית לבן, הפך בחינות רוח דקלפה, בחינת עשו, שהוא אדמוני, כלו באדרת שער (בראשית כח), ופרש רש"י: בטלית - בטלית דיקא, בחינת טלית דקלפה, שהוא בחינת טלית אדם, שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל, ועלידי טלית דקדשה, שהוא בחינת טלית לבן, מכניעין אותו, פי משם נמשך הרוח-חיים דקדשה, שהוא בחינת שלש-עשרה מדות של רחמים כנ"ל:

ועל-כן נתעטף הקדוש-ברוך-הוא בטלית לבן דיקא בסדר לפני משה שלש-עשרה מדות של רחמים, היגו כנ"ל, פי עלידי טלית דקדשה, שהוא בכחינות מקיף, שהוא בחינת הרוח-חיים, בחינות (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, נכנע טלית דקלפה, בחינת הרוח דקלפה:

וזהו (איוב לה): לאחו בכנפות הארץ ויגערו רשעים ממנה; פי עלידי הארבע כנפות, שהם בחינת הרוח-חיים דקדשה, שהם בחינת הארבעה ראשים הנ"ל, על-ידם: ויגערו רשעים, בחינת מ'שפיל ר'שעים ע'די ארץ - ראשית-תבות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, כנ"ל:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא טיעא: תא ואחוני לך מתי מדבר. אזלי וחזיתניהו, ודמו כמאן דמכסמו, ונגנו אפרקיד. והוה זקיפא ברבה דחד מניהו, ועיל טיעא תותה ברבה פי רכיב גמלא וזקיפא רמחה, ולא נגע בה. פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מניהו, ולא הווי מסתגי לן. אמר לי: דלמא שקלת מידי מניהו, דגמירי, דמאן דשקיל מידי מניהו לא מסתגי לה.

אזלי, אהדרתה, וחדר מסתגי לן:

רשב"ם: טיעא. סוחר ושמעאל: אזלי וחזיתניהו ודמו כמאן דמכסמי. שהיו שוכנין בפנים צהבות בשתוי יין: אפרקיד. פניהם למעלה: ועיל טיעא תותה ברבה. כלומר: ראיתי שטיעא היה הולך תחת ברפי הפת, רכוב על הגמל ורמחו גידו, ולא נגע בה בכרבה: שקלא חדא קרנא. כנף הפלית להראותו לחכמים ללמד ממנו דין ציצית אי כבית-שמאי אי כבית הלל, כדלקמן: ולא הווי קא מסתגי לן. בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין להלך:

תא ואחוני לך מתי מדבר - היגו שהראה לו הרשעים, שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר, פי מדבר לא היתה רוח צפונית מנשבת בו (במות עב), היגו בחינת רוח-חיים דקדשה, שהיא בחינת רוח צפונית שהיתה מנשבת בכנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו, שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדשה, והם בתייהם קרואים מתי, והראה לו מהיכן מגיע להם שלמות החסרון:

וזהו שהראה לו: דהו דמו כמכסמי - פרש רבנו שמואל: בשתוי יין, בחינת עשו אדמוני, שהוא הרב דקלפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוח-חיים שלהם להשלים החסרון:

וזהו: ונגנו אפרקיד - פרש רבנו שמואל: פניהם למעלה. פניהם זה בחינת הרוח כנ"ל, הפרת פניהם וכו', והיגו למעלה, פי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחינת: כל צורריו יפוח בהם כנ"ל. והוה גבה ברבה דחד מניהו - זה מורה על גדל ההצלחה של הרשעים, פי העדר ההצלחה נקרא ברבים כושלות (ישעיה לה), וגבה ברבה היגו רום ההצלחה:

ועיל טיעא תותה ברבה - היגו הצדיק, שנקרא טיעא, כמו שפרש רבנו שמואל בכל מקום: סוחר ושמעאל, וסוחר הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, והיגו הצדיק, שמקבל הרוח מהקדשה. וזהו סוחר ושמעאל, על-שם (בראשית טו): פי שמע ה' אל עניך; פי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, פי ממנו תוצאות חיים לכל אחר, פי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל.

פי רכיב גמלא - בחינת (משלי יא): גומל נפשו איש חסד; זה בחינת רב חסד כנ"ל. וזקיף רמחא - רומח הוא בחינת רוח מ"ם (מ), בחינת: ורוח אלקים מרחפת עליפני המים, היגו התורה, שנתנה לארבעים יום, ששם הרוח-חיים, כנ"ל, כלומר,

ותפלה, שעלידידיו מבררין הטוב מן הרע כנ"ל, שזה בחינת כל מראה המנורה כנ"ל, עלידידיו זוכה לרוחיהחיים, ונשלם כל החסרונות כנ"ל:

(וזהו: לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר וכו' - כי זרפבל היה אז הצדיק הדור, ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו, כמבאר בפסוקים רבים, ועל זה נאמר שם: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' - שעלידידיו בחינת המשכת הרוחיהחיים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, עלידידיו יכניע ויפיל כל השונאים, בחינת: מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר - שכל המונעים העומדים לפניו כהר, כלם יתבטלו עלידידיו בחינת הרוחיהחיים הנ"ל, כנ"ל):

ז ונתנה מבאר למעלה, כי הרוחיהחיים הוא בהתורה, בחינת: רוח אלקים מרחפת על-פני המים כנ"ל. ועל-כן במצרים, שהיה קדם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוחיהחיים, נאמר בהם (שמות ו): מקצרווח, כי לא היה להם מאין לקבל הרוחיהחיים, שהוא בחינת ארד-אפים, מאריך רוחה כנ"ל, ועל-כן נאמר בהם מקצרווח, שהוא הפך ארד-אפים, שהוא בחינת הרוחיהחיים, שממשיכין עלידידיו אנהה להשלים החסרון כנ"ל, כי הרוח הוא שלמות החסרון כנ"ל, בחינת: ויתן לך משאלת לפך. וזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון:

וזהו בחינת מלאפום - מלא פום. והענין, כי מלאפום"ו הוא יו"ד וא"ו, והוא בחינת יו"ד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדברות, והדפך הוא עלידידיו הרוח, כידוע, ועל-כן הם עשרה מיני דפיקין, כנגד עשרת הדברות, כי הרוח, שהוא הדפך, הוא בהתורה כנ"ל, והוא"ו הוא בחינת המשכת הרוח, והינו מלאפום - מלא פום, כי עלידידיו המשכת הרוח נשלם החסרון, שזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון כנ"ל, שזהו בחינת מלאפום - מלא פום כנ"ל:

וזהו שדקדק (תהלים פא): אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים; וקבלו התורה, אשר שם הרוח, ואזי דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת מלאפום כנ"ל, בחינת שלמות החסרון, כי דיקא אחר יציאת מצרים, בחינת: המעלה מארץ מצרים, שאז נתבטל בחינת מקצרווח הנ"ל, כי קבלו התורה, ששם הרוחיהחיים כנ"ל, על-כן אז דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת שלמות החסרון, בחינת מלא פום, בחינת: ימלא ה' כל משאלותיך כנ"ל. ועל-כן נזכר יציאת מצרים בפרשת ציצית, כי ציצית בחינת הרוחיהחיים, בחינת: מארבע רוחות וכו' כנ"ל:

גם דבר אז מענין שתיים-עשרה שעות היום ושתיים-עשרה שעות הלילה, שיש בהם שנים-עשר צרופי הוי"ה, בכל שעה יש צרופי אחר, וכל שעה נחלקת לתת"ף (=אלף ושמונים) חלקים, וכל חלק נחלק מתת"ף חלקים, יש בו גם-כן צרופי השם, וכל זה הוא בחינת רוחיהחיים שבדפך (ח). ולא זכיתי לשמע באור ענין זה היטב, גם שכחתי קצת מזה, והמשבילים יבינו:

שהצדיק היה לו בחינת הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, ועם כל זה נחיות תחות ברבה, תחת הצלחת הרשע, בחינת: כבלע רשע צדיק ממנו. וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מניהו - הינו שפסק ושב רעה מאחד מארבעה יסודות, שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל. וזהו: וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', הינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזה בחינת מה שפסק ושב רעה מאחד מארבעה יסודות, שהוא הצנור שלהם, כי כל המדות רעות נמשכין מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל:

ולא מסתגי לן - כלומר, שאף-על-פירכן לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברביו, אף-על-פי שפסק ושב רעה מאחד מארבעה יסודות, שנמשכת מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל, שזהו בחינת: וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מניהו כנ"ל, אף-על-פירכן לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברביו, בחינת: ולא מסתגי לן, שפרשו, שלא היו יכולין לצאת משם, הינו כנ"ל. אמר לי: דלמא שקלית מידי מניהו - הינו שפא יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת בשלמות להפריד ממנו הרע לגמרי, ועל-כן לא מסתגי לן, כמבאר לעיל, שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו: דלמא שקלית מידי מניהו - שפא לקחת קצת מהם, הינו שפא יש לך עדין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאוה שלהם, ועל-כן לא מסתגי לן, ועל-כן אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל. דגמירי דמאן דשקל מידי מניהו לא מסתגי לה - הינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, הינו שיש בו עדין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל. אזלי אהדרתה - הינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיות הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני. והדר מסתגי לן - שאז עלתה בידינו לצאת מתחת ברביו להכניעו ולהשפילו, כמבאר לעיל, שצדיק גמור, שמפריש מעצמו כל אחיות הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם, בבחינת: משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל:

וזהו: ראיתי והנה מנורת זהב - היא התורה, הנחמדים מזהב. ונלה על ראשה - פרש רש"י: מעין, הוא המעין היוצא מבית ה', הוא התפלה. ושבעה נרתיה - הם הנשמות דאתרביאו בגן, הנחלקים לשבע פתות (*). שבעה ושבעה מוצקות - הם ארבעים ותשעה אורות, שהוא אור הגנוז לעתיד (כמו שפרש רש"י שם), בחינת: עדין עין לא ראתה, שהוא בחינת התפלה כנ"ל. ושנים ויתים עליה - פרש רש"י: שני אילנות, הינו אילנא דחיי ואילנא דמותא, הינו טוב ורע כנ"ל, וזהו: אחד מימין ואחד משמאל, כנ"ל, ומשם יפרד, שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל:

ואמר אל המלאך: מה אלה. ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי - הינו בחינת הרוחיהחיים הנ"ל, בחינת: בה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' כנ"ל, כי עלידידיו תורה

(ח) עין ראשית חכמה שער היראה פ' יוד. י"ג ע"י מדרש שו"ט מומור י"א.

כשמתפלל בכל כחו ומכנים כחו באותיות התפלה, אזי נתחדש כחו שם, בבחינת (איכה ג): חדשים לפקרים (רבה אמונתך) וכו'; כי אמונה היא תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, תרגומו: פרישן בצלו:

ב ודע, שיש שנים-עשר שבטים בנגד שנים-עשר מזלות (תיקון יח ובתיקון כא), וכל שבט ושכט יש לו נסחא מיוחדת, ויש לו שער מיוחד לפנס דרך שם תפלתו, וכל שבט מעורר בתפלתו כח מזלו שבשנים-עשר מזלות, והמזל מאיר למטה ומגדל הצמח ושאר דבריו הצריכים אליו:

וזה פרוש (במדבר כד): דרך כוכב מעקב, וקם שבט מישראל. וקם - זה בחינת עמידה, בחינת תפלה; כששכט מישראל עומד להתפלל, על-ידי זה מעורר כוכב, והכוכב הוא דורך ומפה הדברים שיגדלו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ר פרשה י): אין לך עשב מלמטה, שאין לו כוכב ומלאך מלמעלה, שמפה אותו ואומר לו: גדל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): קשין מזונותיו פקריעת יסוסף, וקשה זווגו [פקריעת יסוסף] וכו' (סוטה ב), כי היסוסף נקרע לשנים-עשר קרעים, בנגד שנים-עשר שבטים (פרקי ר"א פ' מ"ב, ע"י תיקון כא דף נט), ובגיי-ישראל בתפלתם גורמים זווגו דקדשא-ברידיהוא ושכינתה, כמו שכתוב (תהלים סח): סלו לרוכב ערכות; רוכב - דא קדשא-ברידיהוא, ערכות - דא שכינתה, שנתערב בה כל הגנון, ולפי הזווג שגורם בתפלתו בן זוכה לזווגו, והתפלה הם שתיים-עשרה נסחאות, לפיכך הזווג פקריעת יסוסף, שהם שנים-עשר. וגם ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים בתפלתם (ט) כמו שכתוב (שם טח): ועמידה לעקב לחק, וחק לשנא דמזונא הוא (ביצה טו), ואין עמידה אלא תפלה (ברכות ו). וזה פרוש (תהלים צט): שמרו עדותיו וחק נתן למו. עדות זה תפלה, כמו שכתוב (שם קכב): שכטי יה עדות להודות לשם ה'. גם אמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבועות ה): אין עדות אלא בעמידה, ועמידה זה תפלה, שאנו מעידין על אחדותו; וכפי שמפרנס לאביו שבשמים בתפלתו, בן נותנין לו פרנסתו. וזה: קשין מזונותיו פקריעת יסוסף, הינו מזונות נתחלק לשנים-עשר שבטים לפי שתיים-עשרה תפלות שבטי יה:

וצריך לזה זכות גדול, שיזכה אדם להעלות תפלתו דרך שער השקד לשכטו. וזה שאמר אבא בגמין (ברכות ה): כל ימי הייתי מצמער על שני דברים: על תפלתי, שתהא סמוך למטתי, הינו כנ"ל, שיתפלל דרך שער המטה שלו, כי יש שנים-עשר מטות, וכל אחד יש לו שער מיוחד, והתפלל על שלא תתרחק תפלתו ממטה שלו. וזה לשון מטה, כי "מטה" לשון זווג, כמאמר הסמוך: על מטתי שתהא נתונה וכו', ומטה הוא בחינת זווג. גם מטה היא בחינת פרנסה, כמו שכתוב (ויקרא כו): בשכרי לכם מטה לחם, כי שנים-עשר מטות גורמין זווג ומפרנסין כנ"ל, קשה זווגו וקשין מזונותיו וכו'. גם התפלל על שכטו, שיזכו לשתי שלחנות, וזהו: ועל מטתי, שתהא נתונה בין צפון לדרום, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב כה): הרוצה להחכים וכו', הרוצה להעשיר וכו':

רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן (תהלים סח). אלפי - בחינת אלופי עשו, ועל-ידי רכב אלקים רבתיים, בחינת קבלת התורה, שמשם מקבלין הרוח-חיים הרבנים דקדשה, על-ידיהו: אלפי שנאן, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ע"ז ג): אל תקרי שנאן, אלא שאינן, הינו שעל-ידי קבלת התורה, ששם הרוח דהרב דקדשה, על-ידיהו נתפולין ונכנעין אלופי עשו, רכבי עשו, שהם בחינת הרב דקלפה, בבחינת אלפי שאינן - שאלופי עשו, רכבי עשו, נתפולין ואינן:

מכנף הארץ זמרת שמענו, צבי לצדיק, ואמר רז"לי רז"לי, אוי לי, בגדים בגדו, ובגד בגדים בגדו (ישעיה כד). מכנף הארץ - זה בחינת כנפי הציצית, ששם הרוח-חיים, שהוא בחינת כנור של דוד, שהיה מנגן על-ידי הרוח צפונית וכו' כנ"ל (ט), כי הגנינה והזמירות נמשכין מהרוח-חיים שבכנפי ראה, פידוע, וזהו: זמרת שמענו - בחינת הגנון של כנור של דוד, שהוא בחינת הרוח-חיים, שהוא בחינת כנפי הציצית, בחינת: מכנף הארץ כנ"ל, ועל-ידיהו מכניעין הרשעים בבחינת: לאהז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממונה:

וזהו: צבי לצדיק - פרוש רש"י: עתיד להיות מצב ותקומה לצדיקים, הינו כנ"ל, כי על-ידי הרוח-חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו: ואמר רז"לי וכו' אוי לי - פרוש רש"י: שנגלו לי שני רזים: רז פריעניות ורז ישועה, והרי תרחק הישועה עד וכו'. הינו כנ"ל, כי הרוח של הרשע גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה, שמשם כל הצרות ואריכות הגלות של ישראל. וזהו: בגדים בגדו ובגד בגדים בגדו - כי יניקת הבגדים והרשעים הוא מבחינת פגם הבגדים, דהינו פגם הציצית, שהם בכנפי הבגד, דהינו מפגם הארבעה יסודות, שאחיותן ושרשם העליון הוא בחינת ארבע ציצית כנ"ל. אבל סוף כל סוף: פחד ופחת ופח עלוך יושב הארץ וכו' - כי כל הרשעים יכרעו ויפלו, כי לסוף פלה ונאבד וכו' כנ"ל, כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים עדי ארץ על-ידי הרוח-חיים שלהם, שהוא בחינת ציצית, בחינת: מכנף הארץ זמרת שמענו כנ"ל:

כנור של חמש נימין - בחינת התורה, וכן כתוב בזהר (צו דף טז): ותופשי התורה - אלון דתפשיין בכנורא. חמש אני אית לראה (חולין טו), כי רוח-חיים הוא בהראה, ומשם המשכת הרוח של האנחה, פידוע בחוש, ועל-כן אית לה חמש אני לראה, בנגד חמשה חמשי תורה (ט), חמשה נימין דכנור דדוד, ששם הרוח-חיים כנ"ל. (עין בתקונים, תקון י: כנפי מצוה אנון ה' קשרין, לקבל שמע כו', דאנון לקבל ה' נימין דכנור דדוד וכו', עין שם. גם עין בהשמטות הזרה):

ט

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תהמת יכסימו ירדו במצולות וכו' (שמות טו)

א כי עקר תחיות מקבלין מהתפלה, כמו שכתוב (תהלים מב): תפלה לאל חיי, ובשכיל זה צריך להתפלל בכל כחו, כי

(ט) עין זוהר דף קעה: (י) עין תיקון כה. (א) עין זוהר ויקרא ו' ע"ב, פינחס רכ"ו, רמ"א ע"ב.

מלמעלה לשפן עם האדם, כמו שכתוב: קרוב ה' לכל קוראיו וכו'. ואז: ופתח התבה בצדה תשים, הינו התבה היוצאת באמת, היא תשים לך פתח בחשך שאתה נצוד בו. וזה: בצדה, הינו הקלפה הצד ציד, כמו שכתוב (בראשית כח): כי ציד בפיו, כי מתחלה לא היה יכול לדבר מחמת החשך הסובב אותו, ועל ידי שיוצא מתוך החשך ומתפלל היטב, על ידי זה הוא מתקן תחתים שנים ושלישים, הינו עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם השכל. (אך אי אפשר להתפלל, רק בשלומד תורה, כי לא עס'הארץ חסיד (אבות ב"ב), וכתוב (משלי כח): מסיר אָזנו משמע תורה, גם תפלתו תועבה. (פתיח החברים):

ד וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לכוון השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השיה, כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה משיח, כמו שאמרנו: משה שפיר קאמר'ת (י), וכתוב (בראשית מט): עד כי יבא שילה - דא משה (וזה בראשית כח), ומשיח הוא כלול כל התפלות, ובשביל זה יהיה משיח מורה ודאין (כמו שאמרנו ר"ל סהדרין עג), כי התפלות הם בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אֶחטִים־לְךָ (ח):

וזה פרוש: אמר רבה בר בר רש"י: חנה: זמנא חדא הווי קאזלינן במדברא, ואתלוינן בהדן ההוא טיעא, דהוה שקיל עפרא ומורה לה. ואמר: הא ארחא לדוכתא פלן, והא ארחא לדוכתא פלן. אמרינן לה: כמה מרחקינן מפיא. ואמר לן: הבו לי עפרא. ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: דמרחקינן תלתא פרסי. אפכית לה, ולא יכלית לה:

וזמנא חדא אתלוינן בהדן ההוא טיעא - סוחר ישמעאל. זה בחינת צדיק הדור, שהוא כלול כל התפלות כמשיח, ותפלות זה בחינת סוחר ישמעאל, כמו שכתוב (בראשית מט): כי שמע ה' אל ענין; ותרגומו: קבל ה' צלותך. וזה: סוחר, כי סביב תרגומו סוחר, וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים מט): ואמונתך סביבותיך:

ואתלוינן בהדן ההוא טיעא - שקשרנו את עצמנו עם צדיק הדור, שהוא בחינת משיח, כלליות התפלה. ושקיל עפרא ומורה, ואמר: הא לדוכתא פלן, הא לדוכתא פלן - עפרא זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (ישעיה מט): יתן כעפר חרב; והרב זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: בחרפי ובקשתי. ומורה, כי יש לו כח הזה להריח על ידי שהוא כלול כל התפלות; וכתוב: ותהלתי אֶחטִים־לְךָ. ואמר הא לדוכתא פלן - שהיה יודע שערי תפלות, והיה יודע כל תפלה השיך לשבטו.

ואמרינן לה: כמה מרחקינן מפיא, ואמר הבו לי עפרא, ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: תלתא פרסי. אפכית ולא יכלית לה - הינו: אמרינן לה כמה אנן מרחקינן מפיא - מבחינת (איכה ב): שפכי

ועקב, שהוא כלול כל השנים עשר שבטים, והיה יודע כל מטה ומטה בשרשו, בשביל זה כתיב בה (בראשית מט): ויאסף יעקב רגליו אל המטה. רגליו זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יהלך (י), הינו שהיה מאסף כל התפלות כל אחת לשרשה. גם היה כח בידו לתן חלק מחלקי עולם ליוסף, כמו שכתוב (בראשית מט): ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך וכו', כי על ידי תפלתו היה משפיע חיות לכל שלשה חלקי עולם, שהם עולם השפל ועולם הכוכבים, ועולם המלאכים. וזה שב"ם: ש'פ'ל, ב'ז'ב, מ'ל'א'ד, כי כל זה זכה על ידי תפלתו, כמו שכתוב (שם): אשר לקחתי מיד וכו' בתפלתי ובקשתי:

ג אבל בשאדם עומד להתפלל, אזי באים מחשבות זרות וקלפות ומסבין אותו, ונשאר בחשך, ואין יכול להתפלל, כמו שכתוב (איכה ג): סבת בענן לך מעבר תפלה, וכתוב (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכין - שהרשעים, הינו הקלפות, מסבין אותו, פרם זלת - הינו בשעת התפלה, שהיא עומדת ברומו של עולם (ברכות ג):

ודע, שיש פתחים הרבה בחשך הזה לצאת משם, כמו שאמרנו חכמינו זכרונם לברכה (יבא לח): הבא לפמא פותחין לו - יש לו פתחים הרבה (*). נמצא, שיש פתחים הרבה בחשך גם לצאת משם, אבל האדם הוא עור ואין יודע למצא הפתח:

ודע, שעל ידי אמת זוהי למצא הפתח, כי עקר אור המאיר הוא הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (תהלים כז): ה' אורי וישעי, ועל ידי שקר הוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (שמות ג): לא תשא את שם ה' לשוא, כי על ידי שוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כי דובר שקרים לא יבון לנגד עיניו (**), אבל על ידי אמת הקדוש ברוך הוא שוכן עמו, כמו שכתוב (תהלים קמח): קרוב ה' לכל קוראיו לכל וכו'; ובשקדוש ברוך הוא עמו, הוא מאיר לו איך ליצא מהחשך, המונע אותו בתפלתו, כמו שכתוב: ה' אורי:

וזה פרוש (בראשית ו): צהר תעשה לתבה, פרש רש"י: יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טוב. ותחלוק שבין חלון לאבן טוב - כי החלון אין לו אור בעצמו, אלא דרך שם נכנס האור, אבל בשאין אור, אין מאיר; אבל אבן טוב, אפלו בשאין אור מבחוץ, הוא מאיר בעצמו. כן יש בני אדם, שדבורם הוא חלון, ואין כח להאיר להם בעצמם. וזה: יש אומרים, ואמירתם נעשה חלון; ויש, שאמירתם נעשה אבן טוב ומאיר:

ודע, שהפל לפי גדל האמת, כי עקר האור הוא הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא הוא עצם האמת, ועקר השתוקקות של השם יתברך אינו אלא אל האמת. וזה: ואל אמה תכלנה מלמעלה - לשון ותכל נפש דוד (שמואל ב י). אמ"ה היא ה' מוצאות, הפלולים מאש ומים, הינו שתראה, שיוצאו הדבורים מפיה באמת, ואז ישתוקק הקדוש ברוך הוא מלמעלה לשפן אצלך, ובששפן אצלך, הוא יאיר לך. וזה אמה תכלנה מלמעלה, ראשיתבות אמת, כי על ידי אמת הקדוש ברוך הוא חומד

(ב) עין ברכות דף י"ד. (ג) שבת ק"א ע"ב. (ד) עין זוהר נשא דף ק"ל ע"ב. (ה) עין תוס' שבת קד. בר"ה אית (** תהלים קא.

מתברכת. פרוטה זה בחינת קול התור, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם כה): האי רודיא דמיא לתור, ופריטא שפנתה, והוא עומד בין תהומא לתהומא, שהוא כלול משני התהומות, שהוא בלליות הנסים. וזה: פרוטה שבכיס - שפעמים נתפסה כח הנסים, ועל ידי הגשמים נתברך הפרוטה, הינו הנסים דפריטא שפנתה. ואלו בני אדם המכחישים כל הנסים, ואומרים שהכל דרך הטבע, ואם רואים אווהו נס, הם מכסים את הנס עם דרך הטבע, שאומרים שזה דרך הטבעים - נמצא, שפונמים בתפלה, כי התפלה היא נסים, שמשנה את הטבע; ופונמים באמונה, שאין מאמינים בהשגחת הבורא יתברך; ופונמים בארץ ישראל, שהוא מקום הנסים, כמו שכתוב: וקול התור נשמע בארצנו, וכמו שאמרו: ארץ ישראל שותה תחלה, כי שם התהומות, מקום הנסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. ועל ידי זה צריך לפל בגלות מצרים, כי זה לעמת זה עשה כנ"ל, וכל הגליות מכנים בשם מצרים, על שם שהם מצרים לישראל (כשאר"ל במדרש בראשית פ' טו):

וזה פרוש: תהמת יבסימו - מי שמכסה את הנסים ומראה לכל דבר שהוא דרך הטבע - ירדו במצולת כמו אבן. משם רעה אבן ישראל (בראשית מט), תרגומו: אבן וכן. מצולת זה בחינת מצרים, שנאמר (שמות יב): וינגלו את מצרים, כמו אבן וכן, הינו יעקב וכן, שהם בחינת תפלה, בחינת נסים, בחינת ארץ ישראל. לפי ירדתם ולפי הפגם שפגם בתפלה ובאמונה ובארץ ישראל, כן צריך לירד לעמק הגלות של מצרים, כמו שירדו יעקב וכן למצרים כשאמר אברהם: כמה אדע, על ירשת הארץ:

(עד כאן לשונו ז"ל)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך וכו' (שמות כא)

א בשיש, חם ושלום, דינים על ישראל, על ידי רקודים והמחאת כף אל כף נעשה המתקת הדינים:

ב כי עקר גדלתו של הקדוש ברוך הוא, שגם העפ"ם ידעו שיש אלקים שליט ומושל, כמובא בזהר (יתרו, דף סט): כד אתא יתרו ואמר: כי עתה ידעתי כי גדול ה' וכו', כדן אתיקר ואתעלא שמא עלאה:

ג ולעפ"ם אי אפשר להם לידע גדלתו של הקדוש ברוך הוא כי אם על ידי בחינת יעקב, כמו שכתוב (ישעיה ט): בית יעקב לכו ונלכה באור ה', כי הוא גלה אלקותו של הקדוש ברוך הוא יותר משאר האבות, כי אברהם קראו הר, ויצחק קראו שדה (פסחים פח), ושדה הוא יותר משג ונצרך להעולם מהר. ויעקב קראו בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם יותר משדה, הינו שיעקב קרא את מקום הבית המקדש, שהוא מקום התפלה, בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם, כי העלה את התפלה מהר ושדה לבחינת בית, שיש בו תפיסה לבני אדם יותר מהר ושדה, כי בבחינת בית יש גם לעפ"ם השגה, כמו שכתוב (ישעיה ט): כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, וכשהוא בבחינת בית, כדן אתיקר שמא עלאה כנ"ל.

לבך כמים נכח פני ה'. אמר לן תמניא בחינות, הינו למוד התורה, שהוא חמשה חמשי תורה, ושלוש תפלות. תנינן ויתנינן לה - תנינן לשון למוד, ואחר הלמוד יתנינן לה להריח פמה מרחקינן מואת הבחינה של מים. ואמר לן תלתא פרסי - הינו שלשה בחינות תפלות. והראה לנו סימן על זה, שעדין לא הגענו למדרגה זאת, שנתפלל כל יום ביומו, עד שנשפך לבנו לפנינו כמים, והא ראייה: אפכית - כמו שכתוב (תהלים פט): אף תשיב צור חרבו ולא הקמותו במלחמה; כי כל התפלות הם בחינת חרב אצל משיח, ואם היו התפלות בבחינה הנ"ל, בודאי לא היה משיח צור חרבו, וזה סימן, שעדין לא הגענו למדרגת: שפכי לבך כמים נכח פני ה':

ה ותפלה הוא בחינת נסים, שהוא אין דרך הטבע, כי לפעמים הטבע מחיב איזו דבר, והתפלה מהפכת את הטבע. ועקר הנסים, הינו עקר התפלה, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו): שכר ארץ ורעה אמונה, ואמונה זה תפלה, כמו שכתוב (שמות יז): ויהי ידיו אמונה, כתרנומו; ובשביל זה היא גבוהה מכל הארצות (ובחס נד), על שם שעקר הנסים שם הם; וכתוב (ישעיה סב): הרימי נס. ובשביל זה נקראת ארץ פנעון; פנעון, לשון סוחר, בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך סביבותיך:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית י): ארץ ישראל שותה תחלה, והגשמים באים מתהומות, כמו שכתוב (תהלים מב): תהום אל תהום קורא, ותהום לשון נס (מ), כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר, כי על נס, הינו על דבר חדוש, מתמיהין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית כה): קול התור נשמע בארצנו - לענין גשמים, כי עקר הגשמים נשמע בארץ ישראל, כי שם התהומות, הינו הנסים, הינו אמונה, תפלה:

וזה לעמת זה עשה אלקים, ומצרים הוא הפך ארץ ישראל זה לעמת זה, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שמצרים לעמת ארץ ישראל, לעמת הנסים, ובשביל זה אין מקום תפלה במצרים, כמו שכתוב (שם ט): והיה כצאתי את העיר אפרש בפני בשביל זה, כשפגם אברהם בארץ ישראל בשעה שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא על ירשת ארץ, אמר: כמה אדע (בראשית טו) - על ידי זה ירדו אבותינו למצרים, כי פגם באמונה, הינו ארץ ישראל, בחינת נסים, וירד יעקב וכן למצרים, ששם הפך הנסים, שזה לעמת זה. וירדו דוקא יעקב וכן, כי הוא פגם בארץ ישראל, בחינת תפלה, וירדו יעקב וכן, שהם בחינת תפלה, שהם בחינת שנים עשר שערי תפלה; ועל ידי שעקר התפלה הם יעקב וכן כנ"ל, על ידי זה לא זכה לארץ ישראל, לבחינת תפלה, אלא יעקב וכן, כמו שכתוב (שם כא): כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא כל יצחק (גדרים לא):

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ת): אין הגשמים יורדין אלא בשביל אמונה, הינו בחינת ארץ ישראל, שהוא בחינת תפלה, בחינת אמונה, והיא שותה תחלה, ששם התהומות, בחינת נסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם ע"ב): בשעה שהגשמים יורדין, אפלו פרוטה שבכיס

(ה) עין בראשית רבה פ"ד מעשה נסים יש ברבה, ועין רש"י שם.

בגופם עדוין; ובנדאי אלו היו רואים את כל זה, חרדה גדולה תהי נופל עליהם, כי היו רואים איך הם עומדים במדרגה פחותה ושפלה:

וזה פרוש (בראשית מב): ויהי הם מריקים שפיהם והנה איש צרור כספו בשקו. אחר כל התעניתים, שהוא הרקת השק, בחינת הגוף, עדוין: והנה איש צרור כספו - שקשור וצרור כספו ותאותו בשקו וגופו. ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם, הינו לא די צרורות כספיהם, שהוא תאוות עצמן, כי אם גם המה ואביהם, הינו התאוות של אביהם, גם המה לא נפלו מהם. וזהו: ויראו, כי חרדה נפלה עליהם, ואזי לא היו רוצים להשתרר ולמלך:

וזה פרוש: ויאמר להם יעקב אביהם: אתי שבלתם, יוסף איננו וכו'. זה רמז על תוכחת השכל, כי השכל מוכיח את הפעלי-גאווה, הרוצים להתגדל, כי יעקב הוא בחינת השכל, כמו שתרגם אונקלוס (בראשית כו): ויעקבני - וחכמני. וזה אביהם, כי אב בחכמה (כ), והינו שהשכל מוכיחם ואומר להם: אתי שבלתם, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים סו). יוסף איננו - זה בחינת תקון המעות, הינו: עדוין לא תקנתם המעות, שהוא לחרפה ולקלון, ויש לכם להתביש מחמתו, כי תקון המעות הוא בחינת יוסף, עלישם (בראשית ה): אסף אלקים את הרפתי:

ושמעוין איננו - הינו עלידי שאין לך בחינת יוסף, אין לך בחינת שמעון, ושמעון הוא בחינת (שם כט): כי שמע ה' כי שנואה אנכי, כי אתה אינד שנוא, כי מחמת שלא תקנת את עצמך, בנדאי אינד יכול להוכיח אחרים, כי יאמרו לך: קשט עצמך תחלה וכו' (א), ועליפן אינד שנוא, כי המוכיח הוא שנוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קה): האי צורבא מרבנן דמרחמי לה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במלי דשמיא. נמצא, שהמוכיח הוא שנוא:

ואת בנימין תקחו - זה מורה על גדלות, כי פרש רש"י (ח) בנימין - עלישם ארץ-ישראל, בן ימין, וארץ-ישראל הוא גבוה מכל הארצות (ובחים נד), והינו: לא די שאין להם כל הפחינות הללו, עם כל זה: ואת בנימין תקחו - שאתם לוקחים לעצמכם גדלות, והינו דסים השכל המוכיח אותם: עלי היו בלגה, כי הכל נופל עלי, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו:

ה והעצה היעוצה לכתל (ט) הגאווה, שהיא העבודה-זרה, כמו שכתוב (משלי סו): תועבת ה' כל גבהילב (כשרד"ל סוטה ד), העקר הוא עלידי התקרבות לצדיקים, כמוכא בתקונים (תיקון כא, דף מה): בתרועה, דאיהו רוחא, אתעביר אל אחר. וצדיק הוא בחינת רוחא, כמו שכתוב (במדבר כו): איש אשר רוח בו, ועל-ידו נכנע רוח גבוה, אל אחר, ונעשה מאחר אחר, כי הוא קוצא דאות ד (תיקון כא, דף נה), שממנו ארבע רוחות, כמו שכתוב (יחזקאל לו): כה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח, וזה לשון תרועה, לשון (תהלים כ): תרעם בשכט ברזל (תיקון י"ח ותיקון כ"א), כי הוא משבר רוח גבוה, אל אחר, בפירות:

וזה פרוש (תהלים מח): גדול ה' ומהלל מאד, כלומר: אימתי גדול ה', כשהוא מהלל מאד - מסמרא דמותא, שהוא בחינת עבו"ם (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ' ט) על פסוק (בראשית א): והנה טוב מאד: מאד - זה מלאך המות); כשהוא מהלל מהם, אזי הוא גדול, כי הוא עקר גדלותו; ואימתי הוא מהלל מהם, בעיר אלקינו הר קדשו, דהינו כשפחינת הר נעשה עיר אלקינו, שהוא ישוב בני-אדם, בחינת בית, שהוא משג יותר מהר ושרה, דהינו כששמעוין את בחינת התפלה מבחינת הר לבחינת עיר ובית, שאז יש גם לעבו"ם השגה כנ"ל, אז דיקא גדול ה', כי זה עקר גדלותו ותברך, כשגם הרחוקים יודעים ממנו ותברך כנ"ל:

ד וענין זה - להעלות התפלה מבחינת הר ושרה לבחינת בית, בחינת עיר אלקינו, כדי שיתגלה מלכותו גם לעבו"ם, שיהיה להם גם-כן השגה באלקותו ותברך שמו - אי אפשר להעשות כי אם עלידי צדיקי הדור, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קטו): מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, כי עקר התפלה אינם יודעים כי אם צדיקי הדור:

כי יש בעלי-גאווה, שאינם רוצים שילכו לצדיקים, ואומרים, שהן בעצמם יכולים להתפלל, ומונעים גם אחרים, כשיש להם צער או חולה, לילך לצדיקים - עליהם נאמר (בראשית כ): השב אשת האיש וכו', כי זה הפעל-גאווה מכנה בלשון אבימלך: אבי, לשון רצון, כי הוא רוצה למלך. והינו אבימלך, כי פאמת צדיק מושל בתפלתו, כמו שכתוב (שמואל-ב כ): צדיק מושל וכו', והוא מתגאה בעצמו, שיכול להתפלל ויש לו הממשלה, ועל-כן מכנה בשם אבימלך, כי הוא רוצה למלך ואומר: אנא אמלך:

וזה פרוש: השב אשת האיש. אשת - ראשי-תבות ארני ש'פתי ת/פתח (כ), זה בחינת תפלה, דהינו: השב אשת, בחינת התפלה, להצדיק, כי נביא הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא מתגאה לתפלתן של צדיקים (חולין ס), ומשגר תפלה סדורה בפיו כדי שיהנה מתפלתו. וזה: כי נביא הוא, לשון גיב שפתים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לד): בורא גיב שפתים, אם שגורה תפלתו בפיו וכו'. וזה: השב - ראשי-תבות: ה', ש'דה, ב'ית. זה רמז, שתפלת הצדיק היא בשלמות, שמעלה אותה מבחינת הר ושרה לבחינת בית כנ"ל:

אבל אלו הפעלי-גאווה מעכבים תאותו של השם ותברך, ואינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים שהתענו וסגפו את עצמם, וכוה הם צדיקים; אבל האמת אינו כן, כי כל התעניתים שהתענו, אין זה אלא כמו שק שיש בו חורים הרבה, וכשמריקים את השק, אף-על-פי-כן נשארו בו החורים. והגוף נקרא שק, כמאמר התנא (שבת קנב): שנגא, שרי שקד! ואם התבוננו בעצמן, היו רואים, אחר כל התעניתים עדוין נשארו אצלם כל תאותם קשורים בשקם, הינו בגופם, ולא תאותם בלבד נשאר קשור בגופם, כי אם גם תאות אביהם, שיש אצלם משעת ההולדה, מחמת שלא נתקדש אביו בשעת זיווג, גם זה קשור

(א) תהלים נא. (ב) מגילה י"ג ע"א. (ג) ב"מ ק"ו ע"ב. (ד) בראשית לה. (ה) יש גורסין לבעל, ועיין באהלי"ק במהר"ב.

ו זה בחינת רקודין והמחאת-כף, כי רקודין והמחאת-כף נמשכין מבחינת הרוח שבלב, כנראה בחוש, כי על-ידי שמחת הלב הוא מרקד ומכה כף אל כף, וכמוכא בתקונים (תיקון כ"א, דף נ"א): והאי רוחא גשיב בשית פרקין דדרועא ובשית פרקין דשוקין, והיא בחינת המחאת-כף ובחינת רקודין, וזהו בחינת: לבו נשא את רגליו (כ"ר וצא פרשה ע'), הינו על-ידי הרוח שבלב באים הרקודין, הינו על-ידי הצדיק, שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתפטר הגאון כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים לו): אל תבואני רגל גאון, ונתפטר העבודת-אלילים, כמו שכתוב (בראשית יח): ורחצו רגליכם - זה עבודת-אלילים (י). וכשנתעלה הרגלון על-ידי הרקודין, בחינת: נשא לבו את רגליו, ונתפטר הגאון, הינו העבודה-זרה, על-ידי זה נמתקין הדינים, כי כל זמן שיש עבודה-זרה בעולם, חרוץ-אף בעולם (ספרי פ' ראה), וכשנתעבר העבודה-זרה, נתעבר חרוץ-אף, ונמשכין חסדים, ואז הרגלון הם בבחינת רגלי חסדיו (שמואל א ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת: חסדי דוד הנאמנים (ישעיה נח), הנאמנים דיקא, כי נתפסלו המינות והכפירות:

וגם זה בחינת המחאת-כף, כי על-ידי הרוח נתגלה הארת הידים, כמו שכתוב (שיר-השירים ה): קול דודי דופק, דופק - זה בחינת רוח, כמוכא בתקונים (תיקון כ"ה, דף סח), וסמך לה: דודי שלח ידו מן החור - זה בחינת התגלות הארת הידים, הינו בחינת המחאת-כף, ואז נתפטר העבודה-זרה, הינו הכפירות, וזה בחינת (שמות יז): ויהי ידיו אמונה:

נמצא, שעל-ידי הצדיק, הינו בחינת רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, הינו בחינת רקודין והמחאת-כף, ונתפטר הגאון והכפירות, ונתרבה האמונה. ואז נתקים (תהלים כ): רגלי עמדה במישור, שהוא בחינת אמונה, כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם עט): כמעט נטיו רגלי, שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם, ורגלי עמדה במישור - מורה על אמונה, ואז נתקים: ויהי ידיו אמונה:

ז והתורה היא גם-כן בחינת ידיו ורגליו, כי יש בהתורה נגלה ונסתר. נגלה הוא בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור. מן החור, הינו חרות על הלוחות (שמות לב), שהוא בנגלה; ונסתר הם בחינות רגליו, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): חמוקי ירכיב - מה ירך בסתר וכו'. וכלליות התורה נקראת לב, שמתחלת בבי"ת ומסימת בלמ"ד, ששם משפן הרוח, דגשיב בשית פרקין דדרועין ושית פרקין דרגליו, הינו בנגלה ובנסתר:

ח וזה בחינת מרדכי ואסתר והמן, בחינות פורים, בחינת גורל שהפיל המן, בחינת עמר שעורים. כי המן בחינת העבודת-אלילים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה, שעשה עצמו עבודת-אלילים (מגילה י'), ובשכיל זה הפיל פור הוא הגורל, בחדש שמות בו משה (שם יג), כי משה הוא מבטל העבודה-זרה, ובשכיל

זה נקבר מול בית פעור, כדי לבטל העבודה-זרה שבפעור, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה יד) (י), כי משה גימטריא חרוץ-אף (ח), כי הוא מבטל חרוץ-אף של העבודה-זרה, כי הוא קבל התורה, שהוא בחינת ידיו ורגליו כנ"ל, שעל-ידיהם נתפטר העבודת-אלילים כנ"ל. ועל-כן הפיל פור בירח שמות בו משה, כי חשב כי כבר מת משה, המבטל כח העבודת-אלילים, ואין עוד מי שיוכל לבטל כח העבודת-אלילים:

אבל מרדכי ואסתר, היה להם כח לבטל העבודת-אלילים של המן, ובשכיל זה בימיהם קבלו ישראל התורה מחדש, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): קימו וקבלו - קימו מה שקבלו כבר. וזה: קימו וקבלו - קימו זה בחינת רגליו, וקבלו זה בחינת ידיו, והוא בחינת התורה בעצמה כנ"ל:

וזה בחינת מרדכי ואסתר: מרדכי - מר דרור (חולין קל"ט), דרור לשון חרות, זה בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור כנ"ל, ואסתר היא בחינת שוקין - מה ירך בסתר כנ"ל. וזה לשון פורים, הינו בטול העבודת-אלילים, כמו שכתוב (ישעיה כ): פורה דרכתי לבדי, ומעמים אין איש אתי. ועל-ידי הארת מרדכי ואסתר, הינו בחינת הידיו ורגליו, נתפסלו הכפירות, ונתרבה אמונה בעולם על-ידיהם, כמו שכתוב (אסתר ב): ויהי אמן את הדסה, ובה כתיב (שם): כאשר היתה באמנה אתו, כי שניהם הם בחינת אמונה (י), וזה נעשה על-ידי הרוח כנ"ל. וזה בחינת (מגילה ז): אסתר ברוח-הקדש נאמרה, הינו בחינת: לבו נשא את רגליו, כי עקר העפונים תלוי בה, שהיא בחינת רגליו, כמו שכתוב (משל' ח): רגליה יורדות מות, ועל-כן עקר תקון העבודת-אלילים על-ידיה, ועל-כן דיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, אף שבאמת תקון העבודת-אלילים הוא גם-כן על-ידי מרדכי כנ"ל, רק מחמת שעקר העבודת-אלילים תלויה בה, ועל-כן על-ידיה עקר התקון, ועל-כן נקראת המגלה על-שם אסתר, והינו דיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, כי הרוח הוא בלב, ועל-ידו נתגלה הארת הידים והרגלים, רק העקר תלויה ברגלים, בחינת אסתר:

וזה בחינות עמר שעורים. עמר זה בחינת מרדכי, עין מור, מור דרור; דרור לשון חרות, הינו בחינת חרות על הלוחות (י) [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אל תקרי חרות אלא חרות], שהוא בחינת התורה בנגלה, שהוא בחינת: עין בעין (במדבר יד). שעורים זה בחינת אסתר ברוח-הקדש, כמו שכתוב (דברים לב): בשעירים עלי דשא, שהוא לשון רוח. ובשכיל זה, כשבא המן למרדכי, מצאו עוסק בעמר שעורים. אמר להם: עמר שעורים דידכו אתי ונצח אותו ואת בניו, כמבאר במדרש (אסתר פרשה י, ובגמ' מגילה דף טו); כי על-ידי עמר שעורים, שהוא בחינת ידיו ורגליו, שהם בחינת המחאת-כף ורקודין, נתפטר העבודה-זרה, שהוא בחינת המן, בחינת גאות כנ"ל. ובשכיל זה צוה המן לעשות עין גבוה חמשים אמה, כי רצה לבטל כח של חמשים יום של ספירת העמר, שהוא הכח של מרדכי ואסתר:

(1) ב"מ דף פ"ו ע"ב, ומוכא ברש"י שם. (1) וע"ש בחו"ס. (ח) כמוכא במגלה עמוקות אופן קלו. (ט) ע"י תיקון כ"א דף נ"ו, נ"ח, וע"י מ"ד שה"ש בפסוק זאת קומתך. (1) ע"י תיקון נה דף פ"ח ע"ב.

בראש־החדש. ובשביל זה גם קרח ועדתו מכרחים לאיזה חרטה
 בראש־החדש, אבל התשובה אינה מועיל להם, כי עקר התשובה
 היא רק בעולם הזה, כי מי שפטר בערב־שבת וכו' (ע"א), ונמצא
 בנדיא לא נפטרו בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין מדין גיהנם,
 ועל־כן מהדרא להו גיהנם להכא, כי אין נפטרו בזה. ואף־על־פי
 כן אין גיהנם בראש־החדש כמו בשאר ימים (והר תרומה קנ"ג), והגיהנם
 של ראש־החדש אינו אלא החרטה, שמתחרטים ומודים ומתביישין,
 זה בעצמו גיהנם שלהם. וזהו דדיק: מהדרא להו גיהנם להכא,
 דהינו מה שמהדרא להו להכא, שחוזרים ומודים, הוא הגיהנם
 שלהם:

י וזה פרוש: ואלה המשפטים אשר תשים לפניך, כי איתא
 במכילתא: אשר תשים לפניך - השוו אשה לאיש לכל
 דינים שבתורה. פרוש, לכל דינים שבתורה שצריך להמתקם, צריך
 להשוות, הינו ליחד, קדשא־ברוך־הוא ושכינתה, שהוא בחינת
 אשה ואיש, בחינת מרדכי ואסתר:

וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה מוסף על הראשונים
 (כ"ד נה פ' ל), בחינת תוספת ורבו, בחינת גאון, עבודה־זרה,
 כמו שכתוב (דברים י): לא מרפכם חשק ה', שפרושו גאון (ע"א). וזה
 בחינת מוסף על הראשונים, שהוא בחינת המן עמלק, כמו שכתוב
 (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ותקונו: המשפטים - בחינת רוח,
 כמו שכתוב (ישעיה כח): ולרוח משפט וכו' משיכי מלחמה, כי על־ידי
 הרוח נתמקן הגאון והעבודת־אלילים כנ"ל, ועל־ידי זה: אשר
 תשים לפניך, הינו השוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה, הינו
 בחינת המתקת הדינים, כי כל זמן שיש עבודת־אלילים בעולם,
 חרוץ־אף ודינים בעולם, ועל־ידי הרוח הנ"ל נתיחד קדשא־ברוך־
 הוא ושכינתה, ונתמקן הדינים, ונסתלק חרוץ־אף מן העולם:

והנה כלל הדברים אלו - שעל־ידי הצדיק, שהוא בחינת הרוח,
 אתעבר אל אחר, כפירות, ועל־ידי הרוח באים רקודין
 והמחאת־כף, כי על־ידי הצדיק, שהוא בחינת הרוח, נתעלו הרגליו,
 ונתגלה הארת הידים, ונתרבה האמונה, כמבאר למעלה. ועל־כן
 כתיב ביוסף, שהוא בחינת הצדיק (בראשית מא): ובלעדך לא ירים
 איש את ידו ואת רגלו, כי בלעדי בחינת יוסף, שהוא בחינת
 הצדיק, אי אפשר להעלות ולהרים הידים והרגלים כנ"ל. והנה
 מכלל הדברים אתה שומע, שנגלה הוא בחינת ידים, ונסתר הוא
 בחינת רגליו, בחינת מרדכי ואסתר; ואף שנסתר הוא למעלה
 מנגלה, עם כל זה התגלות הנגלה הוא במקום גבוה, דהינו הידים,
 והנסתר ברגליו, שהיא למטה מידיים. והענין עמוק, אך הוא ענין
 שכתוב בזה: תנאים בשוקין ואמוראים בידין. ואף שהתנאים
 למעלה מאמוראים, מפל־מקום הם במקום שהוא למטה ממקום
 האמוראים, וכן נביאים וכתובים; וכבר מבאר על זה תרוץ (ע"א):

(עוד ראה זה מצאתי מכתב־יד רבנו ז"ל בעצמו מענין התורה הנ"ל, וזהו):

ואלה המשפטים אשר תשים וכו'. גאות מודעת זאת בכל
 הארץ, שהיא מדה מגנה, וצריך לברח ממנה, אבל יש
 בני־אדם, שרודפים אחר כבוד ורוצים למלך ולהנהיג את

ט וזה פרוש: אמר רבה בר בר
 חנה: אמר לי הווא
 מינעא: תא ואחוי לך בלועי
 דקרח. אולי, וחואי תרי בועי
 דתוי נפיק מניה קמרא. שקל
 גבבא דעמרא, ומשיה במיא,
 ואנחה ברישה דרמחה, ועילה
 התם. וכי אפיק תוי אחרך
 אחרוכי. אמר לי: אצית מה
 שמעית. ושמעת דתוי אמרין:
 משה ותורתו אמת, והן
 בדיאין. אמר לי: כל שלשים יומא מהדרא להו גיהנם
 להכא כבשר בקלחת, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת,
 והן בדיאין:

בלועי דקרח, כדאיתא במדרש (במדבר פ' יח, ירושלמי סנהדרין פ' חלק):
 קרח מין היה, הינו בחינת העבודת־אלילים, מינות. וחואי
 תרי בועי דנפיק מניה קמרא - הינו בחינת חרוץ־אף שגורמים
 במינות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: כל זמן שעבודת־אלילים
 בעולם, חרוץ־אף בעולם. ותרי בועי זה בחינת תרי נקבי האף,
 שיוצא מהם העשן, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. ושקל
 גבבא דעמרא - זה בחינת עמר כנ"ל. ומשיה במיא - זה בחינת
 שעורים, בחינת אסתר ברוח־הקדש, שהוא בחינת רגליו כנ"ל, כי
 הרגליו הם אפיקי מים, כי הם בחינת ערבי נחל, כמאמר חכמינו
 זכרונם לברכה (סוכה נג): רגלוהי דבר־נש אנון ערבין לה. ערבין זה
 בחינת ערבי נחל, אפיקי מים. הינו בחינת מרדכי ואסתר, בחינת
 ידים ורגלים, בחינת המחאת־כף ורקודין כנ"ל. ואנחה ברישא
 דרמחא - רומח דא רוח מ"ם, שהוא: מארבע רוחות באי הרוח;
 כי המ"ם היא ארבע רוחות, שהיא בחינת רוח הצדיק, דנשב בידין
 ורגליו כנ"ל, וראש הרמח הוא הצדיק, כי ממנו תוצאות הרוח,
 כמו שכתוב: איש אשר רוח בו כנ"ל. ואפקיניהו ואחרך אחרוכי
 - אחרך, לשון חיים ואריכות ימים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה
 (ערוכה נד): לא יחרך רמיה צידו, לא יחיה ולא יארך, והינו: ואחרך
 אחרוכי - לשון חיים ואריכות ימים, כי על־ידי בטול הגאון, הינו
 העבודה־זרה, על־ידיה החכמה על תקונה כנ"ל, ועל־ידי חכמה
 יתרה ויארך ימים, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו'. אמר
 לי אצית להו, ושמעת דאמרין משה אמת ותורתו אמת -
 שהן מודין על האמת, כי בשמתקרב את עצמו לצדיקים, כדי
 לקבל מהם הרוח כנ"ל, ועל־ידיה נשבר הגאון והעבודה־זרה,
 ואז מבירין אפלו הם, שהם מסטרא דמותא, את גדלת הפורא
 יתברך שמו כנ"ל. ואמר לי, כל תלתין יומין מהדרא להו
 גיהנם להכא, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת - פרש רבנו
 שמואל: בכל ראש־החדש, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש התשובה
 הוא ראש־החדש, כי בראש־החדש אמר הקדוש־ברוך־הוא: הביאו
 עלי כפרה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (* (שבועות ט), וזה
 בחינת תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים

(יא) ע"ש בפירוש"י ובחולין פט. (יב) ע"י בפירוש שניפס בסוף התקונים ברך ה' שם מבאר ענין זה. (* לשון זה הוא בחולין דף ט.

העולם, ואומרים שיש לאל ידם לעשות פדיונות ולהתפלל תפלות, ועליהם נאמר: השב אשת האיש כי נביא הוא, ויתפלל בעדך וחי. כי זה ידוע, שהקדוש-ברוך-הוא [מתאווה לתפלתן של צדיקים, וצריך לילך אצלם, שיתפללו עליו], אבל בעלי-גאווה אין הולכים אל צדיקים לבקשם שיתפללו עליהם, וגם אין מניחים שאר בני-אדם, שילכו אצל צדיקים שיתפללו עליהם, כי אמרו אלו בעלי-גאווה, שגם הם צדיקים ויכולים להתפלל, ואין צדיק בארץ יותר מהם, ובזה הם נקראים בשם אבימלך; אבי - לשון רצון, כמו: ולא אבה ה' אלקיך וכו'.

יא

אני יי הוא שמי, וכבודי לאחר לא אתן, ותהלתני לפסילים: (ישעיה מב)

א **פי יש יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו "שמע ישראל" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"** (וזהו בראשית, דף יח), וכל אחד מישראל צריך שיהיה נעשה זאת על-ידו; על-ידיהוה יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, כי מי שהוא במדרגה פחותה, הוא עדין רחוק מתבוננות התורה, רק על-ידי אמצעות הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, הינו על-ידי שהוא מדבר בהתורה בדבורים, כמו שכתוב (משלי ה): כי חיים הם למוציאיהם - למוציאייהם בפה (כשאר"ל עירובין נד), מאיר לו הדבור בכל המקומות שצריך לעשות תשובה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כב): פתח פיך ויאירו דבריך. וככל פעם ופעם, על-ידי כל תשובה ותשובה, הוא הולך ממדרגה למדרגה, עד שיצא ממדרגה פחותה ובא לתבונות התורה לעמקה וזה ששאלו יוחני וממרא למשה (מנחות פח): תבן אתה מכנים לעפרים? השיב להם: אמרי אנשי: למתא ירקא ירקא שקל. תבן זה בחינת תבונה, כמו שכתוב (משלי ב): תבונה תנצרכה; שהם הבינו, שמשה רוצה להכניס תבונות התורה בישראל, ועל-כן שאלו, כי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, הם משולים לעפר (8), ואיך יוכל להביאם למדרגה גבוהה, לתבונות התורה. וזה: תבן - לשון תבונות התורה. אתה מכנים לעפרים - זה בחינת עפר, הינו מדרגה פחותה. השיב להם: אמרי אנשי - הינו על-ידי האמירות, על-ידי הדבור של איש הישראלי, הוא מאיר לו לכל המקומות שצריך לעשות תשובה; וזהו: למתא ירקא - למקומות שצריך לעשות תשובה. ירקא הוא בחינת תשובה, כמו שאמרו במדרש (בראשית פרשה מג): וירק את הניכוי - אוריקן בפרשת שופטים, הינו שזרזם לעשות תשובה, כי פרשת שופטים נאמר על תשובה: מי האיש הירא ורך הלכב - הירא מעברות שבדו (כשאר"ל סוטה מג) (9). וזהו אמרי אנשי: למתא ירקא - הינו על-ידי האמירות והדבור של איש הישראלי. למתא ירקא, למקומות שצריך לעשות תשובה, יאיר לו הדבור, שיוכל לעשות תשובה. וזה: ירקא שקל - בחינת תשובת המשקל, שהדבור יאיר לו, שיוכל לעשות תשובת המשקל ממוש:

ב **אך לדבור שיאיר לו, אי אפשר לזכות פי אם על-ידי כבוד, הינו שיראה שיהיה כבוד השם יתברך בשלמות, שיהיה**

כבודו לאין נגד כבוד השם יתברך, הינו על-ידי ענוה וקטנות. כי עקר בחינת הדבור הוא מכבוד, כמו שכתוב (תהלים כד): מי הוא זה מלך הכבוד - הינו מלכות פה (10). כי כשהתורה באה לתוך דבורים פגומים, לפה פגום, לא די שאין דבורי התורה מאירים לו, כי אם גם התורה עצמה נתגשם ונתחשך שם מפיו, כמו שכתוב (יהושע א): לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, בחינת (שמות י): וימוש חשך, הינו שלא יתגשמו ויתחשכו מפיך, כי על-ידי שאין משגיחין שיהיה כבוד השם יתברך בשלמות, הינו על-ידי גדלות, על-ידיהוה אין יכולין לפתח פה, בבחינת (תהלים י): סגרו פיו דברו בגאות; כמעשה דלוי בר סיסא, שהעלוהו לבימה, וספת רוחו עליו, ולא אניבון (ירושלמי יבמות פ' יב). כי על-ידי הגאות הוא בחינת עבודת-אלילים (11), ובעבודת-אלילים כתיב (דברים י): פסילי אלהיהם תשרפון באש, וכל העומד לשרף בשרוף דמו, וכתותי מכתת שעורה, כמובא בגמרא (ר"ה כח) לענין שופר של עבודת-אלילים, וכיון שמכתת כתיב שעורה, אין לו כלי הדבור לדבר עמהם. אך כשהוא נזהר ושומר כבוד השם, שיהיה בשלמות, שהוא גבוה בעיניו נמאם, על-ידיהוה יוכל לדבר דבורים המאירים בבחינת (יחזקאל מג): והארץ האירה מכבודו, והם מאירים לו לתשובה, ויכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

ג **וכבוד בשלמות אינו פי אם על-ידי וא"ו שימשיך לתוכה, פי בלא וא"ו נשאר כבוד פה (12), ועל-ידי וא"ו הוא בבחינת (תהלים ל): כבוד ולא ידם. פי כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסף (פסחים ה), הינו בחינת תוספות קדשה, הינו שמירת הברית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מ"ד קדושים פרשה כה, הובא ברש"י): כל מקום שאתה מוצא נדר ערוה, אתה מוצא קדשה; כי זה תלוי בזה, גאות ונאות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ד): על פסוק (משלי י): ואשת איש נפש יקרה תצוד. ועל-כן ברית מכנה בשם שדי, כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה; כי שדי הוא בחינת: שיש די בפאלקותי לכל בריה (כמובא בפורש"י לד לך י), וכשאינו שומר הברית, הינו על-ידי גאות, הוא עושה לעצמו עבודת-אלילים, הוא מראה שאין די לו בפאלקותו עד שצריך עבודת-אלילים, ועל-כן פוגם בשדי, שיש די בפאלקותו לכל בריה; וכששומר הברית, הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:**

ד **ואור הזה הוא בחינת טל אורות (13), הכלולים בנא"ו של כבוד, בבחינת (איוב לב): הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר. פעמים שלוש הם בחינת טל אורות של מלוי שלש אותיות ראשונות. (פרוש, כי שלש אותיות ראשונות של שם הוי"ה במלוי אלפין הם בגימטריא טל, והם בחינת טל אורות, והם כלולים בהנא"ו של השם (14). עם גבר - שהם כלולים בברית, פי פאיש גבורתו (15), ועל-שם זה נקרא ברית: בועז (תיקון תלתי וחד) - בו עז בו תקפא. אבל כשאינו שומר הברית, הוא מקלקל הפלל אורות וממשיך על עצמו על הפרנסה, הינו טל מלאכות, כמובא בזהר (פינחס, דף רמד): מאן דזרק פרוזין דנהמא, עניות רדף אבתרה, בלישפן מאן דזרק פרוזין דמחא.**

(א) ע"י מגילה פו ע"א. (ב) וע"י בהקמת תיקונים ירוק מסטרא דאימא דאיהו תשובה קו ירוק. (ג) תקוני זוהר בהקדמה שניה, פתח אליהו. (ד) סוטה ד. (ה) שמות ד. (ו) ישע"י כו. (ז) עיין זוהר תנא ר"פ ע"ב. (ח) עיין ב"מ דף פ"ד.

שהם גבוהים ואינם תכופים, אמר הקדוש ברוך הוא "למינהו", כל-שכן אנו, שאנו קטנים ותכופים, שצריכים לצאת למינהו. פתח שר העולם ואמר: יהי כבוד ה' לעולם. פי באמת גם הגדולים, שזווגו אינם תכופים, רק משפת לשפת, גם להם הזהירה התורה על שמירת הברית, שישמרו את עצמן, כמו שכתוב (שמות לא): ושמרו בני ישראל את השבת - ראשיתבות ביאה, כמוכא בפגנות. הינו, אף-על-פי שזווגו הוא רק משפת לשפת, אף-על-פי כן צריך שמירה גדולה, בחינת: ושמרו וכו'. כל-שכן הקטנים, שהם בחינת דשאין, שזווגם תכופים, גם בששת ימי החל, מפל-שכן שצריכים שמירה גדולה לשמר את בריתם, שישמרו את עצמם על-פי התורה בבחינת: למיניהם. מיד, כששמע שר העולם, שהוא מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת דשאין, בחינת יחודא תתאה, פתח ואמר: יהי כבוד ה'. כבוד דיקא, פי על-ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, הכבוד בשלמות כנ"ל:

נמצא, שעל-ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, שהוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו מאילנות ודשאין, גדולים וקטנים, זווג של שבת וזווג של חל, בחינת הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין, אזי הכבוד בשלמות כנ"ל, ועל-ידי הכבוד זוכה לדבור המאיר, ועל-ידי הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: **ומנא חדא הווי אזלינן בספינתא, וחזאי להאי צפרתא, דהוי קאי עד קרסלה במיא, ורישה פרקיע. ואמרינן לית מיא, ובעינן למיחת לאקורי נפשינן. נפק פרת קלא ואמר לן: לא תחנתו להכא, דנפלא לה חצינא לבר נגרא הכא הא שבע שנין ולא מפי לארעא. ולא משום דנפישא מיא, אלא משום דרדיפא מיא.** אמר רב אשי: האי זיו שדי הוא, דכתיב: וזיו שדי עמדי:

צפרתא זה בחינת הדבור, שהוא אמצעי בין האדם, שהוא נתונה מפיין דוכרין ונוקבין, ובין השמים, שהוא בחינת תבונות התורה, כמוכא (כמ"ד ויקרא טו, ובערכין טו): על מצרע, שצריך להביא שתי צפרים, יבוא פטמיא ויכפר על פטמיא. וזהו דקאי עד קרסלה במיא - פי מאחר שהדבור צריך להאיר לו בכל המקומות שצריך לעשות שם תשובה, הוא לפעמים בבחינת (רות א): ותגל מרגלתיו (ס) ותשכב - שהדבור צריך להאיר באדם, שהוא למטה במדרגה פחותה, ועל-כן נקרא הדבור צפרתא דקאי עד קרסלה במיא.

וזה: בו עז, בו כלול שני הבחינות, הינו ל"ט אורות - מי ששומר הברית, ול"ט מלאכות - מי שפוגם בו, פי עז עם הכולל שתי פעמים מל. וזה: משכן משכן (ס) שתי פעמים, שתי פעמים ל"ט, פי ל"ט מלאכות גמרינן ממשכן (כשאר"ל שבת מטו), ומי ששומר את בריתו, אף-על-פי שהוא עושה הל"ט מלאכות, הם בבחינת מלאכת המשכן, הינו משכן בבנינה, בחינת ל"ט אורות; אך מי שפוגם בבריתו, המלאכות שלו הם בבחינת משכן בחרבנה, בבחינת ל"ט מלקות (בהקדמת התקונים ובתיקון מח), בחינת (דברים כח): ארבעים יבנו ולא יוסף, הינו בחינת פגם הברית, שהוא בחינת תוספות כנ"ל: ה ושמירת הברית יש בו שני בחינות: יש מי שזווגו בששת ימי החל, ואף-על-פי-כן הוא שומר את בריתו על-פי התורה, שאינו יוצא מדיני התורה; ויש מי שהוא שומר הברית, שזווגו משפת לשפת, והוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה:

וזה בחינת שדי של שבת, שאמר לעולמו די (ב"ר פרשה טו, חגיגה יב), שצמצם את עצמו מפל המלאכות, וזה בחינת יחודא עלאה. ויש בחינת שדי של חל, שגם בחל יש צמצומים ממלאכה לחברתה, וזה בחינת מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת ששה סדרי משנה (במוכא בזה הקדוש (י) ובכתבי הארז"ל), ששמו כשם רבו, כמו שכתוב (שמות כג): פי שמי בקרב (כמוכא בפרש"י שם). וזה בחינת יחודא תתאה, הינו שהקדוש ברוך הוא מלביש את עצמו במט"מ בששת ימי החל, ומנהיג העולם על ידו:

ו זה בחינת הלכה וקבלה: קבלה היא בחינת (תהלים כט): ה'שתחוו לה' ב'הדרת קדש - ראשיתבות קבלה; והלכה היא בחינת (שם פ): ה'ריעו לה' כל הארץ - ראשיתבות הלכה, כמוכא בפגנות. ה'שתחוו לה' בהדרת קדש, זה בחינת יחודא עלאה, הינו זווג של שבת, וזה בחינת ברית עלאה, ששם עקר ההשתחויה, בבחינת (בראשית כג): ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו; והוא בחינת הדרת קדש, בבחינת (דברים ג): בכור שורו הדר לו:

הריעו לה' כל הארץ - זה בחינת יחודא תתאה, הינו זווג של חל, שהוא בבחינת מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, ששה סדרי משנה. וזה: הריעו (לשון תרועה וזרה), בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ ומרת שמענו, פי מט"מ הוא בבחינת כנף, לשון: ולא יבנה עוד מורד (שם ג); פי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, בידוע:

ו זה בחינת רזין, ורזין דרזין: רזין הוא בחינת הלכה, רזין דרזין הוא בחינת קבלה. התלבשות הקבלה בהלכה הוא בחינת הנהגת הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, שהוא בחינת יחודא תתאה, וזה בחינת: צבי לצדיק רזילי רזילי (סיום הפסוק מכנף הארץ הנ"ל). צבי לצדיק, הינו בחינת קדשת הזווג, יש בו שני רזין, הינו יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת הלכה וקבלה, בחינת רזין ורזין דרזין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תולין ט): 'יהי כבוד ה' לעולם' שר העולם אמרו. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאילנות: למינהו, נשאו דשאין קל-יחמר בעצמן: מה אילנות,

(פ) שמות לה. (י) בתק"ז בהקדמה ובתיקון י"ח. (יא) עיין תיקון כא ותיקון ע'.

עלידי רדיפת הכבוד והגדלות, כי עקר אריכת הגלות שאין יכולין לשוב לארצנו, הוא רק מחמת עוון הגדלות ורדיפת הכבוד כנ"ל. כל זה הודיעה להם הבת-קול, גדל בוני הגדלות, כדי שיתרחקו מהגדלות עד קצה אחרון כנ"ל, ואז כבוד השם יתברך בשלמות כנ"ל, ואז זוכין לדבור המאיר, שהוא בחינת צפרתא הנ"ל, כנזכר לעיל.

אבל איך זוכין לזה, לשפר הגדלות והכבוד של עצמו לגמרי, ושיהיה כבוד השם יתברך בשלמות - הוא עלידי שמירת הפרית בשתי בחינות הנ"ל, שהם בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה. וזהו שאמר רב אשי: **האי זיו שדי הוא** - הינו בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, שעלידי יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת שמירת הפרית בשתי בחינות כנ"ל, עלידיזה הכבוד בשלמות, ועלידי כבוד בשלמות זוכין לצפרתא, שהוא הדבור, שהוא אמצעי בין מיא לרקיע כנ"ל. כי זיו הוא בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"ט, בחינת: **מכנף הארץ כנ"ל**, כי איתא במדרש רבה (ב"ר פרשה יב, ויק"ר פרשה כב): **עוף אחד יש. בשעה שמפריש את כנפיו, הוא מחשיך את השמש, וזיו שמו.** וזה בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"ט, בחינת: **מכנף הארץ, שבו מתלבש ברית עלאה, שהוא בחינת השמש (ט).** שדי - זה בחינת יחודא עלאה כנ"ל:

וזה: אני ה' - יחודא עלאה; הוא שמי - יחודא תתאה. וכבודי לא אחר לא אתן - זה בחינת כבוד בשלמות. ותהלתי לפסילים - זה בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים קמח): תהלת ה' ידבר פי - הפל כנ"ל:

יב

לשון רבנו זכרנו לברכה

תהלה לדוד, ארוממך וכו': (תהלים קמח)

א מה שאנו רואים, שעלפי הרב תלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בנאוה וכו', זהו מכון גדול מאת השם יתברך. כי יש בחינת יעקב ולבן; יעקב הוא הצדיק, המחדש חדושין דאורייתא ולומד תורתו לשמה, וטובו גנוז ושמור וצפון לעתיד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כב): **למחר לקבל שכרם. ועל-שם ששכרו לבסוף, על-שם זה נקרא יעקב, לשון יעקב וסוף, שכרו לבסוף. ולכן הוא תלמיד-חכם שד יהודי (ק), שתורתו להתיהר ולקנטר, ותלמיד-חכם כזה נבלה טובה הימנו (מ"ד יקרא א,**

עין מתנות כהונה):

וזה ידוע, שאינו נקרא תלמיד-חכם אלא עלידי תורה שבעל-פה, כי זה שיודע ללמד חמש אינו נקרא תלמיד-חכם, אלא זה שהוא בקי בנמרא ופוסקים; וכשלומד בלא דעת, נקרא לבן, על-שם ערמימיות שנכנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, כי שכונתא בין תרין צדיקיא יתבא, כמו שכתוב בזהר (ויצא דף קנב; ויהי דף רמח): **צדיקים יירשו ארץ - צדיקים תרי משמע. ושני צדיקים אלו הם: זה הצדיק שחדש זאת התורה שבעל-פה, זה צדיק עליון, וצדיק התחתון - זה שלומד החדושין.**

מיא הוא בחינת האדם, שנתהוה ממיין דוכרין ומיין נוקבין, כידוע, והדבור, שהוא בחינת צפרתא, קאי עד קרסלה, אצל האדם שהוא במדרגה פחותה, כדי להאיר לו, בבחינת: ותגל מרגלתיו וכו' כנ"ל, וזהו: **דקאי עד קרסלה במיא כנ"ל. ואמרינן לית מיא - הינו שהבינו, שאי אפשר לזכות לדבור אלא עלידי כבוד בשלמות, שיהיה האדם בעיניו אפס ואין, וזהו: לית מיא - שהאדם יחזיק עצמו לאין, ובעיני לנחותי - לשון שפלות, הינו להיות שפל וענו. אך שהיה לאוקורי נפשין - לשון (ישעיה ט): אוקיר אנוש מפז, הינו שהיה הענוה בשביל גדלות, כדי להתכבד ולהתקור, כי מחמת שיודעין גדל בוני הגדלות, על-כן הם ענוים בשביל להתכבד ולהתקור עלידי הענוה, וזהו בחינת עניויות, שהוא תכלית הגדלות. וזהו: **ובעיני לנחותי - להיות שפלים וענוים; לאוקורי נפשין - כדי שעלידיזה נהיה יקרים וחשובים, כי הנאוה מבזה מאד. נפק ברת קלא ואמר: לא תחותו להכא - לא תחותו להיות שפלים בשביל זה, בשביל לאוקורי נפשין - שהזהירם הבת-קול, שלא יהיו ענוים בשביל להתקור ולהתכבד, כי זה עניויות היא תכלית הגדלות. דנפלה חצינא לבר נגרא הא שבע שנין, ולא מיא לארעא - שהבת-קול הודיעה להם שרש הגדלות, כדי שיתרחקו עד קצה אחרון. ולא יחותו להכא - שלא יהיו ענוים בשביל גדלות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד): **מאד מאד הוי שפלותי; הינו שהודיעה להם, שהגדלות הוא מגפילות ההתפארות והנאוה של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא לבושו, כמו שכתוב (תהלים צג): ה' מלך גאות לבש. וזה: דנפלא חצינא - בחינת לבוש, כמו שכתוב (שם קכט): וחצנו מעמר. בר נגרא - זה הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (שם קד): המקרה במים עליותיו, וכמאמר (חולין ט): **אלקיעם נגר הוא. מגפילת הלבוש הזה נתהוה הגדלות, שהוא בחינת שבע פתי עבו"ם, שעלידיזה גלו ישראל מארצם, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (גיטין פח): לא גלו ישראל עד שעבדו בה שבע פתי עבו"ם; ובשביל זה נקרא עבו"ם בלשון תפארת, כמו שכתוב (ישעיה מד): כתפארת אדם לשבת בית; כי העבודה-זרה, שהוא הגדלות, הוא מגפילת התפארותו. וזהו: **הא שבע שנין - זה בחינת הגדלות, שהוא בחינת שבע פתי עבודה-זרה כנ"ל. וזהו: ולא מיא לארעא - הינו שעלידי העוון הזה עדין לא חזרנו לארצנו, כי עלידי העוון הזה, שהוא הגדלות, שהוא כעובד עבודה-זרה, בחינת שבע פתי עבודה-זרה, עלידיזה גלינו מארצנו כנ"ל, ועלידיזה עדין לא חזרנו לארצנו - הפל עלידי העוון הזה של הגדלות, שהוא בחינת עבודה-זרה כנ"ל (ט).** וזהו: **ולא משום דנפיש מיא - הינו לא האמר, שבשביל זה לא מיא לארעא, דהינו שאין יכולין להגיע ולשוב לארץ-ישראל, משום דנפיש מיא, מחמת שהעבו"ם הם רבים, בחינת (דברים י): רבים הגוים האלה, שהם בחינת מים רבים (ט).**********

אלא משום דרדיפי מיא - שהם רודפים אחר הכבוד, שהוא בחינת מים, בחינת (תהלים כט): **אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים; עלידיזה אין יכולין להגיע ולחזר לארץ-ישראל, הינו**

(יב) ע"י תרא"ר פרק לא. (יג) שה"ש ח. ע"י באה"ק אות לד. (יד) ע"י וזהר שמות דף ג; וזהר פינתם דף ריו. (א) ע"י וזהר פינתם דף רעג.

הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא - פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (השע"ה): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא - ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם; וכי בן רבקה הוא - הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותריץ ותגיד לאביה - הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (סוטה כא): אני חכמה שכנתי ערמה; כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמימיות. וזה: ותריץ - באדם שרץ במהירות ובנקל; ותגיד לאביה - שהתורה היא מגדת להלמדן ערמימיות. (וזהו: ותריץ ותגיד לאביה) - שהערמימיות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (ע"ז טה): הבא לטהר מסייעין לו; אבל הערמימיות פותחין - יש לו פתחים הרבה (ח) וקא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: אם התנא היה צדיק גמור, איך בא זה הדבר, שאומר תורתו שיכול לסבל שני משמעות: משמעות טוב, דהינו צדיקים ילכו בם, ומשמעות להפוך, דהינו ופושעים יכשלו בם:

אבל דע, שהתנא היה צדיק גמור, ותורתו זכה מבלי פסלת, ומה שגראה בה משמעות ערמומיות, זה כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה, כמו שכתוב (משלי ג): משמאלה עשר וכבוד, בשביל זה נפל התנא בשעת אמירת תורתו לאיזה שגיאה דקה בחוט השערה, לבחינת שמאלה (י), כדי שעל-ידי זו בחינת שמאלה יקבל שפע ופרנסתו לעולם, ולהמשיך להם עשר וכבוד, כמו שכתוב: משמאלה עשר וכבוד, אבל מצד התנא אין נפתל ועקש. ועל זה צריך הלמדן לידע קדם למודו, שבשעה שיושב ללמד, הצדיק שבגן-עדן צית לקלה, כמו שכתוב (שיר השירים ח): היושבת בגנים, חברים מקשיבים לקולך (וכמוכא בוחר לך דף צב. ח):

וזה: ויהי בשמע לבן את שמע יעקב בן אחתו - הינו בשעהלמדן יודע שמע יעקב, שיעקב בן אחתו, בחינת בשרות, שלמד ואמר זאת התורה בכשרות לשמה, ויעקב, הינו התנא, צית לקלה, וירץ לקראתו - ומחבק ומנשק לו, הינו שעל-ידי למודו מתדבק רוח התנא ברוחו, זה בחינת נשיקון, ויביאהו אל ביתו - שמביא את רוח התנא לתוך התורה שלומד עכשו, כי שם ביתו, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש חיה. ויספר ללבן - לשון ספיר ואור, שרוח התנא מאיר להלמדן ומבאר לו את הדברים האלה - פרש רש"י, שלא בא אלא מתוך אגם אחיו, שנטל ממנו ממונו. פרוש, שרוח התנא מודיע להלמדן, שלא בא התנא לבחינה הזאת שייסבל תורתו משמעות ערמימיות, אלא מתוך אגם אחיו שנטל ממנו, כדי: בשמאלה עשר וכבוד - כדי להמשיך להם שפע גשמיות.

בשידע הלמדן פל זה, יאמר לבן: אך עצמי ובשרי אתה דהינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וישב עמו חדש ימים - ויתישב בדבר עם רוח התנא איך

ותורה שבעל-פה הינו שכינתא, כמו שכתוב (בפתח אליהו): מלכות פה, ותורה שבעל-פה קרינן לה. וכשהשכינה, הנקרא תורה שבעל-פה, באה בתוך תלמיד-חכם שד יהודי, זה נקרא גלות השכינה, ואז יש לו פה לדבר על צדיק עתק וכי:

ובשהאדם לומד בקדשה ובטהרה איזה דין ופסק, שחדש איזה תנא או צדיק אחר, על-ידי-זה נעשה בחינת נשיקון (ב), ונשיקין זה בחינת התדבקות רוחא ברוחא, כי הפסק הזה הוא דבורו של התנא, ודבור הוא החיות, כמו שכתוב (בראשית ב): לנפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא; ורוח ממללא, הינו הנפש חיה, היא באה מתורה שבעל-פה, כמו שכתוב (שם א): תוצא הארץ נפש חיה. נמצא, בשעה שמחדש התנא איזה חדוש ומדבר זה החדוש, זה הדבור בעצמו היא בחינת התורה שבעל-פה שחדש, כי משם מוצאה, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש חיה. נמצא עכשו, בשלומדים את החדוש הזה, וכשמכניסין הלמוד והחדוש בתוך פה, נמצא שמדבקין רוח הצדיק, שחדש זה החדוש, עם רוח ממללא, הינו עם הדבור הלומד זה החדוש עכשו, וזאת ההתדבקות רוחא ברוחא נקרא נשיקין (ב). נמצא, בשלומדין איזה הלכה שחדשו התנאים, על-ידי-זה מתדבק רוח התנא עם רוח הלומד, ודומה כאלו נושק את עצמו עם התנא:

אבל תלמיד-חכם שד יהודי, בשלומד גמרא או פסקדין, עליו כתוב (משלי כ): נעתרות נשיקות שונא; כי התנא אינו יכול לסבל רוחו של תלמיד-חכם שד יהודאי, כי מי יכול לסבל לנשק את עצמו עם גבלה, פלישפן שגבלה טובה הימנו. ואפלו צדיקים שכבר הלכו לעולמם, וכשאנו לומדין תורותיהן, על-ידי-זה נתדבק רוחם ברוחנו, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (יבמות יז): שפתותיהם דובכות בקבר, וזה על-ידי בחינת נשיקה:

וזה בחינת: וישק יעקב לרחל, וישא קולו ויבך (בראשית כט) - פרש רש"י, שצפה ברוח-הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. רחל - בחינת תורה שבעל-פה, שהיא רחל לפני גוויזה, שהכל גוויזין ופוסקין ממנה הלכות, והם נעשים לבושין, כמו שכתוב (משלי כ): כבשים ללבושך, כמו שכתוב (ישעיה ג): שמלה לכה קצין תהיה לנו. בשאדם בשר לומד תורת התנא, אזי התנא נושק אותו, והוא נושק התנא, וגורם תענוג גדול להתנא, כמו שכתוב: שפתותיו דובכות בקבר וכי. וזה בחינת: וישק יעקב - הוא התנא; לרחל - היא התורה שבעל-פה שחדש, שנשק ודבק את רוחו ברוח-הקדש שבשכינה. ויבך - שצפה ברוח-הקדש שלו, שהוציא מפיו והכניס בתוך התורה שבעל-פה, וראה שפגולות הגה על-פיהרב הלומדים אינם הגונים, נמצא שעל-ידי למודם שילמדו לא תכנס רוח-הקדש של רחל, של תורה שבעל-פה, לקבורה, שאין שפתותיו דובכות בקבר, על-ידי למודו של רשע, ועל-ידי-זה: ויבך על גלותו. ועוד, שלפעמים הלמדן אומר איזה חדוש בשם עצמו, ולא בשם התנא, נמצא שעל-ידי-זה אינו נכנס עם התנא לקבורה, כי אין אומר בשם אומר (ח):

ב ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את

(ב) ע"י זודר פינתם דף רכ: אתא האי מילא ונשיק ליה. (ג) זודר משפטים כ"ד ע"ב, תרומה קמ"ו, פקודי רנ"ו ע"ב. (ד) עיין סנהדרין צ. (ה) עיין שבת קד. תר"ה אית. (ו) כ"ד שע"ז יקבל שפע ופרנסה, כך מועתק בבבלי"ח. (ז) ובוזר פינתם דף ר"ג ובשביל זה טוב ללמוד פוסק עם הבאר הגולה כדי להוכיח שם התנא או הפוסק שחדש זה הדין כדי לדבק רוחו ברוחו של זה הצדיק שחדש הדין וכנ"ל.

לחזר בתשובה, לחדש ימיו שעברו בחשך, בבחינת (תהלים צ): תתחדש כגשר געורכי; אבל תלמיד־חכם שד יהודי אינו רואה כל אלה ואינו שומע שמע בן אחרתו. ויאמר לו אחי אתה - שלכן חושב ואומר, שגם התנא לא אמר תורתו אלא בערמימיות, ואין בה שום צד בשרות, וחושב שהוא אחיו ברמאות, שכלו רמאות, חס ושלום, ואינו רוצה לחזר בתשובה, ודובר על צדיק עתק בנאותו ובוז:

ד ודע, שזה מכון מאת השם יתברך, שהקדוש־ברוך־הוא מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמדן, הינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל־פה, הינו השכינה, מהגלות שבפה הלמדן, ומעלה אותה לשרשה ממדרגה למדרגה; מתחלה לבחינת חבוק, ואחר־כך לבחינת נשוק, ואחר־כך לבחינת זווג, כמו שכתוב (שיר־השירים ב): אני חבצלת השרון - בתחלה היא ירקת חבצלת (עין בוהר ויחי דף רכא. אמור דף קו), כמו שאמרו (מעלה י): אסתר ירקלת היתה; וזה בחינת חבוק, וימינו תחבקני (ח) - פי השמחה בא מהלב, כמו שכתוב (תהלים ח): נתתה שמחה בלבי; והלב הוא בינה (ט), ששם יין המשמח, שהוא עלמא סתימא בחינת: ויין ישמח ללב (תהלים קד):

והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, שהלמדן דובר עליו עתק, והוא מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו, הם צרופים מאותיות שבתורה שבעל־פה, ומבין מאיזה הלכות נעשו הדבורים אלו, ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): הנעלבים וכו', שמחים ביסורים ועושים מאהבה. ואהבה, שהצדיק מקבל את התרפה באהבה, זה בחינת חבוק - וימינו תחבקני; ועל־ידי השמחה, ששמח ביסורין, [הוא] מעלה לבחינת: אני חבצלת השרון, לבחינת לב, כמו שכתוב: נתתה שמחה בלבי, ואז הוא בבחינת (תהלים עג): צור לבי; שבבחינת תורה שבעל־פה הנקראת צור, כמוכא בתקונים (תיקון כא, דף מג): אלמלא לא הכה משה רבנו עליו השלום את הצור, לא היו צריכין למרח בל־כך בתורה שבעל־פה:

וזה בחינת (בראשית יד): וירק את חניכיו - שאברהם הוא בחינת ימין, בחינת חבוק. וירק זה בחינת קו הירק, שגמשך מבינה ומקוף את כל העולם (ו) וחניכיו זה בחינת חסדים, כמוכא במדרש (ב"ר לד פ' ט): לשון חניכתו, ששמן אברהם, בשמו. הינו שקו הירק, מבחינת: אני חבצלת, בחינת אסתר ירקלת, זאת עליה יש לשכינה על־ידי חבוק ימין:

ועקר בגינה על־ידי חכמה, שאז ראויה לזווג, כמו שכתוב (בראשית ב): וגם אמנה אחותי בת אבי, אך לא בת אמי וכו'; ואז: ותהי לי לאשה - שאז היא ראויה לזווג. (כמוכא בזהר אמר, דף ק: רבי אבא שלח לה לרבי שמעון, אמר: אימתי זווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא. שלח לה: וגם אמנה וכו', עין שם.) ואיתא בפרוש ספרא דצניעותא, שהנשיקין היא על־ידי החכמה. כשנתעוררים השפתים עליונים, שהן נצח והוד עליונים, לבחינת

זווג, לבחינת התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין נצח והוד תחתונים לזווג, לאתדבקא גופא בגופא. נמצא, כשהצדיק משביל בחכמתו יודע מאיזה צרופין של תורה שבעל־פה נעשה אלו הצרופין שהלמדן דובר עליו, והצדיק לומד אלו הצרופין ועושה מהם צרופ הלכה, שהיה מקדם שנתקלקל, כשיש לו זאת החכמה, אזי על־ידי החכמה הזאת השכינה היא מבחינת (שיר־השירים ב): שושנת העמקים, מבחינת נשיקין, בחינת: שפתותיו שושנים, בחינת אתדבקות רוחא ברוחא, ואז מתעורר זווגא דגופא בגופא, שהשכינה בין תרין צדיקא יתבא - בין צדיק עליון, שהוא התנא שחדש זאת התורה ועכשו משפיע בה, ובין צדיק התחתון, הלומד להתורה ומעלה להשכינה מיין נוקבין, כדי שתתדבק, וזה (שם ח): שפתותיו שושנים - על־ידי בחינת נשיקין, נוטפות מור עובר, לשון מעבר לעבר, הינו שנוטף להשכינה ריח טוב משני עברים, מצדיק עליון ומצדיק תחתון. וזה (שם ט): הדודאים נתנו ריח - ששני דודים, הינו שני הצדיקים, נתנו ריח:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדדי חזי לי הורמיו פר ליליתא, דהוה קא רהט אקופא דשורא דמחזא, ורהט פרשא פי רכב סוסיא מתתאי, ולא יכל לה. זמנא חדא הווי מסרגין לה תרתי חייתא, וקימין אתרי גשרי דדונג, ושור מהאי להאי ומהאי להאי, ונקט תרי בסא דחמרא בידה, ומורק מהאי להאי, ולא נמפי מניהו נמפא לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות תוה, ושמעת מלכותא וקטלה:

לדידי חזי לי הורמיו, פרש רבנו שמואל: שד הוא. פר ליליתא - זה תלמיד־חכם שד יהודאין, וזה פר ליליתא, כמוכא במדרש (שור טוב תהלים ט), איך ידע משה בין יום ללילה כשהיה ברקיע, ומוכא, כשלא עמו תורה שבעל־פה ידע שהוא לילה. וזה פר ליליתא - שעקר הלמדן מתורה שבעל־פה.

והוה רהט אקופא דשורא - זה צדיק הדור, שתלמיד־חכם שד יהודאין רודף את הצדיק הדור, שנמשל לחומה, כמאמר

רשב"ם: הורמיו. שד הוא, כדאמרין בסנהדרין: "מפלגך לתתאי דהורמיו": אקופא דשורא: על שני החומה. והיא עכרא להודיע צדקותיו של הקדוש־ברוך־הוא, שמרחם על בריותיו, ואינו נותן רשות לאלו להזיק, וגם שלא לצאת כדרך יחיד: ורהט פרשא. לפי תמו: ולא יכל לה. שהיה השד רץ ביותר, ומיהו הפרש לא היה מתבונן לכך: מסרגין. שהיה אקף וסרגא נתנין על הפרדות: אתרי גשרי דדונג. שם אותו גבר. והיו רחוקים זה מזה, והשד מרלג מפרדה זו לפרדה זו: תרתי כפי דחמרא. שניהם מלאים יין, וזה מורק מניהו בידה, זה בתוך זה בהרי דקא משור, ואין נשפך אפלו מפה אחת, ואף־על־פי שהיה אותו היום רוח סערה, שקיו עולים יורדי הים באניות עד לב השמים ויורדים עד תהומות מכת הרוח, ואף־על־פי־כן לא נפלה טפה לארץ: יעלו שמים וגו'. פסוק הוא גפי יורדי הים בתהלים: שמעת פי מלכא וקטלה. מלכא דשורא, שאין דרכו של שד להראות לבני־אדם. והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי, "פי מלכא" - קיסר, שהיה ירא שלא יפל מלכותו, שהיה אותו שד מאדם שבא על שדה, והיה דר בין האנשים:

(ח) שיר השירים ב. (ט) פתח אליהו. (י) עין חגיגה דף י"ב ע"א.

הרדיפה וישמח בפיסורין - עלידידה השכינה, שהוא תורה שבעלפה, היא בכחית חבוק, בכחית: אני חכצלת, ירקה כחכצלת, שיהיה החבוק בשלמות. וזה: ולא נמפא מניהו לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הנה - הינו שהשכינה ישבה בין תרין צדיקיא: צדיק עליון - זה בחינת יעלו שמים; ירדו תהומות - זה בחינת צדיק תחתון. זה בחינת נשיקין, בחינת: נומפות מור עובר כנ"ל. ועלידי מה נעשית בחינת נשיקין, בחינת: נומפות מור עובר - עלידי החכמה כנ"ל:

וזה: ושמע מלכותא וקטלה - הינו שישכיל וישמע את התורה שבעלפה, הנקרא מלכות פה, וישכיל מצרופיו היוצאים מתלמידתכם שד יהודי, ישמע וישכיל בשעה ששומע החרופין והגדופים, היוצאים מפה תלמידתכם שד יהודי, ישמע תורה שבעלפה, עלידידה קטלה - כי עקר חיות של הקלפות והשדן אינם אלא מניצוצי השכינה; כל זמן שהיא אינה בשלמות ויש לה איזה חסרון, אזי יש להם חיות, בשמעליון אותה לבחינת חכמה, ששם עקר בנינה, וכשנבנית בשלמות, עלידידה וקטלה לשד יהודי:

וזה פרוש: תהלה לדוד. תהלה לשון ערפוב, כמו שכתוב (איוב ה): ובמלאכיו ישים תהלה. דוד זה בחינת תורה שבעלפה, הינו, כשהתורה שבעלפה נופלת ונתערבב לצרופים אחרים כנ"ל - אדוממך אלקי המלה, התרוממות שלה עלידי אלקי, בחינת (תהלים נב): חסד אל כל היום; המלה, לבחינת: בינה - לבא, שהלב כנפש כמלה במלחמה (ספר יצירה פ"ו), ואברכה שמך - הינו אחרתך מעלה את התורה שבעלפה לבחינת חכמה כנ"ל, הנקרא ברוך, עלישם רבוי דברכאן, כי החכמה היא מקור הברכה (א):

יג

אשרי העם ידעי תרועה וכו' (תהלים פט) (א)

א להמשיך השגחה שלמה אי אפשר אלא עד שישבר תאות ממון, ושבירתה הוא עלידי צדקה, כי איתא בזהר (פינים דף רכד): רוחא נחת לשפך חמיקא דלבא, וכד נחת רוחא, לבא מקבל לה בחדוה דנגונא דליואי. רוחא זה בחינת צדקה, שהוא רוח גדיבה - עלידו מקררין חמימות תאות ממון. וזה בחינת (תהלים עז): יבצר רוח נגידים; שהרוח ממעט תאות הנגידות והעשירות. נגונא דליואי זה בחינת משאומתן פאמונה, ששמח בחלקו ואינו אץ להעשיר, כי הנגינה זה המשאומתן, כמו שכתוב (שם פא): שאו זמרה ותנו תף. חדוה - זה ששמח בחלקו. וזה בחינת קטרת, שמקשר חמום הלב עם הרוח, וזה (משלי כז): קטרת ישמח לב; וזה בחינת (דברים לב): ישומו קטרה באפך - שעלידי בחינת קטרת הנ"ל נתפטר בחינת "בועת אפך תאכל" (בראשית ג).

חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב ז): תלמידתכם אין צריך לנטירותא, עין שם. ורמז פראש - פראש רבנו שמואל: לפי תמו. פראש זה התנא, שחדש זאת התורה, ופרשה אותה יפה, והוציא לאור תעלומה. גם אותו רודף, אבל לפי תמו, כי תלמידתכם שד יהודי אינו מכונן לרדף את התנא, וזאת הרדיפה נעשה ממילא:

כי רכב סוסיא מתתאי - כי הלמדן, עלידי שלומד תורת התנא, עלידידה מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו של התנא החזרת נפש לגוף, כמו רכיבת הסוס, שהסוס מפלה לו (א). וזה מתתאי - כי התחתונים גורמים בלמודם להרפוב נפש התנא על סוסו, על גופו, כמו שכתוב: שפתותיו דוכבות וכו'. אבל: ולא יכל לו - שהתנא לא יכול לסבל נשיקותו, כי נבלה מובה הימנו, ונערתות נשיקות שונא, והתנא בורח ממנו. ואם יקשה לה, איד הוא אינו מחזיר תורתו של התנא ללמדן למוטב, ואדרבא, שנתוסף לו גדלות ביותר, ואיד בא זה, שמתורה הקדושה של התנא יכול הלמדן להכשל:

ותרין על זה: זמנא תדא הוי מסרגין לה תרתי חיותא - כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיאה דקה מן הדקה, כדי שעלידידה ימשיך לעולם תרתי חיותא, כי יש שני מיני חיות: חיות רוחני - אךד ימים בימינה; וחיות גשמי - בשמאלה עשר וכבוד. והתנא, מחמת דבקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר את עצמו, חס ושלום, מפל וכל מחיות הרוחני, ומחמת שהוא נפל לבחינת הלמוד [שלא לשמה], בשכיל חיות גשמי:

קומין אתרי גשרי דדונג, ושור מהאי להאי - כמו אדם שעומד על גשר של שענה, ואינו יכול לעמד, קופץ על גשר השני, ומחמת שגם השני של שענה, קופץ על הראשונה - קופץ מהאי להאי; בן התנא, עקר למודו תמיד לשמה, ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו ללמוד שלא לשמה, אזי נופלין ממנו למוד בחינת לשמה, ושור מלשמה לשלא לשמה, ומחמת קדשתו ופרישותו שור וקופץ משלא לשמה לשמה, כי זאת הבחינה אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמד עליו, שור לתוך לשמה, ומלשמה, מחמת הכרח לטובת העולם, שור מהגשר הזאת, שהוא אצלו עכשו כמו גשר של דונג, ושור מזה לזה ומזה לזה, ועלידידה יש בתורתו בחינת: ובשעים ופלו כם:

תתקון לכל הנ"ל: ונקיט תרי פסא דחמרא בידה - כי יש שני בחינת יין: בחינת תורה שבעלפה, בחינת (אסתר א): יין מלכות רב, ובחינת: בינה - לבא, שמחת הלב, ויין ישמח ללב, גם הוא בחינת יין. ומורק מהאי להאי - שימשיך קו ירק מהאי, בבחינת: וירק את חניכיו כנ"ל. וזה חבוק - שיקבל באהבה את

(א) עין זוהר פינים דף רכ"ח ע"ב. (ב) עין זוהר תרומה דף קס"ב, האיניו דף רפ"ט, ובתיקון ע, ובכחיי פרישת ויהי ופרישת בשלה. (א) עין בסוף הספר כל התורה הזאת מכת"י רבינו ז"ל בעצמו בנוסח אחר.

הנראה, וחזור כח הראות מחמת ההפאה לעינים, ונצטיר הדבר הנראה בעינים, ואז העינים רואים את הדבר הנראה, כי הראות מביא את הדבר לתוך העינים; אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק, אז קדם שיגיע כח הראות להדבר הנראה, מתפזר בתוך האויר ונתעפר, ואין מגיע בהפאה על הדבר, ועל ידי זה אין חוזר הראות לעינים, ואז אין העינים רואין, כי עקר הראות הוא מחמת ההפאה. וזה (תהלים ט): שוב נא, הפט משמים וראה - שישוב הפטה שמביט משמים עלינו, ישוב על ידי ההפאה, ישוב הראות לעיניו, ואז: וראה; כי הראיה על ידי השבת ההפאה. וזה בחינת: והחיות רצוא ושוב. והחיות - הינו התורה, שהיא החיים. רצוא - בבחינת הפטה מעלא לתתא; ושוב בבחינת הפאת הראות בדבר הנראה ונחזור לעינים ונצטיר בעינים, כי העינים הם כמראה לטושה, שנתראה בהם כל דבר שעומד בנגדו, ועל ידי שאנחנו קרובים אל התורה, נמצא שאנחנו קרובים אל הראות, ועל ידי זה כח הראות נחזר לעיניו, ונתראים ונצטירים אנחנו בעיניו. אבל העפוי"ם, מחמת שהם רחוקים מהתורה, הם רחוקים מהשגחתו, והשגחתו אין מגיע עליהם בהפאה. נמצא, השגחתו על העפוי"ם פחצי הראות, בבחינת רצוא, ועלינו השגחתו בשלמות:

ה וזהו בחינת תקוונא דמרכבתא עלאה ומרכבתא תתאה, שעל ידי החכם, שלוקח הנפשות ועולה עמהם וירד עז מבטחה, נתתקנו שני המרכבות. כי יש ארבע חיות בבחינת נפש, וכפא, ויושב על הכפא. אריה שבבחינת נפש, זה בחינת (שיר השירים ה): אריתי מזרי עם בשמי. מזרי זה בחינת מרת נפש (שמואל א א), בחינת (מלכים ב ד): ונפשה מרה לה; זה בחינות פגם הנפש, פגם הרצון. כשרוצה דבר תאוה, זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש; ועכשו, כשבא זה האדם לחכם הדור עם נפשו ורצונו, וחכם הדור לוקח כל הרצונות ולקט אותם אחד לאחד כדי להעלות אותם כנ"ל, ואז מלקט גם כל הרצונות והנפשות שנגלו. וזהו בחינת אריה - לשון לקט, שמלקט מרת הנפש, הינו פגם הנפש, עם בשמי - עם הרצון הטוב, שמעלה ריח טוב:

ובחינת שור שבנפש, זה האור המצחצח שנתוסף בנפש מחמת הקבוץ, שנתקבץ פזרי הנפש, ואז מאיר הנפש ביותר, כי כשהרצון אין מאיר, אז הנפש בבחינת: ונפש רעבה; כי עקר הרעב - מחמת העדר האור, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא עד): ויעגד וירעיבך ויאכילך את הפן - מכאן שהסומא אינו שבע; כי עקר השבע - מחמת האור שיראה בעיניו, ועל ידי שאינו רואה, אין נתמלא נפשו, הינו רצונו, כי טוב מראה עינים מהלך נפש (קהלת ו); וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור, אזי: ונפש רעבה מלא טוב (תהלים ק), בבחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשך. וזה בחינת שור - לשון הסתכלות, בחינת: מראה עינים מהלך נפש. ונשר שבבחינת נפש, זה החדוש שנתחדש הנפש בעליתה בבחינת עבור, וזה בחינת נשר - תתחדש פנשר נעורכי (תהלים ק). ואדם שבנפש, זה בחינת (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה;

וזה בחינת התגלות משיח, שאזי יתבטל חמדת הממון, כמו שכתוב (ישעיה ב): ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כסףו ואלילי זהבו; וזה בחינת (אכה ה): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שיש עבודה זרה זאת של ממון בעולם - חרוץ אף בעולם (ב), וכפי הפטול של עבודה זרה זאת, פן נתבטל החרוץ אף בבחינת: רוח אפינו משיח ה'; ונתמשך חסד בעולם בבחינת (תהלים ט): ועושה חסד למשיחו. וכשיתגלה חסד הזה, יתמשך הדעת, שהיא בנין הפית, בבחינת (שם ט): ואני פרב חסדך אבוא ביתך, כמו שכתוב בזהר (פנחס, דף רכ): וימינא דא זמין למבנא ברימקדשא, כי הדעת הוא בחינת פית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לג): מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית המקדש וכו'.

ב וזה בחינות התגלות התורה של לעתיד לבוא, כמובא בזהר (ב), שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, כי עקר קבלת התורה - על ידי השכל, שהוא משה משיח (*), כמו שכתוב (משלי כא): עיר גבורים עלה חכם; ומו שיש לו בחינת משה משיח, יוכל לקבל התורה ויכול להמשיך הארת התורה ללמד שאר בני אדם, כי התגלות התורה בא מיחודא דקדשא בריך הוא ושכינתה, כמו שכתוב (שם א): שמע בני מוסר אביך וכו' - אביך דא קדשא בריך הוא, ואמך דא פנסת ישראל (וזהר יתרו פה. פנחס ריג), ויחודם - על ידי העלאת נפשות ישראל בבחינת מיין נוקבין, והחכם יכול לקח הנפשות ולהעלותם בבחינת מיין נוקבין, בבחינת (משלי יא): ולקח נפשות חכם; ועל ידי היחוד הזה גולד התורה, וכשעולה החכם עם הנפשות בבחינת: עיר גברים עלה חכם, על ידי זה: וירד עז מבטחה:

ג ונפש זה בחינת רצון, שכל אלו בני אדם, הבאים לחכם הדור, כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון, והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמהם, ואחר כך: וירד עז מבטחה; בבחינת (יחזקאל א): והחיות רצוא ושוב: רצוא - בעליות הנפשות, ושוב - בחזרת הנפשות עם התגלות התורה. וזה שמובא בתקוני זהר (תיקון ע, דף קט): רצוא - דא נוריא"ל, ושוב - דא מט"ט שר הפנים. נוריא"ל דא נור דלוק (וזהר בראשית כג: ובתקוונא שבעין) כחמימות תאות ממון, ושוב דא מט"ט שר הפנים, דאיהו רשים בשם משה, דאיהו משיח, שהוא רוח אפינו, שעל ידיו נשתמד החמימות. וזה: שפכה - גימטריא משה (וזהר בחר קיא: פנחס רלא), שהוא משפך אלילי כסף וזהב. רצוא דא רצון, שהוא הנפש, ושוב דא משה, שמקבל התורה:

ד ועל ידי המשכת התורה נמשך השגחה, כי התורה היא ט'נות"א [טעמים, נקודות, תנין, אותיות], שהם תלת גונין דעינא ובתעין. וזה שמתחלת התורה בבראשית: תמן ראשי, תמן בת (תקונים, תקון ד, דף יח). ראשי - אלה ראשי בית אבתם (שמות ו), שהאבות הם תלת גונין דעינא; תמן בת - דא בתעין. נמצא, כשחכם מביא תורה כנ"ל, נמצא שמביא כח הראות של השגחת השם יתברך עלינו, וכל אחד כפי קרובו אל התורה, פן השגחת השם יתברך עליו. כי עקר כח הראות - מחמת שמכה בדבר

(ב) עיין סנהדרין ק"ג ועיין ספרי פרשת ראה. (ג) עיין זוהר בהעלותך דף ק"ב. (*) זוה"ק בראשית כ"ה כ"ו.

ו אף צריך לבקש מאד ולחזור אחר חכם כזה, ולבקש מהשם ותברך, שיזכה למצא חכם כזה, שיקבץ הנפשות, בבחינת: ולקח נפשות חכם, ויעלה אותם, ויורד עמהם תורה. כי גם החכם בעצמו אי אפשר שיעשה זאת בשכל אחד, כי הם שני שכלים: מה שיקבץ הנפשות הוא שכל אחד, ומה שמעלה אותם ומוריד עז מבטחה הוא שכל אחר. וזה בחינת שני של שלשה ראשים ושני של ארבעה ראשים, שהשני שינוי הם השני שכלים:

רשב"ם:

בין גלא לגלא וכו'. משום דקאמרינן בסמוך ורמא גלא קלא לחברה, אצטריך לאשמעינן דמשלש מאות פרסי שמע קולו של חברו: דלינן גלא. יותר משיעור גבהו השליכנו למעלה עד לרקיע אי נמי, הכלא דרקיע נפיש עד מהלך קרוב לחמש מאות שנה, שיש מן הרקיע לארץ: מרבעתא. שכיבא: דבוכבא וזמא. כוכב קטן שבקטנים: כזרא. בית זרע ארבעים פוד של חרדל, דנפישו מכל שאר זרעים: מקלינן מהכלא. נשרפין מחם הכוכב: ורמא לה גלא. נתן קולו. כלומר צעק, דנגמט תהם אל תהם קורא לקול וגו'. ושפא המלאכים המזנים עליהם הם: שבקית מידי בעלמא וכו'. מפני שהנביא בליכד היה סבור שיצא חוץ לשפת הים ושפף את העולם: ונחרבה. מפני עון הדור: אמר לה. גלא לחברה: פוק חזי גבורתא דמרדך וכו'. כלומר אין לי רשות לצאת: במלא חומא דחלא. כמלא רחב החוט איני יכול לצאת חוץ מן החול: שנאמר האותי לא תיראו. תלמודא קאמר לה:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אשתעו לי נחותי ימא: בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, ורומיא דגלא תלת מאה פרסי. ומנא חדא חווי אזלינן בארחה ודלינן גלא, עד דחוינן פי מרבעתא דבוכבא וזמא, דחויי כמבור ארבעין גרויא פורא דחרדלא, ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהכלא. ורמא לה גלא קלא לחברתה ואמרה לה: מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפית, וניתי אנא ונחרבה. אמרה לה: פוק חזי גבורתא דמרדך, דאפלו במלא חומא דחלא לית דעבר, שנאמר: האותי לא תיראו נאם ה' וכו'.

נחותי ימא, הינו ממשיכי ימא דאורייתא לזה העולם. בין גלא לגלא תלת מאה פרסי - שהוא בחינת שני הנ"ל. ורומיא דגלא תלת מאה פרסי - שהוא בחינת שני הנ"ל. (הינו בחינת שני השכלים הנ"ל, שהוא השכל של קבוץ הנפשות והשכל של העלאת הנפשות לתמישך תורה, שאלו שני השכלים של הצדיק, שהוא חכם האמת, הם בחינת שני שינוי כנ"ל). והגלים הם הנפשות, בבחינת: צהלי קולך בת גלים, שהיא בת אבהן (כמו שדרשו ח"ל פנהרין צד: (ד) (ה) בין גלא לגלא - אלו החכמים, שהם בין גלא לגלא, הינו מחברים כל הנפשות, בבחינת: ולקח נפשות חכם. תלת מאה פרסי - שהיא בחינת שני אחת. ורומיא דגלא תלת מאה פרסי - הינו להעלות הנפשות, זה בחינת שני אחרת. ומנא חדא אזלינן בארחה - הינו שאנחנו נכנסנו לעורר זיווג, הנקרא ארחה, כמו שכתוב (תהלים קלט): ארחי ורבעי.

כי האדם בחינות מספני ועתירי, כמו שכתוב (בהקדמת הוזהר דף יג): נעשה אדם בצלמו - עתירי, בדמותנו - מספני. וכשנתלקטו הנפשות, אזי הם בבחינת אדם, נפשות גדולות וקטנות, בבחינת מספני ועתירי:

ואופנים הן הגופין, פי עקר פעלותיהן של הגופין אינו אלא מן החיות שבנפש, שהנפש מראה פעלותיה על-ידי איברי הגוף, ואין לגוף שום תנועה עצמית, והכל על-ידי כחות הנפש:

וכפא שבבחינת נפש הוא נפש החכם שנתפסה, בבחינת (משלי א): יקרה היא מפנינים (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, סוטה ד: מפרן גדול שנקנס לפני ולפנים), כי מחמת שנפש החכם הוא יקר, הוא נתפסה לפני ולפנים, וכל הנפשות נעשין לבושין אצלה:

והאדם היושב על הפסא הוא דעתו של החכם, כי גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי יט). ויש ארבע חיות בתורה:

אריה שבתורה, כי התורה נקרא עז, ומה עז מארי (שופטים יד). ושור שבתורה זה בחינת (משלי ה): בי שרים ישרו. ונשר שבתורה זה בחינת חדושין דאורייתא, בבחינת: תתחדש פגשר. ואדם שבתורה זה בחינת (במדבר יט): זאת התורה אדם, ויש בה קלות וקמורות, שהם בחינת מספני ועתירי. וכפא שבבחינת תורה, הם דברים שפסה עתיק יומין (פסחים קטז, ועי' זוהר בהעלותך קנב), והם מכסים את עצמן בספורי התורה. ויושב על הפסא הוא עתיק יומין, בבחינת (דניאל ו): ועתיק יומין יתב. ואופנים שבתורה הן הן גופי הלכות (ט):

וזה שמביא בתענית (דף כג) מעשה דרבי יונה: פד הנה אצטריך עלמא למטר, אמר: אזיל ואיתי בזוזא עבורא. וחוי קאי באתרא עמיקי, באתרא צניעא, מכסי שקא, ועל-ידייה - ואתי מטר.

פד הנה מצטריך עלמא למטר - הינו לתורה, כמו שכתוב (דברים לב): יערף כמטר לקחי:

אמר אזיל ואיתי בזוזא עבורא - עיבוד זה בחינת ע"ב רי"ו (ט) ע"ב הוא שפוד, רי"ו זה בחינת המימות. בזוזא זה בחינת תאות מזון, הינו דאזל לשפך תאות מזון כנ"ל. ותהה קאי באתרא עמיקי - על-ידי ששפך תאות מזון וכה לאתרא עמיקי, שהוא בחינת חסד, כמראה החמה עמקה מן הצל (שבועות ט). וחסד הוא אור יום, כמו שכתוב (תהלים מב): יומם יצנה ה' חסדו; ועל-ידי חסד זכה לבגין הפית, לבחינת שכל כנ"ל:

וזה: אתרא צניעא, שהוא בית-המקדש, שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי יא): ואת צנועים חכמה. ותהה מכסי שקא - זה בחינת לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל, ולקח נפשות חכם. וכלליות הנפשות הם מכנים בשם שק, כי הם מתעדינים משקיא דנחלא, בבחינת: והשביע בצחצחות נפשך, ועל-ידייה: ואתי מטר - שהמשיך תורה, בבחינת: וירד עז מבטחה:

(ד) עין זוהר הנ"ל. (ה) עין תיקון י' ותיקון כ"א ותיקון ס"ב. (ו) עין זוהר יחיד דף רמ"ב ע"ב.

לקוטי

להמשיך שלום יד

מוֹתֵר"ן

(עוד מצאתי כתב־יד רבנו ז"ל, ששייך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה הניר, ולא נכתב שם רק סופו של ענין, וחסר התחלת הענין. וזהו:)

התורה, שהיא בחינת ראייה מנת"א כנ"ל, כל בשר יחדו, זה בחינת לקיטת הנפשות כלם, בבחינת: לוקח נפשות חכם כנ"ל, כי פי ד' דבר - כל זה נעשה על־ידי רוח נדיבה כנ"ל, שהוא פי ד', כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: בפיו - זו צדקה: עד כאן לשונו ז"ל.

ומוכן הדבר, שמביא המקרא: ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר; ומבאר כל המאמר הנ"ל, שהוא מפרש בפסוק זה, אך בעוונותינו הרבים חסר פרוש רישא דקרא (ט):

יד

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תקעו בחדש שופר בפסח וכו': (תהלים פא)

א להמשיך שלום בעולם צריך להעלות כבוד הקדוש־ברוך־הוא לשרשו, הינו ליראה, כמו שכתוב (דברים כח): ליראה את השם הנכבד:

ב ואי אפשר להעלות את הכבוד אלא על־ידי תורת חסד, ותורת חסד אמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): והו הלומד תורה על־מנת ללמודה, כי זה עקר כבודו, כמובא בזהר (יתרו דף טט): בשעתא דשאר עבו"ם אתין ואורן לקדשא־ברוך־הוא, כדון אסתלק ואתיקר שמא דקדשא־ברוך־הוא עלא ותתא, כמו גבי יתרו: בשעתא דאמר יתרו: עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים, כדון אסתלק ואתיקר שמא דקדשא־ברוך־הוא. נמצא, והו כבודו, כשפני־אדם שהם מחוץ לקדשה מקרבין את עצמן לפנים מהקדשה, הן גרים שמגירין, הן פעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ, וכשמקרבין ומכניסים אותם לפנים - והו כבודו: ועכשו הכבוד בגלות, כי עקר הכבוד אצל העבו"ם, ואנחנו בני־ישראל שפלים ונבזים; ולעתיד לבוא, שיתגלה כבודו מבין החשך, כמו שכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה' וכו', כי אז יטו כלם לעבדו שכם אחד (ט). אז יאמרו בגוים לכו ונלכה באור ה' (שם ט). וכבוד נקרא אור, כמו שכתוב (יחזקאל מט): והארץ האירה מכבודו:

ג ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי־התשובה אלא על־ידי תורה, כמו שכתוב (משלי ה): ופוצו מעינותיך חוצה - שצריך להשקות אותם שהם מבחוץ, להודיע להם הדרך ילכו בה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ו): אין כבוד אלא תורה: וזהו (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב פה): אלו שמקרבין בני־אדם לעבודת השם יתפרד; כי זהו נקרא מוציא יקר, הינו כבוד, מזולל - מזילותא דגלותא. וזה (תהלים קיג): רם על כל גוים ה'; הינו כשהעבו"ם מודין ומשבחין לה, אזי על השמים כבודו - אזי נתעלה הכבוד מהחשך.

ודלינן גלא - הינו שדלינן הנפשות למעלה, בבחינת: עיר גברים עלה חכם. עד דחוינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא - הינו שגרמנו זוטא עלאה. מרבעתא זה בחינת זיוג, כמו שכתוב: אחי ורבעי. שכינתא נקראת בשעת זיוג כוכבא זוטא, כמובא בזהר (כלק דף קצא): אתעבדת נקדה ועירא מגו רחיקתא, כדון אתחברא בבעלה, עין שם. ונהו כמבור ארבעין גריוא בורא דתדרדלא - כמובא בזהר (פינחס דף רמט): האי חיה, כד אתעברא, אסתמת ולא יכולת לאלדא, עד דאתיא נחש ונשך בעריתא, כדון אתפתחת ונפק מנה דמא, והיא שתית לדמא. וזה בחינת בורא דתדרדלא, הינו בחינת טפת דם כתרדל דנפק מנה מחמת הגשיכה בבית הזרע. בורא - פרש רבנו שמואל: בית זרע. ואחר־כך אולידת, והתולדה הזאת היא התורה כנ"ל, והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום, הינו בחינת שאר חיותא, שהם ארבעים, עשרה לכל סטר, כמובא שם (כדף ה"ל). וזה בחינת ארבעין גריוא, בחינת ארבעין חיותא, שהם ארבעים יום של התורה:

ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא - פי: יש הכל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וכו' (קהלת ח); ועל־ידי ההכל הזה רבים נתפקרו, שרואים צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בודאי הוה מקלינן, לשון קולא; מהבלא, מהכל הזה, ולא היה הכל הזה כל־כך קשה על העולם. ורמזא גלא קלא לחברתה: חברתי מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפיתה. וניתי אנא ונחברבה - הינו כשאחר־כך, כשכל אלו הנפשות חוזרים מעבור הנ"ל, ועל־ידי הפלילות נתוסף בהם אהבה זה לזה, ואז מעוררין אלו לאלו ואומרים זה לזה ומזכירין זה את זה: אחי, שמא שבקת איזה מדה בעולם הזה, שעדין היא מושלת עליך, ואין אתה יכול להתגבר עליה, וניתי אנא ונחברבה - הינו אסיע לך לכלות את המדה הזאת ממך. והשיב לו: פוק חזי גבורתא דמרך - שהוא החכם הנ"ל, ראה כמה כחו גדול, דאפלו כמלא חוטא דחלא לית דעבר - פרש רבנו שמואל: אפלו כמלא רחב החוט לא יכלתי לצאת חוץ מן החול. פרוש: את שואלת אותי, שמא שבקתי מדה בעולם, שעדין לא תקנתי אותה, תדע חברתי, שעדין אני משקע בכל התאוות, ועדין לא יצאתי מן החל אל הקדש אפלו כמלא חוטא. ובודאי מי שהוא במדרגה כזאת, בודאי לית דעבר - הינו שאי אפשר לו לבוא לבחינות עבוד הנ"ל (ט), ואף־על־פי־כן: פוק חזי גבורתא דמרך, הינו כח החכם, שכל־כך כחו חזק, שאפלו נפש שלי העלה בעבור:

וזה פרוש: אשרי העם - זה בחינת השגחה. ידעי תרועה - זה בחינת יעקב (ח), שהוא בחינת צדקה, כמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה בעקב אתה עשית. ה' - זה בחינת היות, בחינת חסדים. באור פניך - זה השכל, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו. יחלבון - אלו הנפשות, בחינת מהלך נפש:

(1) עין וזהר ויקהל דף קצה ע"ב דף ר"ג. (ח) עין תוקן נ"ה. (ט) עין כסוף הספר בניא של כתי" רבינו ז"ל בעצמו מובא כל הפסוק הזה. (א) צפניה ג.

אורזילא בר יומא - הינו בחינת כבוד, שהוא בעבורם בזילותא, וזה אור זילא. אור הינו בחינת כבוד, כמו שכתוב: והארץ האירה מכבודו. ולמה נקרא בר יומא - כי לא יתגלה הכבוד אלא בביאת משיחנו, וכתוב בה: אימתי יבוא מר - היום; היום אם בקולו תשמעו (כמשאול פתרון צח); ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא:

והוה פהר תבור - שראה, שהעלאת הכבוד תלוי בזה שאדם משבר גאותו; כפי השתפרות גאותו, פן הוא העלאת הכבוד, כי כבודו נתעלה עלידי התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא עלידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: ומדבר מתנה. וזה: הר תבור - הר לשון גדלות, כמו שכתוב (תהלים ט): העמדת להררי עז, ותבור לשון שביחה:

והר תבור כמה הוה ארבע פרסי - הינו ארבע בחינות שפלות הנ"ל, שצריך להקטין לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה: הר תבור ארבע פרסי - ששכירת הגדלות הם בארבע בחינות הנ"ל:

ומשכא דצוארה תלתא פרסי - זה בחינת הדברים שדרך בני-אדם להתגדל בהם, הם שלשה דברים, וצריך לשמור את עצמו מהם, כמו שכתוב (ירמיה ט): אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'; והם שלש בחינות: חכם, גבור, עשיר. והגדלות נקרא משכא דצוארא, בבחינת (תהלים עה): תדברו בצואר עתק:

ומרבעתא דרישה פרסא ופלגא - זה בחינת זיווג, הנעשה בראשית המחשבה. **מרבעתא** - לשון זיווג, כמו שכתוב (שם קלג): ארחי ורבעי; ועלידי זיווג הזה נעשה פרסא ופלגא; פרסא זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכנה בשם פרסא שלמה; והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה ומולדין נשמות גרים, זה מכנה בשם פלגא, כי עדין רחוקים מהקדשה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות, וצריך להם יגיעות רבות כדי להפשיט מהם הפגדים צואים שהלבישו, כמו שכתוב (זכריה א): הסירו הפגדים הצואים; פי אלו הפגדים הצואים הם מונעים אותם מלחזור לקדושת-ברוך-הוא, והם מפסיקים כמו נהר המפסיק, שאי אפשר להלך דרך אותו הנהר. וצריך להשליך הפגדים הצואים.

וזה: **רמא בופתא וסכרא לירדנא** - עלידי שמפשיטין ומשליכין מעליהם הפגדים הצואים, נתבטלים כל המניעות והמסכים המבדילים בינם לבין הקדשה. וזה: **וסכרא לירדנא** - פי תירדן מפסיק בין קדשת ארץ-ישראל לחוי-לארץ. ובשכיל זה נקראים בשם פלגא, פי עדין צריך להשליך מהם הפגדים הצואים, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמסכים המבדילים בינם לבין הקדשה; אבל אלו הנשמות, שתלמיד-חכמים ממשיכין לבניהם כנ"ל, זה מכנה בשם פרסא שלמה, פי אין להם מסכים המבדילים.

ואי אפשר לבוא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא עלידי התורה, שמאירין להם אל מקום שהם שם, כמו שכתוב: יפוצו וכו' חוצה. חוצה דיקא, פי התורה הם ששים רבוא אותיות, כנגד ששים רבוא נשמות, ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקדושא-ברוך-הוא, פי ישראל עלו במחשבה תחלה (ב"ר פרשה א). ועלידי זיווג הנשמות נבראים נשמות גרים (ג), וכשנתעוררים הנשמות עלידי אותיות התורה שהוציא מפיו ומתנוצצים זה לזה, זה בחינת זיווג, שזה מקבל הארה מזה, ועלידי הזיווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים. גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו (פי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקרא על-פלגנים עליו עדין, מאחר שנקרא פושעי ישראל), אף-על-פי שחטא, ישראל הוא (פתרון מד); יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה, ועלידי ההתנוצצות התנוצצין גם שרש נשמתו בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, ועלידי הארה הזאת חוזר בתשובה:

ד וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (גרים פא): מפני מה תלמיד-חכמים אין בניהם תלמיד-חכמים - מפני שלא ברכו בתורה תחלה; שצריך כל אדם, ובפרט תלמיד-חכם, לברך ולהאיר בלמוד תורתו בשרש הנשמות, הינו במחשבה תחלה, פי שם שרשנו. נמצא, כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועלידי מתנוצצין ומתברכין הנשמות, נמצא, בשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה בהירה וזכה, ועלידי-זה גם בנו יהיה תלמיד-חכם. אבל כשאין מאיר ומברך את התחלה עלידי למודו, אז, בשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחינת (שיר-השירים ה): אני ישנה, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו תלמיד-חכם. וזה: מפני שלא ברכו בתורה תחלה, הינו שרש הנשמות, בבחינת: ישראל עלה במחשבה תחלה:

ה ואין אדם זוכה לתורה אלא עלידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד): ומדבר מתנה - שישבר גאותו מארבע בחינות שפלות, פי צריך האדם להקטין את עצמו לפני גדולים ממנו ולפני בני-אדם בערכו ולפני קטנים ממנו, ולפעמים שהוא בעצמו קטן שבקטנים, וצריך להקטין את עצמו כנגד מדרגת עצמו, וידמה בעיניו שהוא למטה מדרגתו, בבחינת (שמות טו): שבו איש תחתיו:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: **לדידי חזי לי אורזילא בר יומא, דהווי פהר תבור. והר תבור כמה הווי, ארבעה פרסי. וכי משכא דצוארה תלתא פרסי, וכי מרבעתא דרישה פרסא ופלגא. ורמא בופתא וסכרא לירדנא:**

רשפ"ם:
אורזילא בר יומא. ראם בן יום אחר, דאותו היום נולד: פהר תבור. בן היה גדול: פי מרבעתא דרישה. מקום הנחת ראשו, כששוכב על הקרקע: רמא בופתא. הטיל רעי: סכרא. הרעי לירדנא לפי שעה, עד שממסוהו המים מעט מעט:

(ב) עין זוהר שלח דף קס"ח ע"א.

לקוטי

להמשיך שלום יד

מוֹתֵר"ן

וְזֶה: וּכְבֹדְתוֹ (ו) - כְּבֹדְהוּ בְכִסּוֹת נָקִי (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכִרְוֹנָם לְכַרְכָּה עַל פְּסוּקֵי: וְלִקְדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד וְכו' - שַׁבַּת ק"ט) כְּסוֹת נָקִי - הֵינּוּ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, כִּי זֶה עֵקֶר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ; אִם תּוֹצִיא יָקָר מְזוּלָל - לְהַחְזִיר בְּנִי-אָדָם בְּתַשׁוּבָה וּלְהַמְשִׁיךְ נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים. וְגֵרִים שֶׁמִּתְגַּדְּרִין הֵם בָּאִים תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה, וּבִשְׂבִיל זֶה נִקְרָא גֵר־צֶדֶק (כְּמוֹכָא בְהַקְדַּמַּת הוֹדֵר דף ו' א:). וְזֶה שְׂמוּכָא בְּזֵהר (יִתְרוֹ בְרַעֲיָא מִהִימְנָא דף צ"ג): כְּסוֹת נָקִי דָא כְּנָפֵי מְצוּהָ, הֵינּוּ שְׂכִינָה, הַנִּקְרָאת מְצוּהָ, בְּכַחְינּוּת (תַּהֲלִים ק"ט): כָּל מְצוּתֵיךְ צֶדֶק, וְזֶהוּ: וּכְבֹדְתוֹ; שְׁנֵה עֵקֶר כְּבוֹדוֹ, שְׂכִינָתוֹ גֵרִים תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה כְּנ"ל:

איבא גנבי הכא. אמר לי: סלתאי. סל לחם שלי: דהדר.
גלגלא דרקיע הוא דהדר. נטר חזר. דאמרינן בפסחים, גלגל
עד למחר בי השתא ומשבח חזר ומגלות קבועים:
לה:

דנשקני ארעא ורקיעא - זֶה בַּחֲנִינַת שְׁלוֹם בַּעֲצָמוֹ. **ארעא** זֶה בַּחֲנִינַת גּוֹף, **רקיעא** זֶה בַּחֲנִינַת נִשְׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תַּהֲלִים ג'): **יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעַל - זֶה הַנִּשְׁמָה; וְאֵל הָאָרֶץ - זֶה הַגּוֹף** (פְּנִיחֵין צ"א). **וכשיש ביניהם שלום, עלידידהו: עבידי פני - עלידידהו נעשה תפלה כנ"ל, בבחינת (דניאל ו'): וכוין פתיחין לה בעליתה:**

ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיע - סַלְתָּא זֶה פְּרֻנְסָה, כְּמוֹ מִי שֵׁישׁ לוֹ פֶת בְּסִלּוֹ (יוֹמָא ע"ד), הֵינּוּ שְׂלָא רְצָה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מַעֲסָקֵי עוֹלָם הַזֶּה, רַק בְּשִׂבִיל נִשְׁמָתוֹ. גַּם כָּל תְּפִלוֹתָיו לֹא הָיוּ אֶלָּא בְּשִׂבִיל לְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ, אֶפְלוּ אֵלּוּ תְּפִלוֹת הַמְּפָרְשִׁים בְּתַפְלָה, שֶׁהֵם לְצַרְךָ הַגּוֹף, כִּגּוֹן רַפְאִינוּ וְיַכְרֵךְ עֲלֵינוּ וְשֹׂאֵר צְרָכֵי הַגּוֹף, לֹא הֵיךְ פִּנְנָתוֹ שֶׁל רִבְּה פִּרְ בַּר חֲנָה בְּשִׂבִיל גּוֹפוֹ, אֶלָּא בְּשִׂבִיל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיָּה מְכֻוֵן לְפְרֻנְסַת נִשְׁמָתוֹ וְלִרְפוּאָתָהּ. וְזֶה: **וּשְׁקִלִית לְסַלְתָּאֵי וְאַנְחִיתִיהּ בְּכוּתָא דְרַקִּיעַ - שֶׁשְׁקַל לְתַפְלָה שֶׁהוּא לְצַרְךָ הַגּוֹף, וְאַנְחִיהּ בְּתַפְלָה, הַכֹּל לְצַרְךָ נִשְׁמָתוֹ, כִּי מִמִּילָא בְּשִׁנְתַּקֵּן שֵׁם בְּרוּחָנִיּוֹת, נִתְקַן גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת:**

ועד דמצלינא בעותי לא אשבחה - הֵינּוּ אַחֲרֵיכֶם לֹא מֵצֵא כְּדֵי פְּרֻנְסָתוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁתְּקַן בְּרוּחָנִיּוֹת, אַף-עַל-פִּיכֶן לֹא נִמְשָׁךְ לוֹ שִׁפְעָה בְּגִשְׁמִיּוֹת. **אמר איבא גנבא הכא, שגונבים השפע שלי. השיב לו: גלגלא דרקיע דהדרא** - הֵינּוּ גִלְגּוּלֵין דְּנִשְׁמָתֵין הִיא הַגּוֹרְמַת שֶׁאֵין לְצַדִּיק כְּדֵי פְּרֻנְסָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּבִּי רַבִּי פֶדַת (תַּעֲנִית כ"ה): **אִי בַעֲיַת דְּאַחֲרֻב עֲלֵמָא וְאַפְשֵׁר דְּאִבְרִית בְּשַׁעְתָּא דְּמִזְזָנָא (ו):**

וזה: קנים תעשה לתבה (בראשית ו'). איתא במדרש (ב"ר פרשה לא): מה קנים מטהרין את המצרע, אף תבתך מטהרתך. המצרע זה: גרגן מפריד אלוף (משלי טו); ומפריד בין איש ואשתו, ועלידידהו כדר ישב (ערכין דף טו), וקנים מטהרים אותו; אף תבתך, הינו תבת התפלה, מתקנין את המחלקת ועושה שלום הכללי, שלום כל העולמות. וזה שמסימין התפלה בשלום:

י וזה פרוש תקעו - לשון שלום, כמו שכתוב (ישעיה כב): ותקעתי יתד במקום נאמן. בחדש שופר - בהתפארות חדש, הינו התעלות כבודו עלידי התקרבות הגרים או בעליתשובה. בכסה - זה בחינת יראה, שהוא שרש הכבוד, וכסה לשון התכסוי, שזה בחינת "דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלקיך", שנה הדבר מכסה מעין כל. ליום - זה בחינת שלום-בית, כי יום הוא בחינת אור, כמו שכתוב (בראשית א): ויקרא אלקים לאור יום; ואור הוא שלום-בית, כמו שאמרו חכמינו וכוונם לכרכה (שבת כג): גר שבת קודם לקדוש היום; כי שלום-בית קודם.

ו **וכל אחד לפי בחינתו יכול לידע העלאת הכבוד לשרש היראה.**
 לפי הכבוד שמכבד את יראי ה', כן עלה הכבוד לשרשו, כי שם שרש הכבוד, בבחינת (שם טו): **ואת יראי ה' יכבד; כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, הוא מזולל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה':**

ז **ועקר הדבר - שיכבד יראי ה' בלב שלם, כמו שאמרו חכמינו וכוונם לכרכה (קדושין לב): דבר המסור ללב, נאמר בו: ויראת מאלקיך; ושם עקר הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני:**

ח **בשפחזיר הכבוד לשרשו, הינו ליראה כנ"ל, ואז נשלם פגמי היראה, ואז זוכה לשלום.** ויש שני מיני שלום: יש שלום בעצמיו, כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו, כי לפעמים אין שלום, כמו שכתוב (תהלים לח): **אין שלום בעצמי מפני חטאתי; ועלידי היראה זוכה לשלום בעצמיו, כמו שכתוב בזהר (יתרו ע"ט): באתרא דאית דחילא, תמן תשתבח שלמתא, כמו שכתוב (תהלים לד): כי אין מחסור ליראיו. כשיש שלום בעצמיו, אז יכול להתפלל:**

כי עקר התפלה - עלידי היראה, בבחינת (משלי לא): אשה יראת ה' היא תתהלל; כי התפלה במקום קרבן (*), ובקרבן פתיב ביה (ויקרא כא): כל אשר בו מום לא יקרב; וכשאינו בו מום, הינו באתרא דאית דחילא, אזי יקרב לעבד עבודתו תמה. וזה שכתוב בחנה (שמואל"א א): ונחה מדברת על לבה - עלידי היראה זכתה לתפלה, כי עקר היראה הוא בלב כנ"ל. ועלידי תפלה זוכה לשלום הכללי, הינו שלמות העולמות, כי על-שם זה תפלה נקרא קרבן, על-שם קרוב העולמות לשלמותן:

ז וזה שאמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא מינעא: תא ואחוויי לך היכי דנשקני ארעא ורקיעא וחוואי דעביד פני פני. שקליתא לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיעא. בהדי דמצלינא בעותא לא אשבחיתה. אמרי:

(ג) ישעיה נח. (ד) עיין תיקון ס"ט דף ק' ע"ב. (* שר"ע או"ח סימן צ"ח סעיף ד'.

הרבים בפוכבים; דהינו שהם מצדיקי הרבים ועושיין בעלי-תשובה וגרים, שעלי-ידיה מאיר הכבוד וחוזר לשרשו, שהוא היראה כנ"ל, ועלי-ידיה זוכין לשלום, ונתפטר המחלקת כנ"ל. וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק (השוק הוא מקומות החיצונים). רגל זה בחינת: נרגן מפריד אלוף הנ"ל, דהינו בעלי לשון הרע ומחלקת, ההולכים ומרגלים ומדררים רכילות ולשון הרע, ועושיין מריבה ומחלקת בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, בחינת (תהלים טו): לא רגל על לשונו. וזהו שצריכין להאיר ולהדליק נר הנפה סמוך לפתח, דהינו להאיר הכבוד ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל, עד שיזכה לשלום ויכבד ויכלה ה"נרגן מפריד אלוף". וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שיתפטר בעלי לשון הרע ורכילות, אשר רגל על לשונם, ויתרבה השלום בעולם:

ועלי-ידי השלום זוכין לתפלה, ועלי-ידיה זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי, בשזוכין לשלום הכללי, אזי יתבטל כל המשא-ומתן מן העולם, כי כל המשא-ומתן שבעולם הוא מהעדר השלום, כי אי אפשר שיהיה רצון המוכר והקונה שונה, כי זה רוצה למכר וזה רוצה לקנות, ואם היה רצונם שונה, לא היה אפשר שיהיה געשה שום משא-ומתן. נמצא, שכל המשא-ומתן והסחורות הוא רק עלי-ידי בחינת מחלקת, שאין שלום בין הרצונות, וזה בחינת (בראשית י): ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט, והכנעני או פארץ. כנעני, בחינת סוחר, כמו שפרש רש"י על פסוק (ישעיה יב): כנען בידו וכו', הינו עלי-ידי בחינת ריב ומחלקת, בחינת: ויהי ריב וכו'; עלי-ידיה: והכנעני או פארץ - עלי-ידיה יש סוחרים ומשא-ומתן בעולם; אבל לעתיד לבוא, שיהיה השלום המפלא בעולם, כמו שכתוב: וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי; אזי יתבטל המשא-ומתן, כמו שכתוב (זכריה י): ולא יהיה כנעני עוד כנ"ל. וזהו גם-כן בחינת: עד שתכלה רגל מן השוק, הינו שמצוה להדליק נר הנפה עד שתכלה רגל מן השוק, הינו בחינת שלום, שגעשה עלי-ידי החזרת הכבוד כנ"ל, עד שיתבטל כל המשא-ומתן כנ"ל. וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שלא ישאר שום רגל בשוק, כי יתבטל כל המשא-ומתן עלי-ידי השלום כנ"ל:

יג שך לעיל: לפי הכבוד שמכבד יראי ה', בן עלה הכבוד לשרשו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, בן הוא מזולזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, בן הוא מכבד יראי ה' וכו':

ועלי-ידיה, הינו עלי-ידי הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחינת החזרת הכבוד לשרשו, דהינו ליראה, עלי-ידיה זוכין לשלום, כמבאר לעיל היטב. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קט"ו): המבזה תלמיד-הכם, אין רפואה למכתו, כי המבזה תלמיד-הכם ומזולזל יראי ה', נמצא שפוגם בכבוד, ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, ועלי-בן אין רפואה למכתו, כי כל החולאת באין עלי-ידי בחינת מחלקת, כי כל החולאת הם בחינת מחלקת, שאין שלום בעצמיו, והיסודות מתגברין זה על זה, ואין מתנהגים בשלום כמזג השוה, ועלי-ידיה בא חולאת, כידוע.

חגנו - זה בחינת תפלה, עבודה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ק"ח): למה נסמכה פרשת עבו"ם למועדים? לומר: כל המבזה את המועדות, באלו עובר עבודת אלילים. נמצא, שמירת המועד זה בחינת עבודה תמה, ואין עבודה אלא תפלה (מ), ועלי-ידי תפלה יבוא לשלום הכללי כנ"ל. נמצא, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, הינו ליראה, ועלי-ידי היראה הוא זוכה לשלום-בית, ועלי-ידי שלום-בית הוא זוכה לתפלה, ועלי-ידי תפלה הוא זוכה לשלום הכללי:

יא זאת התורה שך על פסוקים אלו: טוב ה' לכל, ורחמיו על כל מעשיו וכו' (תהלים קמה). טוב ה' לכל - זה בחינת תפלה, שמאמין בה', שהקדו"ש-ברוך-הוא טוב לכל - הן לרפואה, הן לפרנסה, הן לכל הדברים. כשמאמין בה', בודאי יהיה עקר השתדלותו בתר קדו"ש-ברוך-הוא, ולא ירדף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקדו"ש-ברוך-הוא, צריך להשתדל אחר תחבולות רבות. למשל, כשצריך לרפואה, צריך להשתדל אחר עשבים רבים, ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו אינם בנמצא במדינתו, והעשבים הנמצאים אינם טובים למכתו; אבל הקדו"ש-ברוך-הוא טוב לכל המכות לרפאתם, והוא בנמצא תמיד, כמו שכתוב (דברים ד): מי בה' אלקינו בכל קראנו אליו. ועלי-ידי התפלה זוכה לשלום הכללי, וזה: ורחמיו על כל מעשיו; הינו שרחמי השם יתברך יתמשך על כל הברואים, וכל הברואים ירחמו אחד על חברו (י), ויהיה שלום ביניהם, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו; כי יהיה שלום ביניהם. וזה: ורחמיו על כל מעשיו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנ"א): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים, כמו שכתוב: ונתן לה רחמים ורחמך. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לתפלה - עלי-ידי שלום-בית יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל, וזה: יודך כל מעשיו. מעשיו זה בחינת עשיה, בחינת גוף. וחסידך יברככה - חסידך זה בחינת נפש, כמו שכתוב (משלי יא): גומל נפשו איש חסד. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לשלום-בית - עלי-ידי שיעלה כבוד השם יתברך לשרש היראה, הנקראים גבורות, וזהו: כבוד מלכותך יאמרו - שיתגלה כבודו ויתעלה לשרשו, וזהו: וגבורתך ידברו. וגבורה זה בחינת יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נ"ג): ואלקים עשה שייראו מלפניו - אלו רעמים, וכתוב (איוב כ): ורעם גבורתו מי יתבונן:

(מסין יב עד כאן - לשונו ז"ל)

יב וזה בחינת מצות נר הנפה, שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית (י), כי הדלקת הנר הוא בחינת הארת הכבוד, בחינת: והארץ האירה מכבודו כנ"ל, ועלי-בן מצותה להדליק סמוך לפתח הבית - דא פתחא עלאה, בחינת יראה (מ), הינו להתחזר הכבוד לשרשו, דהינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד? כשמחזירין בני-אדם בתשובה ועושיין בעלי-תשובה וגרים, שזה עקר כבודו, כגזר לעיל. וזהו שזמן הדלקת נר הנפה, שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הפוכבים עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא: ובש"ע ס' תרע"ב). יציאת הפוכבים זה בחינת (היאל יב): מצדיקי

(ה) ספרי פרשה קב. (ו) עין ב"ר פרשה לג. (ז) שבת כ"א ע"ב ובש"ע אור"ח סימן תרע"ב. (ח) עין ז"ח פ' תשא ובהקדמת הזוהר דף ז' ע"ב ודף י"א ע"ב.

לקומי

אור הגנוז טו

מוהר"ן

ועל-כן בשמכונה תלמיד-חכם ופוגם בשלום, על-כן אין רפואה למכתו כג"ל, כי עקר הרפואה - על-ידי השלום כג"ל, בבחינת (ישעיה טו): שלום - שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו:

גם בעת אמירת התורה הג"ל הזכיר רבנו ז"ל מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת כא: ובש"ע סימן תרע): אין מספידין בחנכה, ואינו זוכר מה שפרש בו. (והנראה לעניינת דעתו, כי ההספד הוא בשביל לתקן הסתלקות הפכוד, שנפגם על-ידי הסתלקות הצדיק הזה, שהיה מצדיק את הרבים, שעל-ידיה עקר הארת הפכוד כג"ל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרן מו:): הספדא יקרא דחיי או יקרא דשכבי. ועל-כן בחנכה אין מספידין בו, כי אז מאיר הפכוד על-ידי גר חנכה כג"ל):

לעיל: וזהו (משלי טו): ולפני כבוד ענוה; פי על-ידי ענוה זוכין לכבוד, כמבאר לעיל, שעקר התעלות הפכוד הוא על-ידי גרים ובעל-השובה שעושין, וזה זוכין על-ידי תורת חסד וכו', ולתורה אי אפשר לזכות פי אם על-ידי ענוה וכו', כמבאר לעיל. נמצא, שאי אפשר לזכות לכבוד דקדושה פי אם על-ידי ענוה, וזהו: ולפני כבוד ענוה כג"ל:

יסוד הענין - חמשה דברים: להחזיר פכוד לראיה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי, להחזיר בני-אדם בתשובה, שזה בחינת: אם תוציא יקר מזולל כג"ל - הוא תקון קרי, אתנו דין פאתון דדיו:

טו

לשון רבנו זכרונם לברכה

ואתם תהיו לי ממלכת פתנים וכו': (שמות יט)

א מי שרוצה למעם טעם אור הגנוז, הינו סודות התורה שיתגלה לעתיד, צריך להעלות מדת היראה לשרשה:

ב ובמה מעלין את היראה? בבחינת משפט, כמו שכתוב (משלי כב): מלך במשפט יעמיד ארץ. וארץ היא בחינת יראה,

כמו שכתוב (תהלים עו): ארץ יראה; הינו שישפט את כל עסקיו, כמו שכתוב (שם קיב): יכלכל דבריו במשפט; הינו שישפט וידין בעצמו כל עסקיו, וכזה יסיר מעליו כל הפחדים ויעלה בחינת יראה ברה ונקיה, ותשא אד יראת ה', ולא יראה אחרת. כי כשאין אדם דן ושופט את עצמו, או דנין ושופטין אותו למעלה, פי אם אין דין למטה, יש דין למעלה (מ"ד שופטים פ' ה'), וכששופטין את האדם במשפט דלעלא, או הדין נתלבש בכל הדברים, וכל הדברים נעשים שלוחים למקום לעשות בזה האיש משפט כתוב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים מא): 'למשפטיך עמרו' או 'הכל עבדיך' לעשות דין בזה האדם; אבל כששופט את עצמו, וכשיש דין למטה אין דין למעלה, ואין היראה מתלבש בשום דבר לעורר את האדם, כי הוא בעצמו נתעורר. וזהו (תהלים ט): ושם דרך - מי ששם ארחותיו, הינו ששופט ארחותיו (בשרד"ל סוטה ה'), כמו שכתוב (שמות כא): ואלה המשפטים אשר תשים (כ) - על-ידיה: אראנו בישע אלקים; זה בחינת יראה, כמו שכתוב (קהלת יב): את האלקים ירא; הינו בחינת יראה עולה מהקלפה ומהאמות על-ידי משפט, פי

מתחלה היתה נתלבש בקלפה, וזהו שהאדם מפחד את עצמו מאיזה דבר - משר או מנגבים ושאר פחדים - זה הוא שהיראה נתלבש בזה הדבר, כי אם לא היה נתלבש היראה בזה הדבר, לא היה פח בזה הדבר להפחיד את האדם:

ג ושרש היראה הוא דעת, כמו שכתוב ב"עין-החיים", שמוצא"ך הוא בדעת דועיר אנפין, כמו שכתוב (משלי ט): אז תבין וראת ה', ודעת אלקים תמצא. ועקר הדעת הוא בלב, כמו שכתוב (דברים כט): ולא נתן לכם לב לדעת. גם שם עקר היראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קרושין לב:): דבר המסור ללב, נאמר בו: ויראת מאלקיך; הינו שידע ממי יתירא, הינו ליראה את השם הנכבד, יראת הרוממות (ט):

ד ובשמיניע לבחינת דעת, זוכה להשגת התורה, כמו שכתוב (משלי ח): אני חכמה שכנתי ערמה - ששכונת התורה אצל פרדעת, כמו שכתוב: קדשא-ברוך-הוא "יהי חכמתא לחכימין" (דניאל ט), אבל יש שני בחינות תורה; יש בחינת נגלה ובחינת נסתר. אבל לבחינת נסתר אינו זוכה אלא לעתיד לבוא, אבל בזה העולם זוכה לבחינת נסתר על-ידי תפלה במסירת נפש, ולתפלה זוכה על-ידי תורה שבנגלה, פי התורה שהיא בנגלה היא בחינת סיני, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות סד): סיני ועוקר הרים, הי מניחו עדיף? והשיבו: סיני עדיף, פי הכל צריכין למרי חפזא. והתורה שבנגלה הפל צריכין לה, אבל התורה שבנסתר זעירין אנון דצריכין לה. ובחינת סיני היא בחינת שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ה'), שהניח הקדוש-ברוך-הוא כל ההרים, ולא נתן התורה אלא על הר סיני, וחכמינו זכרונם לברכה אמרו (שם): שתפלת השפל אין נמאסת, כמו שכתוב (תהלים כא): לב נשבר וכו'. ועל-ידי תפלה שהיא במסירת נפש, שמכטל כל נשמיותו ואין גבול, וכשאין גבול, אזי יכול להשיג התורה שלעתיד, שהיא אינה גבול ואין נתפסת בגבול:

רשפ"ם:

אקרוקתא. צפרדע: באקרא דהגרוניא. גדול היה באותה פרך: ואקרא דהגרוניא כמה תני שתין כתי. תלמודא קאמר לה: אתא תנינא. רבה קאמר לה: פושקנצא. עורב נקבה: באילנא. על ענה אחר, כדרך העופות. לא חימני. לא האמנתי:

ה וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חווי לי תהיא

אקרוקתא, דחוי פי באקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא כמה תני, שתין כתי. אתא תנינא בלעה. אתא פושקנצא ובלעה לתנינא, וסלק יתב באילנא. תא חוי, כמה נפיש חילא דאילנא. אמר רב פפא בר שמואל: אי לאו דחוי התם לא הימנה:

אקרוקתא - פרש רבנו שמואל: צפרדע, וזה בחינת עליית היראה לשרשה, הינו דעת, כי צפרדע היא מלה מרפכת: צפר דעה (תנא דבי אליהו רבה פ' וכוונות הנגדה), וצפור הוא בחינת יראה, בחינת ארץ, כמו שכתוב (ישעי כד): מכנה הארץ זמרות וכו'; וכמו שכתוב (שם ט): מי אלה - אותיות אלקים - כעב תעופינה וכו'; ודעה היא שרש היראה. ודמייא לאקרא דהגרוניא - לשון

(א) עיין ב"ר פרישה כו, משפטים פרישה למד. (ב) עיין לקמן סימן קנד.

(שם נח): קרא בגרון; שזה בחינת תורה שבנגלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד): למוציאיהם בפה; כי על־ידי עלית היראה לבחינת דעת זוכין לתורה שבנגלה. ואקרא דהגרוניא במה הוה שתין פתי - זה בחינת תפלה, כי בשאנו קוראין להקדוש־ברוך הוא בתארים של בשר־ודם, והוא נמצא לנו בכל קראנו אליו, זה חסד השם יתברך, כי אם לא היה בחסדי השם יתברך, לא היה פדאי לקרא ולכנות את השם יתברך בתארים ושכחים ותבות ואותיות, אבל זה הפל חסד של השם יתברך. וזה: שתין פתי - זה בחינת חסד, בחינת אברהם, כמו שכתוב (שיר־השירים ו): ששים המה מלכות, פרש רש"י: זה בחינת אברהם; ובתי - לשון פתי מלכות (ג), וזה (שם ב): סמכוני באשיות - כמו שמשמין אשיות בגנר אור גדול כדי להסתפל באור הגדול על־ידי אשיות, כן גזר חסדו לסמך אותנו בתארים ושכחים האלו. וזה לשון סמכוני, שהוא בחינת סמ"ך, ובחינת ששים המה מלכות, בחינת אברהם, שהוא בחינת סמ"ך פתי. ואתא תנינא ובלעזא - תנינא זה בחינת נחש, שמסית את האדם, שיתפלל לתועלת עצמו, כמו: הב לנא חיי ומזונא, או שאר תועלת. ואתי פושקנצא ובלעזא - פרש רבנו שמואל: עורב; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין כב): "מי שמשחיר פניו פעורב", ו"מי שנעשה אכזרי על בניו פעורב", הינו שמתפלל בלי שום פונת תועלת עצמו, ואינו חושב לכלום את עצמו, ונתבטל כל עצמותו וגשמיותו, ונתבטל כאלו אינו בעולם, כמו שכתוב (תהלים מד): כי עליך הרגנו כל היום; וזה בחינת (שיר־השירים ח): שחרות פעורב:

ושמים זה בחינת דעת, כי דעת הוא חבור, כמו שכתוב (בראשית ד): והאדם ידע; וזה בחינת שמים - אש ומים מחברין יחד (חגיגה יב, ב"ר פרשה ד). אברהם קנין אחד - זה בחינת תפלה, בחינת שתין פתי, ששים המה מלכות כנ"ל. ישראל קנין אחד - זה בחינת משפט, המעלה את היראה כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים קמז): חקיו ומשפטיו לישראל. בית־המקדש קנין אחד - זה בחינת סתרי אוריתא, שזוכין להם על־ידי התפלה, שהיא בחינת אברהם. וזה (שם עח): הר זה קנתה ימינו - שזה ימין בחינת תפלה, בחינת אברהם, ונקרא הר על־שם עמק המושג, ונקרא בית־המקדש, בחינות קדש, בחינות ראשית, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב), ולא יאכל בו אלא מקדשיו ומקראיו, ובית־המקדש הוא בחינת סתרי אוריתא:

ו זהו פרוש: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - ממלכת זה בחינת תורה שבנגלה, כי בה מלכים ימלכו (משלי ח); ומלכות הוא בחינת נגלה, כי אין מלך בלא עם, והכל צריכין למלך, כי הכל צריכין למרי חפויא:

וכהנים זו בחינת תפלה, בחינות אברהם כנ"ל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים לב): שאמר הקדוש־ברוך הוא לאברהם: אתה כהן לעולם וכו'. וגוי קדוש - זה בחינת בית־המקדש, בחינות תורה שבנסתר, הנקרא קדש. ועל־ידי מה זוכה לאלו הבחינות - על־ידי שיעלה ויקשר בחינת יראה לבחינת דעת על־ידי בחינת משפט כנ"ל:

וזהו: אלה הדברים אשר תדבר - זה בחינת יראה, הנקרא דבר, כי עקר הדבור שם הוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מי שיש בו יראת־שמים, דבריו נשמעים. משה הוא בחינת דעת, וזה: אשר תדבר דיקא, וזה (שמות יח): כי יהיה להם דבר בא אלי - שישאל, שהם בחינת משפט כנ"ל, הם מעלין ומקשרין (היראה) לבחינת משה, לבחינת דעת:

וזה: אל בני־ישראל דיקא - כי הם בחינת משפט, כמו שכתוב: חקיו ומשפטיו לישראל. נמצא, שעל־ידי שמקשרין היראה על־ידי משפט לבחינת דעת, זוכין לתורה של נגלה. ועל־ידי תורה שבנגלה זוכין לתפלה, ועל־ידי תפלה זוכין לסתרי אוריתא. דבר זה בחינת יראה, כמו שכתוב (מלאכי ג): אז נדברו יראי ה':

זאת התורה שקד על פסוק עיני בגאמי ארץ וכו' (תהלים קא):

ח עיני - זה בחינות דעת, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם. גם דעת הם עשר שמות [הוי"ה], גימטריא שני פעמים עין, פידוע. בגאמי - זה בחינת אהרן, כמוכא במדרש "שחר טוב", ואהרן הוא בחינת משפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל. ארץ - זה בחינות יראה כנ"ל. לשבת עמדי - זה בחינות סיני, שפלות (ישעיה נז), אשכן את דכא, כנ"ל. הלך בדרך תמים - זה בחינות תפלה, בחינת אברהם כנ"ל, כמו שכתוב (בראשית י): התהלך לפני והיה תמים. הוא ישרתני - זה בחינת סתרי אוריתא, זה בחינת הוא, בחינות עולם

הבא (זוהר ויצא קנז: קנח):

ועל־ידי־זה: סליק ויתב באילנא - שזוכה לבחינות תורה שבנסתר, כמו שכתוב (תהלים יח): ישת חשך סתרו - שסתרי תורה אדם זוכה להם על־ידי חשך, הינו מסירת־נפש, שמשחיר פניו פעורב, כי הם בחינת חשך על־שם עמק המושג. וזה בחינת: סליק ויתב באילנא - ששם מדור הנשמות, כמו שכתוב (זוהר משפטים דף צט): כל נשמתין מאילנא רבכא נפקין, והוא בחינת עולם הבא, ששם אריכות ימים, כמו שכתוב (ישעיה סח): כימי העץ ימי עמי; וזה זוכה על־ידי תפלה, כי הקדוש־ברוך־הוא מתאוה לתפלתן של ישראל (ח), וכשישראל מתפללין לפניו וממלאין תאותו, אזי נעשה, כביכול, בבחינת אשה, שהוא מקבל תענוג מעמנו, כמו שכתוב (במדבר כח): אשה ריח ניחוח לה' - על־ידי הריח־ניחוח שמקבל נעשה בבחינת אשה ו"נקבה תסוכב גבר" (ירמיה לא), שהקדוש־ברוך־הוא נעשה בבחינת מלבוש נגלה, הינו מבחינת שהיה מתחלה בנסתר, עכשו נתגלה על־ידי התפלה, וקדשא־ברוך־הוא ואוריתא בלא חד, ואז על־ידי התפלה נתגלה אוריתא, הינו סתרי אוריתא. תא חזי במה נפיש חילא דאילנא - הינו במה נפיש חילא דהאי סתרי תורה, שאין יכולים להתלבש בשום דבר מגבל, בשום גוף, אלא במו שמשחיר פניו פעורב ונעשה פעורב על בניו:

ו זה בחינת (אבות פרק ו) חמשה קנינים שקנה בעולמו: תורה קנין אחד - זה בחינת תורה שבנגלה. שמים וארץ קנין אחד - זה בחינת העלאת היראה לדעת. ארץ זה בחינת יראה כנ"ל,

(ג) סוטה דף יא ע"ב, ומוכא ברש"י שמות א, יט. (ד) עיין חולין דף ס ע"ב.

ברוך הבורח בעדת מי מנה, אשר עד כה עזרנו לשמע פלאות כאלה על מאמרי רבה בר בר חנה. תא חזי כמה נפיש חילה דהאי אילנא. בען ברשותא דמלכא עלאה, קדמיכון יסיק לתמידא אמרי יאי, רב טוב הצפון ונגונו במאמרין קדישין דאריותא דבי עלאה, אנון מחצדי חקלא דהו משתעי, די בהון גניזין עטין קדישין דנפקין מאוריתא דעתיקא סתימאה. לכו חזו מפעלות ה' דרבו נפלאה, רבה אילנא ותקף ורומה מטא לצית שמיא, וחזותה לסוף כל ארעא, אנבה סגיא וחזוה יאי. שמעו ותחי נפשכם, ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה:

טו

לשון רבנו זכרוננו לברכה

רשב"ם:

רבי יוחנן משתעי: זמנא חדא

הוה קאזלינן בספינתא, ונפיין. וישפד: אוסיא. נחיריו: מכרי דסורא. נהרות שבסוריא: וחזינא האי כורא דאפיק רישה ממיא. ודמיא עינה בתרי סהרי, ונפיין מיא מתרתי אוסיא בתרי מכרי דסורא: (כבא בתרא דף עד.)

וחזינא האי כורא, שהוא הצדיק, המכנה בשם דג, פידוע (א). דאפיק רישה ממיא, ודמיא עינה בתרי סהרי, ונפיין מיא מתרי אוסיא בתרי מכרי דסורא - כי אי אפשר לצדיק להיות מחשבתו משוטט תמיד בחכמות עליונות, כי לפעמים צריך לצאת לחוץ לעסק בדברי העולם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות צט): פעמים בטולה של תורה זו היא קיומה:

ובד אפיק רישא ממיא, הינו פד מפיק את עצמו מחכמות עליונות. אזי: ודמיא עינה בתרי סהרי - כי פקחת עינים מכנים על-שם החכמה, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחה עיני שניהם, וכשעוסק בחכמתו, אזי עיניו בבחינת שמש, וכשמשלך את עצמו מחכמה עליונה, הוה זה כמו ביאת שמש, וכשבא השמש, אזי נשתארים עיניו בבחינת סהרי, כי סהרא אין מאירה אלא פד נסתלק השמש. וזה בחינת: ועינינו מאירות כשמש וכירח; לפעמים מאירות כשמש, פד אנחנו דבקים בחכמה, ולפעמים מאירות כירח, פד מסלקין את עצמנו מלשוטט בחכמה:

ונפיין מיא מתרי אוסיא - הם בחינת תרין משיחין, שאליהם העב"ם ידרשו וימשכו את עצמם אליהם, כמו שכתוב (ישעיה ב): ונהרו אליו כל הגוים. וזה תרי נהרות דסורא; סורא זה בחינות עבו"ם, על-שם עבודה-זרה, כמו שכתוב (שמות לב): סרו מהר מן הדרך, והם נכללים בשתי אמות: עשו וישמעאל. ועלידי אלו תרין משיחין, שהם תרי אוסיא, בחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה', עלידם יגאלו וימשכו בנהרות אצלם ללמד דבר ה'. ותרין אמון, עשו וישמעאל, אנון תרי ענני דמכסין על העיניו, שאין יכולין להאיר תמיד בבחינת שמש:

ובשביל זה צריך הצדיק לבטל את דבקותו, פדי שלא יתגברו האמון עשו וישמעאל על עיניו, ויתפטל, חס ושלום,

חכמתו לגמרי, אבל עלידי תרין משיחין, שיפוצו מעינותיהם חוצה ויהפך לכלם שפה ברורה, אז יתקיים (ישעיה ב): והיה אור הלכנה כאור החמה, ואז לא יצטרך לבטל מדבקותו:

(מסימן טו עד פאן - לשון רבנו ז"ל):

יז

ויהי הם מריקים שקוהם, והנה איש צרור כספו בשקו, ויראו את צררות בספיהם המה ואביהם וייראו: ויאמר להם יעקב אביהם אתי שפלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו בלנה: (בראשית מב) א כי יראה ואהבה אי אפשר לקבל, כי אם עלידי צדיקי הדור, כי הצדיק הדור הוא המגלה היראה והאהבה:

כי הצדיק מבקש ומחפש תמיד לגלות הרצונות של השם ויתברך כי יש בכל דבר רצון השם ויתברך, הן בכלל הבריאה, דהינו מה שהשם ויתברך רצה לברא את העולם בכלל, וכן בפרטי הבריאה, בכל דבר ודבר בפרט, יש רצון השם ויתברך, דהינו שהשם ויתברך רצה, שזה הדבר יהיה כך: בתמונה הזאת ובפח הזה ובטבע הזאת, ודבר אחר יש לו תמונה אחרת וכן אחר וטבע והנהגה אחרת. והצדיק מחפש ומבקש תמיד אחר אלו הרצונות, להשיג ולידע רצון השם ויתברך בכל דבר, כגון: מפני מה היה רצון השם ויתברך, שהארי יהיה לו פח וגבורה כזו, וכוונת התמונה ובואת הטבע והנהגה שיש לארי; ולהפך, יתוש קמן הוא חלש פח מאד, ויש לו טבע ותמונה והנהגה אחרת. וכן בפרטי פרטיות, כגון בהאריה בעצמו: מפני מה זה האיבר של האריה צורתו כך, ויש לו פח וטבע כזאת, ואיבר אחר יש לו צורה אחרת וכן וטבע והנהגה אחרת. וכן בשאר כל הברואים שפעולם - דומם, צומח, חי, מדבר - שפכלם יש שנויים רבים לאין מספר בין כל אחד לחברו, וכן בכל אחד ואחד בעצמו יש בו שנויים רבים בפרטי פרטיות בין כל איבר ואיבר. וכיוצא בזה בעשבים ואילנות ושאר פרטי הבריאה, שפכלם יש שנויים רבים מאד בתמונותיהם ובכחותיהם והנהגותיהם, והכל היה מחמת רצון הבורא ויתברך שמו, שרצה שזה יהיה כך וזה כך. והצדיק מחפש תמיד אחר אלו הרצונות, ומשיג ומוצא אותם עלידי ההתפארות שמוצא בישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות. כי כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמרו: בראשית - בשביל ישראל שנקרא ראשית (א);

(א) עין מאורי אור ערך דג. (ב) עין זוהר פינחס דף רמו ע"ב דף רב. (א) ויקרא רבה פרשה לו.

כי ישראל עלה במחשבה תחלה (ב), דהינו שהשם יתברך צפה
ההתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיה
(צ): ישראל אשר בך אתפאר; ובשביל זה ברא את כל העולם.
נמצא, שכל העולם בלא נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר
בישראל, וזה היה כלל הבריאה, דהינו שכלל הבריאה היה בשביל
כלל ההתפארות שיקבל מישראל. וכן פרטי הבריאה הוא בשביל
פרטי ההתפארות של ישראל, כי יש בכל אחד ואחד מישראל
התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו
בפחות שבישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא
עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם
יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, כי יש בכל
איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל התפארות אחר, ויש
לפעמים שאיזה פחות שבישראל עושה נענוע עם הפאה שלו,
והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה. והצדיק, על-ידי
שמבקש ומחפש תמיד, ומוצא ההתפארות שיש בישראל בכלל
ובפרט ובפרטי פרטיות, בכל איבר ותנועה של כל אחד ואחד
מישראל כנ"ל - על-ידי זה יודע ומשיג כל הרצונות של השם
יתברך, שהיה לו בכל הבריאה, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי
כל הרצונות של כל הבריאה, הפל היה בשביל ההתפארות של
ישראל כנ"ל, וכל דבר ודבר נברא ברצונו, בזה הכח ובוה הטבע
והנהגה כפי ההתפארות שיש בכל אחד מישראל. נמצא, בשיודע
ומוצא ההתפארות שיש בישראל, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות,
יודע כל הרצונות שיש בכלל הבריאה ובפרטי הבריאה ובפרטי
פרטיות. (כי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר בישראל, הוא
שרש הבריאה, הינו כלליות ההתפארות של כלליות ישראל, מה
שהשם יתברך מתפאר עם כלל ישראל, זהו שרש כלליות כל
הבריאה בכלל. וכן פרטיות ההתפארות, מה שהשם יתברך
מתפאר עם כל אחד מישראל בפרטיות, זהו שרש של אותו דבר
הפרטי של הבריאה, שנברא בשביל זה ההתפארות. וכן בפרטי
פרטיות, שההתפארות שהשם יתברך מקבל בפרטי פרטיות מכל
איבר ותנועה של כל אחד מישראל, זהו שרש של פרטי פרטיות
של הבריאה, דהינו של כל איבר ואיבר בפרטי פרטיות של כל
נברא ונברא. והכלל - כי עקר הבריאה היה בשביל ההתפארות
שיתפאר עם ישראל, וזה ההתפארות הוא השרש והחיות של כל
הבריאה, בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של
השם יתברך בבריאת עולמו, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, היה
כפי ההתפארות שמקבל מישראל, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות,
כי כלליות הבריאה נבראת בזאת התמונה ובוה הסדר והנהגה
שיש לכלליות הבריאה, כפי כלליות ההתפארות שמקבל מכלל
ישראל, וכן כל דבר בפרט נברא בזה התמונה ובוה הטבע, כפי
פרטיות ההתפארות שמקבל מכל אחד מישראל בפרט, וכן בפרטי
פרטיות כנ"ל. ועל-יבן הצדיק, על-ידי שמוצא ההתפארות שהשם
יתברך מקבל מישראל תמיד, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות,
על-ידי זה הוא יודע טעם כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל

הבריאה, בכלל ובפרט וכו', כי כל הרצונות של הבריאה בכלל
וכו' היה כפי ההתפארות שיקבל מישראל בכלל וכו' כנ"ל. והבן
הדברים היטב, כי הם דברים עמוקים מאד, ומתם תוכל להבין
גדלת הבורא יתברך וגדלת ישראל וגדלת הצדיקים אמתיים, איך
הם מסתכלים בעולם, שיודעים בכל עשב ועשב, וכן בכל נברא
שבעולם, טעם תמונתו וכחו והנהגתו בפרטי פרטיות וכו', על-יבן
הארכתו לחזר הדברים מגדל דקותם ועמוקותם):

ועל-ידי זה שהצדיק מגלה ההתפארות של השם יתברך,
שמתפאר עם עמו ישראל, שעל-ידי זה נתגלגל כל
הרצונות של הבריאה כנ"ל, על-ידי זה נתגלה היראה והאהבה, כי
על-ידי התגלות ההתפארות נתגלה היראה. וכמו שעל-ידי התגלות
ההתפארות של ישראל, שהם מתפארים עמו יתברך, על-ידי זה
נופל יראה, כי ההתפארות של ישראל הוא בחינת תפלין,
שנקראים פאר (ברכות יא), ועל-יבם נתגלה יראה, כמו שאמרו חכמינו
זכונם לברכה (ברכות ו): מנין שהתפלין הם עז לישראל, שנאמר:
וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מפוך. נמצא,
שעל-ידי התגלות ההתפארות, שמתפארו ישראל עמו יתברך,
על-ידי זה נופל יראה - כמו-כן על-ידי התגלות ההתפארות של
השם יתברך שמתפאר בישראל, שזה בחינת תפלין של השם
יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכונם לברכה (ש) (מנין שהקדוש-
ברוך הוא מניח תפלין וכו'. ואיתא שם, שהתפלין של השם יתברך
כתוב בהם ההתפארות, שהוא יתברך מתפאר עם עמו ישראל,
כדאיתא שם, שתפלין דמרי עלמא כתיב בהו: ומי בעמך ישראל
וכו', פי מי גוי גדול וכו') - על-ידי ההתפארות הזאת מתגלה
היראה של השם יתברך, דהינו ליראה מלפניו יתברך, ועל-ידי זה
נתגלה היראה אפלו על שנאני שחק:

כי באמת מלפני המלך בודאי הפל יראים וחרדים, אך
אף-על-פי-כן ביום הולדת המלך, ביום גנוסיא דמלכא,
שלוכש המלך בגדי התפארות, אז נתגלה היראה יותר ויותר, כי
אף-על-פי שגם קדם הכל היו יודעים מהמלך, עם כל זה מתפעל
נפש הרואה יותר ויותר, בידוע:

(פרוש, כי כל דבר שרואין בעינים, מתפעל נפשו מזה יותר מאם היה יודע אותו
בידיעה לבד, בלי ראייה גמורה בעינים, כמוכא בספרים, גנון: בשמספרים
לאדם גדלת המלך, אף-על-פי שיודע הדברים כבורו, אף-על-פי-כן אין מתפעל נפשו
כל-כך להתיירא כל-כך מהמלך כמו בעת שרואה בעיניו ממש את גדלת המלך,
כשהוא לבוש בבגדי התפארותו ומנהיג חילותיו וכו', שאז נופל עליו יראה יותר, כי
הנפש מתפעל יותר על-ידי הראיה):

ועל-יבן, על-ידי שהצדיק מגלה ההתפארות שמתפאר בישראל,
שזה בחינת יום הולדת המלך, יום גנוסיא דמלכא, דהינו
שנולד בחינת המלכות, כי עקר בחינת המלכות הוא רק על-ידי
ישראל, שמקבלין מלכותו, כי אין מלך בלא עם, ואז, ביום הולדת
המלכות, יום גנוסיא דמלכא, דהינו שנתגלה ההתפארות של
ישראל, אז מתפעל נפש הרואה, ונתגלה ונופל יראתו על כלם,
ואפלו על שנאני שחק:

בשמחה רבה לאברהם, כמוכא (וזה חיי שרה קבה), וכמו-כן בשנחשך אור הצדיק, שהוא מאיר בכל העולמות, מכל-שכן בעולם הזה, ואף-על-פי-כן אצלו אינו מאיר כלל, אדרבא, הוא חשך אצלו, וזה מחמת עכירת המעשים וכסילות השכל, שעל-ידי מעשים רעים נתחשך שכלו בכסילות, דהיינו דעות נפסדות וחכמות נכריות, כמו שכתוב (ירמיה ד'): חכמים המה להרע, ולהיטיב לא ידעו. כי על-ידי מעשיהם הרעים אינם יכולים להשתמש כלל בשכלם להיטיב, כי אם להרע, ועל-ידי פסילות השכל, על-ידיהו אינו יכול לראות ולהבין אור הצדיק:

ג ונתקון לזה, להכניע ולכפול פסילות השכל, הוא על-ידי בחינת מזבח, כי עקר יניקת הפסילות, דהיינו הקלפות, הוא רק מבחינת מזבח (עי' זוהר תרומה קלט), הינו בחינת אכילה, כי שלחנו של אדם מכפר במזבח (ברכות נה), ומשם עקר יניקתם. ועל-כן אפלו אחר אכילת איש הפשר, בהכרח שיהיה לו בלבול הדעת קצת אחר האכילה, וזה מחמת שניקת הפסילות הוא משם, אך צריך שלא לתן חיות להקלפות, כי אם כדי חיינו בצמצום ולא יותר, ואז, כשהמזבח פתוקו, הינו שהאכילה בכשרות פראוי, אזי נכניעים הקלפות, הינו הפסילות, כי אינו נותן להם פח וחיות כי אם כדי חיינו בצמצום, שזה מכרח לתן להם, פידוע, אבל אינו נותן להם שום פח וחיות יותר מכדי חיותם:

ועל-כן על-ידי אכילה בכשרות נכנע הפסילות, ונתרומם השכל, כמו שמצינו בגמרא (בי"ק עב) בפעמי דבעא רבא מרב נחמן וכו': לצפרא אמר לה וכו', והאי דלא אמרי לך באורתא, דלא אכלי בשרא דתורא וכו'. נמצא, שעל-ידי שלא אכל, לא היתה דעתו צלולה, כי על-ידי האכילה נכנע הפסילות ונתגדל השכל; אבל כשאוכל פוזלל וסובא, שזה בחינת פגם המזבח, אזי יונקים הקלפות, דהיינו הפסילות, יותר מהראוי ואזי מתגבר הפסילות על השכל; אבל על-ידי אכילה פראוי נכניעין פנ"ל:

וזה בחינת (ובחיים נני): מזבח בחלקו של טורף, זה בחינת (תהלים קיא): טרף נתן ליראוי, בחינת אכילה בכשרות, שעל-ידיהו מכניעין ומורפין אותן, הינו את הקלפות והפסילות; אבל על-ידי פגם המזבח, הינו פגם האכילה, על-ידיהו נותן פח להפסילות, ונעשה מ"טורף" טורף הדעת, שמתגבר על-ידי זה פנ"ל:

ד ולהשלים פגם המזבח הוא על-ידי גרים, כי כל העבודה-זרה אין להם פח כי אם מפגם המזבח, וזה שכתוב (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי; כי אף שהם עובדי עבודה-זרה, כל פחם הוא בא מפגם חלקי המזבח, ועל-כן אמר השם יתברך: מקטר ומגש לשמי; כי פחם הוא מהניצוץ הקדוש של המזבח דקדשה שגפל לשם; ועל-ידי הגרים, על-ידי שכל אחד משליך אמונתו והולך אחר אמונת ישראל, על-ידיהו מכניע העבודה-זרה, שנעשה מפגם חלקי המזבח, ואזי חוזרין ניצוצי חלקי המזבח למקומם ונשלם המזבח:

וזה בחינת (תהלים סח): על ישראל גאותו - כשנגלה גאותו ותפארתו על ישראל, אזי: ועזו בשחקים. עז זה בחינת יראה פנ"ל: מנין שהתפלין הם עז וכו', דהיינו שנתגלה יראתו אפלו על שנאני שחק, כי מתפעל נפש הרואה פנ"ל. ועל-ידי התגלות ההתפארות, שזה בחינת התגלות היראה, על-ידיהו נתגלה הרצון, שזה בחינת אהבה, כי כן דרך המלך ביום גנוסיא דמלכא, שלובש בגדי התפארות, שאז נופל יראה גדולה על כלם, והכל חרדים וזוחלים מפניו, שאחר-כך מגלה המלך רצונו לכל אחד ואחד, ומחלק ונותן מתנות לכל אחד ואחד לפי פבודו, כפי רצון המלך ואהבתו שיש לו לכל אחד ואחד, שזהו בחינת אהבה. וכמו שעל-ידי התגלות ההתפארות שמגלין הצדיקים, שמתפאר השם יתברך עם ישראל, על-ידיהו הם מגלין הרצונות של השם יתברך שיש בכל דבר ודבר פנ"ל, כן ביום גנוסיא דמלכא, שאז הוא התגלות ההתפארות, אזי הוא התגלות רצונו יתברך, כי אחר-כך הוא מגלה רצונו לכל אחד ואחד ונותן להם מתנות ומרומם קרנם, לכל אחד ואחד כפי רצונו פנ"ל. וזה בחינת התגלות האהבה, כי מתחלה, בעת התגלות ההתפארות, נפל פחדו ויראתו על כלם, ואחר-כך, כשרואים רצון המלך וקרבתו לכל אחד ואחד, על-ידיהו מתקרבים אליו ואוהבים אותו:

(פרוש, כמו שעל-ידי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר עם ישראל, על-ידיהו היו כל הרצונות של הבריאה פנ"ל, כמו-כן על-ידי היראה, שנעשה מהתגלות ההתפארות הזאת פנ"ל, על-ידיהו נתגלה אחר-כך הרצון, שמתרצה המלך אחר-כך לכל אחד ואחד ומקרנם ברצונו וכו' פנ"ל, שזהו בחינת אהבה פנ"ל. נמצא, שיראה ואהבה נמשכין על-ידי הצדיק, שמגלה ההתפארות, שעל-ידיהו מוצא כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל הבריאה וכו' פנ"ל, שעל-ידיהו נעשה יראה ואהבה פנ"ל):

וזה בחינת (תהלים סט): כי תפארת עזמו אתה, וברצונך תרום קרננו. תפארת עזמו זה בחינת היראה, שנתגלה על-ידי התגלות ההתפארות פנ"ל, כי עז הוא בחינת יראה פנ"ל, ואזי: ברצונך תרום קרננו; כי מגלה רצונו ומרומם קרנם של כל אחד ואחד פנ"ל, שעל-ידיהו התגלות האהבה פנ"ל. נמצא, שהצדיק מגלה היראה והאהבה:

ב וכשנחשך אצל אחד היראה והאהבה בבחינת (ישעיה ט): אלביש שמים קדרות ושק אשים פסותם; שמים זה בחינת אש ומים, הינו יראה ואהבה, נתלבשים בקדרות ונחשכים ונתכפסים בשק, דהיינו שנחשך אצלו היראה והאהבה - זה מחמת שנחשך אצלו אור הצדיק, שממנו מקבלין יראה ואהבה פנ"ל:

כי לפעמים יש שנחשך אצל אחד אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולראות אורו הגדול, ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול לטעם ולהבין ולראות אורו הגדול של הצדיק, שעל-ידו יוכל לבוא לתכלית הטוב. וכמו שמצינו גפי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן-עדן, שדרך שם עולין כל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף-על-פי-כן אצלו היה מקום חשך ואפלה, ועל-כן מכרו

מכמה נפשות ישראל, כי בזה הוא מגדיל מאד השטח של האויר הנח והנדק כנ"ל, כי בצדקה שנותן להם לבד הוא קונה לו רעים רבים מאד, כי הם כלולים מהרבה נפשות, שעל-ידיה מתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנדק כנ"ל:

ואזי, כשהאויר נח ונדק, אזי כשמדבר זה שיכול לדבר דבור הישראלי, הינו דבור הקדוש, אזי זה הדבור נכתב ונחקק בהאויר, בבחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר; ואזי הולך הדבור ונשמע למרחוק בבחינת (אסתר ט): ושמעו הולך בכל המדינות; כי מחמת שהאויר נח ונדק יכולים לשמע למרחוק, ואזי זה הדבור נכתב בספריהם של העכו"ם, מדינה ומדינה ככתבה, ואזי מוצאים העכו"ם בספריהם הפך אמונתם, כמו שמצינו כמה גרים שנתגירו מחמת זה, מחמת שמצאו בספריהם הפך אמונתם. ומאין בא זאת, שימצאו עתה מה שהוא מתנגד לאמונתם? אך זה בא על-ידי הדבור של הצדיק, שנחקק ונכתב בהאויר בבחינת: לשוני עט סופר מהיר; והאויר היה נח ונדק על-ידי בחינת: הון יסוף רעים רבים; עד שהלך הדבור בבחינת: ושמעו הולך בכל המדינות, ונחקק ונכתב שם בספריהם, ועל-ידי בחינה זאת מצאו בספריהם הפך אמונתם, ועל-ידיה נתגירו, כמו שמספרין מכמה גרים שנתגירו על-ידיה, על-ידי שמצאו בספריהם הפך אמונתם, וכל זה נמשך מבחינות הנ"ל, כנ"ל:

וזה בחינת (אסתר ו): וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי. מרדכי הוא בחינת הפירה בעבודת-הזרה, כמו שכתוב: איש יהודי; כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי ט): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי, הינו שהדבורים שהגיד מרדכי, שהם דבורים של כפירת עכו"ם, הם נכתבים בהאויר, עד שנמצא כתוב בספריהם כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי - שהדבורים אשר הגיד מרדכי, שהם דבורי אמונה של הצדיק האמת, נמצא כתוב בספריהם, כי הדבור של הצדיק הלך למרחוק, עד שנכתב ונחקק שם בספריהם, שעל-ידיה נמצא בספריהם הפך אמונתם, כי נמצא בספריהם הדבורים קדושים אשר הגיד מרדכי, שהוא בחינת הצדיק כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי, כנ"ל. ואזי, כשפאים אלו העכו"ם ומוצאים שם הפך אמונתם, מזה נעשה גרים, בבחינת (אסתר ח): ורבים מעמי הארץ מתיהדים:

ו אך מאין בא, שאלו דיקא ימצאו בספריהם הפך אמונתם ויחזרו ויכירו אמונת ישראל, והאחרים אינם מוצאים כלל ונשארים באמונתם? אך דע, שזה מחמת בחינת הטוב, הכבוש תחת ידם, הינו בחינת חלקי נשמות ישראל הכבוש אצלם, כי כל הטוב הוא רק בחינת נשמות ישראל, הינו כשמתגברים העכו"ם ואינם מניחים לישראל לעשות מצוות, כמו שהיה נמצא, שגורו שלא ימולו את בניהם ושיחללו את השבת (ע' ר"ה ימ, ב"ב ס: מעילה ז). נמצא, שהטוב שהיו ישראל צריכין לעשות, הוא כבוש תחת ידם, וכן כשמונעין את ישראל מעבודת השם ותברך על-ידי גרמא שגורמין על-ידי המסים וארנוניות שמטילין עליהם, וכן על-ידי שמונעין טובות מישראל, שעל-ידי כל זה נכבש הטוב תחת ידם, דהינו חלקי נשמות ישראל.

וזה בחינת (במדבר כג): לא ישכב עד יאכל טרף, ודם חללים ישתה; ותרגמומו: ונכסי עממיא יירת. יאכל טרף זה בחינת שלמות המזבח, בחינת: מזבח בחלקו של טרף כנ"ל, וזה נעשה על-ידי: ונכסי עממיא יירת; הינו על-ידי גרים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב דף מב, נג: קמט, ובכמה מקומות) לענין ירשת הגר: כל הקודם בנכסי הגר - זכה:

ה אך איך אפשר לעשות גרים, והלא הם רחוקים מאד מקדשת ישראל, ומאין בא זאת שיבוא להם על הדעת שיתגירו? אך דע, שזה נעשה על-ידי בחינת (משלי יח): הון יסוף רעים רבים; הינו על-ידי צדקה שנותן לתלמיד-הכם, שהוא כלול מכמה נפשות ישראל, כי באמת, איך אפשר לעכו"ם לבוא לאמונת ישראל, והלא הם רחוקים מאד מישראל, ואיך אפשר לדבר להם שישמעו ויבואו להאמונה הקדושה? אך כמו כשאחד רחוק מאד מחברו, ואי אפשר לדבר אליו שישמע, צריך לכתב לו פתב, בן צריך לשלח בחינת פתב להם, עד שיוכלו לשמע, אף שהם רחוקים. כי עקר חוש השמועה הוא מחמת שאותיות הדבור נחקקים באויר, והאוירים מפים זה בזה, עד שבא לאזן השומע, ועל-כן כשהאויר נח ונדק וצלול, אזי כשמדבר אחד שיכול לדבר, אזי נשמע הדבור למרחוק, כמו שרואין בחוש, אבל כשיש רוח סערה, אזי אי אפשר לחברו לשמע, כי הרוח מבלבל ומפריד חלקי האוירים ונתפזרים, עד שאי אפשר לחברו לשמע אפלו הקול, מכל-שכן הדבור בעצמו:

ועל-ידי צדקה הוא לוקח נפשות, כי לוקח לעצמו רעים ואוהבים, כמו שאמר מנבו (ב"ב יא): אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי נפשות. נמצא, שכל מה שנותן צדקה ליותר אנשים, על-ידיה הוא קונה לו רעים יותר, ועל-ידי זאת האהבה, שקונה על-ידי הצדקה, על-ידיה נדפדף האויר, וכל מה שנותנים ליותר אנשים צדקה וקונה אהבה עם יותר אנשים, על-ידיה נתרבה יותר האויר הנח והנדק, כי אהבה הוא אתדפקות רוחא ברוחא, דהינו רוח האוהב ברוח הנאהב, שזה בחינת אויר הנח, שרוחם נחים זה מזה, כי אין רוח רעה, שהוא שנאה, שיפריד ביניהם, כי השנאה היא בחינת רוח רעה, כמו שכתוב (שופטים ט): וישם ה' רוח רעה בין אבימלך ובין אנשי שכם; ופרש רש"י: שנאה. נמצא, ששנאה הוא בחינת רוח רעה, כלבול האויר, שעל-ידיה אין יכולין לשמע הדבור. ולהפך, אהבה ורעות הוא בחינת אויר הנח והנדק, שעל-ידיה נשמע הדבור למרחוק, וזה נעשה על-ידי צדקה, בחינת: הון יסוף רעים רבים, שעל-ידי צדקה הוא לוקח לו רעים ואוהבים, שעל-ידיה נעשה בחינת האויר הנח והנדק כנ"ל:

וכל מה שמרבה לתן צדקה ליותר אנשים, נתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנדק, כי כשנותן צדקה לאיש אחד, נמצא שקונה לו אוהב אחד, ואזי נדפדף רוחו ברוחו, ונעשה שטח קטן של אויר הנח והנדק, וכשנותן צדקה לשני אנשים, נעשה שטח יותר גדול של אויר הנח והנדק, וכן כל מה שמרבה לתן ליותר אנשים וקונה לו רעים ואוהבים יותר, בבחינת: הון יסוף רעים רבים, נתגדל ונתרבה יותר ויותר השטח של האויר הנח והנדק; ועל-כן העקר לתן צדקה לצדיקים ובעניים הגונים, שכלולים

לקומי

ויהי הם מריקים שקיהם זו

מוחר"ז

שעל-ידי-זה נעשה אויר מעופף, שגודכך האויר כנ"ל, על-ידי-זה נעשה בחינת שדי, הינו תשובה וגרים, כי שדי הוא בחינת תשובה כנ"ל:

ז ודע, שלפעמים, כשהרע רואה שהטוב משתוקק וממשיך עצמו ורוצה לחזר למקומו, אזי הם מתגברים על הטוב ביותר ומביאים אותו לתוך העלמה יתרה, דהינו שמביאים אותו לתוך פנימיות מחשבתם, דהינו שמתחילים לחשב מחשבות על זה הטוב, ועל-ידי-זה מכניסים את הטוב בתוך העלם והסתר יותר בפנימיות מחשבתם, ואזי יוצא הטוב על-ידי הולדה שמולודים, כי הטוב הוא גנוז ונעלם בפנימיות מחשבתם ומחם כנ"ל, ומשם ההולדה, ועל-פני יוצא הטוב בנרע הילודים, ואזי אין פה בהרע של הילודים להתגבר על הטוב שבתוכם, ואזי יוצא הטוב על-ידי הילודים, ונעשו גרים:

וזה בחינת (תהלים פ): ה' יספר בכתב עמים, זה ילד שם סלה. בכתב - זה בחינת הטוב, שיוצא על-ידי בחינת הכתב כנ"ל. וזהו: זה ילד שם סלה - שנתלבש הטוב בהילודים ויוצא על-ידם כנ"ל. וזה שפרש רש"י: זה ילד שם - שהם ישראל שגממעו בעפ"ם, הינו בחינת הטוב הפבוש אצלם, שהוא בחינת חלקי נשמות ישראל כנ"ל:

וזה בחינת: לא ישכב עד יאכל טרף - זה בחינת שלמות המזבח כנ"ל; ודם חללים ישפה, ותרגומו: ונכסי עממיא יירת - הינו בחינת גרים הנ"ל. וזה: ונכסי עממיא - הינו בחינת הטוב שנתכסה אצל העפ"ם, שהביאו אותו בהעלם והסתר בפנימיות מחשבתם כנ"ל, שיוצא על-ידי זרע הילודים ונעשין גרים, ועל-ידי-זה נשלם המזבח כנ"ל:

ח וזה פרוש (ב"ב עז): רב ספרא משתעי: ומנא חדא הוה קאזלינא בספינתא, וחזינן ההוא פורא, דאפיק רישא ממיא, ואית לה קרני, וחקק עליה: אנא בריה קלה שפנים, והוינא שין פרסה, ואזלינא לפמא דלוינתו. אמר רב אשי: תהוא עזא דימא תוי, דבחישא ואית לה קרני:

תוינא האי פורא דאפיק רישא ממיא וכו'. פורא - זה בחינת הטוב, שהם חלקי נשמות ישראל עם הגרים הנ"ל, כי דגים אסיפתן הוא מטהרתן (ע' חולין כו:), זה בחינת חלקי הנשמות בחינת: רוחו ונשמתו אליו יאסף (איוב ד), ובחינת גרים, בבחינת (תהלים מ): נדיבי עמים נאספו; ועל שם זה החקמים נקראים בעל-יאספות (קהלת יב), שהם מאספים הטוב עם הגרים. וזה הטוב עם הגרים אפיק רישא ממיא - הינו שמוציא את השכל משטיפת המים הידוניים, שהוא הפסילות השופף על השכל כנ"ל.

ובתחלה זה הטוב הפבוש אצלם זוכר שבא ממקום קדוש ועליון מאד, אך אחר-כך הם מתגברין על זה הטוב וכובשים אותו תחת ידם, עד שנתפס ונקשר אצלם, עד שהטוב בעצמו שוכח מעלתו, ועל-ידי הדבור הישראלי, שיוצא ונכתב בספריהם כנ"ל, אזי זה הטוב הפבוש שם מוצא אותו בספריהם, דהינו שמוציא שם הפך אמונתם, ואזי נזכר זה הטוב את מעלתו, אך שבא ממקום עליון מאד, דהינו שהוא חלקי נשמות ישראל, שכל העולמות נבראו בשבילם, והמה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו (דברי הימים א' ד), כי הקדוש-ברוך-הוא נמלך עם נשמות ישראל לברא את העולם (ב"ר פ"ח מדרש רות פ"ב), ואזי מתחיל זה הטוב להצטער ולהתגעגע על אשר נפל ממקום גבוה כזה, ועתה היא כבושה בידם, ויבוא, חם ושלום, לכליון והפסד, ורוצה להמשיך ולחזר למקומו; ומחמת שכבר נקשר ונתפס מאד הטוב אצלם בקשרי קשרים, על-פני כשמתחיל הטוב לחזר, אזי מושך ותולש עמו עוד מהרע שלהם. וזה הוא בחינת הגרים שבאים להתגבר, שהם בחינת הרע שנתלש מהם עם הטוב, על-ידי שחזר הטוב למקומו, כי אי אפשר להטוב לחזר בעצמו, מחמת גדל ההתקשרות שנתקשר ונתהדק שם מאד, ובהכרח שיתלש עמו מהרע, וזה הוא בחינת הגרים:

וזה בחינת (ישעיה מד): זה יכתב ידו לה' - פרש רש"י: אלו בעל-ידי-תשובה, הינו בחינת הטוב, ששכב וחזר למקומו. וזה נעשה על-ידי בחינת כתב כנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל. ובשם ישראל יכנה - אלו הגרים, כי על-ידי ששכב וחזר הטוב, על-ידי-זה נעשה גרים כנ"ל:

וזהו: בכתב ישראל לא יכתבו, ואל אדמת ישראל לא יבאו (יחזקאל י); הינו כשאין בחינת כתב ישראל, שעל-ידו נעשין גרים כנ"ל, על-ידי-זה: ואל אדמת ישראל לא יבאו - הינו שאין זוכים לשלמות המזבח, שנקרא מזבח אדמה (שמות כ' וע' ב"ר פ' יד), ששלמותו על-ידי גרים כנ"ל:

וזהו (דה"א כח): הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל; כי שלמות השכל הוא על-ידי כתב כנ"ל, כי על-ידי כתב הנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל, על-ידי-זה נעשין גרים, ועל-ידי גרים נשלם המזבח, ועל-ידי שלמות המזבח נשלם השכל כנ"ל. נמצא, שעל-ידי בחינת הכתב הנ"ל נשלם השכל, וזהו: הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל, כנ"ל:

וזהו: לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך - זה בחינת תשובה, שחזר הטוב למקומו כנ"ל, כי שדי הוא בחינת תשובה, ששכב בתשובה על פנים עבודה-זרה, כי שדי הוא בחינת: שיש די באלקותי לכל בריה (ו'), ואין צריך לשום עבודה אחרת. להפנות אלקי כל רשעי ארץ - זה בחינת הגרים, יפירו וידעו כל יושבי תבל - זה בחינת שלמות הדעת שנעשה על-ידי-זה כנ"ל. וזה: והיה שדי בצריך, וכסף תועפות לך (איוב כב) - שעל-ידי בחינת כסף תועפות, הינו בחינת: הון יסוף רעים רבים,

(ג) כמובא בפירוש רש"י לך-לך יז.

הגדול, הוא תלוי בשלמות המעשים ובזכות השכל. ויאמר להם יעקב אביהם - הינו תוכחות השכל, שמוכיח את החמרים, שהם כלי המעשה, שהוא תולה הפרחון בכלי המעשה. וזה: אתי שפלתם - שעלידי המעשים העכורים גורמים פליון והפסד להשכל. יוסף איננו - זה בחינת: הון יוסף רעים רבים, הנ"ל. ושמועון איננו - זה בחינת: ושמועו הולך בכל המדינות, הנעשה עלידי בחינת הון יוסף כנ"ל. ואת בנימין תקחו - זה בחינת: מובח בחלקו של טורף, שהוא בנימין, שעקר שלמות השכל תלוי בזה כנ"ל, דהינו שהשכל מוכיח ואומר, שעקר החסרון שנתעבר המוח הוא תלוי רק בכלי המעשה, דהינו צדקה, שהיא תלויה במעשה, בחינת (ישעיה לב): והיה מעשה הצדקה; שעלידיה נשלם השכל כנ"ל, כי כשנותנין צדקה, עלידיה נעשין גרים כנ"ל, ועלידיה נשלם המזבח, שהוא בחינת שלחנו של אדם, דהינו שזוכין לאכל בקדשה, ואזי נשלם השכל, ואזי זוכין לראות אור הצדיק, ועלידיה מקבלין ממנו יראה ואהבה כנ"ל:

יח

לשון רבנו זכרנו לברכה

רשב"ם:

קרמליתא. ארנו: דמקרי בירשא. קד שמו: פר אמוראי. אדם שיוצע לשוט במים: בעי דנשמטה לאטמא. שבקש לחתוך ורכו. ורק לה חלא. המין, וברח מריחו לים: למשדרא פה. להצניע בו:

רבי יונתן משתעי: זמנא חדא הוה קאזילנא בספינתא, וחזינן ההוא קרמליתא, דהוה מקבעי פה אבנים טובות ומרגליות, וחדרי לה מיני דכורי דמקרי בירשא. נחית פר אמוראי לאתווי, ורגש. ובעי דנשמטה לאטמא, וזרק זיקא דחלא ונחת. נפק ברת קלא ואמר: מאי אית לבו פהדי קרמליתא דדכיתנהו דרבי חנינא בן דוסא, דעתידה לשדרא תבלתא פה לצדיקי לעלמא דאתי (בבא בתרא עה):

רבי יונתן משתעי: זמנא חדא הוי קאזילנא בספינתא, וחזינא האי קרמליתא וכו':

א דע, פי לכל דבר יש תכלית, ולתכלית יש עוד תכלית אחר, גבוה מעל גבוה. למשל: תכלית בנין הבית - כדי שיהא לאדם מקום לגנוח, ותכלית המנוחה - כדי שיוכל פתח הנה לעבד את השם, ותכלית העבודה וכו'. ותכלית של כל דבר הוא מחבר להמחשבה והשכל יותר מהדבר שנה התכלית בא ממנו, וקרוב התכלית להמחשבה בקרוב יותר מהדבר, פי סוף מעשה - במחשבה תחלה. נמצא, שהסוף והתכלית הוא תחלה במחשבה וקרוב לה, ומהתכלית גשתלשל המעשה. למשל: כשעולה במחשבה לבנות לו בית, בודאי הבית אינו נבנה בבת אחת, אלא צריך להכין עצים ולסתת ולבנות כל עץ ועץ לפי צרכו, ואחר כך נבנה ונשלם הבית. נמצא שלמות הבית, שהיא תכלית הבנין וסופו, היה במחשבה תחלה. נמצא, שהתכלית הוא קרוב למחשבה ביותר מהתחלת המעשה:

והוי לה קרני, וחקק עליהו: אנא בריה קלה שפיים, והוינא שין פרסי, ואזילנא לפמא דלוינתו. קרנא - זה בחינת צדקה, שהוא בחינת: הון יוסף רעים הנ"ל, שהוא עקר הקרן הקיימת לעולם הבא, כמאמר מנבו (כ"ב יא): אבותי גנזו למטה, ואני גנזתי למעלה. וחקק עליהו - הינו עלידי הצדקה נעשה חקיקה, בחינת הכתב הנ"ל כנ"ל, בבחינת: ושמועו הולך בכל המדינות, להטוב הכבוש בין העפויים ומעוררו בתשובה לשוב לשרשו, פי הטוב זוכר את עצמו. אנא בריה קלה שפיים - הינו שאני למעלה מכל העולמות. ים - הינו המ"ם הוא ארבעה עולמות, יו"ד הוא בחינת החכמה, שמתפשט בכל העולמות, כמו שכתוב (תהלים קד): פלם בחכמה עשית. וזהו: בריה קלה שפיים - הינו שפמו שהדבר הקל הוא צף למעלה, פן הנשמה, שהוא הטוב, הוא למעלה מכל העולמות. והוינא שין פרסה - דהינו שהנשמה נזכרת, שהיתה בבחינת: ישראל עלה במחשבה תחלה, והקדוש ברוך הוא נמלך בה בכריאת העולם, בבחינת: המה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו - שנמלך בנשמותיהן של ישראל בשעת בריאת העולם. דהינו שהיא נזכרת, שהיתה במעלה גדולה כזו כנ"ל, ועתה היא הולכת לכליון והפסד, חס ושלום. שיי"ן זה בחינת המחשבה, שנחלקת לשלש ראשים: מחשבות שכליות, מחשבות מדותיות, מחשבות מעשיות. פרסה - בחינת רגל, הינו עצה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגלך - הנמשכים אחר עצתך. הינו שהנשמה נזכרת, שהיתה תחלה במחשבה, ובה נמלך ונתנועץ בכריאת עולמו. והשתא אזילנא לפמא דלוינתו - הינו לכליון והפסד, חס ושלום, ועלידיה מרחמת על עצמה ונתעוררת לשוב לשרשה כנ"ל, ונעשין בעלי תשובה וגרים כנ"ל. אמר רב אשי: האי עזא דימא דבחישא ואית לה קרני - עזא זה בחינת עז, הינו יראה, בחינת: פי תפארת עזמו אתה הנ"ל. דבחישא - הינו בחינת הצדיק, שמתפשט תמיד אחר ההתפארות שבכל אחד מישראל כנ"ל. ואית לה קרנא - הינו בחינת: וברצונך תרום קרננו; הינו האהבה שנתגלה עלידי הצדיק כנ"ל, פי עלידי כל בחינות הנ"ל נתגלה אור הצדיק, שעלידיה זוכין ליראה ואהבה כנ"ל:

מ וזה: ויהי הם מריקים שפיהם - הינו בחינת: לבשו שמים קדרות ושק וכו'. שמים - הינו יראה ואהבה כנ"ל. וכשהם מריקים את השק והחשך מן היראה והאהבה, והנה איש צרור כספו בשקו - צרור כספו זה בחינת הצדיק, בחינת (משלי ו): צרור הכסף לקח בידו, שהם הצדיקים, כמו שפרש רש"י שם. בשקו - הינו שאור הצדיק נתחשף ונתלבש ונתכסה בקדרות ושק, הינו שמרגישים שהשק והחשך שהיה על היראה והאהבה, זה מחמת שק וחשך שנחשף להם אור הצדיק כנ"ל:

ויראו את צררות כספיהם המה ואביהם - הינו שראו והכירו, שצררות כספיהם תלוי בהחמור והצורה, שנקרא: המה ואביהם. המה - זה החמר, שהם כלי המעשה; ואביהם - הוא השכל, שנקרא אב, בחינת אב בחכמה (י); הינו כנ"ל, שהתגלות אור הצדיק, שזוכו להכירו ולהבין ולטעם ולראות אורו

(ד) מגלה יג.

וזה בחינות: קרמליתא דמקבעי בה אבנים טובות. קרמליתא - פרש רשב"ם: ארגו. ארגו זה בחינות רגו הנ"ל, ואבנים טובות זה בחינות עטרה הנ"ל, בחינות רחמנות הנ"ל, וחדרי לה מיני דבורי דמקרי פירשא - זה בחינות אמונה, כמאמר (מגילה יא): תחת הנעצוץ יעלה ברזש - זה מרדכי, ונקרא יהודי על-שם שקפר בעבודת-אלילים, כמאמר (שם יא): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי:

ג ולפעמים חושב אדם בעצמו, שיש לו רחמנות על העולם ורוצה בהנהגתו, ובאמת זהו הרודף אחר הכבוד ותולה רדיפתו ברחמנות, ובאמת הוא רחוק מרחמנות הזה. פי כל זמן שאין לאדם אמונה בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי אין לו לקבל המלוכה והנהגה; ואפלו מי שמאמין באיזה דבר שהוא מדרכי האמורי (*), אף-על-פי שהוא מאמין בהשם ותפודה, בודאי אין לו לקבל המנהיגות, כי המנהיגות עקרה בבחינת רחמים, ועקר הרחמים בהסרת עכו"ם, אפלו שמץ עכו"ם, ואפלו כשהוא אומר: צבי הפסיו (*), אין לו רחמנות בשלמות, בכך אין לו לקבל המנהיגות, אפלו מי שיש לו אמונה גדולה, עד שיפשפש את עצמו, שלא ישאר אצלו אמונות שאין צריך להאמין, כגון דרכי האמורי הנ"ל, ושהיה תמים עם ה' אלקיו (ס), אז הרחמנות באמת, ולו ראוי להנהיג. אבל מי שאין לו אמונה בשלמות, ונדמה שיש לו רחמנות על העולם, ורוצה להנהיג את העולם - זה בחינת (סוטה מט): והמלכות תהפך למינות; כי מעט המינות פוגם במלכות, בבחינת ההנהגה, ומהפכה למינות כמו שמהפך את המלכות לעצמו, שהוא מין מעט:

ד ודע, שהאמונה היא מחזקת תמיד במלכות והנהגה, שלא יקח אותה זר שאין ראוי לה. ודע, שעקר המלכות שרשה בחכמה, בשביל כדי לידע איד להנהיג ולמלא. לכן יש לכל מלך חכמים ויועצים, כי בזה תפון מלכותו ויתקיים מדינתו. וזה בחינות (דברים ג): ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם; הינו על-ידי ראשי-עם, שהם המחזין והחכמה, על ידם תפון בחינת המלכות. ועל-ידי אהבת החכמים תפון המלכות; וכשפא למלך איזהו שגאה על החכמים, ידוע להוי לה, שמן השמים יורידוהו ממלכותו, כי אין קיום לעולם בלא החכמה, בבחינת (משלי כט): מלך במושפט יעמיד ארץ. והמושפט הוא בחינת חכמים, בבחינת (ויקרא כו): ואם את מושפטי תגעל נפשכם; ודרשו (י): זה השונא את החכמים. נמצא, זה שאין לו אמונה בשלמות מחמת דרכי האמורי, כשפא לקח לעצמו המלכות והנהגה, והוא אין ראוי לה, אזי האמונה שפסיב ההנהגה, המחזיק בהנהגה שלא יגע בה זר, הוא מפיל לאיש זה לשנאת חכמים, כדי שלא יתקיים בידו המלכות והמנהיגות, ובודאי לא יתקיים בידו, כי עקר המלכות תלוי במושפט כנ"ל, אלא-אם-כן זה המחזיק במלכות מתגבר באפיקורסות ומינות, עד שמפריד את האמונה מהנהגה, מבחינת המלכות, מלהחזיק במלכות - אזי יכול להיות שיתקיים המלכות בידו, כי אין מי שיפיל אותו לשנאת חכמים, כי האמונה נפרדה מהמלכות:

ב ודע, שהתכלית של הבריאה הוא שעשוע עולם הבא, ואי אפשר לקרב זאת התכלית למחשבות בני-אדם, כי זאת התכלית עליו נאמר (ישעיה סד): עין לא ראתה וכו'. אבל הצדיקים באמת, גם הם יכולים לתפס במחשבתם תכלית עולם הבא, וכל אחד ואחד מישראל, לפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק, כן מקבל ממנו גם-כן זאת התכלית, כפי הפרת הפעם ברחמנות, הינו כשפא אדם לכלל פעם, לא יפעל בכעסו שום אכזריות, ואדרבא, ימתיק הפעם ברחמנות, בבחינת: ברגו רחם תופור (חבקוק א); ועל-ידי-זה נעשה עטרה לעניים, הבורחים מפכוד ושררה ועושין עצמן כשירים, וכשנתעטרין בעטרה של רחמנות בבחינות (תהלים ap): המעטרכי חסד ורחמים, אזי מקבלין את הכבוד והשררה בעל-פיהם. וזה בחינות (ישעיה כח): עמרת צבי לשאר עמו - למי שמששים עצמו כשירים (מגילה טו):

כי זה שהצדיק בורח מהשררה והכבוד, ואינו רוצה להנהיג את העולם - זאת המחשבה בא להם מבחינת הסתרת פני ה' / על-ידי מעוט אמונה שיש בישראל, כי לפי רב הפירה, חס ושלוש, כן הסתרת פני ה' / ואין רוצה להנהיג אותם. וההסתרה הזאת היא בחינות כעסו וחרון-אפו, הפא על-ידי עבודת-אלילים, כמאמר: כל זמן שיש עבודת-אלילים בעולם, חרון-אף בעולם (ספרי פ' ראה). ואפלו כשאין עבודת-אלילים בעולם, אלא שהאמונה אין בלבד בשלמות, אז גם-כן חרון-אף והסתרתו לפי התמעטות האמונה, ומחמת שחרון-אפו כרגע, כמו שכתוב (תהלים ג): כי רגע באפו; על-ידי-זה אין נרגש אלא כשיש עבודת-אלילים בעולם, אבל בלא עבודת-אלילים, אלא בחסרון משלמות אמונה, אזי בודאי אינו נרגש מעט חרון-אף שבחלק הרגע, ואין נכר הסתרת פני ה' / אבל ההשתלשלות של חרון-אף כשפא להצדיקים, אזי מסתירים פניהם מהעולם, ואינם רוצים להנהיג את העולם. ומחמת שהחרון-אף הוא מעט מן המעט מחלק הרגע, על-ידי-זה אינם תולים הסתרת פניהם ברגו, אלא תולים הסתרת פניהם בקטנותם, ועושים עצמן כשירים, ואומרים שאינם ראויין להנהיג העולם; ובאמת גם הם אינם יודעים ומרגישים את חרון-אף, כי הוא מעט מן המעט:

וזהו כשהקטין משה את עצמו מלילך למצרים ולהיות מנהיג, אמר (שמות ג): מי אנכי בי אלק אל פרעה, ושאר דבריו - כתוב (שם ד): ויחר אף ה' במשה. פרוש, זאת ההקטנה, שלא רצה להיות מנהיג, זה מחמת שגשתלשל בו חרון-אף ה' כנ"ל, אבל על-ידי שנמתק הרגו והחרון-אף על-ידי רחמנות כנ"ל, אז נמתק חרון-אף שיש בתוך הצדיקים על-ידי הרחמנות, ואז הרחמנות גובר עליהם, ומרחמים על העולם, ונתרצים בהנהגתו, ומקבלים על עצמן השררה של ההנהגה, וכזאת הרחמנות הם מנהיגים את העולם בבחינת (ישעיה מט): כי מרחמם ינהגם. נמצא, שזאת הרחמנות היא עטרתם, שמעטר אותם במדת מלכות ומנהיג:

(א) דברים יח. (ב) בתורת כהנים, ומובא בפרוש רש"י שם. (*) עיין תוספתא שבת פ' ז-ח. (** סנהדרין דף סה ע"ב.

לאות, ואין לה תמונה, ואותיות הם במלכות ומנהיגות הנ"ל, בבחינת: מלכות - פה (ח), כי עקר ההנהגה - עלידי הדבור, כי אי אפשר להנהיג ולצוות אלא עלידי הדבור:

נמצא, עלידי השלמות אותיות אמונה שבמלכות, עלידייה הצדיקים יודעים את התכלית של עולם הבא, כי הצדיקים המנהיגים את העולם בבחינת צדיק מושל (שמואל ב, כ), הם אוחזים במדת המלכות, ועלידי אחרותם במלכות אוחזים באותיות שבה, ועלידי אחרותם באותיות השלמים הם אוחזים בתכלית, שהיא שלמות האותיות, שהיא בחינת יו"ד, בחינת עולם הבא:

וזה בחינת תכלית, שהיא בחינת תכלית (ח), שנתגלה בתוך הקרשלייתא, בתוך המנהיגות והמלכות הנ"ל, עלידי אשת רבי חנינא בן דוסא, עלידי "אבנים שלמות הבנה", לצדיקיא לעלמא דאתי - שהצדיקים משיגים התכלית, שהוא עלמא דאתי כנ"ל. וזה בחינת (משלי א): ככל דרכך דעהו - שיוכל אדם להשיג התכלית בכל דבר, כי כל דבר נברא באותיות, ובכל אות יש בו שלמות, הינו הנקדה אחרונה, שהיא יו"ד, בחינת עולם הבא, שהיא התכלית, המשלים תמונת האות כנ"ל:

והתכלית נקרא תכלית, כי התכלית מערב שחר עם לבן, והוא גון שבין שחר ולבן, וכשנתחבר שחר ולבן, כמו הפתב, שהוא בחינת שחר עלגבי לבן, בודאי תחתיות האות הדבוק וקרוב להגיר, שהוא לבן, במקום הדבוק והקרוב, שם הם מערבים שחר עם לבן, בבחינת תכלית; ותחתיות האות הוא הפוף והתכלית, כי כשהפוף פותב ומעמיד הקנה והעט עם הדיו על הגיר, בודאי הדיו רחוק מהגיר מעט, עד שהפוף מעמיק העט עם הדיו בתוך עמק הגיר, ואז נדבק שחרות הדיו בעמק הקרוב גדול. נמצא, שהקרוב הוא סוף ותכלית, ובמקום הקרוב, שם הגיר והדיו הם מערבים בבחינת תכלית כנ"ל, כי כן הדבר, שהתכלית, שהוא סוף המעשה, הוא במחשבה תחלה וקרוב להמחשבה כנ"ל:

[נראה לעניות דעתי לפרש, כי סוף המעשה הוא בחינת שחרות, ותחלת המחשבה הוא בחינת לבן העליון, כדוגע. נמצא שפוף המעשה, שהוא התכלית, שהוא במחשבה תחילה וקרוב להמחשבה, הוא בחינת תכלית, שהוא חבור שחר ולבן, והבן:]

ח וזה דוקא בתקול שיצא, כי בחינת בתקול, התכלית של כל הדברים, הינו שמהפך כל דבר מראשו לסופו, שהוא התכלית, בבחינת: איזהו חכם - הרואה את הנולד (תמיד דף לב); שהוא הפוף והתכלית. כי בתקול הוא מה ששומעין בשאחד מוציא קול ביער או במקום אחר, אז שומע פאלו אחר גם כן מוציא קול כזה, וזה אנו שומעין בחושנו, כשאדם מוציא איזהו דבור, אזי שומעין גם כן זה הדבור בעצמו.

וזה: ונחת בר אמוראי לאתווי, ובעי דנשמטה לאטמה. בר אמוראי - זה שאין לו אמונה בשלמות כנ"ל. אטמה - זה בחינת (ישעיה ז): אטם אזנו משמע דמים - דלא שמע בזילותא דצורכא מדרבנן (מכות כה). הינו בירשא הנ"ל רצה להפיל אותו לשנאת חכמים. וזרק זיקא דחלא ונחת. חלא - בחינת התגברות המינות, בחינת (תהלים עז): כי יתחמץ לבבי, עלידייה ונחת את הברשא הנ"ל:

ה ובאמת מלכי העפופים, אף-על-פי שמולכים עלינו, אין במלכותם מבחינת מלכות ישראל, ולא נגעו בה, כי מי שרוצה לגע בה, זה וזה לא נתקיים בידם, הינו אפלו מלכותם על אמות העולם נפלה מהם, כי האמונה שפסבי מלכותנו מפיל את חכמתם, שמלכותם תלוי בהם כנ"ל. וזה שכתוב במפלת מצרים (ישעיה יח): גואלו שרי צען - עלידי אולת, הינו נפילת חכמתם, נפלה מלכותם. וזהו שאמרו חנניא מישאל ועוריה לנבוךדנצר: אתה מלך עלינו לכרנא; אבל להנהיג אותנו בעבודות ובאמונות - את וכלפא שוה (ויקרא רבה פ' ל, במדב"ר פ' טו, ומדרש שיר השירים), הינו שאמרו, שלא נגע במלכות ישראל, השקד לאמונתנו, כי אמונתנו סוככת את המלכות ושומרת אותה מלגע בה זה, ומפיל את רודפיה לשנאת חכמים, אם לא שתקפה יד המינות על האמונה, עד שמפיל את האמונה, ואז יכול לקבל מלכותנו, חס ושלום, בבחינת: וזרק חלא ונחת, כנ"ל:

ו אבל דע, שמן השמים אין מניחים אותו לקח אותה, בבחינת: ונפקת ברת קלא, מה אית לבו בהדי קרשלייתא דאתתא דרבי חנינא בן דוסא, דעתידא למשדי בה תכליתא לצדיקיא לעלמא דאתי - הינו עלידי שלמות האותיות של דבורי אמונה, שהיא בחינת אשת רבי חנינא בן דוסא, כי רבי חנינא בן דוסא זה בחינת אמונה, כי מדתו אמונה, בחינת (ברכות ע): וחנינא בני די לו בקב חרובין. קב חרובין - מדת אמונה. חרובין - בחינת ברושים, בחינת בירשא הנ"ל. ואשת - זה בחינת האותיות ששלמותם עלידי אמונה, בבחינת ראשיתבות: אבנים שלמות ת'בנה (דברים כו); ואבנים הן האותיות, כמאמר (ספר יצירה): שלשה אבנים בונות ששה בתים. ואותיות נשלמים עלידי אמונה, בבחינת (צפניה א): אז אהפך אל העמים שפה ברורה וכו'. הינו עלידי אמונה, שהיא בחינת: לקרא כלם בשם ה', עלידייה אהפך שפה ברורה, בחינת שלמות הדבור:

ושלמות האותיות זה בחינת התכלית של כל הנבראים, כי כל העולמות נבראו עלידי אותיות, ושלמות האותיות הוא היוד (ג), שהוא בחינת עולם הבא הנברא ביום (בשר"ל מנחות כטז), כי היוד היא נקדה אחרונה, המשלים את תמונת כל אות, כי בשקסר נקדה אחרונה המשלים תמונת האות, אזי בודאי אין שלמות

(א) עין זוהר חדש שה"ש על פסוק אם לא תדע. (ד) בפתח אליהו. (ה) עין זוהר שלח דף קעה ע"ב, פינחס דף רכו ע"ב, ובתיקון כא.

בתכלית הרחוק מהבת־קול, עכשו נתקרב בתכלית הקרוב, כי
 הבת־קול הפך את התבה. וזה שגפך ברת־קלא - בת־קול דוקא
 הודיע את זאת: מה אית לכו בחדרי קרטליתא דאתתא דרבי
 חנינא פן דוסא דעתידא לשדיא פה תכלתא לצדיקיא
 לעלמא דאתי:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

[סיום המשפטי, דתנינו: רב יהודא הנידואה משתעי, ושאר המאמרים כאלה, המובאים
 שם בבבא־בבא אחר מאמרי רבה בר בר חנה, שהם: אמר לי הונא בר נתן
 וכו', ומעשה פרבי אלעזר ורבי יהושע - הכל יבוא על נכון בספר לקוטי חנינא
 בסימן ג' וד' וה'. לך נא וראה שם, תמצא מרגוע לנפשך]:

עד הנה עזרנו רחמיך לסיום מאמרי המשפטי, אשר הסתירו בהם גנויא דמלכא בלהו תנאי ובלהו אמוראי. בען אציתו
 למלוי דנפקין בהדרתא, שפר עליה לחוונה באפי מלכותא. בחכמתא יגלה לבון קצת להודעותא, גדלת הכורא גניזין
 עלאין הצפונים בספרא דצניעותא. אתיא ותמתיא די עבד עמנא אלקא שמיא לגלות לנו עמין דאורייתא, בדרך נפלא
 ונורא השנה לכל גפש לזכות להתקרב עליהם לדי ברא בלא למעבר לה רעותא. בריך שמה לעלא מן כל ברכתא
 ושירתא:

ספרא דצניעותא

יט

תפלה לחבוק הנביא על שגינות וכו': (חבוק א)

איתא בספרא דצניעותא פרקא קדמאה (וזה תרומה דף קע"ו): עד לא
 הוי מתקלא, לא הוי משגיחין אפין באפין:

א כי קשה להעולם: על מה צריך לנסע להצדיק לשמע מפיו,
 הלא אפשר לעין בספרים דברי מוסר! אך באמת הוא
 תועלת גדול, כי יש חלוק גדול בין השומע מפי הצדיק האמת
 בעצמו, ובין השומע מפי אחר האומר בשמו, מפל־שפן בששומע
 מפי ששמע מפי השומע, כי יורד בכל פעם מדרגא לדרגא, רחוק
 מפי הצדיק. וכן בין השומע מפי הצדיק למעין בספר, הוא חלוק
 גדול ביותר:

ב כי צריך לזכר את הפנים, שיוכל כל אחד לראות את פניו
 בפנים שלו כמו במראה, עד אשר בלא תוכחה ובלא מוסר
 יתחרט חברו תכף על מעשיו, רק ממה שיביט בפנים שלו, כי
 עלידי שיביט בפנים שלו, יראה את עצמו כמו במראה, איך פניו
 משקע בחשך:

ג כי גדל יקר הערך של לשון־הקדש, שבו נברא העולם, כמאמר
 חכמינו זכרונם לברכה (ב"ד פ"ח הובא בפרש"י): לזאת יקרא אשה,
 כי מאיש לקחה זאת (בראשית ב) - לשון נופל על לשון. מכאן שנברא
 העולם בלשון־הקדש. וזה בחינת חנה, בחינת (תהלים יט): ולילה
 ללילה יחווה; הינו בחינת הדבור של לשון־הקדש, שבו נברא
 העולם. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה; הינו הדבור, כמו (בראשית

מט): וזאת אשר דבר להם. ועלידי לשון־הקדש רוממנו מכל
 הלשונות, שכל הלשונות העמים נופלים עלידי לשון־הקדש, הינו
 שהרע שיש להלשון של האמה אחיזה בו, נתפטר ונופל עלידי
 לשון־הקדש, ואין לו שליטה על ישראל, וזה בחינת: לשון נופל
 על לשון:

והרע הכולל, שכל הרעות של שבעים לשון כלולין בו, דתנינו
 תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעים לשון
 משקעים וכלולין בו, נופל ונתפטר, ואין לו שליטה עלידי
 לשון־הקדש. וזה בחינת: מדורה של שבעין בוכבין הנזכר בזהר
 הקדוש (ויקהל דף ר"ג), הינו הרע הכולל, שהוא תבערת המדורה של
 תאות נאוף, שכל השבעין אמות כלולין בו. וזה בחינת חשמ"ל:
 חיות אש ממלולת (חגיגה ג'). חיות אש - בחינת חנה, אשה; הינו
 בחינת לשון־הקדש כנ"ל, שעלידו מתמלל ומשתפר אש המדורה
 של שבעין בוכבין. וזה בחינת מ"ל מ"חשמל", שהם בחינת
 מדורה של שבעין בוכבין, שנתמלל ונתפטר עלידי לשון־הקדש,
 כי על־שם זה נקרא לשון־הקדש, כי כל מקום שאתה מוצא גדר
 ערוה, אתה מוצא קדשה (מ"ד קדושים פ' כה). וזה שפרש רש"י (בראשית
 שם): על־כן יעוב־איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו - מכאן
 שנאסר להם עריות, רוח־הקדש אומרת פן. רוח־הקדש הינו
 לשון־הקדש (א), כמו (תהלים לז): וברוח פיו כל צבאם, שעלידי
 לשון־הקדש נאסר ונתקשר התאוה של תאות נאוף, הינו המדורה
 של שבעין בוכבין, שאין לו שליטה על ישראל עלידי לשון־הקדש,
 בבחינת לשון נופל על לשון כנ"ל, שהרוח־שמות (ב) נתפטר עלידי
 רוח־הקדש.

(א) עין וזהר אחרי דף סא. (ב) סוטה דף ג.

וזה בחינת תקון הברית, שהוא בחינת רוח־הקדש, בבחינת ולא קמה עוד רוח באיש (כמו שדרשו רבותינו ז"ל זבחים קטו). וזה: ויסגר בשר תחתנה (ברכות סא) - לא נצרכה אלא למקום החתך, הינו החתך הדבור. וזה (שם): ויבן - עשאה באוצר, שעקר עשייה ותקון של לשון־הקדש תולה ביראת ה' היא אוצרו (ישעיה לג), כמו שכתוב (קהלת יב): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא. וזה: באוצר של חטים; הינו היראה הוא אוצר, שבו תלוי עשייה ותקון של חטה, עשרים ושתים אותיות של לשון־הקדש (תקון טו). וזה בחינת (תהלים ט): אלקים דבר בקדשו - שדבור הקדש תולה באלקים ירא. ויוסף, על־ידי שהיה לו שלמות לשון־הקדש, כמו שכתוב (בראשית מה): כי פי המדבר אליכם - בלשון־הקדש, על־כן פתוב בו (שם מא): הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. רוח אלקים הינו תקון הברית, בבחינת: ולא קמה עוד רוח באיש. כי בלשון־הקדש תלוי תקון הברית, בבחינת: מפאן שגאסר להם עריות, כי זה בלא זה אי אפשר להיות, הינו תקון הברית ושלמות לשון־הקדש הם תלויים זה בזה. וזה (משלי כט): ורעה זונות יאבד הון; אל תקרי מהונך, אלא מגרונך (ט), שהוא בחינת לשון־הקדש, כי מי שפוגם בברית, מאבד לשון־הקדש. וזה (שם א): כבד את ה' מהונך - כבד דיקא, כי בו תלוי בחינת כבוד, כי הפך הכבוד הם חרפות ובויונות, והם תולים במקום עריון, כמובא בתקונים (תקון נח): ולא יתבוששו - אין בשת אלא במקום עריון. עריון הוא פגם הברית, בבחינת ערלה, בחינת (בראשית לד): כי חרפה היא לנו. וזה: כבד - שהיא הפך של חרפות ובויונות, שהוא תולה בהונך, הינו בגרונך, שהוא לשון־הקדש כנ"ל. ושם יוסף על־שם שלמות לשון־הקדש, שהוא תקון הברית, בבחינת (שם ב): אסף אלקים את חרפתני; כי בו תלוי כבוד, כי אין בשת אלא במקום עריון כנ"ל. ונחש, שהוא הרע הכולל הנ"ל, כשאין שלמות בלשון־הקדש, אזי הוא הולך ושולט על לשון־הקדש בבחינת: נחש שלטנותה על בשרא, (י) הינו בחינת חנה הנ"ל, שהיא בשר מבשרו (י), בבחינות (חני ט): בשר קדש (ירמיה יא, טו. וכמובא בוהר הקדוש), וזה בחינת נחש שפתה לחנה והטיל בה זחמא (י), שהוא הרוח־סערה (י), הרוח־שטות, אשת כסילות (משלי ט), והולך ומפתה את הרוח־הקדש, שהוא לשון־הקדש, אשה חכמה (ח), בבחינת חכמות נשים (משלי יד), ומטיל בה זחמא. וזה בחינת (בראשית ד): לפתח חטאת רובץ. לפתח - הינו פתחי פיד (ט) של לשון־הקדש, שהחטאת הזה רובץ לינק ממנו:

תרגום. לשון תרגום הוא בחינת אשה משכלת (משלי יט), בחינת משכיל על־ידי תרגמן (פסחים קי), כי לשון תרגום יש בו טוב ורע; לפעמים הוא בחינת משכיל, ולפעמים הוא בחינת משכל. ואשת כסילות הזאת היא מפתה את האשה חכמה על־ידי אשה משכלת, כי עקר התגברת הקלפה אינו אלא על־ידי לשון תרגום, בבחינת (דברים כ): ארמי אבד אבי; ובבחינת (כמדבר כג): מן ארם ינחני כלק; שהוא לשון תרגום, שהוא לשון ארמי, שדרך שם מתעוררים לינק מהקדשה. ועקר בנינה ושלמות של לשון־הקדש אינו אלא על־ידי שמפילין הרע של התרגום ומעלין את הטוב שבתרגום ללשון־הקדש, שעל־ידיה נשלם לשון־הקדש. ולכן הארמי, שהוא ארמי אבד אבי הנ"ל, רצה לינק מהקדשה על־ידי התרגום, ועל־כן קרא לו: יגר שהרוחא (בראשית לא); ויעקב היה מעלה את התרגום ללשון־הקדש, ועל־כן קרא לו: גלעד, בלשון־הקדש. וזה (שם ט): ויפל ה' אלקים תרדמה, מספר תרגום, כמובא (י), כי על־ידי התרגום, עקר בנינה של לשון־הקדש. ועל־ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון־הקדש ומפילין הרע שבו, נופלין כל השבעים לשון, בבחינת לשון נופל על לשון. וזה: ויפל - נופריון: פה להם ולא ידברו (ט), כי על־ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום, שעל־ידיה עקר בנינה של חנה, שהוא בחינת לשון־הקדש, על־ידי שמעלין הטוב שבו ומפילין הרע שבו כנ"ל, על־ידיה נופלין כל השבעים לשון בבחינת: פה להם ולא ידברו - ראשי־חבות ויפל וכו' כנ"ל:

ויוסף, על־ידי שהיה לו שלמות לשון־הקדש, על־ידיה היה יכול לפשר חלמיו, כי עקר החלום הוא בשנה, הינו בתרדמה, ושלמות לשון־הקדש הוא על־ידי תרדמה, שהוא בחינת תרגום כנ"ל, ועל־כן יוסף, שזכה לשלמות לשון־הקדש, שעקר שלמותו על־ידי תרדמה כנ"ל, על־כן היה יודע לפשר חלמיו שבתרדמה. [כי זכה לברר את בחינת לשון התרגום, את בחינת התרדמה, דהינו להעלות הטוב שבו ללשון־הקדש ולהפיל הרע שבו, שהיו בחינת שלמות לשון־הקדש, על־ידי לשון תרגום כנ"ל. ועל־כן היה יודע לפתר החלום שבשנה ותרדמה, שהוא בחינת תרגום, כי היה יודע לברר הטוב והאמת שיש בהחלום, שהוא בחינת תרדמה, בחינת תרגום, כי הוא זכה לברר את לשון תרגום, שהיו עקר בחינת שלמות לשון־הקדש על־ידי התרגום שזכה לזה כנ"ל:]

ה וזה בחינת מקרה־לילה (ט), שהרוח־סערה, הינו הרוח־שטות, הינו השבעין לשון, עולה על־ידי תרגום, על־ידי תרדמה, על־ידי שנה, ויונק מלשון־הקדש, מרוח־הקדש, מברית־קדש. כי מי שיש לו שלמות לשון־הקדש, מקרר את חמימותו בלשון־הקדש, בבחינת (תהלים לו): חם לבי בקרבי וכו', דפרתי בלשוני; שמקרר חמימותו בדבור של לשון־הקדש, בבחינת: זאת הפעם עצם מעצמי; מפאן שנתקררה דעתו בחנה (יבמות טו). אבל מי שאין לו שלמות לשון־הקדש, אזי הרוח־סערה מקרר אותו במקרה־לילה בשנה, בבחינת (דברים כה): אשר קרף בדרך - לשון קרירות.

ד ודע, שאשת כסילות הזאת, שהוא כללות הרע של שבעים לשון, אי אפשר להם לינק מאשה חכמה, מלשון הקדש הנ"ל, אלא על־ידי בחינת עין הדעת טוב ורע, שעל־ידו הוא מפתה את הלשון הקדש ומטיל בה זחמא. ועין הדעת, שיש בו שני כחות, שהן טוב ורע, הוא אמצעי בין לשון־הקדש, שהוא אשה חכמה, שכלו טוב, ובין לשון של שבעין עממין, שכלו רע; ועין הדעת טוב ורע, זה לשון תרגום, שהוא אמצעי בין לשון־הקדש ובין לשון של שבעין עממין. ולשון עממין, כשרוצים לינק מלשון־הקדש, אי אפשר להם לינק ממנו אלא על־ידי לשון

(ג) עיין משלי ג' בהנה ברש"י שם, וכן הובא בבאר היטב או"ח סימן נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איתא ממה שחנך, אם נתן לך קול ערב וכו'. (ד) עיין ווה"ק נח ס"ה ע"א, פקודי רס"ט ע"א. (ה) בראשית ב. (ו) שבת קמו. (ז) יחזקאל ל א. (ח) שמואל ב יד. (ט) מיכה ז. (י) עיין לק"ת להאר"ל פ' ואתחנן. (יא) תהלים קמו, קלה. (יב) דברים כג.

לשון־הקדש, שהוא בחינת שכירת ובטול תאות נאוף, כן נתגדל ונתעורר כח ה' שבמעשה בראשית, שהם האותיות שיש בכל דבר ודבר שפעולם, כגזר לעיל (ט):

ז ומי שיכול להתעורר התנוצצות האותיות שבכל מעשה בראשית שיש בכל דבר, אזי אכילתו ושתיתו וכל תענוגיו אינו אלא מהתנוצצות האותיות שבאכילה ושתיה, בבחינת (רות א): ויאכל וישת וייטב לבו. וייטב לבו, הינו בחינת התנוצצות האותיות של ל"ב [שלשים ושנים] אלקים שבמעשה בראשית, שיש בכל דבר. וזהו: וייטב לבו, אין טוב אלא אור, כמו שכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור פי טוב, וזהו: ויאכל וישת וייטב לבו - שהיתה אכילתו ושתיתו מהארת והתנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבסעדתו שאוכל. וזהו: וייטב לבו - זה ברכת־המזון (וזהו ויקהל רות, ומיר רות פ' ה), שהיתה אכילתו ושתיתו מהתנוצצות האותיות שיש בהאכילה ושתיה, שהיו בחינת ברכות המזון, כי המזון נתברך עלידי שלמות לשון־הקדש, עלידי שמעוררין ומאירין את האותיות שיש בכל דבר, ומשם צריכין שתהיה עקר האכילה ושתיה ושאר התענוגים כנ"ל:

ח וכל חכם פשוט [פרוש, שהוא חכם לכד, אף־על־פי שאינו צדיק] יכול לידע האותיות שבו נברא הדבר הזה שאוכל, פי מי שידע הכח של מתיקות ומרירות, חריפות ומליחות, שזה מרבה וזה מקשה, זה מגדיל וזה מקטין, זה מכוץ וזה מרחיב, וידע התחלקות האותיות, שנתחלקין לשלש אמות אמ"ש ושבע כפולות ושנים־עשר פשוטות, וידע האותיות השכיחים לכל ספירה וספירה, וידע כח של כל ספירה, שזה רך וזה קשה וכו', אזי עלידי שטועם איזה דבר או רואה איזה דבר, הוא יודע ומכין הצרופי אותיות שבו נברא זה הדבר. כי כל דבר נשתנה בטעמו וריחו ותמונתו - הכל לפי צרופי אותיות של לשון־הקדש, ששקל הקדוש־ברוך־הוא בחכמתו וברצונו הפשוט, כך וכך אותיות שיבא בהם דבר זה, וכך אותיות ונקודות שיש בהתורה, שהכל לפי המשקל, שגורעין ומוסיפין לפי המשקל, שצריך לגרע לפעמים או להוסיף לפעמים איזה אות או נקדה כדי לכונן המשקל של כח ה' - הכל לפי חכמתו ורצונו, כי כן חיבה חכמתו ורצונו ותברך, שישקל כך וכך אותיות ונקודות, ויבא בפה הזה ואותיות ונקודות אלו הדבר הזה, כדי שיהיה לו טעם הזה וריח הזה ותמונה הזאת. וכן שקל כך וכך אותיות ונקודות אחרות, וברא בהם דבר אחר, כדי שיהיה לו כח וריח וטעם ותמונה אחרת כפי אותן האותיות; וכן בכל דבר שפעולם. ומי שהוא חכם לכד יכול להבין כל זאת בחכמתו, שידע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל; אבל שירגיש ויתענג רק מהצרופי אותיות, בבחינת: ויאכל וישת כנ"ל, זה אי אפשר כי אם למי שהביא שלמות בלשון־הקדש, והביא התנוצצות חדש בלשון־הקדש של כל דבר, הינו בהאותיות שיש בכל דבר, זה יכול לקיים: ויאכל וישת, כנ"ל.

בדרך הוא בחינת (משלי ל): כן דרך אשה מנאפת - שהרוח־סערה הולך דרך התרגום, שהוא בחינת נגה, ויונק מן החשמל הנ"ל: ואלישע היה יורש מאליהו רוח־הקדש, ועל־ידיה היה מקבל ממנו שלמות לשון־הקדש, בבחינת (מלכים ב): ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. פי שנים, הינו לשון־הקדש, כי שנים מקרא ואחד תרגום (ברכות ח); על־ידיה כתיב בה (שם ד): איש קדוש עובר עלינו תמיד - שלא ראתה קרי על סדינו (ברכות י), פי עלידי שלמות לשון־הקדש נצולין ממקרה לילה כנ"ל, פי עלידי שלמות לשון־הקדש זוכין לתקון הברית כנ"ל, כי עקר שלמות לשון־הקדש הוא עלידי תרגום, שהוא בחינת תרדמה ושינה, דהינו עלידי שמכרין את בחינת התרגום, בחינת התרדמה כנ"ל, ועל־פן אז נצולין ממקרה לילה שבתרדמה כנ"ל. וזה שבקש דוד (תהלים קט): ראש מסבי, עמל שפתימו יכסמו. ראש מסבי הוא בחינת (יחזקאל א): נגה לו סביב; שהוא ראש המסבבין את הקדשה. עמל שפתימו יכסמו - העמל והרע שבו יתבטל ועל שאר לשונות העמים, שהם בחינת מדורה של שבעין כוכבין הנ"ל: ימוטו עליהם גחלים, כי מהאש יצאו והאש תאכלם (יחזקאל טו). הינו, כי בחינת נגה, שהוא בחינת תרגום, צריכין שיתברר, שיפול הרע שבו, והטוב שבו יתברר ויעלה, ויהיה נכלל בתוך הקדשה, הינו בלשון־הקדש, שזהו בחינת שלמות לשון־הקדש עלידי לשון־תרגום כנ"ל. ושאר לשונות העמים, שהם בחינת רע גמור, צריכין לכלותם לגמרי בבחינת: ימוטו עליהם גחלים וכו' כנ"ל:

וזה בחינת שלהובא דאשא היורדת בערב־שבת על ראש הקלפות, שלא יכללו בנגה לינק מהקדשה. פרוש, כי בערב־שבת, בכניסת שבת, נכלל נגה בקדשה, ואז רוצין גם שאר הקלפות הטמאות לגמרי לעלות אל הקדשה, ואז יורד שלהובא דאשא על ראשם, ונופלים למטה, שזהו סוד כונת רחיצת מים חמין בערב־שבת, כמבאר בפגזות, וזהו בחינת הנ"ל, שצריכין לברר הטוב שבתרגום, שהוא בחינת נגה, שיהיה נכלל בלשון־הקדש; ושאר לשונות העכו"ם, שהם בחינת רע גמור, צריכין להפילם ולבטלם לגמרי, הינו כנ"ל:

ו ובשמעלה הטוב שבתרגום ומשלים את הלשון־הקדש, שבו נברא העולם, על־ידיה נתעוררין ונתגדלין הכח של האותיות של לשון־הקדש, שיש בכל דבר שפעולם. פי כל דבר, יש בו כמה צרופי אותיות שבו נברא זה הדבר, ועלידי שלמות לשון־הקדש עלידי לשון תרגום, על־ידיה נתעוררין ונתגדלין הכח של אלו האותיות שיש בכל דבר ודבר. וזה (במדבר י): ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר. לאמר - דא גלוי עריות (כשאח"ל סנהדרין נו), הינו בחינת המדורה של שבעין כוכבין הנ"ל, שהוא בחינת תאות נאוף, שנתבטל עלידי הדבור של לשון־הקדש כנ"ל. וזהו: כאשר דברת לאמר - הינו כפי הדבור של לשון־הקדש, שעל־ידו נאסר עריות ונתבטל תאות נאוף כנ"ל, כמו־כן יגדל כח ה'. כי כפי השלמות, שמשלים את הדבור של

(י) עין זוהר פינתם דף רמה ע"א.

וקדם שהיה הלשון הקדש בשלמות: לא הני משניחין אפי' באפי' - עדן לא היה בחינת פנים בפנים, כי אי אפשר לזכות לבחינת פנים מאירות הנ"ל, שהם בחינת פנים בפנים, כי אם על ידי בחינת מתקלא, שהוא בחינת שלמות לשון הקדש כנ"ל, כי עקר בחינת פנים בפנים הוא על ידי: דבר ה' עמכם כנ"ל. וזה: עד לא הני מתקלא, הינו בחינת לשון הקדש, שעקר שלמותו על ידי תרגום, שהוא נגה, הנקרא תקלא, פידוע:

וזהו החלוק בין השומע מפי הרב או מפי התלמיד או מפי הספר. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו (תהלים ap), שהם עושים וכונים הדבור של הקדוש ברוך הוא, הינו הלשון הקדש שבו נברא העולם, בבחינת: נמלך בנשמותיהם של צדיקים וברא את העולם (כ"ד פ"ה), כי על ידי השעשועים שראה הקדוש ברוך הוא שיקבל מנשמותיהם של צדיקים, על ידי זה: דבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם (תהלים ab); הינו שנעשה הדבור של לשון הקדש, שבו נברא העולם. כי הצדיקים הם בבחינת עושי דברו, שהם עושים הדבור של הקדוש ברוך הוא, שידבר ויברא את העולם; וכל זה היתה קדם הבריאה. גם עכשו, בשרוצים הצדיקים לשמע איזה דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תחלה את הדבור וכונים אותו, הינו על ידי מעשיהם הטובים וזכים לשמע דבורים מהקדוש ברוך הוא. נמצא, שאלו הדבורים נתהוו ונבנו על ידי. וזה בחינת (תהלים ap): עשי דברו לשמע בקול דברו - בשרוצים לשמע דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תחלה את הדבור, בבחינת: עשי דברו, כנ"ל, ואחר כך שומעים אותו הדבור מהקדוש ברוך הוא, בבחינת: לשמע בקול דברו; כי בזה הדבור הקדוש ברוך הוא מדבר עמם:

ושלמות הדבור של לשון הקדש תליא ביראה, בבחינת: עשאה כאוצר, כנ"ל. ויראה תליא באדנין (תיקון ע). נמצא, בשהצדיק שומע הדבור של תורה מפי הקדוש ברוך הוא, יש להדבור שלמות, כי הדבור תלוי ביראה, והוא שומע הדבור בבחינת: לשמע בקול דברו. נמצא, מי ששומע מפיו בעצמו, מקבל דבור לשון הקדש בשלמות, הינו ביראה, כי זה הלשון הקדש יש לו שלמות מחמת בחינת: לשמע בקול דברו, כי שלמות הדבור תליא ביראה, והיראה תליא באדנין כנ"ל; אבל מי ששומע מפי אחר, הוא רחוק מזה השלמות, כי כבר ירד ממדרגתו:

וזה: ה', שמעתי שמעך יראתי - בשהשמועה מפי הצדיק בעצמו, שהוא שומע מפי, בבחינת: עשי דברו לשמע בקול דברו. וזה: שמעך - שהוא שומע מפי, הינו מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו, אזי: יראתי - כי עקר היראה תליא באדנין, ואז יש שלמות ללשון הקדש הנה כנ"ל. וזה: ה' פעלך בקרב שנים תייהו. תייהו - פרש רש"י: עוררהו, הינו שנתעורר פעלך, הינו כח מעשה בראשית נתעורר בקרב שנים. אל תקרי: בקרב שנים, אלא: בקרב שנים (כשדור"ל סוטה מט); שנים מקרא, דהינו לשון הקדש. על ידי לשון הקדש בשלמות, הנשלם על ידי היראה דתליא באדנין, נתעורר ונתנוצץ כח מעשה בראשית, שנברא על ידי לשון הקדש.

[פרוש, כי על ידי חכמה לבד יכולין לידע האותיות שיש בכל דבר, כשיודעין כל הנ"ל. דהינו, למשל, בשרואה דבר שפעמו מתוק, ויודע שמתיקות - כחו לרפך, ויודע מאיזה ספירה נמשך זה הכח של המתיקות והרפוך, כגון מספירת חסד, ויודע איזה אות מעשרים ושתים אותיות שנק' לספירת חסד - אזי יודע שאותו האות מלבש בדבר הזה, וכן פיוצא בזה בכל הדברים שבעולם וכן"ל. אבל אף על פי שהוא חכם גדול כל כך, שיוודע כל זאת בברור, שיוודע האותיות שיש בכל דבר (שצריכין לזה להיות בקי גדול מאד בכל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, וככל חכמת הטבע והיסודות, כמובן למשכיל, שאי אפשר לידע כל זאת, כי אם חכם גדול מאד בקבלה ובשאר חכמות), אף על פי כן יכול להיות, שאכילתו ושתיתו ותענוגיו יהיו עדן מגוף הדבר, ולא מהתנוצצות האותיות, כי לזכות שיהיה כל תענוגיו רק מהאותיות שבכל דבר, זה אי אפשר כי אם בשזוכה לשלמות לשון הקדש, דהינו בשזוכה לשפר תאות המשגל לגמרי ולהשלים את הלשון הקדש, עד שהביא התנוצצות חדש בלשון הקדש, דהינו בהאותיות שיש בכל דבר. זה הצדיק שאוחז בזה, הוא דיקא זוכה לזה, שאינו מרגיש שום תענוג משום דבר: אכילה ושתיה ושאר התענוגים שבעולם, כי אם מהתנוצצות האותיות שיש בכל דבר. אשרי לו!]

וזה בחינת (תהלים b): ומציון יסעךך - שיהיה סעדתך, הינו האכילה ושתיה וכל התענוגים, מציון וסימן האותיות, המציינים ומסמנים בכל דבר, כי הטעם והריח והתמונה הוא ציון וסימן על האותיות שיש בדבר הזה. וזה: ישלח עורך מקדש. עורך זה בחינת (בראשית c): אעשה לו עזר; בחינת חנה, הינו לשון הקדש כנ"ל. וזה: מקדש - בחינת לשון הקדש. וזה: ישלח עורך מקדש - סופיתכות חשך, הינו בחינת תרדמה, שהוא בחינת תרגום, שעקר שלמות לשון הקדש על ידי התרגום כנ"ל; וכשיש לו שלמות הנה, על ידי זה: ומציון יסעךך כנ"ל:

ז ומי שאוחז במדרגה זו: ומציון יסעךך, מזה מאיר לבו, כי שם הלב הוא על ידי שמקבל ונוון משופרא דשופרא (ח), מל"ב אלקים של מעשה בראשית, שהם בחינת האותיות שיש בכל דבר, שבלם נמשכין מבחינת ל"ב אלקים של מעשה בראשית. ועל ידי התנוצצות האור, שמקבל הלב מל"ב אלקים הנ"ל, על ידי זה מתנוצץ פניו באור הזה בבחינת (משל ט): לב שמח יטיב פנים. וכשפניו מאירות בהודפכות הנה, אזי יוכל האחר לראות פניו בפנים הנה כמו במראה, ולהתחרט ולשוב בתשובה כנ"ל:

וזה בחינת (דברים ה): פנים בפנים דבר ה' עמכם; הינו על ידי שיש עמכם דבור ה', הינו שלמות לשון הקדש, על ידי זה מתנוצץ הפנים ומאירות כל כך, עד שיוכל להתראות פנים בפנים:

וזה: עד לא הני מתקלא - הינו שלמות לשון הקדש, הנקרא מתקלא על שם ששקל הקדוש ברוך הוא ברצונו האותיות כנ"ל, בבחינת (איוב כח): לעשות לרוח משקל, ששקל הקדוש ברוך הוא כך וכך אותיות לכל דבר ודבר, כדי שיהיה לו מעם וריח ותמונה הזאת כפי רצונו כנ"ל:

(יד) עין זוהר פנחס דף רטו ע"ב ובדף רכא ע"ב.

וזה שפרש רש"י: תפלה לחבוק על שגינות - בתרגומו, שעקר שלמות לשון הקדש - על ידי התרגום כנ"ל. וזה: על שגינות - כי שגינות הוא בחינת תרגום, כי תרגום הוא בחינת עין הדעת טוב ורע, שמערכ טוב ורע, וכן הוא השוגג, שיש בו גספן טוב ורע, שהמעשה הוא רע וכןנתו טוב:

(השמות השיבים לתורה הואת:)

ובין לומד בספר לשומע מפי החכם יש חלוק גדול ביותר, כי ספר הוא רק לזכרון, כמו שכתוב (שמות י): כתב זאת זכרון בספר, והזכרון הוא בפת המדמה, כי גם בהמה יש לה זכרון, כמו שאנו רואים, שגם בהמה זוכרת שבמקום זה נשכה בלב, והיא בורחת משם, ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: דברים שבעלפה, אי אתה רשאי לאמרם בכתב (גיטין טו), ויש דברים בגו, כי באמת זה המקרא: כתב זאת זכרון בספר הנ"ל, נאמר על תורה שבכתב, שצריכין דוקא לכתבה. (כל זה שמעתי מפיו הקדוש בעת שכתבתי לפני תורה הנ"ל, ולא באר ענין זה היטב):

וזה סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין לח): אדם הראשון משהו בערלתו היה; אדם הראשון בלשון ארמית ספר, והבן מאד. כי על ידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום, משכה ויגקה הערלה, שהוא רע הפולל, מלשון הקדש, מפרית קדש כנ"ל, עין שם היטב:

כי עקר פגם הפרית, שהוא רע הפולל, בחינת לשונות העמים, ונקתם על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת נגה, שעל ידי זה הם עולים ליגק מלשון הקדש, מפרית קדש כנ"ל, כי עקר המתקלא והנסיון והבחירה הוא בבחינת נגה, שהוא בחינת תרגום, כי נגה נקרא תקלא כנ"ל. וזהו: אדם הראשון משהו בערלתו היה; אדם הראשון בלשון ארמית ספר, כי הא בהא תליא, כי עקר פגם הפרית, בחינת משהו בערלתו, נמשך על ידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום, בשאין מעלין אותו ללשון הקדש כנ"ל:

עשי דברו לשמע בקול דברו - שהצדיק עושה הדבור וכו' כנ"ל. וכשהלשון הקדש בא מלמעלה, עדין הוא חסר תקון, כי עדין צריך להעלות הטוב מן התרגום. וזהו סוד פונת מילה, כמו שמובא במדרש (בראשית פ' יא) שאלת המינין על מצות מילה: איך יברא הקדוש ברוך הוא דבר המחסר תקון, אך הוא על פונה זו, הינו כנ"ל, שהלשון הקדש, שהוא בחינת תקון הפרית הפא מלמעלה, הוא עדין חסר תקון, ועקר תקונו למטה, בזה העולם, על ידי שאנו מעלין הטוב שבתרגום ומשלימין את הלשון הקדש, כי עקר התקון של כל הדברים נשלם למטה בזה העולם דוקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על ידי תרגום, שאף על פי שהלשון הקדש בא מלמעלה, אף על פי כן אין לו שלמות כי אם על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, דהינו על ידי שמכריזין הטוב שבתרגום, הטוב שבעין הדעת, שעל ידי זה דוקא נשלם הלשון הקדש. וזהו בחינת מה שמבאר שם במדרש התרוץ על שאלת המינין הנ"ל בענין מצות מילה, איך יברא הקדוש ברוך הוא

מחסר תקון כנ"ל, שהשיבו שם: כל דבר צריך תקון: התרמסין צריכין לבשל וכו', אף האדם צריך תקון וכו', עין שם. הינו כנ"ל, שהשם יתברך ברא כל הפריאה בשביל האדם הפעל בחירה, שהוא דוקא יתקן כל הדברים על ידי ברור הטוב שבעין הדעת, שעל ידי זה משלים ומתקן כל הדברים שבעולם, ועל כן צריכין לתקן תקון המילה, בחינת תקון הפרית, בזה העולם דוקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על ידי תרגום דוקא, שהלשון הקדש הפא מלמעלה, אין לו שלמות בשפא מלמעלה כי אם על ידי שאנחנו משלימין אותו, על ידי שמכריזין הטוב שבתרגום, שאז דוקא נשלם הלשון הקדש כנ"ל:

וזהו: חש"ל - חש מל, בחינת מילה, ו"מל" גימטריא שבעים, בחינות מדורה של שבעין בוכבין הנ"ל, שנתמלל ונחתך ונתבטל על ידי מצות מילה, שהוא בחינת תקון הפרית כנ"ל. עין בפניות והבן:

ולהעלות הטוב מן התרגום הוא על ידי תקון השגינות, שצריך לתקן כל מה שחטא בשוגג, והבן (ט):

ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, יודע לפשר חלמין שבתרדמה כמו יוסף, כמבאר שם, כי החלומות הם כפי המאכלים שאוכל, כמובא, כי בכל דבר יש אותיות כנ"ל, וכששוכב וישן, עולים האדים מהמאכלים שאכל ועולים להמה, ונצטרפין האותיות שיש בהם, ומזה נעשה החלום. נמצא, כשאדם אוכל, אם היה אוכל הפך השני קדם הראשון, היה מתראה לו חלום אחר, כי בכל דבר יש אותיות אחרים, ואלו היה אוכל זה הפך תחלה, היו נצטרפין האותיות בצרופים אחרים, והיה מתראה לו חלום אחר. ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, הוא יודע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל, על כן הוא יכול לפשר חלמין כנ"ל. והבן היטב, איך עתה מבאר היטב ענין פתרון חלומות על ידי שלמות לשון הקדש, על ידי מה שכתב שם אחר כך, שעל ידי שלמות לשון הקדש מאירין התנוצצות האותיות שיש בכל דבר, כי על ידי התנוצצות האותיות שיש בכל המאכלים, שמהם החלומות, על ידי זה הצדיק בחינת יוסף יודע לפשר חלמין שבתרדמה כנ"ל:

(זה מצאנו מזה המאמר מכתב יד רבנו ז"ל בעצמו:)

ישלח עורך מקדש וכו'. גדל יקר הערך מלשון הקדש, שבו נברא העולם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: לזאת יקרא אשה, כי מאיש - לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש. כי האשה הוא בחינת לשון הקדש, שבה נברא העולם, וזהו: חנה, לשון דבור, כמו שכתוב: ולילה ללילה יחנה דעת. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה, כי הדבור נקרא זאת, כמו שכתוב: וזאת אשר דבר להם אביהם. ועל ידי לשון הקדש רוממנו מכל הלשונות, וזה בחינת: לשון נופל על לשון, כל הלשונות נופלים על ידי לשון הקדש, ואין... (עד כאן מצאנו):

[פרקא תנינא דספרא דעניעותא מבאר לעיל בהתורה: אמר אל הפהנים, סימן ב.].

(טו) עיין תהלים ו' שנין לדוד ופ' התרגום הרגומא דאורייתא לדוד וכו'.

ב

לשון רבנו זכרנו לברכה

פרקא תליתאה דספרא דצניעותא

תשעה תקונין יקירין אתמסרא לדקנא. כל מה דאתמסר ולא אתגליא, עלאה ויקרא אשתבת, והוא גנאי יקרא. נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא [דפמא]. מרישא האי לרישא אהרא. אשתבת מתחות תרין נוקבין ארמא מליא דלא אתחויא. עלעין אתחפין מהאי גיסא ומהאי גיסא. פתו אתחזון תפוחין סמקין בורדא. פתח חוטא תלן אפמין תקיפין עד חדווי. שפון סמקי בורדא אתפנון. ועירין נחתין בגרונא ומחפין קדלא. רברבין וועירין נחתין בשקולא. באלין אשתבת גבר ותקיה:

א דע, שיש נשמה בעולם, שעלידה נתגלה באורי ופרושי התורה, והיא מסבלת ביסורין. פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, פי כד דרבה של תורה (אבות פ"ו). וכל מפרשי התורה הן מקבלין מוזאת הנשמה, וזאת הנשמה, כל דבריה פגחלי אש, פי אי אפשר לקבל ולשאב מימי התורה, אלא מי שדבריו פגחלי אש, בבחינת (ירמיה כג): הלא כה דברי פאש. וכשהנשמה הזאת נופלת מבחינת: הלא כה דברי פאש; ואין דבריה פגחלי אש, ודבריה נצמגין - אזי נסתלקת, וכשנסתלקת, אזי נסתלק באורי התורה הנמשכת עלידה, ואזי כל מפרשי התורה אין יכולין להשיג שום באור התורה, ואז נתעורר מריבה על הצדיקים. פי עקר המחלקת שבעולם געשה עלידי הסתלקות באורי התורה, פי הבאור הוא תרוץ על קשיות ומריבות. וזה בחינת (במדבר ב): מדבר צין, שהוא בחינת דבור מצנן, ששם מתה מרים, בחינת הנשמה הסובלת מרירות השעבוד על התורה, ואז נסתלק הבאר, הינו בחינת באורי התורה, ואז: וירב העם עם משה; הינו בחינות המריבה שנתעורר כנ"ל. ואלו מפרשי התורה נקראים בשביל זה מזרים, מחמת שמקבלים עלידי הנשמה הנ"ל, המכנה בשם מרים. גם הם מזרים את מוריהם (א), כפאמר: ומתלמידי יותר מכלם (תענית י); וזה שאמר להם משה: שמעו נא המורים:

ב ומי שרוצה להמשיך באורי התורה, צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים פגחלי אש כנ"ל, והדבור נמשך מלב העליון, בחינת (תהלים עז): צור לכבי; וצריך לשפך שיחו בתפלה לפני השם יתברך, ועלידי תפלתו נכמרו רחמי השם יתברך עליו, ונפתח לב העליון, פי עקר הרחמים הוא בלב, ונשפע מלב העליון דבורים, ועלידי הדבור ממשיך באורי התורה גם-כן משם. וכל הנ"ל הוא בחינת סלע, שמשם הדבור, בבחינת: מלי בסלע (בגילה י); וסלע הוא בחינת צור, בבחינת (תהלים קח): פתח צור ויזובו מים; והוא בחינת לב, בחינת: צור לכבי; והלב נכמר ברחמים ומשפיע דבורים חמים, בבחינת (שם לט): חם לבי בקרבי, בהיגיו תבער אש, דברתי בלשוני. וכלב הזה בתובים כל באורי התורה, בבחינת (משלי ג): כתבם על לוח לבך; ומי שרוצה לקח איזה באור, צריך לו לקח מהלב הנ"ל, בתפלה בבקשה כנ"ל ובשביל זה צריך כל אחד

ממפרשי התורה, קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם יתברך, כדי לעורר לב העליון, להשפיע עליו דבורים פגחלי אש, ואחר-כך יתחיל לבאר, פי אחר-כך נפתח הצור ויזובו מימיו; הינו באורי התורה:

ג ויש חלוק בין באור שאדם מכאר בינו לבין עצמו, לבין באור שאדם מכאר לרבים, פי פשורש ברבים, וקדם הבאור הוא מקשר את עצמו עם נשמותיהם ושופך שיחו ותפלתו לפני השם יתברך, בודאי: הן אל כפיר לא ימאס (איוב לו) (א); אבל תפלת יחיד, אפשר שמואסין בתפלתו. וזה בחינת: ודברת אל הסלע לעיניהם - שתפלתך תהיה בשעה שהצבור מקבצים. וזה (א): הקהל את העם:

ד וזהו החלוק בין הלומד מתוך הספר ובין השומע מפי החכם עצמו, פי השומע מפי החכם עצמו, בודאי נתקשר נשמתו עם נשמת החכם בשעת תפלתו כנ"ל, ויש לזה האדם חלק בבאור הזה, פי עלידי התפלה נתוסף קדשה למעלה, וכל תפלה היוצאת מהרבה נשמות, היא מוספת קדשה למעלה ומעוררת ביותר לב העליון כנ"ל, ולב העליון שופך מימי הבאור ביותר. הכל לפי רב אנשים, פן יותר קדשות, בבחינת (תהלים כג): ואתה קדוש יושב תהלות ישראל - עלידי תהלות ישראל נתוסף קדשות. גם כל אלו האנשים העומדים בשעת הדרוש, נכנע רשעתם עלידי הטוב שבחכם הדרוש; ולפי ההכנעה, פן נכנעים האויבים, הינו הקלפות השוכנים סביב לב העליון, בבחינת (יחזקאל ה): זאת ירושלם שמתיה בתוך הגוים; והיא לב, בבחינת (ישעיה ז): דברו על לב ירושלם:

וזה בחינת מטה, שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה: קח את מטה וקהל את העדה. מטה זה בחינת ממשלת וכח הצדיק, שנעשה עלידי עבודתו, שעלידו נכנעים כל האויבים, הן למטה הן למעלה. וזהו (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון; הינו המצוות ומעשים טובים, שהן ציונים לדברים עליונים, שמהם געשה מטה עז להכניע אויבים, וזה: רדה בקרב איבך. נמצא, מי שהוא אצל החכם בשעת באור התורה, נמצא שנכנע הרע שלו כנ"ל:

ז וזהו: שפכי כמים לבך נכח פני ה' (איכה ב). פני ה' זה בחינת באורי ודרושי התורה, כמו (ויקרא יט): והדרת פני זקן. זקן זה הדרת-פנים, והם שלש-עשרה תקוני דקנא, והם שלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן (י), שצריך לשפך שיחו ותפלתו קדם שממשיך באורי התורה כנ"ל. וזהו: ויפלו על פניהם - בששמעו המריבה, הבינו שעלידי באורי התורה, שהם בחינת פנים כנ"ל, מחמת הנפילה הנ"ל, מחמת זה התחיל המריבה:

ח ובשמתפלל קדם הדרוש, צריך להתפלל בתחנונים, ויבקש מאת הקדוש-ברוך-הוא מתנת-חנם, ולא יתלה בזכות עצמו, אף-על-פי שעכשו נתעורר מטה עזו של עבודתו, אין זה המטה כדי להתנאות, אלא כדי להכניע הרע שבעדה, פי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים כנ"ל. אבל לפני השם יתברך יעמוד כדל וכרש, וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ג): ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר - שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדרוש:

(א) כמובא בפירוש רש"י שם. (ב) ועיין ברכות ה. (ג) שם, ועיין בספר מי הנחל. (ד) ועיין זוהר אחרי דף סב ע"א.

הפח מאדום כדי לענש הרשעים בחרבא וקטלא, והן נבראים בבחינת (תהלים סח): אדני יתן אמר המבשרות צבא רב; והן מענישין את הרשעים, בבחינת (שם צא): כי מלאכיו יצוה לך וכו' על שחל ופתן תדרך וכו':

ח ואלו הפחות הרוחניות, הינו המלאכים, הן לפי התחדשות התורה, והתחדשות התורה - לפי הקדשה שנתוסף למעלה בנ"ל, לפי רבות הקדשה, פן נמשך רבוי התורה; ולפי רב התורה, פן רבוי המלאכים הנ"ל. וכן להפך, הינו שלפעמים הקדשה בליכך מועטת, עד שהמלאכים הנבראים מחדושי התורה, הם מעוטי פח, שאין פח בידם לקבל פח לענש את הרשעים בחרבא וקטלא, ואין להם פח אלא להכניע את הרשעים בלבד ולהביא מרד בלבבם, אבל לא לענש אותם בחרבא להעביר אותם:

ט ולפעמים גם להכניע אותם בלבד אין פח למלאכים האלו, שכליכך הם מעוטי פח מחמת מעוטי הקדשה הנ"ל, ואין להם אלא הפח הזה, לעורר פח האמות על הרשעים המוציאי דבת הארץ. כמו עכשו בגלות, שאין לנו פח לענש בעצמנו את הרשעים, אלא בדיניהם, בבחינת (הבקות א): רשע מכתיר את הצדיק עליכן יצא משפט מעקל. כי הרשע מסבב את הצדיק, ואין לנו פח בעצמנו לדחות אותו, אלא במשפטיהם, לדון אותו בדיניהם, ולקבל מהם פח לרדף את הרשע:

ידע, שלפעמים הוא סבה מאת השם יתברך, שרשע יכתיר את הצדיק, והצדיק אין לאל ידו לדחות את הרשע אלא על ידי משפטיהם. ועל ידי פח המשפט יוצא משפט דקדשה, שנפל בין הקלפות, הצדיק הוא מוציא אותו מבין הקלפות, ויוצא המשפט מעקולו, כי נתעקל בין הקלפות בבחינת (תהלים קמז): ומשפטים בל ידעום; ועכשו הוא יוצא מעקולו ונתישר מעקולו, והוא: על פן יצא משפט מעקל:

י ולפעמים גם זה הפח אין להם, ואין להם פח לא לענש בנ"ל, ולא לענש בדיניהם בנ"ל, ולא להביא מרד בלבבם, ואין להם פח אלא להשתיק אותם בלבד, שלא לדבר סרה בפנינו, כדי שלא יפנסו דבריהם באוני המון'עם; ולפעמים גם זה הפח אין להם - הכל לפי מעוטי הקדשה:

וזהו: וישלח משה מלאכים אל מלך אדום (שם ב' הנ"ל). מלאכים - הנ"ל; מלך אדום - בנ"ל. בה אמר אחיך ישראל - הינו המלאכים האלו נתהוו מפאמרות טהורות של ישראל בנ"ל, בבחינת: יתן אמר המבשרות צבא רב. אתה ידעת את התלאה אשר מצאתנו, וירדו אבותינו מצרים. אתה ידעת - דיקא, כי כל הענשים על ידי, ובפרט גלות מצרים, שהיה על פנים הברית, בידוע, ועל פנים הברית חרב בא, בבחינת (ויקרא כ): חרב נוקמת וכו' (י), והוא ממנה על חרב בנ"ל.

וזהו טעות שפעה משה, שהקדוש ברוך הוא אמר למשה: קח את המטה והקהל את העדה ודברת אל הפלע לענייהם - שיקח ממשלת עזו, שיש לו ממצוות וממעשים טובים שלו; והקהל את העדה - פי בשעת הקהל, שיש בהם גם רעים, צריך מטה עז כדי להכניע רשעתם בנ"ל, ואחר כך: ודברת אל הפלע לענייהם - אין דבור אלא נחת (שבת סג. ובר"ש שם"ש סמוך לסוף. וע' זוהר תצא רעם: ודברתם אל הפלע וכו' בדבור ופיוס וכו') - שישפך שיחו ותפלתו בתחנונים כדי וכרש. אל הפלע, הינו לב העליון בנ"ל. לענייהם - דיקא, שיהיה הקהל בשעת מעשה, כדי שיקשר את עצמו עם גשמתם בנ"ל. והוא לא כן עשה, שזכר טובו וצדקתו בשעת תפלתו, שלא השתמש עם המטה בשביל הקהל, אלא השתמש עם המטה בשעת תפלתו. וזה בחינת: וירם משה את ידו. ידו זה תפלתו, כמו שפתיב (שמות י): ויהי ידיו אמונה; תרגומו: פרישן בצלו - שהרים את תפלתו, ולא קשר את עצמו עם הקהל. ויד את הפלע במטהו פעמים - בכיכול, הפה צור ויזובו מים (תהלים עח) - שהכה לב העליון, כמו שלוקחין איזה דבר בכח ובאנס, כי בא בכח מעשיו הטובים. וזהו הפאת הפלע פעמים: הפאה אחת - שלקה באורי התורה בכח ובאנס, ולא בקש מתנת חנם בנ"ל; והפאה אחת - כי מי שדוחק את השעה, שעה דוחקתו (ברכות סד. ועירובין יג); ונסתלק קדם זמנו, ועל הסתלקותו - השכינה, שהיא הלב הנ"ל, היא מיללת וכוכה עליו. וזהו: פעמים - כי מתו משה ואהרן על ידי הפאה, כמו שפתיב: הפה מי מריבה וכו'. ובשביל זה אין לאדם לדחק את עצמו על שום דבר, אלא יבקש בתחנונים, אם יתן לו השם יתברך - יתן, ואם לאו - לאו. וזהו: וען לא האמנתם בי, הינו התפלה בנ"ל, שהרים תפלתו מתפלת הקהל, שלא קשר את עצמו עם הקהל, והתפלה היא אמונה, כמו: ויהי ידיו אמונה. להקדישני לעיני בני ישראל - להקדישני דיקא, כי על ידי התפלה של רבים נתקדש השם יתברך בנ"ל. לכן לא תביאו וכו' אל הארץ - רמו על הסתלקותו, כי הקדשה גם כן נתוסף למעלה בשעת פטירת הצדיק, בידוע. נמצא, מה שנחסר על ידים נשלם על ידים:

ו ובזכות התורה שממשיכין, זוכין לארץ ישראל, כמו שפתיב (תהלים קה): ויתן להם ארצות גוים וכו'; אבל ארץ ישראל היא אחת משלשה דברים שבאים על ידי יסורין (ברכות ה), ועקר היסורין הם המונעים הרשעים, מוציאי דבת הארץ, וצריך להכניע מתחלה אלו הרשעים ולענש אותם בחרבא וקטלא, ועל ידי זה יכולין אחר כך לילך לארץ ישראל. וכח הזה לענש את הרשעים אי אפשר אלא כשמקבלין את הפח הזה מאדום, כי זה הפח שלו, בבחינת: ועל חרבך תחיה (בראשית כ); והוא יונק מפול מאדים (מ):

ז ודע, שעל ידי פחות הרוחניות, הנבראים מאותיות התורה שחדש, הפחות האלו הן הן מלאכים ממש, והן מקבלין

(ה) עיין זוהר פינחס דף רטו. (ו) עיין זוהר ויהי דף רמ ע"ב זוהר וארא דף כו.

בחינות הנ"ל: א. קח את המטה כנ"ל; ב. והקהל את העדה כנ"ל - להכניע רעתם כנ"ל; ג. ודברתם אל הסלע - בתחנונים כנ"ל; ד. לעיניהם - שיקשר עמהם כנ"ל; ה. להמשיך דבורי אש כנ"ל; ו. להמשיך תורה כנ"ל; ז. בריאת המלאכים כנ"ל; ח. לקבל פח מאדום להכניע את השונאים כנ"ל; ט. לבוא לארץ ישראל כנ"ל. ואלו תקונין דאתמסר לזקן הדורש: כל מה דאתמסר ולא אתגליא - רמז על נשמת בחינת מרים שנסתלק כנ"ל. אשתבח - פרוש, אשתבח עכשו עלידי זקן הנה כל מה שהיה משתבח עלידי נשמה שנסתלק. ועכשו מסדר והולך תשעה תקונין:

תקונא קדמאה: נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא דפומא. נימין - בחינת שערות, בחינת שערי ציון (תהלים פו), בחינת מטה עזר ושלח מציון כנ"ל. מקמי פתחי דאדנין - הינו קדם ששמעו אם יכולין לקבל, עד רישא דפומא, פתחו פיהם ואמרו: נעשה. וזהו (כתובות ק"ב): דקדמי פמיכו לאדניכו. תקונא תנינא: מרישא האי לרישא אחרא - הינו להכניע רעתם כנ"ל, וכזה מוציא אותם מתחת רשות דסמרא אחרא, ומכניס אותם תחת רשות הקדשה, וזהו: מרישא האי לרישא אחרא. תקונא תליתאה: אשתבח מתחות תרין נוקבין ארחא מליא דלא אתחזיא - הינו בחינת חטם, בחינת: ודברתם אל הסלע כנ"ל, בחינת (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לקה. ארחא מליא - כי אין מחסור ליראיו (תהלים לד), וזה מליא. ויראה היא בחינת תפלה, בחינת (משלי ל): יראת ה' היא תתהלל; בחינת חטם, בחינת (ישעיה י"א): והריחו ביראת ה'. דלא אתחזיא - כי צריך להקטין את עצמו, ולא יתלה בזכותו כנ"ל, בבחינת (משלי כח): אל תתהדר לפני מלך. תקונא רביעאה: עלעין אתחפון מהאי גיסא ומהאי גיסא - הינו בחינת התקשרות עם נשמותיהם, והם מחפין אותו מפל צד. תקונא חמישאה: אתחזין תרין תפוחין סמקין פורדא. תפוחין - זה בחינת מפתחי הלב שנפתחים, שנכמר רחמי לב העליון ונשפע דבורים חמים, דבורי אש, בחינת סמקא פורדא כנ"ל. תקונא שתיאה: בחד חומא תלין, אכמין תקיפין עד חדווי - זה בחינת המשכת התורה כנ"ל, שהם בחינת (ש"ה ה): תלתלים שחרות בעורב, שהם תלי תלים של הלכות (עירובין כא), הנמשכים עד חדווי, עד מעוי (ט), בבחינת (תהלים ט): ותורתך בתוך מעי:

ותלין בחד חומא - בבחינת (ש"ה ט): וסביבו נשערה מאד, שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים פחות (יבמות קכ"א), וכשפוגמים פחות השערה, אזי אין פח בידם להמשיך אלו הלכות הנ"ל. תקונא שביעאה: שפון סמקא פורדא אתפנון - הינו בריאת מלאכים כנ"ל, בבחינת (ש"ה ט): וברוח פיו כל צבאם. סמקא פורדא, בבחינת (ש"ה ט): משרתיו אש לזהב. תקונא תמינאי: ועירין נחתין בגרונא ומחפון קדלא - הינו לקבל פח מאדום להכניע אויבים הפונים ערף.

וירעו לנו המצרים, ונצעק אל ה' אלקינו, וישלח מלאך - פרוש חכמינו זכרונם לברכה (י): זה משה. ויצאנו - כי פגם הבריה הוא פגם הדעת, בבחינת (בראשית ד): וידע אדם; והקול הוא מעורר הדעת, בבחינת הקול מעורר הפונה (ט):

ובשביל זה: ונצעק וכו', וישמע את קולנו - והקול מעורר הדעת. וישלח מלאך - זה משה, בחינת דעת, ועלידי התגלות הדעת בתקונו, אז: ויצאנו. ובשביל זה אומרים את ההגדה בקול רם, כי הגאולה היתה עלידי קול, בבחינת: וישמע את קולנו, ובשביל זה נקראת בשם "הגדה", להורות על תקון הבריה, בבחינת (דברים ד): ויגד לכם את בריתו. ועקר המצוה ביון, להורות על תקון הדעת, בבחינת: פתמרא וריחני פקחין (סנהדרין ע), ובבחינת: תירוש - זכה נעשה ראש (ש"ה), הינו דעת. אעברה נא בארץ - שרצו לילך לארץ ישראל דרך כחות של אדום כנ"ל, לקבל ממנו פח לעגש את הרשעים בחרבא וקטלא, כדי שיוכלו לילך בדרך המלך, מלפו של עולם, ולא בשביל תענוגי העולם הזה. וזה: לא גלף בשדה וחרם ולא נשתה מי כאר - זה בחינת תענוגי העולם הזה. כל זה אין רצוננו, אלא רצוננו: דרך המלך גלף - כדי שלא ימנעו אותנו הרשעים מלילך בדרך מלפו של עולם. ויאמר אליו אדום, לא תעבר בי, פן בחרב אצא לקראתך - כל זאת מחמת מעוט פח הקדשה כנ"ל. וזהו: וינחמו בקדש, עיר קצה גבולך - הינו מחמת שהקדשה כלילת במדרגה פחותה, שהוא בגבול הממאה נוגעת, ובשביל זה: ויאמר לא תעבר בי וכו'; כי מי שהוא במדרגה תחתונה, אין להתגרות ברשעים, כי צדיק ממנו בולע (כ"ט דף ע"א):

ויאמרו אליו במסלה נעלה - בחינת מסלות בלבכם (תהלים פד), להביא מרד בלבכם. ואם מימך נשתה - מימך זה בחינת משפט, בבחינת (עמוס ה): ויגל כמים משפט; הינו כי לפעמים צריך לכף את הרשעים במשפטיהם. ונתתי מכרם - תרגומו: את דמיהון, הינו השחד שמקבלין, וצריך לתן להם מומן כדי להוציא משפט מן העקול ברצונם. רק אין דבר, פרגלי אעברה - אני רוצה לילך ולעבר בכחך כדי להשתיק את הרשעים, כדי שלא יפנסו דבריהם פרגלי, הינו המונעם, המכניס בשם רגליו, כמו (שמות י"א): וכל העם אשר פרגליך. ויאמר לא תעבר - וכל זה הוא מחמת מעוט הקדשה כנ"ל, כי צריך לשפך תפלתו קדם התורה ולקשר את עצמו עם הנפשות השומעים, ועלידיה נוסף קדשה יתרה למעלה, בבחינת (משלי ד): פרבעם הדרת מלך; ולפי רבות הקדשה, פן רבוי הארת התורה, ולפי רב הארת התורה, פן גתרבו כחות המלאכים, ולפי כחות המלאכים, פן יכול לעגש את הרשעים מוציאי דבה:

וזה פרוש פרקא תליתאה: תשעה תקונין יקירין אתמסרו לדקנא, הינו לזקן היושב בישיבה לדרש, נמסר לו תשעה

(1) ויק"ר פ"א ומובא בפרש"י שם. (ח) עיין ברכות כד ע"ב ובהרא"ש ורבינו יונה שם ובש"ע אור"ח סימן קא [ובס"א סוף ד.]. (ט) עיין בכפר מי הנחל.

חכמים. וזה בחינת (בראשית א): ותפקחה עיני שניהם - זה בחינת מוח, הנאמר אצל עיניו. והן הן שבעת הנרות, כי פה ותרין נוקבא חטמא ותרין עיניו ותרין אדניו הם בחינת שבעת הנרות, ומגרתא דא רישא (א), הינו המוח, ופני המגורה הינו שפע אלקי הנ"ל:

ג וּשְׁפַע אֱלֹקֵי הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת סֶפֶה, כִּי סֶפֶה הוּא בְּחִינַת שְׁפֵכָה בְּרוּח־הַקֹּדֶשׁ (ב), כִּי רוּח־הַקֹּדֶשׁ הוּא שְׁפַע אֱלֹקֵי, וְסֶפֶה הַזֹּאת הִיא בָּא עַל־יְדֵי שְׂבָעָה עֲנָנִים, הַיְנו בְּחִינַת שְׂבַעַת הַנְּרוֹת בְּנ"ל, שְׁעַל־יְדֵם הָאָדָם מְשִׁיג פְּנֵי הַמְּגוּרָה, הַיְנו סֶפֶה, הַיְנו שְׁפַע אֱלֹקֵי. וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ נִקְרָא עַל־שֵׁם הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא רוּחַ חֲכָמָה הַבָּא מִקְדָּשׁ, בְּיָדוּעַ (ג). וְזֶה שְׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (ד): מִזֵּן שְׂאִין מִסִּבְּכוּן אֵלָא בְּדָבָר שְׂאִין מִקְבֵּל טַמְאָה, וּבְדָבָר שְׂגָדוּלוּ מִן הָאָרֶץ? שְׁנֵאמַר: וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ; מָה אֵד הוּא דָּבָר שְׂאִין מִקְבֵּל טַמְאָה, וְאֵין גְּדוּלוּ אֵלָא מִן הָאָרֶץ וְכוּ'. וְאֵד הֵן הֵן אֵלוֹ הָעֲנָנִים הַנ"ל, וְהֵן בְּחִינַת קֹדֶשׁ, וְגִדְלוֹן מִן הָאָרֶץ, כִּי צָרִיךְ הַמְקַבֵּל הַזֶּה לְהִיּוֹת חָכֵם, כִּי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יְהִיב חֲכָמָתָא לְחַכְמֵינוּ (ה), בְּבְחִינַת (שְׁמוֹת ל"א): וּבְלֵב כָּל חָכֵם לֵב נִתְּנִי חֲכָמָה (ו):

ד וְסֶפֶה הַנ"ל, הַיְנו רוּח־הַקֹּדֶשׁ הַנ"ל, שְׁפַע אֱלֹקֵי הַנ"ל, הוּא בְּחִינַת מְקִיפִין, שֶׁהַשְּׂכֵל הַזֶּה הוּא גְּדוּל עַד לְמֵאד, עַד שְׂאִין הַמוֹחַ יִכּוֹל לְסַבְּלוֹ, וְאֵין נִכְנָס בְּמֹחַ, אֵלָא הוּא מְקִיף אֶת הָרֹאשׁ, כְּמוֹ שְׂאֵנוּ רוּאִים כְּמֹה חֲכָמוֹת עִמְקוֹת, שְׂאִין יִכְלַת בְּמֹחַ הָאֲנוּשִׁי לְהִבְיֵן עַל בְּרִיו, כְּמוֹ כְּמֹה וְכְמֹה מְבוּכוֹת שְׂאֵנוּ נְבוּכִים בָּהֶם, כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, שְׂאִין מֹחַ שֶׁל אֲנוּשִׁי יִכּוֹל לְהִבְיֵן אֶת הַיְדִיעָה הַזֹּאת. וְהַשְּׂכֵל הַזֶּה הוּא בְּחִינַת מְקִיף, שְׂאִין נִכְנָס בְּפִנְיָמִיּוֹת הַמֹּחַ, כִּי אִם מְקִיף אוֹתוֹ מִבְּחוּץ, וְהַשְּׂכֵל הַפְּנִימִי מִקְבֵּל חִיּוּתוֹ מִהַמְקִיף הַזֶּה:

וְדַע, שְׁוֵה עֵקֶר כַּח הַבְּחִירָה: כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׂכֵל אֵין כְּלִיכָה גְּדוּל לְהִבְיֵן הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, אֵין כַּח הַבְּחִירָה עַל מְקוּמוֹ, כִּי יֵשׁ בְּיָדוֹ כַּח לְבַחַר חַיִּים אוֹ הַפּוּכוֹ; אֲבָל כְּשִׁיכְנֵם הַמְקִיף הַזֶּה לְפָנִים, וְאֵין יִתְגַּדֵּל הַשְּׂכֵל הָאֲנוּשִׁי, וְיִתְגַּלֵּה לְאֲנוּשִׁי הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה - אֵין יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה, כִּי אֵין עַל־יְדֵי גְּדוּלוֹ שֶׁל הַשְּׂכֵל, יֵצֵא מִגְּדֵר הָאֲנוּשִׁי וְיַעֲלֶה לְגֵדֶר מְלָאךָ, וְאֵין יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וְזֶה עֵקֶר כַּח הַבְּחִירָה, זֶה שְׂאִין יוֹדֵעַ הַשְּׂכֵל שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה. וְזֶה שְׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (ברכות ז'), שְׁלַעֲתִיד צְדִיקִים יוֹשְׁבִים וְעַמְרוּתֵיהֶם בְּרֵאשִׁיָּהֶם - עַל רֵאשִׁיָּהֶם הַצָּרָף לֹאמַר, כִּי לְעֵתִיד יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וְזֶה: צְדִיקִים יוֹשְׁבִים - שֶׁהַיְשִׁיבָה הוּא מוֹרָה עַל הָעֵדֶר הַבְּחִירָה, כְּמוֹ יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם (תהלים ב), שֶׁהוּא מוֹרָה עַל הָעֵדֶר הַהִשְׁתַּנּוּת, כִּי הַתְּנוּעָה מוֹרָה עַל הַשְׁתַּנּוּת מְרַצוֹן אֵל רְצוֹן, וְהַיְשִׁיבָה מוֹרָה עַל הָעֵדֶר הַשְׁתַּנּוּת, הַיְנו כְּפֹלוֹ הַבְּחִירָה. וְזֶה מְחַמֵּת וְעַמְרוּתֵיהֶם - הַיְנו הַמְקִיפִים, כְּמוֹ (שְׁמוֹת א כ"ג): שְׂאוּל וְאֲנֹשִׁי עוֹמְרִים אֵל דּוֹד. בְּרֵאשִׁיָּהֶם - וְלֹא עַל רֵאשִׁיָּהֶם, הַיְנו הַמְקִיפִים יִכְנָסוּ בְּתוֹךְ הַמְחִין לְפָנִים, וְאֵין יִכְנָסוּ כָּל הַשְּׂכֵלִיּוֹת, שֶׁלֹּא הִיָּה יִכּוֹל לְהִבְיֵן אוֹתָם, יִכְנָסוּ לְפָנִים, בְּתוֹךְ הַמְחִין, וְיַדַּע וְיִשְׁגֵּי אוֹתָם, וְאֵין יֵצֵא מִגְּדֵר אֲנוּשִׁי וְיַעֲלֶה לְגֵדֶר מְלָאךָ, וְיִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה:

וְעִירִין - זֶה בְּחִינַת כַּח אָדָם, בְּחִינַת (עובדיה א): קָמֵן נִתְתִּיךְ בְּגוּיִם. נִחְתִּין בְּגוּרָנָא - בְּחִינַת חֶרֶב הַנ"ל, בְּחִינַת (תהלים קמ"ט): רוּמְמוֹת אֵל בְּגוּרָנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת. תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה: רְבִרְכוּן וְעִירִין נִחְתִּין בְּשִׁקוּלָא - הַיְנו בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שְׂנַחֲלָקָה לְשִׁבְטִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת: חִיּוֹת קִמְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת (שם קד), בְּאֵלִין אֲשֶׁתְּכַח גְּבַר תְּקוּף - הַיְנו כְּשָׂבָא לְבְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֵין נִקְרָא גְבַר תְּקוּף, כִּי קָדָם שְׂבָא לְבְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֵין: אֵל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר בְּמִפְתָּח (מלכים ב); אֲבָל אַחֲרַיְכֶם, כְּשִׁנּוּצָה, אֵין נִקְרָא אִישׁ מְלַחְמָה:

הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִאֲמְרָה בְּרֵאשִׁי־הַשְּׁנָה עַל פְּסוּק (תהלים פ"ב): אֲשֶׁרִי הָעָם יָדְעוּ תְרוּעָה, אֵד לֹא זְכִינוּ לְקַבֵּל מִכְּתִיבַת יְדוּ הַקְדוּשָׁה בְּאוֹר זֶה הַפְּסוּק עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל. גַּם קָדָם שְׁאִמְרָה הַתּוֹרָה הַזֹּאת, סֶפֶר אֵינוֹה זְמַן מִקְדָּם מַעֲשֶׂה גּוֹרָאָה, שְׂרָאָה בְּמִקּוֹם שְׂרָאָה, בְּהַקִּיץ אוֹ בְּחֵלוֹם, וְאִמְרָה שֶׁהַתּוֹרָה מ' תְּקוּנֵין הַנ"ל הִיא פְּרוּשׁ עַל הַמְּרָאָה הַגּוֹרָאָה הַזֹּאת שְׁסִפְרָה. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, עוֹד חוֹזֵן לְמוֹעֵד לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלוֹ בְּמִקּוֹם אַחַר בְּעוֹרַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ:

כא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

פרקא רביעאה דספרא דצניעותא עתיקא ממיר וסתים וכו':

בהעלתך את הנרות וכו', פרש רש"י: שתהא שלהבת עולה מאליה:

א פתיב: אחור וקדם צרתני (תהלים קל"ט). כי יש שכל, שאדם משיג אותו על ידי הקדמות רבות, והשכל הזה מכנה בשם אחור; ויש שכל, שפא לאדם בלא שום הקדמה, אלא על ידי שפע אלקי, וזה מכנה בשם קדם, בשם פנים. והתלהבות הלב נולד מחמת תנועת השכל, כי טבע התנועות - שמוליד הם, ולפי מהירת תנועות השכל, כן מוליד הם בלב. נמצא, על ידי שפע אלקי, שהשכל נשפע לאדם במהירות, שאין צריך להשתמש בשום הקדמה, על ידי זה המהירות, שלהבת הלב עולה תמיד מאליה:

ב אבל להגיע לבחינת שפע אלקי הנ"ל אי אפשר לבוא לזה, אלא שיקדש את פיו וחטמו ועיניו ואזניו, והן הן מאירין לו שפע אלקי הנ"ל, הינו שישמר את עצמו מלהוציא שקר מפיו, ויהיה לו יראת-שמים, שהוא בחינת חטם, בבחינת (ישעיה י"א): והריחו ביראת ה'; ויהיה לו אמונת-חכמים, התלוי באדניו, בבחינת (משלי כ"ב): שמע דברי חכמים; ויעצים עיניו מראות פרע - כי הן הן המעוררין את שפע אלקי הנ"ל לבוא, כי הפה והחטם והעינים והאזנים תלויים במוח, והן מעוררין את המוח, שיהיה בבחינת קדם, בבחינת פנים. וזה בחינת (תהלים ק"ט): ראש דברך אמת - זה בחינת מוח, הנאמר אצל פה. וזה (שם ק"א): ראשית חכמה יראת ה' - זה בחינת מוח, הנאמר אצל חטם. וזה בחינת (משלי ט'): הוכח לחכם ויאבהך - זה בחינת מוח, הנאמר אצל אדניו, בבחינת: שמע דברי

(א) עיין בהקדמת החוקנים דף יג ע"ב. (ב) עיין מגילה דף יד ע"א ושם דף יג ע"א אבי פוכו שנעשה לישראל כסוכה, ובריש וקרא רבה דרשו אבי פוכו שהיה אבי הנביאים שפכו ברוח הקודש. (ג) עיין זוהר אחרי דף ס"א. (ד) סוכה יא ע"ב, וע"ש ג"כ בדף יב ע"א בתום ד"ה בפסולת גורן. (ה) דניאל ב. (ו) עיין ברכות נה.

שנתופמה לאחיו, כמבאר בסבא (משפטים ק): אתתה אמה, הינו שהוא צער ועגש גדול להמת, שאשתו נעשית לו אם, כי עכשו מברח להיות נולד מאשתו, ואשתו נעשית לו אם. ומחמת זה, בן היבמה הזה, שנולד מהיבום, אי אפשר לו למצא זיווגו כי אם ברחמים גדולים (כמובא וזהו לך לך צב), שעליו נאמר: פן יקדמונו אחר ברחמים, עין שם), כי זה בן היבמה, שבאמת הוא בעלה של היבמה, ואשתו נעשית לו אם - אין לו בתזווג, מאחר שבתזווג נעשית לו אם. וזהו שפרש רבנו ז"ל, שבקש אהרן על מרים, שפגמה בשכל הפנים, שזהו הפגם של המת בלא בנים כנ"ל, שלא תהא נענשת, חס ושלום, בעגש היבום. וזהו: אל נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו - שלא תהיה פמת בלא בנים, אשר מברח לצאת שנית בגלגול מרחם אמו, הינו שאשתו נעשית לו אם, אשר מחמת זה: ויאכל חצי בשרו; הינו חצי גופו נאכל, הינו שאין לו בתזווג כנ"ל, שהיא חצי בשרו, פלג גופו כנ"ל]:

ו ולפעמים יש שהמחין והשפע אלקי הוא בהעלם, בבחינת עבור, ואז יפה צעקה לאדם - בין בתפלה בין בתורה - בשנתעלם המחין. כי העלם, הינו עבור, זה בבחינת: (דברים לב) צור ילדך תשי; כמו (ישעיהו ז): וכח אין ללדה; כמו אשה שתשה כחה מלידה, ובשעה שהיא פורעת לילד ראמת שבועין קליו, כמנין תבות שבמזמור "ענד", ואז מולדת (זהו פתח רמז). והשבועין קליו הן בחינת שבועה קולות שאמר דוד על המים, שכל אחד בלול מעשר:

והצעקה, שאדם צועק בתפלתו ובתורתו, בשנסתלקין המחין בבחינת עבור, אלו הצעקות הן בחינת צעקת היולדת, והקדוש-ברוך-הוא, שהוא יודע תעלומות של המחין איך נתעלמו, הוא מאזין צעקתנו. והצעקה היא במקום צעקת השכינה, כאלו השכינה צועקת, ואז מולדת המחין. וזה בחינת הקול מעורר הפגמה (ה) הינו המחין. וזה בחינת: תפלם שבועת ימים. שבועת ימים זה בחינת שבועה קולות של דוד כנ"ל, שהם שבועין קליו הנ"ל, שצריך לצעק כדי להוציא אור הפנים הנ"ל מהעלם אל הגלוי, והגלוי זה בחינת לדה, ואז, אחר הלדה, דם געפר ונעשה חלב (כברות ו). וזה בחינת תפלם, כי הכלמה - אול סמקא ואתי חורא (כ"ב נח); הינו דם געפר ונעשה חלב. וזה: צור ילדך תשי - ראשי-תבות של צעקתנו יודע תעלומות כנ"ל, וזה תשי - ראשי-תבות של תפלם שבועת ימים:

ח ובשאדם לומד תורה ואין מבין בה שום חדוש, זה מחמת שהמחין והשכל של התורה והלמוד הזה הן בבחינת עבור, וזה נקרא בשם יעקב, כי יעקב זה בחינת עבור, בחינת (הישע יב): בפטן עקב את אחיו, ואז צריך לצעק הקליו הנ"ל. וזה בחינת (בראשית כ): הקול קול יעקב - כשהוא בבחינת יעקב, צריך לו הקליו, כדי להוציא המחין בבחינת לדה.

ה וזה בחינת קדושין, בחינת חפה. כי שפע אלקי הנ"ל הוא בחינת קדוש, בחינת חפה, מקיפין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב עה): כל צדיק וצדיק נכוה מחפתו של חברו; כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה. וזה בחינת שבועת ימי המשטה שאחר החפה, הינו בחינת שבועת הנרות הנ"ל, שעלידם יבנם המקיף לפנים. וזה בחינת שבועת ימי אבלות, רחמנא לצלן, שמתאבלין עליו על שנסתלק נשמתו, כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים הנ"ל עלידי שבועה ימים אלו:

ו וזה טעם רק של החליצה, שנאמר (דברים כה): וירקה בפניו - בפניו דיקא, כי זה הולך בלא זרע, ולא הניח ברכה אחריו, שימשיכו שכל הפנים בעולם על-ידי מעשיהם הטובים, ואחיו אינו רוצה להקים שם אחיו המת, ואינו רוצה ליבם אותה, בשביל זה: וירקה בפניו, כי אין רוצה להמשיך נשמת המת בעולם, שיוכל לתקן אור הפנים. ובה הרק נראה לפעמים פני המת - פני המת דיקא, ובה הרק הוא נכלם, ועקר הבושה הוא בפנים, וזה על שלא רצה להקים שם אחיו המת:

וזה בחינת: ואביה ירק ירק בפניה, הלא תפלם שבועת ימים (כמדבר יב) - שבועת ימים דיקא, הינו בחינת שבועה עננים הנ"ל, שעלידם מאיר פני המנורה. והוא לא רצה להקים שם אחיו המת, על-כן: וירקה בפניו, והינו בשבת-פנים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יבמות פ' ר"ג): היבמה נקנית במאמר - זהו הפך הבשטה, בחינת (תהלים כט): פלו אומר כבוד, הפך של: תפלם שבועת ימים:

ומרים, שפגמה בכבוד משה, שהוא בחינת שפע אלקי, בבחינת (שמות לד): כי קרן עור פניו; ופגמה בבחינת שבועת הנרות, כי הוא היה עגו, שכל וסכלן, ולא חרה אפו על בזיונו, וזה בחינת חטם בשלמות. וכתוב בה (כמדבר יב): פה אל פה אדבר בו - זה בחינת פה. וכתוב בה (שם): ותמונת ה' יפיש - זה בחינת עינים. וכתוב בה (שם): בכל ביתי נאמן הוא - זה בחינת אדין, בחינת (משלי יא): נאמן רוח מכסה דבר, כמובא בזהר (אר"ר קבח). בשביל זה נצטרעה, ומצרע דא סגירו דנהורא עלאה (זהו תוריע מש), הינו אור הפנים הנ"ל, וכתוב בה: תסגר מחוץ למחנה שבועת ימים:

וזה שבקש אהרן: אל נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו - כי עלידי סגירו דנהורא עלאה היא בבחינת מת, כי מצרע חשוב פמת (נדרים סד). אשר בצאתו מרחם אמו - זה בחינת יבום, שעלידי היבום אתתה אמה, שאשתו נעשית לו אם. ויאכל חצי בשרו - הינו שאין לו בתזווג, כי הפעל ואשתו הם תרי פלגא גופא, ועכשו, שאשתו היא אמו, נמצא שנאכל חצי בשרו, ואין לו בתזווג:

[פרוש, כי מי שמת בלא בנים, אזי אשתו צריכה להתניבם, ועלידי היבום נתגלגל המת בהבן הנולד מאשתו,

(1) עין ברכות דף כ"ב, ובראשית ויבנו יונה שם. ובש"ע א"ח סימן קא (ובסימן סא סוף ד). (ח) עין בספר ברית מנוחה דרך ד.

סגלה פנ"ל, שהוא למעלה משכלו; ואחר-כך, בשנתגלה לו, אזי ייטיב מטובו לאחרים כנזכר לעיל:

יא נחמו נחמו עמי וכו' (ישעיה ב). כל הצרות והיסורים והגלות אינו אלא לפי ערך חסרון הדעת; וכשנשלם הדעת, אזי נשלם כל החסרונות, בבחינת (נדרים מא): אם דעת קניית - מה חסרת. וכתוב (ישעיה ה): לכן גלה עמי מפלי דעת (ו). ועקר החיים הנצחיים יהיה לעתיד מחמת הדעת, שיגבה הדעת, שידעו הפל את ה', ועל-ידי הדעת יכללו באחדותו, ואז יחיו חיים נצחיים כמוהו. פי על-ידי הידיעה נכללים בו, כמאמר החכם: אלו ידעתיו - הייתי. ועקר הידיעה יהיה לעתיד, כמו שכתוב (שם יא): פי מלאה הארץ דעה; ומחמת הדעת לא יחסר כל טוב, ויהיה פלו טוב, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (פסחים י): אטו האידנא לאו אחד הוא? ותוצו: לעתיד פלו הטוב והמטיב:

ואפילו העבדים ידעו בחרון הדעת, אבל לא כמוני; וידעו, שהגדלה שהיה להם והשפלות שהיה לנו בזמן הגלות, כל זאת הגדלה היה לנו, אף-על-פי שעבשו אי אפשר להבין כל זה, פי אין להכחיש החוש, אף-על-פי-כן ירבה הדעת, ויבינו הפל שגדלתם של העבדים היה לנו גדלה, ולהם השפלות. ולכאורה היא ידיעה גדולה, אף-על-פי-כן הידיעה הזאת יהיה לנו ללעג ולשחוק לפי ערך ידיעתנו. והו' (תהלים קכ): אז ימלא שחוק פינו, אז יאמרו בנינו הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו - שידעו ויאמרו: הגדלה שעשה עמנו - הינו עם העבדים, הגדיל ה' לעשות עם אלה - הגדלה הזאת היה לישראל. אף-על-פי-כן: אז ימלא שחוק פינו - הינו שגשחק ונלעגו מדיעתם והשגתם, פי השגתנו יהיה לאין סוף וקץ. והידיעה יש בה מקיף ומקיף למקיף, כמוכא לעיל על פסוק: בהעלתך את הצרות. והו': נחמו נחמו - הינו מקיף ומקיף למקיף, שהידיעה היא עקר הנחמה של כל הצרות. ואיך אפשר לבוא להידיעות? יאמר אלמנכים - אמירה בחשאי (וזה וראו בה: ובאר"ר קלכו), בחינת שמו, בחינות שבעת הנרות. אלמנכים לארמא קלא, בחינת: אלמנכים אל דמי לך (תהלים פג), בחינת צעקת היולדת פנ"ל:

(מספין כ' עד פאן - לשון רבנו ז"ל)

[פרוש, פי מבאר לעיל, שעל-ידי הצעקה זוכין להוליד המחין מתעלומתו, ועל-ידי שמקדשין שבעת הנרות, זוכין להכניס המקיפין לפנים, פי צריכין שני דברים להשגת הדעת הקדוש: פתחלה צריכין להוליד המחין, פי לפעמים המחין והשפע אלקי בהעלם וכו' פנ"ל, ולזה צריכים צעקה כדי להולידם; ואחר-כך, כשנולדים המחין, עדין יש בהם פנימי ומקיף, ולזה צריכין לקדש שבעת הנרות, כדי להכניס המקיפין והשפע אלקי לפנים, ולעשות מהמקיף פנימי - עין שם היטב ותבין. והו' שפרש הפסוק: נחמו נחמו - הינו לזכות להשגת המקיפין, הינו השגת הדעת, שזהו עקר הנחמה פנ"ל, זה זוכין על-ידי שני בחינות הנ"ל, שהם צעקה, שעל-ידי-זה מולידין המקיפין, וקדשת שבעת הנרות, שעל-ידי-זה מכניסים המקיפין לפנים פנ"ל.

ומי שתורתו בלא הבנה בה שום חדוש, אין לדרש אותה לרבים, פי התורה הזאת, שהיא בבחינת יעקב, בבחינת עביר, אף-על-פי שהקדוש-ברוך-הוא מתענג [בה], בבחינת: ודגלו עלי אהבה - אל תקרי: ודגלו, אלא: ולגלגו (מדרש שה"ש), אבל אין לדרש אותה כמו שהיא לרבים, פי אין לדרש אלא דברים המבררים, כמאמר (שבת קמח): אמר לחכמה אחותי את - אם ברור לך הדבר באחותך שהיא אסורה לך - אמר, ואם לאו - אל תאמרה. והו' (תהלים קלח): פי יעקב בחר לו יה - פשהיא בבחינת יעקב, בבחינת עביר, בלא מחין - זאת הלמוד בחר לו הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת: ודגלו עלי אהבה; ואין לדרש אותה לרבים. אבל: ישראל לסגלתו - ישראל אותיות לי ראש, הינו התגלות המחין, המושכת אור הפנים הנ"ל, שפע אלקי הנ"ל, בתוך הפנימי פנ"ל. וזה בחינת ישראל, בבחינת (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר. בך דיקא - שיתמשך עטרת תפארת, הינו המקיפין הנ"ל. בך - בתוך הפנימיות. לסגלתו - זאת התורה יכול לדרש אותה לרבים:

ז פי אנתנו נקראים עם סגלה (דברים י) - כמו סגלה שעושין לרפואה, אף-על-פי שאין הטבע מחיב שיהיה זה לרפואה, אף-על-פי-כן הדבר הזה מסגל לרפואה; וזה למעלה מהטבע, שאין השכל האנושי מבין זה. כמו-כן אנתנו, לקח אותנו השם יתברך לעם סגלתו, אף-על-פי שאין השכל האנושי מבין את כל זה, איך לקח עם מתוך עמים. כמו בשעת קריעת ים-סוף, שקמרג מדת-הדין: הללו עובדי עבודה-זרה וכו' (ב"ר פ' ו' ובשמות רבה פ' כא); אף-על-פי-כן הקדוש-ברוך-הוא לקח אותנו לעם קדוש. נמצא, שזה הדבר כמו סגלה, שהוא למעלה מהטבע, למעלה משכל אנושי, וזה בחינת מקיפין פנ"ל. ומי שזכה לאלו המקיפין, להוליד אותם ולהכניס אותם בפנים פנ"ל, נמצא שזכה להבין את הסגלה, בודאי הישר לגלות הסגלה לעם סגלה:

בבן, כל אחד ואחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, וכל אחד לפי בחינתו, מה שחננו השם, שיכניס המקיף לפנים ולהבין ולחדש איזהו דבר, הישר מחיב, שיגלה ויכניס זאת ההבנה של הסגלה, שהיה אצלו סגלה, שיגלה לעם סגלה, ולהיטיב מטובו לאחרים:

וזה פרוש פרקא רביעאה דספרא דצניעותא: עתיקא ממיר וסתים, ועירא דאנפין אתגליא ולא אתגליא. עתיקא זה בחינת המקיפין הנ"ל, שהן טמורים וסתומים מפל צד, בכל המשך הזמן של עולם הזה, ולא יתגלה אלא לעתיד; אבל בזעיר אנפין, חכמות של האדם, שהאדם יכול להשיג אותם, גם בהם יש פנימי ומקיף. וכל אחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, ואלו המבוכות הנ"ל, שאי אפשר לשכל האדם להשיגם, הם מבחינת עתיקא, וכל החכמות שיכול מוח אנושי להשיג אותם, הם בחינת ועירא דאנפין. ולפעמים הם בהעלם, בבחינת (עביר פנ"ל), וזה בחינת לא אתגליא, וכשנתגלה לו - אז בבחינת אתגליא. וכל זמן שהיה הדבר אצלו בבחינת לא אתגליא, בבחינת העלם, הו' אצלו כמו

עם כבש וכו', מחמת מדת הפעם; אבל לעתיד יוכלו לדור יחד, מחמת שיתבטל הפעם על-ידי הדעת שיתגלה אז:

והנה לעתיד הכל ידעו את ה', אפלו עכו"ם כנ"ל, ומלאה הארץ דעה; אך הדעת שיהיה להם אז, אפשר לנו לידע ולדבר ממנו, אך הדעת שיהיה לנו אז, זה אי אפשר בעת אפלו לדבר ממנו, כי עכשו זה הדעת בבחינות מקיפים כנ"ל, כי כל השלמות והטובות שיש לעכו"ם עכשו, באמת אינו פלום, כנזכר לעיל: אם דעת חסרת וכו'; ואדרבא, כל גדלתם וטובתם, הכל הוא לטובתנו. ולעתיד, שיתמלא הארץ דעה, ואפלו כל העכו"ם ידעו את ה', אז יבינו הם, שכל הגדלה והטובה שהיה להם בזה העולם, הכל הוא לטובתינו ולגדלתנו. וזה (תהלים קכו): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו; הינו כל הגדלה שהגדיל ה' לעשות עמנו בעולם הזה [הינו עם העכו"ם], הגדיל ה' לעשות עם אלה, כי הכל היה גדלתם של אלה [הינו של ישראל], כי היה לטובתם וגדלתם. וזה יבינו הם בדעת והשגה שיהיה להם אז; אבל אצלנו יהיה זה הדעת דבר פשוט ושחוק, כי דעתנו יגדל אז מאד. וזה: אז ימלא שחוק פיני וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל וכו' - כי זה הדעת והשגה שיהיה להם אז, לומר הגדיל וכו' כנ"ל, זה יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, כי דעתנו יהיה גדול מאד:

ועל-כן לעתיד יחיו חיים נצחיים, כי אז יתגלה הדעת, ויהיו נכללים באחד. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ט): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - וכי האידנא וכו', אלא עכשו מברכין על הרעה: ברוך דין אמת; ועל הטובה - הטוב והמטיב; אבל לעתיד יברכו על הכל: הטוב והמטיב; כי לעתיד, שיתגלה הדעת, ידעו שאין שום רע בעולם כלל, רק פלו טוב וכלו אחד. ונס הגלות הוא רק מחסרון הדעת, כמו שכתוב (שעיה ט): לכן גלה עמי מפלי דעת. ועל-כן היתה גאלת מצרים על-ידי משה, שהוא היה בחינת הדעת. וזה שכתוב: (שמות ו) וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים; כי עקר הגאלה - על-ידי הדעת:

ודע, שגם לעתיד, שיתמלא הארץ דעה, ויהיה נעשה מהשכל המקיף שכל פנימי - גם אז יהיו מקיפים אחרים, כי בודאי לא ידעו מהות השם יתברך, רק כל אחד ישיג לפי מדרגתו ולפי עבודתו ויגיעתו וטרחו, אשר יגע וטרח בזה העולם בשביל השם יתברך; ואף שכלם יודפכו, ואפלו עכו"ם, אף-על-פי-כן יהיה הפרש גדול בינם לביננו, כי מה שיהיה אצלם אז השגה וידיעה גדולה, יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, ולא יהיה נחשב בעינינו להשגה כלל, וכמו שמבאר למעלה: אז ימלא שחוק פיני ולשוננו וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל - כי מה שיהיה אצלם השגה להבין ולידע גדלת ישראל, ושכל טובתם וגדלתם בזה העולם היה הכל בשביל ישראל - ובאמת הוא השגה גדולה, כי בעת בעולם הזה אין מבין זאת - אף-על-פי-כן אצלנו לא יהיה זה נחשב להשגה כלל, רק לשחוק ודבר פשוט, כי השגתנו ודעתנו אז יגדל מאד.

וזהו: יאמר אלתיכם - יאמר הינו בחינת אמירה בחשאי, שזהו בחינת שמן, שהוא בחשאי, כמו שכתוב בזהר (שמיני טז): יין לארמא קלא ושמן בחשאי. ושמן הוא בחינת שבעת הנרות, שהיו משמן. אלתיכם - זה בחינת אלקים לארמא קלא, בחינת הצעקה הנ"ל. שעל-ידי שני בחינות אלו זוכין להשגת המקיפין, שהוא השגת הדעת הקדוש, שזהו עקר הנחמה, בחינת נחמו נחמו, הינו מקיף ומקיף למקיף כנ"ל:

כל הענין הנ"ל, המבאר בקצור על פסוק נחמו נחמו בלשוננו הקדוש, שמעתי מפיו הקדוש מעצמו בבאור יותר קצת, ורשמתי לעצמי כמו ששמעתי, על-כן לא מנעתי להעתיקו. ובתחלה התחיל לדבר מענין חיים ומיתה. ענה ואמר: בין חיים למיתה אין חלוק כי אם במדת אמה אחת - שעכשו האדם שוכן בכאן, ואחר-כך הוא שוכן שם (והנה ברו על הפיתעלמין). ואחר-כך התחיל לומר כל ענין זה: חיים נצחיים וכו', בדרך-כפול. כלומר, שמי שזוכה לדעת אמתי הנ"ל, לדעת אותו יתברך, אין חלוק אצלו כלל בין חיים למיתה, כי הוא דבוק ונכלל בו יתברך בחייו ובמותו, רק שעכשו, בחייו, דירתו בכאן, ואחר-כך דירתו שם כנ"ל. ואז שמעתי מפיו הקדוש כל ענין הזה, וזהו:

חיים נצחיים הם רק להשם יתברך, כי הוא חי לנצח, ומי שנכלל בשרשו, דהינו בו יתברך, הוא גם-כן חי לנצח, כי מאחר שהוא נכלל באחד, והוא אחד עם השם יתברך, הוא חי חיים נצחיים כמו השם יתברך. וכן אין שלמות רק להשם יתברך, וחיון ממנו כלם חסרים, ומי שהוא נכלל בו, יש לו שלמות:

ועקר הכלליות שיהיה נכלל באחד, הוא על-ידי הדעת אותו יתברך, כמו שאמר החכם: אלו ידעתיו - הייתיו. כי עקר האדם הוא השכל, ועל-כן במקום שחושב השכל, שם כל האדם, וכשיודע ומשיג בידעת השם יתברך, הוא שם ממש, וכל מה שיודע יותר, הוא נכלל ביותר בהשרש, דהינו בו יתברך:

וכל החסרונות שיש לאדם, הן פרנסה או בנים או בריאות הגוף, וכל שאר החסרונות - הכל הוא מחסרון הדעת. ואף שיש חסרים לגמרי מהדעת, ועם כל זה יש להם כל טוב, באמת כל מה שיש להם, אינו פלום; וכן להפך: השלם בדעת שיש לו חסרון, באמת החסרון אינו פלום, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים מא): דעת קנית - מה חסרת; ואם דעת חסרת - מה קנית; כי עקר החסרון והשלמות תלוי בדעת:

ובן פעם ואכזריות הוא מחסרון הדעת, כמו שכתוב (קהלת ו): פעם בתיק בסילים ינוח, ועל-כן החולה הוא פעסן, מחמת שאז הוא בדינים, כי דינים שורים עליו, ודינים הם מחזין דקמנות, ועל-כן הוא כפעס. ולעתיד לבוא יתגלה הדעת, והכל ידעו את ה', כמו שכתוב (שעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה'; ועל-כן אז יתבטל הפעס, כמו שכתוב (ש): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', ופרה ודב וכו', לא ירעו ולא ישחיתו וכו', כי מלאה הארץ דעה את ה' וכו'. כי עכשו אי אפשר להם לגור יחד זאב

כשר פשוט שמרגיש בזה העולם בעבודה פשוטה בלי שום השגה, וכשיבואו עפ"ם על זה, יהיה אצלם השגה גדולה. אבל אנחנו, עם קדש, אין ערך להשגתנו, מפלישבן להשגה של הצדיק:

ושלמות הדעת הוא פשעשה ממקיפים פנימיים, ואז נצול מכל צרות. למשל, כשאחד מצפה ואורב לחברו להרגו, או צריך לשנות המלבושים כדי שלא יכירו אותו, כמו שכתוב (איוב ה'): משנה פניו ותשלחהו; כי על ידי שמשנין הפנים על ידי לבושין אחרים, נפטר ממנו. וכן בעקר האדם, הינו בהשכל, יש בחינות לבושין, הינו השכל והמקיף, וצריך לעשות מהמקיף פנימי, ולעשות לו מקיפין אחרים, הינו בחינת מלבושים אחרים, ועל ידי זה נצול מכל אורב ומסמין. כי מלבוש בגימטריא "חשמל",

ומהחשמל בורחים כל המשחיתים. וזה (משל לא): עז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון - על ידי הלבוש, שהוא בחינת החשמל, שהוא לבוש עז והדר, לבוש חזק ונאה, על ידי זה: ותשחק ליום אחרון - שאינו ירא ממנו כלל פנ"ל. ועקר הזמן לזה הוא חדש אלול, וזה לבושה ותשחק ליום אחרון - ראשיתבות אלול:

וזה בחינת שכעת ימי אבלות רחמנא לצלן וכו', כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים הנ"ל וכו' (עין לעיל). ועל פני חיב האבל, רחמנא לצלן, קריעה, כי קר"ע בגימטריא ש"ע נהורין של אור הפנים, שהם הגימטריא של שתי פעמים אל במלואו, כי אל הוא אור הפנים:

הקשו, כי יש מקיפים אצל השכל, הינו שאינו נכנס להשכל פנימי האנושי; ויש מקיפים להתורה, שמקיף להתורה, ואינו נכנס לתוך התורה. ובהמקיפים, יש שהם מקיפים ועומדים לפני העינים, רק שהם מקיפין, ואינם נכנסים להשכל; ויש שהם בהעלם, שלא באו עדין אפלו למקיפים, והוא בחינת עבור. ומה לעשות, שייכנסו המקיפים של התורה לתוך התורה בפנים, והמקיפים של השכל יכנסו לתוך השכל הפנימי, דהינו שמתחלה יבואו ויתגלו המקיפים של התורה מההעלם למקיפים, ואחר כך יכנסו המקיפים של התורה לפנים, וכן המקיפים של השכל, מה שאי אפשר להשיג מצד חסרונו האנושי יהיה נעשה מהמקיף פנימי, דהינו שיכבא מההעלם למקיפים, והמקיפים יהיו נעשים פנימי:

[הקשיא זאת הקשו במקום שהקשו, והוא ז"ל אמר על זה תרוין. כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש. ואחר כך זכינו לשמע כל התורה הנ"ל, ועתה מבאר להמעין התרוין על השאלה והקשיא הנ"ל. כי עקר השאלה הוא, איך להוליד המחזין מתעלומותו, ואחר כך, כשמולידין אותו, איך זוכין להכניס המקיפין לפנים. וכבר מבאר באר היטב במה יזכה לזה, הינו על ידי צעקה בתורה ותפלה זוכין להוליד המחזין מתעלומותו, ועל ידי קדשת שכעת הנרות, דהינו לקדש את עיניו, שלא להסתכל במה שאסור להסתכל וכו', וכן לקדש פיו וחממו ואזניו פנ"ל, על ידי זה זוכין להכניס המקיפין לפנים. ובאר הענין וראיותיו והיכן מרמז סודות גוראות הללו וכו' - הכל מבאר לעיל באר היטב. אשרי שישים לבו לעין בהם באמת, ללמד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים]:

וגם בין ישראל בעצמן בודאי יהיה הפרש גדול בין כל צדיק וצדיק, מפלישבן בין צדיק לרשע, כי מה שיהיה מקיף לזה, יהיה פנימי לזה, כנזכר לעיל: כל צדיק נכוה מחפתו של חברו פנ"ל, עין שם, וכמוכא פרוש הפסוק: כי מלאה הארץ דעה את ה' פנים לים מכסים - כי בהשכל המשתף יהיו פלם שוים, שהכל ידעו את ה', אפלו עפ"ם, אך בעמקות החכמה יהיה כל אחד לפי מדרגתו, פנים המכסים לים, שלמעלה המים שוים בכל מקום, אך בעמקות הם מבדלים מאד, כי בזה המקום המים נמוכים וסמוכים לארץ, ובמקום אחר עמקים יותר ויותר, ובמקום אחר הם עמקים עד התהום; בן יהיה בהשגת השם יתברך לעתיד:

וזהו: כל צדיק נכוה מחפתו וכו', כי כשמגיע להשגה שלא ידע מזה מקדם, והוא אצלו דבר חדש, אזי נתלהב ונבער מאור ההשגה הזאת, שהיא נפלאה אצלו; אבל מי שפבר עבר בזאת ההשגה, והוא משיג עתה דברים גוראים וגדולים מזה ההשגה, אין לו שום התלהבות מזאת ההשגה. וזהו: כל צדיק נכוה - ונבער ונתלהב - מחפתו של חברו - מהשגה שאצל חברו היא דבר פשוט, שאינה מבערת ומחממת אותו כלל, עד שצריך להתפסות ולחפות עצמו, כי אין השגה זו מחממת ומבערת אותו כלל; והצדיק השני, שלמטה ממנו, נכוה ונבער ממנה:

(והענין מבאר יותר על פי מה שמבאר למעלה, שעל ידי תנועת השכל וכו', שהוא בחינת שפע אלקי, הינו השגת המקיפין, השגת הדעת הקדוש - על ידי זה נולד חם כלב וכו'. נמצא, שעקר החמימות וההתלהבות דקדשה הוא על ידי השגת המקיפין, השגת הדעת פנ"ל. וכזה מבאר היטב ענין זה: כל צדיק נכוה וכו' מחפתו וכו', דהינו שאצל זה הצדיק יהיה נחשב להשגה גדולה, עד שיהיה נכוה ממנה, כי השגת הדעת מוליד חם פנ"ל, ועל פני יהיה נכוה ממנה, ואצל הצדיק הנכוה ממנו אין זה נחשב אצלו להשגה כלל, ואינו נכוה ונתחמם כלל מהשגה זאת, רק הוא צריך לחפות ולכפות עצמו בהשגה אחרת, גבוה יותר, כדי לחמם את עצמו:

נמצא, מה שמבאר לעיל על מאמר זה: כל צדיק נכוה מחפתו של חברו, שפרושו, שיהיה נכוה מהמקיף של חברו, כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה וכו', כי חפה הוא בחינת אורות מקיפין פנ"ל - כל זה הוא ענין אחד עם מה שכתוב כאן, כי חפה, שהוא המקיף, הוא בחינת חפוי וכסוי ממש, שמתחמם את האדם, כי עקר החמימות וההתלהבות הוא מבחינת השגת המקיפין פנ"ל, והכן היטב):

ויכול להיות, שיהיו כמה צדיקים, כשיבואו לעולם הפא, על השגות שהשיג הצדיק הגדול מהם בעולם הזה, יהיו אצלם דברים גוראים, ויפיו מהם, ואצל הצדיק הגדול היו השגות של עולם הזה:

וכן אצל עפ"ם, יהיה זה אצלם השגה גדולה, כשיבואו על סתם יהדות פשוט של איש הישראלי, שיש לו בזה העולם, הינו שידעו מעבודות ישראל ומקדשת המצוות שלהם שעשו בעולם הזה, יהיה אצלם השגה מה שידעו וירגישו קצת קדשה, כמו איש

בבחינת בשר, אינם שומעים כלל קול האנחה הנ"ל, ואפלו אם שומעים קולו, אינם שומעים הקול בעצמו, כי אם קול הכרה:

ז וקול הכרה הוא: דע, כי בשנתעורר קול דקדשה, אזי מתעורר ממנו קול דסטרא-אחרא, כי על ידי העברות נבראים מחבלים, והם צועקים: הב לן מזוני! הב לן חיי! וכשאינ מתגבר ומתעורר קול דקדשה, הם נחים, אך תכף שמתעורר קול דקדשה, הם מתעוררים תכף, ומתחילין לצעק ולקמרג נגדו - וזהו קול ההכרה, שיוצא מקול הקדשה. וזה בחינת (ירמיה ט): אם עונינו ענו בנו - אין עניה אלא לשון צעקה (ו), הינו שהעוונות צועקין בנו, בתוכנו ממש, על ידי שנתעורר קול דקדשה, וכמו שכתוב אצל הצרפתי (מלכים א י): באת אלי להזכיר את עוני; הינו כל זמן שלא היה שם אליהו, ולא היתה הקדשה גוברת בלפניו, היו העוונות שקלה נחים, אך על ידי שנתעורר שם קדשת אליהו, היו נזכרים ונתעוררים עוונותיה לצעק ולקמרג עליה:

וזהו: אם עונינו ענו בנו - שהעוונות צועקין בתוכנו, ואפלו בשאנו צועקים איזה קול דקדשה, אין אנו זוכין לשמע קול דקדשה בעצמו, לשבר על ידו עזות הגוף, כי אם קול הכרה, שהוא קול העוונות, שנתעוררין נגד קול דקדשה, והם צועקין בתוכנו: ה' עשה למען שמך - שאתה בעצמך תעשה למען שמך ותרחם עלינו למענך לברך. וכשאינו בבחינת בשר להחכם, שהוא בחינת העצם, אזי אינו שומע הקול בעצמו הנ"ל, רק הקול ההכרה, הינו קול העוונות שנתעוררים מזה הקול:

וזה (ר"ה ב): התוקע בבור, בחינות (תהלים פח): שתיני בבור תחתיות, והוא מתאנח ותוקע על זה - אותם העומדים בחיץ, שאינם בבחינת בשר, אם קול שופר שמע - יצא, הינו שיוכל לצאת מתוך הרע שלו; ואם קול הכרה שמע - לא יצא, כנ"ל:

נמצא, בין קול אנחת האדם בעצמו אינו שומע, אם אינו בבחינת בשר - שהגוף רחוק בלפניו מהעצם הנשמה, עד שאינו בבחינת בשר, ואזי אינו שומע קול אנחתו, וכן קול אנחת החכם, אם אינו בבחינת בשר להחכם, אינו שומע קולו, כי אם קול הכרה כנ"ל:

ח ולבוא לבחינת בשר הוא על ידי השמוש; על ידי שמושמש את החכם, נעשה בחינת בשר להחכם, וכן על ידי שמושמש הגוף להנשמה בעשית מצוות מעשיות, נעשה הגוף בחינת בשר להנשמה:

ובשתי בשר בבחינה הזאת, אז (ישעי מא): ולירושלים מבשר אתן - מבשר הנמול הנ"ל נשלים ירושלים, שהיא קריה נאמנה (שם א), הינו שזוכין לבוא לאמונה, שהיא כלליות הקדשה, שמקבלין מצדיקי הדור האמתיים, שאי אפשר להתקרב אליהם כי אם על ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת כל הקולות דקדשה, שעל ידיה משברין עזות דסטרא-אחרא, שהוא בחינת עזות הגוף, וזוכין להתקרב ולהתדבק אליהם, ועל ידיה זוכין לאמונה שלמה, שהוא בחינת: ירושלים קריה נאמנה, כנ"ל:

ובשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה, וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם

ולחזור למדרגתה על ידי הגוף, הינו על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכר ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל כן תוכל הנשמה לחזור על ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם כן על ידי הרשימות שיש בהגוף, על ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכר ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה בחינת (איוב ט): מבשרי אלוהי - מבשרי דיקא, הינו על ידי בשר הגוף יחזה אלוהי, הינו השגות אלקות, הינו שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות, שהנשמה משגת תמיד כנ"ל; אבל פשיש להגוף עזות, מבחינת: והפלכים עזי גפש - אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחזק בהתאוות, וצריך לזה עזות דקדשה, הינו קולות הנ"ל, שעל ידיה משבר עזות הגוף, כי אנחה שוברת גופו של אדם (ברכות נח), וכשמשבר עזות ותקיפות הגוף, על ידיה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, כי לא תהיה נלכדת שם:

וזה בחינת (תהלים קב): מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי. עצמי היא הנשמה, שהיא עצם האדם, כי עקר עצמיות האדם, מה שנקרא אצל האדם אני, הוא הנשמה, שהיא עצם הקים לעד, אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אזי הנשמה, שהיא עצם האדם, רחוקה מבשרו וגופו, ועל ידי קול אנחה, שהיא בחינת עזות דקדשה כנ"ל, על ידיה נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקת העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף, וזהו: מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי כנ"ל:

ובחינת קול התקיעות הוא בחינת: מקול אנחתי; והוא משבר גופו של אדם, בבחינת (עמוס א): אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועל ידם יוכל לבוא לרועים הנ"ל. וזה בחינת: תקיעה, שברים, תרועה. תקיעה הם הקולות, קול עז. שברים - שעל ידם נשבר עזות הגוף כנ"ל. תרועה - בחינת (שמואל ב ה): ואתה תרעה את עמי הנ"ל, שהם הרועים דקדשה, שאי אפשר להתקרב להם כי אם על ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת קולות דקדשה, בחינת קול שופר כנ"ל. וזה (בראשית י): וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה; וכתיב (שם): בעצם היום הזה נמול אברהם. היום הזה - זה בחינת קול שופר, שמצותו ביום (ר"ה כה. מגילה כ), בבחינת (תהלים ט): יענף ה' ביום צרה; שעל ידו נמול ונשבר ערלת בשר, ומקבל אור העצם:

ו וכן בכלליות בני האדם יש בחינת עצם ובשר, הינו שהחכם האמת, שהוא בחינת הנשמה להעם, שהם למטה ממנו, הוא בחינת עצם, והעם הם נגדו בחינת בשר. וכשהם בבחינת בשר, כמו בשר הגוף בעצם האדם, הם שומעים הקול אנחה, הינו קולו של החכם, ושוברת גופם, בבחינת אנחה שוברת וכו', ועל ידיה יוכל לסמוך להתקרב אליהם, שהם בחינת בשר, בבחינת: מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי הנ"ל. אך בשאינם

(1) עיין רש"י פרשת כי תבא ד"ה וענית, ובמרא מוטה לב ע"ב.

וזה בחינת תורת ה' ותורתו (ע"י י) - מתחלה תורת ה', שהוא בחינת נסתר, הנסתרות לה' אלקינו; ואחר-כך, בשהוא במדרגה גבוה ממנה, נעשה תורתו - שנעשה מהנשמע נעשה, שהוא בחינת: והנגלות לנו ולבנינו:

וזה (דברים כט): הנסתרות לה' אלהינו - זה בחינת נשמע; והנגלות לנו ולבנינו - זה בחינת נעשה. עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת - שילך מדרגא לדרגא, שיבוא לעולם שיהיה מהנשמע נעשה. וזה: לעשות את כל דברי התורה - דברי התורה הם דבורי התורה שפכיבות המצוה, כגון וידבר, כנ"ל, שהם בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה. וזהו: עד עולם - שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם. לעשות - לעשות דיקא, בחינת נעשה. את כל דברי התורה הזאת - דברי התורה הם בחינת דבורי התורה שפכיבות המצוה, שהם בחינת הנסתרות, בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה, בחינת נגלות כנ"ל:

וצריך כל אדם שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם, עד שיזכה בכל פעם לבחינות נעשה ונשמע גבוה יותר, שיהיה נעשה אצלו בכל פעם מבחינת נשמע, בחינת נסתר, בחינת תפלה, בחינת דברי התורה שפכיבות המצוה, בחינת תורת ה', יהיה נעשה מזה בחינת נעשה, בחינת נגלה, בחינת תורה, בחינת תורתו, ויהיה לו בחינת נשמע וכו' גבוה יותר. וכן בכל פעם ילך מדרגא לדרגא וממעלה למעלה, עד שיבוא בראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות. ושם יש גם-כן בחינת נעשה ונשמע, ובחינת נשמע שיש שם, הוא תורת ה' באמת, כי בכל עולם ודרגא תורת ה' היא רק בשם המשאל, כי רק מחמת שנסתר ממנו נקרא תורת ה', וכשבא לשם נעשה תורתו, אך בחינת הנשמע שבתחלת האצילות, היא תורת ה' באמת, כי אין גבוה משם, רק תורת ה' ממש:

ואחר-כך בשגלל באין סוף, אוי הנעשה היא בחינת תורת ה' ממש, והנשמע הוא בחינת תפלת ה'. כי יש תורת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי בכורים ו"ה): אני קימתיה תחלה, וכמו שאמרו (סוטה יד): הקדוש-ברוך-הוא מלביש ערמים ומבקר חולים וכו'. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): מגזן שהקדוש-ברוך-הוא מניח תפלין וכו'? וכן יש תפלת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ט): מגזן שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל? שנאמר: ושמתים בבית תפילתי. נמצא, שיש תורת ה' ויש תפלת ה', וכשזוכה להכלל באין סוף, אוי תורתו הוא תורת ה' ממש, ותפלתו הוא תפלת ה' ממש:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צט): המבקש רחמים על חברו, והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה; כי מה שצריך לאותו דבר, ואינו מבקש על עצמו, הוא מחמת שהוא בבחינת אין, והוא בחינת תחלה, הינו קדם הבריאה, ומחמת שהוא בבחינת תחלה, על-ידי-הוא נענה תחלה:

מ ולבוא לעזות דקדשה הנ"ל הוא על-ידי שמחה, בבחינת (נחמיה ח): כי חדות ה' היא מעיכם; הינו על-ידי בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת השמחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני עמדות בראש כל אחד וכו', וכשחטאו נלקחו וכו', ועתיד הקדוש-ברוך-הוא להחזירם להם, שנאמר: ושמחת עולם על ראשם. נמצא, שנעשה ונשמע הם בחינת שמחה, בחינת: ושמחת עולם על ראשם, כנ"ל:

ודע, כי שני העדיים שהכתירו בחורב מנעשה ונשמע, הם בחינת בראשית ברא, כמובא בספרא דצניעותא (ה"פ): בראשית - דא מאמר. ברא - חצי מאמר. דא עדין עלאה. עדין תתאה. חכמה עלאה. חכמה תתאה. אב ובן:

כי נעשה ונשמע הוא בחינת נסתרות ונגלות: נעשה הוא בחינת נגלות, הינו המצוות שאפשר לכל אחד לקיים לפי מדרגתו; ונשמע היא בחינת נסתרות, מה שהוא גבוה ונסתר ממנו, שאינו יכול לעשות עבודה בזה. למשל: אצל כל מצוה יש דברים שפכיבות המצוה, כי מלבד הצווי הנאמר בתורה לקיים המצוה, יש עוד לזה דברים בתורה, כגון: וידבר ה' אל משה, ושאר דבורי התורה שפכיבות המצוה. ועבודה שיש בדבורי התורה הללו, שפכיבות המצוה, הם בחינת נשמע, בחינת נסתר, כי המצוה בעצמה אנו יכולים לקיים, אך העבודה שיש באלו הדבורים, אין אנו יודעים, וזה בחינת נשמע, בחינת נסתר:

וזה בחינת תורה ותפלה; נעשה הוא בחינת תורה, הינו הנגלות, מה שידע לקיים, ונשמע הם בחינת נסתרות, בחינת דבורי התורה, שהם הדבורים של התורה שפכיבות כל מצוה, שהם בחינת נסתר כנ"ל, שאינו יודע איך לעבד בזה את השם יתברך, בחינת תפלה, שהיא דבקות, כי שמיעה תליא בלפא (תקון טו), כמו שכתוב (מלכים א א): ונתת לעבדך לב שומע; ועבודה שבלב זו תפלה (תענית ב), הינו בפול ודבקות לאין סוף, כי אין סוף הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, ומאחר שאין לו תפיסה בזה [הינו בדבורי התורה הנ"ל, כי הוא בחינת נסתר כנ"ל], הוא בחינת תפלה, דבקות, שהוא רק בפול להאין סוף:

י ויש בכל דרגא ודרגא, וכן בכל עולם ועולם, בחינת נעשה ונשמע. כי כל אחד לפי מדרגתו, יש לו בחינת נעשה, בחינת תורה, הינו הנגלות לו; ובחינת נשמע, שהיא בחינת נסתרות, בחינת תפלה כנ"ל. כי מי שבא למדרגה גבוה מהראשונה, אוי נעשה מהנשמע שלו בחינת נעשה, ואזי יש לו בחינת נשמע אחרת. וכן מדרגא לדרגא, וכן כל אדם לפי מדרגתו יש לו בחינת נעשה ונשמע, וכן בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע, כי מה שהוא להעולם הזה בחינת נשמע, הוא לעולם הגלגלים בחינת נעשה, ויש להם בחינת נשמע גבוה ממנו, וכן מעולם לעולם:

בחינות נעשה ונשמע, שהוא בחינות תורה ותפלה וכו' כנ"ל. אך עקר שלמות השמחה הוא עלידי יראה, כי "וגילו בְּרַעְדָה" כתיב (תהלים ב) (ה), הינו עקר הגילה והשמחה היא עלידי תפלה, שהוא בחינות יראה כנ"ל, שהיא בחינות נשמע, בחינות מאמר השלם, ששם עקר השלמות כנ"ל. נמצא, שעקר בנין האמונה, שהיא בחינות ירושלים קריה נאמנה, זוכין עלידי תפלה, שהוא בחינות יראה, בחינות מאמר השלם כנ"ל. ועל-כן נקראת האמונה ירושלים, שהוא יראה שלם, כי עקר בנינה - עלידי בחינות יראה, שהוא בחינות מאמר השלם, שזהו בחינות בראשית, ירא בשת, שהוא מאמר השלם כנ"ל. וזה (שם ט) : עדות ה' נאמנה - עדות ה', שהם העדוים הנ"ל, נאמנה, עלידה נבנית האמונה:

וזה (בראשית טז): משם רועה אבן ישראל, ותרגומו: אב וכן. וזה מאמר השלם, שהוא אב וכן כחדא, כי חצי מאמר הוא בחינות בן לחד, אבל מאמר השלם הוא אב וכן כחדא, כי שם נכלל הכל, ועלידי זה יכול לבוא לבחינות רועים כנ"ל, וזהו: משם רועה אבן ישראל, כנ"ל:

יא אך פְּשׁוּרִים לְצֵאת מִמְּדֻרְגַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע זֶה לְמִדְרַגַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע גְּבוּהַ מִמֶּנָּה, צְרִיךְ לְהִיּוֹת יְרִידָה קִדְּם הַעֲלִיָּה, כִּי הִירִידָה הִיא תְּכֵלִית הַעֲלִיָּה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה (ע"ד): לֹא הָיָה דוֹד רֵאשִׁי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְכוּ'; לֹא הָיָה יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, אֲלֵא שֶׁנֶּחַן הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ לְהֵם מְכֻשׁוֹל לְמוֹכַת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה שֵׁם: לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה:

וזה (ישעיה ג): והמכשלה הזאת תחת ידך (שבת קכ גיטין מג) - אלו דברי תורה, שאין אדם עומד עליהם אלא אם-כן נכשל בהם. דברי תורה הם בחינות הדבורים שפסיכות המצוה, שהם: וידבר ה' אל משה וכו' כנ"ל, שהם בחינות נסתר, בחינות נשמע, בחינות תפלה כנ"ל. עומד עליהם - זה בחינות תפלה, כי אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו), ולעשות מהדברי התורה, שהוא בחינות נשמע, יהיה נעשה ממנו בחינות נעשה, עד שיהיה העמידה, שהיא בחינות התפלה, יהיה עליהם, הינו שיהיה לו בחינות עמידה, בחינות תפלה, בחינות נשמע גבוה יותר, כי פשיהיה מהנשמע נעשה, יהיה לו נשמע גבוה ממנו כנ"ל. וזה אי אפשר אלא אם-כן נכשל בהם, כי לעלות מדרגא לדרגא, צריך ירידה תחלה, שהיא המכשול:

וזה (ירמיה ג): ביום ההוא יבקש עוון ישראל ואיננו; כי לעתיד יהיה פלו תשובה, ועלידי התשובה זדונות נעשין זכיות (ה), ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל-כן יבקשו אז העוונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עוונות ישראל, אך לוקחין עוד איוה עון, כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, כי יהיו כל העוונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העוונות נתהפכין לזכיות עלידי התשובה, שזהו בחינות ירידה תכלית העליה הנ"ל. וזה (חושע יד): שובה ישראל וכו', כי כשלת בעוונך, הינו עלידי התשובה, יהיה נעשה מהעברות בחינות מכשלה, שהוא התורה כנ"ל:

[לכאורה, אין לזה הענין חבור היטב למה שלמעלה, אך באמת מבאר זה הענין היטב למעין קצת, כי מבאר לעיל ולקמן, שבחינת תפלת ה' הוא בחינת קדם הבריאה, בחינת אין סוף, שזהו בחינת תפלה, ומחמת שזאת הבחינה היא בחינת אין, על-כן אין מי שיזכה לזה, כי אם מי שהוא בבחינת אין, דהינו שהוא ענו באמת, ומבטל עצמו לגמרי בתכלית הפטול, כאלו אינו בעולם, עד שנכלל באין סוף, ששם הוא בחינת תפלת ה' כנ"ל. וזהו מקשר היטב מה שמוכא לקמן על מאמר רבותינו וזכרונם לברכה: אלעזר זעירא וכו', שחשדוהו בגדלות, ועל-כן חבשוהו וכו', עין שם. ולכאורה, אין קשר לענין פגם הגדלות להתורה הזאת, שלא נזכר כאן, לכאורה, מענין גדלות כלל, אך באמת על-פי הנ"ל מבאר לעינים, שכל ענין זה לזכות לבחינת נעשה ונשמע הגבוה יותר, שהוא בחינת גלילות באין סוף, בתחלת הבריאה - כל זה אי אפשר לזכות, כי אם עלידי ענוה באמת, שהוא בחינת אין כנ"ל. ועתה מבאר היטב קשר ענין זה "המתפלל על חברו והוא צריך וכו'" להתורה הזאת, כי זה שמתפלל על חברו, אף-על-פי שהוא צריך לאותו דבר, זהו בחינת ענוה, בחינת אין, שמבטל עצמו, ואינו חושש על עצמו בלום, רק מרגיש צער ישראל חברו, ועלידי הפטול זה, הוא נכלל באין, שהוא בחינת תפלה, בחינת קדם הבריאה, בחינת נשמע, בחינת תפלת ה' כנ"ל, ועל-כן הוא נענה תחלה, כי הוא בבחינת תחלה כנ"ל]:

וזה בחינות אב וכן, מאמר וחצי מאמר. כי הנעשה הוא בחינות נגלה, בחינות תורה, בחינות ברא, בחינות בן, בחינות עין תתאה, בחינות חכמה תתאה, בחינות חצי מאמר; כנגד הנשמע, שהוא בחינות בראשית, מאמר השלם, חכמה עלאה, עין עלאה, בחינות אב, בחינות תפלה, בחינות נסתר. כי כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה הוא בחינות חצי מאמר. כמו האב, בשמדבר, מדבר מאמר השלם, וכשבנו הקטן מדבר אחריו, הוא מדבר רק חצי מאמר - בן כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה, היא בחינות חצי מאמר, והדרגא שלמעלה ממנה היא בחינות מאמר השלם נגדה, וכן מדרגא לדרגא. כי כל בני-אדם וחיות ועופות וצמחים וכל הדברים שפיה העולם, הם רק בחינות חצי מאמר נגד העולם שלמעלה מזה העולם, כי הם רק רמזים לדברים הגבוהים מהם, וכן מעולם לעולם. וכן גלילות הבריאה נגד קדם הבריאה היא בחינות חצי מאמר, כי עקר שלמות - באין סוף, ושם הוא בחינות מאמר השלם. וזה: ברא, שהוא גלילות הבריאה, הוא חצי מאמר נגד בראשית, שהוא בחינות קדם הבריאה, בחינות תפלה. כמו בראשית - ירא בשת (תיקנים תיקון ז), שהיא התפלה, בחינות (משלי א): יראת ה' היא תתהלל, שהוא מאמר השלם:

ועל-כן אמונה נקרא ירושלים כנ"ל, על-שם שעקר בנינה מבראשית, שהוא בחינת יראה שלם, כי תמן יראה, תמן שלם (ה). בראשית, ירא בשת, מאמר השלם. כי אמונה הוא מהרועים כנ"ל, ולהרועים אי אפשר להתקרב כי אם עלידי עזות כנ"ל, ולעזות זוכין עלידי שמחה כנ"ל, ולשמחה זוכין עלידי

(ד) עין מ"ד וירא פרשה נו. (ה) ברכות דף ל ע"ב. (ו) עין יומא פו ע"ב.

(ט) - כי הנה מתאבל על ירושלים קריה נאמנה, הינו על קלקול האמונה, ועל-כן סים מסאנא אכמא, להורות שנתקלקל חותם הרגליו, ונעשה מ"חותם" דם "נדת". וזה: מסאנא אכמא - שנתקלקל הרגליו ונעשה נדת, כי האי שחר אדם הוא (חולין מו:); וזה נעשה על-ידי קלקול האמונה, כי עקר היא האמונה, כמבאר למעלה (שעל-ידי קלקול האמונה, שהוא בחינת חותם הידיו, נתקלקל מפילא חותם הרגליו, כי עקר הוא האמונה כנ"ל):

אמרו לה: מי חשיב את לאתאבולי וכו' - הינו שחשדוהו שיש לו גדלות, ועל-כן על-ידך נתקלקלו הרגליו, בבחינת (תהלים לו): אל תבואני רגל גאוה; כי על-ידי גדלות נתקלקלו הרגליו, בבחינת: כל המתגאה, באלו דוחק רגלי השכינה (ט). ועל-כן, בין שחשדוהו בגדלות, חבשוהו, כי ענש הגדלות הוא תפיסה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יג:): ואם הגים דעתו, הקדוש-ברוך-הוא משפילו, שנאמר: ואם אסורים בזקים, נמצא, שענש הגדלות - תפיסה, ועל-כן חבשוהו:

אמר להו: בעו מנאי או אבעי מניכו - כי זה יהיה נסיון אם יש לי גדלות, אז ראוי שלא אוכל להשיב לכם, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים מו:). בעי מניה: האי מאן דקין בפרא, מאי משלם. קין בפרא הוא בחינת שפגם בעויות. בפרא הוא בחינת עויות, בחינת קולות, כמו שכתוב (תהלים קד): הפפירים שואגים לפרף, ושאל: מאי משלם מי שפגם בזה העויות, והשיבו: משלם בפרא - כמו שפגם ישלם:

ושאל: והא קא הוי תמרי - כי על-ידי-זה שפגם בעויות, יכול לבוא לקלקול האמונה, וזה תמרי - בחינת (ירמ' ג): ההמיר גוי אלהים, ועמי המיר כבודי וכו'. והשיבו: ישלם תמרי - כמו שמוגיע על קלקול האמונה. והא לא הוי תמרי - כי אף-על-פי-כן עדן לא בא לכפירות. והשיבו: בששים - הינו גיהנם, שכל העולם אחד מששים לגיהנם (ט), כי עוֹפְנִים לגיהנם, כי הענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו, עליו השלום, על שעבוד מלכות (ט), אך ענש העויות נשאר רק בגיהנם, וזה שפגם בעויות דקדשה על-ידי עויות פנים דסמרא-אחרא, ישלם בששים, הינו בגיהנם כנ"ל:

ועויות דקדשה הוא בחינת תשרי, ועל-כן נקרא (מ"א ח): ירח האיתנים, מלשון תקיפות ועויות, כי אז צועקין ישראל קולות וקול שופר, שהקולות פלם הן בחינת עויות, כנזכר לעיל, ועל-כן אז נחתמו ונתקנו שני החותמות, חותם בתוך חותם, כי על-ידי עויות דקדשה זוכין לאמונה, שהוא בחינת חותם הידיו, ועל-ידי-זה זוכין לקבל מוסר ממוכחי הדור, שזהו בחינת חותם הרגליו כנ"ל, שהם בחינת שני החותמות, חותם בתוך חותם כנ"ל. וזה: תשרי, בגימטריא שתי פעמים חותם עם השתי תבות (כמבאר בכתבי האר"י בכוונות נעילה והושענא רבא). ועל-כן בתשרי שמחת ישראל, כי עויות הוא על-ידי השמחה כנ"ל, כי חדות ה' היא מעוזכם; וגם המקרא הזה נאמר על ראשיהשנה:

וזה פרוש המשנה (אבות ב"ה): יהודה בן תימא אומר: הוי עז כנמר וכו'. נמצא, שמוזכר על עויות דקדשה, שצריך האדם שיהיה עז כנמר כנגד כל הקמים כנגדו למנע אותו, חס ושלום, מעבודתו. ותכף ומיד מבאר שם גדל הפגם והאסור של העויות-פנים דסמרא-אחרא, כמו שכתוב שם: הוא היה אומר: עוֹפְנִים לגיהנם וכו'; ואם-כן אפשר למעות, חס ושלום, כי בהכרח צריכין לעויות בשביל הקדשה כנ"ל, כי אי אפשר להתקרב אל הקדשה באמת, כי אם על-ידי עויות כנ"ל, וכמו שאמר הוא עצמו: הוי עז כנמר; ומצד אחר העויות רע מאד, הינו מי שהוא עויות-פנים שלא בשביל הקדשה (מכל-שכן כשהוא עוֹפְנִים כנגד הקדשה, שמעו פנים נגד יראי ה' וכיצא), שזה העויות רע מאד, כי עוֹפְנִים לגיהנם:

ואם-כן נפל פותא בבירא (ט), כי אין יודעין איד להתנהג - על זה בקש התנא: יהי רצון שתבנה עירך במתרה בימינו (שילכאורה הוא פליאה גדולה, וכל אדם משתומם על זה: מה סמיכות יש לתפלה זאת להקודם, וגם אין זה דרך המשנה להתפלל תפלה ובקשה באמצע דבריו, אך עתה מבאר היטב), הינו שהתפלל, שיזכה לידע איד להתנהג בענין העויות, הינו שלא יהיה לו שום עויות דסמרא-אחרא, רק שיזכה שיהיה לו עויות דקדשה, שעל-ידו נבנה ירושלים קריה נאמנה, הינו שזוכין לאמונה על-ידי זו העויות, כמבאר לעיל, שאי אפשר להתקרב להצדיקים אמתיים, שהם בחינת פלליות שבעה רועים, שהם פלליות הקדשה, שעקר האמונה נמשך על-ידם, כי אם על-ידי עויות כנ"ל, וזהו: יהי רצון שתבנה עירך במתרה בימינו; הינו שיהיה העויות עויות דקדשה, שממנו נבנה ירושלים קריה נאמנה כנ"ל:

אך לבוא לזה הוא על-ידי: ותן חלקנו בתורתך; הינו על-ידי שפשיגין בחינת נעשה ונשמע - שעושין מהנשמע נעשה, מתורת ה' - תורתו, דהינו שזוכה להשיג תורת ה' כנ"ל. וזהו: ותן חלקנו בתורתך - שיהיה חלקנו, שהוא החלק שלנו בהתורה, הינו בחינת תורתו, בחינת נעשה, בתורתך - הינו תורת ה' ממש, הינו שיזכה להכלל באין כנ"ל, שיזכה להשיג תורת ה', בחינת נשמע, שעל-ידי-זה זוכין לשמחה כנ"ל, שעל-ידי-זה זוכין לעויות דקדשה כנ"ל, בחינת: כי חדות ה' היא מעוזכם כנ"ל:

וזה: ובשת פנים לגן-עדן; כי באמת זה העויות דקדשה נמשך מבשת, כי לעויות דקדשה זוכין על-ידי שמחה וחדוה, בחינת: כי חדות ה' היא מעוזכם כנ"ל, ולחדות ה' זוכין על-ידי בחינת נעשה ונשמע כנ"ל, ועקר שלמות השמחה הוא על-ידי היראה, שהיא בחינת נשמע, בחינת תפלה כנ"ל, ויראה היא בשת, ירא בשת. נמצא, שזה העויות דקדשה נמשך מבשת. וזה: ובשת פנים לגן-עדן, כי העויות הזאת דקדשה, שהוא בחינת בשת, הוא בחינת עדן, בחינת עדן עלאה וכו', שהוא בחינת נשמע, בחינת יראה, בחינת תפלה כנ"ל, ולבוא לעויות הזאת, התפלל: יהי רצון שתבנה עירך וכו' כנ"ל:

וזה פרוש: אלעזר ועירא הוה סים מסאנא אכמא. אמרו לה: מה עבדת. אמר: קא מתאבילנא על ירושלים (כ"ק

(1) שבת סו ע"ב. (ח) עיין ברכות מג ע"ב ובחדושי אגדות שם, ועיין קדושין לא ובר"ן שם. (ט) עיין תענית י. (1) עיין מ"ד לך לך פ' מב, פקודי פ' נא.

(השקמות השיבים להתורה הזאת):

וזה: והיה עקב השמעון את המשפטים האלה (דברים ז), עקב - בחינת רגליו, ורגליו הם בחינת המוכיחים, כנזכר לעיל, ולהם מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה: והיה עקב השמעון - הינו שמבחינת רגליו, הינו המוכיחים, השמעון את המשפטים האלה, הינו הדינים, כי להם מגלים אותם כנ"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כנ"ל:

כל תקולות הם בחינת עזות. קול המוכיח הוא בחינת קול שופר, כמו שכתוב (ישעיה נח): כשופר הרם קולך. וכן קול נגינה, וזה בחינת (תהלים ט): היטיבו נגן בתרועה. קול הנגון הוא בחינת תרועה, בחינת שופר, בחינת: ואתה תרעה את עמי, כנ"ל: בימי רבן גמליאל היה הדור, שהיתה תורתם בחינת נשמע, בחינת תפלה, וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כא): בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה. עמידה הוא בחינת תפלה כנ"ל. ועליכן משמת רבן גמליאל, בטל כבוד התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ובסוטה כט):

בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע. וכן במלאכים יש נעשה ונשמע, כמו שכתוב (תהלים ק): גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): מי גלה רז זה לבני, רז שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: גברי כח וכו'; **אי אפשר להתקרב אל הקדשה כי אם עלידי עזות, כמו שכתוב: הוי עז כנמר, כמבאר לעיל. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כה): לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין:** גדולה בוששה, שנכפלה שני פעמים בפסוק (יואל ב): ולא יבשו וכו', ולא יבשו עמי לעולם (מ"ק טו):

הנזעזען והגיהנם הם בזה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מחמת הקרירות שבצד צפון ודרום. וצער הבוששה גדול מאד, יותר מענש גיהנם, וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבוששה, שמתביש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבוששה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכזה מחפתו של חברו. אוי לאותה בוששה, אוי לאותה פלמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב עה). ואמרו שם: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה; אוי לה לאותה בוששה, אוי לה לאותה פלמה וכו'; מפלישפן איד ותבישו החוטאים, רחמנא לצלן. ואם הוא במדרגה שאין צריך להתביש משום אדם, יש להתביש מהקדוש-ברוך-הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא מקים כל התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הקדוש-ברוך-הוא קובר מתים וכו', הקדוש-ברוך-הוא מבקר חולים וכו', ושאר מצוות התורה שחשבו רבותינו זכרונם לברכה, שהקדוש-ברוך-הוא מקים אותם. וגם הקדוש-ברוך-הוא מתפלל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מנין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל וכו', ומאי מתפלל? יהי רצון מלפני וכו'. ובדאי שהקדוש-ברוך-הוא מקים מצוות התורה ותפלה כמו שראוי להקדוש-ברוך-הוא, וכמה רחוק בין קיום התורה שלו ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של השם יתברך, כי כל אחד עובד השם יתברך לפי מדרגתו בבחינת נעשה ונשמע, הינו תורה ותפלה כנ"ל:

בפעת שהתחיל לומר התורה הזאת, התחיל מזה הענין הכתוב כאן, מענין הנזעזען והגיהנם וצער הבוששה וכו' כנ"ל, עד שנכנס בענין תורה ותפלה של השם יתברך בעצמו, ככתוב כאן, ואחר כך נכנס עלידידיה מענין לענוה, עד שנמר כל התורה כנ"ל, אך בשעה שכתבתי לפני תורה זאת, הפך הדבר קצת, וצוה עלי להתחיל התורה מענין חותם בתוך חותם כנ"ל. וה' יודע כגותו]:

מרום הוא אלהין בקדמיתא ובתרתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אוריתא, די זכינא לסימא ספרא דצניעותא: בען גרים ידנא, קדם אלקנא, די נעמד לנא לימינא, להתחיל ולגמר רזין עלאין הגנוזים כסבי דבי אתונא:

סבי דבי אתונא

כג

לשון רבנו זכרנו לברכה

אימא לן מלי דכדיבי. אמר להו: הוי לן פדניתא, וילדה, והוי תליה לה פתקא, וכתיב בה: דמסיק כבי אבא מאה אלפי זוזי. אמרו לה: וכדניתא מי ילדה. אמר להו: הי נינהו מלי דכדיבי. מלחא פי סריא במה מלחי לה. כסילותא דכדניתא. ומי איפא סילותא לכדניתא. ומלחא מי סריא: (בבברות ח):

צוית צדק ערתיד ואמונה מאד (תהלים קיז):

א פי יש פנים דקדשה, שהם אנפין נהורין, בחינת חיים, כמו שכתוב (משלי טו): באור פני מלך חיים; בחינת שמחה, כמו

שכתוב (תהלים טו): שבע שמחות את פניך. וכתיב (בראשית מה): ותחי רוח יעקב, זה בחינת שמחה. ויש פנים דסטרא-אחרא, שהם אנפין חשוכין, מרה-שחרה, עבודה-זרה, כמו שכתוב (שמות ט): לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (ט):

ואלו בני-אדם הנופלים בתאות מוזן, ואינם מאמינים שהקדוש-ברוך-הוא יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון, כמו שכתוב (בראשית א): בעצבון תאכלנה, ועצבות הוא מרה-שחרה - אלו בני-אדם נקשרים בפנים דסטרא-אחרא, אלהים אחרים, חשך, בחינת מיתה, כמו שכתוב (איכה א): במחשבים הושיבני וכו'; ועליהם נאמר (יהוקאל ב): וזהבם לנדה; הינו בחינת עבודת-אלילים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת פק ט): מנין לעבודה-זרה שמתמא כנדה? שנאמר: תזרם כמו דוה. אבל אלו בני-אדם שמשאם-ומתנם באמונה, הם דבקים באור הפנים דקדשה, פי אין אמונה בלא אמת, כמוכא בזהר (בלק קצח): הינו צדק, הינו אמונה וכו', [ומסיק שם: אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת. נמצא, שעקר אמונה עלידי אמת], ואמת הוא אור הפנים, כידוע:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לב): ויחן פני העיר - חר אמר: מטבע תקן להם, וחד אמר: מרחצאות תקן להם. הינו תקן ולא פליגי, כי יעקב הוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מכה ז): ותתן אמת ליעקב; והוא בחינת אור הפנים, ותכף כשבא, נתתקן אמונה. וזה: מטבע תקן - שתקן תאות ממון, וכשתקן תאות ממון, נתתקן פנים עבודה-זרה. וזה: מרחצאות תקן להם, כמו שכתוב: ותדר בת פרעה לרחץ; ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (מגילה יג וסוטה יב): לרחץ מגולולי בית אביה. וזה: ויחן פני העיר - פני דיקא, שהיא פנים דסטרא-אחרא, שהיא מטבע, הינו תאות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים במוון. ובשביל זה ממון עם איתיותו גימטריא ק"ם, פנגד ק"ם [מאה וארבעים] קליו, שהשכינה צווחת: קלני מראשי! קלני מזרועי! (סנהדרין טו) על אלו הנפלים בתאות ממון, שהם עבודה-זרה כלולים מעבודות זרות של שבעים אמות. (ועל-כן הם ק"ם קליו, שהם שתי פעמים ע', כי השכינה צווחת הקליו בפולים, בחינת: קלני מראשי, קלני מזרועי - שהיא בחינת קולות בפולים, הינו שני פעמים עי"ן קליו, שצווחת השכינה על הנפלים בתאות ממון, שהיא עבודה-זרה כלולה מכל העבודות זרות של עי"ן אמות). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): קשין מזונותיו בפלים ביולדה, כי היולדת ראמת עי"ן קליו קדם הולדה, והכא יש ק"ם קליו, שהם שני פעמים עי"ן. וזהו (אבות פ"ב): ואל תהי רשע בפני עצמך. בפני - זהו בחינת פנים דסטרא-אחרא, הפא מחמת תאות ממון, שאין מאמין בהקדושי ברוך-הוא, שהוא הון ומפרנס, והוא חושב: כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח). וזה: עצמך - לשון עצם ידי:

ב ודע, שעלידי תקון ברית-קדש, הוא נצול מפנים דסטרא-אחרא. עלידי דם ברית, נתתקן דם גדה, תאות ממון, כמו שכתוב (זכריה ט): גם בדם בריתך - עלידי ברית - שלחתי אסיריך מבור. בור דא טחול (ז), מרה-שחרה, בעצבון תאכלנה, כי ברית הוא בחינת מלח, הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזוהר (יחי רמא): אלמלא מלחא, לא הוי עלמא יכלי למסבל מרירותא, וזהו (במדבר יח): ברית מלח עולם הוא. וזהו (ויקרא ב): ולא תשבית מלח ברית אלקיך - אלקיך דיקא, כי עלידי-זה נתקשר בפלקות ונתפרש מעבודה-זרה, כמו שכתוב (איוב יט): מבשרי אחזה אלוה (ז). כי עלידי תקון הברית מאיר לעצמו אור פני מלך חיים. וזה (כתובות טו): מלח ממון חסר, כי עלידי מלח נתמעט אצלו תאות ממון:

ג וזהו: ויגרש מפניך אויב (דברים לב) - מפניך דקדשה; ויאמר השמר, - לשון שמד, לשון עבודה-זרה, הינו תאות ממון. כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית (ז), ובשביל זה, כשנגרש מפניהם דקדשה את האויב, הוא מפיל אותם האויבים בפנים דסטרא-אחרא, הינו השמד. נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא מפיל את האויב בתאות ממון, כי צדיק הוא ברית עולם (תיקון מח),

וזה כשבקשה רחב סימנא דחיי (ח), כמו שכתוב (יהושע ב): והחיותם את אבי ואמי וכו', אמרה: ונתתם לי אות אמת; כי אמת הוא בחינת חיים בנ"ל, ואמרו לה: את תקות חוט השני תקשרי לה. תקנה זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (ירמיה לא): ויש תקנה לאחריתיך; ואמונה היא אחרית הימים (ו), כי עליה עומדים כל המדות, כמו שכתוב (מכות כד): פא חבוקי והעמידן על אחת וכו'; וחוט השני זה בחינת זריחת אור הפנים, כמו שכתוב (בראשית לח): ויקרא שמו זרח וכו'; כי החשך יכסה ארץ, ועליך זורח ה' (ישעי ט). כי חשך הוא בחינת בעצבון, דאגת ותאות הפרנסה, צער בפלים ביולדה, אנפין חשוכין, עבודה-זרה. ועליך זורח ה' - אמונת אלקות, אור הפנים, ויחן פני העיר, תקון המטבע, תקון תאות ממון, בחינות: שמח זבולון:

וזה בחינת (ברכות ח): מצא או מוצא, כי הפרנסה הוא בחינת אשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין פא): היורד לפרנסת חברו, כאלו בא על אשתו; ופרנסה שהוא בעצבון, היא בחינת: מוצא אני מר ממות את האשה (בחינת מרירותא דעלמא, שצריך להמתיקה עלידי מלח, כנזכר לעיל: אלמלא מלחא לא הוי יכלי עלמא למסבל מרירותא. ועל-כן להפך, בפרנסה דקדשה, כתיב: מצא אשה מצא טוב (משלי יח). טוב - בחינת צדיק, בחינת ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, הינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה, שהוא בחינת: שמח זבולון בצאתך, הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב; ואין טוב אלא צדיק (יומא לח), הינו ברית, כמו שכתוב (ישעיה ז): אמרו צדיק כי טוב; וכמו שכתוב (שמות ב): ותרא אותו כי טוב הוא - שגולד מהול (מ"ד שמות פ"א). ואין טוב אלא אור (שם), כמו שכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור וכו' - זה בחינת: ועליך זורח ה', בחינת חוט השני:

ד וזה בחינת מזוזה, כי איתא במדרש (במדבר פ' כב): למה נקרא שמן זווי? - מפני שזוין מזה לזה. וזה (איוב כב): והיה שדי בצריך, הינו עלידי מזוזה; וכסף תועפות לך - עלידי-זה פרנסתו מעופפת לך. כי שדי הוא בחינת ברית (ז), כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה. וזה שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פק א), שעשרת הדברות הם בקריאת-שמע, ודבור לא תחמד כנגד: וכתבתם על מזוזות; כי עלידי מזוזה נתפטר חמדת הממון, כנזכר לעיל: מלח ממון חסר. וזהו (תהלים ז): וזיו, הינו ממון, שדי עמדי. עלידי שמירת הברית, עלידי מזוזה, זוכה לבחינת: שמח זבולון. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: וכתבתם - שיהא כתיבה תמה (שבת קג: מנחת לד). וזה בחינת (בראשית כה): יעקב איש תם, כי עלידו: ויחן פני העיר, עלידו תקון המטבע בנ"ל.

(ב) עיין תיקון מח. (ג) עיין ב"ר פרשה מה, ובוודאי לך דף צד, ובתיקון יש ובתיקון כד. (ד) עיין וזהו לך דף צג ע"א. (ה) עיין וזהו יחי דף רמא ע"ב. (ו) עיין וזהו תשא דף קפ"ב, ואתחנן דף רע. (ז) עיין וזהו פינתם דף רנ.

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לב:), שאריכת ימים עלידי
מוזקה, כי סמוך ל"ובתבתם" - "למען ירבו ימיכם", כי עלידי
אמונה במשאומתן בא אור החיים כנ"ל. וזה שאמרו (שם): מקרא
נדרש לפניו, הינו בחינת אור הפנים, שהוא סימנא דחיי:

ובשביל זה קביעות המוזקה בשליש העליון של הפתח (מנחות לג:),
כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"מ מב:): לעולם ישלש
אדם את מעותיו: שליש בפרקמטיא וכו'. ושליש העליון הוא
השליש שבפרקמטיא, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי פאה
ב"ח): טבין חמושין דעבדין ממאתן דלא עבדין. ועקר האמונה צריך
להיות במשאומתן, כמו שכתוב (שבת לא): נשאת ונתת באמונה.
נמצא, שעקר המזון, ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא
בשליש שבפרקמטיא:

ה וכל המצוות שאדם עושה אותם בלא מזון, הינו שאין רוצה
להפסיד מזון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק, וזה:
צוית צדק עדתיד; אבל בשחביב כלפי המצוה, עד שאין מרגיש
בהפסד מזון, זאת הבחינה נקרא אמונה, כי עקר אמונה הוא
במזון, בשמשבר תאות מזון כנ"ל, ששם פנים דקדשה. וזה:
אמונה מאד - זה מזון, כמו שכתוב (דברים י): ובכל מאדך (ברכות
נד):

וזה פרוש שאמרו סבי דבי אתונא: אמר לנו מלי דבדיבא -
זה בחינת שקר, בחינת עבודה זרה, כמו שאמרו חכמינו
זכרונם לברכה (סנהדרין צג:): כל המחליף בדבורו, כאלו עובד
עבודת-פוכבים וכו'. ואמר להם: הוי לן פדניתא וילדה. פדניתא
- זו פרדה, זה בחינת עבו"ם, דשריא בפרודא, כמובא בזהר (משפטים
צח:): שארי בחבורא וסיים בפרודא. וילדה - זה בחינת רוח, המכנה
בשם לדה. ואמרו לו: ובדניתא מי ילדה - פי עבו"ם אל אחר
אסתרים ולא עבד פרוין (שם צק:). והשיב להם: הי ניהו מלי
דבדיבא, הינו השקר, שנדמה להם שמרויחין, ובאמת אינם
מרויחין:

ותלא לה פתקא בצוארא, דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי
זוזי. בי אבא זה עבודה זרה. כמו שכתוב (ירמיה ט): האומר
לעץ אבי אתה; ועבודה זרה היא חובה (ט), שמכרעת את הכל
לכף חובה, וכל המתדבקין בה הם בעלי-חובות, כמו שאנו רואים
בחוש, שזה המשא תלוי בצואר בני-אדם, שאין מסתפקין במזונם,
ולוין מזון מאחרים, ונדמה להם שהם משתפרין שכל הרבה,
ואחר-כך מתים בעלי-חובות, ואם אינם מתים בעלי-חובות, הם
בחייהם בעלי-חובות, ומטריחים את עצמם בטרחות גדולות,
ומסכנים את עצמם בסכנת דרכים בשביל שכל מועט, בשביל
לשלם חוב אביהם, חוב עבודה זרה, כי מצוה לקים דברי המת,
וזה הדבר להם כמו צואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפרש
מהרש"א: תלא לה פתקא בצוארא - שטר צואה:

ואחר-כך אמרו לו: מלחא בי סריא במאי מלחי לה - פי
תקון של תאות מזון הוא תקון הברית מלח כנ"ל,

ושאלו אותו: זה שתקן בריתו, אם נפל לסרחון תאות מזון, במאי
תקונו. והשיב להם: בסילוחתא דכדניתא - פי באמת יש עוד
תקון לתאות מזון, הינו שישתפל לשרש, שמשם בא כל המזון
וכל ההשפעות, ועלידי הסתכלותו שם יתבטל תאותו, כי שם
בשרשה, השפע כלו אור צח ומצחצח ותענוג רוחני, ואין מתאנה
(ג"א מתעבה כת"י) אלא למטה, וכי הוא הפתי יסור הנה להשליך תענוג
רוחני ולקח תענוג עב:

אבל לזאת ההסתכלות אי אפשר לבוא אלא עד שיתקן בריתו,
כמו שכתוב: מפשרי אחזה אלוהי, שבתחלה צריך לתקן
בשרקדש, ואז יוכל להסתפל באלקות. ובשביל זה עקר התקון
של תאות מזון הוא עלידי ברית; וכשמתקן בריתו, אי אפשר
לפל לתאות מזון, כי עלידי מלח, תאות מזון חסר כנ"ל. ושרש
השפעות הוא מכנה בשם שליא, ששם מנח הולד, פי השליא הוא
בחינת דלתי בטני, פי יש שני דלתות לאשה, כמו שכתוב (איוב א):
פי לא סגר דלתי בטני (בכורות מה), ונעשה משני דלתין צורת מ"ם
סתומה, ששם מנח הולד, והוא בחינת מ"ם [ארבעים] יום של
יצירת הולד (נדה ל). וכן יש למעלה דלתי שמים, שמשם נולד
השפעות, כמו שכתוב (תהלים עח): דלתי שמים פתח וימטר עליהם
בעפר שאר וכו'. וזה שהשיב להם: בשליא דכדניתא הוא תקונו
של זה השומר הברית, כשנופל לתאות מזון. ואמרו לה: מי
איבא שליא לפרדה - פי עבו"ם אין לה אפלו בית-ולד. אמר
להם: ומלחא מי סריא - פי באמת מי שתקן הברית, אינו נופל
לתאות המזון:

אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם (תהלים נה). הינו מי שהוא בעל
מחלקת, נופל לתאות מזון, וימיו כלים ברדיפה אחר
מוהרות. וזה: לא יחצו ימיהם - שאין אדם מת וחצי תאותו בידו
(מ"ד קהלת סדר א). וזה: לא יחצו - שאין משיג חצי תאותו, כמובא
לעיל [באות ג] על פסוק: ויגרש מפניך אויב, ויאמר השמד, עין שם.
(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

וזה שפיים: ואני אבטח בך - שהוא ההפוך מתאות מזון, פי
המשקע בתאות מזון, אינו בומח בה, כי הוא עובד כל
עבו"ם, אך: ואני אבטח בך - שתוכל להזמין לי פרנסתי בספה
קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהיה משקע בתאות מזון:

ועל-כן אלו המשקעים במזון, כל מה שיש לו עשירות יותר,
יש לו דאגות ועצבות ומרה-שחרה ביותר, כי המזון
והעשירות שלו הוא בבחינת: בעצבון תאכלנה; שהוא בחינת
עצבות ומרה-שחרה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ"ל, ועל-כן כל מה
שיש לו מזון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה-שחרה ודאגות
יותר, כי המזון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה-שחרה וכו' כנ"ל.
וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ט): מרבה נכסים -
מרבה דאגה; פי כודאי הוא מרבה דאגה ועצבות עלידי רבוי
הנכסים והעשירות, פי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות
כנ"ל, ועל-כן כל מה שמתרבין יותר, נתרבה העצבות והדאגות
ביותר כנ"ל.

(ח) עין רש"י לך לך בפסוק וירדפם עד חובה.

פתיא אפמא, פידוע). עזר - דא שכונתא, עלה אתמר: מצא אשה מצא טוב ונפק רצון מה' ויגזין דא הוה אמרי מארי מתניתין: מצא או מוצא. עין שם היטב והבן, ותראה שכל דברי רבנו ז"ל מבארים עתה שם ובתקון ג' הנ"ל באר היטב:

(זאת התורה היא לשון רבנו ז"ל בעצמו, עד המקום שגרשם לעיל, ומשם והלאה הוא מלשוננו, מה ששמעתי עוד דברים, שלא נתבארו בלשוננו הקדוש. ועוד לאלוה מליו, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש, בעת שזכיתי לשמע מפיו הקדוש התורה הזאת, וזהו):

קשים מזונותיו בפלים פיולדה, פי היולדת ראמת עי"ן קליו, והכא יש ק"ם קליו וכו', עין לעיל. פי צריכים להתנסות ולהצטרף בתארה זו של ממון קדם שזוכין למשאומתן באמונה, להרויח ולהוליד ממון דקדשה. דהיגו, שצריכין להתגבר מאד בשעה שעוסק במשאומתן, שלא יפל אז לתאות ממון כלל, חס ושלום, רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל פונתו יהיה בשביל השם ויתפרד לבד, כדי שיוכה לעבד השם ויתפרד על-ידי הממון שירוים, ולתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי השם וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם בפלים פיולדה, פי היולדת צריכה לסבל חבלי לדה, וצריכה לצעק ע' קליו קדם הלדה, והכא יש ק"ם קליו, שהשכינה צוחת, חס ושלום: קלני מראשי, קלני מזרועי, על הנופלים בתאות ממון. וקדם שמרויחין ממון, צריכין לילך ולעבר ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קליו, ולצעק ולהתפלל להשם ויתפרד לעבר עליהם בשלום ולהנצל מהם; על-כן קשים מזונותיו בפלים פיולדה, דאלו התם ע' קליו והכא ק"ם קליו, והבן:

גם באר אז, שק"ם קליו הם שתי פעמים ע', היגו: קלני מראשי, קלני מזרועי, שהם בחינת שני מיני קולות, מראשי ומזרועי, וכל קול הוא בחינת ע' קליו של היולדת, והכא הם בפולים: קלני מראשי, קלני מזרועי. קלני - לשון קול. על-כן הם ק"ם קליו. פי באמת כל הרוח, המכנה בשם לדה, וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאות ממון, שהיא בחינת אמת כנ"ל. וזהו בחינת: קשטא קאי (שבת קד), פי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קט): ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו. ועל-כן עקר המעמד פרנסה, היגו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, הוא על-ידי אמת, שהיא בחינת שבירת תאות ממון כנ"ל. וזהו בחינת קשטא קאי, היגו על-ידי אמת יש לו ממון, שהוא בחינת עמידה, שמעמידו על רגליו כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, פי שקר הוא עבודה-זרה, תאות ממון, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: המחליף בדבורו, פאלו עובד עבודה-זרה; ועל-כן על-ידי שקר, שהוא עבודה-זרה, תאות ממון, אין לו שום קיום ומעמד, היגו שאין לו ממון, הנקרא יקום וכו' כנ"ל.

ונחוו: שקרא לא קאי, כנ"ל, פי עבודה-זרה, אל אחר, אסתרים ולא עבד פרו, כמבאר שם במאמר הנ"ל היטב. פי על-פי הרב, אלו הרוכפים ביותר אחר תאות ממון, הם מתים בעלי-חובות, ומאומה אין בידם; ואפלו אם אינם מתים בעלי-

ועל-כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיוו של האדם, פי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, פידוע לחכמי הרופאים, והממון והעשירות הוא מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכלה חיוו, פי הוא מקשר בפנים דסטרא-אחרא, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים כנ"ל; ועל-כן הממון ממות אותו, פי הוא בבחינת מיתה, שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון כנ"ל. וזה שכתוב (בראשית ג): ועפר תאכל כל ימי חייך - עפר זה בחינת הממון, כמו שכתוב: ועפרות זהב לו, היגו שהממון והעשירות, שהוא בחינת עפר, תאכל כל ימי חייך, פי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חיוו של האדם כנ"ל, פי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאות ממון, כמו שכתוב בתקונים (תקון ע דף קכב): עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות, פידוע. וזה שפיים שם בתקונים: ויגזין דא: ועפר תאכל (כ) ימי חייך וכו', היגו כנ"ל, עין שם והבן היטב. וזה שכתוב בתקונים (תקון ג בה"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אפא דערב-רב, שחוק הכסיל. מאן כסיל, דא אל אחר וכו', עין שם. ואיהו אסקרה לרביא, דאגו חביא, חכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון. פי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת: בעצבון תאכלנה; שהוא בחינת טחול, שהוא בחינת עצבות ומרה-שחרה ורבו דאגות, והם מקשרים בפנים דסטרא-אחרא, אל אחר וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת הטחול, אפא דערב-רב, שחוק הכסיל, אל אחר, כנ"ל. וזה שכתוב שם: לבתר קטילת לון, פי בודאי הממון, שהוא בחינת טחול, עצבות וכו' כנ"ל, הורגת אותם, פי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' כנ"ל. וזהו מה שכתוב לעיל: מצא או מוצא, שתאות ממון הוא בחינת: מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל, פי כן מבאר שם בתקונים (תקון ע ה"ל): ומוצא אני מר ממות את האשה, ודא טחול וכו'. אך פרנסה דקדשה הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב וכו', שהוא בחינת הצדיק כנ"ל, פי הצדיק האמת נצול מזה, פי אין הממון מויק לו, פי עליו נאמר: טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו', כמו שכתוב שם בתקונים (תקון ג ה"ל): ואמאי אתקריאו רביא, בגין דלא אית בהון דעת לאשתזבא מנה, אבל לב מבין אשתזוב מנה דתמן צדיק, ורוא דמלה: טוב לפני האלקים ימלט ממנה, וחוטא ולכד בה; פי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא ייקנו הממון, שלא יכלה ימי חיוו, פי רב העולם גלגלו בזה, היגו בתאות ממון, והממון הורגת וממת אותם כנ"ל, ואי אפשר להנצל מזה פי אם על-ידי הצדיק, שנאמר עליו: טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל; אשרי לו:

עין שם (תקון ג ה"ל ותקון ע ה"ל) בתקונים ותראה נפלאות, אידך עתה, שפתח רבנו זכרוננו לברכה את עינינו וגלה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות, המבארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבארים היטב דברי התקונים הנ"ל, פי עתה מבארים שם כל דברי רבנו הנ"ל; ראה והבן וחכם, עין שם בתקון ע' הנ"ל מה שכתוב שם: אם זכה וכו' - עזר, ואם לאו - כנגדו וכו', עלה אתמר: ומוצא אני מר ממות את האשה; ודא טחול שבתאי וכו' (היגו בחינת עצבות ומרה-שחרה, שהוא בחינת טחול שבתאי,

לא תחמד כנ"ל, עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובכ"ר פ' לה): ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח לה רבי חדא מוזהה. ולכאורה הוא פלא: מדוע שלח לו מוזהה דיקא, ולא מצוה אחרת? אך על-פי מה שגלה רבנו ז"ל בהתורה הזאת, מבאר הענין היטב, כי מוזהה דיקא מבטל חמדת המזון, ועל-כן שלח לו מוזהה דיקא, כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות ומזון, כי היה שוה מזון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה, על-כן שלח לו רבי פנגד זה מוזהה דיקא, כי מוזהה מבטל חמדת העשירות כנ"ל: מלחא כי סריא, זה שנפל לסרחון תאות המזון וכו'. ועל-כן אפקוהו בלשון: כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעבו"ם, כמו שפתוב (שמות לב): סרו מהר וכו', כי המשקע במזון, עובד כל העבו"ם כנ"ל, ועל-כן על כל מבע חקוקה העבודה-זרה של העבו"ם. על-פי הדברים האלה יבין המשביל לפרש פלא סגיא ד"הזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה וכו'; הנחשת קונה וכו". והכלל - מה שהוא מטבע ויצא, חשוב מעות, עין שם כל הסגיא. וסגיא "אי מעות נקנה בחליפין", וסגיא ד"כל הנעשה דמים באחר" - הפל יבאר למשביל על-פי התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות:

כד

לשון רבנו זכרנו לברכה

אמרו לה: אמצעותא דעלמא היבא. וקפא לאצבעתה, אמר להו: הכא. אמרו לה: מי יימר. אמר: איתו אשלו ומושחו:

א דע, שיש אור, שהוא למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, והוא אור אין סוף, ואף-על-פי שאין השכל משיג אותו, אף-על-פירבן רדיפה דמחשבה למרדף אבתרה, ועל-ידי הרדיפה, אז השכל משיג אותו, בבחינת מטי ולא מטי, כי באמת אי אפשר להשיג אותו, כי הוא למעלה מנפש רוח נשמה:

ב ודע, שאי אפשר להשיג אותו אפלו בבחינת מטי ולא מטי, אלא על-ידי עשית המצוות בשמחה, כי על-ידי שמחת המצוה נשלם הקדשה, ומעלה החיות והקדשה שבקלפות, בבחינת אחד-עשר סמני הקמרת, כי הקלפות הם בחינת מותרות, והם בחינת עצבות, בבחינת (משלי יד): ככל עצב יהיה מותר, והם תקפא דדינא, בבחינת (בראשית ו): ויתעצב אל לבו. ועקר השמחה היא בלב, כמו שפתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי; וגלות השכינה, שהוא בחינת לב, שהוא שמחתן של ישראל, עקר גלותה - בשעצבות, שהם הקלפות, גוברים עליה, בבחינת: ויתעצב אל לבו. וזה הוא בשיצאו ישראל מהגלות כתיב (ישעי נה): כי בשמחה תצאו ובשביל זה, שעל-ידי הקמרת מעלין מהקלפות חיותם, כתיב בהם (משלי כ): קמרת ישמח לב. נמצא, בשעושה המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא שמחת הלב, מבין הקלפות. וזהו בחינת מלכות דעשיה, העולה מן הקלפות:

חובות, הם בחינתם בעלי-חובות לתאותם, שהם מתאווים בל-כד למזון הרבה, עד שהם רצים ויגיעים מאד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומספנים עצמם בסכנות גדולות בשביל למלאת תאותם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, הינו חוב העבודה-זרה וכו', כמבאר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאת תאותם ולשלם חוב הזה של תאותם, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו וכו' כנ"ל. נמצא, שאין מזונו מזון כלל, כי אין לו שום הנאה ממזונו, כי אל אחר אסתרים ולא עבד פרוין וכו' כנ"ל. ועל-כן אי אפשר להמשיך שפע ומזונות ולהרויח מזון הנקרא מזון, דהינו מזון דקדשה, שיהיה שמה בחלקו, שיהו עקר העשירות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: איהו עשיר - השמח בחלקו (אבות פ"ד); כי אם על-ידי שבירת תאות מזון, שהוא בחינת אמת, שמשם עקר ההשפעה כנ"ל. ועל-כן קשים מזונותיו בפלים ביולדה, כי צריך לילך ולעבר ולשבר הק"ם קלין של תאות מזון כנ"ל, אשר רק על-ידי-זה יכולין להרויח מזון, כי עקר השפע נמשך מאמת, שהוא בחינת שבירת תאות מזון, ובה מקשר המאמר היטב. והבן שם היטב מאד, כי דברי רבנו ז"ל הם עמקים מאד מאד, ויש בהם עמקות גדול (ע):

(שקד לאות א), שם מבאר, שהמזון הוא בחינת פנים וכו', עין שם:

ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: פני הארץ הם העשירים, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מא): והרעב היה על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ, אלו העשירים; כי המזון והעשירות הוא בחינת פנים, כנ"ל. שם: תאות מזון הוא בחינת חשך, אנפין חשוכין וכו', עין שם. וכן מרמו בזהר (מקן דף קצג): קץ שם לחשך וכו', דא זהמא דדהבא:

(שקד לאות ג): ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית וכו', עין שם. ועל-כן יוכל כל אחד, שהוא שומר הברית יותר מחברו, להפיל את חברו, כי הוא בחינת צדיק, פנים דקדשה, לגבי חברו, ועליו נאמר גס-פן: ויגרש מפניך אויב וכו'. ועל-כן צריך לזהר, בשיש מחלקת על האדם, שלא יפל לתוך תשוקת המזון, כי אולי חברו פנים דקדשה נגדו, ויש לו פח להפיל אותו, והנפילה הוא, שמפילין אותו לתאות מזון כנ"ל, על-כן צריך לזהר מזה. שם: כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר, שכל ישראל, על-ידי שהם גמולים, על-כן בלם נקראים צדיקים:

(שקד לאות ד): וזה בחינת מוזהה וכו'. וזהו: והיה שדי בצריך וכסף וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו', עין שם. וזה בחינת: שדי - שאמר לעולמו די; דהינו ששמח בחלקו ואומר "די" למה שיש לו, ואינו מתאנה יותר, שזהו בחינת שבירת תאות מזון, שזוכין על-ידי שמירת הברית כנ"ל:

(גם זה שקד לאות ד): מבאר שם, שעל-ידי מצות מוזהה נתבטל חמדת המזון, ועל-כן וכתבתם על מזונות וכו' פנגד

(ט) ועתה מוכן היטב מ"ש על אימא לן מילי דכריכו וכו', שקרא תאות מזון מילי דכריכו, הינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בוודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו המזון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בעל חוב המדי. ע"כ השיב להם: הי נירו מילי דכריכו, הינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כולל, כי מתים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות, כי על פי-רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, או שהם בעלי חובות לתאווה וכו', עיין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה אך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב כאמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות מזון כנ"ל.

(ה): ומגו האי פריסא ברדיפה דהאי מחשבה, מטי ולא מטי. ופריסא, זה המסדר והמישב, שהוא בחינת פתר, שהוא פרום בין הנמצלים לבין המאציל. ואתעבירו תשע היכלין, דלאו אנון גהורין, ולא רוחין, ולא נשמתין, ולית מאן דקומא בהו, ולא מתדבקין, ולא מתדעין. ודע, שזה תכלית הדיעה, כי תכלית הדיעה - דלא ידע. וזה בחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשך; כי אורות אלו הם הצחצחות, שהם למעלה מהספירות (ו). אשרי מי שזוכה, שירדף מחשבתו להשיג השגות אלו, אף-על-פי שאין יכלת ביד השכל להשיג אותם, כי לא מתדבקין ולא ידעין. ותשעה היכלין אלו נעשין על-ידי הבטישה, שמבטשין המחין בפתר בשעת רדיפה, והמחין הם תלת, וכל אחד כלול מתלת, כי נכללין בשעת רדיפה; ושלוש פעמים שלש הם תשעה, וזהו: תשעה היכלין:

[זה הענין עמק עמק מי ימצאנו, כמובן למשפיל, וכאשר רמו לי רבנו זכרוננו לברכה בעצמו גדל עמקות הפוד הנזרא הזה, שמגיע למעלה למעלה וכו', וכמבאר בהתורה הזאת למעין. וההכרח לבאר הדבר קצת. והוא: כי הפתר הוא המישב והמסדר את המחין, דהינו הפח שיש בהשכל של אדם לישב ולסדר את המוח והדעת לבל יהרס לצאת חוץ מן הגבול, זה הפח הוא בחינת פתר כנ"ל, וזה הפח הוא כמו מחצה, המפסקת בין המחין ובין האור אין סוף, כי זה הפח, שהוא המישב והמסדר, הוא מעכב את המחין בעת מרוצתם ורדיפתם, לבל יהרסו לעלות אל ה' למעלה ממחצתם, כי המחין רודפין להשיג האור אין סוף, וזה הפח הנ"ל של השכל, שהוא המישב והמסדר, שהוא בחינת פתר - הוא עומד בפניהם כמו מחצה, ומעכב אותם מרדיפתם כנ"ל. ועל-ידי הרדיפה והמעכב, הינו על-ידי הרדיפה שהמחין רודפין להשיג אור האין סוף, ועל-ידי פח המעכב, שהוא פח המישב והמסדר, בחינת פתר כנ"ל, על-ידי שני בחינות אלו, על-ידי זה מבטשין ומפין המחין, בבחינת המחצה הנ"ל, שהוא המישב והמסדר, ועל-ידי זה נעשין היכלין לאור אין סוף, דהינו שנעשין בחינת פלים והיכלות ברוחניות עליון להשיג על-ידם בבחינת מטי ולא מטי אור האין סוף, ברוך הוא. כי אם לא היה המעכב הנ"ל כלל, ולא היה מי שיעכב את המחין מרדיפתם ומרוצתם, היו מתבטלין המחין לגמרי, כי היה האדם מתבטל במציאות, כי אור האין סוף אי אפשר להשיג. אך על-ידי שני תבחינות, שהם הרדיפה והמעכב, על-ידי זה נעשין בחינת מחצות והיכלין הנ"ל, שעל-ידם משיגין אור האין סוף רק בבחינת מטי ולא מטי. ופרוש "מטי ולא מטי" ידוע למבנינים, דהינו שמגיע ואינו מגיע, שרודף ומגיע להשיג, ואף-על-פי-כן אינו מגיע ומשיג, שזה נעשה על-ידי הרדיפה והמעכב כנ"ל. ואף-על-פי שניעשין אלו היכלין הנ"ל, אף-על-פי-כן לא ידע ולא אתידע, ולית מאן דקומא בהו, ולא מתדבקין, ולא ידעין וכו' כנ"ל. כי אי אפשר לציר בשכל השגות אלו והיכלות הנ"ל, כי הם למעלה מנפשין רוחין ונשמתין, למעלה מפל השכליות, כי הם למעלה מהספירות וכו', כמבאר לעיל בלשון רבנו ז"ל, עין שם היטב ותבין, שלא הוספתי שום דבר כלל, כי בכלל דבריו דברי, רק חזרתי ובארתי הדברים קצת לגדל עצם עמקותם עד אין סוף.

ג ובשארדם עושה איזה מצוה, יש פח בהמצוה לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השם ותברך, בבחינת (שמות י): בנערינו ובזקנינו נלך, בצאננו ובבקרנו נלך. וזה בחינת מלכות מלביש נצח הוד יסוד, שהם פלי ההליכה. וזה בחינת (תהלים ל): תורת אלקיו בלבבו, לא תמעד אשוריו, שהיא הולכת לעורר. וזה בחינת (שם סח): הליכות אלי מלכי בקדש - בשמעלין מלכות לתוך הקדשה, היא מלבישת את הליכות אלי, את נצח הוד יסוד, לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השם ותברך:

ד ועל-ידי ההתעוררות, הינו על-ידי הליכה, נמשך ברכה לכל העולמות. וזה בחינת: נצח הוד יסוד מלבישין את חסד גבורה תפארת, שהם הידים, שמשם כל הברכות. וזה בחינת (בראשית ל): ויברך ה' אתך לרגלי. נמצא, שעולין הרגלין בבחינת ידים, בבחינת (שופטים ד): ותלך יד בני-ישראל הלוך וקשה. ועקר הברכות מידיים, בבחינת (ויקרא ט): וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם, וכמו שפתוב (בראשית מט): מידי אביר יעקב, משם רעה אבן ישראל:

ה ועקר הברכה שנשפעין מהידיים, הם שכל. ובשכאים למטה, נעשים לכל אחד ואחד כפי רצונו, כמו שכתוב (תהלים קמח): פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. כן מי שהוא בעל-נפש, צריך לבנו רצונו, שימשיך ברפת שכל, בבחינת (בראשית מו): שכל את ידיו, ובבחינת (שמות טו): מקדש ה' כוננו ידך. וזה בחינת חסד גבורה תפארת, שמלבישין את חכמה בינה דעת:

ו וצריך להמשיך אמונה לתוך ברפת השכל, כי אין לסמוך על השכל בעצמו, בידוע. וזה בחינת (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, ובחינת (שמות יז): ויהי ידיו אמונה, ובחינת (שמואל א כד): וקמה בידך ממלכת ישראל, הינו שימשיך אמונה לתוך ברפת הידים. וזהו בחינת (שמואל א ב): ובניתי לו בית נאמן, וזה בחינת (תהלים פט): אמונתך בקהל קדושים; קדש זה בחינת מחין. וזה בחינת: מלכות דיצירה נעשה מפנה חכמה בינה דעת דעשיה:

ז ובפנימיות ברכאן, שהוא דקות הברכאן, נתברך מהם המסדר והמישב את השכל, שהיא בחינת פתר, בחינת (בראשית טו): ואהיה עמך ואברכך. פתר הוא לשון המתנה, כמו שכתוב (איוב לו): פתר לי זעיר, כי כששואלין את האדם איזהו שכל, אומר: המתן עד שאתישב, וגם שם צריך אמונה. בבחינת אמון מפלא (ו). וזה בחינת שמפנימיות חסד גבורה תפארת, ומפנימיות מלכות דיצירה, נעשה פתר דעשיה. וכן עולין העולמות עד למעלה, עד אצילות למעלה למעלה. וזה (יחזקאל א): ברוך כבוד ה' ממקומו. ברוך, זה בחינת ידים; כבוד ה', זה בחינת אמונה; ממקומו, זה בחינת פתר:

ח ובשעושה ומתקן את המישב והמסדר, שהוא הפתר, פראוי, והמחין רודפין להשיג האור אין סוף, והפתר מעכב את השכל כדי לישב את השכל, ועל-ידי הרדיפה והמעכב, אזי מפה המחין בהמישב והמסדר, ונעשין היכלין לאור אין סוף, ואף-על-פי-כן לא ידע ולא אתידע, כמובא בזהר פרשת נח (דף

(א) עין תיקון ע. (ב) עין פרס רמונים שער הצחצחות.

ובשכיל זה נעשין תשעה היכלין דיקא, כי המחין הם שלש, ומחמת רדיפתם והפאתם בהמעב הנ"ל הם נכללין זה בזה, ונעשה כל אחד כלול משלש, ושלש פעמים שלש הם תשעה, וזהו בחינת תשעה היכלין הנ"ל. אשרי מי שיוזב להשגות ולעלות בדרך הקדש, הנאמר בהתורה הזאת, עד שיוזב להשגות אלו:]

וזה ששאלו סבי דבי אתונא: אמצעותא דעלמא היכא. וקפא אצבעתא, אמר: הכא. אמרו לה: מי ימר. אמר להו: איתו אשלי ומושחו. ששאלו אותו: איך משיגין אור אין סוף, שהוא אמצעא דעלמא, שממנו הכל שואבין חיות ופשע. וקפא אצבעתא, זה בחינת ברכות כנ"ל, בחינת: וישא אהרן את ידו וברכם, כנ"ל. הינו שעלידי הברכות מכפשיין המחין בכתר, ונעשין היכלין כנ"ל. ואמרו לה מי ימר - מי הוא זה שיכנס בהיכלי התמורות, למקום הקלפות, להעלות משם הקדשה בבחינת קמרת כנ"ל, ושעלידי עליהו ותעלה הברכות כנ"ל. וזה: מי ימר, לשון תמורה, לשון (ויקרא כ): אם המר ימירנו:

והשיב להם: איתו אשלי ומושחו, הינו עקר עליית הקדשה - עלידי השמחה, ולעתידי, בצאת ישראל מהגלות בשמחה, כמו שכתוב: כי בשמחה תצאו, ואז יכלו הקלפות לגמרי. וזה: איתו אשלי, הינו עלידיכם ועלי פרחכם ותפטלו הקלפות, כי אתם בעצמכם תביאו את בית ישראל מהגלות, הנקראים אשלי, הינו חבל נחלתו, כמו שכתוב (ישעיה כ): והביאו את אחיכם בית ישראל, שכל אחד ואחד מהעכו"ם יביאו בידם את בית ישראל מהגלות, עלידי רבוי השמחה שיהיה בעת הזאת, כמו שכתוב (תהלים כב): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וכו', היינו שמחים. ועלידי השמחה ותפטלו הקלפות, בבחינת (שמואל ב ח): וימדרם בחבל הששב אותם ארצה (ו). וזה: מושחו, הינו המדידה לכלות אותם:

כה

לשון רבנו זכרנו לברכה

אמרו לה: אחוי לן מנא דלא שווא לחבלא. איתי בודיא. פשטוהו, ולא הוי עיל לתרעא. אמר להו: איתו מרא, סתרו. הינו מנא דלא שווא לחבלא: משחרב בית המקדש כטל השמיר ונפת צופים ואמנה: (משנה סוטה מח)

א כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדרגה, ולעלות אל השכל; וכשנמשך אחר המדרגה, זה בחינת שרירות לב, שהוא הולך אחר המדרגה שבלב, וכשיצא משרירות הלב ומשבר לבו האבן - זה בחינת שמיר, שעלידו נכנע האבן, ואינו הולך אחר תאוות המדמיות, והולך אחר השכל:

ב ודע, שבכל עולם ועולם ובכל מדרגה ומדרגה, יש שם דמיונות אלו, והם הם הקלפות הקודמין לפני, וסוכבים את הקדשה, בבחינת (תהלים י): סביב רשעים ותהלכון, וכשארם געתק ממדרגה למדרגה, אז צריך לו לילך דרך אלו הדמיונות כדי להגיע אל הקדשה, ותכף כשעולה להמדרגה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבבין אותו, וצריך להכניע אותם ולשבר אותם, ולטהר אותו המקום מקלפות:

ג ודע, שאין שני בני אדם שוין זה לזה, כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה, וזה מלבוש לזה, ופנימיות של תחתון נעשה לבוש וחיצוניות לחיצוניות עליון. נמצא, כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה, אזי הולך ונעתק האדם העומד במדרגה העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה, כי אי אפשר שיהיו שני אנשים במדרגה אחת. ואינו נעתק מהאדם העליון אלא הפנימיות שלו, והחיצוניות נשאר. וגם האדם שבמדרגה התחתונה אינו נעתק ועולה, אלא הפנימיות, והפנימיות של התחתון נעשה חיצוניות לחיצוניות עליון. ואף-על-פי שכבר נשבר הקלפה שבמדרגה עליונה עלידי האדם העליון, אף-על-פייכן, כשפנימיות של העליון נעתק משם, וחיצוניות (כ"א ופנימיות) התחתון עולה, אזי הקלפה חוזר ונעור, כי לא נכנעת, אלא לפני האור הפנימיות של העליון, אבל לפני התחתון, אפלו לפני פנימיותו, יש כח בידה להתעורר כנגדו, ובשכיל זה צריך לו לשבר אותה ולהכניע אותה מחדש.

אמרו לה: אחוי לן מנא דלא שווא לחבלא. איתי בודיא. פשטוהו, ולא הוי עיל לתרעא. אמר להו: איתו מרא, סתרו. הינו מנא דלא שווא לחבלא: משחרב בית המקדש כטל השמיר ונפת צופים ואמנה: (משנה סוטה מח)

א כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדרגה, ולעלות אל השכל; וכשנמשך אחר המדרגה, זה בחינת שרירות לב, שהוא הולך אחר המדרגה שבלב, וכשיצא משרירות הלב ומשבר לבו האבן - זה בחינת שמיר, שעלידו נכנע האבן, ואינו הולך אחר תאוות המדמיות, והולך אחר השכל:

ה' - עיני ה' זה גוגנין עלאין, שהם בחינת כסף וזהב, שם עקר החן והפאר. וזה שאמר אבימלך לשרה: הנה נתתי אלף כסף לאחיקה, הנה הוא לך כסות עינים (בראשית ט). הינו: כשיצא הממון מיד עבד"ם ליד הישראלי, תקף נתגלו הגוגנין ונעשו בבחינת בגדי ישע, הינו כסות עינים, שהכל מסתכלין בהם, שהכל תאבים להסתכל בהם:

ועל-ידי צדקה שנותן מממונו, נתתקן כל ממונו, ונתגליו הגוגנין ומאירין, ונעשה כל ממונו בבחינת: לי הכסף ולי הזהב, בבחינת (ישעיה סא): בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני. ואפלו זה המעות שלוקחין העבד"ם מאתנו, נחשב לצדקה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב ט): ונוגשיך צדקה. וזהו (שיר השירים ו): עיניך ברכות בחשבון. עיניך, זה הגוגנין, בחינת כסף וזהב, נתפרקין על-ידי צדקה, שכל פרוטה נצטרף לחשבון גדול (ב"ב שם). ואפלו על-ידי הממון שבא לתוך יד העבד"ם, הנקראים בתרבים, גם זה נחשב לצדקה, כמו שכתוב: ונוגשיך צדקה. וזה דוקא: על שער בת רבים, כשעדין על השער, קדם שבא ליד העבד"ם, עדין שורה החן על הממון, אבל אחר-כך געלם החן כנ"ל:

וזהו שאמרו סבי דבי אתונא: אחוי לן מנא דלא שוין לחבלא. ואיתי בודיא ופשמוהו, ולא עיל לתרעא. ואמר לון, איתו מרא וסתרי לפתח עם הכתל. פרוש: בודיא זה בדיית הלב, מה שבורה מלבן, הינו המדמה הנ"ל, הינו בחינת שרירות לב הנ"ל. כשזה הפח המדמה שבלב גובר ומתפשט על האדם, שעולה ממדרגה התחתונה למדרגה עליונה, והקלפה הזאת, שהיא המדמה, לא שוין לנגד עיניה ההפסד והפלה, שנפסדת כבר מהאיש שהיה במדרגה עליונה, ואף-על-פי-כן היא מתגברת אחר-כך כנ"ל:

ולא עיל לתרעא - הינו שלא יכול האיש לפגם לשער קדשה, שהיא השכל, מחמת התגברות המדמה. ועצה תיעוצה על זה: סתירת הפתח, שהוא המדמה, שהוא הפמא, כמו: הפא לטמא פותחין לו (יומא לח:), והוא בחינת (בראשית ד): לפתח חטאת רובץ. וסתירתו - על-ידי הגוגנין הנ"ל, שהוא גדלת הבורא הנ"ל. והם בחינת פותל - בו תל (וזה משפטים דף קמז), כ"ו זה בחינת שם הקדוש, שהוא בחינת גוגנין, כמו שכתוב (תהלים כו): ה' אורי - שהוא אורות הגוגנין, וישעי - שהוא בחינת בגדי ישע הנ"ל, והוא תל שהכל פוגין לו (וזה שם) ותאבין להסתכל בו (ט):

מסימן כ"ד עד פאן - לשון רבנו זכרנו לברכה

ה גם דע, שבדי להכניע הקלפה המסבכת שבכל מדרגה כנ"ל, על זה צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו, הינו שישמח על-ידי שיוזכר שזכה להתקרב להשם יתברך, וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים אותו להשם יתברך, ועל-ידי השמחה זו הוא משבר הקלפה, ונכנס למדרגה שניה:

שקד לאות א: זבחי אלקים רוח נשברה, ששבירת הדמיון הם הקרפנות וכו', עין שם. וזה בחינת סמיכה על הקרפנות, פי הקרפנות מביאין מבהמות, שהם בחינת פח המדמה,

ופנימיות וחיזוניות הם שני מיני עבודות: עבודה של תורה ותפלה ומצוות הם פנימיות; ועבודת אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף הם חיזוניות. ועבודת חיזוניות, הינו אכילה ושתיה, של האדם העומד במדרגה העליונה, היא מאירה ומשפחת יותר מעבודות פנימיות, הינו תורה ותפלה, של האדם העומד במדרגה התחתונה, ובשביל זה פנימיות התחתון נעשה לבוש לחיזוניות העליון. וזה פרוש (ירמיה ו): כסא כבוד מרום וכו'. כסא זה בחינת פנימיות, לשון אתכסיא. כבוד זה חיזוניות ולבוש, כמו שכתוב (שבת קי): רבי יוחנן קרא למאנה וכו'. מרום מראשון - הינו כשנתרומם ונתעלה ממדרגה הראשונה, ואז נעשה מפנימיות חיזוניות, בשביל זה: מקום מקדשנו - צריך לקדש את המקום מחדש, פי הקלפות חוזרים ונעורים כנ"ל:

ד ואי אפשר להכניע הקלפות, הינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה אלא על-ידי גדלות הבורא, כמובא בפגנות של הודו לה' קראו בשמו, שזה המזמור נתקן להכניע הקלפות שביצירה, פי נתעוררים נגד עשייה שעולה ביצירה, ועל-ידי שמופירין גדלות הבורא - נכנעין, עין שם. פי פנימיות היצירה עולה לבריאה, ופנימיות עשייה עולה ומלביש לחיזוניות יצירה, עין שם:

והתגלות גדלות הבורא הוא על-ידי צדקה שנותנין לעני הגון, פי עקר הגדלה והפאר הוא התגלות הגוגנין (ט), וכסף וזהב הן הן הגוגנין, פי גוגנין עלאין בהם, וגוגנין עלאין המלבישין בכסף וזהב, אין מאירין אלא בשבאים לאיש הישראלי, פי שם מקומם, ונכללים זה בזה, ומתנהרין אלו הגוגנין בבחינת (ישעיה כט): ישראל אשר בך אתפאר, פי מקום הגוגנין אינו אלא אצל איש הישראלי, וכשמתנהרין הגוגנין, אזי הקדוש-ברוך-הוא מתגדל ומתפאר בהם, בבחינת (תהי ט): לי הכסף ולי הזהב, ונעשה מהם בגדי ישע, ישע - אסתפלותא, כמו ישעו אל ה' (וזה יתרו דף צ: ע"ש) - מחמת הפאר הכל מסתכלין בו, פי כלם מתאוין להסתכל בו; אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העבד"ם, אזי הגוגנין נעלמים אורם ואינם מאירין, פי אין שם מקומם, פי אין מקומם אלא אצל איש הישראלי, בבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, פי שם פאר הגוגנין: ובשביל זה העבד"ם תאבין לממון ישראל, אף-על-פי שיש להעבד"ם כסף וזהב הרבה, תאבים לדינר של יהודי, כאלו לא ראה ממון מעולם, וזה מחמת שהכסף וזהב שיש תחת ידם, אין הגוגנין מאירין, ואין החן שורה על ממון שלהם, פי עקר הפאר והחן לא נתגלה אלא אצל ישראל. ובשביל זה נקראים רשים, כמו (אבות פ' ט): הוו זהירים בראשות, פי הם רשים ועניים, פי אין להם הנאה מממונם, כאלו הם עניים, ותאבין לממון של ישראל, פי על ממונם של הישראלי שורה הפאר והחן, והכל תאבין להסתכל על הפאר והחן. אבל דע, תקף ומיד כשהעבד"ם מקבל ממון ישראל, תקף ומיד נתעלם החן והפאר בתוך הממון, ובשביל זה העבד"ם בכל פעם תובע ממון אחר מישראל, ושוכח הממון שכבר קבל, פי נתעלם החן כשבא ליד העבד"ם, וזהו (שם): שאין מקרבין אלא בשעת הניתן. וזה בחינת (בראשית ו): חן בעיני

(א) עין וזה בשלה סב ע"ב, תרומה קב ע"ב. (ב) עין וזה ויגש ר' ע"ב.

רציצא, זה אפרוח. זה בחינת צדיק, בחינת (תהלים עב): יפרח ב'מיו צדיק. ששאלו אותו: הצדיק שממית את עצמו, ומוסר את נפשו בצלותה ובעוניה - באיזה מן המקומות מן התפלה צריך לו למסר את נפשו ביותר. והשיב להם: היבא דעל. הינו, איך שיש לו להעלות ניצוצי הקדשה, הינו איך שנכנסים בו מחשבות זרות, וצריך להעלותם, כידוע, שם צריך לו למסר נפשו:

כו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רציצא דמית בביעותה, היבא נפק רוחא. אמר להו: בהינו דעל:

א פי למשך את כל העולם לעבודתו לעבדו שכם אחד, וכלם ישליכו אלילי כספם וזהבם ויתפללו אל השם ויתברך לבד - זה הדבר נעשה בכל דור ודור לפי השלום שבדור, פי עלידי השלום שיש בין בני-האדם, והם חוקרים ומסבירים זה לזה האמת, עלידי זה משליך כל איש את שקר אלילי כספו, ומקרב את עצמו להאמת:

ב ואי אפשר לבוא לבחינת שלום, אלא עלידי הארת-פנים, הדרת-פנים. וזה (בראשית לב): ויבא יעקב שלם עיר שכם - את-ערוותא של בחינת (צפניה ג): לעבדו שכם אחד, הוא עלידי שלום, ושלום הוא עלידי בחינת יעקב, שהוא הארת-פנים, בחינת שופרה דיעקב כעין שופרה דאדם (ב"מ פד. ע"ש), וזה בחינת (תהלים כד): מבקשי פניו יעקב:

ג והדרת-פנים זה בחינת דרושי התורה, שהתורה נדרשת בשלש-עשרה מדות, הנמשכים מתליסר תקוני דקנא (וזהו אחרי דף סב), מבחינת הדרת-פנים, כמו שכתוב (ויקרא טו): והדרת פני זקן:

ד ולפי ההודפכות חכמתו בשלש-עשרה מדות אלו הנ"ל, כן הודפכות קול רנתו, בבחינת: זקן - זה קנה חכמה (קידושין לב:). הקנה מוציא קול (ברכות סא, ועין זוהר פנחס דף רלב רלז רלה:). וזה (שיר-השירים ב): הראיני את מראוך, זה בחינת הדרת-פנים, בחינת זקן כנ"ל. השמיעני את קולך - פי הקול לפי החכמה של דרושי התורה, לפי השכל של שלש-עשרה מדות שהוא דורש בהם את התורה, וזהו (עמס ה): דרשוני וחיו, פי החכמה תחיה את בעליה (קהלת ז):

ה ובשגזר-כף קולו, או עלידי השמעת קולו לבד, בלא דבור, הקדוש-ברוך-הוא מושיעו בעת צרתו, בבחינת (תהלים קו): וירא (ה') בצר להם, בשמעו את רנתם - עלידי שמיעת קולו הקדוש-ברוך-הוא רואה מי שמצר לו, איזהו עפ"ם מצר לנו. וזהו (דברים כו): באר היטב - בשבעים לשון (ס), שפרושים ודרושי התורה, שמשם תוצאות הקול, עלידם היטיב לנו בכל הלשונות ובכל העפ"ם, בבחינת: בשמעו א'ת ר'נתם, ראשי-תבות באר, ובאר הוא לשון פרוש ודרוש:

פי הבהמה יש לה גם-כן כח המדמה. ובשארם הולך אחר המדמה שבלב, דהינו אחר תאוותיו, חס ושלום, שבאין מכח המדמה - והו מעשה בהמה ממש, פי גם הבהמה יש לה כח המדמה. ועל-כן בשארם חוטא, חס ושלום, וכל החטאים באין עלידי כח המדמה, שמשם נמשכין כל התאוות, על-כן הוא צריך להביא קרבן מבהמות, וצריך לסמך עליו ולהתודות כל חטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועל-ידי זה נמשכין כל החטאים וכל כח המדמה על הבהמה, שהיא בחינת מדמה כנ"ל. ואחר-כך: תבך לסמיכה - שחייטה (ט), ושוחטין הבהמה לקרבן, ועל-ידי זה נכנע ונשבר המדמה:

(שך לאות ג:ג) מבאר שם, שבשארם געתיק ממדרגה למדרגה, או צריך לו לילך דרך אלו הדמויות כדי להגיע אל הקדשה, ותבך בשעולה למדרגה השניה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבכין אותו, וצריך להכניע אותם מחדש וכו', עין שם. ואף-על-פי שכבר נשבר הקלפה שבמדרגה העליונה וכו', אף-על-פי-כן בשפנימיות של העליון געתיק משם, וחיצוניות (ופנימיות) התחתון עולה, אזי הקלפה חוזר ונעור וכו', עין שם. ואמר אז בזה הלשון: וכוה טועין החסידים הרבה, שפתאם נדמה להם, שנפלו מעבודת השם, ובאמת אין זה נפילה כלל, רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה, ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקלפות, שהם התאוות והבלבולים והדמויות והמחשבות והמניעות כנ"ל, על-כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזר ולהכניע ולשבר הקלפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל באמת אין זה נפילה כלל כנ"ל:

(שך לאות ג:ג) ודע, שאין שני בני-אדם שוין וכו'. נמצא, בשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה יותר, אזי הולך ונעתיק האדם העומד באותה המדרגה העליונה, והולך ונעתיק למדרגה היותר עליונה וכו'. ואמר אז בזה הלשון: וזה בחינת הרמה, מה שאחד מרים ומגביה את חברו, פי עלידי שזה האדם שבמדרגה התחתונה עלה מדרגא לדרגא, עלידי-זה הגביה והרים את חברו שבמדרגה העליונה, לעלות למעלה עליונה יותר. וכן חברו דחברו, הגבוה עוד יותר מחברו, עלה עוד יותר למעלה, וכן למעלה למעלה, פי אי אפשר שיהיו שני בני-אדם במדרגה אחת כנ"ל. אחר שאמר מאמר הנ"ל, ושם מכנה וקורא כל תאוות היצר הרע בשם כח המדמה, אמר אז: צריכין לקרא לו ולכנות לו שם אחר, הינו להבעל-דבר ותיצר הרע צריכין לקרות אותו בשם אחר, דהינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע, רק בשם כח המדמה. ואמר זאת בדרך שחוק, אבל הכנתי, שהיה לו בזה פונה שלמה, ולא זכיתי להבין פגנתו בזה:

כו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רציצא דמית בביעותה, היבא נפק רוחא. אמר להו: בהינו דעל.

(ג) מנחות צג ע"א. (א) סוטה לב, מובא בפרש"י שם.

יעקב שלם עיר שכם כנ"ל. וזה פרוש: רציצא - בחינת קנה רציון, שהם העכו"ם, שהם רחוקים מבחינת זמן - זה קנה חכמה, מהדרת-פנים, והם דבקים בקנה רציון, כמו שכתוב (תהלים סח): גער חית קנה. דמית בפיעותה - הינו להמית ולכפול בעותם וצלותם מלבקש עוד מאלהים אחרים, אלא לקרא פלם בשם ה'. היכא נפק ריחא - הינו זאת הבחינה אי אפשר אלא על-ידי תקון ברית, שהוא בחינת (יהושע ב): ולא קמה עוד ריח באיש. ואיד מפיק ומוציא ניצוצי הקדשה, שנפלו על-ידי פגם הברית? ואמר להם: בהינו דעל - בזה שנכנס בו ריח, הינו בזה שנכנס בו ריח-שמות, הינו הרהורי זנות, והוא משבר תאנות - בזה הוא מפיק ומוציא ניצוצי הקדשה של פגם הברית, פי זה הוא בחינת תשובת המושקל (איכה ה). זקנים משער שכתו, בחורים מנגינתם: (ער פאן לשון רבנו ז"ל)

שקד לעיל: וירא (ה') בצר להם, בשמעו את רנתם - על-ידי שמיעת קולו, הקדושי-ברוך-הוא רואה מי שמצד לו, איזה עבו"ם מצר לנו וכו'. ואמר, שעל-כן בשיש, חס ושלום, איזה גזרה וצרה לישראל מאיזה עבו"ם, אזי טוב לנגן הנגון של אותה העבו"ם שמצד להם, חס ושלום. וזהו: בשמעו את רנתם - רנתם דיקא, הינו רנה ונגון שלהם, של אותה העבו"ם שמצד לישראל, חס ושלום:

כח

לשון רבנו זכרנו לברכה

בני לן ביתא באורא דעלמא. אמר שם, קם ותלא בין שמיא לארעא. אמר להו: אפיקו לי לבני וסינא מתתם. אמרו: ומי איכא דמצי לאפוקי התם. אמר: ומי איכא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא:

א המתנגדים המכזים והמחרפים יראי השם - זה מחמת שמקבלים תורה מתלמידי-חכמים שדין יהודאין (א), כי תלמידי-חכמים שדין יהודאין הם מקבלים תורתם מהשדין, שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים, ובאלפין אלו כתיב בשלמה (מלכים א ה): וידבר שלשת אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואסף; פי שלמה זכה להם בקדשה, אבל תלמידי-חכמים שדין יהודאין מקבלין מהם דרך תקלפות, ובשביל זה כל דבורם - דרך משל ומליצה ומעמים נפלאים, פי שרשה מאלו אלפין הנ"ל. ואלו התלמידי-חכמים נאמר עליהם (ישעי"ו): המעט מכס הלאות אנשים, פי תלאו גם אלקים; פי מוגעים אנשים שבאים לשמע דרושם ותורתם, ואנשים חושבים שיבואו לאיזהו תועלת על-ידם, הינו שיבואו לדעת את ה' איד לעבד, והם - האנשים - אין משיגים שום תועלת, פי תורתם של אלו התלמידי-חכמים אין לה פח להרדיק את האדם בדרך הטוב, פי מבישא לא הוי טבא (ב); ולא עוד, פי תלאו גם אלקים - פאלו לואה הקדושי-ברוך-הוא מלעור לעוכדים אותו. נמצא, שעל-ידי זה אלו בני-אדם נופלים בכפירות גדולות, וחושבים, חס ושלום, לא יראה ולא יבין אלקים במעשה בני-אדם, על-ידי זה את יראי ה' לא יכבדו, ומחרפים ומבישים אותם, ובשביל זה בושה נקרא עבודת-אלילים, כמו שכתוב (יהושע ט): ויגורו לבשת, פי הבושה והחרוף נעשה מהכפירות:

ו ולהדרת-פנים הנ"ל אי אפשר לבוא אלא על-ידי תקון הברית, בבחינת (ד"ה א טו): "הוד והדר לפניו" בש"עו וחדה במקומו", שהוא ברית, הנקרא בעז, והוא הדרה דמטרוניא (ט). וזה (שמות טו): עזי - זה בחינת ברית, וזמרת - זה בחינת קול, ויהי לי לישועה - בבחינת: וירא (ה') בצר להם וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ל): בפשעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה; פי על הים נתגלה בחינת ברית, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: הים ראה וינס [וינס] - ויצא החוצה (מ"ד וישב פ' ז). נתנו עיניהם - זה בחינת הדרת-פנים, בחינת זקן - זה קנה חכמה, כמו שפרש רש"י (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם - על-שם החכמה נאמר. לומר שירה - זה בחינת קול, שנתגלה על-ידי החכמה. וזה שאמרו (סוטה שם): עוללים ויונקים אמרו: זה אלי ואנוהו. זה - בחינת ברית, בחינת (שמות ג): וזה לד האות, ואנוהו - זה בחינת הדרת-פנים. וזהו פרוש (משלי כט): רעה זונות יאבד הון. הון זה בחינת קול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כפר את ה' מהונך - אל תקרי מהונך, אלא מהונך (כמובא בבאר היטב סי' נג בשם הפסיקתא, וכן ברש"י משלי ג בהנ"ה שם. ולשון הפסיקתא אלא מהונך וכו' אם נתן לך קול ערב וכו'); וכשפוגם בברית, נפגם קולו. ועקב, ששמר בריתו, כמו (בראשית מט): ראשית אוני, זכה לקול, בבחינת (שם כט): הקל קול יעקב. ומבחינת קול זוכה לשלום, בבחינת (שה"ש א): שיר השירים אשר לשלמה - למלך שהשלום שלו (ג). ובשביל זה תכף אחר קול רנה של שירת הים זכו לשבת שלום (ד), כמו שכתוב (שמות טו): ויבאו מרתה, ושבת במרה נצטווה (כשה"ל סנהדרין טו). וזה (שמות שם): ויתען להם מרים שירו לה' - ראשית-תבות שלום, שעל-ידי שירה זכו לשלום:

ז ודוקא במרה קבלו שבת-שלום, כי כן דרך השלום להתלבש במרה, בבחינת (ישעיה לח): הנה לשלום מר לי מר - כמו שכל הרפואות הם בסמים מרים, בן השלום, שהוא רפואה לכל הדברים, בבחינת (שם טו): שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. ולפעמים החלשה גוברת בל-פך, עד שאין יכלת ביד החולה לסבל מרירות הרפואות, ואז הרופאים מושכין ידיהם מן החולה ומיאישים אותו - כך בשתעוונות, שהם חלי הנפש, גוברים מאד, אז אין יכול לסבל מרירות הרפואות, ואז: אין שלום אמר לרשעים (ישעי"ח מח ט). וזה ששבת חזקיה את הקדושי-ברוך-הוא, שהשליך כל חפאתיו אחר כתפו, כדי שלא יצטרך להלביש את השלום במרירות הרבה. וזה: הנה לשלום מר לי מר (שם לח), הינו זה ידוע, פי לשלום צריך מרירות. ואתה חשקת נפשי מרדת שחת (שם פתוב משחת בלי, ופרש רש"י: מבלי רדת שחת) - פי ידעת שאין בי פח לסבל מרירות לפי חפאתי. והשלבת אחר גוף כל חטאי - כדי שיתלבש השלום במרירות כפי יכלתי. וזה (בראשית כד): ואברהם זקן - על-ידי זקן הנ"ל, על-ידי זה: וה' ברך את אברהם בכל - זה שלום, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא את הכל:

ח ושלום בגופו (שבת לג) דרשו על-פסוק "ויבא יעקב שלם": שלום בגופו, שלום במקומו (וכו) - בארבע מרות, שלא תתגבר אחת על חברתה; שלום במקומו - שלא יהיה בא זה ואכל את זה, כמו שאמרה בת נקדימון בן גריון (כתובות סו); שלום בתורתו - בלא קשיות. ואז: ויבא

(ב) עיין פנ"ח שער הומיות פרק א. (ג) שיר השירים רבה פרק א. (ד) עיין זוהר קרח קעו ע"ב. (א) עיין זוהר פינתם רנ. (ב) עיין ברכות כט, ב"ד פרשה כב, מצודע פרשה יט, ועיין שבת קכט ע"א.

האלפין. וזן חית - הינו אלו בני-אדם המקבלים תורתם משרין יהודאין, המכנים בשם זין, בחינת (ויקרא י'): לשעירים אשר הם זונים. מהם החרוף והבזיונות, בבחינת (איוב לא): וכוז משפחות יחתני, בחינת חית. הא נו - הוי וי, לשון צעקה ומריבה, כנזכר לעיל: למי מדנים למי שיה, הינו זין חית. מירת יוד - טובא גנו בגוה. כי צריך, כששומע תורה מתלמידי-חכמים שרין יהודאין, שיאכל טוב שבגוה, כמו (חגיגה טו): רבי מאיר, רמזן מצא, תוכו אכל, כמו שכתוב (משל ט): בני תנה לבך לי; וכתוב (שם ט): שמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעת. וכשעושה כן, מעלה טוב הגנוז בגוה, הינו האלפין הנפולים. וזה מירת - טובא גנו בגוה (הקדמת הוהר"ג), שתשית לבך לטוב הגנוז בדבריו, ועל-ידי-זה יוד - הינו תתקן על-ידי זה האלפין, בחינת (ישעיה כח): אודה שמך כי עשית פלא - דא אלה. וזה יוד צורת אלה. וזה יוד, לשון אודה. יוד בחינת (איכה ג): וידו אבן - לשון השלכה, הינו קלפתו זרק: (עד פאן לשון רבנו ז"ל)

ושמענו מפיו הקדוש, שזאת התורה מרמז בה כל הפונות של פרשת התמיד, שאומרים בבקר, ובאר לנו קצת. ועין בפונות, ותראה ותבין, שכל הפונות של פרשת התמיד מבארים בתורה הזאת. כי מבאר שם בפונות, שתמיד מכניע קלפות דעשה וכו', שהם בחינת עבודה-זרה וכו'. ו"עולת" גימטריא שם אב"ג ית"ץ וכו', שהוא בחדס וכו', בסוד: וישפם אברהם בבקר, והוא סוד: אל תיראי תולעת וכו'; ויש כנגדו בקלפה תולע, אשר מכלה ואוכל הכל וכו', ועל-כן צוה השם יתברך ברחמיו להקריב עולת תמיד, להתגבר עולת תמיד שבקדשה, שהוא בחינת תולעת יעקב, על התולע שבקלפה וכו'. ודע, כי כל קרבן עולה היא בבחינת לאה וכו', ולכן בא עולת תמיד כנגדה, כדי למתק דיניה, כדי שלא ישלט וימשל התולעת הפמא, ותולע יחזר לעולת. וזה שכתוב: עולת תמד, כי תמד בגימטריא ד' אלפין שלוקחת לאה וכו'. כל זה מבאר ב"פרי-עץ-חיים", שער הקרבנות, פרק ה, עין שם היטב. ותדקדק ותראה, שכל זה מבאר בהתורה הנ"ל. כי מבאר שם, שהמתנגדים המחרפין יראי השם, זה נמשך מהאלפין הנפולים, שאלו האלפין בקדשה הם בחינת לאה, ואצלם נעשה מזה בחינת: המעט מכסם הלאות אנשים, כי תלאו גם אלקים - כאלו לואה הקדוש-שברוך-הוא מלעזר וכו', כי מלאה נעשה אצלם בחינת לואה, כי הם יונקים מהדינים הקשים שבלאה, שמשם אחיות הקלפות הקשות, שהם בחינת עבודה-זרה הנ"ל. וזה מה שמבאר בהתורה הנ"ל, שנופלים בכפירות, בחינת עבודה-זרה, עין שם. והתקון: אנכי תולעת ולא איש וכו', הינו בחינת תולע דקדשה, שמכניע תולע דקלפה. וזה שמוכא לעיל בהתורה הנ"ל, שהוא בחינת אברהם, כי כן מבאר שם בפונות, שתולע דקדשה, בחינת עולת תמד, הוא בחינת חסד, בחינת אברהם, בחינת חסד שבגבורה. וזה שמוכא בהתורה הנ"ל, שהוא בחינת: בגבורות ישע ימינו, הינו בחינת חסד שבגבורה. וזה שמוכא שם, שעקר התקון - על-ידי שכינים אורחים תלמידי-חכמים בתוך ביתו, שנחשב כאלו הקריב תמיד, כי תמד בגימטריא ד' אלפין, כי עקר התקון - על-ידי בחינת קרבן תמד, שעולה ד' אלפין, שעל-ידי זה נתתקון האלפין הנ"ל, וזוכין לבחינת תולע דקדשה, שהוא בחינת

ב וכשניש ליראי השם חרפות ובושות מהכופרים האלו, עצה על-זה: אנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם (תהלים כב). לחרפות ובזיונות, הסגלה לזה בחינת תולע, שעל-ידי בחינה הזאת מנצח אויביו. כי תולע הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (איכה ד): האמנים עלי תולע; והוא בחינת אברהם, שהוא ראש למאמינים, כמו שכתוב (בראשית טו): והאמין בה; ובבחינת אברהם, שהוא בחינת אמונה, משפר ומכפיל עבודת-אלילים והכפירות והבזיונות, ומתגבר על הכופרים בבחינת (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו. כי אברהם, שהוא בחינת חסד, בחינת אמונה, בחינת (שם ט): וחסדי לא אפיר ולא אשקר באמונת, בימין הזאת הוא מתגבר על אויביו, כי נעשה בבחינת (נחום ט): אנשי חיל מתלעים, וכוה חסד הוא מתקן אלו האלפין הנפולים הנ"ל, בבחינת (שמות ט): ועשה חסד לאלפים:

ג ולבוא לחסד, אי אפשר לבוא אלא על-ידי שכינים תלמידי-חכמים צדיקים לתוך ביתו, כי המכנים אורחים תלמידי-חכמים אמתיים לתוך ביתו, כאלו הקריב תמיד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י'): איש קדוש עובר עלינו תמיד וכו'. וכוה השמוש, שעומד עליהם ומשמש אותם, זוכה לחסד הנ"ל, כמאמר (כתובות יז): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד. ובשביל זה היה התמיד ככש, כי ממנו נתתקנו האלפין, בבחינת (ירמיה יא): ואני ככבש אלוף. וזה בחינת ככש - שכבוש תחת יד רבו ומשמש אותם. וזה: תמד - גימטריא ד' אלפין, שהוא תקון האלפין הנ"ל. והוא (משל ט): למי מדנים, למי שיה, הינו על-ידי שיה, על-ידי ח'כם ש'ד יהודאי, על-ידי מדנים, על-ידי בא התנגדות. והוא שאמרו סבי דבי אתונא: בני לן ביתא באוירא דעלמא. כי אלו בני-אדם, הרוצים לערך עבודתם על-ידי התורה ששומעים מתלמידי-חכמים שרין יהודאין, ובאמת אין להם על מה שיסמכו, והיו כאלו רוצים לבנות בית באוירא, כי תלמידי-חכמים שרין יהודאין הם פורחין באויר, ואין להם על מה שיסמכו, כמו השרין שפורחים באויר. ואמר שם, וקם בין שמיא לארעא - הינו התלמיד-חכם האמתי הוא בין שמיא לארעא, כתרנומו: כי כל בשמים ובארץ - [דאחיד בשמיא וארעא]. ואמר: אפיקו לי לבני וטינא מהתם - כי טינא נכנס בלבם של אלו כנ"ל, ונעשה להם לב האבן, וכשתלמיד-חכם האמתי רואה מחשבתם הרעה, אומר להם שיוציאו הטינא מלבם, שיוציאו הטינא שבלב האבן, ואל יכפרו בהקדוש-שברוך-הוא. כי הטינא ולב האבן מהתם, הינו מבחינת האלפין הנפולים הנ"ל, שהן גימטריא התם, [כי ארבע פעמים אלה עם הכולל עולה התם]. אמרו: מי איפא דמצי לאסוקי התם - שאמרו לו: מי יכול לעלות האלפין הנפולים. והשיב להם: מי איפא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא - הינו מי שבונה ביתו על-ידי תלמידי-חכמים האמתיים, כי יש להם על מה שיסמכו, כי תלמידי-חכמים אמתיים הם יסוד כל דבר, ומי שפיתו בית-ועד לחכמים, שבונה ביתו בבחינת: איש קדוש עובר עלינו תמיד, נעשה עלית קיר (מלכים ב ד) - אלו האנשים מעלון האלפין הנ"ל. וזה אלה בית גימל דלת. גימל דלת דא שמיא וארעא. בית - מי שבונה ביתו בין שמיא לארעא, זה תקון

עולת תמיד, בחינת חסד לאברהם. עין בהתורה הנ"ל ובכונות היטב, ותבין איך נכללו כל הכונות של פרשת התמיד בהתורה הנ"ל. עין היטב ותבין פלאות:

כט

האי גברא, דאזל בעי אתתא, ולא קנהי לה; מאי חזי דאזל להיכא דמדלי מנה. שקל ספתא, דצה לתתא, לא על דלי, דצה לעלא, על אמר: האי נמי מתרמיא לה בתמולה; האי גברא דאזל בעי אתתא, ולא קנהי לה וכו'.

רש"י: דמדליה מנה. שמיחסת מראשונה. ושואל אותו: הלא יש לו ללמד, הואיל ולא נתנו לו ראשונה, פלישפן זו: ספתא. קבילא: דצה. השפיל ידו במקום שאין חור בכהל, ולא על דלי דצה. הגביה ידו ונגעה במקום נקב, ועל:

בבחינת דינא דמלכותא, פי הפגדים הם בחינת מלכות, פי רבי יוחנן קרא למאנה מכבודתא (שבת ק"ג), שזוהו בחינת מלכות, בחינת (תהלים כד): מלך הכבוד. והם בחינת צדק מלכותא קד (ס), שזה בחינת הפגדים, בחינת (איוב כט): צדק לבשתי; והמבזה אותם, נמצא שהוא כמורד במלכות, ואז דינא דמלכותא דן אותו. ועלידייהו עושה פרוד בין קדשא בריהו הוא ושכינתיה, בבחינת נחש משיך לה לנפה ואפיל בה זמא (ב), בבחינת דם נדה, בבחינת (ישעיה ס): מדוע אדם ללבושך. והו בחינת הפתם והרכב, שנמצא על בגדו, שעלידייהו נפרדת בחינת המלכות הנ"ל, שהיא שכינת עזו מקדשא בריהו הוא, ואז (וימיה כח): שאג ישאג על נהו - על נהו דילה (ג), ואז שולטת שפחה בישא, שהוא מלכות דסמרא אחרא, בבחינת (משלי ל): שפחה פי תירש גברתה, שהיא אשה רעה, שהיא בחינת עת רעה (ד), פי יש כ"ח [עשרים ושמונה] עתים: עתים לטובה, עתים לרעה (ה), וצריך להכניע שפחה בישא, שהיא עת רעה, בבחינת (קהלת ט): בכל עת יהיו בגדיך לבנים, בכל עת דיקא. בגדיך לבנים, הינו בלא רכב, הינו בחינת טהרת השכינה מנדתה, בבחינת דם נעפר ונעשה חלב (בכורות ו: נדה ט). והרשעים בעוונותיהם גורמין אפרשותא בין קדשא בריהו הוא ושכינתיה, פי גורמין לה דם נדה, ואז היא נקראת עיר הדמים (ו), (נחום ג), ועלישם זה רשעים נקראים אנשי דמים (ז), פי שם"ה לאתעשה תלוים בשם"ה גידים, ששם תהלוכת הדמים, ולפי בחינת לאתעשה שעוברים, בן מעוררים דם נדה להשכינה, פי פמה מיני דמים יש (ח); בכך צריך להמתיק את הדמים האלו, הינו לתקן הלאוין, שהם הגידין, ולהמשיך להם לבגונות, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב. וזהו: בכל עת יהיו בגדיך לבנים - בגדיך דיקא, להמשיך להם לבגונות:

א פי לא כל דבור נקרא דבור, פי דבור שאינו נשמע ונתקבל אינו נקרא דבור, בחינת (תהלים ט): אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם; ועקר מה שנתקבל הדבור, הוא מחמת הטוב שיש בו, פי טוב הפל הפצים, ועליכן, כשיש טוב בהדבור, אזי הדבור נשמע ונתקבל, אבל בישאין טוב בהדבור, אינו נתקבל. ואיך עושין הטוב בהדבור? הוא עלידי שלוקחין הדבור מהדעת, אזי יש בו טוב, אבל כשהדבור בלא דעת, אזי אין בו טוב, בבחינת (משלי ט): גם בלא דעת נפש לא טוב. נפש הוא הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לגפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא:

ד ולתקן כל העברות בפרטיות הם רבים מאד, וכבר על האדם, ואי אפשר לתקן אותם, פי יש דקדוקים ופרטים רבים בכל לאו ולא; בכך צריך לתקן כלליות הגידים, שהוא בחינת (דברים ה): ויגד לכם את בריתו (ט), ואז עלידי תקון הברית, שהוא כלליות הגידין, נתתקן ממילא כל הלאוין שעבר, ונמשך להם לבגונות. ועלישם זה נקרא כלליות הגידין, שהוא הברית קדש, שדי (י), עלישם ששדי ויורה פחץ (כ) לבגונות ותקונים לכל פרט ופרט כפי צרכו, ואפלו למקומות הצרים והדקים, פי יש מקומות צרים ודקים שאי אפשר לבוא לשם שום תקון פי אם עלידי תקון הכללי, שהוא זורק לבגונות ותקונים גם למקומות הצרים והדקים, בבחינת (איוב כב): והיה שדי בצריך - ששדי ויורה תקונים לכל מקומות הצרים. ועלישם זה נקרא ברית: זהר הרקיע (ל), פי קדם התקון, אזי הרקיע הוא בבחינת (איוב ט): יגלו שמים עונו, ואחר התקון, אזי מזהיר ומטהר את הרקיע, בבחינת לשון של זהרית, שהוא מלבין עוונותיהן של שם"ה לאוין (מ), ומשפיע לבגונות בשם"ה גידין, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים. פי כל הלבגונות נמשך מן המוח, בחינת: ונוזלים מן לבנון - מן לבנוא דמחא (וזהר פנחס דף רלח), ועלידי תקון כלליות הגידין נתרומם המוח, בבחינת: כנשר יעיר קנו. נשרא דא רוחא, שהוא כלליות הגידין, בחינת (יהושע ט): ולא קמה עוד רוח באיש (נ).

ב ולתקום ולרומם את הדעת הוא עלידי שבח הצדיקים; כשמשבחין ומפאריין את הצדיקים, עלידייהו נתרומם הדעת, בבחינת (דברים לב): כנשר יעיר קנו. נשרא - דא רוחא (כמובא בתקן ג' מה"א תיקונים), דא בחינת צדיק, בבחינת (במדבר כו): איש אשר רוח בו. יעיר קנו - שהוא מעורר המחין מתרדמותו, מבחינת מחין דקטנות, מבחינת שנה. קנו - דא קנה חכמה קנה בינה (משלי ד), שהם המחין. ואפלו מלאכים, כשרוצים לעשות דבור שיהיה נשמע ונתקבל אצלם, בבחינת: עשי דברו לשמע בקול דברו, אזי הם משבחין ומפאריין את השם יתברך תחלה, שהוא צדיקו של עולם, בחינת (תהלים קמח): צדיק ה' בכל דרכיו, ועלידייהו נעשה הדבור בבחינת: לשמע וכו'. וזה (תהלים ק): ברכו ה' מלאכיו, הינו השבח שמשבחין תחלה את השם יתברך, שהוא צדיקו של עולם, ואחר כך, עלידייהו: עשי דברו לשמע בקול דברו, שעושין הדבור, שהוא נשמע ונתקבל:

ג וזה בחינת פגדים לבנים, הינו תקון הדבור, שהוא בחינת מלכות - פה, הוא בחינת פגדים לבנים, פי צריך לשמר מאד את הפגדים, שלא יבזה את הפגדים, רק לשמרן פראוי, שלא יבוא עליהם שום פתם ורכב. וכל מי שהוא גדול יותר, צריך לשמר את הפגדים יותר, פי כל מי שגדול יותר, מדקדקין עמו יותר. ועליכן תלמיד חכם, שנמצא רכב על בגדיו, חייב מיתה (שבת ק"ג), פי עמו מדקדקין יותר, פי הפגדים בעצמם הם דינן אותו,

(א) פתח אליהו. (ב) עיין זוהר אחרי דף ע"ב. (ג) זוהר אחרי עד ע"ב. (ד) עיין זוהר תרומה דף קנה ע"ב. (ה) קהלת ג. (ו) יחזקאל כב וכו'. (ז) תהלים נה. (ח) נדה י"ב. (ט) עיין זוהר וישלח קעו ע"ב. (י) עיין לעיל בסמ"ן יא אות ג. (יא) עיין רש"י על פסוק ברכות שדים ורחם. (יב) עיין מאורי אור. (יג) עיין יומא סו סח. (יד) עיין נחמיה קטו.

יעיר קנו - שהוא מעורר "קנה חכמה קנה בינה" מבחינת שנה. על גוזליו ירחף - שהוא מרחף ומגן על המחזין שהיו מתחלה נגזליו, בבחינת (משלי כח): גזול אביו ואמו, הם המחזין, שהם אב בחכמה (ט) ואם לבינה (ט). וזה בחינת (ברכות ג): תינוק יונק משדי אמו (י). תינוק, הינו המחזין דקטנות, שהוא יונק ונגדל מקטנותו על ידי תקון הכללי, שהוא שדי ויורה כחין. וזה: אמו, דא פנסיה, כמו שכתוב (משלי כג): אל תבוז פי זקנה אמה, פרש רש"י: פנסיה (י), ששם נתפסין ונכללין כל התקונים:

וזה עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, הינו על ידי תקון הברית, על ידי יזוה עקר ההתקרבות של ישראל לאביהם שבשמים, בבחינת (שמות יט): ואשא אתכם על פני גשרים ואבא אתכם אלי. נשרא זה תקון הכללי, שהוא בחינת: ויגד לכם את בריתו פנ"ל, הינו תקון הברית; על ידי יזוה דיקא: ואבא אתכם אלי - שנתקרבו אליו יתברך, פי עקר ההתקרבות להשם יתברך הוא על ידי תקון הברית פנ"ל:

ו וכל זמן שלא תקון תקון הכללי, והשכינה היא בבחינת: מדוע אדם ללבושה, בחינת דם נדה, אזי הדבור אסור, בבחינת (תהלים לט): נאלמתי דומיה, שמאלו הדמים נעשה בבחינת דומיה, פי עקר הדבור תלוי בתקון הכללי, שהוא בחינת: ויגד לכם את בריתו פנ"ל. וזה בחינת: בטר דשכיב רפי שמעון, הנה אמר חד לחברה: אל תתן את פיה לחטיא את בשרך (זוהר ויקרא דף עט, ודף קה), פי רפי שמעון היה קשת הברית (ט), בחינת: ויגד לכם את בריתו, הינו כלליות הגידון, וכשאין תקון הכללי, אזי הדבור אסור, בבחינת: נאלמתי דומיה, בחינת: אל תתן את פיה פנ"ל, ומי שהוא מדבר אז, בשאין תקון הכללי, הוא עובר על: לא תלך רכיל בעמך (ויקרא יט), והוא הולך רכיל מגלה סוד (משלי יא). אבל ביומוי דרפי שמעון, הנה אמר חד לחברה: פתח פיה, פי פשיש תקון הכללי, שהוא קשת הברית, אזי הדבור מתר, פי הדמים כבר נתתקנו, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים:

וזה (תהלים ז): למען יזמרח כבוד ולא ידם. כבוד זה בחינת בגדים פנ"ל, שנתלבגין מבחינת: מדוע אדם ללבושה, מבחינת דם נדה, ואז: ולא ידם - פי נמשך לבנונית בהדמים, מבחינת: ונזלים מן לבנון פנ"ל, ואז הדבור מתר, בבחינת: פתח פיה:

ז וזה בחינת חלי נופל, רחמנא לצלן, הינו פשהדמים מתגברין והם מתיוון להמח, ועל ידי יזוה גלחין המחזין, ועל ידי לחיצת המחזין רועשין האיברים. פי המח הוא שרצבא, וכשהשונא בא על השרצבא, אזי רועשים כל צבאיו, פי כלם תלויים בו. ואזי השכינה נופלת, חס ושלום, בבחינת (עמוס ט): ספת דוד הנופלת. ועל ידי תקון הכללי, שמעורר המחזין פנ"ל וממשיך לבנונית להגידון, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים, אזי נתרפאת מחולאת הנפילה, ואז: נפלה ולא תוסף, קום בתולת ישראל (שם ט), ואז הדבור מתר, בבחינת: פתח פיה:

זוחו: לא תלך רכיל, ולא תעמד על דם רעה - רעה, הינו המחזין, שהם תרין רעין דלא מתפרשין (ט) - פשהם אינם עומדים ונתפסלון מלעשות פעלתם על ידי תגברת הדמים הלוחצים את המחזין, על ידי יזוה לא תעבר על: לא תלך רכיל, פי אז הדבור מתר, בחינת פתח פיה ביומוי דרפי שמעון וכו':

ח וזה בחינת: ואף פי תיין בוגד (חבקוק ב). בוגד, הינו בחינת גידון הנ"ל, שעל ידו הולך רכיל מגלה סוד, בבחינת: נכנס יין - יצא סוד (פנהדרין לח). פי תיין הוא בחינת גידון, התגברות הדמים, בבחינת (משלי כג): אל תרא יין פי ותאדם, שאחריתו דם (פנהדרין ע), ועל שם זה נקרא תירוש, ולמדו רבותינו זכרונם לברכה מזה (יומא ט): זכה - נעשה ראש, לא זכה - נעשה רש, הינו פשלא זכה, שאינו מופך את הדמים, על ידי יזוה נעשה רש - שאין לו לחם מן השמים פנ"ל; אבל זכה - נעשה ראש, בבחינת מחזין, הינו בחינת המשכת הלבנונית מן המחזין, בבחינת: ונזלים מן לבנון, פנ"ל:

ה ובה תלוי פרנסה בלי טרח, שהוא בחינת (שם טז) לחם מן השמים. הינו, על ידי תקון הכללי, שהוא תקון הברית, שהוא בחינת (משלי ז): דרך הנשר בשמים. וזה (במדבר יא): והמן פורע גד הוא - וזע גד דא טפה חורמא (תיקונים תקון כא דף נב), הינו בחינת: ונזלים מן לבנון, שזה בחינת תקון הברית, שפזה תלוי פרנסה בלי טרח, שהוא בחינת מן, בחינת לחם מן השמים פנ"ל. פי פרנסה שהוא בטרחא ובכבודות, הוא מחמת שלא תקן תקון הכללי, שהוא תקון הברית, פי מאן דזרק פרוזין דנהמא, עניות דרף אפתרה, כל שכן מאן דזרק פרוזין דמחא (זוהר פינחס דף רמד):

וזה: לא תאכלו על הדם (ויקרא יט) - הינו על ידי הדמים, שהם גורמים לשכינה בחינת דם נדה, בבחינת עיר הדמים, בבחינת: מדוע אדם ללבושה, בבחינת שגמציא רבב על בגדיו, הינו על ידי פגם הברית, שהוא בחינת פגם כלליות הגידון, שזהו בחינת פגם הבגדים פנ"ל, על ידי יזוה: לא תאכלו - הינו פרנסה בטרח. וזה: לא תנחשו ולא תעוננו - שהם גורמים בחינת נחש משיך לה לגבה, וגורמים שליטת השפחה בישא, שהיא עת רעה. וזה: לא תנחשו - שלא לגרם, חס ושלום, נחש משיך לה לגבה וכו' פנ"ל. ולא תעוננו - שהוא לשון עת ועונה, הינו שלא לגרם, חס ושלום, שליטת העת רעה של הכ"ח עתים, וכנ"ל:

וזה שפקש יעקב (בראשית כח): ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש; פי זה תלוי בזה, פי פרנסה תלוי בבחינת בגדים לבנים. וזה (ישעיה כג): לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. ויעקב, שהמשיך לבנונית, בבחינת (בראשית ז): מחשף חלבון, על ידי תקון הכללי, כמו שכתוב (שם טז): ראשית אוני, נאמר בו (שם כח): יושב אהלים, הינו בחינת שמים, כמו שכתוב (ישעיה ט): וימתחם פאהל לשבת, הינו בחינת: דרך הנשר בשמים, בחינת זהר הרקיע, בחינת לשון של זהרית, שמלבין עוונותיהן והדמים של שם"ה גידון, בבחינת (שם א): אם יאדימו כתולע, פצמר יהיו:

(טו) מגילה יג. (טז) משלי ב. (יז) עיין זוהר פינחס דף רח. (יח) עיין רש"י משלי א' פסוק ח' ורש"י ברכות נ"ד ד"ה ואומר. (יט) עיין ב"ר פ' לה. (כ) זוהר ויקרא דף ד' ע"ב.

וזהו: שקל סבתא דצה לתתא וכו' - סבתא הם יתדות ומסמרות, כמו שפרש רש"י, הינו בחינת דברייתורה, כמו שכתוב (קהלת י): דברי חכמים פדרבנות וכמסמרות. דצה לתתא - הינו בחינת מדרגות התפתחות, כשאין תקון הפללי, בחינת: בטר דאסתלק רבי שמעון, שאז הדבור אסור. וזהו: ולא על - הינו שלא היה אפשר אז לדבר דברייתורה כנ"ל. דצה לעלא ועל - הינו בחינות ביומיו דרבי שמעון, שהוא קשת הברית, שהוא תקון הפללי, שאז הדבור מתר. הינו שהראה להם, שאי אפשר לתקן הדבור כי אם על ידי שבח הצדיקים, שהוא תקון הפללי להדבור, והוא הדין כל הדברים אי אפשר לתקן, כי אם על ידי תקון הפללי, כדי להרים את המוח, שמשם נמשך כל הלכנונית כנ"ל:

וזה: האי נמי אתרמיא לה פת מזלה, הינו בחינת המחין, בחינת: וגזלים מן לבנון, הינו שתפס להם לדגמא את הדבור, והראה להם, שאי אפשר לתקן כי אם על ידי תקון הפללי. והראה, כי בימי רבי שמעון היה הדבור על תקונו, ובטר דאסתלק נאמר: אל תתן את פיה וגו', וזהו: דצה לתתא וכו' כנ"ל. וכמו כן כל הדברים צריך לתקן על ידי תקון הפללי השקד לו, כגון משאומתן - על ידי צדקה, וכן כלם צריך לתקן כל דבר על ידי תקון הפללי השקד לו. וזה מחמת שצריך להרים את המחין, להמשיך משם לבנונית, לתקן וללפן כל הפגמים, וזה אי אפשר כי אם על ידי תקון הפללי כנ"ל. וזה בחינת: האי נמי אתרמיא לה פת מזלה, בחינת: וגזלים מן לבנון, מן לבונא דמחא כנ"ל (משלי א).

כס"ף נבחר לשון צדיק:

(באור זה הענין, ומה שזכות יש לפסוק זה להתורה הנ"ל, יתבאר במקום אחר): שקד לאות ה ועל לבן אשה שדמיה מרבים ואין לה וסת, אף שיין מוזיק לה כנ"ל, בחינת: יין פי ותאדם, שאחריתו דם, בחינת: נכנס יין - יצא סוד כנ"ל, עם כל זה רפאותה על ידי יין שהסתכל בו צדיק אמתי. פי העינים הם בחינת שערות, פי שבעה גלדי עינא (בהקדמת התקונים יב ובתיקון ע) הם בחינת (שופטים יז): שבע מחלפות ראשו, והם בחינת המחין, פי השערות הם מותרי מחין, ועל כן הם בחינת שבע מחלפות וכו', בחינת שבע מדות, שחולפין ועוברין במחשבה שבמח, פי המחשבה שבמח הוא כפי המדות שבאדם, וכפי המדה שהאדם אוהו בה, כן חולפין ועוברין עליו המחשבות שבמח. וזה: שבע מחלפות ראשו - לשון חלף ועבר כנ"ל. וכשפוגמין בהשערות, נפגם הראיה, שהיא שבעה גלדי עינא; ועל כן שמשון, שפגם בשבע מחלפות ראשו, נאמר בו (שם): וינקרו פלשתים את עיניו. ועל כן על ידי שבעה גלדי עינא מתקנין בחינת שבע מחלפות ראשו, שהם השערות, בבחינת (דניאל י): ושער ראשה כעמר נקא, בבחינת לשון של זהורית, שהוא מלבין האדמימות של השם"ה גידיו, בבחינת: אם יאדימו כחולע כעמר יהיו. נמצא, שנתתקן על ידי זה האדמימות, שהוא בחינת דם נדה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קח): מן המצר קראתי יי, אותיות צמר, כמובא בפגנות, עין שם והבן:

זוה בחינת משאומתן באמונה, כי מי שאינו עושה משאומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, וגזול את חברו - אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל י): וזהבם לנדה. וזהו: דמים תרתי משמע (מגילה יד: ועין חרושי אגרות שבת קל"ט. ד"ה כי כפיכם), הינו דם נדה על ידי הממון. בשביל זה נקרא גזלה בחינת בנדר, כמו שכתוב (ישעיה כד): ובנדר בוגדים בנדרו, הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת שנמצא רכב על בגדיו. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובנדר בוגדים בנדרו הנ"ל, ובסנהדרין צד): בזוי ובזוי דבזוי, הינו בחינת תאות ממון, שכל מה שיש לו יותר, הוא חומר יותר (א"ט):

וזה עקר תקונו של המשאומתן - שיכונן בכל הלוך והלוך ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשאומתן, שכונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הפללי של הדמים, פי הצדקה הוא בחינת פלליות הגידיו, בבחינת (הושע י): זרעו לכם לצדקה, בבחינת זרע גז, הוא טפה חורפתא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המחין, בבחינת מחא חורפתא ככספא (א"ט). ועל שם זה נקרא משאומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. משא, זה בחינת (תהלים לח): פי עונותי עברו ראשי, כמשא כבד וכבדו ממני, שהם השם"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש, שהוא המחין, בבחינת: לא תעמד על דם רעד כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: כבד וכבדו, הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. כבד, הינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. ומתן, הוא בחינת תקון הפללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי יח): מתן אדם ירחיב לו, בחינת קשת הברית, שהוא הצדיק, בחינת (תהלים לו): צדיק חונן וגותן. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ר"ה י): בפיך - זו צדקה, שאז הדבור מתר:

י והנה הפלל - שצריך לתקן תחלה תקון הפללי, ועל ידי זה ממילא יתקן הכל בפרט. ואף שתקון הפללי הוא גבוה ומרומם יותר מתקון כל דבר בפרט, עם כל זה, מחמת שתקון כל דבר תלוי בהמוח, דהינו להמשיך לבנונית מן המוח, בבחינת: וגזלים מן לבנון; ולרומם המוח אי אפשר כי אם על ידי תקון הפללי, בבחינת: כנשך יעיר קנו כנ"ל, על כן צריך לילך מתחלה אל המדרגה היותר עליונה מזה, דהינו תקון הפללי, כדי לתקן ולרומם המוח, ועל ידי זה נתקן הכל ממילא כנ"ל:

וזה פרוש: האי גברא דאזל בעי אתתא, ולא קנהו לה. הינו בחינת אשה יראת ה' (א"ט), הינו מי שפגם בעוונות, וגרם דם נדה לשכינה כנ"ל, שעל ידי זה נחש משיך לה לגבה וכו', ונעשה פרוד בין קדשא בריך הוא ושכינתה. וזהו: ולא קנהו לה - בחינת שאג ישאג על גהו כנ"ל. מאי חזא דאזל להיבא דמדלי מנה - הינו כשרוצה לטהר את המלכות מהדמים, הוא הולך אל המדרגה היותר עליונה, הינו תקון הפללי, שהוא למעלה מאשה יראת ה', בחינת (שמואל ב, כג): צדיק מושל ביראת אלקים, פי הצדיק, שהוא בחינת תקון הפללי, הוא למעלה, והוא מושל ביראת אלקים, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלקלא מוראה של מלכות:

(כא) קדלת רבה פ"א, ל"א. (כב) תיקון ע. (כג) משלי לא.

לקוטי

מישראל דספינא ל

מוהר"ן

ל

מישראל דספינא במאי קטלי
 לה. בקרנא דחמרא. במאי קטלי לה. ערוגת סבינו;
 ומי איכא קרנא לחמרא. במאי גוויז וקוצצין אותה:
 ומישראל דספינא מי הוי. איתו לה תרי ביעי, אמרו לה:
 הי זוגתא חורתא, והי זוגתא אכמתא. איתי איהו תרי
 גביני, אמר להו: הי דעזא חורתא, והי דעזא אכמתא:
מישראל דספינא במאי קטלי לה וכו':

א השגות אלקות אי אפשר להשיג, כי אם על ידי צמצומים רבים; מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, כמו שאנו רואים בחוש, שאי אפשר להשיג שכל גדול כי אם על ידי התלבשות בשכל התחתון; כמו המלמד, כשרוצה להסביר שכל גדול להתלמיד, הוא צריך להלביש אותו בשכל תחתון וקטן, כדי שיוכל התלמיד להבינו, דהינו שהוא מציע לו מתחלה ההקדמות ושכליות קטנים שמסבב לו תחלה, כדי להבינו על ידי זה המכון, שהוא שכל עליון וגדול:

ב וצריך כל אחד לבקש מאד מלמד הגון כזה, שיוכל להסביר ולהבין אותו שכל עליון וגדול כזה, דהינו השגות אלקות, כי צריך לזה רבי גדול מאד מאד, שיוכל להסביר שכל גדול כזה על ידי השכל התחתון כנ"ל, כדי שיוכלו הקטנים להבינו. וכל מה שהוא קטן ביותר ומרחק ביותר מהשם יתברך, הוא צריך רבי גדול ביותר, כמו שמצינו בעת שהיו ישראל במדרגה קטנה מאד, דהינו במצרים, שהיו משקעים כמ"ט [בארבעים ותשעה] שערי טמאה, היו צריכים רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד, דהינו משה רבנו, עליו השלום, כי כל מה שהוא קטן ומרחק ביותר, צריך מלמד גדול ביותר, שיהיה אמן כזה, שיוכל להלביש שכל עליון כזה, דהינו השגתו יתברך שמו, לקטן ומרחק כמותו, כי כל מה שהחולה נחלה ביותר, צריך רופא גדול ביותר:

על-בן אין להאדם לומר: די לי אם אהיה מקרב אצל איש נכבד וירא ה', אף שאינו מפלג במעלה, כי הלואי שאהיה מקדם כמוהו. אל יאמר בן, כי אדרבא, כפי מה שידע אנש בנפשה גדל פחיתותו וגדל רחוקו, שגרחק מאד מהשם יתברך, כל אחד ואחד כפי מה שידע בנפשו, וכמו-כן כל מה שידע בעצמו שהוא מרחק ביותר, צריך לבקש לנפשו רופא גדול מאד מאד, הגדול במעלה ביותר, דהינו שיחזיר ויבקש תמיד לזכות להתקרב להרבי הגדול מאד מאד כנ"ל, כי כל מה שהוא קטן ביותר, צריך מלמד גדול ביותר כנ"ל:

ג וזה בחינת שערות, שההארות המחין יוצאין בהשערות; כן השכל העליון, שהוא השגות אלקות, הוא מתלבש בהשכל התחתון. וזה בחינת (תיקון ע, דף קיג): שער א בעגולא, בחינת סבובים, דהינו ההקדמות המסבבין עד שבאים אל המכון כנ"ל. והעקר הוא המכון, כמו שמצינו בדברי רבותינו זכרונם לברכה (יבמות טו), שפסבדו בהלכות, עד שהגיעו לצרת הפת. נמצא, שכל ההלכות שדברו מקדם, לא היו עקר המכון, רק היו סבובים והקדמות כדי להגיע לצרת הפת, שהוא המכון. וזה בחינת (שם בתיקון ע דף קיא): שער אכמא, בחינת (שיר השירים א): שחורה אני ונאווה; כי השחרות הוא מקבץ את הראות ומצמצם אותו כדי לראות היטב, כן השכל התחתון הוא בחינת שחרות, שמצמצם בו נאווה ויפי שבשכל העליון:

ואלו השערות הן בחינת: שער דאתון דאורייתא (תיקון ט); כי המצוות הם חכמות הבורא יתברך שמו, כי כל מצוה ומצוה יש לה שעורים אחרים וגבולים, כגון: מפני מה המצוה הזאת מצוה ככה? מפני שכן חיבה חכמתו יתברך שמו; וכן מצוה אחרת מצוה ככה, לפי חכמתו יתברך שמו. וכל מצוה ומצוה יש לה אותיות ותבות וענינים, שהם שעורים וגבולים, שמצמצם בהן חכמתו יתברך שמו, שזה בחינת התלבשות השכל העליון בשכל התחתון, שעל ידי זה זוכין להשגות אלקות כנ"ל:

וזה בחינת: פת היתה לו לאברהם אבינו, ובכל שמה (כ"ב טו). פת זה בחינת פתעון, דהינו השחר שבעין, שהוא בחינת השחרות הנ"ל, שהוא מצמצם ומגביל וכולל בעצמו כל הדברים הגדולים העומדים לנגדו. כגון הר גדול, כשעומד לפני הפתעון, שהוא השחר שבעין, אזי נגבל כל החר בתוך הפתעון שרואה אותו, כי השחרות שבעין הוא מצמצם כל הדברים הגדולים, ונכללין ונראין בתוכו, ועל ידי זה רואין ומשיגין הדבר שרואין; כמו-כן זה השכל התחתון מצמצם ומגביל השכל הגדול העליון ונכלל בתוכו, ועל ידי זה רואין ומבינים ומשיגים את השכל העליון הגדול כנ"ל:

וזה בחינת: וירא אליו ה' בלבת אש (שמות א) - שהשם יתברך רצה להלביש לו השגות אלקות, והלביש לו בבחינת פתעון הנ"ל (א), וזה בחינת (כ"ב קא): פת תחלה - סימן יפה לבנים. פת תחלה, זה בחינת השכל התחתון, שהוא תחלה והקדמה לשכל העליון, וזה בחינת סימן יפה לבנים. כנים, זה בחינת השכל העליון, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ; הביאי בני - אלו גליות שבבבל, שדעתן מישבת כבנים; בנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינן מישבת כבנות.

(א) עין בתיקון ג, ובתיקון יא, ובתיקון ע.

(ט) : אלה מועדי ימי - ראשיתבות "אמי", כמובא, שהיא אם לבינה (ט), ובינא - לבא (י). והשמחה של כל המצוות, שעושים בכל השנה, הוא מתקבץ אל הלב, שהם השלשרגלים, ועל-כן הם ימי שמחה, כמו שכתוב (דברים ט): ושמחת בחגך; ואז מאיר הפנים עלידי השמחה, בבחינות: לב שמח ייטב פנים. בשביל זה נצטוונו (ע) : שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך; בשביל לקבל אור הפנים:

וזה בחינת (סוכה כו): חיב אדם להקביל פני רבו ברגל - פדי לקבל אור הפנים, ולהחיות את בחינות המלכות. וזה (תהלים פח): צדק לפניו יחלף; צדק - מלכותא קדישא (י), כשמוליכין אותה אל אור הפנים, העקר עלידי בחינות: וישם לדרך פעמיו, הינו שלש פעמים בשנה וכו', שעלידיהם מקבלין מאור הפנים כנ"ל. וזה בחינות (שם ע) : ישבו ישרים את פניה. ישרים, הם: פקודי ה' ישרים משמחי לב, הם מושבין ומאירין ומסדרין אור הפנים כנ"ל:

ו ולפעמים שנופל, חס ושלום, בחינות המלכות דקדשה, בחינות חכמה תתאה, לגלות של ארבע מלכיות, כי המלכות היא בחינות דל"ת, בגין דלית לה מגרמה כלום (י), כי אם עלידי ענפי השכל העליון, המתפשטין לשם. וגם היא כלולה מארבעה עולמות, כי בכל עולם ועולם יש בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, שהיא בחינות החכמה, המנהיגת את העולם כנ"ל. וכל החכמות של העבדים, כלם הם תחת החכמה תתאה הנ"ל, ומשם יונק חכמתם, וכשיונקים, חס ושלום, יותר מהראוי להם, אזי מתגברים, חס ושלום, ונעשה ממשלת הארבע מלכיות, שהם ארבע גליות - ומי יכול לסבל את קול הצעקה והזעקה הגדולה, כשנופל בחינות המלכות, בחינות החכמה תתאה, ביניהם, חס ושלום, בבחינות (קהלת ט): ועקת מושל בכסילים; דהינו הצעקה כשנופל הממשלה, בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, בין הכסילים, שהכסיל רוצה להתחכם, שרוצים לינק ולהמשיך לתוך החכמות שלהם, שהם כסילות באמת, את בחינות החכמה האמתיות, בחינות חכמה תתאה הנ"ל. וגם יש עוד צעקה גדולה מזה, דהינו שהשם יתברך, ככבול, בעצמו שאג, בבחינות (ירמיה כה): שאג ישאג על גוהו - על גוה דילה (ט), שהוא בחינות המלכות, שנופל בגליות של ארבע מלכיות:

וצריך לראות לחתך ולהכדיל את בחינות המלכות הנ"ל מבין הארבע גליות, ולהעלותה משם. ועקר עלייתה - עלידי בחינות החסד, בבחינת (ישעיה ט): והיכן בחסד כפא, בחינת (הושע י): קצרו לפי חסד, שעלידי החסד קוצרין וחותרין את הדלת, בחינת המלכות, ומכדילין אותה מהם, ומעלין אותה אל אור הפנים.

נמצא, שבנים הם בחינת דעת מושבת, בחינת שכל עליון וגדול הנ"ל, שמושיגין עלידי ההקדמות, בחינת שכל התחתון כנ"ל. וזהו: בת תחלה - שהוא השכל התחתון, סימן יפה לבנים - שעלידו משיגין השכל העליון, שהוא בחינת בנים כנ"ל. וזהו: סימן יפה - שבו מסמן ומגבל השכל העליון, בבחינת: שעורא דאתון דאורייתא, בחינות: שחורה אני ונאווה כנ"ל:

ד ולבוא להשכל התחתון הזה אי אפשר כי אם עלידי שונא בצע, שישנא הממון בתכלית השנאה, כי שערא אכמא, שהוא בחינת השכל התחתון, הוא מסמרא דמלכות, וכן שונא בצע הוא מסמרא דמלכות (ע), כי השכל התחתון הוא בחינות מלכות, שהוא בחינות חכמה תתאה שבכל עולם ועולם, שהוא מנהיג אותו העולם, שזה השכל של ההנהיגה והמלכות הוא בחינת חכמה ושכל תחתון, כנגד השכל של השגות אלקות:

ועל-כן ביומוי דשמואל, שנפלו ראשי הדור אל הממון, כמו שכתוב (שמואל א ח): וישו אחרי הצע; על-כן תקף פגמו במלכות דקדשה, כמו שכתוב (ע): כי אתי מאסו ממלך עליהם, ושאלו להם מלך ככל העבדים. וביומוי דשלמה, שאין כסף נחשב (ט), היה מלכות דקדשה על תקונה ומכונה (י), כמו שכתוב (דברי הימים א ט): וישב שלמה על כפא ה' - שמלך על עליונים ותחתונים (מגילה יא); ועל-כן זכה שלמה לזה השכל התחתון הנ"ל, כמו שכתוב (מלכים א ח): ויחכם מכל האדם; וכמו שכתוב (ע): ותרב חכמת שלמה מכל בני קדם; כי זה השכל הוא בחינת מלכות כנ"ל. אבל עלידי אהבת ממון הוא נופל לאכמא דסמרא-אחרא, בחינות: שבתאי פתויא אכמא (תיקון ע), מרה-שחרה, בחינות (בראשית יא): בעצבון האכלנה; ונופל לעגולא וסבובים מסמרא-אחרא, בחינות (תהלים י): סביב רשעים יתהלכון; שהוא מתאוה ומשתוקק אחר הממון, בחינות (כמדבר יא): שטו העם ולקטו - בשטותא (וזהר בשלה, דף סב: ע"ב), הפך החכמה:

ה ומי שיש לו אותו החכמה, צריך לראות להמשיך לתוכה חיות, להחיות החכמה תתאה, כל אחד לפי בחינות החכמה תתאה שיש לו, כפי בחינות החכמה תתאה שבכל עולם ועולם. ועקר החיות הוא מאור הפנים, בחינות (משלי ט): באור פני מלך חיים:

ועל-כן צריכים להעלות את המלכות, בחינות חכמה תתאה, אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים, כי עקר אור הפנים הוא שמחה, כמו שכתוב (שם ט): לב שמח ייטב פנים; ועקר השמחה הוא מן המצוות, כמו שכתוב (תהלים ט): פקודי ה' ישרים משמחי לב; ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (שם ד): נתת שמחה בלבי; והלב של כל השנה הם השלשרגלים, בחינות (ויקרא

(ב) עין תיקון ע. (ג) מלכים א י. (ד) עין וזהר ויהי דף רמז ע"ב. (ה) משלי ב. (ו) פתח אליהו. (ז) שם. (ח) וזהר ויהי רלח, ורמז ע"ב. (ט) וזהר אחרי עד ע"ב.

זאת החכמה נתגלה החסד, כי עקר התגלות החסד - על ידי החכמה, כי אל נהירו דחכמתא (וזהר לך לך, דף צד.) (א), כמו שכתוב (משלי לא): פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. וזה (תהלים קמא): יהלמני צדיק חסד ויזכיתי; הינו שעל ידי תוכחה נתגלה חסד:

וצריכין אנו לקבל תוכחתם, אף על פי שתוכחה שלהם היא לפעמים דרך בזיון, שמבזים אותנו, אף על פי כן צריכין אנו לקבל תוכחתם כדי לקבל על ידו את החסד כנ"ל. כי מה שתוכחתם הולכת לפעמים בדרך בזיון, צריך לדון אותם לכף זכות, כי אין אדם נתפס על צערו, כי סובלים צער גדול מאתנו, כי אפלו מה שהוא טוב אצלנו, הוא רעה אצל הצדיקים, ובעין מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבמות טז): כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים; הינו כי עסקים ושיחת חלין שלנו הוא בודאי רעה אצלם, אלא אפלו טובותינו, הינו התפלה, שהיא בערכנו רק טוב, הוא רעה אצל הצדיקים, בבחינת (תהלים שם): ותפילתי ברעותיהם; כי תפלתנו מבלבלת אותם:

כי כל הערפוב הדעת וכל הבלבולים וכל השטויות שיש לנו לפעמים, הכל נמשך בתפלתנו, כי כל הבלבולים וכו' וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו אז דיקא, בשעה שעומד להתפלל בבחינת (שם טז): מי ימלל גבורות ה', וישמיע כל תהלתו. תהלתו - לשון (איוב ד): ובמלאכיו ישים תהלה, הינו ערפוב ובלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלל גבורות ה'. והוא בשתי בחינות: או שבאים להתתקן מחמת שרואים שמתפלל בכונה פראוי, על כן באים להתתקן, כי עכשו הוא הזמן שיכולין להתתקן, כי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תקון, או בבחינה אחרת, מחמת שאינו ראוי להתפלל, ובאין לבלבל אותו מתפלתו. על כן פנים בין כך ובין כך, בשעת התפלה דיקא באין כל הערפובים וכל הבלבולים של האדם, ונשמעין אצלו אז, ובשביל זה נקראין הבלבולים והערפובים תהלה כנ"ל, מחמת שהן באים דיקא בעת התפלה ותהלה כנ"ל:

וכל התפלות האלו עם כל הערפובים באין אל הצדיקים, כי הצדיקים הם בבחינת משיח, שאילו באין כל התפלות להעלותו, בבחינת (ישעי מח): ותהלתי אהמם לך; שכל התהלות באין לבחינת משיח, שהוא בבחינת חטם, בבחינת (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'; כי משיח הוא מורה ודאין (כשאר"ל פנהדרין צג), בבחינת (ישעי לא): והריחו ביראת ה'; הינו בתפלות, שהן בבחינת (משלי לא): יראת ה' היא תהלה; כי הוא מורה ומרגיש בהתפלות שמקבל מהם, את כל אחד ואחד כפי מה שהוא, כי כל הערפובים של כל אחד הם בתוך התפלה כנ"ל. נמצא, שהצדיקים הם סובלים צער על ידי התפלות שלנו, שמבלבלין אותן כנ"ל, ובשביל זה צריך לקבל תוכחתם, אף שמבזין אותנו כנ"ל:

ועל כן אברהם היה איש החסד, והיה משתדל תמיד לעשות חסד, כדי להעלות בחינת המלכות מהם, ועל כן דרף אברהם אחר הארבעה מלכים כדי להכניעם, שהן בחינת הארבע מלכויות דסטרא אחרא, כי אברהם היה שונא ממוז, כי מאס ממוז סדום, כמו שכתוב (בראשית יד): אם מחוט ועד שרוך וכו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם; כי אברהם תקן שחרית (ברכות כו), בבחינת שחרות הנ"ל, שהוא בבחינת השכל התחתון הנ"ל, בבחינת חכמה תמאה, שהוא בבחינת שחרות כנ"ל, שזוכין לתקן בבחינה זאת על ידי שונא כצע כנ"ל. ועל כן יצא מאברהם יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, שהם בבחינת: כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאל, שהם כנגד ארבע מלכויות שבקדשה, כידוע (י). יצחק זה בחינת בן חכם, כי יצחק על שם הצחוק והשמחה, בבחינת (משלי י): בן חכם ישמח אב; עשו הוא בן רשע; יעקב הוא בן תם, כמו שכתוב (בראשית כד): ויעקב איש תם; וישמעאל הוא בבחינת בן שאינו יודע לשאל, כי ישמעאל עשה תשובה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טו), ועקר התשובה היא בבחינת שאינו יודע לשאל, הינו לעשות תשובה ולשאל בפרה מהשם ותפרך על שאינם יודעים, שזה עקר התשובה, בבחינת (תהלים סט): אשר לא גזלתי אז אשיב. וזה בבחינת: אברהם תקן שחרית, נומריקון: חכם, רשע, תם, שאינו יודע - שהם בבחינת הארבע מלכויות כנ"ל. וזה (שמואל א טו): וישפף שמואל את אגג, כי אגג הוא כללות הארבע מלכויות דסטרא אחרא, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק; וזה שפרש רש"י: וישפף - חתכו לד', הינו שהתך והבדיל את הדל"ת - שהיא בבחינת מלכות דקדשה, דלית לה מגרמא כלום וכו' כנ"ל - מאגג, שהוא כלליות ארבע מלכויות דסטרא אחרא, והעלה את המלכות דקדשה בשלש רגלים. וזה: וישפף, ראשית בנות: שבועות, סבות, פסח - כי עקר חיותה מאור הפנים שבשלש רגלים כנ"ל, בבחינת (שמואל ב, יא): ויהי לתשובת השנה, לעת צאת המלכים. תשובת השנה, זה בבחינת שלש רגלים, שהם ימי דין, ימי תשובה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ר"ה טו): בפסח נדונין על התבואה, בעצרת וכו', ואז עת צאת המלכים כנ"ל, שמוציאין את בחינת המלכות דקדשה מגליות של הארבע מלכויות, ומעלין אותה אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים כנ"ל:

ועל כן יש ארבע בחינות בכל רגל: בפסח הם ארבע כוסות, בשבועות הוא סדר המשנה, שהוא ארבע פעמים ביד כל אחד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): כיצד סדר משנה וכו', בסבות היא ארבעה מינים - הכל כנגד בחינת הד' הנ"ל, בבחינת מלכות הנ"ל, שצריך להעלותה אל האור הפנים על ידי שמחות המצוות, שמתקבצין לתוך הרגלים כנ"ל:

ו עקר התגלות החסד הנ"ל, שעל ידו קוצרין וחותרין ומבדילין את הדל"ת הנ"ל מארבע גליות של העכו"ם, הוא על ידי תוכחה; כי על ידי פתיחת פה של המוכיח נתגלה חכמה, ועל ידי

(י) עין בבוננת התורה. (יא) עין וזהר צו דף לא, אחרי דף סה.

עלידי בחינות עזות כנ"ל, שעלידיזיה מודיע להעביר את העזות דקדשה של ישראל, שעלידי שרואין העביר את הפלאות הנעשין בעולם עלידי תפלות ישראל, עלידיזיה יודעין כמה גדול העזות דקדשה של ישראל, שיש להם עזות כזה להתפלל ולעשות פלאות כנ"ל. ועליבן הצדיק, עלידי שרואה העזות והתורה של כל אחד ואחד, עלידיזיה יודע את התפלה שבלבלה אותו, מאיזה מהם באה, ועלידיזיה יודע להוכיח אותו:

וזהו: מישראל דספינא - הינו בחינת חכמה תתאה הנ"ל, בחינת מלכות הנ"ל, שהוא למוד הנ"ל, בחינת (במדבר כב): ההספן הספנתי - לשון למוד (בתרומו: המילף אלפנא), בחינת (ויקרא כו): חרב נוקמת, שהיא בחינת מלכות הנ"ל. **מישראל** - פרש רש"י ערוגה, הינו בחינת זעקת מושל וכו', כמו שכתוב (תהלים מב): באיל תערוג. **במאי קמלי לה** - פרש רש"י: במאי חותכין אותה, הינו כמה חותכין ומבדילין את המלכות הנ"ל כדי להצילה מנזקתה הנ"ל, בבחינת חתכו לארבעה כנ"ל:

והשיב להם: בקרנא דחמרא - הינו עלידי תוכחה, שעלידיזיה נתגלה החסד, ובה קוצרין וחותכין את הדל"ת, בבחינות: קצרו לפי חסד כנ"ל. **קרנא** זה בחינת קול המוכיח, בחינת קרן השופר, בבחינת (ישעיה נח): הרם בשופר קולך והגד לעמי פשעם, הינו תוכחה הנ"ל. **חמרא** זה בחינת (בראשית מט): יששכר חמור גרם, בחינות (דברי הימים א, יב): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים; כי עלידי התוכחה מעלין אותה לרגלים, שהוא בחינות בינה לעתים כנ"ל. **איתו לה תרי פיעי** - לשון צלותא ובעותא, בחינות תפלות. **אמרי: הי דחורתא וחי דאכמתא** - הינו, שאתה אומר שעלידי תוכחה מעלין את המלכות כנ"ל, הלא אידך אפשר להוכיח, כי הלא התפלות באין ביחד, ואידך יודע להוכיח לפי התפלה, כי אינו יודע איזה תפלה של הפשר או להפך:

וזהו: הי דחורתא וחי דאכמתא - הינו איזה תפלה מאיש פשר או להפוך. **איתי להו תרי גבני** - הינו בחינות (איוב י): וכגבינה תקפיאני; הינו בחינות תרי תורות הנ"ל, שהן בחינות קפוי וקל, בחינות פסלת, בבחינות: פסל-לך, ובחינות: לא תעשה לך פסל כנ"ל. **ואמר להו: הי דעוי תורתא וחי דעוי אכמתא** - הינו תרי עזות הנ"ל, שהן עזות דקדשה, ועזות דסטרא-אחרא, שמתקן תרי תורות הנ"ל. ולפי העזות יכולין לידע את התפלות כנ"ל, שעלידיזיה יכול להוכיח אותם כנ"ל, שעלידיזיה חותכין ומבדילין את בחינות המלכות, ומצילין אותה מנזקת מושל, ומעלין אותה לבחינות אור הפנים המאיר ברגלים כנ"ל:

זאת התורה התחיל לומר על פסוק: ויהי מקץ וכו'; אך לא סים לכאר זה הפסוק על-פי התורה הזאת, ואמר אחר-כך, שאם היה רוצה לסים פרוש הפסוק, היה צריך לומר עוד תורה פזאת כדי לכאר הפסוק:

ח אמנם, לכאורה אידך אפשר לו להוכיח את כל אחד ואחד, הלא כל התפלות באין אצלו ביחד - של הפשרים ושל אותם שאינן פשרים - ואידך יודע איזה תפלה באה מזה או מזה, כדי להוכיח אותו. אך הוא יודע זאת עלידי העזות והתורה של כל אחד ואחד, אם תפלתו היתה כהגן אם לאו:

כי יש שני מיני עזות; כי יש עזות דקדשה, שאי אפשר לקבל את התורה כי אם עלידי זה העזות דקדשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ג): לא הפישן למד; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כה): מפני מה נתנה תורה לישראל? מפני שעזין הן; וכמו שאמרו (אבות פ"ה): הוי עז כגמר. ובשביל זה התורה נקראת עז, כמו שכתוב (תהלים מב): ה' עז לעמו יתן (וכמו שפירש"י, וכן בובחם קמו); כי אי אפשר לבוא אל התורה כי אם עלידי עזות דקדשה. וכנגד זה יש להפוך, עזות מן הסטרא-אחרא, שמושם באין תורות אחרות, שהן תורות שלחן, שהם בחינת פסילים, כי כל מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני (נדרים ט), ויש לו תורה מסטרא-אחרא, הנקראין פסילים, שהוא הפך מן התורה הקדושה שלנו, שהוא בחינות פסל-לך, כי היא נקראת פסלת על-שם העתיד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): אור, שהוא יקר בעולם הזה, יהיה קפוי וקל לעולם הבא, שהיא בחינות פסלת, שהוא קפוי וקל וצף למעלה; אבל תורתו היא פסלת אפלו בעולם הזה, ועל-שם זה נקראין פסילים, כמו שכתוב (שמות ט): לא תעשה לך פסל. ומי שיש לו עזות שלחן מן הסטרא-אחרא, הוא מקבל תורה שלחן, בחינת פסילים כנ"ל. ועלידי העזות שהצדיק רואה בכל אחד ואחד כפי מה שהוא, אם יש לו עזות דקדשה או להפוך, עלידיזיה הוא יודע אם תפלתו היתה תפלה הפשרה או להפוך, כי גם התפלה היא עלידי עזות, כי אי אפשר לעמוד להתפלל לפני השם ותפלה כי אם עלידי עזות, כי כל אחד לפום מה דמשער בלבה את גדלת הבורא ותפלה שמו, כמו שכתוב (משלי לא): נודע בשערים בעלה; כל חד לפום מה דמשער בלבה (והר ורא, דף קפ), וכל אחד לפי ערכו, שמשער בלבו את גדלת הבורא ותפלה שמו, אידך אפשר לו לעמוד ולהתפלל לפניו, ובפרט התפלה שהיא פלאות, דהינו שדוד המערכות, שהמערכות מחיבין קד, וכל בוכב ומזל קבוע על משמרתו ומערכה שלו, כפי מה שפדרם הבורא ותפלה שמו שיהיו קבועים ומסדרים קד וכה, והוא בא בתפלתו ורוצה לשדד המערכות ולעשות פלאות. על-כן בשעת התפלה צריך לסלק את הבושה, כמו שכתוב (תהלים כב): כך בטחו אבותינו וכו' בטחו ולא בשו; כי עלידי הבושה שמתביש מאתו ותפלה, אי אפשר להתפלל כי אם עלידי עזות כנ"ל:

וזה בחינת (שם טז): אתה האל עושה פלא, הודעת בעמים ענד - שהשם ותפלה עושה פלאות עלידי תפלות ישראל, שהם

לקומי

אית לן פירא לא

מוחר"ן

דנהרדעי, הינו בשבילין דנהורי דעה, בחינות צדקה רחמי, ועקר הרחמים עלידי הדעת (א):

ב ומה שחסר מהברכות, הלא היה צריך להיות שבע ברכות, ושתיים עשרה ברכות, ולפי הנמרא, מהנותן והמפנים אין כאן רק שבע עשרה ברכות?

דע, שעקר שלמות הגלגלים, שלמות הצדקה, אינו אלא בשבת. וזה (תענית ח): שמש בשבת צדקה לעניים, הינו הצדקה אין לה שלמות אור, אלא עלידי שבת; עלידי שבת מאירה בשמש, בבחינות (מלאכי א): שמש צדקה. וזה שמסמך התנא (ב) "וציאות השבת שתיים שהן ארבע", וסמך לה "פשט העני", כי עקר התנוצצות אור הצדקה ושלמותה, אינה אלא בשבת, כי עקר החשיבות הצדקה היא האמונה, בבחינות (בראשית ט): והאמין בה' וכו', ושבת היא אמונה, שמאמין בחדוש העולם וביחודו, ואמונה היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כח): איש אמונות, רב ברכות, בבחינות (בראשית ט): ויברך אלקים את יום השביעי. ואין שלמות להברכות, אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה כתיב בהם שש ברכות ואחד עשר, להורות שאין להם שלמות:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא דוד והעמידן על אחר עשר, בא ישעיה והעמידן על שש, בא חבקוק והעמידן על אמונה. להורות, שאין שלמות להדעת, שהוא התורה, ואין שלמות לגלגלים אלא עלידי אמונה:

גם שמה שמצינו גבי גלגלים שעקר הליכתם ממערב למזרח, וגלגל היזמו מכריח אותם ממזרח למערב, זה הדבר מצינו גבי צדקה. מזרח, זה בחינתו הנותן צדקה, בבחינות (ישעיה מט): ממזרח אביא זרעך, בבחינות (הושע י): זרעו לכם לצדקה; ומערב, זה המקבץ הצדקה, הינו העני, בבחינות: וממערב אקבצך. וזה יותר ממה שבעליהבית עושה עם העני, העני עושה עם בעליהבית (מדרש רות ב"ד), כי עקר התנועה ממערב למזרח, הינו עקר העשיה העני עושה עם בעליהבית:

ג ודע, שאין קיום אמונה אלא עלידי בחינות ברית, בבחינות (תהלים פט): ובריתי נאמנת לו. וזהו שנאמר ברית בשבת, כמו שכתוב (שמות לא): ברית עולם ביני ובין בני ישראל וכו'. וזה (ירמיה לב): אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני, כי חקות שמים וארץ, הינו הגלגלים, תלויים בברית:

מקולו של אדם יכולין לידע את בחינות המלכות שלו, כי יש בכל אחד ואחד בחינות מלכות, והוא נבר בקולו, כי אין שני קולות שוין, כי קול של כל אחד ואחד משנה מחברו, ועל-כן יכולין להכיר את האדם בקולו, כמו שנראה בחוש, כי כפי בחינות האדם בן הוא קולו, ועלידי הקול יכולין להכיר את בחינות המלכות שלו, כי יש קול ענות גבורה וקול ענות חלושה (שמות לב), כפי בחינת המלכות של כל אחד. ועל-כן שאול, שהיה רודף את דוד על שראה בו שימלה, מצינו שם במקרא, פשודמנו יחד שאול ודוד, אמר לו שאול לדוד (שמואל א, כד): הקולך זה בני דוד - שהבין שאול בהקול, שהוא חזק בבחינות המלכות, ושאל את דוד: הקולך זה בני דוד - שתמה שאול על קולו של דוד, כי הבין שהוא קול של מלך ממש, ועל-כן רצה שאול לשאת את קולו, דהינו ולהגביה את קולו למעלה מקולו של דוד, אבל לא היה יכול. וזהו (שם): וישא שאול את קולו ויבך; דהינו שרצה לשאת ולהגביה קולו כנ"ל, אבל היה הקול נכבה, וזה בחינות ויבך, שהיה הקול נכבה, קול נמוך של בכיה. על-כן אמר שאול אז אל דוד: ידעתי כי מלך תמלך; כי ידע זה עלידי הקול כנ"ל:

לא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

אמרו לה: אית לן פירא דברא, עילי למתא. איתי פארי, שדא להו. אמר להו: אפשלי לי חבלי דפארי ואעילה. אמרו לה: ומי איפא דמפשל חבלי מפארי. אמר להו: ומי איפא דמיתי פירא מדברא למתא:

א צדקה היא בחינות הגלגלים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא), כי בגלל הדבר הזה, גלגל הוא החזור בעולם, ובשביל זה יש בה שש ברכות ואחת עשרה ברכות, (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב דף טו): הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפסיד פדברים מתברך באחת עשרה ברכות) - כנגד שבעה פוכבי לכת, וכנגד שנים עשר מזלות. כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע, בבחינות: דרך הנשר בשמים (משלי ל), נשר דא רחמי (וזהו יתרו דף פ), הינו צדקה (ב"ב י וזהו נשא דף קמה). וזה שאמר שמואל (ברכות נח): נהירין לי שבילין דרקיע בשבילין

(א) עיין לקמן סי' נו, קה, קיט. (ב) ריש שבת.

ובריתי נאמנת לו, ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם, כי הוא היה ראש למאמינים וראש לנפולים:

ובשנתגלה החסד, הינו האהבה וההשתוקקות, בבחינות (שיר השירים ב): כי חולת אהבה אני, אזי הוא עושה נפשות,

בחינות (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו, הינו שעושה נקדות לאותיות התורה, כי אותיות בלא נקדות, כגוף בלא נפש, שאין להם שום תנועה ופעולה בלא נפש - כן הצטרפות וזווגן של

האותיות בר"א שערים לעשות איזה פעולה, אין להם פח אלא לפי הנקדות, והנקדות הן האהבה והכסופין, בבחינות (שיר השירים א):

נקדות הכסף, והכסופין הן הנפש, בבחינות (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי. ולפי הכסופין כן הנקדות; אם כוסף לרע, עושה

הנקדות רעים, ואזי נצטרפים האותיות ונדווגים לעשות פעולות רעות; ואם כוסף לשוב בתשובה, נעשה נקדות טובות, הינו

נפשות טובות, ומתנועעים האותיות ונדווגים לעשות פעולות טובות. והוא (שיר השירים שם): תורי זהב נעשה לך, כדאיתא בזהר (וישב

דף קפ"ו): אתערותא דזווגא מסטרא דצפון, ומצפון זהב יאתה (איוב ל): וזהו: תורי זהב נעשה לך, הינו אתערותא דזווגין והצטרפותן

של אותיות התורה לפעל איזהו פעולה, אינו אלא על-ידי נקדות הכסף; אין להם שום תנועה אלא על-ידי נקדות, שנעשה על-ידי הכסופין:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות כנ"ל, אזי בודאי חסד ואהבה מתגלה, והשתוקקות נתגלה, שהם הנקדות, אזי:

תורה יבקשו מפיהו, אזי אותיות התורה בעצמן מבקשים ממנו שידבר אותם, כדי שיהיה להם נקדות ונפשות:

ו ודע, שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כסופיו, ועל זה נסדר סדר התפלות, כי על-ידי השתוקקות בלב נעשה נפש ונקדות בכה, וכשמוציא את תשוקתו בפיו, אזי נעשה הנפש בפעל, כי עקר מוצא הנפש היא מפיו, בבחינת (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדברו, ובשביל זה: תורה יבקשו מפיהו, מפיהו דיקא. וגם תרגומו של (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חייה - תרגומו: לרוח ממללא, כי עקר הנפש מהדבור:

ח וזהו: יש הכל אשר נעשה על הארץ וכו' (קהלת ח), והוא בחינת גלגולי נפשות. כשאדם משתוקק לאיזה דבר, ומוציא השתוקקותו אחר-כך בהכל פיו כנ"ל, אזי נעשה הנפש, והנפש הזאת, הינו הרוח ממללא, הולכת באויר, ומגיע לאדם אחר, ומעוררת את האדם אחר לתשוקה. ולפי התשוקה, לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, כן נתעורר האדם; אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינות: יש רשעים, שמוגיע אליהם כמעשה הצדיקים, ואם להפך, להפך. והכל נעשה על-ידי ההכל פיו, שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שפלי הדבור מכין באויר, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמוגיע לחברו, ושומע חברו האותיות, וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו, ונתעורר לדבר הזה:

ד ודע, שהיסורים שיש לאדם בדרכים, היא בסבת גלגלי הרקיע, כי אין לך דבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה. יש

כוכבים, שהם מגדלים מיני עשבים באיזהו מקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיבים שיהא דרך בני-אדם במקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיבים שיהיה מדבר, ויש שהם מחיבים שיהא ישוב

במקומות שהם מאירים, ולפי ההתנוצצות הכוכבים על המקום, כן המקום מתנהג. והוא בחינות (איכה א): דרכי ציון אבלות מפלי

כאי מועד. מועד, זה בחינות גלגלי הרקיע, שעל-ידם נחשב הזמן. והוא (משלי ד): דרך רשעים כפאפלה, שאין כוכבים ומזלות מאירין להם, ועל-ידיה נכשלים. והכל תלוי בברית, בבחינות: אם לא בריתי וכו':

וזהו: כל הדרכים בחזקת סבנה (ירושלמי ברכות פ"ד, מ"ד קהלת), בחינות (במדבר כב): ההספן הסבתי (ו), הינו שהדרך תלוי בשמירת

הברית. ובשביל זה חייב אדם לפקד את אשתו קדם שיצא לדרך (יבמות כב), כדי שלא יהיה בבחינות (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו, הינו שעל-ידי שמירת הברית לא יהיה לו צער בדרך:

ה ויש שני בחינות ברית: בחינות אברהם ובחינות אליעזר. אברהם הוא ברית עלאה, שהוא רקיע המבדיל בין מיין עלאין למיין תתאין. והוא בחינות כן חורין, בבחינות (קהלת י):

אשריך ארץ שמלפך כן חורין. והוא עבד תולדין, בבחינות (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. כי החרות תלויה בברית, בבחינות (וכיה ט): בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור:

ואליעזר הוא ברית תתאה, בבחינות (שמות כב): כי שמי בקרבן, שמו בשם רבו (ו), שהוא חנוך, מט"ט, בחינות (בראשית יד): וירק את חניכיו (ז), בחינות (משלי כב): חנך לנער (ז), בחינות (קהלת שם): אי לך ארץ שמלפך נער. והוא תחת ברית עלאה, בבחינות (בראשית כד): שים נא ירך תחת ירכי. והוא רקיע המבדיל בין מיין דכין למיין מסאכין, בין אסור והתר, ובין בשר ופסול, ובין טמא וטהור (ט), והוא בחינות: חנך לנער על-פי דרכו, על-פי דיקא, הינו תורה שבעל-פה:

ו וברית עלאה הוא שמירת הברית-קדש, וברית תתאה הוא שמירת אסור והתר וכו'. וצריך לאדם להיות לו אלו שני בחינות ברית, הינו שיהא צדיק ולמדן, כי לא עסיהארץ חסיד (אבות פ"ב). צדיק נקרא על-ידי שמירת הברית-קדש (ט), ולמדן - על-ידי אסור והתר:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות וכו' (מ"ק י). צריך שיהא צדיק ולמדן. מלאך זה בחינות למדן, בחינות מט"ט כנ"ל;

צבאות, אות הוא בצבא דילה, בחינות: צדיק אות ברית (ט), ובכל מקום שמוזכר צדיק, גם ברית תתאה נכלל בו, כי התחתון נכלל בעליון, בבחינת: ירך תחת ירכי:

ו וזוהי שיהא ברית, אזי (אדרא נשא דף קמב) חסד מתגלה בפמא דאמה, בבחינת (תהלים פט): לעולם אשמר-לו חסדי

(ג) עיין סנהדרין דף ק"ב שעשה מעשה אישות. (ד) סנהדרין דף ל"ח ע"ב (מוכא ברש"י שם). (ה) עיין נדרים לב. (ו) וזהו בראשית דף לו ע"ב. (ז) עיין תיקון ל"ד. (ח) וזהו נח דף נ"ב ע"ב, ועוד. (ט) עיין ברעיא מהימנא פינתם דף ר"א, ועיין חגיגה דף טו ע"א.

ז ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינות בעל-נפש, אזי בודאי כל אכילותיו וסעדויותיו בבחינת לחם הפנים, בבחינת (בראשית י'): התהלך לפני. התהלך, זה בחינת רגליו, בחינת פרנסתו, בחינת (דברים יא): ואת היקום אשר ברגליהם (והישו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק): זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו). התהלך לפני, שנעשה מהם בחינת פנים. וזה בחינת (שמואל-א כא): לחם חם ביום הלקח, הינו לחם הפנים, הם לחם חם, דרגון דאברהם, שהוא בחינת (בראשית יח): כחם היום:

ואז כל העכו"ם וכל הפוככים ומזלות שהם תחתיהם, כלם הן טורחין בשביל זה האיש, בבחינת (תהלים ק): שב לימיני, בחינת אברהם, עד אשית אויבך הדום לרגלך, שהם טורחים בשביל פרנסתך, בבחינת (במדבר יד): לחמנו הם סר צלם מעליהם, כי מראה חמה עמקה מן הצל (ב"ב פד). חמה, בחינת: כחם היום, בחינת לחם חם, אבל כשפר צלם, אזי נתעלה ונתראה מראה חמה, דרגה דאברהם, והם נשפלים תחתיו, בבחינת: עד אשית אויבך הדום וכו'. וזהו: התהלך לפני והיה תמים, בבחינת (דברים יח): תמים תהיה עם ה' אלקיך, שלא תצטרך לדרש אחר פוככים ומזלות (י), כי תהיה למעלה מהם:

וזהו (שם טז): ולא יראה את פני ה' ריקם - ברגלים, שאז נתגליו פני ה', בחינת פנים, וכוזה שכל אחד מביא עולת ראיה מיגיעתו שמתנוגע כל השנה, על-ידיה נחתקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו, בבחינת לחם הפנים:

וזהו שהשיב הקדוש-ברוך-הוא למשה (שמות טז): פני ילכו והניחותי לך, כי משה בקש כפרה, והשיב לו: פני ילכו, שיתקנו בחינת רגליו, בבחינת פנים, אזי יתכפר להם, כי שלחן דומה למזבח שמכפר (תניגה טז). וזהו (שם): פתח במזבח, וסוים זה השלחן אשר לפני ה'. לפני דיקא, שיהיה דיקא בבחינת פנים, ואזי מכפר:

ולעתיד יתקים (ישעיה ב): ולא יבנה עוד מוֹדֵי, והיו עיניך ראות את מוֹדֵי, שאזי יתגלה בחינת פנים, כי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים לא): והסתרת פני מהם והיו לאכל, ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה יח): צלצל כנפים, שהכנפים והסתרה שהנהגתו מכנה ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה, ואין זה אלא מחמת שאור החמה אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא; אבל לעתיד, שאז יתקים: וזרחה לכם שמש, שהחמה בתקפה יתגלה, בבחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא להוציא חמה מנרתיקה (יא), אזי יתקים: ומרפא בכנפיה (מלאכי א), הינו שלא יבנה עוד מוֹדֵי כנ"ל:

וזהו: מה ששאלו סבי דבי אתונא: אית לן פירא בדברא, עילה לה למתא. פירא, זה בחינת בר ומזון, שהוא בחינת ולאחורי הקדשה, בבחינת: והסתרת פני מהם וכו'. עילה לה למתא, לפנים, שיהיה בבחינת לחם הפנים כנ"ל. איתא פארי ושדי להו, ואמר לון: אפשילו לי חבלי. פארי, זה שבת אמונה, כפרוש רש"י (דברים טז): את ה' האמרת וה' האמירך, לשון פאר ושבת, שאנו מפארין את הקדוש-ברוך-הוא, ואנו מאמינים בו, ואומרים ה' אחד. ושדי להו, זה בחינת פריה, בחינת שדי (כ) כנ"ל. וחבלי, זה בחינת אהבת חסד, שמתגלים בפמא דאמה כנ"ל, כמו שכתוב (ישעיה יא): בחבלי אדם אמשכם, בעבותות אהבה. הינו על-ידי שבת וברית נתגלה אהבה כנ"ל, ועל-ידי האהבה, באים לבחינת לחם הפנים כנ"ל:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

ואת התורה נאמרה על פסוק: ויסב אלקים, אין הסבה אלא סעדה, כדאיתא במדרש (שמות פ' ט), הינו בחינת פרנסה, בחינת בר ומזון, שהוא בחינת פירא, כמבאר לעיל. וגמר באור הפסוק על-פי התורה הזאת לא זכינו לקבל:

ענין מעלת הכסופין דקדשה וכו', הנזכר לעיל בתוך התורה הזאת, שמעתי מפיו הקדוש תחלה בבאור יותר, עם עוד כמה חדושים שלא נזכרו כאן כלל, וכן בענין האמונה ושאר הבחינות שזכרו כאן, שמעתי גם-כן מפיו הקדוש תחלה פסקא פסקא בסגנון אחר קצת, על-פן אעתיקם הנה. וזהו:

ויוגן והצטרפותן של האותיות הוא על-ידי הנקדות, כי הנקדות הם החיות והתנועה של האותיות, ובלי הנקדות, האותיות הם כגלם ואין בהם שום תנועה, ועל-פן הנקדות הם בחינת נפש, כי כמו שהנפש הוא חיות האדם, וכל תנועה שאדם מתנוגע, הכל הוא על-ידי הנפש, ובלתי הנפש הוא כגלם, כן הנקדות הם החיות והנפש של האותיות, ובלי הנקדות הם כגלם ואין להם שום תנועה וחיות, רק על-ידי הנקדות הם מתנועעין, ועל-ידי הנקדות נודוין ונצטרפין האותיות. ועקר התהוות הנפש הוא על-ידי ההשתוקקות והכסופין של איש ישראל אחר השם ויתברך, כל אחד לפי מדרגתו שהוא נכסף ומשתוקק ומתנוגע להגיע אל מדרגה למעלה ממנה, על-ידי הכסופין אלו נעשה נפש, כמו שכתוב (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי, הינו מה שאני נכסף וכלה אחר השם ויתברך, מזה בעצמו נעשה נפשי. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה טז): וינפש - פיון ששבת, וי אבדה נפש. הינו, שבתחלת השבת, שצריך לקבל נפש יתרה, אנו זוכרין מאבדת הנפש כהל, ואומרים: וינפש - וי אבדה נפש, ומתחילין להתנוגע אחריה, ועל-ידיה בעצמו שאנו מתנועעין אחר הנפש, מזה בעצמו נתהוה הנפש היתרה:

(י) פסחים ק"ג ע"ב. (יא) עין נדרים דף ה, ע"ב דף ג. (יב) עין לעיל סימן יא, אות ג.

וזו בחינת: נקודת הכסף (ש"ה א), הינו שעלידי הכסופין געשין הנקודות, שהם בחינת נפש, הינו שעלידי מה שהוא נכסף ומשתוקק לדבר, אם לטוב או לרע, חס ושלום, אזי, לפי הכסופין געשו נקודות, ונצטירין האותיות שבתוך הדבר שהוא נכסף, כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם בגלם, ואין להם שום ציור בלי נקודות, ולפי הכסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטירין האותיות עלידי הנקודות, שהם בחינת נפש, שמקבלין עלידי הכסופין. הינו: אם הוא נכסף לדבר טוב, געשה מהכסופין נפש קדושה, ונעשים נקודות בחינת נקודות הכסף, ואזי נצטירו האותיות שהיו בגלם, ונעשים כלי לקבל טוב; וכן להפך, חס ושלום, אם נכסף לרע, חס ושלום, געשים מהכסופין נפשות, שהם בחינת נקודות, ונצטירו האותיות ונעשים כלי לקבל רע, חס ושלום:

כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב (איכה ג), רק כל אחד לפי מה שהוא מציר ועושה כלי לקבל טוב או רע, חס ושלום, עלידי הכסופין וההשתוקקות שלו, עלידידיה געשה הנפש בחינת נקודות, ועלידי הנקודות מתנועעים האותיות, ונצטירו לטוב או להפך, חס ושלום:

אך כדי שתצא הנפש מבח אל הפעל, צריך לדבר בפה הכסופין וההשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק, כמו שכתוב (שם ה): נפשי יצאה בדברו, שעלידי הדבור יוצאת הנפש מבח אל הפעל, כי עלידי ההשתוקקות נתהוה הנפש בכח, ועלידי הדבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מבח אל הפעל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מועד קטן יז): אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיהו, כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין טוב אלא תורה (ברכות ה), כי הם מנהיגין את כל העולם, אך האותיות בעצמן הם בגלם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור, ועל-כן יש להתורה שני פחות: זכה, געשה לו סם חיים (יומא עב; ועי' תענית ז) וכו', כי כל אחד לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מציר ומפרש אותיות התורה, כי בהתורה כלול אחיות טוב ורע: וצדיקים ילכו כם ופושעים יפשלו כם (הושע ד), הינו כל אחד לפי הכסופין שלו, שממם נעשים נפשות, עלידידיה עושה נקודות לאותיות התורה, ונצטירו האותיות, ונתפרשו לטוב או להפך, חס ושלום, ולפי מה שנצטירין, כך הם פועלים בעולם. ועל-כן אותיות התורה מבקשים להצטיר מפי צדיק, שהוא מדבר הכסופין דקדשה שלו, שעלידידיה מקבלין האותיות נקודות, ונצטירין לטוב. וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, כי הרב צריך גם-כן שיהיה לו שני פחות שיש להתורה: סם חיים וסם כו, באפן שיהיה אפשר להמתקרב אליו לקבל פרצונו, צדיקים ילכו ופושעים יפשלו; אם הוא משתוקק לעבודת השם ותפלה, יוכל לקבל מהרב דרך ישרה לעבד את ה', ואם לאו, וטינא יש בלבו, יוכל גם-כן למצא בהרב דבר שיקצין בנטיעות ויכפר בכל, חס ושלום:

וזו בחינת מלאך ה' צבאות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם (עמוד א) על אחר: מאי חזא? חזא מט"ט דקא יתב וכו', אמר שמע מנה וכו'. רבי עקיבא דרש: ה' צבאות שמו, אות הוא בצבא שלו (ט). ועל-כן צריך הרב, שיהיה לו שני בחינות אלו: בחינת מלאך, הינו מט"ט, ובחינת ה' צבאות, וזהו: דומה למלאך ה' צבאות. ואזי אפשר להנכנס, ונתקרב אליו לקצין בנטיעות עלידי בחינת מלאך, כמו אחר שקצין בנטיעות עלידי שראה מט"ט, שהוא מלאך, שהוא יושב וכו', שעלידידיה טעה ואמר שהוא רשות בפני עצמו, חס ושלום, כנ"ל; או לפנים וליצא בשלום, עלידי בחינת ה' צבאות, כמו רבי עקיבא, כי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה וחסיד במעשים טובים, כי אם אינו למדן, אמרו רבותינו זכרונם לברכה: ולא עסה-ארץ חסיד, ולמדן בלבד בודאי אינו כלום, כי אפשר להיות למדן ורשע גמור, ו"לא זכה, געשה לו סם מות", על-כן צריך שיהיה למדן וחסיד (ט).

ושתי בחינות אלו הם בחינת מלאך ה' צבאות, כי מה שהוא למדן בתורה הוא בחינת מלאך, שהוא מט"ט, כמו שכתוב (בתקונים תקון ל, דף ד'): ויאמר אלקים יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים - דא מט"ט, שהוא בחינת משנה, המבדיל ומפריש בין מיין דכין ובין מיין מסאבין, בין טמא לטהור, אסור ומותר וכו', וצריך להדמות לקונו, להיות חסיד במעשים טובים, וזה בחינת ה' צבאות. אך מי שטועה וסובר שבחינת למדן לבד הוא העקר, הוא בחינת אחר שקצין בנטיעות, עלידי שפכר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות, חס ושלום, אך באמת מט"ט בעצמו כלי הקדוש-ברוך-הוא אינו כלום, ואין לו שום רשות - כך התורה בלא מעשים טובים, אינה כלום, אדרבא, לא זכה וכו'.

וזו בחינת (תענית ד'): ארבעה שנכנסו לפרדס; רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, בן-עזאי הציץ ונפגע, בן-זומא הציץ

(יג) שם איתא ארון הוא וכו' ועיין שם בחידושי אנרות. ובענין עקב הניסא את הוא וכו' וכן הוא בווהר ובתקונים בכמה מקומות. (יד) עיין ווהר פינחס דף ריג ע"ב והאי צדיק חסיד איקרי ועיין מק"מ שם.

וזה בחינת (קהלת ח): יש הכל אשר נעשה על הארץ וכו'. הכל, הוא בחינת הכל פה, שמשם יוצאים הנפשות, ועל ידי זה יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, על ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין רעים; ויש רשעים, שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, על ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין טובים. ולפעמים הצדיק מתקן הנפש רעה שמתגלגל אליו, וכן הרשע מקלקל הנפש קדושה שמתגלגל בתוכו, אך בתחלה, בעת שמגיע הנפש על זה אמר הכתוב: יש צדיקים שמגיע וכו', כי בודאי נופלים לו הרהורי עברה בעת שמגיע אליו נפש רעה מכסופין רעים, אך אחר כך אפשר שתחטאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש. וכן יש רשעים שמגיע וכו', שנופלים לו בודאי הרהורי תשובה, בעת שהגיע אליו נפש קדושה מכסופין קדושים, אך אחר כך אפשר שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב:

וזה סוד נפילת אפים, שכונתו להעלות הנפש בבחינת העלאות מיין נוקבין ולעשות יחוד, כי על ידי הכסופין וההשתוקקות, שזה בחינת העלאות מיין נוקבין, פידוע, מזה בעצמו נעשה נפש, ונתעלה ונעשה יחוד וזווג כנזכר לעיל:

על ידי הכסופין נעשין הנפשות, שהם בחינות נקדות, ונדונו הנפשות וכו'. וזה בחינות זיווג והצטרפותן של הנקדות, שהם בחינות זיווגי הנפשות. ועל ידי הנקדות נדונו ונצטרפו האותיות, זה בחינות זיווגי הגופות:

וזה שכתוב (במדבר כג): לא הביט און ביעקב, על דרך שדרשו רבותינו זכרונם לברכה: מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קדושין כ, וע' ירושלמי פאה פ"א), וזהו: לא הביט און - ראשיתבות: ו' א' ב' ד' נ' פ' ש' שהיא בחינות השתוקקות וכסופין כנ"ל, הינו שהשתוקקות וכסופין רעים אין הקדוש ברוך הוא מצרף, וזה: לא הביט און ביעקב:

וזה שכתוב (תהלים קמח): רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע וישמעם, הינו שצריכין שני הבחינות, רצון ודבור, כנ"ל. כי הרצון, שהוא הכסופין, פועל שנעשה הנפש בכח, ועל ידי הדבור יוצא הנפש מבח אל הפעל, ואז נעשה בקשתו, על ידי שמצטרף האותיות לטוב וכו' וכנ"ל. וזהו: רצון יראיו יעשה, כי על ידי הרצון, שהוא הכסופין, נעשה הנפש בכח, ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח, בחינות: רצון יראיו יעשה, ואחר כך: ואת שועתם, שמדברים בפיהם ההשתוקקות והרצון והכסופין שלהם, על ידי זה: ישמע וישמעם, כי על ידי הדבור נגמר הנפש ויוצא מבח אל הפעל, ואז נצטרפו האותיות, ונעשים כלי לקבל טוב, ונתמלא בקשתו בפעל כנ"ל, כי כפי הנפש שעושה בכח או בפעל, כן נעשין נקדות להאותיות, וכן נצטרפין האותיות, וכך הם פועלים ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל:

ומחמת שני הבחינות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן וחסיד, והם בחינות מלאך ה' צבאות, על ידי זה נמצא בהצדיק שני כחות שיש להתורה: סם חיים וסם מות, ואפשר להתקרב אליו למצא בו דבר שיקצץ בנטיעות או לכנס ולצאת בשלום:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, הינו שהוא למדן בתורה ועובד את ה', ועל ידי זה הוא מצטרף אותיות התורה לטוב, אזי: תורה יבקשו מפייה, שאותיות התורה מבקשין לקבל נקדות ולהצטרף מפייה, הינו על ידי שפיו ידבר ההשתוקקות והכסופין הקדושה שלו, שעל ידי זה נגמרו ויוצאין הנפשות, ונעשין נקדות להאותיות, ונצטרפו ונעשין כלי לקבל טוב, כי על ידי הנקדות נדונו ונצטרפו האותיות כנ"ל:

וזה שכתוב: תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף. פי זהב הוא בחינות זיווג, כמו שכתוב (איוב ל): מצפון זהב יאתה, ואתערוותא דזווגא מסטרא דשמאלא, שהוא צפון (והר וישב דף קפ"ו). וזהו: תורי זהב נעשה לך, שאותיות התורה נדונו ונצטרפין על ידי נקדות הכסף, כי זיווג והצטרפותן של האותיות היא על ידי הנקדות, שנעשים מהכסופין וההשתוקקות, שעל ידים נתהוין הנפשות, שהם בחינות נקדות, כי על ידי הכסופין נעשה זיווג, כי על ידי מה שהוא נכסף אל הדבר נעשה נפש, ועל ידי מה שהוא נכסף לדבר, חוזר הדבר וכוסף אליו, ומזה נתהוה גספן נפש, והנפשות מדונו, ואחר כך באים לבחינות עבור ולדה. וזהו ענין הכתוב בזהר הקדוש (לך לך דף פ"ח): תאבותה דנוקבא עבד נפש נוקבא, ותאבותה דדבר עבד נפש דבר. פי מה שהוא נכסף הוא בחינות תאבותה דנוקבא, והוא עבד נפש נוקבא, ומה שהדבר חוזר ונכסף אליו, הוא בחינות תאבותה דדבר, ועבד נפש דבר, ואחר כך באים לבחינות עבור ולדה, כמו שכתוב בזהר שם:

וזה בחינות גלגולי הנפשות, כי הדבור, שמשם יוצאים הנפשות, נעשה על ידי חתוף האותיות באויר, פי המוצאות מבים זה בזה, וחותרים האותיות באויר, והאוויר מבים זה בזה, עד שמגיעין לאון השומע. ועל ידי חתוף האותיות באויר נעשה הדבור, שמשם יוצאין הנפשות, כי האויר הוא החיות של כל דבר, וכלי אויר אי אפשר לחיות, והוא בחינות הנפש, והנפשות יוצאים ומתגלגלים:

ובלל הדבר, שמאד יקר הכסופין וההשתוקקות לדבר שבקדושה, כי על ידים נתהוה נפש, ונגמר על ידי הדבור כנ"ל, ויוצא ומתגלגל. ולפעמים מתגלגל ובה הנפש דקדושה לתוך הרשע, ונופלים לו הרהורי תשובה, ותוכל להחזירו למוטב, וכן להפך, כמה רעות גורמים הכסופין לדבר רע, חס ושלום, כי הנפש שנתהוה על ידי כסופין רעים, מתגלגל לפעמים לתוך הצדיק, ותוכל להתחטאו, חס ושלום:

במצות צדקה, לרמוז שבשבת נשלם ומאירה הצדקה כנזכר לעיל: שמש בשבת צדקה לעניים, כי עלידי שבת, שהוא בחינות אמונה, נשלם ומאירה הצדקה, ועלידיהם נתמלאו הברכות שהיו חסרים. כי אמונה הוא מקור הברכות, כמו שפתיב (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, וכן שבת נאמר בו: כי היא מקור הברכה (בהמור לכה דר"י). וזה שפתיב (תהלים פה): צדק לפניו יהלך וכו', כי יש דרכים רחבים, שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה - לכאן. ולכל דרך ושביל יש פגגדו בגלגלים דרך ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל פאן עשבים, פן יש גספן נגד פל עשב ועשב פוכב שהוא פגגדו, שהעשב גדל מפחו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' י'): אין לך פל עשב ועשב שאין לו פוכב וכו'. ולפעמים, בפאדם יש לו עכוב וצער פדרך, הוא מחמת שפגגד המקום הזה יש שם עכוב בהפוכב, שאינו מאיר בשלמות, ועלפן התקנה לזה לתן צדקה קדם שיצא לדרך, כמה שפתיב: צדק לפניו יהלך וישם לדרך וכו', כי עלידי הצדקה יאיר הפוכב, כי עלידי צדקה מאירין הגלגלים פנ"ל, ועלפן עלידי הצדקה שנותן, יכפל עכובו שיש לו בהדרך, שנמשך מהעכוב שיש בהגלגלים והפוכבים פנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (הוריות י'): פוכב אחד יש, שמתעה את הפגינות, הינו כשהפגינה מוגיעה תחת אותו פוכב, אזי הפגינה תועה פדרך, מחמת שזה הפוכב אינו מאיר בשלמות:

וזהו הוא בחינות ברית (טו), ועלידי פגם הברית אין לנו מאור השמש, כי אם מראה חמה. ועכו"ם נקראים צל, כמו שפתיב (ישעיה יח): הוי ארץ צלצל פנפים, והם מכסים אור השמש, וזהו בחינות צלצל פנפים, מלשון: ולא יכנה עוד מורדך. וזהו בחינות: מראה חמה עמקה מן הצל, כי אף שישאל עקר, על פל זה העכו"ם מכסין עליהם, פאלו פל העולם שלהם, ומכסין העולם פדרך הטבע. כי פאמת הקדושפרוך הוא מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת השם ותפוך פאלו מתנהג, חס ושלום, עלידי הפוכבים ומזלות בעצמן. אך לעתיד לבוא יעביר אותם, ואז יקים סר צלם, ואז יתגלה אור השמש, בפחינות: וזרחה לכם יראי שמי שמש, הינו שיתגלה אור השמש. וזהו: ומרא פכפכה, הינו בחינות: ולא יכנה עוד מורדך. ואז יקים: עד אשית אויבך הדום לרגליך, הינו שהם יהיו למטה, לא כמו שהיו מקדם מראה חמה עמקה. פאברכה נאמר: פחם היום, שהוא בחינות שמש, עלידי שפל ונתגלה הברית. התפלה נקראת פחינות רגל (טז). פל זה הענין שמענו תחלה פלי פאור וקשר, וכבר מבארים הדברים היטב פהתורה "אית לן בירא" הנ"ל. "גברא דאזיף" ו"ריחיא דתבירא" לא זכינו לשמע עליהם תורה, אבל מכלל דבריו שמעתי, שרצונו לגלות תורות על פל הפאמרים הנאמרים שם. וגם גלה דעתו, שרצונו היה לגלות תורה גם על פל המעשה הנאמר שם בענין הפכי דבי אתונא פתחלה ובסוף, איך התנהג רבי יהושע פן חנניה עמם, איך פא אליהם וכו', ואיך התנהג עמהם אחרפך. ודבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר שם פגמרא בענין זה, והבנתי שיש לו חדושי תורה על פל זה, אך בעונותינו הרבים פא השמש פצהרים, ולא זכינו לשמע פאם מה שגדפם, תהלה לאל חי:

שיך לעיל. למה שפתיב שם, שלמדן בלבד פודאי אינו פלום וכו', ומי שפועה וסובר, חס ושלום, שלמדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצין פנטיעות, פא יכול להיות למדן ורשע גמור וכו', פמבאר לעיל, וכן פאלו הצדיק לפעמים פשנפול ממדרגתו, פידוע שאי אפשר לעמוד תמיד בקביעות על מדרגה אחת, אזי בעת שנפול ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגת למדן שנשארו לו, הוא לא טוב, רק צריך להחזיק עצמו ביראתשמים מה שיש לו עדין מהרשימו שנשארו לו. עין פתקונים, ס"ט דף קב: אמר לה: 'פי ביום אכלך ממנו' פתיב. אמר לה: פההוא יומא הציץ ומת. אמר רבי שמעון: פגין דא פתיב: יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וכו', עין שם והבן:

שלמות פל הדברים היא האמונה, ובלתי האמונה פל הדברים חסרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ט) לענין צדקה: הנותן פרוטה לעני מתפוך בשש, והמפיסו - בעשתיעשרה. ובין פנותן צדקה ובין פמפיס העני הנ"ל חסר אחת, פא ראוי להיות שבע ושתייםעשרה, פגגד שבעה פוכבי לכת וכגגד שניםעשר מזלות, פא צדקה הוא פחינות גלגלים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): פא פגלל הדבר הזה יברכה - גלגל הוא, שחזור בעולם. וכמו שהגלגל יש לו שתי תנועות, אחת תנועה הפכעית ממערב למזרח, ואחת תנועה ההכרחית ממזרח למערב, מה שהגלגל היומי חוזר ומתגלגל ממזרח למערב, ומכרית עמו פל הגלגלים - פן לענין צדקה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: יותר כמה שבעלהפית עושה עם העני, העני עושה עם בעלהפית, שזה פחינות שני תנועות, ממערב למזרח וממזרח למערב, דהינו מהעני לבעלהפית ומבעלהפית להעני (וכמבאר לעיל פלשנו ויל), פא פל השפע והברכות פאים עלידי הגלגלים, פא עלידים מנהיג הקדושפרוך הוא העולם, פידוע. ועלפן היה ראוי שיהיו הברכות האמורים אצל צדקה שבע ושתייםעשרה, פגגד הגלגלים. אך פזה הורו לנו רבותינו זכרונם לברכה, שהצדקה חסרה ואין לה שלמות, ועדין חסר אחת, הן פנותן והן פמפיס, הינו שחסר האמונה, שבלעדיה הצדקה חסרה עדין, ועלידי האמונה נשלם ומאירה פחינות הצדקה. וזה שפתיב: והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שעלידי האמונה נחשבת הצדקה, פא בלתי האמונה היא חסרה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: שמש בשבת צדקה לעניים, פא שבת הוא פחינות אמונה, פא שבת הוא מעיד על יחודו ועל חדוש העולם, פמובא בפפרים. ועלידי אמונה, שהוא פחינות שבת, מאירה הצדקה. וזה: שמש בשבת צדקה. שמש, לשון אור. הינו שבשבת, שהוא פחינות אמונה, מאירה הצדקה פנ"ל. וכן התורה, גספן חסרה פלי אמונה, ועלפן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כד): פא דוד והעמידן על אחרעשר, פא ישעיה והעמידן על שש. נמצא, שחסר גספן אחד מן המנין, מכון מפוש כמו שאמרו אצל צדקה, שש ואחתעשרה, פא התורה חסרה פלי אמונה, וזה שאמרו: עד שפא חכוק והעמידן על אחת: וצדיק פאמונתו יחיה, פא עלידי האמונה נשלם התורה. וזה פונת התנא, שהתחיל פמשנה: יציאות השבת שתיים שהן ארבע. פיצד? העני וכו', פשט העני את ידו לפנים, שבתחלת שבת התחיל תכף

(טו) עיין וזהר שמות ג: פינתם דף ר"י. (טז) עיין לקמן סי' נ"ה ולעיל סי' פ"א.

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים וחתומים כאלף עוקאין אין חכמה ואין תבונה, וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא נלעג לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אזנים לתורה הצפונה, עתה בפנינו פרושות אל ה' בבקשה ותפלה ותחנה: ה' יגמר בעדנו להדפיס יתר המאמרים הנוראים, אשר גלה בהם דרכי עבודתו יתברך בדרכים נפלאים, עמודי שש מיסדים על אדני פו על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי והב בתרשיש ממלאים, מפנינים יקרים ומפו מסלאים, בזכותם נזכה ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקיים בכהרה בימינו ועלו בהר ציון מושיעים. אמן, בן יהי רצון:

לב

לשון רבנו זכרנו לברכה

אדני שפתי תפתח (תהלים נא), והוא בחינת רקודין של חתנה, כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא אתקריאת גער בלא ה' (וזה בא דף לח), גימטריא ש"ך דינים, וכד אתמקנת לזווג אתקריאת גערה בה"א, שנמקין הדיני עלידי ה' אלפין של אהיה שבבינה, כמובא ב"פריעץ-חיים", שער עמידה. נמצא, הפלה עדן בבחינות גער, בבחינות ש"ך דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה:

וזה געשה עלידי רקודין. כי הרגלין הם בבחינות גצה והוד (כ), והם נתנשאים עלידי הלב, הינו עלידי שמחת הלב, כנראה בחוש שעלידי שמחת הלב מרקדין, כמו שכתוב גפי יעקב (בראשית כג): וישא יעקב את רגליו, ופרש רש"י: לבו נשא את רגליו. ולב הוא בינה, כמו שכתוב (ב): בינה לבא, ובה הלב מכין. על-כן צריך לכוון ברקודים [להמשיך] האלפין שבלב עלידי הרגלין להפלה, שהיא בחינת חמש פעמים דין, גימטריא ש"ך, גימטריא גער. ועלידי אור הלב שנמשך לה, געשית גערה בה"א, וגעשית ה' פעמים "אדני". וזה בחינת: אדני שפתי תפתח, שעלידי השפתים, שהם גצה והוד, נפתח ונמתק הפלה בבחינת זווג, וגעשית בחינת אדני, שהיא גערה, שהיא ראויה לזווג:

וזה דאיתא במדרש (בראשית פ' ע'): כשנשא יעקב את לאה, בשעה שהיו מרקדין היו מזמרין היא לוא, לרמוז ליעקב הא לאה. הינו כי לאה היא עלמא דאתפסיא (וזה ויצא קנד), שהיא בחינת לב, כמו שכתוב (תהלים קיט): בלבי צפנתי אמרתך, ומשם המתוק של הדינים, בשממשיכון ה"א מהלב. וזה: הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין, כדי להמתיק ולתקן את הפלה. גם היו אומרים, שהפלה שמה לאה, שעלידי בחינות עצמה נמתקת:

לג

לשון רבנו זכרנו לברכה

מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב: (תהלים לד) א הכלל הוא, שצריך לבקש שלום, שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו, הינו שלא יהיה מחלק במדותיו ובמאדעותיו, שלא יהא לו חלוק בין בטיבו בין

בעקו, תמיד ימצא בו השם יתברך, הינו (שם ט): בה' אהלל דבר, באלקים אהלל דבר. ועלידי מה ימצא השם יתברך בין בטיבו בין בעקו? עלידי התורה הנקראת שלום, כמה דאת אמר (משל' א): וכל נתיבותיה שלום (כ); ועלידי צדיקים, שנקראו גם-כן ברית שלום (ב), ומחמת זה יכול לאהב את השלום בכל מקום, הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל, ולאהב זה את זה:

ב וצריך לדעת, שמלא כל הארץ כבודו (ג), ולית אתר פנוי מנה (ד), ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (ה). ואפלו מי שעוסק במשאומתן בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר: אי אפשר לעבד את השם יתברך מחמת עביות וגשמיות, שנופל תמיד עליו מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם, כי כבר גלו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שבכל דברים גשמיים ובכל לשונות העכו"ם יכול למצא בהם אלקות, כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (נחמיה ט): ואתה מחיה את כלם. לבר שהחיות ואלקות הנה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר, כי הקדוש-ברוך-הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המרפז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות:

ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר. וזה שגלו חכמינו זכרונם לברכה ופתחו לנו פתח, שהמשכיל ידע ויבין, שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות לד): טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים; להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה:

וזה שמביא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו: בכרך גדול שברומי, שנאמר: אלי קרא משעיר. נמצא, שזה האדם ששאל היכן אלקיך, בודאי הוא משקע במדור הקלפות, כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקר, שאמר: היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. בכן תאמר לו: אפלו במקומך, שאתה משקע במדור הקלפות, גם-כן שם תוכל למצא אלקותו, כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: ואתה מחיה את כלם; ומשם אתה יכול לדפק את עצמך בו יתברך ולשוב אליו בתשובה שלמה, כי לא רחוקה היא ממך (ו), אלא שבמקומך שם רבו הלבושים.

(א) פתח אליהו. (ב) שם. (ג) וזה קרה דף קעו ע"ב. (ד) השממת הוזהר בראשית רנו ע"א. (ה) ישעיה ו. (ו) תקון נו. (ז) רעיא מהימנא פינתם דף רכה. (ח) דברים ל, ועיין שם בפירוש הרמב"ן.

מהלבושים הנשמיים, הינו מלשונות העכו"ם, הינו ממדות רעות, הינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחלה, פי מתחלה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם, כמו שכתוב בכתבי האר"י: עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי; הינו שימשיך שפע להקלפות כדי חיינו ולא יותר. (עין ב"פרי"עין חיים" בכונות פורים, פרק ו, מבאר שם, שצריכין להמשיך חיות להקדשה הנעלמת בתוך הקלפות, אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד פונות השכרות של פורים, עין שם.) אבל כשנפשטין האותיות מהקלפות, אזי מקבלין אור רב מלעלא, וזהו: עשי דברו לשמע בקול דברו; בשעושינו ובזנין להתורה, שהיה מתחלה מפזרין ומפזרין בלשונות העכו"ם ובמדות רעות ובימי רע, אזי: לשמע בקול דברו; וזכין למשמע קליו מלעלא, הינו שהדבר, הינו התורה, מקבלין אור רב מלמעלה, וזה שמיעת התורה:

וזה בחינת נעשה ונשמע, שמתחלה עושינו ובזנין לאותיות התורה, שיהא אותיות בולטות ומצטרפות (יומא ע"ג), ואחר-כך: נשמע - זכין למשמע קליו מלעלא, הינו שאותיות התורה מקבלין חיות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחלה, כשהיו מלבשין בלשונות הגויים ובימי רע:

ד וזה ידוע, שהתורה, הינו המדות, הינו הימים, שורה בהם אהבתו ותפורה שמו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בלק דף קצא: בראשית דף מו): יומם יצוה ה' חסדו; שהחסד, הינו האהבה, כמו שכתוב (ירמיה לא): אהבת עולם אהבתיה [על פן משכתיך חסד] וכו', הוא יומא דאזל עם פלהו יומין, הינו המדות. פי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על-ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פ' בא דף מב): בגין דישתמודעין לה; פי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הנשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה:

וזה בחינות של תרי"ג מצוות, פי השם ותפורה שער בדתו, שעל-ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל-ידיה צמצם את אלקותו דוקא באלו התרי"ג מצוות. למשל, ששער בדתו מצות תפלין, שהמצוה הזאת צריכה להיות כה, הינו ארבע פרשיות וארבע פתים של עור כתובים ורצועות של עור, פי כה שער בדתו, שעל-ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע פתים של כסף וזהב, פי בן שער ומדד על-ידי אהבתו. נמצא, שעל-ידי אהבתו שאהב את ישראל, הלביש את עצמו במדות התורה. נמצא, שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, שהקדוש-ברוך-הוא אהב את עצמו עם ישראל. נמצא, מי שמפשיט את התורה מלבושי הקלפות על-ידי כפית היצר, אזי הוא מקרב אל השלום, כמו שכתוב: וכל נתיבותיה שלום:

ובל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השם ותפורה, ויכול לידע את השם ותפורה בהכנה יתרה, פי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקרב יותר אל השם ותפורה, ויכול לאהב את עצמו עם השם ותפורה באהבה יתרה:

ג והנה יש שני מיני ימים: ימי טוב וימי רע, כמו שכתוב (קהלת ג): ביום טובה היה בטוב, וביום רעה רעה ראה. הינו, שצריך לאדם להסתפל שם היטב היטב, בודאי ימצא שם ימי טוב, הינו תורה. והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים לט): ומדת ימי; והמדות הם התורה, פי אוריתא פלה הם מדותיו של הקדוש-ברוך-הוא, פי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות, ובה כרא הקדוש-ברוך-הוא עלמין, כמו שכתוב (משלי ח): ואהיה אצלו אמון; אל תקרי אמון, אלא אמן (ב"ר פ"א, וזהר שמיני דף לה). ואותיות התורה הם המחיינן את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כליכך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי. נמצא, אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכו"ם, [גם] שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום אינם נראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על-ידי ימי רע והחשך השורה עליהם, אבל מי שכופה את יצרו הרע, הינו הימי רע, הינו המדות רעות, אזי הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונתראים ומאירים ביותר, פי מתחלה לא היו מאירין כליכך, פי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיינו, ועכשו שנתפפל הרע ונשארו אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה:

נמצא, זה שכופה את יצרו, הינו שכופה את ימי רע, כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם, אזי תכף הרע ששוכן על הטוב, הינו אותיות התורה, נתפפל ונפול, ואותיות התורה בולטין, אזי הוא ידע התורה שבאותו הדבר:

וזה שכתוב בזהר הקדוש (ד' דף דף צ): ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו; אליו אנון דמתגברין על יצריהון, אנון דמין למלאכין ממש. עשי דברו - דעבדין להאי דבר; לשמע בקול דברו - אנון זכין למשמע קליו מלעלא. פי התורה נקראת דבר, כמו שכתוב (תהלים קח): דבר צוה לאלף דור, וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, התורה הוא בהעלם ובאתפסאי יותר, ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים, הוא דומה כמי שבונה את התורה. למשל, אותיות התורה, שהיו מפזרין ומפזרין בלשונות העכו"ם, ולא היה שום אדם ידע מהם מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם, וכשפא זה האדם, שהוא דומה למלאך ה' צבאות, על-ידי שכופה את יצרו, הינו הימי רע, אזי הרע, הינו לשונות העכו"ם, נכפפין ונתפפלין כנגדו, ואזי נשארו אותיות התורה בולטין; וכשנפשטין

מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענה עקב לסלותא (מדרש רבה שיר השירים, הובא בתוספות יבמות קנ: ד"ה המסוליים). נמצא, שהמדרגה הפחותה של עולם היצירה, הוא בחינת דעת לעולם העשיה שתחתיו. נמצא, שיש אדם שאהבתו שיש לו עם השם יתברך במדותיו ובזמן, הוא בחינות אהבה שבדעת שלמעלה מהזמן להאדם שהוא במדרגה פחותה ממנו:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ק ט'): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו - אם הרב דומה למלאך ה' צבאות; הינו שכופה את יצרו, אזי הוא דומה למלאך ה' צבאות, כמו שכתוב בזה: ברכו ה' מלאכיו גברי כח - אליו אנון דמתגברין על יצריהון וכו'. כי על-ידיה שפופה את יצרו, אזי אותיות התורה בולטין ומצטרפין, אזי הוא בחינות נעשה ונשמע, פי עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעלא. בנדאי מזה הרב תורה יבקשו מפיהו, פי בנדאי יודע הוא את התורה, אפלו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה. וזה: פי שפתי כהן ישמרו דעת. כהן הוא בחינות חסד. ישמרו דעת - הינו שיתגלה על-ידי הרב הנה האהבה שבדעת, שהוא לפי מדרגתך אהבה שהוא למעלה מהזמן, שהוא: יום אחד יודע לה' וכו'.

ז ויכול כל אדם למעם טעם אור האהבה שבדעת, כל אחד לפי בחינתו, אפלו עכשו בתוך הימים, הינו כשיקשר את לבו לדעתו. פי כל אחד מישראל יודע שיש אלקים בכלל, אבל הרשעים הם ברשות לבן (בראשית רבה נח פ' לה), והמדות והימים הם נכללין בלב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (וזה תרומה דף קכב, וע' סנהדרין ק"ו): רחמנא לבא בעי; ובלבד שיכון את לבו לשמים (ברכות ה'), פי עקרן של המדות הוא הלב. נמצא, כשמקשר את לבו לדעתו, שיודע שיש אלהים (יודע) בכלל, שמלא כל הארץ כבודו, ויודע בידעות התורה, וכשכופה את לבו לדעתו הנה, הינו שלבו ברשותו, אזי נכללין גם-כן המדות שבלבו לדעתו, ואזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת, ורואה ומשיג אור הגנוז לפי בחינתו, הינו שהצדיקים והתורה שהיה גנוז וצפון עד עתה ממנו, כשכופף את לבו להדעת, אזי מקבל הלב, שהוא שרש לכל המדות, ומקבל אור האהבה שבדעת, הוא האהבה שהיה בכה בין הקדוש-ברוך הוא לישראל קדם הבריאה:

וזה: מי האיש החפץ חיים - חפץ הוא בחינת לב, שהחפץ הוא בלב; חיים הוא בחינת דעת, כמו שכתוב (משלי טו): מקור חיים שכל בעליו. הינו כשמקשר את הלב להדעת, שלבו ברשותו, שכופף את יצרו, אזי לפי בחינתו אהב ימים - הוא ממשיך את האהבה מדעת לתוך הימים ולתוך המדות. לראות טוב - ורואה ומשיג את האור פי טוב ונגנו, שמשיג האור, הינו התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים:

[ושמעתני בשמו שאמר, שבהתורה הזאת כלולים הפגנות של לולב, ולא זכיתי לשמע באור הענין, אך עינתי ומצאתי קצת. פי עקר הפגנות של לולב הוא להמשיך כל החסדים עד החזה, להאירם אל המלכות. וצריכין לנענע הנענועים כדי

והתורה יש בה שני בחינות: בחינות נגלה וביחינות נסתר, והנסתר הנה הוא אוריתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעתיד לבוא (ו). ואז, כשיתגלה התורה הזאת דעתיקא סתימאה, אזי יהיה השלום נפלא בעולם, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, פי מלאה הארץ דעה את ה'; פי אזי יתגלה האהבה שבדעתו:

ה פי יש שני מיני אהבות: אחת, שהיא אהבה שבימים, כמו שמובא לעיל: יומם יצוה ה' חסדו, יומא דאזל עם פלהו יומיון; שפכל יום, הינו שפכל מדה ומדה, יש שם אהבתו של השם יתברך עם ישראל, וזה שפפעל. ויש אהבה שהוא בכה, הינו האהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קדם הבריאה, שהיו ישראל עדין בדעתו ובמחו:

למשל: יש אהבה שהאב אהב את בנו, שכל אדם יכול להשיג זאת האהבה. והתקשרות והאהבה, שיש בין הפן ובין האב, כשעדין הפן במח האב קדם ההולדה - זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולין להשיג עכשו, פי אין משיגין עכשו פי אם בזמן ובמדות, ואהבה שבדעתו ובמחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו מלבש בשום לבוש. ולעתיד לבוא, שיתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה, ואז יתקים מאמר חכמינו זכרונם לברכה (תענית לא): עתידים צדיקים להראות באצבע, כמו שכתוב: זה ה' קוינו לו; פי אז יפשוט הקדוש-ברוך-הוא את לבושיו, וימלא הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים, ויתגלה האהבה שהיא בדעת, שהיא פנימיות התורה, הינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות, פי עכשו הלבוש הנה הוא מכסה על אלקותו, הינו על פנימיות התורה. וכשיתגלה הפנימיות, הינו אלקותו, אזי יתרבה השלום, כמו שכתוב: לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי פי מלאה הארץ דעה - שיתגלה האהבה שבדעת:

וזהו (וכריה ד'): והיה יום אחד יודע לה' - שיתגלה האהבה הנקרא יום, כמו שכתוב: יומם יצוה ה' חסדו; הינו התורה הפנימיות שהיתה צפונה, כמו שכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור פי טוב; ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית יב): פי טוב לגנו, פי אור התורה הזאת אין העולם פדאי להשתמש בה, והתורה נקרא טוב, שנאמר (משלי ד'): פי לקח טוב נתתי לכם (ע"ז יט); ונקרא אור, כמו שכתוב (משלי ה'): ותורה אור. ויש גם-כן צדיקים שהם צפונים ומסתרים, שאין העולם פדאי להשתמש בהם, וצדיק נקרא טוב, כמו שכתוב (ישעיה א): אמרו צדיק פי טוב (תענית ש); ונקרא אור, כמו שכתוב (תהלים צ): אור זרוע לצדיק. וכשיתגלו הצדיקים הצפונים והתורה הצפונה, אזי יתגלה שלום רב בעולם, שיתחברו כל הפכים יחד, כמו שכתוב: וגר זאב עם כבש; פי אז יתגלה האהבה שבדעת, הנקרא: יום אחד יודע לה'; הינו האהבה שבדעת, אשר הוא לא יום ולא לילה, הינו שהאהבה הזאת היא למעלה מהזמן ולמעלה מהמדות:

ו ואפלו במדות עצמן, כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת דעת לבחינה שתחתיה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה:

(1) עין זוהר בהעלותך דף קנב.

ג ובחינה הזאת, הינו: יוסף הוא השליט, הוא בחינת מלאפום, כמו שכתוב (בכל ספרי קבלה ומובא בשערי ציון בשער תיקון הנפש): ברית - מרובה ליוסוד, אשר הו"ה שלו בנקוד מלאפום (8), כי המלאפום הוא האותיות "מלא פום", להורות שבלי השפע, הינו הפה של הצדיק, הוא מלא מאלקות של השם ותברך. כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם ותברך יודע מחשבות? אבל מחמת שהדבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע, כמו שכתוב (דברים א): ותברך אתכם כאשר דבר לכם; הינו לפי הדבור פן השפע; אם הדבור, הינו הכלי השפע, הוא בשלמות ובמלאה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע. והדבורים של הצדיק בודאי הוא בשלמות ובמלאה, לכן יכול להמשיך השפע לישראל, ועל-ידיה נקרא בחינת מלא פום, להורות שהפה שלו במלאה ובשלמות:

ד וכל אחד ואחד מישראל יש בו בחינת צדיק מושל, שהוא בחינת מלא פום, כמו שכתוב (ישעיה ט): ועמד (ישראל) בלם צדיקים. וזהו פרוש (תהלים קד): ישראל ממשלותיו, הינו: מי מושל פי - צדיק. פי יש בכל אחד מישראל דבר יקר, שהוא בחינת נקדה, מה שאין בחברו, כמעשה דאביו ואבא אמנא (תענית כא), שהשיבו לו: לא מצית למעבד פעבדא דאבא אמנא וכו', ובחינה הזאת שיש בו יותר מחברו, הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו, וחברו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת ממנו, כמו שכתוב (ט): ומקבלין דין מן דין. כי קדם מתנתורה היה הממשלה ביד השם ותברך, ואחר מתנתורה נתן הממשלה ליד כל ישראל, כל אחד לפי בחינתו. כי אותיות התורה הם התלבשות רצונו של השם ותברך, כי רצונו של השם ותברך שהמצוות יהיו כה. למשל מצוות תפלין, היה רצונו שיהיה בארבע פרשיות ובתים של עור, ולא של כסף, כי בן רצונו. נמצא, שרצונו מלבש בכל התורה, ועכשו, שהתורה מסורה בידינו, גם הרצון של השם ותברך מסורה בידינו, שאנו מושלין, כביכול, להיות רצונו כפי רצוננו, וזה בחינת ישראל ממשלותיו כנ"ל. וזהו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ר"ה פ"א): רבות עשית אתה ה' אלקי - קדם מתנתורה; ואחר מתנתורה: נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, הינו שהכל בידינו. וזהו (תהלים פא): אנכי ה' אלוקיך המעלה מארץ מצרים; הינו קדם מתנתורה היה הכל אנכי, ואחר מתנתורה: הרחב פיך ואמלאהו - זה בחינת מלאפום, שהוא בחינת: יוסף הוא השליט; הינו מי מושל פי, הינו שהשפע הוא לפי הרחבת הפה ולפי כלי הדבור, כל אחד לפי בחינתו:

ה ומלאפום, הינו בחינת: יוסף הוא השליט, הוא בחינת נקדה עם ואו, כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אחרי הודיע אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמותך, הינו חכמה ובינה, ועל-ידיה נעשה יוסף הוא השליט. וחכמה היא בחינת נקדה, הינו יוד, מעין, ובינה הוא נחל הנמשך מן המעין, ועל-שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעין, שהוא יוד:

להמשיך אור משרש החסדים שבדעת אל החסדים המתפשטים בגוף, להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'. עין שם ב"פרי-עין-חיים" בשער הלולב. וגם מבאר שם, שהכונה בענין הכתוב: יומם יצוה ה' חסדו; ולא אמר יום, אלא יומם, שהוא הולך עם בלם, עין שם. וכל זה מבאר בהתורה הנ"ל על-פי דרכו הנורא של רבנו ז"ל. כי מבאר שם, שעל-ידי כפית היצר זוכה לגלות האהבה, שהוא החסד, שהוא יומא דאזל עם בלחו יומין, דהינו שהאהבה, שהוא החסד, מלבש בכל המדות וכו'. ומבאר שם, שיש אהבה שבדעת, שהיא למעלה מהזמן והמדות, ועל-ידי שמקשר לבו לדעתו, שלבו ברשותו וכו', אזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת וכו' כנ"ל. וכל זה הוא סוד פגנות לולב הנ"ל, שהוא להמשיך הארה משרש החסדים שבדעת, שהוא בחינת אהבה שבדעת, לתוך החסדים שבגוף, שהם בחינת כלליות המדות, שבכלם מלבשים חסדים, שהם בחינת אהבה כנ"ל. וכל זה פדי להאיר אל המלכות, שהוא האתרוג, הינו פדי לגלות מלכותו לכל פאי עולם, הינו למצא אלקותו בכל לשונות העכו"ם ובכל הדברים גשמיים ובכל מדורי הקלפות כנ"ל, שכל זה הוא בחינות: ומלכותו בכל משלה. וכל זה נעשה על-ידי הצדיק שפופה יצרו, שהוא בחינת הלולב, שהוא בחינת צדיק, פידוע, בחינת: צדיק בתמר יפרח. כי בסכות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל פאי עולם, ואפלו לכל השבעים לשונות העכו"ם, שזהו סוד השבעים פרים שמקריבין בשבילם בסכות. וזהו שאנו אומרים אחר גטילת לולב והקפותיו: למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד. וכל זה מבאר בהתורה הזאת, כמבאר לעיל באריכות. ועדן צריכין עינא רבא לבאר כל הפגנות של לולב על-פי התורה הנ"ל באר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו, שנופה להבין דבריו ורמיוותיו הנוראים והנפלאים]:

לד

לשון רבנו זכרונם לברכה

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: (שמות ט)

א פתיב: חרפה שכרה לפי (תהלים טט); הינו החרפות ובזיונות שזכרין לבו של אדם. והתקון הוא על-ידי שמקשר את לבו להנקה השניך ללבו בעת הזאת, ועל-ידיה נתבטל החרפה השורה על לבו:

ב פי הנה הכלל, שהממשלה ביד הצדיק לפעל פעלות פרצונו, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן טו): צדיק מושל וכו'; מי מושל פי - צדיק. וזהו בחינת (בראשית מב): יוסף הוא השליט; והוא שרש כלליות גשמות ישראל, והם הענפים שלו המקבלים ממנו. ועקר הממשלה - להאיר ולהתעורר לבם לעבודת השם ותברך, כמו שכתוב (דברים יב): שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו; הינו להאיר הארת הצדיק בענפים, הינו בלב ישראל, וזהו: ואל עמו תביאנו:

(א) עין תיקון ע. (ב) תרגום וקרא זה אל זה - ישעיה ג.

ח נמצא, שצריך כל אחד לדבר בינו לבין קונו, כדי שיאיר בחינת נקדה, בחינת: פי ידבר חכמות, להנאו, שהוא בחינת: והגות לבי תבונות; ועל-ידי-זה נתפטר ערלת לבו, הינו חרפות, הינו אהבות רעות. וגם צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת-שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקדה שיש בחברו יותר ממנו, כמו שכתוב: ומקבלין דין מן דין; פי בזה הבחינה שיש בחברו יותר ממנו, זאת הבחינה הוא בחינת נקדה, ושם, בהנקדה הזאת, שורה האהבה, הנקרא פה; והנקדה הזאת הוא בחינת צדיק לגבי חברו, והנקדה הזאת מאיר ללב חברו, הנקרא ואו:

ובל הנקדות הללו, הינו הנקדה הנקרא: פי ידבר חכמות, וגם הנקדה שיש בכל אחד מה שאין בחברו, הם ענפים להצדיק, שהוא נקדה כלליות של כל ישראל, שהפל צריכין לקבל מתחלה מהצדיק, ואחר-כך יקבלו דין מן דין, וכל אחד יקבל מנה ובה. ועל-ידי שלשה בחינות אלו נתפטר החרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזהו: על כל פשעים תכסה אהבה, פי שם שורה אהבה הקדושה. וזהו בשולד יוסף הצדיק אמרה רחל: אסף אלקים את חרפתי (בראשית ו); פי בשנתגלה הנקדה ששם אהבה הקדושה, אזי נתפטר החרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזה שכתוב אצל יוסף (שם מה): פי המדבר אליכם; ופרש רש"י: כפי פן לבי (מ); הינו שהאיר הנקדה שלו בואו שלו, שהאיר 'פי ידבר חכמות' ב'הגות לבי תבונות'. וכתוב בו (שם ו): וידבר על לבם; פרש רש"י: דברים המתישבין על הלב; הינו שהאיר הנקדה כלליות שלו בלב כל ישראל:

נמצא, שעל-ידי שלש בחינות אלו, הינו התקשרות הצדיקים, והם יאירו בו, פי הם הנקדה כלליות ישראל, ויעוררו את לבו, וגם על-ידי שינדר עם חברו, יכול גם-כן כל אחד ואחד להאיר ולעורר לב חברו. וגם על-ידי עצמו, שמדבר בינו לבין קונו, יכול גם-כן לעורר את לבו על-ידי 'פי ידבר חכמות', ויסיר ממנו ערלת לב:

וזהו פרוש: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - הינו בחינת אהבה הקדושה כנ"ל. וגוי קדוש - הינו קדוש, שהוא בחינת נקדה, וואו הוא בחינת לב כנ"ל. על-ידי מה תבוא לבחינת אהבה ולבחינת קדוש ואו? על-ידי: אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל - פי משה הוא נקדה כלליות נשמות ישראל, שבתחלה צריכין הכל לקבל מהנקדה כלליות, ואחר-כך [צריך] כל אחד ואחד להאיר בחברו מהנקדה שיש בו, וגם יוכל להאיר מנה ובה מהנקדה שבו, שהוא: פי ידבר חכמות, להנאו, שהוא: והגות לבי תבונות; ואז נקרא גוי קדוש, הינו קדוש ואו, שהנקדה מאיר להנאו, ועל-ידי-זה: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים; הינו אהבה הקדושה, פי בשתקבל מן כל הנקדות הללו, הן מנה ובה, והן מהנקדות שפכל אחד מישראל, הן מנקדה כלליות, ששם אצל כל הנקדות שורה אהבה קדושה, הנקרא פה; כמו שכתוב: הגני גותן לו את בריתי שלום.

ו בחינת מלאפוס יש בכללות ובפרטות, פי עשרת הדברות עם הלוחות הוא בחינת מלאפוס, שהוא יוד, והלוחות הם ואו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב ד): והלוחות ארפן ששה ורחפן ששה. והתורה עם העולם גם-כן יוד וואו, פי התורה היא יוד, שנקראת (תהלים קיא): ראשית חכמה, והעולם הוא ואו, שנברא בששת ימי המעשה. וצדיק עם ישראל הם גם-כן יוד ואו, פי צדיק הוא יוד, פי הצדיקים הם נקראים חכמי העדה, וישראל הם בחינת ואו, שהם תמכי אורייתא (ו), ונקראים (ח) ווי העמודים (ט). ואצל כל אחד מישראל בפני עצמו יש גם-כן בחינת יוד ואו: יוד - על-שם תפה, כמו שכתוב (תהלים מט): פי ידבר חכמות; ואו - על-שם: והגות לבי תבונות, שהוא בחינת לוחות, שהם ואו כנ"ל, כמו שכתוב (משל א): קשרם על גרגרותיך, כתבם על לוח לבך:

ז וכשהלב, הינו בחינת ואו, בחינת לוחות, הוא משקע באהבות רעות, הינו חרפות וכיונות, הנקרא ערלת לב (ו), אזי הוא בבחינת שכרי לוחות. וחרפה הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית לה): לא נוכל לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה פי חרפה הוא לבו. והוא בחינת אהבה גפולה ושבורה, פי ידוע, שהיצר הרע והקלפות נהווים מן שבירת פלים, ומוכא ב"עץ-חיים" (בחיבת הנקודים, שער שבירת הכלים כ"ג), פי שבירת פלי החסד נפלו אל בינה דבריאה, הינו: בינה - לבא (ו), והאור החסד נשאר ביסוד דאצילות, שהוא בחינת (משל י): צדיק יסוד עולם. נמצא, שאהבות רעות באים משבירת פלי החסד, וזה שתרגם אונקלוס: פי חרפה הוא לבו - ארי חסודא הוא לבא. פי חרפה, הינו ערלת הלב, הינו אהבות רעות, נעשה משבירת פלי החסד, פי זה נראה בחוש, שעל כל פשעים תכסה אהבה (משל י), אפלו אם אחד פושע נגד חברו, אזי אינו מחרפהו, פי האהבה מכסה על כל פשעים, וכשמתקלקל ברית האהבה ביניהם, הינו בחינת שבירת פלי החסד, אזי מחרפהו, פי חרפה הוא משבירת פלי החסד כנ"ל וכשהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שכרי לוחות, הינו: חרפה שברה לבי; וכשמקשר הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל, להיוד, הינו נקדה, שהוא בחינת צדיק, ששם האור האהבה הקדושה שורה, פי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות - אזי נתפטר האהבות רעות, הינו החרפות, הינו ערלת לב. פי הצדיק, שהוא נקדה, ששם שורה האהבה הקדושה, יאיר להנאו, שהוא בחינת לב, ונתפטר החרפה, הינו ערלת לב, פי על כל פשעים תכסה אהבה, פי שם שורה אהבה הקדושה:

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (טרים לב): בקש הקדוש-ברוך הוא להוציא כהנה משם, ובשכיל שהקדים ברפת אברהם לברפת המקום, נטלה משם ונתנה לאברהם, שנאמר: אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. וזהו בשהקדוש-ברוך-הוא נתן הכהנה לפינחס, אמר: הגני גותן לו את בריתי שלום (במדבר כה); פי הכהנה היא בחינת אהבה, הוא אברהם, שורה במקום ברית שלום, הינו: צדיק יסוד עולם:

(ג) עין בהקדמת הווד דף ה. (ד) שמות כו. (ה) עין מאורי אור. (ו) דברים י. (ז) פתח אליהו. (ח) עין מגלה פו ע"ב.

(סוכה נב): כי הגדיל לעשות (שדרשו שם, שהוצר הרע מהנהגה בישראל דקא, ובגדולים דקא, כמו שאמרו שם: ובתלמודי חכמים יותר מפלם, ועל-שם זה נקרא הנחש והוצר הרע כרד גדול), שהוא כרוך תמיד אחר גדולי הדור ביותר משאר אנשים, שהוא בונה בנינו על זה השכל החיצוני:

ב ואחר-כך, כשאדם שומר את עצמו משכליות חיצונים, לא זו אף זו, שצריך לחדש השכל בכל עת. וזה בחינת: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית; כי חדוש בראשית הוא חדוש החכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; כי חדוש השכל היא חדוש הנשמה, כי השכל הוא הנשמה, כמו שכתוב (אויב לב): נשמת שדי תבינם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): מזה הקדוש-ברוך-הוא זן את העולם, אף הנשמה וזה את גופה. נמצא, שהנשמה היא מחיה את הגוף, והיא בעצמה השכל, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו'.

ג וחדוש השכל, הינו חדוש הנשמה, הוא על-ידי שנה, כמוכא בזהר הקדוש (בראשית דף יט, ויקהל דף ריג): חדשים לבקרים רבה אמונתך, כי בשהמחין מתנגעים, או על-ידי השנה הם מתחדשים, כנראה בחוש. וזה שאנו מברכין: הנותן לעיף פח, כי היו מתחלה עיפים, ועכשו נתחזקו. ובשעת השנה, המחין, הינו הנשמה, באה בתוך אמונה, בחינת: חדשים לבקרים וכו', כמוכא בזהר הקדוש (שם):

ד ויש כמה בחינות שנה, כי יש שנה בגשמיות, שהיא נוחא למחין. גם יש בחינת למוד, שהוא נקרא גם-כן שנה לגבי דבקות הבורא, והוא למוד פשטא אוריתא, שהוא בחינת שנה (וזה פנחס רמז: ע' ב"ד וצא פ' טו), כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנחסין כז): במחשבים הושיבני - זה תלמוד בבלי; וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות (תהלים צב), ולחשך קרא לילה (בראשית א). ואדם הדבוק תמיד בעבודת הבורא, ונתנגעים המחין שלו מחמת גדל הדבקות, אזי ילמד פשטא אוריתא, וכשולמד פשטא אוריתא, אזי המחין שלו, הינו נשמתו, באה בתוך אמונה, בחינת: חדשים לבקרים, ומתחדשים ומתחזקים מעיפותם. וזה בחינת: פשטא מנה, זרקא - שפשטא אוריתא, שהם בחינת: ואמונתך בלילות, הם נוחא למחין, והמחין נתחדשו כבראשונה. וזהו זרקא, דאודריקת לאתר דאתגטילת מתמן:

ה ועקר המחין שמקבלין על-ידי האמונה, אין מקבלין אלא מאור הפנים, כמו שכתוב (משל יז): באור פני מלך חיים. חיים, הם המחין, כמו שכתוב: החכמה תחיה; מקבלין מאור הפנים, דרך האמונה הנקראת מלכות, שהוא בחינת ירושלים, כמו שכתוב (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם, ותרנגומו: מלכא דירושלם, והיא בחינת אמונה, כמו שכתוב (ישעי א): עיר הצדק קריה נאמנה, והיא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, והיא בחינת פשטא אוריתא, כמו שכתוב: במחשבים הושיבני וכו', וכתוב: ולחשך קרא לילה, והוא בחינת מאור הקטן, כמו שכתוב (קהלת ט): עיר קטנה (ו), וכמו שכתוב (בראשית א): את המאור הקטן לממשלת הלילה. ויש כמה בחינות באור הפנים, כי יש מקבלים השכל מאור הפנים של התורה, כי שבעים פנים לתורה, ויש מקבלים מאור פני הצדיקים;

והנקדה הוא ברית שלום, כמו שכתוב ב"עץ-חיים", שהאור החסד נשאר ביסוד דאצילות. [וכשמדבר עם חברו ביראת-שמים, מקבל הנקדה שבלב חברו בלי לבוש, ולפעמים מקבל הנקדה מחברו על-ידי דברים אחרים שמספר עמו, כי יש לפעמים שיכולין לקבל אור והתעוררות לעבודת השם ותפרך מהנקדה של חברו על-ידי שיחת חלין שמדברין עמו, ואז מקבלין אור הנקדה על-ידי התלבשות, כי לפעמים צריכה הנקדה להתלבש, והיא מתלבשת בדבורים אלו, והיא מקבל ממנה]:

לה

לשון רבנו זכרנו לברכה

אשרי העם ידעי תרועה יי באור פניך יהלכונ: (תהלים פט) א דע, כי תשובה היא לשוב את הדבר למקום שנפל משם, והוא בחינת זרקא, המוכא בזהר הקדוש (תיקונים תיקון כא, דף מו: ודף ס. ותיקון סד, דף פו: ובתיקונים שבסוף הוזהר חרש, דף קט), דאודריקת לאתר דאתגטילת מתמן; ומאן ההוא אתר, הוא חכמה. כי חכמה היא שרש כל הדברים, כמו שכתוב (שם קד): כלם בחכמה עשית. לכן צריך כל אחד לשמר את שכלו משכליות חיצוניות, המכנה בשם פת פרעה. כי עקר החכמה לקנות שלמות, אינם רק חכמות אלקות, ושאר החכמות הם רק חכמות בטלות, ואינם חכמות כלל. ובה היא מרמזת על החכמה שאינה חכמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הביאי בני מרחוק וכו', ובנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינם מישבת עליהם כבנות. פרעה - לשון בטול, כמו שכתוב (שמות ח): אל תפריעו את העם. וחכמות חיצוניות הם בחינת קנה, כי יש קנה בקדשה, הם חכמות קדושות, כמו שכתוב (משלי ד): קנה חכמה (ט); וזה לעמת זה עשה אלקים (ז), הינו קנה שבקלפות, כמו שכתוב (תהלים סח): גער חית קנה, והם חכמות חיצוניות. ישראל הם עם קדוש (ט), וכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק אלוה ממעל, שהוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; (תהלים קד) ועל-שם זה נקראים ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ב): קדש ישראל לה' ראשית וכו'. אבל בשעת הולדה, השכל מצמצם אצל כל אחד ואחד, וכשמסתחילין להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם ותפרך, אזי שכלו הולך וגדול, כמו שכתוב (מלכים א, ח): ותרב חכמת שלמה; וכשאדם מכניס בתוך שכלו הקדש מחשבות חיצוניות, הם חכמות חיצוניות, אזי נתמעט קדשת שכלו כפי תפיסת המקום של חכמה חיצוניות, שכל חיצוני, בתוך שכל הקדש. והחכמה חיצוני היא נעוץ בתוך השכל הקדש בקנה, ומחסר מקום הקדשה, ועל זה הקנה, הינו זה השכל, מתלקטים ומתחברים כל המדות רעות ומגנות. וזהו (פנחסין כא): כשנשא שלמה את פת פרעה, ירד גבריאל ונעץ קנה בים. הינו, שגם למעלה, מהשתלשלות הגבורות, שנהו בחינת: ירד גבריאל, נעשה סוספיתא דדהכא, הינו בחינת קלפות, שהם חכמות חיצוניות, הנקרא גם-כן קנה, ונעץ בים החכמה, שמחסר מקום הקדשה, והעלה עליו שרטון, הינו בחינת מדות מגנות, ועליו נבנה כרד גדול של רומי, הינו נחש הקדמוני, הכרוך אחר קדשה, ועל-שם זה נקרא כרד גדול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה

(א) עיין זוהר פנחס רלב רלד. (ב) קהלת ז. (ג) דברים ז, יד, כו, כז. (ד) עיין זוהר אחרי דף סח ע"ב. (ה) עיין תענית ח ע"א.

בשהצדיק מסביר לו פנים (מ), אזי מקבל שכל חדש ונשמה חדשה. כי עקר השכל מאור הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו:

ו גם יש כמה בחינות בשנה: כי יש שנה, שהיא בחינת למוד פשטא אוריתא כפי הדבקות, ויש שנה, שהוא בחינת משא-זומתן באמונה, שהוא גס"פן פשטא אוריתא, כי פשעוסק במשא-זומתן באמונה, אזי המחיון, הינו נשמתו באה לתוך אמונה בבחינת: חדשים לבקרים, ונתחדשו שם, ונתחזקו מעיפותם. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבא בתרא קע"ה): הרוצה להחכים יעסק בדיני ממונות, הינו הרוצה לחדש את שכלו, הינו נשמתו, יעסק בדיני ממונות, הינו משא-זומתן באמונה, כי העוסק במשא-זומתן באמונה, הוא בודאי עוסק בדיני ממונות, כי כל דיני ממונות שייך למשא-זומתן, כי אי אפשר לעסק במשא-זומתן באמונה כי אם בקי בדיני ממונות, שלא יכשל בהם. וזה בחינת (משלי לא): היתה פאניות סוחר; הינו עלידי משא-זומתן, הינו עלידי פשטא אוריתא, אזי: ממרחק תביא לחמה; וממשיך שכל חדש מאור הפנים, כי השכל נקרא רחוק, כמו שכתוב (קהלת ז): אמרתי אהבמה והיא רחוקה:

ז אבל בשאדם מכנים שכלו, הינו נשמתו, בתוך האמונה, הינו פשטא אוריתא, הינו משא-זומתן, בבחינת: חדשים לבקרים; אזי צריך לשמר האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים, כי היא שוכנת בתוך החיצונים, בחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלם שמתיה בתוך הגוים וסביבותיה ארצות. וירושלים היא בחינת אמונה, כמו שכתוב: קריה נאמנה; והוא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות; והוא פשטא אוריתא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: במחשפים הושיבני, ולחשך קרא לילה; והיא בחינת המאור הקטן, כמו שכתוב: ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. וצריך להמשיך בחינת השמ"ל מעולם הבינה, להלביש את המלכות, הינו אמונה, שלא יינקו ממנה העפ"ם והארצות שפסביותיה, וכשארדם עוסק במשא-זומתן בל"פך באמונה כמו רב ספרא, ומקים (תהלים טו): ודובר אמת בלבבו (בשאר"ל מכות כד) - זו הבחינה נעשה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, ואזי אפא מספכת על בנהא (י), שלא יינקו ממנה, והיא: אם לבנה תקרא (משלי ב), ובינה - לבא (הקדמת תיקונים). וזה שמקיים: ודובר אמת בלבבו, אזי אפא מספכת על בנהא, שהלב עושה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב ע"ג): הרוצה שיעסק בדיני ממונות, ישמש את שמעון בן ננס; הינו הרוצה לעסק במשא-זומתן באמונה, הינו פשטא אוריתא, הנקרא חשך, כמו שכתוב: במחשפים הושיבני, ונקרא אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, אזי צריך להמשיך חשמ"ל מהלב, הינו שיקים: ודובר אמת בלבבו. והחשמ"ל הזה, הוא מלביש את המאור הקטן, הינו את האמונה, בבחינת: אפא מספכת על בנהא. וזהו: ישמש את שמעון בן ננס; כי שמיעה תליא בלבא (י), כי חשמ"ל לב גימטריא שמע, כמו שכתוב (מלכים א ג): ונתת לעבדך לב שומע; וכן ננס, בחינת אמונה, היא בחינת בן ננס, הינו המאור הקטן:

ח וכשארדם עוסק במשא-זומתן באמונה, עוסק בדיני ממונות, הינו פשטא אוריתא, זהו בחינת הקרבת הקרבן

תמיד והקטרת הקטרת, כי עלידי התמיד עולים חכמה בינה דעת דעשיה ביצירה, וכל הניצוצות הקדושים שבקלפה עולים בסוד אחד-עשר סממני הקטרת, בבחינת מלכות, וכשהארם עוסק במשא-זומתן, והמשא-זומתן הוא בחינת דיני ממונות, הינו פשטא אוריתא, נמצא בשעת עשיית המשא-זומתן עוסק בפשטא אוריתא, שהם בחינת מט"ט המקנן ביצירה. נמצא, שחכמה בינה דעת שלו בעשיית המשא-זומתן עולים ביצירה, הינו לפשטא אוריתא. וכל ניצוצות הקדשה שיש בתוך העפ"ם והארצות שפסביות ירושלים, עולים לבחינת אמונה, הנקרא ירושלים ומלכות. פשוה קם, זה נופל (מ). כי חרפן אמונה הוא נקרא חרפן ירושלים, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קי"ט): לא חרבה ירושלים, עד שפסקו ממנה אנשי אמונה (עין שם, מבאר דכונתם על משא-זומתן באמונה) וכשירושלים, הינו האמונה, הינו משא-זומתן, שהוא פשטא אוריתא, מתגברת - אזי אלו העפ"ם והארצות נופלים, ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם בסוד אחד-עשר סממני הקטרת. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין כ): שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: העמדת המלך, וכריתות זרעו של עמלק, ובנין בית-המקדש. והא בנהא תליא, כי העמדת המלך היא בחינת אמונה בנ"ל, וכריתות זרעו של עמלק הם הניצוצות שעולים מבין העפ"ם והארצות, בבחינת אחד-עשר סממני הקטרת, כמו שמוכא במדרש (רות פ' א): למה נסמכה פרשת כריתות זרעו של עמלק לפרשת משקלת? לומר, שבעון משקלת היה מלחמת עמלק, והינו הך, פי' דוע. ובנין בית-המקדש הוא בחינת אור הפנים, שהוא בחינת חדוש המחיון, חדוש הנשמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ל): מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית-המקדש בימיו וכנ"ל:

ט וזה החשמ"ל, הנעשה מבחינת: ודובר אמת בלבבו, ומלביש להאמונה, הוא בחינת רצועות, כי רצועות הם מקיפי מלכות, הינו אמונה. וזה שאמר רב לרב שמואל בר שילת (ב"ב כא): כד תמחי לינוקא, לא תמחי אלא בערקתא דמסאני. תמחי - לשון טהרה, כמו שכתוב (ישעיה כד): מחיתי כעב פשעיד. ינוקא, הוא בחינת מאור הקטן, היא בחינת שנה. לא תמחי אלא בערקתא דמסאני - הינו רצועות של תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים י): בשכר שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך נעל" וכו' בניו לשני מצוות: לחוט של תכלת ולרצועות של תפלין. ועד שרוך נעל, תרגומו: ערקתא דמסאני; הינו: בשאתה רוצה לשמר את המאור הקטן, הינו משא-זומתן באמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים, לא תוכל לשמר את הננס, הינו מאור הקטן, הינו ינוקי, אלא בערקתא דמסאני, הינו רצועות של תפלין. הינו, שתמשיך חשמ"ל מ"בינה לבא" להלביש את האמונה, הינו בחינת: ישמש את שמעון בן ננס בנ"ל, הינו שיקים ודובר אמת בלבבו בשעת עשיית המשא-זומתן, כרב ספרא. ורצועה גימטריא ש"ע, לרמוז שעלידי החשמ"ל הזה, שהוא בחינת: דובר אמת בלבבו, נשמר האמונה והנשמה, הינו המחיון שבתוכה, ומקבלת מאור הפנים, שהוא ש"ע נהורין של פנים עליונים, הנמשכין מתקון ואמת, פי' דוע:

(1) הקדמת התיקונים. (1) תיקון יח. (ה) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמן.

ממנו, פעצמים בבטן המלאה (ב), בבחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר; הינו בגלות במדות הרעות של שבועים לשון, כי הקלפה קדמה לפרי, ומי שרוצה לאכל הפרי, צריך לשבר מקדם הקלפה, לכן קדם ההתגלות מכרח הנפש לבוא בגלות, הינו במדותיהם, כדי לשברם ולבוא אחר-כך להתגלות:

ב ודע, שבללות של שבועים לשון, של מדותיהן הרעות הללו, היא תאות נאוף; והוא תקון הכללי, מי שמושבר התאוה הזאת, אזי בקל יכול לשבר כל התאוות. ובשביל זה משה רבנו, לפי שהוא כלל של התגלות התורה, שהוא בחינת דעת, פי התורה נקרא ראשית דעת (משלי א), גם איתא: משה רבינו עולה

בגימטריא תרי"ג (ספר הקנה י"ב, רוקח ס" רצו, מגלה עמוקות אופן קי), שהוא בללות כל התורה, ובשביל זה היה צריך לפרש את עצמו מכל וכל, כמו שכתוב (דברים ה): ואתה פה עמד עמדי. ובלעם, שהיה כנגד משה בקלפה, כמו שכתוב (במדבר כד): ויודע דעת עליו; גם

אותיות בלעם מרמזין שהוא בקלפה כנגד התורה, כי ב היא התחלת התורה, ול היא סוף התורה, וע כנגד ע' פנים, ומ"ם כנגד מ"ם יום שנתנה תורה, ומחמת שהוא בקלפה, לפיכך הוא משקע בתאוה הזאת ביותר, כמו שכתוב (שם כג): ההספן הספנתי

(א) גם יוסף, קדם שהיתה לו התגלות בתורה, הינו חכמה בינה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה; פי אם לבינה תקרא (משלי ב); וקדם שזכה להתגלות התורה, הצריך לבוא בנסיון בצרוף בתוך התאוה הכללית של שבועים לשון הנ"ל, ועל-ידי שעמד בנסיון ושבר הקלפה שקדמה לפרי, זכה לפרי, הינו להתגלות התורה, שהיא חכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אין נבון וחקם כמוך:

ובשביל זה דרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יב) על פסוק: אחרי לבבכם וכו', (אחרי לבבכם - זהו מינות, ואחרי עיניכם - זו נאוף). גם שמשון הלך אחר עיניו (שם, וסוטה ט). גם בלעם נקרא שתום העין (במדבר כד), מחמת שהוא בלליות מדה רעה של מדות רעות של השבועים לשון:

ג לפיכך כשקורין פסוק ראשון של קריאת-שמע, צריך להעצים את עיניו, בבחינת עולמותא שפירתא דלית לה עינין (סבא משפטיו דף צה. וכמוכא בכתבי האר"י ו"ל עיין בשע"ת סי' סא ס"ק ג), פי תקון של הרהורי זנות שפא לאדם - שיאמר 'שמע' ו'ברוך שם'. פי תאות נאוף היא באה מעכירת דמים, הינו מטחול, שהיא לילית, שהיא שפחה בישא, אמא דערב-רב (ה), שהיא מלכות הרשעה. ומלכותא דשמאיא הוא בבחינת גבירתא, אשה יראת ה' (ה), שהיא בבחינת ים של שלמה, העומדת על שנים-עשר בקר, שהם שנים-עשר שבטי יה (והר פנחס דף רמט), כנגד שבועין תבין שבמזמור יעגד, שבלא זה אי אפשר לה לילד. והוא כלל, שכל נפש מישראל, קדם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, אזי מנסין ומצרפים את הנפש בגלות של שבועים לשון, הינו בתאוותיהן, וכשהיא באה במדותיהן בגלות, אזי היא ראמת שבועין קליו, פי יולדת שקדם הלדה היא צועקת שבועין

קליו (והר פנחס דף רמט), כנגד שבועין תבין שבמזמור יעגד, שבלא זה אי אפשר לה לילד. והוא כלל, שכל נפש מישראל, קדם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, אזי מנסין ומצרפים את הנפש בגלות של שבועים לשון, הינו בתאוותיהן, וכשהיא באה במדותיהן בגלות, אזי היא ראמת שבועין קליו, פי התגלות היא בחינת לדה, פי קדם התגלות של תורה, אזי היא בבחינת עבור, שהתורה היא נעלם

וזהו שאמר (שם רב לר"ש ה"ל): דקרי קרי, ודלא קרי להוי צותא לחברו. פי הדבר קשה: הא תינח מי שהוא בר אוריין, ועוסק במשא-זומתן באמונה, אזי המשא-זומתן הוא טובה אצלו, שהמחין שלו מתחדשין; אבל מי שהוא אינו בר אוריין, מה הנאה יש לו שעוסק במשא-זומתן? דע, מי שהוא עוסק במשא-זומתן באמונה, הוא עושה טובה לחברו שהוא משרשו, שמחין של חברו מתחדשין בתוך המשא-זומתן שלו שבאמונה. וזהו: דקרי קרי, מי שהוא בר אוריין, אזי טובה לו שנתחדש שכלו בתוך האמונה, ויהיה לו מחין חדשים ללמוד ולדבקות הבורא; ודלא קרי להוי צותא לחברו, הינו שהוא עושה טובה לחברו שמשרשו:

י וזה בחינת תקיעות ראשי-השנה, פי ראשי-השנה הוא בחינת שנה, פידוע, שהוא בחינת משא-זומתן באמונה, בחינת פשטא אורייתא, בחינת עוסק בדיני ממונות, ותקיעות הם התעוררות השנה (ב), שהוא חדוש המחין מאור הפנים, ומזה הוא התאדמות פני התוקע, שנתעוררו אורות מפנים עליונים:

וזהו פרוש: אשרי העם ידעי תרועה - הוא בחינת העלאת אחר-עשר סממני הקמרת, שבתוך העכו"ם והארצות השוכנים סביבות המשא-זומתן באמונה, שנתחברים אליו הניצוצות. וזה: ידעי תרועה; ידעי - לשון התחברות, תרועה - מלשון שבירה, פי הניצוצות הם משבירת כלים. ה' פאור פניך יהלכון - בחינת משא-זומתן, כמו שכתוב (דברים ט): שמח וכולון בצאתך. הינו, כשעוסק במשא-זומתן באמונה, כדי להביא את נשמתו בבחינת: חדשים לבקרים רבה אמונתך, כדי לקבל מאור הפנים חדוש המחין, חדוש הנשמה, על-ידי-זה עולים כל הניצוצות על-ידי

אחר-עשר סממני הקמרת: לו

לשון רבנו זכרנו לברכה

בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי וכו': (תהלים כו)

א וזהו כל נפש מישראל הוא משרש בשבועים נפש של בית-יעקב, ושבועים נפש של בית-יעקב משרשים בשבועים פנים של תורה (א). וזה לעמת זה עשה האלקים, שכנגד שבועים נפש של בית-יעקב הם שבועים לשון, שכל לשון ולשון יש לה מדה רעה בפני עצמה מה שאין בחברתה, ומחמת המדות האלו הם מרחקים משבועים פנים של תורה, וכשהנפש של בית-יעקב באה בגלות תחת יד שבועים לשונות, הינו במדותיהם הרעים, אזי היא ראמת שבועין קליו, פי יולדת שקדם הלדה היא צועקת שבועין קליו (והר פנחס דף רמט), כנגד שבועין תבין שבמזמור יעגד, שבלא זה אי אפשר לה לילד. והוא כלל, שכל נפש מישראל, קדם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, אזי מנסין ומצרפים את הנפש בגלות של שבועים לשון, הינו בתאוותיהן, וכשהיא באה במדותיהן בגלות, אזי היא ראמת שבועין קליו, פי התגלות היא בחינת לדה, פי קדם התגלות של תורה, אזי היא בבחינת עבור, שהתורה היא נעלם

(א) עיין לקמן סימן ס, אות ט. (א) עיין תקון לב. (ב) קהלת יא. (ג) עיין סנהדרין קה ע"ב. (ד) הקדמת התיקונים, ובתקון ג' מתקונים אחרונים. (ה) משלי לא.

כי בשני פסוקים אלו יש י"ב תבות, נגד י"ב שבטי יה, ומ"ט אותיות, כנגד מ"ט אותיות שבשמות שבטי יה. ובקבלת על מלכות שמים, הוא בחינת ים של שלמה, הוא נפרד מנשמותיהן דערבירב, שהיא שפחה בישא, אשה זונה, ונכלל בנשמות שבטי יה, בחינת אשה יראת ה', אזי הוא בחינת סגירת עינים בשעת קבלת על מלכות שמים, להורות שעל ידי קבלת על מלכות שמים הוא בבחינת עולמותא שפירתא דלית לה עיניו, שהיא התאווה שפוללת המדות רעות של שבעים לשונות:

ד וכל זה פשיט לו לאדם הרהור באקראי בעלמא, אזי די לו באמירת שני פסוקים הנ"ל; אבל אם הוא, חס ושלום, רגיל בהרהור של התאווה הפללויות, רחמנא לצלן, ואינו יכול להפריד ממונה, אזי צריך גם כן להוריד דמעות בשעת קבלת מלכות שמים, כי איתא (ו), שהדמעות הם ממוותרות המרה שחרה, ומרה שחרה היא טחול (תיקון ט), שהיא בחינת מלכות הרשעה, אשה זונה, שמשם נשמותיהן דערבירב, וכשמוריד דמעות, אזי נרחין ויוצאין לחוץ המותרות, הינו התאווה נאוף, הפאים מעבירת דמים של טחול ומהמותרות, וכולל נשמתו במלכות שמים. וזה שתרגם יונתן על פסוק (במדבר כה): והמה בוכים פתח אהל מועד - בכין וקורין את שמע, וזה לא עשו אלא כדי להנצל מהרהור של אשה זונה, שהיא קלפה הקודמת לפני, ולכוא להתגלות התורה:

ה ובשפא להתגלות התורה, אזי נעשה מההתגלות נשמות חדשות, כמו שכתוב: למעבד נשמתין ורוחין חדתין בתרתין ובתלתין - היא התורה, שיש בה שלשים ושנים נתיבות החכמה; ובתלתא שבשין - הינו אוריתא תליתאי (שבת פח). נמצא, כשהצדיק מגלה איוה דבר תורה, אזי מוריד נשמתין חדתין לכל אחד מהשומעין התורה לפי בחינתו ותפיסתו. כי התורה יש לה שני פחות: להמית ולהחיות, כמו שאמרו: ושמתם - זכה, נעשית לו סם חיים וכו' (יומא עב; ועין תענית ו), ובתיב (הושע יד): ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם וכו'. כך התורה של הצדיק לכל אחד כפי תפיסתו: יש אדם שנעשה לו נשמה חדשה מהתגלות התורה, ויש אדם שהוא, חס ושלום, להפוך, כמו שכתוב: צדיקים ילכו בהם; הכל לפי הפלי שלו, הינו כפי תפיסתו, תפיסת המחין שלו. דוה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש פראוי, ואזי יכול להבין ולתפס בדבורו של הצדיק. דאיתא בזהר: סלוקא דיסודא עד אפא ואמא (ו), שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מחין. נמצא, כשתקן אות ברית קדש פראוי, אזי המחין שלו בשלמות, ויכול להבין בדבורו של הצדיק. כפי התקון של כל אחד, כך הוא השגתו:

ו וזה הוא כלל גדול, כי מפי עליון לא תצא (ח) כי אם אור פשוט, אך לפי בחינת פלי המקבל את האור, כך נצטטר האור בתוכו; אם הפלי הוא בשלמות, אזי הוא מקבל בבחינת מאורות מלא, ואם, חס ושלום, הפלי אינו בשלמות, אזי הוא

מקבל בבחינת מארת חסר ואו, כמו שפתוב (משלי ג): מארת ה' בבית רשע (ט). וזה הוא: צדיקים ילכו בהם [וכו'], כי אור הפשוט הפא מלעיל, הוא בחינת קמין וסתים (ו), אך לפי בחינת הפלי המקבלים הוא בחינת צירי, שנצטטר האור לפי בחינת הפלי. ועל כן פתיב בכלעם (במדבר כג): הנה ברך לקחתי - בקמין, וברך ולא אשיבנה - בצירי, כי אפלו הלקיחה, שהיא אז בבחינת קמין וסתים, היא בבחינת ברך. ראיה לזה, כי הוא היה רוצה להצטטר לפי בחינת הפלי שלו, שהיא בחינת קללה, ולא היה יכול להשיב ולצטרף ולהצטטר כלל לפי בחינתו. וזה: וברך ולא אשיבנה; ומפני שהיה בשעת לקיחה, הוא בחינת ברך. ומפני מה? לפי שהעיד עליהם הכתוב, שישאל נקראו שבטי יה, כמו (שפראשו) [שפראש רש"י] ו"ל על החנוכי (במדבר כג): שמי מעיד עליהם, שם יה, שהוא בחינת מחין, כמו שמוכא (בגמרא) [במדרש (ט)], שהעכו"ם היו אומרים: אם בגופם היו מושלים וכו'; לפיכך העיד הכתוב עליהם. וזה שפתוב (דברים יא): ראה אנכי נותן לפניכם - דיקא, כי למעלה [הוא] בבחינת קמין, שקמין וסתים, אבל לפניכם למטה נצטטר האור לפי בחינת הפלי. ובשביל זה יען בלעם לבלק להכשילם בדבר ערוה, כדי לקלקל בליהם. וזה שכתבו חכמי הרפואות, שהפרוס רפואה למשגע. וזה הוא: סלוקא דיסודא עד אפא ואמא, הינו בחינת: שמי מעיד עליהם. וזה: בקרב עלי מרעים, תרין רעין דלא מתפרשין (וזהר ויקרא דף ד), הינו המחין. ואכילתם, שנאמר (שיר השירים ח): אכלו רעים; הינו התחזקותם, הוא בשר קדש, הינו: לאכל את בשרי, שהוא בחינת סלוקא דיסודא, הינו תקונו מגיע עד המחין, שהם אפא ואמא. והוא תקון הפללי, שעל ידו: צרי ואיבי לי המה פשלו ונפלו, שהם בחינת שבעים לשונות. וכשישבר התאווה הזאת, ממילא נופלים כל התאווה רעות:

זאת התורה היא לשון רבנו זכרנו לברכה. ואמר, שהיא סוד פגות קדוש, ויתבאר במקום אחר אם ירצה השם (ט). עוד מצאתי מכתב יד קדש של אדונינו מורנו ורבנו, זכרנו לברכה, מענין התורה הזאת בשנוי לשון קצת, והנדר היה קרוע תציו, ומה שנמצא כתוב על הנשאר העתקתי:

וזתו: צפנת פענח דמגליו... שבעים פנים... תורה... סוד אחר, כמו שפתוב (משלי כח): וסוד אחר אל תגל, כמוכא בזהר (בתקונים ת"ל ד' טו כט), כשמפסיק הנקדה מהדל"ת של אחר, והנקדה היא אות ברית, אזי נעשה אחר. הינו, כשמכניס בריתו בזונה, הנקראת מלכות הרשעה, הנקרא אל אחר. אבל מי שמקדש את עצמו מוזאת התאווה, אזי הוא נתקשר במלכות שמים (א'), הנקרא אני, כמו שפתוב: קדשים תהיו פי קדוש אני (ויקרא ט); ובכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, תמצא קדשה (וזהר מקץ דף ד'). אבל מאן דגלי עריין, הכי איהו אתגלי בין אנון עריין, דאנון אלהים אחרים - תקונים (תיקון ט), דף צג. ובשביל [זה] מוכא בזהר (קדושים פד): פד חזי רבי שמעון גשי שפירין, אמר: אל תפנו אל אלילים; כי נאוף היא עריות, אלהים אחרים, מלכות הרשעה. ובשביל זה, סגלה לכטל הרהורי נאוף, לקרא שמע ישראל וברוך שם כבוד וכו', כמוכא על פסוק: ויקרב אל אחיו המדינית וכו' - דף א.

(1) בספר שבילי אמונה, נתיב ד. (1) עיין וזהר משפטים דף ק, ובוהר הרקיע שם, ועיין בבאור האר"ז ק"ח. (ח) איכה ג. (ט) כדאיתא בוהר בכמה מקומות. (1) עיין תיקון ע. (יא) שה"ש רבה פ"ד. (יב) עיין בספר חיי מוהר"ן ש"א שאמר זאת על מאמר בקרוב בסיומן קא.

עלידי התענית, שעלידי התענית מחלישין הארבע יסודות, ונתבטל החמר, בחינות החמר - סכלות, חשך, שכחה, בהמה - ונתגבר ונתעלה בחינות השכל והצורה, האור והזכרון, אדם. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): אגרא דתעניתא צדקתא, כי צדקה רמו לאור, כמו שכתוב (מלאכי א): וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה; והוא התורה, כמו שכתוב בזהר (לך לך דף עו): שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה - דאנון רחיקין מאוריתא; והוא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): זאת התורה - אדם. וזה אותיות אדם: מ"ם סתומה הוא בחינת תענית, שהוא בחינת עולם הבא, דלית בה אכילה ושתיה (תיקון כא); ודלת הוא רמו לארבע יסודין, שגשפלים עלידי התענית, ונתעלה השכל הרמוז באלת, כמו שכתוב (איוב ג): ואאלפך חכמה. וזה שכתוב בזהר (בהקדמה דף יב): נעשה אדם - עלידי התענית נתהוה בחינת אדם. כתיב הכא: נעשה; וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו; מה התם צדקה, אף פאן צדקה. [פרוש, כי בזהר מפרש שם, שעלידי צדקה הוא בדיוקנא דאדם, ולמד שם ממקרא זה: נעשה אדם; כתיב הכא עשיה, וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו וכו', לענין צדקה וכו'. ורפנו ז"ל מביא ראיה מזה לענין תענית, כי צדקה ותענית הם בחינה אחת, כי אגרא דתעניתא צדקתא כנ"ל, ועל-פן מבאר מזה, שעלידי התענית, שהוא בחינת צדקה, נעשין בגדר אדם, שהוא הדעת האמתי של התורה, שהוא בחינת אור ונפש וכו', כי הכנעת החמר והגוף בחינת בהמה וכו', לגבי הנפש, שהוא בחינת אדם, הוא עלידי התענית, שהוא בחינת צדקה כנ"ל]:

ד אכל יש שני בחינות צדקה, כי יש צדקה בחינת לארץ ויש צדקה בארץ-ישראל, וצדקת ארץ-ישראל היא גדולה ולמעלה מצדקת חוץ-לארץ (ב). וכן יש שני בחינות תורה, כי אין דומה התורה היוצאת מהבל שיש בו חטא, להתורה היוצאת מהבל שאין בו חטא (שבת קטו), כי אין הדין נמתק ואין העולם מתקנים, אלא על הכל פה של תינוקות (שם), כמו שכתוב בזהר (בהקדמה דף א): הנצנים נראו בארץ - אלון אבות העולם; עת הזמיר הגיע - פד אתא עדן לקצצא חיבאי מן עלמא; וקול התור נשמע - דא קלא דינוקא דרבאי דלעי באוריתא, כמו שכתוב (שיר-השירים א): תורי זהב; וכתוב (שמות כה): ועשית שנים פרבים זהב. עלידי קלא דינוקא דרבאי נתגלו האבות בעולם להגן. נמצא, כשאתה רוצה שיתגלו עליך האבות בעולם כדי לדחות הדין והחשך, שכחה וסכלות מן העולם, צריך שיהיה לך הבל שאין בו חטא, ועלידי צדקה דארץ-ישראל תכלל עצמך באורא דארץ-ישראל, שהוא בחינות הבל הקדוש, שאין בו חטא.

וזה פרוש (ויקרא כו): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו', פרוש, אימתי יתגלו האבות בעולם, פד הארץ אוקר; עלידי אורא דארץ-ישראל ועלידי הבל שאין בו חטא, שהיא בחינת הבל פיהם של תינוקות, כי כן נתברכו תינוקות, כמו שכתוב (בראשית מח): הוא יברך את הגערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי - שעלידי התינוקות נתגלו האבות להגן. עלידי צדקה דארץ-ישראל יכללו

נמצא, שעקר הנסיון והצורף שמנסין לאדם, אין מנסין אותו אלא בגאוף, שהיא כלולה משבעים אמות, שהיא כלולה מסוד אחר, אל אחר. וכשצועק לאלקים, כמו שכתוב (תהלים מב): פן נפשי תערג אליך; וצועק שבעין קליו, לא פחות, אזי נפתחין לו סודות התורה, דמטמרין מגלין לה, ומוליד נפשין חדתין, כי מוליד תורה, והתורה היא כלולה מנפשות ישראל, ומגלה הפנים של התורה, כי עד עכשו היתה סתומה בקלפין, כי הקלפה קדמה לפרי, ויכול הצדיק להוריש בתורתו שמהדש נשמתין חדתין לכל אחד מאנשי מקרביו המקשרים בתורתו, כמוכא בהזמיר: למעבד נשמתין חדתין בתרמין ובתלתין, הינו בהתורה המתחלת בבית ומסימת בלמד, ובתלתא שבשין, הינו אוריתא תליתאה, הוא עבד נשמתין ורוחין חדתין. והתורה, זכה - נעשה לו סם חיים; לא זכה וכו', כמו שאמרו: ושמתם וכו'; וכמו שכתוב: צדיקים ילכו בם וכו'; לכל אחד ואחד כפי שמקבל. אבל מאתו לא תצא הרעות, כמו שכתוב (איוב א): מפי עליון לא תצא הרעות. והברכה והקללה נעשה אצל האדם כפי הכלי שיש לו, כמו שכתוב: ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה. לפניכם דיקא, כי מלפני הקדוש-ברוך-הוא יוצא אור פשוט, הינו אותיות פשוטים, ולפי האדם פן נעשה הצורף: אם הוא אדם טוב, נעשה צורף של ברכה, ואם לאו - להפך. וזה: לפניכם ברכה וקללה - דיקא, כי לפני ה' עדין אין ציור לצורף הזה, אם הוא ברכה אם לאו. וזה שהתמיה את עצמו בלעם על זה: הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה, ברך בקמין. גם לקחתי משמע ברצונו לקח...:

לו

לשון רפנו זכרוננו לברכה

דרשו יי ועזו פניו תמיד: (תהלים קה)

א כי עקר הבריאה היא בגין דישתמודעין לה (וזהר בא דף מב), כמו שכתוב (ישעיה מב): לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו:

ב וגוף ונפש הם בחינת אדם ובהמה, חמר וצורה, חכמה וסכלות, בחינת אור וחשך, כמו שכתוב (קהלת ב): כיתרון אור מן החשך וכו'; וכמו שאמרו (ר"ל ברכות א): גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה', וכתוב (תהלים קח): אל ה' ויאר לנו, וכתוב (שם פב): לא ידעו ולא יבינו. והם בחינת חיים ומיתה, כמו שכתוב (קהלת ו): החכמה תחיה וכו', וכתוב (איוב ד): ימותו ולא בחכמה (א), וכתוב (איוב א): במחשבים הושיבני וכו'. והם בחינות שכחה וזכרון, כמו שכתוב (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, וכתוב (שם צח): זכר חסדו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב"ב): השוכח דבר אחד ממשנתו, כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר: רק השמר לך ושמר (אח) נפשך מאד פן תשכח. והם בחינת חכמות התורה, שחכמות חיצוניות הם חמר וסכלות ובהינת בהמה, כנגד חכמות התורה:

ג וצריך כל אדם להכניע החמר, הינו בחינות מיתה, בחינת סכלות של הגוף של הארבע יסודות, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף כו): וקח ה' אלקים את האדם - מאן נטל לה, מארבע יסודין דילה, דאפריש לה מתאוה דילהון. וזה נעשה

(א) עין ב"ר פ' כו לא. (ב) עין הלכות צדקה סימן רנא, סעיף ג.

באורא דארץ-ישראל, אור הקדוש, שהוא בחינת הכל שאין בו חטא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): היושב בתענית נקרא חסיד, שנאמר: גומל גפשו איש חסד; כי התענית הוא גמילות חסדים לגפשו, הינו לתורה, כמו שכתוב (תהלים ט): תורת ה' תמימה משיבת נפש. גלל בן נקרא איש חסיד, כי מבטל הדין והחשד, וממשיך חסדים בעולם:

ה וזה פרוש (סנהדרין צג) שלשה תהרות שהזוהר רבי יהודה בן בתירא מנציבין: הזירו בזון ששכח תלמודו מחמת אנסו, והזירו בורידין כרבי יהודה, והזירו בכני עמי הארץ שמהם תצא תורה. פי אלו השלשה בחינות, הם כלם רומזים להתעלות הנפש והשכל והתורה והזכרון. זקן זה, ששכח תלמודו מחמת אנסו, הוא בחינת מיתה וסכלות מחמת שכחה; אבל אנס רחמנא פוטרו (ט), והזוהר רבי יהודה לכבודו, שעלידי הכבוד יתבטל ממנו השכחה, ויתגלה הנפש, הינו זכרון התורה. פי שרש התורה היא כבוד השם יתברך, כמו שכתוב: לכבודי בראתיו וכו'; וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ו): אין כבוד אלא תורה:

ו וזהו: הזירו בורידין כרבי יהודה, פי הדם הוא הנפש שפא בגלגול, וצריך השוחט לכוון להעלות הנפש שבדם. גם עקר חסרון הפרנסה שנתמעט בדורות הללו, אין זה אלא עלידי השוחטים שאינם מהגנים. וזה (אבות פ"ו): אם אין תורה, אין קמה. תורה היא בחינת נפש בנ"ל, עלידי זה אין קמה, הפרנסה נתמעט. ובשביל זה החליף נקרא מאכלת, כמו שכתוב (בראשית כב): ויקח את המאכלת, כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל, פי השוחט הגון הוא מלביש את הנפש שבחי במדבר, הינו בדבור הברכה שהוא מברך, והדבור הוא בחינת שכינה, כמו שכתוב (ח): מלכות - פה. וזה פרוש (ישעיה לד): חרב לה' מלאה דם; כי השכינה נקראת חרב לה' (כמובא בזה"ק ובפרס), והיא בחינת דבור, שהוא בחינת חרב פיפות, לשון פה, כמו שכתוב (תהלים קמט): רוממות אל בגרונם וחרב פיפות וכו'. וכשהנפש באה בתוך חרב לה', בתוך הדבור, בבחינת מיין נוקבין, אזי השכינה מזדווגת עלידי המיין נוקבין שיש לה, בבחינת: חזי כמה פרא קאתינא (זוהר וקרא דף ג). וזה: חרב לה' מלאה דם; מנפשות העולות בה בבחינת מיין נוקבין, ועלידי הזיווג היא מקבלת פרנסה לישראל. וזה פרוש (איכה ה): בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר; הינו כשהשוחט אינו הגון, ואינו מעלה את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וכשעומד עם החליף לשחט את החי, הוא עומד ברוצח נפשות, והחליף שלו הוא חרב המדבר, ואינו חרב לה', שהוא חרב המדבר, ויש צער להנפש החי, שצועקת בקול מר (שיר השירים ה): נפשי יצאה - כשיצאת בשביל להכניס בדברו של הברכה, בבחינת מיין נוקבין, וכשיצאתי, כקשתי ולא מצאתיו, קראתיו ולא ענני - פי אינו שם בשעת הברכה, וחושב מחשבת פגול. עלידי זה מצאני השומרים הפככים בעיר, הפוני פצעוני, נשאו את רידי מעלי - הינו, שפעלה שהיה להנפש בבחינת חי, גם זה לקח ממנה, פי עכשו אין לה מנוח לכף רגלה. אזי לו להשוחט הזה! אזי להנפש,

שהרג את הנפש, ומסר אותה בכף אויביה, ואין להשכינה מיין נוקבין להמשיך טרף לביתה, ועלידי זה: בנפשנו נביא לחמנו - ביגיעה וטרחא גדולה: וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: קשין מזונותיו של אדם פקריעת ים-סוף (פסחים קיא), פי ים-סוף נקרע לשנים-עשר קרעים (פרקי דר"א פ' מב ובתיקון כא), כנגד שתים-עשרה בדיקות הספין (ח) שעלידיהם קשים מזונותיו של אדם וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נח): שלחן דומה למזבח, פי שעור פגימות החליף כשעור פגימות המזבח (חולין יז). גם על השחיטה גימטריא תל"ז, ובעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג) - ראשי-תבות גימטריא תל"ז (עם הארבע תבות), לרמוז חסרון הפרנסה עלידי שוחטים שאינם מהגנים. וזה פרוש (תהלים קיא): טרף נתן ליראיו; פי טרף יש לו שני משמעות: לשון טרפה, כמובא בזהר סוף משפטים (דף קכא); ולשון מזון. לרמוז, כשישראל שומרים את עצמם מטרפה, עלידי זה יש להם פרנסה:

וזה פרוש: מנצפך צופים אמרו (שבת קד). מנצפך הוא בחינת ורידין, בחינת רי"ו דין, וצופים, אלו נביאים, שניקתם מבחינת כרובים, בחינת תינוקות, בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אורא דארץ-ישראל, ששם מקבלין רוח-הקדש, כמובא בזהר (לך דף פה): ויקם יונה לברח תרשישה. ואלו הצופים, הינו אלו שהם בבחינת הכל שאין בו חטא, הם נהירין ב"ורידין", רי"ו דין, כמנצפך, ומעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וממשיכים שפע. והשפע מכנה בשם א"מ"ר, פי מתחלה היא אור, ואחר-כך נעשה מים, ואחר-כך רקיע. וכשממתיקים את המנצפך, ועושים ממנצפך אדני, פי מ"ריו" נעשה צורת אלה, ונעשה אדני. ואדני הוא דבור, הוא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח; ומחבל הזה, הינו אדני, יוצא השפע, ונתחלק לכל אחד לפי בחינתו. וזה פרוש (תהלים סח): אדני יתן אמר המבשרות צבא רב - לכל אחד לפי בחינתו:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין קד): אכלי עמי אכלו לחם אדני לא קראו - רב אמר: אלו הדינים; ושמואל אמר: אלו מלמדי תינוקות. מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי. רב אמר אלו הדינים - הינו רי"ו דין, שאינם מעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, שאין עושים מ"ריו" דין אדני. רמו לשוחטים שאינם מהגנים, שמקלקלים הדינים, הינו רי"ו דין, מנצפך. הדמים, שהם הנפשות, הם חמש אותיות, כנגד חמשה דמים, כידוע. רמו לחמש בחינות שיש לנפש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ז): הני חמשה 'ברכי נפשי' כנגד מי וכו'. ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות - שמקלקלים את ההכל שאין בו חטא. כשדבורו והכלו של השוחט אינו בבחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אורא דארץ-ישראל, עלידי זה: אכלי עמי - הפרנסה נתמעט. פי כשיש להשוחט בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת חרב לה', בחינת צדקה דארץ-ישראל, בחינת נפש, בחינת תורה בנ"ל - גם הנפש, שעולה מהחי להמדבר שלו, גם כן נתעלה בבחינת מעלות אלו הנזכר:

(ג) נדרים כו ע"א. (ד) פתח אליהו. (ה) רא"ש חולין פרק א, סימן כד.

גופה דבר-נש (ח). וכל המלשינות והרעות שדוכרים על אדם בא מרוח סערה, מאחר הדברים הנה, כי הוא בחינת: קץ כל בשר (בראשית ו) - שעושה קץ וסוף לכל בשר. ובני-אדם, שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני-אדם, הם מבחינת קץ כל בשר, כמו שכתוב (איוב כח): קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר (עין בוהר מקץ קצנ) - שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה ט): והרשעים פנים נגרש, כי השקט לא יוכל. וצריך כל אדם לראות לאכפאי סמרא דקין כל בשר תחת הדבור של הקדשה, כמו שכתוב בזהר (ויחי דף רלח, ובוהר בלק דף הו): אסרי לגפן עירה - גפן דא פנסת-ישראל, כמו שכתוב (תהלים ט): ופקד גפן זאת; וכמו שכתוב (בראשית מט): וזאת אשר דבר. וכשהוא בופף את רוחו סערה, דהינו שהוא נוטל ממנו כל הדבורים שגפלו לתוכו, אז: יקם סערה לדממה (תהלים ק):

ג וצריך להעלות את הדבור לשרשו, שהוא הזרוע, שהם חמשי אצבעין שפיר שמאל, שהם חמשה גבורות, שהם בחינת חמשת מוצאות הפה. כי עקר הדבור - על ידי חמשת מוצאות הפה, שהם הגבורות, כמו שכתוב (שם ק): מי ימלל גבורות ה'; שעל ידי גבורות נעשה הדבור, כמו שכתוב (שם קמה): וגבורתך ידברו; וכמו שכתוב (ירמיה כג): הלא כה דברי כאש נאם ה'. והתחלת עליות של הדבור הוא מראשו, הינו מהמבחר, האמת שיש בהדבור, שהוא נקרא ראש. כי יש כמה אמת, כמו שאמרו (פנתרון ז): אמת נעשה עדרים; וכמו שכתוב (תהלים קט): ראש דברך אמת. כי קדם תקונו היה בבחינות (דניאל ח): ותשלך אמת ארצה; ולא היה יכול לדבר שום דבר אמת, מחמת שרוח סערה כלכל אותו, כמו שכתוב (תהלים ק): יעלו שמים ירדו תהומות; וכשמתקנו, אזי אין לו כלבול. וזה בחינות (פסחים א): עקם הכתוב תשע אותיות, שלא להוציא דבר מגנה מפיו. זה רמז, כשרוח סערה שולט, אזי אין ביכלת לדבר בדרך ישר, כי הרוח מכלכל אותו, וצריך לעקם את הדרך:

ד ותקון הדבור הוא על ידי התורה שלומדין בצר לאדם, בעניות ובדחקות, שהוא בחינת לילה*, שאז שלטנותא דקין כל בשר, כמו שכתוב: קץ שם לחשך; וכתיב (בראשית א): ולחשך קרא לילה. וחכמינו זכרונם לברכה אמרו (תנ"ח יב): הלומד תורה בלילה, מושכין עליו חוט של חסד פיו. חסד הוא בחינת פקר דאברהם, כמו שכתוב בזהר (מקץ דף רג ע"א): הפקר אור - דא פקר דאברהם; והאנשים שלחו - אנון מארי דדינין; המה וחמוריהם - אנון וכל סטר מסאבא, וכמו שכתוב (רות ג): שכבי עד הפקר. אזי נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, ואז הדבור יוצא בשיר ושבת והלל

ז וזהו פרוש: הנהרו בכני עסיהארץ; כי זה ידוע, שהנפשות הנקבדות [הנעשקות] בתוך הטקלא, האמור בזהר (סכא משפטים דף קג ובשאר מקומות), בקלפות גנה, וקלפות גנה רוצה שישתקע שם הנפש, אזי היא נותנת אותן בתוך טפת זוגו של עסיהארץ, כדי שיתמנה הנפש ההיא ביותר. נמצא, שבני עסיהארץ הם נפשות יקרות, אלא שהם בצפריים האחוזות בפח (ו). מאין אנו יודעים הדר תפארתם, אלא על ידי תורתם; כשאנו רואים שהם תלמידי-חכמים, בידוע שיש להם נפש יקרה. וכל התורה שהם מגלים, הוא הכל גלוי להשוחט, כי הנפש היא [בחינת תורה] כנ"ל, והתורה שהם מגלים בני עסיהארץ, הם בחינת ניצוצות, ועולה להשכינה בבחינת מיין נוקבין, בבחינת: חיו במאי פרא קאתינא. ובשביל זה צריך לכבדם, כי על ידי הכבוד יתגלה ביותר התורה מהתעלמותה, הינו הנפש. כי שרש הכל הוא הכבוד, כמו שכתוב: לכבודי בראתיו וכו'; והנפש משתוקקת להכלל בו בשרשו. וזה: הנהרו בכני עסיהארץ - לכבדם, כדי שישתוקק התורה, שהיא הנפש, להכלל בשרשו, שהוא הכבוד, ועל ידי זה: מהם תצא תורה: וזה פרוש: דרשו ה'. על ידי איזה חכמה תוכל לדרש אותה? הדר מפרש: ועזו - הינו על ידי התורה, ולא על ידי חכמות אחרים, שהם סכלות וחשך פנגד חכמות התורה. ועל ידי מה תזכה לחכמות התורה? בקשו פניו תמיד - על ידי צדקה של ארץ-ישראל, כמובא במדרש (בראשית רבה פ' מו, קהלת רבה סדר א): אין בקשת-פנים אלא צדקה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יהלך; ואין תמיד אלא ארץ-ישראל (שחר טוב תהלים קה, ועין ראשית חכמה שער התשובה, פ' ו), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה:

לח

לשון רבנו זכרוננו לברכה

מרכבת פרעה וחילו ירה בים וכו': (שמות טו)

א כי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם ותבדק; והסימן של דבקות הוא תפלין, כי תפלין הם סימן על הדבקות (ס):

ב ואי אפשר לבוא לבחינת תפלין אלא שיעלה את הדבור ויתקנהו. כי הדבור, שהוא רוח פיו של הקדוש-ברוך הוא, שהוא בחינת: מלכות - פה (ו), הוא בחינת ים, שכל הנחלים הולכים לתוכו, כמו שכתוב (קהלת א): כל הנחלים הולכים אל הים (ו); והוא בחינת אדני, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח. וכשפונמין הדבור, שהוא אדני, אז על ידי הפנים נעשה מרוח פיו רוח סערה, כי כ"ז אותיות, כל אחד כולל מעשרה, גימטריא ר"ע. ונעשה מבחינת הדבור, הינו מבחינת אדני ר"ע אותיות, סערה; ס"ה הוא אדני, ור"ע אותיות. וזה בחינת (תהלים קמה): רוח סערה עושה דברו - שעושים ומתקנים את הדבור ומעלים אותו מבחינת רוח סערה. ורוח סערה הנה הוא מקטרג הגדול, שממנו באים כל הקטרוגים והנסיונות, והוא אחר הדברים, שהוא יונק מהדבור, כשמוצא פתח לינק, הינו: לפתח חטאת (בראשית ד); וכתיב (מכה ז): שמור פתחי פיה וכו'; וכמו שכתוב בזהר (וידא דף קטז): ויהי אחר הדברים והאלקים נסה את אברהם, והוא מסער

(1) קהלת ט. (2) עין חרשי אנדות ברכות דף ו, ד"ה מנין שהקב"ה מניח תפלין. (3) פתח אליהו. (4) עין תיקון יא מתיקונים אחרונים. (5) עין תיקון יח (דף לה ע"ב).

להקדוש־ברוך־הוא, כמו שכתוב (תהלים פג): אלקים אל דמי לך; וכמו שכתוב (שם ל): למען יזמרך כבוד ולא ידם; ואז בן יחד בוכבי בקר וכו' (איוב לח). וזהו (תהלים קכב): עומדות היו רגלינו; פי הדבור נקרא רגל, כמו שכתוב (ישעיה כא): צדק יקראהו לרגלו; וכמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון. בשעריך ירושלם - עלידי התורה, כפרוש רש"י (הוא מדברי ר"ל מכות י):

ה ובשמעלה את הדבור לשרשו, הינו לגבורות, ומתחיל לדבר בינו לבין קונו בשלהבת הגבורות, ומעורר את עצמו לעבודת השם ותפלה, אזי נכנס אור שרש של הגבורות, הינו חמימות הלב*. כי שרש

הגבורות הם בלב, כמו שכתוב (תהלים לב): חם לבי בקרבי בהגיגי וכו', ושם שרש אמתי של האמת של הדבור, כמו שכתוב (שם טו):

ודובר אמת בלבבו, ומתחיל לדבר בחמימות שבלב, דבר אמת שבלב. וכשמדבר בינו לבין קונו דברי אמת שבלבו, בהתעוררות בתשובה, ורואה פחיתותו וגדלת הבורא, כי עד עכשו השליך חפאתיו אחר כתפיו ולא עין בהם, ועכשו פשידע אותם, אזי נכנס בו בוישה גדולה על גדל פשעיו, כנגד רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין (י"א שבכאן צריכון להעתיק התנה השלישית, וכן הוא בכת"י, והכל עולה בקנה אחד, וע' פ"ח). והבושה הזאת עדין איננה בפעל, הינו שהבושה הוא בפנימייות, ואין מתגלה על פניו, כמו שכתוב (תהלים טו): פסתה כלמה פני; כי זאת הבושה היא קדם התשובה. וזה ידוע, אין דומה בן פפר לבן פרך; כל מה שמקרב ביותר אל המלך, בשתו גדול, וכל מה שידע ביותר בכבוד המלך, הוא בוש יותר מהמלך. וקדם התשובה עדין ידיעתו בקטנות, עלידידות בשתו אינו בפעל על פניו, כי חפאתיו מטממין שכלו וידיעתו, עלידי רוח־שטות שבקרב, כמו

שאמרו (סוטה ג): אין אדם עובר עברה וכו'*. אבל אחר־כך, בשעושה תשובה ומסיר ממנו

הטפשות, ונתוסף בו שכלו - אזי הוא מתבייש ביותר, ונתגלה הבושה על פניו. והבושה הזאת הוא בחינת אור התפלין, *שנתגלה על פניו במצחו, ועקר התגלות הבושה היא במצח, כמו שכתוב (ירמיה א): ומצח אשה זונה היה לך, מאנת הכלם. וזה פרוש (משלי ב): אז תבין יראת ה', כמוכא בזהר הקדוש (בהקדמת התקונים דף טו):

תפלין הם בחינת אמא על ברא, ואם לבינה תקרא (משלי ב). וזה פרוש: אז תבין; הינו עלידי בינה יתרה שיהיה בהכרת הבורא, עלידידות; יראת ה', הינו בחינת תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך - אלו תפלין. כי היראה הוא הבושה, כמו שכתוב (נדרים ט): יראת ה' על פניכם - זה הבושה, שהיא על הפנים, הינו בחינת תפלין עלידי בינה, שהיא אמא על ברא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יא): תפלין נקראין פאר, שנאמר: פארך חבוש עליך. ופאר הוא פלליות הגונון, כי ההתפארות - עלידי פלליות הגונון, כמו שכתוב (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר (ח); כי הם פלולין מגונון סגיאין. וזה שאנו רואים, בשאדם מתבייש געשה כמה גונון. וזהו יכולים אנו להבין, אם יש לאדם יראת־שמים, הינו בושה, לאחר תקון החטא, כשאנו מסתפלין על פניו, ונופל עלינו יראה ובושה, הינו שנמשך עלינו דעת בגדלת הבורא ותפלה שמו. וזה פרוש: אז תבין יראת ה', פרוש, בזה תבין שיש לו יראת ה'. ודעת אלקים תמצא, הינו כשימצא גם לך דעה בגדלת הבורא, הינו בושה ויראה. וזה בחינת: וראו כל עמי הארץ וכו' ויראו ממך; הינו שנמשך עליהם גם־כן יראה:

ו ומושה זכה לאור התפלין, כמו שכתוב בזהר (בהשגחה בראשית רסב): ויתנצלו את עדים - דא תפלין, ומושה יקח את האהל - שלקה אותן האורות, מלשון (איוב כב): בהלו נרו עלי ראשי עיין בזהר בראשית דף נב: כי תשא דף קצד). וזהו (שמות לד): כי קרן עור פניו; על־שם: קרן אחת היה לו במצחו (חולין ט). זה בחינת תפלין, שהוא במצח, ועלידידות; ויראו מגשת אליו; כי האיר עליהם היראה, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' וכו'.

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יב): העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו מיד; כי העברה מכניס פאדם רוח־שטות, ועלידי בושה מחזיר המחין, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' כנ"ל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים ט): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני; כי אדם הראשון פגם בבחינת תפלין, שהם בחינת עץ החיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו (י); ודבק את עצמו באילנא דמותא, ועלידידות; ויגרש אותו מגן־עדן (בראשית ג), כי עזות־פנים לגיהנם (אבות פ"ח); וכד תב בתיובתא כתיב (שם): ויעש להם פתנות עור - דא תפלין (כמובא בחיקונים, תיקון סט, דף קח):

וזה פרוש (חולין ט): שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו; כי עלידי הקרבן, הינו עלידי התשובה, וזה לבחינת תפלין, שהוא בחינת קרון עור הפנים:

ובין, שהיה מזהמת הנחש (י), כתיב בה (בראשית ד): למה נפלו פניך; שהוא בחינת אור התפלין, שהוא קרון עור הפנים. וקין הביא מפסלת (ח), שראה חוב לכל אחד. ואיתא (במדרש תנחומא פ' בראשית): וישם לקין אות - שזרח לו קרן, הינו כנ"ל. וזה שכתוב בקין (שם): וישב בארץ נוד קדמת עדן. פרוש, שלא זכה לעדן, עלידי שפגם באור התפלין. וזה קדמת, ראשי־תבות: קרן־קפתא ד'לא מ'נח ת'פלין (ט):

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית י): מי שיש בו עזות, בידוע שנכשל באשת איש; כי קין עמד על האומתו של הבל, כמו שכתוב (שם): ויהי בהיותם בשדה (י). וישראל, שעמדו על הר סיני, פסקה זממתן, הינו זממת הנחש; ועפ"ם, שלא עמדו, לא פסקה זממתן (שבת קמו).

(ה) וזה יתרו דף צ ע"ב. (ו) עיין מנחות דף מד. (ז) תיקון סט. (ח) ב"ר פרשה כב. (ט) עיין ר"ה דף י. (י) תיקון סט.

התפלין כנ"ל, והתפלה נקרא עמוד, על־שם (תהלים קו): ויעמוד פינחס. ועמודים - בחינת תפלה, על המים - הינו על הלב, כמו שכתוב (איכה ב): שכי כמים לבך נכח פני ה'. ומים על החרים - זו בחינת תורה, שעל־ידיה נתעורר חסד אברהם, כי החרים זו תורה, שהוא מרומם, כמו שכתוב (משלי ח): כי מלכים ימלכו. גם אברהם נקרא הר, כמו שכתוב (בראשית יט): הרה המלט (ט). וחרים על הרוח - הינו רוח פיו של הקדוש־ברוך־הוא, הינו בחינת דבור, שעל־ידי התורה־חסד נתעלה הדבור כנ"ל, כמו שכתוב: שכבי עד הפקר. ורוח על סערה - הינו שפחית קץ כל בשר, הוא בחינת אחר הדברים, הוא יונק מהדבור, ונעשה רוח סערה כנ"ל. וסערה על ורועו של הקדוש־ברוך־הוא - כי הפירות צריכין לקץ כל בשר, כמו שכתוב: והנה טוב מאד - דא מלאך־המנות (ב"ר פ"ט), והשתלשלותם מגבורות עלאין, כי הוא טוב מאד. והו שפסעה בורעו. ורוע אלו חמשה גבורות, שמשם חיותו עד זמן בלע המנות לנצח (ישעיה כה):

וזה פרוש: מרכבת פּרעה וחילו - הינו בחינת תפלין, כמוכא בזהר (ישעיה דף ר"ג), שפרעה היא אמא, דכל גהירין אתפרעין ואתגלין מנה. ותפלין נקרא מרכבות, כמו שכתוב (דברים ל): רוכב שמים. ושמים, אש ומים, בחינת גונין, כי תפלין הם גהירין מאמא עלאה. ועל־ידי מה תזכה לבחינת תפלין? - ירה בים. ירה, הם הגבורות (פרוש: "ירה" עם הכולל גימטריא גבורה); בים, הוא בחינת דבור, ששתקשר ותעלה את הדבור לשרשה. ועל־ידי מה תוכל להעלות את הדבור לשרשה? על־ידי למוד התורה בלילה, שעל־ידי למוד הנה נמשך חוט של חסד, ואז: הפקר אור וכו'; ואז הדבור עולה ונעשה בת אברהם, כמו שאמרו (ב"ר טו): בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. בים גימטריא כבל. וזה: ומבחר שלשיו טבעו בים; התורה נקרא אורייתא תליתאי (שבת פח), ומבחר דא אברהם, כמו שכתוב (נחמיה ט): אשר בחרת באברהם. פרוש, על־ידי התורה, שעל־ידיה נתעורר מדת אברהם, על־ידיה נתתקן הדבור, וקץ כל בשר יטבע בנקבא דתהומא רבא. וזו: טבעו בים סוף - סוף הוא בחינת קץ כל בשר, שהוא דבוק בים הדבור, וטבע בנקבא דתהומא רבא, על־ידי בקר דאברהם, שנתעורר על־ידי התורה כנ"ל:

(ואת התורה היא סוד פנונת תפלין, כמבאר שם בתוך דברי התורה הזאת, וכנרשם מן הצד בהנה איד כל פנונת תפלין בלולין שם, והדברים מוכנים למושפילים. ועדין צריכין באור רחב לבאר הדבר היטב, ואם יהיה אלקים עמדי, יתבאר הדבר במקום אחר בעזרת השם יתברך:

ודע, ששמעתי מפיו הקדוש, שחשב כמה וכמה תורות, ואמר, שכלם הם סוד פנונת תפלין, דהינו התורה "בחצצרות וקול שופר" ו"אנכי ה' אלקיך" ו"קרא את יהושע וכו'", ו"התורה מי האיש החפץ חיים", ו"אתם תהיו לי ממלכת כהנים", "אשרי העם - זרקא", ו"התורה הזאת: "מרכבת פּרעה וכו'", ועוד כמה וכמה תורות גדולות, שאיני זוכר עתה לפרטם, ואמר, שכלם הם סוד פנונת תפלין. אשרי הזוכה להשיגם):

וזה: בידוע שלא עמדו רגלי אבותינו; רגלי דיקא, כי אין להם רגלים, כמו שכתוב (בראשית א): על גהנד תלך. וזה שכתוב (בזהר): וישם ה' לקון אות; [פרש רש"י]: החזיר מוראו עליהם, כמו שכתוב: וראו כל עמי הארץ; כמו שכתוב [בזהר]: פד תב בתיבתא, וישם ה' לקון אות (תיקון סט, דף קח):

זוה שספר התנא (בכורות נו): ארו נפל במקומנו, ועברו עליו ששה־עשר קרנות על חדו. כי ידוע, שהצדיק שעובד את השם בדבקות גדול ובשכל גדול, כשנזפל לאיזה מדרגה פחותה ממנה, אף־על־פי שזאת המדרגה שהוא עכשו בה, גם היא מדרגה גדולה לערך שאר הצדיקים, אבל מחמת שלפי ערכו הוי לה גפילה, הוא מתבייש בזה המדרגה, כאלו חטא איזה חטא, ועושה תשובה על זה כאלו חטא, וכא על־ידיה לבושה גדולה, הינו בחינת תפלין, בחינת: אז תבין יראת ה'; וכא לבחינת ידיעה חדשה והפרה. ועקר הארת התפלין באים על־ידי הלוחות, כמוכא (בוהר בראשית וכו תשא ה"ג): כשאמרו ישראל נעשה ונשמע, וכו לחגירת זינא עלאה. ומשה זכה לקרון עור פנים מאור הלוחות, כי הם המחין בעצמן, כי על־ידי חדוד השכל בתורה נתחדדו המחין, ונתוסף בו הפרה ומתבייש ביותר. והלוחות הם שרש התורה, ונקראים י"ו, על־שם עשרת הדברות, וארפן ואו ורחפן ואו (כ"ב י"ג), והצדיק נקרא ארו בלבנון (כ"א). וזה שספר התנא בשבחו של הצדיק, שהיה צדיק בדורו, ונפל במקומנו, כי בודאי מדרגת התנא היתה גם־כן גדולה, אבל לפי ערך הצדיק היתה גפילה. ועברו - לשון התגלות, כמו שכתוב (שמות יט): ועבר ה' לנגף את מצרים; ותרגם אונקלוס: ואתגלי. י"ו קרנות על חדו - הינו על־ידי חדוד שכלו וחדוש שכלו, שקבל על־ידי התורה שנקרא י"ו כנ"ל, נתגלה קרון עור הפנים, הינו בושה, בחינת תפלין. גם הקדוש־ברוך־הוא נקרא מקומו של עולם (ט), וזה פרוש: נפל במקומנו; שנפל להשגות אלקות לפי השגתנו, הגם שגם השגתנו גדולה, אבל לפי ערכו הוי לה גפילה, ששכב בתשובה ומתבייש בהשגתנו. וזה פרוש: בראשית - ירא בשת (ט), כי היראה הוא הבושה. תמן ראשי תמן בת, אלה ראשי בית אבותם (שמות ו), הינו תלת גונין דעינא בתעין (ט), רמו מקום התפלין, ולטוטפות בין עיניך (שם יג), ותלת גונין דעינא ובתעין, הם ארבע פרשיות. וזה פרוש: אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי (ישעיה נח). כי שבת - בחינת בושה, רגלך - בתחלה צריך לתקן הדבור, הנקרא רגל. ואידך תתקן הדבור? עשות חפצך ביום קדשי. כי זהמת הנחש גרם שלשים ותשע קללות (ט), שלשים ותשע מלאכות, וצריך כל אדם להמשיך קדשת שבת, לקדש ימי החל, כדאיתא במכילתא: זכור את יום השבת - זכרהו מאחד בשבת; ולפי הקדשה שמקדש ימי החל, כן נדחה זהמת הנחש, קץ כל בשר, שהוא בחינת רוח סערה, ועל־ידיה עולה הדבור. וזה פרוש: עשות חפצך - כשאתה עושה חפצך, הינו בימי החל, ביום קדשי - ידמה כאלו עכשו יום קדשי. הינו, שתמשיך מקדשת שבת על ימי החל, ותקדישם משלשים ותשע מלאכות. וזה (תנינה יב): תניא רבי יוסי אומר: אזי להם לבריות, רואים ואינם יודעים מה רואים, הארץ עומדת על עמודים - הינו בינה, ארץ החיים, שממנה תוצאות

(יא) כמ"ש (תהלים צב) צדיק כחמר יפרח כארו בלבנון ישנה. (יב) ב"ר סח. (יג) תקני וזר תיקון ז. (יד) תיקון ד. (טו) תיקון סד. (טז) ב"ר פ"ג, מוכא בפרש"י שם.

לט

לשון רבנו זכרנו לברכה

ונתתי עשב בשדה לבהמתך (דברים יא). **עשב** - ראשיתבות: עושה שלום ב'מרומו'. בשדה, לשון שדוד ושכירה. בשאדם מרגיש איזה רעבון, שמתגבר עליו תאות אכילה, ידע שיש לו שונאים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (א): השם גבולך שלום (תהלים קמו), ומי שיש לו רשעים מלמטה, בידוע שיש לו רשעים מלמעלה (פנתרין קג). ככן צריך לשדד ולשפר הבהמיות שלו המתאוה לאכל, כי עקר הרעבון הוא לבהמיות. גם אמרו במדרש (בראשית פ' טז): בא זדון ויבא קלון - דא קלונא של רעב, כמו שכתוב (יחזקאל לו): אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים. נמצא, המחלקת, הינו מה שמחרפין לאדם, בא על-ידי זה בחינת רעב, ורעב הזה, הינו בחינת מחלקת, בחינת חרפה, הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית לד): כי חרפה היא לנו. והערלה הם שלש קלפות, המסבבים הברית-שלום, וכשמשרפין את הערלה, אזי נתגלה ברית-שלום, וכשיש שלום למטה, יש לו שלום למעלה במרומו, וכשיש שלום למעלה, אזי נתגלה ונתרבה שבע גדול בעולם, כמו שכתוב גבי יוסף (שם טז): תן זרע ונתיה. פרוש אחר: ונתתי עשב - רמו לבנים, כמו שכתוב (איוב ה): וצאצאיו בעשב הארץ. בשדה לבהמתך - הינו: אימתי יהיה לך בנים חיים וקמים? בשיהיה זונגך בקרשה, ותשבר נפש המתאוה שלך, הינו נפש הבהמיות, וידמה לך באלו בפאך שד (דברים כז). וזה: בשדה - לשון שד, על-ידיה יהיו לך בני קימא, כי מיתת הבנים זה מחמת גשמות העשוקים בטקלא, בידוע (ב). כי הטקלא, הינו קלפות נגה, היא קרובה אל הנפש הבהמיות, כמובא במשנת חסידים במסכת ההרבה. גם צריך שיהא עקר זונגך בליל-שבת, שאז נכללת בקדשה, ויתפרדו ממנה כל פועלי און. וזה: ואכלת ושבעת - זה רמו על שבת, שאז השביעה, שממנו נתברכין ששת ימים:

מ

לשון רבנו זכרנו לברכה

איתא בעשרה מאמרות: "אלה מסעי בני ישראל - בשביל שחטאו באלה אלקיך ישראל, בשביל זה יסעו בני ישראל". נמצא, כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה-זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה, שיכול הקדוש-ברוך-הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה. נמצא, כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת עבודה-זרה. וזה שכתוב בעבודה-זרה (ישעיה ל): צא האמר לו. צא, זה בחינת נסיעה ומלטול. גם על-ידי טלטול מתקן את הטלטול שגם, בביכול, למעלה, כמו שכתוב (שם כח): והמסכה צרה פהתכנס. גם על-ידי עבודה-זרה נמנע המטר, כמו שכתוב (דברים יא): ועבדתם אלהים אחרים וכו' ולא יהיה מטר. וכשארין מטר, אין שבע, וכשארין שבע, אין שלום, כמו שכתוב (תהלים עב): ישאו הרים שלום לעם, כמו שפרש רש"י, וכשארין שלום, אזי אין איש עוזר לחברו, וכל אחד צריך לנסע

(א) עין ב"מ דף נט. (ב) עין זוהר משפטים ק"ג ע"א.

ולמלטל ממקום למקום בשביל פרנסתו. גם הגלות בא על בטול תורה, כמו שכתוב (ישעיה ה): גלה עמי מבלי דעת. ועל-ידי עבודה-זרה בא עצירת גשמים, וכשארין קמח, אין תורה (אבות פרק ג):

מא

לשון רבנו זכרנו לברכה

רקודין הנה איתא בעי-חיים, דף כב: הפרפים, הינו הרגליו, הם נצח הוד, והם עוקבין. ועקב גימטריא שתי פעמים אלקים, שהם דינים, שיש שם אחיזה לחיצונים, בידוע. והפעלה להכריח החיצונים משם, שימשיך לתוך הפרפים הגבורות משרש הבינה, וכשממשיך שרש הגבורות מבינה, אז החיצונים בורחים משם, והוא לוקח הבורה והברכה, שזה בחינת פרפים. ושרש הגבורות נקרא יין, בידוע, וזה יין המשמח. וזה שכתוב בעקב, בשראה שהוא בחינת פרפים במקום דין, כי שתי פעמים אלקים עם עשר אותיות גימטריא יעקב, אזי המשיך שרש הגבורות, בחינת יין המשמח, כמו שכתוב (בראשית כז): ויבא לו יין וישת - שרש של הברכה. נמצא על-ידי רקודין, ששוחתה יין המשמח, שהם שרש הגבורות שבבינה, ונמשכין למטה בתוך הרגליו, הינו שמרקד, בזה מגרש החיצונים משם. וזאת התלהבות של הרקוד, והוא אשה ריח ניחוח לה' (במדבר כח); אבל מי שמרקד בהתלהבות היצר, זה נקרא חטא של נדב ואביהוא, שכתוב בהם (ויקרא י): ויקריבו אש זרה. נדב ואביהוא הם נצח והוד, והתלהבות שבקדשה נקרא יין המשמח, שעל-ידו נמתקים הגבורות, ואש זרה נקרא יין המשמח, התלהבות היצר, ושם יש, חס ושלום, אחיזה להחיצונים, אשר לא צוה אותם. וזה גם-כן פדיון נפש, כי הממון נקרא עמודים, כמו שכתוב (דברים יא): ואת היקום אשר פרגליהם (פסחים קט). וכשהצדיק העושה הפדיון מניח ידיו על הממון, יכון כי יש יד הגדולה וכו', והינו שלש ידות, ושלש פעמים יד גימטריא מ"ב. ושם מ"ב יש בו שבעה שמות, וכל שם יש בו ו' אותיות, ויכון להמשיך אליו הווי, הינו השבעה שמות, שיש בכל אחד ו' אותיות, להמשיך אותן לתוך הממון הנקרא עמודים, ואז נקרא: ווי העמודים. ואלו עמודים, הינו רגליו, הינו עקבים, הם בחינת דין, כי שתי פעמים אלקים גימטריא יעקב, ויש שם אחיזה להחיצונים. ואין דין נמתק אלא בשרשו, ושרש הדינים בבינה, כמו שכתוב (זוהר ויקרא דף י'): בינה דינין מתערין מנה, אני בינה לי גבורה (משל ח). ושם מ"ב בבינה. נמצא, כשממשיך שם מ"ב לתוך עמודים, אזי הדינין נמתקין בשרשם. וזה פרוש (שמות כז): ווי העמודים וחשקיהם כסף; פרוש על-ידי חשיקה והתחברות ווי עם עמודים נעשה כסף, חסד, שנמתקין הדינין: עי-חיים פרק יג (היכל הכתרים שער א"א): שם מ"ב בבינה. ואלו המ"ב הם ש"ע גהורין המאירין, ועם ח' חורתא גימטריא בשלום. שם בפרק יד: גימטריא חשמל - מלבוש, שזה החשמל שומר בנדים עליונים מ"עש" של קלפה, כמו שכתוב (ישע' נא): כבגד יאכלם עש. וזה (יומא עא): הרוצה לנשך יין על-גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמיד-חכמים. לנשך, הינו מלוכה

שעובדיו לאנהרא בהון מטרונותא, ולמפשמ מנה לבושין דקדרונותא דפשמין, ולקשמא בלבושין דגונין דהירין דרזין דאוריתא, מה פתיב בה: וראיתיה לזכר ברית עולם, דאור רז אתקרו, ובההיא זמנא סלק מנה רגזא דבריה, וחמת המלך שככה. גם מי שעושה לבוש נאה לצדיק, על־ידיה נמתק הדינים. גם זה בחינות תקיעות, כי תקיעה שכרים תרועה, הם האבות אברהם יצחק יעקב, וסימנך "קשת", הינו תקיעה וכו' (וזה פ' פנחס דף רלג). וזהו פרוש (איוב כב): והיה שדי בצרדי, כי שם שדי הם האבות (וזה שם רלא), כי ש' תלת ענפי האילן, שהם האבות, והם שלשה שמות היחוד: ה', אלקינו, ה' שהם י"ד אותיות, והם י"ד של שדי. וראשייתבות של אברהם יצחק יעקב, הם הראשייתבות של ל' אלקינו ל'. אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם (תהלים יט), זה בחינת קשת, וקול תלת גונין דקשת:

מג

לשון רבנו זכרנו לברכה

דע, כי הדבורים של הרשע שהוא פר-דעת מולידים נאוף פהשומע, כי היווגים נמשכים מהדעת, כמו שכתוב (בראשית ד): והאדם ידע את חוה אשתו; וכתוב (במדבר לא): כל אשה ידעת איש. אך יש שני מיני זיווגים, הינו זיווג דקדושה, הוא התקשרות לצדיקים ואל התורה ואל השם יתברך, זה נמשך מדעת דקדושה; וזיווגים של עברה נמשכים מדעת דקלפה. והדבור הוא התגלות הדעת, כי אין יודעים מה שבדעת אלא על־ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים יט): ולילה ללילה יחיה דעת. יחיה מלשון דבור, שהדבור מדבר מה שבדעת. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הכלים, מוליד אורים ארסיים של נאוף, והשומע ממנו הדבורים ונושם נשימות, מכנים בגופו אלו האורים. ולפיכך בבלעם, שהוא בחינות דעת דקלפה, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ספרי פ' וזאת הברכה, ובזהר שמות דף כא, בלק דף קצג) על פסוק: לא קם כמשה וכו' - בישאל לא קם, אבל באמות קם, ומנו בלעם. כי משה הוא דעת, ולזה נקרא דורו דור דעה (ויק' פ"ט), ולכך בשגטלו מואב עצה ממדין, אמרו להם: אין פחו אלא בפה, כי הפה הוא התגלות הדעת. אמר מואב: אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפה (ט), כי הוא גם־כן דעת דקלפה, כמו שכתוב (קהלת ו): את זה לעמת זה עשה אלקים. וזה שכתוב (במדבר כד): וידע דעת עליו; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו), שידע מתי הקדוש־ברוך־הוא פועם, כי כשהדעת אינו בישוב, אזי יש פעם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים כו): כל הפועם, חכמתו מסתלקת ממנו. ולפיכך בשפעם משה רבנו, עליו השלום, על אנשי הצבא בשבאו ממדין, נסתלק ממנו הדעת, והצרך אלעזר לומר הלכות טבילות פלים. וכשהדעת שלם, אזי אין פעם, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה. ובלעם היה מסתפל בדעת דקלפה, שהוא מותרות של דעת עליון, וכשמשתנה, ידע שהקדוש־ברוך־הוא בכעס. נמצא, שבלעם הוא דעת דקלפה, ועל־ידי דבוריו הוליד אורים ארסיים של נאוף. לזה בשבאו

וממשלה, כמו שכתוב (תהלים ב): ואני נסכתי מלפי וכו'. יין, זה בחינת בינה, שרש הבכורה, יין המשמח. מזבח, זה בחינת דינים. תלמיד־חכמים, הם בחינת נצח הוד. וזהו פרושו: הרוצה להמליך ולהמשיך ולהמתיק הדינים על־ידי שרשם, שהוא יין המשמח, מה יעשה? עצה (סוכה) על זה: ימלא גרונו, על־ידי רקודין או על־ידי פדיון, כמו שמוכא לעיל. גם על־ידי מלוי גרונו נמתק הדינים.

וזה פרוש (סוף ברכות): תלמיד־חכמים מרבים שלום בעולם, שעל־ידם נמשך שם של מ"ב, שהם ש"ע נהרין, ועם ח' חורתא גימטריא בשלום. ותלמיד־חכמים נקראים נצח הוד־רגליו, כמו שמוכא במדרש (ט): שוקיו עמודי שש - הם תלמיד־חכמים. וגם מזבח נקרא רגליו, כמו שכתוב (תהלים ה): זבחו זבחי צדק; וכמו שכתוב (שם פב): צדק לפניו יהלך. וזה פרוש (שם ט): יתן לך כלבבך; ואימתי? באשר: וכל עצתך ימלא - על־ידי מלוי גרונו של תלמיד־חכמים, כי תלמיד־חכמים נקראים עצות, כמו שכתוב (אבות פ"ו): ונהנין ממנו עצה ותושיה; וכמו שכתוב (שם ט): עצת ה' לעולם תעמד; שהם עמודי עולם, וכמו שכתוב (ישעיה ד): ה' צבאות יעץ. ה' צבאות הם נצח והוד:

מב

לשון רבנו זכרנו לברכה

וירא בצר להם בשמעו את רנתם וכו' (תהלים ק)

הנה על־ידי גנינה נמתקין הדינים, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פנחס רטו): הקשת היא השכינה, ותלת גונין דקשת הם האבות, והם לבושין דשכינתא, וכשהיא מתלבשת בלבושין דנהירין, אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם, אזי: וחמת המלך שככה. משל למלך, שפעם על בנו, וכשהמלך רואה המלכה בלבושין דנהירין, אזי מרחם על בנו. ואותיות התפלה היא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח - שהדבור הוא שם אדני, ונקרא קשת, כמו שפרש רש"י (בראשית מח): בחרבי ובקשתי - לשון תפלה. וקול הנגינה הם תלת גונין דקשת, שיש בקול אש, מים, רוח, שהם שלשה אבות, שהאבות הם שלשה גונין דנהירין, שבהם וראיתיה לזכר וכו'. נמצא מי שמנגן אותיות התפלה, וקול הנגינה הם בזכות ובכירות גדול, אזי מלביש את השכינה, הינו האותיות, בלבושין דנהירין, וקדשא בריך הוא רואה אותה, אזי: וחמת המלך שככה. וזהו שפרש רש"י: בשמעו את רנתם, בזכות אבות, הינו כשהנגינה, שהם תלת גונין דקשת כנ"ל, בבכירות ובזכות גדול. כי התלת גונין הם האבות כנ"ל, והם לבושין דשכינתא, וכשהלבושין נהירין בזכות ובכירות, נקרא זכות האבות. אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם, אזי: וינחם רב חסדיו, הינו: וחמת המלך שככה, ונמתק הדינים. גם על־ידי אמונת חכמים, שמאמין שכל דבריהם ומעשיהם אינו פשוט, ויש בהם רזין, על־ידיכן מלביש את הקשת בלבושין דנהירין, אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם. כי הצדיק הוא בחינת קשת, כמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי יהושע בן לוי: הנראה קשת בימך וכו' (כתובות עו). ואותא בזהר הקדוש (פ' פנחס דף רטו): מי

(א) עיין תרגום. (א) כמובא בפירושו רש"י בפרשת בלק.

לקוטי

מה שמכין כף אל כף מד

מוֹתֵר"ן

ממלחמת מדין, נאמר (במדבר לא): ויקצף משה על פקודי החיל, ויאמר החייתם כל נקבה, הן הנה היו בדבר בלעם. בדבר דיקא, כי על-ידי דבריו, שהוא התגלות הדעת שלו, הוליד נאוף במדין. ולפיכך כשבאו ממלחמות מדין כתיב (שם): ויקרבו אל משה (ראשי) הפקדים וכו' ויאמרו ונקרב את קרבן ה' וכו' לכפר על נפשתינו לפני ה'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת סד), שפך אמרו: אף-על-פי שמדי עברה יצאנו, מידי הרהור לא יצאנו:

מד

לשון רבנו זכרוננו לברכה

מה שמכין כף אל כף בשעת התפלה - פי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בראשית רבה פ"א): למה התחילה התורה מבראשית? פי העבו"ם יאמרו לנו: גזלנים אתם, שכבשתם ארץ שבעה עממין; בשביל זה: כח מעשיו הגיד לעמו - שהגיד, שכל העולמות הכל מעשי ידיו, ולמי שהקדוש-ברוך-הוא רוצה הוא נותן. וזה: לתת להם נחלת גוים; כי בידו הכל. וכל הדברים נקראים כח מעשיו, כנגד כ"ח אתון דעבדא דבראשית, כנגד כ"ח פרקין דידים. וזה ידוע, כי אורא דארץ עממין היא טמאה (ס), ואורא דארץ-ישראל הוא קדוש וטהור, כי הוציא הקדוש-ברוך-הוא מתחת יד העבו"ם ונתן לנו; אבל ארץ עמים, שהיא חויץ-לארץ, שם אור טמא. וכשאנו מחאן כף אל כף, בזה נתעורר כ"ח אתון דבראשית, כח מעשיו, ונמצא שפידו לתת לנו נחלת גוים, כי הכל של הקדוש-ברוך-הוא, ובוה יש כח בידו לטהר אור ארץ העמים, כי נחור ארץ העמים תחת ממשלת הקדוש-ברוך-הוא, ובידו לתת לכל מי שירצה, כמו שכתוב: לתת להם נחלת גוים. ואז נטהר אור המקום שאיש הישראלי מתפלל, ושואב אור הקדוש כמו בארץ-ישראל. גם על-ידי מחיאת כף נתגרש אור הטמא, כי על-ידי [מחאת] בפנים נשמע קול, וקול הנה הוא אור קדוש, מכ"ח אתון דעבדא דבראשית, מכ"ח פרקין דידים, כמו שאנו רואין בחוש, שנתגרש האור על-ידי מחאת פנים. ובשביל זה צריך לקבע מקום לתפלתו (ברכות ו), כמו שאנו רואין בחוש, שבני-אדם הבאים למדינה שאינם מרגלים באוירה, על-ידי-זה הם נחלשים ומתים, אפלו מנה הרעה לנה היפה (ו). בן הדבר בתפלה, אפלו בשעומד להתפלל במקום שהתפלל צדיק, אף-על-פי-כן קשה לו מאד להתפלל שם, כי אינו מרגל באוירא של מקום, כל-שכן מנה היפה לנה הרעה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם): כל הקובע מקום וכו', אלקי אברהם בעזרו; כי על-ידו נבנה עולם מחדש, ובנין עולם על-ידי אברהם, כמו שכתוב (תהלים פס): עולם חסד יבנה: וזה דאיתא בתקונים, תקון עשרין ותריין (דף סו): ובהאי כח, ישראל מתתקפין על אדום. ועוד (שם): צריך לסלקא להאי כח לגבי חכמה. וזה בחינת: כל הקובע מקום לתפלתו, אלקי אברהם בעזרו; כי אברהם הוא ימין, הרוצה להחכים ידרים (ב"ב כה). ועוד: אלקי אברהם בעזרו - פי אברהם הוא ראשון להשגת ארץ-ישראל, כדאיתא בזהר (לך דף עה): תקל בתקלא עד דאתגליא לה. וזה פרוש (ברכות כו): תפלות כנגד תמידין תקנום.

תמיד, זה בחינות ארץ-ישראל (ו), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקדו בה; הינו: צריך לראות שיתפלל תפלתו באוירא דארץ-ישראל, הינו תקון מחשבות זרות שבתפלה, שהם בחינות תפלות כנגד כ"ל, תקנום על-ידי תמיד, על-ידי בחינות ארץ-ישראל. וזה פרוש (הושע יב): וביד הנביאים אדמה - על-ידי הידים, על-ידי מחאת כף, הדבורים נדברים באדמת קדש (זכריה ב). נביאים - לשון דבור (ח). גם נתפטר הרג ואבדון מעולם, פי הידים הם בחינות: יהי אור, ויהי אור; ימינא ושמאלא. וכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור וכו', ויבדל בין האור - דא אהרן, ובין החשך - דא קרח (תיקונים תיקון ל, דף עא). וזה בחינות (ויקרא כו): ונתתי שלום בארץ, וחרב לא תעבר בארצכם:

אתם נצבים היום (דברים כט) - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו). לפני ה' אלקיכם - זה בחינות ארץ-ישראל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קי): כל הדר בארץ-ישראל, כמו שיש לו אלוקי. הינו: על-ידי מה תזכו שתהא תפלתכם באוירא דארץ-ישראל? - ראשיכם שבטיכם וכו'. ומונה עשר בחינות, הינו בחינות מחאת כף; על-ידי מחיאת כפים, התפלה היא באוירא דארץ-ישראל כ"ל. תפלות כנגד תמידין וכו', הינו בחינות ארץ-ישראל, הינו על-ידי מחאת כפים נתפטר מחשבות עבו"ם, כי כל הדר בחויץ-לארץ, דומה כמו שאין לו אלוקי; וכל הדר בארץ-ישראל, דומה כמו שיש לו אלוקי; ועל-ידי מחאת כף, אזי הוא דר באוירא דארץ-ישראל, ויש לו אלוקי, ונתפטר מחשבות עבו"ם. ותפלה היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה עד בא השמש; ותרגומו: פרישן בצלו. ונגד אמונה, הם הפפירות מחשבות עבו"ם, ותקנום על-ידי תמידין, על-ידי ארץ-ישראל, על-ידי מחאת כף. וזה פרוש (ישעיה סב): והיית עמרת תפארת ביד ה'. פרוש: על-ידי יד ה', על-ידי מחאת כף, שנתעורר ידיו של הקדוש-ברוך-הוא כ"ל, על-ידי-זה נתתקן הרהורי עבו"ם, פי על-ידי עבו"ם פוגם בתפארת, כמו שכתוב (שם מד): בתפארת אדם לשבת בית. בשמתקן הרהורי, על-ידי-זה נעשה עמרת תפארת, שנתעטר תפארת בעמרה שעמרה לו אמו (שה"ש ג). פרוש אחר: תפלות כנגד תמידין, פרוש, שעל-ידי התפלה נתגלה סודות התורה, הנקראים כבשונו של עולם, כבשי דרחמנא, כמו שכתוב (משל כו): וכבשים ללבושך. (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה: דברים שהם כבשונו של עולם וכו'). ותמידין הם כבשים, כמו שכתוב (במדבר כח): את הכבש אחד תעשה בבקר וכו' (ח); ועל-ידי תפלות נתגלה סודות התורה, כמובא על פסוק: פי תעבר בפנים, אתך אני (ו). פרוש אחר: תפלות כנגד, הינו המחשבות זרות, שהם כנגד, שהם מבלבלין תפלתו; ונקראים מבול, שהם מבלבלין את תפלתו. ותקונו - שימתן צדקה לארץ-ישראל, ועל-ידי-זה הוא נכלל בארץ-ישראל, אשר עליה נאמר: ארץ לא גשמה פיום זעם (כשהו"ל זבחם קי), ועל-ידי-זה הוא נצול ממחשבות זרות. וזה: תמידין תקנום - תקנום על-ידי ארץ-ישראל, שנאמר בה: ארץ אשר וכו' תמיד עיני ה' אלקדו בה. גם אורא דארץ-ישראל מחכים (ב"ב קח),

(א) עיין שבת כו ע"ב, גיטין ט, ניר נד-נה. (ב) עיין כתובות קי ע"ב. (ג) עיין שוחר טוב ממוזר קה. (ד) רש"י שמות, ו' על 'אחרן אחיך יהיה נביאך'. (ה) עיין זוהר פתחם דף רכו ע"ב. (ו) עיין לקמן סי' עג, ולעיל סי' סו.

ועל־ידי־זה נזדבד מחו, הינו מחשבתו. וזה פרוש (בראשית ט):
וראיתיה לזכר ברית עולם. וראיתיה - על־ידי בחינות ארץ־ישראל,
על־ידי־זה נתעורר ונתתקן ברית עולם, בחינות תפלה, ח"י ברכאן
דצלותא, צדיק חי עלמין:

[כל זה הענין, מתחלת סימן מ"ד עד כאן, מחבר יחד. וכן שמענו
רב דברים אלו בדרוש אחר, אך בכתיבתו הקדושה חלקם
קצת. וכן היה דרכו כמה פעמים, ולא ידעתי מעמו]:

מה

לשון רבנו זכרנו לברכה

מחאת פנים בתפלה - כי על־ידי־זה נתעוררים בחינת פנים,
שממש בא הדבור, כמו שכתוב (קהלת י'): ובעל פנים יגיד
דבר; ובתיב (יחזקאל י'): וידי אדם מתחת פניהם. נמצא, שעל־ידי
שאדם נתעורר בידים שלו, אזי [הפנים] נתעוררים, הינו פני
ראה, שממש נתהוה הדבור. אבל עדין צריכין להכין ולתקן פה
לקבל את הדבור בתוכו, ועל־ידי שמפה כף אל כף, על־ידי־זה
נתהוה הפה. כי בכל יד - חמשה אצבעות, והפאות האורות, יד
ימין ביד שמאל, הינו חמשה פעמים חמשה, כ"ה (גימטריא עשרים)
וחמשה; והפאות יד שמאל ביד ימין חמשה פעמים חמשה,
גימטריא גספן כ"ה (עשרים וחמשה); שני פעמים כ"ה (עשרים וחמשה),
גימטריא חמשים. זה בחינות חמשים פעמים יציאת מצרים שזכר
בתורה, כי על־ידי בחינות יוכל יצאו מגלות מצרים (וזה שמות דף טו).
ועקר גלות מצרים, שהיה הדבור בגלות, ובשביל זה היה משה
בבד־פה, ועל־ידי גאלה נתהוה בחינת פה. נמצא, שעל־ידי חמשים
שערי בינה נתהוה הפה. וזה בחינת (שמות ט): מי שם פה לאדם -
מי דיקא. נמצא, שעל־ידי מחאת כף, חמשה אצבעות ימין בחמשה
שפיד שמאל וחמשה שפיד שמאל בחמשה שפיד ימין, נתהוה
בחינת מי, שעל־ידי נתהוה פה, כמו שכתוב: מי שם פה לאדם.
והפה מקבל הדבורים מהפני ראה, כמו שכתוב: ובעל פנים יגיד
דבר; וכפנים נתעוררים בהתעוררות ידי אדם, כמו שכתוב: וידי
אדם מתחת פניהם. וכל זה אנו רואים בחוש, שהידיים הם כנגד
פני ראה. ובשביל זה אמרו הפוסקים: גשפר הגף סמוך לגוף -
טרפה (יורה דעה ס' טז), כי בודאי נקב על־ידי־זה הראה:

מו

לשון רבנו זכרנו לברכה

מחאת כף בשעת התפלה, זה בחינות נתינת המטה בין צפון
לדרום (א). כי מטה, הינו בחינות זוג, בחינות תפלה (תקון
י' וע' תקון נח), וצפון ודרום זה בחינות ידים. וזה שהתפלל אבא בגימין
(ברכות ה'), שיהא תפלתו סמוך למטתו, הינו שלא יהיה הפרש בין
התפלה לזוג. גם על־ידי מחאת כף נמתקים הדינים. כי יש שלש
היות, שהם בחינת שלש ידים: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה.
ויד ימין זה יד הגדולה, ויד שמאל זה יד החזקה, ובשעת הפאה,
שנתחברים יחד, זה בחינת יד רמה. והדבורים היוצאים, הם יוצאים
מהגרון, גימטריא שלש פעמים אלקים, והם נמתקים על־ידי שלש
היות. וזה פרוש (תהלים קט): נפשי בכפי תמיד וכו'. נפש, זה בחינות

דבור, כמו שכתוב (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדברו; הינו בחינות
תפלה, כמו שכתוב (איוב יח): טורף נפשו באפו (ב). בכפי - הינו
בחינות מחאת הכף, על־ידי־זה: ונתורתך לא שכחתי -
ראשיתבות שלו, גימטריא שלש היות ושלש אלקים, הינו
המתקת הדינים. גם עקר השכחה הוא ממחין דקטנות, מבחינות
אלקים, וכשממתיק את אלקים בכפיו, על־ידי־זה: ונתורתך לא
שכחתי. וזה פרוש (תהלים צא): כי בי חשק ואפלטתו. כי בי
גימטריא מ"ב (הקדמת התקונים יז), הינו שלש פעמים יד גימטריא מ"ב,
שנתגלה החשק שבלב בידים, וזה בחינות מחאת פנים, על־ידי־זה:
ואפלטתו - בחינות המתקת הדינים. גם על־ידי מחאת כף מבטל
המחלקת, כי כל המחלקת נמשכים מבחינת קרח על אהרן, שהם
בחינת שמאל וימין (ט), ועל־ידי מחאת כף גכללים שמאל בימין
וימין בשמאל, ונעשים אחדות. וזה פרוש (תהלים צג): האירו ברקיו
תבל ראתה. תבל זה בחינות מחאת פנים, כי ימין זה ע"ב,
ושמאל זה ר"ו, ועל־ידי שנכללים זה בזה, נעשה שני פעמים
ר"ו, גימטריא תבל. כי גם ע"ב, שהוא ימין, יש בו שלש פעמים
ע"ב, גימטריא ר"ו, ושלשה פעמים ע"ב, זה בחינת כהן גדול וכהן
הדיוט וסגן הכהן. ועל־ידי שנתראה תבל, הינו מחאת הפנים,
על־ידי־זה האירו ברקיו - נתתקן המחלקת הנקרא ברק, כמו
שכתוב (זכריה ט): ויצא כפרק חצו; וחי לשון מחלקת, כמו שכתוב
(בראשית מט): וישטמוהו בעלי חצים; ותרנומו: בעלי פלגותא. וזה
פרוש (תהלים מז): כל העמים תקעו כף, לשון התחברות, כי שני
פעמים ע"ב ר"ו, גימטריא תקעו:

(להיות קדם שהעסקתי תורה זאת מכתבת ידו הקדושה, כתבתי מתחלה קצת
מענין זה בעצמי, כפי מה ששמעתי, ולהיות קצת דברים מבארים שם קצת
יותר, על־כן העסקתי גספן, ושניהם כאחד טובים. וזהו):

ענין הפאת כף אל כף בשעת התפלה: כתוב ב"פרי־עץ־חיים" (בשער
חזרת עמידה פ"ו בסופו): שלו הייתי ויפרפרני (איוב טז) - של"ו
בגימטריא ג' היות וג' אלהים. וראשיתבות של: וישם לך שלום,
גימטריא של"ו, דהינו שג' פעמים הויה ממתיק ג' אלקים. כי יש
ג' ידים: יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה, והן: יד ימין הוא יד
הגדולה; יד השמאל - יד החזקה; ועל־ידי חבוקת הידים נעשה
יד הרמה. ועל־כן כשמפה כף אל כף ומחבר הידים בתפלה,
נמתקין הדינים, כי יד הוא בחינת הויה, יד אותיות וד' אותיות,
ועל־ידי ג' הידים, שהוא ג' היות, נמתקין ג' אלקים, שהם הדינים
היוצאין מהגרון, שהוא בגימטריא ג' אלקים. והוא סגלה לזכרון,
כמו שכתוב (תהלים קט): נפשי בכפי תמיד. נפשי, הינו בחינת תפלה,
כמו שכתוב: נפשי יצאה בדברו; בכפי תמיד, הינו כשמפה כף
אל כף בשעת התפלה, על־ידי־זה: ונתורתך לא שכחתי; כי
השכחה הוא מחין דקטנות, בחינת אלקים, וכשממתיק הדינים
כנ"ל, אזי הוא במחין דגדלות, ואין לו שכחה. ועל־כן ונתורתך
לא שכחתי - ראשיתבות שלו, דהינו על־ידי שממתיק ג'
אלקים בג' היות כנ"ל, אין לו שכחה. וזה דיקא בשעת התפלה,
כי אז יודע אם הוא במחין דקטנות או דגדלות, כי הדבור הוא
התגלות המחין, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה:

(א) ברכות ה' ע"ב. (ב) עין ברכות ה' ע"ב שמוכח פסוק זה לענין תפלה. (ג) וזה"ק בראשית דף י' ע"א, ובתקון ל.

לקומי

ואכלתם אכול ושבוע מז

מוהר"ן

מז

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו': (ויאל ב)

מי שהוא משקע בתאות אכילה, בידוע שהוא רחוק מאמת, ובידוע שדינים שורין עליו. גם זה סימן על דלות. גם יבוא לידי ביונות ובושות, כמו שכתוב (תהלים יב): כרם זלת לבני אדם. כיון שנצרך אדם לבריות, נשתנה פניו בכרום (ברכות ו):

ודע, מי שהוא משפר תאות אכילה, הקדוש ברוך הוא עושה על־ידו מופתים, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כ): כתיב: אשר לא ישא פנים, וכתיב: ישא ד' פניו אליך. אמר הקדוש ברוך הוא: איך לא אשא להם פנים? אני אמרתי: ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין על עצמן בכזית וככביצה. נמצא שגשויאות פנים הוא על־ידי שבור תאות אכילה. וזה פרוש (דברים א): והסתרתי פני והיה לאכל; פרוש, על־ידי תאות אכילה הוא מסתיר פנים:

והארת פנים הוא תקון ו"אמת", בחינת יעקב, כמו שכתוב (מכה ו): תתן אמת ליעקב. והוא בחינת תפלין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגונון, בחינת תפלין הנקראים פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כד): פארך חבוש (ב). ועקר עשירות בא מאמת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קד): קשטא קאי. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קט): ואת היקום אשר ברגליהם - זה ממונו, שעליו קאי:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כד): והיו חייך תלואים - זה התולדה תפלין. גם אמרו (מנחות קג): זה הקונה תבואה מן השוק; הינו שהדלות בא על־ידי פגם התפלין, על־ידי פגם של אמת:

וארץ־ישראל, שעקר קבלתה מבחינת יעקב, כמו שכתוב (בראשית ו): וישב יעקב בארץ, בשביל זה נקראת ארץ החיים (וזה ויקרא דף מה:), כי תפלין נקראים חיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו (ג); וזה שכתוב: אשר לא במסכנת האכל בה לחם (דברים ח). כי לפעמים אדם אוכל לחם מחמת עניות, ולא מחמת חסרון תאוה לתענוגים אחרים, אבל אם היה לו שאר מאכלים, לא היה אוכל לחם לבד, וזה שבח ארץ־ישראל, שלא מחמת עניות האכל לחם, אלא מחמת שבור ובטול תאות אכילה, כי היא מקבלת הארה והשפעה מבחינת תפלין, מבחינת יעקב, מבחינת אמת, שמשם בא עשירות. נמצא, מה שתאכל לחם לבד, לא מחמת מסכנות, אלא מחמת שבור תאות אכילה:

וזה פרוש (במדבר י): ארץ אכלת יושביה; פרוש, שהיא מקבלת שפעה מבחינת יעקב, כמו שכתוב: וישב יעקב בארץ. וזה פרוש: כי היא שמלתו לעורו - דא עור של תפלין (תיקונים תיקון סט, דף צא:), שבה נכנס בחינת תפלין. ולכאורה אין לזה פרוש, מה חבור יש לענין זה למה שכתוב למעלה. אך נראה פגנתו הקדושה, כי למעלה מבאר, שעל־ידי

(א) עין ברכות יא. (ב) עין מנחות מד. (ג) עין וזהר אמור, דף פט ע"ב, ובתיקון נח.

תפלין, שהוא בחינת אמת, בחינת יעקב, שזוכין על־ידי שכירת תאות אכילה, על־ידיה נצולין מדלות ועניות כנ"ל, והווי מה שהביא מקרא זה, כי היא שמלתו וכו' לענין זה. פרוש, כי מקרא זה נאמר על העני והאביון: כי היא כסותה לכה, היא שמלתו לעורו, ומרמז על עניות השכינה בגלותא, שמשם עקר העניות של ישראל בגלות, כמבאר בתקונים (שם). והווי כי היא כסותה וכו' היא שמלתו לעורו - דא תפלין, הינו שהתפלין הם עקר השמלה המגנת על ענית השכינה וכןסת־ישראל, כי תפלין מכפלין הדלות, כי עקר השפע והעשירות נמשך על־ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת אמת, בחינת תפלין. כך נראה לי לפרש.

וזה פרוש (דברים יא): ונתתי עשב - דא ע"ב שין (תיקון נא, וזהר בראשית דף כה:), דא כלליות הגונון. בשדך לכהמתך - כשתשדך את הבהמיות, אז יתגלה כלליות הגונון, כמו שכתוב: ישא ד' פניו אליך:

וכשפוגם באמת, בכלליות הגונון, אזי נעשה מכלליות הגונון בושא, ובא עליו בושא (י), הינו עניות, כמו שכתוב: כרם זלת לבני אדם, נשתנה פניו לכמה גונון, ככרום:

ואנחנו בני־ישראל מקבלין השפע דרך ארץ־ישראל, ושפע ארץ־ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפלין, ובשביל זה כתיב בה (בראשית מט): הנותן אמרי שפרי, כי שפר זה בחינת פאר, בחינת תפלין, הינו שהיא נותנת לנו אותיות הארה שקבלה מתפלין. וזה פרוש (קהלת ט): ראה חיים עם אשה. הנותן אמרי שפרי - ראשייתכות אשה. וזה: ראה חיים דיקא, כי תפלין נקראים חיים. וזה: נפתלי אילה שלוחה וכו'; נפתלי - אותיות תפלין:

וכשאנו אוכלים שפע אמת הבא דרך ארץ־ישראל, ואחר־כך אנו מדברים הלולו של הקדוש ברוך הוא בזה הכח, אזי נעשה שמים וארץ חדשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הקדמת זוהר דף ה:), לאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'. כי שמים החדש נעשה על־ידי הארת פני יעקב, והארץ החדשה נעשה על־ידי ארץ־ישראל, שהולכת השפע דרך ארץ־ישראל; נמצא, שברא עכשו שמים ומזלות אחרים; נמצא, שמשנה הטבע, שהיה מטבע במזלות הראשונים, כי עכשו נעשה מזלות חדשים; נמצא, שעל־ידי שבור תאות אכילה נעשה מופתים ופלאות:

[גם זאת התורה כתבתי מתחלה בעצמי, ונמצאו בה כמה דברים מבארים יותר. גם סיום פרוש המקרא "ואכלתם" נחסר כאן בלשונו הקדוש, ומה שחסר זה גלה זה וכו', על־כן העתקתי גם נסחא זאת, שכתבתי בעצמי. והווי:]

ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם וכו' - כי מי שיצא מתאות אכילה, יכול להיות איש מופת, ומי שהוא משקע בתאות אכילה, סימן שהוא שקרן. וכן אפלו איש צדיק, שכבר יצא מהתאוה, ונפל מפודגנתו, ונפל לתאות אכילה - סימן שיצא שקר מפיו. וכן מורה גם־כן שיש דין עליו למעלה, וגם הוא סימן עניות.

ואינו בוחר בתפנוקים, ועל-כן לא במספנת - מחמת דלות ועניות - תאכל בה לחם, ולא שאר מעדנים, רק מחמת שהוא בבחינת אמת, והוא מפשט מתאות אכילה, ואינו בוחר רק בלחם לאכל. ועל-כן נקראת ארץ-ישראל ארץ החיים, כי השפעתה ממדת יעקב, שנאמר עליו: יעקב אבינו לא מת (תענית ה), והוא גם-כן בבחינת תפלין, שנקראים חיים:

נמצא, כי האוחז במדת אמת, אוי פרנסתו ברוח, כי ההשפעה ממדת אמת פנ"ל. וזה רמזו (שבת קד): קשטא קאי, כי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (פסחים קי"ח) על פסוק: ואת כל היקום וכו' - זה ממונו של אדם, שמעמידו וכו'. וזהו: קשטא - האוחז במדת אמת, אוי: קאי - זה ממונו שמעמידו על רגליו, ופרנסתו ברוח. אך שקרא לא קאי, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא בבחינת אמת:

ועל-כן על כל צרה שלא תבוא גזרין תענית, כי מאחר שישאל נתונין בצרה, הם בבחינת הסתרת פנים, בבחינת דינים, ועל-כן גזרין תענית, לשבר תאות אכילה. ואזי יהיה בבחינת הארות ונשיאות פנים, שהוא בבחינת המתקת וכפול הדינים, כנזכר לעיל: וכי לא אשא פנים, שהן מדקדקין וכו'.

ובזה תבין נפלאות בדברי רבותינו זכרונם לברכה, שדרשו (ברכות כד) על פסוק: והיו חייך תלואים - זה התולה תפלויו. גם אמרו (מנחות ק"ג): זה הקונה מן הפלטר. והו שאמרנו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ושניהם דבר אחד, כי מאחר שהוא תולה תפלויו ופוגם בתפלויו, שהוא מדת אמת, אזי הוא בהסתרת פנים, ונתמעט השפע שלו, ומזונותיו מצמצמין, וצריך לקנות מן הפלטר. ועל-כן כתיב על ארץ-ישראל (דברים י"א): תמיד עיני ה' אלקיך בה, כי דובר שקרים לא יפון לנגד עיני (תהלים ק"א); אך ארץ-ישראל, שהיא מדת אמת, תמיד עיני ה' בה וכו'.

והנה פשהצדיק אוכל לשבע נפשו, ולא מחמת תאוה הנשמיות, אזי הוא בבחינת נשיאות פנים, ונזון ממדת אמת. וכאשר בכח אכילה זו עומד להודות ולהלל לה, אזי יוצאין ממנו דבורי אמת, שהם בבחינת יעקב, מדת תפארת, שהוא כללות הגנין, והוא בבחינת שמים, אש ומים, וגם-כן בבחינת ארץ-ישראל, שהשפעתה גם-כן ממדת יעקב פנ"ל. ועל-כן בכח זה נעשה שתף להקדוש-ברוך-הוא לברא שמים וארץ, שהם בבחינת אמת, בדבוריו הקדושים שנוכעים ויוצאים ממנו גם-כן בבחינת אמת פנ"ל. והו שאמרנו למעלה, כי ארץ-ישראל היא אילה שלוחה, והינו: הנותן אמרי שפר; כי הגזון מבחינת ארץ-ישראל, שהיא אילה שלוחה, שהיא בבחינת אמת, אוי: הנותן אמרי שפר - כלומר, שנותנת מעצמה ומפחה אמרי שפר, לשון תפארת, שהם אמרי אמת, ועל-כן יוכל לברא שמים וארץ, שהם גם-כן ממדת אמת פנ"ל, ועליו נאמר (ישעיה נ"א): ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי; מה אנא עבדי שמיא וארעא במלולא, אף אתם וכו' במלולא פנ"ל (הקדמת חוהר דף ה), כי בדברים האמתיים יוכל לברא שמים וארץ.

והענין, דהנה פתיב (דברים ח): ואכלת ושבעת וברכת; ולכאורה, מזה טענת היצר הרע לאכל ולשבע למלאת נפשו, ואחר-כך לברך את ה'. אך באמת אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): פתיב: אשר לא ישא פנים, וכתיב: ישא ה' פניו אליך וכו', וכי לא אשא פנים וכו', שאני אמרתי: ואכלת ושבעת וברכת, והן מדקדקין על עצמן מפזות ועד כפיצה. והו רמזו נפלא: אם ישראל מדקדקין לבלי לאכל הרבה, רק מפזות ועד כפיצה, אזי הם בבחינת: ישא ה' פניו; ואז יש נשיאות פנים. אך להפך, חס ושלום, מכלל הן וכו'; כי כאשר הם משקעים בתאות אכילה, אזי הסתרת פנים, חס ושלום. והו (דברים ל"א): והסתרתי פני והיה לאכל; כלומר, אם הם משקעים בתאות אכילה, אזי: והסתרתי פני, חס ושלום:

והנה נשיאות פנים הוא בבחינת אמת, כמבאר בפנות על שלש-עשרה מדות, תקון אמת הוא הארת פנים, והו שאמרנו, כי המשקע באכילה הוא רחוק מאמת, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת פנ"ל:

והנה כל העולם כלו נזון משפע של ארץ-ישראל, כידוע, וארץ-ישראל בעצמו מקבל השפע מן אמת, שהוא מדת יעקב, כנאמר (מיכה ז): תתן אמת ליעקב; והוא מדת תפארת, שהוא כללות הגנין, והוא בבחינת שמים, אש ומים, שהוא גם-כן כללות הגנין:

וזה רמזו בתורה (במדבר י'): ארץ אכלת יושביה. דקשה, הן אמת שהמרגלים הוציאו שקר מפיהם, אך איך נכתב שקר שלהם בתורה, שהיא אמת (ח), ובהכרח, שבדברים הללו נרמז בהם דבר אמת. ויש לרמז הנ"ל: ארץ אכלת, כלומר שאכילתה והשפעתה הוא מבחינת יושביה, שהוא בבחינת יעקב, שהוא מדת אמת פנ"ל, והוא גם-כן בבחינת תפלין, שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב:

ועל-כן נקראת ארץ-ישראל: אילה שלוחה הנותן אמרי שפר; כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, כלומר: ארץ-ישראל היא אילה שלוחה לבשל פרותיה, והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בבחינת תפארת, בבחינת תפלין, והינו: הנותן אמרי שפר, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בבחינת תפלין. ויש לרמז: נפתלי הוא אותיות תפלין:

ועל זה יש לרמז גם-כן (קהלת ט): ראה חיים עם אשה; כי אשה - ראשית-תבות: הנותן אמרי שפר; והינו: ראה חיים; כי תפלין נקראין חיים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מז): ה' עליהם יחיו, ודרשו על תפלין, כי בתפלין נאמר (דברים כח): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' (ברכות ז). והינו: ראה חיים, שהוא תפלין, עם אשה - ראשית-תבות: הנותן אמרי שפר, שהוא גם-כן בבחינת תפלין פנ"ל:

וזהו: ארץ אשר לא במספנת תאכל בה לחם (דברים ח); כלומר, ארץ, שהיא בבחינת אמת, ואז הוא בבחינת הארת פנים,

(ה) עיין בעין זה בוהר בלק רח.

לקוטי

על אשר מעלתם מח

מוהר"ן

[וזה: ולאמר לציון; הינו עלידי אמרי אמת, שהוא בחינת אמרי ציון, אמרי ארץ-ישראל, שהוא בחינת אמת, עלידי-זה: עמי אתה - אל תקרי עמי וכו' כנ"ל]. וכיון שיכול לברא שמים וארץ חדשים, יוכל לעשות מופתים בשמים ובארץ, פי השם יתברך מנהיג עולמו עליפי דרך הטבע, והטבע הוא עליפי הנהגת הגלגלים, בידוע, וכיון שהצדיק יכול לברא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, ועליכן בודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שנוי הטבע. והענין פלא, ודוק:

וזה: ואכלתם אכול ושבוע - כלומר, מה שתאכלו, הן מעט והן הרבה, תשבעו, ולא תהיו משקעים בתאות אכילה - אזי תהיו בבחינת נשיאות פנים, ונזונו ממודת אמת. ובכח אכילה זו: והללתם את שם ה' אלהיכם - כנ"ל, אזי תהיו שתפין להקדוש-ברוך-הוא לברא שמים וארץ. וזהו: אשר עשה עמכם - דהינו: אל תקרי "עמי", אלא "עמי"; מה אנא וכו'. וכיון שתוכלו לברא שמים וארץ, אזי: להפליא - שתוכלו לעשות נפלאות ומופתים בשמים ובארץ. והינו דסים: ולא יבשו וכו' - פי בחינת הבושה הוא גס-יפן כלליות הגונו, פי אול סמקא ואתי חורא (כבא מציעא נח), ופניו משתנה לכמה גונו, והוא מדת תפארת, ממודות הנפולין. ומה מתקו דברי רבותינו זכרונם לברכה לפי זה (ברכות ו): כיון שצריך לבריות, פניו משתנה בכרום, שמשתנה לכמה גונו. פי כיון שצריך לבריות, והינו מפני שפגם במדת אמת, והוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת, כללות הגונו כנ"ל, ועליכן פניו משתנה בכרום לכמה גונו, שהוא גס-יפן מדת תפארת, ממודות הנפולין, פי את זה לעמת זה עשה וכו' (א). ועתה המקרא הזה נדרש כמין חמור: ואכלתם אכול ושבוע - בבחינת אמת כנ"ל, ואז תוכלו לעשות נפלאות: אשר עשה עמכם להפליא, כנ"ל. אזי: ולא יבשו עמי לעולם; פי מאחר שאתם בבחינת אמת, כללות הגונו, אינכם צריכין להתביש, שהיא כללות הגונו במדות הנפולין, עליכן: ולא יבשו עמי לעולם. וזהו: ונתתי עשב בשדה לבהמתך ואכלת ושבעת. כמבאר בזהר (בראשית דף כה: ובתיקון נא): עשב הוא ע"ב שי", תלת ראשין, שלשה אבות, שהוא הגונו, והינו: בשדה לבהמתך - שתשרד הפחמיות שלד; ואכלת ושבעת - לאכל ולשבע, רק להסתפק במועט - אזי: ונתתי עשב:

מח

לשון רבנו זכרנו לברכה

על אשר מעלתם פי וכו' במי מריבת קדש מדבר ציון וכו' (דברים לב)

צירי זה בחינת: וייצר - יצירה לטב יצירה לביש; יצירה לשכר יצירה לעגש (וזה בראשית דף כו. א) ובברכות סא, בחינת דין ורחמים. וזה בחינת בינה, ששם נוצר הולד, כמו שכתוב (משל ב): פי אם לבינה תקרא. ושם שני בחינות: חסד ודין, פי משם דינין מתערין (א). והיא בחינת ספה, כמו שכתוב (תהלים קלש): תספני בכטן אמי. והיא בחינת כח התפלה, מה שמתפללין בכת, כל עצמותי תאמרנה וכו' (תהלים לה). והוא בחינת ספה, כמו שכתוב (איוב י):

בגידים ועצמות תסוככני, פי כח שאדם מכניס בתבות הם כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שבהם נברא העולם. ועשרה מאמרות, שבהם נברא העולם (אבות פ"ה), מקבלין כח מכ"ח אתון אלו. והדבורים שאדם מדבר בכת, הם עצמן הדבורים של הקדוש-ברוך-הוא. וזה בחינת (ישעיה נא): ואשים דברי בפיך; פי הם עצמם דבר ה', והם כח מעשיו (תהלים קיא). והמאמרות שבהם נברא העולם, הם בחינת חסד, כמו שכתוב (תהלים פט): פי אמרתי עולם חסד יבנה; והחסד הוא בחינת ספה, בחינת חבוק. וזה: ואשם דברי בפיך - אזי: ובצל ידי פסיתך, שהיא בחינת ספה, שהיא בחינת צל יד, חבוק יד ימין (וזה פתח ריד). אבל הדבורים שאינם דבורים קדושים, אזי גורם שנתעורר ספת נוצרים, ספת עכו"ם, כמו שכתוב (תהלים קמד): אשר פיהם דבר שוא, וימינם ימין שקר, שהוא חבוק דסמרא-אחרא. וזה פרוש (שם לא): תצפנם בספה מריב לשונות - פי כשלושונות של עכו"ם גוברים, חס ושלום, אזי השכינה היא ריב עם קדשא בריך הוא, כמו שכתוב בתקונים (ה) כ"א דף מד): שמעו הרים ריב, דאיהו ריב על בנהא בגלותא. פי בארץ-ישראל איהו רבי (שם דף מה), שנתהפך אתון "ריב" ונעשה "רבי". ועקר ארץ-ישראל - עלידי כח מעשיו, כמו שכתוב (תהלים קיא): כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. אבל בשפת הזה, הינו בחינת ספה, נפגם, אזי גוברים אמות העולם, גובר ימין שקר, ונעשה מ"רבי" "ריב", אזי איהו ריב על בנהא, שגלו משלחן אביהם ומארצם יצאו:

ובשביל זה ספה הינו תפלה בכת, היא סגלה לבנים, ובשביל זה תקף אחר סבות - שמיני-עצרת, שהנוקבא עוצרת וקולטת הטפה, שלא תפול (כמבאר בפ"ח בסופו בכונות שמיני עצרת). וזה בחינת: תספני בכטן אמי; הינו בחינת ספה נעשה בחינת עבור. ובשביל זה: ותתפלל חנה על ה' (שמואל"א א) - על דיקא (א), שהיא בחינת ספה. גם ארץ-ישראל סגלה לבנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה טו): לך לך מארצה, ושם תזכה לבנים. פי נחלת ה' בנים (תהלים קכו), וזה מחמת: שכר פרי הפטן, שכר ספה, בחינת תספני בכטן אמי. פי עקר ארץ-ישראל הוא עלידי כח מעשיו, כמו שכתוב: כח מעשיו וכו' לתת להם נחלת וכו'. וכח הזה הוא בחינת ספה, כל עצמותי תאמרנה, בחינת: בגידים ועצמות תסוככני, בחינת: ואשם דברי בפיך ובצל ידי פסיתך:

וזה בחינת: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך פי אם עשות משפט (מוכה ו) - זה הדין (כשרד"ל מכות כד), בחינת: שמאלו תחת לראשי (שיר השירים ב), ואהבת חסד - זה בחינות חסדים הפנימיים. והצנע לכת - זה בחינות מקיפים, בחינת ספה. פי דפנות הספה הם שתיים פהלכתן, שהם נצח והוד, ושלישית אפלו טפח (מוכה ו), שהוא בחינות יסוד. וזה בחינות: והצנע לכת. והצנע - זה בחינות יסוד, מגלה טפח ומכסה טפח (נדרים כ); ולכת - זה בחינות נצח והוד; עם ה' אלקרד - זה בחינת ארץ-ישראל, פי כל הדר בארץ-ישראל דומה כמי שיש לו אלוקי (כתובות קי), פי ארץ-ישראל נעשה מכת מעשיו כנ"ל:

(ה) קהלת ו. (א) וברעיא מהימנא בהר, דף קיא. (ב) וזהר ויקרא דף י ע"ב. (ג) וזהר אחרי דף ע"ש ע"ב, ועיין וזהר תולדות דף קלו, ובפירוש אה"ח שם.

תכלית לתשוקתו. וצריך לצמצם ההתלהבות, כדי שישאר בלב חלל, כמו שכתוב (תהלים ט): ולפי חלל בקרבני. ועל ידי הצמצום של ההתלהבות יוכל לבוא להתגלות מהמדות, הינו לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה. ומחשבות טובות שבלב הן יצרין טובין, שעליהן נתגלין פעולות ומדות טובות, והינו יצירה למב; וכשחושב מחשבות רעות, הוא מטמטם הלב, בבחינת ערלת לב, ומקלקל את הבריאה, הינו החכמה שבלב. פי היצר הרע הוא טפשות הלב, כמו שכתוב (דברים י): ומלתם את ערלת לבבכם, ותרגומו: ית טפשות לבבון, ומפשות הוא קלקול הבריאה, שהיא עלידי החכמה. נמצא, כשאדם חושב מחשבות טובות בלבו איד לעבד את השם יתברך, בזה נעשה לבו בבחינת: צור לבבי ובבחינת: ולפי חלל בקרבני, שבתוך החלל יתגלו פעולותיו, ועל ידי פעולותיו ומדותיו הטובים יתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה. וזה פרוש (תהלים פ): ושמים כחוללים וכו'. ושמים - זה בחינת התגלות מלכות, בחינת: שרה על העולם בלו (ברכות ז), בחינת (זכריה יד): והיה ה' למלך וכו'; כחוללים כל מעיני פך - הינו לפי החלל שנגעשה עלידי מחשבותיו הקדושים, בן התגלות מלכותו:

ב וזה בחינת (דברים יא): ולעבדו בכל לבבכם; איזהו עבודה שבלב, זה תפלה (תענית ב). פי תפלה בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (תהלים ט): ואני תפלה. ועקר התפלה תלוי בלב, שישים כל לבו עליה, שלא יהיה בבחינת (ישעיה כט): בשפתם כבודני ולבם רחוק ממני. פי תפלה שבלב היא בחינת התגלות מלכותו בתוך החלל הפנוי, בתוך המדות, בתוך העולמות:

ג וזה בחינת ה"א, כי דל"ת היתה, ואתחזרת ונעשית ה"א (ט); פי דלת הוות - לשון דלה ועניה. הינו, כשמטמטם לבו בטפשות, ואין עני אלא בדעת (גדרים מא), ואז היא בחינת דל"ת; וכשמקדש מחשבתו, ולית קדשה פחות מעשרה (מגילה כג), והיא בחינת יו"ד (תיקון י) שממשיך לתוך הדל"ת, ונעשית ה':

ד ובשמיים התפלה את בחינת מלכות בבחינת: ולעבדו בכל לבבכם, זה בחינת: הוא העולה (ויקרא ו); בחינת (שיר השירים ח): מי זאת עולה - מי עם זאת עולה (הקדמת הוהר"י ותיקון בא, ל, לה, ט). והם שני פתים: ביתא עלאה וביתא תתאה, שיש לשניהם עליה, פי לא אבוא בעיר עד דבקרבך קדוש. [פרוש, פי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (תענית ד) על פסוק זה (הושע יא): בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר - נשבע הקדוש-ברוך-הוא, שלא יבגם בירושלים שלמעלה, עד שיבנה ירושלים שלמטה. ואיתא בכתבי האר"י ז"ל, שהפונה עליפי סוד הוא, שבינה אמא עלאה, ביתא עלאה, היא בחינת ירושלים שלמעלה; ומלכות, ביתא תתאה, היא בחינת ירושלים שלמטה. שאין היחוד שלמעלה, שהוא בחינת עליית ביתא עלאה, נשלם, עד שנבנה ונשלם בחינת מלכות בשלמות, שהיא בחינת עליית ביתא תתאה וכו', עין שם. וזהו מה שכתב רבנו ז"ל: מי עם זאת עולה וכו'; פי בינה לבא (ט) היא בחינת ביתא עלאה, בחינת מי; ומלכות היא בחינת ביתא תתאה, בחינת זאת. ועל ידי בחינות אלו הנ"ל, הנאמרים בתורה הזאת, עלידיה יש לשני פתים אלו עליה, שהם ביתא עלאה

ולעתיד לבוא, שיתנסו אמות העולם עלידי מצות סבה (י), אז נתקים (צפניה א): אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה. שפה - ראשיתבות של ש"כר פ"רי ה'פמן, הינו בחינת סבה כנ"ל. גם אז נתהפך ריב לשונות, ולא יהיה בחינת ריב כנ"ל, ויהיה שפה אחת לעבדו שכם אחד. ואז יתגבר אמת, כמו שכתוב (משלי יב): שפת אמת תבון לעד; הינו אפלו עכו"ם יחזרו לעבדו שכם אחד. וזה (בראשית ד): אם תיטיב - שאאת, ראשיתבות: ש'פת אמת ת'בון; ואם לא תיטיב - ל'פתח ח'פאת ר'ובין, ראשיתבות רחל למפרע, בחזרת אנפין, בחינת ריב, שהיא ריב בגלותא, דמתגברין אמין דעלמא, ריב לשונות, אשר פיהם דבר שוא וכו':

וזה פרוש: כמי מריבת - זה בחינת מי החסדים, בחינת סבה, שמצלת מריב לשונות, כמו שכתוב: תצננם בסבה מריב לשונות כנ"ל. קדש תרגומו רקם, לשון רקם וציר, בחינת צירי כנ"ל, שממנו יצירת הולד. מדבר צין - לשון ציני הר הכרזל, לשון תמרים (סוכה לב), לשון תמורה וחלוף. פרוש, פי הקדוש-ברוך-הוא צוה להם שידברו אל הסלע, כדי שילמדו ישראל קל-וחמר על שכר וענש, כפרוש רש"י, והם [פנמו] בהדבור, וגרמו, חס ושלום, התגברות של הריב לשונות, וגרמו התגברות ימין שקר, כמו שכתוב: אשר פיהם דבר שוא וכו'. וזה פרוש: צין, לשון תמורה, תמורת קדש, תמורת צירי, תמורת סבה דקדשה, נעשה סבה בקלפה, חס ושלום. ובשביל זה ענשם: פי מנגד תראה, ושמה לא תבוא, פי ארץ-ישראל הוא מכח מעשיו כנ"ל:

מט

לשון רבנו זכרוננו לברכה

לשמש שם אהל בהם והוא בחתן יצא מחפתו וכו':

(תהלים ט)

א פי קדם הבריאה היה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ורצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו, ואין מלך בלא עם, והצריך לברא בני-אדם, שיקבלו על מלכותו. והתגלות מלכותו אי אפשר להשיג אלא עלידי המדות, שעלידי המדות משיגין אלקותו, ויודעין שיש אדון מושל ומנהיג. וצמצם את האור אין סוף לצדדין, ונשאר חלל פנוי, ובתוך החלל הפנוי ברא העולמות (כמבואר בע"ח בתחילתו, בחיכל א, ענף א), והן הן מדותיו. והלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב, כמו שכתוב (שמות לא): ובלב כל חכם לב וכו'; ועקר היצירה היתה בחכמה, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. נמצא, שהלב הוא הציר, כמו שכתוב (שם עט): צור לבבי. ואית יצירה למב ולביש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות סא): ויצר - בשני יודין וכו'; והם שני יצרין: יצר טוב ויצר הרע, הינו: מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. פי עקר היצרים הם המחשבות והחכמות שבלב, כמו שכתוב (בראשית ו): כי יצר מחשבות לבו וכו'; וכשאדם חושב במחשבות רעות, הוא מטמטם את החלל של הבריאה, ששם התגלות המדות, פי הלב הוא צור העולמים, הינו צור המדות, פי לפי אור להביות הלב של איש הישראלי אי אפשר להתגלות מהמדות, פי אור להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין

(ד) עין עבודה-זרה דף ג, (א) עין תיקון בא (דף מז ע"א) ובוודר חקת דף קפ ע"ב. (ב) פתח אליהו.

וביתא תתא, שהם בחינת: מי עם זאת, הינו עלידי שמצמצם אור התלהבות לבו, שלא יתלהב יותר מדי, כדי שיוכל לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ומקדש את מחשבתו לבלי לחשב שום מחשבות רעות, רק לחשב תמיד מחשבות קדושות, שהם בחינת יצר טוב, בחינת חכמה שבלב, שעלידי יזה מציר המדות טובות, וזוכה לעשות פעולות ומעשים טובים ומדות טובות, ועלידי יזה נתגלה בחינת מלכות, כי נתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה, ואז יש עליה לבחינת מלכות, שהיא ביתא תתא. אזי דיקא עולה גם ביתא עלאה, שהיא בחינת בינה לבא, כי באמת שניהם אחד, ואחת תלוייה בחברתה:

ולבאר הענין קצת, צריכין לחזור ולבאר ענין התורה הזאת. וכלל התורה היא, כי מבאר ב"עץ חיים" בתחלתו, שבשהשם יתברך רצה לברא את העולם, היה אור הקדוש ברוך הוא אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולמות, והצדק, כביכול, לצמצם אור האין סוף לצדדין, ונעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה ברא כל העולמות. וכל העולמות נבראו עלידי חכמה, כמו שכתוב: פלם בחכמה עשית; ועקר תכלית בריאת העולמות היה בשביל המלכות, הינו כדי לגלות מלכותו, שזה אי אפשר כי אם עלידי העולמות, כי אין מלך בלא עם, ובשביל זה היה הצמצום של החלל הפנוי, כדי שיהיה מקום לבריאת העולמות, כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כל זה מבאר בזהר ובפתיים. ורפנו ז"ל מבאר כל זה בכל אדם. כי כל אחד מישראל הוא חלק אלוק ממעל, ועקר האלקות - בלב, והאלקות שבלב איש הישראלי הוא בחינת אין סוף, כי אור להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו. ולפי ג'ל התלהבות הלב של איש הישראלי, שהוא עד אין סוף, לא היה אפשר לו לעשות שום עבודה, ולא היה יכול לגלות שום מדה טובה, כי מג'ל התלהבותו עד אין סוף אינו יכול לעשות שום דבר, שזהו בחינת מה שבתחלת הבריאה לא היה מקום לבריאה, מחמת שהיה הכל אין סוף כנ"ל, כי בריאת העולמות, הן הן המדות כנ"ל. ועל-כן בהכרח צריך האדם לצמצם אור התלהבות לבו, שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל לעבד את השם בהדרגה ובמדה, כי השם יתברך רוצה בעבודתנו, שנעבד אותו בעבודות ובמדות טובות, שזה אי אפשר כי אם עלידי הצמצום כנ"ל. ובשמצמצם את אור להביות לבו, אזי נשאר חלל פנוי בלב, בחינת: ולפי חלל בקרבי (שזהו סוד חלל הפנוי, שהיה בתחלת הבריאה), ובתוך זה החלל הפנוי נתגליו מדותיו הטובות, שהם סוד בריאת העולמות, שהיה בתוך חלל הפנוי הנ"ל. כי המדות הן הן העולמות כנ"ל, הינו כי עלידי הצמצום, שמצמצם את אור ההתלהבות, שעלידי יזה נעשה בחינת חלל הפנוי, בחינת: ולפי חלל בקרבי, עלידי יזה הוא עובד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ועושה מעשים טובים ומדות טובות, שכל זה הוא בחינת התגלות המדות, שהן העולמות, בתוך חלל הפנוי שבלב. ועקר בריאת העולמות היה עלידי חכמה כנ"ל, וזה הוא בחינת מה שעקר עבודת השם לזכות למדות ומעשים טובים, הוא עלידי ששומר החכמה שבלב, שהוא המחשבה שבלב, שצריכין לשמר מאד המחשבה שבלב, שהוא בחינת חכמת לב,

שזהו עקר היצרון, כי מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. הינו, בשחושב מחשבות טובות, שזהו בחינת חכמה שבלב, אזי עלידי יזה זוכה לפעולות ומדות טובות, שזהו בחינת התגלות הבריאה, שהיא המדות, בתוך חלל הפנוי, עלידי החכמה שבלב, שהוא בחינת מחשבות טובות שבלב כנ"ל; אבל בשחושב מחשבות רעות, הם ושלום, אזי הוא מקלקל החלל שבלב, שהוא סוד חלל הפנוי, ואזי הוא מטמטם החלל שבלב, בבחינת ערלת לב וכנ"ל. וזהו בחינת קלקול הבריאה, שהיה עלידי החכמה שבלב כנ"ל. וכל עקר העבודה שצריכין לצמצום הנ"ל, ולחשב מחשבות טובות כדי לזכות למעשים טובים ומדות טובות, כל זה הוא בשביל לגלות מלכותו יתברך, ששבביל זה היה עקר הבריאה כנ"ל. כי עלידי שזוכה לפעולות ומדות טובות עלידי כל הנ"ל, עלידי יזה מקבל עליו על מלכות שמים שלמה, שזהו בחינת התגלות מלכותו יתברך, שנתגלה עלידי בריאת העולמות שבתוך החלל הפנוי, עלידי החכמה וכנ"ל. והכלל, שבריאת העולמות ועבודת השם יתברך בפעולות ומדות טובות, הם בחינה אחת ממש וכנ"ל, והבן היטב. ואז, שנתגלה מלכותו יתברך עלידי מעשיו ומדותיו הטובים, שנתגלו בתוך החלל שבלבו כנ"ל, וזהו בחינת עלית שני הפתים הנ"ל: מי עם זאת, ביתא עלאה וביתא תתא תתא כנ"ל. כי התגלות המלכות זה בחינת ביתא תתא, ותחלת הצמצום, שהוא החלל הפנוי שבלב, זה בחינת ביתא עלאה, שעקר פונת הצמצום היה בשביל עבודת השם יתברך, כדי לזכות לגלות מלכותו יתברך. ועל-כן אין גשלים תקוין ועלית ביתא עלאה, עד שעולה ביתא תתא, דהינו עד שנתגלה מלכותו יתברך, שזה עקר תכלית פונת הבריאה. ואז, שנתגלה מלכותו יתברך, אז דיקא יש עליה לביתא עלאה, כי אז דיקא עולים שניהם יחד, ביתא עלאה וביתא תתא, בבחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה וכו' כנ"ל, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבה קדוש - שאין הקדוש ברוך הוא נכנס בירושלים שלמעלה, שהיא בינה לבא וכו' כנ"ל, עד שיבנה ירושלים שלמטה, שהוא בחינת התגלות מלכותו יתברך כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הפלה, שהיא עבודה שבלב. כי הפלה שבלב היא בחינת התגלות מלכותו שבתוך חלל הפנוי שבלב כנ"ל. והבן מאד, כי הדברים עמקים מאד מאד, ורפנו ז"ל קצר כאן ודבר הכל ברמז, כמאן דמחוי במחוג, והדברים נכוחים למבין. והעקר לקיים בפשוטו, לשמר עצמו מאד ממחשבות רעות, כי מחשבות רעות הם עקר היצר הרע, בחינת יצירה לביש. על-כן צריכין לשמר מחשבתו מאד, ולהכריח עצמו תמיד לחשב מחשבות טובות, שהם בחינת יצר טוב, ולזכות לעשות עלידי זה מעשים טובים ומדות טובות וכו', ולהתפלל בכונה ולעשות תשובה. ובתחלה צריכין לצמצם התלהבות לבו, שלא יבער יותר מדי, כי צריכין לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה דיקא, ושאר כל הדברים קדושים וטהורים ועצות נכונות, שיוכלין להוציא מתוך דברי התורה הקדושה הנוראה הזאת. ועוד לא לאלוק מלין בכל זה, ויתבאר במקום אחר קצת, כי לא יספיקו המון יריעות לבאר דבור אחד מדבוריו הנוראים, ודי בזה בעת. ונחזור לענין ראשון:]

פסח, פה סח (שער הכוונות דף פב), כמו שכתוב (ישעיהו ז): השיר יהיה לכם ליל התקדש חג, כי יתער שיר ונגונא בעלמא, בבחינת פ"ה ס"ח, בבחינת (תהלים ז): למען יזמרך כבוד ולא ידם - ולא ידם דיקא, הינו פה סח. כבוד, זה בחינת מלך הכבוד (תהלים כד), בחינת: שרה על כל העולם, בחינת שיר שלעתיד:

ז וזה בחינת ציצית, הינו בחינת תכלת, דאכלי פלא ושצי פלא. כי על ידי התגלות מלכות דקדשה ותפול מלכות דסמרא אחרא, אבל ישראל הדבקים בה יקבלו חייתם, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף נא): ואתם הדבקים בה אלקיכם, שהוא בחינת תכלת, דאכלי פלא ושצי פלא, אף-על-פירכן: חיים בלכם היום, פי עקר החיות בא משם, בבחינת: דוד מלך ישראל חי וקים (ר"ה כה). וזה בחינת פלה, בחינת תכלת, דאכלי פלא ושצי פלא. אבל ישראל הדבקים בה, חיים וקיימים. וזה בחינת (ויחי ז): כי אעשה כלה בכל הגוים וכו' (ח). וזה (שמואל ב יג): ותכל נפש דוד (ט). נפש דוד היא בחינת תכלת, דאכלי פלא ושצי פלא. וזה בחינת (ברכות ג): רוח צפון היתה מנשבת בכבוד של דוד, והיה מנגן. רוח צפון זה בחינת דינים גבורות, בחינת תכלת. משם הנגינה, בבחינת (ישעיהו כד): מכנף הארץ זמרת שמענו. מכנף דיקא, שהוא בחינת תכלת, ושם בחינת: נעים זמירות ישראל. וזה בחינת ה, דל"ת עם יו"ד. דלת זה בחינת ארבע כנפות, בחינת מכנף הארץ; יוד זה בחינת עשרה מיני נגונא, בחינת: זמרת שמענו. וזה פרוש: ועשירית האיפה סלת למנחה וכו' (במדבר כח). כי עקר כח ה"פלה, הינו כח בחינת תכלת, היא מקבלת בבחינת: אפא אופת מאנהא לברתה (הקדמת זוהר דף ב); כי בינה, דינין מתערין מנה (זוהר ויחי דף רכז וקרא י: אחרי סה), והיא שרשן, שעל-ידה נמתקין. וזה (בראשית ו): ויתעצב אל לבו - בבחינת דינין מתערין מנה; ויאמר אל לבו לא אוסיף עוד לקלל (שם ח) - בבחינת המתקת הדינים בשרשן. וזה פרוש: ועשירית האיפה. איפה - אי פה. מלכות פה (י) בחינות כבוד אלקים, מלך הכבוד. פד איהי סליקת, מלאכיא שאלין בגינה: אי פה, איה מקום כבודו (זוהר בראשית כד ובתיקון י). ועשירית זה בחינת יו"ד, בחינת קדשה פנ"ל. הינו בשרוצין להמשיך קדשה לתוך מלכות פדי להעלות אותה בבחינת אי פה - סלת למנחה פלולה בשמן, צריך לחבר שני בתים להיות אחד. ביתא עלאה נקרא סלת למנחה. מנחה, זה בחינת דינים, בחינת (ברכות כו): יצחק תקן תפלת מנחה; סלת, לשון (תהלים קיט): סלית כל שוגים מחקד, שביטא עלאה ממתיק ומשפר הדינים פנ"ל, בבחינת (שם קו): מי ימלל גבורות ה' (ס). וצריך שיכלל ביתא עלאה עם ביתא תתאה, הנקרא שמן, בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (שם מה): על פן משחד אלקים אלקיך שמן ששון, ועל-ידיה: רביעת החין, נעשה מדלתין החין (ט).

וזה פרוש: לשמש שם אהל בהם. פי הצדיק נקרא שמש, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (קדושין עב): עד שלא שקעה שמשו של עלי וכו', וזרח השמש ובא השמש. וזריחתו של הצדיק, הינו השגתו, אינו אלא על ידי ישראל, כמאמר (שמות לב): לך רד פי שחת עמך - כלום נתתי לך גדרה, אלא בשביל ישראל

ובשביל זה נקרא ניסן אביב, אל"ף עם בי"ת, יו"ד עם בי"ת. וזה יחודא עלאה ויחודא תתאה:

ה וזה בחינת השיר שיתער לעתיד, והוא שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע (ט), והם עשרה מיני נגונא. זה בחינת הא, שהיא דלת עם יוד. דל"ת, זה בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע; יוד, זה בחינת עשרה מיני נגונא. וזה על ידי התגלות מלכותו, בבחינת שרה על כל העולם, ושרה זה בחינת שיר, בחינת: ושרים פחוללים; וזה בחינת מלכות דוד, שהוא בחינת: נעים זמירות ישראל (שמואל ב כג). וזה פרוש (ב"מ נט): אתתך גוצא - גחן ולחיש; פרש רש"י: שמע עצתה. פי באמת אשה יראת-השם (י) היא בחינת עצה. כשהתפלה, הינו בחינת מלכות, בשפלות ובקטנות, בבחינת אתתך גוצא, בבחינת (שיר השירים ח): אחות לנו קטנה, בחינת (בראשית א): את המאור הקטן, בבחינת עצתו נופלת (פנדרין כב ע"ש) - צריך להקים אותה, בבחינת (עמוס ט): אקים את סבת דוד. וסבה זו שרה, שפכתה ברוח-הקדש (מגילה יד), ושרה זה מלכות, בבחינת (משלי יט): עצת ה' היא תקום; בבחינת (בראשית א): שני המאורות הגדולים. וזה: ולחיש לה - תקבל עצתה. וזה עליות התפלה שהיא בלחש (ח), שהיא עבודה שבלב:

ו וזה בחינת תשובה, כמו שכתוב (שמואל ב כג): הוקם על - עלה של תשובה (מ"ק מז). ותשובה היא אותיות תשוב ה, שנעשית מדלת ה'. ועקר התשובה תלוי בלב, כמו שכתוב (ישעיהו ו): ולבבו יבין ושב. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. עלה של תשובה - עליתה של תשובה, עם מי. וזהו בחינת (יומא פא): גדולה תשובה, שמנעת עד כפא הכבוד, וזה (שם עב): גדולה תשובה, שמקרכת הגאולה. כי לעתיד, ליום שפלו שבת, יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה (י), כמו שכתוב (ישעיהו נח): אז תתענג על ה' - על ה' דיקא, הוא עתיקא סתימאה (זוהר ויחי דף ריש ע"ש), וזה עקר ענג שבת. ושבת זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (דברים ז): ושבת עד ה' אלקיך. וזה בחינת: גדולה תשובה - בשמעלה תשובה מבחינת: את המאור הקטן, מבחינת: אחות לנו קטנה, לבחינת גדולה, לבחינת (ישעיהו ז): והיה אור הלכנה פאור החמה. שמנעת עד כפא הכבוד - הינו שעל-ידיה יגיע וישג אורייתא דעתיקא סתימאה. וזה כפא הכבוד, שמכסין אותה, בבחינת (משלי ט): ויכבשים ללבושך, דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך (תנינה יד), שמכסין אותה בבחינת (משלי כה): כבוד אלקים הסתר דבר. וזה כפא הכבוד, שמכסין מפני כבוד אלקים, ואתה תגיע ותשיג אותה. וזה בחינת בראשית, בי"ת ראשית, הינו שני ראשית, והם ראשי-השנה וניסן, שגם ניסן הוא ראשי-השנה. ואיתא בתקונים (תיקון כא, דף מה): והיא נקראת קבלה, פד איהי בין תרין דרועין דמלבא, ותרין דרועין הם תשרי וניסן (ט). והם ימי תשובה, פי גם הוא ימי תשובה, פי בניסן עתידין לגאל (ר"ה יא), ואין הגאולה אלא על ידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיהו נט): ובא לציון גואל וכו' (יומא פו). ועקר ידיעת הקבלה, הינו ידיעת סודות התורה, הוא יהיה לעתיד, שאז יתגלה אורייתא דעתיקא, בבחינת תענוג שבת, בבחינת: אז תתענג על ה'. וזה לשון תשרי, לשון שירה; ולשון

(ג) תיקון כא (דף נא ע"ב). (ד) משלי לא. (ה) ברכות כד ע"ב, ל ע"א. (ו) עיין זוהר בהעלותך דף קנב. (ז) עיין תיקון בא הנ"ל. (ח) עיין זוהר בלק דף קצט ע"ב. (ט) שם כתוב ותכל דוד, ופירש רש"י הרי זה מקרא קצר ותכל נפש דוד וכן ת"י וכו'. (י) פתח אליהו. (יא) עיין זוהר ויחי דף רמט. (יב) עיין תיקון כא (נא ע"א).

לקומי

לשמש שם אהל בהם מט

מותר

עוד שמעתי דברים השייכים לתורה הזאת, וזהו:

הרועה שניסד וין על־גבי המזבח, ימלא גרונם של תלמידי־חכמים וין (וימא עא) - פי עקר האלקות הוא בלב, כמו שכתוב: צור לבבי, כמו שכתוב (שמואל א ב): ואין צור פאלקיניו - אין ציר פאלקיניו (ברכות י). פי הלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב וכו' פנ"ל. פי קדם הבריאה היה אור הקדוש־ברוך־הוא אין סוף וכו' פנ"ל, עין שם היטב. נמצא, כשהלב בבחינת: ולפי חלל בקרבי; בבחינת: צור לבבי פנ"ל, הוא בחינות פריאת העולם; ולהפך, כשהלב אטום, בבחינת ערלת לב, הוא מקלקל את הבריאה, כמבאר למעלה, עין שם. ועל־כן הצדיק, שלבו פתוח בחכמה, בבחינת: ולפי חלל בקרבי; בחינת: צור לבבי, על־כן על־ידי זה יוכל לחדש מעשה בראשית ולעשות נסים ונפלאות בעולם, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובטובו - זה הצדיק, שנקרא טוב, כמו שכתוב (ישעיה א): אמרו צדיק פי טוב (וימא לח); פי לב הצדיק הנ"ל הוא בחינת פריאת העולם פנ"ל. וזה פרוש מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה ב): חמוקי ירכוך כמו חללים מעשה ידי אמן - אלו השיתין, שמנקבין ומחללים עד התהום, הינו בחינות: ולפי חלל בקרבי; פי תהום דא לבא, כמובא בזהר (ט), וזה: חללים מעשה ידי אמן - מעשי ידי אמנותו של הקדוש־ברוך־הוא (כך רדשו שם בסוכה). הינו, שבחינות חללים, הינו שמחללין עד התהום, בחינות: ולפי חלל בקרבי פנ"ל, זה בחינת פריאת העולם פנ"ל. וזה: מעשה ידי אמן - אמנותו של הקדוש־ברוך־הוא, פי בחינות ולפי חלל וכו', בחינות חללים שמחללין וכו' פנ"ל, הוא ממש מעשה ידי אמנותו של הקדוש־ברוך־הוא, פי זה הוא בחינות פריאת העולם פנ"ל. ועל־ידי זה יוכל לעשות נסים בעולם פנ"ל. וזהו: שמחללין עד התהום, הינו בחינות נסים, כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר; שעל דבר נפי הפל תמהין. וזהו: הרועה לנסד וין וכו' ימלא גרונם וכו'; פי גרונם הוא בחינת שיתין, שמחללין עד התהום, הם קנה ולבא (ועל־ידי היין נפתח חלל הלב, בבחינת: ולפי חלל בקרבי; פי חמרא וריחני פקחין (סנהדרין ע)). ועל־כן כל הממלא גרונם וכו', כאלו מנסד וין על־גבי השיתין, שמנקבין ומחללין עד התהום פנ"ל: כאן חסר קצת דברים, פי לא נכתב בזמנו, ונשפח קצת:

שדך לעיל: ישיש כגבור לרוץ ארח וכו' - פי צריך התגברות גדול וכו' לרוץ ארח הזה, שהיו יכולים לילך בזמן שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך וכו', עד כאן לשונו. בעת שאמר זאת התורה, שמעתי אז מפיו הקדוש ענין זה בבאור יותר, שאמר בפרוש ענין זה לענין בני־אדם הזוכים לעשות תשובה על העבר. ואמר, שאף־על־פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף־על־פי־כן עדין היכן הוא אותו הזמן שהיו רחוקים מהשם יתברך, שהיו יכולים לעבד את השם יתברך באותו הזמן, ובדאי צריכים לתקן זאת, דהינו להשלים ולמלא את העבודה שהיו יכולים לעבד את השם יתברך בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו יתברך ורחוקים ממנו.

(ברכות לב). וזהו: אהל בהם. אהל, לשון זריחתו, כמו (איוב ט): בהלו גרו. וזהו: בהם - על־ידי ישראל. וכשישראל, חס ושלום, נכנסין בחכמות חיצוניות של האמות, אזי נופל הצדיק מהשגתו, ונתחפה ונתכסה השגתו. וכשיצאין ישראל מחכמתן של האמות. אזי: והוא פתח יצא מחפתו - הצדיק יוצא מהחפה והמכסה שהיה לו עד עכשו, ואז: ישיש כגבור לרוץ ארח - פי הצדיק גם גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו (תהלים ק) (י), פי צריך התגברות כדי לרוץ ארח הזה, שהיו יכולים לילך בזמן הזה, שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך. והתגברות הזאת היא בחינת ציצית, בחינת תכלת פנ"ל, בחינות מקיפים. וזה: מקצה השמים מוצאו ותקופתו - בחינות מקיפים, ועם בחינת תכלת הזאת מכלים ושצים העכו"ם, בבחינת: פי אעשה כלה בכל הגוים. וזה: ואין נסתר מחמתו - מחמתו זה בחינת פלה, כמו שכתוב (תהלים ט): פלה בחמה פלה ואינמו; ועל־ידי זה זוכים להשגת אוריתא דעתיקא, בבחינת ענג שבת פנ"ל. וזה: תורת ה' תמימה, שהיא תורה דעתיקא, שהיא תמימה עדו, שעדין לא השיגו ממנה כלום. משיבת נפש - זה בחינת שבת, פי בו שבת וינפש וזה טעם למה שולחת הפלה להחתן מלית, פי הצדיק מקבל גבורתו על־ידי ישראל, כמו שכתוב: לשמש שם אהל בהם. וזה שאומרים "עלה" על החתנה, על־שם הוא העולה פנ"ל, פי השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ה): נתתה שמחה בלבי. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. ומירות שמזמרין על החתנה, זה ה"א, דל"ת עם יו"ד, שיר פשוט וכו' פנ"ל. וזה שצועקין "שבת", שעל־ידי זה זוכין לענג שבת, לאוריתא דעתיקא פנ"ל:

ומה שנותנין מעות בשקוראין "שבת", פי באוריתא של עכשו יש ימין ושמאל, ובשמאלה עשר (משלי א). אבל בעתיקא לית שמאל ולית עשר תמן (וזה נשא קב). ובשכיל זה, כששומעין ישראל בשורת התורה דעתיקא, נותנין את המעות, פי אין צריך למעות, פי בעולם הבא לית אכילה ושתייה (ברכות י). וזה פרוש (תהלים סח): מלכי צבאות ידדון, (י) הינו הצדיקים, שהם מלאכיו גבורי כח, שהם מדדין במרוצה ובמהירות כדי לרוץ ארח, וזה רקודין. ונות בית תחלק שלל, וישראל הם מחלקים המעות, להורות שאין צריך למעות, ואין שם בבחינת עתיקא שמאל. פי'ת תחלק שלל - ראשייתבות שבת. ענין אחר: להורות ותרנות גדול בזה שמחלקין מעות; להורות, שהפלה היא בחינת ה"א, שמדל"ת געשית ה"א, שעל־ידי זה בא עשירות גדול, בבחינות: והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיכלו שפתותיכם וכו' (שבת לב). שמחלקין המעות, מורה שהגיעו לזאת הברכה, עד שהמעות אין חשוב אצלם. וזה פרוש: ועשירית האפה - עשירית, שהוא בבחינת אי פה, הינו שפלו פיהם מלומר די, שיש להם פליפך עשירות, וזה מחמת שגעשה מרביעית ההין, מדל"ת ה"א פנ"ל:

[מסימן ל"ב עד כאן, כל זה הוא לשון רבנו זכרנו לברכה, לבר באיזהו מקומות שהוספתי שם קצת דברים, כפי מה שמעתי והבנתי מפיו הקדוש או מפי כתבו, כנראה כל אהר במקומו]:

(י) עין זוהר לך דף צ. (יד) עין שבת דף פח ע"ב. (ט) עין רעיא מהימנא פינחס דף רכו ע"ב.

שפתוב (ישעיה נ): והפלבים עזי נפשי; והן עומדין וחולקים על תפלת איש הישראלי, שעדין לא תקן בריתו בשלמות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא, ליכול פלפא שירותא. פי בודאי הצדיק אכילתו היא יקר הערך, פי משביע את נפש דקדשה, כמו שפתוב (משלי י): צדיק אכל לשבע נפשו; והאי צורבא מרבנן דמרעיב את נפשו, ואין יודע להשביע נפשו, בשביל זה ליכול פלפא שירותא, שגם בהם פתיב: לא ידעו שבעה; פי גם הוא אין יודע איך להשביע את נפשו היקרה. ובשביל זה נקרא פלב בשם שגל (ראשיהשנה ד), פי הוא בא על תאות המשגל כנ"ל. ודוקא שאין צריך להתענות ומתענה, אזי ליכול פלפא שירותא, אבל מי שצריך להתענות, בודאי צריך להתענות, ומצוה הוא (ה). וזה בחינת: דיתיב בתעניתא - יתיב דיקא; יתיב הוא מורה על הדבר שאין משתנה, כמובא: (עד כאן לשונו ז"ל)

נא

אמר רבי עקיבא: כשאתם מגיעין לאבני שיש מהור, אל תאמרו מים מים, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני: * (תנינה יד)

פי השקר מזיק לעינים בגשמיות וברוחניות, בבחינת (ישעיה א): ומשקרות עינים; פי כשהעינים בהות, הם משקרין, שאינם מראין הדבר כמו שהוא, כגון: על דבר גדול מראה שהוא קטן, ועל אחד שהוא שנים, הפך מן האמת. פי העינים נעשו בהות מן הדמעות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא): ושבו העינים אחר הנשם - זה הראות, שהולך אחר הפכי. ודמעות הן ממותרי המרה-שחורה, שהטבע דוחה אותם לחוץ דרך העינים. והמרה-שחורה היא שואבת מעכירת הדמים, ועכירת הדמים הוא עלידי השקר, פי אי אפשר לדבר שקר עד שיעפר את דמיו, ואמת אי אפשר לדבר פי אם כשמופקד מקדם את הדמים. פי עקר הדבור הוא הנפש, כמו שפתוב (שה"ש ה): נפשי יצאה בדבורי; והנפש הוא הדם, כמו שפתוב (דברים יב): פי הדם הוא הנפש. נמצא, כשאומר שקר, יש לו עכירת הדמים, ומזה באה המרה-שחורה, וממותרי המרה-שחורה נתהוו הדמעות, ועלידיהם העינים פחות. וזה בחינת (איוב ב): תקטפים מלוח עלי שית. מלוח זה בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, שפא עלידי שיתח. וזה בחינת: אל תאמרו מים מים, שהוא אזהרה על שקר (כמו שפנים שם, שנאמר: דבר שקרים לא יבון וכו'). מים מים, הם בחינת שקר, שהוא בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, פי השותה מים מרוה צמאנו, אך השותה מים מלוחים, לא די שאינו מרוה צמאנו, אלא שמוסיף צמאון על צמאנו, עד שצריך לשתות מים אחרים לכבות צמאנו, ועליבן נקרא השקר מים מים. וזהו: אל תאמרו מים מים, שהוא השקר, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני:

והתהוות השקר, שהוא הרע, שהוא הטמאה, הוא מחמת הרחוק מאחד, פי הרע הוא נגדיות, למשל: כל מה שהוא נגד רצונו של אדם הוא רע, וכאחד אין שיה נגדיות, אלא כלו טוב.

עליבן אחר שזוכין להתעורר לתשובה, צריכין זריזות גדול בעבודתו ותפודה ולרוץ מאד מאד, כדי שזכה עלידי זריזות עבודתו לתקן ולהשלים גם חסרון העבודה של הימים שעברו, פי עכשו צריך לרוץ במהירות גדול זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהשם ותפודה. ואמר לאנשיו בזה הלשון: איר דארפט זיך זייער יאגין, איר זאלט נאך קענין עפים חאפיין:

ג

לשון רבנו זכרוננו לברכה

הצילה מחרב נפשי, מיד פלב וכו': (תהלים כב)

פי כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה); וכשאין מתפלל בבחינת "כל עצמותי", אזי פלפא נחת ואכל קרבנו (ה), הינו תפלתו. ובשמתפלל וטועם מתיקות בדבורי התפלה, זאת הבחינה נקראת: כל עצמותי תאמרנה. ואין יכול לטעם מתיקות בתפלה אלא כשתקן פגם הברית, פי מיין מתיקין זה בחינת מיין דדכין (ו), זרע קדש (ז), שמירת הברית. ומי שהוא בבחינת מיין מתיקין, אזי דבוריו מתוקים וטובים, וכשיוצאים מפיו ומשמיע לאזניו, כמו שאמרו (ברכות ט): השמע לאונד וכו', אזי נכנסים מתיקות המיין לתוך עצמותיו, בבחינת (משלי טו): ושמועה טובה תדשן עצם. וכשעצמות מרגישין מתיקות הדבורים, זה בחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז אריה נחת ואכל קרבנה, פי עצם זה בחינת אריה (כ"ש בתקונים תיקון ג' בה"א תקונים האחרונים): אבל מי שפגם בבריתו, הוא בבחינת מיין מרירין, בבחינת (שמות טו): ולא יכלו לשתות מים ממרה; מיין מסאבין, זרע כמא - אזי אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז פלפא נחת, שהוא בחינת מיין מרירין, שצווח הב הב. והוא בחינת מרה דאית לה תרי פיות, והוא בחינת חרב פיות (משלי ה), בחינת גיהנם דאית לה תרי פנות שצווחין הב הב (כ"ש בתקונים שם). וזה בחינת חולאת שקורין "ברענשי", רחמנא לצלן, ששובר עצמות של אדם, וזה מחמת קלקול המח שבעצמות, בחינת מיין מסאבין, מיין מרירין, שפא החולאת הזאת מחמת תאות נאוף. וזה שנצטוינו בקרבן פסח (שמות יב): ועצם לא תשפרו בו (וכתוב בזהר בא, דף מא): שהיו מקמיין בעצמות "לפלב תשליכון אותו", וזה היה קשה מאד להפצרים, עזן שם), כדי שיבחינו כל אחד מישראל את עצמו אם בריתו על תקונו, פי בפסח פתיב בו (שם): וכל ערל לא יאכל בו; פי עקר הפסח תלוי במצות מילה, פידוע, וכשהשליכו את עצמותיו לפלבים, וראו אם שלטו בהם הפלבים, חס ושלום, היו יודעים שאין הברית, חס ושלום, על תקונו. וזה מה דאיתא בזהר (פ' קדושים דף ב): אל תהיו פסוס כפרד - לענין טמאת הברית - אין הבין; ומביא הפסוק: והפלבים עזי נפשי, עזן שם, ככן, מי שפגם בבריתו, ישמר את עצמו מפלבים ומחרב. וזה: הצילה מחרב נפשי ומיד פלב (ה); אבל: הושיעני מפי אריה. הינו, כשאריה יאכל קרבני, זה לי לישועה. וזהו אצל חרב וכלב פתוב לשון הצלה, ואצל אריה פתיב ישועה. ודע, שעזי-פנים שיש בדור, הן הן הפלבים, כמו

(א) עיין תקוני וזהר, תיקון בא, דף מה ודף סב. (ב) עיין וזהר שמות דף ו ע"ב, ובוודאי נשא קבר - קבה. (ג) ישעיה יג. (ד) עיין רעיא מהימנא פיהם רכ"ד ע"ב. (ה) עיין ב"ח או"ח סימן תקעא. * עיין בסוף הספר התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבינו ז"ל במש.

אל הפעל, שאז היה, כביכול, שני בחינות, דהיינו האחד והבריאה וכו"ל. נמצא, שעקר אחיות השקר, שהיא הטמאה וכו', הוא מחמת הרחוק מאחד כנ"ל, הינו מבחינת אחר הבריאה וכו"ל. ועל-ידי השגחת השם יתברך, אפלו אחר הפעלה שהוציא הקדוש-ברוך-הוא מכח אל הפעל, כל הדברים הם באחדות עמו, והרע יונק מהשגרת ההשגחה, הינו מאחורי כתפה, פידוע (ח), והוא רחוק מאחד. ועל-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, כמו שכתוב (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ; ועל-ידי השקר, שהוא הרע, מסיר ממנו השגחת השם יתברך, כמו שכתוב (ש): דבר שקרים לא יבון לנגד עיני; ואין חיותו אלא מאחורי כתפא. נמצא, מי שהוא רוצה שיהיה אחר הישות והפעלה שהוציא מכח אל הפעל, שיהיה בלוי אחד, שיהיה אב וכן באחד, כמו שהיה מקדם, בשתיה בכח - ישמר עצמו משקר, ועל-ידי זה השגחת השם יתברך עליו, ואז בלוי אחד. וזה שאמר רבי עקיבא: כשאתם מגיעים לאבני שיש טהור. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא יש, ואז שיד שם טהור כנ"ל; אם תרצה שיהיה כמו קדם הפעלה, שתיה בכח, שיהיה אב וכן באחד. וזהו: כשאתם מגיעין לאבני - הוא בחינת אב וכן פחדא, שהוא בחינת קדם הבריאה, שתיה בכח, שתיה הכל אחד. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא בחינת ישות וטהרה. אם תרצה להגיע שיש טהור לאבני - אל תאמרו מים מים, הוא בחינת שקר כנ"ל, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני; כי על-ידי שקר הוא מסיר מעליו השגחת השם יתברך, והוא רחוק מאחד. אך על-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, ועל-ידי ההשגחה בלוי אחד, כמו שהיה קדם הבריאה כנ"ל. ועל-פני שכן עולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך (ישעיה סד, ועין ברכות לד); כי מאחר שיהיה בלוי אחד, לא יהיה עין שיראה, רק אלהים זולתך: ואמר אז, שגם בזה יש קשיא מה שאי אפשר להבין. כי אם-כן איך יהיה חלוק השקר לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, ולפי עבודתו ויגיעתו בזה העולם בשביל השם יתברך, כי בודאי גם בהסוף האחרון לא יהיו בלם שוים, ומאחר שיהיה בלוי אחד, איך שיד חלוק בין אחד לחברו לפי מדרגתו. אך יש בזה סוד שאי אפשר להבינו, והדברים עתיקים:

שיד לעיל: ובשביל זה השקר מויק לעינים, כי על-ידי השקר מסלק השגחת עיני השם יתברך, ופוגם בעינים, שהם בחינת השגחה כנ"ל, כי השקר נמשך מרחוק מאחד, שמשם עקר אחיות הטמאה, שהוא הרע, שהוא השקר כנ"ל, ומחמת זה בעצמו פוגם על-ידי שקר בהשגחה ומסלק השגחת השם יתברך מעליו, כי על-ידי השגחת השם יתברך הכל אחד, אחר הבריאה כמו קדם הבריאה, ועל-ידי השקר פוגם באחד, כי השקר רחוק מאחד כנ"ל. על-פני מסלק ההשגחה על-ידי השקר, ומפריד, חס ושלום, אחר הבריאה מקדם הבריאה, שמשם עקר אחיות הטמאה כנ"ל. אבל על-ידי אמת, שהוא בחינת בלוי אחד, בלוי טוב, על-ידי זה ממשיך השגחת השם יתברך, ואז הכל אחד. כי על-ידי ההשגחה נכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה כנ"ל. וזהו: אמר רבי עקיבא וכו', כנ"ל. ובה מקשר המאמר הזה היטב, תחלתו בסופו וסופו בתחלתו, וכן באמצעותו, והבן היטב:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים י): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - שיהיה בלוי הטוב והמטיב, כי באחד אין שיד רע, ועל-פני לעתיד לבוא יקים: שפת אמת תבון לעד (משלי יב); כי יהיה אז בלוי אחד, בלוי טוב. כי אמת הוא אחד, למשל: על בלי כסף, כשאומרים עליו שהוא בלי כסף, הוא האמת; אבל כשאומרים עליו שהוא בלי זהב, הוא שקר. נמצא, שהאמת הוא אחד, כי אי אפשר לומר אמת, רק שהוא בלי כסף, לא יותר; אבל השקר הוא הרבה, כי אפשר לומר שהוא בלי זהב וכלי נחשת ושאר שמות. נמצא, שהשקר הוא בבחינת (קהלת י): בקשו חשבנות רבים. ובשביל זה לעתיד לבוא יתבטל הרע, ויתבטל ההתנגדות, ויתבטל הדמעות, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו וכו', הינו בטול הרע. וכתוב (ש): וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו'; הינו בחינת בטול ההתנגדות. וכתוב (שם טז): ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים; הינו בטול הדמעות, שהם בחינת שקר כנ"ל (ס), כי אז יהיה ה' אחד ושמו אחד, שהוא בלוי טוב, בלוי אמת כנ"ל. ועל-פני לעתיד לבוא יתבטל הטמאה, כמו שכתוב (זכריה י): ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ, כי אז יהיה בלוי אחד, כמו שכתוב (איוב יד): מי יתן טהור מטמא לא אחד [פרוש, שעקר אחיות הטהרה והטמאה הוא מבחינת הטהרות מאחד]:

כי קדם הבריאה, כשהיה הבריאה בכח, כביכול, קדם שהוציא אל הפעל, היה בלוי אחד וכלו אמת וכלו טוב וכלו קדש, אפלו שם טהור לא היה שיד לומר, כי טהור אין שיד אלא בשיש טמאה, כמו שכתוב (יחזקאל יז): וטהרתם מכל טמאותיכם; אבל כשבלוי אחד, אין שם בחינת חשבנות רבים, שהוא עקר הרע והטמאה כנ"ל, כי הטהרה הוא בחינת המצוץ בין הקדש והטמאה, שעל-ידו נתתקן הטמאה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם; והוא בחינת הבחירה, שהוא מצוץ בין שני דברים, וזה אין שיד קדם הבריאה, שאז היה בלוי אחד, כי באחד אין שיד בחירה, שהוא בחינת הטהרה. וכשהוציא הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה מן הכח אל הפעל, אזי נתנה תכף בחינת הטהרה, כי כשהוציא מן הכח אל הפעל היו שני דברים: בחינת האחד והבריאה, ואז שיד בחירה, שהוא בחינת הטהרה, שהוא מצוץ בין האחד, כי הוא סמוך לו, ועדין לא הגיע לחשבונות רבים, שהיא הרע והטמאה, אך הוא רשם וסימן על ההשתלשלות, שיוכל להשתלשל ויגיע, עד שיהיה רע וטמאה. ועל-פני כתוב בוהר (בראשית דף מח, ובכמה מקומות), שעקר אחיות הטמאה - מסטרא דשמאלא, כי הטהרה מרמזת שיש טמאה, והוא סימן שישתלשל עד שיהיה טמאה, ועל-פני אפשר לזכר ולהעלות הטמאה לטהרה, כי היא בעצמה גשתלשלה מטהרה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם. נמצא, שעקר אחיות הטמאה מבחינת הטהרה, שהוא בחינת הבחירה כנ"ל. והטהרה היא בחינת שמאל, בחינת לוי (ט), בחינת: וטהרת את בני לוי (ט); ולוי הוא בחינת שמאל, פידוע. ועל-פני עקר אחיות הטמאה הוא מבחינת שמאלא, כי שמאל הוא בחינת הטהרה, שמשם עקר אחיות הטמאה כנ"ל. וכל זה, הינו בחינת שמאל, בחינת טהרה, בחינת הבחירה, שמשם עקר השתלשלות הטמאה, שהוא הרע וההתנגדות, בחינת שקר כנ"ל - כל זה נמשך מבחינת אחר הבריאה, אחר שיצא הבריאה מכח

(א) עין חוקן כב, דף סו. (ב) עין זוהר קרח דף קעו ע"ב. (ג) עין במדבר ח. (ד) עין זוהר חוקת קפד.

נב

רבי חנינא בן חכינאי אומר: הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי, ומפנה לבו לבטלה - הרי זה מתחייב

בנפשו: (אבות פ"ג)

בי יש אפיקורסים שאומרים, שהעולם הוא מחייב המציאות, ולפי דעתם הרעה המשפשת נדמה להם, שיש על זה ראיות ומופתים, חס ושלום, ממנהג העולם. אבל באמת הכל יפצה פיהם, כי באמת העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות, כי רק השם יתברך לבד הוא מחייב המציאות, אבל כל העולמות עם כל אשר בהם הם אפשרי המציאות, כי הוא יתברך בראם יש מאין, וביבולתו וכחו ואפשרותו יתברך היה לבראם או שלא לבראם, על-כן בודאי כל העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות. אך מאין נמשך הטעות, שיכולין לטעות, חס ושלום, שהעולם הוא מחייב המציאות, חס ושלום. דע, שזה נמשך מחמת שפאמת עתה, שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחייב המציאות, כי כל העולם ומלואו, הכל לא נברא אלא בשביל ישראל, כידוע (א), וישראל מושלין בעולם, ועל-כן בודאי עתה, אחר שנאצלו ונבראו נשמות ישראל, כפיכול הוא יתברך מוכרח לברא ולקיים העולם, כי על-מנת בן האציל נשמות ישראל, כדי לברא בשבילם כל העולמות. אך נשמות ישראל בעצמן, כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם, הכל היה אפשרי המציאות, כי היה באפשרותו להאצילם ולבראם או שלא לבראם, אך תכף בשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם בבחינת מחייב המציאות, כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כפיכול הוא מחייב להמציא העולם, כי על-מנת בן נאצלו נשמתו, שכל העולמות יבראו בשבילן, והם ימשלו בכל, והבן היטב. ומזה נשתלשל ונמשך הטעות של האפיקורסים, שאומרים שהעולם הוא, חס ושלום, מחייב המציאות, אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא מחייב המציאות, אבל כל הדברים הם אפשרי המציאות כנ"ל:

ועקר הפונה שברא כל העולם בשביל ישראל היה, כדי שישאל יעשו רצונו, ושיחזרו וידבקו בשרשו, דהינו שיחזרו ויכללו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, ובשביל זה נברא הכל. נמצא כל מה שישאל עושין רצונו של מקום ונכללין בשרשם, שהוא מחייב המציאות, על-ידי זה נכלל כל העולם שנברא בשבילם בחייב המציאות, כי עקר התכלית שנברא העולם הוא בשביל זה, ורק בשביל זה מחייב השם יתברך, כפיכול, לברא ולקיים כל העולמות בשביל ישראל כנ"ל, כדי שיעשו רצונו כנ"ל. ועל-כן אז דיקא, כשעושין רצונו, נכלל העולם בבחינת מחייב המציאות כנ"ל, כי כל מה שעושין רצונו יותר, הם נכללין ביותר עם כל העולמות התלויים בהם בחייב המציאות, כי על-ידי שעושין רצונו יתברך, הם חוזרין ונכללין בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, ואז נכללין עמהם כל העולמות התלויים בנפשם בחייב המציאות כנ"ל:

אך לזכות לזה להכלל בשרשו, דהינו לחזר ולהכלל באחדות השם יתברך, שהוא מחייב המציאות, זה אי אפשר לזכות כי אם על-ידי בטול, שיכבטל עצמו לגמרי, עד שיהיה נכלל באחדותו

יתברך. ואי אפשר לבוא לידי בטול, כי אם על-ידי התבודדות, כי על-ידי שמתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו, על-ידי זה הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות, עד שזוכה לבטל כל גשמיותו ולהכלל בשרשו:

אך עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מטרדת העולם הזה, כי ביום, על-ידי שרודפין העולם אחר העולם הזה, הוא מכבטל ומכבבל את האדם מלהתדבק ולהכלל בהשם יתברך, ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף-על-פי-כן מאחר שהעולם טרודים או ורודפים או אחר הכלי העולם הזה, על-ידי זה קשה או לבוא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיחד, דהינו חוץ מהעיר בדרך יחידי, במקום שאין הולכים שם בגי'אדם, כי במקום שהולכים שם בגי'אדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה, אף-על-פי שבעת אינם הולכים שם, הוא מכבבל גם-כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכלל בו יתברך. על-כן צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחידי, במקום שאין שם אדם, ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מכל עסקי עולם הזה, ויכבטל הכל, עד שזוכה לבחינת בטול באמת. הינו, שפתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחידי כנ"ל, עד שזוכה לבטל זה הדבר, דהינו לבטל מדה ותאוה זאת, ואחר-כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיכבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל ובמקום הנ"ל, עד שיכבטל הכל. ואחר-כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר-כך מכבטל גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש, כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום, דהינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והגסות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר, ועל-כן צריכין להתנגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ישאר ממנו כלום, שיהיה בבחינת "מה" באמת, עד שזוכה לבחינת בטול באמת.] ואז, כשזוכה לבטול באמת, ואזי נכלל בשרשו, דהינו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחייב המציאות, כי הכל תלוי בו כנ"ל, ואזי נעשה כל העולם על-ידי בבחינת מחייב המציאות, כנ"ל:

ועתה תראה פלאי פלאות, איך כל זה מבאר עתה בהמשנה הנ"ל באר היטב, וזהו: הנעור בלילה - כפשוטו, דהינו שהוא נעור בלילה ומתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו. והמהלך בדרך יחידי - הינו כנ"ל, שהולך בדרך יחידי דיקא, במקום שאין בגי'אדם הולכים שם כנ"ל, כי אזי הוא עקר שלמות ההתבודדות: בלילה ובדרך יחידי דיקא, כנ"ל, כי אז דיקא יכולין לבוא לבחינת בטול כנ"ל. וזהו: ומפנה לבו לבטלה - דהינו שפונה לבו מכל עסקי העולם הזה - לבטלה, כדי לזכות לבחינת בטול כנ"ל. ואז זוכה, שיכלל נפשו במחייב המציאות כנ"ל, ואזי נכללין כל העולמות עם נפשו במחייב המציאות כנ"ל. וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו - שנכלל כל העולם בבחינת מחייב המציאות עם נפשו, כי על-ידי ההתבודדות הנ"ל זכה לבחינת בטול, עד שנכלל נפשו בחייב המציאות, ועל-ידי זה נכלל כל העולם עם נפשו בחייב המציאות כנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת מחייב המציאות כנ"ל, וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו כנ"ל:

(א) ויק"ר פ' לו, ורש"י ריש בראשית.

שיהא לו חמר ממוגז במוגז השוה, שיהא ראוי לקבל שכל. ודירה נאה, הינו היראה, כפואמר (שבת לא): חבל על מאן דלית לה דרתא, כי צריך שיהא יראת חטאו קודמת לחכמתו (אבות פ"ג). וכלים, הינו תלמידים הגונים שיקבלו ממנו. וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלמות הדעת. ואלו הן חמשה דברים, שנבדל מדעו מן מדענו. הראשון - שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות, ואין רבוי במדעו. השני - יודע הדברים קדם המצאם, אפלו כשאין להם הווה כלל. והשלישי - שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית. והרביעי - שאין שנוי בדיעתו, ואין שנוי כשיודע הדבר בכח, ואחר כך שב פעל. והחמישי - שדיעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו: עד כאן לשונו ז"ל:

והא לך נסחא שניה, שכתבתי בעצמי קצת מזה, כפי מה ששמעתי, וזהו:

בשארם זוכה לשלמות הדעת, הינו שזוכה לדעת שאי אפשר לאדם לידע יותר, אזי יש הפרש בין דעת האדם בשלמות לדעת השם יתברך בחמש בחינות, והם מפרשים בפסרים. וצריך האדם להשתדל שיגיע לשלמות הדעת, מה שאי אפשר לאדם לידע יותר, ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השם יתברך רק בחמשה דברים אלו, שאלו חמשה דברים אי אפשר לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושי. אך לזכות לשלמות הדעת הוא על-ידי גרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הרבה למדתי מרבותי, ומתלמידי יותר מכלם; כי על-ידי שכל אחד מקשה ושואל, כי כל אחד יש לו מניעה לעבודת השם יתברך, וצריך להשיב לכל אחד על שאלתו, על-ידי זה נשלם דעתו, ועל-ידי זה זוכה לבנים, כי קטן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם, אך כשזוכה לדעת השלם זוכה לבנים. ועל-כן באברהם, שהוא היה מגיד אנשים ושרה מגידת נשים (כ"ד פ' ל"ט), על-ידי זה זכה לשלמות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השם יתברך, אלא אלו החמשה דברים, ועל-ידי זה זכה להח"א הנ"ל. ועל-כן אברהם אינו מוליד, אברהם מוליד (שם פ' מ"ד), כי על-ידי שלמות הדעת, שהוא בחינת ה"א, זכה להוליד:

נד

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו': (בראשית

מא)

י' אלקי גדלת מאד, הוד וחדר לבשת. עטה אור בשלמה נוטה שמים ביריעה: (תהלים קד)

א כי צריכין לשמר מאד את הוהבון, שלא יפל לשכחה, בחינת מיתת הלב, ועקר הוהבון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד, ועל-ידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי, על-ידי זה נעשה יחוד ה' אלקי הנ"ל. (כי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאתי, כפואמר, וכן מבאר בסכא משפטים דף צח על פסוק זה: ה' אלקי - דא שרותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה ועלמא דאתי):

והא לך לשון רבנו זכרנו לברכה מהתורה הזאת, שכתבה בתכלית הקצור. וזהו: **המתלה בדרך יחידי, הנעור בלילה וכו'. דע, שעקר הפטול, שאדם מבטל ישותו ונעשה אין, ונכלל באחדות השם יתברך, אין זה אלא על-ידי התבודדות. וההתבודדות צריך מקום וזמן מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. והזמן הוא בלילה, הינו: הנעור בלילה, שאז הכל ישנים. והמקום הוא בדרך יחידי, ולא בדרך הרבים, שלא יפסיקו עובדי דרכים, אלא דיקא בדרך שאין רבים הולכים שם, שם ילך ויתבודד, והינו: והמתלה בדרך יחידי, ואז יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לבטול כל הישות, והינו: והמפנה לבו לבטלה. ואז, כשנתפטר לגמרי, אזי הוא נכלל באחדות השם יתברך, ואז הוא בא לבחינת מתיב, כי הקדוש ברוך הוא מתיב המציאות, וכל הדברים הם אפשר המציאות. וכשנתפטר ונכלל באחדותו, אזי הוא יוצא מבחינת אפשר, ונכלל במתיב, וזה בחינת: הרי זה מתתיב בנפשו:**

נג

גם זה לשון רבנו זכרנו לברכה

עקר הולדה תלוי בה"א, בבחינת (בראשית מו): הא לכם זרע. ואברהם ושרה לא הולידו, עד שהגיעו לה"א הזאת (א). כי עקר הולדה - על-ידי הדעת, בבחינת (שם ד): וידע אדם וכו', וקטן אינו מוליד (סנהדרין סח). ועקר הדעת, הינו שישתמש בדעתו, הינו שיוציא את שכלו מכח אל הפעל, כי גם לקטן יש דעת, אבל אצל הקטן עדין הדעת בכח ולא בפעל, כי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מכח אל הפעל. ומי שהוא שלם בדעתו, שהוציא אותו מכח אל הפעל, והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם להשיג בדעתו, אזי הוא קרוב לדעת הקדוש ברוך הוא, ואין חלוק בין דעת האדם לדעת השם יתברך, אלא חמשה דברים, כפואמר, ואז דעתו יונק מדעת השם יתברך, שהיא בחינת ה"א, ואז מוליד: ולהשלים את דעתו, שיהא שלם בדעת, אי אפשר אלא על-ידי עסק, שעוסק עם בני-אדם לקרבם לעבודת השם יתברך, על-ידי זה נשלם דעתו, כי הם מחדדין דעתו, בבחינות: ומתלמידי יותר מכלן (מכות ט). ובשביל זה תלמידים נקראים בנים (ספרי פ' ואתחנן ע"פ ושנתם לבניך), כי על-ידים בא ההולדה. ובשביל זה אברהם ושרה טרחו את עצמן לגיר גרים, כי על-ידי זה השלימו דעתם ונתקדשו להא הזאת, הינו לדעת השם יתברך, וזכו לבנים, כי על-ידי גרים נתגדל דעתם, בבחינת: ומתלמידי יותר מכלם. אבל מי שאין שלם בדעתו, והוא רחוק מדעת האדם, כל-שכן מדעת השם יתברך, שהוא בחינת ה"א, ואזי הוא קטן ואין מוליד. וזה הפעם שהצדיקים מונעים את עצמן, ורודפים אחר בני-אדם לקרבם לעבודתו יתברך, אין זה כדי להרבות בבודם, חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינות: ומתלמידי יותר מכלם. ובשביל זה ביד הצדיקים לפקד עקריות, כי הם שלמים בדעת, וקרובים לדעת עליון, ואין בין דעתם לדעת השם יתברך אלא חמשה דברים כנ"ל. וחמשה דברים, היא היא דעת השם יתברך, שמושם ההולדה. וזה (ברכות נו): שלשה דברים מרחיבין דעתו של אדם: אשה נאה ודירה וכלים. אשה, הינו החמר מכנה בשם אשה,

(א) עין זוהר חדש שה"ש על פסוק נאוי לחיך. (א) ראה בהשמות והגות מב"י מוהר"ן ז"ל.

מזו, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם יתברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה:

[היינו, שאפלו הצדיק והחכם, שיש לו מח גדול, עד שיכול להבין את הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל דבר בכל יום, אפלו בעסקי חל, ועל־ידיהוה הוא יכול לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבועולם, אפלו בעסקי חל, ואם־כן ירצה, חס ושלום, לעסק רק בזה, דהינו בעסקי חל, מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם יתברך על־ידם. אבל באמת אינו כן, כי אסור להרבות בעסקי העולם הזה, אפלו למו שיודע ומבין הרמזים הנ"ל, מחמת שני הטעמים הנ"ל: א. מחמת שזאת העבודה בעסקי העולם הזה הוא מקום מסכן מאד וכו' כנ"ל, והב'. מחמת שיש קדשה ועבודה גבוהה מזה, דהינו קדשת התורה והמצוות, ועל־כן אפלו מי שיודע הרמזים הנ"ל, הוא צריך הסתפקות, להסתפק מזה העולם בהכרחיות לבד כנ"ל].

וההסתפקות הוא בחינת: עמה אור בשלמה, הינו בחינת אור מלא, פי הרשעים, שאין להם ההסתפקות,

בבחינת (משלי ג'): ובטן רשעים תחסר; אצלם מארת חסר, בבחינת (שם ג'): מארת ה' בבית רשע; אבל בצדיקים, שיש להם ההסתפקות,

בבחינת: צדיק אכל לשבע נפשו (שם ג'); אצלם הוא אור מלא, בבחינת (בראשית א'): וירא אלקים את האור כי טוב - אין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיה ג'): אמרו צדיק כי טוב (ויטא לה). ואפלו מזה

ההסתפקות גופה צריך להפריש ממנו לצדקה, וזה בחינת: נוטה שמים פיריעה (ק), פי ארון הברית, שהוא בחינת עני, היא תחת היריעה, והיריעה משפיע לארון הברית, וזה בחינת צדקה. [פרוש,

פי על־ידי צדקה משפיע הנותן להמקבל, על־ידיהוה געשה יחוד צדיק וכנסת־ישראל, שבחינת צדיק משפיע לכנסת־ישראל, שזה

בחינת השפעת היריעה לארון הברית, בחינת: נוטה שמים פיריעה, כנ"ל].

ג והמוזן־עם, שאין להם זה השכל להעמיק בכל זה, להבין הרמזים כנ"ל, געשה אצלם כל זה מפילא, על־ידי שנה וציצית ותפלין ותורה ותפלה ומשא־וימתן. כי השנה היא

בחינת לאדבקה מחשבתא בעלמא דאתי בכלליות כנ"ל, בחינת ה' אלקי הנ"ל, פי בשעת שנה הנשמה עולה לעלמא דאתי (ג), וציצית ותפלין הם בחינת גדלת מאד. פי תפלין הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל, (פי תפלין הם בחינת מחין, פידוע, הינו בחינת הגדלת השכל להבין כל הרמזים שמרמז לו השם יתברך בכל יום כנ"ל), וציצית הוא בחינת הצמצום הנ"ל, שהוא בחינת מאד הנ"ל, פי תכלת פרסיא דינא (כ"ש בוהר שלח לך, דף קעה), שהוא

בחינת צמצום. ועל־כן ציצית קודם לתפלין, בבחינת (שיר השירים ב): שמאלו תחת לראשי; ואחר־כך: וימינו תחבקני (ג), [פי שמאל הוא בחינת דין, בחינת צמצום, שהוא בחינת ציצית כנ"ל, וימין הוא בחינת מחין, בחינת תפלין כנ"ל].

ב ובחינה זו, לזכר תמיד בעולם הבא, דהינו לאדבקה מחשבתא בעלמא דאתי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות -

כך ראוי להיות מנהג יראי השם: תכף בבקר בהקיצו, קדם שיתחיל שום דבר, וזכר מיד בעלמא דאתי, ואחר־כך געשה זאת

בפרטיות. פי כל העולם הזה הוא התלבשות מדרגות התחתונות של הקדשה, הינו בחינת רגלין של הקדשה, בבחינת (ישעיה סו):

והארץ הדם רגלי. אף שגם מדרגות העליונות של הקדשה, יש מהם גם־כן התגלות בעולם הזה, אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בזה העולם, פי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין. אבל

בחינת רגלין מתגלין בעצם בזה העולם. וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש־ברוך־הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד

אין תכלית, עד נקדת המרפז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי האדם

ולפי המקום, ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה, שמזמין לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. ככן צריך להעמיק מחשבתו בזה,

ולתגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמזות בפרטיות, שמלבש בזאת המחשבה דבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם יתברך, הן

מלאכה או משא־וימתו, וכל מה שמזמין לו השם יתברך בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמזותיו של השם יתברך:

אך ההגדלות השכל בזה צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדשה, רק לפי שכל אנושי שלו פן יגדיל המחשבה בזה,

וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו כי במפלא מופך אל תדרש (חגיגה יג'). וזה: גדלת מאד, חוד והדר לבשת. הינו, כשרוצה לקח דבר מזה העולם, שהוא בחינת חוד והדר לבשת, שהם

בחינת רגלין המלבשין בזה העולם*, והיה בבחינת גדלת מאד, הינו ששהגדלת השכל יהיה במדה

ובצמצום. וזה: מאד, שהוא סטרא דשמאלא, שממנו הצמצום. [כמו שכתוב בסבא שם: מאד, דא הוא

* פי הרגלין הם בחינת נצח והוד, שהם בחינת חוד והדר, וכמו שכתוב בסבא הנ"ל: חוד והדר לבשת, אלן תרי בדי ערבות וכו', עין שם, שהם בחינת נצח והוד, בחינת רגלין, פידוע:

סטרא דשמאלא]:

ואפלו מי שיודע ומבין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם יתברך בכל דבר, ואם־כן ירצה לעסק רק בזה,

הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם יתברך מרמז בהם. אך באמת אינו כן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם רק במה שצריך לו

בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים: א. מחמת שזאת הקדשה, המלבשת בעסקי העולם הזה, היא בחינת רגלין, והיא

קדשה נמוכה, בבחינת (תהלים מג): עון עקבי יסבני; שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין ליגך מהם, על־כן הוא מקום מסכן. ככן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה

(א) עין תיקון ה. (ב) עין זוהר לך לך דף פג. (ג) עין מ"ד שה"ש.

וממקרה, וכל הדברים וכל הלמוד - משא ומתן, כי עלידם נתיחד צדיק וכנסת-ישראל, הנקראים משא ומתן פנ"ל:

ד וברי לשמר הזכרון הנ"ל צריך לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב. כי עקר הזכרון תולה בעין, בבחינת (שמות י'): ולזכרון בין עיניך; כי השכחה בא עלידי רע עין, עלידי מיתת הלב, בבחינת (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב. כי רע עין ומיתת הלב הם בחינה אחת, כי שוריןא דעינא בלבא תליא (כשר"ל ע"ו כח:), ועליפן נבל, שהיה רע עין, נאמר

בו (שמואלא כח): וימת לבו בקרבו. ומיתת הלב היא בחינת שברי לוחות. לב הוא בחינת לוחות, בבחינת (משלי ג): כתבם על לוח לבך; ושכחה היא עלידי שברי לוחות, כמאמר חכמינו זכרונם

לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות, לא היתה שכחה בעולם. נמצא, שעקר השכחה היא עלידי רע עין, שהוא בחינת מיתת הלב, שהיא בחינת שברי לוחות, שממש עקר השכחה פנ"ל. ואבשלום, שהיה עינו רעה במלכות אביו,

עלידייה נאמר בו מיתת הלב, שנאמר (שמואלב יח): ויקח שלשה שבטים ויתקעם בלב אבשלום. ועליפן לא הניח בן זכר (שם וע' סוטה

יא), כי פגם בזכרון, עלידי רע עין פנ"ל. ודוד המלך, עליו השלום, ברח אז ממלכותו מפני אבשלום, וקלל אותו שמעי בן גרא, ואמר (שם טו): אולי יראה ה' בעיני. בעיני דיקא, כי מי שרואה שנופל לרע עין, אם אינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה להנצל ממנו,

צריך לברח ממנו; אבל מי שיוכל לתקן, אזי צריך לתקן. וצריך לראות מהות בחינת הרע עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן עלידו, כי יש כמה בחינות רע עין, וכשנופל לרע עין של התנשאות, שעינו צרה בהתנשאות של חברו, צריך להכניע

בהשרש של ההתנשאות, הינו בשרש המלכות, שהוא בחינת משיח, והוא שרש המלכות, בבחינת (שמואלא ג): ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו. והוא בחינת טוב עין, בבחינת (שם טו): יפה עינים

וטוב ראי, הנאמר בדרך, שהוא משיח:

וזה שאמר אבא שאול: קובר מתים הייתי. כי אבא שאול השתדל לתקן תמיד את הרע עין, הנקרא מיתה, כנזכר לעיל. פעם אחת נפתחה מערה אחת נפתחי, ועמדתי בגלגל מערה - הינו בחינת דבקות, בחינת: כמער איש וליות (מלכיםא ו). מתחתי - הינו בחינת אמת, בבחינת (תהלים פח): אמת מארץ

תצמח, כי טוב עין הוא יברך (משלי כב), והפרכות הם בחינת אמת, כמו שכתוב (ישעיה סח): המתברך בארץ יתברך באלקי אמן; וזה שאמר אבא שאול, שעלידי האמת שלו נפתחה לו דבקות. ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חטמי - הינו מחמת הדבקות העמדתי עצמי בסכנה לכנס בגלגל עינו של מת, הינו ברע עין,

עד שהצרכתי להשתמש בבחינת משיח כדי להכניע את הרע עין. וזה: עד חטמי, שהוא בחינת: רוח אפנו משיח ה' (איכה ד).

ותורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, כי התורה היא בחינת עין החיים, דמוזן לכלא בה (י), הינו שיש לכל אחד די ספוקו ממנה. נמצא, שהיא בחינת הסתפקות. וגם בלמוד התורה בעצמה יש בחינת הסתפקות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב"ב): לא עליך המלאכה לגמור; ועליפן למוד התורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, ואפלו ההמון שאינם יכולים ללמוד, הם מקימין עסק התורה כמה שקורין קריאת-שמע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט):

ותפלה הוא בחינת הוד והדר הנ"ל, כי תפלה היא חיי שעה (בשאו"ל שבת י), הינו בחינת: הארץ הרים רגלי הנ"ל, הינו בחינת רגלי הקדשה המלכשין בזה העולם פנ"ל:

ומשא ומתן היא בחינת: נוטה שמים כיריעה הנ"ל, הינו בחינת יחוד צדיק וכנסת-ישראל הנ"ל, כי צדיק וכנסת-ישראל הם בחינת משא ומתן; הצדיק נקרא משא, כי הוא נושא את העולם, כאשר ישא האומן את היונק (במדבר יא), והוא נושא כל הברכות, כמו שכתוב (משלי י): וברכות לראש צדיק; כמו שכתוב (תהלים כד): ישא ברכה מאת ה'; והוא נושא הטפה ורעיית

של כל הנשמות, בבחינת (שם קב): נושא משך הזרע, ומשפיע לכנסת-ישראל, והיא נותנת לכל העולם. ועל-שם זה נקראת כנסת-ישראל מתן, על-שם (משלי לא): ותתן טרף לביתה וחק לגערתייה. ויחוד של צדיק וכנסת-ישראל נעשה עלידי משא ומתן:

כי כל דבר שבעולם יש בו ניצוצות הקדשה שנפלו בשעת שבידה, ושבידה הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם. וכל דבר יש לו שעה (י), וצריך לבוא בשעה זו לאדם זה, שהוא משרש אחד עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר, וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר, הינו מהאותיות הנשברים שיש שם, עלידייה נכללין האותיות הנשברים בזה האדם, בחיות שלו, ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף, ועלידייה נשלמין האותיות, ויש להם שלמות. וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו, עד שנפסקין האותיות והניצוצות השייכין לשרשו, ואחר-כך יוצא מרשותו לאדם אחר, שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשארים, שהם משרש אחד עם האדם האחר, ועליפן יוצא לרשותו. ולפעמים חוזר הדבר וכא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה, כי מחמת שלא היה לו אז חלקו נפש-רוח-נשמה אלו, לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו, עד עתה שהגיעו לו אלו חלקי נפש-רוח-נשמה, שעלידם יכול להשלים אלו האותיות הנשארים, ובין כך הכרח לשהות אצל אחר. וכשמשלים האותיות אלו, נתוסף לו הארה בנפש-רוח-נשמה שלו, מחמת הארות אותיות אלו, שהגיעו אליו ונשלמו אצלו, ועלידי הארה זו מאיר בשרש נפש-רוח-נשמה שלו, שהוא בצדיק וכנסת-ישראל, שהם שרשי כל הנשמות פנ"ל. ועלידי ההתנוצצות הזאת נתיחד צדיק וכנסת-ישראל, הנקראים משא ומתן פנ"ל. ועל-שם זה נקרא מקח

(ד) עין וזהו בראשית דף כו ע"א. (ה) עין אבות פ"ד.

ובשחזרתי לאחורי אמרו לי: עינו של אבשלום היתה -
 הינו שאבשלום נפל לבחינת הרע עין הנה. וזהו:
 בשחזרתי לאחורי, הינו אחר התקון, שחזרתי בחינת משיח למקומו,
 לבחינת אחורי, כי שם שרש המלך המשיח, בבחינת (שה"ש ז): מלך
 אסור ברהמים, ברהיטי מחין (תיקון ו דף כא). אסור, הינו בחינת קשר
 של תפלין, שהיא בחינת אחורי, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה
 (ברכות ז): וראית את אחורי - זה קשר של תפלין. וזה (שמואל"א כח):
 והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, הנאמר בדרך, הינו קשר
 של תפלין (י), כי תפלין הם בחינת חיים, כמאמר חכמינו זכרונם
 לברכה (פנחות מד): כל המניח תפלין, זוכה לחיים, שנאמר: ה' עליהם
 יחיו. ועליכן לא אמרו לו שעינו של אבשלום היתה עד שחזר
 לאחוריו, כי אלו היה יודע מקדם מזה, אפשר לא היה מספן
 עצמו בליךך לבנם ברע עין כזה, כי הוא סגנה גדולה:

ה וצריך לשמר את העין מבח המדמה, ואפלו מי שהוא טוב
 עין, צריך לשמר מזה, כמו שאנו רואים, כי אפלו מי
 שיש לו ראייה יפה יכול למעות, עלידי שרואה מרחוק ונדמה לו
 להפך מן האמת. עליכן צריך שמירה יתרה לזה. והבח המדמה
 בא עלידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הפהמיות, כי גם
 בהמה יש לה זה הכח המדמה. והמוציא דפה הוא גופל לבהמיות,
 ועליכן נתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הפהמיות, כי מוציא
 דפה הוא כסיל (משלי י), וכשהדעת נסתלק ממנו, גופל מאהבת
 השם יתברך, וגופל לאהבת הפהמיות, בבחינת (תושע ד): כי אתה
 הדעת מאסת, ואמאסך מבהן לי. כהן, הינו בחינת (ישעיה מא):
 אברהם אוהבי, בחינת (תהלים ק): אתה כהן, בחינת: וקמץ הכהן
 (ויקרא ה) (י). ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הפהמיות,
 בבחינת (שם בהושע): נדמו עמי מבלי הדעת. נדמו, הינו כח המדמה:

ו וזה הכח המדמה הוא מבקש תמיד בלי לשכן שם, ועליכן
 הוא מחזיר תמיד לשרות על פי שונה הלכות. ועליכן, אם
 הם מחדשים דבר בתורה, הוא חדוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז:
 גליד), כי הוא בא מבח המדמה, שהוא מדמה מלתא למלתא, אך
 שהרע שבו הוא יותר מהטוב. ואלו החדושים מוזקים לפרנסה, כי
 עלידי החדושי תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נא):
 ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי; מה אנא עבדי
 שמאי וארעא במלוילי וכו' (כ"ש בוהר בהקדמה דף ה). ועלידי יזוה באים
 כל ההשפעות והברכות לעולם, כמו שכתוב (דברים כח): יפתח ה'
 לך את אוצרו הטוב את השמים וכו'. אך בשעה החדושים הם עלידי
 כח המדמה, אזי נבראין רקיעין דשוא (בוהר שם), ועלידם בא רעב
 לעולם. ואף שיש בהם גספן טוב, שהם דכרייתורה, שהם בחינת
 שבע, אך מחמת שהרע יותר מהטוב, עליכן הרע גובר והטוב
 נתבטל, בבחינת: ולא נודע כי באו אל קרבנה (בראשית מא), שמתגבר,
 חס ושלום, בחינת שבע שני הרעב על בחינת שבע שני השבע,
 שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב, עד שאין נפר הטוב מפני
 הרע, בבחינת: ולא נודע וכו' כנ"ל: ומה שמחזר הכח המדמה
 לשרות על פי שונה הלכות, הוא מפני שהוא נברא בערב-שבת
 בין השמשות, וקדש עליו היום, ולא נברא לו גוף, כמו שכתוב

בוהר (בראשית דף מז ומח, ובפ' תרומה דף קנה) על פסוק: אשר ברא אלקים
 לעשות (ח), שמבאר שם, שהקלפות שהם בחינת הכח המדמה
 נבראו בערב-שבת בין השמשות, ובתוך כך קדש עליו היום,
 ונשארו רוח בלא גוף וכו', עין שם. ועליכן זה הכח המדמה,
 שהוא בחינת הקלפות, שהוא רוח בלא גוף, הוא מבקש לעצמו
 גוף לשרות בו, והולך אצל השוני הלכות, כי הם בוראים הכל
 בדברי תורתם, עליכן הוא הולך ושורה אצלם, כדי שיהיה נברא
 לו גוף להתלבש בו עלידם. וזה שכתוב (שם בפרשה היל'): ועל
 השנות החלום, הינו מה שהחלום, שהוא בחינת כח המדמה,
 השתדלותו לשרות על השונה הלכות, כי נכון הדבר מעם
 האלהים וממהר האלהים לעשותו. זה בחינת: אשר ברא
 אלקים לעשות הנה"ל, שהיה נכון הכל ערב-שבת בין השמשות,
 וקדש היום, ומהר אלקים לעשותו בלא גוף, ומחמת זה הוא מחזיר
 תמיד לשרות על השונה הלכות כנ"ל. וזה: חלום פרעה אחד
 הוא (שם), הינו חלום פרעה, שהוא בחינת כח המדמה, כח בטל,
 כמו שכתוב (שמות ח): תפריעו את העם, הוא בא מאחד, הינו
 מאהבה, (כי אחד הוא בחינת אהבה, כמבאר במקום אחר (י)),
 הינו מאהבה גפולה כנ"ל, בחינת: נדמו עמי מבלי הדעת, כי אתה
 הדעת מאסת וכו', כנ"ל. נמצא, עלידי הסתלקות הדעת, שבא
 עלידי לשון הרע, שהוא בחינת: מוציא דפה הוא כסיל, דהינו
 שנסתלק ממנו הדעת, עלידי זה גופל מאהבת השם יתברך
 לאהבות הפהמיות, ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח
 הפהמיות, ועלידי הכח המדמה נפגם הזכרון וגופל לשכחה:

ועתה בוא וראה מה טוב ומה נעים עתה קשר כל המקרא הנה:
 נדמו עמי וכו' הנה"ל. וזהו: נדמו עמי מבלי הדעת -
 שעלידי פגם הדעת מתגבר כח המדמה כנ"ל. וזהו: כי אתה
 הדעת מאסת ואמאסך מבהן לי - כי עלידי פגם הדעת גופל
 מאהבות דקדשה, שהם בחינת כהן כנ"ל, ואז מתגבר עליו הכח
 המדמה, בחינת: נדמו עמי וכו' כנ"ל. וזהו שפסוק זה:
 ותשבח תורת אלכריך - ותשבח ודאי, כי עלידי פגם הדעת,
 שעלידי זה מתגבר הכח המדמה, עלידי זה נפגם הזכרון ובא
 לשכחה כנ"ל. וזהו: אשבח בנך גם אני - כי עלידי שפגם
 הזכרון וגופל לשכחה, עלידי זה אין לו בן זכר, כמו שמוכא לעיל
 לענין אבשלום, שלא לבן זכר מחמת זה שפגם הזכרון כנ"ל,
 וזהו: אשבח בנך גם אני כנ"ל:

ועליכן גור פרעה על הזכרים דיקא, כי פרעה הוא בחינת הכח
 המדמה, שהוא כח בטל כנ"ל, שהוא מתגבר על הזכרון,
 שהוא בחינת בן זכר כנ"ל. כי כח המדמה, כשמתגבר, חס ושלום,
 הוא פוגם ומבטל, חס ושלום, את הזכרון כנ"ל. וזהו (שמות א): ויצו
 פרעה וכו' כל הבן תילוד היארה תשליכהו - היארה דיקא, כי
 יאור מצרים זה פישון (כמוא כפרש"י פי בראשית), הינו בחינת פי שונה
 הלכות (וזה בראשית כז: ובתיקון נח), ששם שורה הכח המדמה כנ"ל, הינו
 שרצה לפגם הזכרון, שהוא בחינת בן זכר, עלידי הכח המדמה
 השורה על פי שונה הלכות כנ"ל:

(י) עין וזה לך דף פט ע"ב. (ז) עין בהקדמת התיקונים ובתיקון ע. (ח) בראשית ב. (ט) לעיל בסיון ד, אות ד.

הרוח טובה מן הרוח רעה, וכשיוצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע, ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה:

וזה בחינת (תהלים קמ): תצא רוחו ישוב לאדמתו. לאדמתו, הינו בחינת המדמה. הינו, כשיוצא כל הרוח, אזי חוזר ושב אל המדמה, כי לא נכנע המדמה, מאחר שאינו יכול ללקט ולברר הרוח טובה, ויוצא כל הרוח המערב טוב ורע. אבל פשיש לו בחינת יד הנ"ל, המלקט ומברר בחינת הרוח טובה מן הרוח רעה, אזי מכניע המדמה, בבחינת: וכיד הנביאים אדמה כנ"ל, כי עקר בחינת הנבואה הוא מבחינת היד הנ"ל, שמברר הרוח טובה מן הרוח רעה, ועל-ידיה מכניע המדמה, שהוא בחינת רוח רעה המערב ברוח טובה כנ"ל. וזה שכתוב (משלי ל): מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי הקים כל אפסי ארץ. מי עלה שמים וירד - זה בחינת המנגן, כי זה המנגן הוא עולה ויורד בפנייה, כי צריך לעלות ולירד במדת הנימין כפי משקל השיר כדי לקבץ הרוח. וזה: מי אסף רוח בחפניו - בחפניו ממש, שהם הידים, כי שם שרש הרוח כנ"ל, שעקר בחינת הרוח הוא בידיים, ששם פקדונות הרוחות כנ"ל. וזה: מי צרר מים בשמלה - מים בחינת לב, כמו שכתוב (איכה ב): שפכי מים לבך; הינו, שעל-ידיה שמלקט הרוח, הוא צורר מים בשמלה, ששומר הלב שלא ישלט עליו המדמה:

וזה: מי הקים כל אפסי ארץ - שעל-ידיה הוא מקים בחינת רגלין המלבש בזה העולם. אפסי, בחינת רגלין, כמו שכתוב (יחזקאל מו): ויעברני מי אפסום. כי על-ידי נגון ביד הנ"ל, על-ידיה נכנע המדמה, ואזי זוכה לזכרון הנ"ל, שהוא בחינת מה שיודע להבין כל הרמוזים שיש בכל דבר שבעולם, שהם בחינת חיות אלקות, בחינת רגלי הקדשה, המלבשים בכל הדברים שבעולם כנ"ל. וזהו: מי הקים כל אפסי ארץ - שמעלה ומקים בחינת רגלי הקדשה המלבשין בזה העולם כנ"ל:

וזהו: ויהי מקץ שנתים ימים. שנתים ימים הוא בחינת מוציאי דבת, הנאמר בהם (במדבר ד): יום לשנה יום לשנה; שעל-ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה דקדשה, שהוא בחינת: וקמץ הפהו כנ"ל. וזה: מקץ - שהוא בחינת פגם ה"קמץ". ופרעה חלם - הינו הפח המדמה כנ"ל. והנה עמד על היאר - היאר זה פישון, הינו בחינת פי שונה הלכות, שמתגבר עליהם הפח המדמה כנ"ל. והנה מן היאור וכו' - הינו שעל-ידם בא שבע שני שבע ושבע שני רעב, הינו טוב ורע כנ"ל. והרע מתרפה וגובר על הטוב, בבחינת: ולא נודע כי באו אל קרננה.

ותקונו הוא יוסף, בבחינת (בראשית ל): אסף אלקים את חרפתי; שהוא ממתיק את הרע, שהוא בחינת הרעב, בבחינת (יחזקאל לו): אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים; והוא בחינת: אסף רוח וכו', בחינת (בראשית מא): איש אשר רוח אלקים בו. וזה שנאמר בו (שם מו): ויוסף ישית ידו על עיניו - שעל-ידי היד נשמר העין מפח המדמה כנ"ל. עין בסבא (משפטים דף צה), מה שדרש על פסוק: ה' אלקי גדלת מאד וכו'.

ולהכניע הפח המדמה הוא על-ידי בחינת יד, בחינת (הושע יב): ביד הנביאים אדמה. ויד הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים יב): ושמחתם בכל משלח ידכם. וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל-ידיה שורה הנבואה על הנביאים, כמו שכתוב (מלכים ב): קחו לי מנגן וכו', כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע, כי יש עצבות רוח, רוח נכאה (י), רוח רעה, כנאמר בשאול (שמואל א טו): ובעתתו רוח רעה; ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמג): ורוחך טובה תנחני בארץ מישור; והוא בחינת רוח נבואה, רוח-הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת, ועל-כן כתוב בשאול (שמואל א יט): ויתנבא וכו' ויפל ערם; ופרש רש"י: לשון משגע; כי היה מערב ברוח-שטות, עצבות-רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגן, שידע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה, הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח, כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלמות:

וכשהנביא שומע זה הנגון מהידע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: ונגן בידו וטוב לך (שם) - וטוב לך דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות וכוונת הרוח נבואה הוא על-ידי היד, כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי; וכמו שכתוב (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. וזה (שם במלכים): והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה'.

נמצא, על-ידי שמנגן ביד על הכלי-זמר, על-ידיה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה, והוא נכנע ונתפטר על-ידי השמחה, הבאה על-ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על-ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה, שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדפקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל, ועל-כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח-הקדש, כי אם על-ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'; בחינת: ונגן בידו וטוב לך וכו' כנ"ל. וזה המנגן צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת, ועל-כן צריך שיהיה יודע נגן, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליו שלם, כדי שיוכל לברר ולכוון הנגון בשלמות פראוי, שהוא בחינת מה שמברר הרוח טובה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה, מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה כנ"ל. כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגן, ואינו יודע לעלות ולירד בידו לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משלי כט): כל רוחו יוציא כסיל, דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון, כי עקר נעמת הנגון נעשה על-ידי ברור הרוח, (שהוא האויר, שמשם הקול, כידוע לחכמי הנגינה), הינו שעקר בחינת הנגון הוא על-ידי ברור

(י) עיין משלי מו, ישעיה נד, סג.

בלל הענין הוא, מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים סו, נדה ע"ב): אין אדם דן גזרה שנה מעצמו, כי יכול להיות שהוא דן גזרה שנה מעצמו, והוא מבח המדמה, שמדמה מלתא למלתא כנ"ל, עין שם. על-כן אסור לדון גזרה שנה, הינו לדמות מלתא למלתא, מעצמו, אלא אם כן קבלה מרבו, ורבו מרבו, עד משה רבנו, עליו השלום, מפי הגבורה, כדי להנצל מבח המדמה, והבן:

נה

לשון רבנו זכרנו לברכה

איתא בגמרא (נדה כד:): **אבא שאול אומר:** קובר מתים הייתי, פעם אחת רצתי אחר צבי, ונכנסתי בקולית של מת וכו'.

א דע, כי לראות במפלתם של רשעים אי אפשר אלא על-ידי בחינת ארץ-ישראל, בבחינת (תהלים ק): שב לימיני עד אשית אויביך הים לרגליך (ס). ימין, זה בחינת ארץ-ישראל, בחינת בנימין, בן ימין, שגולד בארץ-ישראל (כמובא בפירושי פרשת וישלח):

ב ולהמשיך בחינת קדשת ארץ-ישראל עכשו בגלות, שהיא תחת יד הסטרא-אחרא, ואין יכלת בקדשתה להתגלות, אף-על-פי-כן יכולין לגלות ולהמשיך קדשתה אפלו בגלות המור הנה, בבחינת (ויקרא כו): ואף גם זאת בארץ איביהם; הינו אפלו בגלות המור יכולין לגלות בחינת "גם זאת". ועל-ידי מה יכולין להמשיך את קדשת ארץ-ישראל? על-ידי התנוצצות אור זכות אבות, כמאמר הוהר (שלח דף קער): באתר דאית תמן אבות, אית תמן שכינתא; בבחינת (ויקרא שם): וזכרתי את בריתי ועקוב וכו', והארץ אזור. בשמתנוצצין אור זכות אבות, אזי נתגלה קדשת ארץ-ישראל, ולא די שהאדם נצול מהרשע, אלא גם רואה בהרשע מה שהרשע רצה לראות בו:

ג כי הרשעים ממושכים בחינת רע עין על שונאיהם, בחינת (ברכות טו): ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו. והאדם נצול מרע עין הנה על-ידי למוד זכות שלמד על הרשע כי גם הקדוש-ברוך-הוא מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מרע עין של הרשע. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם): ולא עוד, אלא שזוכה בדיון, שנאמר: מרום משפטיך מנגדו. וזאת הזכיה שזוכה בדיון, שמלמדיו עליו זכות, על-ידי-הוא נצול הצדיק מרע עין של הרשע, כי לסלק הדיון והמשפט, צריך לזה התגלות הנה, בבחינת (דברים לב): ותאחז במשפט ידי; שלא לשלט על הרשע, וכשנתגלה יד ה', אזי געשה צל, שבו נתכסה הצדיק מארס של הרע עין, בבחינת (ישעיה נא): ובצל ידי פסיתיך. כי הרשעים בגלות המור הנה, עיניהם לטושים פראי מוצק, וארס עיניו מביטים למרחוק, בבחינת (תהלים כב): המה יביטו יראו כי; ועל-ידי הצל כהו מאור עיניו ונחשכים, שאין הארס שלהם יכול להזיק. אבל הצדיקים, שמאור עיניהם בזמן הזה קטן, בבחינת (ישעיה מב): מי עור כמשלם; ועל-ידי הצל נתחזק מאור עיניהם, כדרך חלושי הראות, שאינם יכולים לראות היטב בשאור חזק ונדול, וצריכים לצל כדי שיוכלו לראות.

וזה בחינת: **אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי** (תהלים ע). בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות, בחינת: בידך אפקיד רוחי הנ"ל, אזי הזמן לקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה, הינו שאז עקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו ולפרש שיחתו לפני השם ותפרך, לשוח עם לבבו ולחפש הרוח טובה, דהינו הנקדות טובות שיש בו עדיו, לבררם מתוך הרוח רעה, שזהו בחינת נגון הנ"ל, שעל-ידי-הוא נשמר הזכרון כנ"ל, דהינו שעל-ידי-הוא זוכה לזכר תכליתו האחרון לעולם הבא, ולחשב תמיד על סופו ולאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי תמיד, שכל זה הוא בחינת זכרון כנ"ל. וזהו: **אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה, ויחפש רוחי.** אם תדקדק במקרא הזה, תמצא, שבכל המלות האלה, בכלם מבאר כל ענין הנ"ל. **אזכרה,** זה בחינת הזכרון הנ"ל, שצריכין לזכר תמיד בעלמא דאתי. וזה בחינת נגינתי, דהינו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת ברור הטוב מן הרע כנ"ל. כי על-ידי בחינת נגון ושמחה יכולין לזכר עצמו בעולם הבא, כי שמירת הזכרון הוא על-ידי נגון ביד, שהוא בחינת שמחה כנ"ל. וזהו: **בלילה,** כי עקר ברור הרוח טובה הוא בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות כנ"ל. וזהו: **עם לבבי אשיחה -** כי על-ידי בחינת נגון ושמחה הנ"ל, על-ידי-הוא נשמר הלב מבח המדמה כנ"ל, ואז יכול לשפך לבו כמים לפני ה', שזהו בחינת: מי צרר מים בשמלה הנ"ל, בבחינת: שפכי כמים לפך נכח פני ה'. וזהו: **עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי -** שעל-ידי-הוא נתעוררין לשוח עם לבבו מתכליתו הנצחי לעולם הבא, ולחפש ולבקש למצא הנקדות טובות, בחינת הרוח טובה שבקרבו, כדי לשוב להשם ותפרך על-ידי-הוא, כי עקר התשובה הוא להכניע הרוח רעה ולברר הרוח טובה, כידוע:

וזה בחינת קימה בחצות לילה, כי כנור היה תלוי למעלה ממפתח של דוד, וכיון שהניע חצות לילה היה מנגן מאליו (כשאר"ל ברכות ג). הינו שפחצות לילה, אז נתעורר בחינות הנגון דקדשה, הנמשך מפנור של דוד, שהוא בחינת ברור הרוח טובה וכו' כנ"ל. ועל-כן אז הזמן להתגבר בעבודת השם, לקום אז לעסק בעבודת השם, לפרש שיחתו לפניו ותפרך, כי אז עקר הברור על-ידי בחינת נגון בבלי הנ"ל, שהוא בחינת כנור של דוד, שמנגן אז כנ"ל. והבן היטב דברים אלו למעשה:

זאת התורה נאמרה בשבת הנכה, ואחר שאמר התורה הזאת אמר: אני אמרתי עתה איה מדליקין נר הנכה, בחינת לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא (וזהו בראשית לא, ויקרא ו, שמיני לו, אמור פה, קד, בעלותך קנה), שמן משחת קדש (שמות לו), שהוא הדעת, כידוע. הינו בחינת הגדלת הדעת הנ"ל, שהוא בחינת זכרון הנ"ל - ולא באר יותר:

שך לעיל:

מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה וכו', כנ"ל. וזהו (תהלים קמז): ישב רוחו יזלו מים. על-ידי ישב רוחו, שמלקט ומאסף הרוח בידו, על-ידי-הוא יזלו מים, בחינת: מי צרר מים, שהוא בחינת הלב, בחינת: שפכי כמים לבך, כנ"ל, עין שם:

וזהו (תהלים ט): צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, הינו עם רע עין כנ"ל, וזה לא יעזבנו בידו. בידו דיקא, הינו בהתגלות יד ה' כנ"ל. ועל ידי מה נתגלה יד ה'? על ידי: ולא ירשיענו בהשפטו - על ידי בחינת: ותאחו במשפט ידי, בחינת: מרום משפטיך, כנ"ל, כי על ידי זה פהו מאור עיני הרשע, בבחינת (ישעיה כח): שגו בראיה, על ידי פקו פליליה. זהו בחינת משפט, שזוכה בדין, על ידי זה שגו בראיה, נחשך מאור עיניו, כנ"ל. ועל ידי הצל נתחזק מאור עיניו של הצדיק כנ"ל, ויכול לראות למרחוק, בבחינת (תהלים קכא): אשא עיני אל ההרים; וראוה ומשיג צדקתו של השם ותברך, ויכול לידע ולהבין כי ה' הצדיק, אף על פי שהרשע זוכה בדין, ואין זה ממדת הצדק, וראוה שהצדק שהקדוש ברוך הוא מצדיק את הרשע במשפט, זהו צדקתו של הקדוש ברוך הוא (שמות כג), כי לא אצדיק רשע. וזהו: אשא עיני אל ההרים, זהו בחינת צדקתו של הקדוש ברוך הוא, בבחינת (תהלים ט): צדקתך כהררי אל, אף על פי שמשפטך כבוש בתהום רבה:

תחת כפות רגליכם (ט). וזה בחינת אפר שיש בבחינת התפלה. ורגל זה בחינת תפלה, בבחינת (תהלים כ): רגלי עמדה וכו'. הרע שבפרט, הינו גופו המגשם וחמרו, יבטל בשעת תפלה, כמו חסידים הראשונים, שהיה להם בשעת תפלה התפשטות הגשמיים (ט):

והרע שבכלל, הינו התפלות של פושעי ישראל שמתפלל עמהם, יבטל הרע שלהם, ויעשה מהרע כפא לקדשה, וזה בחינת אפר שבתפלה. ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט עם נפשו ורוחיו ונשמתו של שוכני עפר, ויעורר אותם בתפלתו שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כו): הקיצו ורגנו שוכני עפר. וזהו (איכה ג): יתן בעפר פיהו, כלומר, שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל. וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית יח): הנה נא הואלתי לדבר אל ה', ואנכי עפר ואפר; כי זה צריך לבחינת התפלה:

וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות צבר ראשי תבות צדיקים, בינונים, רשעים. בינוני הוא המתפלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (קדושין ט): לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו'. צדיקים, זהו בחינת עפר. רשעים, זהו בחינת אפר כנ"ל. ולעורר שוכני עפר - זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש ורוח נשמה שלו, שבאו כבר בגלגול ונתקן. ובכלל, הינו נפש ורוח נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו:

וזהו בחינת שבועה שבועה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבועה, הינו כמובא (בוהר אחרי דף עו: ובמדרש רבה פ' טו): שבועה כפוסין, שבועה כהנים וכו', זהו בחינת תפלה, בבחינת (תהלים קט): שבע ביום הללתיך:

ו גם צריך לתקן בתפלתו בחינת שלש קולות, בבחינת (קהלת ה): קול כסיל ברב דברים, ובחינת (שמות לב): קול ענות אנכי שומע, ובחינת קול, בבחינת (תהלים מד): כל היום כלמתי נגדי וכו' מקול מחרף ומגדף. וזהו בחינת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, הנאמר בפרה:

ארז - זה בחינת: קול כסיל ברב דברים; ברב ההנהגות ואמונות כוזבות, שהם בחינת דרכי האמורי, כי פתי יאמין לכל דבר (משלי יד). וזהו בחינת ארז, בחינת (עמוס ב): ואנכי השמדתי את האמורי, אשר כגבה ארזים גבהו. והגבוהי קומה על פי הרב הן כסילים, כי מחמת גבה קומתו, העשנים העולים מהלב אל הפה להתבשל במח ו להתהוות מהם מחשבות, העשנים האלו נחלשים ברב הדרך, שיש מהלב אל הפה, מחמת גבה קומתם, ואינם ביבולתם להתהוות מהן מחשבות שכליות, ומחמת זה הגבוהי קומה הם שוטים. וזה בחינת דרכי אמורי, שאין להם שום שכל, מחמת כי כגבה ארזים גבהו, בשביל זה הם מאמינים אמונות רבות כוזבות:

ד ועל ידי חזוק הראיה של הצדיק, שראוה צדקת ה', נתחזק אמונתו ויכול להתפלל, כי לבו נתפשט מעקמימותו, שהיה לו קדם שראוה צדקת ה', כי על ידי הצדקות של ה' שראוה, נתפשט הלב מעקמימותו ונתישר, בבחינת (שם): וצדקתך לישרי לב. כי מתחלה נעקם לבו מלהאמין בשלמות בהשם ותברך, כי היה נדמה לו שעות, חס ושלום, הקדוש ברוך הוא את הדין; אבל עכשו, שראוה צדקות ה', נתישר לבו בשלמות אמונה, ואז מחזק את עצמו, ומתפלל על צרכיו. כי עקר התפלה היא על ידי אמונה, שפאמין שהכל ברשות הקדוש ברוך הוא, אפלו לשנות הטבע, ואין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, כי צדיק ה'. וזהו בחינת (תהלים קט): אודך בישר לבב - על ידי ישרת לב, שהיא בחינת אמונה, נעשה בחינת תפלה:

וזהו בחינת פרה אדמה, כמאמר הזוהר (חוקת דף קפ): פרה דקבילת משור. פרה, זהו בחינת תפלה, בבחינת (הושע יד): ונשלמה פרים שפתינו; דקבילת משור, בחינת הסתכלות, לשון (כמדבר כד): אשורנו ולא קרוב; כי על ידי בחינת אשא עיני אל ההרים כנ"ל נעשה בחינת תפלה. וזהו: אדמה תמימה. אדמה, דא גזירת דינא; תמימה, דא שור תם, דינא רפוא (כמ"ש בוהר שם), הינו שראוה שהקדוש ברוך הוא מחליש כח הדין, בבחינת: ותאחו במשפט ידי; אשר לא עלה עליה על, דא שלומי אמוני ישראל (גם זה שם בוהר ה"ל). זהו בחינת חזוק אמונה, בבחינת תפלה, שנעשה על ידי חזוק הראיה כנ"ל, בבחינת: וצדקתך לישרי לב כנ"ל:

ה וזהו בחינת עפר ואפר הנאמר בפרה, כי בחינת התפלה צריכה לבחינת עפר ואפר, כי צריך להכניע הרע, הן בפרט הן בכלל, תחת הטוב, בבחינת (מלאכי ג): ועסותם רשעים כי יהיו אפר

(ב) עין זוהר פקדי דף רלו ע"ב. (ג) עין ש"ע א"ח סימן צח.

המלך, אלא בודאי אלו דברים הם דבורי כבוד. ומתבונן בהדבורים איך לפרש ולצרף אותם, שיתהוו מהם כבוד להמלך. ואין לחשב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים; זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתפטר, ואין פאן אלא המלך בעצמו. וזהו (תהלים כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד - כל האמירות צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד. ובשעת התפלה האדם עומד בהיכל המלך, בבחינת (שם נא): אדני שפתי תפתח; "אדני" זהו "היכל" (תי"ת דף לא:). כן צריך לעשות מכל הביונות צרופי כבוד להמלך:

ח ועל-ידי תפלה פתקונו מתנוצץ אור זכות אבות, בבחינת: חלה זכות אבות (עי' בזהר שלח הנ"ל [כחות ב]). וזה נעשה על-ידי תפלות פתקונו, כי חלה זכות אבות, על-ידי ויחל משה את וכו' (שמות לב), על-ידי בחינת תפלה. ובאתר דאבות תמו, שכינתא תמו, שהיא בחינת חלה, שהיא "גם זאת", כי גם בחינת חלה, שהיא שעור מ"ג ביצים, והוא בחינת ירשת ארץ-ישראל, כי זאת המצוה נצטוו שיעשו תכף, כמו שפתיב (במדבר טו): והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה (ט); כי באתר דאבהן תמו, שכינתא תמו, דהיא בחינת חלה, היא ארץ-ישראל. ועל-ידי בחינת ארץ-ישראל, לא די שנוצל מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו, ועד עכשו עברו משפיות לבם (ט), שהשיגו יותר ממה שהתאוו, ועכשו, על-ידי ויחל, על-ידי חלה זכות אבות, על-ידי חלה תרומה, על-ידי ארץ-ישראל, נעשה לבם תוחלת ממשכה מחלת לב (משלי י):

וזהו: קנה אל ה' ושמר דרכו (תהלים לו) - זה בחינת תקון התפלה, בחינת דריכת הקשת, בחינת התפלה, והן תלת גונון דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ כנ"ל. על-ידי-זה: וירומקו לרשת ארץ - זהו בחינת ארץ-ישראל, ועל-ידי-זה: בהפרת רשעים תראה - בחינת שב לימיני וכו' כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה (תהלים שם); על-ידי אמונה, שהיא התפלה, על-ידי-זה פא לבחינת ארץ-ישראל:

ט ודע, שלאו כל אדם יכול לתקן קולות הנ"ל בתפלתו, כי לפעמים הקולות הנ"ל בתפלתו הם יוצאים מרשעים גדולים כל-כך, עד כי כל מי שעומד בנגדם הוא מספן נפשו, וצריך לזה תפלה גדולה, כמו תפלת משה רבנו עליו השלום. ואפלו משה רבנו עליו השלום היה ירא מעוג מלך הבשן, כי אחיות עוג היה סמוך לימין, שהוא ארץ-ישראל, עד שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה: אל תירא אותו (במדבר כא), כי אמר: הא ימינא דילי אסתלק, פמוכא בזהר (חקת דף קפד). ועוג אחיותו בימין, שהוא מפני ביתא דאברהם, וארצו סמוך לארץ-ישראל, ובשביל זה היה ירא משה מפניו להתנרות, כל-שכן שאר בני-אדם, שצריך מאד לפשפש את עצמו, ולהבין שרש הרשע איך אחיותו, אם יוכל להתנרות בו ולשיצאה לו:

וקמני קומה, שהעשנים שלהם נתבשלים היטב, ונעשה מהם מחשבות שכליות, אבל מחמת ששכלם יותר ממועשיות הפזובים, בחינת (אבות פ"ג): כל שחכמתו מרבה ממועשיו; על-ידי-זה כשהמחשבה שכליות חוזרת אל לבם, אין פח בלבם להכיל את השכל, כי עקר חזק הלב הוא על-ידי מעשים טובים, על-ידי-זה הם בבחינות (משלי י): לקנות חכמה ולב אין; ועל-ידי זה השכל הם מחטיאים. והן הן הפילוסופים, שאין להם לב טוב וטהור (ה), ואינם בבחינת (תהלים קט): בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך; ומחמת זה השכל מחטיאים ביותר, והן בחינת (מלכים א ה): אוזב היוצא בקיר. אוזב זה בחינת קמני קומה, הם בעלי השכל, אבל הלב אינו יכול להצפין פח השכל בתוכו, כי לבם חלש וחסר. ובפרט הנזאפים, העוסקים בחכמת פילוסופיא, שמאד מאד מוזיק להם, כי לבם חסר, בבחינת (משלי ה): נואף אשה חסר לב. וזהו אוזב היוצא בקיר, הינו בקירות הלב, שהשכל יוצא דרך קירות הלב, ואין הלב יכולה להכיל בתוכה את השכל, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. וזהו בחינת: קול ענות אנכי שומע - קול חרופין וגרופין (ט), שמגרפין כלפי מעלה בחכמתם, פידוע, ועליהם נאמר (קהלת ז): ואל תתחכם יותר:

ושני תולעת - זהו בחינת קול שלישי, שיש לאדם ביונות וחרפות משונאים, בבחינת: כל היום בלמתי נגדי ובשתי פני בסתני מקול מחרף ומגדף. וזהו: תולעת, בחינת (תהלים כב): ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם וכוזי עם:

וזהו: שחיטה, שרפה, אסיפה, הנאמר בפרה, שהם שלש בחינות אלו: שחיטה, זהו בחינת בטול אמונת פסילים, בבחינת (הושע ה): ושחטה שטים העמיקו; שרפה, זהו בחינת חזק הלב, שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו, בבחינת (תהלים לב): חם לבי בקרבי; פי על-ידי שנעצר דברי השכל בלב, נתחמם הלב, פי השכל הוא פאש עצור (ט), וזהו שרפה; ואסיפה, זהו בחינת בטול הביונות של השונאים, בבחינת (בראשית ו): אסף אלקים את חרפתי, זה בחינת בטול קול שלישי כנ"ל:

ז וכל זה צריך המתפלל לתקן בתפלתו: להעלות את הנזפלים באמונות פזביות, להעלותם בתפלתו לאמונה אמיתית, שהיא התפלה, ולקבע בלבם אמונה שלמה, ולתקן את לב המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטיא אותם, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. וזה נעשה על-ידי פונת הלב שבתפלה, מתקן את לבם. ולתקן כל הביונות והחרפות, לתקן לכבוד:

פי בשאדם עומד בהיכל המלך ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר אלא את המלך רואה, בודאי בששומע איהו חרפה וכוזי, הוא מפרש את החרפה והכוזי לפרוש של כבוד להמלך, פי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך ויבזה את

(ד) עין אבות פ"ב, תהלים נא. (ה) כמובא בפרש"י שם. (ו) עין ירמיה כ. (ז) עין ספרי, והוכח בפרש"י שם. (ח) עין תהלים עג.

וזהו שאמר אבא שאול: קובר מתים הייתי - שהיתה השתדלותו תמיד לראות בהפרת רשעים, שבחיהם קרויין מתים (ברכות יח:), פעם אחת רצתי אחר צבי - פי עקר מפלתן של רשעים הוא עלידי ירשת ארץ ישראל, עלידי המשכת קדשת ארץ ישראל, בבחינת שב לימיני וכו' בנ"ל, וארץ ישראל צבי היא לכל הארצות (יחזקאל ט). ונכנסתי בקולית של מת - הינו שרצה לתקן קולות הנ"ל. ורצתי אחריו שלש פרסאות - הינו בחינת התפלה, שהם שלש תפלות, ועלידם מתנוצץ אור שלשת אבות, שהם בבחינת רגלי הפסא, כדי להמשיך אור ארץ ישראל, שהיא בחינת צבי הנ"ל. וצבי לא הגעתי וקולית לא בלתה - שלא השיג בחינת ארץ ישראל, בפול קולות הנ"ל. ובשחורתי לאחורי - הינו אחר גמר תפילתי, שאז פוסע האדם לאחוריו שלש פסיעות. אמרו לי: של עוג מלך הבשן היא - ואין כל אדם יכול לתקן קולות פאלו, כי אחיזתו בימין, ואפלו משה רבנו היה ירא מפניו, עד שהכתיחו הקדושי ברוך הוא: אל תירא אותו, פמוכא בזהר (שם), ובשביל זה בחינת רשע פעוג נקרא פליט, כמו שכתוב (בראשית יד): ויבא הפליט - זה עוג (ב"ד לך לך פי' מב וע' נדה סא. ובתוספות שם, וע' מ"ד דברים פ"א), שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה. והוא בבחינת: צופה רשע לצדיק - אברהם וכו' - ה' לא יעזובנו בידו, בבחינת: ותאחזו במשפט ידי, והקדושי ברוך הוא כבש משפטו ממנו זמן רב, עד זמן משה רבנו עליו השלום, ובשביל זה נקרא פליט, בבחינת (אויב טז): ואפלטתה לנצח משפטי - שנמלט מהמשפט זמן פביר. ועלידי זה הצדיקים, שהם עושי טוב, זוכים לפני ה', כי קדם בריתות הרשעים היה פני ה' מכסה ומסתר בעושי רע כדי להכריתם, בבחינת (תהלים לד): פני ה' בעושי רע להכריתם; ועכשו, תקף בשרואים בכריתות רשעים, תקף נתגלה פני ה' לעושי טוב. וזהו (שם טז): בקשו פניו תמיד; פי עלידי תמיד, שהוא בחינת ארץ ישראל (ט), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה, עלידי ארץ ישראל תזכו למצא פני ה', פי עלידי ארץ ישראל תזכו לראות בהפירות רשעים בנ"ל:

וזהו בחינת כלליות מלאך סנד"ל במלאך מט"ט שר הפנים, כלליות עשיה ביצירה, עלידי שפופלין הפסוק: כל הנשמה (כמוכא בכונות) - בכל נשימה ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ' יד), ועלידי עין הרע נכפל הנשימה, בנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מנהק ופוחח פיו לקבל נשימה כפולה, וכשהנשימה כפולה, גם תהלל צריך לכלל בנ"ל, ובפרט שצריך להלל ולהודות לה, שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהפרת רשעים. וזהו בחינת מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה, הינו שעושי טוב זוכין לפני ה' בנ"ל, עלידי בריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה: (עד כאן לשון רבנו ז"ל)

נו

וביום הפפורים, בהקריבכם מנחה חדשה ליי שבועתיכם, מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבדה לא תעשו: (במדבר ח)

א פי יש בכל אחד מישאל בחינת מלכות, וכל אחד לפי בחינתו

(ט) עין מדרש שוחר טוב שם.

כן יש לו בחינות מלכות. יש שהוא שורר בביתו, ויש שהוא מושל ביותר, וכן יש שהוא מושל על כל העולם - כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו, בבחינות: שרי אלפים ושרי מאות ושרי המשים ושרי עשרות (שמות יח). ובחינות המלכות הזאת שיש בכל אחד, היא באתגליא ובאתפסיא. באתגליא - הינו הממשלה שיש לכל אחד לפי בחינתו, שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא כפי בחינת המלכות שלו בנ"ל. ובאתפסיא הוא, פי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחינת מלכות באתפסיא, דהינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים, עם כל זה באתפסיא ובהעלם גדול הוא מושל על אלו האנשים, פי נשמתם הם תחתיו ונכנעים תחתיו. וגם זאת הבחינה של מלכות באתפסיא היא לכל אחד לפי בחינתו, בבחינת שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ויש אחד, שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואף על פי כן באתפסיא ובהעלם גדול הוא מושל על כל הדור, ואפלו על כל צדיקי הדור, פי כל נשמותיהם הם פלם תחת ממשלתו ומלכותו, וכלם נכנעים וכפופים אליו, רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי; שאף שהם עובדים עבודת אלילים, עם כל זה בהעלם גדול הם פלם נכנעים אליו ותפרד, ועובדים אותו ותפרד, רק שהוא בהעלם גדול. כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתפסיא, שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה, עם כל זה בהעלם גדול הוא מולך עליהם, והם פלם תחתיו ונכנעים אליו:

ב וצריך כל אחד לכלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאות ולצרפו, שלא תהיה בחינות המלכות אצלו כעבד למלאת האותו, רק שתהיה בחינת המלכות בבחינת בן חורין, בבחינת (קהלת ט): אשריך ארץ שמלךך בן חורין; שהמלכות יהיה אצלך בן חורין, לכלי להשתמש בו להנאותך. וזה בחינת מרדכי, בחינת מר דרור (חולין קל"ט), שהמרות, הינו המלכות, יש לה דרור וחרות, שלא להשתמש בה להנאותו ולצרפו, פי אם להשם ותפרד, בבחינות (עובדי א): והיתה לה' המלוכה; דהינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם ותפרד, דהינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתפסיא. הן אם הוא מושל בביתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחינת המלכות שלו:

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינות (פסחים פו): הרבנות מקברת את בעליה. פי כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו הוא בחינת צופה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחינת מלכות עליהם.

ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ג): צפה נתת לבית ישראל וכו', ואתה פי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא פעונו ימות, ואתה את נפשך הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אזי

חיים הם למוציאיהם - למוציאיהם בפה. למוציאיהם בפה דיקא, שעל־ידי־זה זוכה לחיים בנ"ל. נמצא, על־ידי עסק התורה ממשוכין אריכות ימים, ואז זוכה לדעת, כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמו שכתוב (קהלת ו'): החכמה תחיה את בעליה; כי השכל הוא עקר החיות. ועל־ידי זה הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח:

כי יש שני הסתרות, וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גם־כן קשה מאד למצוא, אך אף־על־פירכין כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליגע ולחתר, עד שימצא אותו יתברך, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר ממנו, אבל פשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו - אזי אי אפשר כלל למצא אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברך. וזה בחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר; דהינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר, ואזי בודאי אינו יכול למצא אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת בנ"ל. אבל באמת אפלו בכל ההסתרות ואפלו בההסתרה שבתוך הסתרה, בודאי גם שם מלבש השם יתברך, כי בודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל, ועל־כן בודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות מלבש שם השם יתברך, בבניכול. ואפלו אם, חס ושלום, עושין דבר עברה, שהוא שלא פרצון השם יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא, שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפלו מחשבה דבור ומעשה של עברה, חס ושלום, יש שם גם־כן התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחינת הסתרות:

כי עבר ושנה - נעשה לו כהתר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו:), דהינו שעל־ידי העברות הוא מהפך דברי אלקים חיים ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאסור התר, כמו שכתוב (ישעיה ה'): הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. נמצא, שאפלו בתוך העברות מלבש שם חיות השם יתברך, דהינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהינו שמחמת העברות הפך הצרופים של התורה, עד שנעשה מאסור התר, בנופר לעיל: עבר ושנה נעשה לו כהתר; וזה בחינת הסתרה אחת. וכשהשם יתברך נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהינו בחינת הנ"ל שנעשה לו כהתר, גם־כן קשה מאד למצוא, מאחר שכבר נעשה לו כהתר, אבל עם כל זה אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברך שמו, מאחר שעל־כל־פנים יודע שנעשה לו כהתר. על־כן, אף שהשם יתברך נסתר ממנו וכבר נעשה לו העברות כהתר, עם כל זה אפשר שישבי אל לבו זה בעצמו, דהינו מה שנפל והגיע לבחינת נעשה לו כהתר, ויבקש ויחתר עד שיצא מזה, מאחר שעל־כל־פנים יודע מזה שנעשה לו כהתר.

העגש עליו (כ"ש ש). ועל־כן הרבנות מקפרת את בעליה, ועל־כן צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהינו שיראה שיוכל להזיח ולהוכיח אותם. אך איך אפשר לו להזיח ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם וגם אינם אצלו להוכיח אותם, ועל־כן צריכין לזה דעת, כדי לידע איך להוכיחם. ולבוא לדעת הזה הוא גם־כן על־ידי אריכות ימים בעצמו, וזה שאומרים העולם, שאינו יודע מחיו, כי עקר הידיעה הוא מחיים, מאריכות ימים:

כי לבוא לאריכות ימים הוא על־ידי עסק התורה, כי אוריתא שמא דקדשא בריך הוא (תיקון י דף כה), וכמו בשצריכין לקרות את אחד, קורין אותו בשמו, כן בשצריכין לקרות את חי החיים כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו, בבניכול, ושמו הוא התורה בנ"ל. נמצא, שעל־ידי עסק התורה קורין את האריכות ימים. ועל־כן מזהר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות בנ"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך (דברים י): והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, למען יאריך ימים על ממלכתו. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - וקרא בו דיקא, הינו שעל־ידי עסק התורה הוא קורא את החיים בנ"ל. וזה: ימי חייו - ימי חייו דיקא, כי בשמקבלין את החיות, צריך לקבלם במדה, כי בלא מדה וצמצום אי אפשר לקבל את החיות מהשם יתברך, מחמת רבוי אור, כי רבוי השמן גורם בפוי הנר, על־כן צריך לקבל החיות במדה. וזה זוכין על־ידי עסק התורה:

כי התורה היא שמו של הקדוש־ברוך־הוא, והשם הוא הפלי של הדבר, שבשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה, כמו שכתוב (בראשית ב): נפש היה הוא שמו; שבשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. ועל־כן בשקורין את האדם בשמו, הוא מזמן תכף אצלו, מחמת שבשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקדוש־ברוך־הוא, הינו ששם נגבל החיות מחי החיים, כי התורה היא בחינת מדות, כי יש בהתורה אותיות ותבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מדות, שבהם נגבל החיות במדה, ועל־כן על־ידי התורה, שהוא שמו של הקדוש־ברוך־הוא, שהוא בחינת מדות, יכולים לקבל את החיות, כי על־ידי התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחינת ימים. וזה שכתוב (תהלים לט): ומדת ימי מה היא; הינו שהתורה, שהיא בחינת מה, כמו שכתוב (דברים ו): מה העדות והחקים והמשפטים, היא בחינת מדות וימים בנ"ל, שעל־ידיה קורין את החיות לתוך המדות והימים, שבלא זה לא היה אפשר לקבל את החיות, מחמת רבוי אור. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - שעל־ידי התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות בנ"ל. ועל־כן צריך לעסק בתורה בפה דיקא, כי בשצריכין לקרות את אחד בשמו, צריך לקרותו בפה דיקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא. כן אי אפשר לקרות את חי החיים בשמו כי אם על־ידי הפה, ולא על־ידי המחשבה לבדה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין טז): כי

ועל-ידי-זה זוכין לדעת כנ"ל, על-ידי-זה יכולין להוכיח אפלו את הרחוקים מאד מהשם ותפודה, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל:

וזה פרוש: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר הנשים וכו' (אסתר ב.) מרדכי - זה בחינת המלכות כנ"ל. ובכל יום ויום - זה בחינת התורה, שעל-ידיה ממשיכין החיות להימים והמדות כנ"ל. חצר בית - זה בחינת חיצוניות ופנימיות, הינו מחשבות ודבורים, שבכלם נסתר השם ותפודה שם, אף המחשבות והדבורים של הרחוקים מהשם ותפודה:

וזה: חצר בית הנשים - מלשון שגשו וקפצו ממקומו של עולם (ס), שגתרחקו מהשם ותפודה. ויש שכבר היו קצת אצל השם ותפודה, אך שכבר שכחו אותו ותפודה, וזה: הנשים - לשון שכחה, כמו שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים וכו', שכבר שכחו את השם ותפודה. ויש שגם עתה זוכרים את השם ותפודה, אך שגשגה גבורתם (ב), ואין לאל ידם להתגבר על יצרם. ובשביל זה נקראים בשם נשים, מחמת שלש בחינות הנ"ל: בחינת שגשו וקפצו וכו', ויש שהם בבחינת שכחה וכו', ויש שהם בבחינת גשגה וכו', כנ"ל, ועל-ידי כל זה הם רחוקים מהשם ותפודה, והשם ותפודה נסתר מהם בבחינת הסתרות הנ"ל. ומרדכי, הינו בחינת המלכות, הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם על-ידי עסק התורה, שהוא בחינת ימים ומדות כנ"ל, שעל-ידי-זה זוכין לדעת, שעל-ידי הדעת הנה מגלין ההסתרה שבתוך הסתרה ועושין ממנה תורה כנ"ל, ואזי אוריתא מכרות קמיהו כנ"ל:

וזה: לדעת את שלום אסתר - שעל-ידי-זה עושה דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחינת אסתר, בחינת: הסתר אסתר. וזה: ומה יעשה בה - שעושה מההסתרה בחינת מה, הינו תורה, כמו שכתוב: מה העדות וכו' כנ"ל, כי מזה בעצמו שידע שגם בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם ותפודה, מזה בעצמו נעשה דעת, דהינו תורה, ואזי אוריתא מכרות קמיהו כנ"ל. וזה בעצמו בחינת התוכחה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח כנ"ל, כי גורם על-ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם כנ"ל, ועל-ידי התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינת הרבנות מקברת את בעליה; שזהו כשאין מוכיח את האנשים שיש לו ממשלה עליהם וכו' כנ"ל. אבל על-ידי עסק התורה הנ"ל, שעל-ידי-זה ממשיך חיים ואריכות ימים, בחינת דעת וכו' עד אשר אוריתא מכרות קמיהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אזי אין הרבנות והמלכות מוקת לו כנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות על-ידי התוכחה כנ"ל. נמצא, שעל-ידי אריכות ימים, שהוא בחינת דעת, שממשיכין על-ידי התורה, על-ידי-זה בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות כנ"ל:

אבל דע, שיש עוד בחינת הסתרה בתוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשם ותפודה נסתר ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האסור להתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למושור גמור, חס ושלום. הינו אם, חס ושלום, אחר שעבר ושנה עושה יותר עברות, חס ושלום, אזי נסתר ממנו אפלו זאת שידע שגשגה לו כהתר, רק שאינו יודע כלל משום גנוד אסור, והכל הוא ישר בעיניו, וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה - שההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלבש השם ותפודה, דהינו אותיות התורה, כי בלעדיו אין חיות לשום דבר כנ"ל, רק שעל-ידי רבוי העברות הפך דברי אלקים חיים לגמרי, עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיות, עד שאינו יודע כלל אפלו זה בעצמו שגשגה לו כהתר כנ"ל, שזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל. על-כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה על-ידי שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת כנ"ל, ועל-ידי זה הדעת יוכל לידע, שאפלו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפלו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלבש השם ותפודה, דהינו התורה. ומאחר שידע, שאפלו בתוך ההסתרות יש שם השם ותפודה, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפלו מההסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה, כי באמת גם שם מלבש השם ותפודה, הינו תורה כנ"ל, רק מחמת שלא היו יודעין שהשם ותפודה נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות, ותכף כשיודעין שהשם ותפודה נסתר שם, על-ידי-זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך הסתרה, ונעשה ממנה דעת, והחזרה התורה שנסתר כאן לדעת, מאחר שידע שהשם ותפודה נסתר שם. וכיון שגחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת ונעשה ממנה תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת: אוריתא מכרות קמיהו: עד מתי פתים תאהבו פתי (וזהו שמיני דף לו, אחרי נח, נשא קכז):

כי באמת התורה מכרות וצועקת ומוכיחה תמיד, כמו שכתוב (משלי א): בראש המזות תקרא וכו' עד מתי פתים תאהבו וכו', רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מחמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונחזרו ההסתרות, ונעשה מהם תורה על-ידי הדעת כנ"ל, אזי תכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם: עד מתי פתים וכו' כנ"ל:

וזה שכתוב (שם לא): פיה פתחה בחכמה - שעל-ידי החכמה ודעת הנ"ל, שעל-ידי-זה מגלין ההסתרות ועושין מהם תורה כנ"ל, על-ידי-זה: פיה פתחה; הינו בחינת אוריתא מכרות קמיהו - שהתורה בעצמה פותחת פיה ומוכיחה אותם כנ"ל. נמצא, שעל-ידי עסק התורה, שעל-ידיה ממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות, כי על-ידיה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל,

(א) מלשון נד הנשה - בראשית לב, ועין רש"י שם. (ב) לשון הכתוב ירמיה נא.

מלכות דקדושה כנ"ל, נתן לו חכמה ודעת כנ"ל, וזה: טוב לפניו, בחינת התורה, כי אין טוב אלא תורה (אבות פ"ו), ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס - זה המון, הינו שהמון, שהוא בחינת מלכות דסטרא-אחרא כנ"ל, הוא מאסף ממון כנ"ל. וזה: לתת לטוב לפני אלקים - בחינת התורה, שמרדכי, שהוא בחינת מלכות דקדושה, מוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות, ונעשה מזה תורה כנ"ל. כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות, בבחינת (איוב ב): חיל בלע ויקאנו; ועושה מזה תורה, שנקראת אשת חיל (משלי לא):

ו ולפי הגדלת הדעת פן הפרנסה בנקל. כי פרנסה בנקל תולא בדעת, כמו שכתוב (במדבר יא): שמו העם ולקטו - בשמותא (וזה בשלח דף סב סג), כי כל מי שחסר דעת ביותר, הוא יגע וטורח אחר הפרנסה ביותר:

גם לפי הגדלת הדעת פן גתרפה השלום, כי שלום תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש וכו', כי מלאה הארץ דעה; שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביחד שני הפכים, מחמת גדל הדעת שיהיה אז. כי על-ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הפעם והאכזריות על-ידי הדעת. כי פעם באכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ו): פעם בחיק פסילים ינוח; וכל מה שמתרבה הדעת, מתרבה הרחמנות והשלום, ועל-ידי הפרנסה בנקל, בבחינת (תהלים קמ"ו): השם גבולך שלום, חלב חטים ישיביעד:

ז וזה בחינת שבועות, כי שבועות הוא בחינת שכל גדול וגבוה מאד, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים, כי גדל הרחמים תלוי בגדל הדעת כנ"ל, כי בשעת מתן תורה נראה להם בזקן מלא רחמים (מכילתא פ' בשלח ופ' יתרו, והובא בפרש"י פ' יתרו), וקן הוא ביישוב-הדעת, וזה תלוי גדל הרחמים כנ"ל, ועל-ידי שבועות הוא חסד עליון ורחמים גדולים:

וזה בחינת המקוה של שבועות, שהיא בחינת מקוה של שער החמשים, שהוא שער העליון מחמשים שערי בינה (כ"ש בכוננות שבועות), שהוא בחינת שכל ודעת עליון, בחינת חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל. ועל-ידי המקוה מושיע בכל הצרות, כמו שכתוב (ירמיה ד): מקוה ישראל מושיעו בעת צרה; כי הוא חסד עליון, שמושיע מפל הצרות:

ועל-ידי המקנה מטהר מפל הטמאות, כמו שכתוב (יחזקאל לו): וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו', כי אין יסורין בלא עוון וכו' (שבת נה), ועל-ידי המקנה, שמושיע מפל הצרות ומפל היסורים, הוא מטהר מפל הטמאות ומפל החטאים. וזה בחינת מן, בחינת מקוה של שער הגון, שהוא בחינת דעת גדול, כי המן - בחינת דעת:

ד ודע, שהתורה המלבש תוך ההסתרה שבתוך הסתרה היא תורה גבוה דיקא, הינו סתרי תורה, כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוך הסתרה, על-ידי חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לכל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאד, על-ידי הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה (א), כדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, בבחינת (שמות יב): ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא וכו'; כי בארץ מצרים, ששם מקום הקלפות מאד, על-ידי שם דיקא מלבש ומסתר השם יתברך בעצמו, הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה. על-ידי דיקא מההסתרה שבתוך הסתרה, בשחזור ומהפכה לדעת, נעשה ממנה דיקא תורת ה' ממש, כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה כנ"ל:

ה וכןגד מלכות דקדושה יש מלכות הרשעה, הינו מלכות המן-עמלק, כמה שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. וזה לעמות זה, כי מלכות דקדושה הוא בחינת מאסף לכל המחנות (שם י), כמו שכתוב (קהלת יב): סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא - זה בחינת מלכות, כמה שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות; הינו, שמלכות דקדושה היא בחינת סוף דבר, בחינת מאסף לכל המחנות דקדושה, בחינת מחנה דן, שהוא מאסף לכל המחנות, כי דינא דמלכותא דינא (גיטין י"ב ב"ק ק"ט), ומלכות דסטרא-אחרא הוא מאסף ממון, כי מחמת שהוא ירא שלא יוציאו בלעו מפיו, הינו הניצוצות הקדושות שיש אצלו, על-ידי הוא מתגבר ומאסף ממון, שהם ניצוצי הקדושה, כי הם בחינת הגוין על-ידי שיש בזהב וכסף ונחשת, שהם הממון. וזה בחינת תאות עשירות, שהיא בחינת מלכות. ועל-ידי עמלק, שהוא מלכות הרשעה, רודף את מחנה דן, שהוא בחינת מלכות דקדושה כנ"ל, כמו שכתוב (דברים כח): ויזג בך וכו' ולא ירא אלקים; דהינו בעת שאין להם פח מלכות דקדושה, שהיא בחינת ירא אלקים כנ"ל, כי מלכות המן-עמלק הוא הפוך מלכות דקדושה, כי מלכות דקדושה הוא בחינת מאסף לכל המחנות דקדושה, ומלכות המן-עמלק, שהוא מלכות הרשעה, הוא בחינת מאסף ממון כנ"ל, כי מתגבר בתאות ממון כדי לתפס כל הניצוצות הקדושה כנ"ל. אך אף-על-פי-כן אינו מועיל לו כלל, כי יש פח במלכות דקדושה, שהוא בחינת מרדכי, להוציא מאתו כל הממון וכל הניצוצות הקדושים שבלע:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי י"ג): כי לאדם שמוטב לפניו נתן חכמה ודעת - זה מרדכי, הינו שמרדכי, שהוא בחינת

(ג) עיין עבודה-זרה דף יט, ולעיל סימן כב, אות י.

וזה בחינת (שבת קד): מאמר פתוח, נאמן פשוט. מאמר פתוח זה בחינת התגלות הדעת, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה. ובמצרים, שהיה הדעת בגלות, כמו שכתוב (שמות י): ושמי ה' לא נודעתי להם; היה גם הדבור בגלות (וזה וראו דף כה), בבחינת: כבד פה וכבד לשון (שם ה), וכשיצאו מצרים, שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדבור, וזה בחינת מאמר פתוח, שנפתח הדבור ונתגלה הדעת. ועל-ידי התגלות הדעת נתפשט נאמנות השם ותפורה, ונפר שהוא נאמן, מבטיח ועושה, וזה בחינת נאמן פשוט, שנתפשט נאמנותו כנ"ל, אבל במצרים, שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש רש"י: ושמי ה' לא נודעתי להם - לא נפרתי במדת אמתות שלי, שעל-ידי שלא נתגלה הדעת במצרים, על-ידי-זה לא נפר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל:

וזה בחינת (שמות טו): לחם מן השמים, הנאמר במו, לשון מלחמה, כמו שכתוב (תהלים לה): לחם את לחמי, בחינת מחלקת. הינו שהמו, שהוא הדעת, הוא בחינת מחלקת לשם שמים כנ"ל, ועל-כן דתן ואבירם, שחלקו על משה, שהוא הדעת, פגמו גם-כן בהמו (והותרו מפניו) (מ"ד שמות פ' א, ובפ' כה, והובא בפרש"י בשלח), כי המן הוא בחינת הדעת, בחינת משה כנ"ל. וזה שכתוב בזהר הקדוש (תצוה דף קפג): כי מצה היא אסותא, כי מצה, שהיא בחינת מחלקת לשם שמים, בחינת דעת, בחינת שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב (ישעיה טו): שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו; כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, הינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה:

וזה שנקרא מצה לחם עני (דברים טו), כי אין עני אלא מן הדעת (גדרים מא), וזה בחינת חולה, כמו שכתוב (שמואל ב י): מודע אתה ככה דל בן המלך, ומצה היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עני, שהוא רפואה להעני כנ"ל:

ט ולבוא למחלקת לשם שמים צריך לזכר ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחינת (ישעיה ג): אלביש שמם קדרות. ולזכר ולטהר את השמים היא על-ידי אנהה באמת, כי יש בלב רוח הדופק, שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הלחות וכל הדמים וכל המיחות (שקורין זאפתי). והרוח הדופק הזה הולך ונוקש בכל האיברים, ועל-ידי הליכתו ונשיבו בהם הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומתפך ומגים המים, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו. ועקר גשוב הרוח הדופק - בהידים, כי מחמת שהידים עסקניות, צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר. ועל-כן הדאקטר, בשמניח ידו על הדפק, יודע כל ענין החולה, מחמת ששם בידים עקר הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל. וצריך שילך זה הרוח הדופק תנועה מסדרת בתקונו וכסדורו. ויש נחש, שעל-ידיה בא עצבות רוח (ה), הינו בחינת ל"ט מלאכות, שהוא זהמת הנחש, על-ידי-זה בא עצבות רוח, ועל-ידי עצבות רוח אין הרוח דופק כסדורו, ואזי נעשים האיברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר, ואזי הידים בבחינת (שמות י): וידי משה כבדים, כי עקר הכבדות בהידים, ששם עקר רוח הדופק כנ"ל.

וזה בחינת (שבת קד): מאמר פתוח, נאמן פשוט. מאמר פתוח זה בחינת התגלות הדעת, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה. ובמצרים, שהיה הדעת בגלות, כמו שכתוב (שמות י): ושמי ה' לא נודעתי להם; היה גם הדבור בגלות (וזה וראו דף כה), בבחינת: כבד פה וכבד לשון (שם ה), וכשיצאו מצרים, שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדבור, וזה בחינת מאמר פתוח, שנפתח הדבור ונתגלה הדעת. ועל-ידי התגלות הדעת נתפשט נאמנות השם ותפורה, ונפר שהוא נאמן, מבטיח ועושה, וזה בחינת נאמן פשוט, שנתפשט נאמנותו כנ"ל, אבל במצרים, שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש רש"י: ושמי ה' לא נודעתי להם - לא נפרתי במדת אמתות שלי, שעל-ידי שלא נתגלה הדעת במצרים, על-ידי-זה לא נפר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל:

וזה בחינת: אנכי - יהיבא, כתיבא, נאמנים אמריה (שבת קד). שעל-ידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל, ועל-ידי-זה נתפשט נאמנותו כנ"ל. וזה בחינת: נאמנים אמריה, בחינת נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל:

וזה בחינת מן - ראשיתבות מ'אמר נאמן, בחינת מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי המן הוא בחינת דעת גדול כנ"ל. ועל-כן אכלו בני-ישראל את המן ארבעים שנה (שמות טו), כי בן ארבעים לפינה (אבות פ"ה):

ח וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין לה): את המן אכלו ארבעים שנה, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום? אלא ענה שהוציאו מצרים, טעמו בה טעם מן. כי באמת המן, שהוא בחינת הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו ארבעים שנה בשלמות, כי ארבעים הוא בחינת בינה ודעת כנ"ל, דהינו תכף שיצאו מצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו המן תכף. ועל זה תרצו רבותינו זכרונם לברכה: ענה שהוציאו מצרים, הינו המצות, טעמו בה טעם מן, כי השלום תלוי בדעת וכנ"ל, ומחלקת הוא הפך הדעת. אך יש מחלקת שהוא לשם שמים, שהוא באמת דעת גדול מאד, יותר מהדעת של שלום, כי באמת זה המחלקת היא אהבה ושלום גדול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין ל): את והב בסופה - לא זוז משם עד שנגעשו אהבים זה לזה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה): מחלקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים; הינו שבאמת היא אהבה כנ"ל, וזה: סופה להתקיים, בחינת אהבה, כמו שכתוב (כמדבר כא): את והב בסופה כנ"ל. וזה בחינת משה, כי משה הוא בחינת הדעת, שהוא בחינת מחלקת לשם שמים, ועל-כן משה הוא ראשיתבות מ'חלקת ש'מאי ה'לל (ה), שהם בחינת מחלקת לשם שמים. ועל-כן היה גאלת מצרים על-ידי משה, כי עקר הגאלה - על-ידי הדעת, כמו שכתוב (שמות טו): וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו' (ויקרא כ); למען ידעו וכו'. וזה בחינת ענה, דהינו מצות, שהוציאו מצרים, כי מצה היא בחינת מחלקת, כמו שכתוב (ישעיה מא):

(ד) כמובא במגלה עמוקות אופן עד. (ה) עיין משלי טו, ישעיה נד, סג.

משה לא השיג זאת, כי הם בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים שאי אפשר להשיג. ועל-כן בשמקבלים דבורים מן השמים, מבחינת ידים, בחינת רעמים כנ"ל, אין לגנות אותם, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת מחלקת לשם שמים, שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שאי אפשר להשיג זאת, כי הוא נפלאות תמים דעים, בחינת רעמים כנ"ל:

וזה פרוש (איוב כ): ברוחו שמים שפרה, חללה ידו נחש ברח. הן אלה קצות דרכו, ומה שמין דבר נשמע בו, ורעם גבורתו מי יתבונן. ברוחו שמים שפרה - הינו בחינת הרוח הדופק הנ"ל המנשב בידים, שהם בחינת שמים כנ"ל. וזהו בחינת: ברוחו שמים שפרה; כי עלידי הרוח הדופק הנ"ל הוא מוכף ומשפר השמים, שהם הידים, בבחינת: נשא לכבנו אל פפים אל אל בשמים כנ"ל:

וזה: חללה ידו נחש ברח - שעלידיה עושה חלל בהידים, שהיו כבדים וסתומים עלידי העצבות רוח, שהוא זהמת הנחש כנ"ל. ואזי, כשמכפול בחינת זהמת הנחש, והרוח הדופק מנשב כסדר, ואזי נתנשאים הידים ונודפד השמים, ואזי מקבלין מהם דבורים בחינת מחלקת לשם שמים, שזה בחינת דרכי ה', כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים כנ"ל, וזה: הן אלה קצות דרכו - הינו שזה בחינת דרכי ה', בחינת צדיק וטוב וכו', שאי אפשר להשיג כנ"ל, בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים כנ"ל:

וזה: ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן - הינו שבאלו הדבורים שמקבלין מן השמים הנ"ל אין בהם שום גנות, ואסור לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שאי אפשר להבין ולהשיג כנ"ל. וזה: ומה שמין דבר וכו'; הינו שאין בהם שום גנות, אף אם אין הלכה כמותו, כי ורעם גבורתו מי יתבונן - כי מי יוכל להבין רעם גבורותיו, שהם נפלאות תמים דעים, בחינת: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שזה אי אפשר להשיג, כי הוא בחינת דרכי ה' כנ"ל:

וזה פרוש: וביום הפבורים - זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים פט): אף אני בכור אתנהו, עליון למלכי ארץ. בהקריבכם מנחה חדשה לה' - זה בחינת תורה חדשה (ט), תורת ה', שנעשה עלידי בחינת המלכות הנ"ל. בשבועתיכם - זה בחינת הדעת כנ"ל, בחינת מן, בחינת מקוה של שבועות, שהוא מקוה של שער החמשים כנ"ל. ועל-כן נקרא שבועות עצרת, מלשון מלכות, כמו שכתוב (שמאלא ט): זה יעצר פעמי (י). מקרא קדש יהיה לכם - זה בחינת רוח הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, הינו שצריכין לקרות את הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מזהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבות רוח כנ"ל. כל מלאכת עבדה לא תעשו - לכפול זהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידים, כמה שכתוב (בראשית ה): זה יחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו; הכל כנ"ל:

וזה בחינת עצבון ידים (י), כי עקר מזיק העצבות רוח להידים כנ"ל, וכשהאיברים כבדים, אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק ונחלש עוד יותר, ועלידי שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האיברים כבדים עוד יותר. וכן עלידי שנעשים האיברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר, וכן חוזרת חלילה, עד שיוצאת נפשו, חס ושלום. ועלידי האנחה הוא מתיה ומבריא את הרוח הדופק, ונצול מהעצבות רוח, וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האיברים, ובפרט בהידים, ועלידיה מוכף את השמים, כי הידים הם בחינת שמים - אש ומים, שהם בחינת יד ימין ויד שמאל. וזה (איוב א): נשא לכבנו אל פפים אל אל בשמים - שצריך לשא את הלב, הינו הרוח הדופק שבלב, אל הידים כנ"ל. וזה: אל אל בשמים - כי מזה נודפד השמים כנ"ל. וזה בחינת (דברים לב): כי אשא אל שמים ידי - שצריך לשא את הידים, שיהיה נעשה מהם בחינת שמים כנ"ל:

ובשמנוכף את הידים, בחינת שמים, עלידי אנחה, שעלידה נושא הרוח שבלב אל הידים, ועלידיה נודככין הידים והשמים כנ"ל, אזי הוא בחינת מחלקת לשם שמים. כי כל הדבורים מקבלין מן השמים, כי שם כל הדבורים, כמו שכתוב (תהלים קט): לעולם ה' דברך נצב בשמים. והדבורים שמקבלין מן השמים, מקבלין מן הרעמים, בחינת (שם יח): ורעם בשמים ה', בחינת (איוב ט): ורעם אל בקולו נפלאות. נמצא, שמקבלין הדבורים מהידים, כי הן בחינת שמים, ששם כל הדבורים. ועקר הקבלה - עלידי בחינת רעמים, הינו בחינת רוח הדופק, שנתתקן עלידי אנחה, שעלידו נתנשאים הידים לשמים, כי הרוח הדופק, שהולך ומנשב ומנפץ הכל, ועקר בהידים, זה בחינת רעמים, בחינת: ורעם בשמים ה' כנ"ל; כי הידים הן בבחינת שמים כנ"ל, ושם כל הדבורים, בחינת: לעולם ה' דברך נצב בשמים כנ"ל, נמצא, שמקבלין הדבורים מהידים. וזה בחינת: באשר דבר ה' ביה, הנאמר במשה ובשאר נביאים, כי שם כל הדבורים, ומשם מקבלין אותם כנ"ל:

וכל הדבורים שמקבלין משם, הינו מבחינת ידים, בחינת שמים, בחינת רעמים, אין לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, מאחר שקבלם מן השמים. ועל-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין ג), ומה שאין הלכה כמותו, זה אי אפשר לנו להבין ולהשיג, כי זה בחינת רעמים, שמשם קבל הדבורים, שעליהם נאמר: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, דהינו שהם באמת נפלאות תמים דעים (י), ואי אפשר לנו להשיג זאת, כי זה בחינת דרכי ה' שאי אפשר להשיג, הינו בחינת: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו; רשע וטוב לו, רשע ורע לו, שאפלו משה רבנו עליו השלום לא השיג זאת, ועל זה בקש (שמות לב): הודיעני נא את דרכיך (ט). כי צדיק וטוב לו, זה בחינת הצדיק שהלכה כמותו; צדיק ורע לו, זה בחינת הצדיק שאין הלכה כמותו; רשע וטוב לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שהלכה כמותו; רשע ורע לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שאין הלכה כמותו. ואפלו

(י) בראשית ה. (י) איוב שם. (ח) עין ברכות ג. (ט) עין ויקרא רבה פרשה יג. (י) עין זוהר פנחס דף רנו ע"ב.

לקוטי

שאלו תלמידיו את רבי יוסי נו

מותר"ן

נו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רש"י:

שאלו תלמידיו את רבי יוסי
בן קסמא: אימתי בן
דוד בא וכו'. אמר להן:
לכשיפל השער הזה ויפנה,
ויפל ויפנה, ויפל; ואין מספיקין לבנותו, עד שפן דוד

בא: (סנהדרין צח)

שאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי יבוא בן דוד וכו':
א דע, כי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, נברא
ממנו מלאך (תנינה די), וכל דבור ודבור נחלק לכמה
ניצוצות, בבחינת (ירמיה כג): כפטיש יפוצץ סלע (א). כמוכן נבראו
כמה וכמה מלאכים, לפי רב הניצוצות. ודבור הכולל את הניצוצות
נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הניצוצות,
והם מחנהו. וכל מלאך ומלאך הוא ממנה על אוהו דבר, ואפלו
כל אילנות ועשבים יש עליהם ממנים, כמה שאמרו חכמינו זכרונם
לברכה (ב"ר פ"א): אין לה עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה
וכו'. וכל מלאך מקבל חיותו מהדבור, ומשפיע לתוך הדבר שנמנה
עליו, הינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממנה עליו:

ושני הכחות האלו, הינו כח שיש למלאך לקבל וכח להשפיע,
 מכנים בבחינת ידים; ביד ימין מקבל חיותו, וביד שמאל
 משפיע, בבחינת: ומכה אותו ואומר לו: גדל (עש); והכאה היא
 בחינת שמאל. נמצא, שכל הרפואות תלויים בתורה, בבחינת (משל)
 ח: ולכל בשרו מרפא; כי התורה נותנת כח למלאכים, והמלאכים
 משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם
 באמונת חכמים ופורץ גדרם, אזי אין רפואה למכתו, בבחינת (שבת
 פ): דלמא חניא דרבנן טרקה שאין לו אסותא; כי הפורץ גדרם,
 על-ידייהו מסיר הידים מן המלאכים, לפי בחינת הסרתו מדרך
 דברי רבנן. וזהו (דברים י): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
 ושמאל - לפי בחינת הסרתו, אם סר מדרך דברי רבנן לימין,
 בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל, ואם סר לשמאל, בזה
 סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. וכשנפגם איזהו יד
 המלאך, אזי אין לזה האדם אסותא, כי זה העשב, שבו תלוי
 רפואתו, אין לו כח לרפאת, כי אין משפיע לו:

וזה בחינת (דברים כח): מכה אשר לא כתובה בתורה - זהו מיתת
 תלמיד-חכם, הינו המיתה שתלמיד-חכמים מיתין איזהו
 אדם, כי חולאת הבאה לאדם על שעבר על דברי רבנן אין לו

(א) עין שבת דף פח ע"ב. (ב) עין יומא דף ע"ה ע"ב.

רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה על-ידי מכה אשר
 לא כתובה בתורה, כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים,
 ואנחנו מצוים לשמע מהם, ויש מי שמזלזל דבריהם ואין מאמין
 דבריהם, מחמת שגדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל-ידייהו נחלה
 במכה שאין לו רפואה ומת בה. ויש יסורין של אהבה, השולטין
 על האדם שהוא צדיק, והוא מכה ביסורין, ואין רפואתו תולה
 ברפואת עשבים, כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידיים
 הם שלמים. וזה (ש"ה ג): כי חולת אהבה אני, שמאלו תחת לראשי
 וימינו תחבקני. הינו, חולת אהבה יכולה היא לשלט על איש אחד,
 ואין רפואתו תולה בתידים הנ"ל, כי הידים בבחינתו הם שלמים,
 בבחינת: שמאלו תחת וכו'.

וזהו בשבא רבי יוחנן לתנא שגחלה ביסורין ואמר לו: חביבין
 עליך יסורין? אמר: לא וכו'. אמר לו: הב לי ידך וכו' (ברכות
 ה). כי רבי יוחנן סבר, שאלו יסורין הן יסורין של אהבה, וזהו
 ששאל אותו: חביבין עליך יסורין? ששאל אותו אם חביב עליו
 היסורין, הינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו: לא וכו'.
 וכששמע רבי יוחנן שהיסורים לא של אהבה הן, חשב דלמא פגם,
 חס ושלום, בידיים הנ"ל, ובשביל זה אין לו רפואה, וזה שאמר
 לו: הב לי ידך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנן, חס ושלום, פנ"ל,
 ותקף בשיהב לו ידא אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא
 פגם בידיים, בשביל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו:

וזהו: ומשך אבירים בכחו, יקום ולא יאמין בחיין (אויב כד). כי
 על-ידי שאין מאמין בתלמיד-חכמים, הנקראים חיים, כמה
 שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): ובניהו בן יהודע בן איש
 חי - צדיקים אפלו במיתתם נקראים חיים, על-ידייהו הוא נופל
 בחולאת אשר לא יאמין בחייו, הינו שאין שום אדם מאמין שיהיה
 מחלי זה, כי אין רפואה למכתו פנ"ל. ותקונו - שיקים אמונה
 הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו: יקום ולא יאמין בחיין - הינו
 זה שלא האמין בחכמים, הנקראים חיים, יקים זאת האמונה
 הנפולה, ועל-ידייהו יקום מחולאת הזאת, שלא האמין עד עכשו
 שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל-ידי אמונתו יתפא,
 כי על-ידי אמונת חכמים מתקן בחינות ידים של מלאכים, והם
 מקבלים ומשפיעים כחות לעשבים לרפואתו. וזהו: ומשך אבירים
 בכחו; הינו שהמלאכים, הנקראים אבירים (ב), כל אחד ואחד נחזר
 לו כחו, הינו כ"ח פרקין דידיים, וממשיכין שפע לכל הדברים
 שנתמנו עליהם, ואז יש לו רפואה פנ"ל, כי דברי חכמים עושין
 ומתקנין בחינת הידים פנ"ל:

ד ועל־ידי האורות האלו עולה ומתענג בענג שבת, בבחינות
(ישעיה נח): אז תתענג על וכו' והרבבתיך על בְּמַתִּי
ארץ והאכלתיך נחלת יַעֲקֹב אֲבִיךָ. בְּמַתִּי אֶרֶץ הֵם אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק,
שָׁהֵם הַיָּדִים, שָׁהֵם זְרוּעוֹת עוֹלָם (ט). והאכלתיך נחלת יַעֲקֹב - זה
בחינות נדר הנ"ל. ועל־ידי האבות עם האמונה הנ"ל זוכה לענג
שבת, בחינת שיין בת. שיין - זה בחינת אבות (ו); בת - זה
בחינות אמונה, בחינות: בת היתה לאברהם וכו' (ב"ב טו: דרשו שם
על פסוק וד' בךך את אברהם ככל, בת היתה לו לאברהם וכפל
שמה), בחינת (משלי כח): איש אמונות רב ברכות:

ה וענג שבת הזה, זה בחינת אכילה בקדשה, פי אכילת ימי
החל נהנה ממנה גם־כן הסטרא־אחרא, אבל מאכילת
שבת אין חלק לסטרא־אחרא כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על
אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות טז): אכלוהו היום כי שבת היום
לה, פי אכילת שבת נעשה קדשה ואלקות גמור, בלא תערבת
סיגים כלל, ויכול לפעל באכילת שבת מה שפועל בתענית, הינו
להפיל אויביו לפניו בזכות ענג שבת כמו שפועל בצום. ועל־שם
זה נקרא שבת, פי בסגלתו להשפית אויב ומתנקם (תהלים ח):

ו פי על־ידי הצום אויביו נופלים לפניו, פי על־ידי הפעם, הפא
מהכבד, בחינת כבד כועס (ברכות סא:), נתעורר המקטרג
הגדול, שהוא עשו הוא אדום (ו), שאחיותו בכבד (וזהר פינחס דף רלד
ותיקון כא). והוא אדמוני (ח), שהוא בחינת כבד שהוא מלא דם (ט).
ומן המקטרג העליון נתעוררים ונשתלשלים מקטרגים וצרים למטה
על אדם הפועם ושולטים עליו, ואינם יראים מפניו, פי על־ידי
הפעם נדמה להם כבהמה, בבחינת (תהלים מט): נמשל כבהמות נדמו.
פי עקר המורא שמתיראין מן האדם, בבחינת (בראשית ט): ומוראכם
וחתכם, אינו אלא על־ידי הצלם אלקים שבפני האדם, ועל־ידי
הצלם, האדם הוא אדם, וכשפר צלם, אזי יוצא מנדר אדם לנדר
בהמה, ואז סר מוראו (ו). ועקר הצלם המאיר בפני האדם היא
חכמות הבורא, שנתן לאדם יתרון על הבהמה, היא המאירה בפני
אדם, בבחינת: חכמת אדם תאיר פניו (קהלת ח); ועל־ידי הפעם -
אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת (פסחים סו:), ואז צלו סר ופניו
נופלים, בבחינת (בראשית ד): למה חרה לך ולמה נפלו פניך; וכשאין
לו פני אדם, אזי מוראו סר, פי נמשל כבהמות, וצרו מצרים לו.
ועל־ידי הצום והתענית הוא מתקן את פניו ומחזיר לעצמו את
חכמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו, ואז הכל יראים ממנו, ואויביו
נופלים לפניו. לפניו דיקא, פי עקר נפילתם - מחמת הפנים כנ"ל.

ב ולהקים אמונה הנפולה היא על־ידי בחינת יַעֲקֹב, הינו על־ידי
נדר (ו), שידר איהו נדר (רצונו לומר ויקים נדר), (עין בהשמות),
ועל־ידי הנדר ישוב לאמונת חכמים. פי כשאין לו אמונת חכמים,
זה בחינת הסתלקות החכמים, בחינת פלא, בבחינות (ישעיה כט): הנני
יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו;
ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (מ"ד איכה א), שזה נאמר על סלוקן
של חכמים. ותקונו של הפלאה הזאת, הינו של סלוקן של חכמים,
תקונו הפלאה של נדר, בבחינת (במדבר ו): פי יפליא לנדר נדר; פי
על־ידי הנדר הוא עולה לשרש שהחכמים משרשים שם, הינו
בחינת פליאות חכמה (ספר יצירה, וע' זוהר בלק דף קצג:), ויודע ומכיר מעלות
החכמים, ועל־ידי־זה הוא שב ומאמין בהם:

וזהו בחינת (ישעיה כח): אודה שמך פי עשית פלא; ועל־ידי־זה:
עצות מרחק אמונה אמן; הינו על־ידי בחינת נדר, שהוא
בחינות פלא, נתתקן אמונת חכמים, שעצתם מרחוק, בבחינת:
ממרחק תביא לחמה (משלי לא); פי דבר־יתורה עניים במקומם
ועשירים ממקום אחר (ירושלמי ר"ה פרק ראוהו בית דין), שהחכמים למדים
דבריהם ממקומות רחוקים שבתורה, שזה נמסר להם לדרש
התורה לכל הפציהם בשלש־עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן,
ומחיבין אנחנו להאמין לכל דבריהם, בבחינות: לא תסור מן הדבר
וכו'. ויעקב הוא בחינות נדר, שהוא ראש לכל הנודרים, כמו
שכתוב (בראשית כח): וידר יַעֲקֹב נדר (ח):

וזהו: מידי אביר יַעֲקֹב (שם מט) - בשביל לתקן ידי המלאך, הנקרא
אביר, צריך להשתמש בנדר, שהוא בחינת יַעֲקֹב כנ"ל. פי:
משם רועה אבן ישראל - הינו על־ידי הנדר נתתקן האמונה הנקרא
רועה, בבחינת: רועה אמונה (תהלים לו), וכשנתתקן האמונה, נתתקן
הידיים, בבחינת לא תסור כנ"ל:

ג וכשנתתקן הידיים הנ"ל על־ידי נדר כנ"ל, על־ידי־זה מתנוצצים
בו אורות האבות, פי נדר זה בחינת אור יַעֲקֹב,
וידיים הם אברהם ויצחק, שהם ימין ושמאל. וזה בחינות (שם עח):
נגד אבותם עשה פלא; הינו שעל־ידי פלא הנ"ל מתנוצצים בו
אור האבות. וזהו סופי־תבות של שמות האבות בק"ם (פי
סופי־תבות של אברהם, יצחק, יַעֲקֹב, הם אותיות בקם)
נוטריקון: ב'שמן ק'דשי מ'שחתיו (תהלים פט), שהיא רמז בחינות
נדר, פי כן כתיב בנדר יַעֲקֹב (בראשית כח): והאבן הזאת אשר וכו',
וכתיב (שם לח): ויצק עליה שמן, הינו על־ידי הנדר מתנוצצים על
האדם אור האבות:

(ג) עיין זוהר פינחס רנה. (ד) עיין ב"ר ויצא פרשה ע. (ה) דברים לג. (ו) הקדמת זוהר דף ב ע"ב, בראשית דף כ"ה עב. (ז) בראשית לו. (ח) שם כח. (ט) עיין בכורות נה. (י) עיין שבת דף קנא ע"ב.

לקומי

שאלו תלמידיו את רבי יוסי נו

מוהר"ן

ובל זה נעשה על-ידי הצום, כי על-ידי הצום נכנע הכבד לפני המוח, כי ביום שאדם אוכל, אז הכבד נוזן תחלה, ואחר-כך הוא שולח להמוח; נמצא, ביום האכילה הגדלה והממשלה להכבד. וכשמתענה, אזי נוזן המוח תחלה, והמוח שולח מזון אחר-כך להכבד (א); נמצא, ביום הצום נכנע הכבד לפני המוח, והגדלה והממשלה להמוח. וזהו תקון למה שפגם בתחלה בהחכמה, שהיא המוח, שהיא הצלם המאיר בפניו, ועכשו על-ידי התענית הוא מכניע את הכבד, ונותן הממשלה להמוח, וכשנכנע הכבד, שהוא ראש המקטרגים, אזי נכנעים כל האויבים האחרונים בהכבד. וזה אותיות צום נומריקון: וכתותי מפניו צ'ריו (תהלים פט), שעל-ידי הצום נכנע הכבד ונתתקן מוח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. ועל-ידי הצלם שבפניו, על-ידי זה: וכתותי מפניו צ'ריו - מפניו דיקא פנ"ל:

ביניהם אלא משהו, נומריקון: והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה לב); הינו כי אין דומה שלום של התענית לשלום של שבת, כי זה אין לו פה, וזה יש לו פה. וזהו החלוק, שבחינת שלום שיש לו פה הוא במעלה על שלום שאין לו פה, כמו מעלת מדבר על חי:

כי החיות הם חיים כמו בני-אדם, אבל האדם יש לו מעלה, שיש לו כח הדברי. וזהו החלוק בין חמץ למצה, שהחלוק בין חית להא. חמץ הוא בחית, זה בחינת שלום שאין לו פה, בחינת חי, בחינת (אויב ה); וחית השדה השלמה לך; הינו בחינת שלום שאין לו פה, שאין לו כח הדברי, כמו חיות השדה. ומצה היא פהא, זה בחינת ה' מוצאות הפה, בחינת כח הדברי פנ"ל. וזה בחינת (בראשית מז): הא לכם זרע, בחינת (הישע י): זרעו לכם לצדקה, בחינת: מעשה הצדקה שלום פנ"ל:

וזהו (משלי יח): מדנים ישבית הגורל. גורל זה בחינת ענג שבת, בחינת (דניאל יב): ותנוח ותעמד לגורלך לקץ הימין; שאז יהיה בלז שבת, וזה: ותנוח, זהו בחינת (שמות ב): וינח ביום השביעי. וגורל הזה, שהוא שבת, מכטל מדנים וצרים פנ"ל. ועוד יש לו פה, שבו נעשה בחינת פה פנ"ל, וזהו: ובין עצומים יפריד - בין התעצמות והתחברות קנה החית לגג החית, הוא מפריד, ונעשה הא מחית, הינו בחינת פה פנ"ל:

וזהו ששאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי בן דוד בא. והשיב להם: כשיפל זה השער וכו'. ועקר הדבר, שיפל שלשה פעמים, ואין מספיקין לבנותו עד שפן דוד בא. כי שער ארם זה בחינת שער דסמרא-אחרא, וכשיפל נפילה אחר נפילה על-ידי בחינות שהבאתי* פנ"ל, אז יבוא בן דוד ויבנה שערי הקדשה. הינו, כשאין אמונות חכמים ואין שומע להם, בבחינת (ישעיה כט): ולמוכיח בשער יקשו; על-ידי זה באים לחלי עד אין מרפא פנ"ל, בבחינת (תהלים ק): ויגיעו עד שערי מות; אבל פשיש להם אמונה, אזי נפתחים להם שערי הקדשה, בבחינת (ישעיה כט): פתחו שערים וכו' שומר אמונים. וכשזה קם, זה נופל (ט), ואז נופל שער ארם פעם אחת:

וחקמת אמונה היא על-ידי נדר, ואז נהר בנהירו דאבהן פנ"ל, ואז נבנה פעם שניה שער דקדשה, בבחינת (תהלים כד): שאו שערים ראשיכם; כי האבות הן הראשים (ט), בבחינת (שמות ו): אלה ראשי בית אבותם. וכשזה קם, זה נופל, וזה בחינת נפילת פעם שנית שער של ארם. ועל-ידי הארות האבות וזכה לשבת, להשבית אויב, וזכה לשלום פנ"ל, ואז נבנה פעם שלישי שער דקדשה, בבחינת (זכריה א): ומשפט שלום שפמו בשעריכם; ובבחינת צדקה: אל תדפא עני בשער (משלי כב); ומכניעים השונאים היונקים משער ארם, בבחינת (תהלים סט): ישוהו בי ישבי שער; כי נכנע כבד פועם, שהיא עשו אדום פנ"ל, שהוא פאדרת שער (בראשית כח), וזהו נפילת פעם שלישי שער של ארם:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

אבל כשזוכה לבחינת ענג שבת פנ"ל, אז אין צריך לצום (ב), כי פועל באכילתו מה שפעל על-ידי הצום, הינו להשבית אויב. כי אכילת שבת, קדש היא, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב); * ואז נכנע הכבד, ואז נתפטל כוח, בבחינת (תרומוה דף קלה:); וכל שולטני רגזו, שהם בחינת כבד פועם, * ונתגדל המוח החכמה ומאיר בלהו ערקין ואתעברו*. ואז: וכלא בפניו, בבחינת ואנפקא גהרון אהבה, בבחינת (שה"ש י): אהבה בנהירו עלאה:

בתענוגים, וכל זה מענג שבת הנ"ל:

ז ודע, שלכטל ולהכניע האויבים די הצום או אכילת שבת לבר, אבל לרב השלום צריך גם להרבות בצדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה צדקה - מרבה שלום. וזהו שאמרו (ברכות ו): אנרא דתעניתא - צדקתא; ואמרו (תענית ח): שמש בשבת צדקה לעניים. שמש, זה בחינת שלום, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מכילתא ובספרי פ' תצא וכו' ושלמי כתובות פ"ד): וזרחת עליו השמש - מה שמש הוא שלום לכל באי עולם וכו'. וזהו שמש, הינו השלום, אינו אלא על-ידי צדקה לעניים:

ח ודע, שיש חלוק בין השלום של התענית של חל ובין השלום של ענג שבת. הינו, השלום של התענית אין לו בחינת דבור, בחינת (בראשית לו): ולא יכלו דברו לשלום; אבל על-ידי ענג אכילת שבת נשלם הדבור לשלום, בבחינת (תהלים קכב): למען אחי ורעי אדברה נא שלום; בחינת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. כי הפה נשלם באור גדול בשעת אכילת שבת:

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ט): אין בין חמץ למצה אלא משהו. חמץ, זהו בחינת תקון הכעס על-ידי התענית פנ"ל, בחינת (ישעיה סג): מי זה בא מאדום חמוץ בגדים. אדום זה בחינת כבד הנ"ל, וחמץ זה בחינת הכנעתו, בחינת תענית, בחינת העדר אכילה, בחינת (שמות יב): כל מחמץ לא תאכלו. לא תאכלו - זה בחינת תענית הנ"ל. מצה, זה בחינת אכילת ענג שבת, בחינת (ישעיה סג): למען תמצו והתענגתם וכו'. וזהו: אין בין חמץ למצה וכו'; הינו אין בין התענית לבין אכילת ענג שבת הנ"ל, אין החלוק

(א) עיין בשער תיקוני עונות להארז"ל. (ב) עיין אדרא וזוטא דף רפח ע"ב. (ג) מעמי מצות לר"מ הבבלי וכן הובא בשל"ה במסכת פסחים. (ד) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמין. (ה) עיין וזרד פנתם דף רנ"ב. * בעמ' הבא.

שך לעיל, אחר תבת עלידי בחינות שהבאתי*

[בכאן דלג רבנו זכרוננו לברכה כמה תבות, שהיו פתובים בלשונו שם בכתיבתו הקדושה, וכשנתן לי להעתיק תורה זאת, מחק בכונה כמה וכמה תבות מפתיות ידו הקדושה, כדי שלא אעתיקם, וראיתי שהיה לו בזה כונה שלמה. וכן היה דרכו כמה פעמים בכמה תורות, שהיה מדקדק מאד בשנתן תורתו להעתיקה למחק שם כמה וכמה תבות, שהיו מברחים להענין מאד, ודלג באמצע, כי לא רצה שיתגלו אלו הדבורים. והמעין היטב באלו המקומות, יוכל להבין שחסר שם באמצע הענין. וגם בתורה הזאת יכולין לראות קצת, כי כתב: וכשיפל וכו' עלידי בחינות שהבאתי, ואין זה דרך לשונו. אך כל זה היה אצלו כתוב הדור מבאר היטב, אך בכונה מדיקת דלג באמצע, כי כל דבריו הקדושים היו בפלס ומשקל גדול, מה לגלות ומה שלא לגלות, ואפלו תבה אחת יתרה היה מדקדק עליה שלא לדבר או שלא להעתיק, כפי מה שהיה יודע עליפי השגתו העצומה, שאין צריכין לגלות זאת. ועין בסמוך בסימן נח, אות ט, מה שכתוב שם: כי הגדלה של הפשרי הדור היא בחינת כלי אל התחדשות התורה בבחינת* ואלו וכו', ושם נפר החסרון לעינים, ועתה עליפי הנ"ל תבין הדבר, כי שם מחק כמה תבות באמצע התורה. וכן באותה התורה שבסימן נח הנ"ל מחק מקדם גם כן כמה וכמה תבות ועינים בשאר מקומות שאין נבר כל כך, וכן אחר כך בסימן נט, שם גם כן מחק באות ה, אחר וזה פרוש: בית והון וכו', שהאבות היו מגידים גרים וכו', שם מחק כמה וכמה תבות, וכן בשאר מקומות באותה התורה. וכן היה בכמה וכמה תורות שנתן להעתיקם כנ"ל, והדברים עתיקים:]

שך לאות א' ובי'

המבנה תלמיד-חכם אין לו רפואה למכתו (שבת קט"ו), כי כל הרפואות הם הרפאות, דהינו שלוקחין סם פלוני ועשב פלוני במדה ובמשקל כך וכך, וכן עשב אחר שמשקלו כך וכך, וכן שוקלין מפמה מינים. וכל עשב ועשב יש לו כח אחר, ומערכין אלו המינים ביחד, ועושין מהם הרפאה, וזאת ההרפאה יש לה כח לרפאת החולאת. נמצא, שעקר כח הרפואה - עלידי ההרפאה, שנעשה לה כח אחר חדש עלידי הכח שקבלה מכל אלו העשבים שנתערבו, וכוה הכח של ההרפאה דוקא מרפאין החולאת. ועל-כן צריך רופא ממחה, שיודע לעשות ההרפאה, אבל מי שאינו ממחה, אף אם יקח העשבים שיש להם כח לרפאת, עם כל זה לא יפעל כלל, כי אין יודע איך להרכיבם:

כמו-כן התורה, שהיא רפואה לכל דבר, כמו שכתוב: ולכל בשרו מרפא; אין מי שיודע אותה כי אם חכמי הדור, כי נמסרה להם לדרשה בשלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. אבל מהתורה בעצמה אי אפשר לידע דבר, כי אם עליפי חכמי

הדור, שהם מפרשים אותה, כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום אחר, והחכמים מלקטין ומערכין ומרכיבין את התורה, ודורשין אותה במקום למקום בשלש-עשרה מדות, והם גורעין ומוסיפין ודורשין (כ"ב ק"א); ואף שכתוב בהתורה כה, הם גורעים ממנה אות או תבה, ובמקום אחר מוסיפין, וכוה דורשין אותה כפי מה שיודעין, כמו שנמסרה להם. ועל-כן בשפונם בכבוד תלמיד-חכם אין רפואה למכתו, כי עקר כח הרפואה שמקבלין מהתורה, אי אפשר לקבל כי אם עלידי חכמי הדור, כי להם נמסרה לדרש, והם יודעים להרכיב אותיות התורה כנ"ל, שזה עקר כח הרפואה כנ"ל, כי כל העשבים מקבליים כח מהתורה, כמבאר לעיל, ועקר כחם לרפאת הוא עלידי ההרפאה כנ"ל. עליכן העקר תלוי בחכמי הדור, שעלידי שהם יודעים לדרש את התורה ולהרכיב אותיות התורה כנ"ל, עלידי-זה מקבלין כח כל ההרכבות של כל העשבים שמקבליים כח מהתורה:

על-כן העקר - שיהיה לו אמונת חכמים, ולהזהר בכבודם, לירא מהם מאד. ואף אם נראה לו מהם דבר שאינו מפרש בהתורה כך לפי דעתו, ונדמה לו שהם עושים, חס ושלום, כנגד התורה, הוא צריך להאמין שבודאי הם עושים נכונה עליפי התורה, כי התורה נמסרה להם. כגון שאנו רואים, שמפרש בתורה: ארבעים ופני (דברים כה); והם אמרו שלשים ותשע מלקות דוקא (מכות כב: ע"ש), כי הם יודעים עליפי הדרשות והמודות, כפי מה שנמסר להם, שצריך דוקא שלשים ותשע מלקות. על-כן צריך להאמין בחכמים, ולהשליך שכלו ודעתו, רק לסמוך עליהם, כי להם נמסרה התורה לדרשה כנ"ל:

נח

לשון רבנו זכרוננו לברכה

איתא בזהר בראשית (דף ל"ב): תלת נפקין מחד. חד בתלת קומא. חד עאל בין תריין. תריין ינקין לחד. חד יניק לכמה סטריין:

א הינו, כי באר וענין ומן, פלם חזרו בזכות משה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ט): ואכחיד שלשת הרועים בירח אחד - וכי בירח אחד מתו? ותוצו, כי בהסתלקותם של אהרן ומרים נסתלקו ענין ובאר, וחזרו בזכות משה. וכשנסתלק משה בירח אדר, אזי נסתלקו באר וענין ומן, והוי פאלו מתו כל השלש בירח אחד. והוי: תלת נפקי מחד; הינו באר וענין ומן היו בשביל חד, בשביל משה:

ב ומשה, היה נשמתו כלול משלשה אבות, והיה לו כח להמשיך אלו השלשה השפעות. באר מים חיים (א) זה בחינת אברהם, מימי החסד, ואברהם התחיל לחפר בארות; וענין זה בחינת יצחק, בחינת חשך ענין וערפל (ב), בחינת (בראשית ט): ותבהין

(א) בראשית טו. (ב) דברים ה.

עיניו מראות; וכן זה בחינת יעקב, בחינת (תהלים עה): לרעות בעקב עמו. ומשה, שהיה כלול מאבות, נאמר בו (שמות ב): וישב משה על הפאר; וכתוב בה (שם כד): ויבא משה בתוך העגן; וכתוב בה (שם מז): ויאמר משה אליהם הוא הלחם. הוא דיקא, קאי על משה בעצמו, שבכותו אכלו הפן. ולעתיד, בשעת התחיה, יקום משה כלול משלשה אבות במקדם, בחינת (קהלת א): מה שהיה הוא שיהיה; בחינת (דברים לא): הנד שוכב עם אבותיך וקם - שיקום בתחיה כלול משלשתן. וזה חד בתלת קימא:

ג ובכח שהיה כלול מאבות היה לוחם כנגד עמלק, בבחינת (ויקרא כו): חרב נקמת נקם ברית (ג); כי האבות הן ברית, בחינת (שם): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו'; ועמלק ממא בריתם, בבחינת (דברים כה): אשר קרף בדרך. וזהו: וחד עאל בין תרין - זהו מלחמת עמלק, שנאמר בו (שמות יז): ואהרן וחדור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד:

ד ובוזה שהכניע קלפת עמלק ותקן הברית זכה לבחינת (שמות מז): והיה לחם משנה על אשר ילקטו יום יום. ויוסף, שזכה לברית, בתיב בה (בראשית מא): וירכב אותו במרכבת המשנה; הינו משנה על אשר ילקטו יום יום, שעלידי ברית זוכה לשפע כפולה. וזה תרין ינקין לחד, שבחינת שבת מקבל מיוסף לחם משנה, הינו משנה-תורה (משלי ח), בחינת (משלי ח): ואהיה שעשועים יום יום. ובחינת שבת משפיע לשאר העולמות, בבחינת (ויקרא כה): והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. וזה: חד יניק לכמה סטריין:

ה וזהו, כי עלידי הדעת באים תלת הנ"ל, שהם: אכילה ושתיה ומלבושים, כי בו כלולים, בבחינת (משלי ט): לכו לחמו בלחמי; בחינת אכילה, בחינת מן הפלול בדעת התורה. שתיה כלול בדעת, בבחינת (ישעיה נח): הוי כל צמא לכו למים; שהיא פאר, בחינת (משלי ח): ונזולים מתוך בארץ. מלבושים - בבחינת (ישעיה ג): שמלה לכה, קצין תהיה לנו; בחינת עגן, בחינת לבוש, בחינת (איוב לה): בשומי עגן לבוש. וזהו תלת נפקי מחד:

ועקר קיומו של הדעת - עלידי האבות, שהם: חסד, גבורה, תפארת. חסד, הינו בחינת אברהם, הינו שצריך ללמד חכמתו לאחרים ולקרבם תחת פני השכינה, בבחינת (משלי לא): ותורת חסד על לשונה; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): זה הלומד עלימנת ללמוד; וזה בחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. גבורה, זה בחינת שמקדים יראת חטאו לחכמתו (אבות ב"ב). תפארת, זהו שמדקדק איד להוציא חכמתו, שלא יהיו נבזים, בבחינת (קהלת ט): דברי פי חכם חן. וזהו: חד בתלת קימא:

ובשהחכמה בקיומה ובשלמותה, אזי הוא בבחינת חד עאל בין תרין, שיכול לחם מלחמות ה', בבחינת (שם ט): טובה חכמה מפלי קרב. ואז, בשמכניע כל הצרים הרודפים אחר חלושי בח שב ישראל ומכניס אותם לעבודת השם ותפודה, עלידי זה זוכה לחדש חדושין דאורייתא בשבת על חד תרין, בבחינת לחם-משנה, בחינת משנה-תורה, בחינת מגלה עפה (זכריה ה), בבחינת תרין ינקין לחד כנ"ל, בחינת חרב פיפיות (תהלים קמט).

עלידי החרב נוקמת כנ"ל זוכה לפי שנים, בחינת לחם-משנה. ושבת משלח הארותיו לכל המדרגות, בבחינת חד יניק לכמה סטריין, ומרפא רפואות הנפש ורפואות הגוף, בבחינת (שמות כא): רק שבתו יתן ורפא ירפא - שתי רפואות עלידי שבת:

ו וזה שהחכם משפיע לחם-משנה הנ"ל, כי עלידי זכותו זכה גם-כן לחלק חברו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הגינה טו): זכה - נוטל חלקו וחלק חברו. וכשפא יום השבת, ונפשו נכללת בשבת, בבחינת: כי בו שבת ונפש (שמות לא), אזי גותן לחם-משנה ליום השבת כנ"ל:

ז ועלידי הארת שבת נתעורר העולם לתשובה מאהבה, כי שבת בחינת תשובה, בחינת (דברים ל): ושבת עד ה' אלקיך; והתשובה היא מאהבה, בחינת: אהבה בתענוגים (שה"ש י); כי אהבה בא מתענוג שבת, בחינת (ישעיה נח): וקראת לשבת ענג, ותשובה מאהבה זה בחינת לחם-משנה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: פאן מאהבה, פאן מיראה (סוכה לא. איתא שם: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שנה תלוי לאלף דור, וזה תלוי אלפים דור) - עלידי תשובה מאהבה עושה חסד לשני אלפים:

ח ואז כל הפשרים שבדור נתרפאים, בבחינת (ישעיה י): ושם ורפא לו; כי קדם סבלו וסורים, בבחינת (שם ט): אכן חלינו הוא נשא. גם נעשים מכבדים בעיני הבריות, בבחינת (ש"ה י): מה יפית ומה נעמתי, עלידי אהבה בתענוגים כנ"ל, כי מקדם היו בבחינת (ישעיה ט): לא תאר ולא תדר לו:

ט ובשהפשרי דור נתיפיים ונתכבדים בעיני כל, אזי כל אחד לפי פשרותו יכול להבין, שכבר השפיע חכם הדור ביום השבת לחם-משנה הנ"ל, כי כל אחד ואחד לפי פשרותו, כן מקבל יפי והדר, ונתגדל כן בעיני הבריות. והיפי והגדלה היא ציון וסימן ורשימה על משנה-תורה הנ"ל, בבחינת (תהלים מח): הר ציון ירפתי צפון. הר זה בחינת גדלה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק): על נודי הרכם צפון - זה מלכות וגדלה, שהגדלה הוא ציון וסימן על ירפתי צפון, על חמוקי ירכוד (ח), תורה הצפונה (ח). וזהו (ישעיה נח): אם תשוב משבת תגלה; עלידי תשובה הבאה מבחינת שבת נמשך ירפתי צפון, וזהו: רגלה. וכל אחד לפי פשרותו, כן נתצין ונתסמן אצלו, כדי לקבל אחר-כך בתוך הצינינים של הגדלה את ירפתי צפון הנ"ל, כי הגדלה של הפשרי דור היא בחינת פלי אל התחדשות התורה, בבחינת* (ח):

י ואזו הפשרי הדור, צריך להם להתבונן מאד בהודו והדר והגדלה הבאה להם, שלא יפשו בגאווה. כי לפעמים, בשהדור אינם שומרים את פיהם, אזי אין יכלת בידם לקבל בחינת שבת הנ"ל, כי שבת תלוי בשמירת הדבור, בבחינת: ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל (שבת קיג). ואז, בשאינם שומרים את פיהם, אזי אף-על-פי שפקחי הדור משפיעים את השבת, את התשובה הנ"ל, נתקלקל אצלם הארת התשובה, ואז נתקלקל ההוד והדר והגדלה הבאה לכשרי הדור, ונתגאים.

(ג) עיין וזהר בשלה דף סו. (ד) דברים יז. (ה) שיר-השרים ג. (ו) עיין סוכה דף מט ע"ב. (ז) עיין לעיל אחר המאמר בסיומן נח, כו"ה שירך לעיל.

וזהו בחינת (תהלים ט): חפאת פימו דבר שפתימו וילכדו בגאונם - על ידי חמא הדבור גלפדים בעון גאונה. וזהו גלות השכינה, הינו הגדלה, שהוא בחינת מלכות, בחינת שכינה, נפגם ונעשה גאונה:

וזהו פרוש (שבת לא): מפני מה ראשיהם של בבליים סגלגלות, מפני שאין להם חיות פקחות. בבליים, הינו הדור הפוגמים בהדבור, בחינת (בראשית יא): כי שם בלל ה' שפת כל הארץ. וראשיהם - הן פשרי הדור - סגלגלות, הינו סגל גלות. סגל זה בחינת ההוד והמלכות, בחינת סגלת מלכים (קהלת ב), גלות השכינה פנ"ל, שנפגם אצלם ההוד ונלפדים בגאונה. וזה שהשיב להם: מפני שאין להם חיות פקחות. חיות זה בחינת שפת הנ"ל, בחינת: מועמיה חיים זכו, בחינת תשובה הנ"ל, בחינת (יחזקאל יח): שובו וחיו, בחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה לח): ותחלימני ותחיניני - שאין מקבלין חיות, בחינת שפת הנ"ל, מפקחי הדור, מחכמי הדור הנ"ל, מבחינת משה הנ"ל, כי אי אפשר להם לקבל שפת בחינת תשובה, מחכם הנ"ל, אלא על ידי שמירת הדבור פנ"ל. אכל הדור שהם בחינת בבליים פנ"ל, שאין מקבלין חיות שפת פנ"ל, על ידי זה ראשיהם, שהם פשרי הדור, סגל גלות; ההוד והגדלה אצלם בגלות, הינו שנפגם בחינת מלכות, וזהו גלות השכינה, שנופלים בגלות, חס ושלום:

ומחמת שהיכל הנ"ל נעשה מהנפשות אשר היו רחוקים עד הנה, ויש קלפות רבות השוכנים סביבם, בבחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלם שמתיה בתוך הגוים; ואפשר עכשו, כשמלביש ההיכל את הלב פנ"ל, אפשר שיתאחזו, חס ושלום, החיצונים ביצר מחשבות לבו של הכשר הזה. עצמה על זה - שיזמין מלאכי לבו, שהוא בחינת התלהבות הלב, שהתלהבות הוא בחינת מלאכים, בבחינת (שמות א): וירא אליו מלאך ה' בלפת אש; ואש הזה הוא שורף אותם. ואז גם היכל הקדש מקבל פח האש, ושורף את הקלפות גם מלהתאחזו בו, בבחינת (שם כד): וכבוד ה' כאש אוכלת:

ב ואש המלאך הזה נעשה מבחינת משפט, שמכלכל דבריו במשפט, שאדם שופט את עצמו. וזהו בחינת (ישעיה טו): כי כאש ה' נשפט. והמשפט הוא בלב, בבחינת (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו תמיד; ואז יוצא לאור משפט הינו שנתלהב הלב, ויושב על פסא, בבחינת (תהלים ט): כונן למשפט פסאו, שהוא בחינת כבוד הנ"ל, בבחינת (ירמיה יז) פסא כבוד. וזהו בחינת (תהלים יז): תמוך אשורי במעגלותיך. אשורי זה בחינת רגלין הנ"ל; במעגלותיך זה בחינת פסא כבוד, בחינת (מלכים א): וראש עגל לפסא מאהריו; הינו שהכבוד מלביש את הלב פנ"ל. וזהו בחינת (ישעיה א): קריה נאמנה מלאתי משפט. קריה זה בחינת ירושלים עיר הקדש הנ"ל, מלביש את משפט הנ"ל. וזהו בחינת (ירמיה ג): בעת ההיא יקראו לירושלם פסא ה', ונקוו אליה כל הגוים לשם ה', ולא ילכו עוד אחרי שרירות לבם הרע; כי אש המלאכים שפלב הנ"ל יכניע את לבם הרע:

נט

לשון רבנו זכרנו לברכה

ג וזהו בחינת שמירת שבת, פמוכא בזהר (בהקדמה דף ה): את שבתותי תשמרו. שבתותי דא עגולא ורבויע דלגו. עגולא - בחינת פסא כבוד הנ"ל, בחינת: וראש עגל לפסא; ורבויע דא משפט, בבחינת (שמות כח): רבויע יהיה כפול, הנאמר בחשן המשפט. פי כחל השכינה מבררת ברורים, ובשפת היא שוכתת, ולעתיה, שיתבטל כל הרע, בבחינת: ולא ילכו עוד בשרירות לבם הרע, אוי יהיה יום שכלו שבת. פן על ידי עגולא ורבויע הנ"ל, שעל ידים נתבטל הרע פנ"ל, על ידי זה נתהוה בחינת שבתותי, בחינת עגולא ורבויע:

א מי שמושתדל תמיד לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך, צריך לשמר את עצמו, שלא יתאחזו בו הקלפות והרע של אלו בני אדם. פי זה האיש, המשתדל לקרב ולעשות נפשות, בבחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן, הוא בונה בחינת היכל הקדש. קדש זה בחינת (ישעיה ד): והגותר בירושלם קדוש יאמר לו; הינו זה שבני אדם נשאים דבוקים ביראה שלמה (ס) על ידי. אף על פי שיש כמה וכמה שנפלו מקדשתם, אף על פיריבן מאלו שנשארו ביראה שלם, על ידי זה: קדוש יאמר לו; וזה בחינת קדש. והיכל, זה בחינת הכבוד שנתכבד השם יתברך, פמוכא בזהר (יתרו דף טט): פד אתי יתרו, בדין אתיקר שמא דקדשא בריך הוא. וזה בחינת (תהלים צ): ספרו בגוים את כבודו - שעל ידי שמקריבים את עצמן לעבודת השם יתברך אלו הרחוקים, זהו כבודו יתברך שמו. והכבוד זהו בחינת היכל, בבחינת (שם טז): ובהיכלו כלו אומר כבוד. והיכל הקדש הזה מושך את עצמו תמיד לשרשו, הינו ללב של עושהו, פי שם שרשו. פי מחמת הדברים שיצאו מעמק לבו של האיש הכשר, נכנסו בלבם וחזרו להשם יתברך:

ד וזהו בחינת בטול האסור בששים. ששים זה בחינת עגולא, בחינת סמך שהיא עגולא, בחינת פסא כבוד, בחינת (איוב לו): ואת מלכים לפסא, בחינת (שיר השירים ו): ששים המה מלכות. והאסור, שהיא הקלפה, נתבטל על ידי פסאות למשפט, ואין זוכר אלא עגולא, פי זה באתגליא, ורבויע מכסה בעגולא. ועקר הכח של הסמך אינה אלא מרבויע, הינו מהמם, בבחינת (דברים כח): ארבעים יפגו; פי הסמך מקבלת מהמם, שהיא פסאות למשפט.

והיכל הקדש הזה שורה ומלביש את הרוח החיוני שבלב האיש הכשר, פי הרוח הוא בלב, בבחינת (יחזקאל לו): ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה; והיכל הקדש יונק חיותו מהרוח הזה, בבחינת (משלי כט): ושפל רוח יתמד כבוד. ועקר הלבשתו לרגלי הרוח, בבחינת (ישעיה מב): ורוח להלכים בה; פי ברוח הזה יש קומה

(א) עין ב"ר פרשה נו. ובמדבר רבה פרשה ב, על פסוק נאווה כירושלים.

וזה פרוש (שבת קד): מם וסמך שבלוחות בנם היו עומדים. מם זה רבוע, וסמך זה עגולא הנ"ל, שבלוחות הלב, כמו שכתוב (משלי א): כתבם על לוח לבך - בנם עומדין. בנם זה בחינת שבת, בחינת שמות (א): אות היא לעולם:

ה וזהו: ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מפנים ומבנות (ישעיה נב). יד ושם דיקא, בזכות שמירת שבתותי הנ"ל, הינו עגולא ורבוע הנ"ל. יד בחינת רבוע, בחינת משפט הנ"ל, בבחינת (דברים לב): ותאחו במשפט ידי. שם זה בחינת עגולא, בבחינת (תהלים נג): ינחני במעגלי צדק למען שמו. ויד, הינו שיהיה לו כח להעמיד תלמידים הגונים, ולהמשיך בהם רוח חכמה, כמו שכתוב (דברים לד): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה ידיו עליו. וכח הנה יהיה לו מבית ה', שמעין החכמה יוצא מבית ה' (ויאל ד), כי בחכמה יבנה בית (משלי כד). ושם, הינו שיוזכה לשם טוב, שכל הנפשות יתאוו ותאוה להיות גשרשים בשמו, כי השם הוא הנפש, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו; ויתאוו להיות גשרשים בנפשו, בבחינת (ישעיה כ): לשמך ולזכרך תאות נפש. ולשם הזה יזכו מחמת בחינת חומה. וזה בחינת חומה, בחינת מאריך את, שיכבש פעם. כי עשירות וכבישת פעם - בחינה אחת, ונקראים חומה, כי מי שהוא מקלקל חומה של עשירות, ולוקח לעצמו פעם וחמה, ומחומה עושה חמה, כי שניהם מספרא דשמאלא, כמו שכתוב (ירמיה א): מצפון תפתח הרעה, וכתוב (איוב ב): מצפון זהב יאתה; ועשירות היא חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרות עזו וכחומה נשגבה במשכתו; ובכעם כתיב (שם כד): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. וכשממשך לאיש עשירות, אזי יש לו חומה, והחומה של עשירות מעצור לכעסו. ולפעמים, כשמתגבר בכעסו ומקלקל החומה של עשירות, נמצא שהכעס מוסיף לעשירות, וכשהיצר מסית לאדם שיכעס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה. ועקר שמירת השם, שמירת הנפש, אינו אלא שישמר מכעס, כי הכעס פוגם בנפשו, בבחינת (איוב יח): טורף נפשו כאפו. אבל כששומר את עצמו מפעם ומגדיל החומה של עשירות, וזכה מגדיל נפשו ושמו, אזי כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו, כי כל הנפשות שרשם בעשירות, בבחינת (דברים כד): ואליו הוא נושא את נפשו. בשביל זה, הגזול ממון ישראל פאלו גזול את נפשו (ב"ק קט), בבחינת (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. בשביל זה הכל תאבים לקרב את עצמו לעשיר, כי שם שרש נפשם. נמצא, זה שזכה להעמיד תלמידים חכמים, וזכה שיכללו בנפשו נפשות של רבים, בודאי זה טוב מפנים ובנות, כי בנים ובנות הם מועטים, ואלו הם מרבים, וכלם מקבלים חיות ממנו, וכאלו ילדם. וזה פרוש (בראשית יב): ואברכה ואגדלה שמך; ופרש רש"י: ואברכה - בממון, כי עקר גדול השם והנפש הוא עלידי עשירות כנ"ל:

ובל זה נעשה עלידי כפא ומשפט הנ"ל, כי עלידי שמכלכל דבריו במשפט, עלידי זה יכול ללמד לתלמידים חכמותו, ולא יזיק להם, כי עקר הלמוד תלוי בזה, שיכלכל דבריו

(ה) תהלים קיב. (ה) כמו שפירש רש"י שם.

במשפט (ה), כמו שכתוב (אבות פ"א): חכמים הזהרו בדבריהם וכו', וישתו התלמידים תפאים וכו'. ועלידי הכבוד שנתגדל, עלידי זה נתגדל נפש המגדל את הכבוד, כי הנפש בכבוד, בבחינת (בראשית כג): בסדם אל תבא נפשי וכו'. וכשנתגדל שמו ונפשו, עלידי זה כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו ובשמו הנ"ל. וזה פרוש (משלי יט): בית והון נחלת אבות. בית והון זה בחינת: בביתי ובחומותי וכו'. זה הכח מקבל מאבות, שהאבות היו מגיירים גרים, כמו שכתוב גפי אברהם (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו; וכתוב (שם לא): וישב יעקב בארץ מגורי אביו. ואיתא במדרש (בראשית פ' פד): מלמד שיצחק גיר גרים, וזה: מגורי אביו; וכתוב בעקב (שם לח): ויאמר יעקב אל ביתו ולאשר עמו, הינו הגרים, הסירו את אלהי הנכר:

ו וידע, שיש כמה רשעים שאסור לקרבם תחת כנפי עבודתו, כי הם מורידים את המקרבם מפרדתו, כמו שמצינו גפי משה, שקרב את הערבי, ואחר כך עלידי זה אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך רד כי שחת עמך (שמות לב). ואין כח במשפט הנ"ל להכניע הרע שלהם. וכשאין משפט, אזי בא קלקול גדול, הן בפלאכים הנעשים עלידי משפט הנ"ל, הן בעגולא ורבוע הנ"ל:

וזה פרוש (שבת לא): מפני מה עיניהם של תרמודיים טרוטות? תרמוד זה בחינת רשעים שאין מקבלין גרים מהם (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות טז): אין מקבלין גרים מן התרמודיים). וכל המקרבם עיניהם טרוטות - זה בחינת קלקול שבת. שין - תלת גונא דעינא; בת - בת עין (תקונא שבטין), בחינת קלקול החומה ובית הנ"ל, שהם בחינת עינים, כי עין על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם (ט); ועל הנפש נאמר (קהלת ו): טוב מראה עינים מהלך נפש. וזה בחינת פגם הכעס, בחינת (תהלים ו): עששה מפעם עיני; וזה בחינת עשירות, בחינת (קהלת ה): ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו. ושאלו את הלל הנשיא: מפני מה עיניהם טרוטות - הינו מקלקלין כל הבחינות עיני הנ"ל, כשמקרבין את שאינו ראויין לקרבן, כגון התרמודיים. והשיב הלל: מפני שדרין בין החולות; הינו שאלו הרשעים הצלחתן כל-כך חזק, עד שאין יכלת בכח המשפט להכניע רשעתן. וזה (תהלים ט): יחילו דרכיו בכל עת, מרום משפטך מנגדו. וזה: בין החולות, בחינת יחילו, בחינת הצלחתן, עד שאין משפט כנגדם. וזה ידוע, שצריך משפט כנ"ל, ומחמת שמרום משפט מנגדם, עלידי זה בחינת העינין כקלקול:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

תלת נפקין מחד שפסימן נח, וזאת התורה של היכל הקדש, שניהם נאמרו כאחד בתורה אחת על פסוק: אשרי העם ידעי תרועה; אך אחר-כך, כשכתבתם, חלקם לשני תורות; וכשקבלתי מאתו תורות אלו בכתב, אמר לי: חלקתים לשנים. והכנתי, שהיה לו פונה פנה; וה' יודע בנותו:

בחינת הלוחות, שמשם נתעשר משה, כי הלוחות ארפן ו' ורחפן ו' וכו', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב יד):

ב ולבוא לעשירות הזאת הוא עלידי בחינת תקוני עתיק, בחינת אריכות ימים, בחינת זקן, כי צריך אריכות ימים כדי לקבל בתוכו את העשירות של ההתבוננות. ואריכות ימים, הינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו, כי כל יום ויום, ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בודאי בתחלה הוא קצר, הינו שבתחלת היום קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא, ועל-כן היום בתחלתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר-כך מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדיל ולהרחיב ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר-כך, להגדילה ולהרחיבה בתוספות קדשה. וכן פשטא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדשה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדשה, וזה בחינת אריכות ימים:

ואברהם, שזכה לבחינת זקן, בחינת אריכות ימים, עלידי זה זכה לעשירות, בחינת (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל. וזה בחינת (תהלים קט): מזקנים אתבונן; שעלידי בחינת זקן הנ"ל בא להתבוננות, שהוא בא עלידי עשירות, שנמשך לתוך אריכות ימים, שהוא בחינת זקן כנ"ל:

ג ובחינת זקן, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה בכל פעם כנ"ל, הוא עלידי יראה, שהיראה מביאה תוספות קדשה בכל יום ויום, שעלידי זה נתארבין ונתרחבין הימים, בבחינת (משלי ט): יראת ה' תוסוף ימים; וזה בחינת (ישעיה ל): יראת ה' היא אוצרו; בחינת (ברכות סא): עשאה פאוצר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה; כי התחלת הימים הם קצרים, ואחר-כך מתרחבין והולכין בתוספות קדשה עלידי היראה כנ"ל. נמצא, שזוכין עלידי היראה לאריכות ימים, שהם בחינת זקן, בחינת תקוני עתיק, שעלידי זה זוכין לעשירות, כי היראה שומרת מההפך של עשירות, דהינו עניות, שבא עלידי בחינת: שקר החן והכל היפי:

כי יש כמה מיני חן של שקר, שעושים בעמידה ובאכילה ובדבורו עם אנשים, וכן בשאר דברים, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד. וכל אלו החנות של שקר הם באים עלידי הכל היפי, בבחינת: שקר החן והכל היפי; דהינו מי שאינו נשמר מיפי הנשים, עלידי זה יש לו תאוות של אלו החנות של שקר, ויראה הוא הפך מזה, כמו שכתוב (משלי לא): שקר החן והכל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל. ועל-כן אברהם ויצחק, פשטאו למקומות שלא היו שם יראות, ותכף פשרצו לכנס לשם הרגישו זאת עלידי שהתחילו להרגיש, לפי ערך גדל קדשתם, יפי הנשים, ועל-כן הרגישו שאין שם יראה, ועל-כן אסרו על עצמן וזוג נשותיהן כאחות, כמו שכתוב (בראשית ט): כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו'.

ס

האדרא רבא קדישא: (נשא דף קכה)

פתח רפי שמעון ואמר: עת לעשות לה'. אמאי עת לעשות לה', משום דהפרו תורתך. מאי הפרו תורתך? תורה דלעלא, דאיהי מתפטלא אי לא יתעבד בתקוני דא. ולעתיק יומין אתמר. בתיב: אשריד ישראל מי כמוך, ובתיב: מי כמוך באלים ה'. קרא לרבי אלעזר ברה, אותבה קמה, ולרבי אבא מסמרא אחרא, ואמר: אנן בללא דכלא. עד פאן אתתקנו קימין. אשתיקו, שמעו קלא, וארפבתן דא לדא נקשן. מאי קלא? קלא דכנופיא עלאה דמתבנפי:

א דע, שיש שבילי התורה שיש בהם התבוננות גדול מאד, שאי אפשר לבוא להתבוננות הזאת כי אם עלידי עשירות, כמו שבפשטי אורייתא "אם אין קמה, אין תורה" (אבות פ"ג), וצריך שיהיה לו על-כפופים פרנסה, כמו-כן להתבוננות הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד, שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה, כי צריך כל הון דעלמא להתבוננות הזאת. וכני יששכר, שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחינת (דה"א יב): ומבני יששכר יודעי בינה; לא זכו לזה כי אם עלידי עשירות, בחינת (בראשית מט): יששכר חמור גרם; ותרגמו: עתיר בנכסין. ועל-כן משה וכל הנביאים היה להם עשירות גדול מאד, כדי לבוא עלידי להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה התבוננות הזאת, על-כן נקראת התורה הון (ס):

וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד, דהינו משה רבנו, שהביא התורה לישראל, היה עשיר גדול, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ט); וכן רפי, שפדר וחתם המשניות; וכן רב אשי, שהיה חתימת התלמוד וסדר את כל התלמוד, שגם-כן היו עשירים גדולים מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גיטין נט, ועי' ב"מ פה), כי מחמת שתקנו וסדרו את כל התורה שבעל-פה, ועבר דרך ידם התורה, על-כן היו גם-כן עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל:

וזה בחינת (שמות לד): פסל לך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שקלים פה גדרים לח): הפסלת יהיו שלך וכו'. כי כמו שבפשטי התורה, קדם שמחדישין איה פשט, צריך לומר מקדם הקדמות, ואחר-כך משליכין ההקדמות ובאים אל המכון, כי העקר הוא המכון, וכל הדברים וההקדמות שמקדם הם בחינת פסלת, שנגסרין ונפסלין סביב המכון; כמו-כן בהתבוננות התורה צריך לילך מקדם, ולסבב בכמה סבובים, עד שבאים אל המכון, והעקר הוא המכון, וכל אלו הסבובים הם בחינת פסלת, והם בחינת עשירות שעלידו באים אל ההתבוננות. וזה בחינת: פסל לך - הפסלת יהיה שלך, משם נתעשר משה, כי זה הפסלת של לוחות הם בחינת הסבובים, שנגסרין ונפסלין סביב סביב ההתבוננות, והם בחינת עשירות כנ"ל, שעלידו באים אל ההתבוננות כנ"ל. וזה אותיות כמון, ראשית-תבות: משם נתעשר משה, והיו הוא

(א) עיין עירובין דף נד ע"ב. (ב) עיין גדרים דף לה.

עשיר קרית עזו; הינו שהעשירות הוא על-ידי בחינת הנשימה, שהוא אויר הקר שמקבלין בכל רגע מן החוץ כנ"ל, והוה: קרית עזו, בחינת: גשם ממרות עזו (איוב ל):

וזה שכתוב (ירמיה יד): היש כהכלי הגוים מגשמים; כי כהכלי הגוים, שהם בחינת הפסק הנשימה, בחינת הכל היפי הנ"ל, אין שם בחינת גשמים, כי גשמים הם רק על-ידי הנשימה כנ"ל. וזה בחינת (משלי י): הון מהכל ימעט - על-ידי הכל הנ"ל נתמעט ההון. וזה בחינת (שם ט): וקר רוח איש תבונה - על-ידי קרירות, שהוא רוח הקר של הנשימה, על-ידי-זוהי זוכין להתבוננות הנ"ל, שבא על-ידי עשירות כנ"ל:

וזה בחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם; כי עקר ההתבוננות - על-ידי הנשימה, בחינת: קר רוח, כנ"ל. כי עקר תקון השכל הוא על-ידי הנשימה, כי עקר השכל שיהיה על תקונו, שיוכל להתבונן, הוא על-ידי השמנים שבגוף, כי השכל הוא כמו נר הדולק, כי הוא דולק על-ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת. וכשאין שמנים בגוף, אין השכל יכול לדלק בהתבוננות, ומזה באים משגעים, על-ידי שנתבשרין לחות הגוף, ועל-ידי-זוהי נתקלקל המוח, על-ידי שאין לו שמנים לדלק, וכל הלחות והשמנים שבגוף הם על-ידי הנשימה, כי אלמלא כנפי ראה דנשבין על לבא, הווי לבא אוקד כל גופא (תיקון יג דף כו). נמצא, שעקר קיום שמנונית ולחות שבגוף הוא על-ידי הנשימה, שמקבלת הראה רוח קר מבחוץ לקרר הלב, ועל-ידי-זוהי קיום השכל שיוכל לדלק בהתבוננות כנ"ל. וזה בחינת (משלי ט): נר ה' נשמת אדם; שעקר קיום ותקון נר ה', שהוא השכל, הוא על-ידי הנשימה כנ"ל. נמצא, שעל-ידי יראה זוכין לאריכות ימים, שעל-ידי-זוהי נמשך העשירות, שעל-ידי באים להתבוננות כנ"ל:

ד ושלמות היראה היא בבחינת שלש קוין, בחינות מורא שמנים ומורא רבך ומורא אב ואם. וכשיש חכם הדור, שזוכה לתלמידים הגונים ולבנים הגונים, אזי היראה בשלמות, כי יראת החכם והרב שבדור הוא בחינת מורא שמנים, והתלמידים יש להם יראת הרב, בחינת מורא רבך, והבנים יש להם מורא אב ואם, שעל-ידי שלש יראות אלו היראה בשלמות:

ובחינת יראה של כל אהר מהשליש הנ"ל צריך שיהיה כלול משלש שלש, דהינו מורא של הרב, שהוא מורא שמנים, צריך שיהיה כלול בכל התלת מחין: חכמה, בינה, דעת, כי עקר יראתו של הרב הוא על-ידי התבוננות גדלת הבורא ותברך שמו, שחוקר ודורש בשכלו. נמצא, שיראתו על-ידי השכל, על-ידי צריך שתהיה היראה מלאה בכל השלשה מחין, בחכמתו ובינתו ודעתו, כלם יהיו מלאים מיראת השם.

ואחר-כך תקן אברהם זאת והמשיך אריכות ימים, כמו שכתוב (שם כא): ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, בחינת: יראת ה' תוסוף ימים כנ"ל. ואחר-כך קלקלו הפלשתים כל התקונים שתקן אברהם, בחינת (שם כו): וכל הבארות וכו' סתמום פלשתים. ועל-כן בשבא יצחק לשם, הצדק גם-כן לאסר וזונו באחותו כנ"ל, עד אשר המשיך שם אריכות ימים, שהיא בחינת יראה, שמצלת מזה כנ"ל, ואז התרה לו, כמו שכתוב (שם): ויהי כאשר ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך וכו'. ועל-ידי-זוהי שהמשיך אריכות ימים, וזה שם לעשירות, כמו שכתוב (שם): ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים וכו', כנ"ל, כי מי שאין לו יראה ואינו נשמר מבחינת הכל היפי, על-ידי-זוהי בא לעניות, כמו שכתוב (משלי י): אל תחמד ופיה בלבבך, כי בעד אשה זונה עד כפר לחם:

כי עשירות והכל היפי הם שני הפכים, כי עשירות הוא מאריכות הנשימה, ויפי הוא מהפסק הנשימה. כי בשעת יציאת הטפה זרעיות, אזי צריך להיות הפסק הנשימה, משני מעמים: א. כדי שלא יתקרר הטפה על-ידי הנשימה, שהוא אויר הקר, שמקבל בכל רגע מבחוץ, כי צריכה לצאת בחמימות, כדי שתהיה ראוי להולדה. והב'. כי מחמת שעוסק פה הדוחה להוציא ולדחות הטפה, על-כן הוא בהכרח הפסק הנשימה, כי הנשימה הוא מוציא רוח ומכניס רוח, ומחמת שעוסק פה הדוחה לדחות הטפה, אי אפשר להוציא הרוח, ועל-כן הוא הפסק הנשימה. וזה הרוח וההכל שנכנס מקדם וגשאר שם, הוא מתלבש בהפח הדוחה, ועל-ידי יוצאה הטפה לחוץ, וכפי זכות וצחות ההכל, פן הולך מלבן ומזרו, כי אם ההכל זך ונקי, אזי הטפה שיוצאת, שמלבש שם ההכל הזה, היא גם-כן צחה ונקיה, ואזי הולך גם-כן מלבן ומזרו. ואם יש עכירות בתוך ההכל, אזי נתעפר הטפה גם-כן. וזה בחינת (תהלים קמז): אדם להכל דמה; כי כפי ההכל, פן התהוות הולך. וזה בחינת (שם סב): אך הכל בני-אדם; כי ההכל הוא מלבן ומזרו הולך כנ"ל. וזה בחינת: הכל היפי; כי היפי הוא כפי ההכל כנ"ל. נמצא, שהכל היפי הוא מהפסק הנשימה:

ועל-כן מי שחומד יפי הנשים, נמצא שמקבל בחינת הפסק הנשימה, ועל-כן הוא בהפך מעשירות, שהוא בחינת אריכות הנשימה. כי כל מיני עשירות, דהינו כל מיני דגן וכל האילנות ועשבים וכל מיני מתכות, הם רק על-ידי גשמים, וכן כל האוצרות הם על-ידי גשמים, כמו שכתוב (דברים כח): יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך וכו'. והגשמים הם מבחינת הנשימה, שמכניסין ומקבלין אויר מן החוץ, כמו שכתוב (איוב לו): מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק. וזה בחינת (משלי יח): הון

שנדרמה להעולם שהם עובדים את השם ועוסקים בתורה ובתפלה, אף-על-פי-כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם, כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ו'): החכמה תחיה את בעליה; וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות, אבל כשנופל לבחינת מחין דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה:

ויש שנפלו לבחינת שנה על-ידי תאוות ומעשים רעים, ויש שהם אנשים כשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על-ידי אכילה. כי לפעמים, כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על-ידי-זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שפגשמיית, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש - שממעטים שנה, כמו-כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינות שנה. וכשאוכל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת לחם-הפנים (ח), כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח'): חכמת אדם תאיר פניו; אבל כשאין אכילתו בקדשה, אזי אובר פניו, הינו השכל, ונופל לבחינת שנה, כי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות א'): ויאכל וישת וייתב לבו; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' מח): פתא סעדא דלבא. וכשאין המאכל מברר, ואין אוכל אותו בקדשה - אזי מביא רע אל הלב, ועל-ידי רע הלב נתקלקל הפנים, כמו שכתוב (נחמיה ב'): מדוע פניך רעים, אין זה כי אם רע לב. וכן להפך, בקשת הפנים, דהינו שיחור ויבקש פניו, הוא תלוי בתקון הלב, כמו שכתוב (תהלים כו'): לך אמר לבי בקשו פני. ועל-כן לפעמים על-ידי מאכל שאין מברר, שעל-ידו נתקלקל הלב, על-ידי-זה אובר הפנים ונופל לבחינת שנה, וצריך לעוררו משנתו, ואי אפשר לעוררו בריאם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערותא דלתתא, רק כשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר. על-כן צריך תכף כשמתעורר להראות לו פניו ולהלביש אותו בפניו שנסתלק ממנו בשעת שנה, וזהו בחינת התעוררות השנה:

וכשרוצין להראות לו פניו ולעוררו משנתו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי-מעשיות, כי יש שבעים פנים לתורה, והם בחינת שבעים שנים, כי כל אחד משנה מחברו, וצריכין להלביש את הפנים דוקא מחמת שלשה טעמים: אחד - כי כמו שמרפאין את העור, צריכין לסגרו שלא יראה את האור פתאם, וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאם, כמו-כן לזה שהיה בשנה ובחשך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאם האור. וזה בחינת (תהלים י'): אני בצדק אחרה פניך. צדק הוא בחינת לבושין, בחינת (איוב כט'): צדק לבשתי. אזי: אשבעה בהקיץ תמונתך; כי אז יכול לראות אחר-כך בהקיץ, דהינו כשמוציין ומעוררין אותו מהשנה, כי לא יזיק לו האור פתאם כנ"ל. והטעם השני - כי צריך להלביש כדי שלא יתאחזו החיצונים בו. והטעם השלישי - כי החיצונים האוחזין בו לא יניחו אותו לצאת, על-כן צריך להלביש את פניו כדי לשנותו, שלא יהיו מפירין בו, בבחינת (איוב ד'): משנה פניו ותשלחהו:

ויראת התלמיד, דהינו מורא רבך, שהוא על-ידי הלמוד שמקבל מהרב, צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, שהוא גם-כן בחינת שלש קוין, הינו בחינת אוריתא תליתאה (שבת פח). ויראת הבן, שהוא מורא אב ואם, צריך להמשיכה בבחינת נחלת אבות, בחינת (משלי יט'): בית והון נחלת אבות:

וצריך שתתפשט היראה על כל חלקי עשירות, שהם נחלת אבות כנ"ל, דהינו בחינת שלש קוין, בחינת (ב"מ כב'): לעולם ישלש אדם מעותיו: שליש בפרקמטיא ושליש בקרקע ושליש בידו. ושלישה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד שלשה פעמים עשירות שנוצר בתורה, כי בכל התורה בלה לא נזכר עשירות, כי אם שלש פעמים אלו, דהינו: אצל סדום, כמו שכתוב (בראשית י'): ולא תאמר אני העשרתי את אברם; ואצל רחל ולא, כמו שכתוב (שם לא'): כי כל העשר אשר הציל אלקים וכו'; ואצל שקלים, כמו שכתוב (שמות ט'): העשיר לא ירבה:

כי שליש שבפרקמטיא הוא כנגד העשירות שנוצר אצל סדום, כי בסדום כתיב (איוב כח): הנשפחים מני רגל (ו), כי הם רצו לבטל המשא-ומתן, שהוא בחינת רגל, כמו שכתוב (דברים לו'): שמה זבלון בצאתך; על-כן צריך דוקא משא-ומתן - וזהו שליש שבפרקמטיא. ושליש שבקרקע הוא כנגד העשירות שנוצר אצל רחל ולא, כי באמת עקר העשירות הוא רק בשביל התבוננות, אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל גשים וקטני הדעת כמותו, וזהו שאמרו: כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו; הינו שכל העשירות הוא רק בשביל גשים וקטני הדעת כמותו; אבל אמה - ועתה כל אשר אמר אלקים עשה; דהינו שאמה צריך להעשירות בשביל התבוננות בגדלת ה' - וכנגד זה הוא בחינת שליש שבקרקע, בחינת (סנהדרין ע"ד'): אשה קרקע עולם. ושליש בידו הוא כנגד העשירות שאצל שקלים, שנאמר שם: לכפר על נפשתיכם, בחינת (איוב יב'): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

ה והתגלות היראה הוא על-ידי פקידות עקרות, כי על-ידי לדה נתגלה יראה, בחינת (תהלים מח): רעדה אחזתם שם, חיל פיולדה; כי על-ידי הלדה יוצאין דמים וגבורות, שהן בחינת יראה, ובפרט כשנפקדה עקרה, שהיו הדמים והגבורות נעצרון בלכך עד עתה, על-כן אחר-כך כשיוצאין נתגלה היראה ביותר. וכפי הלדה פן התגלות היראה, כי כשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה, וכשנפקדו הרבה עקרות, נתגלה היראה ביותר. וזה בחינת חיל פיולדה - כפי הלדה פן התגלות היראה. ועל-כן בראש-השנה היה פקידת יצחק (ר"ה א), שהוא תקף התגלות היראה מאד, בחינת פחד יצחק (י), כי כשנפקדה שרה נפקדו כמה עקרות עמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' נג). וזה בחינת (בראשית כא'): כי ילדתי בן לוקניו; כי על-ידי לדת יצחק, שהוא התגלות היראה, על-ידי-זה נמשך אריכות ימים, בחינת וכן כנ"ל, בבחינת: יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל:

ו ופקידות עקרות נעשה על-ידי שמעוררין את בני-אדם משנתם. כי יש בני-אדם, שישנים את ימיהם, ואף

(ג) עיין סנהדרין קט. (ד) בראשית לא. (ה) שמות לה.

ויש כמה בחינות בזה שמלבישין את הפנים, כי יש שמלבישין את הפנים שלו בספור מעשה, ויש שאי אפשר לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבוה, ולפעמים מלבישין גם כן בדבר־תורה, דהינו שאומרים תורה גבוה, ואי אפשר לאמרה פד כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. וזה בחינת (הבוק א): ה' פעלך בקרב שנים חייהו. חייהו, פרש רש"י: עוררהו. וזהו: פעלך, הינו ספורי־מעשיות. בקרב שנים, הינו בחינת מעשיות של השבעים פנים, שהם שבעים שנים כנ"ל (א), הינו שמעוררין אותו על־ידי ספורי־מעשיות, שהן בקרב שנים, הינו המעשיות של השבעים פנים כנ"ל. אבל יש שנפל מכל השבעים פנים, עד שאי אפשר לעוררו בשום פנים, כי אם על־ידי ספורי־מעשיות של שנים קדמוניות, שכל השבעים פנים, שבעים שנים, מקבלין חיות משם. וזה בחינת עתיק, בחינת זקן, בחינת הדרת־פנים (ב), שכל השבעים פנים מקבלין חיות והדור משם. וזה בחינת: ורב חסד (ג); כי הלומד את תלמידו הלכה אחת, הוא עושה עמו חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כחובות יז): כל המונע תלמידו מלשמושו, כאלו מונע ממנו חסד. וישמוש חכמים זה בחינת הלכות שהתלמיד מקבל מהרב. נמצא, שמה שהרב לומד עם תלמידו, זה בחינת חסד, ועל־כן כשמעוררו עם איזה פנים של השבעים פנים, שמלביש אותו בבחינת: ה' פעלך בקרב שנים חייהו כנ"ל, הוא בחינת חסד סתם, אבל כשמעוררו על־ידי ספורי־מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחינת (ד): ורב חסד, כי כל הפנים וכל החסדים מקבלין משם:

ו וכשעוסק לעורר בני־אדם, הוא צריך לשמר עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חילין קלג): כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו', וכן אסרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קח) לכתב על עור בהמה טמאה, שנאמר: למען תהיה תורת ה' בפיך - מן המתיר לפיך. וכשלומד עם אחר, הוא בחינת בתיבה, כי הלשון הוא בחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר; שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמו שכתוב (משלי א): פתכם על לוח לִפְךָ. ועל־כן צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחינת עור בהמה טמאה, הינו תלמיד שאינו הגון. אך אי אפשר לבשר־ודם להיות נשמר בעצמו, שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה למודו וללמד ולשמור ולעשות, דהינו שעל־ידי למודו עם תלמידו יהיה כאלו עשאו לחברו, וכאלו עשאו לדבר־תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צט): כל המלמד בן חברו תורה כאלו עשאו וכו', וכאלו עשאו לדבר־תורה וכו'. וכשלומד בכונה זו, אזי השם יתברך שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשפחין ממנו. וכשעוסק לעורר על־ידי ספורי־מעשיות, צריך שיהיה שיחתו וספוריו גם כן בבחינת הלמוד הנ"ל, דהינו ללמוד ולעשות

כנ"ל. וזה בחינת (ע"י יט): שיחתן של תלמידי־חכמים צריכין למוד; דהינו שכל מה שצריכין אל הלמוד, צריכין גם כן אל שיחתו, שהוא בחינת ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו (יחזקאל כז): ועלהו לתרופה. ועלהו זה בחינת שיחת תלמידי־חכם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בגמ'): ועלהו לא יבל - אפלו שיחת תלמידי־חכם וכו'. וזהו: לתרופה - להתיר פה; הינו בחינת מן המתיר לפיך, כי כשיחתו היא בבחינת שיחת תלמידי־חכמים צריכין למוד, הינו ללמוד וללמד לשמור ולעשות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחינת מן המתיר לפיך כנ"ל, מנין שאין כותבין וכו' כנ"ל:

ח וזה בחינת מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק) על פסוק זה: ועלהו לתרופה - להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי על־ידי־זה שמעורר בני־אדם משנתם על־ידי ספורי־מעשיות, שזהו בחינת: ועלהו לתרופה וכו' כנ"ל, על־ידי־זה נעשה בחינת: להתיר פה אלמים. כי מקדם, כשהיו בבחינת שנה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי נפאח מאן דמלל על אדנא דשמע (וזהו תצוה קפז); אבל הם היו פתורים, ולא היו שומעים כלל, ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר (תרומוט פ"א ע"ש, חגיגה ב), דהינו מחמת שאינו שומע, אינו יכול לדבר. ועכשו, שמעוררו החכם ושומע דבריו, אזי יכולים לדבר. וזה בחינת: להתיר פה אלמים; וזה בחינת (משלי לא): פתח פיך לאלם:

ועל־ידי־זה הוא בחינת: להתיר פה עקרות; כי זה הדבור, שהיה מצמצם אצלם כל־כך זה זמן רב, שהיו חרשים ואלמים, עכשו כשיוצא הדבור הוא יוצא בכח גדול, בבחינת (תהלים ק): גבורי כח עשי דברו; וזה הכח בא לכלי הולדה, בחינת (בראשית כט): פחי וראשית אוני; דהינו בטחני הדור, שהם בחינת כלי ההולדה, הם מקבלין זה הכח, בבחינת (ישעיה מ): וקני ה' יחליפו כח; ועל־כן נקראין הפליות בטוחות, כי הפליות הם כלי ההולדה, וכשמקבלין בטחני הדור זה הכח של הדבור, הם מקבלין על־פי דין ומשפט, כל אחד לפי בטחונו בן מקבל הכח. וזה בחינת: פתח פיך לאלם, אל דין כל בני חלוף, בחינת: קני ה' יחליפו כח. שעל־ידי פתח פיך וכו', על־ידי־זה יוצא כח הדבור אל כלי ההולדה, שהם הבטחנים, שמקבלין אותו על־פי דין ומשפט כנ"ל. וצריך לראות, שיהיו כלי הדבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדבור כנ"ל, שלא יהיו בבחינת (ירמיה יט): קרוב אתה בפיהם ורחוק מפליותיהם. ועל־כן הויה אחת לכלי הדבור ולכלי ההולדה, כי אלו מלאים גידים ועצבים כמו אלו, כי הם בחינה אחת, כי על־ידי כח הדבור נעשה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת: ועלהו לתרופה - להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

(1) עיין זוהר נשא דף קל"ח ע"ב, ובספר קול ברמה שם. ועיין זוהר בראשית דף ז ע"ב, ובוזר בשלח מה ובפירוש הרמ"ז שם. (2) עיין שבת קנב ע"א. (ח) שמות לד, במדבר יד. (ט) עיין זוהר נשא דף קמ ע"ב.

זוה בחינת זיווג הנשיקין וזיווג הגופני, שזיווג הנשיקין קודם לזיווג הגופני, כמוכא בכתבים, כי על־ידי כח הדבור, בחינת: להתיר פה אלמים, שהוא בחינת זיווג הגופני, להתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת תקיעה, שכרים, תרועה. תקיעה הוא בחינת העדר הדבור, בחינת (משלי י): תקעת לזר כפיד נוקשת כאמרי פיך. תרועה הוא בחינת הדבור, בחינת (משלי י): שפתי צדיק ירעו רבים. שכרים זה בחינת בפתח, בחינת (תהלים קמו): שכרו על ה' אלקיו; בחינת כלי הולדה, כמו שכתוב (ישעיה טו): האני אשפיר ולא אוליד. כי על־ידי השופר, שהוא בחינת התעוררות השנה, על־ידי־זה הוא בחינת: להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל. דהינו שבה הדבור, היוצא בכח מאלו שנתעוררו משנתם, שמתחלה היו בבחינת העדר הדבור, כי היו כחשים ואלמים כנ"ל, ועכשו בשמעורם משנתם להשם יתברך עד ששומעים התעוררות החכם האמת, אזי מתחילין לדבר כנ"ל:

זוה הדבור בא לתוך כלי ההולדה, שהם בחינת בפתח הדור כנ"ל, ועל־ידי זה נעשה פקידות עקרות, שהיו בחינת ראשי־השנה, שאז נפקדה שרה וכו' כנ"ל. וכל זה הוא בחינת שופר שתוקעין בראשי־השנה, בחינת תקיעה תרועה שכרים כנ"ל. ועל־ידי פקידות עקרות נתגלה יראה כנ"ל. וזה בחינת שופר, כמו שכתוב (עמוס ג): אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו'. וזה בחינת שופר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, שהיו בחינת (תהלים קיח): מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה, כמוכא. כי על־ידי השופר הוא התגלות היראה כנ"ל, שעל־ידיה זוכין לאריכות־ימים, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה יתרה בכל עת, שהיו בחינת קצר מלמעלה ורחב מלמטה, בחינת: יראת ה' היא אוצרו; בחינת עשאה באוצר וכו' כנ"ל:

זוה בחינת תקוני עתיק, שהוא בחינת אריכות־ימים הנ"ל, בחינת זקן כנ"ל, כי הזקן גם־כן קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמוכא בפנוגות, שתקוני דקנא הם בחינת: מן המצר קראתי וכו', ענני במרחב וכו'; שמתחלה היא קצרה ואחר־כך הולכת ומתרחבת, הינו כנ"ל, כי זקן היא בחינת אריכות־ימים הנ"ל, דהינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת בתוספות קדשה כנ"ל, שהו זוכין על־ידי יראה כנ"ל, שכל זה הוא בחינת שופר כנ"ל. נמצא, שעל־ידי השופר, שהוא בחינת התעוררות השנה, ועל־ידי־זה נעשה פקידות עקרות כנ"ל, על־ידי־זה נתגלה יראה כנ"ל, ויראה מכניע את הכל היפי כנ"ל. וזה בחינת ההכלים של השופר, כי הם בחינת הכל היפי, כי שופר לשון יפי, בחינת: שפרו מעשיכם (מ"ד אמור פ' כט); הינו שעל־ידי ההכלים של השופר נכנע הכל היפי, כי שופר הוא בחינת התגלות היראה כנ"ל:

זוה בחינת זיווג הנשיקין וזיווג הגופני, שזיווג הנשיקין קודם לזיווג הגופני, כמוכא בכתבים, כי על־ידי כח הדבור, בחינת: להתיר פה אלמים, שהוא בחינת זיווג הנשיקין, על־ידי־זה נעשה זיווג הגופני, להתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת שבירת כלי חרס, ששוכרין בשעת התקשרות הזווגים, להורות, שעכשו שנעשה התקשרות, שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחינת בפתח, בחינת כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזה בחינת (משלי לא): בטח בה לב בעלה; על־ידי־זה נתפטל ונשפר בחינת הבפתח דסמרא־אחרא, ועל זה שוכרין הכלי חרס, בבחינת (ישעיה ל): ותבטחו בעשק ונלוז וכו', ושברה כנכל יוצרים, ולא ימצא במכתתו חרש וכו'. כי הבפתח דקדשה, שנעשה על־ידי ההתקשרות כנ"ל, הוא להפך מהבפתח דסמרא־אחרא, שהוא בבחינת שבירת כלי חרס כנ"ל. וגם מרמזין להם, שאם לא יתנהגו בקדשה ויבגדו, חס ושלום, בבחינת הבפתח, בבחינת ההולדה, אזי יהיו בבחינת שבירת כלי חרס, שזה נעשה על־ידי מבטח בוגד כנ"ל:

זוה (מיכה י): אל תבטחו באלוף, משכבת חיקך שמר פתחי פיך. הינו, שאי אפשר שיהיה הבפתח, הינו כלי ההולדה, סמוכין אל הדבור, שהוא בחינת אלת, שהוא ראשי־תבות: להתיר פה אלמים. וזה: משכבת חיקך, הינו שיהיה נעשה מזה הולדה. וזה: משכבת חיקך, בחינת (מלכים א א): ושכבה בחיקך. וזה אי אפשר כיראם על־ידי: שמר פתחי פיך כנ"ל:

זוה (איכה ג): יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה. עפר הוא בחינת העדר הדבור, כמו שכתוב (ישעיה כט): ומעפר תשח אמרתך; הינו שצריך לתן בחינת הדבור להתיר פה אלמים כנ"ל, ועל־ידי־זה בא כח הדבור לקווי ה', שהם כלי ההולדה כנ"ל. וזהו: אולי יש תקוה, כדי שיגיע הדבור לקווי ה' כנ"ל. וזהו (בראשית כח): והיה זרעך בעפר הארץ; כי ההולדה תלויה על־ידי בחינת יתן בעפר פיהו הנ"ל:

זוה בחינת (דניאל יב): ורבים מישני אדמת עפר יקיצו; הינו שמקיצין ומעוררין אותן משנתן כנ"ל, וזהו: מישני אדמת עפר - מבחינת העדר הדבור כנ"ל. וזהו: אלה לחיי עולם - הינו בחינת הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה; ותרגמו: לרוח ממללא; הינו בחינת: להתיר פה אלמים; ואלה לחרפות וכו' - הינו בחינת (תהלים כט): חרפה שכרה לבי, בחינת שכחה, שבירת הלב, שהיא בחינת שבירת הלוחות, כמו שכתוב: לוח לבך. ועל־ידי שבירת הלוחות בא שכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתפרו לוחות הראשונות לא היתה שכחה; הינו שאותן שאינן ראויין לקבל, שהם בחינת עור בהמה טמאה, נשפח מהם כנ"ל:

וזה פרוש: אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו הצדיק וכו', אמר: מי איכא דגים שבועין שנין. יומא חד הוה קאזל בארְחא, חזיה ליהוא גברא דנטע חרובא. אמר לה: מכדי חרובא עד שבועין שנין לא מען, פשיטא לך דחיות שבועין שנין ואכלת מנה? אמר לה: אנא עלמא בחרובא אשבחתה, כי היכי

רש"י:

אותו הצדיק. חזי המעגל וכו': אפשר וכו'. בחמיהו: מי איכא דגים שבועין שנין. כלומר, יש אדם וישן שבועים שנים בשנה אחת: לא מען. מענה קמיתא: יתב. חזי המעגל וכו': אהדרא לה משוניתא. עלתה סביביו שן הסלע: אכסי מעינא. דאנשי ולא אשבחתו התם: רמכי רמכי. ולדי ולדות. מעפרת זכר היתה, וחור וכו' עליה והולדה:

דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי. יתב וקא פרוך רפתא, אתיא לה שינתא ונים. הדרא עלה משוניתא, ואכסי מעינא, ונים שבועין שנין. כי קם אתער, חזי ליהוא גברא דאכל מההוא חרובא. אמר לה: ידעת מאן שתלה ליהוא חרובא? אמר לה: אבוה דאבא. אמר: ודאי נימי לי שבועין שנין. חזא לחמרה דקא ילדה לה רמכי רמכי וכו' (תענית כג):

כי חזי המעגל היה גדול מאד, כמו שאמרו שם בסוגיא זו, דכד הוה עיל לבי מדרשא, כל קשיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו, כי לא היה שום פנים של תורה נסתר מפניו, ועל-כן שאל: מי איכא דגים שבועין שנין - הינו שאיך אפשר לכל לבחינת שנה מכל השבועים פנים, כי אף שאפשר לכל מפנים אחד או יותר, אבל איך אפשר לכל מכלם:

חזיה ליהוא גברא דנטע חרובא, אמר לה וכו' פשיטא לך דחיות שבועין שנין ואכלת מנה. חרוב זה בחינת זקן, בחינת עתיק, כי חרוב הוא פרושים, שהוא בחינת מרדכי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מעלה י): תחת הנעצוץ יעלה ברוש - זה מרדכי. ומרדכי הוא בחינת רב חסד, כי הם במספר השוה, שהוא בחינת עתיק. הינו שראה אחד שעוסק בספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת עתיק כנ"ל, ושאל אותו: מי פשיטא לך דחיות שבועין שנין. חיות זה בחינת התעוררות השנה, בחינת דבור כנ"ל. הינו: כלום בחנת לעורר על-ידי ספורי מעשיות של בקרב שנים:

ואכלת מניהו - הינו בחינת מן המתר לפיך, הינו שיהיו דברך נשמעים, שיהיו התלמידים הגונים. [הינו ששאל אותו: איך אתה עוסק לספר ספורי מעשיות גבוהות כאלה של שנים קדמוניות, שפא ישמעו תלמידים שאינם הגונים, שאינם בבחינת מן המתר לפיך כנ"ל, וכי כבר נסית ובחנת לעורר על-ידי ספורי מעשיות של בקרב שנים, שהם בתוך השבועים שנים, שהם בחינת השבועים פנים לתורה, ועלה בידך לעוררם משנתם על-ידיה, כי הגיעו דברך לתלמידים הגונים, שהם בחינת מן המתר לפיך, בחינת: ואכלת מניהו כנ"ל, עד שאתה רוצה עכשו לעסק עוד בספורי מעשיות הגבוהים יותר, שהם ספורי מעשיות של שנים

קדמוניות, ואיך אין אתה מתירא לספר ספורי מעשיות גבוהים כאלה, אולי ישמעו תלמידים שאינם הגונים]:

אמר לה: אנא עלמא בחרובא אשבחתה - הינו שאפלו שאספר ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת חרובים כנ"ל, אני יכול להביא בחינת שכחה, שהתלמידים שאינם הגונים, יהיה נשכח מהם כנ"ל. [הינו כמו שמבאר לעיל, שהצדיק שעוסק לעורר העולם מהשנה על-ידי ספורי מעשיות, השם יתברך שומרו שדבריו יהיו נשכחין מלב התלמידים שאינם הגונים כנ"ל]:

כי היכי דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי - הינו כמו שהולידו אותי על-ידי ספורי מעשיות הנ"ל, בבחינת: להתיר פה אלמים, להתיר פה עקרות כנ"ל, הכי נמי שתלי לבנאי, הינו שעל-ידיה גם-כן נולדים בנינו על-ידיה כנ"ל. [פרוש, שאמר לו, שהוא מכרח לספר ספורי מעשיות כאלה בשביל פקידות עקרות, כי כמו שאבותי עסקו בספורי מעשיות, ועל-ידיה נמשך ההולדה, בחינת פקידות עקרות כנ"ל, שעל-ידי זה הולידו אותי, כן אני צריך להוליד את בני על-ידיה, כי עקר ההולדה נמשך על-ידי ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו: כי היכי דשתלי לי אבהתי, הכי נמי שתלי לבנאי, כנ"ל]:

כרך רפתא, אתיא לה שינתא ונים - הינו שאכל סעדתו, ועל-ידי האכילה בא עליו שנה ונים, הינו שנפל לבחינת שנה לפי ערך מדרגתו על-ידי האכילה, כמבאר לעיל, שלפעמים על-ידי האכילה יכול לפל לבחינת שנה כנ"ל. הדרא עלה משוניתא - הינו בחינת הספובים והדמויות, שמוחזין וסוכבין סביב בשעת השנה, ולא ידע בריתא - כי העולם אין מכירין במי שהוא בבחינת שנה, כי נדמה להם שעוסק בתורה ועבודה, ובאמת הכל הוא בחינת שנה כנ"ל. כי קם אתער - הינו בחינת התעוררות מלמטה. חזיה להאי גברא דאכל מהאי חרובא - הינו שראה אותו עוסק בספורי מעשיות הנ"ל, ואכל מהם - הינו בחינת מן המתר לפיך:

אמר לה: ידעת מאן שתלי להאי חרובא - הינו שמאיוה זמן הוא ספור המעשה הזאת, כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר ובאמת לא היה, כי אם לפני ארבע שנים. אמר לה: אבוה דאבא - הינו בחינת זקן, בחינת עתיק. הינו שהשיב לו, שהספורי מעשיות שהוא עוסק בהם, הם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת זקן, בחינת עתיק כנ"ל. אמר: ודאי נימי לי שבועין שנין - הינו שבודאי נפל לבחינת שנה מכל השבועים פנים, שהם בחינת שבועים שנים כנ"ל:

חזא לחמרה דקא ילדה לה רמכי רמכי - הינו בחינת עשירות, בחינת: יששכר חמור גרם; כי על-ידיה נמשך עשירות גדול כנ"ל, כי על-ידי ספורי מעשיות הנ"ל, שעל-ידיה מעוררין מהשנה כנ"ל, על-ידיה להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות - שעל-ידיה נתגלה יראה, ועל-ידי היראה נמשך אריכות-ימים, בחינת זקן, בחינת תקוה עתיק כנ"ל, ועל-ידיה נמשך העשירות לתוך האריכות-ימים כנ"ל:

למעט. וכל זה זוכין עלידי אמונת חכמים, שהוא בחינת לא תסור וכו', ואז יוכל להוציא משפטי הנהגות ישרות, בבחינת משפטי אמת, שאינו נוטה לימין ושמאל כנ"ל:

אבל כשפוגם באמונת חכמים, אזי נדון ביגיעת בשר, הינו במותרות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערוכין כא): הלועג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת, כמו שכתוב: ולהג הרבה יגיעת בשר. והוא מדה פנגד מדה, כי הוא אינו מאמין בדבריהם ומלעיג עליהם, ודבריהם הם אך למותר אצלו, על-כן נדון במותרות. וכל המשפטים הן מן המוח, בבחינת (מלכים א' ג): וייראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלקים בקרבן לעשות משפט. והמוח הוא לפי המזון, וכשהגוף נקי אזי המוח ברור, ואזי יוכל להוציא משפטי אמת, הנהגות ישרות; אבל כשנדון במותרות עלידי פגם אמונת חכמים כנ"ל, אזי עולים עשנים סרוחים אל המוח, ומערבבים ומבלבלין דעתו, ואזי אינו יכול להוציא משפטי אמת, ואזי יוצא משפט מעקל, בבחינת (תבוק א'): כי רשע מכתיר את הצדיק, על-כן יצא משפט מעקל; הינו עלידי שהעשנים סרוחים מסבבין ומקיפין המוח ומבלבלין אותו, על-ידיה יוצא משפט מעקל, בבחינת (תהלים קמז): משפטים כל ידעום, הינו בלבול המחין:

ודואג, עלידי שלמודו היה מבחינת אלו המותרות, בבחינת הנאמר בדואג (שמואל א' כא): ושם איש מעבדי שאול נעצר לפני ה' ושמו דואג וכו'. ופרש רש"י: עוצר עצמו וכו' לעסק בתורה; כי למודו היה מבחינת עצירות, בחינת מותרות, על-ידיה לא היה מוציא מלמודו משפטי אמת, רק משפט מעקל. ועל-כן היה דן שאין דוד ראוי לבוא בקהל (יבמות ע"ג), וזה היה עלידי שלמודו היה ממותרות כנ"ל:

ב ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי, שלמודם מאלו המותרות. ולא די שאינם יכולים להנהיג אפילו להנהיג את עצמן כנ"ל, ומבל-שפן שאינם יכולים להנהיג את אחרים, והם נוטלים גדלה לעצמן להנהיג העולם. צריך לראות שלא להסמך אותם, שלא לתן להם תקף ועז, שלא יהיו מכנים בשם רבי, כי הם עצמן אינם חכמים כליפה, כי יש להם יצר הרע גדול להנהיג העולם, אך צריך לשמור מאד שלא לתן להם תקף ועז, כי אלו הנותנים להם תקף ועז וגם מכנים עלידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין לתן דין וחשבון.

ועלידי שמסמיכין רבי שאינו הגון, על-ידיה נחלש כתב-ידו, ואין לו שום תקף, ונותנין כח בכתב-ידם, ועל-ידיה הם גוזרין שלא יהיה תקף לכתבים שלנו, כי אם לכתבים שלהם, וישראל יהיו מכרחין ללמד כתב שלהם, ועל-ידיה גוזרין גם-כן לגרש בני-ישראל ממקום הישוב, שנתישבו שם ישראל כבר, אל מקומות שלא היו שם ישראל מעולם:

וזה: פתח רבי שמעון ואמר: עת לעשות לה' וכו' - דא תורה דלעלא דמתבטלא אי לא אתעבד בתקוני דא, ולעתיק יומין אתמר - הינו תורה דלעלא, שהיא בחינת התבוננות הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקיים אם אינו נעשה עלידי בחינת תקונים הנ"ל, שהם בחינת תקוני עתיק, בחינת אריכות-ימים הנ"ל. כתיב: אשריך ישראל מי כמוך, וכתיב: מי כמוך באלים ה' - זה בחינת אתערותא דלתתא, שהוא שבח של ישראל המתעוררים מלמטה, בחינת אשריך ישראל מי כמוך; ואחר-כך הוא אתערותא דלעלא כנ"ל, שזהו בחינת: מי כמוכה באלים ה':

קרא לרבי אלעזר ברה וכו' ולרבי אבא, ואמר אנן בללא דכלא - הינו בחינת שלמות היראה, שהוא עלידי בחינת שלשה קוין הנ"ל, בחינת מורא שמים ומורא הרב ומורא אב ואם. נמצא, שעלידי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ורבי אבא תלמידו, נשלם היראה, שעלידיה בא אריכות-ימים, בחינת תקוני עתיק כנ"ל. אשריכון, שמעו קלא - הינו שאותן שהיו בבחינת שתיקה, בחינת אלקים, ולא היו יכולים לדבר עלידי בחינת שנה כנ"ל. שמעו קלא - הינו בחינת התעוררות השנה, בחינת זכאה מאן דמליל על אדנא דשמע כנ"ל:

וארפכותה דא לדא נקשן - זה בחינת הולדה, בחינת זיווג הגופני. כי עלידי התעוררות השנה, שהוא בחינת להתיר פה אלקים, על-ידיה להתיר פה עקרות כנ"ל, שזהו בחינת זיווג הנשיקין, שקודם לזיווג הגופני כנ"ל. מאי קלא? קלא דכנופיא עלאה דמתפנפי - הינו בחינת ספורי מעשיות, שמלבישין בהם את הפנים של תורה כנ"ל. כי ההתלבשות הוא בחינת כנף, בחינת (ישעיה ב'): ולא יכנף עוד מוריד; ועלידי זה ההתלבשות מעוררין מהשנה ומתחילין לדבר, בבחינת (קהלת ט'): ובעל כנפים יגיד דבר, הכל כנ"ל:

סא

חדרי רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך יראתי. אמר: התם יאות הוי למדחל וכו' (שם באידרא נשא דף קכח)

א עלידי אמונת-חכמים יכולין להוציא משפטינו לאור. כי משפט הוא עמודא דאמצעייתא (א), הינו בחינת דרך המצע, שאינו נוטה לימין ולשמאל. וזה זוכין עלידי אמונת-חכמים, שהוא בחינת (דברים ט'): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל; ועל-כן על-ידיה יוצא המשפט ברור כנ"ל, בבחינת משפטי אמת (ב); הינו כי כל הלמודים שהאדם לומד, צריך שיקבל ויוציא מהם משפטי-אמת, שלא יהיה בבחינת משפט מעקל, דהינו שיקבל וילמד מכל הלמודים שלומד משפטי הנהגות, שידע איד להתנהג, הן לעצמו, הן לאחרים שמתנהגים לפי דעתו, כל אחד ואחד כפי בחינתו, כפי הממשלה והרבנות שיש לו, הן לרב או

(א) פתח אליהו. (ב) תהלים יט.

ג ועל־ידי־זה נלקח ממנו חכמת תהלוכי גלגלי הרקיע, לידע כל ההשתנות ועתידות הפאין על־ידי גלגלי הרקיע, ונמסר להם. פי מתחלה זאת החכמה נמסרה רק לנו, כמו שכתוב (דברים ה): פי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת עה): איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר, זה חשוב תקופות ומזלות. פי יש בזה שכל, שישאר הפוד אצלנו אף־על־פי שמודיעין להם החכמה. פי בודאי צריך להודיע להם החכמה, כדי שידעו מהכמתנו שאנו יודעין חכמה זו, כמו שכתוב: פי הוא חכמתכם וכו'; ואם־כן, מאחר שמודיעין להם, אינו סוד, פי הלוא גם הם יודעין. אך יש בזה שכל, שיכולין להודיע להם החכמה, ואף־על־פי־כן ישאר הפוד אצלנו. וזה בחינת: פי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים - לעיני העמים דיקא, דהינו שהיא רק לעיני העמים בשעה שמודיעין להם, ותכף אחר־כך אינן יודעין כלל, רק יודעין שהפוד אצלנו, פי אין אנו מודיעין להם זאת החכמה בעצם, שהיא סוד העבור, רק שיש בזה שכל, שיכולין להראות זאת החכמה לעיניהם לבר, למען ידעו שזאת החכמה היא אצלנו, אבל עצם סוד החכמה נשאר אצלנו:

וזהו בחינת סוד העבור, שאינו נמסר רק לגדולי הדור, שיש להם גשמות גדולות. פי תהלוכות הגלגלים הוא על־ידי שכליים, שהם המלאכים, וכל גלגל וגלגל יש לו שכל מיוחד, דהינו מלאך שמתנהג על־ידו, ועל־ידי־זה הוא השתנות הלוך הגלגלים, שזה הגלגל מהלך בחדש ובזה הסדר, וזה הגלגל מהלך בשנה או יותר, ויש גלגל שצריך זמן רב כמה אלפים שנים עד שמספב. והכל לפי השתנות השכליים, שהם משתנים לפי רחוקם מהעלה, וכמו־כן מתנהגים הגלגלים. וכל אלו השכליים, כלם מקבלים מהמנהיג הכולל, שהוא שכל הכולל, שהיא הנשמה שכלם מתנהגים על־ידה, בבחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם - שהנשמה שופע השכל בהם. ועל־פן הנשמה נקראת שמום, שהוא כלליות הגלגלים, כמו שכתוב (תהלים ג): יקרא אל השמים מעל - זו הנשמה (סנהדרין צא); פי הנשמה הוא מנהיג הכולל של כל הגלגלים כנ"ל, ועל־פן הנשמה נקראת גלגלתא, על־שם גלגלי הרקיע שמתנהגים על־ידה. ועל־פן אלו הנשמות הגדולות בקיאין בסוד העבור, פי מי יודע הנהגתם כמו המנהיג. ואלו הנשמות הגדולות צריכין שיהיה להם גוף, בבחינת (ישעיה ד): פרי הארץ, בחינת אורא דארץ־ישראל. פי בשאור מתקדש בבחינת אורא דארץ־ישראל, אזי כל הפרות והתבואה הגדל שם, שמהם גזון האדם, ומשם בא הטפה זרעיות - הכל הוא בבחינת ארץ־ישראל, ומשם נקם הגוף בבחינת (תהלים קלח): רקמתי בתחתיות ארץ - בחינת ארץ־ישראל, ואזי הגוף בבחינת פרי הארץ, ואזי ראוי לקבל נשמה גדולה, בבחינת: יקרא אל השמים מעל - זה הנשמה; ואל הארץ - זה הגוף (שם סנהדרין). פי הנשמה לפי הגוף: פשהגוף זך ונקי, יכול לקבל נשמה גדולה, וכן להפך.

פי הסמיכה שפומכין את הרב והכתב, הם מבחינה אחת, פי הסמיכה בידים, כמו שכתוב (דברים לה): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, פי סמך משה את ידיו עליו. והוא בחינת הכתב, בחינת יד בוחבת. פי הכתב הוא גם־כן מבחינת חכמה, פי אותיות הכתב, בהם נבראו כל העולמות, כמו שכתוב (תהלים לה): בדבר ה' שמים נעשו וכו'; וכתוב (שם סד): כלם בחכמה עשית. פי יש בכל אות ואות חכמה, שחיכה חכמתו ויתפרך שהאות היא יהיה בתמונה זו, ועל־ידו יהיה נברא זה העולם בואת התמונה ולהתנהג באותו ההנהגה שיש באותו העולם, וכן שאר העולמות בתמונה והנהגה אחרת, על־ידי תמונת אות אחר, פי כן גזרת חכמתו ויתפרך:

ובשעה־החכם הראוי לסמיכה נסמך בשם רבי, שהנהגתו בבחינת משפטי אמת כנ"ל, אזי על־ידי הסמיכה, שאזי מקבל חכמתו מבחינת יד ה', בבחינת: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וכו' כנ"ל, אזי מביא הארה וכח בכתיב־דנו, שהוא גם־כן מבחינת חכמה כנ"ל, בבחינת (דברי־הימים א כח): הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל; שעל־ידי השכל שמקבל מיד ה', שזה בחינת סמיכה, על־ידי־זה מביא הארה וכח בכתב כנ"ל. וזה בחינת (במדבר יא): ותנה עליהם הרוח והמה בפתובים; שעל־ידי שנסמכו אזי וקבלו הרוח חכמה, על־ידי־זה הביאו הארה בפתובים, הינו בכתיב־דנו כנ"ל. ואזי, לא די שאין כתב־דנו נכנע למשפטם, אלא אפלו שכל משפטי הנהגות שלהם, כלם על־ידי כתב־דנו, בבחינת (תהלים קמט): לעשות בהם משפט פתוב:

אבל בשמסמיכין רבי שאינו הגון, על־ידי־זה נחלש כתב־דנו, ונותנין תקף לכתב שלהם, וכל המשפטים צריכים להיות על־ידי פתובים שלהם דוקא, שהוא בחינת משפטים כל ידעום, בחינת משפט מעקל כנ"ל:

ועל־ידי־זה גזרין לגרש ישראל ממקום שנתישבו כבר, פי במקום שישראל יושבין שם מבבר, אפלו בחוץ־לארץ, הוא בחינת קדשת ארץ־ישראל, בחינת (יחזקאל יא): מקדש מעט; פי על־ידי שישראל יושבין שם, נתקדש האויר בבחינת אורא דארץ־ישראל. פי על־ידי כתב־דנו נתקדש האויר, בבחינת אורא דארץ־ישראל מחפים (ב"ב קנח: וזהו פנתם דף רמה ובתקון כס). פי הכתב הוא בחינת אותיות מחכימות, ועל־ידי תנועות הקלמוס באויר בשעת פתיכה נחקקים בחינת האותיות מחכימות בתוך האויר, ועל־ידו נתקדש האויר בבחינת אורא דארץ־ישראל מחפים; ועל־ידי שפוגמין בכתיב־דנו על־ידי הסמיכה שמסמיכין רבי שאינו הגון כנ"ל, על־ידי־זה מגרשין ישראל מן הישוב, במקום שישבו שם מבבר, שהוא בחינת אורא דארץ־ישראל כנ"ל, ומגרשין אותם משם אל מקום מדבר שממה, שאין שם שום קדשה, פי לא ישבו שם ישראל מעולם כנ"ל:

הספרים שבתחלה היו בעיניו כלא. והכל לפי המחלקת, כי הוא מסתכל ומתבונן בהמחלקת, מפני מה הם חולקים פה, באילו הדבורים, ולא באפן אחר, ועל־ידיה מתבונן איד לשוב בתשובה ולתקן האמונת־חכמים, כי משם נמשך המחלקת, על־ידי שפגם באמונת־חכמים. ולפי התשובה, לפי המחלקת, פן הוא חוזר ושב אל אמונת־חכמים, וכמו־כן נתחדש אצלו ספר, כי חוזר ונחשב בעיניו מה שהיה בתחלה בעיניו כלא. וכן בכל פעם לפי המחלקת פן התשובה, ששב וחוזר אל האמונת־חכמים, וכמו־כן נתחדש אצלו ספר אחר, כי חוזר ונחשב בעיניו עוד איזה ספר אחר, שבתחלה היה מלעיג עליו והיה בעיניו כלא כנ"ל. ועל־פן על־ידי המחלקת נעשה ספר. וזה בחינת (אויב לא): וספר כתב איש ריבי - שעל־ידי ריב ומחלקת נעשה ספר:

ויש צדיקי הדור, שאמונתם שלמה בודאי, ואף־על־פניו יש עליהם מחלקת, הוא בבחינת (ישעיה נג): והוא חטא רבים נשא וכו', (עו) ועונותם הוא יסבל; הינו שיש לו מחלקת בשביל העולם. ועל־ידי המחלקת שיש עליו, על־ידיה מתקן האמונת־חכמים אצל ההמונעם. ויש שיש עליהם מחלקת מחמת שאין להם אמונה בעצמן, ואינם מאמינים בחדושי־תורה שלהם שהם מחדשים, ואינם מאמינים שיש להשם יתברך שעשועים גדולים מחדושים שלהם, ועל־ידיה שאין להם אמונה בחדושים של עצמן, על־ידיה הם מתרשלין בחדושי־שלהם, ועל־פן בא עליהם מחלקת, ועל־ידיה הם שבים בתשובה, וחוזרים ונחשבים אצלן חדושי־שלהם, וחוזרים ומחדשים, ונעשה מזה ספר. ולפעמים נעשה מזה ספר למעלה, שעל־ידיה שזה שואל ומקשה, וזה שב בתשובה, ועל־ידיה משיב ומתרץ - על־ידיה נעשה ספר למעלה, בבחינת (מלאכי ג): אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר:

ו על־ידיה נמתקים כל הצמצומים, שהם הדינים. וכל מקום שיש איזה דין וצמצום, נמתק על־ידיה, על־ידי תקון אמונת חכמים, שעל־ידיה נתרבין הספרים של התורה הקדושה. כי כל המתקות של כל הצמצומים והדינים הוא על־ידי השכל, כי כלם במחשבה אתברירו (ט). שהשכל הוא שרש הדינים, ושם נמתקים הדינים. כי אין הדין נמתק אלא בשרשו (ו), וכל דין וצמצום צריך שיהיה נמתק בשכל השגה לו, ששם שרשו. ויש לכל צמצום וצמצום שכל, שעל־ידו נמתק. אך יש חכמה עלאה, שכל החכמות כלולים שם ומקבלין משם, ועל־פן שם נמתקים כל הדינים. כי בהשכליים פרטיים אי אפשר להמתיק כי אם בזה השכל דיקא השגה לזה הצמצום, שהוא שרשו; אבל על־ידי בחינת חכמה עלאה שכלול מכלם, שם נמתקים כל הצמצומים וכל הדינים כלם. והתורה שהיא יוצאת מחכמה עלאה, כי אוריתא מחכמה עלאה נפקת (והר בשלח דף סב), ואין יכולה לקבל מחכמה עלאה פיראם כשיש לה שלמות.

ועל־פן יש מדינות ששכלם עב ומגשם, וכן יש מדינות ששכלם נד וצלול, והכל לפי המדינה, לפי המזון היוצא ממנה. ועל־פן על ידי שנתגרשין מבחינת אורא דארץ־ישראל על־ידי בחינת הנ"ל, אזי אין יכולין להתרקם גופים זכים, ואין יכולין לקבל נשמה גדולה, ועל־ידיה נלקח סוד העבור מאתנו:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות ק"ב): והיתה ידי אל הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו - זה סוד העבור; ובכתב בית ישראל לא יכתבו - זה סמיכה; ואל אדמת בני־ישראל לא יבואו - כמשמעו, הינו כנ"ל, בכתב ישראל לא יכתבו זה סמיכה; הינו על־ידי סמיכה שמסמיכין בשם רבי את שאינם הגונים, על־ידיה מחלישין כתב ישראל כנ"ל. וזהו: ואל אדמת ישראל לא יבואו; הינו שנתגרשין מבחינת אורא דארץ־ישראל כנ"ל. וזהו: בסוד עמי לא יהיו - זה סוד העבור; שעל־ידיה נלקח מאתנו סוד העבור כנ"ל. וכל זה על־ידי המותרות הנ"ל:

ד ועל־ידיה אין לו עצה שלמה לעולם, ותמיד אינו יכול לתת עצה לנפשו, והוא תמיד מספק. כי כל עצותיו בבחינת עצות נבערות (ה), עצת נשים, כי הפגפת של המותרות עולה אל הלב, בבחינת (יחזקאל ט'): העלו גלוליהם על לבם; ונעשה לבו ממנה כמו בית־הכפא, שהוא מקום עצת הנשים, כמאמר רב עילש (גיטין מה): נשי כל מלי מסדרין בבית־הכפא, ששם כל עצתם:

ה אך מי שפבר נשקע באלו המותרות, יש מים שהוא מטהר מזאת הפגפת, בבחינת (יחזקאל ט'): וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתם אטהר אתכם; ואזי בא לעצה שלמה, בבחינת (שם ט'): ולא יחצו לשתי ממלכות עוד, ולא יטמאו עוד בגלוליהם; שעל־ידי שנטהרין מהגלולין והפגפת הנ"ל, על־ידיה: ולא יחצו לשתי ממלכות - בחינת עצות, כמו שכתוב (דניאל ה'): מלפי ישפר עקד; הינו שזוכה לעצה שלמה, כי על־ידי המים הנ"ל נעשים אצלו עצות שלמות, בבחינת (משלי ט'): מים עמוקים עצה בלב־איש. ואלו המים הם בחינת מחלקת, בחינת (במדבר ט) מי מריבה. ועל־פן מחלקת נקרא פלגתא, בחינת (תהלים סה): פלג אלקים מלא מים; כי מכל מחלקת נעשה ספר, בחינת שאלות ותשובות. כי המחלקת היא שאלה וקשיא, שמקשיין ושואלין עליו, והוא שב בתשובה, ועל־ידיה הוא משיב ומתרץ השאלה, ונעשה מזה בחינת ספר שאלות ותשובות. כי על־ידי התשובה, על־ידיה נתחדשים אצלו כמה ספרים. כי יש כמה ספרים עכשו, וגם עתידים להיות עוד כמה ספרים, וכלם צריכים להעולם. ובתחלה, בשלא היה לו אמונת חכמים, אזי היו כל הספרים אצלו כלא, כי היה מלעיג עליהם, כמו שכתוב (קהלת י): עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה וכו'; דהינו שמלעיג על רבוי ספריהם, ואזי כלם כלא אצלו. ובכשישב בתשובה על זה, אזי נתחדש אצלו בכל פעם ספר, כי חוזרים ונחשבים אצלו כל

(ד) ישעיה י"ב. (ה) עין זוהר פקודי דף רע"ב. (ו) עין חיים שער ג, פרק י"א.

הנפש הוא בחינת נר, בבחינת (משלי ב): נר ה' נשמת אדם; וכשנכללן יחד נעשה מהם אור, ועל-ידי-זה נעשה שמחה, בחינת: אור צדיקים ישמח:

וזה חדי רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך וראתי, תמן יאות הווי למדחל. כי חקוק אמר נבואה זו על רבי עקיבא וחבריו, שמתו על-ידי שלא היה בהם אהבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (במות סב). כי הם היו בחינת גבורות וצמצומים, ולא נכללו יחד, ולא נמתקו. ורבי שמעון וחבריו שהיו התקון שלהם, על-כן אמר: אנו פחביבותא תליא, הינו בחינת האהבה וכללות שנכללן יחד, ועל-ידי-זה - ההמתקה והתקון פנ"ל. ומוזה פא בחינת: חדי רבי שמעון, הינו בחינת השמחה, שנעשה על-ידי הכללות והאהבה, בחינת: אור צדיקים ישמח. פתח ואמר: הולך רביל מגלה פוד. הולך רביל וכו' דלית רוחה רוחא דקיומא, הינו רוח חכמה; ולא הוה מהימנא, הינו אמונת חכמים פנ"ל, כי על-ידי שאין בו אמונת חכמים, אין בו רוח חכמה, כי גדון במוותרות פנ"ל. מגלה פוד זה בחינת פטול כתב ידנו, שאין מקבלין אור השכל מידי הסמיכה פנ"ל, בבחינת (איוב ל): על פנים פסה אור; כי האותיות צריכות לקבל אור השכל מידי הסמיכה פנ"ל, ועל-ידי פנים אמונת חכמים, שהוא בחינת הולך רביל, על-ידי-זה מגלה פוד, שנתגלה ונסתלק אור השכל פנ"ל, ועל-ידי-זה - בסוד עמי לא יהיו פנ"ל. ונאמן רוח מכסה דבר, דאית פה רוחא דקיומא - על-ידי בחינת אמונת חכמים, על-ידי-זה מכסה דבר, בחינת: על פנים פסה אור פנ"ל:

סב

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויסב אלקים את העם וכו': (שמות יג) (א)

א דע, שעל-ידי אכילתם של ישראל נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה אפין באפין בבחינת (רות ב): ויאמר בעז לרות לעת האכל גשי הלם. לעת האכל דיקא, הינו על-ידי האכילה; גשי הלם - דא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, בחינת (בראשית מד): ויגש אליו יהודא - דא תקרבתא מלפא במלפא (והדר ויגש דף ה, וע"ש בפירוש הרמ"ז), רק האכילה צריך להיות מאכל אחר שנתברר ואין בו שום תערובות, כי מאכל שיש בו תערובות, על-ידי מאכל פזה יוכל האדם לחטא:

ב והפרור של המאכלים הוא על-ידי אמונה. כי האמת, מה שהגביל השם יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, הוא מצוה גדולה לחדד השכל, להבין הדבר על בריו, ועל זה נאמר (אבות פ"ג): ודע מה שתשיב לאפיקורוס. כי יש חלוק בין הקשיות; כי יש קשיא, שיוכל האדם להבין תרוץ על קשיא זו - על זה נאמר: ודע מה וכו'. ויש קשיא, שאינו באפשרי לשכל האנושי להבין תרוץ על קשיא פזו, רק לעתיד לבוא יתגלה התרוץ - אסור לאדם לעזן בהם, וכל מי שפוסק על שכלו ומעזן בה, על זה נאמר (משלי ב): כל באיה לא ישונו; כי על קשיא פזו אסור לסמוך על שכלו, רק להעמיד על אמונה.

ושלמות התורה היא על-ידי תורה שבעל-פה, כי תורה שבכתב אין לה שלמות כראם על-ידי תורה שבעל-פה, ועל-כן על-ידי הספרים הנ"ל, שנתחדשים על-ידי המחלקת, בבחינת: וספר כתב איש ריבי, בחינת: עשות ספרים הרבה אין קץ, על-ידי-זה נשלם התורה, ואזי התורה בבחינת (שמות כד): לוחות האבן - שמקבלת הארה מבחינת אבן שתיה (ה). כי כל דבר שבעולם יש לו צמצום אחר בכמות ואיכות, וכל הצמצומים שבעולם, כלם נרשמים באבן שתיה, שממנו השתת העולם, וכלם מקבלים ממנו, ושם המתקת כל הדינים, כי הוא בחינת חכמה עלאה, בחינת קדשי קדשים. כי השכל נקרא קדש (ה), וכלם מקבלים ונכללים בבחינת קדשי קדשים, שהוא בחינת חכמה עלאה, שכלול מכלם, ומשם המתקת כל הדינים, בפרטיות ובכלליות. כי גם בשממתיקון הדין בפרט באיזה שכל של איזה צמצום, צריכין גם-כן להמשיך פח מהשכל העליון הנ"ל, כדי שיהיה פח לזה השכל הפרטי להמתיק הדין. וכן בכלליות, להמתיק כל הדינים מאיזה צמצום שיהיה, אי אפשר להמתיק כי אם על-ידי בחינת השכל העליון, בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה (ו) פנ"ל. וכשהתורה יש לה שלמות על-ידי הספרים פנ"ל, אזי מקבלת מחכמה עלאה בבחינת לוחות האבן, בחינת אבן שתיה, ואזי משפעת בכל החכמות, ונמתקים כל הדינים, בבחינת (תהלים ב): ושלח עורך מקדש - שעקר העזר והישועה, שהוא בחינת המתקת הדינים, הוא מקדש, הינו על-ידי השכל שנקרא קדש, פידוע. וזה אותיות שתיה, ראשיתבות: הן תוי שדי יענני (לשון המקרא איוב לא: הן תוי שדי יענני וספר כתב איש ריבי). הן תוי שדי - הינו בחינת הרשימות של כל הצמצומים נמתקין על-ידי שבאים בתוך שתיה, בחינת אבן שתיה הנ"ל. וזה יענני - בחינת ההמתקה, בבחינת: ושלח עורך מקדש פנ"ל. וזה: הן תוי שדי יענני וספר כתב איש ריבי - שעל-ידי וספר כתב פנ"ל, הינו רבוי הספרים שנעשין על-ידי המחלקת פנ"ל, שאזי יש להתורה שלמות, ומקבלת משכל הכלל, מחכמה עלאה, שהיא בחינת אבן שתיה פנ"ל, על-ידי-זה הן תוי שדי יענני - בחינת ההמתקה, על-ידי בחינת לוחות האבן, שמקבלין מאבן שתיה פנ"ל:

ז וזהו בחינת מה שנוסעין על ראשהשנה לצדיקים. כי ראשהשנה הוא יומא דדינא של כל השנה, וכל אחד ואחד בא עם קדשתו וצמצומו אל הצדיק הדור, שהוא בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה, בבחינת (שמואל א ב): כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל (ו), שהם הצדיקים, שעליהם נשתת העולם, ועל-ידי-זה נמתקים כל הדינים, על-ידי בחינת אבן שתיה פנ"ל. וזה בחינת אבני יעקב, שנכללו כלם בתוך אבן שתיה (כ"ד ויצא פ' סח, ע' וזה דף נח: ויהי רלא), כי הנפשות הם בחינת אבנים, כמו שכתוב (איכה ד): תשתפכנה אבני קדש; וכלם באים ונכללים בתוך הצדיק הדור, שהוא בחינת אבן שתיה, ועל-ידי-זה נמתקים כל הצמצומים פנ"ל:

ח ועל-ידי-זה שנכללים יחד כל הנפשות פנ"ל, על-ידי-זה נעשה שמחה, בבחינת (משלי יג): אור צדיקים ישמח. פי

(1) עין זוהר ויהי דף רלא ע"ב. (ח) עין זוהר אחרי דף סא. (ט) עין זוהר ויהי דף רלא, ובתנחומא פרשת עקב. (י) עין יומא לה ע"ב, סנהדרין דף כו ע"ב, (א) עין בסוף הספר מוכא התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבנו ז"ל בעצמו.

ג ועקר שלמות וקשיוי אמונה, הינו לקרב דוקא המרחקים, בחינת (צפניה א): לקרא כלם בשם ה', אפלו עבוי"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד:

ד ולהשלים את האמונה, הינו לקרב את הרחוקים כנ"ל, צריך מתחלה להעלות ניצוצי אותיות הדבור. וכשנתבררו אותיות הדבור, אזי הופך את עצמו הדבור, ומלקט הניצוצות הקדשה מבין הקלפות, ונשארים הקלפות בלא חיות, ואז העבוי"ם, שניקתם מהקלפות, פשרואים שאין להם חיות, אזי משליכים את אמונתם, בחינת (ישעיה ב): ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו; ומדביקים את עצמם לאמונת ישראל. וזה בחינת (שם בצפניה): אז אהפך אל העמים שפה ברורה. שפה ברורה, הינו הדבור שנתברר מביניהם, הוא הופך את עצמו אל העמים, כדי ללקט מהם שארי ניצוצות הקדשה, ואז נתקנים: לקרא כלם בשם ה' - שידבקו כלם באמונת ישראל:

ה ולהעלות ניצוצי הדבור צריך לתענית. וזה בחינת (תהלים ק): מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו וכו'; אזי: ישלח דברו. כי עקר תקון הדבור הוא על-ידי התענית, כי עקר יניקת הקלפות אינו אלא מאחורי הקדשה, כי מפני הקדשה אי אפשר להם לינק, מחמת בהירות אור; אלא לפעמים נותנים להם מלמעלה במקוון כח לינק מפני הקדשה, וכל זה אינו אלא לרע להם, בחינת (קהלת ח): עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וכל התאוות הם בחינת קלפות, כי התאוות הם מותרות, כי בלא התאוות יכול הגוף להתקיים; נמצא שהם מותרות לקיום הגוף, כמו הקלפות הם מותרות, כי עקר אינו אלא הפרי, והקלפות הם מותרות. וכשמתגברים התאוות על האדם, הוא התגברות הקלפות על הקדשה:

ו ראשי התאוות הם שלשה שרי פרעה: שר המשקים ואופים ומפחים, שהם קנה וושט וורידין (ו), שהם בחינת תאוות אכילה ושתיה, שהם ראשים, שכל התאוות נמשכים אחריהם. ויניקתם מפרעה, שהוא אותיות ערף, הינו מאחורים. ועקר יניקתם מהדבורים, בחינת אחר הדברים, כי הם סמוכים לה, כי קנה וושט וורידין הם סמוכים לחמשת מוצאות הפה, ועקר יניקתם מהדבורים שאינם זכים כליקד. וכשראשי התאוות, שהם הקלפות, מתגברים, צריך להדביק ולהסתיר אחורי הקדשה, שלא יינקו. ודבקות אחורי הקדשה היא על-ידי התענית, כמו שכותבים שם הויה בבחינת אחורים, שכותבים מתחלה יוד, ואחר-כך פשרוצים וכותבים ה"א, חוזרים לאחורים וכותבים יוד הא וכו' - פן התענית, שהוא עקר הכנעתן של השרים הנ"ל, הוא בבחינת דבקות אחורי הקדשה.

ואפלו אלו הקשיות שיש עליהם תשובה, לפעמים נסתמו שבילי השכל, ואינו יודע להשיב, ונזרקה בו אפיקורסות, ואינו יודע מה להשיב על אפיקורסות. וזאת האפיקורסות היא לכל אחד לפי בחינתו, יכול להבין בין רב למעט. כי צריך לעבד את השם בשני יצרון, שיהיה היצר הרע כפוף ליצר טוב, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נד): ואהבת וכו' בכל לכבד - בשני יצרון; שיהיה לבו שלם עם ה' אלקיו, שלא יהיה לו מחלוקת בין שני יצרון, הינו שלא יהיה לבו חלק עליו, בחינת (הושע י): חלק לבם. ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, שמלא כל הארץ כבודו (ישעיה נ), והקדוש-ברוך-הוא עומד בשעת התפלה ושומע התפלה, ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב בליקד ואינו מדקדק בליקד. וכל אחד לפי מעוט שכלו וידיעתו, פן התלהבותו ודקדוקו. והידיעה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב. והסתרת הידיעה הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה (משלי כח). והתקון לזה המחלוקת שבלב - לתקן אותו בשרשו. הינו, כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה, כשהשתלשלה מן דרגא לדרגא, עד שנשתלשל למטה, נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת חלק לבם, ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר, ומהשתלשלותם למטה נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשמתקן המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם:

ז ותקון המחלוקת שבקדשה הן הלכות פסוקות, כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל-ידי למוד הפוסקים הוא נתקשר להשלום שבקדשה ומתקן המחלוקת שבקדשה, ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבלבו, ואז יוכל לעבד את השם בכל לכבו, בשני יצרים, ונפתחו לו שערי השכל, שיוודע להשיב לאפיקורוס. וכל זה נעשה על-ידי ההכרעה והשלום הנ"ל. וזה אותיות שלום, נוטריקון: ו'דע מ'ה ש'תשיב ל'אפיקורוס, כי על-ידי השלום יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו. וזה (תהלים קט): אודך בישר לבב בלמדי משפטי צדקך - לבב דיקא, בשני יצרון, אימתי? כד למדי משפטי צדקך, הינו על-ידי למוד הפוסקים. אבל הקשיות שאין עליהם תרוץ, אסור לאדם לעזוב בהם, רק לחזק את עצמו באמונה. וכשיש לו אמונה בשלמות, יוכל להיות על-ידי אכילתו יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה כנ"ל, בחינת (תהלים לו): ורעה אמונה, הינו בחינת אכילה על-ידי אמונה:

(ב) עיין לק"ת להאר"ל פרשת לך לך ופרשת וישב.

בי עקר זכות התענית אינו אלא כשאנו חושבים השעות שהתחיל להתענות. למשל, כשמתענה שני ימים - היום השני, שהוא נחשב ביותר, אין מחמת עצמו, אלא מחמת שאנו חוזרים ליום ראשון, אזי נחשב יום שני לזכות יותר:

גם פי עקר כל הדברים הן התחלה, פי כל התחלות קשות (מבלהא פ' יתרו, והובא בפירש"י), מחמת שיוצא מהפך להפך, אבל אחר התחלה הוא נכנס מעט בהרגל, ואינו קשה עליו כל-כך. וכן בכל יום ויום שהולך למרחוק מהתחלה, פן נקל הדבר, שנכנס מעט בהרגל. נמצא, שעקר פח העבודה של כל ימים אינו אלא ההתחלה, שאנו צריכין לחזור לאחורי, ליום ראשון, שהתחיל להבין ולהתענות (ג), שהוא תחלת התשובה, שהיה קשה עליו ההתחלה, שיוצא מהפך להפך, ובכל יום חוזר לאחוריו לקבל פח מהתחלה. ומחמת שאלו השנים הנ"ל הם סמוכים להדבור, וכשמתנגברים אזי ממשיכין את הדבור לגלות מצרים, בחינת מצר הגרון, בחינת (תהלים סג): נחר גרוני, ואינו יכול לדבר שום דבור לפני השם יתברך, ועל-ידי התענית שמרעיב את עצמו הוא ממשך מימי החסדים ללחלח הגרון, ואז יוכל לדבר:

וזה בחינת (בראשית יב): ויהי רעב בארץ - רעב הינו בחינת תענית, שמרעיב את עצמו, וזה הוא דבקות אחורי הקדשה, כי הויה אלקים בחינת אחורים - מספר רעב. [פי שם הויה באחורים, דהינו י' י"ק יק"ו יק"ק, עולה ע"ב, ושם אלקים באחורים, פנה א אל אלקי אלקים עולה ר', ושניהם יחד עולים רע"ב.] וירד אברם מצרומה - הינו הורדות מימי החסדים ללחלח מצר הגרון, להוציא את הגרון מבחינת נחר גרוני, בבחינת (שם): הלוך ונסוע הנגבה, ללחלח הנגיבה, להתקים (ישעיה נח): קרא בגרון אל תחשה. ואז, כשנתדבקין אחורי הקדשה, שאי אפשר להקלפות לכנס לשם ולינק, ואז נתגלין הפנים של הקדשה, ואז: ויראו אותה שרי פרעה (בראשית שם) - הינו, שאלו השנים הנ"ל רואים את יפי הוד הדבור; ויהללו אותה אל פרעה. וכל זה הוא מבין מהשם יתברך כדי להוציא בלעם מפיחם, בחינת: עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וזה: וינגע ה' את פרעה. וזה (משלי לא): אשה יראת ה' היא תתהלל, בחינת: ויהללו אותה אל פרעה, אין זה אלא בשביל: תנו לה מפרי ידיה, הינו להוציא נצוצות הקדשה מביניהם; כשהיא מוציאה כל חיותה מבין הקלפות, אזי משליכין כל העבורים את אליליהם ופונים בלם לאמונת ישראל לקרא בלם בשם ה'. וזה עקר קשוטי האמונה, שיקרבו אחרים לאמונתה:

וזה בחינות (סבא משפטים דף צח): עולימתא שפירתא דלית לה עינין. עולימתא שפירתא - זה בחינת אמונה, בחינת (ש"ה ג): יפה את רעיתי, בחינת: ורעה אמונה; דלית לה עינין - הינו אלו הקשיות הנ"ל, שאין לעין בהם וצריך לחזק באמונתו. גופא ממירתא ואתגלי - כי היא טמירא, כי אם תשאל את המאמין איזה טעם באמונה, ודאי אינו יודע להשיב לך טעם, כי אמונה אינו שיק אלא בדבר שאינו יודע טעם. ואף-על-פירכן: ונגליא - הינו שאצל המאמין הדבר גלוי, כאלו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו מחמת גדל אמונתו השלמה. נפקת בצפרא

ומתבסיא ביממא - כי האמונה מתחדשת אצל האדם בכל בקר, בחינת (איכה ג): חדשים לבקרים וכו'. ומתבסיא ביממא - מחמת טרדת עסקי עולם נתפסה האמונה. מתקשטת בקשוטין דלא הווי - הינו עקר קשוטי האמונה, כשמקרבין אצלה בני-אדם שלא היו מקרבין לה:

ו וכשהאמונה כל-כך בשלמות, אזי אכילתו היא יקרה מאד, כי נתיחד קדשא בריך הוא ושכינתה, בבחינת: ויאמר בעז לרות וכו'; אזי האמונה היא ממלצת על הרחוקים לפני השם יתברך, שיקרב אותם בצל כנפיו. וזה היא מליצתה:

כי עקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם יתברך - מחמת שעקר ידיעת אלקותו אינו אלא מגלוי על הסתום, ומחמת שרואים מגלוי שהנהגת העולם הוא על-ידי מערכת המזלות נפלו בטעויות, כל אחד לפי טעותו. ויש חושבים, שהכל על-פי הטבע עולם כמנהגו נזהג; ויש חושבים, שצריך לעבד את האמצעי, כמו שפטעו בעגל, שרצו לעשות את העגל אמצעי בינם לבין השם יתברך, שאמרו: אשר ילכו לפנינו (שמות לב), בחינת אמצעי. ובטעויות כזה רבים נכשלים, ועושים את הסבות אמצעי בינם לבין השם יתברך, הינו שמאמינים בהשם יתברך, אבל מאמינים גם-כן באמצעי, ואומרים שצריך לסבות, הינו שמאמינים, למשל, בהסבה של פרנסה, שהוא המשא-ומתן, ואומרים הסבה של משא-ומתן עקר, כאלו, חס ושלום, בלא הסבה של משא-ומתן אין יכלת ביד השם יתברך לתן להם פרנסה. ובהסבה של הרפואה, שהוא סמים, עושים מהם עקר, כאלו, חס ושלום, בלי הסמים אין יכלת ביד השם יתברך לרפא. ואין הדבר כן, כי הקדוש-ברוך-הוא סבת כל הסבות ועלת כל העלות, ואין צריך לשום סבה, ועסקנו באלו הסבות צריך להאמין בהשם יתברך לבד, ולא לעשות מהסבות עקר:

וכשהצדיק מבטל בתפלתו איזה חיוב של מערכת המזלות, אזי נתידע מהגלוי על הסתום, שיש אלקי נמצא, שהוא שומע תפלת הצדיק ומשדד המערכות ומשנה הטבע. וכל זה יהיה לעתיד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ספחים סח): עתידים צדיקים להחיות את המתים, ושאר נפלאות:

וזה: ויגש אליו יהודא - דא תקרבתא דמלכא למלכא. ויאמר בי אדוני - שהשכינה מבקשת רחמים מהשם יתברך על אלו הרחוקים. ידבר נא עבדך דבר באוני אדני - ולא ישמע עוד אמצעי. ואל יחד אפך בעבדך - על העבר. פי כמוך בפרעה - פרעה לשון התגלות; כי אתה אינך ידוע לבני-אדם אלא מהגלוי, ומחמת שאינך ידוע אלא מהגלוי, לפיכך טעו כל אחד לפי טעותו; אבל כשאתה מבטל רצונך בשביל רצון הצדיק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מ"ב פ"ט): הקדוש-ברוך-הוא גזור וצדיק מבטל; אזי ידעו מהגלוי על הסתום, כשרואים שמערכת המזלות מחיבים איזה גזרה וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא, שהוא עושה רצון הצדיק. וזה: מה פרעה גזור ואינו מקיים - פרעה, הינו מערכת המזלות הגלויים לכל גזרתם, אף אתה גזור ואינך מקיים - כי הצדיק מבטל:

(ג) עין דניאל י.

וזהו: ויפס אלקים וכו'. איתא במדרש (שמות פ' ט): ויפס לשון סעודה, הינו לשון הסבה וחמשים - אחד מחמשה (כמו שפירש"י שם), הינו חמשת מוצאות הפה, שעליהם כל העכו"ם פונים לאמונת ישראל לעבדו שכם אחד, כמו שכתוב: אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה וכו'. עלו בני ישראל מארץ מצרים - ממצר הגרון. הינו, עלידי עלות בני ישראל מראשי התאוות הנ"ל, ממצר הגרון הנ"ל, עלידי הדבור מחזיר את העכו"ם לאמונת ישראל. וזה עקר קשומי האמונה, בחינת מתקשטא בקשומין דלא הוו. עלידי אמונה בשלמות, אזי התרה אכילה, בחינת ויפס:

(עד כאן לשונו ו"ל)

שיק לאות כ: וזה: "שלום" ראשי-תבות: וידע מ'ה ש'תשיב לאפיקורוס; פי עלידי השלום יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו כנ"ל - עין שם. וגם עלידי השלום שיש בין ישראל בין אחד לחברו, גם עלידי זה נתבטל האפיקורסות, כמבאר במקום אחר (ח). וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ' דה): חבור עצמים אפרים הנח לו (הישע ד) - שפשיש שלום בין ישראל, אפלו עובדין פוכבים ומזלות, מוחלין להם; אבל חלק לבם עתה יאשמו (שם ט) - פי עלידי המחלקת באין בפירות כנ"ל, וכל אחד אחוז בדעתו, מאחר שאינם באים ומתועדים יחד לדבר אחד עם חברו להפכו לדעתו; ואפלו יבואו יחד וידברו זה עם זה, לא ישוב מדעתו, מחמת הנצחון של המחלקת. אבל כשיש שלום, אפלו עובדין עבודה-זרה מוחלין להם, פי עלידי השלום בודאי יתבטל העבודה-זרה והאפיקורסות שיש לכל אחד מהם, עלידי שידברו זה עם זה וישיבו זה את זה מדעותיו הרעות והכפירות, ובודאי יבואו לאמונה שלמה וישרה עלידי השלום, כנ"ל וכמבאר במקום אחר (ט).

גם זה שיק לאות הנ"ל:

מהמחלקת נעשה הלכות, כמבאר בתהלה לדוד, עין שם היטב. מבאר שם, שההלכות הם תקון המחלקת, פי חזר ומהפך הצרופי אותיות של המחלקת להלכות, כמבאר שם. עין שם מה שכתוב שם, שהצדיק לומד אלו הצרופין של המחלקת, ועושה מהם צרופ הלכה וכו', עין שם. וזהו בחינת מה שמבאר כאן, שצריכין ללמד הלכות, דהינו פוסק, בשביל תקון המחלקת, והבן:

שיק לאות ה: גם פי עקר כל הדברים הן התהלה, פי כל התחלות קשות מחמת שיוצא מהפך אל הפך וכו' כנ"ל. ועליבן בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבוא בכל פעם מחדש, לא כמו שכבר היה אצל הצדיק ועכשו הוא בא פעם שנית, רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שפא עכשו מחדש פעם ראשון. פי עקר הוא ההתחלה, פי כל התחלות קשות כנ"ל; נמצא שעקר כח העבודה של כל הימים

(ד) לעיל בסיון כו. (ה) שם. (א) עירובין ג ע"ב. (ב) עין זוהר פינחס רלו.

סוד פונת המילה

פי ברית נקרא בלשון תרגום אמה, וכמו שמוזכר בלשון זה בגמרא (שבת קח:), והוא בחינת אמה בת ששה טפחים (ס), שהברית כלול מהם. והוא בחינת (ישעיה ו): שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפים שש כנפים לאחד (ז). שש כנפים, הם בחינת הששה טפחים הנ"ל, והם נחלקים לשלש, הינו בחינת (שם): בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף:

פי פנים הוא בחינות וטפח לו על פניו (ב"ק לב:). ובשתים יכסה פניו הוא בחינות שני טפחים, בחינות מגלה טפח ומכסה טפח הנאמר בברית, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גרים כ:). וכן בשתים יכסה רגליו הוא בחינת וטפח לו בסגדלו (ב"ק שם), והוא גם כן בחינת שני טפחים כנ"ל, מגלה טפח ומכסה טפח. ובשתים יעופף הוא בחינת עופות שנבראו מן הרקק (חולין כו:), בחינות טופח עלימנת להטפוח (יומא עה, גיטין טו, ע"ז ט):

וכל הששה טפחים כלם כלולים ומנחים בברית, פי הששה טפחים הנ"ל הם בחינת ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ, בבחינת (תהלים לט): הנה טפחות נתת ימי; כמו שכתוב (שמות ט): ששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי; הינו שפל הששת ימים, בחינת הששה טפחים, הניח כלם ביום השביעי, שהוא שבת, שהוא בחינת ברית, כמו שכתוב (שם לא): ברית עולם ביני ובין בני ישראל:

וזה בחינת בראשית - ברא שית (תיקון יא). בחינת ששת ימים, ששה טפחים הנ"ל, שכלם מנחים וכלולים בברית. וזה: בראשית - ברית אש (תיקון ג דף יח), הינו ברית שהוא כלול מששה ימים, ששה טפחים, שש כנפים. וזה ברית אש, בחינת שרפים בשש כנפים, שהן בחינת ששה טפחים כנ"ל. פי גם אש יש לה ששה כחות, וכמבאר גם למחקרים שיש ששה כחות באש, הינו: מתיק ומקפוא, מבשל ושורף, משחיר ומלבין. וכן עוף יש בו ששה כחות, פי עלידי העפופה הוא נעלם ומתגלה, קרוב ורחוק וכו':

והצדיק, שהוא בחינות ברית, בחינות (משל י): צדיק יסוד עולם, הוא כלול מבחינות השישה טפחים הנ"ל, שגחלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים, הינו שכל בחינה מהשלוש הוא בחינות מגלה טפח ומכסה טפח, כי הוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח נגד עצמו, וזה בחינת בשתיים יכסה פניו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחינת בשתיים יכסה רגליו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחינת בשתיים יעופף. כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד; ולא די שמתרחק מהם ומתרום מהם ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קשיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם מחמת שנתרחק מהם מאד וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחינת מכסה טפח. וזה בחינת ובשתיים יכסה רגליו - רגליו לשון המשכה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגלך - ההולכים אחר עצתך (ב), הינו שבהמשכה, שממשיך העולם אליו, הוא בחינת מגלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל, כי מחמת שמה הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל ממנו, על-כן הוא צריך להתכסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח - שמה שמכסה ומתלבש עצמו הוא בחינת מגלה, שעל-ידיה הוא מגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם, ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

ומכסה פנים של פעם, ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה כנ"ל. ולחס הפנים הוא בחינת ברית, כמו שכתוב (ויקרא כד): ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו' ברית עולם, ונאמר בהם (שמות כה): ועשית לו מסגרת טפח. ועל-כן נקראת הבחינה המקבלת הששה טפחים הנ"ל "מטפחת", כמו שכתוב (דח"א): הכי המטפחת; כי זה היה בקשיתה, כמו שכתוב (ש): ופרשת כנפיך על אמתך; שבקשה הכנפים הנ"ל, שהן בחינת השישה טפחים כנ"ל, על-כן: ויאמר לה הכי המטפחת, וימד לה שש שעורים, שהן בחינת ששה טפחים, שש כנפים הנ"ל:

ויש נחש, ונמלה בתוך פיה. וזאת הנמלה אין לה נוחא בודאי, מחמת שהיא בתוך פיה של נחש. והנחש פעמים הולך ופעמים מעופף. והחלוק שבין הליכה לעפיפה - כי בעפיפה יוכל לעוף ולפרח ברגע הרבה, אבל בהליכה הוא הולך מעט מעט בדרך ההולך, שהוא תנועה כבדה. ובכל הדבורים רעים שמדברים, ובפרט בשהם נוגעים על צדיקים וגדולים, באלו הדבורים הם עושים כנפים להנחש שיוכל לעופף, כי על-ידי דבורים קדושים עושים כנפים דקדשה, בבחינת (קהלת י): ובעל כנפים יגיד דבר; אבל באלו הדבורים רעים עושים כנפים להנחש, והם נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל. כי הדבור יוצא מכנפי ראה, על-כן געשה ממנו בחינת כנפים להנחש, כי הדבור יוצא משיית עוקאין דקנה הוא נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל:

והנחש הם אלו החכמים להרע, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסות, כמו שכתוב (ירמיה ד): חכמים המה להרע, ולהיטיב לא ידעו; שהם רק חכמים להרע, שאם ירצו להשתמש בחכמתם, להיטיב לא יוכלו. והם בחינות הנחש, בחינות (בראשית א): והנחש היה ערום מכל חית השדה. ועל-ידי דבורים רעים עושים כנפים להחכמים אלו, שהם בחינת הנחש, שיוכלו לעוף ולפרח, הינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסות שלהם בעולם, ומזיק מאד להעולם. וגם בחקירותם בעצמם הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, הינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד. אבל אם אין להנחש כנפים, הינו שאין להם דבורים רעים כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחינת הליכה, הינו שאין להחכמים להרע הנ"ל רק מה שחוקרים בינם לבין עצמו, ואינם מעופפים בעולם, הינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם, ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחבריהם, אבל ברחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט ואינו יכול למהר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמן אין שכלם מעופף, הינו שאין נפתח להם החכמה כל-כך, ואינם מעופפים ומהירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמזיקים לאחרים בחכמתם הוא רק בבחינת הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעמק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת להמוח, אבל אינו נכנס בעמק לתוך הלב והמוח. אבל בשיש להם, חס ושלום, כנפים מדבורים רעים כנ"ל, אזי שכלם מעופף כנ"ל, וגם מזיק למרחוק, כמו המעופף, שמעופף בשעה אחת למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשבשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעמק גדול מאד:

וכן אצל השם יתברך צריך להיות בחינת מגלה ומכסה וכו'. כי צריך לדבק ולקרב עצמו להשם יתברך, באלו כפיכול השם יתברך נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך, צריך להתרחק יותר, הינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, כי אם יחשב וידמה בדעתו שכבר נתקרב להשם יתברך וידע בידיעות השם יתברך, זה סימן שאינו יודע כלום, כי אם היה יודע קצת מהשם יתברך, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו, כי כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל. וזה דבר שאי אפשר לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדלת תבואה אין שעור. וזה בחינת (ישעיה ג): שלום לרחוק ולקרוב, בחינות מגלה טפח ומכסה וכו', שכל מה שמתקרב, מתרחק כנ"ל. וזה בחינת ובשתיים יעופף. יעופף בתרגומו ממש, הינו בחינות מגלה טפח ומכסה וכו' של השמוש, שממשש ועובר השם יתברך כנ"ל. ובשתיים יכסה פניו - זה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח אצל עצמו, כי פנים לשון פעם, כמו שכתוב (שמות לב): פני ילכו (ו); וגם פנים לשון רצון והשגחת השם יתברך, כמו שכתוב (במדבר י): יאר ה' פניו אליך. והצדיק הוא לפעמים מקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, והוא כמו חלוף, שמחליף עם השם יתברך ההשפעה וההשגחה, שאינו רוצה זאת ההשפעה וההשגחה, ומכסה פני השגחה זו, ומקבל על עצמו יסורין, כי הוא בוחר בהשפעה והשגחה רוחניות. ואותה ההשפעה שהלכה לה, נתפזרה בין העולם. וזה בחינת מגלה טפח ומכסה וכו', שלפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה

(ג) כמוכא בפרוש רש"י שם. (ד) עיין ברכות דף ז ע"ב.

שהוא בין ההליכה והעפיפה, ואזי יש לה ניהא להנמלה דשכב בין שנה כנ"ל:

שארי בחבורא וסים בפרודא, הינו שאלו המחקרים, שהם חכמים להרע, שהם בחינות הנחש כנ"ל, חכמתם וחקירתם הוא - שארי בחבורא, שתחלת חקירתם מתחלת מהמחברים, מחבור חמר וצורה, וסים בפרודא, שמסתמית חכמתם בשכליים הנפרדים. כי בן דרך כל חקירתם, להתחיל מחבור החמר והצורה, ועולים ממדרגה למדרגה, מתחלה מחמר וצורה של הגשמיים, ואחר-כך מחמר וצורה של הדקים יותר, ואחר-כך מחמר וצורה של עלה ועלול, עד שמגיעים ומסיימים בשכליים הנפרדים, ורוצים להשיג בחקירתם האנושית, המטעית והמשבשת, כידוע להמחקרים בעצמן, הם רוצים להשיג על-ידי חקירותם הללו, מחבור חמר וצורה, את שכליים נפרדים, וזה: שארי בחבורא וסים בפרודא:

סד

ויאמר יי אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבן. ולמען תספר באוני כנגד וכן כנגד את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתני כם וידעתם כי אני יי וכו'. הנני מביא מחר ארבה בגבולך: (שמות י' א)

א כי השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו, ואם לא היה בריאת העולם, על מי היה מראה רחמנותו, ועל-כן ברא את כל הבריאה מתחלת האצילות עד סוף נקדת המרפז של עולם הגשמי כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השם יתברך לברא את העולם, לא היה מקום לבראו, מחמת שהיה הכל אין סוף, על-כן צמצם את האור לצדדיו, ועל-ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם (כמ"ש בעין חיים בתחלתו):

וזה החלל הפנוי היה מברח לבריאת העולם, כי בלתי החלל הפנוי לא היה שום מקום לבריאת העולם כנ"ל. וזה הצמצום של החלל הפנוי אי אפשר להבין ולהשיג בראם לעתיד לבוא, כי צריך לומר בו שני הפכים: יש ואין, כי החלל הפנוי הוא על-ידי הצמצום, שבכובל צמצם אלקותו משם, ואין שם אלקות בכובל, כי אם לא כן אינו פנוי, והכל אין סוף, ואין מקום לבריאת העולם כלל; אבל באמת לאמתו, בודאי אף-על-פי-כן יש שם גם-כן אלקות, כי בודאי אין שום דבר בלעדי חיותו, ועל-כן אי אפשר להשיג כלל בחינת חלל הפנוי עד לעתיד לבוא:

והנמלה המנח בתוך פי הנחש, הוא בחינות חכם הדור, שהוא חכם הישר והצדיק ובעל מדות טובות. ומחמת שהוא חכם גדול דקדשה ונכנס באלו החכמות, אזי כשאלו החכמים נכנסים בחקירתם לחקר באלו החכמות, אז יש לו צער גדול מאד, ויש לו מלחמה גדולה עמהם, הינו עם בחינת הנחש הנ"ל, כי מתגברים עליו מאד בלבולים ואמונות קוביות, והוא בחינת מכטח בוגד, שמתגבר עליו בפחון בוגד, שאינו בפחון שלם ואמת פראוי, שזהו בחינת אמונות קוביות. וזהו בחינות (משלי כה): שן רעה ורגל מועדת מכטח בוגד; הינו שזה המכטח בוגד היא בחינות שן רועה את החכם, שהוא הנמלה שבתוך פיה כנ"ל, כי מחמת שהוא חכם ונכנס בעבודת השם, מתגברים עליו אלו הפלבלים והאמונות קוביות ביותר, וצריך לו תמיד מלחמה גדולה עמהם:

ובין כשהנחש הולך ובין כשהוא מעופף, יש לו צער גדול ומלחמה גדולה, רק שבודאי בעת העפיפה צערו גדול יותר מאד. ואין לו שום ניהא בין כשהוא הולך בין כשהוא מעופף, רק שיש ממצע בין ההליכה ובין העפיפה, והוא בעת שפוסק העפיפה ומוריד עצמו מן העפיפה ממעלה למטה, בדרך המעופף בעת שרוצה לשלשל ולהוריד עצמו למטה, ואזי יש להנמלה הנ"ל ניהא, כי אזי אינו הולך ואינו מעופף. הינו, כי יש כמה עתים שהחכמים ניהים ואינם חוקרין, כגון בעת שנה ואכילה, ואז יש ניהא להחכם, שהוא בחינת הנמלה שבתוך פיה, כי החכם הוא בחינת נמלה כמו שכתוב (משלי י'): לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחקם, כי זה החכם מלמד דעת ודרכי ה' אל העם:

וזה סוד מה שאמר הפסא (וזה משפטים דף צה): מאן הוא נחש? דפרח באוירא ואול בפרודא, בין כך ובין כך אית ניהא לחד נמלה דשכב בין שנוי. הינו בחינות הנחש הנ"ל. דפרח באוירא - שפריחתו על-ידי האוירים, הינו על-ידי דבורים רעים, שנעשה לו מהם כנפים. ואול בפרודא - הינו שאין לו רק בחינות הליכה, כשנכנסים דקדשה הם כתיבנו ואין להנחש כנפים מדבורים רעים, אזי אין לו רק בחינת הליכה. וזה: ואול בפרודא, בחינות (יחזקאל א): וכנפיהם פרודות מלמעלה; הינו בחינות כנפי הקדשה, אזי: ואול, שאין לו רק בחינות הליכה, כי בחינות הליכה יש לו תמיד, כי הבחירה חפשית להמחקרים לחקר בכל עת שירצו, רק שאין יכולים לעופף בבחינה הנ"ל כשאינו להם כנפים מדבורים רעים, ואין להם רק בחינת הליכה כנ"ל. בין כך ובין כך, הינו בחינת הממצע בין ההליכה והעפיפה כנ"ל, וזה נקרא בין כך ובין כך,

(א) עיין בסוף הספר מוכח התורה הואת בנוסח אחר מכת"י רבינו ז"ל בעצמו.

ברא את כל הבריאָה. נמצא, שהחלל הפנוי מקיף את כל העולם, והשם יתברך, שהוא סובב כל עלמין, מסבב גם על החלל הפנוי, ועל־כן שיד לומר ממלא כל עלמין, הינו כל הבריאָה שגברא בתוך החלל הפנוי, וגם סובב כל עלמין, הינו שמוסבב גם על החלל הפנוי, ובאמצע מפסיק החלל הפנוי, שכביכול צמצם משם אלקותו:

והנה על־ידי אמונה, שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ומאחר שהוא סובב כל עלמין, אם־כן שגם החלל הפנוי בעצמו נהיה מחכמתו יתברך, ובודאי באמת לאמתו יש שם אלקותו יתברך, רק שאי אפשר להשיג זאת ולמצא שם השם יתברך כנ"ל, על־כן הם עוברים כל החכמות והקשיות והאפיקורסות הפא משם מחלל הפנוי, פי יודעים שבודאי אי אפשר למצא להם תשובה, פי אם היה מוצא עליהם תשובה, הינו שהיה מוצא בהם את השם יתברך, אם־כן לא היה חלל הפנוי, ולא היה אפשר להתהוות הבריאָה. אבל באמת לאמתו בודאי יש עליהם תשובה, ובודאי יש שם אלקותו יתברך. אבל על־ידי חקירות נשקעים שם, פי אי אפשר למצא שם את השם יתברך, מאחר שהוא בחינת חלל הפנוי, רק צריכין להאמין שהשם יתברך סובב גם עליו, ובודאי באמת גם שם יש אלקותו יתברך:

ועל־כן ישראל נקראים עבריים, על־שם שהם עוברים באמונתם על כל החכמות, ואפלו על החכמות שאינם חכמות, הינו האפיקורסות השנית הפא מחלל הפנוי כנ"ל. ועל־כן השם יתברך נקרא אלקי העבריים (שמות ג), מלשון (יהושע כד): עבר הנהר (ו), לשון צדדיו, הינו שאלקותו מסבב גם על החלל הפנוי, הפא על־ידי הצמצום, שצמצם האור לצדדיו. ועל־כן ישראל נקראים עבריים, שעל־ידי אמונתם, שמאמינים שהשם יתברך אלקי העבריים כנ"ל, הם עוברים על כל החכמות ועל מה שאינם חכמות, הינו האפיקורסות השנית כנ"ל. ועל־כן בודאי מזה האפיקורסות השנית, בודאי צריך לזהר יותר ויותר לברח ולהמלט משם לבלי לעין ולהביט בדבריהם כלל, פי חס ושלום, בודאי ישקע שם, פי עליו נאמר: כל באיה לא ישובו וכו' כנ"ל:

ג אך דע, אם יש צדיק גדול, שהוא בחינת משה, הוא צריך דוקא לעין בדברי האפיקורסות אלו, ואף שאי אפשר לישיבם כנ"ל, על כל זה על־ידי עיינו שמעין שם הוא מעלה משם כמה גשמות שנפלו ונשקעו בתוך האפיקורסות הזאת. פי אלו המבוכות והקשיות של האפיקורסות הזאת הפא מחלל הפנוי, הם בבחינת שתיקה, מאחר שאין עליהם שכל ואותיות לישיבם כנ"ל; פי הבריאָה היתה על־ידי הדבור, כמו שפיתוב (תהלים טז): בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם. ובהדבור יש חכמה, פי כלל הדבור הוא רק חמשת מוצאות הפה, ועל־ידם נהנוו כל הדברים של כל הבריאָה, וכמו שפיתוב (שם טז): פלם בחכמה עשית. והדבור הוא הגבול של כל הדברים, פי הגביל חכמתו בהאותיות, שאותיות אלו הם גבול לזה, ואותיות אלו הם גבול לזה.

ב ודע, שיש שני מיני אפיקורסות: יש אפיקורסות, שבא מחכמות חיצוניות, ועליו נאמר (אבות פ"ב): ודע מה שתשיב לאפיקורוס; פי האפיקורסות הזאת יש עליה תשובה, פי זאת האפיקורסות פא מחכמות חיצוניות, שהם פאים ממותרות, מבחינות שבירת פלים, פי מחמת רבוי האור נשתברו הכלים, ומשם נהנוו הקלפות, כידוע. וחכמות חיצוניות פאים משם, הינו משבירת פלים, ממותרות פסלת הקדשה. כמו אצל האדם יש כמה מיני מותרות ופסלת, כגון צפרנים ושער וזעה ושאר פסלת ומותרות, כן כל חכמה חיצונה פא ממותרות ופסלת ידועה של הקדשה, וכן כשופר פא ממותרות ופסלת ידוע. ועל־כן מי שנפול לאפיקורסות הזאת, אף שבודאי צריך לברח ולהמלט משם, אך אף־על־פירכן מי שנפול לשם, אפשר לו למצא הצלה לצאת משם, פי יוכל למצא שם את השם יתברך אם יבקשהו וידרשהו שם, פי מאחר שהם פאים משבירת פלים יש שם כמה ניצוצות הקדשה וכמה אותיות שנשברו ונפלו לשם, כידוע, ועל־כן יוכל למצא שם אלקות ושכל לישיב הקשיות של האפיקורסות הזאת הפא מחכמות חיצוניות, שהם פאים ממותרות משבירת פלים, פי יש שם חיות אלקות, הינו שכל ואותיות שנשברו ונפלו לשם. ועל־כן האפיקורסות הזאת יש עליה תשובה, ועליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורוס:

אבל יש עוד מין אפיקורסות, והם החכמות שאינם חכמות, אלא מחמת שהם עמקים ואינם משיגים אותם, ומחמת זה נראים בחכמות. כמו, למשל, כשאחד אומר סברא שקר בגמפ"ת ונמרא, פרוש רש"י, תוספות, ומחמת שאין למדן לישיב הקשיא שבא על־ידו סברא זו, על־ידי־זה נדמה שאמר סברא וחכמה גדולה, אף שבאמת אינו סברא כלל; כן יש כמה מבוכות וקשיות אצל המחקרים, שבאמת אינם שום חכמה, והקשיות במלים מעקרא, אך מחמת שאין בהשכל אנושי לישיבם, על־ידי־זה נדמים לחכמות וקשיות. ובאמת אי אפשר לישיב אלו הקשיות, פי אלו הקשיות של אפיקורסות הזאת פאים מחלל הפנוי, אשר שם בתוך החלל הפנוי אין שם אלקות, כביכול, ועל־כן אלו הקשיות הפאים משם מבחינת חלל הפנוי, אי אפשר בשום אופן למצא להם תשובה, הינו למצא שם את השם יתברך, פי אלו היה מוצא שם גם־כן את השם יתברך, אם־כן לא היה פנוי, והיה הכל אין סוף כנ"ל. ועל־כן על האפיקורסות הזאת נאמר (משלי ב): כל באיה לא ישובו; פי אין שום תשובה על האפיקורסות הזאת, מאחר שבא מחלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול:

רק ישראל על־ידי אמונה עוברים על כל החכמות, ואפלו על האפיקורסות הזאת הפא מחלל הפנוי, פי הם מאמינים בהשם יתברך בלי שום חקירה וחכמה, רק באמונה שלמה, פי השם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (ו), נמצא שהוא כביכול בתוך כל העולמות וסביב כל העולמות. וצריך להיות הפרש כביכול בין המלוי והסבוב, שאם לאו, אם־כן הכל אחד, אך על־ידי בחינת החלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול, ובתוכו

(ב) רעיא מהימנא פינחס דף רכה. (ג) רש"י בראשית למ, על פסוק איש עברי.

על־ידי־זה עולים ויוצאים כל הנשמות שנפלו בתוך האפיקורסות
הזאת של חלל הפנוי, כי נגונו הוא בכחיות ראש אמונה, הינו
אמונה העליונה על הכל, שעל־ידי נגון ואמונה זו נתבטלים כל
האפיקורסות, ונכללים ונתבטלים כל הנגונים בתוך הנגון הזה,
שהוא למעלה מן הכל, שממנו נמשכים כל הנגונים כנ"ל:

ו וזה: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי
וכו'. פרעה הוא בחינות חלל הפנוי, כי פרעה לשון
בטול, מלשון (שמות ה'): תפריעו את העם, וגם פרעה לשון התגלות,
הינו בחינת חלל הפנוי, שהוא בטל ופנוי מכל, ובתוכו התגלות
כל הבריאה כנ"ל. ושם, בחלל הפנוי, יש כבודת לב, כי אי אפשר
להשיג בחינות החלל הפנוי כנ"ל, וכל החכמות הפאים משם, יש
בהם כבודת לב, שנשארים בקשיא על השם יתברך, ואי אפשר
למצא שם השם יתברך, מחמת שפנה אלקותו משם כביכול, כדי
שתוכל הבריאה להתהוות כנ"ל. ועל־כן ויאמר ה' אל משה בא
וכו' - שמשה דיקא יבוא אל פרעה, בחינות החלל הפנוי, כי
אסור לכנס לשם כי אם בחינות משה כנ"ל, כי אי אפשר למצא
שם את השם יתברך כנ"ל:

וזה: כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו. עבדים הם
בחינות ההקדמות של כל החכמות, כי כל חכמה יש לה
הקדמות, והם נקראים עבדים ומשמשים להחכמה, הינו שכל
החכמות וההקדמות הפאים משם, מחלל הפנוי, יש בהם כבודת
לב, שנשארים בקשיא כנ"ל. וזהו: למען שתי אתתי אלה בקרב
- הינו שמה שהכבדתי את לבו וכו', שאי אפשר למצא שם את
השם יתברך, זה היה למען שיתי וכו', כדי שאשית בקרב
האותיות של הבריאה, הינו כדי שתוכל הבריאה להתהוות שם,
בתוך החלל הפנוי, שצמצם ופנה אלקותו משם, כביכול, כי אם
לא היה מצמצם אלקותו משם, לא היה מקום לבריאה כנ"ל. וזה:
ולמען תספר וכו' - כי שם, בתוך הבריאה שנתנה בתוך חלל
הפנוי, שם תוכל לספר ולדבר, כי יש שם אותיות ודבור, שעל־ידם
נתנה הבריאה כנ"ל:

וזה: באוני בנגד ובן בנגד - כי עקר כלל הבריאה היתה בשביל
רחמנותו כנ"ל, והבריאה היתה על־ידי הדבור כנ"ל. נמצא,
שבכל דבר שנברא בתוך החלל הפנוי יש שם צמצום רחמנותו,
כי השם יתברך צמצם רחמנותו וברא את הדבר הזה בתבנית
ודמות הזה כפי הרחמנות שלו, שמדת רחמנותו יתברך חיבה שזה
הדבר יהיה כד, כי הרחמנות - שרש כל הבריאה, כי הכל נברא
כדי לגלות רחמנותו כנ"ל. וזה: ולמען תספר באוני בנגד ובן בנגד
- עד כאן רחמי האב על הבן (ד) (כמו שפירש רש"י בראשית בא על פסוק אם
תשקרו לי ולני ולנכדי), כי כמה שהוא אחר הבריאה, שם תוכל לספר
ולדבר ולהשיג צמצום רחמנותו שיש בכל דבר. עד כאן רחמי
האב וכו', הינו שבדבר הזה יש פליכת רחמנותו, ובדבר הזה יש
פליכת רחמנותו.

נמצא, כל חכמה וחכמה לפי בחינתה ומדרגתה, בן יש לה זמר
ונגון השיך ומיחד אליו:

ובן מדרגה למדרגה, כי בחינת החכמה שבמדרגה היותר עליונה
יש לה זמר ונגון יותר עליון לפי בחינתה. וכן למעלה מעלה
עד ראשית נקדת הבריאה, שהיא תחלת האצילות, ושם אין
למעלה מפנה, ואין מקיף לאותה חכמה שיש שם פיראם אור
האינסוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריאות והחכמות.
ובודאי גם שם יש בחינת חכמה, אך החכמה שיש שם באור
אינסוף אי אפשר לידע ולהשיג אותה, כי אינסוף הוא השם
יתברך בעצמו, וחכמתו אי אפשר להשיג כלל, ואין שם רק בחינת
אמונה, שמאמינים בו יתברך, שאורו האינסוף מסבב כל עלמין
ומקיף הכל:

ואמונה יש לה גם כן זמר ונגון המיחד לאמונה, וכמו שאנו
רואים, שאפלו אמונות עכו"ם בדברי טעותם יש לכל
אמונה של עכו"ם נגון מיחד, שמזמרין בו ועורכין בו בבית
תפלתם, בן להפך בקדשה; כל אמונה יש לה זמר ונגון. ואותו
הזמר המיוחד לאמונה הנ"ל, שהוא אמונה העליונה מכל המיני
חכמות ואמונות שפעולם, הינו אמונה בהאור אינסוף עצמו
הסובב כל עלמין כנ"ל, אותו הזמר הוא גם כן למעלה מכל
הנגינות וזמירות שפעולם, השיכים לכל חכמה ואמונה. וכל
הזמירות והנגונים של כל החכמות נמשכין מזה הזמר והנגון,
שהוא למעלה מכל הזמירות והנגונים של כל החכמות, כי הוא
הזמר השיך להאמונה בהאור אינסוף עצמו, שהוא למעלה מן
הכל:

ולעתיד לבוא, שיהפך לכל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם
ה' (צפניה א), והכל יאמינו בו יתברך, אז יתקיים (שיר השירים
ד): תבואי תשורי מראש אמנה. מראש אמנה דיקא, הינו בחינת
אמונה עליונה זו הנ"ל, שהוא ראש לכל האמונות כנ"ל. וזה תשורי
דיקא, הינו הנגון והזמר השיך לראש אמונה זו כנ"ל. ולבחינת
זמר של אמונה העליונה הזאת אין מי שיוזכה כי אם צדיק הדור
שהוא בחינת משה, שהוא במדרגת אמונה זו, שהוא בחינת
שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה הנ"ל. הינו, שהיא עדין
למעלה מהדבור כנ"ל, כי משה הוא בחינות שתיקה כנ"ל:

וזה (שמות טו): אז ישיר משה, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין
גא): שר לא נאמר, אלא ישיר; מכאן לתחית המתים מן
התורה, שעתיד משה לשיר לעתיד לבוא גם כן. כי כל השירות,
בין של עולם הזה בין של לעתיד לבוא, הוא רק אצל משה,
שהוא בחינות שתיקה, שזכה לזמר ששיך לאמונה העליונה על
הכל, ששם נכללין כל הזמירות, כי כלם נמשכים מפנה. וזה
שפירש רש"י: ישיר - יוד על-שם המחשבה נאמרה. הינו בחינות
כך עלה במחשבה הנ"ל, בחינות משה, בחינות שתיקה כנ"ל.
ועל־כן, על־ידי נגון של הצדיק שהוא בחינות משה כנ"ל,

בשדה אשר יקצרו וְהִלְכַתְּ אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צוּיְתִי אֵת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעָה, וְצִמַת וְהִלְכַתְּ אֶל הַפְּלִים וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים: (רות ב)

א דע, כי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים ונאים מאד. וגדל יקר יפי השדה וגדוליו אי אפשר לספר; אשרי עון ראיה זאת. ואילנות ועשבים הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש כמה וכמה נשמות ערמות, שהם נעים ונדים מחוץ לשדה, וממתנינים ומצפים על תקון, שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפלו נשמה גדולה, שבה תלויים נשמות, לפעמים בשהיא יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם בלם מבקשים ומצפים על בעליהשדה, שיוכל להתעסק בצדק תקונם. ויש נשמה, שתקונה על-ידי מיתה של אחד או על-ידי מצוה ועבודה של אחד:

ומי שרוצה לחגור מתניו להכניס עצמו להיות הוא הבעליהשדה, צריך להיות איש אמוד ותקיף וגבור-חיל ורחם וצדיק גדול מאד, כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמור הענין כראוי עם מיתתו, ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמור מה שצריך בחיים חיותו, כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על-ידי גדלותו ומעלתו עובר על בלם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך. וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה:

וזה הבעליהשדה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השדה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו, כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו:

ב ודע, שכשהנשמות עושין פרות, שעושין רצונו של מקום, אזי מאירין עיני בעליהשדה, ויכולין להיות צופין ורואין במקום שצריך, וזה בחינת (במדבר כג): שדה צופים; אבל פשאין עושין רצונו יתברך, חס ושלום, אזי נתחשבים עיניו, חס ושלום. וזה בחינת שדה-בוכים (אהלות פ' יח מ"ק ה' ע"ש), כי בכי הוא קלקול הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): ושבו העבים אחר הגשם, ודרשו רבותינו וזכרונם לברכה (שבת קנא): זה הראות, שהולך אחר הפכי. וכשעיניו מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, אזי יכול להסתפל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, הינו שיכול להסתפל בהדבור של כל אחד אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדיו, אזי הוא מביאו אל התכלית, ואז הדבור כהגון בשלמות:

וזה: את אשר התעללתי במצרים וכו' - זה בחינת הקלפות שבאים מרובי האור משבירת בלים. כי התעללתי - פרש רש"י: שחקתי. הינו שעשיתי שחוק ועוללות בעולם, הינו בחינת הקלפות, שהן כנגד הקדשה רק כמו מי שמדמה ומשחק ומעקם עצמו לחברו, כי הם רק פקוף המשחק ומדמה עצמו לאדם (ה). וזהו: ואת אתני אשר שמתי כם - כי יש שם אותיות, כי הם באים מרובי אור, משבירת בלים כנ"ל. על-כן וידעתם כי אני ה' - כי שם תוכלו להפיר את ה', כי יש שם ניצוצי הקדשה ואותיות כנ"ל, הינו שאפלו בתוך בחינת השחוק, בחינת הקלפות, הינו בחינת אפיקורסות הראשונה, שבא מבחינת רבוי אור כנ"ל, גם שם תוכל להפיר את ה', כי עליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורום כנ"ל, כי אפשר למצא שם אותיות וניצוצות לישבם, כי הם באים משבירת בלים, כגופר לעיל:

וזה: ויבא משה אל פרעה וכו', הנני מביא מחר ארבה כגבולך. מחר הוא בחינת לעתיד לבוא, כי מחר לקבל ש"כר (עירובין כב), בחינת (בראשית ה'): וענתה בי צדקתי ביום מחר, הינו בחינת קבול הש"כר לעתיד לבוא, ואז יבינו בחינת החלל הפנוי, שהוא על-ידי הצמצום, איך אפשר להיות שבאמת יש שם אלקות ואף-על-פי-כן הוא חלל הפנוי כנ"ל, וזהו בעצמו הקבול ש"כר, כי עקר הקבול ש"כר לעתיד הוא, שישנו השגות ויבינו מה שהיה אי אפשר להבין בעולם הזה, ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה, כהוא קמצא דלבושה מנה ובה (כ"ד פ' כא), (פסוקא בכל ספרי קבלה, שהיו בחינת סוד חלל הפנוי). לבוש הוא בחינת הצמצום של חלל הפנוי, שעל-ידו בחינת הלבושין, ובינו שהוא מנה ובה, שבאמת יש שם אלקות, ואף-על-פי-כן הוא בחינת לבוש, בחינת צמצום, בחינת חלל הפנוי:

וזה בחינת וענתה בי צדקתי ביום מחר. צדקתי - בחינת לבושין, בחינת (איוב כג): צדק לבשתי; שאז, ביום מחר, שיהיה הקבול ש"כר, ותגלה סוד בחינות הלבושין, בחינת הצמצום של החלל הפנוי כנ"ל, כי אז ותגלה ראש אמנה הנ"ל, בחינת: תבואי תשורי מראש אמנה, בחינת הנגון העליון של ראש אמנה הנ"ל, שעל-ידו נתבטל כל המבוכות של חלל הפנוי כנ"ל. וזה: הנני מביא מחר ארבה - ראשית-תבות: א'בן ר'וח ה'וא ב'אנוש (איוב לב); בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח; הינו, שאז ותגלה הנגון והזמר של ראש אמנה כנ"ל, ועל-ידו יתבטלו כל האפיקורסות, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל:

סה

ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכו'. עינך

(ה) עיין זוהר תרומה דף קמ"ב ע"ב

טובות גדולות, כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישב בתשובה, אם למרק עוונותיו, ואם-כן היסורין הם טובות גדולות, כי פגנת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פגנת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל, רק אדרבא, יתמלא שמחה מגדל רב הטובה, שישתכל בתכלית היסורין הללו, כי התכלית הוא בלוי טוב, בלוי אחד בנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק בלוי טוב:

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, הם ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא בלוי טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, כי בשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין בנ"ל. ובוה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנטבע בגפש האדם, בשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל בשחיתות איוה איבר לאדם, הם ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, בשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות כדי לכונן הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושליח של המוח להביא הדבר שרוצה לתוך המוח:

כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרוצה, והידיעה היא במוח, ובשרוצה המוח לידע זה הדבר שעומד כנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המוח, ואז יודע מה שרוצה. ועל-כן בשמעבדין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המוח, ועל-כן בשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המוח, מחמת שהדברים אחרים שרוצה מן הצד מבלבלים אותו, וכן מחמת הפזיז שנתפזר הראות, על-ידי-זה הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרוצה לתוך המוח; על-כן צריך לסתם את עיניו ולצמצם הראות ולכונו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים, וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר מרחוק בנ"ל. כמזכר בשרוצים להסתכל על התכלית, שהוא בלוי טוב, בלוי אחד - צריך לסתם את עיניו ולכוון ההסתכלות אל התכלית:

כי אור התכלית הזה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו בראם בסתימו דעיניו, שצריך לסתם את העינים לגמרי ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לרחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגרם מאד, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזה, שבלוי טוב, ואז יתבטלו היסורין בנ"ל, כי עקר היסורין - מחמת שרחוק מהתכלית בנ"ל.

כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, ובשאדם עומד להתפלל ומדבר דבורי התפלה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים. באדם ההולך בשדה, ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגדה אחת, ואחר-כך מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגדה אחרת ומתברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים; כמזכר הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר-כך נתחברין שתי התבות. ואחר-כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר-כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדשות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה:

ובשהדבור יוצא, והדבור הוא יוצא מהנפש, כמו שכתוב (בראשית ו: ויהי האדם לנפש חיה, ותרנומו: לרוח ממללא; והדבור בא ונשמע לאזניו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות טו): השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיד; אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו. ותכף כשיוצא אות ראשונה, כגון אות ב"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו; כי איך תוכל להתפרד ממנו, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפיו ויווי והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממנו ולפרד מאתי. הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגלות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממנו ולשבח אותו; על-כל-פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשבח אותי ולא תפרד ממני. מכל-שפן בשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה בנ"ל:

ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, על-כן הכלל - שצריך לעשות אחד מפל התפלה בלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. ובשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה, כדי שעל-ידי-זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף-על-פי-כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה:

ג ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית, כמו שכתוב (זכריה יד): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וביום ההוא, הינו התכלית, והוא בחינת בלוי טוב, כי אחד הוא בלוי טוב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ג) על פסוק זה: ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - אטו האדנא לאו אחד הוא? אלא האדנא מבכרין על הרעה דין אמת, ועל הטובה - הטוב והמיטיב, אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית, והוא בלוי טוב, כי התכלית הוא בלוי טוב, כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברים על האדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית - בודאי אינם רעות כלל, רק

ועל-כן נטבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברח מהיסורין ולבטלם על-ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שיהיה תכלית הזאת אי אפשר כי אם על-ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע בלום מה הוא עושה, אף-על-פי-כן הנפש יודעת הכל, ועל-כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

ד והנה באמת בשעת בטול, שנתבטל אל התכלית, שהוא בלוי טוב, בלוי אחד, אזי באמת נתבטל יסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הבטול, כי אם פן יצא מגדר אנושי, ועל-כן מוכרח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על-כן בשחזור השכל מהבטול אל המוח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמוחין, שהם הפלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול, כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא בלוי אחד, בלוי טוב. ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין, כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, הם ושלום, הוא בהמתח, כי מהמתח יוצאין צנורות לכל האיברים בלם, ועל-ידי-זה מרגיש המוח הכאב באיזו איבר שהוא:

ודע, שאחר-כך, בשחזור מהבטול אל הפלים, דהינו המוחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם. כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה בנגד זה; שבשעת רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר. כמו-כן בשחזור הבטול ידנים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם על-ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר, ועל-כן אחר-כך, כששב מהבטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם, כי הם מתגברים בנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל:

אך אחר-כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם על-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי היסורין, כי על-ידי היסורין בא לבחינת בטול כנ"ל, ואחר-כך, אף-על-פי ששב מהבטול, אף-על-פי-כן מהרשימו שגשאר מהבטול, על-ידי-זה נעשה התחדשות התורה, כי על-ידי הבטול שנתבטל אל התכלית והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על-ידי-זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני פתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש-ברוך-הוא להחזיר לנו, שנאמר: ושמחת עולם על ראשם. נמצא, שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה:

ועל-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, על-ידי-זה מקררין היסורין אחר-כך, כי על-ידי-זה מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, כי צמאון הוא על-ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין. כי הנפש היא בת השכל, כי עקר גדול הנפש הוא על-ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט): גם בלא דעת נפש לא טוב. וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות, אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחינת ארץ פרי למלחה (תהלים ק). והמליחות הוא בחינת היסורין, שמרגישין על-ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל. ועל-ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על-ידי-זה מקררין היסורין ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נח): הוי כל צמא לכו למים. וזה בחינות (תהלים צד): אשרי הגבר אשר תיפסרנו יח ומתורתך תלמדנו; כי על-ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על-ידי היסורין וקבלם כראוי, כשזוכה אחר-כך לחדושין דאורייתא, שזה סימן שזוכה לבחינות בטול אל התכלית על-ידי היסורין, ועל-ידי-זה זכה לחדושין דאורייתא על-ידי הרשימו כנ"ל:

והפעל-השדה הנ"ל, כשעיניו מאירות בבחינות שדה-צופים, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדן בשלמות כראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל התפלה, וכשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל. והפעל-השדה הנ"ל מסתכל בו ומביא אל התכלית, שהוא בלוי אחד כנ"ל, ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף-על-פי שעומד בסוף התפלה, עדן הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל:

וזה בחינות (שבת קד): מנצפ"ך צופים אמרו. ומסיק שם, שהצופים תקנו הי בתחלת תבה והי בסוף תבה. צופים זה בחינות הפעל-השדה, כשעיניו בבחינות שדה-צופים כנ"ל, אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה, עדן הם בתחלת התבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה, כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל, והצופים מתקנים אותם ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות: שכחום וחזרו ויסדום; הינו שמתחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת התבה, כי אינם פוללים תפלתם בבחינת אחד כנ"ל, וחזרו ויסדום ותקנו אותם, שיהיה בלוי אחד כנ"ל:

לקוטי

ויהי נא פי שנים ברוחך סו

מוֹתֵרִין

בנ"ל:

וזה בחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא, וכל אחד מראה באצבעו וכו' (תענית לא). מחול, זה בחינת השמחה, שהיא כלי לקבלת-התורה בנ"ל, וכל זה על-ידי הבטול, שעל-ידי הזריחה של הרשימו מן הבטול, משם באה התורה על-ידי הכלים, כמו שמבאר שם. וזה בחינת מראה באצבעו. מראה, זה בחינת המראה והזריחה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחינת מראה באצבעו, בחינת התורה, שהיא בחינת (שמות לא): אצבע אלקים:

סו

ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. ויאמר וכו' אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך בן וכו' (מלכים ב, ב)

והנה נתקום אחר-כך באלישע פי שנים. נמצא, שהיה אלישע מתפלל בכונה יותר מאליהו רבו, כי כל הנפים והגדלות שעשה אלישע, בלם היו על-ידי תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כו) על פסוק: ספרה נא לי את כל הגדלות אשר עשה אלישע - ואלישע כי עבדו, בתפלה הוא דעביד:

א דע, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב, והינו שיהיה לו פי שנים ברבו, ואף-על-פי-כן הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא, שעל-ידי בחינת הרוח עצמו של אליהו רבו יהיה לו פי שנים כמותו. כי איתא, שיש להצדיק בחינת שני רוחות: רוח לעלא, רוח לתתא, כמו שכתוב (בראשית ו): אלה תולדות נח נח; נח לעלא, נח לתתא [כמו שכתוב שם ביהר נח (דף נט): על פסוק זה. עין שם בתוספתא, וזה לשונו: למה נח תרי זמנא, אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית לה תרין רוחין: רוחא חד בעלמא דין, ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשבח בכלהו צדיקי וכו', עין שם], והינו שיש לו בחינת חיות למעלה וחיות למטה, והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאד מאד. והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו פענפים באילן, שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים, ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו, כל אחד לפי מדרגתו, כמו שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי באדרא וברבנו הקדוש ובשאר צדיקים:

ודע, שזהו על-ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד וכו' למטה בחינת הרוח והחיות דלעלא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעלא. כי באמת שניהם אחד, ותכף פשנתגלין זה לזה, נתאחדין מאד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעלא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבל כלל זה העולם, על-כן נסתלק לעלא, ועל-ידי-זה נסתלק הצדיק, כי בשנסתלק למעלה הרוח הנ"ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאד באחדות גדול בנ"ל.

וזה פרוש: ויאמר בעז אל רות. בעז הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ו): החכמה תעז לחכם. רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפלות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): למה נקרא שמה רות? שממנה יוצא דוד, שרזה להקדוש-ברוך-הוא בשירות ותשבחות. הלא שמעת בתי - כי הנפש היא בת השכל בנ"ל. וזהו: הלא שמעת, הינו השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, הינו הטפה אזניך ושמע בקשת הדבור ותתנוניו, שמבקש ומתחנן לכל התפרד ממנו בנ"ל:

וזהו: אל תלכי ללקט בשדה אחר - בנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים בנ"ל, והדבור מבקש מהנפש לכל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים בנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקט יותר בנ"ל, אך: וגם ולא תעבורי מזה - הינו שאפלו בשתלך לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה בנ"ל, וזה נעשה על-ידי שזוכה אל התכלית בנ"ל. וזה: עיניך בשדה אשר יקצרון - הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה. הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך - זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם, ולחבר הראות לכוננו אל התכלית בנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית בנ"ל. וזה: הלא צויתי את הנערים - לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות בנ"ל. והענינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל בנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל בנ"ל:

וזהו: לבלתי נגעך - בחינת נגעי הנפש. כי בשהראות נתפזר ורואה כל מה שלפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחזו דהאי עלמא בנ"ל, זהו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, והינו הראות, לכלי להסתפל מן הצד על הבלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש, ואז יוכל להסתכל על התכלית בנ"ל, ואזי, על-ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין בנ"ל. אך אחר-כך, כששב מהבטול, מתגברין היסורין ביותר בנ"ל, שזה בחינת צמאון הנפש בנ"ל:

וזה: וצמת והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים - פי לכבות הצמאון הוא על-ידי התחדשות התורה, שמקבלין המחין, שהם הכלים של השכל, על-ידי הרשימו שגשאר מהבטול בנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה בנ"ל. וזה: ושתית מאשר ישאבון הנערים - פי הנערים, שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה מהרשימו שגשאר מההסתכלות על התכלית בנ"ל, ועל-ידי-זה נתבטלין היסורין אחר-כך ומכבין צמאון הנפש בנ"ל:

וזה בחינת הנגעך, בחינת משה ואהרן. גן הוא בחינת הנפש, בחינת (ירמיה לא): והיתה נפשם כגן רוה. ערן הוא בחינת התכלית, פי ערן עין לא ראתה (כמו שאמרו ר"ל ברכות לד), בחינת בטול

דהינו שמאמרך ומעצמך תרגיש ההסתלקות כנ"ל, ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. כי בכל עת של ההסתלקות, מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחינת ירידת והתגלות הרוח דלעלא בבחינה הנ"ל, רק שההתגלות הוא כפי בחינת ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי יורד ונתגלה לגמרי כנ"ל. וזה בחינות הקבלת פני רבו, שצריך להשתדל תמיד להקביל פני רבו, כי פן ואולי עכשו הוא עת של בחינת ההסתלקות, ואם יזכה, יקבל אז הארה גדולה בבחינת פי שנים כנ"ל. וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכונה ויעשה עבודות יצדקות יותר מרבו; והכל על-ידי בחינות רוח של רבו, בבחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא כנ"ל. (ומי שאינו יודע זאת, אינו יודע מהו אמריה, כי אמריה הוא דבר חדוש. גם אינו יודע להוציא מכה אל הפעל):

ב פי קדם שמוציאין מכה אל הפעל, אזי הכח והפעל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, דהינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית, צריך לחשב תחלה במחשבתו איך יהיה ציור בגן ביתו, ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו, אזי מתחיל לבנותו. נמצא, שסוף המעשה במחשבה תחלה, וקדם שהוציא מכה אל הפעל, אזי סוף המעשה נקשר עדין בתחלת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מכה אל הפעל, ואזי נפתחין ונבדלין הכח והפעל:

ויש הפרש והבדל בין תחלת המחשבה, שהיא בחינת כח, ובין סוף המעשה, שהיא בחינת פעל. וזה בחינת אלף, כי א היא שתי יודין ונאו באמצע, שהיא בחינת פתח. ואלו השני יודין, הם בחינת יו"ד בראש ויו"ד בסוף, שהם בחינות כח ופעל, הינו בחינת הי"ד של שם העצם, שהוא שם הויה ברוך הוא, שהוא יו"ד בראש, שהוא בחינת מחשבה תחלה, בחינת כח. והיו"ד השני היא בחינת יו"ד של הכנוי, שהוא שם אדני, שהוא יו"ד בסוף, בחינת סוף מעשה, בחינת פעל. ובתחלה שני יודין אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל, ואחר-כך, כשמוציאין מכה אל הפעל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה בחינת הנאו שבתוך האלף, שהוא בחינת פתח, הינו מה שגפתחין ונבדלין אלו השני יודין, שהם בחינות כח ופעל כנ"ל:

וזאת הנאו שבתוך האלף הוא בחינת הנאו אותיות שיש בין שני היו"ד של שני השמות הנ"ל, כזה: יאקדונקי. כי יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם העצם, שהוא בחינת תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם הכנוי, שהוא בחינת סוף מעשה.

ועל-כן הוא דבר גדול מאוד להיות בשעת ההסתלקות הצדיק, אפלו מי שאינו תלמידו, כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעלא, נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאוד, על-כן הוא טובה גדולה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכות ימים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינה ה'): על פסוק (תהלים מט): ויחי עוד לגצח וכו', כי יראה חכמים ימותו. אבל להתלמידים מגיע הארה גדולה מאד אז ביותר, כי מחמת שהם תלויין בהצדיק ויונקים משרש אחד, נמצא שנה החיות דלעלא הוא חיותם ממש, ונתאחדים ונתחבקים גם-כן עם זה הרוח באחדות גדול, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ"ל. ועל-ידיה, אם זוכה, יכול לקבל פי שנים. כי הצדיק שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על-ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעלא כנ"ל; אבל התלמידים, שעדין לא הגיע זמנו, אזי אדרבה, נשאר אצלם הרוח דלעלא, לגדל האחדות שנתאחד מאד עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה. נמצא, שהצדיק נסתלק על-ידיה, שמושיך עמו הרוח דלעלא את הרוח דלתתא, והתלמידים מגיע להם פי שנים על-ידיה, כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעלא, כי נתאחד מאד עם הרוח דלתתא כנ"ל:

אך כמה בחינות יש בתלמידים, ומי שמקשר מאד בהצדיק כמו ענפים באילן ממש, דהינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות שיש להצדיק, אף-על-פי שאינו אצל הצדיק, כי ראוי לו להתלמד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקשר באמת כראוי כמו ענפים באילן, כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, ועל-כן בקוץ הם גדלים ויש להם חיות, כי האילן יונק חיותו משרשו על-ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל-ידיכן בחרף, שנתביש הלחלוחית ונתפוז החללים, על-ידיה נתפוצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכן להפך בקוץ כנ"ל:

ומי שהוא מקשר אל הצדיק כמו-כן, דהינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק, כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות ההסתלקות, כי יש בחינות ההסתלקות הנפש, ויש ההסתלקות השם, שהוא גם-כן בחינות ההסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבאר במקום אחר (לקמן סי' רט), שזה בחינות מסירת הנפש ממש, עין שם. ויש ההסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם-כן בחינות ההסתלקות. והתלמיד שמקשר כל-כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. וזה בחינות: אם תראה אתי לקח, דהינו שתראה אותי לקח ונסתלק; מאמרך - מאמרך דיקא,

שתידיים נפתחין ונפרין בין ימין לשמאל כנ"ל. וזה: את ידך - בחינת שני יו"דיו הנ"ל (כמ"ש בוהר ובתיקונים בהקדמה דף ז: ומוכא בפע"ח בשער המורות פ"ה ע"ש); אל תקרי ידך, אלא יודך, כי הידים הם בחינת שני יו"דיו הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שזה בחינות שתי הידים ימין ושמאל כנ"ל:

וזהו: פותח את ידך - סופי"תבות חתך, כמובא, הינו בחינת שתידיים נפתחין ונחתכין, ונפר בין ימין לשמאל כנ"ל, בחינת אף ידי יסדה ארץ וכו' כנ"ל. וזה חתך בנימטריא שתי פעמים רוח (כמובא בפע"ח שם), הינו בחינת שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת שני היודין, שני הידים כנ"ל, כשנפתחין ונחתכין כשמוציאין מבח אל הפעל כנ"ל. וזהו פותח את וכו', בבחינת פתח הנ"ל. וכל זה נעשה על ידי המתקנת החרון אף, בבחינת רוח אפינו משיח ה', כנ"ל. וזהו: פותח את ידך - ראשי"תבות: אפי, הינו בחינת רוח אפינו וכו' הנ"ל, כי על ידי בחינת רוח אפינו וכו' נפתחין ונחתכין הידים, שהם בחינת שני הרוחות כנ"ל:

וכל המצוות והעברות תלוין גם כן בזה, בבחינת התפתחות הידים הנ"ל, בחינת כח ופעל כנ"ל, כי יש בהם גם כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינת (אבות פ"ב): הסתפל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה. לידי עברה דיקא, כי עקר העברה, חס ושלום, נעשה על ידי בחינות הידים הנ"ל. ובתחלה העברה בכח, שחושב לעשותה, חס ושלום; ואחר כך, כשמוציאה מבח אל הפעל ועושה אותה, חס ושלום, אזי הוא רשע גמור וחשוב כמת, כי רשעים בחינת קרויין מתים (ברכות יח). וזה בחינת (תהלים פח): כמו חללים שזככי קבר וכו'; הינו הרשעים, שהם בחינת קרויין מתים. וזהו: מידך נגורו - נגורו לשון חתך, כמו שפרש רש"י, הינו שהעברה נעשה על ידי בחינת חתך הידים, בחינת: פותח את ידך - סופי"תבות חתך. ומנפילת חתך והתפתחות הידים אלו שבקדשה, נעשה העברה בבחינות: והמה מידך נגורו - לשון חתך כנ"ל. ועל כן מועיל תשובה על עברה, כי עקר התשובה היא חרטה, שמתחרט על העברה, בחינות (נדרים כב): פתח חרטה, שזה בחינות פתח כנ"ל, בחינות: פותח את ידך כנ"ל:

ג ולהוציא מבח אל הפעל הוא על ידי שלמות הדבור. וצריך שיהיו אותיות הדבור בשלמות, וזה נעשה על ידי בחינות עלמא דאתי, שעל ידי זה נשלמין אותיות הדבור, כי לעתיד לבוא יהיה הדבור בשלמות, כי אפלו העפ"ם יקראו את השם יתברך עם הדבור, כמה שכתוב (צפניה ג): כי אז אהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' וכו'. נמצא, שיהיה להדבור שלמות:

כי עכשו הדבור חסר ואינו בשלמות, מאחר שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדבור; אבל לעתיד יקראו כלם להשם יתברך עם הדבור, אפלו עפ"ם, ועל כן אז יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה, מאחר שהכל יקראו להשם יתברך עם הדבור; נמצא שיש להדבור שלמות.

כי בכל דבר שבעולם יש שלש בחינות, שהם מקום וציור וזמן, שהם בחינת שלש אותיות הנ"ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית, צריך לחשב באיזה מקום לבנותו ובאיזה זמן ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שבעולם. וכן אחר כך בסוף המעשה, דהינו כשעושה את הדבר, יש גם כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינות שלש אותיות שיש אצל יו"ד בראש, שהיא תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל יוד בסוף, שהיא בחינת סוף המעשה, שהם בחינת הנאו שבין שני היודין כנ"ל:

וזה בחינת שתי הרוחות הנ"ל, שהם רוח דלעל א ורוח דלתתא כנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שבתחלה הם נקשרים יחד, ואחר כך נפתחין ונבדלין כנ"ל. כי בחינת שתי הרוחות הנ"ל נעשין על ידי המתקנת חרון אף, כי יש בחינת חרון אף אצל השם יתברך, כבכול, ואצל בני אדם. וכשיש חרון אף, חס ושלום, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. וזה העשן מוזק לפרנסה [שעל ידי מוציאין מבח אל הפעל, כי על ידי שיש לו פרנסה ואינו נצרך לבריות זוכה לאמת, בחינות עלמא דאתי, בבחינות: אשרי שאל יעקב בעורו שברו על ה' אלקיו; שעל ידי זה מוציאין מבח אל הפעל כדלקמן], כי העשן מוזק לעינים, בבחינת (משלי ט): כעשן לעינים, שהם בחינת פרנסה, בחינת (תהלים קמה): עיני כל אליך ישברו וכו'. כי פעם מוזק לפרנסה, כמו שמוכא במקום אחר, שפעם מפסיד העשירות (עין לעיל בסיון נט). וצריך לשבר ולהמתיק החרון אף, דהינו להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחינת רוח, דהינו רוח אורי, שנעשה מהתבררות העשן:

וזה הרוח, שהוא המתקנת העשן של החרון אף, הוא בחינת משיח, בחינת (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שלא בא בחינת זה הרוח אל בחינת הידים, עדין הוא קדם התווה, כי עקר התווה הוא בבחינת הידים, שהם כלי העשייה, ששם הוא עקר התגלות בחינת הרוח, בבחינת (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי, ובבחינת (איוב יט): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

ואחר כך, כשנתגלה הרוח בבחינת הידים, עדין שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, בחינת שני הידים - ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדין, דהינו שעדין לא נפתחו ונתפרדו הידים, ששם התגלות שתי הרוחות כנ"ל. כי עדין הכח והפעל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם כלל, ואזי אין נפר בין ימין לשמאל כנ"ל, ואז עדין בחינת קדם הבריאה, דהינו קדם שמוציאין מבח אל הפעל, שאז הן נקשרין יחד כנ"ל:

ואחר כך, כשמוציאין מבח אל הפעל, אז הוא גמר הבריאה, ואז נפתחין הידים, ונפר בין ימין לשמאל, בבחינת (ישעיה מח): אף ידי יסדה ארץ וימיני מפחה שממים; כי אז יש הפרש והכר בין הכח והפעל, שהם בחינת שתי הידים, שתי הרוחות, כנ"ל. וכל זה נעשה על ידי המתקנת חרון אף כנ"ל. וזה בחינת: אף ידי - אף דיקא כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמה): פותח את ידך -

שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדי:

כי העקר האמת אינו רק אחד, דהינו להתפלל באמת לאמתו בשביל השם יתברך לבדו, אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאד, כי יש בזה כמה גנוני וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר. וזהו: פיון שנצרך האדם לבריות - שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל - אזי משתנה פניו לכמה גנוני. פניו זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כד): מבקשי פניך יעקב סלה; בחינת (מכה ז): תתן אמת לעקב; דהינו שהאמת שלו, שהוא בחינת פנים, נשתנה לכמה גנוני, דהינו שיש לו כמה מיני אמת שמלביש בו השקר, דהינו שמוצא לעצמו אמת, שפונתו בשביל כך או בשביל כך; נמצא שנשתנה הפנים, שהוא אמת, לכמה גנוני, כי העקר האמת אינו אלא אחד כנ"ל:

וזה פרוש (תהלים קמו): אהללה ה' בחיי; הינו פשאין נצרך לבריות, וזה בחיי - בחיי דיקא, הינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם, כי הנצרך לבריות חיי אינם חיים (ביצה כג), הינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים, אבל פשאני נצרך לבריות, ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפניו באמת כנ"ל, וזהו: אהללה ה' בחיי - דיקא, כנ"ל. וזהו (שם): פיון שנצרך האדם לבריות, עולם חשך בעדו וכו' (עין למטה):

ובשיש אמת, אזי הוא מפלת הרשעים, כי עקר מפלת הרשעים לעולם הבא הוא על ידי האמת שיתגלה אז, כמו שכתוב (משל יב): שפת אמת תפון לעד - כוננת לעד לא פתיב, אלא תפון, כי לעתיד לבוא יתגלה האמת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזה תשא דף קפת: ובתקון סג), ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים, בבחינת (דברים ז): ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו. פניו זה בחינת אמת כנ"ל, שעל ידי זה משלם לשונאיו ומאבידן מן העולם, כמוכא בזהר הקדוש (א). וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (עירובין כב), שפככול הם פמשא על פניו, כי הפנים, שהוא בחינת האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבל את הרשעים, וכשנתגלה בחינת הפנים, דהינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל, ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל:

ועל פן פשוטין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על ידי זה נתגלה בחינת הפנים כנ"ל, ואזי ממשיכין בחינת עולם הבא בתוך העולם הזה, ואזי נעשה מפלתם על ידי האמת גם בעולם הזה, כמו שיהיה בעולם הבא כנ"ל. ועל ידי זה ממשיכין שלמות אותיות הדבור שיהיה לעתיד, בחינת שפה ברורה, בתוך העולם הזה. כי בחינת שפה ברורה נעשה על ידי מפלתם, שעל ידי זה נתהפכין כלם אל השם יתברך כנ"ל:

ובל זה יהיה לעתיד, כי עקר גדלתנו ותפארתנו יתגלה לעתיד לבוא, שאז ידעו ויראו הכל את גדלתנו, כי אז יראו הכל את גדלת ותפארת הצדיקים והפזרים; אשריהם, אשרי חלקם, מה רב טובך הצפון להם (א). ולהפך - מפלת הרשעים, כמה שכתוב (מלאכי ג): ועסותם רשעים וכו', כי אז יהיה יומא דדינא רבא, שיהיה האדם נדון על כל מעשהו, על כל פרט ופרט, ולא יותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך, והכל יהיה נזכר לו אז (ב):

ואזי, פשיהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו' (כמו שכתוב: שם במלאכי: ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלקים לאשר לא עבדו), כי אז דיקא, ביומא דדינא, יראו החלוק בין צדיק לרשע וכו', ואזי יתהפכו כלם להשם יתברך על ידי זה, ויקראו כלם בשם ה', בבחינת: אז אהפך אל כל העמים וכו', כנ"ל, ואזי יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה כנ"ל. נמצא, שעל ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על ידי זה יהיה נשלם הדבור אז כנ"ל. אבל צריכין להמשיך בחינת עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על ידי אמת:

ועקר האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות, כי פיון שנצרך האדם לבריות, משתנה פניו בכרום לכמה גנוני (ברכות ו), כי מי שהוא נצרך לבריות, קשה לו מאד להתפלל ברבים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד, כי ברבים נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפלתו בשביל בני אדם, מאחר שהוא נצרך להם. ואפלו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף על פי כן יש שהוא נצרך לבריות בשביל כבוד או בשביל דבר אחר, דהינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיצא. נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות שלהם. ואזי, כשהוא נצרך לבריות, באיזה בחינה, יוכל לפל בשקר גדול בתפלתו, דהינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני אדם כנ"ל:

ויש מי שהוא איש כשר קצת וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מגנה בתפלתו בשביל אחרים, ומתפון להתפלל באמת, אבל האמת הוא הרבה מאד יותר מדי, וגם זה אינו אמת, כי לא נמצא הרבה אמת, כי האמת הוא רק אחד, כמו שמוכא במקום אחר (לעיל בהתורה אר"ע כפי נא), דהינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על פן הוא רוצה לכסות על השקר ולהלביש השקר באמת, דהינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המחאת כפ בשביל אחר, אבל הוא מתבייש בזה שיעשה שקר בתפלתו בשביל בני אדם, על פן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סבובים במחשבתו, עד שנתגלה הדבר במחשבתו, שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפלתו או להכות כף אל כף, דהינו שמוצא לעצמו איזה אמת,

(א) תהלים לא. (ב) עיון קהלת יב כי את כל מעשה וגו' ובתרגום שם, ובתנינה דף ה ע"א. (ג) מקץ דף קצו.

ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף-על-פי-כן הוא בדקות גדול, כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, בלם מכרחים לבוא בתוך הדבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדקות מאד. ולכן כל עשייה שעושה האדם צריכה לבוא בתחלה בתוך הדבור, כי כל הדברים צריכין לבוא בבחינות מחשבה דבור ומעשה. נמצא שעל-ידי הדבור נגמר המעשה ויוצא מכה אל הפעל, כי קדם שיוצא המעשה מכה אל הפעל צריכה לבוא תחלה בבחינות דבור. על-כן, כדי להוציא מכה אל הפעל, צריכין להשלים אותיות הדבור כנ"ל. ולהוציא הדבור בשלמות ממצר הגרון, דהינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות, ואזי כשיוצא הדבור בשלמות, יוצא הדבר מכה אל הפעל כנ"ל:

ולחמשיך נקודות אל האותיות, הוא על-ידי החשק והכסופין, שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדשה שאיש ישראלי חושק לעשות, בבחינות (שרהשירים א): נקודות הכסף, שעל-ידי הכסופין והחשק נעשין נקודות, כי אי אפשר לעשות שום דבר כי אם על-ידי חשק, דהינו למשל כשמדבר איזה דבור, צריך שיהיה לו מתחלה חשק לדבר. וכן כשעושה איזה פעולה, אם לא היה לו חשק מתחלה לעשותה, בודאי לא היה עושה אותה, ועל-כן כל דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסע להצדיק או שאר דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחלה חשק, כדי שעל-ידיה עשה הדבר:

ועקר גדל החשק נעשה על-ידי המניעה שמומנין לו. כי כשאיש ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסע לצדיק אמתו, או מומנין לו מניעה; וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל-ידיה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר, כי על-ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על-ידיה נעשה התגברות החשק מאד. כמו, למשל, כשמראין לקמן דבר הנחמד לו, ותכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, או הוא רודף מאד אחר האדם, ומבקש וחושק מאד לאותו הדבר. נמצא, שעקר החשק נעשה על-ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו-כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל-ידיה יהיה לו חשק יותר, בבחינות (משל ב): ולחם סתרים יגעם, שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעים לו ביותר, שמנה בא תאוות והתגברות החשק אל עברה, חס ושלום, רחמנא לצלן, כי מחמת שהעברה נמנעת מאד מן האדם, כי אנו מצויים ומוזהרים ומפקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, על-כן יש התגברות החשק אליה כנ"ל, בבחינות: ולחם סתרים יגעם. כמו-כן בקדשה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר:

וזה בחינת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. הינו, שצריך להמשיך בחינות דבור של שבת, שהוא בחינות עלמא דאתי, בתוך הדבור של עולם הזה, להשלים הדבור בעולם הזה. כי עקר שלמות הדבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קג): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של הל; כי בשבת הוא שלמות הדבור, כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ"ל, וצריך להמשיך דבור של שבת בתוך הדבור של הל, כנ"ל:

וזהו בחינת אל הויה ביצירה (ח), שעל-ידי בחינת אל, שהוא בחינת אמת, בחינת (במדבר כג): לא איש אל ויכוב; שהוא בחינת יעקב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבבא יח): מנין שקראו הקדוש-ברוך-הוא ליעקב אל? שנאמר: ויקרא לו אל אלקי וכו'; כי יעקב בחינת אמת כנ"ל. וזה האמת, שהוא בחינות עלמא דאתי, תלוי בפרנסה, כי כשיש לו פרנסה ואין נצרך לבריות ויכל להתפלל באמת כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמ): אשרי שאל יעקב בעורו, שברו על ה' אלקיו; כששברו על ה' אלקיו ואין נצרך לבריות - אזי אל יעקב בעורו, כי אל יעקב הוא בחינת אמת כנ"ל. ואזי, כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים, בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ"ל:

וזה בחינת הויה במלוי ההין, כי הי היא בחינת שלום שכר, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כא) על פסוק (יחזקאל ב): הנה והי. והי זה שלום שכר לרשעים בעולם הבא, וזה בחינת אל הויה, דהינו אל שהוא בחינות אמת, שעל-ידי נעשה שלום שכר לרשעים, שהוא בחינות הויה במלוי ההין כנ"ל, צריך להמשיכה בתוך העולם הזה, שהוא בחינות ודבר דבר, להמשיך דבור של שבת בתוך ימי החל כנ"ל, שהם בחינות יצירה, בבחינות (תהלים קלג): ימים יצרו ולא אחד בהם, דהינו שימי החל הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם, שהוא בחינות שבת. וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחינת ימי החל, את בחינות אל הויה, שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת. וזה בחינות (ח): מלכות - פה, שעל-ידיה נשלמים אותיות הדבור כנ"ל:

ד וכשנשלמין אותיות הדבור כנ"ל, צריך לראות להוציא הדבור בשלמות, כי לפעמים נתחבין אותיות הדבור במצר הגרון, ואי אפשר להוציא הדבור בשלמות, שזה בחינות מה שקורין בלשון אשכנז: היציק. וצריך לראות להוציא הדבור ממצר הגרון, שיוכל לדבר בשלמות, דהינו להמשיך נקודות אל האותיות, כי בלא נקודות אי אפשר לדבר שום אות, כידוע בחוש; ואזי, כשממשיכין נקודות אל האותיות, ומוציאין הדבור בשלמות, אזי יכולין להוציא מכה אל הפעל. כי כל המחשבות שיש לאדם, בלם באים בתוך הדבור, כדאיתא בזהר (ח): רחוישי מרחשן שפותיה.

(ד) פנ"ח שער המורות ככונות הללי נפשי. עיין פנ"ח. (ה) פתח אליהו. (ו) עיין אדרא זוטא רצח.

נעשית על-ידי הרקיע, שהוא בחינת מניעה כנ"ל, עד שיש נחשק שהוא בחינת קמין, קמין וסתים, שהוא בחינת נקדות קמין, שהוא למעלה מפל הנקדות, פי הנחשק קמין וסתים מאד:

ובלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בודאי יוכל לגמרו ולהוציאו מבח אל הפעל, ולא יוכל למנעו מזה שום מניעה ואנס, רק צריך שיהיה החשק גדול מאד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שפשוטה המניעה מתגברת ומשתמחת ועומדת לפניו ומונעת אותו מאד, ידע ויבין מזה שהנחשק גדול מאד כנ"ל. ועל-כן צריך להתגבר, שיהיה לו חשק גדול מאד מאד, כפי הנחשק וכפי המניעה כנ"ל, ואז בודאי יוכל לגמרו כנ"ל:

כי אין להאדם לפטר את עצמו ולמצא לעצמו תרוץ על-ידי המניעה לומר, שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאנס, ועל-כן יהיה נחשב לו כאלו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה - כאלו עשאה; כי באמת בודאי כשיש לו אנס, נחשב כאלו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה:

אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה, אזי יוצא בה, כי מה לו לעשות, כי יש לו אנס; אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעצמה או הדבר שבקדשה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו, אם-כן מה מועיל לו, מה שמקלין לו שנחשב כאלו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה, כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד לעשות המצוה בעצמה, ולא לצאת עם ה'כאלו', שנחשב כאלו עשאה, כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדשה מבח אל הפעל:

ואזי, כשחושק מאד באמת, ואינו מקרר דעתו כלל במה שנחשב עליו כאלו עשאה, אזי בודאי יגמר הדבר ויוציאו מבח אל הפעל, וישבר ויבטל כל המניעות ואנסים, כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה כפי גדל מעלת הנחשק, אזי מפילא נתבטל האנס והמניעה כנ"ל:

וזה בחינת (דברים טו): וירד מצרימה - אנוס על פי הדבור (טו). שפשהדבור יורד במצר הגרון, שזה בחינת גלות מצרים, אזי הוא אנוס על פי הדבור, הינו שיש לו אנס ומניעה על-ידי שאין נקדות להאותיות, ואינו יכול להוציאו ממצר הגרון, שמוזה באין כל המניעות ואנסין כנ"ל. וזהו בחינת אנוס על פי הדבור, שעל-ידי שאין הדבור בשלמות, על-ידי זהו הוא אנוס, כנ"ל:

ובל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה. כי יש חשק וחושק ונחשק, דהינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן, כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד, אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל-ידי זה החשק גדול ביותר, כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. ועל-כן ראוי לאדם לדעת, כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדשה, ידע ויבין מזה שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד ודבר יקר מאד, שפחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל, ובפרט כשרוצה לנסע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקדות האמת בין הצדיקים, שפשוטים להתקרב אליו, שבוה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדל מעלת הנחשק כנ"ל:

והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר, בודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מבח אל הפעל, כי על-ידי החשק נעשין נקדות, שעל-ידי זה מוציאו מבח אל הפעל כנ"ל, כי החשק משבר המניעה, כי עקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, מפילא נשבר המניעה:

וזה בחינת ט' נקדין, ט' רקיעין, כי הנקדות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות, כי המניעה היא בחינת רקיע, שהיא בחינת מסך, שמפריש ומסך לפני האדם ומונעו מן הדבר, כמו שכתוב (בראשית א): יהי רקיע, ויהי מבדיל; שהרקיע הוא בחינת מניעה, שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל-כן גם הארץ נקראת רקיע, כמה שכתוב (תהלים קלז): לרקיע הארץ על המים; כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש. ועל-כן הט' נקדין הם בחינת ט' רקיעין, כי הנקדות נעשין על-ידי החשק כנ"ל, ועקר החשק על-ידי המניעה, שהיא בחינת רקיע כנ"ל:

ויש ט' נקדין, ט' רקיעין (ט), כי יש כמה בחינות בהנחשק, כי יש נחשק למעלה מנחשק, ולפי גדל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן יש לו מניעה גדולה כנ"ל, שעל-ידי זה נעשה הנקדה כנ"ל. וזה בחינת תשע נקדין, תשעה רקיעין, שהם מקמין עד שורק, שהם נקדה למעלה מנקדה, רקיע למעלה מרקיע, דהינו נחשק למעלה מנחשק. שלפי גדל הנחשק צריך שיהיה גדל החשק, שהיא בחינת הנקדה, שהיא בחינת רקיע, כי הנקדה

(1) עיין בהקדמת התקונים ובתקון יח. (ח) הגדה של פסח.

בבחינת (תהלים כד): מלך הכבוד, כי הכבוד הוא בחינת מלכות. וכשפוגם באכילה, אזי נפגם הכבוד, ואין לו פנים, בבחינת (דברים א): והסתרת פני והיה לאכל - שעלידי תאות אכילה, חס ושלום, הוא הסתרת פנים. אבל עלידי מעוט אכילה, שמשבר תאות אכילה, עלידייה הוא נשיאות פנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): 'ישא ה' פניו אליך וכו'; וכי לא אשא פנים לישראל, שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין מפזות ועד כפיצה. נמצא, שעלידי שבור תאות אכילה, שמדקדקין מפזות ועד כפיצה, עלידייה הוא נשיאות פנים. וזה בחינת (יחזקאל מא): וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. לפני ה' דיקא, בחינת הארת פנים עלידי השלחן, דהינו עלידי אכילה בקדשה כנ"ל:

ג וכשפוגם בתאות אכילה, ועלידייה נפגם הכבוד, ואין לו פנים כנ"ל, עלידייה מתגברין עזי פנים, דהינו שנופל הכבוד, שהוא בחינת מלכות, ואזי נומלין כבוד העזי-פנים שפדור, כי עזות מלכותא בלא תנא (פנהרין קח), הינו בשאין בחינת מלכות, בחינת השלחן שבקדשה, בשלמות כנ"ל, אזי מתגבר העזות, שהוא מלכותא בלא תנא, בלא פתר מלכות הנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה נ): והפליבים עזי נפש לא ידעו שבעה; הינו עלידי תאות אכילה, בחינת (משלי י): כטן רשעים תחסר. וזהו: לא ידעו שבעה - הפך צדיק אוכל לשבע נפשו (שם); עלידייה מתגברים העזי-פנים, שהם בחינת פליבים עזי נפש, בחינת (סוטה מטו): פני הדור כפני הפלב. וזהו: (שם בפסוק, והפליבים עזי נפש תי"ל) המה רעים לא ידעו הכין - שהם נעשים רעים ומנהיגים אל הדור, כי הכבוד נפל אליהם, ויש להם כל הכבוד. אבל בשמשברין תאות אכילה בבחינת: צדיק אוכל לשבע נפשו; עלידייה הוא נשיאות פנים, ואזי אין שום פקידות ושררה להעזי-פנים, כי יניקתם הוא רק מהסתרת פנים, עלידי תאות אכילה כנ"ל. וזהו (משלי יט): ושבע ילין כל יפקד רע. ושבע ילין - זה בחינת צדיק אוכל לשבע נפשו; עלידייה כל יפקד רע - שאין שום פקדה והתמנות להרע, דהינו להעזי-פנים וכנ"ל:

ד וכשנופל המלכות והכבוד להעזי-פנים כנ"ל, אזי היא בחינת צדק, כי אות צדיק הוא יוד נון, והיוד היא בהחזרת פנים מן הנון (כזה: צ), שהיא בחינת מלכות, בחינת (תהלים עב): לפני שמש יגון שמו (א), הינו בחינת הסתרת פנים, דהינו שאין להכבוד פנים כנ"ל. וזה בחינת דלת, דהינו שהכבוד והמלכות אזלא ונדלדלה ונפלה אל הסמרא-אחרא, שהן העזי-פנים כנ"ל. וזה בחינת הקוף, הינו כשהמלכות והכבוד אזלא ונדלדלה, היא כקוף בפני אדם, דהינו שנתארך רגל ההא, ונעשה קוף, דהינו שנתארך מהרגל למטה, בבחינת (משלי ח): רגליה יורדות מות, ויונקים ממנה, כי הכבוד והמלכות נפל ביניהם כנ"ל, ואזי היא בחינת: רגליה יורדות מות; דהינו שקיים מלכות דקדשה צריכין לקבל מהם, ועל-כן כשישראל צריכין לפעל איזה תקיפות לצדק קיום דתנו הקדוש, צריכין לקבל הכח והממשלה ממלכות העבו"ם:

וזהו: ביון שנצרך לבריות, עולם חשך בעדו (ביצה לב). חשך לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית לב): ולא חשך מפני, ולא חשכת את בנך וכו' (שם כב). הינו כשנצרך לבריות, אזי יש לו מניעות. וזה עולם חשך בעדו, הינו כשהוא בין העולם, אזי יש לו מניעות, וקשה לו להתפלל באמת כנ"ל, כי כשנצרך לבריות, נוח וטוב לו יותר להתפלל ביחיד כנ"ל. אבל מי שאינו נצרך לבריות, שאינו צריך להם לשום דבר, יוכל לעמד בין אלפים אנשים להתפלל באמת להשם ותפרך לבדו, מאחר שאין נצרך לשום בריה, לא לפרנסה ולא לכבוד ולא לשום דבר, רק שברו על ה' אלקיו:

וזה סוד (ברכות יח): מעשה בחסיד אחד שהקניטתו אשתו, והלך ולן וכו', ושמע שתי רוחות שמספרות זו עם זו. וספורם היה על אודות פרנסה, כמובא שם בגמרא. שהקניטתו - זה בחינת החרון-אף; שתי רוחות - זה בחינת שתי רוחות הנ"ל, הנעשין עלידי המתקת החרון-אף, דהינו כשמוציאין מבח אל הפעל כנ"ל. וזה תלוי בבחינת פרנסה, שעלידה מוציאין מבח אל הפעל כנ"ל:

ולא גלה יותר, אף כל התורה הזאת מרמזת במאמר זה:

סו

ויבן יי אלקים את הצלע אשר לקח וכו' ויבאה אל האדם: (בראשית ב)

חד אמר: מלמד שנתן בה בינה יתרה. וחד אמר: מלמד שקלעה לחיה והביאה אל האדם: (גדה מה):

א הנפש היא יקרה מאד, וצריך להיות זהיר בה ולשמרה מאד. על-כן צריכין לזהר מאד כשבא איזה כבוד חדש לאדם, כי הכבוד הוא אם כל חי, והוא שרש כל הנפשות, וכשהנפש מסתלקת, היא מסתלקת אל הכבוד, שהוא שרשה, בבחינת (ישעיה נח): כבוד ה' יאספך; שהסתלקות ואסיפת הנפשות הם לתוך הכבוד, כי שם שרשם כנ"ל:

ועל-כן כשבא כבוד חדש לאדם, צריך לזהר ולהשמר, כי אולי בא הכבוד, חס ושלום, בשביל הסתלקות, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד, שהיא שרשה כנ"ל. אך מדה טובה מרבה, ועל-כן על-פירוב בא הכבוד לטובה, דהינו, כשבא נפש חדשה אל האדם, אזי היא באה מלבשת בהכבוד, שהיא אם כל חי כנ"ל. ועל-כן כשבא כבוד חדש לאדם, על-פירוב הוא לטובה, דהינו שבא נפש חדשה לאדם עלידייה הכבוד. והכלל, שהכבוד הוא שרש הנפשות. ועל-כן לפעמים בא כבוד חדש לאדם בשביל הסתלקות איזה נפש, חס ושלום, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד כנ"ל. אבל על-פירוב בא הכבוד לטובה, דהינו שבא נפש חדשה להאדם עלידייה הכבוד, שהוא שרש כל הנפשות כנ"ל. על-כן צריכין לזהר מאד לקבל הכבוד בקדשה גדולה, לשמו ותפרך לבד, כי הכבוד הוא שרש כל הנפשות כנ"ל:

ב וצריך לראות, שיהיה פנים אל הכבוד, כי עלידי תאות אכילה, אזי נפגם הכבוד ואין לו פנים. פי שלחנו של אדם היא בחינת פתר מלכות (יובא עב: ערש"י), והוא בחינת כבוד,

(א) פרש"י ינון לשון מלכות.

קלועין, כדי שעלידי קלועותן והתחברותם יינקו ביותר ויקבלו, ויוכלו לינק כל המותרות הרבה שבמח, ועלכן אין נקצצין קדם ומנם, כי יוכלו להזיק להמח, עלידי שישאר בתוכו המותרות, עלידי שלא יהיה השערות קלועין לינק אותן. וזה בחינת: מלמד שנתן בה בינה יתרה. בינה יתרה, הינו בחינת מותרות המחין, שמשם יונקין השערות, שמשם יניקת האויבים כנ"ל. וזהו: וחד אמר: מלמד שקלעה לחיה וכו'. הינו הקד ולא פליגי, כי עלידי מותרות שבמח, שזה בחינת בינה יתרה כנ"ל, מזה פא שערות קלועין, בחינת שקלעה לחיה כנ"ל. [כי הכבוד הוא בחינת חיה, שהיא הצלע הנ"ל, שהיא בחינת (בראשית ג): אם כל חי כנ"ל]. וזה בחינת (שמואל א כה): ואת נפש איבך יקלעה בתוך פה הקלע; בחינת שערות קלועין הנ"ל, הינו בחינת התחברות השונאים, שעלידיה הוא מפלתם כנ"ל:

ו ואזי, כשפא הכבוד חדש אל האדם ומלבש בתוכו נפש דקדשה כנ"ל, צריך לראות להוליד את הנפש בנקל, בלי קשוי הולדה, כי הכבוד היא אם כל חי כנ"ל, והנפש מלבשת בה כעבר במעי אמו. ולפעמים כשיש, חס ושלום, בחינת קשוי לילד, יכולין להסתלק שניהם, חס ושלום, האם והולד, דהינו הכבוד והנפש. או לפעמים נסתלק אחד מהם, חס ושלום, כפי ענין הקשוי לילד. וצריך לראות להוליד בנקל, בלא קשוי:

ואחר-כך, כשנולד הנפש, צריך לגדל את הנפש. ושתי בחינות אלו, דהינו ההולדה והגדול, נעשין עלידי יראה ואהבה, שהם בחינת שתי ידים - יד הגדולה ויד החזקה - כי ההולדה נעשית עלידי היראה, בבחינת (תהלים מח): רעה אחרתם שם, חיל ביולדה; ואחר שנולד, אזי מגדלין אותה עלידי האהבה, בבחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, הינו בהבראם, שהוא לאחר הבריאה וההולדה, אזי מגדלין אותה עלידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת יד ימין. וזהו: **בהבראם - באברהם**, כמוכא (ב"ר פ"ב), הינו כנ"ל:

וזה בחינת (דברי הימים א כט): ואתה מושל בכל, הינו בחינת הממשלה והמלכות, בחינת מלך הכבוד הנ"ל, ששם מלבש הנפש. ובדרך פח ונגברה, ובדרך לגדל ולחזק לכל, הינו בחינת שתי הידים כנ"ל. ובדרך פח ונגברה - זה בחינת יד החזקה; ובדרך לגדל ולחזק - זה בחינת יד הגדולה, שעלידי בחינת שתי הידים אלו מולדין ומגדלין הנפש המלבשת בהכבוד כנ"ל. וזה בחינת הצדקה שנותנין אצל ואתה מושל בכל (כמו שמוכא בפנות), כי עלידי הצדקה מוציאין ומעלין את הכבוד והממשלה כנ"ל. וזה בחינת (איוב כט): כבודי חדש עמדי וקשתי בידי תחליף. הינו, כשמגיע כבוד חדש אל האדם, אזי צריך להחליף ולהעביר הקשוי עלידי בחינת ידים הנ"ל. וזהו: וקשתי בידי תחליף, שעלידי הידים חולפת ועוברת הקשוי לילד כנ"ל. וזה בחינת חלופ שם אק"ק, שהוא שם בוכ"ו, שהוא בנימטריא יד, שעלידו ההולדה, בידוע. ועין בפנות של ואתה מושל בכל:

ה וצריך להעלות את הכבוד והמלכות מהם, וזה נעשה עלידי צדקה, בבחינת (מש"ל י): צדקה תציל ממות (ב), דהינו, שעלידי צדקה מעלין ומצילין אותה מבחינת רגליה יורדות מות, ועושין מצדק צדקה, כי צדקה היא בחינת חמשה חסדים, כי הצדקה היא בחינת חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה כט): אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר: זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, ועלידי בחינת החמשה חסדים, עלידיה מוספין ה, ונעשית מצדק צדקה. וכנגד זה נזכר בתורה חמש פעמים צדקה, כנגד החמשה חסדים, שהוא בחינת צדקה כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה כא): מי העיר ממזרח צדק וקראהו לרגלו. מי העיר ממזרח - זה בחינת צדקה, בבחינת (שם מג): ממזרח אביא זרעך, בחינת (הושע י): זרעו לכם לצדקה וכו'. עלידיה: צדק וקראהו לרגלו - הינו, שעלידי הצדקה, אזי הצדק קורא את הרגליו, שמעלין את הרגליו מבחינת: רגליה יורדות וכו' כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה נח): והלך לפניך צדקך; דהינו, שהצדק יוכל לילך, הינו בחינת שמעלין הרגליו, שהם כלי ההליכה. וזה: והלך לפניך. לפניך דיקא, כי מעלין את הכבוד והמלכות אל אור הפנים כנ"ל:

ו ואזי, כשמעלין את הכבוד והמלכות, אזי יוצא הכבוד מן הסמטרא-אחרא, מבין העזיפנים הנ"ל, וחוזר הכבוד אל המביני מדע, הפך גפילת הכבוד אל העזיפנים, שהם נקראים: המה רעים לא ידעו הבין, ועכשו חוזר אל המביני מדע:

ואזי, כשחוזר הכבוד אל המביני מדע, בתחלת ממשלתם נעשה מחלקת, כי עקר יניקת האויבים הוא מן המביני מדע, דהינו מן המח, בבחינת (דברים לב): מראש פרעות אויב; הינו שמן המח שבראש, משם נתגלין כל האויבים והשונאים, כי יש בהמח מותרות, שמן אלו המותרות שבמח יוצאין השערות, ומהם יונקים האויבים, והם יונקים עד שפלה כל המותרות שבמח, ואזי אין להם יניקה ונפלים. וזה בחינת קריחת ראש וקנים, כי בסבי מחא שקיט ושכיך (כ"ש בא"ר דף קכח), הינו שדעת הונקנים צח וצלול, ואזי להם מותרות במח, ועלכן נפלים השערות, כי אין להם יניקה כנ"ל:

ועל-כן, עלידי הפרוד שבין השונאים, עלידיה יש להם אריכת זמן וקיום ביותר, כי הם יונקים עד שיכלה כל המותרות שבמח, ואזי, כשיכלה המותרות ויהיה הדעת צח וצלול, אזי יפלו, כי לא יהיה להם עוד יניקה, ועלידי הפרוד שיש ביניהם אין להם פח לינק הרבה, ויונקים מעט מעט, ועל-כן עלידיה מאריכין זמן יותר, עד שיגמרו לינק כל המותרות. אבל כשמתחברין השונאים יחד, אזי יונקים הרבה, ואזי יונקים במהרה כל המותרות ונפלים כנ"ל:

וזה בחינת שערות קלועין, שנמצאין בבני-אדם, שקורין קאלטינים, שהעולם חוששין לקצצם, רק שיפלו מאליהם. הינו, כשיש הרבה מותרות במח, אזי מטבע מטבע האדם, שיוצאו שערות

לקוטי

ויבן יי אלקים את הצלע סו

מוהר"ן

ח ולפעמים יש עיפות אל הנפש, על-ידי שנתרחקה מאמה, דהינו הכבוד פנ"ל, וצריך להחיותה ולהבריאה על-ידי מים קרים, בבחינת (משלי כה): מים קרים על גפש עיפה; הינו בשמתפללין בלא לב, על-ידי-זה נרחק הנפש מן הכבוד, בבחינת (ישעיה כט): בשפתיו פדוני ולבו רחק וכו'. כי פונת הלב זה בחינת הנפש, כמו שכתוב (תהלים כה): אלקי ה' גפשי אשא, ופרוש רש"י: לבי אכזב. אבל בשתלב רחוק מדבורי התפלה, אזי הוא בחינת התרחקות הנפש, שהוא בחינת הלב, מן הכבוד, בבחינת: בשפתיו פדוני ולבו רחק; ואזי יש עיפות אל הנפש, וצריך להבריאה על-ידי מים קרים פנ"ל:

תלמודו הנ"ל, זה נעשה על-ידי מה שמתפללין בלא לב, וכמו שכתוב (שם בישעיה כט): בשפתיו פדוני ולבו רחק ממני, לכן הינו יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו הסתתרו. ועל-כן, על-ידי שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, שעל-ידי-זה חוזר ונתגלה חכמתו פנ"ל, על-ידי בחינת הרעמים פנ"ל, נמצא שבוה בעצמו מתקן הפגם שגרם על-ידי שהתפלל בלי פונת הלב, דהינו שגרם הסתלקות החכמה מן הזקנים פנ"ל, כי עכשו, על-ידי הכבוד שנותן להם, חוזר ונתגלה חכמתם פנ"ל. ועל-כן אזי, על-ידי-זה בעצמו, יוצאין מים קרים ומחיה את נפשו, שהיתה עיפה על-ידי פגם התפלה פנ"ל:

ומים קרים מקבלין על-ידי בחינת רעמים, ורעמים נעשין על-ידי מה שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ח): הזהרו בזקן ששכח תלמודו, שצריך לזהר ולכבדו, ועל-ידי-זה נעשין רעמים, ומשם באים מים קרים להחיות הנפש פנ"ל:

וזה בחינת (איוב ה): ירעם אל בקולו נפלאות; הינו שקול הרעמים מתקנין את בחינת הנפלאות, שהוא בחינת הסתלקות החכמה מן הזקנים, כמו שכתוב: הינו יוסף להפליא הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וכו'. ועל-ידי הרעמים נתתקנין, וחוזר ונתגלה חכמתם פנ"ל:

כי הרעמים נעשין על-ידי שיוצאין אדים וקיטורים המים ובאים בתוך הענן ונתלהבים שם, ועל-ידי-זה נקרע הענן, ומזה נשמע קול הרעם. ופעולות הרעמים, שעל-ידי-זה נתחלקין המים של כל מקום ומקום כפי הצורך להשקותו, במדה ובמשקל, כפי הראוי לפי המקום, בבחינת (תהלים קד): מקול רעמד יחפזון, יעלו הרים ירדו בקעות, אל מקום זה יסדת להם. כמו-כן בשנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, והשכחה הוא בחינת ענין דמכסין על עיניו, וכשנותנין לו כבוד, והכבוד הוא בחינת אש, בבחינת (שמות כה): וכבוד ה' כאש אוכלת; והוא בא בתוך הענן, בבחינת (שם טו): וכבוד ה' נראה פענו; הינו בתוך בחינת הענין דמכסין על עיניו, ואזי נקרע הענן, ומזה נעשין בחינת רעמים, בבחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים, שעל-ידי הכבוד נעשין רעמים פנ"ל. ואזי יוצאין מים רבים, דהינו שנתגלה דעת הזקן, על-ידי שנקרע הענן המכסה על העינין פנ"ל, בבחינת (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה וכו' פמים לים מכסים; וזהו בחינת מים רבים הנ"ל, והם בחינת מים קרים, שעל-ידין מחיין ומבריאים את הנפש פנ"ל:

ואזי, בשמחיין הנפש על-ידי מים קרים הנ"ל, מחיין גם את העצמות. כי פגם הנפש הוא פגם העצמות, כמו שכתוב (תהלים י): כי נבהלו עצמי ונפשי נבהלה מאד. כי על-ידי שאין מתפללין בכונת הלב, שעל-ידי-זה הוא עיפות הנפש, על-ידי-זה הוא פגם העצמות. כי צריך להתפלל להרגיש דבורי התפלה בכל עצמותיו, בבחינת (שם לה): כל עצמותי תאמרנה; ועל-ידי המים קרים, שעל-ידי-זה מחיה הנפש, על-ידי-זה מחיה העצמות, בבחינת (איוב כא): ומח עצמותיו ישקה. וזה בחינת (משלי כה): מים קרים על גפש עיפה, ושמועה טובה מארץ מרחק. שמועה טובה זה בחינת קול הרעמים, שמשמיעין עצמן בטוב, שהם מתקנין התרחקות הנפש מן הכבוד, וזה בחינת: שמועה טובה מארץ מרחק, שזהו בחינת מים קרים על גפש עיפה, שהם באים מן הרעמים, שהם בחינת שמועה טובה פנ"ל. וזה בחינת (שם טו): שמועה טובה תרשן עצם; שעל-ידי בחינת שמועה טובה, שהיא בחינת רעמים, שמשם בחינת מים קרים, שהם מחיין ומבריאים הנפש פנ"ל, על-ידי-זה נתתקנין ונתדשנין העצמות, בבחינת: ומח עצמותיו ישקה פנ"ל. וזה: תרשן עצם, פנ"ל, כי תקון הנפש הוא תקון העצמות פנ"ל:

(מן תבת "ואזי בשמחיין הנפש" עד פאן לא נכתב בראוי)

ועל-ידי אלו הרעמים נתחלקין מימי הדעת לכל אחד ואחד בראוי לו, לפי מה שצריך לקבל מים קרים להחיות את גפשו. וזה החלוק שבין הלומד מן הספר לשומע מפי צדיקי אמת, כי בשלומד מן הספר, אינו יודע השעור שצריך ללמוד להחיות גפשו, אבל בששומע מפי הצדיק, אזי משפיע לו בחינת מים קרים לפי הראוי לו, לפי מדרגתו, על-ידי בחינת הרעמים פנ"ל:

וזה בחינת: (במדבר כה) וביום הפפורים - בחינת הלדת הנפש בלי קשוי לילד, בחינת (ירמיה ד): צרה כמבכירה, שהוא בחינת קשוי לילד, וגם הוא בחינת גדול הנפש, בחינת (זכריה יב): כהמיר על הכור, שהוא צער הגדול. מקרא קדש - זה בחינת שהכבוד, שהוא בחינת קדש, כמו שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי, קורא את הרגליו, בבחינת: צדק יקראהו לרגלו פנ"ל. (והשאר לא באר):

ואלו המים קרים מחיין ומתקנין את הנפש, שהיתה עיפה על-ידי שנתרחקה מן הכבוד, על-ידי שהתפלל בלא פונת הלב פנ"ל, כי הסתלקות החכמה מן הזקנים, הינו מבחינת זקן ששכח

סח

כל הנפשות תאבים ומתאווים לממון, ולא לממון בלבד מתאווים ואוהבים אותו, אלא אפלו להאדם שיש לו הממון, דרך בני-אדם למשך אליו ולהאב אותו מחמת שיש לו ממון, כמו שאנו רואין בחי'ש, וכמו שכתוב (משלי יד): ואוהבי עשיר רבים. וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהוה משם, כי בודאי התחלת המקום שמושתלשל משם הממון, הוא בודאי בחינת קדשה ושפע קדש, ואחר-כך נתגשם למטה, בדרך ההשתלשלות, ונתהוה ממון, ועל-כן הנפש תאבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם. אך צריך לבלי להתאוות להממון, כמבאר כבר כמה פעמים גדל גנות תאות ממון, רק להתאוות ולהאב המקום שהממון בא ומשתלשל משם כנ"ל. ובבחינה זו רבי מכבד עשירים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין פו), מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל:

ודע, שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון, אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון, והיא מדה רעה מגנה, שקשה מאד להנצל ממנה. ואפלו אם ירצה אחד להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאות הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עם כל זה המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועל-ידיה מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו:

והמדה רעה הזאת היא מדת הפעם, שעל-ידיה מפסיד ומאבד הממון הראוי לו, כי בבחינת שרש ההשתלשלות, שמושתלשל הממון ממקום שמושתלשל משם, הוא בחינה אחת עם הפעם ממש, ועל-כן הפעל-דבר, בשרואה שמושתלשל ויורד שפע לאדם שיהיה לו ממון, אזי יורד ומזמין לו פעם, ועושה לו מבחינת ההשפעה והשתלשלות שיורד אליו שיהיה לו ממון, עושה לו ממנו פעם, כי הפעם הוא ממש בחינה אחת וענין אחד עם הממון במקום שרש ההשתלשלות, ואין ביניהם שום הפרש, כי שניהם יורדים מגבורות, ונמשכין ממקום אחד ממש, בבחינת (איוב לו): מצפון זהב יאתה; וכתוב (דמיה א): מצפון תפתח הרעה, הינו בחינת פעם, כמו שכתוב (קהלת יא): והסר פעם מלבך והעבר רעה מבשרך:

כי הממון והעשירות היא בחינת חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה גשגבה וכו'. והפעם הוא קלקול החומה, כמו שכתוב (שם כה): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרוחו. והפעל-דבר, בשרואה שיורד לאדם השתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, אזי הוא עושה לו מזה ההשתלשלות פעם, שמזמין לו דבר לכעס, ונתקלקל בחינת החומה על-ידי הפעם כנ"ל, כי הפעם והממון הם בחינה אחת בשרש ההשתלשלות כנ"ל, ועל-כן בקל מהפך לו ההשתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה, לכעס, שהוא הפך החומה, ועושה לו מחומה חמה, שמהפך הממון לכעס כנ"ל. כי תחלת שרש השתלשלות הממון הוא מקום שהנפש באה משם, בבחינת (דברים כד): ואליו הוא נושא את נפשו, הנאמר על ממון של שכיר יום, וכמו שכתוב (איכה ח): בנפשו נביא לחמנו, ועל-כן הנפש מתאוה ותאב לו כנ"ל. ועל-ידי פעם מאבד נפשו, בבחינת (איוב יח): מורף נפשו באפו, כמובא בזהר (תצוה דף קפב):

ודע, שאפלו אם כבר הגיע לו השפע, ונתהוה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, על כל זה לפעמים הפעל-דבר מגרה אותו בכעס גדול כל-כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר, אף שהיה ראוי שלא יוכל אז להפסיד לו הממון על-ידי הפעם, מאחר שכבר נתהוה מהשתלשלות השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא, הממון שיש לו, שהוא בחינת חומה, ראוי שיגן עליו שלא יוכל להפסיד לו ולהזמין לו פעם, שהוא הפך בחינת חומה, על כל זה יש פה ביד הפעל-דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כל-כך, שיפסיד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר. כי כשהממון יורד לאדם, הוא בבחינת (תהלים קיא): מורף נתן ליראיו, והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה מורף נפשו באפו כנ"ל. השם ישמרנו ויציילנו ממדה המגנה הזאת, אמן בן יהי רצון:

סט

דע, שהגזול את חברו ממון, בזה הוא גזול ממנו בנים, הינו שהגזולן נוטל מהגזול בנים. כי עקר הממון של האדם בא לו על-ידי פת-זוגו (א), כי על-ידי אור נפשה, מזה בא לו הממון. הינו על-ידי שמתנוצץ ומתפשט אורות מאור נפשה, אלו האורות הם בחינת הממון, כי הממון הוא ממקום הנפש, כמבאר במקום אחר (ב), ונפש היא בחינת נקבה, פידוע בכתבי האר"י, כי היא הבחינה האחרונה מן נפש-רוח-גשמה:

וכן כלל נפש-רוח-גשמה שגלה הוא בחינת נפש נגדו, כי כלל המדרגה התחתונה היא בחינת נפש, בחינת נקבה, נגד מדרגה שלמעלה הימנה. על-כן, על-ידי בחינת הנקבה פת-זוגו, שהיא בחינת הנפש אצלו, על-ידיה בא לו הממון, כי עקר הממון תלוי בה, כמבאר במקום אחר. כי היא בחינת רגליו, כמו שכתוב בזהר (וירא קכב): רגלי חסידיו ישמור - דא אתתא, וכתוב (דברים יא): ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממנו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קט); כי עקר הממון בא מבחינת נפש, בחינת נקבה, בחינת רגליו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב): השרוי בלא אשה, שרוי בלא חומה, הינו בלא ממון, כי חומה היא בחינת הממון, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה גשגבה וכו'. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נט): אוקירו לגשיכו פי היכי דתתעתרו (ג). וכל אדם ואדם, כאשר הוא בא לעולם, הוא בא עם פת-זוגו המיוחדת לו ועם סכום ממון הקצוב לו, שיהיה לו בזה העולם, וכמה פרות, הינו בנים, שיהיו לו בזה העולם. והם בחינת אילן וענפים ופרות. הינו, שאור נפשה הוא בחינת עקר האילן, שממנו יוצאים ומתפשטים ענפים, הינו התנוצצות והתפשטות אורה, הינו בחינת הממון כנ"ל, הוא בחינת ענפים של האילן, ועל הענפים אלו גדלים הפרות, הינו הבנים. נמצא, כשאחד גזול מחברו ממון, הוא גזול ונוטל ממנו ענפים של האילן שלו, הינו התנוצצות אור נפשה, שמשם הממון כנ"ל. על-ידי זה הוא גזול ונוטל ממנו נפש בניו ובנותיו, שהם תלויים וגדלים ויונקים מאור הענף הזה, כי הם הם הפרות הגדלים על הענפים אלו, וכשנוטל הענף נוטל הפרות:

(א) עיין זוהר תרועה דף נב. (ב) לעיל בס"י נפ, סח, ובלק"ת סימן מו. (ג) עיין תיקונא שבעין קכו.

באלו המאה אדומים לבד שנמל ממנו, לפל ממנו כל הבנים. וכן יש בענין זה כמה וכמה שנויים, לפי הגולה ולפי האילן והענפים והפרות, במהותם וכמותם. והכלל, כי היא צריכה תמיד להשלים אותה, וכל זמן שאין לה שלמות, אי אפשר לה להוליד. ועקר שלמותה - על ידי המזון, כי הוא בחינת התנוצצות אורה פנ"ל. וזה שכתוב (ישעיה א'): למדו היטב, דרשו משפט, אשרו חמוץ, שהפסוק מזהיר לעשות משפט ולחזק את הנגזל, להציל עשוק מיד עושקו, כדי להציל נפש בניו ובנותיו פנ"ל. וזה: למדו היטב וכו' - שמה שתעשו משפט ותצילו גזול מיד גזולו, על ידי זה תעשו טובה להבנים, שהם בחינת למודי ה', כמה שכתוב (שם נה): וכל בנודי למודי ה'. וזה: למדו היטב - שההטבה תהיה להבנים, שהם בחינת למודי ה'. וזה סוד פונת הגמרא (ב"ק קפ): הגזול את חברו שנה פרוטה, יוליכו אחריו אפלו למדי. והוא פליאה נשגבה מאד, למה תפסו מדי דוקא. אך דע, שהגמרא היא געלמת ונסתרת מאד, וזה פונתם האמת: הגזול וכו' יוליכו אחריו אפלו למדי, הינו למודי ה', הינו הבנים, שצריך להחזיר לו אפלו הבנים שגזל ממנו, על ידי שגזל את ממונו, וזה: למדי, בחינת למודי ה' הנ"ל:

ודע, שלפעמים אף שגזל ממנו מזון, עם כל זה לא יזיק לבניו ולא יחסר אור נפשה. כי ברוחניות הנפש מרגשת הכאב והצער הגדול שיש לה בשנה הגזול, שהוא כמו רוצח נפשות ממש, בא לחסר אורה ולגזל נפש בניה, ועל כן היא מצמצמת אורה וממשיכת ומכונצת עצמה, ומקבצת לעצמה חלקי נפשה, כדי שזה הגזול לא יוכל לינק ממנה ולחסר אורה, עד שלפעמים לא יוכל הגזול להתגבר עליה לקבל מאורה, ואף שגזל ונטל המזון ממנו, עם כל זה כבר התגברה הנפש וצמצמה ומשכה וקבצה אורה, ולא הניחה לקבל מאורה. וזה המזון שלקח הגזול, אינו מזון כלל, רק עפרא בעלמא, מאחר שאין בו אור כלל, והמזון הזה הוא בבחינת (איוב כח): עפרות זהב, בבחינת (ד"ה ב ט): אין כסף נחשב, מחמת שאין בהכסף והזהב שום אור, כי התגברה ולא הניחה לקבל מאורה. וכמו שיש דגמותו בעולם הזה, כי יש אילנות במדינת אוגנרין, שפשאדם בא לפלם, הם ממשיכין ומקמינים עצמן, ואינם מניחים לפל אותם:

וזה בחינת קדושין, כי בשאין שלמות בדבר, יש שם אחיות הסטרא אחרא והקלפות, והנפש בחינת נוקבא, היא בין הקלפות, כי היא מתפזרת ונדחת ביניהם תמיד, בבחינת (משל ה'): רגליה יורדות מות. ועל כן בשהיא רואה זה הכסף או שנה כסף, שהוא בחינת שלמות אורה פנ"ל, ביד זה האיש שבא לקדש אותה ולהשלימה, על ידי זה תאבה אליו ונכספת לו, שהוא ישלים אותה ויקבץ נדחיה מבין הקלפות, להוציא רגליה ממות. וזה בחינת קדושין בכסף, כי על ידי שנשלם אורה על ידי הכסף, ואין בה חסרון, על ידי זה היא מתקדשת מטמאתה, ויוצאה מבין הקלפות, ועל כן היא מקדשת ונקנית אליו על ידי הכסף הזה, כי הכסף הוא שלמות אור האשה פנ"ל.

וזה שכתוב (אסתר ה'): ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, כי זה תלוי בזה, וכמו שכתוב (איוב כא): עתקו גם גברו חיל, זרעם נכון לפניהם וצאצאיהם לעיניהם. עתקו גם גברו חיל - זה עשירות, על ידי זה זרעם נכון וכו'. וזה שאמרו רחל ולא (בראשה א'): כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו. לנו ולבנינו דוקא, כי עקר העשירות - על ידי האשה, ובה תלויים הבנים פנ"ל, כי האשה היא עקר בחינת האילן, והעשירות הם הענפים של האילן, והבנים הם הפרות הגדלים בענפים האלו פנ"ל. וזה סוד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק קט): הגזול את חברו, באלו גזול ממנו נפש בניו ובנותיו:

ודע, שאם זה הנגזל עדין לא היה לו בנים, יוכל לגזל ממנו שלא יהיה לו, על ידי שגזול ונטל הענף פנ"ל. ואפלו אם כבר יש להנגזל בנים, יוכל להזיק לו שימותו בניו, חס ושלום, כי אם עדין הבנים צריכים לאמן, הינו לענפים שלה, כמו שיש פרות שלא נגמרו כל צרכן וצריכים לינק עוד מהענף, ועל כן, בשנה נטל הענף הוא מזיק הפרות, הינו הבנים, הצריכים לינק עוד ולקבל מהענף, הינו מהתנוצצות אור אמן פנ"ל. והכל לפי הגולה, והכל לפי האילן והענפים והפרות. כי יש כמה וכמה שנויים בין האילנות עצמן ובין מהות ואיכות הענפים ובין רבוי הענפים, ובין הפרות, בכלן יש שנויים רבים. כי יש אילן, שיש לו ענפים רבים ופרות מועטים, וכן להפך, ענפים מועטים ופרות רבים. וכן בין מהות הענפים עצמן: יש אילן, שיש לו ענף אחד, אבל הוא יקר מאד, ויש שיש לו עשרה ענפים, וכלם אינם שוים רק עשרה זהובים. פן יש כמה עניים, שיש להם בנים רבים, ואין ידו משגת אלא זוז אחד, הינו שכל הענפים שלו הם פחותים, ואינם רק בערך זהב אחד, או שיש לו ענפים מועטים ופחותים. וכן להפך, יש עשיר גדול, מחמת שהענף שלו הוא יקר מאד, או שיש לו ענפים רבים ויקרים, ועם כל זה יכול להיות שלא יהיו לו רק בנים מועטים, פנ"ל במשל האילנות. והנה נתפס, למשל, אילן אחד עם שלשה ענפים, וכל ענף מיוחד לו, שראוי להוציא שני פרות. נמצא, שראוי שיהיה לו ששה בנים. וכן נאמר, למשל, שכל ענף הוא בבחינה וערך שיהיה לו מאה אדומים. נמצא, שראוי להיות לו שלש מאות אדומים משלשה ענפים הללו. נמצא, אף שגזל ממנו מאה אדומים, הוא גזול ונטל ממנו ענף אחד. נמצא, שנטל ממנו שני בנים:

אבל דע, שבה יש חלוק גדול, אם הפרות ראויים לצאת מהענפים בזה אחר זה, נמצא שאף שנה גזול ממנו ענף אחד ונטל ממנו שני בנים, אף על פי כן עדין ראויים לו להתקים יתר הבנים של הענפים הנשארים, כי לא הזיק בהנשארים, כי לא נטל מהם כלום. אבל אם היו ראויים לצאת בבת אחת, בבחינת (י) ששה בכרם אחד, על כן אף שנה לא גזל ממנו כרם מאה אדומים, שהם בחינת ענף אחד של שני פרות, עם כל זה קלקל אור כלם, מאחר שכלם היו ראויים לצאת בבת אחת, וזה נטל וחסר מהם אורם, ואין להם שלמות. על כן יוכל להזיק לו

(ד) שמות רבה פרשה א.

חברו הנגזל. כי מאחר שהתגבר וגזל ממונ חברו, שהוא אור נפש בתזווגו כנ"ל, על-כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם-כן אחר המזון שגזל זה הגזלן מפעלה, ועל-כן לפעמים הגזלן גזל גם אשת חברו, על-ידי המזון שגזל ממנו בידים או על-ידי חמדה:

כי דע, כי גם על-ידי חמדה ותאוה והשתוקקות שיש לו למזון חברו, גם על-ידי זה יוכל לגזלו, כי המחשבה יש לה תקף גדול, כמבאר במקום אחר (לקמן בס' קצנ) (ה). ועל-כן יוכל להיות, שיהיה להאדם מזון גזלה, אף שלא גזל בלום בידים. וזהו האסור הלאו החמור שבעשרת הדברות: לא תחמד, כי החמדה בעצמה היא אסור חמור מאד, רחמנא לצלן, כי יש פח בהחמדה לגזל ממנו מזונו ונפש בניו ובנותיו כנ"ל. ועל-כן יש אסור אפלו במחשבה לשלח יד בפקדון, כמו ששינוי בכבא-מציעא (דף מג:): החושב לשלח יד בפקדון, כי הפלגתא היא רק אם חיב על זה כמו השולח יד ממש, אבל אסור יש בודאי לכלי עלמא כנ"ל:

והנה, לפעמים הגזלן הוא בכחינת ממאס באשת געורים וחומר אשת חברו כנ"ל, ולפעמים רוצה בשניהם, שרוצה את מזונו וחפץ גם בשל חברו. וזה בחינת מכנים צרה בתוך ביתו, והנביא הזהיר על זה, כמו שפתיב (מלאכי ב): ובאשת געוריק אל תבגד, כי שגא שלח. הפונה: אם אין די לך בחלקך, ואתה שונא את ממונה, שאינו מספיק לך, על-כן שלח. הינו, שתעשה תקנה לזה, שתתן צדקה, שהיא בחינת שלח, כמו שפתיב (קהלת יא): שלח לחמד על פני המים; כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גיטין ט): אם רואה אדם שמוזנותיו מצמצמין, יעשה מהם צדקה. כי מה שמוזנותיו מצמצמין, הוא מחמת התגברות הקלפות על הנפש, בחינת נוקבא, בכחינת: רגליה יורדות מות. ועל-ידי שמתגברים הקלפות עליה, הם יונקים ממנה ומחפסים אותה, ועל-ידי זה אין לו מזון. אבל על-ידי צדקה הוא מוציאה מבין הקלפות, כי צדקה תציל ממות (משלי ט), הינו ממה שהיה מקדם "רגליה יורדות מות". ועל-כן על-ידי צדקה יוכל לתקן מזונו, בחינת אשת געוריו, ולא לבגד בה, וזה: כי שגא שלח:

ודע, שעל-ידי צדקה יוכל לתקן מזון גזלה שיש לו, הינו שגזלו על-ידי חמדה, כי גזלה ממש אין לה תקון עד ששייב את הגזלה, וכן אם גזל את הרבים, צריך לעשות בהמזון שגזל צרכי רבים, אבל אם יש לו מזון גזלה על-ידי חמדה כנ"ל, זה יכול לתקן על-ידי צדקה, שעל-ידי צדקה יתקנים פה. הינו, שיתקנים אצלו מזונו, אף שהיא של גזלה על-ידי החמדה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין עא) על פסוק (מלאכי ג): וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם פוהב וככסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה - צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא על משפחה שנטמעה נטמעה. הינו, שעל-ידי צדקה נתתקן הגזלה, שהוא בחינת משפחה שנטמעה, כי הוא בחינת גזול נפש בניו ובנותיו ונטול אשת חברו כנ"ל. על-כן הוא בחינת משפחה של תערוכות, ועל-ידי צדקה נתתקן שיתקנים פה, כמו שאמרו: משפחה שנטמעה - נטמעה. וזה: וישב מצרף ומטהר כסף וזקק אתם פוהב וככסף. הינו, שייצרף וזקק הכסף והזהב, שהוא של גזלה כנ"ל, שהוא בחינת משפחה שנטמעה, כנ"ל:

וזה לשון קדושין - שמתקדשת ומזמנת עצמה לצאת מן הטמאה, ולקבל קדשה על-ידו. ובכל המשא-ומתן שהוא נושא ונותן ומרויח, הוא משלים אורה בזה ומקבץ נדחיה, כי הוא צריך להשלים אורה תמיד, כי הוא בחינת הנקת האילן והענפים והפרות, שעל-ידי שהוא מיניקם ומשלימם, על-ידי זה האילן מגדל ענפים, הינו שמתנוצץ אורה, והענפים עושים פרות כנ"ל. וזה שנותן לה פתה תקף אחר הקדושין, ומבטיח לה בפתה: ואנא אפלה ואוקיר ואוזין ואפרנס יתך - שמבטיח לה להשלים אורה תמיד על-ידי המזון, כנ"ל:

וזה בחינת ירשה, ששקד לבנים. כי בשהפרות יוצאין, לפעמים עדין צריכין לענפיהם לינק מהם כנ"ל. ועל-כן בשנפטור, ואינם יכולים לינק עוד, כי נפסק הנקת האילן, על-כן הם מקבלים יורשים המזון השקד להם להשלים אורם, והיא מקבלת השאר מה שראוי לה לאורה, וזה בחינת הפתה שנוטלת:

ולפעמים אין צריכין הבנים לקבל עוד אור מהענפים, ואף-על-פי-כן נוטלים ירשה. זהו מבחינה אחרת, כי בשהבנים יוצאים לעולם, יוצא תקף עמהם בתזווגם וממונם ובניהם, הינו האילן והענפים והפרות, והאב מקבץ אורם. ועל-כן אפשר שיהיה גם-כן לאב מזון בשביל בניו, על-ידי שמקבץ חלקי אור שלהם. ועל-כן לפעמים הם נוטלים ירשה, אף שאינם צריכים לאמן, לקבל אור מענפיה, אבל הם נוטלים ממזון שלהם, שקבץ אביהם על-ידי מחלקי אור שלהם, ובאמת לא היה ראוי לחלק הירשה בשוה, כי בודאי אינו שוה חלקי אורם, אבל אי אפשר למכור משפט זה לבית-דין שלמטה, כי אין יודע חלוקים אלו כי אם היודע תעלומות, והוא באמת מסדר אחר-כך פראוי ונוטל מזה ונותן לזה:

ודע, שעל-ידי זה שגזל את חברו, הוא בא לתרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על-ידי המזון שנטול ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. וכן היא מהרהרת אחריו, על-ידי שפושד אותה אליו, על-ידי שפושד לעצמו אור נפשה. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין פא): היורד לאמנות חברו, באלו בא על אשת-איש, שגאמר: ואת אשת רעהו לא ממא וכו'; כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו על-ידי הגזלה כנ"ל. ולפעמים יאבד הגזלן בתזווג שלו על-ידי הגזלה, כי מאחר שנתן עינו במזון חברו, הינו באור בתזווגו, אס-כן הוא ממאם בשלו ופונה את עצמו משלו, ואינו רוצה בחלקו, במזון שלו, באור בתזווג שלו, על-כן היא גם היא פונה את עצמה ממנו ומתרחקת ממנו, כמו שהוא התרחק את עצמו ופנה ממנה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פרק ט): משל לאשה, שהיא ממתנת לאיש. כל זמן שהיה בדעתו להנשא לה, היתה יושבת וממתנת לו. ביון שהפליג את דעתו ממנה, אף היא הלכה ונשאת לאחר. על-כן אם אין להגזלן אשה, יוכל לאבד בתזווג שלו:

וגם יוכל הגזלן לפעמים לגזל מחברו אפלו הבתזווג של הגזול, והכל לפי תקף וחזק תאותו וחשקו והתגברותו על מזון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בתזווג של

(ה) ובשחת הר"ן סימן ה, וסימן סב.

והמדע לקרבם להשם ותברך, בבחינת (משלי יד): שחו רעים לפני טובים, ורשעים על שערי צדיק; שפדי לשחות ולהכניע הרעים לפני הטובים, צריך להביא הרשעים על שערי צדיק כנ"ל. והו אצל הצדיק בחינת מותרי מחין, בחינת שערות. נמצא, שהשערות של החכם הם בחינת שער בימין, אבל אצל הרשע הכסיל הם שערות ממש, בשמאל. וזה בחינת: לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו:

ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בקדושין ט): הגושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו בופתו וכו'. כי בשנושא אשה געוריו, ובחר במה שאינו שלו, שאינה הגונה לו, ועל-דירה הוא בחינת מותרות, בחינת שערות כנ"ל. על-כן אליהו ממנה על זה לעגשו, כי הוא בעל שער (מלכים ב א), שממנה על זה, על בחינת שערות, לעשות בהם דין. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): אליהו בופתו, והקדוש-ברוך-הוא רוצעו. זה בחינת מחין ובחינת מותרי מחין. בופתו - בחינת מחין, בחינת תפלין, בחינת (שיר-השירים ו): מלך אסור ברהמים, ברהימי מחין, שהם בחינת תפלין, כמובא (ט); רוצעו - זה בחינת מותרי מחין, בחינת רצועות, שהן בחינת מותרי מחין:

ואת התורה של חמר אסור גולה והתורה שבסימן סח הקודם, מענין פגם הכנס, שבפסיד העשירות - שני התורות אלו יש להם חבור ושיכות זה לזה, כמובן למשכיל, והם מחברים יחד בתוך התורה של היכל הקדש, שבסימן נט, כי שם הובאו שני ענינים אלו בקצור בתוך המשך התורה ההיא, עין שם היטב:

ע

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקני ישראל: (ויקרא ט)

כי כל הדברים הם על הארץ, כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ, וכל הדברים והבריות הולכים ומנחים על הארץ, ואי אפשר שיפסקו ויתרחקו מהארץ, אם לא על-ידי כח המכריח, הינו על-ידי שיש מי שמכריח הדבר, ונוטלו ממקומו מהארץ ומרחיקו ממנה, וכפי כח המכריח, כן נתרחק הדבר מהארץ, ואחר-כך, בשנפסק כח המכריח, חוזר הדבר להארץ. כגון: אם זורק אדם דבר למעלה, אזי על-ידי כחו מכריח הדבר ומפסיקו מהארץ, וכפי כחו, כן מכריח הדבר וחוזר למעלה יותר. ואחר-כך, בשנפסק כחו, שהוא כח המכריח, חוזר הדבר ונופל להארץ. כי הארץ יש לה כח המושך, וממשכת כל הדברים לעצמה, כי אם לאו, לא היו יכולים להתקים עליה, כי הנה ראוי לפל ממנה, מחמת שהיא כדורית, וכל בני העולם עומדים סביבה, כידוע, אך שיש לה כח המושך. ועל-כן, בשנפסק כח המכריח, וחוזר הדבר ונופל למטה להארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר, זה מחמת שמתקרב להפח המושך של הארץ, על-כן נופל במהירות יותר למטה.

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הגושא אשה לשם ממון הוין לה בנים שאינם מהגנים (קדושין ט); כי בשנושא לה לשם ממון ופונה עצמו להממון, הוא שוטה וכסיל, כי לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו (קהלת י). הינו, שהחכם בשנושא אשה הוא פונה לימינו, הינו להתורה, שהוא בחינת ימין, כמו שכתוב (דברים טז): מימינו אש דת למו. הינו, שנושא אשה בשביל התורה, כדי שילמד תורה בטוהרה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הלומד תורה בטוהרה נושא אשה וכו'. אבל לב כסיל לשמאלו, שנושא אשה בשביל ממון, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי א): בשמאלו עשר וכבוד. ונמצא, בשנושא לשם ממון הוא כסיל, ופוגם ואובד דעתו, ועל-כן הוין לה בנים שאינם מהגנים, מאחר שפגם הדעת, שמושם באים הגנים:

ודע, שעל-ידי שפונה עצמו להממון, מזה געשים שונאים. כי עקר התגברות השנאה הוא בא מבלבול ועכירת המוח, כי אהבה תלויה בדעת ושכל, וכמו שכתוב (איוב טז): הקשיח בניה ללא לה, כי השוה אלוק חכמה. הינו, שאין לה אהבה על בניה, זה בא מחמת שאין לה חכמה, ועל-כן בשיש לו עכירת המוח, מזה יונקים ומתגברים השונאים. וכפי הבלבול והעכירות של המוח על-ידי תאות ממון, כן התגברות השונאים. ולפעמים געשים מזה שונאי חנם, כי לפי תאותו ופניתו לממון, כן געשה כסיל, וכן נתעבר מחו, וכן מתגברים השונאים. וכל זמן שהעכירות בתוך המוח, אזי השונאים המתגברים משם, הינו מהעכירות המוח, הם גם-כן שונאים בדעת ובמוח, שיש להם טעם על שנאתם, אף שהדעת הזוה הוא בחינת עכירות המוח, כי עקר השנאה הוא רק מעכירת המוח, עם כל זה יש להם על-פלפנים טעם על שנאתם, מאחר שהעכירות עדין בתוך המוח:

אבל דע, שלפעמים חושק פלפך לממון, ונעשה פלפך כסיל, עד שאין המוח יכול לסבל כלל העכירות, עד שייצא בבחינת שערות, כי שערות הם מותרי מחין, כידוע. ואז גם השונאים הבאים משם, הינו מהעכירות הזאת, מבחינת מותרי מחין, מבחינת שערות, הם שונאי חנם, כי אין להם שום טעם על שנאתם, מאחר שאינם באים אפלו מהעכירות שבתוך המוח, רק ממותרי מחין, מבחינת שערות. על-כן אין להם שום טעם ודעת, אפלו של עכירת מוח, על שנאתם, והם רק שונאי חנם. וזה בחינת (תהלים טז): רבו משערות ראשי שונאי חנם, כי שונאי חנם באים מבחינת שערות, מותרי מחין כנ"ל:

אבל החכם, אף שיש לו גם-כן מותרי מחין, בחינת שערות, דע, שהחכם בחינת מותרי מחין ושערות שלו הם בחינת שער, בימין על השיון, שמותרי מחין שלו הם בחינת שערים, שפוחת בהם שערי החכמה והמדע לעבודת השם ותברך, כי מחמת שמחו בעצמו, אי אפשר להעולם לסבלו לקבל מאורו, הוא צריך להתלבש ולהתכפות עצמו ולהשפיל עצמו לדברים קטנים ונמוכים, כדי שיוכלו העולם לקבל ממנו, כדי שיפתח להם שערי החכמה

(1) עין מ"ד במדבר פרשה כב. (2) בחקני וזר תיקון ו, ובתיקון ו שבסוף התיקונים.

וזה שכתוב (דברים ט): לא מרבכם חשק ה' בכם כי אתם המעט, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (חולין פט והובא בפרש"י שם): לא וכו', רק מחמת שאתם ממעיטין עצמכם וכו' חשק ה' בכם, כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן, על ידי זה הם בבחינת עפר, שיש לו כח המושך, בחינת משכן, שמושך האלקות בנ"ל, ועל כן חשק ה' בכם. וזה בחינת (ישעיה ט): אשפן את דפא, כי על ידי שפלות, שמושים עצמו כעפר, על ידי זה יש לו כח המושך להמשיך השם והברך אצלו, שזהו בחינת המושך בנ"ל:

וזה בחינת הכבוד הנאמר אצל המשכן, כמו שכתוב: ונקדש בכבודי (שמות כט), וכמו שכתוב: וכבוד ה' מלא את המשכן (שם ט), כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם, מקטן ועד גדול, בלם הם מקבלים רק מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, בחינת משכן, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדלה הוא רק אצל זה הצדיק, וכלם מקבלים ממנו, כמו שכתוב (מגילה לא): כל מקום שאתה מוצא גדלתו, שם אתה מוצא ענותנותו. נמצא, שבמקום השפלות והקטנות, שם שורה כל הכבוד והגדלה, כמו שכתוב: אשפן את דפא, ועל כן כל הראשים שבעולם מקבלים כבודם מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר. וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד, שזה הממנה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל על ידי זה הצדיק, כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם, שמושם בא הכבוד, בבחינת: וכבוד ה' מלא את המשכן בנ"ל, בן נתחדש כל הכבוד והראשיות בנ"ל:

וזה: ויהי פיום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי בשעת צריך לקרות את ראשי העם, הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד בנ"ל, ועל ידי זה קורא אותם, כי בלם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה: פיום השמיני, שהקים משה את המשכן, על ידי זה: קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם, מקטן ועד גדול. כי על ידי הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחינת אהרן ובניו וכו' בנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה א), שניסן ראש השנה למלכים, כי אז היה הקמת המשכן, שמושם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממנים והראשים בנ"ל. ועל כן היה הקמת המשכן בראש חדש ניסן דוקא, כי זה בחינת ראש חדש, שעל ידי זה נתחדשים כל הראשים בנ"ל. וזהו בחינת: ראש חדש ניסן - ראש השנה למלכים, בנ"ל:

עא

דע, שקשה מאד להיות מפרסם, כי מה שהוא מפרסם הוא מוסיף לו מאד, כי לפעמים צריך לסבל יסורין בשביל רבים, כמה שכתוב (ישעיה ט): ובחברתו נרפא לנו, כי מאחר שהוא מפרסם, על כן הוא בבחינת (שם): לכן אחקק לו ברבים, על כן צריך לסבל יסורין בשביל רבים, כי עליו נאמר: ובחברתו נרפא לנו. רק שיש כמה בני אדם, שצריכים להיות מפרסמים, ועושים אותם דוקא מפרסמים. אבל יש צדיקים, שמקבלים מעצמם יסורים עליהם בשביל ישראל, וכוה מחליפין השפע, כמבאר למעלה בסיומן סג על פסוק: ובשתים יכסה פניו, עין שם:

והצדיק הוא בחינת עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם, כמו שכתוב (משלי ט): וצדיק יסוד עולם; וכל הדברים עומדים עליו, ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם, שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו, ואפלו כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כל אחד לפי בחינתו. יש שהוא בחינת ענף ממנו, ויש שהוא בחינת ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם הוא ענו ושפל ומשים עצמו כעפר, בבחינת (בראשית יח): ואנכי עפר ואפר, ועל כן הוא יסוד עולם, הינו בחינת עפר, שכל הדברים הם עליו בנ"ל. וזה שאנו מבקשים: ונפשי כעפר לכל תהיה; הינו שיהיה לה כח המושך להמשיך הכל אליו כעפר בנ"ל. וזה הצדיק ממשיך כל השפעות לעולם, בבחינת (איוב כח): ועפרות זהב; שכל ההשפעות נמשכין מבחינת עפר, מהצדיק הנ"ל, ועל כן אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד, כי הוא בחינת זריעה על העפר, שמצמחת ככל כפלים, בבחינת (ישעיה ט): זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד; אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחינת עפר כלל, אינו עושה פרות. וזה שקלל ירמיה את אנשי ענתות: בעת אפך עשה בהם - הכשילם פעניים שאינם מהגנים (ב"ב טו), הינו שאינם בבחינת עפר כלל, ועל כן הצדקה שנותנים להם אינה בחינת זריעה כלל. והנה היה ראוי שימשכו כל בני אדם לזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, שיש לו כח המושך בנ"ל, אך על ידי כח המכריח מפסיקין ומרחיקין ממנו, הינו, שיש בני אדם, שעל ידי דבורם ומעשיהם הם מכריחים את בני אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל, ולפי כח המכריח, בן מרחיק מהצדיק בנ"ל, ואחר כך, בשיפסיק כח המכריח, יחזר וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק שהוא בחינת עפר בנ"ל. כי בשיפסיק המכריח, ישוב להעפר, להצדיק הנ"ל שיש לו כח המושך בנ"ל. ועל כן יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדין בפח המכריח, המרחיק אותם, אבל אחר כך, בשיפסיק כח המכריח, יחזרו ויתקרבו בנ"ל. וזה שאנו רואין, בשיפסיק נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך בנ"ל:

וזה בחינת משכן, כי משכן היה לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם, בחינת (שיר השירים א): משכני אחרך גרועה. אחרך גרועה דיקא, כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר בנ"ל, מחמת הכח המושך בנ"ל, וכמו בא במדרש (שמות פ"א), שהמשכן הוא לשון משכון, שהוא משכון לישראל, שתשרה שכינה אצלם אפלו אם יחטאו, חס ושלום, כמו שכתוב (ויקרא כ): ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם. נמצא, שעל ידי המשכן השכינה שורה בישראל, הינו בנ"ל, כי משכן לשון משכני וכו', שיש לו בחינת כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם בנ"ל. ועל כן אי אפשר להקים את המשכן, אלא הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת משה, שהיה ענו מפל האדם, כמו שכתוב (שמות ט): ויקם משה את המשכן. ואחר לא היה יכול להקימו, כי דוקא זה הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחינת כח המושך, להמשיך האלקות בנ"ל:

עב

לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באתו שעה איש פשר, ואחר-כך רוצה לעשות עבדא, באשר שנתעורר לבו לתשובה. בכך רוצה לנסע להצדיק. ואחר-כך, בשנוסע, מתגבר עליו היצר הרע ונופל מתשוקתו שהיה לו תחלה. ואחר-כך, בשבא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר ואובד כל חשקו. אל יקשה בעיניך זאת ואל יבהלוך רעיוניך על זה. כי דע, שזה נמשך מחמת פי בתחלה, בשבא לו הרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על-ידי מעשיו באתו שעה המית יצרו ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המיתו בזה הרהור תשובה והעבדא של אותו השעה, ואחר-כך, בשרוצה לנסע, מתגבר עליו יצר הרע אחר. כי כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו (בשר"ל סוכה ב), ויש לו עתה יצר הרע גדול ממה שהיה לו תחלה. על-כן, אם אינו מתחזק נגדו, אזי מתגבר עליו זה היצר הרע החדש, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחלה, כי צריך התגברות חדש ביותר נגד זה היצר הרע החדש שבא לו כנ"ל:

בנדאי חלילה לומר שדוד חטא בגשמיות מחמת תאוה, חס ושלום, כי כבר אמר דוד בעצמו: ולפי חלל בקרבי (תהלים קט), שהרג כבר את היצר הרע הגשמי בתכלית והכניע הדם שבחלל השמאלי. ואף שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נז): כל האומר דוד חטא אינו אלא מועה וכו', אף-על-פי-כן אפלו זה הפגם הקטן והחטא קל שנעשה, כמובא, גם זה בנדאי לא היה חס ושלום מחמת תאוה, מחמת עכירת הדמים, חס ושלום, שמשם בא תאוה זו של נאוף. רק הפגם שלו היה למעלה בגבורות, שלא המתיק היצר הרע שלמעלה, הינו הגבורות והדינים. וגם זה היה בדקות גדול, כי ראוי היה בת-שבע לדוד וכו'. וזה שנאמר בדרך (דה"א כב): לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת, הינו שלא המתיק הגבורות, על-כן לא זכה לבנות הבית. ואף שמלחמת ה' גלחם, עם כל זה למעלה למעלה, בתכלית הפעולה, במקום שצריך להפיל, הינו באי-סוף, שם פלו טוב, וצריך להיות רק טוב בלי שום דינים כלל:

וזה בחינת (ת"י תקון ע, דף קכג): אפלו פתר עליון אכמא איהו לגבי עלת העלות, בחינת (תהלים פב): לא ידעו ולא יבינו בחשכה

ותהלכו, בחינת* (א) הקדשה (ש'למעלה), *שהוא היצר הרע של הצדיקים הקדושים הנ"ל. וכן שלמה המלך, עליו השלום, שנשא בת פרעה ונשים נכריות רבות, בנדאי לא יעלה על הדעת, שהיה מהיצר הרע הגשמי, כי היה חכם אמת, כמו שכתוב (מלכים א ה): ויחכם מפל האדם וכו'. וכבר מנח כלל בדינו, שמי שהוא חכם אמת קצת, אינו נחשב אצלו זאת התאוה לשום נסיון. אפלו אם תתבע אותו אשה יפה במקום סתר, שיהיה בידו למלאת התאוה, הוא אצלו רק שמות ונשעון, ואינו נחשב לו לנסיון כלל. ומה שנאמר בתורה שבח יוסף הצדיק שעמד בנסיון, יש בזה סוד. ועקר הנסיון בבחינת הנ"ל, בבחינת המתקת הגבורות, לנצח היצר הרע של מעלה, אבל לא לנצח היצר הרע הגשמי, שזה אינו נסיון כלל. וכן מה שפגם שלמה, לא היה רק בבחינת זו כנ"ל:

וגם למעלה (בביבול) אצלו יתברך מצינו בחינת יצר הרע הנ"ל, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ"ב ומובא בפרש"י): בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, שזה בחינת יצר הרע כנ"ל, ואחר-כך כביכול שבר היצר הרע ושתף מדת רחמים וכו', ומזה הפח נשתלשל ונמשך פח למטה לשבר את היצר הרע, כי לולא זאת לא היה פח לשבר היצר הרע. וכן מבאר לשון זה בנמרא (יומא סב), שאמרו שם: זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנתן ארץ אפים לרשעים. נמצא מבאר שם ענין הנ"ל, שמה שהשם יתברך כובש מדת הדין ומצריך אפו, הוא בחינת שבירת היצר הרע אצלו יתברך (א). וענין ביהר בכמה מקומות, שם מוכן ומבאר שבתחנת מדת הדין הוא (שרש) (א) בחינת היצר הרע:

כי יש כמה בחינות ביצר הרע. כי יש בני-אדם נמוכים מגשמים, שהיצר הרע שלהם הוא גם-כן יצר הרע נמוך ומגשם, והרב היצר הרע שלהם הם הדמים בעצמם, הינו הדם שבחלל השמאלי, שהוא בתקפו, ועקר בלבולים שלהם מעכירת ומבלבול הדמים. ובאמת, מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה הוא אצלו שמות גדול ונשעון, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפלו מה שנחשב בעיני הקמון לנסיון גדול, כגון הנסיון של תאות נאוף, הוא אצלו שמות, ולא נחשב לו לשום נסיון כלל (א). כי מי שיש לו שום דעת ויודע מעט מגדלת אדונינו הבורא יתברך שמו, כמה שכתוב (תהלים קלח): כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדנינו מפל אלהים. ואי אפשר להסביר זה, לא בכתב ולא בעל-פה (א), כי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (וירא ק): נודע בשערים בעלה - לכל חד לפום מה דמשער בלבה. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון, ואין צריך שום התגברות על זה. רק שיש בחינת יצר הרע, שהוא מלאך הקדוש, ואף-על-פי-כן הוא יצר הרע, וצריך להתגבר ולהמלט מאד ממנו. הינו בחינות גבורות, בחינות דינים. וזה הברידעת יש לו זה היצר הרע הנ"ל, הינו גבורות ודינים, וצריך להתגבר עליו ולהמתיק הדינים, שהיה רק פלו טוב, כי מי שנכלל במקום שצריך להפיל, הינו באי-סוף, שם פלו טוב, ואין שם דין, חס ושלום, על-כן צריך להיות פלו טוב ולהמתיק כל הגבורות והדינים, שהם היצר הרע שלמעלה. ובוה פגם דוד בכתב-שבע, כי

(א) עיין שבחי הר"ן סימן נז, ובשחות הר"ן סימן נא. (ב) עיין שחות הר"ן סימן א. (ג) עיין לעיל אחר המאמר בסיומן נז, בד"ה שייך לעיל. (ד) עיין רש"י שם בנב"ה הנ"ל. ועיין ב"ב מו כאדם שמסיתין אותו וניסח וכו', הוא שטן הוא יצה"ר וכו'. ועיין סוכה נב ע"ב שבביבול הוא ית' בעצמו מתחרט על בריאת היצה"ר וכו'. וכו' לשבר את האון, כפי' המהרש"א בחרושי אגרות כב"ב שם. והכלל שמבחי' מדת הדין משתלשלים בחי' המלאכים העומדים לשמאל, עד שנשתלשל גם בחי' השטן, כמ"ש (איוב א) ויבא גם השטן בתוכם, והוא שטן הוא יצה"ר, כי משם נמשך שורש היצה"ר שכלב האדם, שע"ז יש לו בחורה. (ה) עיין זוהר בראשית דף מט ע"ב, ובוהר יוצא דף קמח, ובוהר שמות דף כו ע"ב, ובתיקון כא בענין פרה אדומה, ושם ב"ר א' ובוהר תמן ס"מ דאיהו יצה"ר, וכן מבואר בכתבי הארז"ל במקומות הרבה, ועיין מאורי אור.

מחו מאד. בן אלו ההרהורי זנות שיש לרב העולם, בפרט בשרואה בעיניו, כגון בעת שנודמן לפניו אשה, וכשהוא רוצה להיות איש בשר, ואינו רוצה אלו ההרהורים, ואזי מנענע ראשו ורוצה לסלק המחשבות אלו ממנו, ויותר ויותר הם מתגברים עליו כנ"ל. ובאמת, מי שיש לו דעה, הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה מה שאינו נופל עליו הרהור מזה, ואינו צריך כלל לזרק ולנענע ראשו כלל, וכמו שאצל רב בניאדם הוא שטות ושגועון אלו ההרהורי עבודה זרה, בן אצלו שטות ההרהורי זנות. ועל-כן איתא בזהר (קדושים פד), שרפי שמעון בר יוחאי פד הוא נשין שפירין, אמר: אל תפנו אל האלילים, כי הם בחינת אלילים, וכמו שהרהורי עבודה זרה הם שטות נגלה לכל העולם, בן אלו ההרהורי זנות הם שטות ושגועון:

על-כן עקר התקנה - מי שכבר נלכד בזה ויש לו אלו המחשבות, הן ההרהורי זנות, הן ההרהורי עבודה-זרה, חס ושלום, אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שיודפד ויטהר דמיו, וילך אצל חכם האמת, ויורה לו דרכי התשובה, דרכי החכמה, עצות נכונות על כל דבר - אז יבנע לבבו הערל, וישב ורפא לו. אבל כל זמן שעדין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים לסלק המחשבה, כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל:

גם עצבות הוא מויק מאד, ונותן פח לזה היצר הרע העב הגשמי. על-כן אדרבא, אם רוצה להיות ירא ה' ורוצה להתפלל ואינו רוצה באלו המחשבות רעות, צריך שלא להשגיח עליהם כלל, ושלא יכפת לה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק - בתורה או תפלה או משאומתן - ולא ישגיח עליהם כלל. וכמו ששמעתי מעשה באחד, שבשעה שעמד להתפלל, היה מזדמן ועומד לפניו בדמיונו עב"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, שלא יכפת לה, ויעמד העב"ם, ואף-על-פי-כן יעשה את שלו ויתפלל, ובהו יסתלק ממנו. אך זה עצה לפי שעה, כל זמן שלא נתקדש גופו עדין, והעקר לקדש ולטהר עצמו כנ"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר כנ"ל:

עג

לשון החברים

בי תעבר במים אתה אני: (ישעיה מב)

דהנה התורה סתים ונליא, והקדושי-ברוך-הוא גם-כן סתים ונליא, דהינו מה שנגלה לנו הוא הלבוש והיצוניות, ומה שנסתר ממנו הוא הפנימיות. והנה כל אדם צריך לרוז את עצמו להשיג הפנימיות, מה שנסתר ממנו. אך איך יוכל להגיע אל הנסתר ממנו? - בתפלה לשמה, שיקשר המחשבה אל הדבור של התפלה בקשר אמין וחזק, כי הקדושי-ברוך-הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים (חולין ס:), ולמה? כי הקדושי-ברוך-הוא חפץ חסד הוא (ס), ורוצה תמיד להשפיע השפעות וברכות, ואין השפעה יכולה לירד, רק על-ידי בלי הנקרא אני, שנאמר (במדבר ו): ואני אברככם.

ועל-כן מי שיש עליו דינים, חס ושלום, ויש לו איזה צרה, רחמנא לצלן, צריך לראות ולהשתדל מאד להנצל מהיצר הרע אז, כי עקר היצר הרע הוא מהדינים, כי אפלו היצר הרע העב והגשמי של עכירות הדמים, בודאי יש לו שרש למעלה הימנו, וזה היצר הרע שלמעלה ממנו יש לו גם-כן שרש, כי יש כמה בחינות ביצר הרע, *ויש יצר הרע שאינו מגשם כל-כך, שאינו מעכירת הדמים, אך הוא בחינת קלפה דקה. וגם זה היצר הרע, אינו היצר הרע של הקדושים בעלי חכמה ודעת, כי אצלם הוא רק היצר הרע שלמעלה, שהוא מלאך הקדוש, שהוא בחינת גבורות ודינים, והוא תכלית השרש העליון של כל היצרים רעים, מהיצר הרע העליון עד היצר הרע התחתון המגשם והמוזהם, השומה והפתי והסבל, עכירת הדמים. על-כן כשיש על אדם דינים, מאחר שמתגבר עליו גבורות ודינים, שהוא השרש של כל היצר הרע, על-כן אז מתגבר עליו מאד היצר הרע שלו, וצריך השתדלות והתחזקות על זה:

ותדע, שהיצר הרע של רב העולם, שהוא עכירת הדמים, הוא שטות ושגועון וסבלות גדול, כמה שאמרו (סוטה א): אין אדם עובר עברה אלא אם-כן נכנס בו רוח שטות. כי באמת יש רוח שטות של עברה, שהוא חכם גדול יותר מכל העולם, ואף-על-פי-כן הוא רוח שטות, אך זה הרוח שטות של רב העולם הוא שטות ממש, אויל פתי ומשגע. והלוא תראה, שיש כמה בני-אדם, שיש להם הרהורי עבודה-זרה, ויש שבשעה שעומד להתפלל, בא לנגדו דמות עבודה-זרה, ואף שידע בעצמו שאין בה ממש, אף-על-פי-כן מתגבר עליו מאד, ומצטמר ועומד לפני זה הדמות, וקשה לו מאד להעביר זאת מדמיונו ומחשבתו. ועתה ראה, היש לך שטות גדול ושגועון יותר מזה?

ובודאי מי שמתגברים עליו אלו הדמיונות, קשה לו מאד להנצל מהם ולהעבירם ממחשבתו, וכל מה שמתגבר ומנענע וזרק ראשו הנה והנה, מתגברים עליו הדמיונות אלו יותר ויותר, כי זה טבע וסגלת של אלו היצרים הרעים המזוהמים. כל מה שרוצים להתגבר על אלו המחשבות, יותר ויותר הם מתגברים, כי הוא כמו שאדם בורח מדבר, ומסתפל מן הצד בלאחר יד על זה הדבר שברח ממנו, ואזי הדבר הזה מתגבר עליו ביותר, כי לא הסיח דעתו מזה, רק אדרבא, שמתפלל בכל פעם לאחריו על זאת המחשבה, והבן זה; וכמו שידוע לכל מי שגלכד בזה, ויש לו אלו המחשבות רחמנא לצלן, ובהו יכול כל אדם להבין שהוא שטות ושגועון גדול, והוא רק מעכירת הדמים, מעכירת ובלבול המח:

כי זה ידוע לכל, שעבודה זרה אין בה ממש, ואף-על-פי-כן קשה לו מאד לסלק מחשבתו מהם, מחמת שכבר נתעבר ונתבלבל

(8) מיכה ו.

ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. וזה מה שאמר הכתוב (שם א): וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה (ברכות ח):

ושני בחינות אלו הן בחינות הושענא-רבא ושמחת-תורה, שהן בחינות יצחק ויעקב, כי הושענא-רבא הוא בחינת דבור בלא דעה, והוא בחינת ערבת, כי ערבה דומה לשפתים (תנחומא פ' אמור, וזרז צו דף לב, פנחס רנו), כדאיתא בזהר הקדוש (קדושים דף פה:): אית מאן דלעי באוריתא ומנומגם פה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעלא, וקדשא בריך הוא חדי בהאי מלה, וקביל לה ונטע לה סחרנין דהאי נחלא, ואתעברו מאנון מלין אילנין רכרבין, ואקרון ערבי נחל. ושמחת-תורה הוא בחינת דבור בדעה, והוא החיות של הנפש, כמו שכתוב בזהר (שם): זכאין אנון דידיע אורחוי דאוריתא ומשתדלי בה בארח מישור, דאנון נטעין אילנא דחיון לעלא דכלא אסותא וכו', וזה שכתוב (מלאכי א): שמש צדקה ומרפא בכנפיה; כי שמש הוא בחינת יעקב, שהוא בחינת דבור בדעה, והוא בחינת אילנא דאסותא. וזה מאמר הכתוב (תהלים פד): שמש ומוגן ה' אלקים (ע); כי בחינות יצחק ויעקב הם בחינות דין ורחמים. וזה פרוש (ישעיה ב): והיה אור הלכנה פאור החמה; כי הלכנה הוא בחינת יצחק (ח), והחמה הוא בחינת יעקב (ט):

וסימן שידע אדם אם הוא בבחינת דינא דמסאבא ואם הוא בבחינת דינא קדישא, סימן לדבר - תפלה כשאין בו בטול תפלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ח): איזהו יסורין של אהבה? כל שאין בו בטול תפלה, שנאמר: ברוך אלהים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי. ותפלה הוא בחינת פנים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ויסב חזקיה פניו ויתפלל; וזה שכתוב (תהלים ט): הסתרתי פניך הייתי נבהל. וזה מה שפרש רש"י: לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה, בחינת סמרא דמסאבא, והקדוש-ברוך-הוא צר קלסתר פנים של יצחק דומה לו, והיו הכל מודים שאברהם הוליד את יצחק, פרוש, שהדין הוא בחינת דינא קדישא, ומסמרא דאברהם הוליד יצחק, ובבחינת דין זה, שהוא הנפש, יש שתי בחינות: יעקב, הוא הדבור, ובחינת עשו, הוא הסינים, והוא בחינת (ויקרא ח): נפש כי תחטא. וזה פרש רש"י: אלה תולדות יצחק בן אברהם - יעקב ועשו. וכשבא אל בחינת יעקב, הוא החכמה, כמו שכתוב (בראשית כו): ויעקבני זה פעמים, ותרגם אונקלוס: וחכמי - או נתרפא בחינת הנפש, כמו שכתוב: שמש צדקה ומרפא בכנפיה; וזה שכתוב (תהלים ט): תורת ה' תמימה משיבת נפש. והדבור בלא דעה נקרא צדק, כמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון; וכשבא אל בחינת יעקב, היא החכמה, נקרא צדקה, וזה פרוש הפסוק (ישעיה סג): אני המדבר בצדקה רב להושיע; דהינו הנפש, שהיה מקדם בלא ידיעה, ונושע על-ידי הצדקה, שהוא בחינת דבור בידיעה. וזה פרוש הפסוק (משלי א): רפאות תהי לשרך; שהיא מדת מלכות, וכשבא אל בחינת חכמה, נתקן הנפש ומעלהו לשרשו. כי טפת הזרע נמשכת מהמות, ומחא חכמה (ט), וכל העבודות שצריך האדם לעבד הבורא, הוא רק שיתגלה כבודו.

והכלי הנ"ל נעשה על-ידי כל אחד מישראל, כשמתפלל באפן שמקשר המחשבה להדבור, כי כל אחד מישראל נקרא צדיק, שנאמר (ישעיה ס): ועמד כלם צדיקים. והצדיק נקרא אלה, מלשון: אלופינו מסבלים (תהלים קמד); והגון נקרא דבור, כי הדבור הוא מלכות, על-דרך: מלכות - פה (ע), ומלכות נקרא גון, כמו שכתוב (תהלים עב): יגון שמו, ופרש רש"י: לשון מלכות. והיוד נעשה על-ידי המחשבה שמקשר להדבור פנ"ל, כי המחשבה נקרא יוד, כמו שכתוב (שמות טו): או ישיר משה, ופרש רש"י: יוד על-שם המחשבה נאמרה. ונגמר הכלי הנקרא "אני", והשפע יורד, ונשלם חפץ השם יתברך, כי חפץ חסד הוא, ולפיכך השם יתברך מתאנה לתפלתו:

וידוע הוא, כי מי שמקבל תענוג מאחר, נקרא נוקבא, רוצה לומר לגבה. ונמצא, כשהשם יתברך מקבל תענוג מישראל מתפלתו, כביכול נעשה נוקבא לגבי ישראל, וזהו שכתוב (במדבר כח): אשה ריח ניחוח לה; כי על-ידי ריח הניחוח, שמקבל השם יתברך מתפלות של ישראל, נעשה בסוד אשה. ונקבה תסובב גבר (ירמיה לא). אספן מהפנימיות נעשה חיצוניות. (וען לעיל בהתורה "אור הגנוז" סימן טו), שם מבאר גספן ענין זה):

וזהו פרוש הפסוק: כי תעבר במים - ותעבר מלשון התגלות, כמה שכתוב (שמות יב): ועבר ה' לגוף את מצרים, ותרגם אונקלוס: ויתגלי ה' וכו', ואין מים אלא תורה (ב"ק י). והפרוש הוא, כשתרצה שיתגלה לך הנסתר מהתורה - אתה אני, כלומר, תראה שתעשה הכלי שנקראת אני פנ"ל:

עד

רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך: (תהלים נו) הנה כל אדם צריך לרפאת נפשו, דהינו להעלותה למקום שרשה. ובמה? דהנה יש שני מיני דינים (ס): א' דינא דמסאבא, בחינת נחש הטיל והמא בחנה (שבת קמו). ויש דינא קדישא, כמו שכתוב (משלי א): אשר יאהב ה' יוכיח:

והתחלת התקרות הוא התרחקות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ח): כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקים עליו את הדין מלמעלה; והוא בחינת מחין דקטנות, והוא בחינת (בראשית כח): אברהם הוליד את יצחק, כי אברהם הוא חסד ויצחק הוא גבורה, פחד יצחק (שם לא), וחסד זה מלבש בגבורה, הדין הוא דכתיב (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו, וזה שנאמר (שם קי): כי גבר עלינו חסדו. וזהו, כי יצחק הוא בחינת אלקים, כמו שכתוב (בראשית כא): צחוק עשה לי אלקים; והוא בא מבחינת שרה, מדת מלכות, כמו שפרש רש"י (שם יז, והוא מנמ' ברכות יז), ששרה על כל העולם, ודינא דמלכותא דינא (גיטין יז). והמלכות נקרא צדק, כמו שכתוב (ת"י דף ט): צדק מלכותא קדישא, ומלפי צדק מלך שלם (בראשית יד). וזהו בחינת קטנות, והוא בחינת: ותכהין עיני מראות (שם כו); והוא בחינת חשך - ולחשך קרא לילה (שם א); והוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ישעיה כו): נפשי אויתך בלילה (ע). וצריך כל אדם לילה מקטנות לגדלות, וכשבא לגדלות הוא בחינת (בראשית א):

(ב) פתח אליהו. (א) עיין וזרז פקודי דף רכג ע"ב. (ב) עיין וזרז לך דף פג. (ג) עיין וזרז בראשית דף כ, פקודי דף רכז ע"ב, ובהקדמת התקונים. (ד) עיין מ"ד במדבר פרשה ב. (ה) עיין מ"ד ויצא פרשה סח. (ו) פתח אליהו.

שנקראת שרה עלישם ששרה על כל העולם כולו, ומלכות הוא בחינת דין, בחינת דינא דמלכותא דינא, ועקר הדין הוא, כשהוא בבחינת מחין דקטנות, שאז נקראת המלכות צדק, כידוע, כי צדק מלכותא קדישא, בחינת: ומלפי צדק מלך שלם; ואז, כשהמלכות היא בבחינת צדק, אז הוא בחינת מחין דקטנות, בחינת דינים, שמושם נמשך הדין של יצחק, שהוא בחינת חשך, בחינת: ותכהין עיניו מראות, שהוא בחינת לילה, בחינת: ולחשך קרא לילה. וזהו בחינת נפש, בחינת: נפשי איתך בלילה. וצריך כל אדם לילך מקטנות לגדלות, ולהמתיק הדין, שבא מבחינת מחין דקטנות.

וכשבא לבחינת מחין דגדלות, זהו בחינת: ותפקחנה עיני שניהם; ופרש רש"י: עלישם החכמה נאמר; כי עקר ההמתיקה הוא עלידי חכמה, בחינת מחין דגדלות, דהינו עלידי ידיעת התורה, כי התורה נקראת אור, [בחינת (משל ה): ותורה אור], וכמו שכתוב:

וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה; הינו, כי התורה היא בחינת אור, שהיא הפך החשך, שהוא בחינת דין כנ"ל, כי עלידי ידיעת התורה נמתק הדין כנ"ל. וסימן שידע האדם אם הוא בבחינת דינא דמסאבא, ואם הוא בבחינת דינא קדישא, סימן לדבר - תפלה. כשאין בו בטול תפלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: איזה יסורין של אהבה, כל שאין בו בטול תפלה, שנאמר: ברוך ה' אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאת. וזה שכתוב: הסתרת פניך הייתי נבהל. פנים זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: ויסב חוקיהו פניו וכו' ויתפלל. הינו, כשהוא הסתרת פנים, חס ושלום, דהינו בטול תפלה, חס ושלום, אז הוא דין קשה, חס ושלום, בחינת: הסתרת פניך הייתי נבהל, כנ"ל:

נמצא, שיצחק הוא בחינת דינא קדישא, שנמשך מצד החסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזה מה שפרש רש"י על פסוק זה: לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה; הינו בחינת סטרא דמסאבא, הינו שהדין של יצחק, שנולד משרה, נמשך מסטרא דמסאבא, חס ושלום, שהוא בחינת אבימלך, ועל-כן צר הקדוש-ברוך-הוא קלסתר פנים של יצחק דומה לאברהם, והיו הכל מודים שאברהם הוליד את יצחק. פרוש, שהדין הוא בחינת דינא קדישא, ומסטרא דאברהם, בחינת חסד, נולד יצחק כנ"ל:

והמתקת הדין של יצחק - עלידי החכמה, שהוא ידיעת התורה כנ"ל, זה בחינת יעקב שנולד מיצחק. כי מבחינת הדין הזה, בחינת יצחק, שהוא בחינת הנפש כנ"ל, נולדים שתי בחינות, שהם בחינת יעקב ועשו. יעקב הוא בחינת החכמה, בחינת דבור בידיעה, שהוא בחינת המתקת הדין של יצחק, ועשו הוא בחינת הסינים והפסלת גמור, שמושלתשלין ויורדין מבחינת הדין, והוא בחינת: נפש כי תחטא. וזהו: אלה תולדות יצחק בן אברהם, ופרש רש"י: יעקב ועשו. הינו כנ"ל. כי המתקת הדין של יצחק הוא עלידי יעקב, שהוא בחינת דבור בדיעה, כי יעקב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: ויעקבני, ותרנים אונקלוס: וחכמי.

והחכמה נקרא כבוד, כמו שכתוב (מלאכי א): ואם אב אני איה כבודי. ואב נקרא חכמה, כמו שכתוב (בראשית מא): אברך, פרש רש"י: אב בחכמה; ועלידי חכמה נתחדשו העולמות, כי קדשא בריך הוא באוריתא ברא עלמין, והתורה נקרא חכמה, וישראל עלו במחשבה תחלה (ב"ר פ"א), וכשבא הנפש אל החכמה, אזי נתחדש העולם, ויעקב הוא בחינת שמים. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים - כשהוא מעלה בחינת נפש, שהיא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא שמים, בחינת חכמה, אז: על כל הארץ כבודך, שנתגלה כבודו:

ואת התורה שבסימן זה לא שמעתי מפיו הקדוש, והוא מלשון החברים כנ"ל. והמעין יראה בעיניו, שהלשון מנגמם מאד וחסר הרבה, וגם מה שכתב, הוא שלא בסדר. עלינו אמרתי לבאר קצת, כפי מה שהבנתי מדברים אלו הנכתבים כאן. והוא:

כי צריך כל אדם לרפאת נפשו, דהינו להעלותה למקום שרשה, וזה עלידי שמתניע בתורה, עד שזוכה לידע אותה ולהבינה. כי יש שני מיני דינים: כי יש דינא דמסאבא, בחינת: נחש הטיל זמא בחנה; ויש דינא קדישא, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח. וזהו בחינת התרחקות, שהוא התחלת ההתקרבות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקים עליו את הדין מלמעלה. דהינו, כשאדם רוצה להצדיק את עצמו ולהתקרב להשם יתברך, אזי מצדיקים עליו את הדין, דהינו שנמשכים עליו דינים ויסורים. ואלו הדינים והיסורים נראין כהתרחקות, כאלו רוצים להרחיקו מעבודתו, חס ושלום, ובאמת זה ההתרחקות הוא עקר ההתקרבות, כי אלו הדינים וההתרחקות הם לטובתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח; כדי שיעמוד בנסיון הזה, ויתגבר ויתאמץ להתקרב יותר. (ועין במקום אחר ¹⁰) שהמניעות הם בשביל החשק, ועוד מבאר מזה בכמה מקומות.) ועל-כן זה הדין הוא בחינת דינא קדישא, רק שהוא בחינת מחין דקטנות, שמושם עקר אחיזת הדין, כידוע:

וזהו בחינת: אברהם הוליד את יצחק; כי אברהם הוא בחינת חסד, ויצחק הוא בחינת גבורה, בחינת פחד יצחק. הינו, שזה הדין הקדוש, שהוא בחינת יצחק, הוא נולד ונמשך מאברהם, שהוא בחינת חסד. כי באמת בזה הדין מלבש חסד גדול, כי הוא לטובתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח כנ"ל. וזה בחינת: בגבורות ישע ימינו - שבתוך הגבורות והדינים מלבש בהם ישע ימינו, בחינת חסד. כי זה הדין נמשך מחסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזהו בחינת: כי גבר עלינו חסדו - שהגבורות הם חסדים באמת כנ"ל, כדי שיתקרב עלידי זה יותר להשם יתברך כנ"ל. אבל צריך כל אחד לראות להמתיק זה הדין, כי הדינים הם מבחינת מחין דקטנות, וצריך כל אדם לילך מקטנות לגדלות, ועלידי זה ימתיק את הדין, שהוא בחינת יצחק, כי יצחק הוא בחינת דין, בחינת אלקים, כמו שכתוב: צחוק עשה לי אלקים; כי יצחק נולד משרה, שהיא בחינת מלכות, כמו שפרש רש"י,

(1) לעיל בסיון ס, אות ד.

וכו]. והכבוד נתגלה עלידי החכמה, כמו שכתוב: ואם אב אני
 איה כבודי. ואב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: אברך, ופרש
 רש"י: אב בחכמה. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים.
 שמים זה בחינת יעקב (כמו במקום אחר). כשהוא מעלה בחינת נפש,
 שהוא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא בחינת
 שמים, בחינת חכמה, אזי: על כל הארץ כבודך - אזי נתגלה
 כבודו כנ"ל:

עה

יברכנו אלקים וייראו אתו כל אפסי ארץ:

דהנה יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומהיכן בא מדה זו?
 מדמים שעדין לא עבד בהם השם יתברך, כמו שכתוב:
 וזו נצחם, ופרש רש"י: דמים. ולא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי
 מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו' (עוקצין פ"ג). ובמחלקת יש
 בחינת העושה שלום, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין. למשל,
 בשנפול לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, והתרוין הוא
 בחינת העושה שלום, והוא העלאת מיין נוקבין. ולפעמים שלום
 עושה שלום במקום אחר, והוא העלאת מיין נוקבין למקום אחר.
 ותורה ותפלה הוא גם-כן בחינת העלאת מיין נוקבין, שהוא שלום,
 כמו שכתוב: בורא ניב שפתים שלום. ועושה שלום ובורא את
 הפל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה, והעולמות הם
 אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות, ועלידי העלאת מיין נוקבין של
 תורה ותפלה נעשה צרוף מהניצוצות ונעשה עולם. וזה: ונתתי
 שלום בארץ, כי מהארציות נתעלה הניצוצות ונעשה שלום. וזהו:
 ולאמר לציון עמי אתה; אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'.
 כי הוא גם-כן כמו בורא כמלולו שמים וארץ כנ"ל:

ובחינה זאת נעשה בכל יום עד ביאת משיח, עד: וביום ההוא
 ועמדו רגליו על הר הזיתים, שהוא בחינת רגליו. ותורה
 ותפלה הם גם-כן בחינת עמידה. תורה, כמו שכתוב: ואתה פה
 עמד עמדי; ויתיצבו בתחתית ההר. ותפלה - ויעמד פינחס ויפלה.
 והוא בחינת רגליו, ועלידי בחינת רגליו דתורה ותפלה נתקרבו,
 בחינת: ועמדו רגליו על הר הזיתים, כמו שכתוב: צדק לפניו
 יהלך; וצדק הוא תורה ותפלה, כמו שכתוב: צדק תדברון. וזה
 פרוש: שותא דינוקא בשוקא דאבוה דאמא (סוכה ט):

כי עלידי הדבורים של תורה ותפלה נעשה בחינות שוקין ורגליו,
 ובדבר ה' שמים נעשו, לכן יש ניצוצות, שנפלו בכל דבר:
 במאכל ובמשתה ובמלבוש. והתענוג שיש מן הדבר מאכל ומשתה
 הוא הניצוצות, והניצוצות הם אותיות, וקדם שמוציא אל הדבור,
 הם בחינת דם, והוא בחינת נפש, כמו שכתוב: כי נפש כל בשר
 דמו כנפשו הוא. וכשיצאה לדבור הוא בחינת: נפשי יצאה כדברו;
 וקדם היא בחינת: צולע על ירכו; ובהוציאה אל הדבור הוא
 בחינת: ויכן את הצלע. ומפני שניצוצות הנ"ל קדם הדבור, אין
 להם צרוף, והם בבחינת שכרים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר
 על חברו, ובהוציאו אל הדבור הוא בצרוף, והוא בחינת שלום.
 נמצא, שצריך בהניצוצות הנ"ל לדבר בדברי תורה ותפלה, ולא
 בדברים אחרים.

כי יש דבור בלא דעה ויש דבור בדעה, וישני בחינות אלו הן
 בחינת הושענא-רבא ושמחת-תורה, שהן בחינת יצחק ויעקב,
 כי הושענא-רבא הוא בחינת דבור בלא דעה, שהוא בחינת ערבה,
 כי ערבה דומה לשפתים, כי איתא בזהר הקדוש: אית מאן דלעי
 באורייתא ומנגמם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא
 לעלא, וקדשא בריך הוא חדי בהאי מלה, ונטע לה סחרנין דההוא
 נחלא, ואתעבדו מאנון מלין אילנין וברבינן, ואקרון ערבי נחל.
 נמצא, שערכי נחל הם בחינת דבור בלא דעה. וזהו בחינת
 הושענא-רבא, שהוא בחינת דין, בחינת פחד יצחק, שנמשך ממחין
 דקטנות, ועל-כן הדבור בלא דעת עדין. אבל שמחת-תורה הוא
 בחינת דבור בדעה, והוא החיות של הנפש, כדאיתא בזהר: זכאין
 אנו דידעין אורחוי דאורייתא, ומשתדלי בה בארח מישור, דאנון
 נטעין אילנא דחיי לעלא דכלא אסותא. וזה בחינת יעקב, שהוא
 בחינת חכמה, בחינת מחין דנגלות, שהוא בחינת רפואת הנפש,
 בחינת: שמש צדקה ומרפא בכנפיה; כי שמש הוא בחינת יעקב,
 [כמו שכתוב (בראשית לב): ויזרח לו השמש], שהוא בחינת חכמה,
 בחינת דבור בדעה, שהוא בחינת התורה, בחינת שמחת-תורה,
 שהוא בחינת אילנא דאסותא כנ"ל. וזה בחינת: שמש ומגן ה'
 אלקים. ה' אלקים זה בחינת רחמים ודין, בחינת יעקב ויצחק,
 שהם בחינת שמש ומגן. וזה בחינת: והיה אור הלבנה כאור
 החמה; כי הלבנה היא בחינת יצחק, והחמה היא בחינת יעקב,
 וצריך להמתיק הדין של יצחק, שהוא בחינת לבנה, עלידי בחינת
 שמש, שהוא בחינת יעקב, עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה,
 ואז נעשה מצדק צדקה, בחינת: שמש צדקה ומרפא. כי
 כשהמלכות בבחינת דין, נקראת צדק, וכשממתיקין אותה עלידי
 בחינת יעקב, אזי היא בבחינת צדקה, בחינת שמש צדקה, שהוא
 בחינת דבור בדעה, בחינת: אני ה' מדבר בצדקה ורב להושיע;
 כי הנפש שהיה מקדם בבחינת דין, בבחינת צדק, בבחינת מחין
 דקטנות, בחינת דבור בלא דעה, כשעולה מצדק לצדקה, זהו
 המתקנה וישועתה, בחינת: מדבר בצדקה ורב להושיע וכו' ל. וזהו
 בחינת: תורת ה' תמימה משיבת נפש. תורת ה' תמימה, הינו
 חכמת התורה, בחינת דבור בדעה. זהו עקר ההמתקה, שהוא
 בחינת רפואת הנפש, בחינת משיבת נפש וכו' ל. וזהו בחינת:
 רפאות תחי לשרך, שנאמר בשבח התורה. לשרך זה בחינת
 מלכות, בחינת: ששרה על כל העולם, שמשם נמשך הדין של
 יצחק, והתורה היא הרפואה וההמתקה של הדין הזה כנ"ל. כי
 כשבא לחכמת התורה, נתתקן הנפש ומעלהו לשרשו. כי טפת
 הזרע של הולדת הנפש נמשכת מהמח, ומחא חכמה, כי ישראל
 עלו במחשבה תחלה, והמחשבה היא חכמה, שהיא שרש נפשות
 ישראל ושרש כל העולמות, כי שרש כלם הוא חכמת התורה, כי
 באורייתא קדשא בריך הוא ברא עלמין, והתורה נקראת חכמה,
 כמו שכתוב (משלי ח): אני חכמה וכו'. וכשיזכה הנפש לחכמת
 התורה, זהו בחינת חדוש העולם, כי חדוש כל העולמות היה
 עלידי חכמה, שהוא התורה כנ"ל. ואזי, כשיזכה לחכמה, אזי
 נתגלה כבודו יתברך, שזהו עקר התכלית של כל עבודות האדם,
 כי תכלית כל העבודות, שצריך האדם לעבד את הבורא יתברך,
 הוא רק כדי שיתגלה כבודו, [כמו שכתוב (ישעיה מב): לכבודי בראתיו

וזהו פרוש הגמרא (סוכה ג' תענית כה): לוי הטיח דברים בלפי מעלה ואטלע, שהוא בחינת צולע על ירכו, כי מבח שהוציא הניצוצות בדברים אחרים, נשאר בבחינת צולע על ירכו. וצריך לדבר בתורה או בתפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס. וזה פרוש הפסוק: והיו לבשר אחד - שיהא הגוף אחד עם הדבור, עד שיהא כפאפס. ובמה הוא בא לדבר זה? ביראה! כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב ט): גוף קשה, פחד שוכרו. ופחד הוא פחד יצחק, הוא יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים ויראו אותו. כלומר: כי הברכה, כשיהיה בבחינת יראה, כל אפסי ארץ, כלומר: כל ארציות נעשים אפס, כמה שכתוב: והיו לבשר אחד:

ובתורה ותפלה יש שני גונים: מחשבה וצעקה. והוא בחינת משה ודוד. כי הצעקה בחינת: חכמות בחוץ תרנה, ובמחשבה בחינת: חמוקי ורכיך. במשה פתיב: ויצעק משה, וכתוב: וילך וידבר וכו'. כלומר, שהיה מקהיל קהלות פרבים, וזה בחינת: חכמות בחוץ תרנה. ובדוד פתיב: במקהלות ברכו אלקים, והוא גם כן: חכמות בחוץ תרנה:

גם זאת התורה, הלשון אינו מתקן ומסדר כלל, גם חסר הרבה. וכל אשר מצאה ידי להבין מדברים אלו בעור השם ותפרך, הכרחתי לחזר ולכתבם במהדורא תנינא. וזהו:

יברכנו אלקים ויראו אתו כל אפסי ארץ (תהלים טו):

כי יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומדה זאת באה מדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך, כי עקר מדת הנצחון הוא מהדמים, כמו שכתוב (ישעיה ט): ויו נצחם, ופרש רש"י: דמים. וצריך כל אחד לבטל מדת הנצחון והמחלקת, ולרדף אחר השלום, כי לא מצא הקדוש ברוך הוא בלי מחויק ברכה אלא השלום (עוקצין ט"ב). וזה זוכין על ידי שידבר הרבה בתורה ותפלה, על ידי זה יזכה לשלום. כי בשיש מחלקת, צריכין לעשות שלום, וזה העושה שלום הוא בבחינת העלאת מיין נוקבין, כי בשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, כי חלוק לבו ואינו מבין הדבר, כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה וחולקין זה על זה. והתרוץ הוא בחינת העושה שלום, כי על ידי התרוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בחינת העלאת מיין נוקבין. [כי עקר בחינת העלאת מיין נוקבין הוא בחינת השתוקקות ואהבה, שמעורר אחד לגבי חברו, כגון בשאחד משתוקק להשם יתברך או לנסע לצדיק אמתי, זהו בחינת העלאת מיין נוקבין, שעל ידי זה מתחברין ומתקשרין להשם יתברך ולצדיקו. נמצא, שזה העושה שלום, שמכניס אהבה בלב כל אחד לגבי חברו ומקרבים יחד ועושה שלום ביניהם, זהו בחינת העלאת מיין נוקבין]. ולפעמים, זה השלום עושה שלום במקום אחר, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין למקום אחר:

וכל הדבורים שמדברים בתורה ותפלה, הם בבחינת העלאת מיין נוקבין, כידוע, שהוא בחינת שלום, כמו שכתוב (ישעיה נ): בורא ניב שפתים שלום. וזה עקר תקון הבריאה, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא את הכל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה

[על ידי שבירת בלים, כידוע], והעולמות הן בחינת אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה נעשה צרוף מהניצוצות והאותיות, ונעשה עולם, וזהו בחינת שלום, כי קדם שמכניס אלו הניצוצות והאותיות תוך דבורי תורה ותפלה, אין להם שום צרוף וחבור, והם בבחינת שכרים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו, וכשמכניסם אל הדבור דקדשה, הוא מצרפם ומחברם, שזהו בחינת שלום. כי על ידי הדבור דקדשה של תורה ותפלה נעשה העלאת מיין נוקבין, שעל ידי זה נעשה שלום כנ"ל, שעל ידי זה נתתקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראן מחדש:

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תקומת הוזהר דף ה): ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי מה אנא בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן וכו'. כי בודאי הוא בורא שמים וארץ בדבורי תורה ותפלה, כי חוזר ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל. וזה בחינת (ויקרא טו): ונתתי שלום בארץ; כי מהארציות נתעלן הניצוצות ונעשה שלום, שזהו עקר תקון הבריאה כנ"ל. על כן צריכין לדבר רק דבורים קדושים, ולא דברים אחרים, כדי להעלות הניצוצות הנ"ל, לתקן כל העולמות:

כי עקר הבריאה היתה על ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים ל): בדבר ה' שמים נעשו; ועל ידי השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים: במאכל ובמשתה ובמלבוש ובכל התענוגים שבעולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות שנפלו לשם, והניצוצות הם אותיות כנ"ל, וקדם שמוציאם אל הדבור הם בבחינת דם, שהוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ויקרא י): כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא; וכשמוציאם על ידי הדבור, זהו בחינת (ש"ה ט): נפשי יצאה בדברו; ואז מעלה הניצוצות ומחברם יחד, ועושה שלום ביניהם. וזהו שאמרנו למעלה, שעל ידי הדמים שלא עבד בהם את השם יתברך, מזה בא נצחון ומחלקת, כי עקר הנצחון והמחלקת הוא מבחינת הניצוצות הנפולין הנ"ל, קדם שמחברם ומתקנם, שאז הם בבחינת מחלקת כנ"ל, ואזי הם בבחינת דמים כנ"ל. ועל כן צריך לעבד את השם יתברך בכל הטפי דם שנמצאים בו, דהינו שידבר הרבה בתורה ותפלה, עד שיהיה נעשה מכל הדמים דבורים של תורה ותפלה, כי הדבור הוא מהנפש, שהוא בחינת דמים כנ"ל, ואזי מבטל כל הנצחון והמחלקת הנמשך מהניצוצות הנפולין הנ"ל, שהם הם בחינת הדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך כנ"ל:

ובחינה זאת של ברור הניצוצות נעשה בכל יום עד ביאת המשיח, עד שיתקנם (וכריה יד): ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (כמובא בכתבי האר"ל). כי עקר תקון הניצוצות הוא בבחינת רגליו (כמובא במקום אחר), כי תורה ותפלה הם בחינת עמידה, שהוא בחינת רגליו. תורה, כמו שכתוב (דברים ה): ואתה פה עמד עמדי, וכתוב (שמות יט): ויתצבו בתחתית ההר. ותפלה, כמו שכתוב (תהלים ק): ויעמד פינחס ויפלל. וזה בחינת (שם פח): צדק לפניו יתלך. צדק הוא בחינת הדבור של תורה ותפלה, כמו שכתוב (שם נח): צדק תדברון, על ידי זה נתתקנין הרגליו, בבחינת: צדק לפניו יתלך; ועל ידי זה זוכין לבחינת: ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'.

לקוטי

ויהי אחר הדברים עו

מוחר"ו

(וזה בחינת שותא דינוקא וכו', עין לעיל - זה אינו מבין כלל).
 כי קדם התקון, דהינו קדם שמוציא הניצוצות אל הדבור
 דקדשה, אזי הם בבחינת: צולע על ירכו (בראשית לב); שהיא בחינת
 פגם התגליון, ואחר-כך, בשמוציאם אל הדבור ובונה מהם דבור
 דקדשה, זהו בחינת (שם ט): ויבן את הצלע - שמתקן בחינת צולע
 על ירכו. וזהו בחינת (מגילה כב): לוי הטיח דברים כלפי מעלה
 ואטלע - זה בחינת צולע על ירכו, כי מחמת שפגם בהדבור,
 על-כן אטלע, פי נשאר בבחינת צולע על ירכו, שהוא בחינת פגם
 הדבור כנ"ל:

ויצריכין לדבר בתורה ותפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס, וזהו
 בחינת (בראשית ט): והיו לבשר אחד - שיהא הגוף אחד
 עם הדבור (שהוא בחינת חנה, כמו שכתוב (תהלים ט): ולילה ללילה
 יחנה, כמבאר במקום אחר (ק), שהיא בחינת הצלע הנ"ל, בחינת:
 ויבן את הצלע, שעל זה נאמר: והיו לבשר אחד), דהינו שיתבטל
 הגוף לגמרי כאן וכאפס על-ידי דבורי תורה ותפלה, ולבוא לזה,
 לבטל הגוף לגמרי, הוא על-ידי ראה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם
 לברכה (ב"ב ט): גוף קשה, פחד שוברו. ופחד הוא בחינת (בראשית לא):
 פחד יצחק, דהינו יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים - זה בחינת שלום, כי לא
 מצא הקדוש-ברוך-הוא פלי מחזיק ברכה, אלא השלום.
 ויראו אתו - הינו יראה, שעל-ידי-זה נתבטל הגוף לגמרי, על-ידי
 דבורי תורה ותפלה כנ"ל. והוא: כל אפסי ארץ, הינו שכל
 הארציות נעשים אפס ואין, כי נתבטלים לגמרי כנ"ל. אזי זכין
 לברכה, שהוא בחינת שלום, בחינת: יברכנו אלקים וכו' ל:

(ובתורה ותפלה יש שני גוונים: מהשבה וצעקה וכו' - גם זה לא הבנתי כלל):

עו

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם:

(בראשית כב)

איתא בתקוני זהר (תיקון ע, דף ק"ח): מספרא דימינא מחא חנרא
 ככספא, הדא הוא דכתיב: זרע אברהם אובהי:

הנה, בהסתכלות יש אור הישר ואור החזר: דהתפשטות הראות
 הוא אור הישר, ובהגיע לראות דבר שחפץ הוא אור החזר.
 [כי עקר כח הראות - מחמת שכח הראות הולך ומתפשט ומכה
 בדבר הנראה, וחזר הכח הראות, מחמת ההכאה, לעינים, ונצטיר
 הדבר בעינים, ואז העינים רואין את הדבר הנראה, כמבאר היטב
 (לעיל סימן יג, אות ה, עין שם), נמצא, שיש בכח הראות בחינת אור הישר
 ואור החזר, כי כח התפשטות הראות מעיניו להדבר הנראה, זהו
 בחינת אור הישר, והכאת הראות בדבר הנראה, שעל-ידי-זה חזר
 הדבר לעיניו ונצטיר בעיניו, שעל-ידי-זה עקר הראיה כנ"ל, זהו
 בחינת אור החזר, שחזר ושב הראות לעיניו כנ"ל]:

והשם יתברך, ברוך הוא, אף שאינו נתפס בשום מדה, אך כדי
 לשפר האון נאמר בו גם-כן (תהלים קלח): פי רם ה' ושפל
 יראה וגבוה ממרחק ידע. יראה הוא בחינת אור הישר; ממרחק

(א) לעיל בסימן יט, אות ג: ובלק"ח סימן כב.

ידע הוא בחינת אור החזר. [כי עקר הידיעה, לידע מה שרואה,
 הוא על-ידי בחינת אור החזר, שהיא בחינת מה שחזר הכח
 הראות לעיניו. ועל-כן לפעמים האדם רואה איזה דבר בעיניו
 ממש, ואף-על-פי-כן אינו יודע מה הוא רואה, כגון: כשמעבירין
 איזה דבר לפני עיניו במהירות גדול, וזה מחמת שלא היה פנאי
 שיחזר הכח הראות לעיניו, ויציר הדבר בדעתו עד שידע אותו,
 וכמבאר בסימן סה, אות ג, עין שם. נמצא, שהידיעה, מה שידע
 מה שהוא רואה, זה בחינת אור החזר]:

ודע, שהסתכלות עושה כלי, דהינו גבול זמן. כי מקדם ראותו
 הדבר הוא בלא גבול, וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. וזהו
 שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יובא עה): ויענך וירעיבך ויאכילך את
 המן, כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו'. מכאן שסומא אין לו
 שבע. כי מי שאינו רואה, אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דנקרא: מאי
 קרא? טוב מראה עינים מהלך נפש; כי בכח הראות עושה הלוך
 לנפשו, והוא הגבול:

וזהו בחינת מעלת הבטחון, כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות,
 שמסתכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד ובטוח בו,
 בבחינת (תהלים קמח): עיני כל אלקי ישברו. כי על-ידי ההסתכלות
 בבטחון גם-כן עושה כלי, דהינו גבול זמן, כי ההשפעה יורדת
 מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן, כי לפעמים דבר שצריך לו
 עכשו, יבוא בשמים או שלש שנים, אך על-ידי הסתכלות בבטחון
 עושה לההשפעה גבול זמן, שתבוא השפע בעת זמן שהוא צריך.
 וזה פרוש הפסוק: עיני כל אלקי ישברו, על-ידי זה: נותן להם
 את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דהינו
 בחינת בטחון, בחינת: עיני כל אלקי ישברו, על-ידי-זה אתה נותן
 להם את אכלם בעתו. בעתו דיקא, דהינו בעת זמן שהוא צריך,
 כי הבטחון, שהוא בחינת הסתכלות, עושה כלי וגבול זמן כנ"ל:

וזה בחינת מעלת התקרבות לצדיקים. כי יש בחינת: צמאה נפשי
 (שם מב), דהינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששותה אפלו מים
 הרעים; כמו-כן גם בעבודת הבורא יתברך. יש בני-אדם, שהם
 תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד, והם תמיד
 בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך
 שהוא בלא זמן ושכל, כי לפעמים בפולה של תורה היא קיומה
 (מנחות צט), כמה שפתיב (תהלים קטז): עת לעשות לה' הפרו תורתך;
 וזהו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול זמן, לכל
 יהיה בבחינת צמאון, וזה פרוש הפסוק: צמאה נפשי לאלקים לאל
 חי - זה בחינת צמאון כנ"ל. מתי אבוא - ולא יהא בבחינת צמאון.
 וראה פני אלקים - וראה דיקא, דהינו שאזכה שתהיה העבודה
 בבחינת ראיה, שאזי הוא בבחינת גבול זמן פראוי כנ"ל, ואזי אינו
 בבחינת צמאון כנ"ל:

על-כן בכל יום ויום צריך התחדשות המוחין, כמה שפתיב (איכה
 א): חדשים לבקרים וכו'; וכמה שפתיב: המחדש בטובו
 וכו'. [כי חדוש המוח, דהינו שזוכה לשכל חדש, ושכלו הולך וגדול
 בכל פעם, זהו בחינת ראיה. כי ידיעת השכל הוא בחינת ראיה,

בדחילו ורחימו, נתגלה בחינת י"ה (תיקון י), וכשלומד הלכה באפן זה, בורא עולם אחר, וכשלומד כל המסכתא, נעשה מטרוניתא, והחלכות הן עלמין דילה (בהקדמת התיקונים דף יד:), כי אין מלך בלא עם. וזה: והיה ה' למלך על כל הארץ - שנתגלה מלכותו:

מבאר למענו, שחסר כאן רבו ככלו, כי עקר המכון חסר מן הספר, ולא זכיתי לעמוד ככל על דברים אלו.

עח

ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו: (שמואל א, ב)

הנה יש בזה בחינת משיח, ורוח הקדש, ויחוד קדשא בריהווא ושכינתה, ותחיה. כי תחלת הבריאה היה כדי שיתגלה מדת מלכותו, ומחמת גדל הארתו לא היה באפשרי לקבל, והכרח להתמצצם בתוך עולמות. וזה (תהלים קמח): מלכותך מלכות כל עולמים; הינו שמדת מלכות התלבש בתוך עולמות, כדי שנוכל לקבל. ואין מי שיקבל על מלכותו, לכן יוצאות נפשות ישראל, שיקבלו על מלכותו, כי אין מלך בלא עם. ומאין יוצאות נפשות ישראל? מעולם הדבור. וזהו (ש"ה ה): נפשי יצאה בדברו; הינו שנפשות ישראל יוצאות מעולם הדבור. והדבור הוא בחינת מלכות, כמו שאמר אליהו: מלכות פה. ובחינת שכינה גם כן, כי שוכנת אתם תמיד בלי הפסק רגע, כמו שכתוב (ויקרא טו): השוכן אתם בתוך (ט) טמאותם; והוא בחינת (ט) אם הפנים, הינו, כמו שהאם הולכת תמיד עם בניה ואינה שוכחת אותם, כן הדבור, שהוא בחינת שכינה, הולכת עם האדם תמיד. וזהו (ירמיה לא): כי מדי דברי בו זכור אופרנו; הינו כמו שאמרנו, שהדבור זוכרת אותו תמיד והולכת עמו אפלו במקום הטנפת. וזהו בחינת גלות השכינה, שהדבור, שהוא בחינת השכינה, בגלות, ונתאלם, כמו שכתוב (תהלים טז): נאלמתי דומיה. וזהו (תהלים נח): האמנם אלם צדק תדברון; הינו כי צדק זה מלכותא קדישא, כנודע (ט), ומלכות הוא הדבור כנ"ל, כשהוא בגלות הוא אלם:

ולכן במה שפגם יתקן, הינו ודוי דברים, כמו שאמר הכתוב (הושע י): קחו עמכם דברים - שיתודה תמיד בכל לבו נכח פני אדני; אזי: ושוכו אל ה' - שישוכו כל הדברים שפגם אל שרשו.

וזהו בחינת יחוד קדשא בריהווא ושכינתה, כי מיחד הדבור, שהוא בחינת השכינה כנ"ל, אל ה'. וזהו גם כן שאמר הכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר; הינו, כשמיחד הדבור עם ה', שהוא יחוד קדשא בריהווא ושכינתה כנ"ל, אזי: ונגלה כבוד ה'. כבוד זו שכינה, כנודע. הינו, שנתגלה ונתגדל הארת השכינה, שהוא בחינת מלכות:

כי עכשו נקטן אורה ונחלש כחה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח), שהשכינה צונחת: סמכוני באשיות וכו', כי חולת אהבה אני; הינו אהבת ישראל, שאני שוכן אתם אפלו בתוך טמאותם, וזהו גלות השכינה. אבל כמו שאמרנו, [שעלידי] שיתקן פרצוף מלכות ויחד הדבור, שהוא בחינת מלכות ובחינת שכינה, עם ה', ותגלה ויתגדל אורה של פרצוף מלכות.

שיודע ומבין הדבר על בריו, כאלו רואה אותו בעיניו בראיה יפה, וכמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, כמובא בדברי רבנו כמה פעמים]:

ובב"ח הראות יש שתי בחינות, כי מי שפח הראות שלו יפה, יכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, אבל מי שאין ב"ח הראות שלו חזק, הוא צריך להתקרב להדבר שרוצה לראות ולהסתכל בו יפה. כן בעבודת השם יתברך, יש מי שמחו צח, ויכול להתפלל או ללמד בלי עיון, ויש מי שצריך להעלות במחשבתו מקדם שידבר, ואם ידבר מקדם שיעלה במחשבתו, יהיה הדבור בלא מחשבה, והוא בחינת אחר הדברים. וזהו בחינת מחין דקטנות, שהם בחינת דינים, ומו ששכלו צח, הוא בגדלות המחין, והוא בחינות רחמים וחסדים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות טז): גדולה דעה, שנתנה בין שני שמות, שנאמר: כי אל דעות ה'. ואל הוא חסד, כמו שכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום; וה' הוא רחמים, כמו שכתוב (שם קט): רחמיוך רבים ה':

אך אי אפשר להתפלל בשכל צח עד שישוכה בתשובה שלמה על חטאיו, כמו שכתוב (דברים ל): וכל ה' את לבבך, ותרגמו: ויעדי ה' ית טפשות לבך. ובאיזה תשובה נאמר? בתשובה מאהבה, שלא ישאר שום רשם כלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (יומא טז): שוכו בנים שוכבים ארפא משוכתם; דקשה שוכבים משמע דמעקרא בלא שום רשם, וארפא משמע שישאר רשם. ומשני: כאן מאהבה, כאן מיראה. כי מאהבה אין נשאר שום רשם, ויש לו שכל צח, ויכול להתפלל בלי עיון, ובכל יום ויום יכול להתחדש מחו:

וזה פרוש הפסוק: ויהי אחר הדברים. פרוש: אדם שהוא תמיד בשונה, שאינו יכול לבוא להתחדשות המחין, שהוא בקטנות המחין, שהוא בחינת אלקים, דינין, שזהו בחינת אחר הדברים כנ"ל. והאלקים נסה - הינו לנסות ולהרים את בחינת המחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, זה זוכין על ידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, כי על ידי תשובה מאהבה זוכין למחין דגדלות, שהם בחינת חסדים ורחמים כנ"ל. וזהו: והאלקים נסה - את אברהם, שעל ידי בחינת אברהם מנסין ומרימין את המחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, וזוכין למחין דגדלות כנ"ל. וזה פרוש הזהר הקדוש: מסטרא דימינא מוחא חורא. פרוש: ממדת אהבה נעשה שכלו צח ככסף, הדא הוא דכתיב: זרע אברהם אוהבי; כי המח נקרא: זרע אברהם אוהבי, שהיא מדת אהבה, שממדה זאת בא לשכל צח כנ"ל:

עז

והיה יי למלך על כל הארץ: (זכריה יד)

דהנה הכלל הוא, שכל מה שאנו עושים, הן התפלה והן למוד, הוא כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כי ההכל פה הוא בחינת ה', והקול הוא בהמשכה, הוא בחינת ו, וכשלומד או מתפלל

(א) עין יומא טז וז"ר נשא פו. (ב) תהלים קנ. (ג) פתח אליהו. (ד) בתיקון ו' מה"א תיקונים אחרונים.

ממעלת הדבור דקדשה, כי הדבור דקדשה הוא בחינות השכינה, והוא בחינות רוחו של משיח, בחינות רוח־הקדש, בחינות תחיה, בחינות יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה. וכל זה מבאר מתוך דברי התורה הנ"ל, רק שאין הדברים מסדרים פראוי, ואין הלשון מתקן. אף־על־פי־כן בלם נכוחים למבין וישרים למוציא דעת:

גם מבאר מתורה זאת, שהדבור הולך עם האדם אפלו למקומות המטנפים, כמו האם, ההולכת עם הולד לכל מקום שהוא הולך, ועל־כן נקרא הדבור אם הפנים. וזהו: כי מדי דברי בו זכור אוקרנו עוד; הינו שאפלו אם האדם מנח, חס ושלום, במקום שהוא, אפלו בשפל המדרגה מאד, אפלו במקומות המטנפים, אף־על־פי־כן על־ידי הדבור יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך. דהינו, שאפלו אם הוא במקום שהוא, אם יתחזק גם שם לדבר על־פלפנים דבורים קדושים של תורה ותפלה והתבודדות, יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך, אפלו שם במקומות הנמוכים, שהם בחינות מקומות המטנפים, אפלו אם נפל למקום שנפל, כי הדבור אינו מניח אותו לשכח את השם יתברך, בבחינות: כי מדי דברי בו זכור אוקרנו עוד; שכל זמן שיש בו הדבור של השם יתברך, שהוא הדבור דקדשה, זה הדבור אינו מניח אותו להיות נשכח מהשם יתברך, כי הדבור זכור ומזכיר אותו להתחזק בהשם יתברך במקום שהוא. והבן הדבר היטב, מגדל פה הדבור, והוא עצה נפלאה ונוראה למי שחפץ באמת, לבל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום:

עוד מבאר מזה גדל מעלת עסק התורה הקדושה, שהוא עקר החיים של האדם, כי אלמלא בנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא, וכנפי ראה הוא בחינות התורה כנ"ל. הינו כי יש באדם שני מיני תבערות מדורת אש - לטוב ולהפך; ושניהם אינם טובים:

כי לפעמים לב האיש הישראלי בוער מאד מאד להשם יתברך ביקד יקוד אש, אבל הוא יותר מדי, עד שהיה אפשר להיות אוקיד כל גופא. ואף־על־פי שבווער להשם יתברך, אף־על־פי־כן מאחר שהוא יותר מדי, אינו טוב. ואי אפשר לקרר ולצמצם ההתלהבות הזאת, שיהיה במדה, כראוי על־ידי התורה, כי כשיעסק בתורה, תגן התורה עליו ותציל אותו, שיופך לצמצם ההתלהבות שיהיה פראוי. וכן יש, חס ושלום, להפך. כי לפעמים בוער האדם אל תאוות עולם הזה בל־פך, עד שגם־כן היה אוקיד כל גופא, חס ושלום, אבל בשלומד תורה היא מנגת עליו ומצלת אותו גם מהתלהבות האש הרע הזה של התאוות, שהיה רוצה לשרפו לגמרי, חס ושלום:

נמצא, שבלא התורה, חס ושלום, לא היה האדם מתקים בלל, כי היה נשרף ומתבטל מרבוי התבערות שיש בכחו לימין יותר מדי או לשמאל, חס ושלום. וזהו: אלמלא בנפי ראה, שהיא התורה, דנשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא - על־ידי שני מיני תבערות הנ"ל, ורק התורה מצלת מזה כנ"ל. והבן הדברים למעשה:

וזהו (משלי טו): באור פני מלך חיים; הינו [שעל־ידי] שיתן הארה בפצוע מלכות יכול לחיות, כי שואב חיים ממדת מלכות שהוא שרשו כנ"ל:

וגם זהו בחינת רוח־הקדש, כי מה שאדם חי, אינו כי אם מחמת שנושם נשימות. ומה היא נשימה? שמוציא ומכניס הרוח. וזהו בחינת (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב. ולכן כשאדם דבוק למלכותא קדישא ומדבר תורה או תפלה, מוציא ומכניס רוח הקדשה. וזהו (שם ט): ורוח חדשה אתן בקרבכם - הינו קרב שלכם, כשהוא נושם נשימה של קדשה, אזי: ורוח חדשה אתן - הינו רוח־הקדש:

וזה (בראשית א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים; הינו בשלומד תורה, כי מים זו תורה (ט), בידוע, אזי: ורוח אלקים, שהוא רוח־הקדש, מרחפת, וחופף עליו ושואב רוח־חיים, כי בלא תורה אי אפשר לחיות, כמו שכתוב (בתקוני וזר תקון יג דף כו): אלמלא בנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא. וראה דא מיא (והר פתח דף רח), ומיא דא תורה. כי כשהאיש הישראלי בוער בלבבו להשם יתברך, היה באפשרי להיות אוקיד כל גופא, אבל כשייתלבש באותיות התורה או תפלה, מנגת ומצלת עליו. וכן, חס ושלום, להפך, כשבוער אל תאוות עולם הזה, הוה אוקיד גם־כן כל גופא, אבל כשאחר־כך לומד תורה או עושה מצוה, היא מנגת ומצלת עליו, ויכול לחיות, כי שואב רוח־חיים, שהוא רוח־הקדש, ממדת מלכות, שהוא שרשו. ולכן רשעים בתייהם קרויים מתים (ברכות יח), כי מחמת שנפסק מחבל דקדשה, מאין יהיה לו חיות? ושואב רוח של שטות, כי דבוק אל מלך זקן וכסיל (קהלת ח), וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ג): אין אדם עובר עברה, אלא־אם־כן נכנס בו רוח שטות. אבל להפך, נכנס בו רוח־הקדש: ורוח־הקדש הוא בחינות מלכות, כמו שאמר הפתוב (אסתר ח): ותלבש אסתר מלכות, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יד), שלבשתה רוח־הקדש; ובחינת תחיה גם־כן, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מה): ותחי רוח יעקב - ששרתה עליו רוח־הקדש. וזהו בחינה של משיח, כי פתוב אצלו (ישעיה יא): לא למראה עיניו ושפט וכו', אלא הכל ברוח הקדש, כי אזי יתקן פצוע מלכות בשלמות, ונתקבץ כל הבחינת מלכות אל שרשו. והיתה לה' המלוכה (עובדיה), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד), ונוכל להביר את בוראנו למעלה מפל העולמות, בלא שום לבוש וציור ותמונה. וזהו (תהלים טו): כי ה' וכו' מלך גדול על כל הארץ; הינו, כשמדת מלכות יהיה גדול ויתעלה אורה מחמת תקון מעשינו, אזי נוכל להביר את בוראנו על כל, דהינו למעלה מפל העולמות, ולא כמו עכשו, כי עכשו הוא בהתלבשות עולמות כנ"ל:

וזהו: ויתן עז למלכו. הינו, כשיתן עז והארה למדת מלכות, אזי: וירם קרן משיחו; כי כל אחד יתקן בחינות משיח שלו וילך ממדרגה אל מדרגה מעט מעט, עד שיתקן הארת פצוע מלכות בשלמות, וזהו בחינות משיח כנ"ל. [גם דברים אלה אינם מסדרים יפה, וחסר בהם גם־כן. וכפי הנראה, המכוון מהם, שמדבר

עט

בטח ביי ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: (תהלים ב)

הנה הכלל - שצריך כל אדם לראות, שמצדו לא יהיה עבוב משיחא, דהינו לעשות תשובה שלמה ולתקן מעשיו. ובכל צדיק וצדיק, מי שהוא צדיק באמת, יש בו התגלות משיח, ואף-על-פי שאין בו התגלות משיח, יש בו מדה של משיח, שהוא בחינת משה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כח:): משיח דא משה, כמו שאפרש. כי משה מסר נפשו בעד ישראל, כי ידע שפלותו באמת, וידע חשיבות וגדלות ישראל, כמו שכתוב (במדבר י:): והאיש משה ענו מאד מפל האדם; ומחמת זה מסר נפשו וחייתו בעדם. לכן מי שהוא צדיק באמת וידע שפלותו ויכיר חשיבות ישראל, יכול למסר את נפשו בעדם. ואימתי יכול לראות שפלותו? בשבת. כי בשבת נאמר (שמות יז): ראו כי ה' נתן לכם את השבת; כי שבת הוא שין בת. שין - תלת גנין דעינא; ב"ת - בת-עין. ועל-כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: שבו איש תחתיו, הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא, ועל-כפנים אל יצא איש ממקומו; הינו למעלה ממדרגתו, כגון: עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפינתם (סוטה כב:). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת? בשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת, כמו שכתוב (דברים ו): ושבת עד ה' אלקיך, אתנו דדין כאתנו דדין: כי יש שני תשובות. אחת: יש בני-אדם, שעושין משא-ומתן והולכין בהכלי עולם הזה, ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר-כך חוזר למקומו הראשון, וזהו בחינת (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב, שאין לו ניהא, כי פעם טמא ופעם טהור, כשר ופסול, אסור ומותר, וזהו בחינת ששת ימי חל. אבל תשובה שלמה הוא בחינת שבת, שיש לו ניהא, כי בא שבת - בא מנוחה (ק); שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדרחה הרע לגמרי:

ותדע נאמנה, שתשובה שלמה הוא בחינת שבת, כי איתא במדרש רבה (בראשית פ' כב): כשפגע אדם הראשון לקון ושאל לו: מה געשה בדינך, והשיב לו שעשה תשובה, אמר: אם כך תקיף חילא דתשובה. פתח ואמר: מזמור שיר ליום השבת. ולכאורה, מה ענין שבת אצל תשובה. אבל לפי דברינו מכון היטב, כי בשעושה תשובה שלמה, ונדרחה הרע לגמרי, ויש לו ניהא - זהו בחינת שבת ובחינת שדי ובחינת מט"ט. כי מה הוא שדי - שאמר לעולמו די (תנינה יב ב"ר פ' טו), ובחינת שבת גס"פן כה, כמו שכתוב (בראשית ו): וישבת ביום השביעי מפל מלאכתו, ואמר די. ובחינת מט"ט הוא גס"פן בחינת שדי, כגודע. וזהו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כו) על פסוק "ויקח את האדם ויניחיהו בגן עדן וכו'": ויקח - מאן נטל לה? אלא נטל לה מארבע יסודין דילה וכו'. בזמנא דתב בתויבתא ומתעסק באוריתא, קדשא בריה הוא נטל לה מתמן. ועלה אתמר: ומשם יפרד - אפריש נפשה מתאוה דילהון וכו'. לעבדה - בפקודין דעשה, ולשמרה - בפקודין דלא תעשה וכו'. ואי עבר על אוריתא, אתשקיה ממרירו דאילנא רע, דאיהו יצר הרע. ואם תיבין בתויבתא, אתמר בהון: ויזרחו ה' עין, דא עין החיים, ובה וימתקו הפנים. ודא משה משיח, דאתמר בה:

ומטה האלקים בידי. מטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, עד כאן לשונו. וזה כמו שפרשנו, הינו בשעושה תשובה שלמה, שידחה הרע לגמרי ונעשה פלו טוב, זהו בחינת משה משיח, דאתמר בה: ומטה האלקים בידי, הינו שהיה בידו להפך [מרע לטוב]. ומטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, כי מט"ט הוא בחינת משנה, שנה בחינות ששת ימי החל, שהם בחינות ששה סדרי משנה, שכלולים מששה בחינות: כשר ופסול, טמא וטהור, אסור ומותר, כגודע:

ועל-כן אלו בני-אדם שאינם קבועים עדון בעבודת הבורא ויתברך ואין תשובתם שלמה עדון, רק לפעמים נופל לו הרהור תשובה ומתחיל קצת בעבודתו ויתברך, ואחר-כך נופל מזה וחוזר למקומו, ואחר-כך הוא חוזר ונתעורר, וחוזר ונופל, וכן משתנה בכל פעם מטוב לרע ומרע לטוב - זאת התשובה היא בחינת ששת ימי החל, שהם בחינות כשר ופסול וכו' פנ"ל. כי הוא גס"פן פעם כשר ופעם פסול, פעם טמא ופעם טהור וכו', כי אין לו ניהא. אבל בשעושה תשובה שלמה, זהו בחינת שבת, כמו שפרשנו. וזהו בחינת משה משיח, שהיה בידו להפך מרע לטוב, ונדרחה הרע לגמרי, וזהו בחינת שדי, ויש לו ניהא מכל וכל. ובחינת מט"ט גס"פן בחינת שדי, אף-על-פי שאמרנו שבחינת מט"ט הוא משנה, זהו בששת ימי החל, אבל בשבא שבת - בא מנוחה, וישבת מפל מלאכתו; וזהו בחינת שדי [אזי נכלל מט"ט בבחינת שדי]. היוצא לנו מזה - שבשעושה תשובה שלמה, שהוא בחינת שבת, כמו שאמרנו, על-ידיהו יכול לראות שפלותו פנ"ל: וזה הוא: בטח בה' - לשון השקט וכמה, שיש לו מנוחה מכל וכל. ועשה טוב - הינו שנתהפך מרע לטוב גמור. שכן ארץ - הינו בחינת נפש, כמה דאת אמר (תהלים קמג): נפשי כארץ וכו'; הינו שהנפש יש לו ניהא, מחמת שעשה תשובה שלמה פנ"ל. ובשעושה תשובה שלמה, הוא בחינת שבת, ויכול לראות שפלותו, וחשיבות וגדלות ישראל. וזהו: ורעה אמונה - הינו שיכול להיות כמו רעיא מהימנא, שיכול למסר את נפשו בעד ישראל:

שד: לעיל, לענין שפלות, שהוא בחינת: שבו איש תחתיו; דהינו שמחזיק עצמו שפל למטה תחת מקומו ומדרגתו:

שוב שמעתי משמו, זכרונו לברכה, בענין זה, שעל-ידיהו שזוכין לראות שפלותו באמת, על-ידיהו אין שום אדם יכול להוציא ולדחותו ממקומו, דהינו לקפח פרנסתו, חס ושלום, כי מאחר שהוא ענו ושפל באמת, הוא בבחינת אין, ואינו תחת המקום כלל, על-כן בודאי אין יכולין לדחותו ממקומו. וזהו: שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו. הינו על-ידי שזוכין לשפלות, שזהו בחינת: שבו איש תחתיו, שמחזיק עצמו תמיד בשפלות למטה תחת מקומו ומדרגתו פנ"ל, על-ידיהו: אל יצא איש ממקומו; כי שום אדם לא יוכל להוציא ממקומו, דהינו לדחותו מפרנסתו, חס ושלום, פנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בנהדרין פא): כל היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת איש וכו'; כי מאחר שיורד לאמנות חברו ורוצה לדחות חברו ממקומו

(א) רש"י בראשית ב. פסוק ב.

ומפרנסתו, נמצא שהוא רוצה לפגם בחינת שפלות הנ"ל, בחינת: שבו איש תחתיו וכו' פנ"ל, ועל-כן הוא פאלו בא על אשת איש, כי אשת ראשית-תבות: שבו איש תחתיו; הינו שפוגם בבחינת ענה ושפלות, שהוא בחינת: שבו איש תחתיו, שעל-ידי-זה: אל יצא איש ממקומו, פנ"ל:

פ

יי עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום: (תהלים כט)

הנה ידוע, שגדול השלום, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (עוקצין ב"ט), שלא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחוץ ברכה, אלא השלום. ומה הוא השלום? שמחבר תרי הפכים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (וזהו יקרא דף יב) בפסוק: עושה שלום במרומי, כי זה המלאך - מאש, וזה - ממים, שהם תרי הפכים, כי מים מכבה אש, והקדוש-ברוך-הוא עושה שלום ביניהם ומחברם יחד. והוא בחינת יוסף, כי יוסף מחבר תרי הפכים - חסדים וגבורות. לכך נאמר ביוסף (בראשית לו): ויבא יוסף את דבתם רעה - הוא בחינת גבורות, כי שמאל דוחה (סוטה מו). את אחי אנכי מבקש (בראשית שם) - הוא בחינת חסדים, כי ימין מקרבת (סוטה שם). וכתוב (בראשית מב): ויוסף הוא השליט - הוא בחינת גבורות; הוא המושביר לכל עם הארץ - זה בחינת חסדים. ונאמר אצלו (שם מא): ויקראו לפניו אברהם, ופרש רש"י: אב בחכמה ורך בשנים; שהוא מחין הגדלות וקטנות [שהם בחינות חסדים וגבורות, פידוע]:

וזהו בחינת קדוש השם, כי קדוש השם הוא גם-כן בחינת חסדים וגבורות, כי מתחלה הוא נתלהב בשלהובין דרחימותא, והו בחינת חסדים, ואחר-כך מתגבר על יצרו ומוסר את נפשו למות על קדוש השם, זהו בחינת גבורות, שזהו בחינת שלום, בחינת יוסף פנ"ל. ולכך אפלו פושעי ישראל הערו את נפשם למות על קדוש השם, כי ישראל עלה במחשבה וכו' (כ"ד ב"א), ואפלו פושעי ישראל, אך שעדין הוא מכנה בשם ישראל, יש להשם יתברך תענוג גדול ממנו, כמו שכתוב (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר; וכשרוצין להפריד אותו מבחינה זו ישראל, שהיא בחינת ו', פנודע, ואי אפשר לקרותו בלא ואו שניה, שהוא בחינת יוסף, ותכף ומיד נתעורר בו בחינה זו למסר נפשו פנ"ל:

[פרוש, כי כל אחד מישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל (כמבאר בסיון יד וי), אף-על-פי שחטא, ישראל הוא (סנהדרין מד), ומאחר שנקרא עדין בשם ישראל, שהוא בחינת ו' פנ"ל, על-כן יש בו בחינת יוסף גם-כן, כי נאו אי אפשר לקרותה בלא ו' שניה, הינו שיישראל, שהוא בחינת ו', מקשר בו ו' שניה, שהוא בחינת יוסף, (כי ישראל ויוסף פחדא אזלי, פידוע כ). נמצא, שבכל אחד מישראל מקשר בו בחינת יוסף, שהוא בחינת שלום, בחינת קדוש השם פנ"ל. ועל-כן תכף בשרוצין להעבירו על דת, חס ושלום, להפרידו מבחינת ישראל, נתעורר בו תכף בחינת יוסף, שמקשר בישראל, שהוא בחינת מסירת-נפש על קדוש השם, דהינו שלהובין דרחימותא והתגברות על יצרו למות על קדוש השם, שזהו בחינת

שלום, בחינת יוסף, פנ"ל]. כלל העולה - שיוסף הוא בחינת השלום, והשלום הוא כלי שעל-ידו בוא יבוא כל ההשפעות והברכות לישראל. וכונתו יתברך שמו בזה, כדי שיוכל כל אדם הישראלי לדבר דבורים של קדשה לפני השם יתברך. ומה הוא קדשה? - חכמה, כי חכמה נקרא קדשה, פנודע (כ). והו בשאדם מדבר בתורה ותפלה בחכמה ושכל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדשה, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה, כי נכנה מזה מחין, שהיא חכמה, והדבור, שהוא בחינת ירושלים. וזה בחינת (תהלים קמ): בונה ירושלים ה', כי ירושלים הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם, ותרגם אונקלוס: מלכא דירושלים. וצדק הוא בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון; וה' הוא בחינת מחין, פנודע. אימתי הוא נכנה? בשנחתי ישראל, רוצה לומר מי שהיה נדחה מבחינת ישראל, ואחר-כך בונים:

ונחזור לענינו, שעל-ידי השלום יכול לדבר דבורים בקדשה ובטהרה פנ"ל, והשלום הוא מחבר תרי הפכים פנ"ל, הינו חסדים וגבורות, הינו היות, שהוא חסדים, כמו שכתוב (תהלים מב): יומם יצוה ה' חסדו. ואלקים הוא גבורות, כי אלקים הוא מלכות, כמו שכתוב (שם עד): ואלקים מלכי מקדם, ודינא דמלכותא דינא (גיטין י). ולכן גם-כן נאמר ביוסף (בראשית מא): ומבלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו. ידו הוא בחינת מחין, כמו שכתוב (תהלים קלד): שאו ידיכם קדש; וקדש הוא ראשית, וראשית הוא חכמה מחא; ורגלו הוא בחינת גבורות, כמו שכתוב (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו; וצדק הוא הדבור, ודבור הוא בחינת גבורות, כמו שכתוב (תהלים קמה): וגבורתך ידברו. נמצא, שכתוב אצל יוסף חסדים וגבורות פנ"ל, ויוסף הוא השלום מחבר תרי הפכים להיות אחד, ויבוא ישועות וברכות בגשמיות וברוחניות, כמו שכתוב (ישעיה כ): ושאתכם מים בששון ממעיני הושועה, ותרגם אונקלוס: ותקבלון אלפן חדת; הינו שעל-ידי הושועה יבוא תורה ואלפן חדת מאת הפורא יתברך, לכל אחד לפי מדרגתו:

וזה פרוש הפסוק: ה' עז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום. הינו כמו שפרש רש"י, כשה' יברך ברכות על-ידי כלי שלום, אזי - עז, שהיא התורה, גם-כן לעמו יתן, הינו: ותקבלון אלפן חדת:

[נראה באור הענין, כי על-ידי השלום יכולין לדבר דבורים בקדשה, כי השלום מחבר תרי הפכים, חסדים וגבורות, שזהו בחינת יוסף, בחינת מסירת נפש על קדוש השם פנ"ל, ועקר הקדשה הוא חכמה ומחין דקדשה, כי חכמה נקרא קדש, פידוע, כי קדש הוא בחינת ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ב): קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, כי כל ראשית הוא קדש בכל מקום, וראשית הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. וכשאדם זוכה לדבר דבורים קדושים של תורה ותפלה, ומכנים כל מחו וחכמתו ודעתו בתוך הדבורים, דהינו שמקשר מחשבתו היטב להדבורים, ומבין ושומע מה שהוא מדבר, זהו בחינת קדש, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה.

(א) עיין וזהו וישב דף קכב ע"ב. (ב) עיין וזהו אחרי דף סא.

(תהלים קמג): נפשי כארץ וכו'; ונפש הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדבור; וכשהצדיק מדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ-ישראל, והדבורים שהוא מדבר עם המוניעם בשיחת חליו, הוא נקרא פסלת ארץ-ישראל. ולמה מדבר שיחת חליו? כדי לקשר את המוניעם אל הדעת, שהוא בחינת הר, דאיתא בגמרא: אין הר (צ"ל לבנון, ע' גיטין נג, וע' ילקוט פ' ואתחנן בשם ילמדנו) אלא בית-המקדש, שנאמר: החר הטוב הנה והלבנון; ובית-המקדש הוא בחינת דעת, דאיתא בגמרא (ברכות ל): כל מי שיש בו דעת, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו; שבית-המקדש נתן בין שתי אותיות, ודעת נתן בין שתי אותיות, כי על-ידי תורה ותפלה אי אפשר לקשרם אל שרשם, מחמת שהם רחוקים מן האמת, כדאיתא בתלמי המלך (מגילה ט), כשהשיב שבעים ושנים זקנים לכתב לו ספר תורה, וכתבו בלם: אלקים ברא בראשית וכו'. כי הוא רחוק מן האמת, והצרכו להפך את הצרופים; כך הצדיק, שרוצה לקשר את המון עם הרחוקים מן התורה האמתית, צריך לדבר עמהם שיחת חליו ולהלביש בהם התורה, רק שהוא מדבר בצרופים, ונקרא פסלת ארץ-ישראל, כי אף שהם פסלת ארץ, אף-על-פי-כן יש בהם תורה, שהיא בחינת ישראל:

וזה פרוש הפסוק: עלו - הינו שאתם המוניעם עולים. זה בנגב - זה הוא בחינת הצדיק, כמו שכתוב (קהלת י): כי זה כל האדם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ט), שכל העולם לא נברא אלא לצות לזה; הינו הצדיק הוא בנגב, הינו פסלת ארץ-ישראל, הינו שיחת חליו, ועל-ידי-זה יכול לקשר אתכם. ועליתם את החר - הינו הדעת הנ"ל:

ועוד, כי לפעמים הצדיק נופל ממדרגתו, וכשפא אחד מן המוניעם ומדבר עמו דברים של הכלי העולם, והצדיק נהנה ממנו, אז הוא מחיה להצדיק, והצדיק בא למדרגתו, ואחר-כך יכול הצדיק להעלותם לבחינת הדעת. וזהו: עלו זה - הינו, כשהצדיק צריך לעלות למדרגתו, צריך אתה להיות בנגב, הינו לדבר עמו שיחת חליו, כדי להחיותו, ועל-ידי-זה: ועליתם את החר - שיוכל אז הצדיק לקשר אתכם לבחינת דעת, הנקרא הר, כנ"ל:

פב

איתא בגמרא: הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הפתוב אומר: ואהביו בצאת השמש בגבורתו: (שבת פח):

הנה נודע, כי יש שלש קלפות: רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת (א). וקלפת נגה היא בין השלש קלפות ובין הקדשה, ולפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, והיא בבחינת נשמת העשוקים, ודי למכין (ב). וזהו בחינת סדרי בראשית, שלש שני ערלה, בנגד השלש קלפות הנ"ל, ורבעי הוא בנגד נגה. והוא בחינת חשמ"ל, כי לפעמים נכללת במ"ל אורות.

וזהו סוד מילה, כי יש שלש עורות, הם שלש קלפות, ועוד דק רביעי, בחינת נגה:

וזהו בחינת שלום, שהוא בחינת התחברות חסדים וגבורות, כי הוא מחבר ומקשר החכמה והמוחין, שהם בחינת חסדים כנ"ל, להדבור, שהוא בחינת גבורות כנ"ל. וזהו בחינת יוסף כנ"ל, ועל-כן נאמר ביוסף: ומבלעדי לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי יוסף הוא כלול מבחינת ידיו ורגליו, שהם בחינת החכמה והדבור, כי ידיו זה בחינת חכמה, בחינת קדש, כמו שכתוב: שאו ידיכם קדש, ורגליו זה בחינת הדבור וכו' כנ"ל. על-כן צריכין לעסק בתורה ובעבודת השם במסירת נפש, ובפרט בשעת התפלה, שעקר שלמות התפלה הוא להתפלל במסירות נפש, שיכנו למסר נפשו על קדוש השם, כי מסירת נפש על קדוש השם בודאי מרצה כל אחד מישראל, אפלו הקל שפקלים כנ"ל (וכמו שכבר ראינו בחוש בורות שלפנינו, שכמה אנשים קלים ופחותים מסרו נפשם ומתו על קדוש השם, אשר להם). ותכף בשמריצה למסר נפשו על קדוש השם, נתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף כנ"ל, ועל-ידי-זה יכולין לדבר, דהינו לקשר המחשבה אל הדבור, שנה עקר הקדשה כנ"ל, שזוכין לזה על-ידי שלום כנ"ל. וזהו: בנה ירושלים ה'. ירושלים הוא בחינת הדבור וכו' כנ"ל, ה' הוא בחינת מחין כנ"ל. הינו לכות לקשר המח אל הדבור, שנהו בחינת בנה ירושלים ה', שהמחין בונין הדבור דקדשה - זה זוכין על-ידי: נדחי ישראל יכנס. זה בחינת מסירת נפש על קדוש השם, שכל הנדחין מקדשת ישראל, בשרוצין להעבירם על דת, חס ושלום, אזי נתעוררין תכף, ומסורים נפשם על קדוש השם. נמצא, שעל-ידי קדוש השם נכנסין כל הנדחין מקדשת ישראל לתוך הקדשה, שנהו בחינת: נדחי ישראל יכנס, ועל-ידי-זה: בנה ירושלים ה'; כי קדוש השם הוא בחינת שלום, שעל-ידי-זה יכולין לקשר המחשבה אל הדבור, שנהו בחינת: בנה ירושלים ה' כנ"ל:

נמצא שיוצא לנו מזה עצה נפלאה לעבודת השם, ובפרט בשעת התפלה, שכשאדם רואה שאינו יכול להתפלל כלל ולקשר המחשבה אל הדבור, אזי יזכיר את עצמו, שהוא בודאי מרצה למות על קדוש השם, כי אף-על-פי שהוא כמו שהוא, אפלו אם הוא בדיקטא התחתונה מאד, אף-על-פי-כן אם היו רוצים להעבירו על דת לגמרי, חס ושלום, בודאי היה מוסר נפשו על קדוש השם, כי על זה מרצה אפלו פושעי ישראל למות על קדוש השם, ולא לעבר על דת, חס ושלום, כאשר ראינו בחוש פעמים אין מספר וכנ"ל. ותכף בשזכיר את עצמו שרוצה למסר נפשו על קדוש השם, על-ידי-זה יתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף, שהוא בחינת התחברות המח והדבור כנ"ל, ועל-כן על-ידי-זה יוכל להתפלל ולקשר המחשבה אל הדבור וכנ"ל. וכן שמעתי מפיו הקדוש, שאמר זאת בתוך שיחתו הקדושה לדבר פשוט, שצריכין להתפלל במסירת נפש]:

פא

עלו זה בנגב ועליתם את החר (כמדבר י); ופרש רש"י: פסלת ארץ-ישראל:

הכלל הוא, שהדבורים של צדיק, שמדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ-ישראל, כי ארץ היא בחינת נפש, כמו שכתוב

(א) האמורים ביהוקאל א. (ב) עיין סכא משפטים דף קיג.

בלא פא. גמצא, שיש בהאלף־בית ששה פאין. ויש פעמים פ' גימטריא ת"פ, כמנין לילית. והנה חס ושלום, בשארע לאדם מקרה בלתי טהור, הוא על־ידי הקלפה הנ"ל, פידוע. והנה הקלפה הנ"ל יונקת מן האלף־בית כמנין שמה, הינו מן הפאין הנ"ל, ונעשה מן פא אף. לפיכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י): איש ואשה, זכו - שכינה שרויה ביניהם; לא זכו, הינו שהוא בלתי טהור - איש אוכלתו. פי דע וראה, פי האותיות עצמן של הפאין (הינו א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט) הם גימטריא "אש", ונקמין בו. וכשנותן צדקה בסתר, פודה הניצוצות הקדושות מן הקלפה, ונעשה מן האף פא. וזהו: מתן בסתר יכפה אף - מלשון כופה עליו כלי (שהוא לשון הפיכה). וזה: יכפה אף, שפופה והופך ה"אף" ונעשה פא, [והוא פלאי]:

פד

איתא בגמרא: במה הארכת ימים? אמר לו: ותרן הייתי כממוני (מעילה כח). לבאר זה צריך לידע מה דאיתא בזהר הקדוש (פ' נשא דף קכז), וזה לשונו: תא חזי לשת ימי בראשית, לכל חד אית לה פרצופה דההוא דרגא דאנהוג לה, ולא תשכח יום דלית בה טוב וכו', וכל יומא אית לה גדר מלבר, דלא יעול כל ברגיש ליהוא טוב, כגון חשך דכסיה לנהורא וכו'. ובגין דא, מאן דאיהו חיבא ויעול למנדע רזין דאורייתא, במה נחשים ועקרבים מבבלבלין מחשבתה, דלא יעול לאתר דלאו דילה. אבל מאן דאיהו טוב, כל אילין נמירין אנון למימרה, וקטגור נעשה סגור, ויעלון לה לטוב הגנוז, וימרון: מרגא, הא ברגיש טוב וצדיק וירא־שמים בעי לעילא קדמך וכו'. תהוא טוב גנוז יומא לון: פתחו לה בהאי תרעא דאתקרי אהבה, או בהאי תרעא דאיהו תשובה; כל צדיק יעול כפום דרגא דילה:

ואין טוב אלא תורה (ע"ז יט), וכשארם רוצה להנות ולחשב בתורה, הינו ברזין דאורייתא, אנון נמירין ונחשים ועקרבים מבבלבלין מחשבתה, ואלו הם המחשבות שבאין לאדם. וכשארם רוצה וחושק עד מאד, ופותחין לו, כנ"ל בזהר הקדוש, אזי כל יום ויום אצלו גדול עד מאד, פי רואה ומשיג הטוב הגנוז, הינו רזין דאורייתא, השקד לאותו היום:

וזה ששאל התנא: במה הארכת ימים - הינו באיזה מדה מן המדות נכנסת להטוב הגנוז, והארכת הימים שקד להיות גדולים כנ"ל. והשיב לו: ותרן הייתי כממוני - שזו היא מדת אברהם אבינו, והיא תרעא דאיתקרי אהבה, והוא סטרא דימינא. ואיתא בתקוני זהר (תיקון ע, דף קח): מסטרא דימינא, מחא חורא ככספא. הינו, שכל המקמרגים וכל הנחשים ועקרבים, הינו המחשבות זרות שמבלבלין מחשבתה, נעשין חורא ככספא. ולכך נאמר באברהם (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים, הינו שהיו כל הימים שלו שלמים וגדולים, פי מסטרא דימינא מחא חורא ככספא, ומן הקטגור נעשה סגור, והיה יכול לבוא בכל יום אל הטוב הגנוז השקד לו:

וכל החרפות הבאים לאדם הם משלש קלפות הנ"ל, ומפני זה אמרו אחי דינה לאנשי שכם (בראשית לד): לא נוכל לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו. וגם יהושע, אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ה): היום גלתי את חרפת ישראל; כי עקר החרפות באים מבחינת ערלה, שהיא בחינת שלש קלפות הנ"ל (ג). ועל־כן כשנולד יוסף, אמרה אמו (בראשית ב): אסף אלקים את חרפתי; פי בהתגלות בחינת יוסף, שהוא בחינת קדשת הברית, בחינת מילה, כנודע, נאספו החרפות, הינו השלש קלפות כנ"ל. וזהו פונת רחיצת מים חמין בערב־שבת־קדש, כי אז קלפות נגה נכללת בקדשה, ואז חפצים גם השלש קלפות לעלות לאחו בקדשה, ואז יורדים בחינת (ש"ה ח) שלהבת יה, ומכנה אותן שלא יאחזו בקדשה, והוא בחינת מים חמין. והוא פונת נטילת צפרנים בערב־שבת־קדש, כנודע:

וזהו פרוש הגמרא: הנעלבים ואינם עולכים - ואז הוא בחינת ח"ש, הוא שתיקה; שומעין חרפתם ואינם משיבים - כנ"ל; ועושין מאהבה - כי לפעמים שתיקה של האדם כדי לעשות יסורים לשכנגדו, ואז הוא בחינה זו נכלל בקלפה, אבל כשהוא מאהבה, אז הוא בחינת ח"ש נכללת בקדשה. עליהם הכתוב אומר: ואהביו כצאת השמש בגבורתו - היא בחינת שלהבת יה, כנ"ל:

[פרוש, שעל־ידי ששומעין חרפתם ואינם משיבין, על־ידיה דוחים בחינת השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת ערלה, בחינת חרפה כנ"ל, ונכללים בבחינת חשמו"ל על־ידי השתיקה, שהיא בחינת ח"ש, כי הוא דוחה החרפה על־ידי שאינו רוצה לריב ולחרף את חברו, שזהו בחינת מ"ל, בחינת מילה, שהיא בטול הערלה, שהיא בחינת חרפה, בחינת שלש קלפות הטמאות הנ"ל. וזהו חשמו"ל - ח"ש מ"ל. הינו השתיקה, שהיא בחינת מילה, בחינת בטול החרפה, שהיא בחינת ערלה כנ"ל. וזהו: ועושין מאהבה - פי זאת השתיקה, שהיא בחינת חשמו"ל, זהו בחינת נגה הנ"ל, שיש בה שני בחינות: לפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, בתוך השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת חרפה כנ"ל. הינו, כי לפעמים הוא שותק לחברו כדי לעשות לו יסורים ביותר, גמצא שבזאת השתיקה הוא מחרף את חברו ביותר, ואז נכללת השתיקה, בחינת נגה, בקלפה, בבחינת חרפה כנ"ל; אבל כשעושה מאהבה, ששותק מאהבה, מחמת שאינו רוצה לבייש ולחרף את חברו, אזי בחינת נגה נכללת בקדשה, ועל־כן עליהם הכתוב אומר: ואהביו כצאת השמש בגבורתו, זהו בחינת שלהבת יה הנ"ל, שעל־ידיה נכלל נגה בקדשה, בבחינת חשמו"ל כנ"ל]:

פג

מתן בסתר יכפה אף (משלי כא):

דע, כי בהאלף־בית יש ששה פאין. דהינו: אלף אי אפשר לקרות בלא פא. גם כף, ד, ה, ו, קוף, גם־כן אי אפשר לקרא אותן

(ג) עין תיקון ט.

פה

לשון רבנו זכרוננו לברכה

פוסעים בו פסיעה קמנה - פי מתחלה המלכות היא אצל זעיר אנפין, בבחינת אושית פסיעה לבר, כמובא בזהר הקדוש (בלק דף רג: וכמבואר בכתבי האר"ל). **סועדים בו** - פרוש, כשאנו רוצים לתקנה ולגדלה, בבחינת סעד ועזר כנגדו, שיהא פנים בפנים. **ולברך שלש פעמים** - פרוש, שצריך להאיר את נצחיהודיסוד דזעיר אנפין, כי משם עקר בנינה. **צדקתם תצהיר** - פרוש, עלידי מה מתברכין נצחיהודיסוד דזעיר אנפין? עלידי המחין שהוא מקבל, כמובא. והמחין הם ארבע: חכמה, בינה, חסד וגבורה, והם מלבשים בנצחיהודיסוד דבינה. **זה בחינת: כאור שבעת הימים, שהם סוד שין של שלשה ראשין, ושין של ארבעה ראשין:** (עדפאן לשונו ז"ל)

פו

פוסעים בו פסיעה קמנה סועדים בו לברך שלש פעמים וכו':

הנה ידוע, כי בימי החל הוא שליטת החיצונים, וערב-שבת-קדש בין השמשות אין להם שליטה כלל, כמו שמוכח בזהר הקדוש: כד אתקדש יומא, כדן יתפרדו כל פועלי און. ועקר שליטה שלהן בימי החל הוא בבחינות רגליו, שאין מניחין לאדם לילך בדרכי השם ויתברך. דאיתא בגמרא (ברכות ו): הני ברבי דרבנן דשליחי מניה, ובשבת-קדש חוזרין להם כח ההליכה, כמו שכתוב (ישעיה נח): אם תשוב משבת רגלך; הינו כמו שאמרנו, שבשבת-קדש יכול לילך בדרכי השם ויתברך. אך למשל, תינוק, כשמתחיל לילך, עדין צריך סעד לתמכו, ואף-על-פי-כן אינו יכול לילך במרוצה, רק פסיעות קטנות, וצריכין לחזק אותו. כך כשאדם מתחיל בשבת לילך בדרכי השם ויתברך, צריך עוד סעד לתמכו, והסעד הזה הוא בחינת אמת, ובחינת אמת הנה הוא בחינת רגל שלישי, כדאיתא בגמרא (שבת קד): קשטא קאי, ושבת הוא בחינת אמת, כדאיתא (כמס' דמאי פ"ד), אפלו עס-הארץ ירא לשקר בשבת. וכשמדבק את עצמו במדה זו, הוא סעד לתמכו ובחינת רגל שלישי. אך עדין צריכין לברך את השלש רגלים הנ"ל ולתן פה בהם, כדי שיוכלו לילך היטב. והוא עלידי צדקה שעושה בשבת, הינו שנותן לאדם על שבת או שמאכסן עני על שלחנו. כי יש שני מיני צדקה: יש צדקה שעושים בימי החל, וצדקה שעושים בשבת-קדש. וצדקה הוא בחינות שמש, כמו שכתוב (מלאכי א): שמש צדקה וכו'; וצדקה שעושים בימי החל הוא כנגד שמש שבזמן הזה, וצדקה של שבת, שהוא מעין עולם הבא, היא כנגד שמש העתידה להתחדש לעתיד לבוא, שהוא כאור שאור שבעת הימים. ושמש שהוא בחינות צדקה, הוא נותן פה לבחינת רגליו, שנאמר (פה): צדק לפניו יהלך; הינו שצדקה עושה לו הליכה. וגם נאמר (בראשית לב): ויזרח לו השמש, ופרש רש"י: לו - לצרכו, לרפאתו מצליעתו. נמצא, כזה שעושה צדקה בשבת, שהוא בחינת אור השמש כאור שבעת הימים, הוא הנותן פה לבחינת שלש רגליו

(א) אבות פרק ה.

הנ"ל. וזהו פרוש: **פוסעים בו פסיעה קמנה** - הינו שבשבת פוסע עדין פסיעה קמנה כנ"ל. **סועדים בו** - הינו עלידי בחינת שבת, שהוא בחינת אמת כנ"ל, הוא עושה לעצמו סעד ורגל שלישי. **לברך שלש פעמים** - הינו שלש רגלים הנ"ל. ולתן פה בהם שיוכלו לילך כראוי, הוא עלידי: **צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים** - הינו שיתן צדקה בשבת כנ"ל, שהיא בחינת שמש העתידה להתחדש כאור שבעת הימים כנ"ל:

פו

תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם: (מכה ו)

הענין הוא, כי אנו רואין בחוש תקף כשאדם רוצה לילך בדרך הישר, מתעוררין עליו דינים. והסברא הוא להפך. אך, כי יש שני מיני יראה: יראת העניש ויראת הרוממות. יראת העניש נקרא צדק, ויראת הרוממות נקרא אמונה. כי מחמת שהוא מאמין באמונה שלמה שהשם יתברך הוא רב ושלט, עקרא ושרשא דכל עלמין, הוא ירא ממנו; וידוע הוא, כי אי אפשר לבוא לאמונה רק עלידי יראת העניש, כי מחמת שהוא ירא מהעניש, מאמין שהשם יתברך הוא תקיף ובעל היכולת ובעל הפחות כלם, ומה בא לאמונה יותר גדולה. נמצא, תקף כשרוצה לילך בדרך הישר, צריך להיות לו יראה, הנקרא צדק, וכצדק פתיב (תהלים ט): והוא ישפט תבל בצדק - לפיכך מתעוררין עליו הדינים. אך כשאין אל האמת, הינו אל היראה, הנקרא אמונה, אז כל הדינים נמתקין בשרשן. וזהו: **תתן אמת ליעקב** - הינו להיראה, כי יעקב הוא יראה, מלשון (משל כב): עקב ענה יראת ה'. אז בודאי: **חסד לאברהם** - כי אברהם נקרא מי שבא לדבק את עצמו להשם ויתברך, מלשון: אבוא רם. וזה שכתוב (בוהר בלק דף קצח): והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו; הינו צדק והינו אמונה? אלא עד לא אתחברת אמת בהדה אקרי צדק, כיון דאתחבר אמת בהדה אקרי אמונה, וכל מינו וכל נהורא שריא בה:

פה

המכסה שמים בעבים, המכין לארץ מטר: (תהלים קמו)

הנה ידוע, כי ההשפעות והברכות אי אפשר להם לבוא לעולם אלא עלידי הצדיק, כי הצדיק יש לו ידים כמה לקבלם, דהינו אהבה ויראה, כי הם הידים לקבל בהם כל ההשפעות וכל הברכות. וצריך הצדיק כזה לגנו האהבה והיראה, כדי שלא יקטרגו המקטרגים עליו ויגולו ממנו ההשפעות. וזהו: **המכסה שמים בעבים** - הינו אש ומים. הינו, כשהצדיק יכול לכפות שמים, הינו אש ומים, הינו האהבה והיראה שלו, אזי: **המכין לארץ מטר** - הינו שיוכל להמשיך כל הברכות, שהם בחינת מטר. אך כשהצדיק הוא מפרסם גדול, אזי המקטרגים יודעים ומשגיחים עליו היטב, ואינם מניחים לו להוריד השפע, והקדוש-ברוך-הוא נותן בלב צדיק אחר להחזיק עליו במחלקת כדי לכפותו וישוכל להוריד השפע. וזהו מחלקת שהוא לשם שמים (כ), הינו לשם צדיק, שהוא מכנה בשם שמים, מחמת שיש לו אהבה ויראה, הינו לשם שמים, האהבה ויראה, וכדי להכין מטר, שהוא בחינת השפעות וברכות:

פט

(8), כמו שכתוב (מלאכי ב): תורת אמת; ובהתורה יש חמישה ספרים, כנגד חמישה בנפי ראה (תיקון כה); ויוסף הוא בחינות לב, כי יוסף נקרא צפנת פענח (מקץ מא), וכתוב (תהלים קט): בלבי צפנתי וכו'. וכשבוער האש שבלב, הוה אוקיד כל גופא, ועלידי שהחמישה בנפי ראה נעים ונדים, מנשבי על לבא ומשככים החמימות שבלב. לכה נאמר בעקב (כ"ד וישב פרשה פד): פקש יעקב - הינו הראה - לישב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף; הינו החמימות שבלב. נמצא, שעלידי מה שאדם, שהוא בחינת תורה, כמו שכתוב (במדבר ט): זאת התורה אדם, נע ונד אפלו בתוך ביתו, יכול לשפך את האש, שהוא בחינות דינים, ויכול להחיות מתים, שיהיו חיים:

צג

כל העושה משא-ומתן באמונה, מקים מצות עשה של ואהבת, שהיא שרש לכל מצוות עשה, כמו שכתוב בתקונים (תיקון כא) על פסוק: ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי - מפקודין דעשה. וכיצד מקימין מצות ואהבת, דאיתא בגמרא (יבמא פ) על פסוק ואהבת, שתראה שיתאהב שם שמים על ידך. כיצד? אדם קרא ושנה ושמם תלמידים חכמים, ועסקו בנחת עם הבריות, ומשא ומתנו באמונה - מה הבריות אומרים? אשרי מי שלמדו תורה וכו'. נמצא שם שמים מתאהב עלידו, ומקים מצות של ואהבת, שהוא שרש כל המצוות (8). גם במשא-ומתן באמונה בא למדרגה שלמעלה מהזמן, דאיתא בגמרא (שם) במסקנא: ועליו הכתוב אומר: ישראל אשר בך אתפאר. וישראל הוא במחשבה, במאמר חכמינו זכרונם לברכה (כ"ד פ"א): ישראל עלה במחשבה, ומחשבה היא למעלה מהזמן. וגם עלידי משא-ומתן באמונה יכול להתפלל בשכל צח, כי תפלה היא גם-כן למעלה מהזמן, כי הוא דבר העומד ברימו של עולם (ברכות ו), וגם מחמת שבא לאהבה, מנח זה בא לגדלות המחזין ויכול להתפלל בשכל צח:

צד

זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו: (תהלים צח)

הענין הוא כה, שכל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל, דכתיב (ישעיה מז): לכבודי בראתיו וצרתיו אף עשיתיו; דהינו בריאה-יצירה-עשה לא נברא אלא לכבודי, וכבודי הינו ישראל, דכתיב (שמות כה): ושכנתי בתוכם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (עין של"ה [מס' תענית] דף ט): בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם. מלמד, שהקדוש-ברוך-הוא משרה שכנתו בתוך כל אחד מישראל. נמצא כל אחד מישראל נקרא לבוש, ולבוש נקרא כבוד, כי רבי יוחנן קרי למאנה מכבודותא (שבת קט): נמצא כל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל, כדי להשפיע להם רב טוב, וכשאינם יכולים לקבל מחמת עוונותיהם, יש לו צער, שנאמר (ישעיה סג): בכל צרתם לו צר. אך מחמת בהירות אור החסד אי אפשר לקבלו כמות שהוא, וצריך לצמצום הקדוש, הינו כשרוצה להשפיע רב טוב, צריך לדבר: יהיה כה, כמו שכתוב (תהלים א): בדבר ה' שמים נעשו; והאותיות הם צמצומים: עד כאן אות א, עד כאן אות ת.

ותחסרהו מעט מאלקים, וכבוד וחדר תעטרהו: (תהלים ח) הנה ידוע, כי כל מה שחסר לאדם, הן ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה, שהוא בחינת אלקים. וזהו: ותחסרהו - בודאי מעט מאלקים; הינו החסרון בודאי מאלקים, הינו בהשכינה. אך פשיע זאת, שהחסרון הוא למעלה ולמטה, בודאי יהיה לו צער גדול ועצבות, ולא יוכל לעבד השם ותפרך בשמחה, לכה צריך להשיב לעצמו: מה אני ומה חיי? כי המלה בעצמו מספר לי החסרון שלו, וכי יש כבוד גדול מזה? מתוך כך בא לשמחה גדולה, ונתחדשו המחזין שלו. וזהו: וכבוד וחדר תעטרהו - הינו עלידי כבוד וחדר שיש לו, שהמלה בעצמו מספר לו החסרון, תעטרהו במחזין חדשים:

צ

אנכי אשמח בני, יתמו חטאים מן הארץ: (תהלים קד)

הנה ידוע, כי כל החסרונות שבאים לאדם, הן באין מחמת השכינה, שנפלו ניצוצות ונחסרו מהשכינה, פידוע. והתקון הוא עלידי שמשמח את עצמו באלקיו, אזי נשלמו כל החסרונות מהשכינה, ונתעלה כל הניצוצות. וזה: אנכי אשמח בה, יתמו ונשלמו כל החטאים - הינו החסרונות, כמו שכתוב (מלכים א): והייתי אני ובני שלמה חטאים. מן הארץ - הינו ארץ העליונה, בחינת השכינה:

צא

ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: (שמות יז)

כי יש כמה מיני אמונה. יש אמונה, שהוא רק בלב. והעקר שצריך להיות לאדם אמונה כל-כה, עד שיתפשט בכל האיברים, כמו שמוכא בכתבי האר"י, שצריך להגביה ידיו בשעת נטילה נגד הראש, כדי לקבל הקדשה. נמצא, שצריך לזה אמונה בהידיים, להאמין שמחמת שמגביה ידיו כנגד הראש מקבל הקדשה, כי בלא אמונה אינו בלום, כמו שכתוב (תהלים קט): כל מצותיך אמונה. וכשיש לו אמונה כזו, בא מן האמונה אל השכל, וכל מה שמחזיק את עצמו באמונה, בא אל שכל יותר, כי הדבר שהיה צריך מתחלה להאמין, עכשו בשבא אל אמונה יותר גדולה, מבין הדבר הראשון בשכל: וזה שכתוב במשה: ויהי ידיו אמונה - שהיה לו אמונה כל-כה גדולה, עד שנתפשט בכל האיברים, שאפלו בידיו היה האמונה כל-כה גדולה, עד בא השמש - הינו להשכל של הדבר, ושמש הוא בחינת חכמה, כמוכא אצלנו (לעיל בסיון א):

צב

עלידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו יכול להחיות מתים, כמו שכתוב באלישע, כשהחיה את בן השונמית פתיב בה (מלכים ב ד): וילך אחת הנה ואחת הנה. ומוכא בתקונים (תיקון יג, דף כ): אלמלא בנפי ראה דנשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא. והראה והלב הם בחינות יעקב ויוסף, כי יעקב הוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מיכה י): תתן אמת ליעקב; ואמת הוא בחינת תורה

על־ידי קפה של שרצים שתלוי מאחוריו, על־ידי־זה מחזיק את עצמו בבחינת מה ואפס ואין, וכשסמיר ממנו מה, שאין מחזיק את עצמו למה, אלא שהוא מתנאה, אזי נשאר פה, הינו שבגראדם פותחים את פיהם ואומרים: חזר לאחורך, ומכנים אותו: (עד כאן לשונו ו"ל)

צו

וזמם רשע לצדיק וחרק עליו שנינו. יי' ישחק לו כי ראה כי יבא יומו וכו': (תהלים לו)

הענין הוא פה. דקשה, מאין יבוא מחשבה זרה לצדיק, שרוצה להתפלל בדבקות גדול, הלוא אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבא לה): הפא לטהר מסייעין אותו. אלא הענין הוא פה, כי מעת השבירה נפלו הניצוצות מכל העולמות, ועל־ידי תפלות הצדיקים עולין מעט מעט, מדרגה אחר מדרגה, וכשצדיק עומד להתפלל ומדבק את עצמו למדה שהוא בה עתה, נופל לו מחשבה זרה מעין אותה מדה. וכשפא למדרגה יותר גדולה, נופל לו המחשבה זרה מעין המדה הזאת שהוא בה עתה. והצדיק צריך לידע מאיזה מדה ומאיזה עולם היא זאת המחשבה זרה, וצריך לידע במה להעלותה לאותו עולם ולאותו המדה שהוא עתה בה. אך לפעמים הצדיק רוצה להעלותה, ואינו יכול. הפעם הוא, כי נופל לו מחשבה זרה ממדרגה עליונה, שלא בא עדין למדרגה זו, לכן אי אפשר לו להעלותה, כי יש לו עדין מדרגה תחתונה מזו, הינו מדרגה שהוא בה עתה:

אך קשה, למה באה לו מחשבה זרה קדם זמנה? דע, כי יש קבלה בדי, כי כשיש מחלקת על איזה צדיק, נופל מחשבה זרה מעין אותה מחלקת לצדיק אחר, ומחמת שרוצה להעלותה, אף־על־פי שאינו מעלה אותה, משפר בכח הרצון כל בעלי המחלקת:

וזה פרוש הפסוק: זמם רשע - הינו מחשבה זרה. לצדיק, וחרק עליו שנינו - הינו שרוצה להעלותה. וה' ישחק לו כי ראה כי יבא יומו - הינו שעדין לא בא למדרגת המחשבה זרה זו. אך מאין יבוא לו המחשבה זרה זו? ומפרש: חרב פתחו רשעים; ופרש רש"י: חרב - לשון מלחמה; הינו שנתעורר מחלקת על איזה צדיק. חרבם - הינו המחשבה זרה של אותה המחלקת. תבוא בלבם - הינו בלב צדיק זה. ועל־ידי שרוצה להעלותה, בכח הרצון הזה - וקשיתם תשברנה; כלומר, המחלקת הנ"ל:

צו

אלקים אל דמי לך, אל תחרש ואל תשקט אל: (תהלים פג)
הענין הוא פה. דיודע הוא, שיש מקום למעלה, שנקרא אל־דד ומידד, שמשם השפע יורד לעולם. כי השני אותיות א"ל הם דד, והשני אותיות מ"י הם דד (כמ"ש בלק"ת להאר"י פ' בהעלותך). והשפע נקראת הא, כמו שכתוב (בראשית מז): הא לכם זרע; וגשלים השם אלקים משלים. אך לפעמים יש בעוונותינו הרבים הסתלקות השפע, ונעשה מן הא דלת, על־שם דלית לה מגרמה כלום, וצריך כל אחד מישראל לרוז את עצמו שיעשה מן הדלת הא.

אך בעוונותינו הרבים הדבור גם־כן בגלות, כמו שכתוב (שם צו): ספרו בגוים את כבודו, והינו הדבור עם ישראל בגלות. לכך נאמר (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר, והינו כשיגאלו ישראל, אז הדבור גם־כן כפיכול יהיה עם השם ותברך. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין לו): חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם, וחייב לתקנו. ומהו התקון? הענין הוא פה, שיראה שיעלה כל הניצוצות שבכל דבר, והניצוצות הם אותיות, נמצא מעלה אותיות. והאותיות נעשים דבורים, ועל־ידי הדבור נשפע רב טוב לישראל:

אך כיצד יוכלין להעלות ניצוצות להשם ותברך? העצה הוא פה: כשיסתפל בדבר מה, תכף יאמין באמונה שלמה שיש בדבר הזה אותיות וניצוצות, ומן האמונה הזה נעשה זי"ו, שנאמר (תהלים ג): וכל מעשהו באמונה. והעשייה היא ששת ימי החל, והאמונה היא השביעית, ואחר־כך יצרף אל האמונה החכמה, כמו שכתוב (דה"א כח): דע את אלקי אביך. ו"אלקי אביך" היא בחינת אמונה, כמו: מעשה אבותיהם בידיהם (חולין ג), שאנו מאמינים בו ותברך שהוא אלקי אבותינו, שזהו העקר; ו"דע" היא החכמה והשכל, וחכמה היא יו"ד, כמו שפרש רש"י (שמות טו): אז ישיר - שר לא נאמר, אלא ישיר. וי"ד על־שם המחשבה נאמרה. ומהי"ד והזי"ן הנ"ל נעשה עין, כי ו' פעמים י' בגימטריא ע'. ועוד, העין הוא חכמה, כי חכמי העדה נקראים עיני העדה (במדבר טו), ומפילא, כשיש לו עין פזה, כשמשתכל בדבר מהעולם, בודאי נתעלן הניצוצות, כמו שכתוב (שמות כח): ועשית ציץ זהב טהור. ציץ - מלשון הסתכלות (ס). כשהוא טהור כנ"ל באמונה ובחכמה, אז: ופתחת עליו פתוחי חותם; הינו שתפתח על־ידי עין פזה הניצוצות החתומים בכל הדברים ותעלה אותם קדש לה'. והניצוצות הם אותיות, ומאותיות נעשה דבורים, ועל־ידי הדבורים משפיע רב טוב לישראל. וכשמעלה ניצוצות מהדבר, אזי הדבר הזה נעשה אפס, כי הניצוצות הם החיות של הדבר:

וזה פרוש של הפסוק: זכר חסדו - זכר, לשון השפעה. הינו, כשרוצה להשפיע חסד לישראל, אזי יצרף ואמונתו לבית ישראל, שהיא החכמה, שנאמר (משלי כד): בחכמה יבנה בית. בודאי ראו כל אפסי ארץ - הינו הארציות של הדבר נעשה אפס. ואת - הינו האותיות מא' עד ת', הינו הניצוצות, נעשה ישועות אלקינו - כי מהניצוצות נעשה דבורים, ועל־ידי זה משפיע השם ותברך רב טוב לישראל. וזהו ישועות אלקינו, כי זה תענוגו:

צה

לשון רבנו זכרנו לברכה
כשפרנסו הדור ומנהיגי הדור נתנאים, אזי הקדוש־ברוך־הוא מקים עליהם בני־אדם שיחלקו וידברו עליהם, כדי שלא יזוהו דעתם עליהם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יבא כב): אין ממנים פרנס על הצבור אלא־אם־כן קפה של שרצים תלוי מאחוריו. וזה פרוש סוד, שמובא בעין־החיים, שער ארד אנפיו, פרק יב: אחורים דמ"ה, תסיר מ"ה, נשאר פ"ה. פרוש:

(א) עיין זוהר ויקהל דף ר"ז ע"ב, שלח דף קעה.

וכיצד עושים מן הדלת הא? הענין הוא כך: דהנה כתיב (תהלים 6): לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשָּׁה אֶפְרַיִם מְעַז רֵאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי. הפרוש הוא כך, כי קדם בריאת העולם השם יתברך עדין וקשט את עצמו בתפלתו ובמעשים טובים של צדיקים, שצפה שיהיו צדיקים, שעל ידי מעשים טובים שלהם ימשלו בתפלתם ויפעלו כל מה שירצו, על דרך: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל ב כב (א):

הינו, בשאתה רואה, שמשם "אלהים" נעשה אותיות "אל דמי", דהינו שנעשה מן ההא דלת, אמר לך: אל תחרש ואל תשקט אל - שתראה שתעורר בחינות "אל" על ידי התפלה בשתי בחינות הנ"ל, ותעשה על ידי זה מן הדלת הא כנ"ל, ונעשה אל בחינת דד ומ"י בחינת דד. והא היא השפע, כי הא בשלשה ציורין שלה גימטריא חלב, עם שני הכללות, בידוע לידועי חן (א):

צה

הענין מה שנאמר בגמרא כמה פעמים: נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות (ברכות נח, שבת לד, ב"ב עה, סנהדרין ק). מה הלשון "נתן עיניו בו"? ומה "נעשה גל של עצמות"? אך הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע אם עבר עברה, והצדיק רואה, כי הצדיק יש לו עיני ה', כמו שכתוב (תהלים לד): עיני ה' אל צדיקים; שהצדיק יש לו עיני ה', ועיני ה' המה משוטטות בכל הארץ (וכריה ה' ה"ב טו). נמצא, הצדיק רואה עד היכן הפגם מגיע. והוא פרוש הגמרא: נתן עיניו בו - כלומר שיהיה רואה בעיניו של צדיקים, ונעשה גל של עצמות - גל מלשון התגלות, ועצמות מלשון (ישעיה לב): עוצם עיניו מראות ברע; דהינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקדם. ואין ענין גדול מזה, בשאדם רואה מה שפגם:

צמ

ואתחנן אל יי בעת ההוא לאמר: (דברים ג)

דהנה האדם צריך להתפלל בדבקות גדול להשם יתברך, אך אם לפעמים יש עת, שאינו יכול להתפלל בדבקות, אל יאמר: איני מתפלל כלל, מאחר שאינו יכול לכונן פראוי ולהתפלל בדבקות, והתפלה אינה מקבלת; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד): על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל וכו'. אמרו לו וכו'. אמר להם: אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקבל, ואם לאו - יודע וכו'. והוא על דרך שאמרנו: אם בדבקות, שאין התפלה שגורה ומרצה בפיו - מקבלת; ואם לאו - חס ושלום להפך. אף על פי כן אל יאמר האדם בן, אלא יתפלל תמיד. ואם לא יוכל להתפלל בדבקות פראוי, יתפלל בכל פחו. כי בעת שיתפלל בדבקות פראוי, אזי יעלה כל התפלות עם התפלה ההיא שהתפלל פראוי. וזה: ואתחנן אל ה' - תמיד, בין בדבקות בין שלא בדבקות. בעת ההוא לאמר - הינו בעת שאזכה להתפלל בדבקות, שהוא בחינת: שגורה תפילתי בפי. והינו: בעת ההוא לאמר - שהדברים נאמרים ומרצים בפיו מחמת שמתפלל בדבקות, או יעלה כל התפלות שהתפלל עד עתה כנ"ל:

ק

הנה הצדיקים אשר בכל דור ודור, פלם קדושים וכתובים ה', ומדוע אנו רואין בחוש הראות, שיש בהם צדיקים, אשר מוגם וטבעם טובה מאד, וטובים המה לכל; ויש אשר הוא צדיק אמת, ואין מוגו וטבעו נוחה עם המון עם, ולפעמים נראה ממנו כעם וקפידה. הנה ידוע, שכל צדקת הצדיקים הוא לוקח מאור התורה, כי היא המורה דרך, וממנה לקחה צדקתו.

וכל אחד מישראל יכול לבוא למדרגה זו, למשל בתפלתו, אלא שיש שני מניעות: האחת היא קדם התפלה, הינו שעומד להתפלל בגדלות, שהוא מיהם גדול, או מחמת שהוא עמל ויגע בעבודת הבורא, ומחמת זה אי אפשר שיהיה ממשלה לתפלתו; רק צריך לשפח כל זאת, ויהיה נדמה לו כאלו היום נברא, והוא יחיד בעולם. והוא בחינת מנשה, לשון גשיון ושכחה. וזה שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים את כל בית אבי - זה היחוס; ואת כל עמלי - שעמל בעבודת הבורא. והמניעה השנית היא בתוך התפלה, כי מחמת עוונות הראשונים במזיד, או שהרהר במזיד, נופלים לו מחשבות זרות בתפלתו, ומחמת המחשבות זרות אי אפשר למשל בתפלתו. על כן צריך לשבר המחשבות זרות על ידי מחשבות קדושות של התפלה, ועל ידי זה הזדווגות, דהינו המחשבות זרות, נעשין לו כזכיות. והוא בחינת אפרים, כמו שכתוב (שם): כי הפרני אלקים בארץ עניי. פרוש, כי הדבר שהיה בעניות מקדם, דהינו חרב ויבש, ועל ידי המחשבות קדושות נעשין לו כזכיות:

ובשמתפלל בשתי בחינות אלו, מנשה ואפרים הנ"ל, ובודאי בא לידי ענוה ושפלות, ומן הענוה נמשך היראה, כמו שכתוב (משלי כב): עקב ענוה יראת ה'; נמצא מתפלל גם כן ביראה. והיראה נקראת מלכות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): אלמלא מוראה של מלכות וכו'. נמצא, שהתפלה יש לה בחינת מלכות, ויש להתפלה כזו בחינת ממשלה, וזה תענוג של השם יתברך, ונתמלא רצון הבורא. ומה מתחלה, שלא היה התענוג הזה, רק שהשם יתברך צפה למרחוק, שיהיו צדיקים שיתפללו באופן זה, ומזה התענוג נברא העולם בעשרה מאמרות, כל שכן עכשו, שבא התענוג הזה, שהשם יתברך מחדש את עולמו בעשרה מאמרות, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית:

וזה פרוש הפסוק: לִי גִלְעָד - לשון גל עד, שנתגלה התענוג שהיה להשם יתברך קדם בריאת העולם, שעדין וקשט בתפלתו של צדיקים, כשהיה לו השתי בחינות של מנשה ואפרים כנ"ל. מעוז ראשי - הינו שיגביר המחשבות קדושות. יהודה - הינו התפלה, כמו שכתוב (בראשית כט): הפעם אודה. מחקקי - ופרש רש"י: לשון שררה ומלכות, הינו שיהיה להתפלה ממשלה, ויתגלה התענוג הנ"ל, ויחדש עולמו בעשרה מאמרות כנ"ל. ועשרה מאמרות הנ"ל הם יו"ד; יו"ד ודל"ת הנ"ל - נעשה הא. ועשרה מאמרות נמשך מחסד, שנאמר (תהלים עט): אמרתי - דהינו המאמרות - עולם חסד יבנה. וחסד נקרא אל, שנאמר (שם כב): חסד אל כל היום. והוא פרוש הפסוק: אלהים אל דמי לך -

(א) עיין מועד קטן דף פז ע"ב. (ב) עיין מאורי אור, ערך חלב; ועיין בעין-חיים שער הכללים פרק ג.

בתורה עד שמשגיח חכמות התורה, שאזי הוא בבחינת אנפין נהירין, אז נבגעין המדות והתאוות של העכו"ם, שנאחזין בבחינת אנפין חשוכין כנ"ל. וזהו בחינת (דברים לב): יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. למספר הוא לשון ספיר ונהיר, בחינת (שמות כד): לבנת הספיר. הינו: אחר אנפין נהירין, שהם בחינת מספר בני ישראל, אחריהם: יצב גבולות עמים, שהם בחינת אנפין חשוכין כנ"ל:

ובכל אדם ואדם בעצמו יש בחינת אנפין נהירין, שהם בחינת קדשת ישראל עם קדוש, הרחוקים בשרשם מכל המדות והתאוות, ויש בו אחיות השבועים עכו"ם, שהם בחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת התאוות ומדות רעות, שכלם הם מבחינת השבועים עכו"ם, שהם אנפין חשוכין, כמו שכתוב (תהלים ק): ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם; שהינו שמערכ במדות רעות שבו, שנמשכין מן הגוים כנ"ל. וכשאדם עובר עברה, חס ושלום, אז העברה והעוון נחקק על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): ותהי עונותם על עצמותם, ואי אפשר לו לצאת מזה בראם על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל התאוות והמדות, שהם בחינת אנפין חשוכין, שמשם נמשכין כל העברות, חס ושלום. כי צריך האדם להתניע בתורה ולהמית עצמו עליה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג): על פסוק (במדבר יט): זאת התורה אדם כי ימות באהל - אין התורה מתקיימת אלא במו שממית עצמו עליה, דהינו עצמיותו, שהם בחינת המדות רעות והתאוות רעות, שמהם כל הפגמים החקוקים על עצמותיו כנ"ל. כי צריך להתניע בהתורה, עד שיזכר להבין אותה, דהינו שיצא מבחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת חשכות והסתרת הידיעה, לבחינת אנפין נהירין, שהם בחינת ידיעת והשגת התורה כנ"ל:

ואז נקרא אדם, בחינת: זאת התורה אדם; הינו על ידי התורה נקרא אדם, בחינת: אתם קרויים אדם, ואין העכו"ם קרויים אדם; כי עקר שם אדם זוכין על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל המדות והתאוות רעות, שעל-שם זה נקראים אדם, בחינת: זאת התורה אדם. אבל העכו"ם, הרחוקים מחכמות התורה, מאנפין נהירין, כי הם בחינת אנפין חשוכין, כי הם משקעים בכל המדות רעות והתאוות רעות, על-כן אין קרויים אדם וכנ"ל:

כי עקר בחינת אדם הוא בחינת השכל האמתי שזוכין להשיג, דהינו חכמות התורה הקדושה. כי יש שלש שכליות: דהינו שכל פשוט, שהוא בחינת חכמה, בחינת (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וכשלומד ומבין, זה נקרא בינה, ואחר-כך, בשיוודע התורה, זה נקרא דעת, פידוע. ושלש שכליות אלו הם בחינת ידים לתורה: בחינת יד הגדולה ויד התוקה ויד הרמה, שבהם מתקבלת התורה. ואלו השלשה שכליים הם בחינת שלש פעמים י"ק, כי י"ק הם חכמה ובינה, שהם תרין רעין דלא מתפרשין (וזהו ויקרא ד האינו רצ), שהם פלולים בכל אחד מהשלש שכליות הנ"ל. ושלש פעמים י"ק הוא גימטריא אדם. נמצא, שעקר שם אדם הוא בחינת השכל האמתי, דהינו חכמות התורה, שהוא בחינת אנפין נהירין, בחינת הרחקת ושכירת כל התאוות ומדות רעות כנ"ל:

והנה הצדיק אשר השיג מאור גדול ממאור התורה, ומעשיו גם-כן בשוים לפי השגתו בתורה, אזי צדקתו ותורתו, שניהם מתישבים בשובה ונחת, לפיכך דעתו נוחה עם הפריות. והצדיק אשר אור חכמת התורה שהשיג גדלה מאד ממעשיו, אזי התורה מרתחת בו האש הקדושה של התורה, ואי אפשר שתהא דעתו נוחה עם הפריות, ומערכת עם המון-עם כמו הצדיק הנ"ל. וזה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ד): האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא דקא מרתחא בה, לפי שגדלה תורתו מאד כנ"ל:

קא

בקרב עלי מדעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי המה כשלו ונפלו: (תהלים כו)

הענין הוא פה. כי ביה ה' צור עולמים (ישעיה כו) - הינו בראשית ברא, כי בתורה, שנקראת ראשית, ברא עולמים (ב"ר פ"א). כי יו"ד הוא השכל של התורה, והא הוא אותיות של התורה, שהוא חמשה חמשי תורה, בחינת חמשת מוצאות הפה. והינו ב"ה ה' צור עולמים, הינו בהתורה, שהיא בחינת י"ק כנ"ל, ברא כל העולמים כנ"ל. וכתוב (יחזקאל לד): אדם אתם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סא): אתם קרויין אדם, ואין עכו"ם קרויין אדם; כי יש ע' אנפין נהירין, ויש ע' אנפין חשוכין. כי יש שני פחות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (זמא עב): על פסוק: וזאת התורה אשר שם משה: זכה - געשה לו סם חיים; לא זכה - געשה לו סם מות. סם חיים הוא אנפין נהירין, סם מות הוא אנפין חשוכין, כמו שכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני במתי עולם. ומן אנפין חשוכין יש לעכו"ם יניקה, וכל עכו"ם יש להם כל המדות רעות, רק כל אמה ואמה פרוד אל מדה אחת יותר מכל המדות. וזה (דברים לב): הופיע מהר פארן וכו', שרצה הקדוש-ברוך הוא לתן התורה לכל הפרואים, וכל אחד ואחד לא רצה לקבלה, מחמת ששמעו שאותה מדה שהם פרוכים אחריה אסרה תורה (ספרי פ' זאת הברכה, ע' וזהו בלק קצג):

וכל מי שיש בו מדות רעות, הוא נבגע תחת אותם העכו"ם, שהם פרוכים ומקשרים לאותם המדות רעות. וזהו (אבות פ"ג): כל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך-ארי; הינו שעבוד בגשמיות, שזהו בחינת על מלכות, וגם דרך ארציות, דהינו המדות רעות של העכו"ם, שזהו בחינת על דרך-ארי; כי על ידי שפרק ממנו על תורה, שהיא בחינת ע' אנפין נהירין, על ידי זה מתגברין עליו בחינת ע' אנפין חשוכין, שהם השעבוד והמדות רעות של העכו"ם, שזהו בחינת על מלכות ועל דרך-ארי כנ"ל. אבל כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך-ארי; הינו מי שלומד בעיון, שמעין ומבין חכמות התורה, שזהו בחינת אנפין נהירין, בחינת (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו, על ידי זה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך-ארי, כי נתבטל ממנו השעבוד והתאוות והמדות רעות שלהם, שהם בחינת אנפין חשוכין, על ידי שקבל עליו על תורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, כנ"ל. כי כל מה שאדם משיג בשכלו הוא בחינת אנפין נהירין, ומה שאינו משיג הוא בחינת אנפין חשוכין. ועל-כן, בשזוכה לעין

וכו'. וכיון שראה משה שבני ראובן ובני גד מניאין [לב] בני ישראל מנחלת אבותם, בשביל זה קרא להם: תרבות אנשים חטאים (במדבר לב), ותרגם אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא. הדבר הזה קבלתם מרבניכם, שרפכם גזל מכם הלכות, והלכות הם נחלת אבות כנ"ל, ועתה גם אתם הולכים בדרכי אבותיכם, ורצונכם לגזל מ'ישראל נחלת אבותם. ובפרק קמא דבבא'בתרא (ח): ומצדיקי הרבים פכוכבים - אלו מלמדי תינוקות, ועכשו שראה שהם מחיבים רבים, שמניאין לב בני'ישראל, מסתמא גם רבם אינם מצדיקי הרבים, אלא מחיבי הרבים. בשביל זה קרא להם: תרבות אנשים [חטאים], ותרגם אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא:

קד

איתא במדרש: בשביל שאמר משה לבני גד: תרבות אנשים חטאים, נענש, שכן בנו עבד לפסל מיכה (הובא בספר חסידים סי' קלו, ובראשית'חכמה שער ענוה, פרק ח). והדבר קשה: מה ענין זה של תרבות אנשים חטאים לענש שלו, שיעבד בן בנו עבודה זרה? והתרוין, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קי): כל הדר בחוץ'לארץ, כאלו אין לו אלוה; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת צז): החושר בכשרים לוקה בגופו; ומשה היה חושר אותם, שבני ראובן ובני גד אינם רוצים בארץ'ישראל שום חלק, גמצא שאין להם אלוה, בשביל זה נענש בן בנו שלא היה לו אלוה, כי הם כשרים היו בדבר, כי רצו ללל חלק בארץ גם'כן, כמובא:

קה

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה: (שירת חים - שמות טו)

הנה העולם צריכין רחמים גדולים, הן ברוחניות הן בגשמי. וכל אחד מבקש רחמים, ואינו יודע היכן הוא. והרחמים הוא לעיני כל, כמו שכתוב (דברים ט): לא רחוקה היא ולא בשמים וכו'; והנה איתא בזהר (נשא דף קלז): אית רחמים ואית רחמים. אית רחמים פשוטים (א) דזעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, כמו שכתוב (ישעיה נד): וברחמים גדולים אקבצך. ואנו צריכין רחמים, אך בעוונינו הרבים פדור הזה אין מי שיתפלל כד, שיוכל להמשיך הרחמים, מחמת שאין מי שיכיר גדלת הבורא בל'בה, מפני גדל הגלות והתדקקות, והקדוש'ברוך'הוא בעצמו צריך להתפלל על זה, כדאיתא בגמרא (ברכות י): מנין שהקדוש'ברוך'הוא מתפלל? שנאמר: ושמתים בבית תפלתי. תפלתם לא נאמר, אלא תפלתי. מכאן, שהקדוש'ברוך'הוא מתפלל. ומה מתפלל? יהי רצון וכו'. ובמה יכול לבוא שהוא יתברך יתפלל? על'ידי תורה. כי בכל אדם יש בו חלק מפללות כל העולמות וצורפים, ובכל מה שהוא מדבק את עצמו, לשם הוא מקשר חלקו. וכשהוא הולך אחר שרירות לבו ותאותו, הוא מקשר חלקו והאותיות והצורפים לסטרא'אחרא, חס ושלום, ומתפללים האותיות והצורפים, והדעת גם'כן מתפלל, והוא גלות השכינה.

וזהו: בקרב עלי מרעים - זה בחינת תרון רעין דלא מתפרשין, שהם בחינת י"ק, שהוא חכמת התורה, בחינת אדם. צריך לאכל את פשרי - הינו לאכל ולהמית העצמות שלי, כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כנ"ל. ואזי ממילא: צרי ואיבי לי המה בשלו ונפלו - כי כל הצרים והאויבים, שנאחזין באנפין חשוכין, נכשלים ונפלים, כי נתבטלים בחינת האנפין חשוכין, וזכה לאנפין נהירין, שהוא חכמת התורה, שהוא בחינת י"ה, בחינת תרון רעין דלא מתפרשין, שעל שם זה דיקא נקראין ישראל אדם כנ"ל, ואז כל הצרים והאויבים שנאחזין באנפין חשוכין, בתאוות ומדות רעות, נכשלים ונפלים, כי זכה לאנפין נהירין כנ"ל:

קב

אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי: (בראשית מא)

הענין הוא, כי כל מה שברא הקדוש'ברוך'הוא, לא ברא אלא לכבודו (אבות פ"ו), כדי לגלות מלכותו, ועל'ידי זה נכפפין הקלפות תחת השכינה. ובאיזה ענין נתגלה מלכותו? בשמשפיע רב טוב לישראל, אז מודים כל אחד ואחד כי מלכותו בכל משלה (תהלים קט). ובמה יכולים להוריד השפע? על'ידי התפללות, כי התבות הם בלים לקבל השפע, ועל'ידי כל אחד יזהר בתפלתו, שיתפלל באפן שיוכל לעורר השפע בעולם, על'דרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ט): חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם:

ובאיזה ענין יוכל לעורר השפע בעולם? ביראה. כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כל מי שיש בו בראת'שמים, דכריי נשמעין. ויש שני מיני יראה: האחד - יראה עליונה, שבאה לאדם לפעמים, מתי שתרצה, ועל יראה כזו אין שכר; ויש יראה, שבאה לאדם מבח אדם עצמו, ויראה זו נקרא: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל'ב טז); וביראה כזו התפלה נשמעת, ושפע יורד לעולם, ונתגלה מלכותו:

וזהו: אתה תהיה על ביתי. ביתי הוא יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לא): חבל על דלית לה דרתא וכו'. רוצה לומר, כשהצדיק מושל ביראת אלקים, על'ידי זה: ועל פיך ישק כל עמי, ותרגם אונקלוס: ועל מימר פמך, הינו התפלה, יתזן כל עמי, הינו שיתעורר השפע בעולם. וזהו: רק הפסא - הינו מעוט המלכות, כי "רק" הוא מעוט; "פסא" הוא מלכות. אנדל מןך - הינו מעוט המלכות, שעתה היא במעוט, נתגדל מןך. כי מבח התפלה, שהיא ביראה, מוריד שפע בעולם, ונתגדל מלכותו, כנ"ל:

קג

איתא בגמרא (סנהדרין דף קצא): כל המונע הלכה מפי תלמיד, כאלו גזלו מנחלת אבות, שנאמר: תורה צוה לנו משה מורשה

(א) ר"ל רחמים פתם כמ"ש בוהר שם וכולקמן.

אחד יש לו עשירות פשוט, והשני הוא עשיר גדול ומפולג בעשירות עצום והון רב מאד מאד, אשר אי אפשר להעריך עשירותו, והצדק אדם אחד לישועה גדולה, העולה לקד רב, והוא אינו יכול להתקרב לבקש מבקשו כי אם להעשיר הקטן במעלה, כי להעשיר הגדול אי אפשר לו לבוא אליו; אבל זה העשיר הקטן, אף-על-פי שהוא רוצה לעזר לו בכל יכלתו, אף-על-פי-כן לא יוכל לקבל מבקשו ממנו, כי אין ביכלתו למלאת משאלותיו של זה האיש, כי משאלותיו גדולים מיכלתו. על-כן עצה היעוצה לזה האיש הצריך ישועה, שיעשה כד: שילך לזה העשיר הקטן, שיקל יוכל להתקרב אליו ולעזר רחמים אליו, שיבוא אליו ויאמר לו: הנה אני נצרך לישועה גדולה, ואני יודע שאתה חפץ לרחם עלי, אבל אין ביכלתך למלאת משאלותי, על-כן מבקשי ממך, כי תלוא אתה רוצה לרחם עלי, יהיה זאת הרחמנות שלך עלי, שאתה תלך להעשיר הגדול מאד לבקש רחמים ממנו, שימלא משאלותי, כי לעצם עשירותו הגדול הוא יכול למלאת משאלותי בכפלי כפלים, רק שאנכי איני יכול לכנס ולבוא לאיש גדול כזה, אבל אתה יכול לבוא אליו; תרחם עלי כזה, לבקש ממנו עבורי שימלא משאלותי, וכזה תושיעני בנדאי כל צרכי ישועתי בשלמות:

במוֹתֵר"ן הוא ממש בכיכול, שאנו מבקשים אצל הרחמים פשוטים, שיעזרו רחמים אצל הרחמים הגדולים, ומשם יקבלו רחמים להושיענו כל צרכינו בשלמות. והוה בחינות תפלת הקדוש-ברוך-הוא, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: מנין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל, הינו שבכיכול בחינות הרחמים פשוטים מבקשים ומתפללים ומעוררים הרחמים הגדולים, כי אנו אין בנו כח כי אם לעזר הרחמים פשוטים, שהם בחינות רחמים סתם דועיר אנפיו, אבל אלו הרחמים יש להם גבול, וכפי מדת הרחמים הפשוטים האלו, הם ושלום אי אפשר להושיע לנו. על-כן אנו צריכין לבקש שהרחמים סתם, שאנו מעוררין בתפלתנו אצל השם יתברך, שאלו הרחמים בעצמם יתפללו ויעזרו הרחמים הגדולים, שיהיה נמשך עלינו רחמים רבים משם, ועל-ידיה יהיה לנו ישועה בנדאי, והוה בחינת תפלת הקדוש-ברוך-הוא כנ"ל. והבן היטב, כי הם דברים נפלאים ונוראים מאד:

עוד שמעתי, שהוה פרוש הפסוק: אל נא רפא נא לה (במדבר יב). דלכאורה תמוה מאד כפל תבת נא, אך עתה מבאר היטב, שמושה רבנו, עליו השלום, בקש זאת מהשם יתברך, שהשם יתברך בעצמו, בכיכול, יתפלל ויבקש מעצמו שירפא אותה. ועתה מה מתוק מדבש התבת המקרא הזה, וזהו: אל נא - הינו שמושה רבנו, עליו השלום, התפלל לפניו יתברך ואמר לו: אל נא, ובקש והתפלל בעצמו מלפניו, רפא נא לה - הינו כנ"ל, שמושה התפלל להשם יתברך ובקש אותו יתברך, שהוא בעצמו יתפלל ויבקש: רפא נא לה. ועתה מדקדק ומבאר היטב כפל תבת נא:

וכל מי שאין בו דעת, אין בו מדת רחמנות, וכמו שכתוב (קהלת ו): בעם בחיק כסילים יגות. לכן כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב), כי אין בו מדת רחמנות. וכששב בתשובה שלמה, ישובו חלקיו מכלליות העולמות והאותיות והצדופים גם-כן למקומו, ואז הדעת שלם ומתעורר רחמנות, כמו שכתוב (דברים ט): ושב ה' אלקיך את שבותך (עין תרגום שם), דהינו החלק מכלליות העולמות אשר שם שבו, אזי: ורחמך; כי הדעת שלם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בגולה יב): על הפסוק: ובגולה לא הלה, שכל דבר שהוא במקומו דעתו שלם. ועקר התשובה תולה בתורה:

והנה בכל דבר שבקדשה יש בו שלשה דברים: עבור, וניקה, מחיו. כי כל זמן שהדבר בכח, נקרא עבור, [כי הוא נעלם, וכשפא מכח אל הפעל נקרא] לדה וניקה, וכשפשט הדבר לעשות הפעלה הצריכה, אזי נקרא מחיו, וכשלומד תורה גם-כן צריכין להיות בו שלשה דברים הנ"ל, כי כשיושב ללמוד ונותן מחשבתו ולבו בהתורה ומתעלם בה, נקרא עבור, כי הוא מתעלם בה כעבר במעי אמו, וכשלומד התורה ומבין בה, נקרא לדה וניקה, כמו שכתוב (משלי ה): דדיה ירדך בכל עת. ואחר-כך, כשמבין דבר מתוך דבר ורוצה לחדש בה, נקרא מחיו, כדאיתא בגמרא (ירושלמי ר"ה פרק ראובו ב"ד) על פסוק: ממרחק תביא לחמה, כי התורה נקרא עניה במקומה ועשירה במקום אחר, שצריך להביא ראיה במקום אחר, ולכך נקרא חכמה, על-דרך (קהלת ז): אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. נמצא, כשמבין דבר מתוך דבר נקרא מחיו, הינו חכמה, וכשלומד באפן זה, אז היא תשובה גמורה, ומקשר האותיות והצדופים שבחלקו מכללות העולמות אל שרשן ואל מקומו, ונעשה בריה חדשה, ואז הדעת שלם, ומתעורר רחמנות:

והנה על דרך משל: כשיש שני בעלי רחמים, האחד אינו יכול לרחם רק בדרך מועט, והשני, כשהוא מרחם, פועל ברחמנות שלו ישועה שלמה. על-כן, מי שצריך לרחמים, למה לו להשתמש ברחמנות של ראשון, ולא יהיה רק ישועה מועטת. מוטב שיתפלל הבעל-הרחמים הראשון לבעל-הרחמים השני, ויפעל ברחמים של הראשון ישועה שלמה. כך השם יתברך ברחמים הפשוטים שלו, מתפלל ומרחם על ישראל ברחמים גדולים, וכשלומד תורה, כגזכר, נתעורר הרחמנות, שהוא הדעת, והתפלה. וזהו: עזי - ואין עז אלא תורה (א), ועל-ידי התורה שילמד כגזכר, נעשה: זמרת יה - הינו התפלה והרחמים של השם יתברך, אז: ויהי לי לישועה:

גם זאת התורה היא מלשון החברים, ולא נכתבה בכאור היטב. אך אחר-כך שמעתי מפיו הקדוש בעצמו ענין תפלת ה' המבאר כאן, והוא:

כי יש אצל השם יתברך רחמים פשוטים ורחמים גדולים, (כמו שכתוב בזה הקדוש, כנ"ל). והנה למשל, כשיש בעיר שני עשירים,

(ב) עין וביים דף קטו ע"א.

המחין ומשכיל עצמו לגדלות המחין, אזי: ביום רעה ימלטהו ה' - נמתקין כל הדינים. ואם לא יכול בעצמו לבוא לגדלות המחין, עצה לזה, שישכיל אחרים, ועל-ידיה נתעורר גם אצלו:

קו

כי תצא למלחמה על איביך וכו' ושכית שכיו: (דברים כא)
פרוש: כי תצא למלחמה על איביך - שהוא היצר הרע. ונתנו ה' אלקיך בידך - כלומר היצר הרע יתן, כמו ימסר, את ה' אלקיך בידך, על-דרך: צדיק מושל ביראת אלקים (שמואל ב ג) (ס). נותנת התורה עצה על זה: ושכית שכיו - כלומר: עם מה שהוא רוצה להתגבר עליך, הינו בגדלות, בזה התגבר עליו, הינו שתאמר לו: איך אני מושל בשיש לי גאון, ואין הקדוש-ברוך-הוא שורה עמי. ודי למבין:

קח

ובחי אלקים רוח נשפרה: (תהלים נא)

הנה ידוע, כי עולה באה על הרהור הלב, כמו שכתוב (יחזקאל ט): העולה על רוחכם (מ"ד ויקרא פ"ו); הינו שעולה באה על הרהורי הלב, ששם משכן הרוח, ואין השם יתברך מצרף מחשבה למעשה, בר מהרהורי עב"ם (קדושין ט). והרהור עב"ם ש"ך אצל כל אדם, הינו מה שמתחיל להתפלל בדבקות או מתבודד את עצמו, ובאמצע התפלה או ההתבודדות נופל ממדרגתו, זהו בחינת הרהורי עב"ם, כי כל הנפילות באין מחמת קלקול האמונה, וכשנתקלקל האמונה, נמצא מחזור פניו מהשם יתברך, כמו שכתוב (ישעיה א): נזרו אחר; והשם יתברך גם-כן מסתיר פניו ממנו. נמצא הוא אחר באחור:

וצריך להביא על זה עולה. וביחינת עולה הוא כשמשפר את רוחו בקרבן ומתביש וחושב בעצמו: איך נפלתי ונשלכתי משמים לארץ, שהייתי במקום גבוה כזה, ועכשו נפלתי והחזרתי פני מהשם יתברך ונשארתי אחר באחור. ומרחם על עצמו, כי אין רחמנות גדולה מזו. וצריך לזה נסירה, כמו שהיה אצל אדם הראשון, שנבראו דו פרצופין, אחר באחור (ברכות סא), ואחר-כך ננסר והיה פנים בפנים. והנסירה הוא בחינת שם חת"ך, כמו שכתוב בפגנות: פותח את ידך - סופי-תבות חתך, הינו שחזקת ומנסר את עצמו. והשם חת"ך נעשה על-ידי שמשפר את לבו, כי כשמשפר את לבו, בודאי מאנח ומוציא רוח ומכניס רוח, והוא תרין רוחין. ושני פעמים "רוח" גימטריא חתך, וזהו בחינת נסירה, ובה אל בחינות פנים בפנים, וזהו בחינת עולה. וזהו: ובחי אלקים, הינו בחינת עולה, הוא רוח נשפרה, כנ"ל:

(מסין עג "כי תעבר" עד כאן, הוא לשון החברים. גם יש בהם פמה דברים קטנים שנאמרו קדם ארץ-ישראל, ועל-פירי-הרב הלשון אינו מתקן כלל, עד שבכמה מקומות קשה לעמוד על המבין. ובכל מקום שמצאה די לתקן, תפנתי קצת, והשאיר הנחתי כמו שהוא, כי הלשון איך שהוא, יוצא מהם על-כפלי-פנים דברי מוסר הרבה והקדמות נפלאות ועצות נוראות להתקרב אליו יתברך):

וכלל הדברים האלה הוא, שעל-ידי התורה זוכין לתשובה, דהינו להשיב כל הדברים וכל הצרופים והאותיות, שנדחו בעונותיו למקום שנדחו ונתגרשו ממקומם, שעל-ידי זה לא היה הדעת מושב, כי כל זמן שאינם במקומם, אין הדעת מושב וכו' כנ"ל, כי על-ידי העונות נתגרשו ממקומם חלקי האותיות והצרופים שבכל העולמות כפי שרש נשמתו, וזה בחינת גלות השכינה, ועל-ידיה אין הדעת מושב כנ"ל, ומחמת זה אין יכול לעורר רחמים כנ"ל. וצריך לעשות תשובה. ועקר התשובה הוא על-ידי התורה, שהיא עניה במקומה ועשירה במקום אחר, ומקרב ומקשר על-ידיה כל האותיות והצרופים שנתרחקו ממקומם, ומשיב כלם למקומם, ואז הדעת מושב, וזכה לעורר רחמים. פי עקר הרחמים תלוי בדעת, כי כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו וכו' (וכמבאר מזה פמה פעמים במקומות אחרים בדברי רבנו ז"ל, עין שם). נמצא, על-ידי תורה זוכין לתשובה, ונשלם הדעת, ואז זוכין לעורר רחמים אצלו יתברך. ועקר הרחמנות הוא, שאנו מעוררים רחמים אצלו יתברך, שבאלו הרחמים יעורר בעצמו את הרחמים הגדולים, שאין אנו יכולים להגיע אליהם, רק הוא בעצמו יתברך צריך להתפלל על זה כנ"ל, דהינו שברחמיו הפשוטים שאנו מעוררים, על-ידי אלו הרחמים ירחם עלינו ויעורר בהם הרחמים הגדולים שלו, שהם רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, ומשם יהיה לנו ישועה בודאי:

וזהו: עזי - אין עז אלא תורה, שעל-ידיה זוכין לתשובה ולדעת, שעל-ידיה מעוררים רחמים אצלו יתברך, עד שהוא בעצמו כביכול מתפלל עלינו כנ"ל. וזהו: וזמרת י"ק. וזמרת י"ק דיקא, הינו תפלת ה'. אז: ויהי לי לישועה ודאי, כי על-ידי זמרת י"ק, שהוא תפלת ה', שמתפלל ברחמיו הפשוטים לעורר רחמיו הגדולים, אז בודאי יקבל ישועה שלמה כנ"ל, כי רחמיו הגדולים אינם נפסקים לעולם, וכשהשם יתברך ירחם עלינו באלו הרחמים, בודאי אין שום עון ופגם שיהיה חוצץ בפניו אלו הרחמים הגדולים, ובודאי יהיה לנו ישועה בשלמות, אמן ואמן:

קו

אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי: (תהלים מא)
איתא, דאין עניות אלא מן הדעת (דברים מא), ועל זה צריך רחמנות, כי אין רחמנות גדולה מזה. ועניות זה בכללות ובפרטות. בכללות - על איש שאין לו שכל בעבודת הבורא, וצריך הבעל-שכל להשפילו; ובפרטות - על האיש עצמו, כי יש זמן שאין לו שכל, והוא נקרא קטנות המחין, וצריך לחזק את עצמו לבוא לגדלות המחין, וכשבא לגדלות המחין, נמתקין כל הדינים, וממשיך עליו חסדים ורחמים. וזה מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ל): גדולה דעה, שנתנה בין שני אותיות, שנאמר: פי אל דעות ה'. פרוש, כשיבוא לגדלות המחין, נתעורר עליו רחמים וחסדים משני אותיות: אל, הוא חסד, על-דרך (תהלים נב): חסד אל כל היום, וה', הוא רחמים, על-דרך (שם קט): רחמיך רבים ה'. וזהו פרוש הפסוק: אשרי משכיל אל דל - הינו כשהוא בקטנות

(א) עין מועד קמן דף טו ע"ב.

לקוטי

צהר תעשה לתבה קט קי קיא קיב

מוֹתֵר"ן

צט

קט

יש הכל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים שמוניע
אלהם במעשה וכו': (קהלת ח)

פרוש: הכל, הינו הכל פה היוצא מהגרון, מגנחי דקננת, כל
אחד לפי ערכו, צדיקים ילכו ופושעים יכשלו. יש רשע
כל ימיו, ומתאנח ונה על העבר; ויש, חס ושלום, צדיק מעקרו,
ותוהא על הראשונות, ונה ומתאנח גם־כן:

והנה יש שני חבלים: חבל דקדשה, וכנגדו - דטמאה. והבחירה
חפשית, מי שמקדש עצמו, מקשר עצמו בחבל דקדשה,
ולחפך חס ושלום, מי שטמא עצמו, מקשר עצמו בחבל דטמאה.
והנה, הנה והאנחה הוא בחינת מיתה בגוף ונפש. בגוף - כמו
שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נח): אנחה שוברת גופו של
אדם; ובנפש גם־כן - כי ידוע מה שכתוב (תהלים קד): תוסף רוחם
יגעונו; כי קדם המיתה נתוסף רוחם, ואזי יגעונו; כמורכב הנה
והאנחה, אם תדקדק ותענין בה איד היא נמשכת אל הגרון, היא
בבחינת: תוסף רוחם; כי לפי שעה קלה נתוסף רוחו, וכמעט רגע
תנוע ותאסף. והנה מי שמתאנח ונה על עברות שבידו ורצה
לשוב בתשובה, אזי באנחה זו הוא נגוע ונאסף מן הרע שהיה
בידו, בבחינת: תוסף רוחם יגעונו, ונדבק אל הקדשה. וכן להפך,
חס ושלום, מי שנה ומתאנח על הטוב שבידו ורצה לדבק עצמו
בטמאה, אזי נגוע ונאסף רוחו דקדשה, ונדבק אל הטמאה:

וזהו: יש הכל - הינו הכל פה מהנה והאנחה, שהוא נה
ומתאנח. יש צדיקים - שתוהין על הראשונות, ויוצא הכל
מפיהם מהאנחה, ומניע אלהם במעשה הרשעים - כי נדבקין
אל הסמרא־אחרא והטמאה. ויש רשעים - שנהיים ומאנחים,
ומהכל שיוצא מפיהם מניע אלהם במעשה הצדיקים - כי
נפקין מהטמאה ונדבקין אל הקדשה. והכלל - כי את זה לעמת
זה, וצריך להיות לו חיות מחבל מאחד שבשניהם, ותכף שהוא
נפסק מחבל זה, הוא נדבק בחבל שפגגדו. על־כן טוב להרגיל את
עצמו להתאנח על מעשיו שאינם טובים, ולכסף ולהשתוקק בתקף
אנחתו לשוב להשם יתברך, כי על־ידי אנחה זאת נפסק מחבל
דטמאה ונתקשר בחבל דקדשה כנ"ל:

עוד מצאתי מכתב־יד החברים מענין זה, ומבאר שם בבאור
יותר מנדרל מעלת יקרת האנחה דקדשה. כי מבאר
שם, שהאנחה שמאנח האדם על עוונותיו או על מעוט השגותו,
הוא יותר טוב מכמה סגופים ותעניות. כי בתענית אינו משפר רק
הגוף לבד, אבל באנחה משפר כל הגוף וגם מחליף את הנפש
והחיות שלו מרע לטוב, כי החבל של האדם הוא חבל המקשר

הנשמה למקום שרשה, לטוב או להפך חס ושלום, וכשמתאנח
הוא בבחינת: תוסף רוחם יגעונו, ואזי נפסק מהחבל שהיה מקשר
מתחלה, ונתקשר לחבל אחר כפי האנחה וכו', וכנ"ל:

קי

לא ימוש ספר התורה הזה מפיד: (יהושע א)

כי התורה היא רוחניות, ואשר נה ישר פעלו, ושכלו רוחני, יכול
לתפס כל התורה כלה, ולא ישפח דבר. כי דבר רוחני אינו
תופס מקום, ויכולה התורה להתפשט ולשכן בשכלו. אך מי שהוא
מגשם דברי התורה ועושה ממונה ממשות, אזי יש לה שעור
וקצבה כמה הוא יכול לתפס בשכלו ולא יותר, ואם ירצה להשיג
יותר, אזי ידחה מה שפכר נכנס בשכלו, בדרך כל דבר גשמי,
אם הוא כבד מלא, אם ימלאנו יותר, ידחה מה שהיה בו כבד,
ומזה בא השכחה:

וזהו: לא ימוש ספר התורה. ימוש - מלשון ממשות, כמו
שכתוב (שמות י): וימוש חשך. כלומר: הנהר שלא תהיה
ממשות וגשמיות בדברי התורה. מפיד - כלומר מחמת פיד,
שיוצא מאתך, יהיה לה ממשות וגשמיות, תזהר מזה. וזה שאמרו
רבותינו זכרונם לברכה (בי"מ פה), שהתענה רב יוסף ארבעים יום
שיתקים למודו, אחוו לה: לא ימוש מפיד. ושוב התענה וכו',
אחוו לה: ומפי זרעך וכו'. כלומר, שלא ימוש ויגשמו מפיד, ואזי
יתקים תלמודו, כי לא יהיה שכחה, כי דבר רוחני אינו תופס
מקום, ודוק:

קיא

ראש בני ישראל (שמות ל) - ראשי־תבות רבי. ולהפך: רשעים
בחשך ידמו (שמואל א ב) - ראשי־תבות רבי:

קיב

צהר תעשה לתבה ואל אמה רש"י:
תכלנה מלמעלה ופתח צהר. יש אומרים אכן טוב ויש
התבה בצדה תשים תחתים אומרים חלון:
שנים ושלישים תעשה: (בראשית ו):

הנה ידוע, כי סביב רשעים יתהלכון (תהלים יב); כי הסמרא־אחרא
מסבבת הקדשה, כי את זה לעמת זה עשה, ובפרט מי
שפכר נמשך אחר עברות, חס ושלום, ונמשך אחר הסמרא־אחרא,
ושם מקומו, חס ושלום, והם מסבבין אותו מכל צד, וכאשר יעורר
רוחו לשוב אל השם, קשה לו מאד להתפלל ולדבר דבורים לפני
ה', כי הן מסבבין אותו מכל צד, לכל אחד לפי ענינו כנ"ל.

מעצמו, רק שדבר אחר, כגון השמש וכיוצא בה, יוכל להאיר בו. והינו: ואל אמה - כי הדבור נקרא אמה. אמה ראשי-תבות: אש מים - שהדבור כלול מהם - והה"א הוא המשת מוצאות הפה. והינו: ואל אמה - שתדבר דבורים אשר תכלנה מלמעלה - מלשון (תהלים פה) פלטה נפשי, שיהיה נכספין להם למעלה, שיהיו דבורי אמת המאירים, ואזי: ופתח התבה בצדה תשים. וצדה היא מלשון (בראשית כה): ציד בפיו, והינו היצר הרע והספרא-אחרא. וזה, שתזכה לעשות פתח בהספרא-אחרא והחשך המסבבין מכל צד. כלומר, שאתה צריך לזהר לעשות פתח מכון ממש בצדה, כלומר כנגד הספרא-אחרא, שנקראת צדה, כי כמו התגברות הצדה והספרא-אחרא, כן לפי זה מכון ממש אתה צריך לעשות פתח התבה, הינו דבורי אמת כנ"ל, והבן היטב:

ועקר הפונה, שכאשר הוא משקע בתכלית התגברות החשך והקלפה, והוא כלוא ומסגר בתוך החשך אפלה, המסבבת ומקפת אותו מכל צדי צדדים בכמה סבובים, ורחמנא לצלן, ואין לו שום פתח ותקנה ותחבולה לצאת מתוך החשך, אזי עקר עצתו - שימשך עצמו להאמת, ויביט על האמת לאמתו, ויבקש רק האמת האמתית, וכנגד זה אין שום חשך וסבוב שיחשיך לו, כי האמת הוא השם יתברך בעצמו, והוא בחינת: ה' אורי, וכיון שה' אור לו, אין שום חשך שיחשיך אותו, ובדאי יזכה לראות הפתחים לצאת מהחשך, בבחינות: פתח דברך יאיר מבין פתיים כנ"ל, והבן היטב. והעקר - שבתפלתו ותחנתו ובקשתו, אף-על-פי שאי אפשר לו לדבר שום דבור בתפלה ותחנונים מגדל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף-על-פי-כן על-פל-פנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא. כגון למשל, שיאמר "ה' הושיעה" באמת, אף-על-פי שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות כראוי, אף-על-פי-כן יאמר הדבור באמת כפי מה שהוא, ועל-ידי הדבור האמת יזכה לראות הפתחים שבתוך החשך, ועל-ידי-זה יזכה לצאת מחשך לאור ולהתפלל כראוי וכנ"ל: (וען לעיל כל זה בהתורה "תהמות וכסיו", בסיון ט)

גם בזה שזכה לבקע פתח לצאת, יזכה גם אחרים עמו, לעורר לתשובה רשעים אחרים, להוציאם מהחשך והגלות שהם אסורים שם. וזהו גם-כן בחינת: ופתח התבה בצדה תשים - שתעשה פתח באותם שהם מן הצד, כלומר שהם מצד אחר, ולא מצד הקדשה, רק מספרא-אחרא, והוא יעשה פתח לעורר לבם להשיבם לצאת מהחשך. ואזי: תחתים שנים ושלישים - הינו השלשה עולמות כנ"ל, תעשה - כי אתה תקימם באמת, כנ"ל:

ויש בכלל דברים הנ"ל ענינים גבוהים כענין התפלה, לכל אחד לפי מדרגתו. ובענין זה נכלל ענין פוככים ומולות, אף געשים בבחינת התפלה, והוא נותן שפע לכל דבר, וענין מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ד פ"ג): אין לך כל עשב שאין לו פוכב וכו', כי הוא משפיע לכל בדבוריו האמתיים. וענין נסחאות התפלה - כי יש שנים-עשר שערים, בידוע, וצריך להעלות תפלתו לשער השבט שלו, כי אם יגיע לשער שבט אחר, לא יוכל לעלות.

ומחמת שאי אפשר לו להוציא דבור לפני אלקים בדחילו ורחימו וחיות כראוי, לכן כל הדבורים והתפלות שהוא מדבר, לא יוכלו לבקע המחצות והמספים המבדילים לעלות למעלה, ונשארים למטה, תחת המסכים, עד אשר יזכה וישוב באמת, וידבר דבורים הראויין להתקבל בדחילו ורחימו מעמקא דלבא בהתעוררות גדול, אזי מבקע הדבור המאיר את כל המחצות והמספים המבדילים, ויעלו עמו כל הדבורים שהיו מנחים למטה עד הנה. אך איך יזכה לזה? העקר, שהכל תלוי בו, הוא אמת - לילך בדרך אמת לפי מדרגתו, כי חותמו של הקדוש-ברוך-הוא אמת (שבת נה יומא סט), והוא יסוד הכל, כי אמת הוא ראש, תוך סוף, וכיון שהוא במדרגת אמת, אזי כביכול נתלבש בו אור השם יתברך בעצמו, אשר חותמו אמת, ואז נאמר עליו: ה' אורי וישעי (תהלים כ). וכיון שה' אור לו, יוכל למצא פתחים הרבה לצאת מהחשך והגלות שהוא סגור שם. כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא לח: מנחות כג:): הבא לפתח - פותחין לו; יש לו פתחים הרבה (א). וכיון שנמצא שם פתחים, היה יכלת לצאת, רק הכפיל בחשך הולך (קהלת ב), ולא יראה הפתחים לצאת, והוא אסור וקשור שם, ולא יתנו לו לצאת, עד אשר יזכה לדבר דבורי אמת לפני ה', אזי הדבורים מאירים, וה' אור לו כנ"ל, ואזי: פתח דברך יאיר מבין פתיים (תהלים קיט), כי הדבורים המאירים, הינו דבורי אמת כנ"ל, הם מראין לו הפתח. והינו דסים: מבין פתיים - כי הפתיים הנתונים בחשך, ולא יראו לצאת, יבינו ויראו הפתח לצאת מהחשך, כמו שכתוב (ישעיה מט): לאמר לאסורים צאו, לאשר בחשך הגלו. אך צריך שיהיה האמת אמת גמור, ברור וצלול, בלי שום דפי. והמשפיל המבין, יש לו להתפלל כל ימיו, שיוזכה פעם אחד כל ימי חייו לדבר דבור אחד של אמת לפני ה' כראוי. ויש בזה כמה מדרגות, ומו שזוכה לבחינות אמת האמתית, אזי ה' אור לו, ואזי הוא מאיר בעצמו, כי נתלבש בו אור ה'. אך מי שעדין לא הגיע למדרגה עליונה של אמת, ועל כל זה הוא במדרגה של אמת, אף כי אינו מאיר בעצמו, מאחר שלא הגיע לאמת הנכון, על כל זה האמת הועיל שיוכל להאיר בו. וגם בזה מדרגות וענינים, יבינים המשפיל בעצמו:

והנה ידוע, שיש שלשה עולמות: עולם-המלאכים והנגלים והגשמי, והשם יתברך מחיה ומקים בלם ברצונו. ומי שזוכה לאמת, וה' אור לו, כביכול, הוא מקים העולם ונותן שפע לכל השלשה עולמות. והינו דכתיב: צהר תעשה לתבה - כלומר, שתדבר דבורי אמת המאירים. ועל זה פרש רש"י: יש אומרים אכן טוב וכו', ויש אומרים חלון. והו שאמרנו, כי יש שתי מדרגות. מי שהוא במדרגת אמת האמתית, הוא מאיר בעצמו, וזה: יש אומרים אמרי אמת, שהם אכן טוב שמאיר מעצמו. ויש אומרים שהם אמרי אמת, אך לא במדרגה הנ"ל, והם חלון, כי יוכל אחר להאיר בו כמו בחלון, כי זה החלוק שבין אכן טוב לחלון, כי האכן טוב מאיר מעצמו, והחלון אין מאיר

(א) עין שבת דף קד, תוס' ד"ה אית.

כמבאר בגמרא הנ"ל, אף-על-פי-כן אם תיה זוכה לראות הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, היה יכול לעלות משם דרך הפתחים של חברו הגבוה ממנו, שנפל על-ידם, כי הירידה והגפילה של חברו נחשב אצלו עליה כנ"ל. אבל אי אפשר לזכות לראות הפתחים שיש שם ולעלות משם על-ידם, כי אם על-ידי האמת, על-ידי שירגיל עצמו לדבר בתפלתו הדבור באמת כפי מה שהוא, אף-על-פי שהחשך והמניעות והבלבולים מסבבין ומקיפין אותו מכל צד ומצדי צדדים, ומבלבלין אותו מאד מאד, עד שאינו יכול להתפלל כלל, אף-על-פי-כן על-כפל-פנים יראה לדבר הדבור באמת באיזה מדרגה שהוא כנ"ל, וכן יראה להמשיך את עצמו תמיד אל האמת לאמתו וכנ"ל, ועל-ידי-זה יזכה שיאיר לו השם יתברך בעצמו, ויראה הפתחים שיש שם, ויזכה לצאת מחשך לאור גדול וכנ"ל, עין שם היטב היטב:

ואמר לי אז, שעל-ידי עצה זאת יכולין להיות איש בשר באמת כל ימי חייו, כי תמיד, איך שהוא, יכולין להחיות את עצמו ולהחזיק את עצמו על-ידי-זה, על-ידי האמת, שהוא אור השם יתברך בעצמו, אשר גם כל חשך לא יחשך ממנו (ב), כי אין שום טמאה וסטרא-אחרא בעולם שלא יהיה שם פתחים לצאת משם, רק שאין רואין אותן מחמת גדל החשכות שיש שם. אבל על-ידי האמת מאיר לו השם יתברך בעצמו, ויזכה לראות ולמצא פתח תקוה גם בעמק נפילתו, לצאת מאפלה לאורה ולהתקרב אליו יתברך באמת תמיד. אמן ואמן:

קיג

ונפרעין מן האדם מדעתו ושללא מדעתו: (אבות ב"ב)

כי שמעתי בשם הפעל-שם-טוב, כי קדם כל גורדין שבעולם, חס ושלום, מאספין כל העולם, אם מספמין להדין ההוא, ואף את האיש בעצמו, שנגזר עליו הדין, חס ושלום, שואלין אותו, אם הוא מסכים - אזי נגמר הדין, חס ושלום. והענין, כי בודאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בודאי יכחיש ויאמר שאין הדין בו, אך מטעין אותו ושואלין אותו על פיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין, וכענין שמצינו בדרך המלה, עליו השלום, בבוא אליו נתן הנביא וכו' וספר לו מעשה האורח (שמואל ב' יב), ענה ואמר: חי ה' וכו' ואת הפכשה וכו'; אזי נפסק הדין על דוד באשר יצא מפיו. וזהו: ונפרעין מן האדם מדעתו - כלומר, ששואלין דעתו, ואף-על-פי-כן הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו:

והענין הוא עמק מאד, איך שואלין כל אדם, כי בכל הדבורים וספורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך לזהר בזה מאד, לבלי לגמר הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה, בענין ספורי דברים, ענינים גבוהים. וזה (ברכות ה:): חביבין עליך יסורין? אמר לו: לא הן וכו'. הב לי ירך, יחב לה ידא ואוקמה. כלומר: אם אין אתה חפץ בהם, הב לי ירך על זה, שאין אתה רוצה בהם באמת, אזי יחב לה ידא ואוקמה:

וזהו (במדבר כד): דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל. וקם - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:). והינו: שבט מישראל - שצריך להעלות תפלתו לשער שבטו. והינו: דרך כוכב מיעקב, כנ"ל, ובוה געשה זיוג למעלה. ודרך הוא בחינות זיוג, מלשון (בראשית ו:): פי השחית כל בשר את דרכו. והינו שצמצער אבא בנימין כל ימיו על תפלתו שתהא סמוכה למפתו (ברכות ה:), כי איש למטה אבותיו תשלחו - שצריך לשלח התפלה למטה אבותיו, הינו לשבט שלו כנ"ל, והינו: שתהא סמוכה למפתי - למטה שלו. ועל מפתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב כה:): הרוצה להחכים - ידרים; להעשיר - יצפון. וככל דבר, טוב הממצע, פידוע, כי טוב תורה עם דרך-ארץ (אבות ב"ב) (הינו חכמה ועשירות). והינו בין צפון לדרום, שתהא ממצע בין שניהם, התפלה שהוא בחינת מפתו כנ"ל. (הינו בין חכמה ועשר, שהן בחינת צפון ודרום, כנ"ל: הרוצה להחכים - ידרים, ולהעשיר - יצפון). וזהו: ופתח התכה בצדדה תשים - שתתפלל דבורי אמת, שיעלו למקומם לשער שבט שלו. והינו: בצדדה תשים - שתשים הפתח התכה, הינו דבורי אמת של התפלה, בצדדה - בצד שלה, בשער שבטו המוגיע לו. והענין עמק:

(עין כל זה בסיומן ט' הנ"ל)

שך לעיל, למה שכתוב שם: כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הבא לטמא - פותחין לו, יש לו פתחים הרבה. וכיון שנמצא שם פתחים (הינו הפתחים שנפל על-ידם), היה יכלת לצאת, רק הנכסיל בחשך הולך וכו', עין שם: ואזי כששמעתי מפיו הקדוש כל הענין הנ"ל, דברתי עמו, זכרונם לברכה, שלכאורה קשה על זה, כי הלוא רבותינו זכרונם לברכה אמרו שם (במנחות כט:): מפני מה נברא העולם הזה בה' מפני שדומה לאכסדרה (פרש רש"י: שפתוח מתחתיו), שכל הרוצה לצאת - יצא (פרש רש"י: שכל הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה - יוצא). וכאי מטמא תליא כרעה? דאי הדר בתשובה מעילי לה (ופרש רש"י: מעלין לה בפתח העליון, בין רגל שבתוכו לגגו). וליעילו בהך? לא מסתיעי מלתא וכו' (ופרש רש"י: וליעילו בהך, פתח התחתון הנפק בה. לא מסתיעא מלתא, דהבא לטהר בעי סיעא מפני יצר הרע, הלכך עבדי לה סיעא פתח יתרה). נמצא מבאר כאן, שאי אפשר לצאת מהטמאה ולשוב בתשובה על-ידי הפתח שנפל דרך שם, כמבאר היטב בגמרא ופרוש רש"י הנ"ל. ולכאורה זה סותר למה שכתוב למעלה, שיכולין לצאת מהטמאה על-ידי הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, כנ"ל:

ואמר: יפה הקשית. והשיב בלאחר יד, שיש בזה דברים בגו, כי אם יזכה לראות הפתחים שיש שם, הוא יכול לצאת דרך הפתחים של גפילת חברו. כי הירידה והגפילה של זה הוא בחינת עליה של זה, והבן. הינו, לפעמים מה שנחשב גפילה וירידה אצל חברו, שהוא במדרגה גבוהה יותר, נחשב אצלו בחינת עליה לגבי מדרגתו השפלה. על-כן, אף-על-פי שאי אפשר לעלות דרך הפתחים שנפל הוא בעצמו דרך שם, רק דרך פתח הגבוה יותר,

(ב) תהלים קל"ט.

לקוטי

קיד קמו קמו קיו

מוֹתֵר"ן

קיד

המכסה שמים בעבים, המכין לארץ מטר וכו': (תהלים קמז)
 כי טוב מאד מעלת הצדיקים הגנוזים, שהן יכולין לקבל שפע ורב טובה להמשיך להעולם, ואינם שואלים עליהם ואינם מקטרגים עליהם, מחמת שהם גנוזים ואינם מפרסמים. אך אפלו מי שהוא מפרסם, פשיש עליו מחלקת, הוא תועלת לזה, כי המחלקת מכסה עליו, ועל ידיה יכול להמשיך שפע להעולם, ולא ימחו ויקטרגו עליו. וזה: המכסה שמים בעבים. שמים הוא בחינת הצדיק, על-שם אש ומים, הינו אהבה ויראה, ועל-שם זה נקרא הצדיק שמים, וזה: המכסה שמים בעבים - מלשון עביות וגשמיות, שמכסה את הצדיק בעביות וקשיות, שמקשין וחולקין עליו, ועל ידי כסויה המחלקת והקשיות האלו: המכין לארץ מטר - פי על ידיה יוכל להמשיך שפע בלי קטרוג כנ"ל. וזה: צופה רשע לצדיק וכו' (תהלים י) - שהרשע, שחולק על הצדיק, הוא רק צופה, הינו צפוי וכסוי על הצדיק, כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל, אך: ומבקש להמיתו - שהרשע מבקש לעקר ולהמית, חס ושלום, את הצדיק. ה' לא יעזבנו בידו: (נח הענין מבאר לעיל בסימן פח בשני לשון קצת, ועני עור מזה לקמן סימן רח):

קמו

ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים: (שמות ב)

כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר-כך נתלהב ורוצה לילך בדרך השם ותפודה, אזי מדת הדין מקטרג עליו ואינו מניח אותו לילך בדרך השם ותפודה, ומזמין לו מניעה. והשם ותפודה חפץ חסד הוא (א), ומסתיר את עצמו, כביכול, בהמניעה הזאת (עני למטה). ומי שהוא ברדעת, הוא מסתפל בהמניעה ומוצא שם הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר לך אדם: היכן אלקיך? תאמר לו: בברך גדול שבארם, שנאמר: אלי קרא משעיר. ומי שאינו ברדעת, בשרואה המניעה, חוזר תכף לאחוריו. ומניעה היא בחינת ענין וערפל, פי ענין וערפל הינו חשך, חשך הוא לשון מניעה, כמו שפיתוב (בראשית כב): ולא חשכת. וזה פרוש הפסוק: ויעמד העם מרחק - כי בשרואין הערפל, הינו המניעה כנ"ל, עומדין מרחוק. ומשה, שהוא בחינת דעת כל ישראל, נגש אל הערפל אשר שם האלקים - הינו אל המניעה, שבה בעצמה נסתר השם ותפודה: עוד שמענו בזה מפיו הקדוש, שהוסיף לבאר הענין הנ"ל, מה שהשם ותפודה בעצמו מסתיר את עצמו בתוך המניעה כנ"ל, ואמר, כי השם ותפודה אהב את ישראל (ב), וגם הוא אהב ישראל; אך אהבתו שהוא אהב את ישראל היא גדולה יותר מהאהבה שהוא אהב את המשפט (ג), ועל-כן בשמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להשם ותפודה, לבלי להניחו לכנס לדרך החיים להתקרב לצדיק האמת ולדרך האמת, והשם ותפודה הוא אהב משפט, על-כן הוא ותפודה מכרה, כביכול, להסכים להזמין לו מניעות למנוע מדרך החיים, כפי הראוי לו לפי מעשיו הרעים על-פי הדין והמשפט, כי הוא ותפודה

אינו יכול לדחות את הדין, כי הוא ותפודה אהב משפט כנ"ל. אך מאחר שבאמת הוא ותפודה אהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל; מה עושה השם ותפודה? כי הוא מכרה, כביכול, להסכים על המניעות למנוע מן האמת, מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא אהב משפט כנ"ל; אבל אף-על-פי-כן באמת לאמתו רצונו ותפודה ותפודה, שאף-על-פי-כן יתקרב האדם אליו ותפודה, כי הוא אהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. על-כן השם ותפודה נותן רשות להזמין לו מניעות, אבל הוא ותפודה בעצמו מסתיר את עצמו, כביכול, בתוך המניעות, ומי שהוא ברדעת יכול למצא את השם ותפודה בתוך המניעות בעצמו, פי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתקף המניעות בעצמן נסתר השם ותפודה, ועל ידי המניעות בעצמן דיקא יכולין להתקרב להשם ותפודה, כי שם נסתר הוא ותפודה כנ"ל. וזהו: ומשה נגש אל הערפל - שהוא המניעה, כי שם האלקים - כנ"ל:

קמו

הנותן צדקה נצול מעברות. פי כל המרחם על הפריות, מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא); וכל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו (ברכות ז); וכיון שמרחמין עליו, בהכרח נותנין לו דעת, ואזי נצול מלבוא לידי עברה, פי אין אדם עובר עברה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג); אבל פשיש לו דעה, נצול מעברות. אמן, בן יהי רצון:

קיו

הענין שקשה לישן במוצאי-שבת - פי במוצאי-שבת מתחיל התגלות אליהו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין ז), שאין אליהו בא בשבת ולא בערב-שבת, ובמוצאי-שבת יוכל לבוא, ועל-כן מאז מתחיל התגלות אליהו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערוך פ"ח): אין אליהו בא אלא לרחק המקרבין בורע ולקרב המרחקין בורע; והינו לרחק השקר ולקרב האמת, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בזהר (תשא דף קפח), דשאל האי מינא: פתיב: שפת אמת תכון וכו', והשיב לו רבי אלעזר: פוננת לא פתיב, אלא תכון, פי האמת עתיד להתקיים, דהינו כשיבוא אליהו ומשיח, עני שם. וכאשר יבוא אליהו, ובנימו יושע יהודה וישראל (א), אזי יקים: שפת אמת תכון; וירחק המקרבין בורע, עד עכשו שהוא בשקר, ויקרב המרחקין בורע, שהם בחינת אמת. וזה: לרחק המקרבין ולקרב המרחקין; הינו לרחק השקר ולקרב האמת, פי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קד): שקר מקרבין מלה, ואמת מרחקין מלה, והבן. והנה אליהו יבוא לרחק השקר, שהוא מבחינת הנחש, הנקרא ארוך (בראשית ג), והנחש הביא מיתה לעולם, והשנה הוא אחד מששים במיתה (ברכות נו), וכיון שבמוצאי-שבת מתחיל התגלות אליהו, נדחה השקר, שהוא הנחש, לכן קשה לישן, פי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מט): עשרה קבין שנה ירדו לעולם; תשעה נטלו עבדים. ועבד הוא בחינת (בראשית ט): כנען עבד עבדים, והוא בחינת ארוך (שם), בחינת הנחש. וכיון

(א) מיכה ז. (ב) ישעי' סא, תהלים לו. (ג) עין זוהר אמור צט ע"ב. (ד) זוהר בראשית דף כה ע"ב כו ע"ב.

לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת בנ"ל, ושבת הוא בחינות דעת, כי כל ימות החל פתיב (במדבר יא): שמו העם ולקטו - בשטותא, כמו שפתיב בזהר (בשלח דף סג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחר. וזה שאמרין המבקרים להחולה: יכולה היא שתרחם. הינו שהשבת, שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם - לשון נוכח, הינו שתרחם אתה, שיהיה לך רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לך מבחינות שבת, וכיון שיהיה לך רחמים, בודאי ירחמו עליך מן השמים, כי כל המרחם וכו' בנ"ל:

קב

הענין מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסר, מפרש בתורה (שמות י): ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע; כי אף שאמר לו לכתב בספר, אף על פי כן לא הסתפק בזה, וצוה לו: ושים באזני יהושע - שידבר עמו פה אל פה. כי העקר - מה ששומעין מפה הצדיק, וכמו שאמרו במדרש (דברים פ' ג) על פסוק: שמע ישראל היום אתה עובר את הירדן וכו', וזה לשונו: מה ראה לומר להם פאן שמע ישראל? רבני אמרי: למה הדבר דומה? למלך שקדש ממנונה בשני מרגליות. אבדה אחת מהן. אמר לה המלך: אבדת אחת, שמרי את השנייה. כך קדש הקדוש ברוך הוא את ישראל בנעשה ונשמע. אבדו את נעשה, שעשו את העגל. אמר להן משה: אבדתן נעשה, שמרו נשמע. הוי: שמע ישראל. עד פאן לשון המדרש. ועל כן בשלומד מתוך הספר, שהוא בחינת עשיה, שהוא בחינת נעשה, אין בזה כח בלכך לעורר אותו, כי ישראל אבדו את הנעשה; אבל כששומע מפה הצדיק, הוא בחינת נשמע, שזה הפתר גשאר להם לישראל בנ"ל:

קכא

או אמרתי הנה באתי במגלת ספר פתוב עלי. לעשות רצונך וכו' (תהלים ט)

בשארם רואה ולומד בספר, ובכל מקום שהוא רואה ולומד מוצא את עצמו, הינו שלוקח לעצמו מוסר ורואה פחיתותו ושפלותו, בכל מקום באיזה ספר שהוא פא ומעין שם, זה סימן שחפץ לעשות רצונו ותבדד. וזה: או אמרתי הנה באתי במגלת ספר פתוב עלי - זה סימן: לעשות רצונך אלכני חפצתי בנ"ל:

קכב

וגם נצח ישראל לא ישקר: (ש"א טו)

כי זה ידוע, שמדת הנצחון אינה סובלת האמת, כי אף אם יראה לעינים דבר אמת, ידחה אותו מחמת הנצחון, וזה מבקר מאד. אך לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, כי הקדוש ברוך הוא אף בהנצחון הוא אמת, ואינו משקר, חס ושלום. וזהו: וגם נצח ישראל לא ישקר:

שפמוצאיי שבת הוא בחינת התגלות אליהו, ונדחה בחינת הנחש, שהוא בחינת: פנען עבר עבדים, נדחה השנה, שירדה לעבדים. ועל כן אליהו בגימטריא פן - הפך בחינת עבר. ועוד, כי אם אין דעת - הבדלה מנין? (ירושלמי ברכות פ"ה) נמצא, שפמוצאיי שבת, שיש הבדלה, הוא בבחינת דעת, כי אם אין דעת וכו', ועל כן קשה לישן, כי השנה הוא הסתלקות הדעת:

קיה

בשלומד איזה דבר, טוב לפרש הדבר בלשון אשכנז שמכין, (והוא טובה להעולם). והענין - פי כל צדיק הדור הוא בחינת משה, שהוא בחינת משיח, כמו שפתיב (בראשית מט): עד כי יבא שילה; הינו משיח, ו"שילה" בגימטריא "משה" (א). ועל כן קראו התנאים אחד לחברו משה, כמו שפתיב (שבת קא): משה שפיר קאמרת. וכשמחדש דבר בתורה, אלו הדברים של החדוש הם בבחינת משה משיח, כמו שפתיב בזהר (וישב דף קצב): ורוח אלקים - דא רוחא דמשיח; מרחפת על פני המים - הינו התורה. וזהו שאמרנו, כי החדושי תורה שפחדש, הם בעצמם בבחינת משיח, כי שם רוחו מרחפת. והינו רוח פיו (ב), רוח ממללא (ג):

ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ד) כי משיח סבל מרעין עבור כל ישראל, כמו שפתיב (ישעיה ג): והוא מחלל מפשעינו. בן כל צדיק הדור הוא גספן סובל יסורין בשביל כלל ישראל, להקל מעליהם, כי הוא בבחינת משיח בנ"ל. וכתוב בזהר (תצא דף רפ): והוא מחלל מפשעינו - דאתעבד חל בגיניהו. וזהו: דסבל מרעין. והינו מה שאמרנו, שצריכין לפרש הדבר בלשון שמכין, פי על ידי זה נעשה בבחינת חל, פי כשמפרש בלשונו, הוא דרך חל לערך גדל קדשת הדברים במקומם, כפי מה שיצאו מפי הצדיק בגבהי מרומים, ועל ידי זה הוא מחלל, דאתעבד חל, ובכחינה זו סבל מרעין לכפר על ישראל. אך כל זה הוא מפשעינו דיקא, פי מחמת פשעינו אין אנו משיגין הדברים רק בדרך חל בנ"ל, והוא סבל מרעין. אך לגבי אנשים הרמים אינם צריכים לזה, פי הם משיגים הדברים כמות שהם, כמו שיצא מהצדיק:

קיט

הנבנם לבקר את החולה בשבת, אומר: יכולה היא שתרחם: (שבת יב)

כי בשארם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו; וכמו שפתיב (דברים י): ונתן לך רחמים ורחמך. ומדת הרחמנות תלוי בדעת: מי שיש לו דעה, יש לו רחמנות. פי כעם, שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שפתיב (קהלת י): כעם כחיק כסילים יגוח. ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב): כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו; פי אם אין בו דעה, אין בו רחמנות, פי כעם כחיק כסילים יגוח, על כן אסור לרחם עליו, פי כל המרחם, מרחמין עליו בנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות, אסור

(א) ירמיה כג. (ב) וזה בראשית דף כה ע"ב. (ג) תהלים לג. (ד) תרגום נפש חיה - בראשית ב. (ה) עיין פנהדרין צח וברשי" שם. ועיין זוהר ויקהל דף ריב.

לקוטי

קבג קכד קכה קכו קכז

מוֹתֵר"ן

קבג

העקר והיסוד, שהפל תלוי בו - לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות, חס ושלום, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי פ' שופטים): אפלו אומר לך על ימין שמאל וכו'; ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו פאלו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור, וכל זמן שגשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות ואינו מקשר להצדיק. וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי עבודה-זרה שביניהם, שהיה טעותם על-פי חכמות וחקירות גדולות, בידוע, ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה, כי היו יכולין לכפר בכל, חס ושלום, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבנו עמהם, ואפלו כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם לא היה מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים, הכופרים על-ידי שטות וטעות חכמתם. אך ישראל עם קדוש ראו האמת והשליכו החכמות והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועל-ידיה קבלו התורה. והינו שתרגם אונקלוס (דברים לב): עם נבל ולא חכם - עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו, כי עקר קבלת התורה היה על-ידי ולא חכימו, הינו על-ידי שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל. וזה: נבל - ראשי-תבות: לב נתיבות, שהוא פלליית התורה, והיא החכמה האמתית, אשר אצלה כל החכמות בטלים. והינו נבל, שהיא בחינת התורה, הנקראת נובלות החכמה העליונה (כ"ד פ' י). (ובוא וראה, שעתה מבאר ומשלב התרגום הזה, שהוא פליאה גדולה, וכל העולם תמהים עליו: מה ענין תבת נבל לתרגמו על קבלת התורה? אך עתה מה נמצאו לחד דברי התרגום האלו) (א). והעקר העבודה - להיות תם וישר, וראיאלקים וסר מרע, בלי שום חכמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שכתוב בו (מלכים א ה): ויחכם מכל האדם; אמר (משלי ל): כי בער אנכי מאיש, ולא בינת אדם לי; וכן אמר אסף (תהלים עג): ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך; וכן פתיב (משלי כא): אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'.

קכד

שיר מזמור למנצח - זמרו למי שמנצחין אותו ושמת (ספרים קט): כי בשמדר לפני הקדוש-ברוך-הוא ומפרש שיחתו בטענות ובקשות, רוצה לנצח את הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, והשם יתברך יש לו תענוג מזה. על-יכן שולח לו דבורים, שיוכל לנצח אותו, כביכול, כדי לקבל התענוג. כי בלא זה בודאי לא היה אפשר לבשר-ודם לנצח את הקדוש-ברוך-הוא, אך השם יתברך עצמו שולח ומזמין לו דבורים וטענות לנצח אותו כנ"ל:

קכה

ויאמר משה אכלוהו היום, כי שבת היום ליי וכו' (שמות טז) ולמדו רבותינו ז"ל (שבת קיז) מכאן, שחייב לאכל שלש סעודות בשבת, כי תלתא "היום" פתיבי. נמצא, שעל כל סעודה משלש סעודות פתיב "היום", לרמוז שלא לאכל בסעודה של שבת, רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול,

ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אך בכל סעודה משלש סעודות של שבת לא יאכל כי אם בשביל היום, הינו סעודה זו לא בשביל קדם ולא בשביל אחר-כך. [זה הענין לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, רק מפיו אחר שאמר משמו, וכתבתיו כמו ששמעתי. אחר-כך נודמן, שדברתי עמו ז"ל מענין זה, ופקפק בעצמו על זה ואמר: הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבאר בכל דברי רבותינו וזכרונם לברכה, שבשבת צריכין דוקא לאכל ולשתות ולהרבות במעשרים. והבנתו, שאין פונתו במאמר זה הנ"ל למעט באכילת שבת, חס ושלום, ותכן פונתו במאמר זה לא באר לי כלל, כי לא זכיתי לדבר עמו עוד ממאמר זה. רק אחר-כך שמענו מפיו הקדוש ז"ל כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדשת אכילת שבת, שיקרה מאד, ואמר בפרוש, שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה בפשוטו, כי אכילת שבת היא בלה אלקות, בלה קדש וכו'. עין בהתורה "שאלו את רבי יוסי בן קסמא" בסימן נו, ולקמן בסימן רעז, מה שכתוב שם, שעקר כבוד שבת הוא האכילה, עין שם ועוד בכמה מקומות (א):

קכו

בוהר, בכמה מקומות ששבתו החכריא את רבי שמעון בר יוחאי, איתא: וי לדרא כד תסתלק, פוק עין ותשבח (א). והוא בחינת (שמות לא): שבת וינפש - כיון ששבת, וי אבדה נפש (ביצה טו). הינו, שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שבא בשבת, על-יכן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי-שבת; כן החכריא, מחמת גדל התענוגים והשעשועים שקבלו מרפם, רבי שמעון בר יוחאי, על-יכן תכף ומיד התחילו להתגעגע, ועלה על לבם צער ההסתלקות שיהיה להם. בכל מקום ששבתו החכריא את רשב"י על שגלה להם סוד נפלא, תמצא שאחר-כך אמר להם עוד חדושי-תורה:

קכז

הפגרים הם בסוד החשמ"ל, שהוא שמירת, ועל-יכן הפגרים יהיו שלמים תמיד, ולא קרועים, כי הוא קלקול השמירה. הפגרים בעצמן תובעין את האדם אם לא נוהר בשמירתו לכבדן כראוי ולהחזיקו בנקיות: (גדל אזהרה זאת, לשמר את הפגרים מפתמים, עין לעיל בסימן כט)

קכח

איתא בגמרא (יומא סט): לענין היצר הרע דעברה, דהינו של תאות המשגל: פחלינהו לעיניה ושקוהו. נמצא, שאף-על-פי ששמו את עיני היצר הרע של נאוף, אף-על-פי-כן נשאר. וזה בחינת מה שנמצא לפעמים פאנשים הפשרים קצת, שמחמת שגוגע יראת השם בלבם, הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, ואף-על-פי-כן הוא גונב את העין בלא-חריד ומסתכל מן הצד, והוא בחינת: פחלינהו לעיניה דיצרא - שמשמא עיני היצר הרע; שרוצה להסתכל, והוא מסמא עיניו על-ידי שמוגע עצמו מלהסתכל, ואף-על-פי-כן נשאר היצר הרע, כי מסתכל מן הצד בלא-חריד:

(א) ועיין שוחר טוב תהלים קט בתמימות קבלו ישראל את התורה וכו' ע"ש. (א) ועיין בספר נגיד ומצוה להאריז"ל וכן במשנת חסידים שכתב להדיא שאע"פ שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך לחינונים כמו בחול אלא כולו נבלע באיברים. (א) עיין ח"א דף פג ו-צב, ובח"ב כג סח פו פפ.

קבט

ארץ אכלת יושביה: (במדבר יג)

בשמקרב להצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם-כן טוב מאוד, והאמונה לבדה, שמאמין בהצדיק, מועיל לעבודת השם ותפרד. כי טבע האכילה - שהמזון נתהפך לגזון, כגון בשהחי אוכלת צומח, כגון עשבים, נתהפכין העשבים לחי, כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאיברים, נתהפך למהות האיבר ממש שנכנס לשם, כגון החלק מהמזון הנכנס להמח, נתהפך למח, והנכנס ללב, נתהפך ללב, וכן לשאר האיברים. וזהו: ארץ אכלת יושביה - כי ארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ז): שכן ארץ ורעה אמונה. וזהו: אכלת יושביה - כי כשנכנס לארץ, שהיא בחינת אמונה, נאכל אצלה, הינו שנתהפך למהותה, הינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו, שהוא בחינת ארץ, נאכל להצדיק ונתהפך למהות הצדיק ממש:

וכן ארץ-ישראל בעצמה יש לה גם-כן הכח הזה, ועליה אמרו רבותינו ז"ל (כתובות קא): כל היושב בארץ-ישראל שרוי בלא עון, שנאמר: העם היושב בה גשוא עון; כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדושה. ועליה אמרו המהלך ארבע אמות בארץ-ישראל מבטח לו שהוא בן עולם הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שם:

וזהו גם-כן ענין המבאר במקום אחר (לעיל בסיון קא) על פסוק: בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי - שכלל הענין שם, כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין, אני צריך לאכל את בשרי, הינו להכניע החמר. וזהו: לאכל את בשרי - לאכל דיקא, שצריך שהנפש תאכל הבשר, שתתהפך למהותה. וזהו (ש"ה ח): אכלו רעים; הינו תרין רעין דלא מתפרשין, שהם המחזין הקדושים, שצריכים שהמח והדעת הקדושה יאכל את הגוף, דהינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה, שהוא המח והדעת (כמבאר במקום אחר), שזהו בחינת אכילה, שהמזון נתהפך לגזון כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה; הינו שאתה תהיה רועה ומזין את האמונה, הינו שתהיה נאכל להאמונה כנ"ל, בחינת המזון שנתהפך לגזון:

אך אף-על-פי-כן העקר תלוי כרצון; אם רצונו חזק מאוד להתקרב להשם ותפרד ולעבד אותו, רק שקשה לו לשבר תאוות גופו, אזי עלי-ידי התקרבות ואמונת הצדיקים הוא בחינת אכילה ונאכל להצדיק, הינו שנתהפך למהותו כנ"ל; אך אם אין רצונו כלל לעבד את השם, לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחינת מזון שאינו נתהפך לגזון, כגון: אם אוכל אכילה, שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעבל ואינו מתהפך לגזון, רק הגוף מקיא אותו. כן הוא בחינה זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק, אף שמקרב

אצלו, כי הצדיק אינו יכול לסבלו ומקיא אותו. והוא בחינת הכתוב בארץ-ישראל (ויקרא יח): באשר קאה את הגוי; דהינו שאינה יכולה לסבלו להיות נאכל אצלה שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו; השם יצילנו:

קל

כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו: (סוכה נב)

עלי-ידי ענוה נצול מנאוף וזוכה לשמירת הברית, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ד): כל המתנאה, לסוף נכשל באשת-איש, שנאמר: ואשת איש נפש יקרה תצוד. וזה פרוש הסמיכות (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד וכו', לפסוק: ותדבר אהרן ומרים במשה; כי הם דברו על אודות האשה הפושית אשר לקח, כי פושית על-שם יפיה נקראת (א), והם אמרו שלקחה לשם יפי (ב), ועל-כן דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. ועל זה השיבה התורה וסמכה תכף: והאיש משה ענו מאד מפל האדם - כי עלי-ידי שהיה ענו מפל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי, ולא היה לו יחודא תתאה כלל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין יט): תקפו של יוסף - ענותנותו של בעז; תקפו של בעז - ענותנותו של פלטי בן ליש. כי הוא תלוי בענוה, כי עלי-ידי ענוה נצול מפגם הברית. וזה שאמרו: כל הגדול מחברו - שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו - שמתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף, כי זה עקר היצר הרע, כמובא בזהר (ויקרא דף טו): עקרא דיצרא בישא לגלאה עריין:

קלא

צריך להתירא ולפחד מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה, סכנות נפשות, כי הוא דן את כל הדינים, כמו שכתוב (תהלים כד): מלך הכבוד, כי כבוד הוא בחינת מלכות, הדין את הכל ואזי הכל חוקרים ושואלין: מי הוא זה מלך הכבוד; אם הוא ראוי לזה. וזה שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי - אל תקרי: בכבודי, אלא: במכבדי (ובחס קטו), כי עלי-ידי הכבוד יוכל לגרם לו מיתה, חס ושלום, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם חס ושלום, יפגם בהכבוד בחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי, חס ושלום, כף חובה מברעת. וזה נקרא: מאזני צדק (ויקרא יט), כי צדק מלכותא קדישא (א), שהוא בחינת כבוד, מלך הכבוד כנ"ל. והינו מאזני צדק, כי אז נשקל במאזנים:

קלב

יש צדיק, שהוא מפרסם גדול במדינה אחת, ובמדינה השמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפרסם. הוא ענין הפתוב בזהר (תצא דף טז): מעין דנפק מאתר חד, ואזלי מתחות לארעא, עד שנובע ויציא ברחוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא, הוא משקה שרשי אילנא:

(א) ספרי, ונובא בפירוש ר"י שם. (ב) עיין חוקני. (א) עיין תיקונים מאמר פתח אליהו.

קלג

וארח צדיקים באור נגה, הולך ואור עד נבון היום: (משל)
(ד)

כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשנה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה היא מחמת הארץ, המפסקת בין בני-אדם ובין השמש, על-כן אין האור מתפשט בלי-קד בתחלת היום, רק מקצת מקצת, עד שנתפשט על הארץ. כן הצדיק, הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים, והמניעה היא מחמת הארץ המפסקת, הינו העולם הזה, כי בני-אדם משקעים בעולם הזה, ועל-כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק:

והוא ענין שאמרנו בגמרא (עירובין כא) על פסוק: מגלה עפה - פד עיפת לה וכו', פד קלפת לה וכו'. נמצא כל העולם בלו בורת אחת משלשת אלפים ומאתים מתורה. נמצא, שהתורה גדולה ורחבה מאד, רק שהורת הקטן, שהוא העולם, עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העולם הזה הוא רק ירת קטן נגד התורה, שהיא גדולה מאד ורחבה מני ים (איו"ב יא). ולכאורה קשה: איך יוכל דבר קטן כזה להפסיק ולחצץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים פמותו, כי כל העולם הזה בלו קטן מאד בנגד התורה, שגדולה בנגדו אלפים פעמים. אך הוא כמשל המובא, כמו מטבע קטנה, אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אף-על-פי שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה, אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, על-כן חוצצת בפני ראית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. כן בשמונע ובא אל העולם הזה, נשאר שקוע שם בהכלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה, והעולם הזה הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומפלא של התורה, שהוא גדול כמה אלפים פעמים בנגדו בנ"ל. והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל, כמובא:

וזהו: וארח צדיקים באור נגה - באור נגה ממש, כמו השמש שפאירה תמיד, רק שהמניעה - מחמת הארץ המפסקת בנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש, וכמשל הנ"ל, כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ, הינו העולם הזה, מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם גדול מאד, והעולם הזה בלו בכלל הוא קטן ופחות מאד נגד אורם הגדול, עם כל זה הוא מפסיק ומונע מלראות אורם, כמשל המטבע הנ"ל. וכל זה מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצץ בפניו, עד שאינו יכול לראות אור התורה והצדיקים, הגדול ממנו אלפים פעמים. אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהינו שיטה עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירים ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצץ, אזי יזכה לראות אור הגדול והמפלא של התורה והצדיקים. כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העולם הזה והכליו בנ"ל, רק שהעולם הזה עומד לפני עיניו ואינו מניח אותו לכל להטות עיניו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש, העומדת

בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' בנ"ל. אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותכף יראה ההר הגדול ממנו. כמו-כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל העולמות בלם באור גדול מאד. והכן מאד. וכן שמעתי בשם הפעל-שם טוב, שאמר: אזי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיך תקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות אורות גדולים:

קלד

עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל-שפן לרבים. כי צריך לזהר מאד, שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל, כי הוא בחינת נאוף, שמשליך טפי השכל באתר דלא אצטרך, ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו בלום. ולפעמים נקרא נאוף ממש, שמוליד ומציא פסול ופגום, הינו שהמקבל עושה על-ידי-הוא דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. ועל-כן, על-ידי שאומר תורה, יוכל, חס ושלום, להתגבר עליו היצר בתאות נאוף, ועל-כן צריך לזהר מאד, כשאומר תורה ברבים, שדבוריו יתחלקו, שלא ישמע כל אחד בראם מה שצריך לו, לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לכלם בשנה, עם כל זה לא יכנס בלב כל אחד ואחד בראם הנזעג לו וצריך לו, וכמו שכתוב בזהר (יתרו דף סח): וישמע יתרו - והלא בלא עלמא שמעו? אלא יתרו שמע וכו', עין שם. וזהו: זכאה מאן דמלל על אדנא דשמע (וזהר תצוח דף קפג). וזה שאמרנו (סוכה ב): כל הגדול מחברו - הינו שהוא גדול, ועל-ידי-הוא אומר תורה, אזי יצרו גדול ממנו בנ"ל - כי יוכל להתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף בנ"ל, וצריך להשמר ולפלאם דבוריו בנ"ל:

קלה

כי אקח מועד אני מישרים אשפטי: (תהלים עה)

סגולה להנצל מגדלות - לכבד את הימים טובים ולקבל יום-טוב בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכולתו. כי משה רבנו, עליו השלום, על-ידי שזכה לארבעים ותשעה שיערי בינה, זכה להיות ענו מאד מכל האדם (במדבר יב), ויום-טוב מחין דאמא, שהיא בינה, ועל-כן בשמקבל את היום-טוב, שהיא בינה, זוכה לענוה, כי יום-טוב בגימטריא סג עם ה' אותיות, כמובא בפנות, שהוא הפך גם רוח (עין תקונים מן ו"ח). כי יום-טוב מכפיל הגדלות, כי טבע הקטנות - שיתפסל לגבי גדלות, ועל-כן בשמקרב להצדיק נתפסל הגדלות, כי על-ידי אור הגדול של הצדיק נתפסל לגמרי. והוא בחינת (איו"ב כט): ראוני גערים ונחבאו; הינו על-ידי שרואים פני הצדיק נחבאים הקטנים, כי הקטנות נתפסל לפני גדלות. ועקר פח קדשת יום-טוב הוא תלוי בצדיקים, כמו שכתוב (ויקרא כג): אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם במועדם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה כה): אל תקרי אתם, אלא אתם. נמצא, שהימים טובים תלויים בצדיקים, ועל-כן בשמקבל ומכבד את הימים טובים ומקבל אור הגדול של יום-טוב, שהוא בחינת צדיק בנ"ל, נתפסל הגדלות שלו, כי הקטנות בטל לגבי גדלות. ועל-כן חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, כי עקר פח יום-טוב תלוי בצדיקים:

אנג מלך עמלק נאמר (ש"א טו): וישפף שמואל את אנג. ופרש רש"י: חתכו לארבע, שחתך הארבע מלכיות דסמרא-אחרא, לכל יהיה להם כח וממשלה מהמלכות דקדושה, שהיא בחינות דל"ת, כי העלה המלכות דקדושה מהם. וזה נעשה ביום טוב כנ"ל. וזהו: וישפף. ו"ו יו"ד הוא פעלה, ושרש התבה הוא שם"ף. והוא ראשי-תבות: שבועות, סבות, פסת, שהם הימים טובים, שאז יוצא המלכות דקדושה, כי הימים טובים הם ימי דין, שהיא בחינת יראה, בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. ועליכן נאמר בעמלק (דברים כה): ויונב בך כל הנחשלים וכו' ולא ירא אלוקים; כי עקר כחו היה מחמת שלא העלו את המלכות דקדושה, מחמת שלא היה להם יראת-אלוקים, שהיא בחינת מלכות כנ"ל. ועליכן בכל יום טוב יש ארבע מצוות: בפסח - ארבע כוסות, בסבות - ארבעה מינים, בשבועות - למוד התורה, שהוא בארבע בחינות: או ראה וספרה, הכינה וגם חקרה (אבות כה, ועין בראשית רבה פרק כה, תשא פ"ט), כנגד המלכות שהיא בחינת דל"ת, שיוצאת ביום טוב מבין הקלפות כנ"ל. והתלמידים חכמים הם בחינת מלכות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (גיטין סב): מאן מלכי - רבנן, כי הם מעלים את המלכות, עליכן עקר קדשת יום טוב נעשה עלידם. וכשמקבלים קדשת יום טוב, יש לו ענה ושפלות כנ"ל. וזהו (משלי כב): עקב ענוה יראת ה'; כי יראה הוא בחינת מלכות כנ"ל. ואברהם אבינו טרח גם-כן על זה, ורדף ארבעת המלכים להעלות מהם המלכות, ויצא ממנו יצחק וישמעאל, יעקב ועשו - כנגד ארבעה בנים: אחד חכם וכו' (מן "עוד שמענו" עד כאן, כל זה מבאר

היטב לעיל בהתורה "מישראל דספינא" בסיון ל, עין שם)

ועלידידיו נפתח רחמה של המקשה לילד, כמובא בעין-חיים (שער לה פ"ג): כשם שיש צירים ודלתות לבית, כך יש צירים ודלתות לאשה (בכורות מה), ומהשתי דלתין נעשה צורתם סתומה, ששם נוצר הולד וכו', עין שם. וצריך לחתך הם לשני דלתין, כדי שיצא הולד. וזהו: וישפף - חתכו לארבע, שחתך המ"ם לשני דלתין, והבן:

(באור ענין זה של המקשה לילד יתבאר במקום אחר)

קלו

אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו: (אבות פ"ב)

זהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לכף זכות (שם פ"א). כי בשיש מחלקת על אדם, צריך לחקר למצא זכות בחברו כמה שחולק עליו, כדי לדנו לכף זכות. כי המחלקת לא ימנע משני פנים: או מחמת שחברו גדול ממנו במעלה, ועליכן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו, ואזי צריך להשתדל שיגיע הוא גם-כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שוים, ואזי לא יהיה מחלקת; או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלקת - מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו, ועליכן צריך לדנו לכף זכות, וכזה הוא מעלה חברו לכף זכות, ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת, ואזי בודאי לא יהיה מחלקת, כי המחלקת הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה: או שחברו גדול ממנו או שהוא גדול מחברו, כנ"ל, אבל אם יהיו שניהם במקום אחד, במדרגה אחת, בודאי לא יהיה מחלקת, כי בדבר אחד אין שיק מחלקת.

וכזה מישב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה כו): על רבי אלעזר שאמר: משבח אני את העצלנים ברנל, שנאמר: ושמתם בחגך; והאמר רבי יוחנן: חיב אדם להקביל פני רבו ברנל, שנאמר: מדוע את הולכת וכו', עין שם היטב. כי אף שהוא פרחוק מאה פרסה מרבו ביום טוב, ולא אזל ואתי ביומה, על כל זה הוא מחיב להקביל פני רבו ברנל, הינו שיפיר פני רבו ברנל, הינו שיכבד את היום טוב ויקבל אור הגדול של יום טוב, שהוא בחינת פני רבו וכו', כי עקר קדשת היום טוב תלוי בצדיקים כנ"ל, וכשמקבל את היום טוב, הוא מקבל פני רבו ממש, ועלידידיו נתבטל הגדלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לגבי גדלות כנ"ל:

וזה פרוש: כי אקח מועד - כשאקבל את הימים טובים, אני מישרים אשפטי - הינו שאזכה לענוה, שהוא בחינת מישרים אשפטי, כמו שאמרו חז"ל (חולין פט): מאי דכתיב: האמנם אלם וכו', מה יעשה וכו'. יכול אף בדבריי-תורה? תלמוד לומר: צדק תדברון. יכול אפלו אם הגים דעתו? תלמוד לומר: מישרים תשפטו בני-אדם. וזה: כי אקח מועד אני מישרים אשפטי - עלידי שאקבל את המועדים, עלידי-זה אזכה לענוה, שהוא בחינת מישרים אשפטי כנ"ל. וזהו גם-כן ענין המבאר במקום אחר על פסוק: ארץ אכלת וישביה (לעיל בס' קבט), כי הקטנות בטל לגבי גדלות ונאכל ונתהפך למהות הצדיק. עוד שמענו בענין זה: אם הוא מקשר להצדיק, ויכל להרגיש קדשת יום טוב, כי הצדיק הוא בחינת קדשת יום טוב כנ"ל. והסימן על זה, אם הוא מקשר להצדיק, הוא אם יש לו שפלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לפני גדלות כנ"ל. ועקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מד): ונפש קשורה בנפשו, ותרוממו: חיבא לה בנפשה, וכמו שכתוב (ש"א יח): ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד. ואהבתו את הצדיק יהיה יותר מאהבת נשים, כמו שכתוב (ש"ב א): נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים. אזי, עלידי ההתקשרות להצדיק, יכול לקבל קדשת יום טוב כנ"ל, כי עקר יום טוב תלוי בצדיקים:

כי עקר בחינת יום טוב הוא להעלות בחינת מלכות דקדושה מבין הקלפות, לבטל מלכות ארבע מלכיות דסמרא-אחרא, כי מלכות נקראת דל"ת, בגין דלית לה מגרמה פלום, כי אין מלך בלא עם, ונמצא דלית לה מגרמה פלום. והמלכות דקדושה, שהיא בחינות דל"ת, נפלה ונעשה ממנה ארבע מלכיות דקלפה, וכיום טוב צריך להעלות המלכות דקדושה מהארבע מלכיות דסמרא-אחרא. וזהו שכתוב (שם יא): ויהי לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים. פרוש: יום טוב נקרא תשובת השנה, כי כל הימים טובים הם ימי דין, כמו שכתוב (ר"ה טו): בארבעה פרקים העולם נדון: בפסח וכו'; וצריך לשוב בתשובה, ועלידידיו יוצא המלכות מבין הקלפות ונתבטל ממשלתם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו): גדולה תשובה, שמקרכת את הגאולה, שנגאלין עלידי תשובה מהמלכות דקלפות. וזהו: לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים; שאז יוצא מלכות דקדושה, שהיא בחינת דל"ת, מבין הקלפות, ונתבטל כח הארבע מלכיות דסמרא-אחרא. ועקר - לבטל כח מלכות עמלק, כי היא פוללת הארבע מלכיות, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ועליכן כשהרג שמואל את

לקוטי

קלו קלה קלט קמ קמא

מוהר"ן

וזהו: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו. הינו, שתשתדל שתהיה עמו במקום אחד, במדרגה אחת, מאחד משני פנים הנ"ל, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת, כי בדבר אחד אין שני מחלוקת. ובוה שמעלה את חברו לכף זכות, יוכל להיות שחברו יחזר בו, ולא יהיה שוב מחלוקת, או שיהיה לו מפלה, כי יוכל להיות שגחלים אתה חותה על ראשו (ס) בזה שאמה מעלהו לכף זכות. וזהו: הוי דן את כל אדם לכף זכות - דן דיקא, כי הוא בחינת דין ומשפט ממש. כי ידוע, שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם. ועל-כן, בזה שאמה דן אותו לכף זכות ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט בן יקום:

קלו

חלקי יי אמרתי לשמר דברייך: (תהלים קט)

הינו שהחלק אלקי ממעל שיש לי אומר לי ומלמד אותי לשמר דברייך:

קלה

לך אמר לבי בקשו פני פרש רש"י: בשליחותך (תהלים כו):

כי עקר האלקות - בלב, כמו שפתיב (שם עג): צור לבבי, כמבאר אצלנו במקום אחר (לעיל כ"ב מ"ט), וכו' שהוא בר לבב (שם כד), בבחינת (שם קט): ולפי חלל בקרבי, יוכל לידע עתידות עלידי מה שהלב אומר לו, שהוא דברי ה' ממש. וזהו: לך אמר לבי בקשו פני; לך - בשליחותך פנ"ל, כי מה שהלב אומר, הם דברי ה' ממש פנ"ל, והבן:

קלט

צדק לפניו יחלף וישם לדרך פעמיו: (תהלים פה)

כי יקרא דשפתא הוא: כי בחל, שיש שליטת החיצונים, כשהאדם עושה מצוה, אזי יונקת הקלפה מהרגליו של המצוה, כי כל מצוה היא קומה שלמה, ואזי אין להמצוה ההיא בחינת רגליו לעלות בהם וליקף לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי הקלפה לקחה הרגליו [בבחינת (משלי ה): רגליה יורדות מות]. וכשבא שבת ונתפטר שליטת החיצונים, אזי עולים הרגליו מהמצוה, שהיו בתוך החיצונים בחל, שינקו מהם, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא. וזהו (ישעיה נח): אם תשיב משפת רגליך - שעלידי שבת תשיב ותחזר הרגליו להוציאם מבין החיצונים, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא משתעשע בה, אף אם געשית עלידי קמן שבקטנים, וכלי פונה ושלמות הראוי להמצוה, עם כל זה יש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול מהמצוה. כמו האב, שיש לו תענוג גדול בשבנו מתחיל להלך, אף שאינו הולך פראי, עם כל זה משתעשע מאד ממנו. כך הקדוש-ברוך-הוא משתעשע מאד מכל אחד מישראל בשעושה מצוה. והנה ההולך במדבר במקום שאין דרך, אינו יכול לעשות דרך כבושה עלידי פעמי רגליו כי אם בשילך הרפה. והמצוות נקראים צדק, כמו שפתיב (תהלים קט): כל מצותיך צדק. וזהו: צדק לפניו יחלף - כשהמצוה הולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, אזי: וישם לדרך פעמיו - שהיא כבושה לרבים, כי מחמת גדל התענוגים והשעשועים שיש

(א) משלי כה. (א) וזה פרשת נח דף נט ע"ב.

קמ

ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו: (איוב לו)

כי הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו. רק עלידי אנשיו המקרבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק, כי עלידי שרואין אנשיו, שהם אנשי מעשה וראים ושלמים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדין מהם כל-כך כמו מהצדיק בעצמו, על-כן מי שרוצה האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק עלידי אנשיו. וזהו כמו משל החותם, שהפתיב החקוק עליו אי אפשר לקרותו, מחמת שהאותיות בהפך, רק עלידי שמכין ומצירין החותם על שעוה, רואים האותיות והצירורים החקוקים על החותם, ומבינים פתיב החותם. וזהו: וביד כל אדם יחתום. הצדיק נקרא "כל אדם", כמו שפתיב (קהלת יב): כי זה כל האדם. וזהו: לדעת כל אנשי מעשהו. עלידי אנשי מעשה של הצדיק תוכל לידע אותו, כמשל החותם פנ"ל, וגם הצדיק הוא בחינת חותם, כמו שפתיב: וצאצאיו חתם באות ברית קדש; וצדיק הוא מאן דנטר ברית (א):

קמא

אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו, הינו כשימול את ערלת לבבו - כי כל זמן שלבו ערל ואטום, אי אפשר לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבבו, ויהיה לו חלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גדל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת, ואזי מגדל החרטת ירגישו גם כל הלכבות של כל הטפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו, ירגישו שם במקום שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתהוו מהם בניו ממין בני-אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר, חס ושלום, וגם שם יש להם לב ושאר איברים. ואזי, כשימול את לבבו וירגיש לבבו גדל כאבו, ויתחיל להצטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלכבות של הטפות, ויתודע להם האמת היחד הם מטלים במקום טגופות בשאל תחתית. כי מתחלה נדמה להם שטוב להם, כי הן מוזיקי עלמא, רק אחר-כך, כשנמול לבבם עלידי שנמול לבב אביהם, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילין לקונן ולהצטער, ונעשה שם רעש גדול ביניהם. וזהו (דברים ט): ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך; הינו כשימול ה' את לבבו, ימול גם לבב זרעו. ולהיכן שנמשך הזרע, הן למין בני-אדם, אזי מחיבים בניו, שירגישו גם-כן הרעור תשובה עלידי שנמול לבב אביהם, וכן אם נמשך למקום אחר, חס ושלום, אזי ימולו שם הלכבות וירגישו פנ"ל. והזמן המסגל לזה הוא חדש אלול, כי אלול ראשי-תבות: את לבבך ואת לבב; הינו שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם, התלוי בו, להיכן שנמשך פנ"ל. הינו הלב של הטפות לאיזה מקום שנמשכו, אם שנמשכו ונתהוו מהם בניו מין בני-אדם, והן שנמשכו, חס ושלום, למקום אחר, וגם הם בניו והם תלויים בו. ועל-כן כשנפטר האדם, הם הולכים אחר המטה ומקוננים עליו, כמו בניו ממש ממין אדם, אך שזה שהם הולכים ומקוננים אחריו הוא לו לביון ולחרפה גדולה, רחמנא לצלן. רחמנא לצלן מענשים הללו, פידוע:

קמב

מי שאי אפשר לו ללמוד כלל, כגון שהוא עסֵהארץ, או שאין לו שום ספר, או שהוא במדבר, רק שלבו בווער בו ונכסף מאד ללמוד ולעבד את השם, אזי מה שהלכ חומד ללמוד, זה בעצמו הוא בחינת למוד מתוך הספר. כי נמצאו בעולם שני צדיקים, שמדברים זה לזה, והם ברחוק מקום זה מזה כמה מאות פרסאות, הינו שזה הצדיק מקשה קשיא בתורה, והצדיק השני שם במקומו, ואומר דבר שהוא תרוץ על הקשיא של הצדיק הראשון. וכן לפעמים זה מקשה וזה מקשה, והקשיא של האחד הוא תרוץ על קשיא של חברו, ועלֵידיזה הם נדברים זה לזה, וזה אין שום אדם שומע, כֵּי־אם הקדוש־ברוך־הוא בעצמו. וזהו (מלאכי ג): **אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו - הינו שהם אינם מדברים זה לזה, רק הם נדברים ממילא, עלֵידי שנה מקשה וזה מתרץ. וזה אין שום בריה שומע כֵּי־אם השם יתברך, וזהו: ויקשב ה' וישמע - כי רק הוא יתברך שומע, ומחבר הדברים זה לזה וכותבם בספר לזכרון, וזהו: ויכתב ספר זכרון. וזה הספר, שנכתבין עליו דבריהם, הוא בחינת לב שיש למעלה, שם נכתבין דבריהם, בבחינת (משלי ג): כתבם על לוח לבך. וזה שלבו בווער בקרבו וחושק ללמוד, רק שאי אפשר לו, הוא מקבל לב מלב שלמעלה, שהוא בחינת ספר זכרון הנ"ל, ומשם מקבל לבו חשק, והוא בחינת למוד מתוך הספר ממש, וזה שכתוב: ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): אפלו חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. כי זה בעצמו שלבו נכסף וחושב לעשות, רק שאי אפשר לו, הוא נחשב לעשיה, כי מקבל חשקו מלב של מעלה, שהוא בחינת ספר זכרון. וזהו: ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו, הינו שזה הספר זכרון, שנעשה משני הצדיקים הנ"ל, הוא בשביל יראי ה' וחושבי שמו, שהם החפצים וחושקים לעשות מצוות וללמוד תורה, רק שיש להם מניעות ואנסים, ואינם יכולים ללמוד, שהם מקבלים עלֵידי חשק לבם החזק, מזה הספר שהוא בחינת לב כנ"ל: ועלֵיפן אברהם, שהיה ראש לגרים, ולא היה לו ממי ללמוד, ולא היה לו רק הלב, שחשק מאד לעבודת הבורא, קבל גם־כן מזה הלב של מעלה, שנקרא ספר הזכרון. ואז לא היו שום צדיקים בעולם, והיה נכתב על הלב מה שחדשו הגשמות קדם הבריאה. ועלֵיפן נקרא אברהם אבינו צור, כמו שכתוב (ישעיה נא): הביטו אל צור חצבתם - זה אברהם, כמו שפרש רש"י שם, כי הוא בחינת (תהלים ע): צור לכבי, כי לא היה לו רק לב חושק להשם יתברך, ועלֵיפן כל הגרים נקראים על שמו, ונקראים (תהלים מז): נדיבי עמים עם אלקי אברהם, בחינת (שמות לה): נדיב לב, כי אין להם רק מה שלבם נכסף להשם יתברך, כמו אברהם:**

קמוג

מעלת המקבל עצה מחכמי הדור, כי הוא המתקת הדינים. כי כשצריך לעצה ואינו יודע איך לעשות, היא בחינת צמצום, כי נתמצצם שכלו, ואינו יודע איך לעשות, והוא בחינת דינים, כֵּי־דוע.

ועלֵידי שהחכם נותן לו עצה, הוא מרחיב לו ומאיר בו חכמתו, וזה בחינת חסדים, כי חסד הוא נהירו דחכמתא, כמו שכתוב בזהר הקדוש (קד לך דף צד): אל נהירו דחכמתא; וכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום. גם כתיב: תשועה ברב יועץ (משלי יא), והצדיק נקרא רב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ט): משה אידי דנפיש זכותה ברבים דמי. גם אם מקבל עצת הצדיק, אף שאחר־כך לא עלתה לו יפה מעצתו, אזי יודע שהיה רק מהשם יתברך, אך אם לא היה מקבל עצת הצדיק, היה אפשר שתגיע לו רעה בלי גזר־דין של מעלה, רק שהוא בעצמו משך על עצמו, כמו שכתוב (משלי יט): אולת אדם תסלף דרבו, ועל ה' יועף לבו. אך אם קבל עצת הצדיק, יודע שהוא רק עלֵיפי משפט שלמעלה:

קמד

לשון רבנו זכרוננו לברכה

אין אדם מת וחצי תאותו בידו: (מ"ד קהלת סדר א)

כי אצל הצדיק אין חלוק בין החיים ובין לאחר מיתה, כי גם לאחר מיתה הוא עובד את השם יתברך. ואין זה החלוק אלא אצל זה האדם שנמשך אחר תאוות אכילה ושתיה כל ימיו, ולאחר מיתה אין אוכל ושותה, זה נקרא מת, והמיתה נפרת אצלו. ויש ימים שהתרה אכילה ושתיה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים סח): חציו לה' וחציו לכם. והצדיק, אפלו בואת החצי הוא כובש את יצרו ואוחז את תאותו בידו. וזהו: וחצי תאותו בידו - אפלו זאת החצי שהתר לו, אפלו בזה הוא אוחז תאותו בידו. בודאי זה אין מת, אלא תמיד חי, אפלו לאחר מיתה, ואין חלוק אצלו בין מיתה לחיים, כי תמיד הוא עובד השם:

קמה

אין אדם מת וחצי וכו':

זה בחינת מחלקת, כתרנומו (בראשית מט): ורבו בעלי חצים - בעלי פלגתא. ומי שאוחז תאותו ממחלקת, בודאי כאלו לא מת. כמו שבקש דוד: אגורה באהלך עולמים (ירושלמי שקלים פ"ב). וכי אפשר לדור בשני עולמות? אלא שיהיו אומרים דבר הלכה משמו (א), ואז כאלו לא מת. אבל עלֵידי מחלקת, מצינו שלא אמרו הלכה משמם, כמו אחרים ויש אומרים (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בהוריות יג: עין שם):

קמו

עדות ה' נאמנה וכו' (תהלים יט):

כי הדבר קשה, איך התורה, הנקראת אשה, יכולה להעיד, הלא אשה פסולה לעדות. והתרוץ על זה, שהיא מחכימת פתו, בשביל זה יכולה להעיד, כמו שמוכא בחשן־משפט הלכות עדות, סימן לה, סעיף יד: תקנת קדמונים הוא, דבמקום שאין אנשים רגילים להיות, נשים נאמנות.

וזה ידוע, שעקר תאוות הם בפתר, בבחינת (משלי ט): מים גנובים ימתקו וכו', ואין בני־אדם רגילים שם. אבל התורה היא

(א) מימרא זו איתא נמי בבבלי יבמות צו. אלא דהם בירושלמי הניסא וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים אלא וכו' - מבאר מזה ביותר דע"י שאומרים וכו' הוא חי וקים לעולם ואינו מת.

לקוטי

קמו קמו קמט קנ קנא

מוֹתֵר

למעלה עד אין סוף. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא ד' א, שה"ש רבה סדר א, ירושלמי שבת פ"א, וע"ש בפני משה): מזה שעשתה ענוה עקב לסלותא, עשתה חכמה עמרה על ראשה, שנאמר: עקב ענוה יראת ה', ראשית חכמה יראת ה'. נמצא, שעקב הענוה היא יראה, וכן ראשית חכמה היא גם כן יראה. נמצא, שיש יראה למעלה מיראה, כי היראה בעצמה יש לה גם כן יראה, וכן למעלה למעלה עד אין סוף כנ"ל:

קמט

חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך: (תהלים קיט)
 חצות הוא מסגל כמו פדיון, כי הוא המתקת הדינים, כי צדק - דינא, ומשפט - רחמי (א). וזהו: על משפטי צדקך - הינו שצדק גובר על משפט. התקון לזה: חצות לילה אקום. ועקר חצות הוא תמיד אחר ששה שעות מתחלת הלילה, הן בקיץ והן בחורף, ואז מתחיל זמן חצות. ונמשך עד גמר אשמורה שניה, דהינו שתי שעות. ובפקר טוב להסתפל על השמים, ועל ידיהוה נמשך הדעת (ע' בוו"ק, פ' בשלח טז):

קנ

דמות דיוקנו של אביו ראה: (סוטה לו: תנחומא פ' וישב)
 הוא דבר נסתר מאד, איך הדמות נראתה והוא בעצמו אינו יודע, כי בודאי יעקב לא ידע. ומעלת הנסיון, אף שראה דמות דיוקנו, הם דברים נסתרים ומכסים מבני אדם:

קנא

סגולה לזרע של קנא - שיאמרו שניהם, האיש ואשתו, קדם היווג פרשת "ובראשי חדשיכם" (במדבר כח). וכן בשתתינוק חולה, חס ושלום, יאמרו אז גם כן האיש והאשה פרשת "ובראשי חדשיכם". כי "מארת" חסר ואו, שהוא החיות של כל דבר, וכן "כלת משה", חסר ואו גם כן (וזהו יחי דף רלו, וע' זוהר פנחס דף רנד). וכל זה הוא סוד פנימת הלבנה, שמשמש נמשך בחינת מארת חסר ואו, שהוא אסכרה לרבני, חס ושלום (א). כי הוא"ו הוא החיות של כל דבר (ב), ועל כן חסרון הוא"ו מרמז על חסרון החיות כנ"ל, ומשם נמשך מיתת הבנים קטנים, חס ושלום. ובראשי חדש מתחלת הלבנה להתמלאת ולהתקון, בידוע, כי אז הגיעה לתכלית הפגם והחסרון, ואזי תקף מתחיל התקון והמלוי. וזהו: בלתי - ראשי תבות: בפרה לכל תולדותם; שבראשי חדש נתתן ונמתק בחינת בלתי משה, שהוא בחינת הלבנה, כי אזי מתחלת להתמלאת כנ"ל, ואז נמשך מבחינת בלתי משה בפרה לכל תולדותם של כנ"ל, שנמשך בפרה וסליחה והמתקה על כל תולדותם של ישראל, שיהיה נמשך עליהם חיים טובים וארפים. ועל כן פרשת ובראשי חדשיכם סגולה לבנים כנ"ל:

קנב

כשבא נשמה קדושה לעולם עם הענפים השיכים לה, אזי תקלפה מסבכת אותה. רק נשאר פתח נגד אמונה, שפגג האמונה הפתח פתוח. ומחמת פגם הענפים, חס ושלום, משליכין אותם משם, דהינו שמשליכין אותם מן האמונה, ואזי אין יכולין לכנס,

עומדת שם וקוראת אותו (שם): מי פתי יסור הנה וכו' (וזהו אחרי דף נח), ומחמת תשוקת תאותו אינו שומע קריאתה, ואחר גמר תאותו הוא מרגיש תקף קריאתה ומתחרט תקף על העברה. וזאת החרטה, זה בחינת מחימות פתי, כי בשעת העברה היה בו רוח שמות, ואחר גמר העברה הטה אזנו לאמריה של התורה, והחכים ומתחרט. בשביל זה התורה, אף על פי שהיא אשה, יכולה להעיד, כי היא עומדת במקום שאין אנשים רגילים שם, כנ"ל: (מסיון קמד עד כאן - לשון רבנו זכרנו לברכה)

קמו

כשם שמי שהוא עזות פנים אין לו חלק בתורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנ"ח יד): דבר צוה לאלף דור - שפקש הקדוש ברוך הוא לתן התורה לאלף דורות. ראה שאין העולם מתקנים, ונתנה לעשרים ושישה דורות, ועמד ושתלן וכו', והן הן עזי פנים שבדור. נמצא, שהעזי פנים אינם בכלל קבלת התורה, כי הם מהתתקע"ד (תשע מאות שבעים וארבעה) דורות שלא היו ראויים לקבל התורה. וכן אמרו רבותינו ז"ל (נדרים ב): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הרסיני. נמצא, שהעזות פנים אין לו חלק בתורה. כמו כן, מי שהוא איש שפל ונבוה, ואין בו שום עזות דקדשה, אין לו גם כן חלק בתורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בצה כח): מפני מה נתנה תורה לישראל? מפני שהן עזין. כי צריך שיהיה בו עזות דקדשה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ה): הוי עז כנמר. ועל ידי עזות דקדשה שיש בו הוא מקבל עזות דקדשה מהשם יתברך, והוא בחינת (תהלים סח): תנו עז לאלקים, אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם. תנו עז לאלקים - זה בחינת אתערותא דלתתא, שעל ידיה שיש לנו עזות דקדשה לעמד כנגד כל הקמים עלינו למנע אותנו מעבודתנו, חס ושלום, ואנו מתגברין בעזות גדול כנגדם, שזהו עזות דקדשה, על ידיה אנו נותנין, כביכול, עז וכח למעלה, בבחינת: תנו עז לאלקים; ועל ידיה נתעורר למעלה בחינת עזות דקדשה, ונשפע עלינו, בבחינת: אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם - שהשם יתברך משפיע עלינו עזות דקדשה ונותן לנו עז ותעצומות לעמד כנגד העזות דסטרא אחרא של כל העזי פנים שבדור, שאי אפשר לעמד כנגדם כראש על ידי עזות דקדשה, כי כשאין לו עזות דקדשה, בודאי יכפלו אותו המונעים מתורתו ועבודתו, כי אין לאדם חלק בתורה כשאין לו עזות דקדשה כנ"ל. וצריך לפלס דרכיו איד להתנהג עם העזות, לבלי להיות, חס ושלום, עזות פנים, כי היא מדה רעה מאד כנ"ל, ואף על פי כן יהיה לו עזות דקדשה. ומדת הענוה הוא ענין אחר לגמרי, ועקר מדת הענוה - כשיהיה במדרגה שיוכל לכתב על עצמו כמו משה רבנו, עליו השלום (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד. והו מדרגת הענוה בתכלית, וכמו שפצינו באמוראים, שאמר רב יוסף (סוטה מט): לא תתני ענוה, דאיפא אנא:

קמח

מדת היראה בעצמה היא יראה מהשם יתברך, ואם כן יש לה גם כן יראה. וזאת היראה היא גם כן יראה מהשם יתברך, ואם כן יש לה גם כן יראה. וכן נכלל יראה אחת בחברתה למעלה

(א) פתח אליהו. (א) עיין זוהר בראשית י"ב, ולג' לה. (ב) עיין זוהר בראשית.

בתוכו פני הרב, כמו העומד נגד כל דבר עב וחשוד. ועל־ידי־זה אפשר לדעת אם הוא משקע בתאות ממון, כי אם אין רואה את עצמו בו, יודע שהוא בבחינת אנפין חשוכין, שהוא בחינת המשקע בתאות ממון, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון ב, עין שם). וכן כל אחד נגד חברו אפשר לו לדעת על־ידי־זה, כי כל אחד שיצא מתאות ממון יותר מחברו, נקרא כנגדו צדיק, כמבאר במקום אחר (שם). וזה שכתוב (דברים ה'): פנים בפנים וכו'; הינו בשעת מתן־תורה היו ישראל בבחינת אנפין נהירין, והיו יכולים לקבל פנים דקדשה, הינו שיתראה בתוכם פנים דקדשה כנ"ל. וזהו: פנים בפנים - שפנים דקדשה היה בתוך פניהם, בחינת קבלת פנים כנ"ל. וזהו: דבר ה' עמכם - שהדבור היה מדבר עם כל אחד, ויוצא מכל אחד מישראל, מאחר שנכלל בתוכו פנים דקדשה כנ"ל. אך מי שהוא עזות פנים, אין לו פנים דקדשה, ואינו יכול לקבל פנים כנ"ל. ועל־כן אמרו רבותינו וכוונם לברכה (נדרים ב'): כל מי שיש לו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הרסיני:

קנד

דע, כי יש יראות נפולות, וכל היסורין והדינים שיש לאדם, בלם הם מהיראות הנפולות, שנפלו לתוך זה הדבר שהוא מתפחד, ויש לו יסורין מפניו. והם בחינת (שבת ע"ג): חמש אימות, אימת חלש על הגבור, שאף שהוא נגד הטבע שהגבור יפחד מהחלש, אך שהוא מחמת היראה העליונה, שנפלה ונתלבשה באלו הדברים. ועל־כן הם במספר חמש, כנגד חמש גבורות, שהם חמש אותיות מנצפך בפולים. וצריך להעלות היראות הנפולות לשרשם, למקומם. ומקום היראה היא בלב, כמו שפרש רש"י: דבר המסור ללב של אדם, נאמר בו: ויראת (קדושים יג). והיראה צריכה להיות עם דעת, כי בלא דעת נאמר (איוב ד'): הלא יראתך בסלתך. והדעת צריך להיות בלב, כי גם עפ"י יש לו דעת, אך הוא בלא לב. אך עקר הדעת - כשהוא בלב, כמו שכתוב (דברים ה'): וידעת היום והשבות אל לבבך; כמו שכתוב (שם כט): ולא נתן לכם לב לדעת - דיקא, וכשמחבר הדעת שפלב עם היראה, ששרשה ומקומה בלב, אזי נאמר (משלי ב'): אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. והנה בתיב (שם כט): מלך במשפט יעמיד ארץ; הינו על־ידי משפט מעמיד ומעלה היראה, שהיא בחינת ארץ, כמו שכתוב (תהלים ע): ארץ יראה. ומשפט הוא מה שהאדם שופט ודן עצמו על כל דבר ודבר שעושה, טרם שידינו אותו למעלה, ועל־ידי מה שהוא בעצמו שופט את עצמו נצול מדין שלמעלה, כי כשיש דין למטה אין דין למעלה (מ"ד שופטים פ"ה). וכיון שאין עליו דין, אין צריכה היראה לבל ולהתלבש למטה, ואין צריך לירא משום דבר, ואין לו רק יראה העליונה, יראת הרוממות: (עין כל זה לעיל, בהתורה "מי שרוצה למעט מעט אור הנניו", בסיון טו, שם מבאר כל זה באריכות).

קנה

עצבות הוא מדה רעה מאד. ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עצבות וכבודות, וכן מה שאינו מתפלל פראוי, הוא מחמת עצבות ועליות, הינו מחמת חסרון אמונה, כי בודאי אם היה לו אמונה שלמה, והיה מאמין שהשם יתברך עומד עליו ושומע כל דבור ודבור שיוצא מפיו, ומאזין לקול תפלתו, בודאי לא

דהינו להתקרב אל שרשם, שהוא הנשמה הנ"ל. כי לפעמים משליכין ומפילין אחד מן האמונה, בעין מה שמצינו שאמרו רבותינו ז"ל (וזהו אחרי דף עב) על ארץ־ישראל, על המתים שאינם ראויים לקבר בארץ־ישראל: ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי וכו'. והנה סתימת הפתח הנ"ל, דהינו האמונה, על־ידי פגם הענפים כנ"ל, הוא רק לפי שעה, ואחר־כך נפתח כבתחלה, הינו שבעת שצריכין להשליך לחוץ את מי שאין ראוי להתקרב, אזי הקלפה המסככת הנ"ל, שיש בה פתח כנגד אמונה כנ"ל, היא מתגברת ומתקרבת ומתפשטת גם על הפתח הנ"ל, ואזי אין יכול לכנס, ותכף אחר־כך חוזר הפתח ונפתח כבתחלה. וכשיש, חס ושלום, רבוי פגמים הרבה, שעל־ידי־זה יש פח להסבוב הנ"ל להתפשט על הפתח לבלי להניח לכנס כנ"ל, אזי מתיראין וחוששין שלא יסתם הפתח לגמרי, חס ושלום, על־ידי התגברות הקלפה המסככת, ואזי מעמידין שם בפתח הנ"ל ירא־שמים, שהוא בעצמו עומד לשמר שלא יכנסו שם, ואף־על־פירכן הוא תועלת נגד הקלפה המסככת הנ"ל, שאי אפשר לה להתקרב ולהתפשט על הפתח, מחמת הירא־שמים שעומד שם. ועל־ידי מסירת־נפש, דהינו שמוסר נפשו בשביל לנסע ולהתקרב להצדיק, על־ידי־זה אפשר לדבק עצמו אליו. אך אי אפשר שיאיר אליו חכמה, דהינו המוח בעצמו. והשם יתברך ימהר הגאולה בכלל ובפרט:

עין זוהר תרומה (דף קמ: קמא), הובא בפרדס, שער התמורות, פרק ב: בארעא קדישא מתתקנא בלא וכו'; עין שם היטב מה שכתוב שם: פריסא קלישא, שנפרס על הפתח. ועל־פי הסוד הנ"ל הוא בחינת הירא־שמים, שהוא בחינת: פריסא קלישא, וכמבאר שם בזוהר: למעל אי אפשר, וגם הקלפה אי אפשר לה להתפשט על הפתח מחמת הפריסא קלישא, עין שם, והוא ממש מה שכתוב לעיל בענין הירא־שמים. ודוק היטב ותבין גפלאות. וגם עין בספר "טוב הארץ", ששם מדבר גם־כן מענין ארץ־ישראל, והבן הדבר היטב לדמות מלתא למלתא, כי הכל אחד עם הנ"ל:

קנג

ענין קבלת פני תלמיד־חכם - כי הלכנה אין לה אור מעצמה כלל, רק היא מקבלת אור מהשמש. הינו, על־ידי שהלכנה היא כמראה מלפשת, על־ידי־זה מקבלת אור מהשמש, ומתנוצצת ממנה אור להאיר על הארץ. אך אם היה גשמה עב וחשוד, בלתי מלפשת, לא היתה יכולה לקבל אור השמש כלל. וכן התלמיד והרב הם בחינת חמה ולכנה, כמבאר במקום אחר (שם). ואם התלמיד יש לו פנים, הינו בחינת אנפין נהירין, בחינת מראה מלפשת, אזי יכול לקבל פנים, לקבל אור פני הרב, ואזי ראוי שהרב יתראה עצמו בתוך פני התלמיד המקבל פניו, כמו בכל מראה מלפשת, שכל העומד כנגדה רואה את עצמו בתוך המראה, פן מחיב גם־כן כאן, שהתלמיד יקבל פני הרב, הינו שיקבל פני הרב לתוכו, שיתראה בתוכו פני הרב. וזהו קבלת פנים, הינו קבלת פנים ממש כנ"ל. וזהו דיקא אם יש להתלמיד פנים, הינו אנפין נהירין, שהם בחינת מראה מלפשת כנ"ל. אך אם אין לו פנים, הינו שהוא בחינת אנפין חשוכין, אזי אין יכול לקבל פנים, כנזכר לעיל לענין חמה ולכנה. וכודאי אין מתראה

(א) לעיל כס"ו אות ה. וע"ע בליקו"ת סימן צא.

היה לו שום עצבות ועצלות וכבודות בתפלתו, ובודאי היה מתפלל בראוי; אך עקר בלבול התפלה הוא בא מחמת חסרון אמונה, ועליכן נופל עליו עצלות ועצבות ומבלבל את תפלתו. פי עקר העצבות והעצלות הוא מחמת חסרון אמונה. כמו למשל, בשמניחין חטה בארץ טובה, אזי הוא גדל וצומח יפה, ואינו מזיק לו שום רוח ולא זיקים ורעמים, וזה מחמת שיש פח הצומח וכח הגודל, עליכן אינו מזיק לו שום דבר. אבל בשנותנים החטה בארץ שאינה טובה לזרעה, אזי הוא נרקב בארץ, מחמת שאין לו פח הצומח וכח הגודל. ואמונה היא בחינת פח הגודל וכח הצומח, כמו שכתוב (אסתר ב): ויהי אומן את הדסה - לשון גדול, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לא): אמונה - זה סדר זרעים. ועליכן פשים לו אמונה, שהיא בחינת פח הגודל וכח הצומח, אזי אין מזיק לו שום דבר, ואינו ירא משום אדם ושום דבר, ומתפלל בחיות בראוי, ונוסע להצדיק, כי אינו מתירא ומתפחד משום ענין שפעולם; אבל פשים חסרון באמונה, אזי אין לו פח הגודל וכח הצומח, ואזי הוא נרקב ממש, כמו החטה הנ"ל, ועליכן יש לו עצבות ועצלות וכבודות, והוא נרקב ממש. וזה בחינת ארדאפים, הינו מה שאינו ירא משום דבר ואינו משגיח על שום פטול ובלבול בעבודתו, רק עושה את שלו, זה בחינת ארדאפים, שאין שום דבר יכול לבלבל אותו, פי לא אכפת לה שום דבר, רק עושה את שלו בעבודתו את השם יתברך. פי ארדאפים הוא תלוי בבחינת אמונה, פי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרוץאף בעולם (ספרי פ' ראה); אבל עלידי אמונה, שהוא הפך עבודה זרה, נתפסל חרוץאף, וזוכין לאריכתאפים, שהוא הפך חרוץאף, הינו שזוכה עלידי אמונה לאריכתאפים, שיאריך אפו על כל דבר בלבול ומניעה שעובר עליו בתפלתו ועבודתו, שייסבל הכל, ולא יתעצב ולא יתעצל עלידי זה כלל, רק יעזר רוחו ולא יכפת לה כלל, ויעשה את שלו בעבודתו, ויעבר על הכל, ולא יהוש על כל הבלבולים והמניעות כלל, שכל זה הוא בחינת ארדאפים, שזוכין עלידי אמונה, שהוא בחינת פח הגודל וכח הצומח, פי עלידי זה הוא גדל וצומח ומצליח בעבודתו, פי לא יוכל לבלבלו שום מונע להפילו בעצבות ועצלות, חס ושלום, ולמנעו עלידי זה, חס ושלום, רק יעשה את שלו בזיוות ושמחה, ולא יסתכל על כל הבלבולים כלל, שכל זה הוא בחינת ארדאפים, בחינת אמונה, בחינת פח הגודל וכח הצומח, כנ"ל. ודע, שארדאפים תלוי בארץ ישראל, פי שם זוכים לבחינת ארדאפים. פי ארץ ישראל הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ז): שכן ארץ ורעה אמונה; וכמו שאמרו חז"ל (כתובות ק"ו): כל הדר בארץ ישראל, דומה כמו שיש לו אלוה. נמצא, שארץ ישראל הוא בחינת אמונה, ועלידי אמונה זוכין לבחינת אריכתאפים כנ"ל, דהינו שלא יוכל לבלבלו שום מונע ובלבול מעבודתו כנ"ל. נמצא, שעקר עבודת איש הישראלי זוכין עלידי ארץ ישראל, שהוא בחינת אמונה, בחינת אריכתאפים, בחינת פח הגודל וכח הצומח, שעלידי זה זוכין להתחזק בעבודתו, ולכלי להסתכל על שום מונע ומעכב ומבלבל, שאי אפשר לזכות לעבודת השם באמת פיראם עלידי זה וכנ"ל. ועקר גדל ההשתוקקות וההתלהבות של משה רבנו, עליו השלום, שהיה מתלהב לארץ ישראל כל-כך, היה רק בשביל מדה זאת של אריכתאפים, מחמת שראה ששם בארץ ישראל זוכין לבחינת

ארדאפים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (פנחסין ק"א): וימהר משה ויקד ארצה וישתחוו. מה ראה? ארדאפים ראה. הינו כנ"ל, פי מחמת שראה בחינת ארדאפים, שהוא תלוי בארץ ישראל כנ"ל, עליכן ויקד ארצה, שהיה לבו בוער לארץ ישראל כדי לזכות לארדאפים כנ"ל. וזה שאמרו שם: וחד אמר: אמת ראה. מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי. פי ארץ ישראל הוא בחינת אמת, כמבאר במקום אחר (א). ומסיק שם בגמרא: שמע מנה ארדאפים ראה, פי עקר הוא בחינת אריכתאפים כנ"ל. וצריך כל אדם לבקש מהשם יתברך, שיהיה לו פסופין ונגעונים לארץ ישראל, וגם שיהיה נגעונים לכל הצדיקים לארץ ישראל, והוא סגולה להפעם ולעצבות, פי כל הפועם, כאלו עובר עפו"ם (שבת קה), אבל ארץ ישראל הוא בחינת אמונה, בחינת ארדאפים, הפך הפעם. וזה שקדם קריאת שמע, שהוא אמונת היחוד, אנו מבקשים: והוא יוליכנו קוממיות לארצנו, הינו שאנו מבקשים ומתנגעונים לארץ ישראל, ועלידי זה זוכים לאמונה, הינו קריאת שמע, שהוא אמונה:

קנו

לב טהור ברא לי וכו': (תהלים נא)

פי מה שמדברים בינו לבין קונו הוא בחינת רוח הקדש. ודוד המלך, עליו השלום, שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מזה ספר תהלים. וכן כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת רוח הקדש, כמו שכתוב (תהלים לו): לך אמר לבי, כמו שפרש רש"י: לך - בשבילך ובשליחותך, אמר לי לבי. שכל הדברים שהלב אומר, הם דברי השם יתברך ממש, והוא בחינת רוח הקדש. וצריך לחדש תמיד, לבקש בכל פעם בתחנונים ודברי רצונים חדשים. ולזכות לזה, צריך טהרת הלב, וטהרת הלב הוא עלידי שמתלהב ובווער לבו להשם יתברך, עלידי זה נטהר הלב. פי נגד שנתלהב ונבער לעברה או לתאוה רעה, חס ושלום, שמזה נטמא לבו, נגד זה צריך שיתלהב ויבער לבו להשם יתברך * ועלידי זה יטהר לבו, כמו שכתוב (כמדבר לא): כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש. וכשיש לו טהרת הלב, אזי זוכה לדבר בכל פעם דבורים חדשים, שהוא בחינת רוח הקדש. וזהו: לב טהור ברא לי אלקים, אזי ורוח נבון חדש בקרבי, שיזכה לחדש דבורים חדשים, שהם בחינת רוח

הקדש כנ"ל:

ולבוא להתלהבות וחמימות להשם יתברך, הוא עלידי תנועה. פי תנועה מעורר חמימות, כמו שאנו רואין בחוש, אם יורק חץ ויתחב בראשו שעורה, אזי יפס השעורה מחמת החמימות הבא עלידי התנועה. וכן כשאדם הולך הנה ונהה, עלידי תנועתו הוא מויע. (ועקר התנועה הוא מהמחשבה, פי מתחלה המחשבה נוחה וישקטה, ואחר כך מתחלת המחשבה להתנועע ממחשבה

החרטות נבער לבו פתאם. אך לאו כל אדם שוה בזה, כי יש בני-אדם שאינו בא לו התלהבות מאלו החרטות, רק ממקום אחר:

קנט

דע, שיש אמצעי, והיא השכינה, שהוא אמצעי בין בני-אדם ובין השם יתברך, כפיכול. וידוע, שיש חלוק בין למוד התורות, שלא כל אדם ואדם לומד בבחינה אחת, ומי שזוכה ללמוד להשכינה, שלמודו עולה להשכינה, אזי השכינה מקבלת הלמוד התורה ומעלה להשם יתברך, ונמשך מזה שפע, הינו שפע רוחניות ושפע גשמיות. כי בהתורה יש אש ומים, וכשהשכינה, שהיא בחינת אמצעי, מקבלת התורה, אזי עולה פה האש למעלה, ונמשך ממנו שפע למעלה, לכל העולמות ולכל המלאכים ושרפים וכו', וזה הוא שפע רוחניות. וכח המים נעשה מזה שפע גשמיות, ויורד לזה העולם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה, הינו: ארך ימים בימינה, ובשמאלה עשר וכבוד (משל א); כי ארך ימים הוא לעולם שכלו ארך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין לב:), והוא בחינת שפע רוחניות, שהיא בחינת ימין, שזאת השפע היא לעולם שכלו ארך, שהם עולמות העליונים. ועשר וכבוד, שהוא שפע גשמיות, היא בחינת שמאל. אך לא כל אדם זוכה לזה, ושיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר, ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת-שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכה, שיהיה למודו להשכינה. וכשאין למודו עולה להשכינה, אזי, כשהתורה יוצאת ואי אפשר לה לעלות אל מקום מכוונה, וטבעה הוא להגביה את עצמה ולעלות, ובתוך כך נעשה לילה, ואזי יוצאין כל גרדיני נימוסין וכו', המבארים בזהר הקדוש (מקץ דף רג:), והם מבינים עליה, ונזכרת למטה, ומתפזרת למטה לכל העולם, וכל בני עולם שואבים מהאוויר, וכלם שואבים מזאת התורה שנתפזרה למטה באוויר, בהקיץ או בשנה. ולפי מהות האדם שמוגיע לו מהתורה הזאת, פן נעשה ממנה, כי אדם פשר וירא-שמים, אפלו מקטני הערך, או אדם גדול וצדיק, כשמקבלין מהתורות אלו שנתפזרו, אזי נעשה אצלו מזה מ"ל תורה (הקדמת התקונים, ובתקונים מוהר חדש, ובילקוט ישעיה כו), ומגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק להתורה, והכל לפי מדרגת המקבל, לקצת נעשים מאלו התורות חדושים דאורייתא, כי כשמקבל מפנה תורות של כמה בני-אדם, נעשה אצלו צרופין חדשים, ויוכל להשיג השגות מזה וחדושים דאורייתא, ולקטנים, שאינם יכולים להשיג ולחדש, מגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק נמרץ להתורה, שהוא גם כן בחינת חדושים, שנתחדש החשק והתעוררות אצלו. וזה כשמגיע לבני-אדם פשרים והגונים. אך כשמגיע לבני-אדם שאינם פשרים, אזי נעשה הפך מזה, שנעשה אצלו מאלו התורות ל"ט מלאכות, שמוגיע לו אדרבא חשק נמרץ והתעוררות חדש ליגיעות ופירחות ועבודת העולם הזה, שהוא ההפך ממש מ"ל תורה, הינו ל"ט מלאכות, שהוא בחינת (בראשית א): בועת אפיק תאכל לחם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה כנ"ל, הינו כשמגיע לאדם פשר, נעשה מזה מ"ל תורה כנ"ל, הינו בחינת ימין, ולהפך נעשה ל"ט מלאכות, זה הוא בחינת שמאל, כי בלמוד

למחשבת. הינו, מתחלה כשישב על מקומו, היה מחשבתו לישוב, ואחר-כך, כשרוצה לילך, מתחיל מחשבתו להתנועע ממחשבה הראשונה לחשב לילך, ועל-ידי-כן מוריד חמימות. ועל-כן כשאדם ישן, צריך לכפות עצמו, כי מחמת שהמחשבה נוטה וישקטה, אין לו חמימות). וכמו-כן ברוחניות, כשהמחשבה חושבת בגדלת הבורא יתברך ובתורתו הקדושה, ומתנועע ממחשבה למחשבה, על-ידי התנועה מוריד חמימות ובוהר לבו להשם יתברך. וכן עקר חמימות יסוד האש הוא מה שמקבל מתנועת הפוכים, כי יסוד האש הוא למעלה מיסוד האוויר וסמוך לגלגלים, וכן כל גלגל מקבל מגלגל שלמעלה הימנו. על-כן על-ידי שמצדיק הרבים, הינו על-ידי שמקרב בני-אדם לעבודת השם יתברך, או על-ידי שדן כל אדם לכף זכות, שגם זה נקרא מצדיק הרבים, על-ידי-זה מוריד גם-כן חמימות והתלהבות להשם יתברך, כמו שכתוב (דניאל יב): ומצדיקי הרבים כפוכבים; והוא מקבל החמימות ממה שלמעלה ממנו, ויוכל להוריד חמימות לאחר גם-כן, כמו הפוכים, שמקבלים מלמעלה ומורידים למטה. אבל מי שאינו מקבל החמימות ממי שלמעלה, אף שמביא חמימות לאחר, הוא רק לפי שעה, והוא עצמו מתקרב. כמו הפרזל המלפן, שמשליכין למים, שהפרזל עצמו מתקרב, וגם המים שנתחמם הוא רק לפי שעה. [מן ולבוא להתלהבות" עד כאן לא נכתב יפה כסדר, כי לא שמעתי זה הענין מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אחר בשמו. ועקר הענין ענין לעיל בהתורה "עתיקא טמיר וסתים" כסימן כא, שם מבארים הקדמות אלו באריכות. והכלל - שתנועת השכל מוליד חם בלב, דהינו על-ידי שזוכה להשגת הדעת הקדוש, על-ידי קדשת שבעת הנרות וכו', כמבאר שם, על-ידי-זה זוכה להתלהבות הלב להשם יתברך, כמו שכתוב שם, ענין שם. ועל-ידי התלהבות הלב זוכה לגרש הרוח הממאה, רוח שטות, כנזכר לעיל, ועל-ידי-זה מטהר לבו כנ"ל. ואז זוכה לדבר דבורים חדשים בכל פעם שמתבודד, שהם בחינת רוח-הקדש ממש, כנ"ל]:

קנו

אם יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק, תמה אני, איך אפשר אחר-כך לסבל ולחפץ חיי העולם הזה. וזהו (אבות ב"ה): כל הנהנה מדברי-תורה, נוטל חיו מן העולם. והבן היטב:

קנה

כמה בני-אדם ספרו, שראו לפעמים אש בוער מרחוק, וקרכו לשם - ולא היה פלום; וכן נראה גם-כן לפעמים בדרך, וגם על הים לפעמים נראה כך. וכבר נודע, שזה בא מן האדים העולים מן הארץ. ויש אדים, שיש להם כח של גפרית, ועולים איזה אדים ונתקבצים זה עם זה, ומכה עליהם רוח קר מלמעלה, ונופלים למטה ומתחילין לבער לפי שעה. כמו-כן יש כמה בני-אדם, שלפעמים נבער לבו להשם יתברך ומתחיל בעבודת השם יתברך, ולאחר שעה נתפטר וחוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך חצי יום או איזה ימים או איזה שבועות, אך לא לצצה ולא לזמן מרבה. וזה בא מרשעים, הינו כמה שהרשעים מלאים חרטה. ואלו החרטות מתקבצים ובאים לאיזה אדם, וכפי מספר החרטות הפאים לו, פן נמשך הזמן שבוהר לבו להשם יתברך, כי מאלו

וגדלה, כי הרוצה להחכים - ידרים; להעשיר - יצפון (ב"ב כה).
 נמצא, בשרוצה להחכים, עומד לדרום, על-כן אי אפשר לו
 להעשיר, כי בשהוא בדרום, אזי איננו בצפון, ועשירות בצפון, וכן
 להפך. כי אם הוא בתכלית העניוות, שהוא אין ממש, אזי
 אינו עומד בשום צד, כי אי אפשר לומר עליו שהוא בצפון או
 בדרום, מאחר שהוא אין ואפס ממש, על-כן אפשר שיהיה תורה
 וגדלה במקום אחד, כגון משה רבנו, עליו השלום, ורבנו הקדוש:

קסג

לפעמים מנח הדבור ומוכן לצאת, ואינו יוצא דרך הפה, כי אם
 דרך הערף (וממש אפשר לשמע כמה פעמים, שהדבור
 אינו יוצא דרך הפה, רק דרך הערף). כי יש שלש קלפות, והקלפות
 רוצים תמיד לתפס הדבור לעצמם, בפרט דבור הקדוש מאדם
 גדול, כי אצלם כל הדבורים יפים ונאים וחשובים, ורוצים לתפסם,
 מפלשכין בשהדבור נאה באמת, כי המצריים, שהיו כלם שחורים,
 אלו לא היתה שרה יפת-תאר בליכך, גם-כן היתה חשוכה
 בעיניהם מאד, והדבור הוא בחינות שרה, לכל אחד לפי ערכו. יש
 שהוא בחינות שרה לאמתי (ברכות י), שהוא מושל בדבור שלו על
 עיר ומדינה, ויש שהוא בחינות שרה על כל העולם כולו, ויש שהוא
 שורר בביתו. אך אצלם, שהם בחינות מצרים, שכלם שחורים
 ושפלים, כל הדבורים חשובים ורוצים לתפסם. כי השלש קלפות
 הם שר האופים ושר המשקים ושר הטפחים, שהם תאוות אכילה
 ושתיה. ו"פרעה" הוא אותיות "הערף", שעומד אחורי הקדשה,
 ותכף שרואין השלשה שרים הנ"ל, שהם שרי פרעה, את שרה,
 שהוא הדבור, אזי יפה ונאה בעיניהם, ותופסים אותו לפרעה, כמו
 שכתוב (בראשית י): ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה;
 כי השלשה שרים הנ"ל הם קנה וישט וורידיו, ותופסין הדבור
 להערף. והנה בשהדבור הוא דבור הקדוש, בחינות שרה, שהיה
 שכינה עמה, אף שהיה צר לאברהם מאד מאד בעת שגלקחה,
 עם כל זה ידע וכטח בה, שהוא טובה גדולה שנתפסה לשם,
 שנעשה מזה נחת גדול להשם יתברך, שהוא בחינות: עת אשר
 שלט האדם באדם לרע לו (קהלת ח), שלקטה משם ניצוצות
 הקדושים, כידוע. אבל אם הוא דבור פשוט, חס ושלום, אפשר
 שיתפסו אותו לשם, וכמעט, חס ושלום, ושתקע שם, אם לא
 שיבאו צדיק אמת, שיש לו כח להוציאו משם. ויש אדם, שנעשה
 מכלו וממנו דבור, שנעשה שיחה בפי תבריות, והכל דוברין ממנו,
 והוא הולך נע ונד ומתפורר בפי כלם, ואצל כל אחד ואחד שבא
 לשם יש לו ענויים וצרות משנות, כי אצל כל אחד יש לו פרעה
 לפי בחינתו, וכשבא לפי אדם גדול, שם פרעה מלך ומצרים מדינה,
 ושלשה שרים, אף בשםם תופסים הדבור ונופל אליהם, צר לו
 מאד, עם כל זה יש לו ניהא, שאפשר לו למצא שם ניצוצות
 הקדושים, ויהיה טובה מזה. אך בשבא לפי אנשים שפלים, ושם
 בשתופסים הדבור להערף, והוא נופל שם, ושם מדבר שממה, ציה
 וערכה, לא עבר בה איש, אין לו עם מי לפגוע, צר ומר מאד.

הנפש הולכת נעה ונדה ומתפוררת בפזיר הנפש בפי כמה אנשים,
 והוא עוף ורעב וצמא במדבר, ואין לה אכל להשיב נפשה
 הרעבה והצמאה, ואוכלת את עצמה, בבחינות: איש בשר זרועו

התורה העולה להשכינה נעשה מהימין ושמאל, מאש ומים, שפע
 רוחניות ושפע גשמיות, ובה הלמוד שאינו יכול לעלות אל
 השכינה כנ"ל, ונתפור באויר כנ"ל, נעשה מהימין ושמאל, מהאש
 ומים, טל או ל"ט מלאכות, לפי מהות המקבלים כנ"ל. ודבר
 זה הוא מבאר בגשמיות ממש, כי בשהאדם לומר, יוצאים הכלים
 ואדים מפיו, ואפלו אם לפעמים אינו מוציא דבור מפיו, עם כל
 זה בשעה שישב על הספר ומעיין, יוצאים הכלים ואדים ממנו,
 ויש בהם חמימות ולחות, כידוע בטבע. ואלו הכלים והאדים
 שיוצאים, הם בחינת אש ומים, וכשאינם יכולים לעלות אל המקום
 הצריך להם, ואזי בלילה מכה עליהם הנ"ל, הינו בחינת הגרדיני
 גימוסין וכו' שיוצאין בלילה כנ"ל, ונתפורים באויר, ובגיראדם
 שואבין מהאויר, ואזי שואב כל אחד מכחות התורות האלו,
 שנתפורו באויר. וכן באמת טל בגשמיות, יש בו גם-כן שני כחות
 - טוב ורע, להמית ולהחיות, ונעשה גם-כן מהאדים העולים מן
 הארץ, ובלילה יש קרירות, ומכה עליהם הרוח קר מלמעלה,
 ונופלים למטה, ונעשה מהם טל, והוא חיות כל העשבים, ובהמות
 האוכלות ממנו נעשים שמנים; ויש מינים, שמזיק להם מאד הטל,
 וגם לבגיראדם האוכלים מהטל מזיק להם, ומגיע מזה דבר ומיני
 חלאים, חס ושלום. נמצא, שיש בהטל שני כחות - להמית
 ולהחיות כנ"ל. כן נעשה מהתורות הנ"ל על-ידי בחינות הנ"ל,
 שהם ממש בבחינת הטל הגשמי, נעשה מזה ט"ל, וצדיקים ילכו
 כם וכו', כנ"ל:

[אחר שאמר תורה הזאת, ענה ואמר: אבל לא מצאתי מקרא או איזהו מאמר רבותינו
 זכרונם לברכה למצא בו דברים אלה; אפשר וימצא אחד, שייכל למצא דברים
 אלה באיזה מקרא או מאמר רבותינו זכרונם לברכה. והזכיר אז מה שאמר רבי יהושע
 (סוטה כו): מי יגלה עפר מעיניך, רבן יוחנן בן זבאי, שהיית אומר: עתיד דור אחד
 וכו', שאין לו מקרא מן התורה, והלא רבי עקיבא תלמידך מוצא לו מקרא מן התורה]:

קס

הדפך דופק ונוקש באדם. לפעמים הוא נוקש באדם ומזכיר אותו
 לעבודת השם יתברך, בבחינות (ש"ה ח): קול דודי דופק;
 ולפעמים הוא מזכיר את האדם לעברה, חס ושלום, כי הדפך בא
 מן הגשימה, והגשימה בא מן האויר על-ידי הדבור, וכפי הדבור,
 כן נעשה הדפך, אם לטוב או להפך:

קסא

המחלקת מגביה ומרים את האדם, כי האדם עץ השדה (דברים
 ג). והנה עץ המנח על הארץ, אי אפשר לו להגביה
 את עצמו כי אם על-ידי שבאין עליו מים שוטפין, אזי המים
 מרימין ונושאין את העץ, והמחלקת נקרא מים, כמו שכתוב (תהלים
 נב): סבוגי כמים כל היום, הקיפו עלי יחד:

קסב

בימי המגיד, זכרונם לברכה, היה איש עשיר ומיחס, והיה מתנגד
 לאנשי המגיד. וספרו לו אנשיו מזה האיש, ואמר להם,
 שיראו לקרב אותו אליו, ולהשתדל בזה מאד, ולהתפלל להשם
 יתברך שיעזר להם. וכן עשו, עד שעזרם ה', שהביאו אותו להמגיד
 ז"ל, ונעשה איש בשר וראשמים, אך התחיל לירד מנכסיו. ואמר
 המגיד ז"ל, שאלו שניהם אי אפשר שיהיו במקום אחד, הינו תורה

זכה - נעשה לו סם המות. ועליכן אם יאמרו לו התורה בעצמה כמו שהיא, ימות בלי ספק, כי אצלו, שלא זכה, נעשה סם מות, עליכן ההכרח להלביש לו פנימיות התורה בדברי תורה אחרים. ולפעמים גם זה אינו יכול לקבל, אף אם ילבישו בדברי תורה אחרים, עליכן מלבישין התורה בספורי דברים חיצוניים, למען יוכל לקבל הרפואה הגנוזה שם, כי גם התורה בעצמה מלבשת עתה בספורי מעשיות, מחמת שלא היה אפשר למסרה כמות שהיא:

קסה

ואהבת לרעך כמוך, אני יי: (ויקרא יט)

הינו שתקבל באהבה כל הרעות והיסורין הבאים עליך, כי ראוי שתדע, שלפי מעשיך, אחר כל היסורים והרעות שיש לך, עדין הוא מתנהג עמך ברחמים, כי היה מגיע לך יותר ויותר, חס ושלום, לפי מעשיך. וזהו: **ואהבת לרעך - שתאהב הרע שבא לך**, הינו הרעות והיסורין הבאים עליך, חס ושלום, תקבלם באהבה, כי כמוך - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך, **אני ה'** - בעל הרחמים, עדין אני מתנהג עמך ברחמים, כנ"ל:

קסו

בשהעולם אצל הצדיק, אז יש לו ממשלה. כי אלישע, פעם נכתב עליו איש האלקים, ופעם - אלישע סתם. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהר בשלח דף מד): **בשהיו בני הנביאים אצלו, היה נקרא איש האלקים, וכשהיה לבדו נקרא אלישע סתם:**

קסז

דע והאמן, כי השבתים ששוכחים אצל התלמיד-חכם האמת, הם כמו תענית:

קסח

בשבא לאדם גדלות, סימן שיבוא לו צרה, חס ושלום, כמו שכתוב (משלי טו): לפני שבר גאון, וכן בשוא שפל, סימן שיבוא לכבוד גדול, כמו שכתוב (שם טו): ולפני כבוד ענוה:

קסט

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם: (דברים י)

כי כשיש צרות, חס ושלום, הן צרות בכלליות או בפרטיות, אי אפשר לרקד, כי כשיש דינין, מוסרין אותן לשלוחי הדין, והם נקראים רצים (וזהר בראשית דף מג), והם בחינת רגליו, ואזי הרגליו כבדים מחמת הדמים שנתפשטו לשם, הינו הדינין, כי דמים בחינת דינים. וכשנולד הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגליו, כי בשעת לדה יוצאין הדמים מרגלי האשה, ועליכן נצטננין רגליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסח יא): **ועקר הלדה - עלידי שיוצאין הדמים מהרגליו, הינו שיוצאין הדינין מהרגליו, כי בשעת עבור הוא בחינת דין** (א), כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כט): **בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה באשה עברה. נמצא, שעבור הוא בחינת דין, ולדה הוא בחינת המתקת הדין, כי אז, בשעת לדה, יוצאין הדמים מהרגליו, שעלידי-זה עקר הלדה כנ"ל** (ועני מזה בלקוטי תנינא, בסיון ב).

יאכלו (ישעה ט); וכדמיון האיש, שנבר עליו הקרירות מאד, ואין לו שום כסוי לחמם עצמו ולהתעטף בו, והוא מכפל ומחבק ומכוץ עצמו, כמו-כן הנפש, אין לה שום כסוי להתעטף ולכפות עצמה, והיא בחינת: **נפשם בהם התעטף - שמתעטפת מעצמה מנה ובה, וכל-כך נתעלפה, עד שאפלו אם נותנין לה דבר מאכל, אינה יכולה לקבל לאכל, כמו החולה שמטל זמן רב בחליו, עד שנתעלף כל-כך, שאי אפשר לו לקבל שום מאכל, וכשנותנין לו, הוא דוחה ואינו יכול לקבל; ומה נעשה, ואנחנו נרמנו לעצמנו שלא שמענו לעצות טובות שנתן לנו השם יתברך (כי פנו אלי ערף, ולא פנים).** ואז הוא חבוש בבית-האסורין, כי נתפס ונאסר שם. ולפעמים מנביחו למעלה ומעלה לשמים, ואחר-כך משליכו מאד למטה, כי העליה לא היתה בסדר, רק בדרך השלכה בלא-חריץ למעלה, ועליכן נשלף למטה, כמו שכתוב (תהלים ק): **יעלו שמים ירדו תהומות. השם יתברך ישלח רפואת הנפש, כי בטחנו שיהיה הכל נכון, ויטיב אחריתנו, אמן. (כל זה שמעתי מפיו הקדוש, אבל אחר-כך, כשראה דברים אלה אצלי בכתב, אמר, שדברים אלה לא כתבתים יפה פראוי. ואמר, שכל דברים אלה מקשרים למאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד):** **ארבעה צריכין להודות, שהם מבארים כמומזר קז. וכפי הנראה ומוכן מדבריו, שכל ארבעה הנ"ל, שהם הולכי מדברות וחבושים בבית-האסורים וחולה ויורדי-הים - הכל מרמו על צרות הנפש, כמבאר לעיל בענין צרות הנפש, שהולכת נעה ונדה, עוף ורעב וצמא כמדבר וכו', וזה בחינת תעו כמדבר וכו'. וכן מדבר מענין חלי הנפש, שכל-כך נתעלפה, עד אשר אפלו אם נותנין לה דבר מאכל וכו' - וזה בחינת: כל אכל תתעב נפשם, שמדבר מחולה. וכן מדבר מענין חבוש בבית-האסורים, ומענין: יעלו שמים ירדו תהומות, שזהו בחינת יורדי הים. ומבאר פונתו הקדושה, שמרמו כל הארבעה צריכין להודות, על ענין צרות הנפש בעבודת השם, שיש עליה מחלקת רבים, ורבים קמים עליה, וסובלת ענויים ויסורים ומלמולים גדולים וצרות משנות וכו' כנ"ל, והשם יתברך מציל אותה בכל פעם מכל הצרות, ועל זה אנו תובים להודות תמיד. והשם יתברך יפנו להבין פונתו הקדושה. (ועני ענין זה בהתורה "וישב אלהים", בסיון סב):**

קסד

לענין ספורי דברים של הצדיק האמת. למשל: רופא שנחלה והכרח למסר את עצמו ליד הדאקטור הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, להוציא לו שן ולגלחו, אבל הדאקטור יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך לתן לו. כן יודמן, שיבוא איש להתלמיד-חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חלי הנפש, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, הינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע; אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים, שצריך להנהיגו לרפואתו. והנה לפעמים ההכרח לתן להחולה איזה סם, אשר אם יתנו לו הסם בעצמו כמו שהוא, ימות החולה בלי ספק, עליכן ההכרח לערב הסם בדברים אחרים. כן יש אנשים שאי אפשר לגלות להם פנימיות התורה הצריך לרפואתו, כי התורה היא רפואה, כמו שכתוב (משלי א): **רפאות תהי לשרך; כי בהתורה יש שני כחות: סם חיים וסם מות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ויבא עב): זכה - נעשה לו סם חיים; לא**

(א) ע"י וזהר חיי שרה קבא.

קעא

וּרְבִים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרַיִם יְקִיצוּ, אֱלֹה לַחַיִּי עוֹלָם וְאֱלֹה לַחַרְפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם: (דניאל יב)

על־ידי שנתעורר שכל חדש בעבודת השם, מה שלא היה נודע עד עתה, על־ידיהוה רבים מיִשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרַיִם יְקִיצוּ, אֱלֹה לַחַיִּי עוֹלָם וְאֱלֹה לַחַרְפוֹת וְלָדָרְאוֹן עוֹלָם, פי צדיקים ולכו כם (הושע יד), שעובדין עם זה השכל את השם יתברך, ופושעים יפשו כם, שאינם עובדים בזה את השם יתברך, רק שעל־ידיהוה הם מבזין ומחרפין את העולם, על שהם יודעין מזה השכל החדש, והעולם אינם יודעין מזה. וכמו ששמעתי: לחרפות ולדראון עולם, הינו לחרף ולבזות העולם, פי אינם משתמשין עם זה השכל החדש, רק לבזות ולחרף העולם, על־ידי שהם יודעים מזה, והעולם הם ריקים וחסרים מזה:

קעב

כָּל הַחֲסוֹנוֹת שֵׁישׁ לְאָדָם, הֵן בְּנִים אוּ פְרָנְסָה אוּ בְרִיאוֹת, הַכֹּל הוּא מִצַּד הָאָדָם עֲצָמוֹ, פי אור השם יתברך שופע עליו תמיד, אך האדם על־ידי מעשיו הרעים עושה צל לעצמו, שאין מגיע עליו אור השם יתברך, ולפי מעשיו פן נעשה הצל המונע אור השם יתברך, ומגיע לו החסרון לפי המעשה שעל־ידיה נעשה הצל. והנה הצל הוא מדבר גשמי שעומד נגד דבר רוחני (הינו שהוא רק מבטל), כמו גשם עץ ואבן נגד אור הלכנה והחמה עושה צל, וכן לקוי חמה ולכנה על־ידי צל הארץ, וכן החמה בעצמה נגד מה שלמעלה ממנה, הוא גשמיית ועושה צל נגדו. ועל־פן האדם, כפי גשמייתו וכפי מעשיו פן עושה צל בעצמו, שמונע ממנו אור ושפע של השם יתברך. אבל אם האדם מבטל עצמו, ואינו כלל מזה העולם, אזי אינו עושה צל, ומקבל אור השם יתברך. ועקר אור השם יתברך הוא הכבוד, פי כל מה שבא תקדוש־ברוך־הוא, לא ברא אלא לכבודו, כמו שכתוב (ישעיה מב): לְכַבְּדֵי בְרֵאתִיו וכו'. וזה: מלא כל הארץ כבודו (שם ט); הינו אם הוא מלא כל הארץ, שאינו כלל מזה העולם, אזי מקבל אור השם יתברך, שהוא הכבוד. וזה (משלי א): כְּבוֹד חַכְמִים יִנְחָלוּ; פי החכמה מאין תמצא (איוב כח), ועל־פן החכמים, שהם אין, זוכים לכבוד, על־ידי שאינם עושים צל להפסיק, פי אין להם שום גשמיית כג"ל. וכשהשם יתברך מראה פנים שוחקות - חיים וטובה לעולם, ולהפך - להפך, חס ושלום. וכן הצדיק, כשפראה פנים שוחקות, הוא טוב, וכן להפך. וזה: ראה נתתי לפניכם היום את החיים ואת הטוב, את המות וכו', הינו לפניכם שלכם:

קעג

על־ידי הפתח יכול הצדיק האמת להפיר הנפש ופנימיות הנפש של הפתח, והאמונה ושרש האמונה שלו. פי יש בחינת שרש האמונה, פי האמונה בעצמה יש לה חיות ושרש, דהינו שיש עולם אמונה, שמשם נלקח האמונה, ועולם האמונה יש לו גס־פן אמונה בהשם יתברך, וזה בחינת שרש האמונה, שהיא בחינת פנימיות האמונה, והיא בחינת פנימיות הנפש, פי הנפש

ועל־פן בעת הדין והצרה, חס ושלום, אי אפשר לרקד, פי אז אי אפשר להגביה הרגליו, פי הרגליו הם כבדים בשעת התגברות הדין, מחמת שהדמים, שהם בחינת דינו, נמשכין אז לתוך הרגליו כג"ל. אבל כשיוצאין הדמים, שהם הדינו, מהרגליו, דהינו כשנמתקין הדינו, אזי הרגליו קלים, ואזי יכולה השמחה להתפשט שם, עד שירקד מחמת השמחה. ולהמתיק הדין הוא על־ידי שהאדם דן את עצמו, דהינו על כל מה שעושה, ידן ושפט בעצמו את עצמו על כל דבר, אם כך ראוי לו לעשות, ויפשט במעשיו ויתקנם פראוי על־פי דין ומשפט התורה, ועל־ידיהוה שהאדם דן ושפט את עצמו, על־ידיהוה ממתיק ומבטל הדין שלמעלה, פי כשיש דין למטה, אין דין למעלה (ועין מזה לעיל, בסיון טו). ואז, כשנמתק הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגליו, ואזי יכולה השמחה להתפשט ברגליו, עד שזוכה לרקודין. וזהו: וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן. וְהָיָה - לְשׁוֹן שְׂמֵחָה (ב). עֲקֵב - הֵם הָרַגְלִיּוֹת. הֵינּוּ: לְזִכּוֹת לְשִׂמְחָה, עַד שֶׁהַעֲקֵבִים, שֶׁהֵם הָרַגְלִיּוֹת, יִשְׁמְעוּ הַשְּׂמֵחָה, זֶה זֹכֵיךְ עַל־יְדֵי: אֵת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֹה וְשִׂמְחָתָם וְעֲשִׂיתָם אִתָּם - שֶׁתִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת בְּעֲצָמְכֶם הַמִּשְׁפָּטִים וְהַדִּינִים, שֶׁעַל־יְדֵי־הוּא נִתְבַּטְּלָה הַדִּין שֶׁלְמַעְלָה כְּנ"ל, וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן - שֶׁתִּשְׁמְעוּן הַשְּׂמֵחָה בְּהָרַגְלִיּוֹת, עַל־יְדֵי שִׁיּוּצֵאִים מִשֵּׁם הַדִּינִים כְּנ"ל. עוֹד מִצָּאתִי, שֶׁהָיָה בְּחִינַת: וְשִׂמְרָה ה' לְךָ אֵת הַבְּרִית. פי כשֶׁתּוֹכַח לְשִׂמְחָה, אֲזִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ יִשְׁמַר לְךָ אֵת הַבְּרִית, דִּהְיִינוּ שִׁיתִּיהָ בְּעוֹרְךָ לְשִׁמּוֹר אֵת הַבְּרִית־קִדְשׁ, פי עקר פגם הבְּרִית הוּא עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת, פִּידוּעַ, פי פגם הבְּרִית בֹּא עַל־יְדֵי הַקְּלָפָה הַיְדוּעָה, שֶׁנִּקְרָאת לִילִית עַל־שֵׁם שְׂמִינְלֵת תְּמִיד, שֶׁהָיָה בְּחִינַת עֲצָבוֹת. וְעַל־פֵּן עֵקֶר שְׂמִירַת הַבְּרִית זֹכֵיךְ עַל־יְדֵי שְׂמֵחָה זֹכֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ יַעֲזוֹר לֹא לְשִׁמּוֹר אֵת הַבְּרִית־קִדְשׁ כְּנ"ל:

קע

יְיָ מַה רַבּוֹ צָרִי, רַבִּים וְכו': (תהלים א)

פי כל אחד לפי גשמתו ולפי עבודתו, כך יש לו יסורים. יש שיש לו יסורים מפניו ומאביו ומשכנו, ויש שהוא במדרגה גדולה ממנו, ויש לו יסורים משכנים רחוקים, ויש גדול ממנו, ויש לו יסורים מכל העיר, ויש גדול מאד, ויש לו יסורים מכל העולם. וכל אחד, על־ידי היסורים נושא עליו האנשים שיש לו יסורין מהם, פי כשיש לו יסורין מהם, הוא נושא אותם עליו. אך איך אפשר לחמר לשא עליו כל־כך אנשים? אך על־ידי היסורין נכנע גופו, פי כל היסורין נקראים צרות, על־שם שהם מצרין ומעיקין להגוף, וכשנכתת הגוף על־ידי הצרות, על־ידיהוה מאירה ונתגדלה הנפש, פי כהנכנע החמר, תגדל הצורה, וכמו שכתוב בזהר (שלה קמח): אַעֲא דְלֹא סַלַק בַּה נּוֹרָא, מְבַטְשִׁין לָהּ; גּוּפָא דְלֹא סַלַק בַּה נּוֹרָא דְנִשְׁמַתָּא וכו'. ועל־פן נקראת צרה, לשון צורה, פי על־ידי הצרה נכנע הגוף ומאירה הצורה. נמצא, שעל־ידיהוה שיש לו יסורין וצרות, מאירה הצורה, הינו הנפש, והנפש אפשר לה לשאת עליה כמה וכמה אנשים. וזה: ה' מַה רַבּוֹ צָרִי - כָּל מַה שֶׁנִּתְרַבֵּין צָרִי, רַבִּים קָמוּ עָלַי - פי על־ידיהוה אני נושא ומקים ומרים רבים לשרשם:

(ב) מ'ד נשא פ' יג.

קעו

צריך האדם למהר מאד לגרש מקרב הרוח-שטות, מה שלבו מלא מרוח-שטות הדבוק בו, וזה על-ידי שנתקשר להצדיק האמת. והתקשרות הינו אהבת נפש, מה שאוהב להצדיק מאד, ועל-ידי זה נכלל לבו בלב הצדיק. ולפי שלבו מלא מרוח-שטות, והרוח הוא האויר, וטבע האויר לבקש לו מקום פנוי לצאת שם, כמבאר אצל המחקרים, וכשמוצא האויר מקום פנוי לצאת שם הוא בוקע ושובר במהירות ובכחלה, ועל-כן כשנכלל לבו בלב הצדיק, ולב הצדיק הוא חלל, בבחינת: ולבי חלל בקרבי (תהלים קפ); ועל-כן האויר של הרוח-שטות הדבוק בלבו, שלבו מלא מזה האויר, הוא בוקע ושובר לבו בכחלה ובזרח לחוץ, מחמת שמצא מקום פנוי בלב הצדיק, ועל-כן על-ידי שמוגרש במהירות הרוח-שטות מקרב, על-ידי זה יש לו לב נשבר, כי נשבר לבו על-ידי מהירות ובהלות-הרוח שטות לצאת פנ"ל, ועד כאן לא מצא לפי שעה מקום לצאת, ועל-כן נשבר הלב:

קעו

ויאמר יי סלחתי בך (במדבר יד) - ראשיתבות בוס. בדרך - דבר ראשיתבות: דשנת בשמן ראשי. כי יש צדיקים אמתיים, שיש להם פת, פשוטות וזן לפעמים, למחל עוונות על-ידי זה, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יוטא עו), שזין יש לו שני בחינות: זכה - נעשה ראש, וכשנעשה ראש, שהוא בחינת מחין, על-ידי זה הוא יכול לכפר עוונות, כמו שכתוב (משל טו): ואיש חכם וכפרנה. וזהו: ויאמר ה' סלחתי בך, כי "דבר" הוא ראשיתבות: דשנת בשמן ראשי פנ"ל, שהיא בחינת שלמות המחין (שהם בחינת שמות ל): שכן משחת קדש, בחינת (תהלים קלט): בשמן הטוב על הראש, פידוע). וזהו: ויאמר ה' סלחתי בך, שהוא ראשיתבות בוס פנ"ל. וזהו: סלחתי בך, שהפליחה ב' כ' ר' דיקא, כפי בחינת דשנת בשמן ראשי שאתה זוכה, הינו כפי המחין שזוכה הצדיק האמת על-ידי שנית הינו, כמו-כן זוכה לסליחות עוונות, כי עקר הפליחה - על-ידי החכמה והמחין הקדושים שמקבל בבחינת: ואיש חכם וכפרנה פנ"ל. וזהו: דשנת בשמן ראשי בוס רינה (תהלים טו), בחינת: באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה (שם טו); כי כן היה אצל העגל (שמות לב): וישורף את העגל וכו' ויזר על-פני המים. האמנם אלם (תהלים נח) - שנעשה האמנות אלם, שאין לו דבור להתפאר, כי צריכין לעשות דבור להאמנות, שיוכל להתפאר למעלה, ונעשה אלקים. כי י"ה הם המחין, וזה תלוי בשמירת הברית, כי שכתי יה עדות לישראל - על פגם הברית (במזכא בפרוש רש"י פרשת פינחס), בעלמא די ברא ברעותיה וימליך מלכותה. מלכות הוא בחינת כבוד, כמו שכתוב (תהלים קמח): כבוד מלכותך יאמרו; והוא בחינת רצון, כי רצונו של אדם זהו כבודו (ירושלמי פאה פ"א), וכשהאדם מסתפק ומתרגע ברצון השם יתברך רק כמו שהוא יתברך רצה, אזי ממליך מלכותה, כי עקר המלכות - מהרצון פנ"ל. וזהו: בעלמא די ברא ברעותיה וימליך מלכותה - כי עקר המלכות הוא מהרצון פנ"ל. אבל כשרצה האדם איזה רצון אחר, חוץ מרצון השם יתברך,

והאמונה הם בחינה אחת, כמו שכתוב (ישעיה כו): נפשי אויתך בליחה; וכתוב (תהלים צב): ואמונתך בלילות; ועל-ידי הפתב אפשר להפיר הנפש ופנימיות הנפש, שהוא בחינת פנימיות האמונה פנ"ל, בבחינת: אנכי, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קח): אנא נפשי פתבית יהבית, הינו שהפתב גותן נפשו בחוד הפתב, וגם פנימיות נפשו, כי איתא פוהר הקדוש: אני - נוטרקון: אנא נפשי יהבית - דא שכנתא חיזונית, אנכי - דא שכנתא פנימיות.

נמצא, שהפ"ף מרפו על בחינת שכנתא פנימיות (ס). וכן איתא ב"עץ-חיים" לענין התלבשות העולמות, שהפתר היא פנימיות הנפש, והפ"ף היא בחינת פת, כמובא לעיל (ט), כי השכינה היא בחינת נפש, פידוע. נמצא, שעל-ידי הפתב, שהיא בחינת פ"ף, נתגלה ונראה בחינת פנימיות הנפש, פנימיות האמונה, פנ"ל. והדבור, שמדבר עם הצדיק האמת, הוא כמעלה גדולה מהפתב, כי הפתב אינו רק פעלת הנפש, ומתוך הפעלה יכול הצדיק להבין מהות הנפש, והדבור הוא הנפש בעצמו, כמו שכתוב (ש"ה ט): נפשי יצאה בך. ואף-על-פי שהדבור הוא דבר שאין בו ממש, אף-על-פירכך, מחמת שהוא צדיק אמת, והדבור הוא מהות הנפש בעצמה, על-כן יכול לראות מהות הנפש בעצמה:

קעד

כשהדינין, חס ושלום, גזברים על האדם, אין להמתפלל עבורו להזכיר שמו, שלא יתגברו הדינין, חס ושלום, וכמו דאיתא (ס), שגח לא קרא לו אביו שם בעת לדתו, משום שהיה אז העולם דינין, ועל-כן לא רצה אביו לתן לו שם, כי על-ידי השם יהיה נזר ומסים בין המקטרגים, ויכלו הדינים להתגבר עליו. וזהו כשהתפלל משה רבנו, עליו השלום, על מרים, לא הזכיר שמה, רק אמר סתם: אל נא רפא נא לה (במדבר יב); כי מחמת שהיו הדינין גזברים עליה, לא רצה להזכיר שמה בפרוש פנ"ל, ואף-על-פירכך העלים שמה ברמו נפלא בתוך תפלתו, כי נא רפא בגימטריא מרים יוכבד, מכון ממש, הינו שם החולה ושם אמה, שצריך להזכיר על החולה כשמתפללין עליו, אך לא רצה להזכיר בפרוש, פנ"ל:

קעה

עקר מעלת הפכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה, ואפלו החרטה טוב מאד שתהיה מחמת שמחה, שמרב שמחתו בהשם יתברך הוא מתחרט ומתגעגע מאד על שפרד נגדו בימים הראשונים, ומתעורר לו בכיה מחמת רב השמחה, וזה עקר מעלת הפכיה, שתהיה מחמת שמחה. וזה בכיה הוא ראשיתבות: בשמך יגילון כל היום (תהלים טט) - שעקר הפכיה, שתהיה מחמת שמחה בשמו יתברך. כי בכיה הוא מתעורר משם ס"ג, שהוא בכיה, ועל-כן בכיה בגימטריא המלוי של ס"ג, כמובא בכתבי האר"י, הינו שהתעוררות הפכיה תהיה משמחה, כי בינה - לבא, כמו שכתוב: הלב מבין; ועקר השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ט): נתת שמחה בלבי; ומשם צריך שתהיה התעוררות הפכיה פנ"ל, ועל-ידי זה נמתק הפכיה. והבין:

(א) עין לק"ת להאר"ל פרשת יתרו ובשנ"ע אות כ'. (ב) בסיון ג, אות ב. (א) עין ווהר נח דף סט. ובלק"ת להאר"ל פרשת בראשית.

על־ידי־זה נעשה מלכות אחרים של העכו"ם, וכפי הרצון האחר, בן נעשה איזה מלכות לאיזה עכו"ם, כי צריך האדם לבטל רצונו לגמרי נגד רצון השם ותברך, שלא יהיה לו שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם ותברך, הן שיהיה לו ממוז ובנים, הן לאו, חס ושלום, והן כל שאר הרצונות, לא ירצה שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם ותברך:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. יתגדל - תגי דל, שהוא: תגי, בטר, דל. בחינת יעקב, שהוא עקב בחינת דל, ובחינת ישראל הוא בחינת תגי, כי שרית עם אלקים וכו' (בראשית לב). ויתקדש - ת"ק שדי. רבא - באר. ומשביע לכל חי רצון:

(כל אלו הדברים לא נכתבו מהם כי אם ראשי־פרקים, כי בשעת אמירת אלו הדברים הנוראים, לא זכינו שיבארם לנו היטב, כדרכו תמיד, רק אמרם במהירות כדרך רמז בעלמא, ורמז לנו כאן כל הכונות של קדיש המבארים בכונות האר"י ז"ל, וכנ"ל. ואין אתנו יודע עד מה באור הדברים האלה):

קעה

דע, כי צריך דוקא ודוי דברים, כי צריך לפרט את החטא, וצריך להתודות בדבורים בכל פעם על כל מה שעשה. ויש לזה מניעות רבות; לפעמים נשפח מאתו החטא, ויש שיכבד עליו מאד וקשה לו להוציא הדבור להתודות, ועוד מניעות רבות. וצריך לזה שמחה של מצוה, כגון חתנה של מצוה או שאר מצוה בשמחה. כי שמחה הוא קומה שלמה מרמ"ח איברים ושם"ה גידים, ועל־כן בשמחה שמת או מרקד, צריך לראות שיעבר בכל השמחה, מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק בגלגל, ולפעמים בלב או בהמוח, בחינת (ישעיה לה): ושמחת עולם על ראשם; אך עקר השמחה - שיעבר בכל השמחה, הינו בכל הקומה שיש בהשמחה. וצריך לזה מצוות רבות, כי שרש נקדות כל המצוות היא השמחה, כי (תהלים יט): פקודי ה' ישרים משמחי לב; וכל מצוה מתר"ג מצוות, יש לה איבר מהשמחה, כל מצוה לפי בחינתה, ועל־כן אם פגם באיזה מצוה, הן מצות עשה או לא תעשה, אזי כששמחה ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האיבר, שהוא כנגד אותה מצוה שיעבר, אי אפשר לו לשמח שם, מחמת שפגם שם, באותה המצוה שנקדתי שמחה כנ"ל, ואדרבא, יש לו דאגה, שהוא הפך השמחה, בבחינת (שם לה): אדאג מחטאתי; ועל־כן על־ידי־זה מרגיש ונוכר החטא שעשה מקדם. אך על־ידי רבוי המצוות, כי אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון (תנינה כו), על־ידי־זה נתבטל הדאגה של החטא, המונעת השמחה, כי רבוי אור השמחה של רבוי מצוות שלו נתלהב, ומבטל המניעות של החטא, ואזי יכול להתודות, ועל־ידי ודוי דברים נתתקן עולם הדבור, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון עה), כי פגם החטא - בנפש, והנפש הוא בחינת הדבור, בבחינת (שה"ש ה): נפשי יצאה כדברו; ועל־כן צריך להתודות בדבורים דוקא, לתקן ולבנות פגם הדבור, כמו שכתוב (הושע י): קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ועין במקום אחר (שם). ועל־ידי שנתקן ונבנה הדבור על־ידי ודוי דברים, על־ידי־זה נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, שנתעורר הקול דלעלא ונתיחד עם הדבור, כי צריך התעוררות תחתון, הינו לבנות הדבור, ועל־ידי־זה מתעורר ומתאווה הקול, ומתיחד עם הדבור.

וזה בחינת (תהלים ק): עושי דברו לשמע בקול דברו; ואיתא בזהר (לדוד דף טז): זכין למשמע קלין מלעלא; הינו על־ידי "עושי דברו", שמתקנין הדבור, על־ידי־זה "לשמע בקול דברו" - שנתעורר הקול להתיחד בדבור, וזכין למשמע קלין וכו'. (ויש בזה עוד דברים נפלאים בענין שמיעת קול גנינה וקול בל־זמר.) וזה (ישעיה נא): ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה. הינו שנמצא בתוך הששון ושמחה תודה, בחינת ודוי דברים, וקול זמרה, כנ"ל:

קעט

דע, שפגוד כל מיני מחלקת, הן בגשמיות הן ברוחניות, שאינו יכול להתפלל או לעשות מה שצריך בעבודת השם, כי הכל בכלל מחלקת, שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו ורצונו מה שרוצה לעשות, וכדי לבטל המחלקת מאיזה בחינה שתהיה ולעשות שלום, על זה צריך תענית. וזה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה צדקה - מרבה שלום. צדקה הוא בחינת תענית, כי עקר התענית הוא צדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): אגרא דתעניתא צדקתא; כי בחינת המחלקת הוא רצון אחר, שעומדים עליו לבטל רצונו, וסגלת התענית איתא בזהר (אחרי דף סח) "בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם", שמעלת התענית לאכנעא לבא לאדבא רעותא דלבא לקדשא בריך הוא, שעל־ידי התענית נכנע ונחלש הלב, ונתבטל כל הרצונות האחרים שלו מפני רצון הקדוש־ברוך־הוא, לאדבא רעותא דלבא וכו'. ועל־כן על־ידי־זה נתבטל המחלקת, שהוא בחינת רצונות אחרים שלא כרצונו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיעבר רצון אחרים מפני רצונך, ועל־ידי התענית כבר נתבטל רצונו מפני רצון השם ותברך כנ"ל, על־כן נתבטל רצון אחרים מפני רצונו, ונתבטל המחלקת, ונעשה שלום, כנזכר לעיל: מרבה צדקה - מרבה שלום. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה ט"ז): צום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיו לששון ולשמחה. קרי לה צום וקרי לה ששון וכו', אלא כשאין שלום - צום. הינו כשאין שלום ויש מחלקת, אזי צום, כי צריך לזה תענית כנ"ל, ועל־ידי התענית נעשה שלום:

ואזי, כשיש שלום - ששון ושמחה, כי על־ידי התענית נבנה קומת וחיות השמחה, כי מעלת התענית - שמעורר ומחיה מתים, הינו הימים שעברו בחשך, ואין להם שום חיות, כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, וכשעושה בזה היום מצוות ומעשים טובים, אזי מחיה היום וממשיך לו חיות ושפע רב מלמעלה; אך אם, חס ושלום, אינו עושה בו מצוות, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כי אם בצמצום גדול מאד, רק כדי חיינו בצמצום, וכשהוא נוטל זה היום ועושה בו, חס ושלום, רע, אזי מוריד ומיניק ומוציץ השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוציץ גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הפא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוציץ גם חיותו העצמי של היום, עד שגשארו הימים הללו פגרים מתים, כמו משל התינוק היונק משדי אמו, כל זמן שיש לה חלב - יונק החלב, וכשנפסק החלב - מוציץ דמה וחיותה ממש, אך על־ידי התענית הוא מעורר ומחיה הימים הללו, והכל לפי התענית.

שביצירה, נמתק על-ידי שם של מ"ב אב"ג וכו', כי מ"ב בגימטריא שלש פעמים יד, ובעולם הבריאה נמתק על-ידי שם אק"ק ושם יק"ו, ששניהם גם-כן גימטריא מ"ב, שלש פעמים יד, ולמעלה, בעולם האצילות, נמתק על-ידי מ"ב אותיות של שם מ"ה, הינו: פשוט ומלוי ומלוי דמלוי, שכלם יחד הם מ"ב אותיות, שלש פעמים יד. וצריך לראות שלא יהיה קמצוץ, שלא ישאר אצלו דינין, ולזה צריך חכמה יתרה, לדעת כמה זה צריך לתן שלא ישאר אצלו דינין:

קפא

בשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד, אפלו אם הוא אדם חשוב יותר מהם, על-בליזה יכולים להפילו, כי נתקבצים חלקי הכבוד שיש לכל אחד מהם, ועל-ידי זה נתפטל חלק כבוד שלו, ונפול על-ידם, בבחינת (איוב כט): ראוני גערים ונחבאו, שהקטנות בטל לפני גדלות, כי חלקי הכבוד שלהם, בשנתקבץ ונתקשר יחד, הוא גדול מחלק כבוד שלו לבדו, אם לא שזה האיש שחולקין עליו הוא גדול במעלה מאד, עד שחלק כבוד שלו יותר מכל חלקי כבוד שלהם ביחד, אזי אדרבא, נתפטלים הם לפניו בבחינת: ראוני וכו', כנ"ל; אבל אם אין גדול כל-כך, יכולים להפילו על-ידי הקשר, אפלו אם כל אחד מהם נמוך ממנו, רק שלא יהיו רשעים, כי קשר רשעים אינו מן המנין, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין טו), כי רשעים אין להם חלק בכבוד, אבל אם אינו רשע ויש לו חיות מהנפש - יש לו חלק בכבוד, ויוכלו להפיל מי שחולקים עליו על-ידי הקשר כנ"ל:

ועל זה התפלל יעקב, שלא יזיק מחלקת קרח למשה רבנו, עליו השלום, ואמר (בראשית מט): בקהלם אל תחד כבודי; הינו שלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם, שיש לכל אחד מהם, כי הם היו קרואי מועד אנשי שם חשובים, וכשלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם, בודאי יוכל משה לעמוד נגדם להפילם. ומה שאמר: כבודי - כי יעקב הוא בחינת הכבוד, כי הוא בחינת הנפש, כמו שכתוב (שם מט): כל הנפש הבאה לבית יעקב; וכשמפילין אותו אדם, עקר הנפילה - שנופל לתאות נאוף, השם יצילנו:

כל הדברים, שדוברין על הצדיק האמת ועל אנשיו, הם טובות גדולות מאד בגשמי וברוחני, וכמו שאיתא במדרש (תנחומא פ' נצבים) על פסוק: אתם נצבים, שנסמך לפרשת קללות לומר, שכל הקללות הן הן המציבין אתכם:

קפב

דע, שכל מה שהעולם מדברים בפסירה בכל ימי הספירה, הם מדברים רק מהספירה של אותו היום, ומי שהוא מבין, יוכל לשמע ולדע זאת; אם יטה אונזו היטב לספורי דבריהם, ישמע שהם מדברים רק מהספירה של אותו יום:

קפג

דע, שהצדיקים שפדור הם יושבין בעגול, דהינו סדר ושיבתם, שהם יושבים בעולם כל אחד ואחד במקומו, הוא על סדר העגול, ואף שיש שאר בני-אדם ביניהם, שמפסיקין ומקלקלין סדר

ויש להבינו בגשמיות, כי בשמתענה, נמצא אין לו חיות וכח מזה היום, מאחר שאינו אוכל ושותה בו, ואף-על-פי-כן עובד את השם. נמצא, שעובד השם בפה שיש לו מאתמול, כי בלא זה מאין לו פה. נמצא, שעובד היום בפה של אתמול, על-ידי מביא חיות באותו היום של אתמול. ואחר-כך, בשמתענה עוד, ואזי אין מספיק לו כח של אתמול, כי כבר נחלש הגוף, ואז צריך להשתמש בפה של ימים הקודמים למפרע עוד, נמצא שמביא בכל פעם חיות והארה לימים הראשונים שנפלו ומתו, עד שאפשר להתענות כל-כך, שיצטרך להשתמש בפה של הימים שינק מזרי אמו, ואזי מחיה ומאיר כל הימים. [ועל-ידי התענית נבנה קומת השמחה, שהיא החיות ונקדות של כל המצוות, כמבאר במקום אחר (א)]. (זה הענין לא באר היטב. והעקר - שעל-ידי התענית, על-ידי מה שמוציא הפה של כל יום ויום שעבר, ומכניס אותו בעבודת השם, ומחיה כל הימים המותים שפגם בהם כנ"ל, על-ידי-זה נבנה השמחה כנ"ל). וזה שכתוב (תהלים ז): שמחנו כימות עניתנו. עניתנו - לשון תענית, הינו שתהיה השמחה כימות התענית, כי כפי ימי התענית, כן מחיה הימים הראשונים במצוות ומעשים טובים שלו, וכן נבנה השמחה כנ"ל. וזה שאמר רבותינו זכרונם לברכה (טו): בשיש שלום - ששון ושמחה, כי בשיש שלום, הינו על-ידי התענית כנ"ל, על-ידי-זה ששון ושמחה כנ"ל, בחינת: שמחנו כימות עניתנו, כפי ימי התענית כן השמחה. גלמי ראו עיניך וכו' ימים יצרו (תהלים קלט). כל יום הוא יצירה בפני עצמו. ולו אחד בהם - זה יום-הכפורים, כמו שפרש רש"י שם, שהוא תענית שמחיה כל הימים, כי יום-הכפורים הוא כללות כל הימים, ועליו נאמר: בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם; הינו הרצונות, כמו שכתוב בזהר הנ"ל: לאכללא פלא גופא ונפשא ולאחנתנעא בהאי יומא ויהא רעותא דילהון בקדשא בריך הוא וכו'. כי נפש הוא בחינת רצון, והעקר - להכניע הרצון. וזה: בעצם היום הזה - על-ידי פנימיות העצמיות של היום, שהוא כלול מכל הימים, תענו וכו', כנ"ל:

קפ

בענין סגלת הפדיון. מעות הם בחינת דינין, כמו שכתוב: ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קטז). נמצא, המעות הם בחינת רגליו. וזה בחינת (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו. וצדק מלכותא קדישא (א), ומלכות הוא בחינת דינין, כי דינא דמלכותא דינא (ב), ועל-ידי מעות הם בחינת דינין. וצריך להמתיק הדינין בשרשן, ושרש הדינין כבינה, כמו שכתוב (משלי ח): אני בינה, לי גבורה. ועל-ידי על-ידי שמניחין הדינים על המעות נמתקין הדינין, כי יש כבינה שלש ידים, הינו שיש שם שתי ידים: יד הגדולה ויד החזקה, וכללות הדינים הוא יד הרמה. ועל-ידי שפא המעות, שהוא הדינין, להדינים, שהם בחינת שלש ידים שבבינה, נמתקין הדינין בשרשן, כי שרשן הוא בינה, ששם השלש ידים הנ"ל, וצריך להמתיק הדין שבזה העולם העשיה על-ידי השלשה ידים שיש בכל עולם ועולם מהשלשה עולמות שלמעלה מזה העולם העשיה, הינו: אצילות, בריאה, יצירה; וכשממתיק הדין של עולם העשיה בשלש ידים

(א) לעיל בסיון קעה. (ב) פתח אליהו. (ג) נישין י"ד.

רב ושלום, ויש יראה למטה ממנה, הינו שבא ליראה עלידי יראות תחתונות, עלידי שירא מחיה או משר או מפתח אחר, עלידי זה הוא נזכר וכן ליראת השם. ויראה הראשונה, שהיא עלידי התבוננות השכל בגדלתו ורוממותו, היא בחינות א. כי היראה היא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות וכו', והיא בחינות דלת, בגין דלית לה מגרמה כלום, כי אי אפשר לבוא ליראה כי אם עלידי התבוננות השכל בגדלתו, והשכל נקרא יוד, כמו שכתב רש"י: או ישיר משה, שראוי לכתב שר משה, אלא יוד על-שם המחשבה נאמרה, וההמשכה מהשכל להיראה הוא בחינת ואו, וזה א. והיראה השנייה, שהיא באה מדברים תחתונים, היא בחינת אד, כי היא בחינת דלי דלת, שאינה נמשכת מהשכל, אלא מהדברים תחתונים, ועלידי היראה זו אינו נמשך רק השפעות בעולם, כי הוא בחינת העלאת מיין נוקבין, כמו כשאחד צריך לחברו ומבקש ממנו, ועלידי הבקשה פועל אצלו הדבר, מחמת שדבוריו ובקשתו שהכניע עצמו לחברו ובקש ממנו, נעשו אלו הדברים בחינת העלאת מיין נוקבין, ופועלים הבקשה אצל חברו להשפיע לו מה שצריך. כן מה שמעלה היראה מהדברים התחתונים, נעשה מזה בחינת העלאת מיין נוקבין, ונמשכין השפעות בעולם:

וזה בחינת (בראשית ט): ואד יעלה מן הארץ - עלידי היראה התחתונה זו, שהיא בחינת אד כנ"ל, עלידי זה: והשקה את כל פני האדמה - כי עלידיה נמשכין השפעות כנ"ל, וכשנמשך השפע, צריך לעשות כלי לקבל השפע, שלא יינקו החיצונים ממנו, והכלי היא בחינת מים סתומה, וזה אותיות אדם:

ועלידי ההשתוקקות והרצון לנסע להצדיק, נעשה רשם הכלי, כמו אמון, כשרוצה לעשות כלי, צריך לציר ולחקק מתחלה רשם וציור הכלי, ואחר-כך עושה הכלי, כן בונה הרצון לנסע נעשה הציור ורשם הכלי, ואחר-כך, כשבא אליו, נעשה הכלי. וזה (שמואל א טו): אדם יראה לעינים - עלידי יראה לעינים, הינו היראה התחתונה, שמקבל עלידי מה שרואה בעינים כנ"ל, עלידי זה נעשה בחינת אדם, הינו שנמשכין השפעות עלידי אד, שהוא בחינת יראה זו כנ"ל, והמים הוא הכלי לקבל השפע כנ"ל, אבל עלידי היראה העליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו, עלידיה אשתלם שמא קדישא דקדשא בריך הוא כנ"ל. וזה: וה' יראה ללכב - שעלידי יראה ללכב, שהוא בחינות יראה עליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו ותברך כנ"ל, עלידי זה נשלם שם ה', כמו שכתוב בזהר הנ"ל: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו שמא קדישא אשתלם; ועקר השלמות היא היראה כנ"ל. וזהו: וה' יראה ללכב - כי עלידי יראה עליונה הנ"ל, שהיא בחינת יראה ללכב, נשלם שם ה' כנ"ל:

[זה המאמר שמעתי בשמו, שהוא שיד על פסוק: ולכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון (תהלים פד); ואיני יודע הפרוש, אך כפי הנראה יש שיכות לסוף המקרא לענין מאמר הנ"ל; עין שם מה שכתוב בסופו, שעלידי ההשתוקקות לנסע להצדיק נעשה ציור ורשם הכלי וכו'.

העגול, אך דע, שאלו בני-אדם הם בבחינת אינו מן הישוב, ואינם נחשבים כלל, ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עגול, והקדוש-ברוך-הוא על כלם, והוא בחינת ראש בית-דין, כי אלו הצדיקים שיושבים בעגול הם בחינת בית-דין, שמהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד, הן לזכות הן לחובה, וכן פרנסה יוצאת מהם, שהם מחלקין הפרנסה לכל אחד ואחד פראוי לו:

והעקר הוא, שיהיה אהבה ביניהם, ואהבה הינו, שיהיה האהבה חזקה בליבה, עד שיהיו רואים זה את זה תמיד, כי מחמת גדל האהבה אינם יכולים לסבל כלל שלא יראו אחד את חברו תמיד. גם יש אהבה, שיכולים לסבל שלא יראו זה את זה, ואף-על-פי-כן הוא אהבה שאוהבין את עצמן מרחוק, וגם זה הוא בחינת רואין זה את זה, כמו שאומרין העולם על דבר השנאוי, שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זה את זה, הוא בחינת רואים זה את זה, שהוא בחינת אהבה כנ"ל:

וזה בחינת (סנהדרין ט): סנהדרין היתה יושבת בגין עגלה. סנהדרין זה בחינת הצדיקים, שמהם יוצאין כל המשפטים וכל הפרנסה כנ"ל, וזה בחינת בגין, שמשם יוצא מוונות ופרנסה, וישיבתם בעגול כנ"ל, וכל זה כדי שיהיו רואין זה את זה, כמו שכתוב שם בגמרא, הינו בחינת אהבה, שהיא בחינת ראייה כנ"ל:

קפד

כשאחד מדבר עם חברו ביראת-שמים, נעשה אור ישר ואור חוזר, ולפעמים מקדים האור חוזר קדם האור ישר, כשהמקבל יש לו מה קמן ואין יכול לקבל דברי חברו, כי אז, קדם שמקבל חברו ממנו, שזהו בחינת אור ישר, קדם לזה מקבל הוא מחברו, ואזי האור חוזר קודם לאור ישר:

כי כשמדברין עם חברו ביראת-שמים, אף שאין חברו מקבל ממנו, אף-על-פי-כן הוא מקבל התעוררות מחברו, כי עלידי ההפאה, שיצאו הדבורים מפיו לחברו, עלידי זה חוזר האור אליו (וזהו בחינת אור חוזר ממש המובא בכתבים, עין שם). כמו מי שמכה בפתל, שחוזר הדבר אליו, כמו-כן כשמדבר לחברו, אף-על-פי שאין חברו מקבל ממנו, אף-על-פי-כן הוא בעצמו יכול להתעורר מהם עלידי ההפאה, שיצאו הדבורים לגבי חברו והכו בו וחזרו אליו, ועליפן אם היה מדבר אלו הדבורים בינו לבין עצמו, יכול להיות שלא היה מתעורר מהם כלל, ועלידי שדברים לחברו נתעורר מהם, אף שחברו לא נתעורר, כי חזרו אליו עלידי בחינת ההפאה כנ"ל. (וזה בחינת אור חוזר, שהוא עלידי בחינת ההפאה, כמבאר בכתבים, והבן):

קפה

איתא בזהר: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו, כפיכול שמא קדישא אשתלם וכו' (ויקרא דף ד'). ועקר השלמות היא היראה, כמו שכתוב (דברים י): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה; ועל-פן נקראת יראה סוף דבר, כמו שכתוב (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא; כי היא שלמות כל הדברים. ויש שני מיני יראות: יש מי שהוא ירא מה' מגדלתו ורוממותו בגין דאייהו

שְׁמוֹשְׁלָם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מִדָּה בְּמִדָּה, הוּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּמָה שֶׁכָּתוּב (איוב ט): וַיְגַלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ, וְאֶרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ. אֶרֶץ הַיְנִינּוּ בְּחִינּוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הִיא מִתְקוּמָהּ לוֹ וְשֵׁם נִתְגַּלָּה עֲוֹנוֹ, כִּי שֵׁם מְדַקְדָּקִין לְשָׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהּוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְזֶה שֶׁכָּתוּב עַל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל (במדבר יא): אֶרֶץ אִכְלֵת יוֹשְׁבֶיהָ - רָאִשׁוּיִתְבוֹת: אַתָּה תִשְׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהּוּ, כְּגֹל. וְעַל־כֵּן הַיּוֹשְׁבִים שֵׁם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם עַל הָרֵב יִסּוּרֵי, מַחֲמַת שְׁמִמְהֵרִין שֵׁם לְשָׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהּוּ:

קפח

דַּע, שְׁצַרִּיק לְנַסֵּעַ לְהִצְדִּיק לְחֹזֵר עַל אֲבֵדָתוֹ, כִּי קָדָם שִׁוְיָצָא הָאָדָם לְאוּרֵי הָעוֹלָם, מִלְּמַדִּין וּמְרַאֲיוֹן לוֹ כָּל מָה שְׁצַרִּיק לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד וְלִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכִיּוֹן שִׁיָּצָא לְאוּרֵי הָעוֹלָם מִיַּד גִּשְׁפַח מֵאֵתוֹ, כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבִרְכָה (גדה ל), וְהַשְׁכָּחָה הִיא בְּחִינַת אֲבֵדָה, כְּמוֹ שְׁקָרְאוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבִרְכָה אֵת הַשּׁוֹכֵחַ אוֹכֵר, כְּמַאֲמָרֵם ז"ל (אבות פ"ה): מְהִיר לִשְׁמַע וּמְהִיר לְאָבֵד וְכוּ'. וְצַרִּיק לְחֹזֵר וּלְבַקֵּשׁ אֲבֵדָתוֹ, וְהָאֲבֵדָה שְׁלוֹ הִיא אֲצֵל הַצְדִּיק, כִּי הַצְדִּיק חוֹזֵר עַל אֲבֵדָתוֹ עַד שְׁמוּצָאָה, וְאַחַר שְׁמוּצָאָה, חוֹזֵר וּמְבַקֵּשׁ אַחֵר אֲבִדוֹת אַחֵרִים, עַד שְׁמוּצָא גַם אֲבֵדָתָם, עַד שְׁמוּצָא הָאֲבִדוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, עַל־כֵּן צַרִּיק לְבּוֹא לְהִחָכֵם לְבַקֵּשׁ וּלְהִפְיֹד אֲבֵדָתוֹ, וְלָשׁוּב לְקַבְּלָהּ אֲצֵלוֹ, אֵךְ הַצְדִּיק אֵינוֹ מְשִׁיב לוֹ הָאֲבֵדָה עַד שִׂידְרָשָׁנוּ אִם אֵינוֹ רַמָּאי וְשִׁקְרָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: עַד דַּרֵּשׁ אַחִיק וְהִשְׁבַּתוֹ לוֹ - עַד שִׁתְדַּרֵּשׁ אֵת אַחִיק אִם אֵינוֹ רַמָּאי (כ"מ טז):

קפט

צַרִּיק לְיַהֵר מְאֹד מַעֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת, כִּי עֵקֶר גִּישׁוּכַת הַנְּחֹשׁ הוּא עַצְבוֹת וְעֲצָלוֹת בְּבְחִינַת (ישעיה טז): וְנָחֵשׁ עֵפֶר לְחֵמוֹ. עֵפֶר הִיא בְּחִינַת עַצְבוֹת וְעֲצָלוֹת, שֶׁהֵם בָּאִים מִיּוֹד הָעֵפֶר, כְּמוֹכֵא בְּסִפְרֵים:

קצ

וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעַם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֵׂה, וַיִּשֶׁב מֹשֶׁה אֵת דִּבְרֵי הָעַם אֵל ה'. וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנִכִּי בְּאֵי אֵלֶיךָ כְּעַב הָעַמִּים בְּעֵבוֹר יִשְׁמַע הָעַם בְּדִבְרֵי עַמְּךָ וְגַם כָּךְ וְכוּ', וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֵת דִּבְרֵי הָעַם אֵל ה': (שמות יג)

וְהוּא תְמוּנָה וְנִפְלְאָ מְאֹד, כִּי מָה הֵם דִּבְרֵי הָעַם שְׁנִית, שְׁעָלֵיהֶם נֹאמַר: "וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֵת דִּבְרֵי הָעַם"; כִּי לֹא נִמְצָא בְּכָתוּב שׁוּם מַעֲנֶה וּדְבָרִים, שֶׁהַשִּׁבּוּהוּ הָעַם שְׁנִית אַחֵר מַעֲנֶה הַרְאִשׁוֹן: "כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר" וְכוּ', וְזֶה זֶה שׁוּב: "וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֵת דִּבְרֵי הָעַם אֵל ה'". אֵךְ דַּע, כִּי יִשְׂרָאֵל טִעְנָנוּ וְאָמְרוּ עַל מָה שְׁאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְקַבֵּל אֵת הַתּוֹרָה, עֲנָנוּ הֵם: כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה', כְּלוּמַר, כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵינוֹ מְכַרְחִים לַעֲשׂוֹת, כִּי מֵאַחַר שִׁוְיָצָא הַדְּבוּר מִפִּי ה' לַעֲשׂוֹת זֹאת הַמַּצְוָה, הֵרִי אֵין שׁוּם בְּחִירָה, וְהֵרִי אֵינוֹ מְכַרְחִים כְּמַעֲשֵׂינָנוּ, וְזֶה: כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֵׂה - בְּוַדָּאֵי, כִּי אֵין שׁוּם בְּחִירָה שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת, מֵאַחַר שִׁוְיָצָא מִפִּי ה'.

וְזֶהוּ בְּחִינַת: יֵרָאֵה אֵל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן. צִיּוֹן זֶה בְּחִינַת צִיּוֹן וְרִשְׁם הַכְּלִי, שְׁנַעֲשֵׂה עַל־יַדֵּי הַהִשְׁתַּקְקוֹת וְכוּ' כְּגֹל, שְׁעָלֵי־יַדֵּי וְכוּ' אַחֲרֵי־כֵן לְהִתְקַרֵב לְהִשְׁם יִתְבָּרֵךְ, בְּחִינַת: יֵרָאֵה אֵל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן; הַיְנִינּוּ עַל־יַדֵּי צִיּוֹן וְרִשְׁם הַכְּלִי, שְׁנַעֲשֵׂה עַל־יַדֵּי הַהִשְׁתַּקְקוֹתוֹ הַגְּדוּלָה בְּתַחֲלָה:

וַאֲמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁכָּל מִי שִׁישׁ לוֹ יִגִּיעוֹת וּמְרַחוֹת יוֹתֵר בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוֹת לְהִשְׁם יִתְבָּרֵךְ, דְּהַיְנִינּוּ שִׁישׁ לוֹ מִגִּיעוֹת רַבּוֹת וְגִדּוּלוֹת, כְּגוֹן מַאֲבִיו וְאַשְׁתּוֹ וְחֻזְתָּנוּ אוֹ מְשָׂאֵר בְּנֵי־אָדָם, שְׁמוּנְגִיעִים וּמַעֲבִיבִים אוֹתוֹ מְאֹד, וּמִגִּיעוֹת מַחֲמַת מְמוֹן, וּשְׂאָרֵי מִגִּיעוֹת וְעִיבוֹתִים וְכַלְבוּלִים, שֶׁמִּשְׁתַּמְחִים לְפָנָיו וּמוֹנְעִים אוֹתוֹ מֵאֵד, וְהוּא צַרִּיק לְהַתְיַגֵּעַ וְלַטְרַח מְאֹד לְשִׁבְרָם - כָּל אֵלוֹ הַיְגִיעוֹת וְהַמְרַחוֹת שִׁישׁ לוֹ בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוֹת, הֵם טוֹבָה גְּדוּלָה לְהָאָדָם, כִּי עַל־יַדֵּי הַיְגִיעוֹת שֶׁבְּתַחֲלָה נַעֲשֵׂה הַכְּלִי, וְכָל מָה שִׁישׁ לוֹ יוֹתֵר יִגִּיעוֹת וּמְרַחוֹת וְכוּ', יֵשׁ לוֹ כְּלֵי גְּדוֹל בְּיוֹתֵר לְקַבֵּל אַחֲרֵי־כֵן בְּתוֹכּוֹ שִׁפַּע קְדֻשָּׁה וְיִתְהַרְהַר לְהִתְקַרֵב לְהִשְׁם יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה בְּחִינַת: יֵרָאֵה אֵל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן, כְּגֹל]:

קפו

מָה שְׁמִסְפְּרִין מוֹפְתִים מִהַצְדִּיקִים שְׁבַמְדִּינּוֹת קִיר"ה (דיו"ט), הוּא מַחֲמַת שְׂאֲנֻשִׁיהֶם הֵם אֲנֻשִׁים כְּשֵׂרִים וּמֵאֲמִינִים בְּהַצְדִּיקִים, כִּי עַל־יַדֵּי אֲמוּנָה שֶׁהֵם מֵאֲמִינִים בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק, עַל־יַדֵּי־זֶה נִתְגַּלִּין מוֹפְתִים. כִּי בְּאֶמֶת הַצְדִּיק בְּוַדָּאֵי מְלֵא מוֹפְתִים, וְכִשְׂוֵהוּא מֵאֲמִין בְּהַצְדִּיק וְנוֹתֵן עֵינָיו וְלִבּוֹ עַל דְּבָרֵי הַצְדִּיק, עַל כָּל דְּבוּר וְדְבוּר, כִּי מֵאֲמִין שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק וּבְכוּנָה מְכוּנָה, אִזִּי אַחֲרֵי־כֵן, כְּשִׁבָּא לְבֵיתוֹ, כָּל מָה שִׁיִּאָרַע אוֹתוֹ, הוּא מְסַתְפֵּל הַיֵּטֵב עַל כָּל דְּבָר שִׁיִּאָרַע לוֹ, וּמַכִּינּוּ לְמַפְרַע בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק, שְׂדֵבֵר עִמּוֹ בְּהִיוֹתוֹ אֲצֵלוֹ, שִׁזָּה הֵיטָה פְּנוּת הַצְדִּיק שְׂרָמוֹ לוֹ בְּתוֹךְ דְּבָרִים שְׂדֵבֵר עִמּוֹ, וְכֵן כָּל דְּבָר וְדְבָר שִׁוְיַדְמֹן לוֹ, הוּא מוּצָא הַכֹּל בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק לְמַפְרַע, שְׂרָמוֹ לוֹ שִׁיְהִיהַ בּוֹ, נִמְצָא שְׁנַעֲשֵׂה וְנִתְגַּלָּה הַמוֹפְתִים עַל־יַדֵּי־זֶה. וְכֵן מְצִינוּ אֲצֵל הַנְּבִיאִים, שֶׁבַעַת שְׁאָמַר הַנְּבִיא הַנְּבִיאָה, הֵיטָה כְּרָמוֹ, וְלֹא הִיוּ מְבִינִים נְבִיאָתוֹ כְּפִרְוִישׁ עַל מָה מְרָמוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן, כְּשִׁנְתָקִים דְּבָרֵי הַנְּבִיא, הִיוּ יוֹדְעִין לְמַפְרַע שְׁנַתְקִים דְּבָרֵי הַנְּבִיא שֶׁהַתְנַבֵּא וְרָמוֹ עַל זֶה מְקָדָם, וְהִבִּינוּ דְּבָרֵי הַנְּבִיא לְמַפְרַע, שֶׁהַתְנַבֵּא עַל זֶה. וְכֵמוֹ שְׁמְצִינוּ בְּדִנְיָאֵל, שְׁמֵרָמוֹ עַל סוּף קֶץ הַגְּאֻלָּה, וְעַתָּה הַדְּבָרִים סְתוּמִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב שֵׁם (ט): סֶתֶם הַדְּבָרִים וְחַתְּמָם, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ עַתָּה אֵיךְ מְרָמוֹ שֵׁם וְזֶמַן הַגְּאֻלָּה; אֲבָל לְעַתִּיד, אִם יֵרָצֵה הַשֵּׁם, כְּשִׁיְקִים הַדְּבָרִים וְיִגִּיעַ קֶץ הָאֱמֶת וְיִבּוֹא מְשִׁיחָנוּ, אִזִּי יֵדְעוּ לְמַפְרַע אֵיךְ שְׂמֵרָמוֹ בְּדִבְרֵי זֶמַן הַקֶּץ. וְכֵן מְצִינוּ בְּכַמְהָ נְבִיאִים:

קפו

וַלֵּךְ ה' חֹסֵד, כִּי אַתָּה תִשְׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהּוּ: (תהלים טז) הַיְנִינּוּ שְׂוֵהוּ חֹסֵד גְּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׂוֵהוּ מִשְׁלֵם לְאָדָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שְׁעָלֵי־יַדֵּי־זֶה הוּא מְבִינּוּ לְפִשְׁשׁ כְּמַעֲשֵׂיו וְלִידַע חַחְטָא שְׁפֻנָם בּוֹ וּלְשׁוּב בְּתֻשְׁבָּה. אֵךְ דַּע, שְׁעָקֵר מָה

ועל זה נאמר תבן: וישב משה את דברי העם אל ה' - שהשיב להקדוש־ברוך־הוא טענת ישראל. מיד השיב לו הקדוש־ברוך־הוא: ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך - דיקא - בעבור ישמע העם בדברי עמך - דיקא, הינו שלא אדבר הדברות רק עמך לבד, כמו שכתוב: אנכי ה' אלוקיך, לא יהיה לך וכו', וכן כלם, ולא לנכח לישראל, והם רק ישמעו בדברי עמך, ועל־ידי־זה יהיה להם כח הבחירה לעשות כרצונם, ועל זה נאמר: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו שמושה טען את דברי העם אל ה', הינו מה שטענו העם תחלה, טען הוא עתה אל ה' על עצמו, כי תקנת את ישראל שיהיה להם הבחירה על־ידי שלא תדבר רק עמי לבד, אבל את עצמי לא תקנת, כי מעתה לא יהיה לי כח הבחירה, מאחר שתדבר עמי. וזה: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו מה שדברו העם וטענו תחלה, טען הוא עתה אל ה', כי מה תהא עלי, כי לא יהיה לי בחירה. השיבו ה': ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר, ולא צוה לו השם יתברך רק שני ימים, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו (שבת פו), וכן לדעת הקדוש־ברוך־הוא, כי כן היתה דעתו יתברך, כמו שבאמת לא נתנה תורה עד שלשה ימים, וכוזה היה תלוי בחירת משה לקבל את התורה או שלא לקבל, כי לא היה אפשר לקבל את התורה רק אחר שלשה ימים כמו שהיה באמת, ואם לא היה מוסיף יום אחד, לא היה מקבל את התורה, והשם יתברך לא אמר לו רק שני ימים, והוא הבין מדעתו ובחר לו לקבל את התורה והוסיף יום אחד, שעל־ידי־זה היה קבלת התורה, וכוזה היה תלוי עקר הבחירה של משה במה שהוסיף יום אחד מדעתו:

קצא

דע, שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בנג'עון, ולזה יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י (שלוש מאות ועשר) עולמות, וחברו לא ירגיש כלום, ולא יהיה לו שום תענוג. כי שמות לרים וארץ לעמק, ולב מלכים אין חקר (משלי כה); וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת יא): אם יהיו כל הימים דיו, ואנמים - קלמוסים וכו', אין מספיקין לכתב חללה של רשות, שנאמר: שמות לרים וכו'. נמצא שלב מלכים גדול הרבה מרום השמים ועמק הארץ, שתופסים כל־כף מקום במה וכמה אלפי אלפים פרסאות, והלב והמח שקטנים מאד במקומם, הם תופסים הכל, עד שיכול לתן לב על כל מדינה ומדינה ולתפס ולהצטיר בלבם כל מדינה ומדינה ותכונות השמים ויותר ויותר מזה, כי לב מלכים אין חקר. ראה והבן וחכם גדלת הבורא, איך המועט מחזיק את המרבה, שחתיכת לב קטן כזה ומח קטן כזה יתפס במקומו דברים גדולים כאלה, וזה רק מחמת שנמצא שם האלקות:

כי עקר האלקות הוא בהלב, כמבאר במקום אחר (לעיל כס"ב מט), ומעתה בין וחכם: אם בהלב, שנמצא שם רק בחינות אלקות,

שאינו כביכול חלק אחד מאלפי אלפים מהשגחת הבורא ברוך הוא, כמה גדול ערכו, שיכול לתפס במקומו המועט עולמות אין מספר, ואפלו על עכו"ם נאמר: ולב מלכים אין חקר, על שנתן לב לכל מדינה ומדינה, ותופס ומשער בדעתו כל המדינות שתחתיו, עם כל האדם אשר עליו וכל הנמצא בה. ומעתה הוי דן אלפי אלפים קל־וחומר, לשער בדעתו מגדלות הבורא ברוך הוא:

נמצא, שעקר גדלות המלך ותענוגו וממשלתו הוא רק בלב, שיודע בלבו שהוא מלך על כל המדינות האלה ומושל בכלם כרצון לבו וחפצו, ומעתה תבין מעצמך, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו, כי הלב יכול לתפס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחברו, אף־על־פי שישב אצלו, לא ירגיש כלום, כי לבו חסר מכל זה, מכל הטובות והשעשועים שיש לחברו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, כי עקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הוא וכל הש"י עולמות - הכל הוא בלב כנ"ל:

קצב

דע, שדבור אמת, שיוצא מפי הצדיק האמת, אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי־תורה של צדיק אחר, כי בהדברי־תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אבל זה הדבור, היוצא מפי הצדיק האמת, הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת, ואין בו שום תערובות, אין יקר ממנו, ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת, שהוא דבור אמת, ובפרט בשרואה אותו אז, בכחינות (ישעיה 6): והיו עיניך רואות את מוריד, הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק ובחינות שכלו ונשמתו, כי זה הצדיק מניח שכלו בתוך זה הדבור שמהדש, והוא מקבל זה הדבור, נמצא שמקבל שכלו:

וזה גם־כן בחינות הנשמה, כי הנשמה היא בחינת השכל, כמה שפיתוב (איוב לב): ונשמת שדי תבינם; וכן מקבל פנים שלו, כי הדבור שהוא מדבר הוא אמת, ואמת הוא הפנים של כל הפנים דקדשה, בבחינות (תהלים כד): מבקשי פניך יעקב סלה, בחינות (מכה 6): תתן אמת לעקב. נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק, מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחקק ונצטיר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק, שהוא הפנים והשכל והנשמה:

אך שצריך לשמר משכחה, כי שכחה משפחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטיר בדעתו מהדבור כנ"ל, על־ידי השכחה נשפח ועובר ממנו כל הנ"ל; ואפלו אם יכתב הדבר בספר לזכרון, כשפחינת השכחה מתגברת, נופל בחינת השכחה גם על הספר הנכתב, הינו כשחם ושלום נפטר החכם שחדש הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה, בבחינות (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, ואז שורה שכחה אפלו על ספר הנכתב:

ודמות, ואינו ממש הדבר בעצמו; כן הדבור, אף שבו נצטטר הדמות, עם כל זה אינו אלא ציור ודמות, הינו מדרגה התחתונה שלו, הינו דבור, והבן. וזה בחינת: אש שחורה על-גבי אש לבנה (ירושלמי שקלים, פ"ו), בחינת מחין, בחינת: ונזלים מן לבנון - מן לבנא דמחא (וזה פינחס דף רלה), וזה בחינת (שיר השרים א): שחורה אני ונאנה, כי מה שהוא שחור ושפל אצל העליון, הינו מדרגה התחתונה שלו, הוא נאה ועליון אצל התחתון:

קצנ

דע, שהמחשבה יש לה תקף גדול, ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעול שיהיה כה, ואפלו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממוז - בנדאי יהיה לו, וכן בכל דבר, רק שהמחשבה תהיה בבטול כל ההרגשות. והמחשבה תקיפה בל-כך, עד שאפשר למסר נפשו במחשבתו ממש, דהינו שיגיש צער המיתה ממש, על-ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרצה למסר נפשו על קדוש השם באיזה מיתה שתהיה, ואפשר לחזק ולגבר המחשבה בל-כך, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרצה למסר נפשו למות על קדוש השם, אזי יגיש צער המיתה ממש. וזה שאמר רבי עקיבא (ברכות סא): כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, מתי יבוא לידי ואקימונו, עכשו וכו'. הינו, שבשעת קריאת-שמע, שהיה רבי עקיבא מקבל על עצמו ארבע מיתות בית-דין, היה מקבל על עצמו מסירת נפשו במחשבה חזקה ותקיפה כזו, עד שהיה מצטער ומרגיש ממש יסורי המיתה ממש, כאלו סוקלין ושורפין אותו ממש בלי שום הפרש. וזה: כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא וכו', הינו שממה ששערתי וקבלתי בדעתי מתי יבוא לידי ואקימונו למסר נפשי על קדוש השם, מזה לבד הייתי מצטער ומרגיש וסובל יסורי המיתה ממש כנ"ל; עכשו, שבא לידי בפעל, ולא אקימונו! הלוא תמיד הייתי סובל זה הצער ממש מהקבלה במחשבה לבד. וכשמחזק המחשבה במסירת-נפש בל-כך כנ"ל, יוכל למות ממש מזה הצער כאלו היה מת מזה המיתה בפעל, כי אין הפרש בין המיתה בפעל להצער שמרגיש מהמיתה במחשבה כנ"ל. על-כפן צריך למנע ולהרחיק עצמו לכלי לשאר שם בעת שמרגיש שקרוב שתצא נפשו, שלא ימות בלא עתו, חס ושלום:

קצד

מי שרוצה כבוד, הוא שוטה. כי למשל, שר גדול שלח פקיד לעיר אחד מהעירות שלו למקום רחוק, והפקיד הנ"ל לקח לעצמו שם כל הכבוד, פי הערלים לא ידעו שהוא עבד השר, וסברו שהוא בעצמו השר, וכשהיו צריכים אליו היו נופלים לפניו, ונותנים לו כל הכבוד, והיו קוראים אותו עם כל הפנויים של כבוד השיכים להשר. פעם אחד בא השר בעצמו לשם, ובא הפקיד לפניו, ושאל לו על עסקי המדינה ומדוע אלו הערלים אינם עובדים עבודתם. וקרא לשוטר אחד, ושאל אותו השר על עסק העיר, והערל השוטר לא הכיר את השר, רק את הפקיד. ותקף נפל לרגלי הפקיד, וחלק לו כל הכבוד השר, והשיב לו על עסק שאלתו. אזי נתהפכו פני הפקיד בשולי קדרה, ונתפיש מאד, כי אין בזיון גדול מזה, שבעיני השר נותנים לו כבוד הזה:

יש עצה לזה - לציר לפניו דמות דיוקנו של החכם בשעת הלמוד בשלומדין דבריו, כמובא בירושלמי (שקלים פ"ב), שצריך לציר בשעת הלמוד כאלו התנא עומד לפניו, כי בהספר של החכם נרשם ונצטטר שם דמות החכם, כי אלו הדבורים והאותיות הנרשמין ומצטרין בהספר, הם שכל החכם ונשמתו וכוונות פניו; נמצא ששכלו ונשמתו ופניו, שהוא דמותו ממש, הוא כאלו האותיות והתבות; על-כפן נמצא בכל ספר וספר דמות דיוקנו של החכם שחדש אלו הדבורים, כי כפי דמותו, דהינו שכלו ונשמתו ופניו של החכם, כן נצטרין האותיות בספר, כי אם היה להחכם דמות אחר, הינו שכל ופנים ונשמה אחרת, היה מחדש ומציר אותיות אחרים בהספר, כפי השכל שהיה לו, שהוא דמותו. נמצא שיש בכל ספר דמות דיוקנו של החכם. וכשזוכה לזכרון לזכר דברי החכם כמו שאמרם החכם, או על-ידי מה שחזר מאה ואחת פעמים, שעל-ידי-זה וזכרו, אז כשאומר זה הדבר בשם החכם, נצטטר לפניו דמות דיוקנו של החכם, והרי הוא כאלו אמרו החכם בעצמו, אך שיהיה הזכרון באמת בכח הזכרון, שאז נחקק בדעתו דמות דיוקנו ממש כנ"ל. וזה (אבות פ"ה): הלומד ילד, למה הוא דומה וכו'. כי זה הלומד עם התלמיד הוא ממש ככותב בדיו על הגיר ומציר אותיות שכלו שם, כן הוא מציר בדעת התלמיד שכלו ודמותו ממש כנ"ל. אך שיש בהלמוד בחינות, הינו שיש בחינות הלומד ילד, הינו כשהתלמיד שומע הדבר מפי הרב ממש ובעת שחדש הרב זה הדבר, שאז הוא בחינות ילד, כי החדושים נהווים על-ידי מה שמעלה את הנפשות בבחינות עביר ומחדש אותם, כמבאר לעיל (פ"ה יג), ונמצא שהוא בחינות ילד, כאלו נולד היום, ואז דומה לדיו כתובה על גיר חדש, שנחקק ונצטטר שם היטב בלי משטוש, הינו שאז יוכל להצטטר ולחקק בדעתו היטב ויוכל לזכרו. אבל הלומד זקן, שאינו שומע מפי החכם בעצמו, או אפלו מפיו לאחר כך שלא בשעת החדוש, ואז לא נתחדש נשמתו בבחינת עביר כנ"ל, ואז הוא בחינות זקן כמו שהיה מקדם, ואז דומה לדיו כתובה על גיר מחוק, שהכתב משטוש שם, כן החדוש שמתחדש החכם, אף שנכתב ונחקק בדעתו, עם כל זה לא נצטטר היטב שם ויוכל לשכחו. וזה בחינות (ברכות נח): דיו לעבד להיות פרבו - לעבד דיקא. עבד הוא מי שזוכר מה שמקבל מרבו על-ידי שחזר מאה ואחת פעמים כנ"ל, כמו שדרשו רבותינו וזכרונם לברכה (תענה ט): עובד אלקים - זה החזר פרקו מאה ואחת פעמים, ועל-ידי הזכרון זוכה להיות פרבו, כי נודמן לו דמות דיוקנו של רבו, וכאלו רבו אמרו אז כנ"ל, כי נחקק ונצטטר היטב בדעתו פנים ודמות רבו כדיו כתובה על הגיר כנ"ל. וזה בחינות דיו לעבד וכו', בחינת דיו כתובה כנ"ל (וכן מובא בזה הקדוש תרוקח דף קכט. ע"ש). כי מה שנצטטר דמותו אצל התלמיד, הוא בחינות דיו, כי לא נצטטר אלא דמות דיוקנו, כי זה כלל, שכל ההתלבשות שמתלבש דרגא בדרגא אינו מתלבש אלא מדרגה אחרונה שבדרגא העליונה, הינו בחינת רגלין של העליונה, והוא מדרגה הראשונה אצל דרגא התחתונה, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענוה עקב לסליותא; ועל-כפן לא נצטטר אלא הדמות, והוא כמו דיו, שאף שנצטטר בו הצורה ממש והדמות כנ"ל, עם כל זה אינו רק ציור

לקוטי

קצה קצו קצז ר רא רב רג מוהר"ן

במעלת הענוה, עד שאפלו לשון הרע לא הויק לענונותו. וזה שכתוב (במדבר יב): ותדבר וכו' במושה וכו'. נמצא, שהיה פגם לשון הרע בעולם, אף-על-פירכן - והאיש משה ענו מאד, כי היה במעלה גדולה בל-כף בענוה, שאפלו פגם לשון הרע לא הויק לו לענוה שלו:

קצח

בשואחד צועק להשם יתברך, אומרים לו לפע, כמו שכתוב (שמות ט): מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו:

קצט

דע, שיש המתקה להנצל מענש של אלמן, שלא תמות אשתו, חס ושלום, והוא על-ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על-ידי-זה נצולין מזה הענש לכלי להיות אלמן, חס ושלום. וזה אותיות אלמן - ראשי-תבות: מה נמלצו לחכי אמרתך (תהלים קיט); שעל-ידי שמרגישין מתיקות בהתורה, נצולין מהענש הזה. וגם הכתוב מסים: מדבש לפי - שעל-ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתיקין הדיון של מיתת אשתו, חס ושלום, פי דבש בגימטריא אשה, כמובא בפתחים:

ר

הפעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רפם עניים ואביונים, זה מרמז במשנה (אבות פ"ד): כל המקום את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. והצדיקים שבזמן הזה הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קימו התורה מעני, על-יפן זוכים עתה לקימה מעשר:

רא

מרמז בתרגום, שבפסח צועקין בהתפלה, כמובא על פסוק: קול נתנו בבית ה' ביום מועד (איכה ב) - פקל עמא דמצלין בחגא דפסחא, עין שם בתרגום:

צדקה תציל ממות (משלי י) - ראשי-תבות מצת:

סגולה לחלי נופל, רחמנא לצלן, לפור צדקה. פור נתן לאביונים (תהלים קיב) - ראשי-תבות נפל:

רב

כל מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלק לו כבוד ביותר. כי כל מה ששכלו יותר קטן, הוא יותר חפץ בכבוד, וכמו שאנו רואים בחוש, שהנשים מקפידין מאד על כבודם, ורוצים מאד את הכבוד, וזה מחמת שהנשים דעתן קלה וקטנה מאד:

רג

מספורי דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה, אף היא אוחות בעת. וזה שכתוב אצל מרדכי (אסתר ב), שהיה מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר, ואסתר היא השכינה. כי מרדכי היה משיג זאת, לידע שלום השכינה, מחצר בית הנשים - על-ידי ספורי דבריהם:

כמו בן עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם, כגון יד, אינה יכולה לחלק לו כבוד, כי גם אינו נכר בהיד בעצמה תכנית האדם, וכן אפלו פני האדם אינו מיוחד להאדם בעצמו, כי נמצא גם חיה שיש לה פני אדם, כגון קוף, ואין זה גדר האדם, ועל-יפן אינו מקבל כבוד כי אם מהדבור, שבזה מבדל האדם מחי. ועל-יפן, מאחר שעקר הכבוד הוא בהדבור, והדבור הוא היכל המלך, פי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח (ע' תיקון יח); אם-פן רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין ביוזן גדול מזה, בידוע בחוש, שבודאי יתבייש העבד מאד בשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנזכר לעיל במשל הנ"ל:

קצה

בצר הרחבת לי (תהלים ד) - הינו, שגם אפלו בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לנו. כי אם יסתפל האדם על חסדי ה', וראה שאפלו בעת שהשם יתברך מצר לו, גם בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לו ומגדיל חסדו עמו. וזה: בצר הרחבת לי; הינו אפלו בתוך הצרה בעצמה נתת לי הרחבה בתוכה, מלכד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיענו בקרוב מפל הצרות ויטיב עמנו מאד, אך אפלו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו:

קצו

ובשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים וכו' (אבות פ"ב). כי אסור לאדם לעמד עצמו על שום דבר, הינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש-ברוך-הוא יעשה לו דוקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגולה; רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים; אם יתן השם יתברך - יתן, ואם לאו - לאו, כמובא במקום אחר (א). וזה: אל תעש תפלתך קבע, מלשון גולה, כמו שכתוב (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. הינו, שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמד עצמו בתפלתו, שדוקא יעשה הקדוש-ברוך-הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבע, שלוקח הדבר בחזקה, בגולה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל:

קצז

דע, שלשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניויות. שעל-ידי לשון הרע שהעולם מדברים, על-ידי הפגם הזה אי אפשר להצדיקים להיות עניים. כי פגם לשון הרע מקריד בין ענוה לחכמה, ועל-ידי-זה נפגם הענוה, ואי אפשר להיות ענו; ואפלו אם יהיה ענו, הוא בלא חכמה. וזה ידוע, שענוה בלא חכמה אינה בלום, כי בודאי אין זה מעלת הענוה להראות עצמו בכפיפת ראש בדרך שטות כאלו הוא ענו, כי זה ענוה פסולה, ועקר הענוה - פשהיא בחכמה, ועל-ידי פגם לשון הרע נעשה פרוד בין ענוה לחכמה, ועל-ידי-זה אי אפשר להיות ענו. וזה היה מעלת משה רבנו, עליו השלום, ששבחה התורה אותו, שהיה בל-כף גדול

(א) בהתורה ט' תיקון סימן ב.

רד

מעלת הצדקה ידוע, בפרט בשנותינו לתלמיד-חכם, פמוכא, שהמעות שנותנין לתלמיד-חכם הוא בחינת המכי אוריתא. אבל באמת זה המעות שנותנין לתלמיד-חכם הוא בחינת תורה ממש, ואין עברה יכול לכבות זה המעות שנותנין לתלמיד-חכם, כי אין עברה מכבה תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה כא), וזה המעות הוא בחינת תורה ממש כנ"ל. וזה: מעות - ראשית-תבואה: ואין עברה מכבה תורה. ועוד יש בענין זה דברים הרבה, כי בעת שגלה זאת ספר איזה מעשה בענין זה, אך לא זכינו לכתב כי אם דברים אלה:

רה

תקון למקרה לילה, רחמנא לצלן - לומר עשרה קפיטל תהלים באותו היום שארע לו, חס ושלום. כי יש כח באמירת תהלים להוציא הטפה מהקלפה שלקחה אותה, כי תהלים בגימטריא "לילית" עם החמש אותיות של שמה, שהיא הממנה על זה, כידוע. וצריך לכוון בשעת אמירת תהלים, שתהלים בגימטריא תפ"ה, שהוא מכון כמספר השני שמות: אל אלקים במלואו, כזה: אלה למה, אלה למד הי יוד מם, שעלידי השני שמות אלו יוצאה הטפה מהקלפה, כי הטפה היא בחינת חסד וגבורה, כידוע, כי יש בה כח אש ומים, חמימות ולחות, שהם בחינת חסד וגבורה, ועלידי השני שמות אל אלקים הנ"ל, שהם בחינת חסד וגבורה, כידוע, שהם גימטריא תהלים כנ"ל, עלידי-זה מוציאין הטפה משם, וזה צריך לכוון בשעת אמירת תהלים. ועל-כן צריך לומר עשרה קפיטל, כי יש עשרה מיני זמרה, שהם בחינת העשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, פמוכא (בגמרא פסחים ק"ו. וביורה), שהם: אשרי ולמנצח ומשכיל והללויה וכו', עין בפרוש רש"י. ויש כח בכל לשון ולשון של העשרה לשונות הנ"ל לבטל כח הקלפה הנ"ל, כי כל אחד מאלו הלשונות הם הפך הקלפה הנ"ל, כי אשרי הוא לשון ראיה והסתכלות - הפך הקלפה הנ"ל, שעקר כחה מקלוקל הראות, מבחינת: ותכהין עיניו מראות, בבחינות: יהי מארת - חסר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ת"י תקון מד הף ע"ט): דא לילית. נמצא, שעקר כחה מקלוקל הראיה, ואשרי שהוא לשון ראיה היא הפך ממנה. וכן משכיל, כי היא בחינת משכיל, ומשכיל הוא הפך מזה. וענין זה עין במקום אחר (לעיל בס"י), כי עקר כחה להחטיא את האדם במקרה, חס ושלום, הוא עלידי לשון תרגום, שהוא בחינת משכיל עלידי תרגום, שהוא מערב טוב ורע, לפעמים משכיל ולפעמים משכיל, עין שם. וכן הללויה - הפך הקלפה, ששמה לילית על-שם שהיא מיללת ביללה תמיד, והלל הפך לילה, כי אותיות "הללי" הם הפך "לילה" - והשאר לא פרש. גם הטפה באה מהדעת, שהוא בחינת חסד וגבורה, כידוע, כי גם הטפה היא בחינת חסד וגבורה כנ"ל, וידוע שהדעת היא בחינת חמשה חסדים וחמש גבורות, על-כן צריך לומר עשרה קפיטל. וזה בחינת (תהלים לב): לדרך משכיל אשרי נשוי פשע - ראשית-תבואה נאף, שהוא נכנע עלידי בחינת לדרך משכיל, דהינו תהלים:

אחר-כך גלה רבנו, זכרוננו לברכה, העשרה קפיטל תהלים בפרטיות, שצריך לאמרם באותו היום שצריך לו, חס ושלום, מקרה בלתי טהור. ואלו הן: מכתם לדרך - מן, לדרך משכיל - לב, אשרי משכיל אל דל - מא, באיל תערג - מב, למנצח אל תשחת - נט, למנצח על ידותון - עז, תפלה למשה - צ, הודו לה' קראו בשמו - קה, על נהרות ככל - קלו, הללויה הללו אל בקדשו - קנ. ואמר, שאלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד מאד למקרה, חס ושלום, ומי שזוכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן עלידי-זה: (ועין ענין זה בלקוטי-מוהר"ן תקנא

בסוף):

רו

תעיתי בשעה אבד פקש עבדך וכו': (תהלים קי"ט)

כי יש חלוק גדול בעברה שעושה האדם, חס ושלום, בין אם נתעורר תכפ-זימין ושב בתשובה, או אפשר לו בקל לחזור למקומו, כי עדין לא נתרחק הרבה מהדרך הטוב. כי בשעושה עברה, חס ושלום, או הולך ונוטה מהדרך הישר אל דרך אחר מקלקל, ושם יוצאים מאותו הדרך כמה נכמה נתיבות ודרכים תועים ומקלקלים מאד, שכשמתחילין לילה, חס ושלום, באותו הדרך הרע, או תועים ונבוכים באלו הדרכים, עד שקשה לשוב ולצאת משם. אבל השם יתברך דרכו לקרות את האדם תכף כשזאה שהוא תועה מדרך השכל, וקוראו שישבו לאחוריו, ולכל אחד קורא לפי בחינתו: יש שקוראו ברמזיה, ויש בקריאה ממש, ויש שבועט בו ומפחהו, וזהו הקריאה שלו, כי אוריתא מכרות קפיהו: עד מתי פתיים תאהבו פתי, והתורה הוא השם יתברך בעצמו, שהוא קורא אותם ומבקשם שיחזרו אליו. ועל כן בשעדין לא נטה הרבה מהדרך הישר, או אפשר לו בקל לשוב, מחמת שהוא מכיר עדין את הקול ורגיל בו, כי זה סמוך היה אצל השם יתברך והיה שומע קולו קול התורה, ועדין לא שכח את הקול, ועדין לא תעה הרבה באלו הדרכים האחרים התועים והנבוכים, ועל-כן בקל אפשר לו לשוב. והוא כמשל הרועה, שכאשר שה אחד תועה מהדרך, או תכף הוא קורא אותו, וכשהשה עדין לא תעה הרבה מהדרך, או הוא מכיר הקול והולך אחריו תכף; אבל כשכבר נטה הרבה מהדרך, או כבר שכח את הקול ואינו מכיר בו, וגם הרועה מואש עוד מלבקשו, מחמת שנה זמן רב שהלך ותעה מאתו. כן כשכבר האריך זמן, חס ושלום, ברשעו, ונטה ותעה הרבה מהדרך הישר לאלו הדרכים המקלקלים והתועים והנבוכים והמבלבלים, או קשה לו לשוב כנ"ל:

ודע, שאלו הדרכים המקלקלים והתועים, כשאדם תועה בהם, חס ושלום, הרבה מאד, אפשר לפעמים שיתעה מאד וילך באלו הדרכים הנבוכים, ואזי דיקא מרב תעותו בהם, יתהפך וישוב עד שיהיה סמוך למקומו הראשון, ולא יהיה רק הרחק מעט בינו לבין מקומו הראשון, ובקל, עלידי נסיון קל, ישוב עוד למקומו. אבל כשהשם יתברך קוראו ומזמין לו הנסיון, אינו מכיר בקול ואינו חושש לשוב למקומו.

וזה הוא החלוק שבין עולמיים לזקן, כי מי שעדין בבחירתו ועדין לא הזקין בחטאיו, אפשר לו יותר לשוב מהזקן, מחמת שעדין הוא סמוך, ולא שכח את הקול הקריאה. וזה: תעיתי בשה אבד - הינו שתעיתי מהדרך הישר בשה אבד הנזטה מהדרך כנ"ל, על-כן אני שואל מלפניך: בקש עבדך, כי מצותיך לא שכחתי - הינו שתמהר לבקשני כל זמן שאני זוכר עדין את הקול הקריאה של התורה והמצוות. וזהו: בקש עבדך, כי מצותיך לא שכחתי - שתמהר לבקשני תבך, כי מצותיך לא שכחתי עדין, ועדין אני מכיר את קול הקריאה של המצוות, שהם התורה. על-כן בקשתי - שתרחם עלי לבקשני מהרה מיד, כל זמן שעדין לא שכחתי את מצותיך, דהינו שעדין אני מכיר את קול הקריאה של התורה והמצוות, כי בשחם ושלום האדם נזקן בחטאים, קשה מאד לבקשו, כי כבר שכח את קול התורה והמצוות, ואינו מכיר בקול הקריאה, על-כן צריך האדם לבקש מהשם יתברך, שימהר השם יתברך לבקשו להחזירו אליו כל זמן שלא שכח עדין לגמרי את קול התורה והמצוות כנ"ל. וזהו מה שבקש דוד המלך עליו השלום: בקש עבדך, כי מצותיך לא שכחתי, כנ"ל:

רו

כל הדבורים הם בחינת גבורות, כמו שכתוב: וגבורתך ידברו (תהלים קמח), וכמו שכתוב בפתחים, שהה' גבורות שבדעת בוקעין ויוצאין בהפה, ונעשה מהם ה' מוצאות הפה; נמצא שכל הדבורים הם בחינת גבורות, וצריך להמתיקם. והמתקתה הוא על-ידי למוד התורה ודבורים טובים שמדברים, על-ידי-זה ממתיקים הדבורים שהם בחינת הגבורות:

ודע, שלפעמים יוצאין גבורות קשות, רחמנא לצלן, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, על-כן כשיוצאין חס ושלום, גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושם בוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דבורים כנ"ל. ואזי הדבורים הם בחינת גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם. וכשאין ממתיקים הגבורות הקשות, חס ושלום, מחמת שאין להם כח להמתיקם או שהם אז במדרגה קטנה, שאי אפשר להמתיקם, מחמת שפגמו אז באיזה פנים וחסא, כי אפלו צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר, כי אין צדיק בארץ וכו' (קהלת ט), ומחמת שהם אז בבחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות, שהם הדבורים, ואזי, כשאינם ממתיקים הדבורים, שהם גבורות קשות, אזי מתחילין לדבר באלו הדבורים דבורים רעים על הכלל או על הפרט, או שמדברים על צדיק הדור, ואזי כל הדבורים שלהם, שהם גבורות קשות, באים ונזכרים על צדיק הדור, חס ושלום. והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות, שהם הדבורים הנ"ל, ועל-ידי שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, נמצא שהוא מטה פלפי חסד, ובה ממתיקם, או על-ידי שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, על-ידי-זה הוא ממתיק גם-כן דבורים שלהם, שהם הגבורות הקשות כנ"ל. אבל אם אין כח, חס ושלום, בצדיק הדור להמתיקם, אזי יוכל לפל ממדרגתו מאד, חס ושלום, על-ידי אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שישתלק חס ושלום, על-ידי-זה, ואז על-ידי הסתלקותו, נשמתו ממתיקת אלו הגבורות הקשות

הנ"ל. ומזה היה הסתלקות הבעל-שם-טוב, כי אמר שישתלק ממעשה הש"צ, ימח שמו, כי אצל הש"צ, ימח שמו, היו כמה גדולי הדור ולומדים מפלגים, שהטעה אותם, כמפרסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבעל-פה, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות, ולא המתיקו אותם מחמת בחינה הנ"ל, ועל-כן דברו דבורים רעים על הכלל, ואלו הדבורים נפלו על גדול הדור, והבעל-שם-טוב זכרונו לברכה היה אז גדול הדור, ומזה נסתלק. וכמו שאומרים בשם הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה, שאמר, שנעשו לו שני נקבים בלבו על-ידי המעשה של הש"צ, ימח שמו, ומזה נסתלק וכנ"ל. כי בשמדברים על תורה שבעל-פה או בשמדברים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחד ממש, כי עקר תורה שבעל-פה הוא תלוי בצדיק הדור, כמו שכתוב (וזהו יציא דף קנב): שכינתא בין תרין צדיקיא יתבא, שהוא התורה שבעל-פה, כמוכא במקום אחר (עין בהתורה תהלה לדוד כס"י). וכן התלמיד-חכם הוא בעצמו התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה טפשאי וכו' דקומי מקמי אורייתא וכו'; אבל בשהצדיק ממתיק דבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדבורים תורה, כמוכא במקום אחר (שם כס"י יב), ואזי עושה תורת חסד, הינו ללמוד לאחרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מ"ג): על פסוק: ותורת חסד על לשונה - זה הלומד על-מנת ללמדה, כי בודאי כשעושים תורה מדבורים אלו, אפשר לו ללמוד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, וכזה ממתיקים:

רח

לשון רבנו זכרונו לברכה

צופה רשע לצדיק ומבקש וכו' (תהלים לו)

פרוש: מה שרשעים עושים יסורים לצדיקים ורודפים את הצדיקים, זה סבה מאת השם יתברך כדי שיתבונן הצדיק ויפשפש במעשיו. נמצא, שהרשע הוא כמו צופה, בשומר העיר שנקרא צופה, פן הרשע הוא שומר את הצדיק מלפל בגשמיות. פרוש אחר: מעט המחלקת שיש על צדיקים היא מוכה להם, כי המחלקת היא כמו מכסה להם, שלא יתגלו ויתפרסמו ביותר מפדי הצדק. וזה פרוש: צופה רשע לצדיק - צופה לשון מכסה, כמו שכתוב (שמות כד): וצפית אותו וזהב; אבל אלו הרשעים מרבים במחלקת, מרבים במכסה, עד שאין כח בצדיקים לסבל מחלקתם ושנאתם של הרשעים. וזהו: ומבקש להמיתו - כמו שמכסין את אדם מראשו ועד רגליו, עד שאי אפשר לו להנשים, פן אלו הרשעים, הן מכסין ומרבים בצפויים במחלקת ומבקשין להמיתו, אבל: וה' לא יעזבנו בידו:

רט

לשון רבנו זכרונו לברכה

תפלות בנגד תמידין תקנום: (ברכות כו)

כי ידוע, שיש לכל אדם תפלות רעות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג לפי נוסחת העין יעקב): גנבא על מחתרתא רחמנא קריא. נמצא אחר-כך, בשעומד להתפלל תפלה הראוי להתפלל, אזי בא התפלה רעה ומבלבלת אותו.

בַּח הַדְּבֹר בֵּא עַל־יַדִּי הַתְּקִשְׁרוּת לְצַדִּיקִים, כַּמּוּבָא (ס): פֹּה אַתְּקָרִיאת מַסְטֵרָא דְצַדִּיק: (מס'ין ר"ט עד בָּא, לְשׁוֹן רַבְנֵי ז"ל)

ריג

דַּע, שֵׁישׁ שֵׁם, שֶׁכָּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוּצֵה לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת אֶת הָאָדָם מִן הַפְּעִל־דְּכָר לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִמּוֹת שֶׁנֶּגְזָר עָלָיו, אָזִי הוּא מַסְתִּיר וּמְכַסֵּה אוֹתוֹ בְּזַה הַשֵּׁם, וְאָזִי הַפְּעִל־דְּכָר מְשׁוֹמֵט וּמְחַפֵּשׂ סְבִיבוֹת זֶה הָאָדָם לְבָקֵשׁ לוֹ מְקוֹם שְׂיָוִיכַל לְהִכָּנֵס תַּחַת הַמַּסְתָּר וְהַמְכַסֵּה לְהוֹיֵק לוֹהָ הָאָדָם, אֲךָ תְּכַף בְּשֻׁמְבִיט עָלָיו, נִסְתַּלֵּק וְאִין לוֹ פַּח מַחֲמַת זֶה הַשֵּׁם. אָבֵל דַּע, שֶׁכַּשְּׁחַס וְשָׁלוֹם מוּצֵא מְקוֹם לְכָנֵס תַּחַת הַמַּסְתָּר וְהַמְכַסֵּה לְשַׁלֵּט עַל הָאָדָם, אָזִי אֲדַרְבָּא, מְקַבֵּל עוֹד הַפְּעִל־דְּכָר יוֹתֵר בַּח מִזֵּה הַשֵּׁם, וְזֶה בַּחֲנִינְתָּ מַה שֶּׁתִּתּוּב בְּזִהָר הַקְּדוֹשׁ (פְּנִיחַ דָּף רלו), שְׁרָאָה פִּינְחָס הַמֵּ"ם שֶׁל מוֹת מְשׁוֹמְטֵת אָז, הִיגּוֹ כִּי הַמֵּ"ם הִיא בַּחֲנִינְתָּ הַסְּמָדִמְם הַמְשׁוֹמֵט סְבִיב סְבִיב כִּנ"ל. וְדַע, שֶׁהַשֵּׁם הַנ"ל הוּא שֵׁם סָאֵל, וַיִּצְא מִפְּסוּק: אִתָּה סָתֵר לִי (תְּהִלִּים לב), מִרָאשֵׁי־תִבּוֹת, וְהַמֵּם שֶׁל מְיָצֵר תִּצְרַנִּי הוּא בַּחֲנִינְתָּ הַמֵּ"ם הַנ"ל, בַּחֲנִינְתָּ הַסְּמָדִמְם הַמְשׁוֹמְטֵט סְבִיב הַמְכַסֵּה וְהַמְסָתֵר הַנ"ל לְשַׁלֵּט עַל הָאָדָם כִּנ"ל, וְאֵם חָס וְשָׁלוֹם מוּצֵא מְקוֹם לְשַׁלֵּט, אָזִי מְקַבֵּל יוֹתֵר בַּח מִזֵּה הַשֵּׁם, כִּי נִצְטָרַף הַמֵּ"ם לְהַשֵּׁם סָאֵל הַנ"ל, וְנַעֲשֶׂה צְרוּף שְׁמוֹ "סָמְאֵל". עַל־כֵּן צְרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּין תִּבּוֹת "אַתָּה סָתֵר לִי" לְתַבַּת "מְיָצֵר", כְּדִי שְׁאֵל לַעֲשׂוֹת צְרוּף שְׁמוֹ, חָס וְשָׁלוֹם. וְאָזִי, בְּשִׁשׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, חָס וְשָׁלוֹם, וּמְקַבֵּל עוֹד בַּח מִזֵּה הַשֵּׁם כִּנ"ל, אָזִי נַעֲשֶׂה מֵהַשֵּׁם הַנ"ל: סוֹף אָדָם לְמוֹת (בְּרֻכּוֹת י), שֶׁהוּא רָאשֵׁי־תִבּוֹת שֵׁם סָאֵל הַנ"ל. אָבֵל בְּשִׁמְשׁוּרִין אֶת עֲצֻמּוֹן בְּכַח הַשֵּׁם הַנ"ל, אָזִי הַשֵּׁם הוּא מְכַסֵּה וּמַסְתֵּר, בַּחֲנִינְתָּ: אִתָּה סָתֵר לִי, וְגַם מְיָצֵר תִּצְרַנִּי וְתִשְׁמַרְנִי:

ריד

בְּדוֹרוֹת הֶרֶאשׁוּנִים, בְּשָׁהִיו יוֹדְעִים יוֹם מִיתָתָם, הִיוּ עוֹסְקִים בַּתוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וְלֹא הָיָה שְׁלִיטָה לְהַפְּעִל־דְּכָר עֲלֵיהֶם, וְעָבְשׂוּ מְצִינּוֹ בְּנֵי־אָדָם שְׁמַתּוֹ בְּאֲמַצַּע לְמוֹדֵם. דַּע, שֶׁאֵם הַלְמוּד כְּהֵנָּה, בְּנֻדְאֵי אִין לוֹ שׁוֹם כַּח, אָבֵל אֵם אִין הַלְמוּד כְּרֹאזִי, בְּפָרַט לְמוּד גְּמָרָא, אֵם אִין הַלְמוּד כְּרֹאזִי, אָזִי הוּא מְקַבֵּל יוֹתֵר בַּח מִהַלְמוּד, כִּי תִלְמוּד בְּגִמְטְרִיא אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמָה "לִילִית", עַל־כֵּן יֵשׁ בַּח בְּלַמוּד הַתְּלָמוּד אוֹ לְהַכְנִיעַ אוֹתָהּ אוֹ לְהַפְּדָה, חָס וְשָׁלוֹם:

רמו

דַּע, שֵׁישׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פְדִיוֹנוֹת, כִּי יֵשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתִירְדִינִים (א), וּכְנַגְדָּא כָּל בֵּית־דִּין וּבֵית־דִּין יֵשׁ פְּדִיּוֹן מֵיחַד לְהַמְתִּיק הַדִּין שֵׁישׁ שָׂם. עַל־כֵּן לְפַעְמִים אִינוֹ מוֹעִיל הַפְּדִיּוֹן שְׁעוֹשִׂין, כִּי לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּדִיוֹנוֹת; וְאִפְלוֹ אֵם יוֹדֵעַ אוֹתָם, אִינוֹ עוֹשֶׂה כָּלֵם; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה הַפְּדִיּוֹן מֵיחַד לְאוֹתוֹ הַדִּין, עַל־יְדִיזָה אִינוֹ מוֹעִיל. אֲךָ דַּע, שֵׁישׁ פְּדִיּוֹן אֶחָד שְׂבוּלָל אֶת כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתִירְדִינִין, וַיְכוּל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתִירְדִינִים, וּלְזֵה הַפְּדִיּוֹן צְרִיךְ עַת רְצוֹן, בַּחֲנִינְתָּ הַתְּגָלוֹת מַצַּח הִרְצוֹן, כְּמוֹ בְּשַׁבַּת בְּמַנְחָה, בַּחֲנִינְתָּ: וְאִנִּי תְּפַלְתִּי וְכו', עַת רְצוֹן וְכו' (תְּהִלִּים סט).

וְזֶה בַּחֲנִינְתָּ: תְּפָלוֹת כְּנֻגָּד, שֶׁהֵיא מְתַנַּגְתָּ לוֹ, וְהַתְּקוֹן לְזֵה - הַכְּנָסֵת אוֹרַח תְּלַמְדֵי־חֶכֶם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבָרְכָה: אוֹרַח מְבָרַךְ (בְּרֻכּוֹת מו), וְאוֹרַח הוּא בַּחֲנִינְתָּ (מְשַׁלֵּי ד): וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נִגְנָה; וְכַתִּיב (שֵׁם י): בְּרֻכּוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, שֶׁהוּא בַּחֲנִינְתָּ שְׂמוֹנְה־עֶשְׂרֵה בְּרֻכּוֹת שְׁבַת־פְּלָה (וַוְהָר פְּנַחַס רִמַּד וּבַתְּקוֹן מו). נִמְצָא, שְׁעַל־יְדוֹ בֵּא הַתְּקוֹן הַתְּפָלָה. וְזֶה פְּרוּשׁ: תְּמִידִין תְּקוּנוֹם - זֶה בַּחֲנִינְתָּ הַכְּנָסֵת אוֹרַח תְּלַמְדֵי־חֶכֶם, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבָרְכָה (בְּרֻכּוֹת י): הַמְאֲרַח תְּלַמְדֵי־חֲכָמִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב תְּמִידִין:

רי

לְשׁוֹן רַבְנֵי זְכוּנוֹ לְבָרְכָה

עַל־יְדֵי מְשַׁאֲיוֹמְתָן בְּאֵמוּנָה הוּא מְקִים וְאַהֲבָתָא, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבָרְכָה (יִזְמָא פו): וְאַהֲבָתָא - שִׁיְהָא שֵׁם שְׁמוֹם מִתְאַהֵב עַל יְדִיד וְכו'. וּבְשֻׁמְקִים וְאַהֲבָתָא, עַל־יְדִיזָה יְהִיָּה לוֹ פְּרָנְסָה בְּלֹא יָגִיעָה וְטָרַח, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבָרְכָה (פְּסוּקִים קח): קְשִׁין מְזוּנוֹתָיו כִּרְעֵת יַסְסוּף, וּקְרִיעַת יַסְסוּף הָיָה עַל־יְדֵי זְכוּת אַבְרָהָם, בַּחֲנִינְתָּ וְאַהֲבָתָא, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבָרְכָה: וַיֵּשֶׁב הַיָּם לִפְנוֹת בָּקֶר - דָּא בָּקֶר דְאַבְרָהָם (כ). נִמְצָא בְּשִׁיְהָגִיעַ עַת הַבָּקֶר, בַּחֲנִינְתָּ אַבְרָהָם, אָזִי יִצְא מְקַשׁוֹי לְקַל, כִּי עַד הַבָּקֶר הָיָה קִשְׂהָ לִפְנֵי קְרִיעַת יַסְסוּף, נִמְצָא עַל־יְדֵי מְשַׁאֲיוֹמְתָן בְּאֵמוּנָה אַחוּז בְּבַחֲנִינְתָּ וְאַהֲבָתָא, בַּחֲנִינְתָּ אַבְרָהָם, אָזִי אִין קְשִׁין לוֹ מְזוּנוֹתָיו:

ריא

לְשׁוֹן רַבְנֵי זְכוּנוֹ לְבָרְכָה

מַה שֶׁהוּעֹלֵם נוֹסַעִין עַל רֹאשֵׁי־הַשָּׂנֵה לְצַדִּיקִים - כִּי עַקַר הַמְתָּקַת הַדִּינִין אִינוֹ אֵלָא עַל־יְדֵי קְדֻשָּׁת וְטָהָרַת הַמַּחֲשָׁבוֹת, כִּי שָׂם שְׂרָשָׁם. (כִּמ"ש) [כְּמוּבָא בְּזִהָר]: כְּלָא בְּמַחֲשָׁבָה אַתְּבָרְרוּ (א). וְאִי אֲפָשֵׁר לְבוּא לְמַחֲוִין זֻכִּים אֵלָא עַל־יְדֵי הַתְּקִשְׁרוּת לְצַדִּיקִים, (כְּמוּבָא בִּזְהָר) [כְּמוֹ שֶׁתִּתּוּב]: וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף, מִשָּׁה הוּא בַּחֲנִינְתָּ מַחֲוִין, וַיּוֹסֵף הוּא בַּחֲנִינְתָּ צַדִּיק, הִיגּוֹ שְׁאִין שְׁלֻמוֹת לְמַחֲוִין אֵלָא עַל־יְדֵי הַתְּקִשְׁרוּת לְצַדִּיקִים. וְרֹאשֵׁי־הַשָּׂנֵה הוּא מְקוֹר הַדִּינִים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, וְצְרִיךְ לְטַהָר אֶת מַחֲשָׁבוֹתָו כְּדִי לְהַמְתִּיקֵם, וּבְשִׁבְּוִיל זֶה נוֹסַעִין לְצַדִּיקִים, כְּדִי לְזַכּוֹת לְקַדְשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה:

ריב

לְשׁוֹן רַבְנֵי זְכוּנוֹ לְבָרְכָה

זֶה בַּחֲנִינְתָּ מְחֵאָת כְּפָ אַל כְּפָ, כִּי עַל־יְדִיזָה מְבִיטִין בְּתַמוּנַת ה'. כִּי תַמוּנַת ה', הִיגּוֹ דְמִיּוֹנוֹת שְׁאֵנוּ מִדְּמִין אוֹתוֹ: רַחוּם וְחַנוּן וְשַׂאָר כְּנוּיִים וְדְמִיּוֹנוֹת שְׁאֵנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ, כָּל אֵלוֹ הַדְּמִיּוֹנוֹת גָּלוּ הַנְּבִיאִים, וְנִבְיָאִים זֶה בַּחֲנִינְתָּ דְבֹר הַתְּפָלָה, כְּמוֹ נִיב שְׁפַתִּים, וּכְשֶׁאִנוּ מְדַבְּרִים בְּשַׁפְתֵּינוּ אֶת הַתְּמוּנוֹת וְהַדְּמִיּוֹנוֹת וּמוֹחָאִין בְּכַפִּים, אָזִי נִתְקַים (הוֹשַׁע יב): בֵּיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמְּה; כִּי הַנְּבִיאִים הֵם הַדְּבַרִּים, וְהַכַּפִּים הֵם יְד הַנְּבִיאִים, וְאִזוּ הַדְּמִיּוֹן נִתְגַּלָּה, בְּכַחֲנִינְתָּ: וַיְכִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמְּה; וְנִתְקַים (כְּמַדְבָּר יב): וְתַמוּנַת ה' יְבִיט. גַּם מְחֵאָת כְּפָ זֶה בַּחֲנִינְתָּ (יחזקאל י): וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם, כִּי הַכְּנַפִּים הֵם הַדְּבַרִּים, בְּכַחֲנִינְתָּ (קָהָל י): וּבַעַל כְּנַפִּים יָגִיד דְבָר:

גַּם נִכְלָל הַתְּפָלָה בְּתוֹךְ תוֹרָה שֶׁכִּתְּבַת וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁהֵם שְׁנֵי יְדִים: יְד פּוֹתְכַת וְיְד חוֹתְמַת:

(א) עִין וַוְהָר תְּרומַת קַע, (א) עִין וַוְהָר פְּקוּדֵי רִי"ד ע"ב. (א) עִין לְעִין כַּל הַנִּל בְּתִיּוֹקֵן י"ה. (א) עִין אֲדָרָא רְבָה נִשְׂא קְלוֹ: וּבִאֲדָרָא זֹמְא רַבִּי.

להסתיר את עצמו, ומזה בא שלפעמים פתאם האדם נוסע לאיזה מקום רחוק, והוא כדי להסתיר את עצמו, ואף-על-פי שהוא אינו יודע מזה, עם כל זה הנפש יודעת מזה, על-כן בא לו רצון לנסע לשם. ולפעמים כשבא לשם הוא נתפרסם שם ביותר, ואז יוכל להזיק לו מאד, חס ושלום, ומזה היה הסתלקות צדיק גדול מאד, שפתאם רצה לנסע לארץ-ישראל, והוא היה בעצמו יודע מזה, שהיה צריך להסתיר את עצמו, ונסע על המדינה, והיה פרסום גדול, ונסתלק באותו הדרך. וכן ארע בזמננו בסמוך, השם יצילנו:

ריט

בצע אמרתו (איכה ב) - בוע פורפירא דילה (מרדש שם). כי בודאי אין הבית המקדש יכול לסבל כבודו וגאותו ותבדד, כמו שכתוב (מלכים א' ח): הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה וכו'. רק מחמת אהבת ישראל צמצם והלביש את גאותו כדי להשרות שכניו בבית המקדש כדי לגלות מלכותו. וזה בחינת (תהלים צ): ה' מלך גאות לבש - שכביכול בשביל לגלות מלכותו הלביש וצמצם את גאות שלו, כדי שנוכל לסבל קבלת על מלכותו עלינו. אבל כשישראל הטאו לפניו, אזי כביכול הראה וגלה השם ותבדד את גאותו וגאונו, ולא רצה להלבישו ולצמצמו עוד, וממילא נחרב הבית המקדש, כי לא היה יכול לסבל כבודו. וזה: **בצע** אמרתו - בוע פורפירא דילה, שקרע את הלבוש שלו, הינו שקרע את הלבוש והצמצום הנ"ל בחינת גאות לבש הנ"ל, וממילא נחרב הבית המקדש, כי מאחר שקרע ובטל את הצמצום והלבוש, שוב אין הבית המקדש יכול לסבל גאותו וגאונו, כי הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, כנ"ל. עוד שמעתי בשמו לעגן הנ"ל, שהלביש וצמצם את גאותו כדי לגלות מלכותו, שהזכיר אז מה שאמר ביום שלפניו. והענין, שיראה בחינת מלכות הוא בחינת הכנעה, וזה שכתוב (דברים י): מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה - שהשם יתברך מקטין את עצמו, כביכול, ושואל מהם יראה, כי "שואל מעמך" הוא בחינת הכנעה ושפלות, כמו השואל ומבקש מחברו. כי יראה הוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות (במובא כבר כמה פעמים), ומלכות הוא בחינת עני והכנעה, כי אין מלך בלא עם, שזהו בחינת עניות דליות לה מגרמה כלום (במובא במקום אחר), הינו שמדת המלכות אין לה מצד עצמה כלום, כי אם על-ידי העולם נתגלה מדת המלכות, כי אין מלך בלא עם. נמצא, שמדת המלכות, שהיא בחינת יראה, היא בחינת עני והכנעה. ועל-כן בשעת מתן תורה, שרצה השם יתברך לגלות מלכותו ויראתו, הכניע את עצמו השם יתברך לישראל, כביכול, ובקש מהם שיקבלו מלכותו, והבטיח להם כמה הבטחות, כמו שכתוב (שמות יט): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכו', שכל אלו ההבטחות הם בחינת הכנעה, וכל זה היה בשביל לגלות מלכותו ויראתו, כמו שכתוב (שם ב): ובעבור תהיה יראתו על פניכם וכו', כי כל זה היה בשביל היראה, שהיא בחינת מלכות כנ"ל, כי השם יתברך מקטין את עצמו בשביל לגלות מלכותו כנ"ל. וזהו: ה' מלך גאות לבש. ה' מלך, הינו כשרצה השם יתברך לגלות מלכותו, אזי גאות לבש, שהלביש וצמצם את גאותו והקטין את עצמו כביכול כנ"ל:

אך אפלו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כי אם חד בדרא שידע זה הפדיון, ופעמים אפלו בשנה הצדיק עושה פדיון, אף-על-פירכיו אינו מועיל, וזה מחמת כי גם למעלה תאכיל מאד לפדיון כזה, כי לאו בכל פעם בא להם מלמטה פדיון כזה, שיוכל להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דין בבתי-אחת, ועל-כן כשבא להם זאת ההמתקה, הם משתמשים עמה לצורך דבר אחר, והינו שעל-ידי זה הפדיון וההמתקה נעשין גרים, כי כל זמן שיש עבדים בעולם, חרון-אף בעולם (ב), וכשממתיקין הדין והחרון-אף, נמתק העבדים ונעשין גרים. וזה היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערכיב כדי לעשות גרים, וגם במותו נקבר מול בית-פעור כדי להמתיק העבדים, כדי שיהיו נעשין גרים, ועל-כן נסתלק בשבת במנחה, שאז הוא עת רצון, כדי להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דינים כנ"ל, כדי לעשות גרים, כי כל עבודת משה - להמתיק החרון-אף של העבדים לרצון, ועל-כן משה עומד בין "שמד" לרצון, כי מספר משה הוא ממצע בין מספר "שמד" למספר רצון, כי הוא עומד תמיד להמתיק השמד להפכה לרצון כנ"ל. ועל-כן מצינו במדרש, שרבי אליעזר הגדול (ע' ב"ר וצא פ"ע ובמ"ד קהלת) גיר גרים, וזה מחמת שהיה חותן משה, על-ידי זה נתגיה, כמו ושם האחד אליעזר, כמובא (מ"ד במדבר פ' יט), ועל-כן בכח זה גיר גרים. וכן יתרו, מחמת שהיה חותן משה, על-ידי זה נתגיה, כמו שכתוב (שמות יח): וישמע ויתרו חותן משה, כי מחמת שהיה חותן משה, זה גרם לו שישמע ונתגיה, כי כל עבודת משה בחייו, ועכשו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים, כנ"ל:

רמז

דע, כי הפילוסופים קורים להטבע אם כל חי, ואנחנו על-ידי תפלותינו אנו מבטלים הטבע, כי הטבע מחיב קד, ועל-ידי התפלה נשתנה הטבע. וזה בחינת ח"י ברכות התפלה חוץ ברפת המינים, שעל-ידי חי ברכאן מבטלין הטבע אם כל חי, ומכניעין ומבטלין המינים והאפיקורסים:

ריו

זכרו תורת משה (סוף מלאכי) - ראשית-תבות תמו, חסר ואו. כי אז, בתמו, צריכים להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהוה השכחה, כי על-ידי הלוחות שנשתברו בחדש תמוז נתהוה השכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתברו הלוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל, ועל-כן חסר ואו מתמוז כנ"ל, כי מאחר שנשתברו הלוחות נסתלק הוא, כי הלוחות הם בחינת ואו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ד'): הלוחות ארפן ששה ורחפן ששה. גם זמן מתן תורתנו - ראשית-תבות תמוז. כי בתמוז נתנו הלוחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ד), וגם כאן חסר ואו, מחמת שאז נשתברו הלוחות, שהם בחינת ואו, כנ"ל:

ריח

דע, שלפעמים כשנגזר על האדם, חס ושלום, איזה גזרה, ואף-על-גב דאיהו לא חזי, מזהה חזי (בבב"א ג), ומחמת זה רוצה

רואה כלל; מפלשפן שראוי לילך אחר עצמו, דהינו מאחר שבמים הקודמים הזריח לו קצת והיה מתחזק ומתעורר לכו להשם יתברך, אף שעכשו נפל מזה ונסתמו עיניו ולבו, עם כל זה ראוי שיאחז בימים הקודמים וילך אחריהם, דהינו כמו שאז היה מתעורר לכו להתחזק בעבודתו יתברך, בן גם עכשו יחזק לכו מאד, וילך אחר ההתעוררות והזריחה שהיה לו אז, אף שעכשו נפל מזה כנ"ל, עד אשר בקצת ימים יעורו ה', ויחזר ויזרח לו אורו יתברך, אמן;

(עין בסוף הספר מה שצריך לזה).

רבג

בשחצדיק צריך לבקש מאת השם יתברך, יכול להיות שלא ימלאו בקשתו, כי זמנין דשמע וזמנין דלא וכו' (וזה ירא דף קה). אבל יש צדיק שיכול לגור ולומר: אני אומר שיהיה בן. וזה בחינת (כמדבר ו): כה תכרכו וכו' אמור להם - הינו שאני אומר שיהיה בן: יברכה ה' וישמרך וכו', אמן;

רבד

אפלו הרחוקים מן הצדיק, הם מקבלין חיות והארה מן הצדיק על ידי שמכסה עליהם, כמו האילן, שיש לו ענפים וקלפה ועליו, וכלם שואבין חיות מן האילן, ויש עשבים שרחוקים מן האילן, ונדמה שאין מקבלין חיות מהאילן, ובאמת גם הם מקבלין חיות ממנו, כי האילן מגן עליהם ומצילן מן השמש; בן יש אצל הצדיק בחינת עליו וענפים וכו', כמו שמבאר במקום אחר (בס"ו אות א), ואפלו הרחוקים מקבלין חיות ממנו על ידי שמכסה עליהם, כמו האילן כנ"ל;

רבה

דע, בשהראה בשלמות, על ידי זה הפטחון בשלמות. כי עקר הפטחון בשלמות הוא על ידי השכל, כמו שכתוב (תהלים קמה): עיני כל אליך ישברו. עיני, זה בחינת השכל, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: עלישם החכמה נאמר; ולפי השכל בן הוא הפטחון, כי יש כמה מעלות ומדרגות בפטחון עד אין סוף, בבחינת (ישעיה כו): פטחו בה' עדי עד, והכל לפי השכל כנ"ל. ועקר השכל - על ידי הראה, כי עקר השכל הוא על ידי הלחלוחית העולים אל המוח, שהם בחינת השמון, והמוח היא הפתילה, והנשמה שבמוח הוא האור, נמצא שעקר קיום השכל הוא על ידי הלחלוחית שבגוף כנ"ל, והלחלוחית הוא על ידי הראה, כמובא (כת"ז ת"ג דף כו): אלמלא כנפי ראה דמנשבי על לבא, הווי לבא אוקיד כל גופא. וזה בחינת (שמות כה): והיו הכרובים פורשי כנפים על הכפרת - כפרתא דלבא (וזה פתח דף רלד). נמצא, שעל ידי הראה נתקיים הלחלוחית, שלא יתיבש על ידי הלב, ועל ידי זה קיום השכל, שהוא בחינת נר דולק על ידי הלחלוחית כנ"ל, ועל ידי השכל על ידי זה נעשה הפטחון כנ"ל; נמצא ששלמות הפטחון הוא על ידי שלמות הראה כנ"ל. ואין יכולין לעשות מהצפצופ, דהינו הקול היוצא מהקנה, שהוא רק קול פשוט וצפצופ, שיהיה נעשה דבור על ידי חמשה מוצאות הפה

גם שמעתי, שאמר אז דברי צחות לדרשן אחד, שישב על שלחנו אז: בצע אמרתו - שאומר תורה בשביל בצע ומזון. עוד מעין הנ"ל. שמעתי בשמו, שאמר על פסוק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו (ירמיה כג) - כי בשאדם מקטין את עצמו, אז השם יתברך גספן מקטין את עצמו, אבל כשהאדם מתגאה ומתגדל, אזי השם יתברך גספן מראה גאותו וגדלו. וזהו: אם יסתר איש במסתרים - שפשהאדם מקטין ומסתיר את עצמו במסתרים, דהינו שפסתיר ומעלים ומקטין את עצמו בענוה ושפלות, אזי: ואני לא אראנו - שאני גספן מראה עצמי אליו בבחינת לא, שהוא בחינת אין ואפס, בחינת ענוה ושפלות, וכנ"ל;

רבז

דע, כי יש כמה דברים יקרים בעולם: החכם הוא יקר מאד, וכן גבור, וכן עשיר ומושל, דהינו מי שיש לו איזה התנשאות. ודע, שאצל כל אחד מהם יכולים לפעול ולהושע מצער, שאם יש לו איזה צער, חס ושלום, וילך אצל אחד מהם ויספרו לפניו, עד שיעורר רחמים אצלו עליו, מזה יוכל להושע;

רבא

על ידי שנותנין מעשר נצול משונאים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו, כי האלקים יבקש הנרדף, ואפלו צדיק רודף את הרשע (מ"ד אמור פ' כו). וזה בחינת (ישעיה נא): ובצל ידי כסיתוך - שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו, וכשהנרדף צדיק, שהוא סמוך להשם יתברך, אזי הוא יתברך מצילו בידו, כי הוא סמוך להשם יתברך; אבל כשהנרדף רשע, נמצא שהוא רחוק מהשם יתברך, ואף על פי כן השם יתברך מצילו, כי האלקים יבקש וכו', אזי, כביכול, השם יתברך מגדיל ידו ומושיטה ומחפה עליו, אף שהוא רחוק מהשם יתברך. ועל ידי מעשר נעשה בחינת יד הגדולה, כי יד הגדולה הוא בחינת הסתפקות, כמו שכתוב (כמדבר יא): הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגני הים וכו' ומצא להם; ותרנגם אונקלוס: היספק להון. והשיבו השם יתברך: הוד ה' תקצור. נמצא, שבחינת יד הגדולה היא יכולה להספיקם. נמצא, שבחינת הסתפקות הוא בבחינת יד הגדולה, ועל ידי מעשר הוא בבחינת הסתפקות, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי יש לו מנה - מבקש מאתים וכו', וכל מה שיש לו אין מספיק לו, אבל במעשר בתיב (מלאכי ג): הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחננוני נא בזאת וכו' עד בלי די; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת כב): עד שיכלו שפתותיכם מלומר די. נמצא, שעל ידי מעשר נעשה בחינת הסתפקות, שהוא בחינת יד הגדולה כנ"ל, ועל ידי זה השם יתברך מושיט ידו ומכסה עליו ונצול משונאים כנ"ל: שויתי ה' לנגדי תמיד - בחינת מתנגד;

רבב

צריך להיות תמיד בשמחה ולעבד ה' בשמחה. ואפלו אם לפעמים נופל ממדרגתו, צריך לחזק עצמו בימים הקודמים, שהיה מזריח לו איזה הארה קצת. כמו שאנו רואים, שפמה סומים מחזיקים עצמן באיש אחד שאינו סומא, ומאמינים בו והולכים אחריו, וגם הסומא מאמין למקלו, שהולך אחר מקלו אף שאינו

לקומי

רכו רכו רכח רכט רל

מוחר"ן

הנגונים הנ"ל, שיניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על-ידי שבת, שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל:

רכו

שמעתי בשמו, שפפר בשם צדיק אחד, שדרש בבית-הכנסת, שמה שאומרים בשעוברין על הקוצרים: ה' יעזר! (כ"פ*) - כי יש רשעים, שהם מגלגלים בעשבים הגדלים על הגנות, ואין להם עליה, כי אין קוצרין אותן העשבים. וזה בחינת (תהלים קכט): יהיו כחציר גגות וכו', שלא מלא כפו קוצר וכו', ולא אמרו העוברים ברפת ה' וכו'. כי אין קוצרין אותן, ואין אומרים עליהם ברפת ה' בשעה שעוברין עליהם, ועל-כן אין להם עליה. אבל אותה התבואה שקוצרין, אומרים העוברים ברפת ה' כנ"ל, ועל-ידיה יש לה עליה:

רכח

דע, שבשקדוש-פרודיהוא מסתפל בנשמה, שתוכל להחזיר בגי'אדם בתשובה ולעשות גרים, אזי הוא יתברך בעצמו כביכול מבקש ורואה שיהיה מחלקת עליו, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח ולא בימי שלמה (יבמות כד) משום שלחן מלכים, כי אז אינן מתגוררין מאהבה, רק מחמת שרואין גדלת ישראל. ועקר הגרים הוא כשמתגוררין בעת שישאל סחופים בעני ודחק, כמו שכתוב (ישעיה נד): מי גר אתך - בעניויתך וכו' (שם בנמרא). ועל-כן בהכרח שיהיה מחלקת על מי שמחזיר בגי'אדם למוטב ומגור גרים, כדי שלא יהיה לו שום שלוח, כי אז מי שמתקרב אליו הוא באמת, ואזי יכול לגיר גרים באמת, לא משום שלום ונחת, כנ"ל. וזהו: וישב יעקב בארץ מגורי אביו, ואיתא במדרש (בראשית פ' טז): מגורי אביו - שהיה מגיר גרים כמו אבותיו, כמו מגורי אביו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): וישב יעקב - בקש יעקב לישוב בשלוח, מיד קפץ עליו רגזו של יוסף; הינו מחמת שיעקב היה מגיר גרים, בחינת מגורי אביו, על-ידיה לא היה יכול לישוב בשלוח, כדי שיהיו הגרים באמת, ואם יהיה לו שלוח, לא יוכל לעשות גרים, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח כנ"ל:

רכט

דע, שיש עצים, שפשעושוין מהם מטה הם מסגלים להולדת בנים ולגדלם, וכן להפך, יש שאינם מסגלים וכו'. וזה מרמז בפסוק: שאול שאל האיש לנו ולמולדתנו (בראשית מג), ואיתא במדרש (בראשית פ' צא): אפלו עצי עריסותינו גלה לנו. כי על-ידי עצי המטה, על-ידיה סגלת ההולדה כנ"ל:

רל

דע, מי שיש לו עינים לראות, יכול לראות ולהכיר בפנים של התלמיד מי הוא רבו, ובלכד שראו רבו פעם אחת, פי (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו; נמצא כשהתלמיד מקבל חכמת רבו, הוא מקבל פניו. ובשביל זה צריך להסתפל בפני רבו בשעה שמקבל חכמתו, כמו שכתוב (ישעיה ו): והיו עיניך רואות את מורדי; פי החכמה הוא בפנים כנ"ל, ועל-כן כשמתפל בפני התלמיד יכול לידע מי הוא רבו כנ"ל:

שמחתכים הדבור, כי עקר ההבדל שיש בין אדם לחי הוא על-ידי חתוך הדבור, שהוא גדר האדם שהוא מדבר, בבחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם; ועקר ההבדל הוא חתוך הדבור, דהינו שהאדם עושה מהצפונה והקול חתוך האותיות והדבור, כי גם בהמות ועופות יש להם קול וצפונה, רק שאין להם חתוך האותיות והדבור, וזהו גדר האדם, שיכול לחתך הדבור כנ"ל:

ולבוא לבחינת גדר אדם הוא על-ידי צדקה, בבחינת (בראשית א): נעשה אדם; וכתוב (רות ב): שם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו' - מה התם צדקה, אף כאן צדקה, כמו שכתוב בזהר (חובא לעיל כפי לו). הינו, שעל-ידי צדקה נעשה בחינת אדם, שהוא בחינת דבור כנ"ל. וזהו (ר"ח ו): בפיך - זו צדקה, כי על-ידי צדקה נעשה הפה, דהינו הדבור, שהוא בחינת גדר האדם, בבחינת: מי שם פה לאדם. ועקר הצדקה הוא על-ידי הפטחון, בבחינת (תהלים לו): בטח בה' ונעשה טוב; כי אם אין לו פטחון, אינו יכול לעשות צדקה בראוי, כי מתירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה, ועקר הצדקה הוא על-ידי פטחון, שבטח בה' שלא יפסיד ולא יחסר על-ידי הצדקה כלל, כי השם יתברך יברכו בגלל הדבר הזה וכו'. נמצא, שעל-ידי הפטחון, שהוא על-ידי השכל, על-ידיה עושין צדקה, ועל-ידיה נעשה הדבור כנ"ל. וזה בחינת (תהלים סט): נחר גרוני כלו עיני, הינו כשאין השכל בשלמות, בחינת כלו עיני, דהינו השכל, ואזי אין לו פטחון כנ"ל, בחינת כלו עיני מוחל לאלקי, אזי נחר גרוני, הינו שאין לו חתוך הדבור כנ"ל. אבל כשיש לו פטחון ועושה צדקה כנ"ל, אזי יכול לעשות מקול הצפונים דבורים כנ"ל. וזה בחינת (קהלת יב): ויקום לקול הצפור וישחו כל בנות השיר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכב), שכל השירות דומות עליו כשיחה, הינו שיהיה נעשה מצפונים ושירות שיחה ודבור כנ"ל. וזהו בחינת מה שמספרין על הפעל-שם טוב וזכרונם לברכה, שהיה שומע דבורים מקול הכנור, פי היה עושה מצפונים דבורים כנ"ל:

רכו

מה שהרשעים על-פירכ הם מזמרים נגונים של יללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערביד, ואמא דערביד היא לילית, שהיא מיללת תמיד, ועל-כן הם עושים נגונים של יללה כנ"ל. ומה שדרך בגי'אדם למשך אל נגונים הללו, פי ניקתם מבחינת: ועיני לאה רבות (בראשית כט), מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): יהי מארת - חסר, דא לילית (ת"י תיקון מד דף ע"ט), ועקר הנגון הוא מבחינת שכט לוי, שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כט): הפעם ילדה אישי אלי, פי על-ידי שנולד לוי, שהוא סטרא דנגונא (וזהו שמות דף י"ט), על-ידיה בחינת ההמשכה, שילוח וימשך אליה, ועל-כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת ועיני לאה רבות, יש לו פה למשך, בבחינת הפעם ילדה כנ"ל. וכשמזמרים אלו הנגונים הנ"ל בשבת, על-ידיה מעלין אותם, פי בשבת נשלם האור, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מג): פסיעה גסה נוטלת מאור עיניו וכו' ומהדרא לה בקדושא דבי שמשא. נמצא, שבשבת האור בשלמות, בבחינת פוסעים בו פסיעה קמנה; ואזי מעלין

רלא

בשעה שאומרים "וצבא השמים לך משתחוים", ראוי להתפלל על כל דבר, כי כל הרפואות - על ידי פחות הגלגלים, שהם צבא השמים, וכל אחד נותן פח באיזה סם ועשב השיק לו, ומהם מקבלים הסמים והעשבים כח לרפאת, וכשצריכים רפואה מתחברים כמה פחות מהגלגלים, שזה נותן פח בעשב זה, וזה בעשב אחר, וכיצא, ומתחברים כלם ועושין מהם הרפואה לרפואה. על-כן טוב לבקש מהשם יתברך בעת שאומרים וצבא השמים וכו', שאז באים כלם להשתחוות ולתן שבח והודיה אליו יתברך, שיצוה השם יתברך להם, שימשיכו אליו הכחות הצריכים לרפואתו בתוך חתיכת לחם או בדבר אחר, ויתרפא ממילא; אמן, כן יהי רצון:

(עין ענין זה באריכות בלקוטי תנונא, בסימן א)

רלב

בשעה שאומר: הללו את ה' מן השמים וכו', הללוהו כל מלאכיו, הללוהו כל צבאיו וכו'; אזי האדם קורא לכלם ומצוה לכלם, שיהללו את ה'. ומזה ראוי לאדם להתעורר לתפלה בכנות הלב, מאחר שבתפלתו קורא לכל העולמות להללו ולשבחו יתברך:

רלג

בשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש-ברוך הוא תענוג גדול מזה, והוא יקר מאד בעיני השם יתברך, במשל שיש אצל המלכים לפעמים ביוםא דפגרא, הם מניחין כמה חיות שינצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים, ויש להם תענוג גדול מן הנצחון; כמו-כן המחשבות הם באים מבחינת החיות (א), ומחשבות קדושות הם בחינת חיות מהורות, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות, ומניחים בכונה מלמעלה שינצחו זה עם זה, ויש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם. הכלל, שאי אפשר בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. על-כן בקל יכולין לגרש מחשבות רעות, רק בשב ואל תעשה, דהינו שלא לחשב אותו המחשבה, רק לחשב איזה מחשבה אחרת: בתורה או עבודה או אפלו משא-ומתן, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר מבאר במקום אחר (לעיל בס' עב), שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות, כי אין זה מועיל כלל, אדרבא, על-ידיה מתגברים יותר, רק לבלי להשיגח עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או משא-ומתן, ולבלי להסתפל לאחוריו כלל, ועל-ידיה מילא תסתלק:

רלד

דע, שספורי מעשיות מצדיקים, הינו ממה שארע להם, הוא דבר גדול מאד, ועל-ידיה נטהר מחשבתו. אבל אי אפשר לספר מעשיות של צדיקים, כי אם מי שיכול להדמות עצמו להשם יתברך, דהינו שיכול להבדיל בין אור וחשך כמו השם יתברך,

כביכול. כי כנגד כל מעשה של צדיק, יש כנגדו רע, דהינו שיש כנגדו מעשיות של רשעים, שגם להם ארע פיוצא בזה, כגון שמצינו, שפינחס עשה דבר גדול שפרח באויר, וכנגד זה יש מעשה של רשע, שגם בלעם פרח באויר, וכן פיוצא בזה, כי הרע לעמת הטוב. וההפרש הוא רק מי שיכול להבדיל בין אור וחשך, זה יודע גדל ההבדל וההפרש שבין מעשיות של צדיקים למעשיות של רשעים, כי זה מסטרא דקדושה על-ידי תפלתו, כמו שכתוב באל"שע (מלכים ב' ח): ספרה נא לי הגדלות; הינו שעשה הנסים על-ידי תפלה (מגילה כו); אבל מעשיות של רשעים הם על-ידי תפלות או כשוף או דבר אחר מסטרא-אחרא. נמצא, שעקר ההפרש יודע רק זה שיודע להבדיל בין אור לחשך, הינו בין רע לטוב. וגם מי שאין לו זה הדעת להבדיל וכו', אבל יש לו אמונה שלמה, שמאמין ההבדל שיש ביניהם כנ"ל, גם זה יכול לספר מעשיות של צדיקים, אבל צריך שתהיה האמונה אמונה שלמה ברורה מאד, עד שעל-ידי האמונה יהיה דומה לו כאלו רואה הדבר שמאמין בעינים ממש, בחינת סתים ונליא, כמוכא במקום אחר (לעיל בס' סב). וזה שמוכא במדרש (בראשית פ"ח ב): להבדיל בין האור ובין החשך: אור - אלו מעשיהם של צדיקים; חשך - אלו מעשיהם של רשעים. הינו, שמעשיות של צדיקים הם בחינת אור, ולהפך מעשיות של רשעים הם בחינת חשך, ומי שיכול להבדיל בין אור לחשך, יכול לספר מעשיות של צדיקים כנ"ל. ועל-ידיה נטהר מחשבתו, גם נצול מצרות. כי בלכול הדעת הוא בחינת מחין דקטנות, ומזה באין צרות, כי מחין דקטנות הם בחינת דינין, וספורי מעשיות של צדיקים הם בחינת מחין דגדלות, כמו שכתוב: ספרה נא לי את הגדלות; בחינת המאור הגדול, ועל-ידיה נטהר מחשבתו ממחשבות רעות, שהם נמשכין ממחין דקטנות, ועל-ידיה מתתיק הצרות והדינים, שכלם הם מבחינת מחין דקטנות כנ"ל. גם צריך לידע איך לספר המעשה. כי בכל מעשה יש צמצום, וגם כשרוצה לטהר מחשבתו על-ידי ספור המעשה של הצדיק, נמצא שנעשה אצלו מהמעשה ומהספור, שהוא דבור, נעשה אצלו מחשבה, ובדאי צריך שיהיה זה הצדיק שמספר ממנו גבוה ממנו, כדי שיהיה מעשיות של אותו הצדיק בבחינת מחשבה אצלו, על-כן צריך לידע ממי לספר ואיך לספר, ואזי נטהר מחשבתו ויכול לעלות אל עולם המחשבה, שזה נקרא עליית העולמות, כי המחשבה גבוה מאד, ומי שרוצה לבגס אל עולם המחשבה, צריך לשתק, ואפלו אם ידבר אז דבור הגון, הוא מפסיד המחשבה, כי המחשבה הוא דבר גבוה מאד, שאפלו דבור הגון מפסידה. וזה בחינת (מנחות כט): שתק, כך עלה במחשבה - שלעלות אל המחשבה צריך לשתק. ואפלו אם ישתק ולא ידבר כלל, עם כל זה יש בלבולים שמבלבלין המחשבה ומונעין אותה, ועל זה צריך טהרת המחשבה, וזה על-ידי ספורי מעשיות כנ"ל. ולכזות לזה, שיוכל להדמות אליו יתברך להבדיל בין אור וחשך כנ"ל, הוא על-ידי השגחה, הינו שיצא מטבעיות, שזה בחינת בלליות הקדושה. וזה זוכין על-ידי ארץ-ישראל, כי ארץ-ישראל הוא בלליות הקדושה שבכל הקדושות, כי שם כל העשר קדושות, ועל-כן נאמר בארץ-ישראל (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה; כי שם הוא רק השגחה, בחינת (שם כ): השקיפה ממעון קדשך. וזה (תהלים טו): שויתי

(א) עין תיקון כא בסופו.

לקומי

רלה רלו רלו רלה רלת

מוחר"ן

רלת

על-ידי מחלקת אי אפשר לדבר. פי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב): אדברה נא שלום. ועל-כן צריך כל אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעהו כמו, כדי שעל-ידי זה שיש אהבה ושלום, על-ידי זה יוכל לדבר בתפלה; אבל בשאין שלום ויש מחלקת, אי אפשר לדבר. ועל-כן אפלו אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עם כל זה אין השלום בשלמות, על-כן אי אפשר לדבר ולהתפלל, אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו. וזה שאמר דוד המלך, עליו השלום (שם עב): אני שלום, כי אני איש שלום ומצדי היה שלום עם כלם, ועם כל זה: וכי אדבר המה למלחמה, הינו שאף שאני שלום, עם כל זה אי אפשר לדבר מחמת המלחמה והמחלקת שהם חולקין עלי כנ"ל. והנה כל הדבורים הם משלום כנ"ל, ועל-כן מי שהוא בבחינת שלום, יכול לידע כל הדבורים של כל העולם, כמו הקדוש-ברוך-הוא שנקרא שלום, שהוא יודע כל הדבורים של כל העולם, כמו שכתוב (עמוס ד): ומגיד לאדם מה שחו; כי כל הדבורים באים משלום כנ"ל. וזה אותיות שלום - ראשי-תבות: ומגיד לאדם מה שחו:

כל הדבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות הרבה, מדבר הרבה, וכן מי שנתקרב ואין בו חמימות, אין יכול לדבר, כי הדבור הוא מחמימות, כמו שכתוב (תהלים טז): חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני; והוא שלהובא דנורא וכו':

רמ

כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת. ועל-כן בשמקרב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו, הן עשירות או בנים; אבל כשהוא רחוק מהצדיק, אזי בא לו בקשי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל-כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו פח גדול כדי לקבל ההשפעה מהצדיק, מחמת שהוא רחוק ממנו. ועל-כן נמצא בזה חלוקים רבים, לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה, ונשא העשירות ליורשיו, ולפעמים הוא מת על-ידי זה שמקבל עשירות וגם אוכד את העשירות, וכן חלוקים רבים. והוא כמו, למשל, כשאחד רוצה להגביה משא כבד, והוא מכנים כל פחו להגביה המשא מחמת שכבדה מאד, ולפעמים מגביה המשא, אבל מחמת גדל הפח שהכנים בזה, נעקרו ונתלשו מעיו בקרב, עד שמת מחמת זה. אבל יכול להיות שאף-על-פי-כן נשא המשא בידו, ולפעמים מחמת שנתלש בקרב, נפל גם המשא מידו. נמצא שזה מת מחמת שהגביה המשא וגם המשא לא נשארה אצלו אפלו לבניו, כמו-כן בהנ"ל, מחמת שהמזל צריך לעשות לו פח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה, מחמת שהוא רחוק ממנו, מחמת זה יכול להיות במה חלוקים כנ"ל. אבל המקרב להצדיק, אזי אין המזל צריך לעשות לו פח, מחמת שהוא קרוב אצלו. אבל עם כל זה, לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת, ועל-ידי זה אוכד העשירות. דע, כי זה מחמת שהוא רואה דבר

ה' לנגדי תמיד; הינו כשאני רוצה להשוות ולהדמות עצמי להשם ותברך כנ"ל, אזי: לנגדי תמיד; הינו בחינת ארץ-ישראל, כמו שכתוב במדרש (תהלים קח): אין תמיד אלא ארץ-ישראל, שנאמר: תמיד עיני ה' אלקיך בה. ודע, שיש שם, שבשרוצין לעשות מלך משתמשין בזה השם. והשם הוא קמה (כ) - ראשי-תבות: השקיפה ממעון קדשך. וזה בחינת (דניאל ב): מהעדה מלכין ומתקם מלכין. וזה שנאמר ביוסף (בראשית לו): והנה קמה אלמתי:

רלה

דע, שמי שהולך ונחלק ונופל, ואזי העולם שוחקין ממנו, והוא מתביש מזה, זה בא על-ידי שפגם בשמחת יום-טוב. כי יום-טוב נקרא רגל, וגם נקרא מועד, ועל-ידי שפגם בשמחת יום-טוב, נעשה מזה רגל מועד, על-כן רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין הוא בחינת השמחות נפולות מפגם שמחת יום-טוב, ועל-כן מתביש, כי עבודה זרה נקרא בשם (הושע ט), והמבזה את המועדות כאלו עובד עבודה זרה (פסחים קח), על-כן באה עליו בושה. ולפעמים הוא לו לכפרה, ולפעמים אין נתכפר לו בזה, רק כדי להזכירו שישוב:

רלו

מי שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי, על-ידי זה זוכה שיעלה לגדלה לסוף ימיו, וכל מה שנהשב לגדלה באותו הדור, היא עולה לגדלה זו. כגון בדור הזה, שעקר הגדלה והכבוד הוא כשמחזיקין אותו לצדיק מפרסם, אזי זוכה שיתקבל בסוף ימיו למפרסם גדול, אף שבאמת אינו כן, רק שהוא איש בשר פשוט, ונותנין לו שכרו קדם שיוצא מן העולם, ואחר-כך וכו':

רלו

עקר הנגון והבל-ישיר הביא לוי לעולם, כמוכא בהר (שמות דף יט), שעקר הנגון מסמרא דלואי. וזה שאמרה לאה: הפעם ילדה אישי אלי (בראשית כט) - שענתה הפעם שנולד לוי, שעל-ידו בא בחינת הנגון וכלי שיר לעולם, הפעם ילדה אישי אלי בודאי, כי התחברות שני דברים הוא על-ידי נגון ובל-ישיר, והכן. וזה בחינת בלי-זמר שמנגנין על חתנה. שרים רדפוני חנם (תהלים קט) - ראשי-תבות רחש. (זה הענין הם דברי צחות, שאמר על עצמו. שהיו נהגין לתן לו "רחש" המגיע להרב, ופעם אחת אמרנו לפניו בעת שהיה חתנה בעיר, ואמר אז ענין הנ"ל, מענין בלי-זמר שמנגנין על החתנה כנ"ל (כי כן היה דרבו בקדש, שעל-פירב היה אומר תורה מעין מה שהיה נעשה ונדבר אז באותה העת, כאשר יתבאר מזה במקום אחר), ואז היו משיחים לפניו מענין "רחש" המגיע לו. ענה ואמר: בודאי מגיע לי רחש, שרים רדפוני חנם):

רלת

כששני אנשים מחלקים ביניהם על איזה ענין, וכשיבוא השלישי, אף שאינו יודע כלל מענינם, אזי יסבים עם אחד יותר מעם חברו - זה מחמת שהאחד סמוך לשרשו יותר מחברו, כי בודאי אי אפשר שיהיו שווים לו כאחד, כי אין שני אנשים שווים, ואם-כן בודאי אחד סמוך יותר, ומזה בא שהוא מסבים עם זה, והכן:

בל"ב. וזהו (אבות פ"א): ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה; הינו שאף שאמה עושה צדקה ועניים הם בני ביתך, אף-על-פי-כן אל תרבה וכו' בנ"ל. אבל אין האסור רק שלא ירבה, אבל מה שהוא מכרח, אין מניק לו, וזה נעשה על-ידי הצדקה, שהיא מצלת מהרהורים של גאוף, שהם בחינת אבי אבות הטמאה, בחינות מת, וצדקה מצלת מהם בבחינת (משלי י): וצדקה תציל ממות, השם יצילנו:

רמג

דע, שיש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול לסבל קדשתו, על-כן הוא מתעלם מאד, ואין רואים ממנו שום קדשה ופרישות ותרה, זה מחמת גדל קדשתו מאד. וזה בחינות: כל השירים קדש, ושירי-השירים קדש-קדשים (ידים פ"ג). נמצא, ששירי-השירים הוא קדוש מאד, יותר הרבה מכל הספרים. והנה מצינו, ששלמה המלך, עליו השלום, חבר שלשה ספרים: משלי, קהלת ושיר-השירים. ובאמת משלי וקהלת הם כלם מלאים מוסר ויראת-שמים מאד, ומצינו בהם תבות קדשה וטהרה כמה פעמים, אבל בשירי-השירים אינו נמצא תבות קדשה וטהרה כלל. פוק עין ותשבח, שבכל ספר שירי-השירים אין נמצא שם בכל הספר שום תבות קדש וטהור. וזה מחמת גדל עצם קדשתו אינם רואים שם שום קדשה, על-כן אינו נמצא שם תבות קדשה וטהרה כלל.

רמד

מי שהוא מערב בין העבוי"ם, דהינו שיש לו עסקים ומשא-ומתן עמהם, צריך לשמר עצמו מאד מאד שלא יניק לו, כי בקל יוכל להתפס ברשתם, חס ושלום, לחלק עצמו ממדרגת ידותו שיש לו, כי לא די להאדם שהוא בעולם הזה השפל, אשר מלאכים אין להם כח לעמוד בזה העולם, כמו שמצינו, שפעם אחת באו מלאכים בזה העולם ונלכדו מאד (וזה בראשית דף נח). אבל באמת ישראל יש להם כח יותר ממלאכים, והם יכולין לעמוד בזה העולם ולהתגבר על העולם הזה ולהדבק בהבורא ותפרך שמו, אבל להיות גס-סב מערב עם העבוי"ם, זה קשה מאד, על-כן צריך לשמר עצמו מאד מאד להיות פתוד חזק כל ימוט ממדרגת כשרותו ויהדותו:

רמה

דע, שיש חדרי תורה. ומי שזוכה להם, בשמתחיל לחדש בתורה, הוא נכנס בהחדרים, ונכנס מחדר לחדר ומחדר לחדר, כי בכל חדר וחדר יש כמה וכמה פתחים לחדרים אחרים, וכן מאותן החדרים - לחדרים אחרים, והוא נכנס וממיל בכלם, ומלקט משם אוצרות וסגלות יקרות וחמודות מאד, אשרי חלקו. אבל דע, שצריך לזהר מאד לכל ימעה בעצמו, כי לא במהרה זוכין לזה, כי יש כמה וכמה חדושים שאינם באים משם, רק מהיכלי התמורות, כי את זה לעמת זה עשה אלקים. ואף שגדמה לאדם להשגה גדולה, אף-על-פי-כן גם שם יש חדושים נאים שגדמין להשגות. וגם בזה יש כמה בחינות, כמו, למשל, בשכותבין תבת אדם, יודעין שנה מרמז על דמות האדם, אבל הוא רק ברמז

יקר גבוה מאד, ואף-על-פי דאיהו לא חזי, מזלה חזי (מגילה ג), ומחמת שהמזל רואה דבר יקר ונעלה מאד, על-ידי-זה משליך העשירות מאצלו, כמו מי שנושא משא של נחשת, ורואה זהב ואבנים טובות ויקרים, אזי משליך הכל ורץ וחוטף את הדברים היקרים; כמו-כן מחמת שנתקרב ורואה יקר מפו ומפנינים, אזי משליך המזל העשירות בלא-חריד; מפל-שכן בשזוכה שירגיש גם בעצמו, שההתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, אזי בודאי אינו משגיח על ממון ואינו רוצה כלל עשירות:

רמא

בשיש דינים, חס ושלום, אזי המדת הדין היה מכלה את האדם, חס ושלום. אבל המדת הדין אין לה כח לכלות לגמרי, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ט): חצי כלים והם אינם כלים. אבל האדם יש לו כח לכלות לגמרי את חברו, חס ושלום, ועל-כן כשיש דינים על אדם אחד, חס ושלום, ובא אדם אחר ועומד וחולק עליו, אזי מדת הדין מסתלק ממנו, כי הם רוצים יותר שינקם בו האדם, כי יש לו כח בנ"ל. על-כן מי שהוא צדיק גדול ומשגיח בתקון העולם, הוא חולק לפעמים בכונה על צדיק אחד כדי לסלק מעליו מדת הדין בנ"ל, כי יסמכו עליו שהוא ינקם יותר, אבל אחר-כך הוא עושה ברחמים, ואינו עושה יסורים לאותו הצדיק. וזה פרוש: פינחס בן אלעזר וכו' השיב את חמתי וכו' בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי וכו' (במדבר כה). הינו שפינחס השיב את חמת ה' וסלק מדת הדין מישראל על-ידי שהוא לבש נקמה לנקם בהם, על-כן נסתלקו הדינים בנ"ל. וזה מחמת כי הדינים אינם יכולים לכלות וכו', על-כן הם רוצים יותר בשאדם רוצה לנקם בנ"ל. וזה: ולא כליתי את בני-ישראל בקנאתי; הינו שבזה מודיע לנו התורה גדל הטובה שעשה פינחס לישראל בקנאו את קנאתו ותפרך ולבש נקמה לנקם בהם, שבזה עשה להם טובה גדולה. והטעם הוא, כי ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, הינו שבקנאתי, במדת הדין שלי, איני מכלה את בני-ישראל, כי מדת הדין אין בה כח לכלות בנ"ל, אבל האדם בשנוקם יש לו כח לכלות לגמרי, חס ושלום, על-כן עשה פינחס טובה נפלאה לישראל במה שלבש קנאה לנקם בהם, כי על-ידי-זה רפתה מישראל כח הדינים, בהשכם שפינחס ינקם בהם ביותר, כי פינחס הוא אדם שיש לו כח לנקם יותר לכלות לגמרי, חס ושלום, וכו', ועל-כן על-ידי-זה השיב פינחס את חמתי וסלק מדת הדין בנ"ל. אבל באמת פינחס בודאי היה רחמן, ובודאי אחר-כך הקל הדינים מעליהם:

רמב

דע, שיש בחינת אריה אנפין בקלפה (עי' ע"ח שער הקלפות, פ"ג), ומי שפוגע באשה מבחינה זו, קשה לו להנצל מהרהור, ואף אם יעצים עיניו, אף-על-פי-כן בכל צד שיפנה תודמן לו, כי היא בחינת אריה אנפין של הקלפה, שהם פנים ארכים, ועל-כן בכל צד שיפנה תודמן לו. ודע, שצדקה הוא סגלה גדולה ומועלת מאד להנצל מהרהורי גאוף, אך אף-על-פי-כן אסור לסמוך על זה ולהיות מערב עם הנשים ולהרבות שיחה עמהם, חס ושלום, רק שאינו מניק לו

לברכה (פסחים טו): כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו. אך צריך לזה חכמה יתרה, כי בודאי גדלות הוא אסור גדול מאד, ואם יתנאה באמת, בודאי חכמתו תסתלק ממנו לגמרי, ולא יבוא להשגה, ויהיה נעשה שוטה ממש, אך צריך לזה אמונת יתרה איך להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות רק כדי לשבח חכמתו שמקדם, שהוא צריך לשבח כנ"ל, ואף-על-פי-כן יהיה ענו באמת:

רמז

איתא בזהר הקדוש (רעיא מהימנא צו, דף כו), ש"תיקון" הנאמר בש"ס הוא בחינת מחסר תקון, דהינו שנוחסר הגון של התיקון ונעשה תיקון. ודע, שזאת הגון פשוטה, כשנוחסרת מהתיקון ונעשה בחינת תיקון כנ"ל, אזי היא נשפלת ונכפפת, ונעשה מזה בחינת "קינות" שהוא אותיות "תיקון", רק שהגון נכפפת כנ"ל. השם יגאלנו ויתתפכו הקינות לתיקון ויתתקן התיקון הנ"ל:

רמח

דע, שספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול מאד, כי עלידי ספורים מצדיקים נתעורר ונתלהב הלב בהתעוררות גדול להשם יתברך בחשק נמרץ מאד, כי הרשימו שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו עלידי עבודתו את השם יתברך, זאת הרשימו נתעוררת בעת שמספרין מהצדיק, והיא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול:

רמז

עקר הגבורה - בהלב. כי מי שלבו חזק, ואינו מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות ולכבש המלחמות עלידי חזק ותקף לבו, שאינו מתירא ורץ לתוך הקף המלחמה. וזה בחינת (אבות פ"ד): איזהו גבור הכובש את יצרו. וזה בחינת גבורות שמשון, שנאמר בו (שופטים י"ג): ותחל רוח ה' לפעמו במחנה הן בין צרעה ובין אשתאל; שבאותן המקומות צלחה עליו רוח ה' ולכש גבורה, דהינו שבא לו חזק ותקף גבורה בלב, ועלידייה עשה גבורות נוראות:

רנ

דע, שכל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון הדעת, כי מי שיש לו דעת, ויודע שהכל בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי ה' נתן וה' לקח (איוב א). ואף-על-פי שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים שבאים מחמת ההרפכה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף, והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בהגוף בקשר אמיץ וחזק, על-פני בהכרח מרגיש היסורים בעת הפרוד, אף-על-פי-כן היסורים קלים מאד ונזחים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור שהכל בהשגחה מהשם יתברך, ומכל-שכן שאר מיני צער ויסורין, שאין מרגישים כלל בשיש לו דעת כנ"ל. ועקר הצער מהיסורין, הוא מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין:

בעלמא, כי אין כתוב שם ציור האדם; ויש שמצירין על הניר ציור האדם, ושם נגלה יותר קצת דמות האדם; ויש שמנסרין ציור האדם מחתיכת עץ, ושם נתגלה עוד יותר ציור האדם; אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם ממש, רק האדם בעצמו הוא האדם באמת; כמזכר יש כמה חדושים של תורה, שהם רק כמו פנקס וכמו שפותבין תבת אדם לכה, כי התורה היא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): זאת התורה אדם; ויש שהוא נכנס לפנים מזה, אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם כנ"ל, רק כשזוכין אל התורה בעצמו, והו בחינת אדם באמת, וזהו: זאת התורה אדם - זאת התורה דיקא. הינו, רק זאת התורה האמתית הוא בחינת אדם:

ודע, שכל אדם קדם שמשויג בתורה השגה של אמת, צריך לילך בהכרח דרך אלו היכלות התמורות, אבל הכלל - שאסור לטעות בעצמו לספר שכבר בא אל ההשגה הראוי, כי אם יספר כן, ישאר שם, חס ושלום; אבל כשידע שעדין לא התחיל לכהן לחדרי תורה האמתיים, אזי יתחזק בעבודת השם, וירבה בתפלות ויפציר, עד שיפתחו לו שערי הקדשה באמת, ואז יראה ההפך:

ואפלו אם עשה עבודות ותעניתים וסגופים בשביל השם יתברך ואחר-כך זכה לחדושים, אף-על-פי-כן אל יעמד על זה לספר שהם השגות של אמת הנ"ל, כי אפלו להדמויות של היכלי התמורות צריך עבודות ותעניתים, ואפלו בתאוות עולם הזה יש דגמא לזה, כגון, למשל, כשעושים שחוק וקומעדיע, אזי נוסע אחד ומכריז וחושב כל הדברים שיעשו על הקומעדיע, ואף שהוא תאוה לשמע, אף-על-פי-כן אין זה השחוק בעצמו. וכן כשבא להתדר עושים שם הקומעדיע, יש שם מציר על הטבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר בעצמו. ואפלו כשבאים לשם לפנים, עומד לך אחד ועושה כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הבעל קומעדיע הוא עושה אחריו בליצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועקר הוא השחוק בעצמו שעושים שם. וכמו-כן תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי שגדמה לו שנקנס לפנים ולפני ולפנים, ועדין עומד בחוץ לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת:

והצדיק הגדול מאד, אף כשזוכה להשיג השגות גדולות של הקדשה באמת, אף-על-פי-כן אינם נחשבים בעיניו לבלים, לגדל עצם הכרתו את גדלות הבורא יתברך. עליבן הוא משתדל ומתחזק בכל פעם, שיתחיל השם יתברך להראות לו אור התורה, כאלו לא התחיל להשיג כלל מימיו:

רמו

לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות, כמה שכתוב: ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"ב ט); והוא מועיל כמו תענית, כי כשצריך לבוא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי צריך לשבח את חכמתו שמקדם; וכמו שמוצינו (ב"ב פה), שרבי זירא התענה כדי לשבח תלמוד בבלי, כי היה צריך לבוא להשגה יותר גדולה, שהיא תורת ארץ-ישראל. והגדלות מועיל כמו התענית הנ"ל, כי עלידי הגדלות שוכח גספן את חכמתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם

העבים אחר הגשם - זה הראות, שהולך אחר הבכי. נמצא, שהדמעות הם לוקחים חלק הראות, והראות נמשך לתוכם. נמצא, שהדמעות הם חלקי ההשגחה והראות, כי הדמעות לוקחים הראות כנ"ל:

וזה: ומוריד שני דמעות - הינו שממשיך חלקי ההשגחה. לים הגדול - הינו בחינת העכו"ם המושלך על ישראל, בחינת (ישעיה טז): והרשעים פים נגרש; ואזי נעשה בחינות גדול, בחינת השגחה, בחינות תפלה שהיא בחינת גדול כנ"ל. וזהו: וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו; הינו שממשיך השגחה מסוף העולם מקץ האחרון, עד סופו - לעשות סוף וקץ מהעכו"ם המושלים בישראל, בחינות: קץ בא הקץ, כנ"ל:

וזה בחינת דמעות שבוכין בעת הצער, כי מאחר שיש לו יסורין וצער, על-כן הוא צריך לבחינות השגחה, כדי שיהיה לו ישועה כנ"ל, ועל-כן מורידין דמעות כדי להמשיך עליהם חלקי ההשגחה והראות, כי ההשגחה והראות נמשך לתוך הדמעות, בבחינות: ושבו העבים אחר הגשם - זה הראות, שהולך אחר הבכי; הינו שהם מחסרים הראות ונוטלים חלק מהראות, נמצא שהראות נמשך לתוך הדמעות כנ"ל:

וזה בחינות: ויבך חזקיהו בכי גדול, הנאמר בעת שחלה (ישעיה לח). בכי גדול דיקא, כי המשיך לתוך הבכי את הראות וההשגחה, שזה בחינות גדול, בחינות תפלה וכו' כנ"ל. וזה מה שנאמר בדרך בעת שפכה על צערו (שמואל א ט): עד דוד הגדיל - שהגיע בכיתו לבחינות השגחה, בחינות גדול כנ"ל, כי עלידי ההשגחה נצולים מפל מיני צער ויסורין כנ"ל:

רנא

דע, שעלידי מלחמות, הינו מחלקת, עלידיה נופלים מחשבות של רשעים על אנשים פשרים, הינו מחשבות של פירות, שנופלים עליהם עלידיה. והתקון לזה - למסר המלחמה על ה', שה' ילחם המלחמה, עלידיה מבטל מחשבות רשעים הנ"ל. אבל דע, שעלידי צדקה שלהם יש כח במחשבתם להתקיים אפלו אם ימסר המלחמה לה', כי יש צדקות שרשעים נותנים, כי מצינו שאפלו מלכי עכו"ם נותנים צדקה ועושים טובות, כמו שכתוב (משלי כח): לחונן דלים יקבצנו, כמו שפרש רש"י, עין שם:

ודע, שאיש אמת, דהינו שעושה מצוות בשלמות ובכל הדקדוקים בינו לבין קונו, כמו שמדקדק לעשות המצוה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת, שהכל אחד אצלו, בין בשעושה מצוה לפני ה' ובין בשעושה בפני בני-אדם - זה האיש האמת יש לו כח להמשיך לעצמו כל הצדקות, כי אלו הצדקות הנ"ל שהם עושין, היא עומדת רחוקה מהם, ואינה אצלם, כי דרך הצדקה למשך עצמה לאמת, ומחמת שהם רחוקים מאמת, הצדקה רחוקה מהם, וזה האיש אמת מושך לעצמו כל הצדקות, כי הצדקה נמשכת רק אחר האמת. וזה בחינת (ישעיה נט): וצדקה מרחוק תעמוד, כי בשלה ברחוב אמת; הינו שהצדקה עומדת מרחוק, זה מחמת שגכשל ברחוב אמת, כי מחמת שאין אמת, על-כן הצדקה רחוקה מהם כנ"ל:

וזה עקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת שגפלו מהדעת ותולין הכל בפטע ובמקרים ובמזל, ומחמת זה יש להם צער ויסורין כנ"ל, וזה בא להם מחמת שהם שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם, מחמת שרואין שעתם מצלחת מאד, וישראל נבזים ושפלים, על-כן הם לומדים מהם ותולין הכל בפטע ומקרה, ומחמת זה בעצמו יש להם יסורים, כי אלו היה להם דעת שהכל בהשגחה, לא היה להם יסורים כלל כנ"ל. ובאמת ישראל הם למעלה מהפטע, רק בשהם חוטאים, חס ושלום, אזי נופלים אל תחת הפטע, כמו העכו"ם שהם תחת המזל והפטע, ואזי יש להם גלות וצער, חס ושלום. ועקר הצער והגלות שלהם הוא רק עלידיה בעצמו שאין להם דעת ותולין בפטע. ובשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לרחם על ישראל ולהושיעם מגלותם ולעשות קץ וסוף מהמצר להם, אזי ממשיך עליהם השגחה, ואזי מכניע ומבטל הפטע והמזל שהיה מחיב שיהיו ישראל נתונים תחת ידם, ואזי מחיב המצר להם, וישראל עולים עליהם עלידי ההשגחה:

ודע, שזאת ההשגחה הוא ממשיך מסוף העולם, כי לעתיד, בעת הקץ, יתבטל הפטע לגמרי, ולא יהיה רק השגחה לבד, כמה שכתוב (ישעיה נא): כי שמים כעשן נמלחו והארץ כפגד תבלה. הינו שיתבטל הפטע, שהיא עליפי מערכת הכוכבים ומזלות, וזהו נמלחו, הינו שיתבטלו ויתערבבו כל המזלות, ולא יהיה שום מזל, רק השגחה לבד, ואז יהיו ישראל למעלה. ועל-כן גם עתה, בשהשם יתברך רוצה לעשות קץ וסוף מאיזה עכו"ם ושהיו ישראל למעלה, אזי ממשיך עליהם השגחה מקץ סוף העולם, שאז לא יהיה רק השגחה, ועלידי זאת ההשגחה נתעלים ישראל, ונעשה קץ וסוף מהעכו"ם שהיה מצרה להם. וזה בחינת (יחזקאל י): קץ בא הקץ; הינו כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה להביא קץ על העכו"ם, אזי ממשיך השגחה מקץ האחרון כנ"ל:

ותפלה הוא בחינת השגחה למעלה מהפטע, כי הפטע מחיב כה, ותפלה משנה הפטע, והוא בחינות גדול, בחינת (דברים ה): כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו; כי זה גדלתנו, שהשם יתברך שומע תפלתנו ומשנה הפטע עלידי השגחתו ויתברך, וכמו שכתוב (מלכים ב, ח): ספרה נא לי את הגדלות אשר עשה אלישע; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי טו): ואלישע העבד - ברחמי הוא דעבד. נמצא, שתפלה, שהיא בחינת נסים והשגחה, הפך הפטע, היא בחינת גדול:

וזה פרוש מה שהשיב אובי טמאי לרב קמינא: מאי גוהא? בשעה שהקדוש-ברוך-הוא זוכר את בניו, שהן שרויין בצער בין העכו"ם, מוריד שני דמעות לים הגדול, וקולו נשמע מסוף עולם ועד סופו (ברכות נט). הינו כשהקדוש-ברוך-הוא זוכר שהן שרויין בצער בין העכו"ם - בין העכו"ם דיקא, כי זה עקר הצער מה שהן שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם ונפלו מהדעת ותולין בהמזל והפטע, וזה עקר הצער שלהם כנ"ל, ואזי מוריד דמעות וכו'. הינו שממשיך עליהם השגחה, כי דמעות הם בחינות השגחה, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): על פסוק (קהלת יב): ושבו

שנוי כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבילים שנשתנו פניהם לכמה גונין, ויש שנשתנה פניו מחמת גדלות שיש לו, באשר שאינו ראוי לו שיצטרף לבריות, ויש מחמת קטנות - על שהוא נצטרף לבריות, ויש שנשתנה פניו מחמת שמחה, ששמח על שנותרו לו, וגם בזה יש שנויים, כי יש מי ששמח מאד על שנותרו לו. נמצא, שהשנויים הוא רק אצל המקבילים, כל אחד לפי בחינתו בן גשתינן פניהם כנ"ל. אבל הצדקה היא רק כח אחד לכד, כי היא בחינת אמת, בחינת שמש, ועל-כן מושכת עצמה לאמת כנ"ל. ועקב, שהוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מיכה י): תתן אמת לעקב, נאמר בו (בראשית לב): ויזרח לו השמש, הינו בחינת ולנו תהיה צדקה הנ"ל, כי שמש היא בחינת צדקה כנ"ל: וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה; הינו שיעקב על-ידי האמת היה לו כח להמשיך ולהזריח לעצמו כל הצדקות, שהם בחינת שמש. וזה: ויזרח לו השמש - לו דיקא, בחינת ולנו תהיה צדקה כנ"ל:

בנמרא (יבמות צ"ז): מעשה שנחלקו בבית-המדרש, עד שנקרע ספר-תורה מחמתן. ואמר: תמה אני, אם לא יהיה בית זה עבודה-זרה. נמצא, שעל-ידי מחלקת נעשה עבודה-זרה וכפירות. וזה שכתוב (תהלים קכ): אשר חשבו רעות בלב כל יום יגורו מלחמות - שעל-ידי המלחמות, הינו מחלקת, על-ידו חשבו רעות בלב, על-ידיה באים מחשבות רעות, הינו כפירות כנ"ל: והתקון לזה - למסר המלחמה לה', שה' ילחם המלחמה כנ"ל. וזה בחינת שתיקה, הינו שצריך לשתק להם, רק לסמוך על ה' שהוא ילחם בשבילנו. וזה בחינת (שמות יד): ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. ועל-ידי השתיקה זו נתעלה המחשבה, כי נתפטרין מחשבות רעות של כפירות כנ"ל. וזה בחינת: שתק, כך עלה במחשבה (מנחות כ"ט), שעל-ידי השתיקה נתעלה המחשבה כנ"ל:

אך כשגם הם שותקים, אזי יכולים, חס ושלום, לקלקל התקון שנעשה על-ידי שתיקתו, וזה בחינת (תהלים קכ"ג): על גבי חרשו חורשים - לשון שתיקה, בחינת: ואתם תחרישון; הינו ששתיקתם עולה על גבו כנ"ל. וזהו: האריכו למעניתם - זה בחינת הצדקה שלהם, בחינת (בראשית ז'): וענתה בי צדקתי; הינו שעל-ידי הצדקה שלהם הם יכולין, חס ושלום, להתנבר, ששתיקתם יעלה, חס ושלום, על שתיקתנו, בבחינת: על גבי חרשו חורשים וכו'. ומחמת זה אין מועיל העצה הנ"ל, דהינו למסר המלחמה לה', שהוא בחינת: ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, כנ"ל. אך האיש האמת מושך לעצמו כל הצדקות, ונתפטר כל הצדקה שלהם, ואזי ממילא נתפטר מחשבתם הרעה, ונתפטרין כל הכפירות כנ"ל:

רנב

בשיש אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזקת. כי על-פי הטבע כשנותרין צדקה, נחסר מאתו מה שנתן, אבל על-ידי האחדות שבין הצדיקים יוכל לתן צדקה ולא יחסר כלל. וכן על-ידיה יכולים שיהיה להאדם מסירת נפש באמת, ואף-על-פי כן לא יזיק לו, וישאר בחיים:

וזה שכתוב: וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו באשר צונו (דברים י). הינו כשיהיה לנו בחינת אמת, דהינו לשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לכוף בכל הדקדוקים, כמו שעושה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת כנ"ל, וזה: כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו באשר צונו וכו' - לפני ה' אלקינו דיקא, הינו שנשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לכד, בינינו לבין קוננו, בכל הדקדוקים והפרטים. וזהו: באשר צונו - הינו בכל הדקדוקים, באשר צונו השם ויתברך, הינו בחינת אמת הנ"ל, שגם כשעושה המצוה לפני השם ויתברך לכוף, הינו מדקדק בכל הדקדוקים וכו' כנ"ל, ואז: וצדקה תהיה לנו. לנו דיקא, הינו שנמשיך לעצמנו כל הצדקות, כי דרך הצדקה למשך לאמת כנ"ל. נמצא כשיהיה האיש אמת מושך לעצמו הצדקות, אזי אין להם כח הצדקה, ואין כח במחשבתם להתקם כנ"ל:

ומה שצדקה נמשכת לאמת, כי צדקה היא בחינת אמת (א), כי אמת היא אחד, כי אחד הוא רק אחד, כי לפני אחד מה אמת סופר (ספר יצירה), ואם יש שני וכו', אינו אחד. וכן האמת היא רק אחד, כי כשאומרים על איזה דבר האמת, אי אפשר לומר כי אם אחד, דהינו האמת כמו שהוא, אבל שקר אפשר לומר על דבר אחד דברים רבים, כמבאר במקום אחר. (לעיל בסיומן נא, עין שם מה שמבאר שם, כי על כלי כסף אי אפשר לומר האמת כי אם אחד, דהינו שהוא כלי כסף לכד, אבל אם ירצה לומר שקר, יכול לומר הרבה, כי יוכל לומר שהוא כלי זהב או נחשת או שאר שמות, וכן בכל הדברים שבעולם אי אפשר לומר האמת כי אם דבר אחד כמו שהוא, אבל השקר הוא הרבה כנ"ל. נמצא, שאמת היא אחד. ועין שם עוד דברים נפלאים מענין האמת שהוא אחד, עין שם):

ועל-כן קדש-א-בריה הוא ואורייתא וישראל כלל אחד, כי השם יתברך אמת, ותורתו אמת, וישראל אמת, וכיון שכלם אמת - הכל אחד, כי באמת אין בו שום שנוי, כמו שכתוב (מלאכי ג'): אני ה' לא שניתי, ואתם בית יעקב לא כליתם; כי השם יתברך אמת, והוא אחד בלי שנוי, חס ושלום, כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבילים, כי כפי המקבל פן נתהוה אצלו השנוי, אבל השם יתברך אין בו שום שנוי, חס ושלום. וזה בחינת שמש, כי השמש הוא רק כח אחד לכד, והשנוי הוא אצל המקבילים, כי כמה שנויים נתהוים על-ידי השמש, כגון להתיד ולהקפות, לקרר ולחמם ושאר הפחות, כמבאר במקום אחר, וזה רק מחמת המקבילים, כגון כשהשמש באה על שעה - מתכת אותו, זה מחמת שהשעה אינו קשה באמת, ועל-כן נתהוה אצלה הכח להתיד, וכן בשאר הפחות, אבל השמש הוא רק כח אחד לכד:

וזה בחינת צדקה, שהיא בחינת שמש, בחינת אמת כנ"ל, בחינת (מלאכי ג'): וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): כרום זלת לבני אדם - כיון שצדקת אדם לבריות, פניו משתנוין לכמה גונין, כי על-ידי הצדקה באים כמה שנויים, והכל הוא רק מחמת המקבילים, אבל הצדקה, שהוא בחינת אמת, בחינת שמש כנ"ל, הוא רק כח אחד לכד, ואין בה

(א) עין זוהר אמור דף פ"ב.

רנג

דע, שמעוט שנה הוא ממעט תאות נאוף, כי יש אש באדם מתחלת התולדה, שמהאש הזה בוערין באדם כל התבערות של כל התאוות, וגם כל האכילה ושתיה שנותנין להגוף, האש הזה הוא מכלה ושורף הכל, ועל ידי מעוט שנה האש הזה נחלש ואין לו כח לבער, אך שמזיק להמח מעוט שנה, וכן רבוי שנה, כשהאדם מכריח עצמו לישן הרבה, גם זה מחליש וממעט האש הנ"ל, וגם זה מזיק להמח, רק כשאדם ישן במדה פראוי, או תאות המשגל בתקפה וכחה, כי לא נחלש האש הנ"ל: [כל זה שמענו מתוך שיחותיו הקדושים, ותכן בונתו בזה לא באר היטב, אך כפי מה שהבנתי משיחתו, הפונה - שאין מועיל שום עצה למעט תאות נאוף על ידי איזה תחבולה, כי מזיק להמח, כי היה אפשר להחליש התאוה על ידי מעוט שנה או רבוי שנה, אבל שניהם מזיקים להמח, על-כן אין חכמה ואין עצה בנגד זה, רק להתחזק להיות גבור לכבש את יצרו, וה' יעזר לו לסלק תאוה זאת מאתו]:

רנד

עינים הם דברים עליונים וגבוהים מאד, והם רואים תמיד דברים גדולים ונוראים, ואם היה האדם זוכה לעינים פשרים, היה יודע דברים גדולים רק ממה שעיניו רואות, כי הם רואות תמיד, אך שאין יודע מה רואת, כמו, למשל, כשמעבירין דבר לפני עיני האדם בהעברה ובמהירות גדול, ואזי אין האדם יודע מה ראה, והנה אף שבשעה שהעבירו הדבר לפני עיניו פודאי ראה אותו בראיה גמורה, עם כל זה אין יודע מה ראה, כי אף שעיניו ראו הדבר בשלמות, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי בכדי שיקרא הראות להדעת שידע מה ראה, פי לידע הדבר שראה זה תלוי בדעת, ולזה צריך קצת זמן, שישקא קצת הדבר הנראה לפני עיניו, בכדי שיקרא וישיט כח הראות להדעת את הדבר הנראה, כדי שידע בהדעת מה ראה, ומחמת המהירות לא ראה הדבר רק בכח הראות, אבל לא היה זמן להושיט הדבר להדעת, ועל-כן אינו יודע מה ראה. וכן האדם רואה בעיניו תמיד דברים גדולים (הינו מראות וחזיונות), אך שהוא כמו שמעבירין לפניו בהעברה בעלמא ובמהירות גדול, על-כן אינו יודע מה ראה כנ"ל, והבן:

רנה

כשהאדם הוא מאמין בהצדיק בלי שום דעת, אפשר לו לפל מהאמונה, כי מאמונה לבד אפשר לפל; אבל אם יש לו גם דעת, שמבין גם בהדעת, אזי אי אפשר לו לפל:

רנו

שם אתה מסגל על הים להכניע הגלים, והסוד - בשוא גליו אתה תשכחם (תהלים ע"א):

רנז

כי תבא בכרם רעך וכו' (דברים כ). על-פי מעשה וכו', שהניחה לו אמו צוואה, שמו שאינו יכול לסבלו, לא יניחנו להיות אצלו, ואם לאו, יצטרך לעזר מהרחוקים על הקרובים אצלו וכו' (ויתבאר

(א) עין זוהר נח דף סט. ובמק"מ שם.

במקום אחר). כי כשאוכל יותר מצרכו, זה המאכל מזיק לו, כי כל דבר יש לו שרש שיש לו חיות ממנו, כגון הסמים יש להם חיות ממה שהאדם לוקח אותם לרפואה, וכן המאכלים יש להם חיות מזה שהאדם אוכל אותם ומקבל חיות מהם, מזה יש חיות להמאכלים; אבל כשאוכל יותר מצרכו, אין לזה המאכל ממי לקבל חיות, מאחר שאין האדם צריך אליו, והוא דומה כאלו הניחו האדם לתוך כלי, שבודאי אינו מקבל חיות משם, ועל-כן המאכל מבקש לו חיות להחיות עצמו, ואזי הוא מוציא החיות של האדם, ועל-ידי זה הוא מזיק להאדם, ומחמת זה נצטרפין עמו אפלו שאר המאכלים ומזיקים לו. וזה: ואכלת כנפשך שבועד - לא יותר. וזה: ואל פליד לא תתן, הינו שלא תאכל יותר מצרכך, שזה דומה כגונתן לתוך הכלי, מאחר שאין צריך לו כנ"ל:

רנח

כשייש מחלקת על האדם, יכולים להטות אותו מדרך השם יתברך ולהפילו ממדרגתו, חס ושלום. וזה שהתפאר דוד המלך, עליו השלום (תהלים קי"ט): רבים רודפי יצרי, מעדותיך לא נמיתי - שאף שהיה עליו מחלקת רבים, עם כל זה לא נטה מדרך השם יתברך:

רנט

כשאדם מתבודד ומפרש שיחתו ויצרו לפני השם יתברך, ומתודה ומתחרט על גדל הפגמים שעשה, אזי גם השכינה בנגדו מפרשת לפניו שיחתה וצערתה ומנחמת אותו, כי כל פגם ופגם שפגם בגשמיתו, פגם אצלה גם-כן, כביכול. וזה בחינת (דברים כ): את ה' האמרת וה' האמירך וכו'. והיא מנחמת אותו שתבקש תחבולות לתקן כל הפגמים:

רס

השם הוא הנפש, כמו שמבאר בהתורה "היכל הקדש" (כס"ב ט), עין שם, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו, עין שם. ויש בבחינה זו מסירת נפש. פי יש עשרה ריוגי מלכות, שמסרו נפשם על קדוש השם בשביל יחוד קדשא-ברוך-הוא ושכינתה, כידוע, שעקר היחוד על-ידי מסירת-נפש, והם ראו באותן הדורות, שאי אפשר לתקן ולעשות יחודים למעלה פי אם על-ידי גשמותיהם, על-כן מסרו נפשם על קדוש השם, פי כשהנפשות עולות למעלה על-ידי מסירת נפש, אזי הם חוזרים להשכינה, כי משם יצאו, כי ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש, שהם חלקי השכינה ממש, בבחינת: העמסים מני בטן (ישעיה מ); וכשהם חוזרים להשכינה, אזי השכינה מתפארת: חזי במה ברא קאתינא לנבך (זוהר וקרא י), ואזי מתעורר השתוקקות עליון, ונעשה יחוד, כידוע. ולפעמים בא לצרך זה הריגה, חס ושלום, שנהרגין, חס ושלום, במה וכמה נפשות מישראל, כדי שיהיה יחוד על-ידי נפשותיהם העולות למעלה, פי לפעמים צריכין אל היחוד הרבה נפשות מאד, חס ושלום, על-כן בא הריגה, חס ושלום:

וכן על-ידי אכדת השם, הינו המפרסם, דהינו שיש אחד שהוא מפרסם ואינו מפרסם, דהינו שהוא מפרסם כפי כל והכל מדברים ממנו, ואף-על-פי-כן אינו מפרסם, פי אינו חשוב ככל.

רסג

דע, שחלי הקדחת, רחמנא לצלן, בא עלידי מה שאדם אוכל אכילה יתרה, כי כשאוכל יותר ממה שצריך, הוא בחינת מאכל בהמה, כי גדר האדם לאכל רק כפי מה שצריך, וכשאוכל יותר הוא מעשה בהמה, שאוכלת ולועסת כל היום, ועלידיה בא קדחת, רחמנא לצלן. וכן כשנודמן להאדם בתוך מאכלו ניצוצות, שלא נתבררו עדין ממאכל בהמה למאכל אדם, עלידי זה בא גם כן חלי הנ"ל, (אם לא מי שהוא אדם גדול מאד, שיכול לדלג מדרגה שלמה ולהעלות המאכל למעלת מדבר), כי כשאוכל מאכל בהמה כנ"ל, נמצא שיוצא מגדר אדם לגדר בהמה. וזה בחינת (תהלים טו): הרפכת אנוש לראשו; הינו שגדר אנושי למעלה ממנו, כי הוא למטה מגדר אדם, כי ירד לגדר בהמה כנ"ל, אזי: באנו באש ובמים - זה בחינת חלי הקדחת, רחמנא לצלן, שהוא אש ומים, חמימות וקרירות:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (באבות דר' נתן פ"א, ובתנא דבי אליהו רבא פל"א, שם איתא לשון זה): בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון: ואכלת את עשב השדה, נודעו איבריו. אמר: אני וחמור נאכל באבים אחד. נודעו איבריו זה בחינת חלי הקדחת, שבא עלידי אכילת עשב השדה, עלידי מאכל בהמה כנ"ל. וזה שאמרו: ביון ששמע בועת אפיק האכל לחם נתישבה דעתו, כי חלי הקדחת זה בחינת פגם הדעת, כי עקר הדעת הוא עלידי חבור אש ומים. וזה: ביון ששמע בועת אפיק וכו', כי רפואת החלי הנ"ל הוא עלידי זעה, ועלידיה נתישבה דעתו - הוא בחינת מה שנתרפא מחלי הנ"ל, שהוא שלמות הדעת כנ"ל:

רסד

צדקה היא תקון הברית. כי פגם הברית הוא, כי הוא היה צריך להשפיע בקדשה למקום שצריך להשפיע, והוא סלק ההשפעה משם והמשיכה, חס ושלום, למקום אחר, ועל כן התקון עלידי הצדקה, שעלידיה חוזר ומשפיע לשם, אל הקדשה, ועלידיה נתתקן. וזה בחינת: ויבאו האנשים על הנשים, הנאמר בנדרת המשכן (שמות לה). הינו בחינת זיווג שנעשה עלידי הצדקה של נדרת המשכן כנ"ל. ועל כן כשנותן לעני שאינו הגון, אזי אדרבא, הוא נפגם יותר, כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך. ועין במקום אחר (לעיל בס' לא, ובס' נד), שמבאר גם כן שצדקה הוא תקון הברית:

רסה

טעם על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות השדוק, כי (כ) אלו נשמות של הזיווג הם למעלה אחד (כ), אך למטה ההתקשרות וההתאחדות שלהם הוא בהעלם, כי אין יודעין מהתאחדות שלהם עד השדוק, ואזי נתגלה ההתקשרות שלהם, שהיה עד עתה בהעלם. אך זה ההתגלות של ההתקשרות, שנתגלה בעת התנאים, הוא בבחינת: והחיות רצוא ושוב (יחזקאל א); כי בשעת השדוק נתגלה ההתקשרות, ותכף ומיד נתעלם, כי אחר כך נתפרדו ונתרחקו, כי עדין היא אסורה עליו עד החפה. נמצא, שבשעת השדוק נתגלה אור האחדות שלהם, שהיה עד

ויש אחד שאינו חפץ בזה, רק שאבד את המפרסם, דהינו אבדת השם, שהיא הנפש, דהינו אף על פי שאין רצונו שלא יהיה מפרסם, אף על פי כן אבד אותו, כמו שאדם אוכל דבר שלא ברצונו, דהינו שאבד את השם, שהוא בחינת מפרסם שיש לו שם בעולם. אבל יש אחד שעושה זאת ברצונו ובדעתו, שמוסר את נפשו על קדוש השם, דהינו המפרסם שלו, שהוא בחינת שם כנ"ל, שהוא בחינת נפש כנ"ל, ומחמת זה אף על פי שהוא מפרסם, אף על פי כן אינו מפרסם כלל, כי אדרבא, הוא להפך, כי הכל דוכרים עליו ובודים עליו בזבים שלא עלה על דעתו, ויש לו שפיות דמים ממש מזה, ועושה זה בכונה, כי הוא בחינת מסירת נפש ממש, כי השם הוא הנפש כנ"ל, וגם יש לו שפיות דמים מזה כנ"ל, והוא מציל את ישראל בזה ממה שהיה ראוי לבוא עליהם, חס ושלום, בשביל היחוד כנ"ל, ועלידי מסירת שמו, שהוא נפשו כנ"ל, הוא מציל אותם כנ"ל:

רסא

כשנזפל אדם ממדרגתו, ידע שפני השמים הוא, כי התרחקות - תחלת התקרבות, על כן נפל, שיתעורר יותר להתקרב להשם ויתברך. ועצתו - שיתחיל מחדש לפגם בעבודת השם, באלו לא התחיל עדין כלל מעולם. וזה כלל גדול בעבודת השם, שצריכין ממש בכל יום להתחיל מחדש: (ועין ענין זה עוד בכמה מקומות בספרי רבנו ז"ל, כמה צריך האדם להתחזק בעבודת השם ולכלי לכל משום דבר שבעולם, רק להתחיל בכל פעם מחדש. עין היטב בענין זה, ויערב לך לעד.)

רסב

דע, שעלידי התחדשות התורה נעשה נהרות, כי כשמתחיל לחדש בתורה, אזי מתחיל לנבע מעין בבחינת (ויאל ה): ומעין מבית ה' יצא, שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי כד): בחכמה יבנה בית. וזה המעין בתחלה הוא צר וקטן, ואחר כך מתרחב ומתפשט יותר ויותר, עד שנעשה ממנו נהרות, והכל באים לשתות מאלו הנהרות:

על כן מי שרוצה לחדש חדושי דאורייתא שיש בהן ממש, הוא צריך לכבות מקדם, כי כשנעשין נהרות הנ"ל והכל באים לשתות מהם, אזי יבואו גם כן קלפות וסטרוא אחרא, חס ושלום, לשתות גם כן משם, על כן צריך לכבות מקדם, ואזי עושה עלידי הכבי נהרות, בבחינת (איוב כה, עין רש"י שם): מכבי נהרות חבשי; שעלידי הכבי מתקן נהרות, ומשם שותין די ספוקם כל הקלפות וסטרוא אחרא. ואחר כך, כשעושה נהרות מחדושי דאורייתא שמתחדש אחר כך, אזי יכול להמשיכם רק למקומות שצריך, שלא ישתו ממנו זרים. ועל כן חבור ההלכות והחדושי נקרא מסכת, זה בחינת (תהלים קכ): ושקני בכבי מסכתי; שצריך למסד המשקה בכבי, כי צריך לכבות מקדם כנ"ל:

וזה בחינת (תהלים קלו): על נהרות ככל, שם ישכנו גם כנינו - זה בחינת תלמוד בכלי, שנעשה אצל הישיבות, שמהם נעשין נהרות כנ"ל. וזהו: גם כנינו - כי צריך לכבות מקדם, בבחינת: ושקני בכבי מסכתי, כנ"ל:

(א) עין זוהר לך-פה ע"ב וברצ"א וכוהר חוריע מנ. ובשפע טל שער ג' פ"ד.

בחינת: ועקב נסע סבותה ויכן לו בית כנ"ל. וזהו בחינת סוון (ס), שאז הוא זמן מתן תורה, ראשיתבות: ועקב נסע סבותה ויכן לו בית וכו', כנ"ל (ז):

רסו

שבועות הוא רפואה להראה, פי חמשה פנפי ראה פנגד חמשה חמשי תורה (תיקון כה), ובשבועות מקבלין התורה, וכולין לקבל חיות חדש:

רסח

כשאין האדם מסתפל על התכלית, למה לו חיים. והנה הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, ובשרואה שאין האדם עושה רצונו יתברך, חס ושלום, אזי היא מתגעגעת מאד לחזור לשרשה, ומתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, ומזה נחלה האדם, על ידי שנוחלש פח הנפש, על ידי שממשכת עצמה מפנוי מחמת שאין ממלא רצונה, פי היא רוצה רק שיעשה רצון המקום ברוך הוא. ומה שהאדם חוזר לבריאותו על ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה, שזה האדם יכול לכף עצמו לעשות הפך תאוותו ורגילותו, פי הוא מרגל באכילת לחם ושאר מאכלים, ועכשו כופה תאוותו ומקבל רפואות וסמים מרים בשביל בריאותו, ומחמת שהנפש רואה שהוא יכול לכף תאוותו בשביל איזה תכלית, על כן היא חוזרת אליו, פי היא מצפה שיכף תאוותו בשביל התכלית האמתי - לעשות רצון יוצרו יתברך:

רסט

לשון רבנו זכרנו לברכה

מדירת הצדיק נגר מעשה הדור. וסימן לדבר: והיא יושבת תחת תמר (שופטים ד), ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (מגילה יד): מה תמר אין לו אלא לב אחד, אף ישראל כן: (עד כאן לשונו ז"ל)

ער

כמו שיש התעוררות מאדם לחברו, כגון בשרואין שאחד אומר בקשות וסליחות בהתעוררות כלב גשבר, אזי חברו מתעורר מפנוי גם כן, פי מתעורר מחברו ומתחיל להסתפל על עצמו, ונתעורר גם כן ומתחיל לומר גם כן בקשות בהתעוררות הלב; כמו כן יש אצל האדם עצמו התעוררות מנה ובה, שמתעורר מתוך דברי עצמו, דהינו שאומר בקשות ותחנונות בהתעוררות וצועק: וי! ובתוך כך נתעורר מזה ומתחיל להסתפל על עצמו: היכן אני, ומי צועק כך, הלוא וי לי, לי ממש. ומתחיל שנית לצעק וי לי, לי דיקא. ואף שבתחלה נדמה לו כאלו גם כן אומר באמת בראוי, עם כל זה אחר כך רואין ההפרש בין קדם לאחר כך.

והבן:

רעא

צריך שיהיה להאדם עזות דקדשה, כמבאר בכמה מקומות, כמו שכתוב (אבות פ"ח): הוי עז כנמר, וכמוכא לעיל. ואפלו נגד הרב בעצמו צריך שיהיה לו עזות, שיעזו פניו לדבר עמו כל מה שצריך, ולא יתבייש. וזה שאחד מקרב יותר, הוא רק על ידי

עתה בהעלם, ותכף ומיד נתעלם כנ"ל, בבחינת: והחיות רצוא ושוב כנ"ל. ובשביל זה שוברין כלי חרס בשעת התקשרות השדוף, פי כתיב (שם): והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, פרוש: כאור היוצא מן החרסין; דהינו הניצוץ שיוצא בשעה ששוברין כלי חרס, שהוא רק לפי שעה. ועל כן בשעת התקשרות השדוף, שאז אור האחדות שלהם נתגלה בבחינת רצוא ושוב כנ"ל, על כן שוברין כלי חרס, זה מרמו על סוד: והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק כנ"ל. (ועין עוד מעם על זה לעיל בסימן ס, ובלקוטי תנינא בסופו):

רסו

דע, שמיותו בהמות וחיות בלא זמנן הוא על ידי שאינן נוהרין במצות ספה פראוי, פי ספה בחינות אמא דמסככא על בנין (תיקונים ד"ג), בחינות: אם לבינה תקרא (משלי ב). וזהו בחינות ההבדל שבין גדר אדם לגדר בהמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): ברכי נפשי את ה', ואל תשכחי כל גמוליו - שעשה לה ידים במקום בינה, אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה למטה. וזהו ההפרש שבין גדר אדם לבהמה - שהאדם יונק מדדי אדם, שהוא במקום בינה, בחינות: אם לבינה תקרא, בחינות ספה; אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה שהם למטה. ועל כן כשפוגם במצות ספה, אזי נופל מבחינות דדי אדם, שהם במקום בינה, בחינות ספה, ואזי נופל לבחינת דדי בהמה ויונק משם; נמצא, שיונק משפע של הבהמה, ועל כן יונק את חיותם, ועל ידי זה הם מתים, על ידי שנוטל מהם את השפעתם. ולפי הפגם שפגם בספה, כן הוא נפילתו, וכן נוטל את השפע של הבהמות, וכמו כן גורם מיתות הבהמות והחיות. וזהו בחינת: ולמקנהו עשה ספות (בראשית ז) - פי הספה הוא בשביל מקנהו כנ"ל:

גם העוסקין בבנין, מוזיק להם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יא): כל העוסק בבנין, מתמסכן; פי צריך לבנות הבית בחכמה ושכל, ואזי אין מוזיק לו הבנין, ואזי ראוי לו לבנות בית, כמו שכתוב (משלי כד): בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו (כ) (פי יש לו מקום להכניס השפע). אבל בשבונה בלא שכל, אזי מוזיק לו, ועל כן מתמסכן, פי זה עגשו על שפגם בחכמה, פי היה ראוי לו לבנות הבית בחכמה כנ"ל, ועל כן עגשו שמתמסכן, שזה בחינות פגם החכמה, בחינות: חכמת המסכן בוזיה (קהלת ט). ועל כן על ידי הספה, שהיא בחינת שכל, בחינות: אם לבינה כנ"ל - על ידי זה יכול לבנות בית בבחינת: בחכמה יבנה בית וכו' כנ"ל:

וזה בחינת: ועקב נסע סבותה ויכן לו בית (בראשית שם), כנ"ל: וזה בחינת שבועות, פי שבועות וספות הם אחד, פי התורה יוצאת מבינה שהיא בחינת ספה, כמו שכתוב (משלי א): ואל תפוש תורת אמוך, בחינת אם לבינה, שהוא בחינת ספה כנ"ל:

ועל כן תכף אחר ספות הוא שמחת תורה, פי מבחינת ספה משם יוצאת התורה. נמצא על ידי שנוכנסו בספה נעשים בעצמם בבחינות התורה, פי משם יוצאת התורה כנ"ל, ואז מתחלת התורה, שהוא בראשית, בחינות בית, הינו בית דבראשית,

(א) עיין סנהדרין צב. (ב) צ"ל סוון בידו ואז, כי כן מבואר בש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ז, ור"ל בפסוק זה מרומנו ענין סוון שני פעמים, כי ועקב נסע סבותה ר"ת סוון, היינו הוי"ו יו"ד של ועקב, כי הוא אינה משרש התיבה ע"כ צריכין לצרף עמה גם היוד. וכן נסע סבותה ויכן ר"ת סוון וי"ב כנ"ל. (ג) לב ר"ת לו בית, לב זו התורה, כי ב"ת מבראשית למ"ד מלעני כל ישראל היינו כלל התורה (זה מצאתי בכת"י ו"ל).

לקומי

ערב רעג רעד ערה רעו

מוֹתֵר"ן

ערה

דע, שכל מצוה ומצוה שעושים, נעשה מפנה נר אחד (א).
 וכשנסתלק האדם, אם היא נשמח גדולה, שהיא יקרה מאד
 בעיני השם ותברך, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנויא דמלכא,
 שיחפש ויקח לו מה שירצה מגנוי המלך ותברך, והיו תכלית כל
 תענוגי עולם הבא. ולחפוש צדיקין גרות, כמו שאמרו רבותינו
 זכרונם לברכה (פסחים י'), שחפוש בגרות, ולמדו מפסוק: נר ה'
 נשמת אדם חופש כל חדרי בטן; והגרות נעשין מן המצוות כנ"ל,
 בבחינת: נר מצוה (משל י'), ואצל אלו הגרות מחפשות הנשמה אחר
 ההסתלקות בגנויא דמלכא. וזה בחינת: במתים חפשי - כיון שמת
 אדם, נעשה חפשי מן המצוות (שבת קמא). חפשי הינו בחינת החפוש
 שנגעשה מן המצוות, כי המצוות הם גרות שעל-ידם החפוש כנ"ל.
 אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש
 בגנוי אביו:

רעו

דע, כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתברכון
 בלהו שתא יומין, כמובא בזהר (יתרו דף פח), כי מאכילת שבת
 נשפיעין ונתברכין כל ששת הימים. כי עקר השביעה - בשבת, כי
 סומא אין לו שבע, כמו שלמדו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ער):
 מפסוק: המאכילך מן פמךר למען ענתך וכו'; ופסיעה גסה נוסלת
 מאור עיניו של אדם ומהדר לה בקדושא דבי שמישי (ברכות מג).
 נמצא, שעקר שלמות מאור עינים הוא בשבת, ועל-כן אז השביעה,
 כי השביעה - על-ידי ראית עינים כנ"ל. וזה: פוסעים בו פסיעה
 קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים; הינו שבשבת פוסעים
 פסיעה קטנה, שעל-ידי-זה המאור עינים בשלמות, שעל-ידי-זה
 השביעה כנ"ל. ועל-כן מה שפועדים בו שלש פעמים, הוא רק
 לברך, דהינו בגין דיתברכון כל שתא יומין כנ"ל, אבל בשביל
 שבת עצמו לא היה צריך לאכל כל-כך שלש פעמים, כי בשבת
 השביעה, רק הוא לברך כנ"ל:

רעו

דע, כשיש מחלקת על האדם, אין לעמד עצמו כנגד השונאים
 לומר: כמו שעושה לי כן אעשה לו כנגדו; כי זה גורם
 שהשונא יבוא למבקשו, לראות בו, חס ושלום, מה שהוא רוצה
 לראות בו, רק אדרבא, ראוי לדון אותם לכף זכות, ולעשות להם
 כל הטובות, בחינות: ונפשי בעפר לכל תהיה - כמו העפר, שהכל
 דשין עליה, והיא נותנת להם כל הטובות: אכילה ושתיה וזהב
 וכסף ואבנים טובות - הכל היה מן העפר; כמו-כן אף-על-פי שהם
 חולקים עליו ומבקשים רעתו, אף-על-פי-כן יעשה להם כל
 הטובות, כמו העפר כנ"ל. והוא כמשל, כשאחד חותר תחת בית
 חברו, אם הוא יעמד עצמו ויחתר גם-כן כנגדו, אזי בודאי בקל
 יבוא החותר למבקשו, אבל כשאחד חותר, וחברו עומד בפנים
 ושוף עפר ועושה תל כנגדו - אזי מפיר מחשבתו, ואינו יכול
 השונא לעשות מבקשו; כמו-כן אין לעמד כנגד השונאים לעשות
 כנגדם, שזהו בחינת שחותר גם-כן כמו השונא, שעל-ידי זה יבוא
 למבקשו בקל.

שיש לו עזות יותר, ומחמת זה מדבר עמו יותר. אך זה תלוי בזה,
 שזה שיש לו עזות לדבר, הוא מחמת עבודתו, שהוא עושה ועובד
 הרבה את ה', ומחמת זה יש לו עזות לדבר עם הרב, ומחמת
 זה שהוא מדבר עמו, על-ידי-זה עושה ועובד הרבה, על-ידי
 שמתעורר ביותר על-ידי שמדבר הרבה עמו. נמצא, שזה תלוי
 בזה. וכן יש כמה דברים בעולם שהם תלויים זה בזה, ואין יודעין
 מהיכן ההתחלה, כי כל אחד מתחיל מחברו, כי זה תלוי בזה
 כנ"ל:

ערב

היום אם בקולו תשמעו (תהלים צח). זה כלל גדול בעבודת השם,
 שלא ישום לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה
 והצטרכותו צריך שלא יחשב מיום לחברו, כמובא בספרים, וכן
 בעבודתו ותברך לא ישום לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו
 השעה. כי כשרוצין לכנס בעבודת השם, נדמה להאדם כאלו הוא
 משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו, אבל כשיחשב
 שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה
 את עצמו מיום ליום לאמר: מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה
 וככה כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו
 כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא
 עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו - היום דיקא. והבן:

רעג

דע, שיש בנים שמולידים בזה העולם, אבל יש בני עליה גדולים
 מאד, שמולידים נשמות, שהם למעלה מהנשמות המתלבשים
 בבנים הנולדים בעולם, כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים
 רבוא, ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הניצוצות, אבל בכלל
 הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים
 רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראויין כלל
 להתלבש בזה העולם, ואפלו כשבאין בזה העולם, הם אינם
 נחשבים מזה העולם כלל. וזה בחינות בני משה, שכתוב בהם:
 ובני רחביה רבו למעלה, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י):
 למעלה מששים רבוא; כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים
 רבוא, כי הם היו למעלה מהם, כנ"ל:

רעד

דע, שיש רשעים, שעובדים ויגעים כל ימיהם כדי לעקר עצמן
 מהשם ותברך ומתורתו לגמרי, כי הנקדה הקדושה של
 קדשת ישראל שיש עדין בתוכם, אף-על-פי שהם רשעים גמורים,
 היא מבלבלת אותם ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת
 הדין הגדול, ומחמת זה אין להם תענוג מהעברות והתאוות
 שלהם, על-כן הם מתאווים ויגעים כדי שיגיעו לכפירה גמורה
 בדעתם, חס ושלום, באפן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנמות
 אל האמת. אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאד מאד כמה וכמה
 שנים, רחמנא לצלן, רחמנא לשזכן, כי היהדות שבהם אינה מנחת
 אותם, ומבלבלת אותם תמיד. ודע, שיש מהם, כשמגיעין ובאין
 למה שהתאוו, דהינו לכפירה גמורה, חס ושלום, בלי שום ספק
 אל האמת, אזי תכף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת:

אז נותנת הארץ בהם כח, אבל בזמן אחר, אפלו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן, אין להם זה הכח, ועל־כן לוקחין רפואות בחדש איר, שהוא "מיא":

ועקר הוא ארץ־ישראל, כי כל הארצות מקבלין מתמצית ארץ־ישראל. וארץ־ישראל יש לה שתי בחינות: לפעמים נקראת ארץ פנעו, ולפעמים נקראת ארץ סתם. הינו כשיש מחלקת, אזי נקראת ארץ פנעו, בחינת פאן עני, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ג) על פסוק: ולא יהיה כנעני - אין פאן עני. נמצא פנעו הוא בחינות פאן עני, וזה על־ידי מחלקת, כי מחלקת אחת דוחה מאה פרנסות (ג):

וזה בחינות (בראשית יג): ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לומ, והכנעני או בארץ - שעל־ידי הריב והמחלקת, על־ידי־זה והכנעני וכו', כי אזי נקראת בחינת ארץ פנעו כנ"ל. אבל כשיש שלום, אזי היא נקראת בחינת ארץ סתם, ואזי היא בחינת (תהלים טו): ארץ נתנה יבולה - שנותנת כחותיה לכל יבול הארץ, ואזי יש כח לכל הרפואות כנ"ל. ועל־כן אותיות אייר ראשיתבות: איבי ישבו יבשו רגע (שם ט) (ג); כי אזי הם כל הרפואות, שהם בחינת שלום, בחינת: ארץ נתנה יבולה, כנ"ל, שהוא הפך המחלקת, שהיא בחינת ארץ פנעו כנ"ל:

ודע, שעקר כבוד שבת היא האכילה, כמו שכתוב: אכלוהו היום (שמות טו); כי אכילת שבת יקרה מאד, כי הוא פלו אלהות, פלו קדש, וכמבאר (לעיל בס' ט). ועל־כן מצוה גדולה להרבות בסעדת שבת, והוא תקון לחלול שבת, כי מחלול שבת אי אפשר לזהר, כי בקל אפשר להכשיל בחלול שבת, חס ושלום:

והתקון הוא על־ידי האכילה של שבת, כי חלול שבת הוא בחינות חלל, בחינת הסתלקות, בחינות: כי ימצא חלל באדמה (דברים כא); ומי שמתה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין כב), ושבת היא בחינת אשתו ראשונה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית יב פרשה יא), שאמרה שבת לפני הקדוש־ברוך־הוא: לכל נתת בן־זוג, ולי לא נתת. והשיבה השם יתברך, שפנסת־ישראל הוא בן־זוג שלה. נמצא, שחלול שבת הוא בחינות פסיעות קצרות, בחינות פסיעותיו מתקצרות כנ"ל:

והנה מצינו להפך, כי הלוא אדרבא, רבותינו זכרונם לברכה אסרו לפסע בשבת פסיעה גסה (שבת קנ), וצריך דוקא לפסע בשבת פסיעה קטנה. אך דע, כי בחל, כשעושין מצוה, וכל מצוה היא קומה שלמה, יש מקומות שהפטר־אחרא יונקת מהם, והן הרגליו של המצוה, שמשם יניקת הפטר־אחרא, בבחינות (משל) (ה): רגליה יורדות מות; וכשבת עולין הרגליו מן הקלפות, בבחינות (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגלך; ששבת משיבין הרגליו של מצוה אל הקדשה, ואזי מתחלת לילך לפני השם יתברך.

אבל על־ידי בחינת עפר, בחינת ונפשי בעפר כנ"ל, על־ידי זה מפיר מחשבת השונא כנ"ל, ואזי כורה שחת בה יפל, כי נופל ונשאר בהשחת שפרה על חברו על־ידי העפר שנשפך עליו, כי חברו עומד ושופך עליו עפר כנגדו כנ"ל, על־ידי בחינת ונפשי בעפר כנ"ל:

ובל זה פשהחולקים הם רשעים, אבל פשהחולקים עליו צדיקים, בודאי פונתם הוא רק לטובה, שמרימין ומנשאין אותו על־ידי־זה, וממתיקים דינים מעליו, והוא כמו אחד שחופר עצמו תחת חברו ומשליך לו מתנה טובה, וכמו שמצינו פעין זה בצדקה, שפמה תנאים השליכו צדקות בהצנע, כדי שלא ידע המקבל (כתובות טו), בן זאת המחלקת של צדיקים הוא שנותנין לו טובה בהעלם והצנע כנ"ל:

וזה שבקש דוד (תהלים צ): בקמים עלי מרעים וכו'. כי יש תמר בקדשה, בחינת (שם): צדיק בתמר יפרח; וכנגדו תמר בסטרא־אחרא, בחינת שאור בכפותכת (ס), וכותבת היא תמרה, הינו התמר שבסטרא־אחרא, כי שאור הוא כללות ותקף הדינים, כי הוא בחינת אלקים ברבוע ובמלוי, כמובא, ועל־כן נקרא תמר, לשון תמורה, הינו הסטרא־אחרא, שהיא נקראת תמורה, כי תמורת חכמה - אולת; תמורת חיים וכו', כמובא (בספר יצירה). ושרש הדינים והסטרא־אחרא הוא מחלקת שבקדשה, כי הסטרא־אחרא הוא בחינת מחלקת, ושרשם - מחלקת שבקדשה, ואין הדין נמתק אלא בשרשו, ועל־כן על־ידי מחלקת של צדיקים, שהיא מחלקת שבקדשה, על־ידי־זה נמתקים הדינים בשרשן כנ"ל, ועל־ידי־זה צדיק בתמר יפרח, כי נמתק ונתפטר התמר דסטרא־אחרא על־ידי המחלקת, שהיא בחינת המתקת הדינים בשרשן. נמצא, שמחלקת של צדיקים היא טובה גדולה, רק מחמת שמשם נשתלשל ונאחו הסטרא־אחרא והדינים, שהם מחלקת גמורה, על־כן אפשר שינדמה שהמחלקת של צדיקים היא גם־כן מחלקת גמור של שגאה, חס ושלום, מחמת שהם נאחזין שם כנ"ל, אבל באמת הוא רק לטובה:

וזה שבקש דוד, כשיהיה עליו מחלקת של צדיקים, שלא ישמע מן המחלקת רק טובות, כי בודאי פונתם לטובה כנ"ל. וזה: בקמים עלי מרעים, הינו מחלקת של צדיקים, שהם אחים ורעים, בחינת תרין רעין דלא מתפרשין (וזה ויקרא עא), כי בודאי הם אוהבים גדולים, וכשהם יקומו עלי: תשמענה אזני צדיק בתמר יפרח - שלא ישמע מן המחלקת כי אם הטובות שעושין לו בזה, שהוא בחינת צדיק בתמר יפרח, בחינת המתקת הדינים כנ"ל, ולא ימעה, חס ושלום, שהיא מחלקת גמורה, חס ושלום, כנ"ל, כדי שלא לתן להם אחיזה בואת המחלקת, כי זאת המחלקת הוא רק לטובה כנ"ל:

גם כל הרפואות פאין מן הארץ, ועל־כן בעת שהארץ נותנת יבולה, שנותנת כח בכל האילנות והעצמים, דהינו בזמן החגיגה, שהוא בחדש איר, אזי יש כח יותר בכל הרפואות, כי

(א) לשון זה הובא בסידור הארז"ל וכבר ביארנו בזה המקובלים. ועיין בשו"ת חתם סופר חלק או"ח סימן קצ"ו. (ב) כמובא בשו"ת דף רמב"ם. (ג) כמובא בהן דין מאמר ו' ובמגלה עמוקות אופן קבא.

רעט

דע, שיש שאומרים תורה מלמטה למעלה, והיא מלמטה רחבה מאוד, שלמטה מרחיבין הדבר ומגדילין אותו מאד, ולמעלה הוא קצר, והולך ומקצר ועולה, עד שלמעלה מעלה הוא קצר מאד מאד. כי למעלה לא נשאר ממנה כלום, רק מעט מעט, כי בודאי יש שם איזה ניצוץ הקדוש. אבל יש להפך, שאומרים תורה מלמעלה למטה, ושם למעלה היא רחבה מאד מאד, וכל מה שיוֹרֶדֶת למטה, מתקצרת ויוֹרֶדֶת, עד שלמטה היא קצרה מאד, והיא רק מעט מעט למטה, אבל למעלה היא רחבה מאד. וכן בהתעוררות מלמטה צריך שיהיה מלמטה קצר, בבחינות (תהלים טו): ודבר פי בצר לי, בבחינת שופר, שהרחב הוא למעלה והקצר הוא למטה אצל תפה. וזה בחינות: ודבר פי בצר לי; הינו שיהיה הצד הצר והקצר אלי, אצל פי, בבחינות שופר כנ"ל, וכמו שמצינו אצל דוד בכל תפלותיו, שהתחלה היה מן המצר והדחק, שהיה צר לו מאד, כגון מחמת שנפל עליו צרות אבשלום או צרת נבל וכדומה, ואחר כך בא באותו תפלה לתוך רוח הקדש:

רפ

דע, מי שצריך לדון לפני דינים בדין תורה, זה לו עגש ונקמה שהתורה נוקמת בו, כי באמת כל המשא-ומתן הוא תורה, כי למשל, הדין "המחליף פרה בחמור" הוא תורה, ומכל-שכן בשעושי'ן הדבר בעצמו הוא בודאי תורה, (וכמו שמספרין כל זה בשם הפעל-שם טוב, וזכרנו לברכה). ועל-כן בשעושי'ן משא-ומתן, צריך שיקשר מחשבתו רק בהתורה והדינים המלפשי'ן שם, ומי שעוקר המשא-ומתן מן התורה, ונופל אל המשא-ומתן בעצמו, ואינו מקשר מחשבתו אל התורה המלפשי'ן שם, אזי עגשו - שאחר-כך הוא צריך לדון בדין תורה, ואזי צריך לחזר ולהביא כל הדברים וכל המחשבות וכל העסקים שהיה לו בשעת המשא-ומתן מתחלתו ועד סופו, צריך להביא הכל אל התורה, דהינו שצריך לחזר ולספר הכל לפני הדינים, והם פוסקים על זה דין תורה:

נמצא, שחזר ונעשה מכל דברי המשא-ומתן תורה, והוא לו נקמה, שהתורה נוקמת בו על אשר עקר הדינים המלפשי'ם בהמשא-ומתן מן התורה, ונפל אל המשא-ומתן בעצמו, כאלו אין שום תורה בהמשא-ומתן, על-כן עגשו - שצריך לבוא לפני דין תורה, ואזי צריך להביא כל דברי המשא-ומתן ולעשות מהם תורה, ואזי מראים לו שכל המשא-ומתן הוא תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל, כי בודאי הוא צריך להביא כל הדברים, אפלו כל המחשבות, לפני הדינים, כי אם חסר איזה דבור או איזה מחשבה - יתקלקל הדין תורה, וצריך דוקא להביא הכל כל מה שעבר בשעת המשא-ומתן לפני הדינים, והם עושין מזה דין תורה, נמצא שחזר ונעשה מהמשא-ומתן תורה, ומראין לו שאין הדבר כמו שהוא סבר מתחלה שאין בהמשא-ומתן תורה, כי הלוא ראה בעיניו, שכל דברי המשא-ומתן בלם הם תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל:

והנה בודאי בתחלת ההליכה אינה יכולה לעשות דרך כבושה, רק הוא עדין שביל דקיק, פעמי הרגליו, אך הוא במשל התינוק כשמתחיל לילך, שבתחלה אינו יכול להלך יפה, אך האב, מחמת גדל אהבתו ושעשועיו עם בנו, הוא עושה מפעמי הרגליו דרך, כמו שאנו רואין, כשהתינוק עושה איזה דבר קטן או מדבר איזה דבור, אף שאינו חכמה כלל, עם כל זה מחמת אהבת האב ושעשועיו מזה הוא מחבב הדבר ומגדילו ומרחיבו ועושה מזה דבר גדול; כמו-כן השם יתברך, כשהמצוה מתחלת לילך או כשאדם עושה איזה דבר חדש להשם יתברך, אף שבתחלה הוא שביל דקיק, עם כל זה מחמת גדל שעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי הרגליו דרך כבושה. וזה בחינות (תהלים פח): צדק לפניו יתברך. צדק, הינו המצוות, כמה שכתוב (שם קט): כל מצותיך צדק; כשמתחלת המצוה לילך לפניו יתברך, אזי: וישם לדרך פעמיו - שהוא יתברך עושה דרך כבושה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, ומחמת שעשועיו הוא משים לדרך רחב וכבוש את פעמיו, שהם רק שביל דקיק כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי אכילת שבת, שמושם מקבלין כח הרגליו בבחינת (שבת קכ): דוק בכפי ותשכח הרגליו; שעל-ידי האכילה מקבלין הרגליו כח, ואזי נעשה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך כבושה כנ"ל. וזה בחינות: פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים. הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה. והוא תמוה, לכאורה, כי הלוא אדרבה, מי שמתה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, ושבת הוא בחינות אשתו הראשונה כנ"ל, והיה ראוי שיהיו בו פסיעות גדולות ורחבות. אך סועדים בו לברך וכו' - הינו שאוכלים סעדת שבת, ועל-ידיה באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה, בבחינת: וישם לדרך פעמיו כנ"ל; ועל-כן על-ידי אכילת שבת נתתקן חלול שבת, שהוא בחינות פסיעות קצרות כנ"ל, כי על-ידי אכילת שבת נעשה מפסיעות קצרות רחבות, ונעשה מהם דרך כבושה כנ"ל:

רגל הוא רפואה להראה, פידוע לחכמי הרפואות:

אויזה לי פי גרתי משך (תהלים קכ). היה דרכו לכון בתפלתו, שמצמער על שהיה מתירא מיראות הנפולות, שהם באים מש"ך דינים, וזה: פי גרתי משך. תכור הוא גם-כן שתי פעמים ש"ך, כמובא:

רעה

דע, שעל חלופי טוב יכולין לראות כל הפלים של הבית המקדש אויזה פנים יש להם. וזה שכתוב, כשאמר יצחק לעשו שיבדק הסכין וישחט יפה: שא נא בלידך (בראשית כו) - רמו על פלים של בית המקדש, שהם נראים על הסכין היפה כנ"ל. וכן איתא במדרש (בראשית פ"ה סח), שבליד רמו על פלים של בית המקדש, כמו שאמרו שם: בלידך - זה בכלל, שנאמר: ואת הפלים הביא בית אוצר אלהיו; נמצא, שבליד מרמו על פלים של בית המקדש:

כקנאו את קנאתי (במדבר כה) - בחינת הצדיק שאינו מקנא שום צדיק, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק אותו לבדו יתברך:

זה נקרא צאתך, נגד עבודת התורה שהיא בחינת ויששכר באהליך, כי אף-על-פי-כן עבודת התורה למעלה יותר, וכן כל מדרגה ומדרגה נגד המדרגה שלמעלה ממנה נקראת המדרגה שלמטה "צאתך" נגד המדרגה שלמעלה, שהיא נקראת "אהליך", ואפלו מי שעובד השם יתברך בדבקות, עם כל זה נגד המדרגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפלו דבקות בחינת צאתך, וזהו: כי תצא, הינו בחינת משא-ומתן כנ"ל. וזהו: למלחמה על איביך - כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל. וזהו: ונתנו ה' אלהיך בידך - זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י'): ויהי ידיו אמונה, כי על-ידי אמונה מעליו הניצוצות כנ"ל. וזהו: ושבת שבי - זה בחינת התורה, כמו שכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבת שבי, כנ"ל:

רפא

אפלו אדם פשוט, אם ישב עצמו על הספר ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות, הינו שעל-ידי הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף בבחינת אותיות בולטות ומצטרפות שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות ע"ג), ואזי יראה נפלאות צרופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל-המחבר לא פנו לזה כלל, וזה אפשר אפלו אדם פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה, רק אפלו אדם פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל, אם ישב עצמו ויסתכל על אותיות התורה כנ"ל, אך שלא יעמיד הדבר לנפיו, כי יכול להיות שאז דוקא לא יראה כלל, אך אף-על-פי-כן יכול להשיג לזה אפלו אדם פשוט כנ"ל:

רפב

דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל-ידי-זה שמוצא בו מעט טוב ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויכול להשיבו בתשובה. וזה בחינת (תהלים יז): ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו; הינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף-על-פי-כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב, ששם אינו רשע. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב, שיש בו עדין, ששם אינו רשע, כי אף-על-פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה על-ידי-זה. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - על-ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על-ידי-זה: והתבוננת על מקומו ואיננו - הינו בשתבוננך ותסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על-ידי שמוצאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודנין אותו לכף זכות, על-ידי זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות, וזהו: והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל, והבן:

והכל לפי הפנים, כי יש אחד שאין ענישו רק שצריך לדון, אבל זוכה בדין, רק שמראין לו שפנים כנ"ל; אבל יש אחד שעקר יותר המשא-ומתן מן התורה, אזי ענישו יותר, שגם אינו זוכה בדין. כי באמת בשעושיין משא-ומתן, צריך שיהיה רק חיצונית המחשבה בתוך המשא-ומתן, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל:

גם צריך אמונה בהמשא-ומתן, דהינו שישא ויתן באמונה, ויהיה הדבור דבור אמת, כמה שאמרו (שבת לא): נשאת ונתת באמונה? כי משא-ומתן הוא בחינות שמשאין ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו. כי יש קדשות נפולות, הינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל-ידי משא-ומתן ממשאין ומרימין אותן, ונותנין אותן למקומו, וזה בחינות משא-ומתן כנ"ל:

ועקר ברור הניצוצות מן הקלפות הוא על-ידי אמונה, כי דרך האמונה לשכן תמיד אצל אלו הקדשות הנפולות, בבחינות (יחזקאל ה'): זאת ירושלים בתוך הגוים שמתייה וסביבותיה ארצות. ירושלים היא קריה נאמנה, בחינות אמונה, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד כנ"ל, ועל-פני אלו הניצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם, ועל-פני צריך לעשות משא-ומתן באמונה, שעל-ידי האמונה מעליו הניצוצות כנ"ל, שזה עקר בחינות משא-ומתן - להעלות הניצוצות כנ"ל:

וזה בחינות פנימיות חב"ד [הכמה, בינה, דעת] דעשיה, שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקלפות. יצירה היא בחינת וא", שהיא בחינת התורה (כמובא בזהר הקדוש), ועל-ידי שמקשר פנימיות מחשבתו בשעת עשיית המשא-ומתן אל התורה כנ"ל, זהו בחינת פנימיות המחין דעשיה, הינו של המשא-ומתן, שהוא בחינות עשיה, שעולה אל היצירה, דהינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשיה, הינו בחינות האמונה שבמשא-ומתן כנ"ל, עולה מן הקלפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל-ידי שעלה חב"ד דעשיה ליצירה, על-ידי-זה יש מקום למלכות לעלות לעשיה, גם על-ידי-זה שעולה חב"ד ליצירה, דהינו על-ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על-ידי-זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקלפות ולעלות מהם, כי בלא זה הפח היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה, חס ושלום, אך על-ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחם עמהם להוציא הניצוצות מהם:

וזה פרוש: כי תצא למלחמה וכו' (דברים כא). כי תצא - זה בחינות משא-ומתן, בחינת (דברים יב): שמח וכולון בצאתך וכו'. כי משא-ומתן נקרא בחינת צאתך, כי אף-על-פי שכולון ויששכר שוים, מחמת שזבולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו שמח וכולון, על כל זה נקרא צאתך, ויששכר - אהליך, כי אף-על-פי-כן עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת המשא-ומתן, אף-על-פי שגם המשא-ומתן היא עבודה גדולה, כי הוא מספיק את התלמיד-הכם, ונאמר עליו שמח וכולון, על כל

וכן צריך האדם למצא גם בעצמו. כי זה ידוע, שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים), ואפלו בשמחתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הפעל'דבר להפילו על-ידי'זה בעצבות ומרה-שחורה, חס ושלום, אף-על-פי'כן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, פי אך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמחתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם-כן מלא פצעים ואין בו מתם, הינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה שזכה לעשות הוא גם-כן מלא פניות ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עם כל זה אך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, פי על-כל-פנים אך שהוא, על-כל-פנים היה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, פי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב כדי להחיות את עצמו ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל-ידי'זה שמחפש ומצא בעצמו עדין מעט טוב, על-ידי'זה הוא יוצא באמת מן חובה לכף זכות, ויוכל לשוב בתשובה, בבחינות: ועוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל. הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות, אפלו את הרשעים, ולמצא בהם איזה נקדות טובות, ועל-ידי'זה מוציין אותם באמת מן חובה לכף זכות, בבחינת: ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמו-כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, כדי לחזק את עצמו שלא יפל לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא, יחיה את עצמו וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו-כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם-כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם-כן איזה נקדה טובה:

וכן יחפש וילקט עוד הנקדות טובות, ועל-ידי'זה נעשין נגונים, כמבאר במקום אחר (במאמר יודי מקץ כס' נד), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח, עין שם. [והכלל, פי נגינה דקדשה היא גבוה מאד מאד, פידוע, ועקר הנגון נעשה על-ידי ברור הטוב מן הרע, שעל-ידי שמבררין ומלקטין הנקדות טובות מתוך הרע, על-ידי'זה נעשים נגונים ומירוח, עין שם היטב]:

פיו כלל, מחמת גדל העצבות והמרה-שחורה והכבדות שנופל עליו, על-ידי שרואה גדל עצם רחוקו מהשם יתברך. אבל בשהוא מחיה את עצמו על-פי העצה הנ"ל, דהינו שאף-על-פי שידע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחטאים הרבה מאד, והוא רחוק מאד מאד מהשם יתברך, אף-על-פי'כן הוא מחפש ומבקש ומוצא בעצמו עדין איזה נקדות טובות כנ"ל, ומחיה ומשמח את עצמו בזה, פי בודאי ראוי להאדם להגדיל שמחתו מאד בכל נקדה ונקדה טובה מקדשת ישראל שמוצא בעצמו עדין, ואזי בשמחה ומשמח את עצמו על-ידי'זה כנ"ל, אזי הוא יכול להתפלל ולומר ולהודות לה':

וזה בחינת (תהלים קמז): **אומרה לאלקי בעודי - בעודי דיקא,** הינו על-ידי בחינת העוד שלי, שאני מוצא בעצמי בחינת: עוד מעט ואין רשע כנ"ל, על-ידי אותה הנקדה, על-ידי'זה אוכל לומר ולהודות לה' כנ"ל. וזהו: **אומרה - אומרה דיקא,** הינו ומירוח ונגונים שנעשין על-ידי שמלקט הנקדות טובות כנ"ל:

[והזהיר רבנו, זכרוננו לברכה, מאד לילך עם התורה הזאת, פי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להשם יתברך, ולכל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום. פי רב בני-אדם שרחוקים מהשם יתברך, עקר רחוקם הוא מחמת מרה-שחורה ועצבות, מחמת שנופלים בדעתם מחמת שרואים בעצמם גדל קלקולם שקלקלו מעשיהם, כל אחד כפי מה שידע בעצמו את נגעי לבבו ומכאוביו, ומחמת זה הם נופלים בדעתם, ורפן מיאשים עצמן לגמרי, ועל-ידי'זה אינם מתפללים בכונה כלל, ואינם עושים אפלו מה שהיו יכולים לעשות עדין. על-ידי צריך האדם להשפיל מאד על דבר זה, פי כל הנפילות שבדעתו, אף-על-פי שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עם כל זה הנפילה שבדעתו והעצבות והמרה-שחורה שנופל עליו על-ידי זה, הכל הוא רק מעשי בעל-דבר, שמחליש דעתו כדי להפילו לגמרי, חס ושלום. על-ידי צריכין להתחזק מאד לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקדות טובות וכו' כנ"ל. ועל-ידי'זה יחיה וישמח את עצמו, ויצפה לישועה עדין, ויוכל להתפלל ולומר ולהודות לה', בבחינת: **אומרה לאלקי בעודי כנ"ל,** ועל-ידי'זה יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל]:

ודע, שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהינו ללקט הנקדות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפלו בהפושעי ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, פי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח-צבור, וצריך שיהיה נשלח מכל הצבור, דהינו שצריך שיקבץ כל נקדה טובה שנמצא בכל אחד מהמתפללין, וכל הנקדות טובות יהיו נכללין בו, והוא יעמוד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליח-צבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוה בזה, ששעל-ידי'זה יהיו כל הנקדות תאכים אליו, ויהיו נכללין בו.

לפי בחינתו הוא עושה בחינת משכן, שמשם מקבלין התינוקות הכל פיהם כנ"ל, וכל אחד לפי בחינתו, לפי בחינת המשכן שהוא עושה, כמובן יש לו תינוקות שהם מקבלין משם. נמצא, שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור סך תינוקות שהם מקבלין הכל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לז:), שתינוקות נתפסין על עון הדור, שנאמר: ורעי את גדיותיך על משפנות הרועים - שמתמשכנין על הרועים, וזהו: על משפנות הרועים, שהם מקבלין הכל פיהם מבחינת המשפנות של הרועים, דהינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משכן כנ"ל:

אך לידע כל זאת, דהינו לדעת כל צדיק וצדיק איזה הם התינוקות השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבוא מהם עד הסוף - דע, מי שיוכל לעשות נגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה. וזהו סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במשנה (שבת יא:): באמת אמרו, החזן רואה היכן התינוקות קוראים. החזן, דהינו מי שיוכל לעשות הנגונים הנ"ל, שהוא יכול להיות חזן ושליח צבור להתפלל לפני העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע היכן התינוקות קורין, הינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הכל פיהם, שעל-ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל:

תם ונשלם ספר ראשון. תהלה לאל אחרון וראשון:

ואלה מוסר על הראשונים. לקומים חדשים שלקמתי מהחברים. מפיהם ומפי בתכם שלא הובאו בראשונים:

בחינת הנ"ל, כי זה היה בחינת טוב, וזה היה בחינת חסד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין טז:): דוד דגלי מסכתא כתיב בה: וראיך יראוני וישמחו; שאול דלא גלי מסכתא כתיב בה: אל כל אשר יפנה ירשע. הינו כנ"ל, כי שאול דלא גלי מסכתא, זהו בחינת טוב, דטובה גניו בגוה, אבל דוד דגלי מסכתא, שהיה מלמד תורתו לרבים, זהו בחינת חסד, דאתפשט לבר, בחינת: ותורת חסד על לשונה. ומחמת זה היה ביניהם מחלקת, כי המחלקת הוא בחינת רעמים, כמובא במקום אחר (כסי נז), ואיתא שהרעמים געשין על-ידי שיוצאין אדים חמים כמו אש, והעננים שואבין אותן האדים חמים, ומחמת ששואבין אותם האדים הרבה, עד שאין יכולים להחזיקם בתוכם, על-ידיה נבקע הענן, ומזה געשין רעמים. וזה בחינת מחלקת הנ"ל, כי מחמת שהתורה שהיא בחינת אש, כמו שכתוב (ירמיה כג:): הלוא כה דברי פאש וכו' - היא עצורה בלבו פאש בוערת, מחמת שאינו מגלה אותה, על-ידיה בוקעת ויוצאת בכחינת רעמים, שהוא בחינת מחלקת כנ"ל.

ומי שיוכל לעשות נגונים הנ"ל, דהינו שיוכל לדון את כל אדם לכף זכות, אפלו את הקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצא בכלם נקודות טובות כנ"ל, שעל-ידיה געשין נגונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדרגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח צבור, דהינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחינה זו, הצריכה להשליח צבור ההגון באמת, שצריך שיהיה בו בחינה, שיהיו כל הנקודות טובות תאבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפלו בפושעי ישראל, כנ"ל:

ודע, שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינת משה, שהוא רעיא מהימנא, וזה הרועה הוא עושה משכן, ודע, שתינוקות-של בית-רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו חטא מזה המשכן, ועל-כן התינוק בשמתחיל לקרות ולהבנם בתורה, הוא מתחיל מן ויקרא אל משה (כ"ד צ"ו פ' י), שהוא אלף ועירא, כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשכן, ועל-כן משם מתחילין התינוקות, כי משם מקבלין הכל פיהם כנ"ל, ומשם מתחילין לקרות ולהבנם לתוך התורה:

ודע, שכל הצדיקים שבדור, כל אחד ואחד הוא בחינת רועה, כי בכל אחד ואחד יש בו בחינת משה, וכל אחד ואחד

שמעתי בשמו איזה דברים יקרים מתורה נפלאה, אך כפי הנראה שחסר מהם הרבה, אך אף-על-פי-כן ארשם מה ששמעתי:

רפג

דע, כי יש שני צדיקים שהם משרש אחד, ואף-על-פי-כן יש ביניהם מחלקת, זה מחמת שאחד משנה מדתו שבשרשו, וזה בחינת מחלקת שבין שאול ודוד, כי כתיב (תהלים טז): אך טוב וחסד ירדפוני; ואיתא בזהר הקדוש (תרומה קסח): הינו טוב הינו חסד, אלא טוב - טובה כליל בגוה; חסד - דאתפשט לבר. וזה בחינת שני צדיקים, ששניהם משרש אחד, רק שזה בחינת טוב, שטובה כליל בגוה, דהינו שאינו מגלה תורתו לאחרים, והשני הוא בחינת חסד, דאתפשט לבר, שמגלה תורתו לאחרים, שזהו בחינת חסד, בחינת: ותורת חסד על לשונה, (עי' טובה טז:): ועל-ידיה יש ביניהם מחלקת:

וזה בחינת המחלקת שהיה בין שאול ודוד, ששניהם היו צדיקים גדולים, ואף-על-פי-כן היה ביניהם מחלקת, הינו מחמת

לקוטי

רפד רפה רפו

מוהר"ן

רפו

(שמעתי משמו מכבד מה שאמר על פֿרשת שפטים ושטרים, וְנִשְׁבַּח הַרְבֵּי, וְהוּא הַיּוֹצֵא מִשָּׁם, מַה שְּׁאֵנוּ זוֹכְרִים עֲדָיו): כִּי יֵשׁ גִּזְעָדָן, וְהֵם שְׁנֵי בְּחִינּוֹת: בְּן גִּזְעָדָן, וְהֵם בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלֵאָה וְחֲכָמָה תַּתְּאָה, כִּי עָקָר תַּעֲנֹגַג גִּזְעָדָן הוּא הַשְּׁנַת חֲכַמַת אֲלָפוֹת, הַיְנוּ חֲכָמָה עֲלֵאָה וְחֲכָמָה תַּתְּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת גִּזְעָדָן בְּנ"ל. אַךְ לִזְכוּת לֹא אֵי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי הַשְּׁעָרִים, כִּי יֵשׁ שְׁעָרִים, הַיְנוּ בְּחִינַת שְׁעָרֵי גִזְעָדָן, שְׁעַל־יְדֵי־זוֹכֵן לְכֹסֶם לְגִזְעָדָן, דְּהֵינּוּ לְהַשְׁנַת חֲכָמָה עֲלֵאָה וְחֲכָמָה תַּתְּאָה, אַךְ אֵלּוּ הַשְּׁעָרִים גְּנוּזִים וְטְמוּנִים בְּאַרְץ, בְּחִינַת (אֵיכָה ב): מְבָעוּ בְּאַרְץ שְׁעָרֶיהָ; וְצָרִיכִים לֹא בַעַל הַבַּיִת עַל הָאָרֶץ, שֶׁיְהִיָּה מוֹשֵׁל בְּאַרְץ, שֵׁיכַל לְהוֹצִיא וּלְהַקִּים וּלְהַעֲמִיד הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ:

וְדַע, שְׁעַל־יְדֵי לְמוֹד פּוֹסְקִים זוֹכֵן לְהִיּוֹת מְלָךְ וּמוֹשֵׁל בְּאַרְץ, וְאֵז יוֹכֵלִין לְהַעֲמִיד וּלְהַקִּים הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ. וְזוֹה בְּחִינַת (מְשֵׁל ב): מְלָךְ בְּמוֹשְׁפֵט יַעֲמִיד אֶרֶץ. בְּמוֹשְׁפֵט דִּיקָא, הַיְנוּ עַל־יְדֵי מוֹשְׁפֵט, שֶׁהוּא מוֹשְׁפֵט וְדִינֵי הַתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ לְמוֹד פּוֹסְקִים, שְׁמִבְרִירִים מוֹשְׁפֵטִי וְדִינֵי הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זוֹה נַעֲשֶׂה מְלָךְ וּמוֹשֵׁל, וְעַל־יְדֵי־זוֹה יוֹכַל לְהַעֲמִיד אֶרֶץ, וְאֵז מַעֲמִיד וּמְקִים וּמַגְלָה הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ, שְׁעַל־יְדֵי־זוֹכֵן לְגִזְעָדָן בְּנ"ל:

וְזוּהוּ: שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ וְכו' לְשִׁבְטֶיךָ (דברים טו). "שִׁבְט" רַאשִׁית־טְבוֹת מְבָעוּ בְּאַרְץ שְׁעָרֶיהָ (הַיְנוּ הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ), וְזוּהוּ: שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ וְכו'; כִּי הַשּׁוֹפְטִים וְשֹׁטְרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמַּגְלִיגִים וְהַמּוֹשְׁלִים בְּאַרְץ. וְזוּהוּ שׁוֹפְטִים דִּיקָא, כִּי הַעָקָר עַל־יְדֵי מוֹשְׁפֵטֵי הַתּוֹרָה, בְּחִינַת פּוֹסְקִים, בְּחִינַת: מְלָךְ בְּמוֹשְׁפֵט יַעֲמִיד אֶרֶץ, עַל־יְדֵי־זוֹה נַתְּגַלִּין הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ. וְזוּהוּ: תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ לְשִׁבְטֶיךָ, כִּי הַשּׁוֹפְטִים וְשֹׁטְרִים מְקִימִים הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ:

וְזוּהוּ: בְּכָל שְׁעָרֶיךָ לְשִׁבְטֶיךָ, כִּי הֵם מְקִימִין וּמַגְלִין הַשְּׁעָרִים שְׁנַטְבְּעוּ בְּאַרְץ. בְּחִינַת מְבָעוּ בְּאַרְץ שְׁעָרֶיהָ; הֵם מְקִימִין אוֹתָם עַל־יְדֵי הַמוֹשְׁפֵט שְׁלָהֶם, דְּהֵינּוּ לְמוֹד פּוֹסְקִים, בְּחִינַת: מְלָךְ בְּמוֹשְׁפֵט יַעֲמִיד אֶרֶץ, בְּנ"ל:

בְּרוּךְ הַנּוֹתֵן לְיַעֲקֹב בַּח וּלְאֵין אוֹנִים, אֲשֶׁר עַד בַּה עֲזָרְנוּ בְּרַחֲמֵינוּ הַעֲצוּמִים לְהַתְּחִיל וּלְגַמֵּד דְּבָרָיו הַרְאִשׁוֹנִים, אֲשֶׁר הוֹבֵאוּ בְּבִרְךְ הַנּוֹרָא הַזֶּה סֵפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן. אֶפְרָסִמוֹנָא דְכָיָא תְּלִיסַר נְהַרִין, צְפֻנַת פְּעֻנַח כָּל צְפוּנוֹת בּוּ מַתְּגַלִּין וּמַתְּבָאֲרִין, בְּשִׁבְלֵי דְנִהַדְדָעָא בְּן כָּל שְׁבִילֵי חֲכָמַת הָאֲמַתִּית וְיִרְאֵת־שָׁמַיִם וְעֻצּוֹת דְּקַרְשָׁה לָהּ נִהַרִין, הַנְּמַצָּא כּוֹה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוּ דְמַגְלִין לָהּ דְמַטְמְרִין, כָּל דְּבָרָיו בְּנִחְלֵי אִישׁ וְקוֹקֵין דְּנִיר וּבְעוֹרִין. קוּמוּ וּבְרַכוּ אֶת ה' אֱלֹקֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם דְּגַלִּי לֵן נִהַרִין. עֲזַרַת אֲבוֹתֵינוּ הוּא מַעוֹלָם מְנִין וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְדִרֵי דְרִין, בְּעַן נִחְוֵי קִדְה וּנְצִלֵי קִדְם רַחֲמָנָא, דִּיחְוֵי בְּסַעֲדָנָא, לְהַתְּחִיל וּלְגַמֵּד סֵפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן תְּנִינָא. אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא. בְּאֲשֶׁר זְכִינֵנו לְסַדֵּר אוֹתָם בְּן נּוֹפֵה לְעִשׂוֹתָם עַדִּי נָשׁוּב לְצִיּוֹן בְּרִנְנָה, וּבְמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ יָקִים תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מְרַאשׁ אֲמָנָה. אָמֵן, בֶּן יְהִי רַצוֹן:

חוק חזק ונתחזק

וְזוֹה בְּחִינַת (ע"ז ט): שִׁיחַתָּן שַׁל תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים צָרִיכִין לְמוֹד, הַיְנוּ כָּל הַשִּׁיחוֹת שַׁל הַתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים, שְׁמוֹשִׁיחִין וְחוֹלְקִין זֶה עַל זֶה, לָזֶה צָרִיכִין לְמוֹד, כִּי עָקָר הַמַּחֲלֶקֶת הוּא מַחֲמַת חֶסֶדן הַלְמוּד, מַחֲמַת שְׁאִין מַלְמַד תּוֹרָתוֹ לְאַחֲרִים, וְטוֹבָה גְּנוּי בְּגוּה בְּנ"ל. נִמְצָא, שֶׁהַמַּחֲלֶקֶת שַׁל צְדִיקִים, הוּא נִמְשָׁךְ מֵהַתּוֹרָה בְּנ"ל. אֲבָל יֵשׁ מַחֲלֶקֶת שַׁל הַרְשָׁעִים, שְׁאִינוּ נִמְשָׁךְ מֵהַתּוֹרָה כְּלָל, וְזוּהוּ שֶׁהִיָּה קוֹבֵל דוֹד לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתַבָּרֵךְ (תְּהִלִּים קיט): כִּרוּ לִי זָדִים שִׁיחוֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוּרְתֵךְ, שֶׁהֵם מוֹשִׁיחִין וְחוֹלְקִין עָלַי שְׁלֵא עַל־פִּי הַתּוֹרָה כְּלָל:

וְזוֹה שְׁבַקֵּשׁ דוֹד (שם סב): אַךְ טוֹב וְחֶסֶד יְרַדְפוּנִי, שְׁבַכְל עַת שִׁיחַתָּה עָלַי רְדִיפוֹת וּמַחֲלֶקֶת, שִׁיחַתָּה הַמַּחֲלֶקֶת רַק מִשָּׁם, מִבְּחִינַת טוֹב וְחֶסֶד, בְּנ"ל:

רפד

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ, שֶׁהוֹכִיחַ אֶת אַחַד שְׁאֵמַר לוֹ, שְׁאִין לוֹ פָּנָא לְלַמֵּד מַחֲמַת שְׁעוֹסֶק בְּמִשְׁאֵל־וּמְתָן, אִמַר שְׁאֵפִי־עַל־פִּי־כֵן רָאוּי לוֹ לְחַטֵּף אוֹיָה זְמַן לְעֶסֶק בְּתוֹרָה בְּכָל יוֹם. וְאָמַר, שְׁזָהוּ מַה שְּׁאֵמַרְוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרוֹנָם לְבָרָכָה (שְׁבַח ל), שְׁשׂוֹאֵלִין אֶת הָאָדָם: קַבְעַת עֵתִים לְתוֹרָה? קַבֵּעַ הוּא לְשׁוֹן גְּזֵלָה, כְּמוֹ שְׁבַת־טוֹב (מְשֵׁל ב): וְקַבֵּעַ אֶת קַבְעֵיהֶם נָפֵשׁ; הַיְנוּ שְׁשׂוֹאֵלִין אֶת הָאָדָם, אִם גְּזַל מִן הַזְּמַן שֶׁהוּא טְרוּד בְּעַסְקִין, אִם גְּזֵלֶת מֵהֵן עֵתִים לְתוֹרָה, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְחַטֵּף וּלְגֻזֵּל עֵתִים לְתוֹרָה מֵתוֹךְ הַטְּרָדָא וְהַעֲסָק:

רפה

מַעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָה (מְשֵׁל ל) הַיְנוּ תְּכָף בְּשִׁטְוֵעֵינִין טַעַם הַתּוֹרָה שַׁל הַצְּדִיק הָאֲמַת, שׁוּב לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה גְרָה, הַיְנוּ אֶפֶי־עַל־פִּי שְׁאֵחֲרִיפֵךְ יִמְנַע וְלֹא יַתְּקֵרֵב אֵלָיו וְיִהְיֶה רְחוֹק מִמֶּנּוּ (שְׁזָהוּ בְּחִינַת לִילָה וְחִשְׁךְ), אֶפֶי־עַל־פִּי־כֵן לְעוֹלָם יֵאִיר לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה, שְׁמַעַם קִצַּת מִמֶּנָּה בְּהִיּוֹתוֹ אֲצִלוֹ. וְזוּהוּ: מַעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָה - תְּכָף בְּשִׁטְוֵעֵינִין כִּי טוֹב סַחְרָה, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה שַׁל הַצְּדִיק, שְׁהַסַּחְרָה שְׁלוֹ, הַיְנוּ הַתּוֹרָה שְׁלוֹ, מַעֲמָה טוֹב, אֲזִי שׁוּב לְעוֹלָם לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה גְרָה - כִּי תְּמִיד תֵּאִיר לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה שְׁמַעַם אֲצִלוֹ, אֲפִלוּ בְּלִילָה, הַיְנוּ בַעַת הַהַתְּרַחֲקוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת לִילָה, כִּי לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה גְרָה לְעוֹלָם וָעַד:

חוק חזק ונתחזק

דברים השומדים ברומו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה ע

אלו הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי
זאתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

ובינה הוא נחל הנמשך מן המעיין. ועל - שם המשכות,
הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעיין, שהוא יוד:
כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה כמו שכתוב (פראשית מ"א):

מים עמוקים דברי פי חוש נחל נובע מקור חכמה (מזלי יח"ד)

ספר לוקוטו מורה ר"ן

תְּנִינָא, האי תנא הוא דקתנא. ממנו יתד ממנו פנה. אשר כבר
יצא לאור מעשהו בספר לקוטו מורה ר"ן קדמאה אשר יצא
ראשונה. עוד הוסיף שנית ידו להאיר עיני בני ישראל
עדת מי מנה. לגלות חדושים נפלאים ונוראים
אחרי אשר נגמר הכרך הראשון, הלא המה
המאמרים האלה הנדפסים בכרך הנורא
הזה הנוסע אחרונה, אשר שאבנו ממעיני
הישועה נחל נובע מקור חכמה. תורת ה'
תמימה. אשר ילכו בני ישראל מימים
ימימה. ישוטטו לבקש את דבר ה'
ותורה יבקשו מפיהו מיום ה' שמה.
טוב עין הוא יברך וישפיע מטובו
לעם סגלה. הפליא עצה הגדיל
תושיה נורא עלילה. הלוא הוא
כבוד אדוננו מורנו ורננו הרב
הקדוש המפורסם בוצינא עלאה
רבא ויקרא אור הגנוז והצפון
כבוד קדשת שמו מורנו הרב רבי
נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה לו
דומיה תהלה. מפיו יקרא אלינו
כל הדברים האלה בעת אשר
יאספו בני ישראל אליו בזמן
הקהלה. תכתב זאת לדור אחרון עד
כי יבא שילה:

דברים הנעמדים ברומו של עולם

הקדמה

זו ספר תולדות אדם, אמרות טהורות, אשר שמענו מפי רבנו הקדוש, אור הגנוז והצפון והנעלם, מורנו הרב רבי נחמן זכר צדיק לברכה, אשר כבר יצא לאור מאמריו הנוראים בספר לקוטי-מוהר"ן הנדפס כבר, ואלה דבריו האחרונים, אשר הוסיף לחדש ולגלות אחרי אשר נגמר ספר הנ"ל, ואת אשר נשמע לאזנינו מפיו הקדוש מיום ההוא והלאה עד הסתלקותו נכתב בספר הזה. וזאת לדעת, כי כל דברי הספר הזה, וכמו-כן כל דברי הספר הראשון אשר נדפס כבר, כלם הם דברים עליונים, עמקים ורחבים מני ים, ילאה המעין לבוא עד תכונתם, וגם לפי פשוטן של דברים קשה מאד להבין הדברים בכתב, כי הם דברים עמקים מאד מאד, אשר היה מן הנמנע לבארם בכתב תכן פונתם, אפלו לפי פשוטן של דברים. כי כל מאמר ומאמר וכל ענין וענין מחדושי רבנו זכרוננו לברכה יש בהם נסתרות רבות מאד, כי כלם הם גלקחים ממקום גבוה ועליון מאד מאד, והם פליליות גדול מאד, ובכל מאמר ומאמר נכללין בו כמה וכמה ענינים נפלאים ונוראים, מאמר אחד מתחלק לכמה מעמים ולכמה ענינים שונים, ואף-על-פי-כן אחר היגיעה קצת יוכל המעין להבין קצת פשוטן של דברים, וגם יוכל להבין קצת דבר מתוך דבר, אבל תכן הדברים בשרשם גבהו מדעתנו, ואי אפשר לנו להאריך ולספר בעצם גדלת רבנו, זכר צדיק לברכה, מגדל המחלקת אשר היה עליו בחייו. ומשכיל על דבר יבין מאליו מעט מעט, באשר ישם עיניו ולבו על דברי רבנו זכרוננו לברכה, ישכיל ויבין מעט עצם תקף רום קדשתו ואת יקר תפארת גדלתו. ויתר מזה, אם יזכה יבחין לעתיד. סתום הדברים עד יערה עלינו רוח מפורם:

הלא כה דברי המעתיק והמסדר, יגדיל תורה ויאדיר: הק' נתן בן אדוני אבי מוהר"ר נפתלי הירץ יצ"ו מנעמראב רבתי. חתן הרב הגאון החסיד המפורסם מוה' דוד צבי זצ"ל, שהיה אב"ד דק"ק שאריגראד ובק"ק קרעמיניץ והגליל ובק"ק מאהלוב יצ"ו:

והנה זה הספר הקדוש נדפס כבר במאהלוב תקף אחר הסתלקותו, ואידי דחביבא אדו להו, וכעת נדפסו שנית בתוספות כמה מעלות טובות, באשר יראה המעין בעיניו. גם הוספנו בסוף הספר כמה דברים נפלאים, שלקטתי מתוך שיחותיו הקדושים, ששמעתי רבם מפיו הקדוש בעצמו, וקצתם שמעתי מפי אחרים, ששמעו מפיו הקדוש בעצמו. ולאשר נפשי יודעת מאד גדל העמקות שיש בשיחותיו הקדושים, וכמה הלכתא גברותא יכולין ללמוד מהם, וכמה עצות נפלאות בעבודת השם ובהלכות דרד-ארץ יכולין ללמוד מדבריו, מי שיש לו מח בקדקדו ומסתפל על האמת, על-כן אמרתי: לא אמנע הטוב להדפיס כמה דברים משיחותיו הקדושים. וכבר נדפסו כמה שיחות קדושות שלו בספרים הנדפסים כבר, וכעת הוספתי ללקט עוד כמה דברים בהנה, ומחמת הוצאות הדפוס ואפיסת הפנאי, כי ימים הנוראים הפאים עלינו לטובה ממשמשין וכאין, על-כן היה מן הנמנע להדפיס כל השיחות הקדושות הכתובים אצלי, ואם ירצה השם עוד חזון למועד להדפיס הכל, כי מרחוק נראה לי עד היכן מגיע כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש בקדשה ובטהרה, וכבר ראיתי, שתהלה לאל השיחות שהדפסנו כבר הצליחו וגם עשו פרי, עין ראתה ותאשרם, והוטבו מאד בעיני כל החפצים באמת. והשם יתברך יזכנו לילך בדרך האמת לקים את כל דבריו אשר הרבה לדבר עמנו בכמה אפנים, הן בדרך דרוש אשר דרוש פרבים, הן בדרך שיחה עם כלל המון אנשים, או שיחות רבות שהרבה לדבר עם כל אחד בפני עצמו, בכמה גלגולים גלגל עמנו - הכל באשר לכל בדי להטות לכבנו אליו יתברך לעבדו באמת ובתמים. מי יתן אפוא, שנוכח למלאת רצונו באמת; אמן, כן יהי רצון:

אולם כגון דא צריך להודיע לכל אנשי-שלומנו, החרדים אל דברי רבנו זצ"ל, המצפים והמשתוקקים לשמע דבריו, ועיניהם פלות לראות חבוריו - שכל דברי רבנו אור הנעלם זצ"ל, עקר פונות המאמרים, אשר יצאו בקדשה ובטהרה מפיו הקדוש, לא המודרש הוא העקר בהם, כי-אם המעשה, כי כל דבריו הקדושים, כלם הם הנהגות נפלאות ועצות נוראות והתעוררות גדול מאד מאד לעבודתו יתברך, וכל דבריו פגחלי אש בוערים בלפידים, מלהיבים הלב בהתלהבות גדול ובהשתוקקות נמרץ אליו יתברך, ואין מן הצורך להאריך בזה לכל משכיל החפץ באמת לאמתו, כי

השמה

אחד היה אברהם (יחזקאל לב) - שאברהם עבד השם רק על-ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם, ולא הסתפל לכל על בני העולם, שפרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק פאלו הוא אחד בעולם, וזהו: אחד היה אברהם. וכן כל הרוצה לכנס בעבודת השם, אי אפשר לו לכנס כי אם על-ידי בחינת שיחשב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם, ולא יסתפל על שום אדם המונעו, כגון אביו ואמו או חותנו ואשתו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך. וצריך שלא יחוש ויסתפל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת: אחד היה אברהם - פאלו הוא יחיד בעולם כנ"ל:

בחדש שופר בכסה ליום חגנו: (תהלים פא)

א כי איש הישראלי נברא, שיהיה לו ממשלה על המלאכים (א), וזה התכלית והסוף של ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק ב): עתידין צדיקים, שיהיה מחצתן לפניו ממלאכי השרת, שנאמר: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, שהמלאכים יצטרכו לשאל מישראל, בשריצו לידע מה פעל אל. וצריך כל אחד לראות, שיבוא לזה התכלית, שיהיה לו ממשלה על מלאכים, אך צריך לשמר עצמו מאד, ולראות שיהיה לו כח לעמוד בממשלה זו, שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס ושלום (ב), כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה, שיש לו ממשלה עליהם, כמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינה טו): על כמה גדולים, שבקשו מלאכי השרת לדחפו:

ב והעצה על זה, לקשר עצמו עם נשמות ישראל, ועלידי ההתקשרות נצול מהם. וזה בחינת (אויב כו): מאחו פני כסא, שצריך לאחו עצמו בשרשי הנשמות, החצובות מתחת כסא הכבוד, שהיא בחינת (בראשית ג): אם כל חי (ג). וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת: מה לילוד אשה בינינו. אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו: אשר תנה הודך על השמים וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להם תשובה. אמר: אני מתירא, שלא ישרפוני בהבל פיהם. אמר לו: אחו בכסא כבודי וכו'; הינו שנתן לו השם יתברך עצה לאחו ולהתקשר בשרשי הנשמות, שהם בחינת כסא הכבוד, אם כל חי, כנ"ל, שעלידיה יהיה נצול מן קנאת המלאכים כנ"ל:

וזה בחינת (בראשית ב): ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם וכו'. ויבן ראשי תבות: ותקעתי יתר במקום נאמן (ישעיה כב); שהוא בחינת ממשלה, כמו שתרגם יונתן על זה הפסוק: ואמנינה אמרפל מהימן משמש באתר קים; הינו בחינת ממשלה הנ"ל, שיהיה לה קיום כנ"ל. וזהו בחינת הצלע, שהיא בחינת חוה, אם כל חי, בחינת כסא הכבוד, שרשי הנשמות כנ"ל, שעלידיה יש כח לעמוד בממשלה זו כנ"ל:

וזהו: אשר לקח מן האדם, הינו האדם העליון, כמו שכתוב (יחזקאל א): ועל הכסא דמות כמראה אדם וכו'. ויביאה אל האדם, הינו אל האדם התחתון, שעלידיה יש כח לאדם התחתון לעמוד בממשלה זו כנ"ל. וזהו שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך (קדושין פא): אנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך.

בשרא ראשי תבות: ששים רבוא בכרם אחד (ד), דהינו בחינת שרשי הנשמות, שעלידיה יש לו כח שיהיה לו ממשלה על המלאכים, בחינת: אנא עדיפנא מנך, כנ"ל:

ג ולקשר עצמו לשרשי הנשמות של ישראל צריך לידע מקור כל הנשמות ומקור חייתם, מהיכן כל נשמה ונשמה מקבלת חיות, והעקר לידע כל מפרסמי הדור, כי אם אינו יכול לידע ולקשר עצמו בפרטיות עם כל נשמה ונשמה, צריך לקשר עצמו עם כל מפרסמי ומנהיגי הדור, כי הנשמות נחלקים תחתם, כי כל מפרסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות השיכים לחלקו, ובשמשקשר עצמו עם המפרסמים, הוא מקשר עם כל פרטי נשמות ישראל. אך צריך לידע ולהפיר את המפרסמים, כי יש כמה מפרסמים שהם בשקר, והם רק עלידי עזות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין קה): עזות מלכותא בלא תנא:

ד ולהפיר את המפרסמים, איזהו על ידי עזות, הוא עלידי בנן ירושלים, שהוא בחינת הלב (מ), כי ירושלים בחינת יראה שלם (מ"ד וירא פ' ג, ועי' מ"ד במדבר פ"ב ע"פ נאח כירושלים), הינו שלמות היראה, התלויה בלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין צב): דבר המסור ללב נאמר בו ויראת:

אך יש שלש מדות, שהם מחריבי ירושלים, דהינו הלב, הינו שמפסידין היראה התלויה בלב. והשלש מדות הם: תאות ממון ותאות אכילה ותאות משגל, כי שלש מדות אלו הם בלב, ועל-כן הם מפסידים היראה שבלב. ממון שרשו בלב, בבחינת (משלי ו): ברפת ה' היא תעשיר, ולא יוסף עצב עמה; בחינת (בראשית ו): ויתעצב אל לבו; אכילה, בחינת (תהלים קד): ולחם לבב אנוש יסעד; תאות משגל גם-כן בלב, כי עקר התאוה עלידי החמימות, הבא מהדם שפחלל הלב. ומחמת שהם בלב, על-כן הם מפסידין היראה שבלב, שהוא בחינת ירושלים:

וזה פרוש (ברכות ג): שלש משמרות היו הלילה וכו'. לילה זה בחינת חשך, הינו מניעות, והם בחינת שלש משמרות, הינו בחינת שלש מדות הנ"ל. וזהו: משמרה ראשונה - חמור נוער, בחינת תאות ממון, בחינת (בראשית מט): יששכר חמור גרם; ותרנומו: עתיר בנכסין. שניה - בלבים צועקים. זה בחינת תאות אכילה, כמו שכתוב (ישעיה נז): והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. שלישית - תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה; זה בחינת משגל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות יג): ראוה מדברת וכו'. וזהו: תינוק יונק משדי אמו; כי תאוה זו לפי הניקה: אם התינוק יונק מחלב אשה חצופה, אזי מתגבר בו תאוה זו, כי דם נעפר ונעשה חלב (בכורות ו), ועל-כן בשהיא חצופה, אזי מזיק להתינוק חלב הנעשה מעכירת דמיה, ונולד לו חמימות בלב, שהוא התגברות תאוה זו. וכן להפך, כשיונק חלב אשה כשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות, רק מעט המכרח למצוות הבורא יתברך שמו.

(א) עין תיקון ע' דף קלו. (ב) עין וזה"ח שה"ש ע"פ שחורה אני ונאווה כו'. (ג) עין מדרש הנעלה ח"י שרה קכ"ח ע"ב. (ד) מ"ד שה"ש בכסוף הנך יפה. עין תיקון בא. (ה) עין תיקון בא, כפ.

ראשייתבות: פי אין מחסור ליראוי (תהלים לד); ואזי נמשכת
נבואה, ואפלו קטנים יכולין להתנבאות, בבחינת (ויאל א): ונבאו
בניכם ובנותיכם:

ז אך צריך לזהר מאד מהתמנות, כי זה הזוכה ליראה יש לו
השתוקקות להתמנות, פי מי שיש בו יראת-שמים דבריו
נשמעין (ברכות ו), ומחמת שדבריו נשמעין, הוא משתוקק להתמנות,
אבל צריך לשמר עצמו מאד מהתמנות, כי ההתמנות מפסיד
השפעת הנבואה, בחינות המלאך הנ"ל, הנעשה על ידי היראה.
וזה שאמר יהושע למושה, כשאמר לו: אלדד ומידד מתנבאים
במחנה (במדבר יא) - אדוני משה בלאם. פרש רש"י (והוא בסנהדרין יז):
הטל עליהם צרכי צבור והם פלים וכו'; כי צרכי צבור, הינו
התמנות, מכלה ומפסיד הנבואה הנ"ל, כי נעשה מאותיות "מלאך"
בלאם:

ח ועל ידי השפעת הנבואה, אף על פי שאין מי שיתנבא, רק
שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, על ידי זה
נגאלת ונפדית התפלה, כי התפלה היא גבוה מאד, ובגניאדם
מזולזין בה, וכשעומדים להתפלל, חפצים לפטר התפלה מעליהם,
כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כרם זלת לבני אדם -
אלו דברים העומדין ברומו של עולם, ובגניאדם מזולזין בהם וכו';
ועל ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (בראשית ט): כי
נביא הוא ויתפלל בעדך. שעל ידי נבואה התפלה בשלמות, פי
התפלה היא בחינת (ישעיה טז): בורא ניב שפתים, בחינת נבואה:

ט ובשננאלת ונפדית התפלה, אזי נופל כל הדאקטירי, פי אין
צריכין לרפואות, פי כל הרפואות הם על ידי
עשבים, וכל עשב ועשב מקבל פח מוכב ומזל המיוחד לו, כמו
שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ'): אין לה כל עשב
ועשב שאין לו כוכב ומזל, שמכה אותו ואומר לו: גדל. וכל כוכב
ומזל מקבל פח מוכבים שלמעלה ממנו, והעליון - מהעליון ממנו,
עד שמקבלים פח מהשרים העליונים, כמו שאמרו (בתקו"ו תקון מה, דף
כב:): כל כוכביא ליון דא מן דא, סהרא לוי מן שמשא וכו', כי
גבוה מעל גבוה וכו' (קהלת ה), והם בלם בחינת לוויים זה מזה וזה
מזה, עד שמקבלים ולוין מהשרים העליונים, והשרים מקבלים
מהעליונים מהם, גבוה מעל גבוה, עד שבלם מקבלים משרש הכל,
שהוא דבר ה', כמו שכתוב (תהלים א): בדבר ה' שמים נעשו וברוח
פיו כל צבאם; ועל פן פשוטין לתפלה, אין צריכין לרפואת
העשבים, פי התפלה היא בחינת דבר ה', שהוא שרש הכל. וזה
בחינת נביא, ראשייתבות: בדבר יי שמים נעשו; פי האלה הוא
רקיע, המבדיל בין מים למים (תקון

ה, ותקון מס*), פי על ידי נבואה זוכין
לתפלה, שהיא בחינת דבר ה',
כנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק): ישלח
דברו וירפאם וימלט משחיתותם. ישלח דברו וירפאם, הינו
שמקבלין כל הרפואות רק על ידי דבר ה', דהינו תפלה. אזי:
וימלט משחיתותם, הינו עשבים, בחינת (מנחות עא) הקוצר לשחת,
פי אין צריכין לרפואת העשבים כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ד): לא היה דוד ראוי
לאותו מעשה, שאמר (תהלים קט): ולבי חלל בקרבי. פי לבי
חלל בקרבי - ראשייתבות חלב, הינו שעל ידי חלב פשרה לבו
חלל בקרבו, ואין מתגבר בו תאוה זו, ועל פן דוד, שהיה בבחינת
זו, לא היה ראוי לאותו מעשה. ולהפך, חלב אשה חצופה מוליד
חמימות הרבה, בחינת: חם לבי בקרבי (תהלים טז) ראשייתבות
חלב וכנ"ל:

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בברכות): ועל כל משמר
ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג בארי; הינו על הפסד
היראה, בחינת: אריה שאג מי לא יירא (עמוס א); פי שלש מדות
הנ"ל, שהם בחינת שלש משמרות, הם מפסידין בגון ירושלים,
הינו שלמות היראה, התלויה בלב כנ"ל:

ה ולתקן שלש מדות אלו הוא על ידי הדעת, שצריכין להמשיך
הדעת אל הלב, בבחינת (דברים ד): וידעת היום והשבות
אל לבבך; שצריך להמשיך הדעת אל הלב, ועל ידי זה נתתקן
שלש מדות הנ"ל. פי הדעת היא בחינת תלת מחין, תלת חללי
דגלגלתא, והם בחינת שלש רגלים, פי כל רגל הוא בחינת
התחדשות המחין, שנמשך שכל חדש לתקן שלש מדות אלו, הינו,
בכל רגל משלש רגלים נתתקן מדה אחת משלש מדות הנ"ל.
על פן צריכין לזהר מאד בכבוד יום טוב, ולקבל השלש רגלים
כראוי:

פי על ידי מצות השלש רגלים, על ידי זה זוכין לתקן השלש מדות
הנ"ל, פי בפסח נתתקן תאות מומן, כמו שכתוב (שמות יב): וחי'
נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום - בעל פרחם (ברכות ט),
פי הם לא רצו כלל, פי אז נתתקן תאות מומן. בשבועות נתתקן
תאות משגל, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב (ו). בסוכות נתתקן
תאות אכילה, פי סכות נקרא חג האסיף (שמות כג), שאוסף כל מיני
מאכל, וזהו בחינת תקון תאות אכילה, פי אינו דומה מי שיש לו
פת בסלו למי שאין לו וכו' (יובא ע"ד). וזה בחינת (במדבר טו): קרואי
מועד אנשי שם. אנשי שם זה בחינת שלש מדות הנ"ל, שכל
אחד ואחד נקרא בחינת שם. מומן - כמו שכתוב (שמות כ): בכל
מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיה, בחינת: ברפת
ה' היא תעשיר וכו', כנ"ל. אכילה - כמו שכתוב (רות ד): וקרא
שם בבית לחם. משגל - בחינת (אסתר ב): כי אם חפץ ביה המלך
ונקראה בשם. וגם היראה שבלב היא גם כן בחינת שם, בבחינת
(דברים כח): ליראה את השם הנכבד. וזהו בחינת: קרואי מועד אנשי
שם, שצריכין לקרות את המועדות, דהינו השלש רגלים, לתקן
את השלש מדות הנ"ל, שהם בחינת אנשי שם כנ"ל:

ו ועל ידי בגון ירושלים, דהינו תקון שלמות היראה שבלב,
על ידי זה נברא מלאך, שמשפיע נבואה לכלי
הנבואה. פי הנבואה באה מבחינת כרובים, בבחינת (במדבר ו): וישמע
את הקול מבין שני הכרובים; וכרובים הם אנפי זוטרי (ו) וזהו בראשית
דף י"ח, והם נשפעים מן המלאך, בבחינת (בראשית מח): המלאך הגואל
אותי מכל רע יברך את הנערים; שהם אנפי זוטרי, בחינת כרובים
(ט). וזה המלאך שרשו מיראה, פי זה אותיות מלאך -

(1) כמובא בכונת ספירה ושבעות ומובא ג"כ בבאר היטב סי' תצ"ד סק"ח ע"ש (פ"ח). (2) סוכה דף ה' ע"ב. (3) עין זוהר ויחי רבך ע"ב ובוהר בלק קפז.

חולאת שהוא באדם בתולדה מאביו ואמו, ואינו נתגלה אלא לעת זקנותו, ובשעת צמיחת גידול החולאת, אזי החולאת נסתר ונעלם מעין כל חי, ואין שום אדם יודע ממנו, רק שיש מחושים שגולדים באדם אז, בעת גדול החולאת, שהם סימנים על החולאת. וכן ברפואת העשבים יש גם-כן חלוקים; שיש חולאת, שיוכל להתרפאות עלידי עשב אחד, ויש חולאת גדול מזה, שצריכין לרפואתו מרפאים, להרכיב כמה עשבים לרפואה, ויש שצריכין רפואות מפרחקים לרפואתו. ויש חולאת שאין מועיל לו שום רפואה, כי כח החולאת גדול מכח העשבים, ובתחלת צמיחת החולאת, קדם שנצמח ונתגלה, היו יכולין לרפואת אותו בקל, רק שאז היה נעלם ונסתר מעיני כל, ואין יודע ממנו רק השם יתברך לבד. אבל כשאוחזין בבחינת דבר ה', בחינת תפלה כנ"ל, שאזי מקבלין הרפואה מכל הדברים שבעולם, אפלו מלחם ומים, בבחינת: בכל מתרפאין כנ"ל, אזי יכולין להתרפאות אפלו בעת צמיחת החולאת, בעת שהוא נסתר מעין האדם, מאחר שאין צריך לרפואות כלל, רק רפואתו עלידי לחם ומים כנ"ל. עליבן גם אז, הינו בעת שעדיין לא נתגלה החולאת, יוכל גם-כן להתרפאות עלידי לחם ומים שאוכל אז:

וזהו בחינת (שמות טו): כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשו כל המפרשים: אם לא ישים, מה צריך לרפואה? אכל לפי הנ"ל מישוב היטב. פרוש: כל המחלה וכו' לא אשים עליך, הינו שלא יבוא אותך לידי מחלה כלל, כי רפא אותך מקדם, בעת צמיחת המחלה. וזה: כי אני ה' רופאך - אני ה' דיקא. הינו בעת צמיחת המחלה, שאז אין יודע ממנו, רק אני ה', אז ארפא אותך עלידי בחינת דבר ה', בחינת תפלה, ולא יבוא לידי מחלה כלל, כי יתרפא מקדם בעת צמיחתו כנ"ל. וכל זה תלוי בתקון התפלה כנ"ל, ותקון התפלה הוא עלידי שיוצאין משלש עבודות הנ"ל:

וזהו בחינת: ויאמר אם שמוע וכו' והישר בעיניו תעשה, והאונת למצותיו, ושמרת כל חקיו (שם) - זה בחינת תקון השלש עבודות הנ"ל. והישר בעיניו תעשה - זה הפך בזוי אנשים, כי כשמבזה אנשים נאמר (איוב לב): ישר על אנשים ויאמר חמאתי וישר העויתי וכו', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו). והאונת למצותיו - זה בחינת תקון הברית, בבחינת (בראשית כא) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אתו אלקים. ושמרת כל חקיו - זה בחינת תקון אמונה, הפך עבודה-זרה פגם אמונה, שנאמר עליהם (ירמיה י):

* וגם כשגולד ונצמח המחלה כגון כשאין זוכה להתרפאת מקדם, אזי גם-כן יוכל להתרפאת עלידי בחינת דבר ה' גם ממחלה גמורה, בבחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה מקרבך, הינו מחלה גמורה, כי עלידי דבר ה' יוכל להתרפאת לעולם בכל דבר שבעולם כנ"ל:

וזהו בחינת: ועבדתם את ה' אלקיכם, וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך (שמות כג). ועבדתם את ה' - עבודה זו תפלה (כ"ק צב). אזי: וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה וכו'; הינו שיהיה לך רפואה עלידי לחם ומים, עלידי שיתברכו מן שרש הכל, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, ויהיה ללחם ומים כח לרפואת כמו עשבים. כי התחלקות הכחות, שזה העשב יש לו כח לרפואת חולאת פלוני וזה חולאת פלוני, וכיוצא בזה - כל חלוקי כחותם הוא רק למטה, אבל למעלה בשרש הכל, דהינו דבר ה', הכל אחד, ואין חלוק בין לחם ומים ובין עשבים, וכשאוחזין בהשרש, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, יכולין להמשיך כחות הרפואה לתוך לחם ומים, ויהיה לו רפואה עלידי לחם ומים, בחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה וכו' כנ"ל:

י אף יש שלש עבודות שהם מפסידין עבודות התפלה, והם שלש מדות, הינו: א. אל תהי בו לכל אדם (אבות פ"ד) - שלא לבזות שום אדם; ב. עבודה זרה - ואפלו קלקול האמונה, שאין האמונה בשלמות, הוא גם-כן בחינת עבודה-זרה; ג. שמירת הברית - הינו מי שאין שומר הברית כראוי:

כי כל שלש מדות אלו הם בחינת עבודות דסמרא אחרא, ומפסידין עבודת התפלה בזוי אנשים הוא בחינת עבודה, כמו שמצינו באחי יוסף, על שבוזו אותו ולא האמינו שהוא יהיה מלך, עלידי-זיה נפלו לבחינת עבודות, ואמרו לו: הננו לך לעבדים (בראשית ט). עבודה-זרה - כמו שכתוב (שמות ט): אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים; כי ארץ מצרים מלאה גלולים ועבודה זרה, ועליבן נקראים בית-עבדים, בחינת עבודות הנ"ל (ט). שמירת הברית - מי שפוגם בו הוא גם-כן בבחינת עבד, בחינת חם, שנאמר בו (בראשית ט): ארור פגען, עבד עבדים יהיה לאחיו:

וצריך לצאת משלש עבודות אלו, דהינו משלש מדות הנ"ל, ואז זוכין לעבודת התפלה, ואז יכולין להתרפאת בכל דבר שבעולם, אפלו בלחם ומים, כנ"ל:

וזה פרוש (פסחים כח): בכל מתרפאין, הינו בכל דבר שבעולם יכולין להתרפאות, ובתנאי - חוץ מעבודה-זרה וגלוי-ערויות ושפיכות דמים, דהינו שלש מדות הנ"ל, שהם בחינת שלש עבודות כנ"ל, הינו כשיוצא משלש מדות אלו, אזי: בכל מתרפאין - אפלו בלחם ומים כנ"ל. כי כשהוא חוץ משלש עבודות הנ"ל, ואז זוכה לעבודת התפלה, אזי יוכל להתרפאות בכל דבר שבעולם כנ"ל:

יא ודע, שיש חלוק בין החולאת. כי יש חולאת שהוא בחינת צומח, כמו שזרעין גרעין בארץ והוא נרקב, ויוצא ממנו שמנונית ונעשין גידין, ונתוספין אלו על אלו, עד שנעשה השרש, וממנו יוצא כמו ענפים, ומאלו ענפים עוד ענפים אחרים, עד שצומח הפרי. כמו כן יש חולאת שגדל באדם כמה שנים. ויש

(ט) עין מכלתא פרשת יתרו. (י) עין פנהדרין קא.

וזה שאמר חזקיה: והטוב בעיניך עשיתי (ישעיה לח), ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י), שפסקו גאלה לתפלה ונגזו ספר הרפואות. והכל אחר, כי עלידי שפסקו גאלה לתפלה, הינו שגאל את התפלה מן הגלות כנ"ל, עלידי זה נגזו ספר הרפואות. כי כשנגאלת התפלה, אז נופלים כל הרפואות כנ"ל, כי נתרפאו עלידי דבר ה' כנ"ל, ואזי כל הדאקטורים מתבישין ברפואות שלהם, כי אזי אין בם לשום רפואה, כי כל העשבים חוזרים כחם לתוך התפלה, שהוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון כנ"ל. כי כן חובת כל העשבים וכל שיח השדה, כשאדם עומד להתפלל, שאזי הוא בבחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון, אזי הם מחזירין כחם לתוך התפלה, שהוא שרשם העליון, וכשאדם מתפלל על איזה חולאת, אזי אותן העשבים, שיש להם כח לרפאת אותו החולאת, הם מחיבים להחזיר כחם לתוך התפלה, שהיא שרשם, בחינת דבר ה' כנ"ל:

וזה בחינת (בראשית כד): ויצא יצחק לשוח בשדה - שתפלתו היתה עם שיח השדה, שכל שיח השדה חזרו כחם, ונתנו אותם בתוך תפלתו, שהיא שרשם כנ"ל:

יב וזה בחינת התנצצות משיח. כי כל הדברים נחלקים זה מזה במראה טעם וריח. כשביל זה הדבר המגדל כל הצמחים נקרא בשם מטר, ראשיתבות: מראה, מעם, ריח. ועקר הוא הריח, כי אין הנשמה נהנית אלא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מג): איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף? הוי אומר זה הריח. ועקר התפלה היא מהנשמה, בבחינת (תהלים ps): כל הנשמה תהלל יה. ומשיח מקבל כל התפלות, כי משיח הוא בחינת חטם, בבחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה'; שמוקבל כל הריחות, שהם בחינת התפלות, כי יניקת התפלה שהיא מהנשמה, היא מהריח כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לך; בחינת חטם כנ"ל. וכשביל זה נקרא משיח, כי הוא יונק ומקבל משיח השדה (כ), דהינו כל הריחות שבאים בתוך התפלה, שהיא בחינת חטם, בחינת: ותהלתי אחטם וכו'; ומשיח מקבל אותם בבחינת: רוח אפינו משיח ה', כנ"ל:

יג וזה בחינת נשיאות חן, בבחינת: ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה (אסתר ב) - שכל אחד ואחד נדמה לו כאמתו (מגילה י) כי זה הבעלתפלה הוא בבחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל הכחות וכל צבא השמים, כלם מקבלים ממנו, ועלכך כל צבא השמים וכל השרים העליונים, כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו, הינו שהוא נושא חן בעיניהם, וכל אחד ואחד נדמה לו שהוא עוסק עמו לבד, כי כלם מקבלים ממנו:

ואזי יכול להפיר המפרסמים שהם עלידי עזות, כי עזותם נופל לפניו. כי כשזוכה לתפלה, שהיא בחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל השרים העליונים וכל צבא השמים, כלם מקבלים כחם ממנו, אזי הם כלם בחינת לווין אצלו, בבחינת: כל פוכביא לווין דא מן דא וכו'. נמצא, שכלם הם בחינות לווים, עד השרש העליון, שהוא דבר ה', שהוא בחינת הבעל תפלה, שהוא

המלוה הגדול, שכל צבא השמים וכל הכחות, כלם הם בחינת לווין ממנו, בבחינת (נחמיה ט): וצבא השמים לך משתחוים - שכל צבא השמים הם משתחוים ונכנעים לשרשם, שהוא בחינת דבר ה', בחינת הבעלתפלה כנ"ל. וזה: וצבא השמים לך משתחוים - ראשיתבות מלוה, כי כלם הם בחינת לווין זה מזה וזה מזה, עד המלוה הגדול, שהוא בחינת הבעלתפלה, שהוא המלוה הגדול, כי הוא בבחינת השרש העליון, שהוא דבר ה' כנ"ל:

ועלכך יכול להפיר בהמפרסמים שהם רק עלידי עזות, כי אין אדם מעז פנים בפני בעל-חבו (ב"מ ט), ועלכך עזותם נופל לפני הבעלתפלה, שהוא המלוה הגדול כנ"ל, כי כלם הם בחינת לווין ממנו כנ"ל. וזה בחינת (שמות ט): כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם - שעלידי בחינת נשיאות חן, שהוא בחינת: וצבא השמים לך משתחוים, שכלם מקבלים ולווים ממנו, שעלידי זה נושא חן בעיניהם, בבחינת: כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו כנ"ל, עלידי זה: ואדעך בשם - שתוכל לדעת ולהפיר כל המפרסמים בעלי השם, כי מי שהוא מפרסם ויש לו שם עלידי עזות, הוא נופל לפניו כנ"ל. גם ואדעך בשם זה בחינת הנפשות, בחינת (בראשית ט): נפש חיה הוא שמו; כי עלידי המפרסמים הוא מקשר עם כל הנפשות כנ"ל, שזה בחינת: מאחו פני כסה, דהינו התקשרות לשרשי הנשמות, שהם בחינת כסא הכבוד כנ"ל:

יד ואזי יכולין לעשות ראשיהשנה. כי כשאדם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראשיהשנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך לזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, כי המשפט לאלקים הוא (ט), כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ג): אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו; ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (כ"ד וצא פ' סח, הובא בפרש"י (י) פרשת כי תשא), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועלכך הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעלתהרמים, ובודאי הוא מקים בנו: הוי דן את כל האדם לכף זכות (אבות פ"א):

ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראשיהשנה, שהוא יום הדין, בראשיהחדש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש פפרה מאתו יתברך, עלכך עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראשיהשנה בראשיהחדש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש פפרה, בבחינת: הביאו עלי פפרה, הנאמר בראשיהחדש (כמ) שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ד) שבועות ט, ועלכך אין לנו בושה ביום הדין לבקש פפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז פפרה, כנ"ל. גם עלידי שהשם יתברך בעצמו כביכול פא לידי זה שיצטרך לומר: הביאו עלי פפרה; הינו שעשה דבר שהצריך להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו', עלכך אין לנו בושה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם פפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצריך להתחרט עליו כנ"ל.

(יא) עיין זוהר בראשית כה. (יב) דברים א. (יג) כפסוק הנה מקום אתי. (יד) חולין דף ס' ע"ב.

ב

א ימי חנכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב: וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל וכו'. וימי הודאה זה בחינת שעשוע עולם הבא, פי זה עקר שעשוע עולם הבא - להודות ולהלל לשמו הגדול ותברך ולהפיר אותו ותברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו ותברך, פי כל מה שיודעין ומכירין אותו ותברך ביותר, סמוכין אליו ביותר, פי שאר כל הדברים ותבטלו לעתיד בלם, בבחינת: כל הקרבנות בטליו, חוץ מקרבן תודה (מ"ד צו פ"ט, אמור פ' בו ע"ש), שלא ישאר לעתיד, רק בחינת תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ותברך, כמו שכתוב (ישעיה יא): פי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, שזה כל שעשוע עולם הבא:

ב ובחינת תודה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות, פי ההלכות שזוכין ללמד, בפרט מי שזוכה לחדש בהם, זה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (גדה ע"ג): כל השונה הלכות בכל יום, מבטח לו שהוא בן העולם הבא. פי בשנתחדש הלכה, נתחדש שכל ידיעה, והדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל:

וזה בחינת (ברכות נ"ד): ארבעה צריכין להודות, דהיינו תודה, שהם מפרשין במזמור ק"ז, שפים בסופם: מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'. חסדי ה' זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ"ג): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר: למס מרעהו חסד; ושמוש חכמים זה בחינת הלכות, שהם בחינת (ישעיה נ"ח): חסדי דוד - שהלכה כמותו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין צ"ג): וה' עמו - שהלכה כמותו. והוא: וה' עמו, היינו שסמוך וקרוב להשם ותברך, בחינת שעשוע עולם הבא, שהוא בחינת הלכות כנ"ל:

ובשביל זה מכנה התורה בשם הלכה, פי תורה מביאין בשיוצאין מצרה, פי בשנופלין לאיזהו צרה, חס ושלום, אזי עקר הצרה בלב, פי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב (משל' ד'): לב יודע מרת נפשו; פי הלב מבין (ברכות ס"א), ועליבן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו פשיש צרה באיזהו מקום, חס ושלום, אזי מתכנסים בלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה. כמוכן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, ואז הלב בצרה וברחוק גדול, פי לא די שהלב דואג בעצמו, פי הוא מרגיש הצרה יותר מבלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצריין לו מאד. ועליבן פשיש, חס ושלום, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, פי הוא מבקש לנגע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועליבן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, חס ושלום; ואחר כך, בשיוצאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך בסדר בתוך שבילי הגוף. ועליבן התורה, שהיא באה בשיוצאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על-שם תהלוכות הדמים, שהולכין בסדר בשיוצאין מהצרה כנ"ל:

נמצא, שאנו רואין גדל רחמנות שלו, על-בן הוא לבדו ותברך ראוי לדון את העולם, פי הוא ותברך יודע מקום כל אחד ואחד, פי כל המקומות הם אצלו ותברך, פי הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל. פי אף-על-פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הפונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו ותברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים א' ח'): הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף פי הבית הזה וכו'; רק מחמת שהיה שם דברים נאים, פי בבית המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן עדן (ע' בהקדמת התקונים), עליבן המשיך לשם קדשתו ותברך, אבל הוא ותברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועליבן הוא ותברך יכול לעשות ראשיהשנה, שהוא יום הדין, פי הוא מקים: אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, פי הוא מקומו של עולם כנ"ל. וזה בחינת (תהלים צ"ג): לביתך נאנה קדש, ה' לארץ ימים; הינו שהשם ותברך המשיך רק קדשתו לבית המקדש, מחמת שהיו שם דברים נאים, אבל הוא ותברך בעצמו אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועליבן: ה' לארץ ימים, הינו שהוא ותברך יכול לעשות ראשיהשנה, שהוא יומא אריכתא (ע' ביצה ד' ודף ו' ובש"ע א"ח סי' שצ"ג) כנ"ל. ומי שאוחז בבחינת פסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם-כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א' ב'): וכסא כבוד ינהילם, פי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. דהיינו על-ידי בחינת פסא הכבוד, שרשי הנשמות, על-ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: וישת עליהם תבל; ועליבן הוא יכול לעשות ראשיהשנה כנ"ל:

וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת הממשלה הנ"ל, בחינת: ותקעתיו יחד במקום נאמן כנ"ל. בחדש - זה בחינת התחדשות המחין שבששש רגלים, בבחינת (תהלים קד'): עשה ירח למועדים - שכל המועדים והרגלים הם על-ידי חדוש הירח. שופר זה בחינת הלב, שגזון משופרא דשופרא (וזהו פנחס דף רס"ו רכ"א: וע' תקונים תקון כא, כ"ט). גם שופר הוא בחינת יראה, בבחינת (עמוס א'): היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. גם שופר הוא בחינת נבואה, בבחינת (ישעיה נ"ח): הרים בשופר קולך. גם שופר הוא בחינת תפלה, בבחינת (תהלים ק"ח): מן המצר קראתי יה וכו', וזה בחינת מצר השופר ומרחב השופר. גם הוא בחינת שיח השדה, שחוזרין בהם לתוך התפלה, בבחינת: ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל, וזה בחינת שופר, בבחינת (יהושע ו'): במשך בקרן היזבל - ראשי-תבות: ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל. ועליבן כל הבחינות אלו - בפסא ליום חגנו; הינו ראשיהשנה, פי על-ידי זה יכולין לעשות ראשיהשנה, כנ"ל:

בענין הנבואה הנ"ל יש קשיא, פי המלאך המופיע הנבואה, דהיינו בחינת המלאך הגואל וכו', כנ"ל, הוא למטה מבחינת מקום הנבואה, פי המלאך הנ"ל הוא בחינת השכינה, כמובא, והיא בבחינת למטה מנצח והוד, שמשם הנבואה. אך יש בזה דברים כגו, דהיינו בשהיא עולה למעלה מהם, אזי היא דיקא משפיע נבואה, ואין לנו עתה עסק בזה:

ג ומוזה באה הולדה בנקל. כי בשעה שאשה פורעת לילד ורכותיה מצטננות (כשאר"ל סוטה יא:), ועלידיה נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה, ואזי נדחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הולד לחוץ, ואחר-כך חוזרים הדמים למקומם, שזה בחינת תודעה-הלכה, שהוא בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרים לילך כפסד פנ"ל. כי גם ההלכה היא בחינת הולדה, כי יש תמכי אוריותא, שנותנים מומן ללומדי תורה, ובתחלה הם מחסרים מומנם מעצמם, כי פשנותנים המומן להתלמיד-חכם, נחסר אצלם, שזה בחינת ורכותיה מצטננות, כי דמים תרתי משמע (ס); אבל אחר-כך, עלידי מומנם שפחזיקין התלמיד-חכם, ונולד הלכות שהם בחינת חסד, אזי עלידי השפעת החסד חוזר ונתמלא החסרון. וזה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (ישעה ב): והיה אור הלכנה כאור החמה, הנאמר לעתיד (ג), כי הלכנה טבעה קר, בחינת חסרון וקרירות, ועתידה להתמלאת כאור החמה, בחינת מלוי החסרון, שזה בחינת הולדה, בחינת הלכות, שהם בחינת שעשוע עולם הבא פנ"ל. וזה בחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - באברהם (בר"פ יב), הינו חסד, כי ההולדה - עלידי בחינת הלכות, שהם בחינת חסד פנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק): מזמור לתודה הריעו ליי פל הארץ. לתודה - אותיות תולדה. הריעו ליי פל הארץ - ראשי-תבות הלכה, כמובא. כי ההלכות, בחינת תודה, הם בחינת הולדה פנ"ל:

(ישעה סג): מדבר בצדקה, שזהו בחינת היתרון שיש לאדם על החי, שהוא הדבור, שהוא גדר האדם, והוא בחינת צדקה, שהוא גומל חסד עם הפריות, שזה גדר האדם, שדרפו לגמול חסד, מה שאין פן החי. וזה שנאמר: נעשה אדם, וכתוב: ויש האיש אשר עשיתי עמו היום וכו'. מה התם צדקה אף כאן צדקה (הקדמת חוהר דף ג:), שעלידי צדקה נקרא אדם, כי הצדקה, שמשם הדבור, הוא גדר האדם פנ"ל. וזה בחינת: לא איש דברים אנכי, הינו הדבור של צדקה, בחינת (תהלים קב): טוב איש חונן ומלוה וכלכל דבריו, דהינו גמילות-חסד וצדקה. ויש דבור של תשובה, בחינת (הושע ד): קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. וזה בחינת: גם מתמול, בחינת דבור של תשובה, כמו שכתוב (תהלים ז): ותאמר שובו בני אדם פי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. ויש דבור של עשירות, דהינו עשירים קרובים למלכות, שהם בחינת (בראשית ט): שלשת השריגים, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (חולין צב): שלשה שרי גאים, דהינו עשירים קרובים למלכות (כמו שפרש רש"י שם), שיש להם בחינת דבור, בבחינת (משל כב): חן שפתיו רעהו מלך, הינו הדבור של קרובים למלכות. וזה בחינת: גם משלשם, בחינת שלשת השריגים הנ"ל, הינו הדבור של עשירים קרובים למלכות. ויש דבור של מלכות, בחינת מלכות פה (מ). וזה בחינת: גם מאז דברך, בחינת (תהלים צ): נכון כסאך מאז:

והאמת מאיר ברבוע הדבור הנ"ל עלידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה ותורה ושדוכים וזווגים. אל זה בחינת תפלה, כי "אל" על-שם הכח, שהוא תקוף ובעל היכלת, ועלידי התפלה נקראין ישראל בשם אל, בבחינת (מגילה יח): מינין שקראו הקדוש-ברוך-הוא לעקב אל? שנאמר: ויקרא לו אל וכו'. כי עלידי התפלה, כפיכול, אנו לוקחין לעצמנו הכח ממנו ותברך, כי אנו מבטלין גזרותיו, נמצא שיש לנו הכח, ועל-כן נקראין ישראל "אל" עלידי התפלה, על-שם הכח פנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי תענית): לא איש אל ויכוב - לא איש הוא, שעשה דברי אל ככוב. כי עלידי התפלה מבטלין גזרותיו ותברך, ואזי ישראל נקראין אל. ומשם מאיר הדבור, בבחינת (תהלים קמה): וגבורתך ידברו; דהינו עלידי הכח וגבורה, שזה בחינת אל על-שם הכח, מאיר הדבור עלידי האמת, כי התפלה היא רק עלידי אמת, כמו שכתוב (שם): קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראוהו באמת. אלקים זה בחינת תורה, כמו שכתוב (שמות ד): ואתה תהיה לו לאלקים, ותרגומו לרב. והוא יהיה לך לפה - שבחינת אלקים, בחינת תורה, הוא מאיר לפה, דהינו להתדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, והוא בחינת אמת, בבחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפייה. ה' זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כד): מדה יצא הדבר, בחינת (משל יט): ומה אשה משפלת. והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית שם): אשר הנחני בדרך אמת. ועלידיה נשלם הדבור, כי עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נמלו נשים, ואחד כל העולם פלו (כשר"ל קדושין מו:); וכל זמן שאין התקשרות, אין להדבור שלמות, אבל כשנתקשרין,

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י): אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמיד-חכמים (סוטה י). כי עלידי שעשה אנגריא בתלמיד-חכמים ובטל אותם מן ההלכות, עלידיה חלה את רגליו, כי ההלכות הם בחינת תקון וקיום הרגליו, כי ההלכות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרין והולכין כפסד פנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמיד-חכמים מן ההלכות, על-כן חלה את רגליו:

ד וכשזוובין לבחינת תודעה-הלכה, עלידיה נתגלה אור האמת ומאיר בהדבור, כי מתחלה, בשהדמים שוטפין על הלב, הוא בחינת פגם האמת, בבחינת (משל כב): אנשי דמים ישנאו תם, אבל אחר-כך בשיוצאין מהצרה, שזה בחינת תודעה-הלכה, אזי מאיר האמת, בבחינת (מיכה ו): תתן אמת לעקב, חסד לאברהם. חסד לאברהם - הינו הלכות פנ"ל - עלידיה מאיר האמת ומשלים הדבור, כי עקר שלמות הדבור - עלידי אמת, כי קושטא קאי וכו' (שבת קד), ואפלו שקר אין לו קיום רק עלידי אמת (כמו שפרש רש"י (במדבר י) על פסוק: וגם זכת חלב ודבש וכו') (ג):

נמצא, שעקר קיום ושלמות הדבור הוא עלידי האמת, שהוא מאיר בהדבור עלידי שלשה שמות, בבחינת (תהלים ג): אל אלהים יי דבר. כי אלו שלשה שמות הם מקור האמת, ועלידם מאיר האמת בהדבור, דהינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור. כי יש רבוע הדבור, ועל-כן בשתי ישראל בגלות, והיה הדבור בגלות (ח), נאמר במושה (שמות ד): לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך וכו'. זה בחינת רבוע הדבור, ארבעה חלקי הדבור. כי יש דבור של צדקה, בבחינת

(א) מגילה יד ע"ב. ועיין חידושי אגרות שבת קלט ד"ה כי כפיכם (ב) עיין פסחים סח ובסנהדרין צא ע"ב. (ג) עיין הקדמת חוהר דף ב' ע"ב. (ד) עיין זוהר וארא כה ע"ב. (ה) פתח אליהו.

הפשוט, שזה יקר מאד בעיניו יתברך, ועל-כן הלכה כמותם. וגם כדי שלא להרבות מחלקת בישראל, כי אם לא כן, כל יחיד ויחיד יאמר פדעתו, ואין לדבר סוף, ויתרבו מחלקת בישראל (ע' ב"מ נט:), שאין זה רצונו יתברך, כי רצונו רק בבחינת אחדות הפשוט, כי כשנתגלה בחינת אחדות הפשוט למטה, גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט יתברך, בבחינת: אתה אחד ושמוך אחד, ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ. שעל-ידי אחדות שנתגלה בישראל למטה, נתגלה אחדותו הפשוט יתברך למעלה:

וזה בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (ב"מ טז), כי רבי אליעזר הלכה כמותו בכל מקום (סו), והיה רוצה להראות שזכה לשלמות הדבור, דהיינו שלמות רבוע הדבור, שזוכין לזה על-ידי הלכות כנ"ל, ועל-כן אמר: חרוב יוכיח, אמת המים יוכיח, פתלי בית המדרש יוכיחו, בתקול יוכיח. כי אלו ארבעה דברים הם בחינת רבוע הדבור, דהיינו ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו, פמוכא בזהר הקדוש (לדל דף ז'), שהם עושים ומנהיגים עם הדבור פרצונם, ועל-כן רצה רבי אליעזר להראות שיש לו שלמות רבוע הדבור, ועל-כן יכול לעשות עם הדבור פרצונו, דהיינו לשנות הטבע פרצונו על-ידי שלמות דבורו, והראה זאת בארבעה דברים, שהם בחינת רבוע הדבור:

חרוב יוכיח - זה בחינת הדבור של צדקה, כי חרוב הוא בחינת צדקה, כי חרוב נוסעין אותו רק לדורות, כמו שאמרו בגמרא (תענית כז): אגא עלמא בחרובא אשתפת, כי היכי דשתלי לי אבהתי, אגא נמי שתלי לבנאי. נמצא, שהחרוב הוא רק לדורות, כמו הצדקה שהיא לדורות, כמו שאמר רבי היא (שבת קמא): כי אתא עניא אקדם לה רפתא, כי היכי דלקדמו לבניך וכו', גלגל הוא שחזור בעולם. אמת המים - זה בחינת תשובה, בבחינת (איכה ב): שפכי כמים לבך נכח פני ה'. פתלי בית-המדרש - זה בחינת עשירים, שהם פתל שהכל פונין בו, כי אוהבי עשיר רבים (משל יד), והכל פונין אל העשירים. וזהו: פתלי בית-המדרש, בחינת (תהלים לד): דורשי ה' לא יחסרו כל טוב; דהיינו הצדיקים דורשי ה', שכל טוב נמשך מהם. אך צדיקים מהני וכותיהו אעלמא, אדידיהו לא (חולין פו), כי הצדיקים בעצמן אין להם פלום, רק ממשיכין כל טוב אל העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על רבי חנינא בן דוסא (סו): כל העולם נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו פקב חרובין וכו'. ועל-כן העשירים נקראין פתלי בית-המדרש, שהם פתל שהכל פונין אליו על-ידי עשירותם, וכל טוב שיש להם נמשך להם מבחינת בית המדרש, היינו בחינת: דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, שממם נמשך כל ההשפעות כנ"ל. בתקול - זה בחינת מלכות, כי הקול יוצא משת עוקאין דקנה, בחינת מלכות, בחינת (מלבי"א ט): שש מעלות לפסא (ע' זוהר נשא קא: פתח דף רלח. ובתיקון כב), נמצא, שהראה רבי אליעזר בארבעה דברים אלו, שיש לו שלמות רבוע הדבור, דהיינו בחינת ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. אבל אף-על-פי-כן לא השגיחו על זה, כי יחיד ורבים - הלכה כרבים, כי זה יקר בעיני השם יתברך, שזה בחינת התגלות אחדות

נתחברים ושלמים חלקי הדבור. נמצא, שעל-ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה, תורה, שדוכים - נשלם הדבור על-ידי האמת, הינו רבוע הדבור, שגשלים על-ידי האמת כנ"ל:

ה ושלמות הדבור הוא בחינת לשון-הקדש, כי כל לשונות העמים הם חסרים, ואין להם שלמות, כי נקראין לשון עלגים (ישעיה לב), ואין שלמות רק ללשון-הקדש. ולשון-הקדש הוא מקשר לשבת, בבחינת (שם נח): ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל (שבת קיג), בבחינת (במדבר ו): כה תכרכו - בלשון-הקדש (סוטה לח), שבלשון הקדש נכלל ברכה וקדשה, כי הלשון-הקדש מקשר לשבת, שנאמר בו ברכה וקדשה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויברך ויקדש וכו'. ועל-כן, על-ידי שלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן על-ידי שלמות הדבור, שהוא בחינת לשון-הקדש, על-ידי-זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החל:

כי ימי החל הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות שעושים בימי החל הם בחינת עצבות, כי מט"ט שלמותה בימי החל (ת"ו ת"י יח, דף כז), ומט"ט הוא בחינת עבד, בחינת עצבות, אבל שבת הוא בחינת בן, ואז ניהא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החל מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ה): ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה נחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו; הינו בחינת שבת, שהיא בחינת בן, בחינת נח, ניהא דעלאין ותתאין (ע' תיקון ע' בסופו, וכוהר בראשית נח: נט), שהוא מנחם ומשמח הפל מן העצבות, בחינת: זה נחמנו וכו'. וכשזוכין לבחינת לשון-הקדש, שהוא מקשר לשבת, אזי ממשיכין על-ידו את הקדשה והשמחה של שבת לששת ימי החל, כי מחמת שהלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן נמשך על-ידו השמחה של שבת לששת ימי החל. וזה: אל אלקים יי דבר (עם התבות) מספר שמחה, כי על-ידי שלמות הדבור, שהוא לשון-הקדש, נמשך שמחה כנ"ל:

ו ועל-ידי-זה שממשיכין קדשה של שבת לששת ימי החל, על-ידי-זה נתגלה האחדות הפשוט יתברך. כי בששת ימי החל הם פעלות משתנות, שבכל יום נברא פעלה משנה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעלות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, כי בשכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על-ידי שבת, שאנו זוכין שנתן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת י): מתנה טובה יש לי בבית גנני ושבת שמה, על-ידי-זה נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה על אמונת היחוד, שאנו מאמינים שכל הפעלות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החל ושבת בשבת. נמצא, שעל-ידי שבת נתגלה אחדות הפשוט יתברך, והתגלות אחדות הפשוט זאת הבחינה יקרה מאד אפלו אצלו יתברך, כמו שמצינו: יחיד ורבים - הלכה כרבים (ברכות פו ו לו), כי מחמת שהם רבים, שכל אחד יש בו דעה משנה, בחינת פעלות משתנות, וכשהם מספימים יחד לדעת אחד, נמצא בחינת פעלות משתנות נעשה בחינת אחדות

בשזוכה לרפואה, אזי מתנחמין בלם, ונמשך שמחה לכלם, בבחינת (ישעיה טו): וארפאהו ואשלם נחמים לו ולאבליו; שעלידי רפואתו נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל, הינו שמחה כנ"ל:

ודע, שמזמור לתורה הוא מסגל למקשה לילד, דהינו לומר אותו. כי מזמור לתורה - ראשיתבות מל, בחינת שבעין קלון של היוצרת שצועקת קדם הלדה, פמוכא (ו). ויש במזמור זה קס"ח אותיות. קס"ח הוא חסד בא"ת ב"ש, שעלידי החסד, בחינת הלכות, ההולדה בנקל כנ"ל. ויש מ"ג תבות בזה המזמור, כי קשוי לילד הוא עלידי שיש קלפה שהיא אומרת: גזר, גם לי גם לך לא וכו' (מלכים א ג), כי אינו רוצה שיצא לאויר העולם, וכנגד זה יש מ"ג תבות בזה המזמור, כנגד בחינת גם הנ"ל, כי המזמור הזה הוא סגולה למקשה לילד כנ"ל:

ג

בשחלה רבי אליעזר הגדול, אמר לרבי עקיבא: חמה עזה בעולם (סנהדרין קא). כי לא היה אז מי שיוכל להמתיק הדין, כי היה צריך לפדיון להמתיק הדין, ולא נמצא. כי באמת אחר ההמתקה והפדיון, אז דיקא טוב לרפאת החולה עלידי רפואות, כי אזי דיקא, אחר הפדיון וההמתקה, יש רשות לרופא לרפאת:

כי הנה באמת, איך יכול הרופא לחגור מתניו לרפאת החולה עלידי רפואות וסמים, הלוא אינו יודע הפס הצריך לרפואות אותו החולה, כי יש סמים הרבה שהם מסגלים לרפואות החולאת, אך בנדאי החולה אינו יכול להתרפאות כי אם עלידי סם פלוני המיוחד לרפואתו, כפי שנגזר למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז נה), שגוזרין למעלה, שיתרפא עלידי סם פלוני, ועלידי איש פלוני, ביום פלוני. ואם כן, איך יכול הרופא להכניס עצמו לרפאת, הלוא אינו יודע הפס שנגזר למעלה. אבל אחר ההמתקה והפדיון, אז יכול לרפאת:

כי מה שצריך שיתרפא דיקא עלידי סם פלוני ואיש פלוני, הוא מחמת מדת הדין, שכפי מדת הדין נגזר שימשך החולאת עד אותו הזמן ויום פלוני, ועליכן נגזר שלא יוכל להתרפאת כי אם עלידי סבות אלו, דהינו סם פלוני ואיש פלוני, כדי שימשך החולאת עד יום פלוני, כי כפי הזמן שצריך שימשך החולאת, כך גוזרין הסבות לרפואתו, כדי שלא יוכל להתרפאת עד שיודמנו יחד סבות אלו: סם פלוני ואיש פלוני, באפן שלא יהיה לו רפואה כי אם ביום פלוני; אבל בשעושיין פדיון וממתיקין הדין, ואזי נתבטל הגזרה, אזי קדם שגוזרין דין אחר, כי בשנמתק דין זה אזי גוזרין דין אחר, ובין כך ובין כך, דהינו אחר המתקת הדין הראשון קדם שגוזרין דין אחר, אזי יכול הרופא לרפאת החולה עלידי סמים, כי אזי אין דין, ואזי יוכל להתרפאת עלידי איזה סם שיהיה, כי אין צריך דוקא סם פלוני וכו' מאחר שאין דין כנ"ל:

נמצא, שאי אפשר לרופא לרפאת כי אם עלידי פדיון, שצריכין לעשות פדיון תחלה להמתיק הדין, ואז דיקא יש רשות לרופא לרפאת כנ"ל:

מבחינת פעולות משתנות כנ"ל, שזה בחינת שבת כנ"ל. והוה שאמר הקדוש ברוך הוא: נצחוני בני; הינו שבחינת בן שלהם נצח, כי זה שרבים מסכימים לדעת אחר, זה בחינת שבת, בחינת בן, כנ"ל:

וזה בחינת: עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק). הינו להמשיך שמחה לבחינת עבד, בחינת מט"מ, בחינת ששת ימי החל כנ"ל. והוה: דעו כי ה' הוא אלקים, בחינת אחדות הפשוט, שכל השנויים הם אחד, שזה נתגלה עלידי שנמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, שהם בחינת עבד כנ"ל:

וזה בחינת חנפה. כי ימי חנפה הם ימי הודאה, שהוא בחינת שעשוע עולם הבא, בחינת הלכות, שעלידי זה זוכין לשלמות הדבור, עלידי התגלות האמת כנ"ל. והוה בחינת השמן של גר חנפה, בבחינת (דברים לו): תמיד ואוריד לאיש חסידך; שעלידי החסדים, דהינו בחינת הלכות, נתגלה אור האמת, בחינת: תמיד ואוריד. וזה בחינת השמן, שהוא בחינת אור האמת, בחינת (תהלים מו): שלח אורך ואמתך. וצריך לתנו סמוך לפתח (שבת כא), בחינת: פתחי פיה (מיכה ז), הינו הדבור, כי האמת מאיר בהדבור כנ"ל, בבחינת (תהלים קט): פתח דבריך יאיר; ואזי נמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, עלידי לשון הקדש, שהוא שלמות הדבור. וזה בחינת: חנפה - חנו כ"ה, בחינת שבת נחא, שבו מקשר לשון הקדש, שהוא בחינת: פה תברכו - בלשון הקדש, כנ"ל. והשמחה של שבת מאיר לששת ימי החל, שהם גם כן בחינת חנפה, בחינת חנוך, מט"מ, עבד, ששלטנותה בימי החל, בבחינת: זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו; בחינת שמחה של שבת, שנמשך לששת ימי החל כנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים (ו). מקץ - הינו סוף, בחינת הלכות, שהם שעשוע עולם הבא, שהוא בסוף. והוה: שנתים ימים, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (תנינה ה): על האי בר בי רב דחד יומא שהיה מצטער, עד שדרש לו רבי יוחנן: ואותי יום יום ידרשון, שיום אחד בשנה חשוב שנה, והוה: שנתים ימים, בחינת תימים שנתשכין לשנים עלידי למוד הלכות, בחינת יום יום ידרשון כנ"ל: (וגמר פרוש הפסוק על פי התורה הנ"ל לא זכינו לשמע)

ובשעה שהלב בצרה, גם הראה בצרה. כי הראה היא קיום הגוף, כי הראה מקימת הלחה לבנה וממשכת הלחלוחית להגוף, כי הגוף יש לו תנועות שהם מיבשין הגוף, כי התנועות מיבשין, ועליכן עקר הקיום - עלידי הראה, שממשכת לחלוחית. וכשהלב בצרה, שאז הדמים עולין ושופין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתיבש הראה, ועלידי זה נתיבש הגוף, חם ושלום. ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאומרין העולם, כי השמן מלחלה, הינו בחינת השמן הנ"ל, שהוא בחינת תקון הצרה כנ"ל. ובתחלה, כשהצדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבעולם הזה ועולם הבא מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה מקוננת, כי אפלו על דמים של רשעים השכינה מקוננת, קל וחומר על דמן של צדיקים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מו); אבל

(1) בראשית מא. (1) בוהר פינחס רמט ע"ב.

נמצא, שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת השם הם בחינת הולדה, וקדם ההולדה כמה קליו וכמה חבליים וצירים יש להולדת קדם שמוולדת ההולדה, ובפרט מבפירה, דהינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עליה מאד, כמו שכתוב (ירמיה ה'): צרה כמבפירה; שזה בחינת ההתחלה, בחינת: כל התחלות קשות כנ"ל: וצדקה היא תמיד התחלה, בבחינת (דברים טו'): פתוח תפתח; שאפלו בשיש פתח והתחלה, הצדקה היא פותחת יותר ויותר ומרחבת הפתח יותר, כי כל דבר ודבר מעבודת השם, בשרוצין לפנים באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתח שם פתח לפנים באותו הדרך, וזה בחינת: כל התחלות קשות, מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתח פתח מחדש, על-כן קשה מאד. וסגלת כח הצדקה - להרחיב ולפתח הפתח יותר ויותר, שבשעושים איהו פתח באיזה עבודה ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר, כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהינו כשמתחילין לתן צדקה, שזה בחינת: ואת הערכים צייתי כנ"ל, ועל-כן התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד, כי היא בחינת התחלה של כל ההתחלות כנ"ל:

ג אך התועלת של הצדקה גדול מאד מאד, כי הצדקה מועלת תמיד, כי צרכי הגוף הם רבים מאד, ואפלו ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד: אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפלו על ההכרחיות לבד, והם מונעין את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף-על-פי שגם הם בעצמן הם גם-כן עובדת הבורא יתברך, כי הם בחינת אתערותא דלתתא, כי בעבדא דלתתא אתער לעלא (ט), כי על-ידי כל עסקים ומלאכות שעושים בני-אדם, על-ידיה נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה כמעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכון כנגד אותו העסק והמלאכה שהאדם עושה למטה בעולם הזה, כי על-ידי העסקים והמלאכות שעושים נעשה על-ידיה בחינת משפן:

כי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות, שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאבא תולדות (ב"ק ב), כי כל מיני מלאכות ועסקים שעושים, כלם כלולים בל"ט מלאכות, שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשפן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת מט:): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - כנגד מי? כנגד מלאכת המשפן. וציורא דמשפנא כציורא דעבדא דבראשית (תק"ז דף יב. בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, וציורא דגופא כציורא דמשפנא (בהקדמת התקונים שם). נמצא, שעל-ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על-ידיה נעשה בחינת משפן, כשעושה המלאכה והעסק בראוי, כמו שצריך לעשות, ועל-ידי זה נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא, שגם זה הוא עבודת הבורא:

וזהו ורפא ורפא (שמות כא) (עם שתי התבות) מספר פדיון נפש. כי עקר הרפואה - על-ידי פדיון דוקא, על-ידי שממתיקין הדין. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): מכאן שנתנה תורה רשות לרפא לרפא. מכאן דיקא, הינו אחר הפדיון, אז דיקא יש לו רשות להרפא לרפא, כי קדם הפדיון אין רשות להרפא לרפא, כי צריך להתרפא על-ידי סם פלוני וכו' כנ"ל, רק אחר הפדיון וההמתקה, אז יש לו רשות לרפא לרפא:

גם החלוק שבין הנקודות של ורפא ורפא הוא כי ורפא בחולם, ורפא בצירי, הינו כי חולם הוא בחינת המתקה, כמובא בכתבי הא"י ז"ל, שחולם גימטריא שלש היות, שהם ממתיקין שלשה אלקים שבגרון, שהם מחין דקמנות, שיורדו בגרון, ונמתקין על-ידי שלש היות, גימטריא חלם. ואזי, אחר ההמתקה - ורפא בצירי, בחינת (ירמיה ה'): הצרי אין כנגד אם רפא אין שם, הינו בחינת רפואות, שאחר ההמתקה, שהוא בחינת ורפא בחולם, אזי דיקא יכולין להתרפא על-ידי רפואות, שהוא בחינת ורפא בצירי, כנ"ל:

ד

וביום הפורים, בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבעתיכם, מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו: (במדבר כח)

א ואת הערכים צייתי לכלפלד: (מלכים"א, ח) - זה בחינת צדקה. כי בתחלה, כשמתחילין להתנדב לצדקה, אזי צריכין לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות, וזהו עקר עבודת הצדקה, כי מי שהוא רחמן במבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבמבעו, אין זה עבודה, כי יש גם כמה חיות שהם רחמנים במבעם, רק עקר העבודה - לשבר האכזריות להפכו לרחמנות. וזה בחינת: ואת הערכים צייתי לכלפלד; כי העורב הוא במבעו אכזרי, ונתהפך לרחמנות לכלפל את אליהו. כמו כן צריכין בצדקה כנ"ל. וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבן, צריך לילך ולעבר בתחלה דרך בחינה זו, בחינת: ואת הערכים הנ"ל, דהינו שבתחלה צריכים לשבר האכזריות שלהם, מה שיש להם אכזריות בתחלה, להפכו לרחמנות, להתנדב לצדקה, כנ"ל:

ב ובחינה זו, דהינו התחלת הצדקה, היא קשה וכבדה מאד. כי כל העבודות וכל התשובות, כל מה שרוצין לעשות איזה עבדא בעבודת השם, כמה קליו של אוי ואבוי וכמה גניחות וכמה כפילות וכמה המיות (הינו תנועות משנות שעושים וראי ה' בעבודתם) צריכין לעשות קדם שעושים איזה עבדא. ועקר בהתחלה, שאז קשה מאד, כי כל התחלות קשות (מכלתא פ' יתר, והובא בפירש"י שם), וצריכין כמה קליו וכמה גניחות וכו' קדם שמתחילין איהו התחלה. וגם אחר-כך, לאחר ההתחלה, גם-כן אינו בא בנקל עבודת השם, וצריכין כמה יגיעות וכמה תנועות כנ"ל קדם שזוכין לעשות איזה עבדא שיהיה לה הדור. אך ההתחלה קשה מאד כנ"ל, כי עקר תולדותיהן של צדיקים - מעשים טובים (תנחומא פ' נח, והובא בפירש"י שם);

(א) וזהו פרשת לך-עו ע"ב פו ע"ב ועוד במקומות רבים מוחר"ן.

חס ושלום, וכאלו מתנהג הכל על-פי הטבע, חס ושלום, אין שך וראה כלל, כי אין שך וענש כלל, חס ושלום, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חייב הטבע, חס ושלום. נמצא, שעקר היראה - על-ידי התגלות הרצון:

ו והתגלות הרצון הוא על-ידי ימים טובים, כי כל אחד מהימים טובים מכריז וקורא ומגלה את הרצון, שהכל מתנהג רק על פי רצונו בלבד, בבחינת (ויקרא כג): מקרא קדש, שהיום טוב קדש קורא ומכריז את הרצון בנ"ל, כי בכל יום טוב ויום טוב עשה השם יתברך עמנו אותות נוראות, שהם הפך הטבע, שעל-ידיה נתגלה הרצון, שהכל ברצונו, ואין שום חייב הטבע כלל. בפסח - יציאת מצרים, שהוציאנו ממצרים באותות נוראות; בשבועות - מתן תורה, שנתן לנו התורה באותות נוראות; בסוכות - הקף ענני כבוד. ועל-כן כל יום טוב ויום טוב מכריז וקורא את הרצון בבחינת מקרא קדש בנ"ל. ועל-כן הימים טובים נקראים רגל, שהיא בחינת יראה בנ"ל, כי על-ידי יום טוב, שהוא התגלות הרצון, על-ידיה נעשה יראה בנ"ל:

אך לא תמיד שומעין את קול הקריאה של יום טוב, שמגלה את הרצון בנ"ל, וזה נפר בשמחת יום טוב, כי כל אחד לפי מה שמרגיש ושומע את קול הקריאה של יום טוב, שמכריז וקורא את הרצון, כמו-כן יש לו שמחת יום טוב, כי בשנתגלה הרצון, שהכל ברצונו יתברך, אזי יודעים, שכל השעבודים והגלות וכל ההכבדות של העפ"ם, שהם מכבידים עלינו - על פלם ינקם בהם הוא יתברך ויגאלנו מידם. אבל בשפוכים, חס ושלום, שהכל על-פי חייב הטבע, אין שך נקמה בהם, מאחר שהכל מתנהג רק על-פי סדר הטבע, חס ושלום. וזה בחינת (תהלים נח): ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע. פעמיו דיקא, הינו על-ידי שלש פעמים בשנה (דברים טו), שהם הימים טובים, שעל-ידם נתגלה הרצון, על-ידיה: ישמח צדיק כי חזה נקם וכו', בנ"ל, וכמו שכתוב (תהלים נח): ויאמר אדם אך פרי לצדיק, אך יש אלקים שופטים בארץ. דהינו, שנתגלה שיש אלקים שופט ברצונו, ויש פרי לצדיק, ובהם ינקם, ועל-ידיה: ישמח צדיק. וזה בחינת שמחת יום טוב, על-ידי התגלות הרצון, שנתגלה ביום טוב על-ידי קול הקריאה, שהיום טוב מכריז וקורא את הרצון בנ"ל, אך לא כל אחד ואחד שומע קול הקריאה הנ"ל של יום טוב, כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בחכמתם המטעית שהכל על-פי הטבע, וכאלו אין שום רצון, חס ושלום, ואפלו האותות נוראות שעשה עמנו השם יתברך, משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים הללו הם בחינת חיות רעות, והם דורסים וטורפים רבים מבני עמנו, שמועים גם-כן אחריהם וסוברים כמותם, כאלו הכל על פי חייב הטבע, חס ושלום, וכשהם מתגברים, אזי קול שאגתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יום טוב, שקורא את הרצון, ואזי גשפת שמחת יום טוב, חס ושלום, כי עקר שמחת יום טוב - על-ידי התגלות הרצון בנ"ל.

אף-על-פי-כן אם היה שופע עלינו חסדו, לא היינו צריכים לכל זה, כי הלא איד ברא השם יתברך את כל העולם בלו אחר העדר הגמור, שלא היה שום הויה שיהיה על ידה אתערותא דלתתא, ואף-על-פי-כן ברא עולמות כאלו. והכל בחסדו, בלי אתערותא דלתתא כלל, בבחינת (תהלים כט): עולם חסד יבנה. ומאחר שהוא יתברך היה יכול לברא עולמות כאלו בלי אתערותא דלתתא כלל, רק על-ידי חסדו, בודאי הוא יכול להחיות ולקיים העולמות רק על-ידי חסדו, ולא היינו צריכים לעשות כלל שום עסק ומלאכה, ואפלו ההכרחיות היו נעשין על-ידי אחרים, כמו שכתוב (ישעיה סא): ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אפריכם וכרמיכם, ואתם כהני ה' תקראו. כהני ה' דיקא, בחינת חסד, בחינת: עולם חסד יבנה, הינו שיהיו נקראים כהני ה', בחינת חסד, שאין צריכים לעשות שום מלאכה, רק העולם מתקיים בחסדו בנ"ל. אך כשהחסד נתעכב, חס ושלום, ואין משפיע עלינו חסדו, אזי צריכין לעשות בשביל אתערותא דלתתא בנ"ל:

וזה בחינת (תהלים כט): ולך ה' החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. הינו כשהחסד נתעכב אצלו יתברך, שזה בחינת: ולך ה' החסד - שהחסד נתעכב אצלו יתברך ואין משפיעו עלינו, אזי: כי אתה תשלם לאיש כמעשהו; הינו כפי העשיות והעסקים שעושה, כן הוא יתברך משלם. כי צריכין לעשות דוקא, מחמת שהחסד נתעכב אצלו יתברך ואינו משפיעו עלינו, אבל אם היה משפיע עלינו החסד, לא היינו צריכין לעשות כלל, ואזי היה נתקיים: כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, כאלו הוא עושה, כי אין צריכין לעשות כלל כששופע חסדו בנ"ל:

ד אך צריך לקבל החסד בהדרגה, כי רב החסד אי אפשר לקבל, כי היו בטלים במציאות מחמת רב החסד, כי אין יכולין לקבל רב טובה (תענית כג), וצריך לעשות כלי וצנור לקבל על-ידו החסד. וזה נעשה על-ידי יראה, כי על-ידי יראה נעשה חקיקה וצנור לקבל על-ידו החסד, בבחינת (בראשית כט): ומחוקק מבין רגליו. רגל הוא בחינת יראה, שהיא בחינת סוף, כמו שכתוב (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא; הינו שעל-ידי יראה, שהיא בחינת רגל, נעשה חקיקה וצנור לקבל בתוכו את החסד. וזה בחינת (במדבר י): והנה פרח מטה אהרן לבית לוי; הינו שהחסד, בחינת אהרן, צריך לקבלו על-ידי הכלי, שהוא בחינת יראה, סמרא דלוי. וזה בחינת (תהלים ס): בגבורות ישע ימינו:

ה ועקר היראה נעשה על-ידי התגלות הרצון, בבחינת: רצון יראיו יעשה (תהלים קמח), שעל-ידי התגלות הרצון נעשה יראה, הינו על-ידי שנתגלה שהכל מתנהג ברצונו יתברך, כי הוא יתברך ברא הכל ברצונו, בלי שום חייב כלל, ומחיה ומקיים הכל ברצונו יתברך, ואין שום חייב הטבעי כלל, על-ידיה נעשה יראה, כי אזי יש שך וענש, ושך להתירא מפניו יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ד): וירא יעקב מאד - אמר: שמא יגרם החטא; אבל כשאין נתגלה הרצון, וסוברים שיש חייב הטבע,

וזה בחינת (שם ער): שאגנו צורריך בקרב מועדיך, שמו אותם אותות - ששאנת הצוררים, דהינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום טוב, שמכריו וקורא את הרצון פנ"ל, ושאנת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושאגים בקולם שהכל רק על פי חיוב הטבע, חס ושלום, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותות אותות - שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק על פי אותות השמים, כפי חיוב הטבע, חס ושלום:

ו והכנעתם של אלו החיות רעות, חכמי הטבע, הוא עלידי חכם גדול שבקדשה, שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון, ששם הוא בחינת הסתלקות משה, פידוע (והר פ' יתרו פח: וע' ווהר נשא קבט), והוא בחינת מצח הרצון, בחינת (שמות כח): והיה על מצחו לרצון. וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון, ועלידיה הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע, שבופרים ברצון:

אך כנגד זה יש בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש חכמת הטבע הוא בחינת מצח הנחש, בחינת (שמואל א י'): ומצחת נחשת על רגליו, הנאמר בגלות, הינו בחינת מצח הנחש הנ"ל, כי גלות היה בופר, והיה רוצה להראות שכל הסבות הכל על פי הטבע, חס ושלום, שזה בחינת מצח הנחש פנ"ל, וזהו: רגליו, בחינת סבות, כמו שכתוב (בראשית ל'): ויברך ה' אותך לרגלי - בסבותי, כי כן הוא הפרוש שם, שיעקב אמר ללבן, שהשם יתברך היה מסבב אליו הברכה עלידו ובסבתו. נמצא, שרגל הוא בחינת סבות. רק שיעקב תלה כל הסבות בהשם יתברך פנ"ל, וגלות היה תולה כל הסבות שלו במצח הנחש, דהינו בחיוב הטבע. וזהו: ומצחת נחשת על רגליו, פנ"ל:

ולפעמים מתגבר בחינת מצח הנחש בפעל, דהינו עלידי איש פרטו, שיונק חכמתו ממצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, והוא מראה בחכמתו שהכל על פי הטבע, חס ושלום, ויש שנכנס בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, בתוך החכם שבקדשה, וחכמה זו של מצח הנחש מתחלת לבנם עמו מעיון לעיון, עד שנכנס בעיון דק מאד, עד שרוצה להטיל פגם, חס ושלום, בשרש הרצון ולכפר שם, חס ושלום, כאלו אין רצון כלל, חס ושלום:

ח ודע, שזה המצח הנחש יניקתו מזקני הדור, ממאריכי ימים שבדור, כשאין בהם שלמות, מזה יונק מצח הנחש הנ"ל, כי זקן - זה קנה חכמה (קדושין לב:), וצריך האדם, כל מה שמזקין, כל מה שנתוסף וכא לו יום מימי חייו, להוסיף בכל יום ויום שבא אחריו תוספות אור קדשה ודעת, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קנים פ"ג): זקני תלמידי חכמים, כל זמן שמזקינין דעתן מתישבת עליהן; כי צריכין בכל יום ויום שבא אחריו להוסיף בו קדשה ודעת, כמו שכתוב (בראשית א): ויקרא אלקים לאור יום - שכל יום צריך שיאיר ביותר פנ"ל:

אבל כשהזקנים, המאריכי ימים שבדור, פוגמים את ימיהם, ואין מוסיפין אור קדשה ודעת בכל יום ויום, מזה יונק מצח הנחש, חכמת הטבע הנ"ל, (כי מנפילת הימים של הזקנים, אשר אין דעתם מתישבת פנ"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים יונק מצח הנחש, שהוא חכמת הטבע) ומתגבר, חס ושלום, דעת חכמת הטבע, שבופרים ברצון עלידי נפילת הדעת והימים, שגופלים מהזקנים המאריכי ימים שאינם פראוי, פנ"ל. וזהו בחינת (איוב ט'): קצר ימים, שבע רגו; הינו שתי הבחינות הנ"ל. קצר ימים זה בחינת הזקנים שאינם פראוי, שאין מוסיפין קדשה ודעת בכל יום, שזהו עקר הזקנה והאריכות ימים פנ"ל, וכשהזקנים פוגמים את ימיהם ואין מאריכין את ימיהם בקדשה ודעת פנ"ל, זה בחינת קצר ימים, ומזה יונק מצח הנחש, שהוא הפך מצח הרצון, וזהו: שבע רגו - הפך הרצון פנ"ל. אבל כשהזקנים פראוי, בחינת: זקן - זה קנה חכמה וכו' פנ"ל, עלידיה מתגבר התגלות הרצון, בבחינת (ישעיה ט'): זקן ונשוא פנים - שעלידי זקן שבקדשה מתגבר הרצון, שהוא בחינת נשוא פנים, כי נשיאת פנים [הוא] בחינת רצון, כמו שאמר אלישע ליהורם (מלכים ב א): לולי פני יהושפט אני נשא אם אביט אליך ואם אראך - שאלישע לא היה לו שום רצון ליהורם, רק עלידי נשיאת פנים של יהושפט, עלידיה נתרצה אליו. נמצא, שנשיאות פנים הוא בחינת רצון, וזה בחינת זקן ונשוא פנים, פנ"ל:

ט וצדקה מועיל לזה, שעלידי הצדקה מתקנין ומעלין פגם נפילת הימים והדעת של הזקנים מאריכי ימים שאינם פראוי, שמזה יניקת מצח הנחש פנ"ל, בבחינת (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, כי ברכ הימים המצאנו - שפח הצדקה מוציאין ברכ הימים, דהינו במאריכי ימים, כי עלידי הצדקה מעלין ומתקנין הפגם שלהם פנ"ל. וזהו: שלח לחמך על פני המים, הינו שתתן צדקה, והפתוב מבטיחך, שהתפסד שאתה מפסיד ממונה שפורת לצדקה תרויח ותמצאנו ברכ הימים, במאריכי ימים פנ"ל, כי עלידי הצדקה מעלין פגם נפילת הדעת של המאריכי ימים, שמזה הוא יניקת מצח הנחש פנ"ל, ומוציאין כל היניקה והחיות של מצח הנחש, חכמת הטבע, ומתגבר בחינת מצח הרצון. כי עקר עבודת הצדקה היא בבחינת: ואת הערכים צייתי וכו' פנ"ל, דהינו מה שצריכים בהתחלה לשפר האכזריות, להפכו לרחמנות, ומזה בעצמו מתגבר בחינת הרצון, כי מזה ובה אבא ליזיל בה נרגא (סנהדרין ט), מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות, עלידיה נתרפה הרגו לרצון:

ואזי כשנכנע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, אזי נכנעים ונופלים קול החיות רעות, ונשמע קול הקריאה של יום טוב, שהוא התגלות הרצון פנ"ל. ואזי, כשנתגלה הרצון, נעשה יראה פנ"ל. ועלידי היראה יכולין לקבל החסד פנ"ל. וכששופע החסד, אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה פנ"ל, כי אזי נתקיים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם פהני ה' תקראו וכו', פנ"ל. וכל זה נעשה עלידי הצדקה פנ"ל. נמצא, שתועלת הצדקה גדול מאד:

לקוטי

ואת הערכים ד

מוחר"ן תנינא

עורב, בחינת: ואת הערכים צויתי וכו' כנ"ל, כי עלידי הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור כנ"ל:

ודע, שאפלו בשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע ומשפילין אותם, אף-על-פירכן אם אין התגלות הרצון חזק ותקיף, דהינו שעדין יש ספק ברצון, שאינו מברר בברור חזק שמתנהג רק על-פי הרצון, אף-על-פי שחכמת הטבע נכנעת, אף-על-פירכן מאחר שהרצון אינו חזק, עדין יש יכלת, חס ושלום, למצח הנחש, חכמת הטבע, שיחזור ויתעורר ויתגבר כבתחלה, וגם על זה צריכין פח הצדקה, כי הצדקה מועלת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל:

וזה פרוש: רב יהודא
הנדואה משתעי:
ומנא חדא הנה אולינא
בספינתא וחוניא ההוא אבן
טבא דהדר לה תנינא, ונחת
בר אמוראי לאתויה. אתא
תנינא, קא בעי בלע
לספינתא. אתא צפרא
פושקנצא, פסקה לרישה.
אתהפכו מיא והוו דמא.
אתא תנינא חברה, שקלה
ותליא לה ואחיה. הדר אתי,
קא בעי בלעה לספינתא.
הדר אתי צפרא (פושקנצא),
פסקה לרישה, שקלה לההוא אבן טבא, שדיה לספינתא.
הנה צפרא מליחי בהדן, אותבינהו עליהו, שקלוהו
ופרחו להו בחדה: (ב"ב עד)

וזה פרוש: רב יהודא הנדואה משתעי: ומנא חדא הנה אולינא בספינתא וחוניא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא, ונחת בר אמוראי לאתויה. אתא תנינא, קא בעי בלע לספינתא. אתא צפרא פושקנצא, פסקה לרישה. אתהפכו מיא והוו דמא. אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה. הדר אתי, קא בעי בלעה לספינתא. הדר אתי צפרא (פושקנצא), פסקה לרישה, שקלה לההוא אבן טבא, שדיה לספינתא. הנה צפרא מליחי בהדן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו להו בחדה: (ב"ב עד)

ומנא חדא אולינא בספינתא - זה בחינת שרש הרצון, ששם קבורת משה, שנסתלק בשרש הרצון כנ"ל. וזה בחינת ספינתא, בחינת (דברים יב): כי שם חלקת מחוקק ספון. וחוניא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא - הינו בחינת: אבן שלמה רצונו, בחינת הרצון הנ"ל. דהדר לה תנינא - זה מצח הנחש, שמוסב ומתגבר על הרצון כנ"ל. ונחת בר אמוראי לאתויה - הינו בחינת החכם שבקדשה, בחינת (משל י): אמר לחכמה אחותי את, שהחכם שבקדשה רצה להתגבר ולהעלות הרצון, לקשרו לשרש הרצון כנ"ל. אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא - הינו שבא בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, ורצה לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, בחינת: כי שם חלקת מחוקק ספון, כי מצח הנחש רצה להתגבר גם בשרש הרצון, להטיל פגם וכפירה שם, חס ושלום, כנ"ל.

י ועל-פן בשרצה יעקב לעשות רצון בעשו, אמר: ולקחת מנחתי מנידי, כי על-פן ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני (בראשית לג). כי גם מה שנותנין לעבד, הוא גם-כן בחינת צדקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ט): ונוגשיך צדקה; ועלידי צדקה נעשה רצון כנ"ל. וזהו שאמר לו: ולקחת מנחתי מנידי, הינו צדקה, בחינת (מלאכי א): מגישי מנחה בצדקה. כי על-פן ראיתי פניך כראות פני אלקים, הינו כמו ראות פני אלקים, שהוא בחינת (דברים ט): שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה', דהינו ימים טובים, שעלידם נתגלה הרצון, (ועקר התגלות הרצון עלידי ימים-טובים הוא עלידי הצדקה כנ"ל); כמו-כן יהיה נעשה אצלו רצון עלידי הצדקה, וזהו: ותרצני, כנ"ל. (כי מאחר שהמנחה והצדקה שנתן לעשו היא בחינת צדקה ממש, בחינת: ונוגשיך צדקה, נמצא שעלידי-זה נתגלה הרצון העליון, שהוא נתגלה עלידי צדקה כנ"ל, ומשם נשתלשל הרצון למטה ונעשה רצון גם בעשו):

יא וזה בחינת מלחמת דוד וגלית (שמואל-א, י), כי גלית היה רוצה להראות בחכמתו שהכל על-פי הטבע, כי היה יונק ממצח הנחש, בבחינת: ומצחת נחשת על רגליו, שתלה כל הסבות בחיוב הטבע, שהוא בחינת מצח הנחש כנ"ל. ועל-פן חרף מערכות אלקים חיים (עש), כי היה רוצה להראות שהכל עלידי מערכת השמים, כפי חיוב הטבע, חס ושלום:

ודוד היה איש חיל (ב), ועמד כנגדו ואמר, שפבר היה לו מעשה כזו: וכן הארי והדוב - דהינו חיות רעות הנ"ל הדורסים ומורפים, שהם חכמי הטבע כנ"ל. ונשא זה מהעדר - הינו מהעדר הגמור, שנשא וסלק זאת מהעדר הגמור, דהינו שפבר בזה שהשם יתפרד ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק שהכל על פי חיוב הטבע, חס ושלום. ויצאתי אחריו והפתיו - הינו שהייתי מתגבר עליו והכנעתי והשפלתו אותו. ויקם עלי - הינו שאחר-כך התגבר עוד כנגדי. והחזקתי בזקני - הינו שהכנתי שכל פחו וניקתו עלידי מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם בראוי כנ"ל, ועל-פן החזקתי בזקני, שהחזקתי ותפסתי שם, בשרש וניקתו בזקני הדור. והפתיו והמיתיו - שהכנעתי והשפלתו את חכמי הטבע, חיות רעות, עלידי שהחזקתי בזקני, בשרש וניקתם כנ"ל. ועל-פן: והיה הפלשתי באחד מהם - כי הוא גם-כן בחינה זו ממש, שכל פחו ממצח הנחש, בחינת: ומצחת נחשת וכו' כנ"ל, ועל-פן גם הוא כמו-כן, ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שכתוב (עש): ותטבע האבן כמצחו - הינו במצח הנחש, שהכניעו עלידי בחינת (משל יא): אבן שלמה רצונו, בחינת רצון כנ"ל. וזה בחינת שהזהיר ישי את דוד בלכתו לשם: ואת ערבתם תקח. זה בחינת עורב, בחינת צדקה. כי עקר עבודת הצדקה - בבחינת

(ב) שמואל-א ב.

והנה פרח מטה אהרן לבית לוי; הינו בחינת השפעת החדש על ידי היראה, שנעשה על ידי התגלות הרצון, כנ"ל:

יב וזה בחינת רפואות, כי הוא רפואה לכל המכות, כי כל בחינות אלו הם בחינת רפואות. צדקה היא רפואה, בבחינת (מלאכי ג): צדקה מרפא בכנפיה. וכן - זה קנה חכמה (קדושין לב), הוא בחינת רפואה, בבחינת (משלי יב): לשון חכמים מרפא. רצון הוא בחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה סא): ה' שלחני לחפש לגשברי לב, לקרא שנת רצון. מלאכת מעשה בראשית הוא רפואה, כמו שכתוב (ד"ה ב כד): ותעל ארוכה למלאכה בידם:

כי רפואות המכה היא על ידי כמה בחינות. שבתחלה צריכין שיפתח פי המכה, אחר כך צריך פח המושך, שימשך ויציא הלחה והדמים המקלקלים מתוך המכה, אחר כך צריכין להדחיק כל הדמים, שלא יהיה בהם שום קלקול ועכירות, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סבובם כסדר, בלי שום עכוב. כי בשדהמים הולכים ומסבבים בגוף כדרכם, כשפאים למקום שיש בו קלקול, דהינו במקום המכה, נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירות וקלקול שיש בהדמים, כי בן הדרך - שבמקום המקלקל, שם נתעכב כל מיני עכירות וקלקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואזי יכולים לסבב סבובם כסדר הלוחם ומרוצתם, כי יש להדמים סדר תהלה, שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך פעמים בשעה, וכיוצא, וכשיש בהם עכירות, נתעכבים במקום המקלקל כנ"ל, ואזי יכולים לסבב כסדר, על כן צריכין להדחיקם ולכבסם. אחר כך צריכים לסגור פי המכה:

ובל אלו בחינות רפואות נעשים על ידי בחינות הנ"ל, כי צדקה היא בחינת פתיחת פי המכה, בבחינת: פתוח תפתח. חכמה היא בחינת פח המושך, בבחינת (איוב כה): ומשך חכמה מפנינים - מלפני ומלפנים (וכמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה (ירושלמי שבת פרח המצניע) על פסוק: וקרה היא מפנינים - מלפני ולפנים, עין שם), שבחינת חכמה מושכת ומוציאה הקלקול מלפני ולפנים, מפל מקומות הפנימיים. רגל, שהוא התגלות הרצון, על ידי נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סבובם כסדר. וזה בחינת רגל, בחינת (מלכים א. א): עין רוגל - עין כובס, כמו שפרש רש"י שם. הינו, שעל ידי רגל ויוס טוב, שהוא התגלות הרצון, על ידי נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב כסדר. וכשביל זה נקרא הרגל חג - לשון סבוב, כמו שכתוב (ישעיה ט): היושב על חוג הארץ - על סבוב הארץ, כי על ידי הדחת וכבוס הדמים, על ידי נעשה הם מסבבים כסדר כנ"ל. מעשה בראשית - דהינו בחינת: עולם חסד יבנה, כי על ידי בחינות אלו הנ"ל זוכין להשפעת החסד, שיתקיים העולם בחסדו, בחינת: ואתם פהני ה' תקראו כנ"ל, ועל ידי בחינה זו, בחינת פהני חסד - על ידי נעשה בראשית, בחינת (ויקרא י): והסגיר הכהן את הנגע; שעל ידי בחינת חסד, בחינת פהני, נסגר המכה לגמרי ונתרפא בשלמות:

אתא פושקנצא - הינו עורב, פסקה לרישה. פרוש, שבא בחינת עורב, דהינו צדקה כנ"ל, כי עקר עבודת הצדקה - בבחינת עורב, בחינת: ואת הערכים צויתי וכו'; להפך אכזריות לרחמנות, ועל ידי זה מתגברים על מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל, כי מנה ובה אבא ליזיל בה נרגא כנ"ל. וזהו שאתא פושקנצא, דהינו עורב, בחינת צדקה, ופסקה לרישה, שחתך ראש הנחש, בחינת מצח הנחש, שהכניעו והרגו על ידי הצדקה כנ"ל. אתהפכו מיא והווי דמא - הינו שעל ידי זה שהכניע מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, על ידי זה נכנעו ונפלו קול שאגת החיות רעות, הדורסים וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל, ואזי נשמע קול הקריאה של יוס טוב, שהוא התגלות הרצון, ואזי: ישמח צדיק כי חזה נקם וכו' כנ"ל. וזהו: אתהפכו מיא - הינו שאגת החיות רעות, בחינת (איוב ג): ותכו כמים שאגתי. והווי דמא - זה בחינת: ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע, כנ"ל. כי על ידי הכנעת קול שאגת החיות רעות, על ידי זה: ישמח צדיק כי חזה נקם וכו', כי נשמע קול הקריאה של יוס טוב כנ"ל:

אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה - שבא בחינת מצח הנחש, ושקלה לאבן טוב הנ"ל, שנטל את האבן טוב, בחינת: אבן שלמה רצונו, ותליא לה, הינו שהפיל בו ספק, וזהו: ותליא לה, כמו דבר התולה בספק, שהפיל ספק ברצון, שהוא בחינת אבן טוב הנ"ל, ועל ידי זה: ואחיה - שחזר ותיה חכמת הטבע, מצח הנחש, כי חכמת הטבע חזרה ונתגברה על ידי שהיה ספק ברצון כנ"ל. וזהו: תדר אתי קא בעי בלעה לספינתא - שחזר וכא התגין מצח הנחש לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, חס ושלום, כנ"ל. תדר אתי צפרא פושקנצא, פסקה לרישה - הינו שחזר וכא העורב, בחינת צדקה כנ"ל, ופסקה לרישה, שהרג את מצח הנחש והכניעו, כי תמיד מכניעין את מצח הנחש על ידי הצדקה כנ"ל. ושקלה לתהוא אבן טובא ושדיה לספינתא - כי אחר שהכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, לגמרי, אזי נטל את האבן טוב, בחינת הרצון, בחינת: אבן שלמה רצונו, ושדיה לספינתא - שהשליכו לשרש הרצון, ששם מקשרין כל הרצונות כנ"ל:

הנה צפרי מליחי בהרן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו להו. פרוש, שהיה עמנו צפרי מליחי, הינו נפשות ישראל מבני עמנו שטעו אחריהם, אחרי חכמי הטבע, שהם בחינת חיות רעות, שדורסים וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל:

וזהו: צפרי מליחי, כי הם בצפרים האחויות בפח (קהלת ט). וזהו מליחי - לשון ממלח, הינו מבלבל (ט), כי גם הם נתבלבלו על ידי חיות רעות הנ"ל, וטעו גם כן אחריהם, ועכשו פרחו להו ויצאו לשלום על ידי האבן טוב הנ"ל, על ידי בחינת הרצון שנתגלה עתה כנ"ל. ואזי, בשנתגלה הרצון, אזי נעשה יראה, ועל ידי יראה מקבלין החסד כנ"ל. וזה גם כן בחינת פרחו, בחינת:

(1) עין רש"י שמות ל, פסוק לה.

וזה פרוש: וכיום הפבורים - זה בחינת התחלה, בחינת צרה כמבכירה. ואיזהו התחלה? בהקריבכם מנחה חדשה לה' - הינו התחלת הצדקה, בשמתחילין מחדש לתן צדקה. וזה בחינת מנחה חדשה, בחינת צדקה חדשה, בחינת התחלת הצדקה. פי מנחה בחינת צדקה: כמו שכתוב: מגישי מנחה בצדקה. ועלידי הצדקה נתתקן בחינת זקן פנ"ל, וזהו: פשבעתיכם - זה בחינת זקן, פי בסיני נדמה להם פזקן (כשפרש"י ב"ב אב"י), פי עלידי בחינת מנחה חדשה, שהוא בחינת התחלת הצדקה, נתתקן בחינת זקן, שהוא בחינת שבעות פנ"ל, ואזי נתבטל יניקתו של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם פתקונו פנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יום טוב, שמגלה את הרצון פנ"ל. וזהו: מקרא קדש יהיה לכם - הינו קול הקריאה של יום טוב, שהוא התגלות הרצון, שזה בחינת מקרא קדש פנ"ל, שהוא נשמע עתה עלידי הצדקה, שמכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, פנ"ל. ואזי, עלידי התגלות הרצון, כל מלאכת עבדה לא תעשו - פי עלידי התגלות הרצון נעשה יראה, ועלידי יראה נשמע חסד, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, פי נתקים העולם בחסדו, בבחינת: עולם חסד יבנה, ואזי: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו', ואתם כהני ה' תקראו, פנ"ל. וזהו: כל מלאכת עבדה לא תעשו - פי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, פי נתקים העולם בחסדו, בחינת: ואתם כהני ה' תקראו, פנ"ל:

יש חלוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש, פי חכמי הטבע, שהם בחינת חיות רעות, הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, פי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלהם וכיוצא. אבל החכם, שהוא בבחינת מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא (כמו רשע ירא, שהוא) רשע וכופר בלי שום הנאה פנ"ל:

בלל המאמר פלו אחד, וכלו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, פי עלידי הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק, פי נתקים העולם בחסדו, פי עלידי הצדקה מוציאין יניקת מצח הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריאה של יום טוב שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה, פי עקר היראה - עלידי התגלות הרצון, ועלידי היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד, פי בלא הפלי והצנור אי אפשר לקבל את החסד, רק עלידי היראה, שהוא צנור וכלי, על ידה מקבלין את החסד, ואזי מתקים העולם בחסדו, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, פי נתקים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו', פנ"ל:

ה

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו, פי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)

א העקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה. פי יש סובלי חלאים, שיש להם מכות מפלאות, והם סובלים החלאים רק בשביל נפילת האמונה,

בבחינת (דברים כח): והפלא ה' את מכתך מכות גדלת ונאמנות וחלים רעים ונאמנים. ונאמנים דיקא, פי הם באים עלידי פגם אמונה, פי עלידי נפילת האמונה באים מכות מפלאות, שאין מועיל להם לא רפואות ולא תפלה ולא זכות אבות. פי כל הרפואות הם עלידי עשבים, והם גדלים רק עלידי אמונה, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (תענית ח): אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה, שנאמר: אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף. שפשיש אמונה, אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואזי יש רפואות, אבל עלידי נפילת האמונה אין גשמים, ואזי אין רפואה. גם עקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב הוא על פי הסדר שיש להורעים, לפי המקום ולפי הזמן. פי יש עשב, שעקר כחו לרפואת הוא רק בשקוצרין אותו עד שלא הביא שלישי, ואחר כך אין כח לאותו עשב לרפואת. וכן יש עשב, שכחו רק בשננומר עד שנופל מאליו, וכיוצא בזה, כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום - שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדלים עשבים אחרים, ועקר כחם לרפואת הוא רק על פי הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום. וסדר הורעים הוא עלידי אמונה, בבחינת (שבת לא): אמונה זה סדר זרעים, שעלידי אמונה נעשה הסדר של הזרעים לפי הזמן והמקום, שעלידי יראה יש להם כח לרפואת, ועלידי נפילת האמונה אין מועיל רפואות. וכן תפלה הוא גם כן בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ותרנומו: פרישן בצלו. וכן זכות אבות נתגלה גם כן רק עלידי אמונה, בבחינת (ש"ה ב): הנצנים נראו בארץ. הנצנים אלן אבהו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בהקדמה, דף א'), הם נראין ונתגלין בארץ, שהיא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, בחינת: עפר מאנא דכלהו (ת"י ת"י ע, דף קד"ג). עלידי נפילת האמונה אין מועיל לו לא רפואה ולא תפלה ולא זכות אבות, פי כל אלו הם בחינת אמונה פנ"ל:

וגם אין מועיל להתחלה קול צעקה של אח ונגיחות, שלפעמים מועיל להתחלה אלו הקולות, שמרחמין עליו עלידי קולות הללו, אבל עלידי נפילת האמונה גם זה אין מועיל, פי הנגיחות וצעקת אח הנ"ל הם קול בלא דבור, וקול - זה בחינת אבהו, פי הקול בלול מאש מים רוח (תיקון סט), שהם בחינת תלת אבהו, והם נראין ונתגלין רק עלידי אמונה, שהיא בחינת עפר מאנא דכלהו. ועלידי נפילת האמונה אין מועיל לו גם הקולות הנ"ל:

וגם עלידי יראה בעצמו אין מועיל לו רפואה, פי עקר הרפואה היא עלידי התמוגות היסודות, פי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע עלידי דאקטיריי למוג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה, לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בחינת התמוגות היסודות), ועלידי עלידי פגם אמונה, שעלידי יראה נפגם בחינת הארבעה יסודות, פי כלם מתגלין רק עלידי בחינת עפר, שהיא מאנא דכלהו, עלידי אין לו רפואה:

עלידידיוה נתגדל האמונה כנ"ל, ועלידידיוה עקר הרפואה, בבחינת: אז יבקע כשחר אורד וארכתד וכו':

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מאי מעמא עזי מסגן ברישא וחדר אמרי? כבדיתו של עולם, ברישא

חשובא וחדר נהורא (שבת ע"ג), עזי זה בחינת אמונה, בחינת (תהלים צ"ג): לבש ה' עז התאזר, בחינת (ישעי' י"א): והיה צדק אזור מתניו, ואמונה אזור וכו'. וחדר אמרי - אמרי בחינת הרפואה, בחינת (שם ט): אמר ה' ורפאתיו; וזהו "אמר", ראשיתבות: אש מים רוח, שמשם הרפואה. הינו מפני מה עקר הרפואה עלידי אמונה, כי צריך להקדים אמונה בתחלה, ואחר כך זוכין לרפואה? והשיב: כבדיתו של עולם, ברישא חשובא וחדר נהורא. הינו, כי זה הוא בחינת בריאת העולם, שברישא חשובא וכו'; כי עקר גדול האמונה - עלידי העצה, שהיא בחינת: מגלה עמקות מני חשך; כי אין האמונה נגדלת בשלמות, רק באור היום, ועליפן צריכין לקבל הרפואה רק עלידי אמונה, כי צמיחת הרפואה היא רק באור היום, בבחינת: אז יבקע כשחר אורד וכו', כנ"ל:

ג ולדלות ולגלות המים הנ"ל, דהינו העצות, לזה צריכין איש תבונות, בבחינת: מים עמקים עצה בלב איש, ואיש תבונות ידלגה. וזה שכתוב (דברים ל"ב): כי גוי אבד עצות המה, ואין בהם תבונה; כי כשאין תבונה, עצתו אבודה, כי התגלות העצה - עלידי איש תבונה כנ"ל. ואיש תבונות הוא מי שיש לו נשמה, בבחינת (איוב ל"ב): ונשמת שדי תבינם:

וצריך לזכר ולצחצח הנשמה, וזה נעשה עלידי שממשיך המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, שזה בחינת שדי, שהוא בחינת צמצום, כי שדי - עלישם שאמר לעולמו די (כמוכא בפרש"י פ' מקץ, וע' ב"ר פ"ה ופ' מו, הגנה י"ב), ועלידידיוה מצחצח הנשמה. וזהו: ונשמת שדי תבינם - שעלידי בחינת שדי, דהינו המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, עלידידיוה מצחצח הנשמה, ואזי הוא איש תבונות כנ"ל. כי עלידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, עלידידיוה נכפל ונתרבה פרנסתו, כי בשממשיך רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, זה בחינת בריאה, כי נעשה עתה בריאה חדשה עלידי חבור רוחניות אלקות עם הגוף והצמצום, שזה עקר הבריאה, ואזי תכף בשנעשה אזה בריאה, אזי השם יתברך נותן פרנסה תכף, כי השם יתברך מפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים (ע"ז ג'), ותכף שיש בריאה, תכף השם יתברך נותן פרנסה, כי הנשמה לבד אינה צריכה פרנסה, וכן הגוף לבד אינו צריך גם כן פרנסה, ועקר צרך הפרנסה הוא רק בשנתחבר הנשמה עם הגוף, דהינו שתופא דנפשא וכשרא (כ"א), אז צריכין פרנסה, ועליפן עלידי שממשיך רוחניות אלקות לתוך צמצומים וגופים, שזה בחינת בריאה, בחינת שתופא דנפשא וגופא, עלידידיוה נתרבה ונכפל פרנסתו, כי תכף כשיש בריאה, נותן השם יתברך פרנסה כנ"ל.

ב והתקון לזה הוא, שצריכין לחתור ולמצא המים שמשם גדלה האמונה. ואלו המים הם בחינת עצות, שמשם גדלה האמונה, בבחינת (ישעי' כ"ח): אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן; שעלידי העצות גדלה האמונה:

ועצות הם בחינת עמק הלב, הינו כשנתקלקל ונופל האמונה, עד שאין מועיל אפלו קול צעקה, שהוא קול בלא דבור כנ"ל, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בבחינת (איכה ג): צעק לבם אל ה', שהוא צעקת הלב לבד, בלי קול, בבחינת (תהלים ק"ל): מפעמקים קראתיד ה' - מעמקא דלבא. ועמק הלב זה בחינת עצות, בבחינת (משל"ג): מים עמקים עצה בלב איש. ועליפן כשאין מועיל קול צעקה מחמת גפילת האמונה, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בלי קול, רק מעמקא דלבא, ועלידידיוה נתגליו העצות כנ"ל, שהם בחינת: מים עמקים עצה וכו':

ועלידי העצות שנתגליו בעולם, (דהינו שיודעין בעולם לתן עצה לנפשם, כל אחד ואחד מה שצריך), עלידידיוה גדלה האמונה, בבחינת: עצות מרחק אמונה אמן, כנ"ל. ואזי חוזר ונתתקן כל הבחינות הנ"ל, כי העצות הם בחינת פלא, בחינת: אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחק וכו', ועלידידיוה נתתקן ומקבל רפואה להמכות המפלאות, שהם בחינת: והפלא ה' את מבתד וכו'. גם תפלה היא בחינת פלאות, בחינת (שמות טו): נורא תהלות עושה פלא. וכן זכות אבות, בבחינת (תהלים ע"ח): נגד אבותם עשה פלא:

וזהו: ואנכי תרגלתי לאפרים (הושע י"א) - זה בחינת עצות, כמו שכתוב (שמות י"א): העם אשר ברנליך - ההולכים אחר עצתך. קחם על זרועתיו - זה בחינת זכות אבות, שהם זרועות עולם (כ"א), ולא ידעו כי רפאתים - כי באמת עלידידיוה נעשה רפואה כנ"ל:

וזהו בחינת בריאת העולם, ברישא חשובא וחדר נהורא. חשך זה בחינת העדר העצה, בבחינת (איוב ל"ח): מי זה מחשיך עצה במליו; ואחר כך, כשנתגלה העצה, שהוא בחינת עמק, בחינת מים עמקים, זה בחינת (שם י"ב): מגלה עמקות מני חשך. וכל מה שנתגלה יותר האור, דהינו העצה, ונדרחה החשך, שהוא העדר העצה, נתגדל האמונה ביותר:

כי עקר גדול האמונה הוא בבחינת (תהלים צ"ב): ואמונתך בלילות; דהינו כל מה שגדחה והולך חלק מהלילה ונתקרב אל אור היום, נתגדל האמונה ביותר, וכן הולכת ונגדלת מעט מעט, כפי מה שגדחה מהלילה ונתקרב יותר אל היום, עד שבאור היום, אז נתגדל האמונה בשלמות, בבחינת (איכה ג): חדשים לבקרים רבה אמונתך. ואז, באור היום, הוא עקר צמיחת הרפואה, בבחינת (ישעי' כ"ח): אז יבקע כשחר אורד וארכתד מהרה תצמה. נמצא, שעלידי התגלות העצה, שהיא בחינת התגלות האור מן החשך, דהינו שגדחה החשך, שהוא בחינת לילה, ונתגלה האור, בחינת יום,

(כ"א) דברים ל"ג. (כ"א) עין הקדמת התקונים.

וזה בחינת (ברכות טז): כל המשתף שם שמים בצערו - דהינו שממשיך ומשתף רוחניות אלקות לתוך הצמצום, שהוא בחינת צער, אזי כופלין לו פרנסתו, כי על-ידיה נתרבה הפרנסה כנ"ל. שנאמר: והיה שדי בצריד, וכסף תועפות לך. שדי זה בחינות הצמצום, בחינות המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמצום, בחינת משתף שם שמים בצערו - על-ידיה: וכסף תועפות לך, הינו רבוי הפרנסה כנ"ל, ועל-ידי הפרנסה הוא מצמצם נפשו, כי אכילת הצדיק הוא רק בשביל הנשמה, כמו שכתוב (משלי י): צדיק אוכל לשבע נפשו, ושביעת הנפש זה בחינת הצמצום, שמצמצם נשמתו על-ידי אכילתו, בבחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשו. ואזי, כשמצמצם נשמתו, אזי הוא איש תבונות, בחינת: ונשמת שדי תבינם כנ"ל. ועל-ידיה נתגלן העצות כנ"ל, ומשם גדלה האמונה וכו' כנ"ל:

ד ודע, שעל-ידי נפילת האמונה, על-ידיה נעשה ונתחזק אמונות כזביות, אמונות העבודה-זרה וכיצא, כמו שכתוב (יחזקאל ט): אמלאה החרבה, כשזה קם זה נופל וכו' (ע' מגילה ו' א'). כי עקר קיום וחזוק אמונות כזביות הוא מנפילת האמונה הקדושה, וכשמעלין האמונה הנפולה, מזה נעשין גרים, כי על-ידי שגלוקטין ונבררין נפילת האמונה, שמשם יניקת אמונתם, על-ידיה נחלש כח אמונתם, ואזי הם חוזרים לאמונתנו הקדושה ונעשין גרים:

ולפעמים נעשין גרים בכח ולפעמים נעשין גרים בפעל הינו, או שנעשין גרים ממש בפעל, שבאין עכו"ם ומתגירין, או שנעשה רק בכח, שעל-ידי שמעלין אמונה הנפולה ונחלש אמונתם, על-ידיה נתגלה להם במקום שהם האמונה הקדושה, ומאמינים שם, במקום שהם, שיש יחיד קדמון יתברך, בבחינת (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי. וזה תלוי כפי חזק האמונה כזביות שהיה מתחלה, הינו, כשהאמונה כזביות היתה חזקה בתחלה, אזי אחר כך, כשמזברין אותה ומעלין האמונה הנפולה דקדשה משם ונעשין גרים, אזי נעשין גרים בפעל ממש, וכשהאמונה כזביות לא היתה חזקה כל-כך בתחלה, אזי כשנשברת ומהפכין אותה אל הקדשה, אזי אין נעשה ממנה רק גרים בכח:

ה והנה הכלל - שעל-ידי שמעלין אמונה הנפולה, על-ידיה נעשין גרים, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-ידין הם מוזיקין לישראל, בבחינת (קידושין ע'): קשים גרים לישראל כספחת. ספחת - הינו מכות, בחינת מפות מפלאות הנ"ל, שנעשין על-ידי נפילת האמונה כנ"ל, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-ידין הם קשים כספחת, כנ"ל:

ואלו הגרים הם מכניסין גאון בישראל, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינה ה'): במסתרים תכבה נפשי מפני גוה - מפני גאותן של ישראל, שנתנה לעכו"ם. נמצא, שהגאון דקדשה של ישראל נפלה אליהם, ועל-ידין כשהזורים עכו"ם ומתגירין, הם מביאין עמהם גאון שהיתה אצלם כנ"ל, ומכניסין בישראל גאון: ועל-ידיה נוטלין חרב הגאון מנהיגי הדור, שמתגאים על הדור בחנם, כי יש מנהיגים שמתנהגים ברבנות ומושלים

על עם דל, והם מתגאים על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל, רק הם מתגאים מעצמם על הדור בחנם, והם מקבלין חרב הגאון, בבחינת (דברים לב): ואשר חרב גאותך - על-ידי הגרים הנ"ל, שהם מכניסין גאון בישראל כנ"ל, ומושלים על עם דל בחנם, ויש להם כח אפלו להעניש את מי שאינו רוצה להכניע עצמו תחת ממשלתם, וכל זה על-ידי חרב הגאון הנ"ל. ובאמת אין זה נקרא מעניש, אלא מוזיק, כי הן מוזיקי עלמא. וזה: קשים גרים לישראל כספחת, בחינת ספוחים שגדלים מאליהם, הינו שעל-ידי הגרים נוטלין גאון מנהיגי הדור, שגדלים מאליהם, ומתגאין מעצמן על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל כנ"ל, ועל-ידין נקראים גרים, על-שם (תהלים טז): יגירהו על-ידי חרב, כי על-ידי הגרים נעשה חרב הגאון כנ"ל:

ו ועל-ידי הגאון של אלו המנהיגי הדור, על-ידיה הם מגבירים תאות נאוף בעולם, בבחינת (משלי י): ואשת איש נפש יקרה תצוד; שעל-ידי גאון מתגבר תאות נאוף (ט), שהיא בחינת חותם דסמרא-אחרא, בחינת (ויקרא טו): החתים בשרו מזוב; כי על-ידי חרב הגאון דקדשה מתגברים על תאות נאוף, בבחינת (תהלים מה): חגר חרבך על ירך; אבל על-ידי חרב הגאון של אלו המנהיגים הנ"ל, שמקבלים מהגרים כנ"ל, מתגבר, חס ושלום, תאוה זו כנ"ל:

ז ולהצצל מזה הוא על-ידי המגנים שבדור. כי יש מגיירין, שהם מגנים עלינו ומצילין אותנו, כי הם מכניעין החותם דסמרא-אחרא, שנעשה על-ידי הגאון כנ"ל, בבחינת (איוב כא): גאון אפיקי מגנים סגור חותם צר, שהם סוגרין ומכניעין חותם דסמרא-אחרא, שהיא בחינת תאוה הנ"ל, שנעשה על-ידי גאון כנ"ל. ועל-ידי שהם מכניעין זאת התאוה, שהיא בחינת חותם דסמרא-אחרא, על-ידיה נעשה בחינת תפלון, מחין, שהם בחינת חותם דקדשה, בחינת (שיר-השירים ח): שימני כחותם על לכתך כחותם על זרועך (ע' תקון א, ותקון כב):

בי עקר תקון המחין - על-ידי שבירת תאות נאוף, כי עקר המחין על-ידי לחות הגוף, כי המחין הוא כמו נר דולק, והלחות שבגוף הם עולין להמח, ונעשין שמנים אל המח. נמצא, שעקר המחין - על-ידי לחות ושמנונית הגוף. על-ידי שמכניעין תאוות נאוף, ואין יוצאין לחות ושמנונית הגוף לחוץ, על-ידיה עולין הלחות אל המח ונעשה שמנים, שזה עקר המחין. על-ידי שמכניעין תאוות הנ"ל, שמכניעין תאוה זו, על-ידין הם עושין על-ידיה בחינת תפלון, מחין, כנ"ל, כי הם מעלין לחות הגוף מבחינת החתים בשרו, ועושין מזה מחין, בחינת תפלון, כי תפלון הם התנוצצות המחין, ועל-ידין נקראו התפלון יקר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה טו'): ויקר - אלו תפלון, כי התפלון נעשין על-ידי תקון תאות נאוף, שהיא בחינת: אשת איש נפש יקרה תצוד, כנ"ל. ועל-ידין נקראין התפלון פאר (ח), כי נעשין על-ידי תקון הגאון וההתפארות, שמביאין הגרים כנ"ל. וזה בחינת (שמות א): ומשה היה רעה - משה הוא הדעת, בחינת מחין, תפלון, הוא רועה דקדשה, הפך רועה זונות (משלי כב).

(ב) ועי' רש"י תולדות ע"פ ולאם מלאם יאמן. (ג) עיין סוטה ד' ע"ב. (ד) סוכה כה.

וזה בחינת שבועה רועים דקדושה, בחינת משה היה רועה, בחינת תפלין, שין של שלשה ראשים, שין של ארבעה ראשים, שהם בחינת שבועה רועים הנ"ל. וזה בחינת שדי של תפלין, זה בחינת הצמצום, שצריך כל אחד ואחד לצמצם את מחו ושכלו, שלא להניח את המוח לצאת חוץ לגבול שיש לו, שלא יהיה משוטט המוח במה שאין לו רשות לפי מדרגתו, בבחינת (תנינה י): במפלא ממוך אל תדרש, במכסה ממוך אל תחקר; שזהו בחינת שדי, בחינת צמצום, כי שדי - שיש די באלקותו לכל בריה (כמובא בפירוש"י פ' דף), הינו שכל בריה יש לו די וגבול באלקותו ותבנה, שאסור לו לילך בשכלו כי אם עד הגבול, לא יותר, כי כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בשכלו לפי ערכו, שאפלו בקדושה אסור לו לצאת חוץ לגבול שיש לו, בחינת: במפלא ממוך אל תדרש וכו', בחינת (שמות יט): פן יהרסו אל ה' לראות וכו' (*). וזה בחינת (שם אב): ושמתיד בנקרת הצור, הנאמר במשה בעת שזכה לראות ולהשיג מה שהשיג, הינו שהבטיחו השם יתברך להגן עליו, שיהיה נסתר בנקרת הצור, דהינו בחינת צמצום, שלא יצא המוח לשוטט חוץ לגבול שהיה לו:

וזה בחינת: ה' יתן אמר המבשרות צבא רב (תהלים סח). ה' יתן אמר - זה בחינת אמרות מהורות הנ"ל, בחינת הרשימה של המוח, שזה בחינת מלאך פנ"ל. וזהו: המבשרות צבא רב - הינו מלאכים פנ"ל. וזה בחינת מה שמוכא בכתבי האר"י ז"ל, שצבאות הוא הנעלם של שדי, כי הנעלם של שין דלת יוד הוא בנימטריא "צבאות" עם הפולל, כמבאר שם. הינו שהנעלם של שדי, דהינו בשפחיות שדי, שהוא המוחין, נסתלק, בחינת הסתלקות המוחין בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימו, שהוא בחינת נעלם של שדי, אזי זאת הרשימו, שהיא בחינת נעלם של שדי, היא בבחינת צבאות, בחינת מלאך פנ"ל:

וזה בחינת (דניאל י): ושער ראשה בעמר נקא. שער ראשה זה בחינת התנוצצות המוחין, כי השערות יוצאין מן המוחין, וכשהמוחין נקיים וזכים, אזי נעשה גם מהרשימו בחינת מלאך. וזהו: בעמר נקא. עמר ראשייתבות: עשה מלאכיו רוחות (תהלים קד), בחינת מלאכים, שנעשין עלידי הרשימו, כשהמוחין נקיים וזכים פנ"ל. אבל כשאין המוחין נקיים וזכים, אזי נעשה מבחינת שערות בחינת (ישעיה י): ושעירים יקדו שם, בחינת חלום עלידי שד. וזה בחינת אדם ובהמה, בחינת חלום עלידי מלאך וחלום עלידי שד. כי חלום עלידי מלאך זה בחינת "אדם", בחינת (בראשית א): נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. כדמותנו - זה פח המדמה, שהוא בצלמנו, בבחינת מלאך, בחינת חלום עלידי מלאך, כי בשעת שנה המוח מסתלק, ואין נשאר רק בחינת פח המדמה, וכשהמוחין זכים, אזי גם הפח המדמה שנשאר הוא בבחינת מלאך, בחינת: כדמותנו בצלמנו - שהפח המדמה הוא בצלמנו, בבחינת מלאך פנ"ל, בחינת חלום עלידי מלאך, וזה בחינת אדם, כמו שכתוב: נעשה אדם וכו'. אבל חלום עלידי שד זה בחינת בהמה, בבחינת (חבקוק ב): ושר בהמות יחיתן:

וזה בחינת (תהלים מט): אדם ביקר כל ילזין - הינו כשאינו לן וישן ביקר, בבחינת תפלין פנ"ל, הינו שאינו מופך המוחין, בבחינת תפלין, אזי: נמשל כבהמות נדמו - הינו אז הפח המדמה, בבחינת בהמה, בחינת חלום עלידי שד, שזה בחינת בהמה פנ"ל:

וזה אותיות מלאך ראשייתבות: כי לאלקים מנגני ארץ (שם מז); כי עלידי מנגני ארץ נעשה המלאך, עלידי שמתקנין המוחין והתפלין פנ"ל, שעל ידי זה נעשה בחינת חלום עלידי מלאך פנ"ל:

י אבל יש גם להמאכלים חלק בחלום, כי מן המאכלים עולים עשנים אל המוח, ונצטירין מהם חלומות בשנה. על פן צריכין לחזק את המלאך, כדי שלא יהיה נפגם החלום עלידי המאכלים, כי כשאין חזוק בהמלאך, אזי נפגם החלום עלידי המאכלים, בבחינת חלום עלידי שד, חס ושלום:

ח ועל ידי זה נעשין דבורים כשרים, להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות, כי יש נשמות שנפלו, שצריכין להחיות ולהשיב אותם בכל מיני מטעמים המשיבין את הנפש, בבחינת (שיר השירים ב): סמכוני באשישות, רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני; ועלידי תקון וזכוף המוחין, שנעשה עלידי מנגני ארץ פנ"ל, מזה נעשה אמרות מהורות להחיותם. כי עקר התגלות המוח הוא בהדבור, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה; ועל פן כשהמוחין זכים, נעשין דבורים כשרים, ובהם משיבין את הנשמות הנפולות, בבחינת (שם ט): שבועה משיבי טעם; הינו עלידי תפלין מוחין, שהם בחינת שבועה רועים, עלידם נעשין שבועה משיבי טעם, הינו בחינת דבורים כשרים הנ"ל, שבהם משיבין הנשמות שנפלו, שהם בחינת (שם טד): שבע יפול צדיק וקם. וזהו בחינת (תהלים יב): אמרות ה' אמרות מהורות מוזק שבעתים; הינו בחינת האמרות מהורות שנעשין עלידי זכוף המוחין, בחינת תפלין, שהם בחינת שבועה רועים, שעל ידי זה נעשה שבועה משיבי טעם פנ"ל, וזהו: מוזק שבעתים, פנ"ל:

ז וזה בחינת חלום עלידי מלאך (ט), כי אלו המאמרות מהורות הם בחינת מלאך, בחינת חלום עלידי מלאך, כי הדבור הוא הרשימה של המוח, כי מה שנרשם ונעלם במוח נחקק ונרשם בהדבור, וכשהמוחין זכים, שעל ידי זה נעשין אמרות מהורות פנ"ל, אזי גם כשנסתלק המוח בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימה של המוח, שהוא בחינת דבור, אזי גם הרשימה זכה, בבחינת חלום עלידי מלאך. וזה בחינת שאחר הסתלקות משה בא שר צבא ה' ואמר: עתה באתי (יהושע ח). הסתלקות משה זה בחינת הסתלקות הדעת, בחינת שנה, שאז הדעת מסתלק, ואין נשאר רק הרשימו,

(* פירוש, כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בדיעת אלקותו, לפי ערכו ומדרגתו. כי מה שנחשב לחקטן במעלה בחי' במופלא ממנו, שהוא למעלה ממדרגתו, וצריך לצמצם שכלו שם, זה אצלו בחי' במופלא ממנו. והאדם הנדול ממנו במעלה הנבוה, הוא יכול להשיג זאת, רק שהוא יש לו צמצום וגבול אחר גבוה ממנו, ששם הוא צריך לצמצם שכלו. וכן אדם הנבוה עוד יותר, גם זה אינו נחשב אצלו בחי' במופלא ממנו, רק שיש לו צמצום וגבול נבוה עוד יותר. וכן בכל אדם ואדם לפי מדרגתו. נמצא שלכל אדם וכל בריה יש לו צמצום וגבול מיוחד בהשגת אלקותו ית' לפי מדרגתו, שעד זה הגבול מותר לדרוך מחשבתו להשיג ממנו ית' לא יותר. וזה בחי' שדי, שרד"ל שיש די באלקותו לכל בריה. הינו שכל בריה ובריה יש לו די וגבול באלקותו, הינו בדיעת אלקותו, הינו שכל בריה ובריה יש לו די וגבול מיוחד בפ"ע בדיעת אלקותו כפי מדרגתו, וזהו שיש די באלקותו לכל בריה. (ח) עיין ברכות נה ע"ב.

ומכניע את השדים, שעלידם נתקלקל החלום על-ידי המאכלים כנ"ל:

ועקר חזוק המלאך הוא בניסן, כי ניסן ראש-השנה למלכים (ר"ה ב), ואז נתחדש כל ההתמנות של כל אחד ואחד, ואז נותנין לכל המלאכים ההתמנות שלהם, ואזי נתחדש הרצון של השם יתברך, בחינת (הניאל ה): וכמצביה עבד בחיל שמיאי; כי אז נותנין לכלם ההתמנות שלהם פרצונו יתברך, ואז יש להמלאכים שמחה, ונתחזקו. כי אז, בניסן, הוא זמן הגאולה, כי בניסן נגאלו, וזה ידוע, שעקר גלות מצרים היה לתקן חטא אדם הראשון, שהיו שדים מחממין אותו והוליד שדין וכו' (עירובין יח: ב"ר פ' כ), והחמום הוא על-ידי חלישות המלאך כנ"ל, ומחמת זה היה גלות מצרים; ובניסן נגאלו, ונתתקן חטא אדם הראשון אז. נמצא, שבניסן נתחזק כח המלאך, שזה בחינת תקון חטא אדם הראשון, שנתתקן בניסן, בעת גאלת מצרים כנ"ל. וזה שכתוב (שמות ו): והוצאתי את צבאותי - בחינת מלאכים, שיצאו ונגאלו בניסן (ו), כי אז נתחזקו ונתתקנו כנ"ל. ועליבן עקר התחדשות הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיאי, הוא בניסן, כי אז הוא זמן תקון וחזוק שלהם כנ"ל. אבל גם בכל השנה יכולין לחדש הרצון על-ידי השמחה, כי על-ידי השמחה נותנין חזוק בהמלאכים כנ"ל, ואזי נתעורר שמחה בהמלאכים פאלו נתחדש הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיאי, באותו היום, פאלו קבלו ההתמנות שלהם באותו היום. אבל עקר התחדשות הרצון הוא בניסן, ואזי הוא עקר חזוק שלהם. ואזי, בניסן, היה ראוי שיתפטר הממאה הנ"ל לגמרי, מאחר שנתתקן ונתחזק כח המלאך, כנ"ל:

יא אבל יש שבא טמאה הנ"ל מבחינה אחרת. כי דע, שעל-ידי רבנים ודנינים שאינם פשרים, שעושין עוות הדין, על-ידי-זה בא טמאה הנ"ל, חס ושלום, כי על-ידי עוות המשפט, שהוא בחינת (תהלים קכב): כסאות למשפט, נופלין בחינת אהבות מן המרפכה, כי כסאות למשפט, שהוא בחינת המרפכה, שם הוא בחינת אהבה קדושה, בבחינת (ש"ה ג): מרפבו ארנמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. וכשנפגם המרפכה, בחינת כסאות למשפט, על-ידי עוות הדין - אזי נופלים משם אהבות נפולות, ועל-ידי האהבות הנפולות בא, חס ושלום, החמום והטמאה הנ"ל. ועוות המשפט נעשה על-ידי בחינת תפלין רעים:

כי יש בחינת תפלין, מחיון, שיש בהם פסלת, כי התפלין, מחיון, נעשין על-ידי שמעלין הלחות ושמנונית הגוף מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדשה, בחינת תפלין מחיון כנ"ל. ויש לחות שצריכין לצאת, בבחינת טפת עשו וישמעאל, וכשמעלין בחינת אלו השמנונית מבחינת החתים בשרו אל המוח, אזי נתערב פסלת בהמחיון והתפלין, ועל-ידי-זה נעשה קלקול המשפט, בבחינת (חבקוק א): רשע מבחיר את הצדיק; הינו הפסלת, שמתערב ומסבב את המוח, על-ידי שמעלין בחינת טפת עשו וישמעאל אל המוח, על-ידי-זה נתקלקל המשפט. והיו: עליבן יצא משפט מעקל, הינו קלקול המשפט כנ"ל, כי המשפט - על-ידי המוח, כמו שכתוב בשלמה (מלכים א ג): כי ראוי כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט;

כי יש שבעה אקלימים, ועל כל אקלים יש מלאך ממנה, בחינת (זכריה ה): שבעה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ועליבן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממנה, ועליבן הם נחלקים לשבעה אקלימים, כנגד בחינת שבעה רועים, שהם בחינת תפלין, שמושם נעשין בחינת המלאכים כנ"ל; והשפע בשיוורדת, מקבל אותה תחלה המלאך הממנה שם, ואחר-כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר-כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר-כך מקבל המלאך את השפע (ה), בבחינת (הניאל ה): אנת הוא מלכא וכו', שנאמר שם על האילן דמוזן לכלא בה וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): מלאך לשדה נעבד; שהמלאך מקבל השפע מן השדה, דהינו בששפע באה למטה, אז מקבל אותה המלאך, וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועליבן פלם נקראים על-שם שדי, כי שד - על-שם שדי, וכן שדה - על שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על-שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כח): יפתח וישדד אדמתו. וכשבחינת המלאך חזק, אזי אין השדים מקבלין השפע רק דרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד. אבל בשנחלש חס ושלום, כח המלאך, אזי הם מקבלין לעצמן כח המלאך, ואזי המאכלים הגדלים על-ידם, נתערב בהן כח הש"ד, כי הם קבלו לתוכן ממוש את כח המלאך. נמצא, בשגדלים המאכלים, הם גדלים על-ידי תערובת כח הש"ד, וכשאוכלין אלו המאכלים, נעשה מהם חלום על-ידי שד, חס ושלום, ולא זו אף זו, כי גם הם יכולין לטמא את האדם, חס ושלום, בשנה בטמאה תידוע, חס ושלום, כי המלאך הוא בחינת אש, כמו שכתוב (יחזקאל א): מראיהם כנחלי אש בוערות כמראה הלפידים, וכשנחלש כח המלאך, ואזי השדים מקבלין לעצמן כח המלאך, אזי הם מחממין על-ידי האש הזה ומטמאין, חס ושלום, בטמאה הנ"ל. ועליבן צריכין לחזק את המלאך, וחזוק המלאך הוא על-ידי שמחה, בבחינת (משלי טו): לב שמח ייטיב פנים, זה בחינת המלאך, בחינת (ישעיה סג): ומלאך פניו הושיעם - שנתחזק על-ידי לב שמח. ועליבן מקום המלאכים נקרא שחקים, על-שם שחוק ושמחה, כי עקר חזוק המלאכים - על-ידי שמחה כנ"ל:

וזה בחינת השמחה של תפלין, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, שרב (ירמיה) הוה ברח טובא, ואמר: תפלין קא מנחנא (ברכות ל, ועין תר"י שם). הינו, כי על-ידי תפלין, מחיון, נעשה בחינת המלאך כנ"ל, ועליבן צריך שמחה, כדי לתן חזוק להמלאך כנ"ל. ועליבן פשחלם לאדם חלום לא טוב, התקון הוא תענית (ו), כי תענית הוא בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים ג): שמחנו כימות עניתנו; שעל-ידי תענית נעשה שמחה, ועל-ידי השמחה נותנין חזוק להמלאך ומתקנין ומכניעין את בחינת החלום רע, שהוא בחינת חלום על-ידי ש"ד, שבא על-ידי שאין חזוק בהמלאך כנ"ל. ועליבן מי שאין רוצה להתענות על החלום, אומרים לו המיטיבין: לך אכל בשמחה לחמד (קהלת ט); הינו שיהיה אכילתו בבחינת שמחה, שעל-ידי-זה מחזק את המלאך

(ה) עין וזהר תרומה קנ. (ו) עין שבת יא. (ז) עין מכלהא פרשת בא.

לקוטי

תקנו אמונה ה

מוחר"ן תנינא

נמשכין גידין לכל אלו החושים, וכל אלו החושים נמצאים בבחינת ראש השנה, שהוא בחינת ראש ומחין בנ"ל:

חוש הראיה בראש השנה הוא בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה; בראש השנה גדון מה יהא בסופה (כמוכא בפירש"י שם), שבראש השנה רואה ומשגיח על כל השנה מה יהא בסופה, והוא בחינת חוש הראיה. שמיעה הוא בחינת מה שהשם יתברך שומע קול צעקות ותפלות ותרועת עמו ישראל ברחמים. ריח זה בחינת (ישעיה יא): והריחו ביראת ה', בחינת: ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שפראת. מעם זה בחינת (בראשית כו): ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי - מפקודין דעשה (תקו"ו תי"א), הינו מה שהשם יתברך טועם בראש השנה כל המעשים טובים של ישראל, והוא בחינת חוש הטעם. משוש הוא בידים, כמו שכתוב בעבודת ה' (תהלים קמ"ו): ידיהם ולא ימישון; כי המשוש הוא בידים, והוא בחינת שידו פשוטה לקבל שבים מראש השנה עד יום הכפורים (ר"ה יח), וזה בחינת חוש המשוש:

נמצא, שבראש השנה הוא תקון המחין בנ"ל, ועל ידי תקון המחין נעשין בחינת תפלין דמכסין על מחא, פי תפלין הם התנוצצות המחין. והוא בחינת עשרת ימי תשובה, פי תשובה היא בחינת (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל, והוא בחינת תפלין, שנקראו יקר, כמו שאמרו: ויקר אלו תפלין, בנ"ל. (פי התפלין נעשין על ידי תקון המחין, שהם נעשין על ידי שמתקנין ומעלין מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדשה, בחינת מחין תפלין בנ"ל. והוא בחינת: אם תוציא יקר מזולל, שהוא בחינת תשובה, והכן - נראה ל:)

וביום כפור, אז הוא גמר תקון חותם דקדשה, שהוא בחינת תפלין, הפך חותם דסמרא אחרא בנ"ל, בבחינת: וביום צום כפור יתמון. הינו, שבפעשרת ימי תשובה נעשה בחינת תקון התפלין בנ"ל, וביום הכפורים אז הוא גמר תקונם, פי אז נגמר גמר תקון חותם דקדשה, שהוא בחינת תפלין בנ"ל:

סכה זה בחינת תקון המלאך, פי סוכה בגימטריא מלאך, בחינת חלום על ידי מלאך, שנעשה על ידי תקון המחין והתפלין בנ"ל. ועל כן סכות הוא זמן שמחתנו, בחינת שמחה של תפלין, לתן חזוק להמלאך כדי שלא יזיקו המאכלים לקלקל את החלום בנ"ל, פי סכות הוא חג האסיף, שאוסף כל מיני מאכל, ועל כן אז צריכין שמחה לחזק את המלאך, שזהו תקון המאכלים בנ"ל, ועל כן סכות הוא זמן שמחתנו בנ"ל:

שמיני עצרת זה בחינת מלכות, בחינת (שמואל א ט): זה יעצר בעמי, הנאמר במלך, שזה בחינת תקון המשפט, בבחינת (תהלים עב): משפטיך למלך תן, הינו בחינת תקון המשפט המבאר למעלה, שעל ידי זה נתבטל טמאה הנ"ל, בנ"ל. והוא בחינת מה שמוכא בפתיים, שבשמיני עצרת הנקבא עוצרת הטפה, הינו בחינת תקון טמאה הנ"ל, שנתתקן בחינת החתים בשרו על ידי בחינת הנ"ל, ונעצרת הטפה בקדשה, ואינה גשחתת, בבחינת החתים בשרו, חס ושלום:

ועל כן שנפגם המוח, נתקלקל המשפט. ועל ידי קלקול המשפט, בחינת משפט מעקל, על ידי זה בא, חס ושלום, טמאה הנ"ל, בנ"ל. וזה מעקל אותיות עמלק, שעל ידו בא הטמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כה): אשר קרף בדרך:

וזהו (כמדבר כד): וירא את הקיני - וירא את עמלק, שהם סמוכים זה לזה בתורה, פי טמאה הנ"ל, שהיא טמאת עמלק, היא באה על ידי גרים, ככל המבאר למעלה. וזה בחינת "מראה" בחלום (כמו שקורין זאת הטמאה "מראי"). "מראה" ראשיתבות: רשע מכתיר את הצדיק, שעל ידי זה בא טמאה זו בנ"ל, על ידי שנעשה עוות המשפט בנ"ל:

יב ואזי, כשבא טמאה הנ"ל על ידי עוות המשפט, אין תקון רק על ידי קשור המרכבה, שצריכין לקשר המרכבה, בחינת: מרכבו ארנמן, שהם רפאל וגבריאל וכו', שהם מלאכי המרכבה, כמוכא, שצריך לקשרם, לתקן פגם המרכבה הנ"ל, שמושם באין האהבות הנפולות בנ"ל. ועל כן קדם השנה נתתקן מקדמונים לומר קשור המרכבה, דהינו: מימיני מיכאל, ומשמאל גבריאל וכו', פי על ידי קשור המרכבה נצולין מטמאה הנ"ל:

יג וזה בחינת: תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמוס ג), בחינת חרדת הגוף, בחינת קררוח, בחינת (משלי יז): וקר רוח איש תבונה; שעל ידי זה הוא תקון האמונה, על ידי איש תבונה בנ"ל. תרועה זה בחינת: ומשה היה רעה, בחינת תפלין, הפך רועה זונות בנ"ל. שברים זה בחינת חלומות צודקים ואמתיים, בחינת (שופטים י): את מספר החלום ואת שברו, דהינו חלומות צודקים ואמתיים. גם שברים הוא בחינת תקון המשפט, בחינת (תהלים נא): לב נשבר (עי' תיקון כא, דף כט); דהינו מה שהלב נשקה לכבות חמום הלב, שהוא כמו נור דלוק, בחינת (תהלים קד): ישברו פראים צמאם; פי על ידי קלקול המשפט, שמוזה נופלין אהבות נפולות בנ"ל, ועל ידי זה הם מחממין הלב ומטמאין, חס ושלום, בנ"ל, פי הלב הוא מקום המשפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו; וכשיש קלקול המשפט, הם מחממין הלב על ידי האהבות הנפולות, ועל כן צריך להשקות את הלב, לכבות חמום הנ"ל. וזה בחינת שברים, בחינת לב נשבר, בחינת: ישברו פראים צמאם; דהינו שהלב נשקה, ונכבה חמום הנ"ל, שזה בחינת תקון המשפט: יד וזה בחינת: ראש השנה, יום כפור, סבות, שמיני עצרת. פי ראש השנה הוא בחינת תקון האמונה, בבחינת (תהלים עב): אף אמונתך בקהל קדושים, פי אז נתקבצין כל הקהלות הקדושות, ועל ידי זה נתלקטין ונתקבצין כל לקוטי האמונה, בבחינת: אף אמונתך בקהל קדושים בנ"ל, ועל ידי זה נעשה תקון המחין בנ"ל:

וזהו ראש השנה - ראש דיקא, פי נעשה ונתתקן בחינת מחין בנ"ל. וזהו בחינת החמישה חושים של המוח, שכלם נמצאים בבחינת ראש השנה, פי יש חמישה חושים בהמוח, שהם: ראייה, שמיעה, ריח, טעם, משוש - וכלם נמשכין מהמוח, פי מהמוח

מהישיבה של רבם רב הונא, הוּוּ נפצי גלימיהו, דהינו הלבושין, בחינת גדלות, כמו שכתוב (תהלים צ): ה' מלך גאות לבש; הינו שהיו מנפצין ומסלקין בחינת הגאון, פי על ידי הישיבה של הרב עם התלמידים נתתקן חותם דקדשה, שהוא הפך הגאון פנ"ל. ווהו: גלימיהו, גלמי ראשיתבות: יי מלך גאות לבש (תהלים צ), בחינת הגאון פנ"ל, שהם הכניעו וסלקו אותה. ווהו: וסלק ענני, זהו בחינת תקון הברית, שמוסלקין ומעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחין תפלין פנ"ל. ווהו: וסלק ענני, בחינת (בראשית ט): והיתה הקשת בענן, בחינת תקון הברית פנ"ל. ווהו: ענן - ראשיתבות: נדיבי עמים נאספו (תהלים מז), בחינת גרים: פי על ידי תקון הגרים נעשה תקון הברית פנ"ל. ואזי, בשנעשה תקון הברית, דהינו שמעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחין, אזי נעשה בחינת תפלין דמכסין על מחא (ע' תיקון סט, דף קפ"ו). ווהו: וכסי ליומא, דהינו שמשא, הינו בחינת תפלין דמכסין על מחא, שהוא בחינת שמשא, בחינת משה, בחינת (כ"ב ע"ה): פני משה בפני חמה, פי משה הוא הדעת, וכנ"ל:

ובשנתתקן המוח בבחינת משה, בחינת תפלין פנ"ל, אזי גם בבחינת הסתלקות משה, דהינו בשנסתלקין המחין, אזי גם הרשימה שנשא, שהיא בחינת שנה, היא טובה גם כן מאד, בבחינת (קהלת ה): מתוקה שנת העובד - ראשיתבות משה:

פי לפעמים נסתלקין המחין אצל הרב, וכן אצל התלמידים, פי אין המחין קבועים תמיד, ובשעת ההסתלקות, אזי הוא בחינת הסתלקות משה, שהוא הדעת, בחינת שנה, ועל ידי תקון המחין, על ידי הישיבה פנ"ל, אזי גם בשעת ההסתלקות הדעת, שהוא בחינת הסתלקות משה, בחינת שנה, אזי גם בחינת השנה מתוקה וטובה, בבחינת: מתוקה שנת העובד פנ"ל, פי על ידי תקון המחין בבחינת משה, על ידי זה הוא תקון השנה, בבחינת חלום על ידי מלאך פנ"ל. ווהו: מתוקה שנת העובד. מתוקה דיקא, בחינת מיין מתיקין, בחינת תקון הברית, שהוא בחינת מיין מתיקין (כמובא במ"א) בלוקסי הראשון כסי"ג), הפך פגם הברית, שהוא בחינת מיין מרירין, שהוא בחינת פגם טמאה הנ"ל, חס ושלום; אבל על ידי תקון המחין פנ"ל, על ידי זה השנה מתוקה, בבחינת מיין מתיקין, בבחינת תקון הברית פנ"ל. ווהו: אם מעט ואם הרבה יאכל, הינו שאין מזיק לו האכילה, שעל ידיה בא, חס ושלום, טמאה הנ"ל בחלום בשנה פנ"ל, פי נתתקן בחינת השנה על ידי תקון המחין פנ"ל, פי על ידי תקון המחין, גם השנה שהיא בחינת הסתלקות הדעת, היא גם כן טובה ומתוקה מאד פנ"ל:

פי באמת צריכין דיקא לסלק את המוח, פי צריכין להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, פי צריך שיהיו מעשיו מרבין מחכמתו (אבות פ"ג), ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה (שם פ"א), ועל פי צריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, בלי שום חכמות. לא מבעיא חכמות של שטות, של סתם בני אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מוח גדול באמת, כשמוגיע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסק בעבודתו ויתברך בפשיטות.

זו וזה בחינת רבי עם תלמידים, שבשיש רבי אמתו עם תלמידים, על ידי זה נעשה ונתתקן גם כן כל הבחינות הנ"ל, פי על ידי קבוץ התלמידים אצל הרב, על ידי זה נתקבץ ונתלקט חלקי האמונה. ועל פי נקרא למוד הרב עם התלמידים ישיבה, על שם קבוץ חלקי האמונה, שהוא בחינת (שמות טו): ארץ נושבת, בחינת (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, הפך: ארץ לא זרועה (ירמיה ב), שהיא בחינת פגם אמונה פנ"ל. פי הרב הוא משגיח על חלקי האמונה של כל אחד ואחד לקבצם ולהעלותם, בבחינת (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי לשבת עמדי - בחינת ישיבה, בחינת ארץ נושבת, וכנ"ל:

ועל פי הגרים שנעשין על ידי קבוצי האמונה, כמבאר לעיל, על פי הם נקראים על שם ישיבה, כמו שכתוב (במדבר כד): וירא את הקיני ויאמר איתן מושבך. ווהו: איתן תנינא דמסיע לך, כמובא בתקונים (תי"ב, דף מ"ד), פי למוד הישיבה הוא מסיע לגרים, פי הם נתגורין על ידי בחינת הישיבה פנ"ל, פי על ידי רבי עם תלמידים, שהוא בחינת ישיבה, על ידי זה נעשין גרים, על ידי שנתקבצין ונתלקטין חלקי האמונה פנ"ל. נמצא, שבחינת אמונה נתתקן על ידי רבי עם תלמידים:

גם נתחדש ונתתקן המוח, פי מוח התלמידים נתתקן ונתחדש על ידי הרב, וגם מוח הרב נתחדש על ידי התלמידים, כמו שאמרו (מכות ט): ומתלמידי יותר מכלם:

ועקר זמן הקבוץ הוא בראש השנה, שהוא בחינת ראש, שאז הוא בחינת תקון המחין פנ"ל, והם מאירין ומחזקין זה את זה, הינו פי גם בהרב עם התלמידים בשמתקבצים, יש כל בחינות החמשה חושים של המוח. חוש הראייה זה בחינת מה שרואין את הרב, בבחינת (ישעיה ו): והיו עיניך רואות את מוריד, שהוא דבר גדול. שמיעה הוא בחינות (איוב לו): ויגל אונם למוסר; דהינו מה שכל אחד ואחד שומע המוסר של הרב. ריח זה בחינת הפרחות והיגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסע ולילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת (שח"ש ט): וריח אפך, בחינת (קהלת ב): אף חכמתי עמדה לי - חכמתי שבאף עמדה לי (מ"ד קהלת סדר ב, ע"ש במ"ב), דהינו על ידי פרחות ויגיעות, פי אי אפשר לקבל מהרב פי אם על ידי פרחות ויגיעות, ווהו בחינת חוש הריח:

מעם זה בחינת מה שכל אחד טועם ומרגיש מתיקות אמרי נעם של הרב. מושוש זה בחינת ידים פנ"ל, זה בחינת ההוצאות שיש לכל אחד, מה שכל אחד מוציא יגיע פפו על הוצאות לבוא להרב, וזה בחינת מושוש, בחינת ידים, בחינת יגיע פפו פנ"ל. נמצא, שגם כאן נתתקן בחינות החמשה חושים כמו בראש השנה, והם מאירין ומחזקין זה את זה. שלפעמים נחלש בחינות החמשה חושים של ראש השנה, ונתחזקין על ידי אלו החמשה חושים של הרב עם התלמידים, וכן להפך. גם בחינת תפלין, שהוא חותם דקדשה, נתתקן על ידי, בבחינת (ישעיה ח): חתום תורה בלמדי:

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (כחובות קו, ע"ש): פד הוּו קמו רבנן ממתיבתא דרב הונא, הוּו נפצי גלימיהו, וסלק ענני (ט) וכסי ליומא (דהינו שמשא). הינו, כשהיו קמים התלמידים

(ט) בנמ' איתא וסליק אבא, אך המכוון שהאבק כסה על אור התמה כמו ענן. ועיין בחידושי מהר"ש כתובות, שכתב שם וז"ל: ונראה דה"ק דכי מכסי במערכה מחמת עננים וכו' הוּו אמרי קמו ממתיבתא דר"ה, כלומר דמו כמאן דקמו, ומזכירין אותו לשבח לומר שהיה לו תלמידים הרבה (ואפשר שהוא על דרך כמו (נחום א) וענן אבק גליון).

העבד אתו, הינו בן שעושה מעשה עבד כנ"ל, על-ידי-זה: וחמלתי עליו, כי על-ידי-זה השם יתברך מרחם עליו, מחמת שרואה אהבתו חזקה כל-כך, ומראה ומגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל. וזהו (מ"ש ש"ס): ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו', דהינו שזוכה להשיג על-ידי-זה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל:

וזה בחינת תקון המשפט, כי זוכה להשיג צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שזה נראה בעוונת המשפט, ועכשו, כשזוכה להשיג ולהבין זאת, זה בחינת תקון המשפט. נמצא, שעל-ידי רבי אמת עם תלמידים, נעשין ונתתקנין כל הבחינות הנ"ל:

מזו וזהו בחינת הראה. כשהראה בשלמות, נעשין גם-כן כל הבחינות הנ"ל, כי הראה היא קר ולח. קר זה בחינת: וקר רוח איש תבונה, בחינת תקון האמונה על-ידי איש תבונה כנ"ל. לח זה בחינת הלחלוותית והשמנונית העולה אל המוח, ונעשה בחינת מחין תפליו, כנ"ל:

גם כשהראה בשלמות, זה בחינת תקון השנה, כי השנה על-ידי הראה, כי הראה היא קר ולח, ועל-ידי קר ולח, על-ידי-זה עקר השנה. ועל-כן בשעת גשמים, אז הוא זמן שנה, כי אז ערב לאדם השנה מאד, וזה מחמת שהגשמים הם קר ולח, קרירות ולחות; וכן בבקר השנה ערכה גם-כן, כי אז יורד הטל, ואזי גם-כן הוא קר ולח, ועל-כן השנה ערכה אז גם-כן. נמצא, שעל-ידי הראה, שהיא קר ולח, הוא בחינת תקון השנה:

גם ראה, על-שם שהיא מאירת עינים, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (חולין ס"ט). וזהו בחינת שמחה, בחינת (משלי טו): מאור עינים ישמח לב; הינו בחינת תקון השמחה, שהוא חזיק המלאך כנ"ל:

גם הראה בשלמות זה בחינת תקון המשפט, כי מקום המשפט הוא בלב, כמו שכתוב: ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו; ועל-ידי קלקול המשפט, שעל-ידי-זה נופלין אהבות גבולות מן המרכבה כנ"ל, על-ידי-זה בא חמום הלב כנ"ל. נמצא, שחמום הלב זה בחינת קלקול המשפט. והראה מנשבת על הלב ומקררת החמום, שזהו בחינת תקון המשפט:

וזה בחינת (תהלים קמ"ו): ישב רוחו יזלו מים. הינו, על-ידי נשיבת הרוח של הראה, שהיא מנשבת על הלב ומקררת חמום הלב, על-ידי-זה נעשה בחינת תקון המשפט. וזהו: יזלו מים, בחינת (עמים ה): ויגל כמים משפט, שהוא בחינת תקון המשפט כנ"ל. וזהו ראה, על-שם שהיא מאירת עינים כנ"ל, זה בחינת (פסוקים ה): אין לדון אלא מה שענינו רואת, שזהו בחינת תקון המשפט. וזהו: "מאירת" - ראשית-תבות: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, הינו בחינת תקון המשפט, שהוא תקון המרכבה, ששם האהבה דקדשה, בבחינת: מרכבו ארמון תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, כנ"ל. וזה בחינת (חושע ה): ומשפטיו אור יצא, וכמו שאנו אומרים: ותוציא כאור משפטנו, הינו על-ידי הראה, שהיא מאירת עינים, על-ידי-זה הוא בחינת תקון המשפט, בחינת: ותוציא כאור משפטנו:

וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים שגראה כמשגג בשביל עבודת השם, בבחינת (משלי ה): באהבתה תשגה תמיד, שבשביל אהבת השם צריכין לעשות דברים הנראין כשגגות, כדי לעשות מצוותיו ורצונו יתברך, כי צריכין להתגלגל בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת השם ומצוותיו יתברך, ולא דוקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא מצוה. כי יש תרי"ג מצוות, ואלו התרי"ג מצוות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שעושין בו נחת לאביו שבשמים, הוא בחינת מצוה, וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך:

ואזי כשההבתו חזקה כל-כך להשם יתברך, עד שמסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לרפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, כדי לעשות לו יתברך איזה נחת, אזי הוא טובה להמחין, כי אזי זוכה להשיג אפלו מה שהוא למעלה מהמחין, מה שגם משה בחייו לא השיג, הינו בחינת: צדיק ורע לו, רשע וטוב לו (ע' ברכות ה), שזה בחינת עוונת המשפט, כי זה נראה בעוונת הדין, חס ושלום, שגם משה בחייו לא השיג זאת, הינו גם כשהמחין בשלמות, ואינו נסתלק, שזה בחינת משה בחייו, כי הסתלקות המחין, בחינת שנה, זה בחינת הסתלקות משה כנ"ל, וקיום המחין, בעת שהמחין קמים ואינם נסתלקין, זה בחינת משה בחייו, וגם אז אין יכולין להשיג השנה הנ"ל, דהינו להשיג מפני מה יש צדיק ורע לו וכו'; אבל על-ידי שאהבתו חזקה כל-כך להשם יתברך, שמשליך ומגלגל עצמו לרפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, ועושה עבדות כעבד ממש בשביל אהבתו יתברך, אזי זוכה להשיג גם מה שבחינת משה בחייו, דהינו בעת קיום המחין, אין יכולין להשיג, דהינו צדיק ורע לו, רשע וטוב לו:

כי יש בחינת בן, שהוא מחפש בגנויא דמלכא כמו בן (ע' זוהר ב"ר ק"א), ויש בחינת עבד, שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו, ואסור לו לשאל שום מעם וחקירה על עבודתו, כי הוא מחיב רק לעשות את שלו, דהינו עבודתו שנתנו לו לעשות. אבל יש בן, שהוא אוהב כל-כך את אביו, עד שמחמת האהבה הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך הסוללות הגדולה (שקורין פאסי), בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת-רוח לאביו, מה שאפלו עבד פשוט לא היה עושה עבודות כאלו, ואזי, כשאביו רואה אהבתו החזקה כל-כך, עד שמשליך עצמו לעבדות גמור בשביל אהבתו, אזי הוא מגלה לו גם מה שאין נמסר אפלו לבן, כי אפלו הבן, שהוא מחפש בגנויא דמלכא, אף-על-פי-כן יש מקומות שגם הבן אסור לבגס לשם, הינו, שיש השגות שגם הבן אינו משיג אותם, אבל על-ידי שהבן מסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לעבדות כנ"ל, על-ידי-זה אביו מרחם עליו ומגלה לו מה שאינו נמסר אפלו לבן, הינו שנתגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שגם משה בחייו לא השיג זאת:

וזהו בחינת (מלאכי ה): וחמלתי עליהם באשר יחמל איש על בנו העבד אתו. העבד אתו דיקא, הינו בחינת בן שמשליך עצמו לעבדות, שמסלק כל חכמתו ועושה מעשה עבד, וזהו: בנו

וזה פרוש: אמר רב אשי: אמר לי הונא בר נתן, ומנא חדא הנה קאזלינן במדברא, והנה אממא דבשרא בהרן. פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבא. אדמיתין ציבי, חלם אממא, ומינינן. פי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא, חזינהו לתנהו גמרי דהוו קא מלחשי. פי אתאי לקמה דאמימר, אמר לי: ההוא עשבא סמתרי הוה, הנהו גמרי דרתמא הוו:

(ב"ב ע"ד)

היננו, שפער שפעם אחד הלך במדבר - זה בחינת תקון האמונה, בבחינת (ירמיה ב): לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. ארץ לא זרועה זה בחינת פגם האמונה, שעלידיה נתקלקלו הזרעים כנ"ל, ולכתך אחרי במדבר זה בחינת תקון האמונה, שהאמינו בו יתברך והלכו אחריו במדבר, ותקנו בחינת ארץ לא זרועה, דהיינו גפילת האמונה כנ"ל. והנה אממא דבשרא בהרן. אממא בשרא זה בחינת גרים, שהם ערלי בשר (ו), שעלידם בא בחינת: החתים בשרו, כנ"ל. וזהו: אממי בשרא - בחינת ערלי בשר ובחינת החתים בשרו, כנ"ל. פי עלידי עלית האמונה הנפולה נעשין גרים, שעלידם מתגבר, חס ושלום, חותם דסטרא אחרא, בחינת: החתים בשרו, כנ"ל:

ופתחינן - הינו שתקננו בחינת החתים בשרו ונעשה בחינת חותם דקדושה, שהוא בחינת (שמות כח): פתוחי חותם קדש לה, הינו בחינת תקון המחין כנ"ל. ונקרינן - זה בחינת: ושמתיך בנקרת הצור, בחינת צמצום המחין, שלא לצאת חוץ לגבול כנ"ל. ואנחנא אעשבא - עשבא זה בחינת כלליות המאכלים, כמו שכתוב (בראשית ט): כורק עשב נתתי לכם את כל; נמצא, שכלליות המאכלים הם בחינת עשבא. וזה: ואנחנא אעשבא - הינו אחר שהיינו מתקנים את המחין כנ"ל, הנהנו עצמנו אעשבא, הינו על המאכלים, לתקן את המאכלים, שלא יזיקו ויפגמו את החלום, חס ושלום. ותקון זה, הינו תקון המאכלים, נעשה עלידי חזיק המלאך, שנתחזק עלידי התחדשות הרצון, עלידי השמחה כנ"ל:

וזהו: אדמיתין ציבי - זה בחינת: וכמצפיה עבד בחיל שמיא, בחינת התחדשות הרצון. הינו, שהיינו רוצים להביא הרצון, בחינת התחדשות הרצון, שהוה חזיק המלאך, שעלידיהוה הוא תקון המאכלים כנ"ל. וזהו: אדמיתין ציבי חלים - הינו שבתוך שהיינו עוסקים בתקון המאכלים עלידי התחדשות הרצון, חלם לנו חלום. וזהו: חלים, לשון חלום. גם חלים הוא לשון התקשרות והתחברות, פי החלום היה מחבר משני פחות: מבח המלאך וכח השד, מחמת שעדין לא נתתקנו המאכלים כנ"ל. וזהו: ומינינן - לשון תענית (ע' דניאל ו, פסחים ק), הינו שהיינו מתענים. פי התענית מביא שמחה, שהוא תקון החלום כנ"ל:

פי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא - הינו פשתורנו וכאנו לחדש ניסן, שהוא אחר שנים עשר חדשי השנה, פי ניסן תחלת החדשים, והוא ראשי השנה למלכים, ואז הוא חזיק המלאך

(1) תוספתא מד.

כנ"ל, ואף עליפירכין: חזינהו להני גמרי דקא מלחשי, דהיינו שגם לבתר תריסר ירחי שתא, שהוא ניסן, אז גסיפן עדן היו בוערים הנחלים, הינו בחינת חמום הלב, שעלידי החמימות בא ממאה הנ"ל, חס ושלום. ובאמת בניסן הוא חזיק המלאך כנ"ל, והיה ראוי שיתפטר או הממאה הנ"ל לגמרי - פי אתינא לקמה דאמימר, אמר: הנהו עשבא דסמתרי הוו, הינו, שהמאכלים הנ"ל, שהם בחינת עשבא כנ"ל, של סמתרי הוו, שהיה כלול בהם שני פחות: סם חיים וסם מות, דהיינו כח המלאך וכח השד כנ"ל. פי קדם תקון המאכלים, אזי נתערב בהן כח השד כנ"ל, ואזי הם בחינת סמתרי, סמתרי, פי הם כלולים משני פחות: כח המלאך וכח השד כנ"ל. וזהו: הנהו עשבא דסמתרי הוו, כנ"ל:

הנהו גמרי דרתמא הוו. רתמא הינו רתם, כמו שפרש רש"י, זה בחינת תקון המרפכה, בחינת (מכילתא א): רתם המרפכה. הינו, שהודיע לו אמימר, שהחמימות בא מפגם המרפכה, עלידי עוות המשפט כנ"ל, שלזה אין תקון כי אם עלידי קשור המרפכה, בחינת: רתם המרפכה. וזהו ריתמא - ראשי תבות: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים; שמנפילת האהבה הזאת בא החמימות הנ"ל, ואין תקון כי אם עלידי בחינת: רתם המרפכה, הינו קשור המרפכה, בחינת: מרפכו ארמון תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, כנ"ל:

וזהו: תקעו בחדש שופר. תקעו זה בחינת: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, בחינת חרדת הגוף, בחינת: וקר רוח איש תבונה. הינו בחינת איש תבונות, שעלידו נתתקן האמונה כנ"ל. בחדש שופר - הינו בהתפארות חדש, דהיינו התפארות וגאווה חדשה שנתגלה. הינו בחינת גרים, שהם מכניסין גאווה בישראל, שנעשין עלידי שמעלין האמונה הנפולה כנ"ל. וזהו: בכסה ליום חגנו. בכסה - זה בחינת תפלין דמכסין על מחא, פי מהגאווה הנ"ל נעשה תפלין, עלידי המגני ארץ, שהם מתקנין ומעלין פגם הגאווה, שהיא בחינת: החתים בשרו, ועושין מזה בחינת חותם דקדושה, בחינת תפלין כנ"ל. וזהו: ליום חגנו - הינו ראשי השנה, שהוא בחינת ראש ומחין, שאז נעשין כל הבחינות הנ"ל. פי חק לישראל הוא - חק לשנא דמוזנא (ביצה טו), בחינת תקון המאכלים כנ"ל. משפט לאלקי יעקב - זה בחינת תקון המשפט, הכל בנובר לעיל:

שך לעיל, לפסוק וחמלתי עליהם וכי':

ובאמת הוא דבר גדול מאד להשליך מאתו כל החכמות ולהתנהג בפשיטות, לעשות מעשה עבדות לעבדו יתברך בעבדות בתמימות, בלי חכמות, פי זה בחינת סתרי תורה, שהתורה נסתרת ונעלמת שם, פי פשעושה עבדות פשוטים, ובאמת בודאי יש בהם תורה גבוה מאד, רק שאין יודעין מה שיש בהם. נמצא, שהתורה שיש בהם הוא נסתר ונעלם, בחינת סתרי תורה. וסתרי תורה הוא בחינת (שה"ש ט): חמוקי ירכיך - מה ירך

עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם לתן לו חלב דיקא, ולגדול - מאכל הצריך לו, וכן על כל אחר ואחד צריכין לרחם בפה שצריך לו:

ב ורחמן כזה הוא רק משה רבנו, כי הוא היה מנהיג ישראל, והוא יהיה המנהיג לעתיד, כי מה שהיה הוא שיהיה וכו' (קהלת א). כי משה רבנו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל. כי השם יתברך אמר לו (שמות לב): ואעשה לגוי גדול; והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר: אם תשא חטאתם וכו' (ש); כי הוא היה רחמן ומנהיג אמתו, והיה עוסק ביישובו של עולם, שיהיה העולם מיושב מבני-אדם, כי עקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת, אינו מן הישוב ואינו מכנה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק ביישוב העולם, שיהיה העולם מיושב וממלא מבני-אדם, הינו בני דעה כנ"ל, כי הוא פתח לנו אור הדעת, כמו שקתוב (דברים ד): אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, כי משה פתח את הדעת וגלה לנו כי יש אלקים שליט בארץ:

ג כי עקר הרחמנות הוא בשישראל עם קדוש נופלין, חס ושלום, בעוונות, רחמנא לצלן, כי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות, כי כל היסורים הקשים שבעולם אינם נחשבים כלל כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, כי בשישראל נופלים בעוונות, חס ושלום, זהו משאוי כבד מאד, שאי אפשר לשא כלל המשאוי הכבד הזה, בבחינת: כמשא כבד יכבדו ממני (תהלים לח):

כי מי שידע קדשת ישראל, מאין הם לקוחים, וידע רוחניות ודקות של ישראל - הוא יודע, שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שיהיה להם כלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורוחניותם, ועל-כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאוי כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, רחמנא לצלן. ואפלו פשיש לאדם יסורים, אם אין בהם עוונות, אינם נחשבים ליסורים כלל. וזה בחינת (שבת נה): אין יסורין בלא עוון, שפשאין בהם עוון, אינם יסורים כלל, כי עקר היסורים הם רק כשנופלים בעוונות, חס ושלום, וזהו עקר הרחמנות, לרחם על ישראל עם קדוש, להוציאם מהמשאוי הכבד של עוונות. ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, בכל עת שגפלו ישראל באיזה עוון, היה מוסר נפשו עליהם והתפלל בעדם, כגון במרגלים וכיוצא, כי ידע, שלפי קדשת ישראל ודקותם, הם רחוקים מעוון ואי אפשר להם לשא כלל המשאוי הכבד של עון כנ"ל:

ובאמת, מהיכן באים לעוונות, חס ושלום, הוא רק על-ידי שאין לו דעת, כי אין אדם עובר עברה אלא-אי-יין נכנס בו רוח שמות (סוטה ג), וזהו הרחמנות הגדול מן הכל, שצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת, בבחינת (תהלים מא): אשרי משביל אל דל; כי אין עני אלא מן הדעת (דברים מא), וצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת:

בסתר, אף דברי-תורה בסתר, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מט), ועל-ידיה נעשה תקון המשפט, בבחינת: חמוקי ורכיך כמו חלאים וכו', שהם השתיין שמחוללין ויורדין עד התהום (בשרד"ל שם ע"א בסוכה), בחינת (תהלים לו): משפטיד תהום רבה; הינו בחינת המשפט שגפל עד התהום. ועל-ידי העבדות הנ"ל, שהם בחינת סתרי-תורה, בחינת: חמוקי ורכיך, בחינת: שתיין, שהם מחוללין עד התהום, הם בוקעין ויורדין עד התהום ומעלין את המשפט מנפילתו, מבחינת: משפטיד תהום רבה, בבחינת (תהלים מב): תהום אל תהום קורא, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כה): בשמנסכין את המים בחג, תהום אומר לחברו: אבע מימך. הינו, שהתהומות קורין זה לזה, שיישובו ויחזרו המשפט שגפל אליהם, כדי שיחזרו ויתתקן המשפט, בבחינת: ויגל כמים משפט. וזהו: אבע מימך, בחינת: ויגל כמים משפט, הינו שייבעו ויחזרו המשפט שגפל אליהם, שיתתקן בבחינת: ויגל כמים משפט, כנ"ל. נמצא, שעל-ידי עשיות ועבדות בפשיטות נעשה תקון המשפט:

על-ידי זעה טובה (כגון בשמויעין על-ידי דבר שבקדשה), על-ידיה נעשה שמחה, בחינת (דברים יז): ושמחת בחגך, בחינת שמחה של יום-טוב. (ולאו דוקא יום-טוב ממש, אלא כל יום שהוא בחינת טוב, נקרא יום-טוב.) כי השמחה - על-ידי הדמים, כי העצבות - מן הטחול, וטחול היא עכירות הדמים, וכשמתגבר, חס ושלום, עכירת הדמים של הטחול, על-ידיה באין חלשות, חס ושלום, כי כשהעכירת הדמים הוא במדה בטחול, אזי אדרבא, הוא טובה מה שהטחול מקבל העכירת הדמים, כי נשארו הדמים זכים; אבל כשהעכירת הדמים של הטחול מתגבר, חס ושלום, נעשין חלשות, חס ושלום. והרפואה היא זעה, כי על-ידי הזעה יוצא הארס שיש בהדמים העכורים, שהם הפילו אותו למשכב, חס ושלום, ואזי נשארו הדמים זכים. ואזי זוכה לשמחה, כי עקר העצבות - על-ידי הטחול, שהוא עכירת הדמים כנ"ל, ועכשו שיוצאין עכירת הדמים על-ידי זעה, נעשה שמחה וכו'. וזה אותיות ויעה - ראשי-תבות: זה היום עשה יי (תהלים קמ); הינו בחינת שמחה של יום-טוב, שנעשה על-ידי זעה טובה כנ"ל:

וזה שאנו רואין, שהחולה תכף בשמויע נמשך עליו שמחה, כי על-ידי הזעה נעשה שמחה, כנ"ל:

ויהי מקץ שנתים ימים, ופרעה חלם וכו': (בראשית מא)

א בי מרחמם ינהגם (ישעיה מט) - הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגולגלים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתן לו מאכל הצריך לגדול, ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לווננו רק על-ידי חלב דוקא, על-כן צריך לידע איך להתנהג

יתברך. וזהו גם כן מצות: ומלאו את הארץ; שצריכין למלאות את הארץ בבני אדם, הינו שכל אדם מצוה שידבר עם חברו ביראת שמים כדי להכניס דעת בחברו, שזה עקר ישוב העולם, שיהיה העולם מושב מבני אדם, הינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך, כנ"ל. על כן צריך כל אחד לעסק בזה - להכניס דעת ויראת שמים בחברו, שעל ידי זה נעשה חברו בחינת תלמיד אצלו, ואזי, כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קים בזה העולם, כמו שכתוב: אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. נמצא, כשנשא בן או תלמיד אחריו, אזי יש חליפות למו, הינו כי יש לו חליפין, מאחר שנשא דעתו אחריו על ידי בן או תלמיד כנ"ל:

כי עקר הוא הדעת, וכשנשא דעת אחריו על ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא ממש נשא קים בעולם. וזה חליפות - ראשיתבות: פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות (תהלים מט); כי עקר הוא הדעת, שהוא בחינת: פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות, שזהו עקר ההשארה והחליפות שנשא מן האדם אחריו, דהינו מה שהיה מדבר חכמה ותבונה עם חברו והכניס בו דעת אמת ויראת שמים כנ"ל. ועל כן פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות - ראשיתבות "חליפות", כי זה עקר החליפות וההשארה כנ"ל:

ובאמת בן ותלמיד הוא פלו חד. כי הבן הוא גם כן תלמיד כנ"ל, וגם התלמיד הוא בחינת בן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צט: וע"ש גם ב"ר טז): כל המלמד בן חברו תורה, כאלו עשאו; כי נחשב כאלו עשה את הגוף של התלמיד גם כן, כי מקדם לא היה נקרא בשם אדם כלל, מאחר שלא היה בו דעת ולא היה רק דמות אדם, נמצא, שעל ידי שלמד עמו תורה והכניס בו דעת, על ידי זה נעשה אדם, על כן נחשב כאלו עשאו ממש, על כן גם התלמיד הוא בחינת בן:

ה אמנם, מי שרוצה לדבר עם חברו ביראת שמים כנ"ל, הוא צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כל מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין; וגם כדי שיתקמו דבריו אצל חברו, כי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל. על כן צריך לזה יראת שמים, כי מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת (אבות ב'), הינו שיש קיום לדבריו אצל חברו. נמצא, מי שרוצה להכניס דעת בחברו, הוא צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין וכדי שיתקמו דבריו. וזהו: אשר אין חליפות למו, ולא יראו אלקים (תהלים נה); הינו כשאין נשא דעתו אחריו על ידי בן או תלמיד, שזה בחינת חליפות כנ"ל, זה סימן שלא יראו אלקים, כי על ידי יראה נשא דעתו אחריו כנ"ל:

ד ואפלו כשמוגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה, רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן. על כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טז): אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד; כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, כנודאי אין מעלה כשנשא בן רשע, חס ושלום, והעקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולא ידך מאן דאמר די בתלמיד לבר, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על כן די גם בתלמיד לבר, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה:

כי מי שיודע קצת בידעתו יתברך, הוא יודע שעקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר וכו'; כי השם יתברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו ויתברך, ואף על פי כן עקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הזה. ועל כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה, שישאר בבני עולם הזה השפל, כי כשנשא דעתו למטה על ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא בעצמו ממש נשא בעולם:

ובל אדם יכול לקים זאת, להעמיד תלמידים. כי כששנים מדברים יחד ביראת שמים, אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו, כשאחר כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בבחינת תלמיד לגבי חברו. וצריך כל אדם לזהר להשתדל ולעסק בזה, כי לא תהו בראה לשבת יצרה (ישעיה מה); כי צריך כל אחד לעסק בישובו של עולם, שיהיה העולם ממלא מבני אדם, כמו שכתוב (בראשית א): ומלאו את הארץ, כי זה עקר ישוב העולם, כשהעולם ממלא מבני אדם, הינו מבני דעה, כי מי שאין בו דעת, אינו אדם כלל כנ"ל:

[הינו, כמו שהאדם מצוה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, בן הוא מצוה להכניס דעת ויראת שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עקר המצוה, שמצוה להעמיד תולדות לקיים העולם, כי העקר - להעמיד תולדות ממין בני אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם. על כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו ויתברך וממשלתו, אינם בכלל בני אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שזה עקר גדר האדם, ועל כן נחשב העולם כהו וכהו, ועל זה נאמר: לא תהו בראה לשבת יצרה; כי צריכין לישב את העולם, שיהיה מושב העולם מבני אדם דוקא, דהינו מבני דעה, שיודעין את השם

צפנת ליראיד, כי הם הם רב טוב הצפון וטמון וסתום מעין כל. וזהו: מה רב טובך - מה דיקא, כי הם בחינת מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת (ב), בחינת תכלית הידיעה אשר לא גרע. וזה בחינת שפע הכתר, כי כתר הוא בחינת מקור, כמו שכתוב (שופטים ב): פתרו את בגימין וכו'.

ז וזה החכם שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל, בחינת שפע הכתר, הוא צריך שיהיה לו בחינת כל, בחינת (ד"ה א. כט): כי כל בשמים ובארץ, ותרנומו: דאחד בשמיא וארעא (וזה בראשית לא ובתקון כב). הינו שיהיה אוהו ומקים שני העולמות, עולם העליון ועולם התחתון, שהם בחינת שמים וארץ, כי הצדיק והחכם הנ"ל, הוא צריך שיהיה אוהו בשניהם, לקים את כל אחד ואחד בבחינתו:

כי יש דרי מעלה ויש דרי מטה, דהינו עולם העליון ועולם התחתון, בחינת שמים וארץ, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה, שאינם יודעים כלל בידיעתו ותפודה, שזה בחינת השגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איזה מקום כבודו; ולהפך צריך להראות לדרי מטה, שאדרבא, מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו). כי יש שוכני עפר, שהם בני-אדם המנחים במדרגה התחתונה, ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו ותפודה, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם, בבחינת (שם כב): הקיצו ורננו שוכני עפר, ולגלות להם שה' עמם, והם סמוכים אליו ותפודה, כי מלא כל הארץ כבודו, ולחזקם ולעוררם, שלא יהיו מואשין עצמן, חס ושלום, כי עדין הם אצל השם ותפודה וקרובים אליו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק, בחינת: כי כל בשמים ובארץ, דאחד בשמיא וארעא, הינו שהוא אוהו ומקים שני העולמות: עולם העליון הוא אוהו ומקים בבחינת מה, בחינת איזה מקום כבודו, ועולם התחתון הוא מקים בבחינת מלא כל הארץ כבודו:

[עין לקמן (פ"ה סח), שם מבאר גם-כן ענין זה בבאור יותר קצת. והכלל - שהצדיק, עקר שלמותו - בשיש לו שני הבחינות הנ"ל, דהינו, שידע איך לדבר וללמד ולהאיר בכל אחד ואחד, בדרי מעלה ודרי מטה, בעליונים ובתחתונים, בשמים ובארץ, שהם בחינת גדולים וקטנים, הינו שלהגדולים במעלה, בני עליה, בחינת דרי מעלה, צריך שיהיה פח להצדיק להראות להם ולגלות להם, שעדין אינם יודעים כלל מהשם ותפודה, בחינת: מה חמית מה פשפשת וכו'; וזה הלמוד וההשגה הוא צריך להאיר ולהכניס בהגדולים במעלה, שהם בחינת דרי מעלה. ולהפך, יש בני-אדם שמנחים במדרגה התחתונה מאד, עד שהיו מואשין את עצמן לגמרי, חס ושלום, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם ותפודה, וכבר אבד נצחם ותוחלתם מה' - צריך הצדיק שיהיה לו פח לעוררם ולהקיצם, שלא יהיו מואשין עצמן בשום אופן בעולם, יהיה איך שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפלו בתוך הארץ ממש, אפלו אם נפל לשאול תחתיות, חס ושלום, אף-על-פי-כן שם דיקא נמצא כבודו ותפודה, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק וכו', כנ"ל]:

ו על-ידי-יזה שעוסקים לדבר אחד עם חברו להכניס בו דעת ויראת שמים ולהעמיד תלמידים כנ"ל, על-ידי-יזה נכנסין אורות המקיפים, דהינו שזוכה להבין ולדע מה שלא היה מבין ויודע מתחלה (כ). כי מה שאדם מבין ומשיג בשכלו, זה בחינת פנימי, כי זה השכל נכנס לתוך שכלו; אבל מה שאין יכול לפנים לתוך שכלו, דהינו מה שאי אפשר לו להבין, זה בחינת מקיפים, כי זה הדבר מקיף סביבות שכלו, ואי אפשר לו להכניסו בפנים בתוך שכלו, כי אי אפשר לו להבין זאת, מחמת שהוא בחינת מקיף אצלו. וכשעוסק לדבר עם בני-אדם, ומכניס בהם דעתו, נמצא שנתרוקן מחו מהשכל ותדעת שהיה לו, אזי על-ידי-יזה נכנס השכל המקיף לפנים, כי על-ידי שנתרוקן שכלו על-ידי שהכניס דעתו בחברו, על-ידי-יזה נכנס המקיף לפנים, וזוכה להבין בחינת השכל המקיף, דהינו שמבין מה שלא היה יכול להבין מתחלה כנ"ל:

ויש כמה בחינות במקיפים, כי מה שמקיף לזה, הוא בחינת פנימי אצל חברו שהוא במדרגה למעלה ממנו, וכן למעלה מעלה. ויש שכל, שהוא בחינת מקיף לזה, ואצל אחר זה השכל הוא נמוך אפלו מבחינת פנימי, מחמת שהוא במדרגה גבוה ממנו הרבה, ועל-ידי שמדבר אחד עם חברו ביראת-שמים ומכניס בו דעתו, על-ידי-יזה נכנס מקיף שלו לפנים כנ"ל. וכן למעלה מעלה, שכל אחד לפי בחינתו ומדרגתו נכנס מקיף שלו לפנים, על-ידי שמדבר עם חברו ותלמידו ומכניס בו דעתו כנ"ל. וזהו (דברים ב): כי קרוב אליך הדבר מאד, הינו לקרב אליך הדבר שהוא בבחינת מאד, בחינת מקיפים, שהם נעלמים ורחוקים מאד מן האדם, ולקרובם אליך להכניסם בפנים - זה תלוי בפיה ובכלבבך לעשותו. בפיה ובכלבבך זה בחינת: פי ודבר חכמות והגות לפי תבונות; הינו שיגלה חכמתו ותבונתו לתלמידו כנ"ל. וזהו: לעשותו - בחינת באלו עשאו הנ"ל, ועל-ידי-יזה יוכל להכניס ולקרוב המקיפים, שהם בחינת מאד, להכניסם לפנים, כנ"ל. ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור, שעל-ידי שזה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידו ומכניס בהם דעתו, על-ידי-יזה נכנסים המקיפים שלו לפנים. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שפלו ארך (קדושין לטז: חולין קכב), כי שם הוא למעלה מהזמן, כי כל הזמן של כל העולם הזה בלוי, מה שהיה ומה שיהיה, הוא בלוי אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחד, של עולם הבא, שהוא יום שפלו ארך. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים, שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: תקופות הימים (שמואל-א א), תקופות השנים (שמות לד, ודברים-יב כד); ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם, והשגות מקיפים הללו, זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא; אשרי מי שזוכה להשיגם. וזה בחינת תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה אשר לא גרע, כי השגות אלו המקיפים, שהם בחינת שעשוע עולם הבא, זה בחינת (תהלים לא): מה רב טובך אשר

(א) עין מסכת ע"ז לה ע"ב. (ב) הקדמת הוהר דף א' ע"ב.

והיה בא על קשיא יותר חזקה ורחבה מפתחלה, על־כן אמר לו השם ותברך "שתק" על התרוץ, הינו שישתק ולא יגלה את התרוץ, כדי שלא יבוא על קשיא יותר חזקה מפתחלה. וזהו: כך עלה במחשבה, הינו שתתקף בשמגלין את השכל הפנימי, אזי עולה במחשבה שכל אחר חדש, כי נכנס * (משה היה למעלה מן מקור אחר לפניו, ועל־כן צריכין הפחשבה, לכך היה יודע את לשתק, כדי שלא יבוא למקיפים התרוץ, כי השיג בחינת (סתרי) שאין צריכין להשיגם בנ"ל, וזהו: [פתרני*] אותיות. והדברים סתומים, שתק, כך עלה במחשבה, * בנ"ל: כי לא באר היטב ענין זה):

וזה פרוש: הווי מתוונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה (אבות פ"א). הווי מתוונים בדין - זה בחינת שצריך החכם הנ"ל להיות לו מתינות, לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד, שלפניו בחינת דרי מעלה יגלה להם ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו'; ולפני דרי מטה יגלה ההשגה של מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת דין, בחינת משפט, בחינת (תהלים עה): כי אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים - שהגבוהים הוא צריך להשפיל, להראות להם שאינם יודעים כלל בידיעתו ותברך, והקטנים, בחינת שוכני עפר, צריך להרים, לעוררם ולהקיצם שלא יתיאשו, כי מלא כל הארץ כבודו, בנ"ל:

וזהו: והעמידו תלמידים הרבה - כי בשזוכה להשגה כזו, להאיר בגדולים וקטנים וכו' בנ"ל, בודאי יעמיד תלמידים הרבה, כי כלם צריכים אליו, כי יש לו כח ללמד עם כלם בנ"ל:

וזהו: עשו סיג לתורה - בחינת (אבות פ"ג): סיג לחכמה שתיקה; כי צריך לעשות סיג לדבריו, לשתק לפעמים, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, בנ"ל. כי על־ידי שזוכה להעמיד תלמידים הרבה, על־ידי זה הוא זוכה להשיג את המקיפים, דהינו שמושיג ומבין מה שלא היה יכול להשיג מתחלה, על־כן הוא צריך לעשות סיג לדבריו ולשתק לפעמים, כדי שלא יכנס במקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לכאר הקשיות והתרוצים שיש שם בנ"ל:

ואלו השני בחינות של דרי מעלה ודרי מטה, דהינו השגה של בחינת מה והשגה של בחינת מלא כל הארץ כבודו, הם בחינות השגה של בחינת בן והשגה של בחינת תלמיד, כי אף־על־פי שכן ותלמיד בלז חד בנ"ל, כי הבן הוא גס־בן תלמיד, בנ"ל, והתלמיד הוא גס־בן בחינת בן, כי נחשב כאלו עשאו בנ"ל, אף־על־פי־כן יש הפרש בין בן לתלמיד, כי הבן שהוא תלמיד הוא במעלה יתרה מתלמיד לבר, כי הבן הוא בלז נמשך מן האב, מראשו עד רגלו, ואין בו שום שיערה שאינה נמשכת ממוח האב, על־כן בחינת ההשגה של הבן גדולה יותר במעלה מהשגה של בחינת התלמיד:

ח גם זה החכם הדור הנ"ל צריך לידע איזה מקיפים שהוא צריך להמשיכם ואיזה מקיפים שאין צריך להמשיכם, ובשביל זה יש דברים שאין רשאים לגלותם בפני התלמידים, כי אם יגלה אותן הדברים, יכנסו מקיפים אחרים בתוך שכלו בנ"ל, ולפעמים אין צריך לקבל אלו המקיפים, כמו למשל, בשהרב מדבר עם תלמידו איזה פשט בגמפ"ת [גמרא, פרוש, תוספות], ובתוך דבריו הוא בא על איזה קשיא, ואותו הקשיא היה בתחלה בבחינת מקור אצלו, כי לא ידע ממנה בתחלה, ותכף כשנפול בשכלו זאת הקשיא, הוא אומרה בפני תלמידו, ובתוך כך כשמסביר לו הקשיא, נופל בשכלו תרוץ על הקשיא, נמצא שחזור ומשיג מקור אחר, שהוא תרוץ על הקשיא, ואזי אומר גם התרוץ בפני התלמיד, אך כשמגלה גם התרוץ בפני התלמיד, אזי נכנס בו עוד מקור אחר, ואז על־ידי זה השכל שבא עליו עתה, הדרא קשיא לדוכתא, ואדרבא, עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מפתחלה. נמצא, שעל־ידי שגלה התרוץ בפני התלמיד, שעל־ידי זה נכנס בו מקור אחר, דהינו שכל חדש, על־ידי זה חזרה הקשיא למקומה בידו עז, כי עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מפתחלה:

כמו כן יש בהשגות, שיש דברים שאסור לגלותם, כי אם יגלה זה התרוץ בפני התלמיד, יכנס בו מקור חדש, שעל־ידו יהיה הקשיא חזקה ורחבה יותר מפתחלה, עד שיוכל לפנס בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לכאר הקשיות והתרוצים שיש שם, כי הם למעלה מהזמן, כי כל מה שהוא מגלה איזה שכל, קשיא או תרוץ, נכנס בו שכל חדש, שהוא בחינת מקור בנ"ל. על־כן אם לא יהיה נזהר בדבריו, לדקדק איזה דבר לגלות ואיזהו דבר שלא לגלות, על־ידי זה יהיה נכנס בקשיות ותרוצים שאין הזמן מספיק לכאדם, כי הם בחינת מקיפים, שהם למעלה מהזמן בנ"ל. על־כן מכרח החכם לעשות סיג לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באפן שלא ישיג רק אותן המקיפים שצריך להשיג, ולא יבוא להשיג מקיפים שאין צריך להשיג:

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: בשעלה משה למרום, מצאו להקדוש־ברוך־הוא שהיה קושר בתרים לאותיות. אמר לו: רבוננו של עולם! מי מעפב על ידך? אמר לו: עתיד אחד לעמוד, ועקיבא בן יוסף שמו, שיהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות. אמר לו: רבוננו של עולם! ראוי שתנתן תורה על ידו. אמר לו: שתק! כך עלה במחשבה (מנחות כט:). ולכאורה קשה, מה אמר לו השם ותברך שתק וכו', הלא כבר אמר הקשיא, ומה זו שתיקה, מאחר שבכך הקשה מה שהקשה. אך תכף כשאמר משה הקשיא, נפל בשכלו תרוץ על הקשיא, אך אם היה אומר את התרוץ, היה נכנס בו מקור אחר,

* כן הוא ברפוס הראשון שנתפס ע"י מוהר"ן ז"ל.

ליעקב ולישראל מה וכו', בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת מה, שזוהו בחינת הארת הרצון כנ"ל:

ומה שמתגלה הארת הרצון בעת האכילה דוקא - דע, כי מי שרוצה לחגור מתניו להיות מפרנס, לתן פרנסה להתלויים בו, הוא צריך שיהיה איש-חיל, ולא יהיה ההפך, שקורין: "רע-מזל" "שלימזל", כי צריך שיהיה לו קצת ממשלה, כי כל הפרנסה נמשך מהמלכות (ה), כמו שכתוב במלך: (דניאל ד) אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה, אנת הוא מלכא:

ועל-כן מי שרוצה לקבל פרנסה, צריך שיהיה לו קצת ממשלה, כדי שיהיה לו איזה שיכות עם המלכות. וזה בחינת (ה) לעת האכל גשי הלם - אין הלום אלא מלכות (ובחיים קב). כי צריך שיהיה לו ממשלה, בחינת מלכות, לעת האכל, כי על-ידיה נמשך הפרנסה כנ"ל:

ועל-כן כשהבעל חוגר מתניו נגד אשתו, ומחייב עצמו לפרנסה, כמו שכתוב בפתחה: ואנא אפלא ואוקיר ואזון וכו', אז נותנים לו קצת ממשלה, כמו שכתוב (בראשית א): והוא ימשל בך; כי על-ידי הממשלה הוא יכול להמשיך הפרנסה כנ"ל:

וכן כל השרים - כל מי שצריך לתן פרנסה יותר לאנשים רבים התלויים בו, הוא צריך שיהיה לו יותר ממשלה, כדי שיוכל להמשיך הפרנסה על-ידי המלכות כנ"ל:

והמלכות מקבל הפרנסה מן בחינת הידים שיש בים החכמה, דהינו הרמזים, שהם בחינת ידים, כמו שכתוב (משל) א: נטיתי ידי ואין מקשיב, ופרש רש"י דהינו רמזים, כי כשהחכם מגלה חכמתו, לפעמים אומר איזה דבור, שמרמז בו רמזים לתלמידיו, דהינו מה שאי אפשר לכאר בפיו בפרוש, רק על-ידי הרמזים שיש בהדבור הם מבינים בנותו. ואלו הרמזים הם בחינת ידים, בחינת: נטיתי ידי כנ"ל, וזהו בחינת הידים שיש בים החכמה, בבחינת (תהלים קד): זה הים גדול ורחב ידים:

ומאלו הידים מקבל בחינת המלכות את הפרנסה, בבחינת (שם קמח): פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, הינו שהפרנסה נמשכת מבחינת הידים הנ"ל. וזהו: ומשביע לכל חי רצון - בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה כנ"ל, בבחינת: ואתה גותן להם את אכלם בעתו, כנ"ל. כי מחמת שהמלכות מקבל הפרנסה מידיים אלו שיש בים החכמה, על-כן מתגלה שם, בתוך האכילה והפרנסה, הארת המקיפים, שהם בחינת הארת הרצון כנ"ל, כי המקיפים מאירים בים החכמה שמגלה החכם כנ"ל:

וזה בחינת: זה הים גדול ורחב ידים וכו', לנותן זה יצרת לשחק בו. לנותן זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (ישעיהו כ): לנותן נחש בריח, לנותן נחש עקלתון, ופרש רש"י: מלכות. וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן (חגיגה יב), דהינו פרנסה. הינו, שהמלכות בחינת לנותן מקבל הפרנסה מן הידים שיש בים החכמה, שזוהו בחינת: זה הים גדול ורחב ידים, כנ"ל, וכשמגיע הפרנסה להמלכות, שם היא נשחקת ונכתשת לתן לכל אחד ואחד חלק פרנסה כפי מה שראוי לו.

וזהו בחינת החלוק שבין גבואת משה רבנו לשאר נביאים, כי משה ראה באספקלריא המאירה, והם ראו באספקלריא שאינה מאירה (יבמות כט), שזוהו בחינת החלוק שבין השגת דרי מעלה להשגת דרי מטה, שהם בחינת בן ותלמיד. כי משה השיג בחינת (שמות לב): כי לא יראני האדם וחי, זה בחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', שזוהו ההשגה של דרי מעלה, בחינת בן; וישעיה, שהיה במדרגה קטנה ממושה, אמר (ישעיה ו): ואראה את ה' - זה בחינת השגה של דרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת מלא כל הארץ כבודו; כי אף-על-פי שידע ישעיה שיש השגה של בחינת מה, אף-על-פירכן אמר לפי מדרגתו, שהוא היה בבחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה' (ו):

נמצא, שבן ותלמיד הם בחינות דרי מעלה ודרי מטה, הינו ההשגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איה מקום כבודו, בחינת: כי לא יראני האדם - זה בחינת השגת הבן, השגת דרי מעלה. והשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', זה בחינת השגת התלמיד, השגת דרי מטה, כי הבן שהוא נמשך בלו ממוח האב, על-כן זוכה להשגת אביו ממש, שהוא בחינת מה, שהוא ההשגה של הרבי והחכם שבדור כנ"ל; אבל התלמיד אין מקבל רק בחינת ההשגה של דרי מטה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו וכו', כנ"ל:

ז וצריך לכלל העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון, שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, וכן התלמיד יהיה כלול מבחינת בן, כדי שיהיה להם יראה. כי הבן, שהוא בבחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', ואם-כן לא יהיה לו יראה כלל, מאחר שאינו רואה כלל כבודו ותבונה, ועל-כן צריך שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, להראות לבחינת בן גם-כן קצת מההשגה של בחינת התלמיד, דהינו בחינת מלא כל הארץ כבודו, כדי שיהיה לו יראה. וכן התלמיד, שהשגתו בחינת מלא כל הארץ כבודו, ואם-כן יוכל להתבטל במציאות, ועל-כן צריך להראות לו קצת מההשגה של בחינת הבן, דהינו בחינת מה, כדי שלא יתבטל במציאות, ויהיה לו יראה:

י ועל-ידי כלליות בן ותלמיד, על-ידיהו מי שהוא איש-חיל, ואינו ההפך (שקורין: רע-מזל, שלימזל), הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהינו שאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסף מאד אליו ותבונה ברצון מפלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה. וזה בחינת (תהלים קמח): ואתה גותן להם את אכלם בעתו. בעתו זה בחינת הארת הרצון הנ"ל, בחינת (כמדבר כג): בעת ואמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת, פ"ב): עתידין צדיקים שיהיה מחצתן לפנים ממלאכי השרת. מחצה זה בחינת מקיפים, שהם המחצה של השכל, ולעתיד יהיה מחצות המקיפים של הצדיקים למעלה ממקיפים של מלאכי-השרת, ואז יהיה השגתם בחינת מה, בחינת: מה פעל אל. וזאת ההארה של בחינת מה, הוא בחינת הארת הרצון, שהוא למעלה מן הכל, והוא מתגלה בעת האכילה, בבחינת: ואתה גותן להם את אכלם בעתו - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון, שהוא בחינת מה, בחינת: בעת ואמר

(ג) עיין זוהר וארא כנ"ל ע"ב. (ד) עיין זוהר תרומה קנב, ובמ"מ שם וע"ש גם בדק"ע.

וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן, כי הפרנסה, שהיא בחינת מן, נשחקת ונכתשת אצל בחינת המלכות, שהוא בחינת לויתן, שמקבל הפרנסה מבחינת: זה הים גדול ורחב ידים, הינו מן הידים שיש בים החכמה, שהם בחינת רמזים פנ"ל. וזהו: כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו; כי הכל מסתכלין ומצפין על פרנסה, והמלכות מלקט ומקבץ כל אלו הבטחונות של כל באי עולם, מה שכלם מצפין ומסתכלין על פרנסה, ועם אלו הבטחונות עולה המלכות ומקבל פרנסה מן ידים הנ"ל. וזהו: כלם אליך ישברון, הינו על ידי הבטחונות הנ"ל, שכלם ישברון אליו, ומצפין ומסתכלין על פרנסה, על ידי זה נמשך הפרנסה על ידי המלכות פנ"ל. וזהו: לתת אכלם בעתו - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה, שהוא בחינת: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, בחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בחינת: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, פנ"ל:

וזהו: כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם (תהלים מד). ימינך וזרועך - זה בחינת הידים הנ"ל, שבהם מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת הארת הרצון פנ"ל. וזהו: ואור פניך כי רציתם, כי המקיפים הם אור הפנים, וזהו: כי רציתם, כי הם בחינת הארת הרצון, פנ"ל:

וזהו: אשריך ארץ שמלפך בן-חרין ושריך בעת יאכלו (קהלת י ט). חרות זה בחינת יובל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי יובל הוא אותיות: וכל בניהך למודי יי (ישעיה נד), דהינו כלליות בן ותלמיד, כי בניה זה בן, למודי ה' הם תלמידים, ומכלליות בן ותלמיד, שהוא בחינת יובל, בחינת חרות, משם מקבל המלכות הפרנסה פנ"ל. וזהו: אשריך ארץ שמלפך בן חורין - שמלכות מקבל הפרנסה מבחינת חרות, בחינת יובל וכו' פנ"ל. וזהו: ושריך בעת יאכלו. בעת, זה בחינת התגלות הרצון, שמתגלה בשעת אכילה, בחינת: בעת יאמר וכו' פנ"ל (ט). וזה בחינת (תענית ה): אין מסיחין בסעדה, כי אז, בשעת סעדה, מאיר הארת הרצון, שהוא בחינת הארת המקיפים, שהם בחינת שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, פנ"ל:

יא וזה בחינת חנפה. כי ענין חנפה, דע, כי כל אחד ואחד כפי מה שזוכה לפעל בקשתו ביום-הכפורים, דהינו בקשת סלח נא, בן יש לו חנפה, כי על ידי סלח נא נעשה חנפה, כי משה רבנו בקש (במדבר יד): סלח נא לעון העם הזה, על חטא המרגלים, ועל ידי חטא המרגלים גרמו חרבן בית-המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כג), שהשם יתברך אמר להם: אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות; כי אותו הלילה, ליל תשעה באב היה, שבו נחרב בית-המקדש, ומשה רבנו בקש על זה סלח נא, כי בזה החטא והפגם תלויים כל העוונות, כי על ידי זה הפגם נחרב בית המקדש. ובזמן שפית המקדש היה קיים, היינו נקיים מעוונות, כמו שכתוב (ישעיה א): צדק ילין בה, ופרש רש"י, כי תמיד של שחר היה מכפר על עברות של לילה, ותמיד של בין-הערבים היה מכפר על עברות של יום,

כי ישראל עם קדוש, לפי גדל רוחניותם ודקותם אין יכולין לשא עליהם המשא של עון אפלו יום אחד, על-כן אנו צריכין את בית-המקדש, שיכפר עלינו בכל יום. ומעת אשר חרב בית-המקדשנו אין אנו יכולים לנקות עצמנו מן העוונות, כי אין מי שיכפר בעדנו; ומשה רבנו, עליו השלום, שידע כל זאת, על-כן מסר נפשו על ישראל, ובקש: סלח נא לעון העם הזה וכו', כי ידע שבזה החטא תלוי חרבן הבית, שהוא כולל כל החטאים פנ"ל, וכשזכה לפעל בקשתו, מזה נעשה בחינת חנפת-הבית, בחינת חנפה, הפך חרבן הבית. וכן כל אחד, כפי מה שזוכה לפעל בקשת סלח נא ביום-הכפורים, שעל ידי זה נתתקן פנים חרבן הבית, כמו-כן נעשה בחינת חנפת-הבית, בחינת חנפה. נמצא, שחנפה נעשה על ידי סלח נא, פנ"ל, ועל-כן רמז משה רבנו, עליו השלום, צרוף "חנופה" בפסוק סלח נא, כי "סלח נא לעון העם הזה בגדל חסדך ובכאשר נשאתה" וכו' - הוא ראשית-בנות "חנופה", כי חנפה נעשה על ידי סלח נא וכו', פנ"ל. וכן כל הבחינות הנ"ל, כלם כלולים בבית-המקדש, כי בית-המקדש כלול מבחינות בן ותלמיד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית טו): למה נקרא שמו הר המוריה? שממנו הוראה יוצאה לישראל - זה בחינת תלמיד. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש שה"ש ע"פ ערשנו רעננה): למה נקרא שמו חדר המפות? שעל ידו פרים ורבים ישראל - זה בחינת בן. ועל-כן בית-המקדש במקום הגן (שמואל ב, כד), זה בחינת פרנסה, שנמשך על ידי כלליות בן ותלמיד, פנ"ל. וזה בחינת לחם-הפנים שהיה בבית-המקדש, זה בחינת האכילה והפרנסה, שנמשך על ידי כלליות בן ותלמיד, שבו נתגלה אורות המקיפים, שהם בחינת אור הפנים פנ"ל, כי אור הפנים זה בחינת ש"ע גהורין, בידוע, וש"ע הוא שתי פעמים "חקף", פמוכא. וזה בחינת (תהלים קד): להצהיל פנים משמן, ולחם לבב אנוש יסעד, הינו שבתוך האכילה מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת אור הפנים, בחינת: להצהיל פנים משמן ולחם וכו'. ועל-כן מצות חנפה בשמן, כי חנפה הוא בחינת חנפת-הבית, שעל ידי זה נמשך פרנסה ונתגלה אור הפנים, שזה בחינות לחם הפנים, בחינות: להצהיל פנים משמן ולחם וכו', פנ"ל. וזה בחינות (במדבר ו): יאר ה' פניו אליך ויחנך ויחנך - זה בחינות חנפה, שעל ידו נתגלה אור הפנים, בחינת: יאר ה' פניו וכו', פנ"ל. ומשה רבנו זכה לסוד חנפה על ידי שמסר נפשו בשביל ישראל ונתן לבו עליהם להסתפל בצרתם, כי הוא היה רחמן ומנהיג אמתי פנ"ל, ועקר צרת ישראל הוא המשא של עוונות, חס ושלום, פנ"ל, ועל-כן בקש עליהם סלח נא פנ"ל, ועל ידי זה נעשה בחינת חנפה, בחינת חנפת-הבית, שבזה תלוי תקון כל הבחינות הנ"ל, פנ"ל. וזהו חנופה - חנוכה (ט), הינו כ"ה בכסלו. בסליו (ט) הוא אותיות: וירא יי כי סר לראות (שמות א); כי משה רבנו נתן לבו להסתפל בצרתן של ישראל. וזהו: כי סר לראות - לשון סר וזעף (מלכים א ב) (ט). ועקר צרתן הוא המשא של עוונות, חס ושלום, פנ"ל, והשם יתברך פשראה שהוא נותן לבו על זה, קראו אליו ויאמר: משה משה,

(ה) עין וזר לך צה. חיי-שרה קבד ע"ב (ו) עין וזר תרומה קעה, ובאר"נ פ' כא. (ז) תקו"ו תיקון יג. (ח) עין בספר נט פשוט סימן קכו שכן הוא הנירסא בטרנום. (ט) עין מ"ד שמות פ"ב.

הכל תלוי ביראה, כי צריך שיהיה לו יראה, כדי שיהיו דבריו נשמעין, וכדי שיתקיימו דבריו כנ"ל, ועל-כך בשחזורים את החדוש, שאזי בא בחינת המלכות לקבל משם פרנסה, ומלכות הוא בחינת יראה כנ"ל, ועל-ידי-זה נתעורר יראה של החכם הנ"ל, על-כך נופל יראה על זה שמעין בהחדוש:

וזה פרוש: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור. נודעו רבי יהושע, ונבער רבי אליעזר. אמר לו: מה זה, יהושע, מפני מה נודעו? אמר לו: מאור גדול ראיתי בים. אמר לו: שפא עיניו של לוייתן ראית, שנאמר: עיניו בעפעפי שחר (ב"ב ע"ד):

רבי אליעזר ורבי יהושע - זה בחינת בן ותלמיד. רבי אליעזר - זה בחינת בן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', בחינת: כי לא יראני האדם, בחינת: עין לא ראתה אלקים וזולתך וכו', כנ"ל. וזה בחינת רבי אליעזר, כי אליעזר - ראשית-תבות: עין לא ראתה אלקים וזולתך יעשה וכו', שזה בחינת בן כנ"ל. רבי יהושע - זה בחינת תלמיד, שהשגתו הוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', שזהו בחינת ההשגה של דרי מטה, שצריך לעוררם ולהקיצם שלא יתאשו עצמן כנ"ל, בבחינת: הקיצו ורננו שוכני עפר; ולהראות להם פי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת רבי יהושע, כי יהושע הוא ראשית-תבות: יהיו מתיך נבלתי יקומו ורננו שוכני עפר. ומשה רבנו, שהוא בחינת חכם הדור, שהוא מאיר כבן ותלמיד כנ"ל, על-כך היה לו בן שהיה שמו אליעזר, ותלמיד ששמו יהושע. כי אליעזר בן משה הוא בחינת רבי אליעזר הגדול הנ"ל, כמובא במדרש (במדבר פ"ט) על פסוק: ושם האחד אליעזר - האחד המיוחד, כי משה רבנו בקש על זה, שיהיה רבי אליעזר מיוצאי חלציו, ונתקיים בן:

וזה: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו'. מעשה הוא מה ש"ע, כמובא בפתיכים, הינו בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת שע נהרין של אור הפנים, בחינת מה כנ"ל. וזה: שהיו באין בספינה, הינו שרבי אליעזר ורבי יהושע, שהם בחינות בן ותלמיד, היו מהלכין בים החכמה, ששם מתגלין אורות המקיפים: וזה בחינת ספינה, לשון ספון וטמון, בחינת המקיפים, שהם ספונים וטמונים מעין כל, (כי הם בחינת: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, כנ"ל). וזה בחינת (משלי לא): היתה פאניות סוחר - לשון סחור סחור, בחינת מקיפים, שהם בחינת ספינה, כנ"ל:

וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור. כי השגת רבי אליעזר, שהוא בחינת בן, הוא בחינת שנה, בחינת: עין לא ראתה וכו', בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו' כנ"ל. אבל השגת רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, בחינת דרי מטה, הוא בחינת געור, בחינת: ואראה את ה', בחינת: מלא כל הארץ כבודו, בחינת: הקיצו ורננו שוכני עפר. וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור, כנ"ל:

ויאמר הנני - הנני לכהנה, הנני למלכות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד שמות, פ"ב), הנני לכהנה - זה בחינת חנפת-הבית, כי משה שמש בשבעת ימי המלוואים, כמו שכתוב (תהלים צ"ג): משה ואהרן בכהניו (ובחם קב), גם בהן הוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי כהן נאמר (ויקרא י'): להורות את בני ישראל; להורות - לשון הוראה, זה בחינת תלמיד. גם להורות - לשון הריון, בחינת בן. הנני למלכות - זה בחינת מלכות הנ"ל, שעל-ידו נמשך הפרנסה, שבו נתגלה אור הפנים כנ"ל. וזה בחינת (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון. מלכי צדק מלך שלם - זה בחינת מלכות. הוציא לחם ויין - הינו בחינת פרנסה, שנמשך על-ידי המלכות כנ"ל. והוא כהן - זה בחינת כהנה הנ"ל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, שמשם נמשך הפרנסה על-ידי המלכות, כנ"ל:

יב וזה בחינת מוג הראה; כשהראה היא בפנוג השוה, היא כלולה מכל הבחינות הנ"ל. כי הראה היא מאירת עינים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין מט) - זה בחינת תלמיד, שהשגתו בחינת: ואראה את ה', גם על-ידי הראה בא שנה (כמבואר לעיל בס' ה) - זה בחינת השגת הבן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו בחינת שנה, בחינת (ישעי' סד): עין לא ראתה אלקים וזולתך. ורוח החיים שבתוך הראה זה בחינת מקיפים הנ"ל, בחינת (קהלת א'): סובב סובב הולך הרוח, בחינת (איוב ד'): ורוח על פני יחלף, בחינת אור הפנים:

וכשהשמנים של הראה הם בפנוג השוה, על-ידי-זה מאיר אור הפנים, בבחינת: להצהיל פנים משמן; הינו על-ידי השמנים של הראה מאיר אור הפנים, בחינת מקיפים. והידים הנ"ל שיש בים החכמה כנ"ל, בהם נתגלה אור הפנים, בחינת מקיפים, שהם בחינת הארת הרצון, בבחינת: פותח את ידך וכו', כנ"ל. וזהו בחינת חת"ך, שהוא סופר-תבות של פותח את ידך, שהוא השם של הפרנסה, כמובא. חת"ך שתי פעמים "רוח", הינו שבאלו הידים הנ"ל נתגלה בחינת המקיפים, שהם בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת: ורוח על פני יחלף, כנ"ל. וזה בחינת (יחזקאל י'): וידי אדם מתחת כנפיהם - זה בחינת כנפי הראה, ששם סובב הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך בחינת הארת הידים כנ"ל: וזה בחינת: רוח איש יכלכל מחלהו (משלי יח). רוח איש - זה בחינת רוח-החיים הנ"ל, שהוא בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך פרנסה וכלכלה, בחינת: יכלכל וכו', כנ"ל:

יג ועל-כך בשמענינים ומדברים מאיזה חדוש שחדש החכם שבדור, אזי נופל יראה על זה שמדבר ומעין בהחדוש. כי בשחזורים את החדוש, אזי נתעורר ונתגלה ים החכמה, שמשם מקבל המלכות את הפרנסה, ואזי בא בחינת המלכות להמשיך פרנסה, ועקר היראה היא במלכות, כי מלכות היא מקור היראה, כמו שאמרו (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. ואזי נתעורר היראה של החכם שחדש זה החדוש, כי

נודעו רבי יהושע, ונגער רבי אליעזר. נגער רבי אליעזר - זה בחינת כלליות בן בתלמיד, כי צריך לכלל בן בתלמיד, להראות לבחינת בן בחינת ההשגה של התלמיד, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל, וזהו: ונגער רבי אליעזר, הינו שרפי אליעזר, שהוא בחינת בן, בחינת שנה כנ"ל, נכלל בבחינת תלמיד, שהשגתו בחינת געור כנ"ל:

אמר לו: מה זה, יהושע - מה דיקא, זה בחינת השגה של בחינת בן, שהוא בחינת מה כנ"ל. זה בחינת כלליות תלמיד בן, כי התלמיד צריך שיהיה נכלל בבחינת בן, שהוא בחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה (דברים ט): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. מה דיקא, כי צריך שיהיה נכלל בבחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה: מה זה, יהושע - הינו שרפי אליעזר הביא את רבי יהושע לבחינת השגה של מה, כדי שיהיה רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, נכלל בן כנ"ל:

מפני מה נודעו. **אמר** לו: מאור גדול ראיתי בים - שראה אור גדול בים החכמה. **אמר** לו: שפא עיניו של לוי'תן ראית וכו' - לוי'תן זה בחינת מלכות, בחינת: לוי'תן זה יצרת לשחק בו, כלם אלקיך ישברון וכו', כנ"ל. הינו, שהשיב לו, שראה עיניו של לוי'תן, דהינו מה שבחינת מלכות מלקט ומקבץ כל הבטחונות של כל פאי עולם, שכלם עיניהם תלויות ומצפין על פרנסה, ומלכות, בחינת לוי'תן, מקבץ כל אלו הבטחונות, ונכנס עמיהם לים החכמה לקבל משם פרנסה. ועל-ידי-זה נודעו רבי יהושע, כי נפל עליו יראה, מחמת שנכנס בים החכמה, ששם נתגלה בחינת מלכות, שפא לקבל פרנסה, שנה בחינת עיניו של לוי'תן, כנ"ל, ועל-ידי-זה נופל יראה, כי מלכות הוא מקור היראה, כנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם וכו'. **שנתים ימים** - זה בחינת תקופות הימים, תקופות השנים הנ"ל, שהם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך, שהוא למעלה מהזמן, ששם סדר הזמנים הוא בחינת מקיפים כנ"ל, שהם כל התענוגים והשעשועים של עולם הבא כנ"ל. ופרעה זה בחינת יובל, כמובא בזהר (ויגש דף ר"ג), דכל נהורין אתפרעין ואתגלגין מנה: (השאר לא באר) וזה בחינת קבורת משה, שהוא בחינת המקיפים, שהם טמונים מעין כל. וזה: עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה, הנאמר בקבורת משה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ט), זה בחינת כל הנ"ל, בחינת: כי כל בשמים ובארץ; שצריך הצדיק שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל שיהיה לו בחינת כל, כנ"ל, להראות לעליונים שהם למטה, שאינם יודעים כלל בידיעתו ותרבה, בחינת: מה חמית וכו'; ולהפך, תחתונים נדמה להם למעלה, כי הם משיגים שפלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה':

עוד יש בזה דברים נעלמים הרבה, ולא באר רק קצת, קצת ראשי-פרקים. כי משה רבנו היה ענו (במדבר יב), וענהו

גדולה מכלם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז כג), ויש עוד צרוף של הנפה, שהוא מרמו בפסוק (דברים לד): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, בסופר-תבות יש צרוף חנוכה, כי בזה הפסוק מרמו כל הבחינות של המאמר הנ"ל: "מלא" זה בחינת: ומלאו את הארץ, המבאר לעיל, וכן "רוח חכמה" - כי סמך משה ידיו וכו', כל זה מבאר לעיל בפאמר הנ"ל. גם בענין היראה, כי יש חמש גבורות, שהם חמש אימות, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ע"ג), ויש אלה וארבע מאות וחמש גבורות, המובא בזהר הקדוש (במדבר דף קל"ו), שנכללים הגבורות זה בזה עד אלה וארבע מאות וחמש. וכל אלו הדברים לא באר כלל, כי אלו הדברים נאמרו וכו':

התורה הזאת מדברת מפל העשר ספירות שפע הכתר, חכמה ובינה, ידים, גם יראה. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ): המונע הלכה מפני תלמיד, כאלו מונע ממנו חסד, ופורק ממנו יראת-שמים. גם בן ותלמיד - בן, איתא בזהר הקדוש (יהו דף ע"ג): מה שמו, דא חכמה; מה שם בנו, דא תפארת. תלמידים, הם למודי ה', דא נצח הוד. כל, דא יסוד, ומלכות הנ"ל. ראה, היא איברים הפנימיים. ויש ספירות שמדבר מהם כמה פעמים. (אשרי אונים שכך שומעות. אשרי העם שככה לו וכו').

ח

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)

א אף-על-פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשרואה בו שאינו מתנהג כשורה, כמו שכתוב (ויקרא יט): הוכח תוכיח את עמיתך, אף-על-פי-כן לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא (ס' ערכין טו): תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל-שפן בדור הזה של עכשו:

כי כשהמוכיח אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו, כי על-ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם. כמו כשמונה איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזוין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע; כמו-כן על-ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, על-ידי-זה מזוין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם, ועל-יכן הוא מבאיש ריחם, ועל-ידי-זה הוא מחליש את הנשמות שלהם, ועל-ידי-זה נפסק השפע מפל העולמות התלויים באלו הנשמות. כי עקר יניקת הנשמה הוא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כג): מנין שמכרכין על הריח? שנאמר: כל הנשמה תהלל יה. איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, ולא הגוף? הוי אומר: זה הריח.

(א) כ"ה הנוסח בע"י.

כנ"ל. וזהו בחינת: מושכין עליו חוט של חסד, הנאמר במוכיח הראוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תמיד כה): המוכיח את חברו לשם שמים, מושכין עליו חוט של חסד, שנאמר: מוכיח אדם אחרי חן ימצא. כי חוט של חסד זה בחינת שנקלע ונשור ונעשה חוט מהנימין, שעל אלו הנימין (שקורין ספריים) יתנגן הנגון והשיר הזה של לעתיד, שהם ע"ב נימין, כנגד שם י"ק יק"ו יקו"ק, שהוא בחינת שיר פשוט כפול וכו', כמובא בתקונים (תי' כא), שהוא עולה בלו ע"ב, ועל אלו הנימין יתנגן השיר הזה שלעתיד בשיחודש את עולמו, בבחינת (תהלים פט): עולם חסד יבנה, שאז יתער שיר פשוט וכו'. וזהו בחינת חוט של חסד הנ"ל, הנאמר במוכיח הראוי, הינו בחינת החוט הנעשה מהנימין הנ"ל, שעליהם יתנגן השיר הזה בשיחיה חודש העולם, בחינת: עולם חסד יבנה, כנ"ל. וזהו: מושכין עליו חוט של חסד - זה בחינת התמשכה, שמושכין ופושטין את הנימין כדי לנגן עליהם שיר הנ"ל. נמצא, שעלידי קול המוכיח הראוי, הוא נותן ריח טוב בהנשמות, כנ"ל:

ב אף לבוא לזה, לבחינת קול הנ"ל, הוא עלידי תפלה. כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים (כמבואר בפ"ב דאבות), ועקר הרחמים תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' פנים לים מכסים. כי לעתיד יגדל הדעת, ואז לא יהיה שום הזק ואכזריות, כי יתפשט הרחמנות עלידי הדעת, כי עקר הרחמים תלוי בדעת. ולפעמים, בשהפטר אחרא יונקת מן הרחמנות, אזי הם ממושכין לעצמן הרחמנות, ואזי נתמעט הרחמנות אצלנו, ואפלו מעט הרחמנות שנשארו הוא בבחינת אכזריות, כי עלידי שהם יונקים מן הרחמנות, נתקלקל הרחמנות ונעשה אכזריות, כי רחמי רשעים אכזרי (משלי יב), ועליכן גם מעט הרחמנות הנשארו אצלנו הוא בבחינת אכזריות, כי נתקלקל עלידי שהם יונקים מן הרחמנות, חס ושלום, כנ"ל. וזה בחינת (איכה ד): גם תנים חלצו שר - זה בחינת רחמנות דסטר אחרא, בחינת: פשוד משדי (ישעיה יז); כי שדי הוא בחינת רחמנות דקדושה, בבחינת (בראשית מט): ואל שדי יתן לכם רחמים, שהוא בחינת תפלה, שהוא שדוד המערכות. ועלידי שר משדי, בחינת הרחמנות דסטר אחרא, בחינת: גם תנים חלצו שר - עלידי זה: בת עמי לאכור, כי עלידי זה שהם יונקים מן הרחמנות, עלידי זה גם מעט הרחמנות הנשארו אצלנו נפגם ונעשה אכזריות, נפגם הדעת, בבחינת: כל הפועם, חקמתו מסתלקת מפניו (פסחים טו); ואזי נקטן הדעת, ונעשה בבחינת מחין דקטנות, ואזי הם יונקים, חס ושלום, מפגם הדעת, בבחינת (בראשית ג): ותנחש היה ערום; הינו דעת דסטר אחרא, שיונק עלידי נפילת הדעת דקדושה, שנפגם עלידי אכזריות וכעס, כנ"ל. ומזה בא, חס ושלום, תאות נאוף, כי המוח הוא מחצה פרוסה בפני תאוה זו, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות (פסחים ג); אבל בשתמוח והדעת שלם, הוא מגן בפני התאוה הזאת.

ועליכן עלידי זה המוכיח, שהוא מבאיש ריחם, עלידי זה נחלשת הנשמה, שניקתה מהריח כנ"ל, וממילא נפסק השפע מכל העולמות התלויים בהם. אבל בשהמוכיח ראוי להוכיח, אזי אדרבא, הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות עלידי תוכחתו, כי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה, שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, שעלידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר השירים א): נרדי נתן ריחו, הנאמר על מעשה העגל. עוב לא נאמר, אלא נתן, כמו שפרש רש"י שם וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (שבת פח):. כי עלידי תוכחה של משה על מעשה העגל הוסיף ונתן בהם ריח טוב, שהוא בחינת מזונא דנשמתא. כי עקר יניקת הנשמה היא מהריח כנ"ל, כי עלידי קול המוכיח שהוא ראוי, עלידי זה הוא נותן ריח טוב בהנשמות, שהוא בחינת מזונא דנשמתא כנ"ל. כי יש מזונא דנשמתא ומזונא דגופא (ג), ועלידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא, כי עלידי מזונא דגופא, דהינו עלידי אכילה ושתיה, עלידי זה מגדילין את בחינת עקב דסטר אחרא, בבחינת (תהלים מט): אוכל לחמי הגדיל עלי עקב. כי עלידי האכילה נתחזקין העקבים והרגלין, בבחינת (שבת קנב): דק בכפי ותשפח בנגרי. ואז, כשנתגדל, חס ושלום, עקב דסטר אחרא, עלידי זה נחלש, חס ושלום, בחינת עקב דקדושה, שהוא בחינת (משלי כב): עקב ענוה יראת ה', שהיא בחינת ריח, בבחינת (ישעיה יא): וריחו ביראת ה', שהוא מזונא דנשמתא. והתקון לזה הוא עלידי בחינת קול, כי בחינת קול הוא משקה את הגן, ששם גדלים כל הריחות והיראות, בבחינת (בראשית ג): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. נהר היוצא מעדן וכו' - זה בחינת קול, בבחינת (תהלים צג): נשאו נהרות קולם; וזה בחינת (בראשית ג): את קולך שמעתי בגן ואירא, כי זה הקול משקה את הגן, שעלידי זה גדלים שם כל הריחות, שהם בחינת יראה כנ"ל, שזהו בחינת מזונא דנשמתא כנ"ל, כי עלידי זה הקול נכנע בחינת עקב דסטר אחרא, כי זה הקול הוא בחינת (שם כז): הקל קול יעקב; ועליכן זכה יעקב לבחינת הריח, בבחינת (שם): ראה ריח בני בריח שדה, הנאמר ביעקב, והוא מכניע עקב דסטר אחרא, בבחינת (שם כח): וידו אוחת בעקב עשו. וזה הקול הוא בחינת קול המוכיח הראוי, בבחינת (ישעיה נח): הרם בשופר קולך והגד לעמי פשעם וכו'; כי המוכיח, שרוצה להוכיח את ישראל ולהגיד להם פשעם וחטאתם, הוא צריך לזה הקול, כדי שלא יבאיש ריחם עלידי שמעורר עוונותיהם כנ"ל. עליכן צריך לזה הקול, כי עלידי זה הקול הוא מוסיף ונותן בהם ריח טוב, כי עלידי זה הקול גדלים כל הריחות, כי זה הקול משקה את הגן וכו' כנ"ל. וזהו: הרם בשופר קולך - בשופר דיקא, כי זה הקול המשקה את הגן, שהוא בחינת: ונהר יוצא מעדן, הוא בחינת קול הנגון של השיר שיתער לעתיד, בשיחודש את עולמו, שהוא בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע. וזהו בשופר - ראשיתבות: פשוט, כפול, שלוש, רבוע - שהוא בחינת השיר שלעתיד, שהוא בחינת הקול המשקה את הגן, שעלידי זה הקול דיקא הוא יכול להוכיח. וזהו: הרם בשופר קולך - בשופר דיקא,

התפלה של הפעליכח הנ"ל, היא יורדת בקרבנו ממש, כי עלידה הוא מוציא ומקיא עצמות חיותו ממש, מקרבנו ומבטנו, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כנ"ל. וזה בחינת (שם ער): אתה פוררת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים; כי עלידי מטה עז הנ"ל הוא משפר ראשי תנינים על המים, הינו הסטרא-אחרא והנחש, שהיתה יונקת מן הרחמנות והדעת, שהיא בחינת: פמים לים מכסים, בחינת: והנחש היה ערום, כנ"ל. ועלידי מטה עז הנ"ל, הינו התפלה של הפעליכח, בחינת פינחס, עלידידה הוא מוציא קדשת הדעת והתפללות שבלע, ומשפר ראשי תנינים על המים כנ"ל, כי התפלה של הפעליכח, שהיא בבחינת דין, ובחינת: ועמד פינחס ויפלל - היא עומדת בבית הפליעה של הנחש, ועלידידה הוא מכרח להקיא ולהוציא הכל כנ"ל. וזהו צרוף ויפלל - ראשיתבות: והשליך לפני פרעה יהי לתנין (שמות ט); כי צריכין להשליך מטה עז, שהיא בחינת התפלה הנ"ל, להתנין, בבחינת: והשליך לפני פרעה יהי לתנין; שמשליכין בכונה המטה עז לפני הסטרא-אחרא כדי שיהיה להתנין, הינו כדי שיבלע התנין את התפלה הזאת, כי עלידידה מוציאין ממנו כל הקדשות שבלע, כי היא עומדת בבית הפליעה שלו כנ"ל:

וזה בחינת: וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא? קריעת ים-סוף ומלחמת עמלק (ובחים קטו). כי עמלק טמא את ישראל בפגם תאות נאוף, כמו שכתוב (דברים כח): אשר קרד בדרך, בחינת מקרה-לילה, חס ושלום, שבא עלידי בחינת עמלק, כי עמלק יונק מבחינת הדעת, בבחינת (במדבר כד): ראשית גוים עמלק, שזה בחינת: והנחש היה ערום כנ"ל, שעלידידה בא, חס ושלום, טמאת התאוה הזאת כנ"ל, וזה בחינת מלחמת עמלק. והתקון לזה הוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת: אתה פוררת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים; הינו בחינת מטה עז הנ"ל, שעלידידה מוציאין ממנו מימי הדעת שבלע מן הקדשה כנ"ל. ועלידידה: וישמע יתרו, הינו בחינת גרים, כי עלידי מטה עז הנ"ל, שהוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת אתה פוררת בעוד ים וכו', שהוא מתקן ומכניע מלחמת עמלק כנ"ל, עלידידה געשין גרים, בחינת וישמע יתרו, כי מוציאין ממנו גם עצמות חיותו, שהוא בחינת גרים כנ"ל:

ד וזה בחינת רעמים. כי עלידי גרים שגעשין עלידי מטה עז הנ"ל, עלידי שהסטרא-אחרא מכרחת להחזיר כל הקדשה שבלעה, עם עצמות חיותה כנ"ל, עלידידה נתרבה ונתגדל כבודו יתברך בבחינת (תהלים צ): הכו לה' משפחות עמים, הכו לה' כבוד ועז. וזה בחינת רעמים, בבחינת (שם כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים. מים רבים, זה בחינת מימי הדעת, בחינת (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים; הינו בחינת מימי הדעת, שיוצאין מן הסטרא-אחרא וחוזרין אל הקדשה, שעלידידה געשין גרים, ונתגדל כבודו יתברך, שזהו בחינת רעמים, בחינת: אל הכבוד הרעים, כי הרעש והפרסום שנתפרסם כבודו יתברך עלידי הגרים, זה בחינת רעמים, שהם קול רעש גדול. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נט): מאי רעמים? עני דשפכי מיא להרדי. עני דשפכי מיא, זה בחינת הסטרא-אחרא, שהיא בחינת

כי יש שלשה מחין, וכל אחד ואחד הוא בחינת מחצה פרוסה בפני זאת התאוה; ומאלו השלשה מחין נמשך שלשה מיני רחמנות, כי יש שלשה מיני רחמנות, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק (בראשית כא): אם תשקר לי ולניני ולנכדי - עד כאן רחמי האב על הבן (ב"ר ודא פ' גר, והובא בפרש"י שם), שהם בחינת שלשה מיני רחמנות, והם נמשכין משלשה מחין, כי מה הבן - ממח האב (תיקון יח). וזה בחינת שלש תפלות ביום, כי כל תפלה ותפלה הוא בחינת מח מיוחד מאלו השלשה מחין, שהם בחינת שלשה מיני רחמנות התלויים במח, כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים כנ"ל, ועליכן כשהדעת נפגם, חס ושלום, כנ"ל, מזה בא, חס ושלום, תאות נאוף כנ"ל, ואזי, בשנפגם הרחמנות והדעת, אזי אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואז התפלה בבחינת דין, וכשהתפלה בבחינת דין, אז הסטרא-אחרא בולעת את התפלה, חס ושלום, כי עקר יניקת הסטרא-אחרא היא מבחינת דינים, שהם מחין דקטנות, בחינת אלקים, פידוע, ועליכן הם נאחזין, חס ושלום, בתפלה זו שהיא בחינת דין, ובלועין אותה, חס ושלום:

ג ואזי, כשהתפלה בבחינת דין, אז צריכין פעל כח גדול, שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. כמו פינחס בעת שקנא על מעשה זמרי, כמו שכתוב (תהלים ק): ועמד פינחס ויפלל; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מד): שעשה פלילות עם קונו; הינו תפלה בבחינת דין, כי קנא על מעשה זמרי, שהוא בחינת (אויב א): כי היא זמה והוא עזן פלילים; הינו שהוא עוזן שצריכין לזה תפלה בבחינת דין, שהוא בחינת פלילים, בחינת: ועמד פינחס ויפלל. כי כשיש פגם תאות נאוף, חס ושלום, שאז התפלה בבחינת דין, והסטרא-אחרא בולעת אותה, חס ושלום, אז צריכין פעל כח גדול, שיתפלל תפלה בבחינת דין, כמו בעת שהיה מעשה זמרי, שהצדק פינחס להתפלל תפלה בבחינת דין:

כי בשזה הפעליכח מתפלל תפלה בבחינת דין, ואזי הסטרא-אחרא רוצה לבלע אותה, כי היא בולעת תמיד התפלות שהם בבחינת דין כנ"ל, ואזי, כשהיא רוצה לבלע זאת התפלה של הפעליכח, שהיא בבחינת דין, אזי זאת התפלה היא עומדת בבית הפליעה שלו, בבחינת (שם מא): בצוארו ילון עז; הינו התפלה של הפעליכח הנ"ל, שהוא בחינת מטה עז, היא עומדת לו בצוארו, בבית הפליעה שלו, ואזי הוא מכרח לתן הקאות, הינו שהסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא כל הקדשות של הדעת והרחמנות והתפללות שבלע, בבחינת (שם ס): חיל בלע ויקאנו. ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדשה שבלע, אף גם הוא מכרח להקיא ולהוציא עצמות החיות שלו ממש, בבחינת: מבטנו יורישנו אל; הינו שמוציא ומקיא עצמות חיותו ממש:

וזהו בחינת גרים שמתגירין, שהם היו תחלה מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו חוזרין אל הקדשה, כי הסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא עצם חיותו ממש, שזהו בחינת גרים כנ"ל: וזה בחינת (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון רדה בקרב איביך. בקרב דיקא, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כי מטה עז, הינו

והביאותים אל הר קדשי, ושמתים בבית תפלת, עולותיהם וזבחייהם. וכשנתפריץ העונות, זה בחינה שהעננים כלים והולכים, בבחינת (שם מד): מחיתי כעב פשעיד וכענן חטאתיך וכו'; ואזי הוא בחינת זריחת השמש, שמשם הרפואה, כי עקר החולאת היא בחינת העוון, שהוא בחינת ענן וחשך, שמחשיך אור השמש, שהוא בחינת רפואה; וכשנסלח העוון, הוא בחינת שהענן פלה, ואז השמש זורחת, ואזי בא רפואה פנ"ל. וכל זה בא על-ידי התפלה, שהיא מכפרת עונות פנ"ל:

ועקר התפלה, שעל-ידיה נסלח העוון ונצולין מהחולאת, הוא בא על-ידי שנתוסף שכן מישראל, כי כל מה שנתוסף שכן מישראל, נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד. וזה בחינת הקבוץ של ישראל, כי כל מה שנתקבצין ונתרביץ ביותר נפשות ישראל ביחד, נתרבה ונתגדל ביותר מאד מאד בית התפלה, כי שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע אבנים בונות עשרים וארבעה בתים, חמש - מאה ועשרים בתים וכו', עד שאין הפה יכול לדבר, והלב לחשב, פדאיתא בספר יצירה. נמצא, שכל מה שנתוסף אכן אחת, נתרביץ הבתים ביותר מאד מאד ככפלי כפלים פנ"ל. והנפשות הם בחינת אבנים, בבחינת (איכה ד): תשתפכנה אבני קדש וכו', והבתים זה בחינת: כי ביתי בית תפלה. נמצא, שכל מה שנתוסף ונתרבה נפש אחת להקבוץ של ישראל, נתרבה ונתגדל מאד בית התפלה, כי עכשו, כשנתוסף עוד נפש אחד להקבוץ, נעשין צרופים אחרים חדשים הרבה מאד מאד כפלי כפלים פמה וכמה פעמים פנ"ל, ועל-פני כשנתוסף שכן מישראל, כגון במקום שדורים שם יהודים, כשנתוסף עליהם עוד שכן מישראל, אזי נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד, כי נתוסף נפש אחת להקבוץ פנ"ל. ועל-ידי רבוי התפלה, על-ידיה סליחת העוון, שהוא בחינת רפואה פנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה טז): ובל יאמר שכן חליתי; כי על-ידי שנתוסף שכן, על-ידיה נצולין מהחולאת פנ"ל, כי העם היושב בה נשוא עון - כי על-ידי השכן נתרבה התפלה, ואזי הוא בחינת נשיאות עון פנ"ל, ועל-ידיה בא רפואה, ונתבטל החולאת פנ"ל: [נדע, שלפעמים הוא בחינת נשוא-עון על-ידי הקבוץ פנ"ל, ולפעמים הוא בחינת, חס ושלום (שם טז): אכן חלינו הוא נשא; כי כשאין בני הקבוץ זכאים, אזי אין זכאים לבחינת נשוא-עון, ואז הצדיק מוכרח לקבל על עצמו יסורין בשביל ישראל, ואין נצולים מחולאת רק העולם, אכל לא הצדיק, חס ושלום, כי הוא מקבל יסורים בשביל ישראל, בחינת: אכן חלינו וכו'; אבל פשהם זכאים ותפלתם הגונה, אזי הוא בחינת: העם היושב בה נשוא עון, ואז נצול גם הצדיק מחולאת, בבחינת: ובל יאמר שכן חליתי, העם היושב בה נשוא עון, פנ"ל]:

ז ועל-ידי התפשטות הנבואה, על-ידיה נתרבה ונתמתקן בחינת פח המדמה, בבחינת (הושע י): וכיד הנביאים אדמה; כי עקר תקון וברור המדמה הוא כשהוא ביד הנביאים, וכשנתמתקן המדמה, על-ידיה נתמתקן האמונה האמתית דקדשה, ונתבטל אמונות פזביות.

(איכה ג): סבת בענן לך מעבר תפלה, הינו הקלפות המעכבים את התפלה - בשחוזרים ושופכים מימי הדעת שבלעו, זה בחינת: ענני דשפכי מיא; ואז נתגלה כבודו יתברך, בבחינת: וכבוד ה' נראה בענן (שמות טז), וזהו בחינת רעמים פנ"ל. ועל-פני צרופ גרים הוא ראשיתבות: רעם גבורתו מי יתפונן (איוב כ), כי גרים הם בבחינת רעמים פנ"ל:

ה ועל-ידי התגלות הכבוד, על-ידיה בא התפשטות הנבואה. כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל, שהם בחינת שבועים נפש, בבחינת (דברים ט): כשבועים נפש ירדו אבותיך - ראשיתבות נביא. ושרש הנפשות הוא בחינת כבוד, בבחינת (בראשית מט): בסדם אל תבא נפשי, ובקהלם אל תחד כבודי. ועל-פני על-ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת שרש הנפשות, על-ידיה בא התפשטות הנבואה:

וזה בחינת (שבת צג): אין הנבואה שורה אלא על חכם, גבור ועשיר; כי כל בחינות אלו הם בבחינת כבוד, שמשם נמשך הנבואה. חכם - בבחינת (משלי ג): כבוד חכמים ינחלו. גבור - בבחינת (תהלים כד): מי זה מלך הכבוד, ה' עזו וגבור. עשיר - בבחינת (בראשית לא): ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה:

וזה בחינת (ברכות ג): אזי לי שהתרכתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי את בני לבין אמות העולם. התרכתי את ביתי - זה בחינת פגם התפלה, כמו שכתוב (ישעיה נ): כי ביתי בית תפלה. ושרפתי את היכלי - זה בחינת פגם הכבוד, בחינת (תהלים כט): ובהיכלו בלו אומר כבוד. והגליתי את בני - זה בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשות בני-ישראל, בחינת: כשבועים נפש ירדו אבותיך מצרימה. כי גלות בני-ישראל הוא בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשותם פנ"ל:

ו וזה בחינת רפואה, כי כל בחינות הנ"ל הם בחינת רפואה. כי התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת זריחת השמש, בבחינת (ישעיה ט): וכבוד ה' עליך זרח; ועל-ידי זריחת השמש בא רפואה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טז): אדלי יומא אדלי קצירי, כמו שכתוב (מלאכי ג): וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא. כי רוח-נבואה שנתפשט על-ידי התגלות הכבוד, זה בחינת הרפואה הבאה על-ידי זריחת השמש, בבחינת (משלי יח): רוח איש יכלכל מחלהו. ועקר התגלות הכבוד הוא על-ידי התפלה הנ"ל, שעל-ידיה העננים, שהם הסמרא-אחרא והקלפות, כלים והולכים, ואז נעשין גרים, ונתגלה הכבוד פנ"ל:

וזה בחינת סליחת העוון, שבא על-ידי רבוי התפלות, שעל-ידיה השמש זורחת, שעל-ידיה בא רפואה. כי העון הוא בחינת ענן, שמחשיך אור השמש, כי טבע העונות הם בחינת חשך, כמו שכתוב (ישעיה כט): והיה במחשך מעשיהם; וזה בחינת החולאת, כי עקר החולאת באה מעונות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נה): אין יסורין בלא עון, שנאמר: ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם; כי העונות הם בחינת עננים, שמחשיכים אור השמש, שעל-ידיה הרפואה, ועל-ידי התפלה נתפריץ העונות, כי התפלה מכפרת, כי היא במקום קרבן (ט), כמו שכתוב (ישעיה נ):

המדמה, ועל־ידי־זה נתתקן האמונה כנ"ל. אבל בלא בחינת נבואה אין המדמה ברור ומתקן, ואזי המדמה מערב ומבלבל את האדם באמונות כוזבות. וזה בחינת זהמת הנחש, פי ערוב ובלבול המדמה, שמערב ומבלבל באמונות כוזבות, זה בחינת זהמת הנחש, פי כל המנחשים והקוסמים, כלם הם על־ידי פח המדמה שאינו מברר ומתקן, שמערב ומבלבל אותם באמונות כוזבות של שמות ושקר, שהם זהמת הנחש. ועל־כן ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה והמתן (שבת קמ"ו), פי שם זכו כלם לנבואה, על־ידי משה רבנו, רבן של כל הנביאים, שהיה מנהיג האמתי שלהם, ועל־ידי־זה נתברר ונתתקן המדמה אצלם, וזכו לאמונה שלמה בה', ועל־כן פסקה והמתן, זהמת הנחש, שהוא אמונות כוזבות, כי זכו לשלמות אמונה הישרה דקדשה על־ידי ברור המדמה, שזכו על־ידי רוח־נבואה כנ"ל:

וזה בחינת ה' דהששי, הנאמר במעשה בראשית, כמו שכתוב: ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח), שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, שקבלו ישראל את התורה. פי עקר חדוש העולם, דהינו לידע שהעולם מחדש והשם יתברך ברא את העולם ברצונו, הוא תלוי באמונה, פי על־ידי שכל אי אפשר להבין חדוש העולם, ועל־כן האפיקורסים כופרים בזה, מחמת שאי אפשר להבין זאת בשכל, פי עקר חדוש העולם הוא רק על־ידי אמונה, פי אנו מאמינים בה' שהוא יתברך ברא את העולם מחדש, פי באמת חדוש העולם היה על־ידי בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ז): וכל מעשהו באמונה. נמצא שעקר חדוש העולם תלוי באמונה, ועל־כן היה העולם תלוי עד קבלת התורה, פי אז זכו לאמונה שלמה, על־ידי רוח־נבואה כנ"ל, ועל־כן אז דיקא נתגלה חדוש העולם, פי עקר חדוש העולם תלוי באמונה, כנ"ל:

ט ועל־ידי אמונה יהיה חדוש העולם לעתיד. פי התקצוץ החסדים, שעל־ידם יהיה חדוש העולם, בבחינות (תהלים עט): פי אמרתי עולם חסד יבנה, הוא על־ידי אמונה, בבחינת (שם צב): להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות. אמונתך בלילות - זה בחינת האמונה, שהיא תלויה בכל המדמה, שהוא בחינת לילה, בחינת חלום לילה (ט), שבא על־ידי המדמה. ועל־ידי־זה: להגיד בבקר חסדך, הינו בחינת חסד הנ"ל, שעל־ידו יהיה חדוש העולם לעתיד כנ"ל. וזה בחינת (איכה ג): חדשים לבקרים רבה אמונתך. רבה אמונתך - הינו אמונה, על־ידי־זה יהיה חדוש העולם, בחינת: חדשים לבקרים, בחינת: להגיד בבקר חסדך וכו', כנ"ל:

י וכשיהיה חדוש העולם לעתיד, אז יתנהג העולם על־ידי נפלאות, הינו על־ידי השגחה לבד, שהיא בחינת נפלאות, שלא בדרך הטבע. פי חדוש העולם לעתיד הוא בבחינת ארץ־ישראל, פי עקר ארץ־ישראל הוא על־ידי בחינת (תהלים קיא): פח מעשיו הגיד לעמו וכו', כמו שפרש רש"י על פסוק: בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ופרש רש"י שבשביל זה פתח ב'בראשית', משום פח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כדי שלא יאמרו אמות העולם: לסטים אתם וכו', על־כן פתח ב'בראשית', פי הוא יתברך בראוה וכו'.

פי עקר האמונה תלויה בכל המדמה, פי במה שהשכל מבין אין שיק אמונה, ועקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו, שם צריכין אמונה, וכשאינו מבין הדבר בשכלו, אזי נשאר רק בבחינת פח המדמה, ושם צריכין אמונה. נמצא, שעקר האמונה היא בבחינת המדמה, ועל־כן על־ידי התפשטות הנבואה, שעל־ידי־זה נתברר ונתתקן המדמה, על־ידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדשה כנ"ל. פי יש עשרה מדרגות בנבואה (ט), והם כנגד עשרת הדברות, שהם בחינת עשרה מדרגות של נבואה, כמו שכתוב (דברים ה): פנים בפנים דבר ה' עמכם. דבר ה' זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קלח). ועל־כן על־ידי נבואה, שהוא בחינת עשרה מדרגות, בחינת עשרת הדברות, זוכין לאמונה בהשם יתברך, להאמין שהכל ברא ה' בעשרה מאמרות. נמצא, שעקר תקון האמונה הקדושה היא על־ידי בחינת רוח־נבואה:

ח ועל־כן צריכין לחפש ולבקש מאד אחרי מנהיג אמתי להתקרב אליו, פי כל מנהיג ומנהיג יש לו בחינת רוח־נבואה, וגם עכשו, שבטלה הנבואה, אף־על־פי־כן בהכרח שיהיה להמנהיג בחינת (כמדבר יד): רוח אחרת, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שעל־ידי־זה זכה להיות מנהיג, פי בלא זה, מפני מה יזכה זה דיקא להיות מנהיג, ולא אחר. אך באמת כל מנהיג ומנהיג של ישראל יש לו בחינת רוח אחרת, פי המנהיג הוא בחינת (כמדבר כ): איש אשר רוח בו, אשר יוציאם ואשר יביאם; פי המנהיג המוציא והמביא את ישראל, בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, אשר מחמת זה נעשה הוא דיקא מנהיג לישראל. וזה הרוח אחרת שיש להמנהיג, הוא בחינת רוח־הקדש, רוח־נבואה. אף־על־פי שעכשו אין נמצא רוח־נבואה, רוח־הקדש ממש, אף־על־פי־כן בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, הנמשך מן הקדשה, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שזהו גם־כן בחינת רוח־הקדש, אף־על־פי שאינו רוח־הקדש ממש לידע עתידות, אף־על־פי־כן הוא בבחינת רוח־הקדש, רוח־נבואה:

ועל־ידי בחינת הרוח־הקדש שיש להמנהיג האמתי, שהוא בחינת רוח־נבואה, על־ידי־זה כל המתקרבים אליו נתחזק ונתתקן אצלם האמונה האמתית דקדשה, פי כל מי שזוכה להתקרב למנהיג האמתי, על־ידי התקרבותו אליו נתתקן ונתברר אצלו בחינת המדמה, על־ידי בחינת הרוח־נבואה של המנהיג, פי עקר תקון המדמה הוא על־ידי בחינת רוח־נבואה כנ"ל, ועל־ידי תקון המדמה נתתקן ונתברר האמונה הקדושה כנ"ל, על־כן כל המתקרבים למנהיג אמתי זוכין לאמונה ישרה דקדשה:

אבל באמת צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר מנהיג אמתי בזה, וצריך לבקש מאד מהשם יתברך, שיזכה להתקרב למנהיג אמתי, כדי שיזכה לאמונה אמתית בשלמות, פי בשמתקרבין, חס ושלום, למנהיג של שקר, על־ידי־זה באין, חס ושלום, לאמונות כוזבות, פי מנהיג של שקר הוא בחינת גביא השקר, בחינת (מלכים א כב): רוח שקר; ועל־ידי־זה אדרבא, נתקלקל המדמה, ובאים לאמונות כוזבות, פי עקר תקון האמונה היא על־ידי בחינת רוח־נבואה שיש להמנהיג אמתי, שעל־ידי־זה נתברר

(ד) עין מ"ר קד-לך פרשה מד. (ה) איוב לג.

יא וזה בחינת ראשי השנה, כי בראשי השנה אז התפלה בבחינת דין ומשפט, כי המשפט לאלקים הוא (ט), ועל ידי זה מוציאים כל החיות של הסטרא אחרא, שינק מדעת ומתפלות ישראל. וזה בחינת (תהלים פא): כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב. חק לשנא דמוזנא, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה (ביצה טו), הינו שמוציאים כל המזון והחיות מהסטרא אחרא, כי הוא מכרח להוציא ולהקיא הכל על ידי בחינת משפט לאלקי יעקב, הינו על ידי התפלה שהיא בבחינת דין ומשפט, שהיא בבחינת מטה עז, שעל ידי זה הוא מקיא כל הקדשה שבלע מן הדעת ומתפלות ישראל כנ"ל. וזה בחינת תשרי, בחינת: אתה פוררת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים (תהלים עד). ים שפרת ראשי תנינים - ראשיתבות הוא צרוף תשרי:

ואז, בשמחור קדשת הדעת שבלע, אז הדעת והמח בשלמות. וזהו בחינת ראשי השנה, ראש דיקא, בחינת תקון הראש והמח על ידי מטה עז הנ"ל. ובשמוציאים מהסטרא אחרא מה שבלע, אז מוציאים גם עצמות חיות, שהוא בחינת גרים. וזהו בחינת תשרי, בחינת (שמות כג): ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם וכו' - ספייתבות "תשרי". ועל ידי גרים נתגלה הכבוד, ונתפשט הנבואה, ונתתקן האמונה הקדושה, ונתפטר אמונות פזיות. וזה בחינת תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת התגלות הכבוד, בבחינת (ישעיה כב): ותקעתיו יחד במקום נאמן, והיה לכפא כבוד. תרועה זה בחינת רוח נבואה, בבחינת (במדבר כג): ה' אלקי עמו ותרועת מלך בן, ותרועמו: ושכינת מלכיהון בהון; הינו השראת השכינה, בחינת נבואה. שברים זה בחינת פטול אמונות פזיות, בבחינת (שמות כג): שבר תשבר מצבותיהם (כמובא בתקון יח, ובתקון כא), הינו בחינת פטול אמונות פזיות ותקון האמונה הקדושה, בחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישרו. ועל ידי אמונה זוכין לחדוש העולם, וזה בחינת תשרי, כי בתשרי נברא העולם (ר"ה י), וחדוש העולם יהיה בבחינת ארץ ישראל, בחינת השגחה, וזה בחינת ראשי השנה, בבחינת: תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה וכו'. ואז יתער שיר חדש כנ"ל, וזה בחינת תשרי, בבחינת (ש"ה ד): תבואי תשורי מראש אמנה:

יב וזה בחינת הראה. בשמחור הראה בשלמות, נמצאים בה כל הבחינות הנ"ל, כי זה הבעל-בח הנ"ל, שמתפלל תפלה בבחינת דין, שעל ידי זה מוציא כל הקדשה מהסטרא אחרא, בחינת: ויעמד פיגחם ויפלל, הוא בחינת ציר נאמן לשולחיו, כי הוא מוסר נפשו בשביל ישראל. וזה בחינת הראה, בבחינת (משלי כה): בצנת שלג ביום קציר בן ציר נאמן לשולחיו; וצנה וקרירות הוא בחינת הראה, כי הראה מקרר חמימות הגוף, כי אלמלא בנפי ראה דנשבין על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא (תקון יח, דף כו):

שלמות הדעת הנ"ל היא בבחינת הראה, כי עקר הדעת והמחין הוא על ידי שמנונית הגוף. כי השכל דולק כמו נר על ידי שמנונית הגוף, והראה היא מעלה שמנונית הגוף אל המח על ידי הנשימה של הראה. גם על ידי הנשימה נתקנים כל השמנונית של הגוף, שעל ידי זה עקר קיום השכל.

נמצא, שעקר ארץ ישראל הוא על ידי כח מעשיו, על ידי שידועין שהשם יתברך ברא את העולם. ולעתיד יחדש הקדוש ברוך הוא את כל העולם בלו בבחינה זו של ארץ ישראל, כי אז יתגלה שהשם יתברך ברא הכל, ואז יחדש כל העולם בלו בבחינת ארץ ישראל. ועקר קדשת ארץ ישראל הוא, ששם הוא השגחתו יתברך תמיד, בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה; ולעתיד, שיחדש את כל העולם בלו בבחינת ארץ ישראל כנ"ל, אז יתנהג כל העולם בלו על ידי השגחה לבר, כמו ארץ ישראל, ואז יתפטר הטבע לגמרי, ויתנהג העולם על ידי השגחה לבר, שהוא בחינת נפלאות, שלא כדרך הטבע. ואז יתער שיר חדש, בחינת (תהלים צח): שירו לה' שיר חדש, כי נפלאות עשה; הינו השיר שיתער לעתיד, שהוא נגון של השגחה, בחינת נפלאות, כי אז יתנהג העולם על ידי השגחה ונפלאות:

כי יש נגון של בחינת דרך הטבע, וזה בחינת (שם יט): השמים מספרים כבוד אל, ומעשי ידיו מגיד הרקיע; שהוא בחינת הנגון והשיר של דרך הטבע, של תכונות השמים, הינו בחינת השירים ותשבויות שמשבחין להשם יתברך על ההנהגה של עכשו, שמנהיג העולם בדרך הטבע; אבל לעתיד יתער שיר חדש של בחינת נפלאות, בחינת השגחה, כי אז יהיה ההנהגה על ידי השגחה לבר. ושיר החדש הזה שיתער לעתיד, הוא בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שעולה ע"ב, בחינת חסד, שעל ידו יהיה חדוש העולם לעתיד, בחינת: עולם חסד יבנה. ושיר הזה הוא בחינת קול הנ"ל, שהוא משקה את הגן, שעל ידי קול הזה יכולין להזכיה, בבחינת: הרם בשפר קולך והגד וכו', כנ"ל:

נמצא, שעל ידי תפלה זוכין לבחינת הנ"ל, שעל ידי זה באין לבחינת קול הנ"ל, שעל ידי זה יכולין להזכיה כנ"ל, כי על ידי תפלה הנ"ל נעשין גרים, ונתגלה הכבוד, ועל ידי זה נתפשט הנבואה, ועל ידי נבואה זוכין לאמונה, ועל ידי אמונה יהיה חדוש העולם לעתיד, וחדוש העולם הוא בבחינת ארץ ישראל, הינו בבחינת השגחה כמו ארץ ישראל, ואז יתער השיר של השגחה ונפלאות, ושיר הזה הוא בחינת קול הנ"ל:

וזה בחינת: וירא מנוחה פי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבל, ויהי למם עובד (בראשית מט). מנוחה זה בחינת נבואה, כמו שכתוב בברוך בן גרית (ירמיה מה): ומנוחה לא מצאתי - זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' בא, ורובא בפירש"י ש). ואת הארץ - הינו ארץ ישראל. ויט שכמו לסבל - זה בחינת נגון, בחינת שיר חדש הנ"ל, בחינת: בפתח ישאו; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין יא): אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר: שאו זמרה ותנו תף; ועל ידי הנגון, בחינת שיר חדש, על ידי זה נתתקן הריח כנ"ל, שהוא בחינת משיח, בחינת (איכה ד): ריח אפינו משיח ה'. וזהו: ויהי למם עובד - זה בחינת משיח, כמו שכתוב (רות ד): ברוך ה' אשר לא השבית לך גאל וכו' ותקראה שמו עובד. וזה בחינת למם - בחינת מסמוס, שממסמסין בדבר שיש לו ריח, כדי שיהיה הריח גורף, כי על ידי בחינת הנ"ל נתתקן הריח, שהוא בחינת משיח כנ"ל:

(1) דברים א.

לקומי

תקעו תוכחה ח

מוחר"ן תנינא

ונקבונה, ונחת עלה אצנארה. בעא למשלפה, משכונה שנה להאי ניסא ולהאי ניסא. משנה כמה הוי, עשר אמין. שקל נרנא פת עשר אמין, ושור עשר אמין, ומחיה בקרסלה, וקמלה (ברכות נד):

כי עוג היה אחיותו בימיו, כמובא (והר חקת, דף קפד), והיה יונק מבחינת הדעת דקדשה, פי מספרא דימינא מחא חורא בכספא (תקן ע, דף קח), ועליבן רצה להתגבר על ישראל. וזה שאמר: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי:

מחנה ישראל - זה בחינת קדשת המחנה של ישראל, בחינת (דברים כג): והיה מחניך קדוש. ועקר קדשת מחנה ישראל הוא עלידי שמירה מתאות נאוף, מבחינת מקרה לילה, חס ושלום, כמו שכתוב שם בפרשה. ועקר השמירה מתאנה זו הוא עלידי בחינות תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שכל אחד ואחד הוא מחצה פרוסה בפני תאנה זו כנ"ל. וזהו: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי - הינו עקר הקדשה של מחנה ישראל, שיהיו קדושים מתאנה זו, ממקרה לילה, חס ושלום, הוא עלידי בחינת תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שהם מחצה פרוסה בפני התאנה ההיא כנ"ל:

אזיל ואעקר טורא פת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. טורא זה בחינת התפלה, בבחינת: והביאותים אל הר קדשי, ושמוחתים בבית תפלתני. וזהו: פת תלתא פרסי, פי התפלה נמשכת גם-כן משלש המחין, שהם בחינת מחצות פרוסות, שמשם נמשך שלשה מיני רחמנות, שהם בחינות שלש תפלות פיוס כנ"ל, הינו שהספרא אחרא, שיש לה יניקה מן הדעת, חס ושלום, בחינת עוג, היא רוצה לעקר, חס ושלום, תפלות ישראל, להמשיכם אליהם ולבלעם, חס ושלום, כנ"ל. וזהו שאמר: ואשדי עליהו, פי עקר רצונו הוא רק להמשיך אליו תפלות ישראל להתאחו בהם, אבל אחר-כך, כשהם אצל, חס ושלום, אזי מרצה לחזר ולהשליכם על ישראל, פי מאחר שכבר ינק מהם, אזי אף-על-פי שהוא מעצמו מחזיר ומשליכם לישראל, עדין הם פגומים עלידי שיש לו יניקה מהם, פי רחמי רשעים אכזרי כנ"ל, ועליבן כשהוא יונק, חס ושלום, מהרחמנות ומתפלות ישראל, אף-על-פי שהוא נותנם מעצמו לישראל, אף-על-פירכן הם פגומים עלידי אחיותו בהם כנ"ל. וזה שאמר: ואשדי עליהו, פי אחר-כך שיעקרום ויבלעם, חס ושלום, הוא רוצה לחזר ולהשליכם לישראל, פי כבר הם פגומים עלידו כנ"ל. [פי מאחר שהספרא אחרא לא נכנעת, רק מעצמה היא מחזרת לישראל, עליבן הם פגומים; אבל כשמוציאין מפנו בעל פרו, עלידי מטה עז כנ"ל, אזי הספרא אחרא נכנעת לגמרי, ואז חוזר הכל אל הקדשה בשלמות, והבן - נראה לי]:

אזל עקר טורא פת תלתא פרסי ואותבה ברישה - הינו שהתגבר ועקר תפלות ישראל, שהם בחינת טורא פת תלתא פרסי כנ"ל. ואותבה ברישה - שהמשיך התפלות, שהם בחינות דעת ורחמים, לתוך הראש והמח שלו, שזה בחינת: והנחש היה ערום, כנ"ל.

ועליבן נקראין המחין גשמה, בבחינת (אייב לב): ונשמת שדי תבינם; פי עקר המח והדעת - עלידי הנשימה כנ"ל. וזה בחינת (משלי ט): נר ה' גשמת אדם, פי השכל הוא נר דולק עלידי השמנונית שבגוף, שמתקמין ועולין אל המח עלידי הנשימה של הראה; נמצא, שעקר קיום הדעת - עלידי הראה: **גרים הנ"ל** זה בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה, כמובא (בת"ו ת"י סט, דף צו), פי יש הכלים בעולם, שהם בחינת (ירמיה י, נא): הכל המה מעשה תעתעים, הינו הכלי עולם של שמות. וכשמקבלין אלו הכלים ומכניסין אותם בתוך תורה ותפלה, ונעשה מהם הכלים דקדשה, זה בחינת גרים, פי מהכל מעשה תעתועים נעשה הכל דקדשה של תורה ותפלה, שזה הוא בחינת גרים. וזה בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה, שמקבלת הכל ומוציאה הכל, הינו בחינת גרים, הנעשין עלידי שמקבלין הכלים של העולם, שהם בחינת: הכל המה מעשה תעתעים, ומעלין אותן לבחינת הכל דקדשה עלידי תורה ותפלה כנ"ל:

התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת (משלי א): כפר את ה' מהונך - אל תקרי מהונך, אלא מגרוךך (י), והגרון יוצא מהראה:

התפשטות הנבואה הנ"ל, זה בחינת הרוח של פנפי ראה, שהוא בחינת רוח-נבואה, בחינת (שמואל ב, כג): רוח ה' דבר בי:

תקוון המדמה הוא בבחינת הראה, פי שנה ודמיון הוא תלוי בהראה, פי עקר שנה ודמיון הוא עלידי קר ולח, ועליבן בעת הגשמים או נופל שנה על האדם, והראה היא קר ולח, שעלידיה בא שנה ודמיון, הינו הדמיונות הפאין לאדם בעת השנה, שזה בחינת פח המדמה:

חדוש העולם בבחינת הראה, זה בחינת (תהלים קד): תשלח רוחך ויפראון ותחדש פני אדמה, בחינת הרוח של פנפי ראה. והחדוש העולם הוא בבחינת השגחה, בחינת ארץ-ישראל, וזה בחינת הראה, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין טז): למה נקרא שמה ראה? שמאיר את העינים - זה בחינת: תמיד עיני ה' אלקוד בה וכו', הנאמר בארץ-ישראל, שהוא בחינת השגחה כנ"ל. נגון ושיר חדש הנ"ל בבחינת הראה, זה בחינת: קרא בגרון אל תחשך, כשפר הרם קולך; והגרון הוא הראה כנ"ל, ושם הוא בחינת הנגון כנ"ל, שהוא בחינת כשפר וכו' כנ"ל:

תקוון הריח והיראה, שהוא מוונא דנשמתא, שנתתקן עלידי כל בחינות הנ"ל, הוא בבחינת הראה, פי צרוף הראה הוא סופי-תבות: ה' רועי לא אחסר (תהלים טז), ה' רועי לא אחסר, זה בחינת מוונא דנשמתא, וזהו: לא אחסר - בחינת (שם לד): פי אין מחסור ליראיו, הינו בחינת יראה, שהיא בחינת ריח, שהוא מוונא דנשמתא כנ"ל:

וזה פרוש מאמר רבותינו זכרונם לברכה על עוג מלך הפשן: אמר: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי. אזיל ואעקר טורא פת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. עקר טורא פת תלתא פרסי, ואותבה ארישה. איתי עלה קומצא

(י) עין משלי ג' בתנה כרשי"י שם. וכן הובא בבאה"ט או"ח ס' נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איתא ממה שחנך אם נתן לך קול ערב וכו'.

וזהו בחינת שופר, בחינת הרם כשפר קולך פנ"ל. והדר מפרש איך זוכין על-ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת תקעו, לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש, שהוא בחינת בחדש שופר - וזהו: בפסח ליום חגנו. בפסח - זה בחינת נבואה, בחינת (בראשית ה'): המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, שנה בחינת נבואה, בחינת (עמוס א'): כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ליום חגנו - הוא ראש-השנה, זה בחינת אמונה, שנתתקן על-ידי תקון פח המדמה, שהוא בחינת חג, בבחינת (שעיה טז'): ובמחונה יתארהו. יתארהו - הינו תארים ושכחים, שהם בחינת פח המדמה, כי כל התארים והשכחים שאנו מדמין אותו יתברך, הם בבחינת המדמה, כי בפנימיות השכל הוא יתברך מפשט לגמרי מכל השכחים והתארים. נמצא, שכל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה. ועלין כשהמדמה מברר ומתקן, או יכולים לסדר שכחים ותארים לו יתברך, כי פשאין המדמה מתקן, אזי אין יודעים כלל לתאר אותו יתברך בביכול בשכחים ותארים, כי כל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה פנ"ל. וזה בחינת חג, בחינת: ובמחונה יתארהו. ועל-ידי-זה נתתקן האמונה, שהיא בחינת ראש-השנה, כי עקר ראש-השנה, שאז הוא חדוש העולם, כי פתשרי נברא העולם, הוא תלוי באמונה פנ"ל:

וזה: בפסח ליום חגנו - כי עקר תקון המדמה והאמונה היא על-ידי נבואה פנ"ל, ועלין ראש-השנה, שהוא בחינת אמונה, עקר ראש-השנה תלוי בסיון, שהוא קבלת התורה, שעל-ידי-זה נתתקן האמונה פנ"ל. ועל-ידי תקון המדמה והאמונה, שנתתקן על-ידי נבואה, בחינת: בפסח ליום חגנו - על-ידי-זה זוכין לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל, שהוא בחינת בחדש שופר. וכל זה נמשך מבחינת התגלות הכבוד, בחינת תקעו פנ"ל, כי על-ידי התגלות הכבוד זוכין להתפשטות הנבואה וכו' פנ"ל. וכלל כל הבחינות האלו נעשין על-ידי בחינת: כי חק לישראל הוא משפט לאלחי יעקב, שהוא בחינת משה עז הנ"ל, פנ"ל, שעל-ידי-זה נעשין כל הבחינות הנ"ל, פנ"ל:

ט

אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ולכו: (יחזקאל א)

איתא בתקוני זהר (תיקון יג, דף כח): פלהו ערקין דלפא מתנהגין בתר רוחא, הדא הוא דכתיב: אל אשר יהיה הרוח ללכת וכו'. דהינו הרוח היוצא מפני הראה, כי אלמלא כנפי ראה הנשכין על לפא, הוי לפא אוקיד כל גופא (שם בת"י). כי על-ידי הרוח מכבין הנר ומדליקין הנר, פנראה פחוש, שלפעמים נכבה הנר על-ידי הרוח המנשב, ולפעמים מדליקין הנר שנכבה על-ידי הרוח שמנשבין בו, כי כבוי הנר הוא על-ידי שנופל על הנר עפרוריות, ונפרדין חלקי האש שיש בו מיסוד האש, ואינם יכולים לבער, ועל-פן פשמנפחין בו, אזי הרוח מנפח מן הנר העפרוריות, ועל-ידי-זה חוזרים ונתחפרים ונתקשרים חלקי האש, ומתחילין לדלק. [וכן לפעמים מכבין הנר על-ידי הרוח, שמנפח ומפריד האש מהנר].

איתי קומצא - זהו בחינות התפלה של הבעל-בחי, שהיא בבחינת קמוץ ודין, בחינות מטה עז הנ"ל. ונקבוח - זה בחינת: נקבת במטיו ראש פרוו (הבקות ג). כי על-ידי התפלה, שהיא בבחינת קמוץ ודין של הבעל פח הנ"ל, שהוא בבחינת מטה עז, על-ידי משברין ומכניעין אותו פנ"ל. כי היא עומדת בבית-הבליעה שלו, בבחינת: בצוארו ילין עז. וזהו: ונחת אצנארה - שהיא עומדת בצוארו, בבחינת: בצוארו ילין עז, פנ"ל. וזהו: בעא למשלפה - כי הוא מכרח להוציא ולהקיא כל הקדשות של התפלות והדעת שבלע, בבחינת: חיל בלע וקאנו פנ"ל. וזהו: משכוח שנה וכו' - כי לא די שהוא מקיא ומוציא קדשת תפלת ישראל וכו', אף גם מבטנו יורישנו אל; הינו שמכרח להוציא עצמות חיותו ממש, שנהו בחינת גרים. וזהו בחינת: משכוח שנה, בחינת: מעיו עשת שן (ש"ה ח), הינו שמכרח להוציא עצמות חיותו מתוך קרבו ומעיו, בבחינת: מבטנו יורישנו אל, בחינת: רדה בקרב אויביך, פנ"ל. משה פמה הוי, עשר אמין - משה הוא בחינת נבואה, כי משה רבן של כל הנביאים. וזה בחינת עשר אמין, בחינת עשרה מדרגות של נבואה. כי על-ידי מטה עז הנ"ל, שעל-ידו נתגלה הכבוד פנ"ל, על-ידי-זה זוכין לנבואה פנ"ל. שקל נרנא בת עשר אמין - נרנא זה בחינת פלימלאכה של מעשה בראשית, וזהו: בת עשר אמין - בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת פלימלאכה של מעשה בראשית, כי על-ידי נבואה זוכין לאמונה, שהיא בחינת עשרה מאמרות, שהם כלי מלאכה של מעשה בראשית, כי על-ידי אמונה מאמינים בחדוש העולם, שהשם יתברך ברא הכל בעשרה מאמרות פנ"ל. ועל-ידי אמונה זוכין לחדוש העולם שלעתיד, ואז יתער שיר חדש הנ"ל:

וזהו: ושור עשר אמין - זה בחינת השיר שלעתיד, שהוא שיר פשוט וכו', שהוא יוד אותיות, בחינת עשר אמין. וזהו: ושור - זה בחינת (שרהשירם ג): מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות. הרים וגבעות הם בחינת ריחות, בבחינת (שם ד): אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה; הינו הריחות הגדלים בגן על-ידי קול הנגון שהוא משקה את הגן פנ"ל. וזה בחינת: מדלג על ההרים מקפץ וכו' - זה בחינת הנגון פנ"ל, שעל-ידו גדלים הריחות, שהם בחינת הרים וגבעות. וזהו: מדלג וכו' - זה בחינת המדות של הנגון, שקורין "מאסין", שהם נעשין על-ידי דלוג וקפיצה על הנימין שבפנור. וזהו בחינת ושור עשר אמין, הינו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת: מדלג על ההרים וכו' פנ"ל, כי על-ידי בחינות הנ"ל זוכין לזה הנגון. וזה הנגון הוא בחינת הקול הנ"ל, בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא-אחרא, וזהו: ומתיה בקרסלה וקמלה - שהכה והכניע עקב דסטרא-אחרא על-ידי בחינת קול הנגון הנ"ל, שהוא בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא-אחרא, בבחינת: וידו אוחות בעקב עשו, פנ"ל: וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת התגלות הכבוד, בחינת: ותקעתי יתד במקום נאמן, והיה לכסא כבוד. בחדש - זה בחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל.

ולבוא לשמחה הוא עלידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה על-כל-פנים, כמבאר על פסוק: אזמרה לאלקי בעודי (בלקוטי הראשון, בסיקן רפב), עין שם. ועל-כל-פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מזרע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו', ונתן לנו תורת אמת וכו'. מפל זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו כנ"ל. וזה בחינת (שבת ע"ו): בדיחא דעתה, שהוא דבר גדול, דהינו שמקשר השמחה למחו ודעתו, ואזי המוח משחרר, ויש לו ישוב-הדעת כנ"ל, וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול עלידי בדיחא דעתה:

יא

דע, כשהאדם מתפלל בשדה, אזי כל העשבים בלם באין בתוך התפלה, ומסיעין לו, ונותנין לו כח בתפלתו. וזה בחינת שנקראת התפלה שיחה, בחינת (בראשית ב): שיח השדה, שכל שיח השדה נותנין כח וסיוע בתפלתו. וזה בחינת (שם כד): ויצא יצחק לשוח בשדה - שתפלתו היתה עם סיוע וכח השדה, שכל עשבי השדה נתנו כח וסיוע בתפלתו כנ"ל, שבשכיל זה נקראת התפלה שיחה כנ"ל. ועל-כן בקללה נאמר (דברים יא): והאדמה לא תתן את יכולה; כי כל יבול הארץ צריכין לתן כח וסיוע בתוך התפלה, וכשיש פגם ועכוב על זה, אזי נאמר: והאדמה לא תתן את יכולה; כי אפלו כשאנו מתפלל בשדה, נותנים גם-כן יבול הארץ סיוע בתפלתו, דהינו כל מה שסמוך אל האדם, כגון אכילתו ושתיתו וכיוצא, רק כשהוא בשדה, שאזי סמוך להם ביותר, אזי כל העשבים וכל יבול האדמה נותן כח בתפלתו כנ"ל. וזה יבול - ראשי-תבות: ויצא יצחק לשוח בשדה - שכל יבול השדה התפללו עמו, כנ"ל: (זה הענין מבאר היטב בפאמר "תקעו בחדש שופר", המתחיל בדר

א, עין שם.)

יב

כשאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, יוכל לפל במעותים ומכשולות רבים, ולבוא לידי רעות גדולות, חס ושלום. ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפרסמים, שהטעו את העולם, והבל היה עלידי חכמתם ושכלם. ועקר היתהוה הוא רק לילך בתמימות ובכפישיות, בלי שום חכמות, ולהסתפל בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולבלי להשיגח כלל על כבוד עצמו, רק אם יש בזה כבוד השם יתברך ועשה, ואם לאו - לאו, ואזי בודאי לא יבשל לעולם. ואפלו כשנופל, חס ושלום, לספקות, ויש שנפילתו גדולה מאד מאד, רחמנא לצלן, שנופל לספקות ורהורים, ומתהרהר אחר השם יתברך, אף-על-פי-כן הנפילה והירידה היא תכלית העליה. כי דע, כי שרש כל הבריאה הוא הכבוד, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא לא בראו אלא לכבודו, כמו שכתוב: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' (ויצא לח). ומאחר שהכל נברא בשביל כבודו יתברך, נמצא שכבודו יתברך הוא שרש כל הבריאה, ואף-על-פי שכלו אחד, על כל זה בהבריאה יש חלקים, ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו כנ"ל.

ומנהיגי הדור הם בחינת רוח, כמו שכתוב (במדבר כ): איש אשר רוח בו - שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד (א); וישראל הם בחינת לבא, כי ישראל הם לבא דכל עלמא (זוהר פנחס רכ"א); וצריכין מנהיגי הדור לנשב בבחינת רוחם על כל אחד מישראל, שהם לבא דעלמא, לנפח מהם העפרוריות, דהינו מרה-שחורה שנופל עליהם, שעל-ידיה אינו יכול האיש הישראלי, שהוא בחינת לב, לדלק ולבער להשם יתברך. גם יש רשעים שהם בחינת ערכי-רב, וכשהם נופלים על הלב, דהינו על ישראל, זה גם-כן בחינת עפרוריות, שעל-ידיה אין יכול לבער כנ"ל. ועל-כן צריכין מנהיגי הדור לנפח העפרוריות מן הלב, דהינו מכל אחד מישראל, וחזרין ונתחברין חלקי האש שבכל אחד ואחד מישראל, ונתקשרין ישראל ביחד, ונעשין בחינת לב. וכל אחד ואחד מישראל נעשה בחינת לב למקום שצריך שיהיה שם בחינת לב, וחזור ובוער להשם יתברך כנ"ל:

אך לפעמים, כשמנשב רוח סערה, אזי הוא מבעיר האש מאד חוץ מן המדה; כמו-כן לפעמים יש, שמנשב בהאדם בחינת רוח סערה, ומבעירו ביותר חוץ מן המדה, שזה בחינת הריסה, בחינת (שמות יט): פן יהרסו לעלות אל ה' וכו'; כי במפלא ממוך אל תדרש (חגיגה יג), ואסור להרס לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו לפי בחינתו. על-כן כשרואה אדם שבוער ביותר חוץ מהמדה, ידע שזה מבחינת רוח סערה כנ"ל. ואליהו היה יכול להכניע זאת (ע' זוהר פנחס דף רכו: וכוהר חדש על רות), וזה בחינת: איש אשר רכב על סוסי אש בסערה - שהיה רוכב ומכניע סוסי אש בסערה, דהינו האש הדולק ביותר מן המדה, שפא עלידי הסערה כנ"ל, היה אליהו רוכב על זה ומכניעו. כי הרוח צריך לנשב במדה, כדי שידלק האש שפלב במדה על-פי מזג השוה, כנ"ל:

מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך, ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב-הדעת, ואינם מישבין עצמן. והעקר - להשתדל לישב עצמו היטב, מה התכלית מפל התאוות ומכל עניני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל ה':

אך דע, שעלידי מרה-שחורה אי אפשר להנהיג את המוח כרצונו, ועל-כן קשה לו לישב דעתו, רק עלידי השמחה יוכל להנהיג המוח כרצונו, ויוכל לישב דעתו, כי שמחה הוא עולם החרות, בבחינת (ישעיה נה): כי בשמחה תצאו, שעלידי שמחה נעשין כן-חזרין ויוצאין מן הגלות. ועל-כן כשמקשר שמחה אל המוח, אזי מחו ודעתו כן-חזרין, ואינו בבחינת גלות, ואזי יוכל להנהיג את מחו כרצונו ולישב דעתו, מאחר שמחו בחרות ואינו בגלות, כי עלידי גלות אין הדעת מושב, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י"ב): על בני עמון ומואב, דמיתבא דעתיהו מחמת שלא הלכו בגלות, שנאמר (ירמיה מח): שאנן מואב מנעוריו וכו', ובגולה לא הלך, על-כן עמד טעמו בו וכו':

(א) מ"ר פרשת פינחס, ומובא בפרש"י שם.

בלשון תרגום. וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצועק "איה" מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו, כי חוזר ושכב אל הכבוד העליון, שהוא בחינת "איה" כנ"ל. וזהו בחינת עולה, בחינת (בראשית כב): ו"איה" השה לעולה; שפחינת "איה" היא בחינת שיה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שבא ממקומות המטנפים כנ"ל, כי עלידי בחינת "איה" נתתקן ועולה משם כנ"ל:

וזה בחינת מה שמוכא בסוף תקונים (תיקון תניינא דף א): בראשית - ברא תיש; דהינו השה לעולה, שנעשה עלידי בחינת "איה", שהוא בחינת בראשית מאמר סתום כנ"ל. וזה בחינת תשובה, כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער "איה" מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב. ויש בזה עוד הרבה דברים, כי כשאדם הולך בדרך, או כשהולך בדרכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינת (משל ו): בהתהלךך תנחה אתך; כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים קדם שמכרר ומלבן הדבר כראוי. ואלו הספקות הם בחינת עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה, וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עץ החיים וכו':

(שדך לעיל):

וזהו בחינת: אם יאמר לך אדם, היכן אלך - תאמר לו: בדרך גדול של רומי (ירושלמי תענית פ"א) - שגם שם, שמלאים גדולים ועבודה זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל. והכלל - כשנפול לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדשה. כי חיות הקלפות הוא רק מהסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל; אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על-כל-פנים שיש אלוק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועליבן מבקשין איה מקום כבודו, וכזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו, כי איה הוא בחינת מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מהסתרה, אבל הוא מחיה את עצמו בבחינת חיות הקדשה במקום נפילתו, עלידי הפקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר-כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדשה - שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

(זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפארין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' - הכל אחר, כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדרבי רבותינו זכרונם לברכה (שבת דף ע) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל רבי זירא את רב יהודה כד הוי בדיחא דעתא, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו', ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשנבות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה

וזה בחינת (אבות פ"ה): בעשרה מאמרות נברא העולם. והלא במאמר אחד יכול להבראות? אלא בשביל שכר וענש נברא בעשרה מאמרות. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו, כי הכבוד הוא שרש הכל כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כב): ובהיכלו פלו אומר כבוד - שבכל מאמר מלבש בו כבודו יתברך, שעלידי זה נברא העולם, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו); ואפלו בעברות ודברים רעים, חס ושלום, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה כב): וכבודי לא אחר לא אתן; שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף-על-פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול כשמגיע למקומות הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל:

אבל דע, כי אף-על-פירכן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או בתי עבודה זרה צריכין גם-כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (ע' הא"ג שבת קד. ד"ה מס סתומה מאמר סתום), שהוא כולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות, כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל:

ועל-בן כשאדם נופל, חס ושלום, לבחינת מקומות אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל למקומות כאלו, רחמנא לצלן, וזה עקר תקונו ועליתו, בבחינת ירידה תכלית העליה, המוכא בספרים. כי "איה" מקום כבודו - זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא, כשמבקש ומחפש "איה" מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת "איה", שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, עלידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש "איה" מקום כבודו, וכזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה:

וזה בחינת קרפן עולה, שמכפר על הרהור הלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד ויקרא פ"ו), כמו שכתוב: והעולה על רוחכם - שעולה מכפר הרהור. כי יש בחינת (תהלים לח): לפי סחרחר; כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסכבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה, ועליבן נקרא סחרחר, תרגום של סביב: סחור סחור, בחינת (יחזקאל א): ונגה לו סביב, כי היא בחינת תרגום, כמוכא (ע' בלקושי א' ס' י"ט), ועל-בן פתיב

בתורה ותפלה ומעשים טובים, אין להם שום כח, מאחר שהצדיקים בעצמן אינם מדברים גדולות, ומתנהגים בפשיטות בעבודה תמה, על-כן אין להשקר והגדלות שלהם אחיזה בהם כל-כך. ואף-על-פי שגם בזה אפשר קצת שימצאו שקרנים צבועים בדרך זה, כמו שנמצא, שיש אנשים שיושבים מעטפים במלית ותפלין כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם כח להטעות העולם כל-כך כמו אלו המתפארין בגדולות פנ"ל:

פי דע, שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דבור פיו הקדוש מפעלי-צדקה, וזה בחינת (תהלים קטז): נדבות פי רצה נא ה' - שהצדיק מקבל דבור פיו מגדולי לב, דהיינו פעלי-צדקה. וצדקה היא בחינת מים, בבחינת (שם קד): ההופכי הצור אגם מים. הצור - זה בחינת (תהלים עג): צור לבבי; פי יש לב אבן (יהואל לו), דהיינו אבירי לב הרחוקים מצדקה (ישעיה מו), וזהו: ההופכי הצור אגם מים, דהיינו שנתהפך ללב רך, בחינת (איכה ב): שפכי כמים לבך נכח פני ה', הינו לב רך להתנדב לצדקה. ובשביל זה נקרא צדקה מים, כמו שכתוב (עמוס ה): וצדקה כנחל איתן, וזה בחינת (קהלת יא): שלח לחמד על פני המים, הנאמר בצדקה, ועל-ידי הצדקה געשה פה קדוש של הצדיק פנ"ל, וזה בחינת (ר"ה ו): בפיך - זו צדקה, שעל-ידי צדקה געשה הפה של הצדיק פנ"ל, והצדיק הוא בחינת (דברים לו): בכור שורו הדר לו, ובכור גומל פי שנים, הינו שדבור פיו הקדוש יש לו שני משמעות, ומזה בא שיש כח ויניקה להצבועים הנ"ל לינק מהם, להפך דבריהם אל השקר שלהם, מאחר שהדבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות, בבחינת פי שנים, פנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו השקרנים המתדמים אליהם, פי יש רשעים שנותנין צדקה לצדיקים, ועל-ידי הצדקה געשה בחינת יבב, הינו: יחוד ברכה קדשה, וכל שלש בחינות אלו נאמרו במים, שהוא בחינת צדקה פנ"ל. יחוד - כמו שכתוב (בראשית א): יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. ברכה - כמו שכתוב (שם): וישרצו המים שרץ נפש חיה וכו'. קדשה - כמו שכתוב (במדבר ה): מים קדושים. ומחמת זה נמצאים פעלי-צדקה שהם נואפים, פי הם יונקים מבחינת היבב הנ"ל, ובחינת היבב בקדשה הוא בחינת וזוגין דקדשה, ואצלם נתקלקל זאת היניקה, וגעשה אצלם נאוף, רחמנא לצלן. ועל-כן הצדקה שלהם היא רעה אצל הצדיק, פי הצדיק מקבל דבור פיו הקדוש מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם פנ"ל, גורם פגם לדבור פיו של הצדיק, שמקבל משם פנ"ל, ועל-כן הוא טובה מה שנמצאים השקרנים הנ"ל, שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פוגין אליהם ונותנין להם, וכמאמר ירמיה הנביא: הכשילם בעניים שאינם מהגנים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק טו), ואזי נצול הצדיק האמת מפגם הצדקה שלהם פנ"ל. אבל עקר פה יניקת השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים, ההולכים בגדולות פנ"ל, אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים בפשיטות, אין להם יניקה וכה, פנ"ל:

וכו', מאי טעמא תרנגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם בלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז ונסתר כל הנ"ל. ומה שמוכא לעיל בענין שמחה ובדיחא דעתה שיק גס-כן לזה, ומבאר גס-כן באגדה הנ"ל, שנאמר שם בעת שהיה בדיחא דעתה: גם מה שמוכא במאמר הזה על פסוק ואיה השה לעולה, מרמז באגדה הנ"ל, שנאמר שם: אי בעי מנה כל חללי דעלמא - זה סוד בחינת חלל הפנוי, שהוא כביכול פנוי מאלקותו ויתברך, ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גס-כן השם יתברך, פי אס-כן מהיכן יקבל חיות. אך זהו בחינה הנ"ל, שמקבל חיות מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'. גם מה שמוכא לקמן בענין יראה ורא שבת שיק גס-כן לכאן, פי כל יראה יש לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל בלם וכו' פנ"ל. גם מה שמוכא לקמן בענין השגחה שיק גס-כן לזה, על אגדה הנ"ל: מאי טעמא תרנגולא מדלי עינא. ולא זכינא לשמע באור כל זה):

יג

בשחולקין על האדם, נמצא שרודפין אותו, והוא בורח בכל פעם להשם יתברך, וכל מה שחולקין עליו יותר, מקרבין אותו יותר להשם יתברך, פי השם יתברך בכל מקום, בבחינת (תהלים קלט): אם אפק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך, נמצא שבכל מקום בורח להשם יתברך. וזה בחינת: ופרעה הקריב - שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים (מ"ד בשלח, פ' כא), שעל-ידי רדיפתו אותם נתקרבו יותר להשם יתברך פנ"ל:

יד

רבים לוחמים לי מרום (תהלים נ), הינו שיש לו שונאים למעלה במרום, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע' סנהדרין מד: וברך קכ): כשם שיש צרים מלמטה, כך יש צרים מלמעלה:

טו

אלו המתפארין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות, וכאלו אין שום דבר נמנע מהם, והפל בידם, ויש מהם שהם מנהיגי הדור - הנה עקר פתם ויניקתם הוא רק מהצדיקים הגדולים, פי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה, ויש להם פה קדוש ודרבם לדבר גדולות ונפלאות, והם באמת יכולים לעבד ה' בכל דבר שבפעולם: באכילה ושתייה ושאר דברים, וכמוכא בפגנות, שלפעמים ממתיקין דינים על-ידי אכילה ושתייה. ויש צדיקים אמתיים, שיכולין לעשות פדיון על-ידי אכילתם וכיוצא. ומחמת ההתפארות של אלו הצדיקים הגדולים, שיוצא מפייהם הקדוש, מזה בא שנמצאים צבועים שקרנים, שמתדמים עצמן בקוף, ומתפארין עצמן גס-כן ממש באלו הלשונות של התפארות, שיוצא מפה קדוש של הצדיק האמת. ובעין שמצינו בנביאים, שירמיה היה מתנבא בשוק העליון: הנני שובר את קשת עולם וכו' (ירמיה מט); וחנניה בן עוזר נביא שקר היה מתנבא בלשון זה ממש להפך (סנהדרין פט); כמו-כן מתנהג עכשו, פנ"ל. אבל עקר וניקתם - רק מצדיקים באלו שהולכים בגדולות ונפלאות פנ"ל, פי מצדיקים פשוטים, עובדי ה' בפשיטות,

די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה אנת הוא מלפא. ועקר המלכות הוא על-ידי ענוה, בבחינת (משלי טו): ולפני כבוד ענוה, שעקר כבוד וגדלת המלכות הוא על-ידי ענוה דיקא, פי כן דרך המלכות בכל פעם, שצריך שיקדים ענוה לכבודו וגדלתו, כמו שבכל יום בשעה שקם ממטתו, שאזי עדין הוא בקטנות, שמלבש במלבושים פשוטים, וגם פניו אינו בצחות וזכות עדין קדם הרחיצה, ואחר-כך מיפה עצמו ומתלבש בבגדי כבוד, ומתפשט בגדלתו בדרך המלך. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא כב): מפני מה לא נמשכה מלכותו של שאול? מפני שלא היה בו שום דפי, פי אין ממזין פרנס על הצבור אלא-אם-כן קפה של שרצים תלויה מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו, אומרים לו: פלך מאחריך. פי עקר המלכות - על-ידי ענוה כנ"ל, וכל מה שיש להמלך ענוה ביותר, מתפשט מלכותו ביותר כנ"ל. וכשנמשך המזון על-ידי המלך כנ"ל, נעשה ממנו ברורים, כגון תבואה, שהרבה ממנה אוכלין בהמות, ואחר-כך מתברר עוד, ואוכלין ממנה עופו"ם, עד שמתברר ממנה לישראל. וגם בהאכילה יש ברורים, עד שמתברר ונעשין מהם אמרי שפר, דהינו ברכות שמברכין עליהם תחלה וסוף, ומתפללין ועובדין השם יתברך בכחות האכילה. וזה בחינת (בראשית מט): מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. שמנה לחמו וכו', דהינו הפרנסה, שהיא בחינת מעדני מלך, פי מקבלין אותה על-ידי המלך, ועל-כן תקף בתיב אחריו: נפתלי וכו' הנותן אמרי שפר, דהינו אמרי שפר של ברכות ותפלות וכיוצא, שנעשין מן הברורים של מעדני מלך כנ"ל. ואלו הברורים הם בחינת קמרת, כידוע, שקמרת היא בחינת ברורים:

ומאלו אמרי שפר שנעשין מן מעדני מלך, נעשה עטרה להמלך, וגם יכולין לראות זאת העטרה. וזהו בחינת (ש"ה ג): צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו - הינו לראות העטרה של המלך שנעשה ביום חתנתו, פי התחברות שמתחברין האמרי שפר עם המלך, זה בחינת חתנה, בבחינת (משלי כב): חן שפתיו רעהו מלך; שחן השפתים, דהינו האמרי שפר, מתחברין עם המלך בבחינת רעות - וזהו ביום חתנתו. וזהו: וביום שמחת לבו - זה בחינת קמרת, בבחינת (משלי כו): שמן וקמרת ישמח לב; כי הברורים שממם נעשה אמרי שפר כנ"ל, שממם נעשה העטרה כנ"ל, הם בחינת קמרת כנ"ל. וזהו: שעטרה לו אמו - הינו בחינת חנה, שהיא היתה אם כל חי (בראשית ג), פי חנה - ראשי-תבות: המעטרכי חסד ורחמים (תהלים קפ); הינו בחינת העטרה הנ"ל, שנעשה על-ידי בחינת: המשביע בטוב עדיך, דהינו בחינת מעדני מלך כנ"ל: (והעקר חסר)

והכלל - שצריכין לראות את המלך, בבחינת (ישעיה לב): מלך בפינו תחזינה עיניך, דהינו כשהוא בפינו וגדלתו, ולא בשעת קטנות. ואם היו נותנין לו פרנסתו תכף ומיד, לחם מזמן, היה אפשר שיראה את המלך בשעת קטנות, כגון בשעה שמקטין את עצמו ומחשב את עצמו שקפה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא, כנ"ל; אבל עכשו, שנותנין הפרנסה על-ידי סבוכים, נמצא שבאה בעתים מיחדים, פי לכל סבה צריכה עת מיחד, עד שתצא

וזהו ששאל רבי זירא את רב יהודה: מאי טעמא גמלא זוטרי גנובתה ותורי אריכא גנובתה (שבת עז). גמלא - זה בחינת הצדיק הפשוט, בבחינת (תהלים קלא): ולא הלכתי בגדולות ונפלאות כגמול עלי אמו; פי הוא מתנהג בפשיטות, ואינו מדבר גדולות, וכל עבודתו הוא בבחינת שתיקה, פי אין יוצא מפיו גדולות ונפלאות, והוא רק כגמול עלי אמו, וזהו בחינת גמלא:

וזוטרי גנובתה - זה בחינת נביא ומורה שקר, הוא הזנב, כמו שפיתוב בישעיה. הינו אלו הצבועים המשקרים, בחינת נביאי השקר, שאחיותם הוא רק בצדיקים הגדולים כנ"ל. אבל בהצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אין להם אחיזה כל-כך, וזהו זוטרי גנובתה כנ"ל. וזהו: תורי אריכא גנובתה - זהו בחינת הצדיקים הגדולים, בחינת: כבוד שורו הדר לו כנ"ל. ואריכא גנובתה - הינו שעקר יניקת הנביא ומורה השקר, שהוא הזנב, הוא רק אצלם כנ"ל. וזהו שהשיב: משום דאכלי קוצי; הינו שאלו הצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אכלי קוצי - שאוכלים ומכלים את הקוצים והחוחים הפוכבים את השושנה העליונה. ושושנה זה בחינת הדבור הקדוש, בחינת (ש"ה ה): שפתותיו שושנים וכו', פי הם עוסקים בתורה ועבודה יום ולילה, ומכלים כל החוחים, שלא יהיה להם יניקה מהדבור הקדוש. פי מעבודה פשוטה בתמימות אין להם יניקה כנ"ל, פי אינם יכולים להתדמות אליהם ולנהג שקר שלהם על-ידם, מאחר שהנהגתם רק בתמימות ובפשיטות כנ"ל:

ותורי אריכא גנובתה, משום דדורי באנמי וכעי לכרבושי בקי. דדורי באנמי - הינו שמקבלים דבור פיהם הקדוש מבעלי-צדקה, מבחינת: ההופכי הצור אגם מים כנ"ל. וזהו: דדורי באנמי וכעי לכרבושי בקי - בחינת יבק הנ"ל, שצריכין לגרש ה"יבק" של הצדקה שנותנין רשעים, פי אצלם נפגם ה"יבק" כנ"ל, וגורם רעה להצדיק שמקבל דבור פיו מהם כנ"ל, ועל-כן הוא טובה גדולה מה שיזנק מהם הנביא וכו', שהוא הזנב, שעל-ידי-זה מגרשין הרשעים מעצמן, פי מכשילין אותן בשקרנים הנ"ל, שפוגין אליהם ונותנין להם הצדקה, ונצולין הצדיקים, כנ"ל:

מז

הקשו: מפני מה בשהאדם מבקש פרנסה, אין נותנין לו תכף מן השמים, פי אם על-ידי סבות, לכל אחד לפי סבתו - שזה צריך לזרע תבואה ולחרש ולקצר וכו', וזה צריך לנסע ולמצא צרך פרנסתו שם, וכיוצא בזה; ולמה לא נותנין לו תכף, בשעה שמבקש פרנסתו, מזמן:

והתירוץ: דע, שכל הפרנסה של ישראל צריכין לקבל על-ידי המלך (א), כמו שפיתוב במלך (דניאל ה): אילנא די חזית

(א) עין זוהר תרומה קנ.

טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה, וכשהוא אינו טוב, ואם היה מנהיג אותו בהשגחה - לא היה יכול להגיע לו שום טובה, אזי מניח אותו על הטבע, ויכול להיות שיהיה לו טובות על-פי הטבע. ואם לא היה רק השגחה, היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי, כי כשהיה רואה יתברך שאין האדם מתנהג כראוי, היה פועם, והיה מסיר ההשגחה לגמרי; אבל עכשו מניחו על-פי הטבע, וכשהוא חוזר למוטב, משגיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים כאחד, דהינו הטבע, שבאמת היא השגחתו יתברך:

יח

סבבה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. לא מפעיא כשאינו ראויו כלל, ולובש מלית שאינו שלו, רק אפלו עובדי השם באמת, גדולי הדור, יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם. כי איש פשוט, רחוק מאד שיעבר על רציחה, אפלו אם אינו איש בשר, כי אין לו תאוה לזה, ואפלו כשמנגיע, חס ושלום, לתאוה כזו, רחמנא לצלן, אינו בא לידו, ויש לו כמה מניעות לזה; ואפלו אם יעבר, לא יעבר כי אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבר רק פעם אחת כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחדושינו דאורייתא שמחדשין, יכולים לעבר ממש גנב ונאף ורצח בכל פעם, בכל רגע, רחמנא לצלן: (א)

יט

עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור, בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים, שעקר התכלית והעולם הפא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הפוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא. כי יש משפיל ומשפיל ושכל, דהינו הכח המשפיל, והשכל בעצמו, והדבר המשפיל. וזהו התכלית והעולם הפא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמשפיל והמשפיל, והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקר ולהשיג המשפלות, שזהו התכלית אצלם, וזהו בעצמו העולם הפא לדעתם, רק שבעולם הזה, שמלבשין בגוף, אין להם תענוג כל-כך מן החקירות, ובעולם הפא, שיתפשטו מהגוף, יתענגו מאד מזה. ולדעתם הרעה, עקר השגת התכלית הוא על-ידי חקירות וחקמות חיצוניות שלהם:

אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על-פי התורה בתמימות ובכפשימות, ועל-ידי רצון בעצמו זוכין למה שזוכין, עין לא ראתה וכו', כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה יראת ה' - שעקר ראשית וקדימת החכמה הוא רק יראת ה', שצריך להקדים היראה להחכמה.

ותדע, שאין הדבר בדעתם, חס ושלום, כי אם-כן לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהינו הפעל-שכל פילוסופים, ומה יעשו קטני הערך, שאין להם שכל כזה לחקר חקירות, לדעת המשפלות, שהם רב ועקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית:

הפרנסה אליו, ועל-כן לא יבוא לראות את המלך בקמנותו, רק בפינו כנ"ל, כי אין נותנין לו הפרנסה תכף, רק בעת מיחה, באפן שלא יראהו רק בפינו, בבחינת: מלך בפינו וכו'. כי על-ידי הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל. וזה הסוד מרמז בפסוק (תהלים קמח): עיני כל אלקי ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. פותח את ידך וכו'. עיני כל וכו' - והו הקשיא הנ"ל, הינו: עיני כל אלקי ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו, דהינו, שמבקשין על פרנסה, ואין נותנין תכף, רק בעתו כנ"ל. והתרוין: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: (ולא סיב)

יז

צריך לנהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת, כי מעלות וקדשות שבת גדולה ויקרה מאד, כמובא, ובפרט ב"ראשית-החמה" בשער הקדשה בתחלתו, עין שם. וראוי ונכון ללמד בראשית-חמה בשער הנ"ל, ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדשת ומעלות שבת-קדש, כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדשת ומעלות-שבת, כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפני עצמו, והבן שם היטב, כדי שיתלהב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי. ועל-ידי זה היראה בשלמות, דהינו עם דעת, כי בחל אפשר שיהיה היראה עם פסילות, בבחינת (איוב ד): הלא יראתך בסלתך; ועקר הפסילות הוא מחמת השעבוד שיש בחל, כי על-ידי השעבוד אין הדעת שלם, וכמו שכתוב במואב (ירמיה מח): שאנן מואב מנעוריו וכו', ובגולה לא הלך, על-כן עמד טעמו בו וכו', וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יב), כי על-ידי שעבוד ונלות, הדעת מבלבל; אבל בשבת הוא חרות, וכשיש חרות ואין שעבוד ונלות, אזי הדעת שלם כנ"ל. ועקר החרות - על-ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת (ישעיה נח): אז תתענג על ה', הנאמר בשבת, ועל-ידי זה נעשה חרות, בבחינת (שם נח): כי בשמחה תצאו, שעל-ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות כנ"ל, ואזי היראה כראוי, בבחינת ירא שבת (תקו"ז תקנו ט), כי אז היראה בלי פסילות שיש בימי החל, כי עקר הפסילות - מחמת השעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה, כי על-ידי הדעת מרימין אותן. ועקר הדעת הוא בשבת על-ידי השמחה, שעל-ידי זה יש חרות, ואזי הדעת בשלמות כנ"ל:

והכלל, שצריך לנהג שמחה גדולה בשבת-קדש, ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל, רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתיה, הן מלבושים כפי מה שיכול, כי אכילת שבת היא בלה רוחניות, פלו קדש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת הל, כמבאר במקום אחר (לעיל בס"י ג, ובס"י רעו. ועי' זוהר ויקהל דף ריח. ובמק"מ שם):

דרך השם יתברך - להביט על הטובות שעושין, ואף שנמצא בהם גם-כן מה שאינו טוב, אינו מסתפל על זה, כמו שכתוב (במדבר גב): לא הביט און בעקב (א); מפל-שפן שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה, למצא בו דוקא מה שאינו טוב ולחפש למצא פגמים בעבודת חברו, רק אדרבא, מחיב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה, כי כשהאדם עושה

(א) עיין ילקוט ובתנא דבי אליהו רבה פ"א. (א) עיין זוה"ק בהקדמה דף ה' ע"א.

שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא, והובא ברש"י תצא), שהיה עמלק חותך מילות וזרק בלפי מעלה, כי מילה היא מצוה ראשונה, שנצטוו בה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים; ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל המצוות, ומפרש הכל על שכליות לבד כנ"ל. וזהו: חותך מילות וזרק בלפי מעלה - שפופר במצות מילה, וזרקוה בלפי מעלה, אל השכל. כי הם מפרשים הכל רק על שכליות לבד, וכופרים בפעולות המצוות כנ"ל. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל. ועל-כן עקר הכנעתו - על-ידי אמונה, בחינת: ויהי ידיו אמונה וכו', כנ"ל:

(וזאת התורה לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, ועין בהשמות מזה).

ב

שקד לא"ב חדש - מריבה אות י

על-ידי המחלקת שיש בעולם, על-ידי-זה נעשין מפרסמים קדם זמנם. הינו, כי פשאחד נכנס בעבודת-השם, הוא צריך לשהות ולהתממה עד שיתפרסם בעולם; ועל-ידי פגם המחלקת נתפרסם קדם זמנו, ועל-ידי-זה הם גורמים חזק והפסד להאיש הזה, שנעשה מפרסם קדם זמנו, או גם להדרוך לעבודת השם, שהיה זה רוצה לגלות בעולם, ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלקת. ולפעמים, שאין הפגם גדול כל-כך, אזי גורמין עניות:

וזה הסוד מבאר בתורה בפסוק (שמות כא): וכי ינצו אנשים יחדו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. כי כשמתחיל לנכנס לאיזה דרך, הוא בחינת הריון, וצריך להתעלם שם בבחינת עבור, כי עדין לא נתגלה זה הדרך בעולם, רק הוא נכנס לשם לגלותו, ואזי הוא בחינת הריון, בבחינת (משלי ה): בדרך חכמה היריתי, בחינת הריון, וצריך לשהות שם ולהתממה, לחמם עצמו שם כמו עפר במעי אמו, עד שיגיע הזמן שיצא לאויר העולם, לגלות זה הדרך בעולם, וכשיצא קדם זמנו, זה בחינת נפל. ופגם זה נעשה על-ידי מחלקת כנ"ל:

וזה בחינת: וכי ינצו אנשים יחדו - הינו מחלקת, על-ידי-זה: ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. הינו בחינת המפרסמים שנעשין קדם זמנם, שהם בבחינת נפלים כנ"ל. וענשם מיתה או עני, לפי הפגם כנ"ל. וזה: אם לא יהיה אסון - פרש רש"י: באשה. הינו, שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו, שהוא בחינת אשה הרה כנ"ל, רק יפסידו הנפלים, דהינו האנשים בעצמן, שנתפרסמו ויצאו בעולם קדם זמנם.

כי כמו שבאשה הרה, כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים, יש שתי בחינות, דהינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם, שמפלת אותם על-ידי שיצאו בלא עתם, ולפעמים גם האשה הרה בעצמה נזקקת על-ידי-זה ונסתלקה; כמו-כן בבחינת הנ"ל, הינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן, שנתפרסמו קדם זמנם, שהם בחינת נפלים, אבל עדין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו, רק הנפלים לבד, ויכולין אחרים להתעבר שם בבחינת הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל, ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה

אבל באמת עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי תמימות דיקא, דהינו יראת-השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם; הינו ששלמה המלך, עליו השלום, מלמד אותנו, שעקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק על-ידי תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולשמור מצותיו בפשיטות. וזהו: סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור; שהיו בחינת תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולקיים מצותיו בעבדא וכו' בפשיטות כנ"ל. וזה שפיים: כי זה כל האדם - הינו כי זה יכול כל אדם לקיים, ולהשיג על-ידי-זה את התכלית, מאחר שעקר הוא את אלקים ירא וכו', על-כן יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים:

ובאמת הוא אסור גדול מאוד להיות מחקר, חס ושלום, וללמד ספרי החכמות, חס ושלום. רק הצדיק הגדול מאוד, הוא יכול להכניס עצמו בזה, ללמד השבע חכמות, כי מי שנכנס בתוך החכמות הללו, חס ושלום, יכול לפל שם:

כי יש אכן נגף בכל חכמה וחכמה, שהיא בחינת עמלק, שעל-ידי האכן הנגף הזה יכולין לפל, חס ושלום, כי עמלק היה פילוסוף ומחקר, וכפר בעקר, כמו שכתוב (דברים כה): ולא ירא אלקים, דהינו שהוא רק נוהג על-פי חכמות, ואין לו יראה כלל. אבל הצדיק, כשנכנס באלו השבע חכמות, הוא מחזיק עצמו ונשאר קים על עמדו על-ידי אמונה, בבחינת (חבקוק א): וצדיק באמונתו יחיה. כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד); הינו שהצדיק הגדול הולך דרך אלו השבע חכמות, ואף-על-פי ששם יכולין להחליק ולפל על-ידי האכן נגף, בחינת עמלק כנ"ל, אבל הצדיק - שבע יפול, וקם, על-ידי אמונה כנ"ל. וזה: שבע יפול צדיק וקם - סופי-תבות "עמלק", שהוא האכן נגף של השבע חכמות, שעל-ידי נופלין, חס ושלום, אך הצדיק שבע יפול, וקם על-ידי אמונה כנ"ל. וזה שכתוב במשה רבנו (שמות ט): ויהי ידיו אמונה, במלחמת עמלק, כי על-ידי אמונה החליש את עמלק, דהינו החכמות והחקירות כנ"ל. וזה: ויהי ידיו אמונה. ידיו - הינו בחינת מצוות מעשיות, שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קיט): כל מצותיך אמונה; שעל-ידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו כנ"ל. ואמונה זה תפלה, כמו שתרגם: פרישן בצלו; כי התפלה משנה הטבע, ונתפלאין החכמות והחקירות, שהם הולכים על-פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחדותו יתברך, בבחינת (דברים י): הוא תהלתך והוא אלקיך, שהתפלה והשם יתברך אחד, כביכול, וזהו עקר התכלית באמת:

והמחקרים והכופרים מפרשים כל התורה פלה על-פי חכמות ואפיקורסות שלהם, שכל התורה, ואפלו מצוות מעשיות הכתובים בתורה, מפרשים הכל על-פי צורה ושכל; לא מביא מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבד, דהינו שכליות שלהם, אלא אפלו מצוות מעשיות המפרשים בתורה, מפרשים הכל שהם מרמזים רק על שכליות וחכמות שלהם, וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחינת מה

ששון ושמחה ישגו וכו' - שהששון ושמחה ישגו ויתפסו את היגון ואנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה, להכניס אותם בעל־פֶּרַחם לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הפטרא־אחרא, שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדשה, ועל־כֵּן הם בורחים מן השמחה, על־כֵּן צריך להכריח אותם לתוך הקדשה, דהינו השמחה, בעל־פֶּרַחם, כנ"ל:

כד

מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה־שחורה בכל כחו. וכל החולאת הפאין על האדם, כלם פאין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה, שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צב): עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך וכו'. ואלו יו"ד מיני נגינה פאין בתוך עשרה מיני דפיקון, והם מחיין אותן (א), ועל־כֵּן פשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על־ידי־זה פאין חולאת מן היוד מיני דפיקון, שנתקלקלן על־ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפיקון, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה, וכפי קלקול השמחה והנגון, כן פא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת - על־ידי מרה־שחורה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה. ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל־כֵּן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי סוכה פ' לולב וערבה, ובמ"ד שמיני פ' יא): עתיד הקדוש־ברוך־הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא, דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (גרים ט), שנאמר: ה' יסעדנו על ערש דויו; כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו, ולעתיד על־ידי השמחה יתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חולה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל:

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות להיות אך שמח תמיד, כי טבע האדם - למשך עצמו למרה־שחורה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים, על־כֵּן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל, ואפלו במלי דשמותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם כל זה הוא רק באיזו שעה, וראוי לקבע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיחתו לפניו יתברך, כמוכא אצלנו, אבל כל היום בלוי צריך להיות בשמחה, כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה־שחורה, יותר מאשר יכולין לפשל על־ידי שמחה, חס ושלום, לבוא לאיזה הוללות, חס ושלום, כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה־שחורה. על־כֵּן צריך שיהיה בשמחה תמיד, רק בשעה מחדת יהיה לו לב נשבר:

כה

התתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, דהינו לקבע לו על־כל־פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיחתו בינו לבין קונו במענות

בעצמו, באפן שאפלו איש אחר אינו יכול לכנס לשם בבחינת הריון, לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחינת מיתת האשה הרה כנ"ל. ולפי הפגם, כן הענש, כמו שמפרש בתורה: אם לא יהיה אסון - באשה, ענוש יענש - בממון, הינו עניות, שנעשה כשאין הפגם גדול כל־כך כנ"ל. ואם יהיה אסון - באשה, שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל, אזי: ונתת נפש תחת נפש, הינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו:

כא

בשמחת־שין חדושי־תורה, ואזי יש אלו הידועים, המסתכלים ומצפים על זה, וצריך להעמיד אנשי־חיל, להעמידם לפניהם ולאחריהם, כדי שלא יתקרב זר; וזה נעשה על־ידי למוד הפוסקים, שצריך ללמוד פוסקים קדם החדוש שמחדש ואחר־כך, ועל־ידי־זה נעשין בחינת אנשי־חיל מלפניהם ומלאחריהם, והתורה יורדת והולכת ביניהם לבתיה, כי האנשי־חיל עומדים עם הכליזון, ואינם יכולים אלו הנ"ל להתקרב:

כב

בענין ההכנעה טועים העולם הרבה, כי הלא כמה אנו מניעין עצמנו בעבודות ובתפלה כדי לצאת ממחין דקמנות למחין דגדלות, ואם־כן אי אפשר שיהיה ההכנעה בפשיטות, כי אם־כן הוא נכנס לקמנות, ועל־כֵּן בהכרח שיש בזה דעת, ועל־כֵּן לאו כל אדם יכול להיות ענו כראוי, רק משה רבנו, עליו השלום, הוא היה ענו מפל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב), ורבותינו זכרונם לברכה קראו לענוה שאינו כראוי - חנפה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה מא): על ירמיה הנביא, שהיה ענו נגד הנביא־שקר הנניח, ואמר לו בהכנעה: אמן, כן יעשה ה'; ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על זה: כל המחניף וכו' לסוף גופל ביד בנו וכו':

כג

בענין השמחה. על־פי משל, שלפעמים בשבני־אדם שמחים ומרקדים, אזי חוטפים איש אחד מבחויז, שהוא בעצבות ומרה־שחורה, ומכניסים אותו בעל־פֶּרַחו לתוך מחול המרקדים, ומכריחים אותו בעל־פֶּרַחו שיהיה שמח עמהם גם־כן; כן יש בענין השמחה, כי בשאדם שמח, אזי המרה־שחורה ויסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתרה - להתאמץ לרדף אחר המרה־שחורה דוקא, להכניס אותה גם־כן בתוך השמחה, באפן שהמרה־שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיהפך המרה־שחורה וכל היסורין לשמחה, בדרך הבא לתוך השמחה, שאז מגדל השמחה והחדות מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה־שחורות שלו לשמחה. נמצא, שחוטף המרה־שחורה ומכניס אותה בעל־פֶּרַחה לתוך השמחה, כמשל הנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה לה): ששון ושמחה ישגו ונסו יגון ואנחה - שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה, כי בעת השמחה דרך היגון ואנחה לעמד מן הצד כנ"ל, אבל צריך לרדף אחריהם דוקא, ולהשיגם ולהגיעם, להכניס אותם דוקא לתוך השמחה כנ"ל. וזהו:

(א) עין תיקון סב דף קה.

טובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלבש בחסדים, וכששוחה במדה פראוי לפי ערכו, אזי נתרחב דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדליו החסדים ביותר על ידי השתיה, כי פשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדליו החסדים, כי הדעת מלבש בחסדים פנ"ל. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין סה): כל המתפתה ביינו, יש בו מדעת קונו. מתפתה דיקא, בחינת חסדים, שעל ידי הנין נגדליו החסדים. והו מתפתה - שעל ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפיים, אף על פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רגז, אבל על ידי הגדלת החסדים על ידי הנין הוא מתפתה פנ"ל. אבל השוחה יותר מדי ומשתפר, אזי אדרבא, מתגברין תקף הנבירות, ונעשה פעם ורגז, ולפעמים מתגברין גבורות דסמרא אחרא, ויכול לבוא לידי רעות וכו', חס ושלו:

ודע, שעל ידי שכרות שוכחין כל המצוות והאזהרות שצוה משה רבנו, עליו השלום, כי משה הוא מלבש בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר, ומזכיר כל איבר ואיבר שיעשה המצוה השייכה לאותו איבר, כי רמ"ח מצוות, פנגד רמ"ח איברים. ועל כן משה נקרא "מחקק" (דברים לו), שהוא גימטריא רמ"ח, שמוזכר רמ"ח מצוות פנ"ל. ועל ידי השכרות שוכח אותם, בבחינת (משלי לא): פן ישתה וישכח מחקק, שעל ידי השתיה והשכרות שוכח רמ"ח מצוות של משה פנ"ל. והתלבשות משה באיברים, זהו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים פנ"ל, כי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

כו

מי שהוא פננס חדש או מנהיג, שקורין "רוג'יר", והוא מנהיג בכשרות ובישר, ורואה ומסתפל להפיל המשאוי על כל אחד פראוי לו, כפי מה שמעריך את כל אחד בישר להכביד על זה ולהקל על זה פראוי, על ידי זה מבטל הארבע מדות רעות, דהינו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע. והסוד - כי הנדר שנודרין צריכין לשלם מיד, והמאחר נדרו גורם אלו הארבע מדות הנ"ל, כדאיתא במדרש (ויקרא פ' לו), שלמד מעקב, שבשביל שאחר נדרו בא לידי ארבע הנ"ל. עבודה זרה - שנאמר: הסירו את אלקי הנכר. גלוי עריות - ותצא דינה וכו'. שפיכות דמים - בשכם. לשון הרע - וישמע את דברי בני לבן. ואיתא (שם), שבשביל שראה משה בסבלות בני ישראל, כמו שכתוב: וירא בסבלותם, דהינו שנתן לב על סבלותם, שהיו מכבידין עליהם, והעבודה השייך לאיש נתנו על אשה, וכן להפך, והיה משה מסתפל על זה, והפך הדבר ונתן על כל אחד העבודה הראוי לו, מה שראוי לאיש וכו', וכן בין אנשים בעצמן הסתפל לתן על כל אחד מה שראוי לו. ואמר לו השם יתברך למשה, שעל ידי זה תזכה להתיר נדר, שנאמר בו גספן: בין איש לאשתו וכו'. נמצא, שעל ידי שמסתפלן להעריך כל אחד פראוי, על ידי זה זוכין להתרת נדרים, ועל ידי זה נצולין מארבע מדות הנ"ל, פנ"ל. והבן:

ואמת לאות, בדברי חן ורצוי ופיוס, לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיקרבו אליו לעבודתו באמת. ותפלה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהינו בלשון אשכנז (במדינתנו), כי בלשון הקדש קשה לו לפרש כל שיחתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדבורים, מחמת שאינו מרגל כל כך בהלשון, כי אין דרכו לדבר בלשון הקדש, אבל בלשון אשכנז, שמספרים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מרגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיחתו, ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום ולהלאה באמת, וכיוצא בזה כל חד לפום דרגה. וזהו מאד להרגיל עצמו להתמיד בזה מדי יום ביום שעה מיוחדת פנ"ל, ושאר היום יהיה בשמחה פנ"ל. והנהגה זו היא גדולה במעלה מאד מאד, והוא דרך ועצה טובה מאד להתקרב אליו יתברך, כי זאת היא עצה כללית, שכולל הכל, כי על כל מה שיחסר לו בעבודת השם, או אם הוא רחוק לגמרי מכל וכל מעבודתו יתברך - על הכל יפרש שיחתו ויבקש מאתו יתברך פנ"ל. ואפלו אם לפעמים נסתמין דבריו, ואינו יכול לפתח פיו לדבר לפניו יתברך כלל, אף על פי כן זה בעצמו טוב מאד, דהינו ההכנה שהוא מוכן ועומד לפניו יתברך, וחפץ ומשתוקק לדבר, אך שאינו יכול, זה בעצמו גספן טוב מאד, וגם יוכל לעשות לו שיחה ותפלה מזה בעצמו, ועל זה בעצמו יצק ויתחנן לפניו יתברך, שנתרחק בליב, עד שאינו יכול אפלו לדבר, ויבקש מאתו יתברך רחמים ותחנונים, שיחמל עליו ויפתח פיו, שיוכל לפרש שיחתו לפניו. ודע, שפמה וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על ידי הנהגה זו. והמשכיל יבין מעצמו גדל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השוה לכל גפש, מקמון ועד גדול, כי כלם יכולים לנהג הנהגה זו, ועל ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחז בזה:

גם טוב לעשות מהתורה תפלה, דהינו בשלומד או שומע איהו מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפלה, דהינו לבקש ולהתחנן לפניו יתברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי וזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה, ויבקש מאתו יתברך, שיופכו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר. והמשכיל והחפץ באמת, יוליכו ה' בדרך אמת, ויבין בעצמו דבר מתוך דבר, איה להתנהג בזה, באפן שיהיו דבריו דברי חן ומענות נכונות, לרצותו יתברך שיקרבהו לעבודתו באמת. וענין השיחה זו עולה למקום גבוה מאד, ובפרט בשעושה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה:

כו

שך לא"ב החדש - שכרות אות ד

צריך להרחיק משכרות, ולדקדק שלא לשנות יותר מיבלתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, כי מעט השתיה לפי הצרך הוא

כח

דע, שיש חלוקים בין התורות, כי יש תורה שלא נתנה אפלו לדרש, ויש תורה שנתנה לדרש ולא נתנה לכתב. ויש שנתנה לכתב, וכמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נ"ט) (ע"ב): דברים שבעל־פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב וכו'. ומו שיודע להבחין ולהפיר בין התורות, איזהו נתנה לכתב, ואיזהו לא נתנה לכתב - הוא יכול להפיר את איש ישראל בין האמות, ואפלו אם אחד מישראל עומד בין כמה אמות, יכול להפירו. וסוד זה מרמז בפסוק (הושע ח): אכתב לו רפי תורתך כמו זר נחשבו (ט); הינו כשפותבין רפי תורתך, הינו רב יותר מהראוי, דהינו שפותבין מה שלא נתן לכתב כנ"ל, אזי כמו זר נחשבו, הינו שאין יוכל להפיר את הישראל, וכמו זר נחשב אצלו, שגדמה לו לזר ולנכרי, וכן להפך, שייכל לטעות על הנכרי שהוא ישראל כנ"ל. כי עקר ההבדל שבין ישראל לאמות הוא בבחינת מה שלא נתן לכתב, בבחינת תורה שבעל־פה, כמו דאיתא (ע), שבשביל זה נתנה תורה שבעל־פה, מחמת שצפה שיהיו ישראל בגלות, ויעתיקו האמות לעצמן תורה שבכתב, על־כן נתן לנו תורה שבעל־פה, שזה אינם יכולים להעתיק, מחמת שהוא בעל־פה. נמצא, שעקר ההבדל והיתרון של ישראל על האמות הוא בבחינת תורה שבעל־פה, שלא נתן לכתב. ויש בכל אחד ואחד מישראל חלק מבחינת תורה שבעל־פה שלא נתן לכתב, ועל־כן מי שמכיר בין התורות שנתנו לכתב ושלא נתנו לכתב, הוא יכול להפיר בין ישראל לאמות, כי זה עקר ההבדל כנ"ל:

כט

בשארע שאלה בבית האדם על־ידי תערובת אסור בהתר, ואין בהתר כדי לכטל את האסור - בזה מראין לו שפגם באיזהו יחוד של מעלה, כי כל היחודים והזווגים הם בבחינת בטול אסור. וזה בבחינת: ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות; נמצא, שמאסור נעשה התר, כי בתחלה היא ארוסה, ואז היא אסורה, ואחר־כך נעשית התר בנשואין. ועל־כן גם בזווג התחתון של זה העולם נאמר (תהלים סח): אלקים מושיב יחידים ביתה, הינו זווגים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ב) זה הפסוק לענין זווגים, אזי: מוציא אסירים בפושרות, הינו שנעשה האסור פשר והתר, בבחינת בטול האסור כנ"ל. ועל־כן בשאין נתבטל האסור, והשאלה אסורה, היא סימן שפגם ביחוד של מעלה, כי היחוד הוא בבחינת בטול האסור כנ"ל:

ל

בשפא ספר חדש לעולם, וזה מבאר אצלנו שיש חדושים שנעשין על־ידי דמעות (כמוכא בסיון רסב), אזי אלו הדמעות של החדושים, שמהם נעשה הספר החדש, הם עומדים כנגד גזרות האמות, ומכפלין:

והדבר מבאר, כי כל פחם היא מן הדמעות של עשו (ט), ועל־כן בשיש אלו הדמעות הנ"ל, הם עומדים כנגדם ומכפלין. וזה אותיות בכיה - ראשי־תבות: בני ישראל כחול הים (הושע

ג) - מה חול הים מגן מן גלי הים שלא ישטפו העולם (ב), כן בני־ישראל מגן עליהם הבכיה והדמעות כנגד גזרות האמות כנ"ל. וזה: והיה מספר בני ישראל כחול הים - מספר הינו מספר הנ"ל, משם בני־ישראל כחול הים, הינו בכיה ודמעות של החדושים שבספר, שמגן עליהם כנ"ל:

לא

על־ידי הנגינה אדם נפר אם קבל עליו על תורה. וסימן: בפתח ישאו (במדבר ז), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין יא): אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר: שאו זמרה ותנו תף; ומקרא זה נאמר במשא בני קהת, שהיו נושאים בפתח את הארון, הינו בבחינת על תורה:

לב

יש צדיקים גנוזים, והם יודעים פנים בתורה, אך הם צריכים להעלים תורתם, וכמו שמספרין מעשה מהבעל־שם טוב עם הדרשן. וגם אצלו יש לפעמים, שיודע תורה שיש לה פנים, דהינו פנים בתורה, והוא צריך להעלימה, ואינו אומרה; ולפעמים אינו פותחה כלל, ולפעמים פותחה ואחר־כך שורפה, ובאמת אם היתה נכתבת, היה מזה ספר והיה בא בתוך העולם, וגם יש בהם שמות, בבחינת שמו שנכתב בקדשה, אך העולם מקלקלין זאת, וצריכין להעלימה ולשרפה. אבל הוא טובה להעולם מה שנעלם ונשרף תורות וספרים הללו, כי גם יש כמה ספרים, שכבר נעשו ספרים ונמחו ונאבדו מן העולם, כי בודאי הצדיקים הגדולים הקדמונים, הנאים ואמוראים וכיוצא בהם, עשו ספרים הרבה, אך נאבדו; אך הוא טובה להעולם, כי אם לא היה זאת, לא היה אפשר לנו כלל להתקרב להשם יתברך. כי יש הרבה ספרי מינין, שאם היו, חס ושלום, מתפשטין בעולם, לא היה אפשר כלל להתקרב להשם יתברך, כי ירבעם בן נבט, שעשה שני עגלי זהב ואמר: הנה אלקיך ישראל וכו' (מלכים א, יב), והטעה כל ישראל אחריהם - היעלה על הדעת, שהטעה עם רב בשמות בזה לעבד עגלים! אך בודאי היה בזה חכמות גדולות מאד מאד של אפיקורסות, ואם היה, חס ושלום חס ושלום, רחמנא לצלן, נמצא עתה דף אחד מספרים הללו, חס ושלום, היו מתרחקים מאד מהשם יתברך, ולא היה אפשר להתקרב אליו יתברך כלל. ובשביל זה הוא טובה מה שנתעלמין ונשרפין הספרים הקדושים הנ"ל:

כי הספר הוא בבחינת שם ה', בבחינת: מגדל עז שם ה', בו ירוץ צדיק ונשגב (משלי יח), ואיתא בזהר (בראשית דף לו): שם ה' - דא ספר, כי ספר במספר שם, כמוכא, כי הספר הוא בבחינת שמו שנכתב בקדשה, ונתפשט בעולם ועושה שם. ודע, שכל אחד ואחד צריך לשמר את בבחינת משיח שיש לו, כי כל אחד כפי קדשתו וטהרתו, כן יש לו בבחינת משיח, וצריך לשמר מאד, שלא יתקלקל בבחינת משיח שלו. ועקר הדבר שבו תלוי בבחינת משיח הוא שמירה מנאוף, כי משיח הוא בבחינת חטם, בבחינות (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'; ונאוף תלוי בחטם, כמו שכתוב (שמות ב): לא תנאף, ואיתא במדרש (רבה פ' נשא פ"א): לא תהנה אף.

(א) ילקוט שם. (ב) עיין מ"ד תשא פרשה מז, הובא בתוספות גיטין ס' ע"ב ד"ה אתמהו, ועיין בירושלמי פאה פ"ב. (א) עיין זוהר שמות יב. (ב) עיין זוהר פקודי רבה. ובמדרש תהלים ב.

הַרוּח־קְנָאָה הוּא רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא שׂוֹרָה עַל אֲנָפֵי אוּרִיתָא, דְּהֵינּוּ הַסְּפָרִים בְּנ"ל; גַּמְצָא, בְּשִׁנְשָׁרְפִין וְנֶאֱבָדִין הַסְּפָרִים, מִמְּיָא נִסְתַּלַּק הַרוּח־קְנָאָה, שֶׁהוּא רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שְׂשׂוֹרָה עַל הַסְּפָרִים בְּנ"ל:

וְזִהוּ סוּד שְׁמֵי שְׁנַכְתָּב בְּקַדְשָׁה יְמָחָה, כִּי הַסְּפָר הוּא בְּחֵינֵת שֵׁם ה', בְּחֵינֵת שְׁמֵי שְׁנַכְתָּב בְּקַדְשָׁה בְּנ"ל, וְאָמְרָה תּוֹרָה שְׂיִמָּחָה וְיֶאֱבָד כְּדֵי לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, דְּהֵינּוּ זִוּג הַקְּדוֹשׁ הַנ"ל, שְׁבִשְׁבִיל הַשְּׁלוֹם שְׂבִינֵיהֶן גְּמַחִין וְנֶאֱבָדִין הַסְּפָרִים, שֶׁהֵם בְּחֵינֵת שְׁמֵי שְׁנַכְתָּב בְּקַדְשָׁה בְּנ"ל. וְאִזֵּי גּוֹשְׁאִין קַלְיָחֵמָר לְמַעְלָה (כַּשְׂאֵר״ל שְׁבַת קסז): וְזִמָּה שְׁמֵי שְׁנַכְתָּב בְּקַדְשָׁה, שֶׁהוּא הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַנ"ל, אָמְרָה תּוֹרָה יְמָחָה בְּשְׁבִיל לְהַטִּיל שְׁלוֹם וְכו'; סְפָרֵי הַמִּינִין, שֶׁהֵם מִטִּילִין שְׁנָאָה וְתַחֲרוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל וְכו', עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׂיִמָּחֻוּ וְנֶאֱבָדוּ וְעֵקְרוּ מִן הָעוֹלָם, שְׂיִמָּח וְעֵקֶר זָכָרִם מִן הָעוֹלָם. גַּמְצָא, שְׂעֵלִיֵּי אַבְדַּת הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים בָּא מוֹכְהַ, שְׁנֶאֱבָדִין וְנַעֲקְרוּן סְפָרֵי הַמִּינִין, וְאִזֵּי יְכוּלִים לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, אָמֵן:

לג

וְיִתְחַד יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְכו' (שְׁמֹת יח), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (פְּתִירָא צד), שְׁנַעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין. כִּי כָּל הַשְּׂמֻחֹת הֵם רַק בְּשַׁעְתָּן, כְּגֹן, לְמִשְׁל, שְׂמָחָה שֶׁל חַתָּנָה אוּ בְרִית, הַשְּׂמֻחָה הוּא רַק בְּשַׁעְתָּן, וְאִם יִסְתַּפֵּל עַל הַסּוּף, אִין שׁוּם שְׂמָחָה בְּעוֹלָם, כִּי סוּף אָדָם וְכו' (בְּרִכּוֹת יז). אֲבָל אִם יִסְתַּפֵּל עַל הַסּוּף שֶׁל הַסּוּף, אָז יֵשׁ לוֹ לְשַׂמַּח מְאֹד, כִּי סוּף כָּל סוּף, דְּהֵינּוּ הַתְּכַלִּית, הוּא טוֹב מְאֹד:

וְהַנְּהָה זֶהוּ רַק מְצַד הַנְּשֻׁמָּה, שְׂמַצְדָּה הַמּוֹת טוֹב מְאֹד, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (ב"ר פ"ט): וְהַנְּהָה טוֹב מְאֹד - זֶה וְכו', כִּי הוּא טוֹב מְאֹד, שְׂעֵלִיֵּדוֹ בְּאִין לְתַכְלִית הַטּוֹב. אֵדְךָ מִי שֶׁהוּא צָדִיק, וְאֵפְלוֹ גּוֹפּוֹ נְקִי וְקְדוֹשׁ מְאֹד, אִזֵּי יְכוּל לְשַׂמַּח גַּם עִם גּוֹפּוֹ, אֵפְלוֹ אִם מִסְתַּפֵּל עַל הַסּוּף, מְאַחַר שֶׁגַּם גּוֹפּוֹ מְהוֹר וְקְדוֹשׁ, כְּמוֹ שְׂפְתוּב (תְּהִלָּים טז): בְּאַלְקִים בְּטַחְתִּי מִה יַעֲשֶׂה בְּשַׂר לִי - שְׂהַבְּשָׁר, דְּהֵינּוּ הַגּוֹף, אִינּוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם הַזֵּק, וְכְמוֹ שְׂפְתוּב (תְּהִלָּים טז): אֵף בְּשָׂרִי יִשְׁבֵּן לְכַטָּח - שְׂהַצִּדִּיק כְּטוֹחַ, שֶׁגַּם לְהַגּוֹף יִהְיֶה טוֹב מְאֹד, וְעַל־כֵּן יְכוּל לְשַׂמַּח גַּם עִם גּוֹפּוֹ, אֵפְלוֹ בְּשִׂמְסַתְּכַל עַל הַסּוּף:

אֲבָל מִי שְׂאִין גּוֹפּוֹ קְדוֹשׁ כְּלַכְדָּה, בְּפָרְט גַּר, שְׂאָף־עַל־פִּי שְׂנַשְׂמָתוֹ גְּבוּהָ מְאֹד, אֵף־עַל־פִּי־כֵן גּוֹפּוֹ נוֹצֵר מְטַפָּה טְמֵאָה, וְאֵדְךָ אֵפְשֵׁר לְשַׁנּוֹת זֹאת? גַּמְצָא שְׁנָאָה הָאִישׁ שְׂאִין גּוֹפּוֹ קְדוֹשׁ כְּלַכְדָּה, בְּפָרְט גַּר, אִי אֵפְשֵׁר לוֹ לְשַׂמַּח עִם גּוֹפּוֹ בְּשִׂמְסַתְּכַל עַל הַתְּכַלִּית:

וְזִהוּ: וְיִתְחַד יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה - שְׂיִתְרוּ הֵיךְ שְׂמַח עַל כָּל הַטּוֹבָה, פְּרוּשׁ אֵפְלוֹ בְּשִׂמְסַתְּכַל לְהַלָּאָה מִן הַטּוֹבָה. וְזִהוּ: עַל כָּל הַטּוֹבָה - לְמַעְלָה וּלְהַלָּאָה עַל הַטּוֹבָה, אֵף־עַל־פִּי שְׂהַסְתַּפֵּל עַל זֶה, הֵינּוּ לְהַלָּאָה מִן הַטּוֹבָה, הֵינּוּ עַל הַסּוּף, אֵף־עַל־פִּי־כֵן הֵיךְ שְׂמַח מְאֹד, כִּי מְצַד הַנְּשֻׁמָּה, אֵף בְּשִׂמְסַתְּכַל עַל הַסּוּף, הוּא טוֹב מְאֹד בְּנ"ל, אֵדְךָ שְׂנַעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין - בְּשָׂרוֹ דִּיקָא, דְּהֵינּוּ הַגּוֹף, כִּי מְאַחַר שְׂהֵיךְ גַּר, לֹא הֵיךְ שְׂמַחְתּוֹ בְּגוֹפּוֹ בְּשִׂמְסַתְּכַל עַל הַסּוּף בְּנ"ל. וְזִהוּ: נַעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין - בְּשָׂרוֹ דִּיקָא בְּנ"ל:

וְצָרִיךְ לְשַׁמַּר עֲצָמוֹ מְאֹד אֵפְלוֹ מְרִיחַ נְאוּף, כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּחֵינֵת מְשִׁיחַ שְׁלוֹ, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת הַטָּם בְּנ"ל. וּבְחֵינֵת מְשִׁיחַ הוּא שׂוֹרָה עַל אֲנָפֵי אוּרִיתָא, דְּהֵינּוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שְׂמִנְלִין הַפָּנִים שֶׁל תּוֹרָה, וְשֵׁם מְרַחַף רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, בְּבְחֵינֵת (בְּרַשִׁית א): וְרוּחַ אֲלִקִּים מְרַחַפַת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. רוּחַ אֲלִקִּים - דָּא רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ (וְזִהוּ וִיחֵי דָף רמ"ג), שְׂמְרַחַף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְזִמִּים הוּא הַתּוֹרָה, כְּמוֹכָא (ס):

וְדַע, שְׂבְחֵינֵת רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה' נַעֲשֶׂה רוּח־קְנָאָה, שְׂהוֹלְךָ וּמְקַנָּא; בְּכָל מְקוֹם שְׂמוֹצָא שֵׁם נְאוּף, הוּא נַעֲשֶׂה רוּח־קְנָאָה וּמְקַנָּא עַל זֶה לְגַדֵּל קְדוּשָׁתוֹ וְטִהְרָתוֹ. וּפְעָמִים מְקַנָּא וְהוּא נְטַמְאָה, אוּ עִבֵר עֲלֵיו רוּח־קְנָאָה וְכו' וְהוּא לֹא נְטַמְאָה (בְּמִדְבָר ה'). כִּי לְגַדֵּל עֲצָם קְדוּשָׁתוֹ וְטִהְרָתוֹ, אֵף־עַל־פִּי שְׂלֹא נְטַמְאָה, הוּא מְקַנָּא עַל הַסְתִּירָה לְכַד, כִּי נִחְשָׁב פְּגָם כְּנֻגַד עֲצָם טִהְרָתוֹ שֶׁל הַרוּח־קְנָאָה, וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵיזָה לְפְעָמִים גַּמ. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַגַּט סְפָר בְּרִיתוֹת (דְּבָרִים כד), כִּי נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַסְּפָר, שְׂשֵׁם שׂוֹרָה רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא הַרוּח־קְנָאָה בְּנ"ל. אוּ שְׂמִשְׁקָה אוּתָהּ מִיַּם מְאַרְרִים, וְאִזֵּי נִבְדָּקָת אִם נְטַמְאָה וְכו', וְאִם לֹאוּ, אִזֵּי אֲדַרְבָּא: וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה וְזַרְע וְכו':

וְדַע, שְׂיֵשׁ יְחוּדָא תַּתְּמָה שְׂבִינָה הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּכַשְׂרוֹת גְּדוּל בְּקַדְשָׁה וּבְטַהְרָה כְּלַכְדָּה, עַד שְׂבִינָה תְּלוי יְחוּדָא עֲלָאָה. שְׂהוּזִיג, דְּהֵינּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, בְּשָׂרִים כְּלַכְדָּה, שֶׁהוּא בְּשָׂרָה מְאֹד, וְאִין בֵּה שׁוּם שְׂמִיץ פְּסוּל, וְגַם הוּא בְּשַׂר מְאֹד, וְזוּוּגִים בְּכַשְׂרוֹת וּבְקַדְשָׁה כְּלַכְדָּה, שְׂבִינָה תְּלוי יְחוּדָא עֲלָאָה. כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה, וְכו' - שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם (כַּשְׂח"ל סוּפָה יז), כִּי יֵשׁ בּוֹ יו"ד וְכַה ה"א, שְׂהֵיזוּ יְחוּדָא עֲלָאָה. וְזֶה הַזְּוִיג וְהַיְחוּדָא תַּתְּמָה הוּא יֶקֶר מְאֹד מְאֹד, מְאַחַר שְׂבִינָה הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה יְחוּדָא תַּתְּמָה בְּקַדְשָׁה כּוֹ, שְׂבִינָה תְּלוי יְחוּדָא עֲלָאָה:

וְהַנְּהָה הַרוּח־קְנָאָה, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת רִחוּ שֶׁל מְשִׁיחַ בְּנ"ל, שֶׁהוּא מְקַנָּא עַל נְאוּף, מִה הוּא עוֹשֶׂה כְּאִן, מְאַחַר שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים וּמְהוֹרִים מְאֹד? אֵדְךָ דַּע, שְׂכֵאֵן בָּא הַרוּח־קְנָאָה בְּשְׂבִיל אֵהְבָה, כִּי אִיתָא בִּזְהָר (וִיחֵי דָף רמ"ג): כָּל רַחֲמֵימָתָא דְּלֹא קָשִׁיר עִמָּה קְנָאָה, לֹאוּ רַחֲמֵימָתָא רַחֲמִימָא, הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב: כִּי עִזָּה כְּמֹת אֵהְבָה, קָשָׁה כְּשָׂאוֹל קְנָאָה. כִּי הַקְּנָאָה מוֹרָה עַל אֵהְבָה, כִּי מַחְמַת גְּדִל אֵהְבָה הוּא מְקַנָּא בֵּה: אִל תְּסַתְרֵי, כְּדֵי שְׂלֹא יִתְקַלַּק אֵהְבָה, חַס וְשְׁלוֹם, וְזֶה פּוֹעֵל כְּאִן הַרוּח־קְנָאָה הַנ"ל בְּשְׂבִיל אֵהְבָה בְּנ"ל. אֵדְךָ מַחְמַת שְׂאָף־עַל־פִּי־כֵן זֶה הַיְחוּדָא תַּתְּמָה הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, יְכוּל לְהַתְקַלַּק הַשְּׁלוֹם שְׂבִינֵיהֶם, חַס וְשְׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַרוּח־קְנָאָה, כִּי הַקְּנָאָה, אֵף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בְּשְׂבִיל אֵהְבָה, יְכוּלָה לְהַטִּיל מַחְלַקְתָּ, חַס וְשְׁלוֹם, עַל־יְדֵי שְׂמַקְנָא לֵה וְכו':

וְעַל־כֵּן דַּע, שְׂבִשְׂבִיל זֶה צְרִיכִין הַצְּדִיקִים הַגְּדוּלִים לְהַעֲלִים תּוֹרָתָם, לְשַׁרְפֵן וּלְהַאֲבִידוֹן בְּנ"ל, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה נִסְתַּלַּק הַרוּח־קְנָאָה, שְׂלֹא יִקְלַקֵּל, חַס וְשְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַזְּוִיג הַקְּדוֹשׁ הַנ"ל, כִּי יְחוּדָא תַּתְּמָה שְׂלֵהֶם יֶקֶר מְאֹד, וּכְשִׁנְתְּקַלַּק שְׁלוֹם שְׂבִינֵיהֶם עַל־יְדֵי הַרוּח־קְנָאָה בְּנ"ל, הוּא הַפְּסָד גְּדוּל מְאֹד, וְעַל־כֵּן מְכַרְחִין שְׂיִהְיֶה נֶאֱבָדִין הַתּוֹרוֹת וְהַסְּפָרִים הַנ"ל, כְּדֵי לְסַלֵּק הַרוּח־קְנָאָה. כִּי

(א) תענית ד', ב"ק יז.

לד

ויחד יתרו על כל הטובה (שמות יח). כי אצל סתם בני-אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד, כי יש חלוקים רבים בענין השמחה. למשל, בשבאין על חתונה, יש מי ששמח מן האכילה שאוכל, דגים ובשר וכיוצא, ויש אחד, ששמח מן הכלי-זמר, ויש ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם, ויש ששמח מן החתונה עצמה, כגון המתנים, שאינם משגיחים על אכילה ושתייה, רק שמחים מן החתונה עצמה, וכיוצא שאר חלוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד. ואפלו מי ששמח מכל הדברים הנ"ל, אף-על-פי-כן אין השמחה מכל הדברים ביחד, רק מכל אחד בפני עצמו בזה אחר זה. גם יש אחד, שאין לו שום שמחה כלל, לא מן האכילה ושתייה ולא משאר דברים, ואדרבא, יש לו קנאה וצער, שמקנא על השדוף, על שזה נשתדף בזה. אבל שלמות וגדלות השמחה הוא, מי שזוכה לשמח מכל הטובות ביחד. וזה אי אפשר כי אם בשמסתכל למעלה על כל הטובה, דהינו על השרש, שמושם נמשכין כל הטובות, ושם בהשרש הפל אחד, ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד, ואז השמחה גדולה מאד, ומאירה באור גדול מאד, כי על-ידי הכליות שנקבל שמחה בחברתה נגדל ביותר אור השמחות, וכן כל מה שנקבל יותר רבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר, כי נגדל ונתוסף האור מאד, על-ידי התנוצצות שמתנוצצ משמחה לחברתה; וכל מה שיש יותר שמחות שנקבלין ביחד, נתוסף ביותר אור ההתנוצצות. ועל-כן בשמסתכל השמחה של כל הטובות ביחד, אזי אור השמחה גדול מאד על-ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו: ויחד יתרו על כל הטובה - שהיה שמח מכל הטובות ביחד. וזהו: על כל הטובה, כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה, הינו על השרש, ששם הפל אחד, ושם נכללין כל השמחות יחד, ועל-כן היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל:

לה

לומדי-תורה ראוי להם לידע עתידות. וזה שכתוב: קדם ידעתי (תהלים קיט) - שאני יודע מקדם מה שיהיה. ומהיכן? מעדתיך, דהינו מן התורה:

לו

תבך שגעשה ספר מן התורות הגבוהות והנפלאות מאד מאד, מאחר שגעשה מהם ספר, יש עליהם חפויים והסתרות, שגחפה ונסתר אורם הצח והנפלא. והדפין של פריכה הם מחפים, וכו':

לז

מביתם ידך ה' מביתם מחלד וכו'. אני בצדק אחזה פניך וכו' (תהלים ט). הכלל - שעקר התכלית הוא רק לעבד וללידך בדרך ה' לשמו יתברך, כדי לזכות להפיר אותו יתברך ולדעת אותו יתברך, שזהו עקר התכלית, וזהו רצונו יתברך, שאנחנו נפיר אותו יתברך. ואין ראוי לאדם שיהיה לו פונה אחרת בעבודתו יתברך, כי אם למלאת רצונו יתברך, שאמר וגעשה רצונו. כי יש מי שעובד כל ימיו, ורודף אחר תאוות עולם הזה, כדי למלאת

בטנו וכרסו בתאוות עולם הזה. ויש מי שעובד ומשתדל, כדי לזכות לעולם הבא, וגם זהו נקרא מלוי בטן, שרוצה למלאת בטנו ותאוותו עם עולם הבא. וזהו בחינות: חלקם בחיים וצפונד תמלא בטנם. חלקם בחיים וצפונד - הינו הן אותן שבחרין חלקם בחיים, דהינו למלאת תאוותם בחיים חיותם בעולם הזה, והן אותן שבחרין ברכ טוב הצפון, דהינו עולם הבא, וזהו: וצפונד, שבחרין בטוב הצפון, דהינו עולם הבא - ושניהם הם בחינת מלוי בטן כנ"ל, וזהו: חלקם בחיים וצפונד - תמלא בטנם, שאלו שתי הפתות, הן הבחרין בעולם הזה והן העובדין בשביל עולם הבא, שהם בחינות חלקם בחיים וצפונד, כנ"ל - שניהם הם בבחינת תמלא בטנם, שרוצים למלאת בטנם ותאוותם: זה - בעולם הזה, וזה - בעולם הבא, רק שזה הבוחר בעולם הבא הוא חכם יותר, שבוחר בעולם עומד, הקיים והנצחי, וממאס עולם הזה שהוא עובר וכלה. וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבד ה', אפלו אם עובד בשביל עולם הבא, אך אף-על-פי-כן גם זה נקרא בחינת מלוי בטן כנ"ל. וזהו: ישבעו בנים - שהשביעה שלהם הוא בנים, בדרך העולם, שפל עבודתם הוא כדי להשאיר ירשה לבניו:

ובאמת מי שאינו איש קדוש, ורודף אחר תאוות, ומניח ממונו לבניו, הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטנוף, ולוקח טנוף ומכסה על הטנוף, כי באמת ממון דקדושה הוא גבוה מאד, ויש בו כמה בחינות גבוהות וקדושות עליונות מאד, כמבאר במקום אחר; אבל הממון של תאוות עולם הזה, הוא מותרות, שגשאר מן האדם מותרות, אחר שמלא תאוותו בעולם הזה, והמותרות אחר כל תאוותיו הוא הממון שגשאר אחריו. גם הבנים שאינם נולדים בקדושה, הם גם-כן מותרות ממש, כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח שיוצא לחוץ, ומזה נתהוו הבנים, בחינת (אבות ב') טפה סרוחה, סרחון ממש. ובשביל זה נקראים הבנים עוללים, לשון טנוף, כי עולל פרש רש"י (תהלים ח): טנוף ולכלוך, וכנ"ל. ומי שמניח בנים כאלו, הוא גנאי וביזיון, כי הם בחינות מותרות וטנוף, על-כן הוא רוצה לכפות אותם וליפות אותם עם הממון, שהוא גם-כן מותרות גמור, שגשאר אחר כל התאוות כנ"ל, וזהו הירשה שמשאיר להם אחר מותו, נמצא שמכסה בטנוף על טנוף. וזהו: ישבעו בנים - שהשביעה שלהם הוא בנים, שבשבילם הם מכלים ימיהם. והניחו יתרם לעולליהם - שמכסים במותרות על העוללים, שהם גם-כן בחינות מותרות כנ"ל, הינו הירשה שמניחים לבנים, שבשביל זה מכלים ימיהם כנ"ל. אבל אני, אין בוחר לעצמי משתי הפתות הנ"ל, כי אם לזכות לחזות בנעם ה', וזהו: אני בצדק אחזה פניך; שדוד המלך, עליו השלום, אמר, שבחר לו רק לזכות בצדקות שלו לחזות פני ה' ולהפיר הבורא יתברך, וגם הבנים שהוא חפץ להשאיר, בנותו רק בשבילו יתברך, כדי להשלים, כביכול, צלם דמות תבניתו, כי הבנים דקדושה הם גבוהים מאד, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סג): כל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה, כאלו ממעט את הדמות; כי בשבא ונולד בן בעולם, נולד וכא צלם אלקים, כביכול, ונשלם צלם דמות תבניתו. וזהו: אשבעה - דהינו השביעה של בנים, בחינת ישבעו בנים, הוא רק: בהקין תמונתך, שעקר שביעתו של בנים הוא רק מה שהוא מקין ומעורר בזה תמונתו יתברך, בחינת צלם דמות תבניתו, כנ"ל:

והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו, ואזי הגדול מאיר בו, ועקר הדבר לעשות ממחין דקטנות מחין דגדלות, דהינו להאיר בהקטן, להגדיל דעתו, שיתגדל מקטנותו, ויהיה געשה גדול, דהינו שיבוא למחין דגדלות, שזהו בחינת המתקה; ולפעמים מאיר בו על-ידי הארת פנים ונחמות, שמאיר לו פניו בפנים שוחקות, אנפין גהירין; ולפעמים אינו יכול לקבל על-ידיה, והוא בבחינת: אעא דלא דלק, מכטשין לה, שצריך להאיר בו על-ידי יסורין, שצריך ליסרו ולבזותו, כדי לבטל אותו שיוכל לקבל. ודע, כי אף-על-פי שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדלותו, כדי שיוכל הקטן לקבל, אף-על-פי-כן אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול, שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התקון שגעשה בהקטן, שהוא מתקנו ומגדילו, כי בטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה, ואחר-כך חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל:

ויש חלוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל, כי הכל לפי הענין: לפעמים הוא בתנועה בעלמא, ולפעמים צריך לילך ולנסע אליו, והכל לפי הענין. כמו גר שכבה, כשיש בו קצת אור, עדן יכולין להדליקו, רק על-ידי מה שמקרבינ אותו קצת לגר הדולק, דהינו שאוחזין אותו למטה אצל גר הדולק, כידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדן קצת אור, אבל כשאין בו שום אור, אין יכולין להדליקו מרחוק, כי אם כשמקרבינ אותו ממש להאור או להפך וכו':

לט

לבו חזו מפעלות ה', אשר שם שמות בארץ (תהלים מו). כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא השם יתברך את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, מה רבו מעשי ה'! ואפלו בזה העולם לבד, עצמו נפלאות ה', אשר ברא דוממים וצומחים וכו', ומי יוכל לשער גדלת ה' שיש בבריות של זה העולם, מכל-שפן שאר העולמות. והכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל. וישראל בעצמו, עקר בריאתו - בשביל בחינת שבת, שהוא התכלית, כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ, שהוא בחינת עולם הנשמות (הקדמת חוהר דף א: ווהר תרומה קלו), שהוא עולם שפלו שבת, ושם ישיגו את השם יתברך פראוי, בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהיה געשה אחדות גמור, וכל אחד יהיה מראה באצבעו: זה ה' קוינו לו, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (תענית לא), וזהו התכלית, שבשביל זה ברא השם יתברך את כל הבריאה פלה:

ועל-כן יש בודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחינת התכלית, כי בכל דבר ודבר יש בו התחלה וסוף, דהינו ההתחלה ממקום שגשתלשל בהשתלשלות, עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחינת התכלית והסוף, שבשביל זה נברא, דהינו שיכולין ישראל להעמיק עינם ולדעת ולהתבונן בפרטי הבריאה: בתבנית האיברים ובנין וקומה ודמות וכו' של כל דבר ודבר, להתבונן בהם גדלות הבורא יתברך, ולעבדו יתברך על-ידיה.

וזהו: ממתים ידך ה' וכו'. כי יש שהם מתים מיתה טבעית, שהם נולדים בלחות שרשית ושאר דברים פאלו, שעל-ידם ראוי להם לחיות מספר שנים פאלו, והם מתקיימים וחיים כל אותן השנים, עד שנפסק ונכלה לחותם וחיותם, והם מתים מחלה, וזהו בחינת: ממתים מחלה. ויש שהשם יתברך גזור עליהם מיתה קדם זמנם בשביל עגש, וזהו: ממתים ידך ה' וכו', ואלו ראוי להם עולם הבא, מאחר שמתו קדם זמנם. אבל המתים מחלה, הם בחינת בני עולם הזה, שאין להם עולם הבא, כי הם חיים וקיימים בעולם הזה בלי שום עגש, עד שמתים מחלה כנ"ל. ודוד המלך, עליו השלום, אמר, שמשתי הפתות הנ"ל, דהינו בני עולם הזה ובני עולם הבא, וזהו: ממתים ידך ה', ממתים מחלה, הינו מן המתים על-ידי ה', ויש להם עולם הבא, ומן המתים מחלה, דהינו בני עולם הזה, וזהו: חלקם בחיים וצפונם, הינו שתי הפתות כנ"ל, ששניהם בחינת: תמלא בטנם, הינו מלוי בטן בעולם הזה או בעולם הבא כנ"ל, וזהו: ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם, כנ"ל. וגם מי שבחר בעולם הבא, ורוצה להשאיר זכותו לבניו, גם זה בחינת: ישבעו בנים והניחו וכו'. אבל אני בוחר לעצמי משתי הפתות הנ"ל - בצדק אחזה פניך, שעם כל הצדקות שלי אזכה לחיות פני ה', אשבעה בהקיץ תמונתך, כנ"ל. ועם כל זה טוב מאד אפלו מי שעובד בשביל עולם הבא. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו, כמובא, שאין לאדם לקבל כל שכרו, רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו, רק שהצדיקים השלמים, אזהבי ה' באמת, כגון דוד וכיצא, אין בוחרים בכל זה כלל, ואין רוצים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם, רק למלאת רצונו יתברך וכו':

לח

לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן, ולפעמים להפך. דהינו, שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים, ולפעמים התלמידים באים אצלו. ודע, שזאת הבחינה היא גדולה, דהינו כשהגדול נוסע להקטן, זאת הבחינה היא גדולה ביותר. כי זה פשוט שהקטן צריך לבוא להגדול, כי הוא צריך לקבל ממנו, אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד, עד שאי אפשר להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת רבוי האור הגדול מאד, על-כן מכרה הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אחריו, כדי שעל-ידיה יתמעט ויתגשם האור קצת, כדי שיוכל הקטן לקבלו. נמצא, כשהגדול צריך לילך להקטן, זהו מגדל עצם מעלתו מאד כנ"ל:

ומשה רבנו, עליו השלום, היה גדול במעלה פל-כך, עד שאפלו לפני גדולים היה צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם, כמו שכתוב (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד מכל האדם וכו'; הינו: אף-על-פי שגם היו גדולים מאד, כגון יהושע ואהרן, עם כל זה היה משה רבנו, עליו השלום, במעלה גדולה ועצומה מאד, עד שהכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם, כדי שיוכלו לקבל אורו כנ"ל. וזה בחינת (מעלה לא): בכל מקום שאתה מוצא גדלותו, שם אתה מוצא ענותנותו - שבכל מקום שיש גדלות ביותר, שם צריך ענוה וקטנות, כדי שיוכלו לקבל האור כנ"ל:

מוהר"ן תנינא

פחותה שלנו עתה, וכלנו אין פנינו יפות כלל (א), אנו צריכין שירחם עלינו השם ותברך, לתן לנו מנהיג רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו ידיעה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו ותברך פראוי ולבוא אל התכלית כנ"ל:

הששית ימים הם ההתחלה, שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובודאי יש חלוק בין הפריות, כי בודאי יש חלוק בין מה שנברא קדם ובין מה שנברא בשישי, שהוא סמוך יותר לשבת. ואיתא בספרים, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות לא), שגם הששית ימים בעצמן נבראו. והם בסוד עגלה אל הנקדה פנימית, שהיא שבת (וזה יקחל דה); אך אף-על-פי-כן יש חלוקים:

מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא (עירובין ג), וכן מה שכתוב (קהלת ד): טוב משניהם את אשר ערן לא היה - הדבר תמוה: ואם-כן על מה נברא? ובודאי אין הדברים נאמרין כי אם בעולם הזה, שכפי צרות עולם הזה והיסורין שסובלין בני-אדם בזה העולם כל אחד ואחד, בודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל. אבל בעולם הבא, בודאי טוב יותר מה שנברא, כי על-ידי-זה דיקא באין אל התכלית כנ"ל. וגם אפלו בעולם הזה - יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא (אבות פ"ד):

ניסן ראש-השנה למלכים (ר"ה ב), ואז ממונין כל המלכים למעלה, ובודאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם ותברך ותן לנו גם-כן מלך ומנהיג, רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו וכו', כנ"ל. ואנחנו הם העם אשר ברגליך - ההולכים אחר עצתך (ב), שמתנהגים אחר המנהיג. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבנו, עליו השלום, וכו' כנ"ל: (כל זה שיק לסימן ט)

מ

מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-ישראל, הוא יכול להפיר באחר, אם היה אצל צדיק על ראש-השנה אם לאו, ואם אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן, ואם הוא צדיק אמתי אם לאו, או אם הוא בעצמו צדיק. כי טעם ארץ-ישראל יכולין לציר לפני מי שיודע טעם שכל, כי רק מי שהוא איש בור, אי אפשר לו לידע זאת, אבל מי שיודע משכל, כגון לומדים שמרגישים מעט טעם השכל בפשט וקשאי, בדרך הלומדים, או חכמים בחכמות אחרות, שמרגישים טעם שכל, יכולין להבין טעם ארץ-ישראל, כי אורא דארץ-ישראל מחכים (כ"ב קנח. ובוהר פנחס דף רמח, ובתיקון כב). וטעם החכמה והשכל בודאי יקר מאד, אך עקר מעלת קדשת ארץ-ישראל הוא רק על-ידי השגחת השם ותברך, ומחמת שהשם ותברך מסתכל בארץ-ישראל תמיד, כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך ביה מראשית השנה ועד אחרית שנה, על-ידי-זה ארץ-ישראל מקדשת ואוירה מחכים, כי עינים על-שם החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, ומחמת שעייני ה' בארץ-ישראל, שמסתכל ביה תמיד, על-ידי זה אורא דארץ-ישראל מחכים:

וכן למעלה מעלה, עד התכלית, ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא, שעל-ידי דבר זה יכולין להשיגו ותברך ולעבדו עד אותו התכלית, ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כל אחד להעמיק עיניו בזה, לדעת ולהפיר גדלת הבורא בכל דבר ודבר, בתבניתו ודמותו, בפרטיות איבריו ובנינו וכיוצא בזה, ולעבדו ותברך בזה, עד אשר יבוא לבחינת התכלית של אותו הדבר, שהוא בחינת שבת, עולם הנשמות וכו':

והנה הפעל-שכל, שיש להם שכל גדול, הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום, שפלונו במדרגה פחותה מאד, בבחינת רגליו, איך אפשר לנו לבוא לידיעה זו. ועל-כן יש לנו לכסף ולהתגעגע ולהשתוקק מאד: מי יתן והיה לנו מנהיג הדור, רועה נאמן, שיהיה לו זה הכח, שיוכל להאיר אפלו בנו, בבחינת רגליו, ידיעה והשגה הנ"ל, שנופה לבוא אל התכלית, כמו משה רבנו, עליו השלום, שמוגדל עצם מעלתו היה יכול להאיר אפלו בפחות שבפחותים, אפלו בשפחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' בשלה, ופרש"י שם. וע' זוהר בשלה נח: ויקרא כב): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. הרי שאפלו יחזקאל, שהיה נביא גדול בזה, לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה, מחמת גדל עצם מעלת המנהיג, שהיה משה רבנו המנהיג, והוא יכל להאיר אפלו בבחינת רגליו, שאפלו הרגליו שרחוקים מהמח, אף-על-פי-כן גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית, על-ידי מפעלות ה' אשר ברא בעולם השכל הזה כנ"ל, כי על-ידי גדלת המנהיג יכול להמשיך המח אפלו להרגליו, ואז יוכל להיות שהרגליו אלו הם גדולים ממח אחר:

וזהו: לכו חזו. לכו דיקא, הינו בחינת הרגליו, שהם כלי ההליכה, גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. הינו פעלות ה', אשר שם בארץ הזו, דהינו בזה העולם השפלי, שעל-ידי מפעלות ה' שבארץ הזאת השפלה, יכולין לדעת ולהשיג התכלית. וזהו: אשר שם שמות בארץ; הינו שהתכלית, שהוא בחינת "שמות" - ראשית-תבות: תכלית מעשה שמים וארץ, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): אל תקרא שמות, אלא שמות; דהינו עולם הנשמות, שהוא התכלית, הוא מלבש ונאחז בארץ השפלה הזו, שעל-ידי עולם הזה השפלי, דיקא על ידו, מברחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חדוש נפלא ונורא מאד, שהשגת התכלית, שהוא דבר גבוה בזה להשיג אותו ותברך, הוא תלוי דיקא בפריות עולם השפלי, וכל הנשמות מברחין לעבר בזה העולם כדי להשיג התכלית, כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות כב), כי כלם מברחין לבוא לזה העולם השפלי כדי להשיג התכלית על-ידי כנ"ל. נמצא, שכלם הם בחינת נצרך לפריות, שהם נצרכים לפריות העולם, להשיג התכלית על-ידם, כנ"ל:

וראוי לנו לומר זאת בבכיה בדרמעות שלישי, לכבות ולהתגעגע, לבקש ולהתחנן לפניו ותברך, מתי נזכה לזה, שיהיה לנו זה הדעת, שנוכל לדעת ולהפיר הבורא ותברך מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל, עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה

(א) עין מדרש תהלים מזמור קמג. (ב) שמות יא ופרש"י שם.

וזה פרוש (ישעיה לב): מלך ביפיו תחזינה עיניך, הינו בשתזכה לראות מלך ביפיו, דהינו הצדיק ביפיו ותפארתו, דהינו בעת הקבוץ, שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל, על-ידי-זה: עיניך תראינה ארץ מרחקים, בחינת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים. כי החכמה נקרא מרחקים, כמו שכתוב (קהלת ו): אמרתי אחכמה והיא רחוקה; הינו, שעל-ידי-זה שתראה את הצדיק ביפיו ותפארתו כנ"ל, על-ידי-זה בכל מקום שתראה בעיניך, יהיה נעשה בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים כנ"ל. וזהו: עיניך תראינה ארץ מרחקים כנ"ל. נמצא, מי שיש לו תאוה והשתוקקות לארץ-ישראל, בפרט מי שפעם טעם האמת של ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, הוא מחיב להרגיש אז טעם ארץ-ישראל, כי על-ידי-זה האיש נעשה גם זה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, וראוי שיתעורר לו עתה השתוקקות ונגועין לארץ-ישראל, כל אחד לפי בחינתו. ועקר הדבר - שיהיה באמת ובתמימות:

ויש בזה עוד ענינים, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו (מ"ד קהלת סדר א); נמצא שאין ממלא תאוותו ורצונו בממון לעולם, כי תמיד חסר לו כנ"ל. אבל יש בחינת שפע כפולה, בחינת (איוב כב): וכסף תועפות לך, שהוא לשון כפול. נמצא, שבה השפע נתמלא רצונו, מאחר שהיא כפולה: (ולא סים)

מא

לפעמים השם יתברך עושה מופתים על-ידי פעלי הפוסקים, בבחינת (דה"א טו): מופתיו ומשפטי פיהו; שעל-ידי משפטי פיהו, שפוסק שיהיה כך, נעשה מופת, כי מחמת שנתקבל לבעל-פוסק, וכשפוסק באסור והתר וכיוצא, מקבלין דעתו; כמו-כן כשפוסק באיזה ענין, מקבלין דעתו, ונעשין מופתים על-ידו. וזהו בחינת המופתים, שמספרין מהנאונים שהיו בדרות שלפנינו:

מב

כי אני יי רופאך (שמות טו) - ראשית-תבות: אמן בן יהי רצון: (ועני במקום אחר באור ענין זה)

מג

על-ידי חלישות הלב נופלים פחדים עליו. כי הגבור אין לו שום פחד, ועקר הגבורה הוא בלב, דהינו מי שלבו חזק, אינו מתירא משום דבר, ורץ לתוך קשרי המלחמה, ומתגבר על-ידי חזק ואמץ לבו. וכן להפך, רכיל-לבב הם מתפחדים. וזה שכתוב (דברים ט): איש הירא ורך הלבב, פרש רש"י: הירא וכו', כי על-ידי רך-לבב, על-ידי-זה הוא מתירא, כנ"ל:

מד

האמונה תולה פפה של אדם, בבחינת: אודיע אמונתך בפי (תהלים כב). הינו, על-ידי שמדברין האמונה בפה, זהו בעצמו אמונה, וגם על-ידי-זה באים לאמונה. ומחמת זה צריך לזהר מאד מדבורים של כפירה ואפיקורסות, אף-על-פי שאינו אומרם מלבו, הינו שהוא בעצמו מאמין ואינו בופר, חס ושלום, רק שהוא חוזר ואומר דברי אפיקורסות ששמע בשם אחרים, שהם אפיקורסים,

אך מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השם יתברך, דהינו בחינת עינים להשגיח כנ"ל, זה נעשה על-ידי נשמות ישראל, שהשם יתברך מתפאר בהם, בבחינת (ישעיה כט): ישראל אשר בך אתפאר. ועל-ידי ההתפארות נעשין בחינת תפלין, שנקראין פאר (סוכה כה), והתפלין הם בחינת מחין, ונכנסין לפנים ובוקעין בעינים, ומזה נעשה השגחת השם יתברך בכיכול, שעל-ידי-זה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים כנ"ל. ועל-שם זה נקרא ארץ-ישראל, שמקבלת קדשתה מבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, כנ"ל:

אך בודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להשם יתברך, כי לפעמים, חס ושלום, יש שנתרחק אחד מהשם יתברך (סנהדרין ואזי אדרבא, השכינה צועקת: קלני מראשי, קלני מזרועי (סנהדרין ט). הינו שצעקתה, שנתקלקל ונפגם בחינת ההתפארות, שאינו יכול להתפאר בהם, ונפגם בחינת התפלין, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. וזה: קלני מראשי, קלני מזרועי. מראשי מזרועי דיקא, בחינת תפלין (שמניחין על הראש ועל הזרוע) וכו"ל. רק בשאחד מישראל נתקרב להשם יתברך, ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו ולהתקרב וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו יתברך, שהוא יתברך מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו, ועל-ידי-זה ההתפארות נעשין תפלין מחין, ומזה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, על-ידי עיני השגחתו כנ"ל:

אך מי שיכול לראות זאת ההתפארות, שמתפאר השם יתברך בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחינת פאר ומחין מן זאת ההתפארות שרואה, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין, ונכנסין לפנים כנ"ל, ובוקעין בעינים כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן בבחינת עיני ה', ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה, נעשה שם גם-כן בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, כי עקר קדשת ארץ-ישראל הוא רק מבחינת עינים הנ"ל:

אבל מי הוא זה שיוכל לראות את השם יתברך, שיוכל לראות התפארותו יתברך? אמנם מי שרואה את הצדיק האמת, שהוא מקרב בני-אדם לעבודתו יתברך, והוא עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו, כי על-ידו כל ההתקרבות וההתפארות, אזי מי שמסתכל בו, ועקר הדבר בעת הקבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הפאים לשמע את דבר ה', וביותר - בראש-השנה, שאז הוא הקבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר, מחמת שמתקבצים הרבה בני-אדם החפצים להתקרב אליו יתברך, ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויפי הצדיק, כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל, אזי מי שמסתכל באמת בזה הצדיק האמתי, אזי הוא גם-כן מקבל מן ההתפארות הזאת, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין מחין כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן בבחינת עיני ה', ואזי גם בכל מקום שהוא מסתכל, נעשה גם-כן בחינת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, כי הוא מחכים האויר על-ידי הסתכלותו בעיניו הנ"ל, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל:

(א) עין זוהר בשלה א ב.

מו

מסירת-נפש יש לכל אהד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה, כגון שנותן כמונו לצדקה, והממון הוא הנפש, כי אליו הוא נושא את נפשו (דברים כד), דהינו שמוסר נפשו ביגיעות וסכנות קדם שמרויח הממון, ואחר-כך נוטל הממון ונותנו בשביל השם יתברך, נמצא מוסר נפשו. וכן בתפלה איתא במדרש הנעלם (ח"י שרה דף קכד:), שהיא בחינת: כי עליך הרגנו כל היום וכו', הינו מסירת-נפש, כי צריך יגיעה גדולה ומלחמה גדולה עם המחשבות והבלבולים, ותחבולות לנוס ולברח מהם, ועל זה נאמר: כי עליך הרגנו וכו', כמובא במדרש הנעלם, נמצא שהוא מסירת-נפש, וכן ביצא בזה:

ודע, שהמניעות שיש לכל אהד לעבודת הבורא יתברך שמו, כגון לנסע להצדיק האמת וכיוצא, ולכל אהד ואהד נדמה לו שהמניעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמוד בהם:

דע, שלכל אהד אין לו מניעות רק כפי פחו, כפי מה שיכול לשאת ולעמוד בהם אם ירצה. וכאמת אין שום מניעה, כי גם בהמניעה בעצמה מלבש שם השם יתברך, וכמבאר במקום אחר (בלק"א סי' קטו), והמניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת המוח, דהינו מה שמחו ולבו חלוקים מהשם יתברך או מהצדיק, כי אפלו כשמשבר המניעות שיש לו לנסע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, כשמחו חלוק וקשה לו קשיות על הצדיק, ויש לו עקמימות בלבו על הצדיק, זאת המניעה מונע אותו יותר מכל המניעות:

וכן בתפלה, שבתחלה יש לו כמה מניעות על התפלה, ואחר-כך, בשעובר עליהם וכו' להתפלל, בשלבו עקם ופתלתל מהשם יתברך, זאת המניעה גדולה מכלם כנ"ל, הינו בחינת (תהלים לח): לבי סחרחר. תרגום סביב - סחור סחור. דהינו שלבו מסבב ומקפץ ומעקם בעקמימות וקשיות וכפירות על השם יתברך, שזה בחינת (שמות א): וימררו את חיהם בעבודה קשה וכו', ואיתא בתקונים (תיקון יג, דף כח:): בקשיא וכו', הינו הקשיות שבלבו, שהם המניעה הגדולה מכלם, ואז צריך לצעק לאביו שבשמים בקול חזק מעמקי הלב, ואזי השם יתברך שומע קולו ופונה לצעקתו, ויכול להיות, שמוזה בעצמו יפל ויתבטל לגמרי כל הקשיות והמניעות הנ"ל, ועל-כפנים השם יתברך שומע קולו, שזה ישועתו. וזה אותיות קשיא - ראשית-תבות: שמע יי קולי אקרא (תהלים כו); שצריך רק לקרות לה, כשמתגבר עליו הקשיא והכפירה כנ"ל:

ומעין זה מה שמספרים בשם הפעל-שם-טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, משל, שמלך אהד הניח אוצר גדול במקום אהד, וסבב באחיות-עינים כמה וכמה חומות סביב האוצר, וכשבאו בני-אדם לאלו החומות, נדמה להם שהם חומות ממש, וקשה לשפרם. וקצתם חזרו תכף, וקצתם שברו חומה אחת, ובאו אל השניה, ולא יכלו לשברה, וקצתם שברו יותר, ולא יכלו לשבר הנשארים, עד שבא הבן-מלך, אמר: אני יודע שכל החומות הם רק באחיות-עינים, ובאמת אין שום חומה כלל, והלך לבטח עד שעבר על כלם.

והוא מתלוצץ מהם, אף-על-פי-כן גם מזה צריך לזהר מאד, כי הדבור הזה של כפירה מוזיק לאמונה. גם הוא אסור גמור, כי על השם יתברך, ברוך הוא, אסור לומר דברי הלצות, אפלו בדרך שחוק:

וכבר מבאר בספרים ובדברינו בכמה מקומות להרחיק עצמו מאד מאד לכלי לעין כלל בספרי המחקרים הפילוסופיא, ואפלו מספרים של חקירה שחברו גדולים מאחינו בני ישראל, גם מהם צריך להרחיק מאד, כי הם מוזיקים מאד לאמונה, כי די לנו באמונתנו שקבלנו מאבותינו הקדושים. וזה כלל גדול ויסוד ועקר בעבודת השם - להיות תם וישר וכו', לעבד אותו יתברך בתמימות, בלי שום חכמות וחקירות כלל כלל לא:

גם מחכמות שיש בעבודת השם בעצמו צריך להרחיק מאד, כי כל אלו החכמות של העולם, שיש להנכנסין ומתחילין קצת בעבודת השם, אינם חכמות כלל, והם רק דמיונות וישטוטים ובלבולים גדולים, ואלו החכמות מפילין מאד את האדם מעבודת השם, דהינו מה שחושב וחוקר ומדקדק ביותר אם הוא יוצא כראוי כמה שעושה, כי בשר-ודם אי אפשר לו שיצא ידי חובתו בשלמות, ואין הקדוש-ברוך-הוא בא בטרונגיא וכו' (ע"א ג), ולא נתנה תורה למלאכי השרת (קדושין נד). ועל אלו המדקדקים ומחמירים בחמרות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא יח): וחי בהם, ולא שימות בהם (וימא פה). כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם במרה-שחורה, מחמת שגדמה להם שאינם יוצאים ידי חובתם בהמצוות שעושיין, ואין להם שום חיות משום מצוה מחמת הדקדוקים והמרה שחורות שלהם (והוא בעצמו אינו מחמיר שום חמרא כלל):

ובאמת, אחר כל החכמות, אפלו מי שיודע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות בפשיטות גמור, בלי שום חכמות. וזה היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לכלי להיות חכם כלל. כי באמת אין חכם בעולם כלל, ואין חכמה ואין תבונה נגדו יתברך (א), והעקר הוא, כי רחמנא לבא בעי (סנהדרין קו: וזה תצא דף רפא):

מה

בענין בני-אדם שרוצים ומכינים עצמן כמה פעמים לנסע לצדיק האמת, ואחר-כך יש להם מניעות, ונמנעים - דע, כי שבת היא נקדה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העגולים סביב הנקדה, כמו שפיתוב בזהר (ויקהל דף רד) וכמובא. והקלפות מוליכין את הרשעים סביב הנקדה, בבחינת (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכו, ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקדה הפנימית, וכל זמן שהם עדין בתוך העגולים, עדין יש להם תקוה להתקרב; אפלו פושעי ישראל, כל זמן שלא יצא מן העגולים לגמרי, חס ושלום, עדין יש לו תקוה להתקרב אל הנקדה הפנימית; אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העגולים, כגון משמדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקדה פנימית, שממנו יונקים הכל, כמובא:

התקרבות, וצריך התחזקות גדול מאד מאד לבלי לפל בדעתו, חס ושלום, בשרואה שעוברים כמה וכמה ימים ושנים, שהוא מתנועע ביגיעות גדולות בשביל עבודת השם, ועדין הוא רחוק מאד, ולא התחיל כלל לכנס לשערי הקדשה, כי רואה עצמו שהוא מלא עדין עביות וגשמיות והרהורים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת השם איזה דבר שפקדשה, אין מניחין אותו, ונדמה לו פאלו אין השם יתברך מסתפל עליו כלל, ואין רוצה כלל בעבודתו, מחמת שהוא רואה שהוא צועק בכל פעם ומתחנן ומתנפל לפניו יתברך שיעזרהו בעבודתו, ואף-על-פי-כן עדין הוא רחוק מאד מאד, על-כן נדמה לו פאלו אין השם יתברך מסתפל עליו כלל ואין פונה אליו כלל, כי הוא יתברך אין רוצה בו כלל. הן על כל אלה וכיוצא בזה צריך התחזקות גדול, לחזק עצמו מאד מאד, ולבלי להסתפל על כל זה כלל. כי באמת כל ההתרחקות הוא רק פלו התקרבות בנ"ל. וכל הנ"ל עבר על כל הצדיקים, כאשר שמענו מפייהם בפרוש, שנדמה להם שהשם יתברך אין מסתפל ופונה אליהם כלל, מחמת שראו שזה זמן רב שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת השם יתברך, ועדין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לבלי להסתפל על זה, היו נשארים במקומם הראשון, ולא היו זוכים למה שזכו:

והכלל, אהובי אחי, חזק ואמץ מאד, ואחז עצמך בכל הכחות לשאר קים בעבודתך, ואל תחוש ואל תסתפל כלל על כל הנ"ל או כיוצא בזה. ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו יתברך, ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו יתברך, עם כל זה כנגד זה תדע, שאיש בזה, שהוא מגשם פל-כה, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפלו נקדה קטנה מאד, שהוא נעתק מגשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה ואלפים פרסאות בעולמות עליונים, כאשר תבין היטב מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו', כמובא אצלנו. ועל זה ישמח מאד ויחזק עצמו בשמחה תמיד, כי עצבות מוזיק מאד מאד. ודע, שתכף בשאדם רוצה לכנס בעבודתו יתברך, אזי תכף היא עברה גדולה בשיש לו עצבות, חס ושלום, כי עצבות היא סטרא אחרא (וזהו נה דף עא), והשם יתברך שונא אותה:

וצריך להיות עקשן גדול בעבודת השם, לבלי להניח את מקומו, דהינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבר עליו מה. וזכר דבר זה היטב, כי תצטרך לזה מאד בשתתחיל קצת בעבודת השם, כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמץ, לאחז עצמו, לעמד על עמדו, אף אם מפילין אותו, חס ושלום, בכל פעם. כי לפעמים יש שמפילין אחד מעבודת השם, בידוע, אף-על-פי-כן עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת השם, ואל יניח עצמו לפל לגמרי, חס ושלום, כי פל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה צריכים בהכרח לעבר בהם קדם שנכנסין בשערי הקדשה, וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה:

ומזה יבין המשביל הנמשל מאליו, על כל המניעות וההסתות ופתויים, שהם בחינת חומות, שיש על אוצר של יראת-שמים, שבאמת אינם פלום. והעקר - לב חזק ואמץ, ואז אין לו שום מניעה, ובפרט המניעות בגשמיות, כגון מחמת ממוץ או שמונע אותו אשתו ובניו וחותנו או אביו ואמו וכו' וכיוצא, הם פלם בטלים ומבטלים למי שלבו חזק ואמץ להשם יתברך, וגם אפלו גבורה של הגבורים, הוא רק מחזק ואמץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה, כמובא בפסרים (א):

מז

ספנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלם דבריו, באפן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף-על-פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד. וכמובא על פסוק וישמע יתרו: והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע וכו' (וזהו יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה:

כי כל אחד ואחד בשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהינו הקלפות הנבראים על-ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): האי דחקא דכלה מניה, הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות בנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם-כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמותרות, דהינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רוי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רוי תורה, דהינו ממה שהוא למעלה ממח האדם, כל אחד לפי הבנתו:

על-כן צריך החכם האומר תורה שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שיד לו בנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה - בשמדרים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ובחים קט), שיתרו בא והלך לו קדם מתן-תורה, כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה שבורחת בששומעת ישועות ישראל. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה בשאומר תורה, יותר מאימת ראשי-השנה ויום-הכפורים:

מח

בשאדם נכנס בעבודת השם, אזי הדרך - שמראין לו התרחקות, ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה, ואין מניחין אותו כלל לכנס לעבודת השם, ובאמת כל ההתרחקות הוא רק פלו

(א) עין לקו"א סימן רטז, ולעיל בסימן מז.

בלוי שעור, כי בודאי לא יעזב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אין, והעקר - מכאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה שב ואל תעשה על-כל-פנים, הן במחשבה והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים כאלו היא גם-כן עשייה, כי גם בעולם העשייה יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל:

ודע, שעקר התשובה השלמה היא, כשאדם עובר באלו המקומות ממש שהיה מקדם התשובה, כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהיה מתחלה ממש, ועכשו פונה ערך מהם, וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה - זהו עקר התשובה השלמה, ורק זה נקרא תשובה:

והוא מעלה גדולה, כשיש עדון יצר הרע להאדם, כי אז יכול לעבד אותו יתברך עם היצר הרע דיקא, דהינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר - לעצר ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפלו מי שאינו איש כשר, נודמן לו לפעמים שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם-כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שכר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדון יצר הרע, כנ"ל:

נ

המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה, וכמבאר במקום אחר, שאי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל, ואפלו אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בעל-כרחו אל הדרך הישר, לחשב מה שראוי. והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר, שתופסין אותו באפסר וכיוצא, ומחזירין אותו בעל-כרחו אל הדרך הישר; כמו-כן במחשבה ממש, שיכולין לתפסה בעל-כרחו להשיבה אל הדרך הראוי:

נא

היצר הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה ערך ממנו, אף-על-פי-כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע, ואינו פונה אליו כלל, אזי היצר הרע מסתלק והולך לו. וכן בתפלה, בענין המחשבות הבאים לבלבל, הוא ממש כנ"ל, שהמחשבה באה כמה פעמים, פעם אחר פעם, לבלבל וצריך להיות חזק לבלי להסתכל עליה כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועין במקום אחר מזה:

נב

מה שקשה קשיות על הצדיקים, זהו מכרח להיות. פי הצדיקים מתדמים ליוצרים, כמובא, וכמו שקשה קשיות על השם יתברך, כמו-כן בהכרח שיהיה קשה קשיות על הצדיק, כי הוא מתדמה אליו יתברך:

ודע, שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדשה, והוא חוזר לאחוריו מחמת הבלבולים הנ"ל, או שאז, כשהוא סמוך אצל הפתח, אז מתגבר עליו הסטרא-אחרא והבעל-דבר מאד מאד, רחמנא לצלן, בהתגברות גדול ונורא מאד מאד, רחמנא לצלן, ואין מניחין אותו לפנים לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור, חס ושלום. כי כן דרך הבעל-דבר והסטרא-אחרא, כשרואה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שיקנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד, רחמנא לצלן. על-כן צריך אז התחזקות גדול נגדו. ושמענו מצדיק אמתי שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שעסק בעבודת השם בתחלתו: אחי, חזק ואחז עצמך - הייתי רץ ומודרו מאד בעבודתו יתברך, כי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם. על-כן מי שרוצה לנס בעבודת השם, יזכר זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת השם, וברכות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו יתברך לתוך שערי הקדשה, כי השם יתברך מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד. ודע, שכל התנועות וההתקנות, שאמה נתק ונעתק בכל פעם איזה מעט מן גשמיית לעבודתו יתברך, כלם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהינו כשיש, חס ושלום, איזה דחק ועת צרה, חס ושלום. ודע, שהאדם צריך לעבר על גשר צר מאד מאד, והכלל והעקר - שלא יתפחד כלל:

ודע, שיש אילן, שגדלים עליו עלים, שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים, והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם "מאה שנים". ומסתמא כשגדל מאה שנים, בודאי עובר עליו מה שעובר, ואחר-כך, בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני-שרפה, שקורין "אורמאטע". והבן הנמשל היטב:

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקטיו הראשון בס' רפ), דהינו לבקש ולחפש למצא בעצמו איזה זכות ואיזה נקדה טובה, ובה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו; אף אם נפל למה שנפל, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדון, עד אשר יזכה לשוב על-ידי-זה להשם יתברך, וכל הזדונות יהיו נעשין זכיות (ע' יומא פו). ומה עשה הבעל-שם-טוב, וזכר צדיק לברכה, על הים, כשהסיתו הבעל דבר וכו'. ומזה תבין עד היכן אתה צריך להתחזק ולבלי ליאש עצמך, חס ושלום, אף אם יהיה מה שיהיה. והעקר להיות בשמחה תמיד, וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על-ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו כשוטא ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מט

לפי גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא שאינו כראוי לפי כבודו יתברך, היה ראוי לבוא על האדם מה שראוי, חס ושלום חס ושלום; אך השם יתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. על-כן צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא, ויסמך על רחמיו המרבים מאד

עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז, בשבאו אליו, שאלו אותו מה ששאלו - ה' למבול ישב, והוא עמד על פסוק, והשיב להם: ה' עז וכו'. וכן בישראל בעצמן, שהם בקדשה, ואינם באים, חס ושלום, לבלעם וכיוצא בו. אך בשצדיק גדול אמתי מגלה חדושים, ונעשה רעש גדול שזה מגלה חדושים נוראים כאלו, אזי כלם מתקבצים ובאים לאיזה קמן במעלה, ונאספים אצלו לשמע מפנו, מחמת הרעש שנעשה על-ידי החדושים שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק, ואומר להם מה שאומר:

נח

יש בני-אדם שאומרים, שבשצדיק גדול במעלה, מחמת גדלתו אינו יכול להשגיח ולהסתפל על בני העולם, כי הוא רחוק מהעולם. ובאמת אינו כן, כי אדרבא, בשצדיק גדול מאד, הוא יכול להשגיח ולהסתפל יותר על העולם, וכמו שמצינו ברפן יוחנן בן זכאי, שבנדאי היה גדול במעלה מאד מאד, יותר ויותר הרבה מהצדיקים שבזמן הנה, ואף-על-פי-כן אמר: אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר (כלים פ' י"ג, מ' טו). נמצא, שרפן יוחנן בן זכאי היה בקי בל-כך בתוך העולם, עד שהיה מתירא לומר דברי-תורה, שלא ילמדו מפניו הרמאים. הרי שהיה בקי מאד בהעולם, עד שאדרבא, היה מתירא פן ילמדו מפניו רמאות. כי באמת כל מה שצדיק גדול ביותר, יכול להשגיח ולהסתפל בעולם יותר, כי הלוא השם יתברך הוא מרום ומגשש מאד מאד מן העולם, ואף-על-פי-כן הוא משגיח בהשגחה פרטית על כל העולם:

כי באמת מי שהוא יש, אזי אינו יכול להיות בכל מקום בבת-אחת, כי מה שהוא ישות, כשהוא עומד פאן אינו פאן, כגון כשהוא באיזה עבודת השם, אינו יכול להסתפל בעולם, אבל מי שהוא אין, אין מקום שלא יהיה שם, כי אין לו מקום כלל, ועל-כן כל מה שצדיק נכלל יותר פאן, הוא יכול להשגיח ולהסתפל בעולם ביותר, כי אין שיק לומר עליו שהוא במקום גבוה ורחוק מהעולם, כי אין לו מקום כלל, וכמו שמוכא בדברינו (בלקוטי קפא, סימן קסב) בשם המגיד על הרוצה להחכים ידרים וכו', עין שם:

נח

יש זריו ונשפר, זריו ונפסד (ע' פסחים ג'). כי דע, כי מצוה גוררת מצוה (אבות פ"ד), נמצא, שהמצוה גוררת את חברתה. ובנדאי יש איזה בחינה בין המצוות, מה שהוא בין מצוה למצוה, שהוא מקשר מצוה אחת לחברתה, אשר על-ידיה המצוות נגדרים אחת אחר חברתה. ובאמת זאת הבחינה בעצמה, הינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, זאת הבחינה היא גם-כן יקרה מאד:

ועל-כן מי שהוא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימי, מדרגא לדרגא, כמו שכתוב באברהם (בראשית כד): ואברהם זקן פא בימים - שאברהם פא לדרגא שלו על-ידי הימים, כמוכא בזוהר (ח"י שרה דף קכ"ב), כי בן שלש שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), והנה הולך תמיד מדרגא לדרגא.

ובענין הקשיות שקשה על השם יתברך, מרגלא בפמה לומר: אדרבא, כך ראוי להיות דיקא, שיהיו קשיות על השם יתברך, וכך נאה ויפה לו יתברך לפי גדלתו ורוממותו, כי מעצם גדלתו ורוממותו, שהוא מרום מאד מדעתנו, על-כן בודאי אי אפשר שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו יתברך, ועל-כן בהכרח שיהיו עליו יתברך קשיות, כי כך נאה ויפה להבורא יתברך, שיהיה מרום ונשא מדעתנו, שעל-ידיה קשה הקשיות כנ"ל; ואם היה הנהגתו כפי חייב דעתנו, אם פן היה, חס ושלום, דעתו כדעתנו:

נג

גדל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה מפנה דברים שלמים ממש, שיש להם קיום כל הימים שיתקומו העולמות, כל זמן אשר השם יתברך וכו' וכו'. וחקמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבר, וחקמה הוא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו, והוא יקר מאד. ועקר הדבר - שיהיה באמת. ואפלו פשט שמחדשין, הוא גם-כן דבר גדול מאד, וצריך גם-כן שיהיה באמת. וגם להפקד, כשהוא בלא אמת, נעשה מפנה גם-כן דברים להפקד:

נד

בחחירה ביד האדם לעשות כרצונו, ואפלו כל הדברים, הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל כרצונו כבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שבעולם, כי אצל אחרים יש דברים שהם מכרחים בהם, אבל אצל איש הישראלי, כל דבר ודבר שהוא עושה, כגון לנסע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה, ועל-כן יש לו בחירה על הכל:

נה

רוח העולם הזה אין לשער, דהינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו, שקורין "אויש-לאנג", רק ממה שהכין לפניו הבורא יתברך יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. עין לא ראתה וכו':

נו

כשיש להאדם לב, אין שיק אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם וכו'. כי האלקות הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים עג): צור לבבי. ואצל השם יתברך נאמר (שמות לג): הנה מקום אתי - שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (א). נמצא, מי שיש לו לב ישראלי, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שיק אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל:

נז

דע, בשצדיק גדול אמתי מגלה תורה, חדושים נפלאים ונוראים, הוא טובה להקטנים במעלה, שעל-ידיה נתגדל הקטן במעלה, שהכל רצים ובאים אליו. וגם בהסמטרא-אחרא נתגדל אחד על-ידיה, כמו שמצינו בבלעם, בשנתן השם יתברך את התורה לישראל, פאו כל האמות לבלעם (כשאח"ל ובהם קטו), נמצא, שעל-ידי נתנית התורה לישראל נתגדל בלעם, ובאו אליו כל העולם, והוא

(א) כמוכא בפרש"י שם, והוא במד"ר שם.

מוחר"ן תנינא

ולזה מקשר מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: בשהיה רבי עקיבא בתפיסה, אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: רבי, למדני תורה, ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות (פסחים כ). והדברים תמוהים מאד מאד, שרבי שמעון יאמר בדברים האלה לרבו, שימסרו למלכות. וגם, כי מסתמא בשרבי עקיבא רבו לא רצה ללמדו, בודאי פנו למלכות. וגם, הלוא כבר היה תפוס בתפיסה, ומה ימסרהו עוד:

אך דע, כי גם על-ידי מי שאומר תורה ברבים, ושומעים תלמידים שאינם הגונים, על-ידיהם בא גם-כן עצירת גשמים, כי על-ידי כבוד התורה בא גשמים, בבחינת (שמות טו): וכבוד ה' נראה בעיני, ועל-ידי הענין בא גשמים. וזה בחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים; הינו בחינת גשמים, שבאים על-ידי כבוד ה', בחינת כבוד התורה. והלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תולין קלג) שהוא פוזרק אבן למרקולים, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה (ס), שמרקולים פרושו: מר קלוס, הינו חלוף הכבוד. נמצא, בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, הוא הפך הכבוד, ועל-ידי בא על-ידיהם עצירת גשמים, הפך הכבוד, שעל-ידו באין גשמים. וזה בחינת (משלי כו): כמטר בקציר בן לא נאווה לכסיל כבוד; הינו בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, שזה בחינת: נותן לכסיל כבוד (ש"ס) (ע"ג), שנותן כבוד התורה לכסיל, דהינו תלמיד שאינו הגון, ועל-ידיהם מקלקל הגשמים. וזהו: כמטר בקציר, הינו קלקול הגשמים שיורדין, שלא בעונתן, כי בשעת הקציר, אזי אדרבא, מוזיק המטר - בן לא נאווה לכסיל כבוד, כי על-ידיהם בעצמו הוא קלקול הגשמים כנ"ל:

וזה שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי עקיבא: למדני תורה, ואם לאו, אני אומר וכו'. כי רבי עקיבא היה מקהיל קהלות ודורש ברבים, וסבר רבי שמעון, שמפני זה נתפס בתפיסה, מחמת שהיה דורש ברבים, ושמעו בני-אדם שאינם מהגונים, כי על-ידי חדושי-תורה שמגליו, על-ידיהם נמשך אלקות, כביכול, כמו שכתוב (שמות כח): ויקחו לי תרומה, הינו כשתרצו לקח ולהמשיך אותי, אי אפשר כי אם על-ידי התורה, כי על-ידי התורה ממשויכין אותו, כביכול. ולהיכן נמשך האלקות? לתוך מה השומע. ואף-על-פי שזהו תפיסה, כביכול, בבחינת (ש"ה ט): מלך אסור ברהמים - ברהמי מחין (סוף התיקונים תיקון ג דף ה'): אסור דיקא, שמה שנמשך אלקותו יתברך, כביכול, ברהימי מחין הוא בחינת תפיסה, בחינת (תהלים סח) שביט שבי, אף-על-פי-כן הוא ניהא להשם יתברך, שיהיה נמשך, כביכול, על-ידי התורה, אף-על-פי שהוא בחינת תפיסה:

אבל בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, וממשיך אלקותו יתברך לתוך מה שלו, זהו תפיסה ממש, ועל-ידי ענין תפיסה, ועל-ידי סבר רבי שמעון בן יוחאי, שעל-ידיהם נתפס רבי עקיבא בתפיסה כנ"ל, כי על-ידי תפיסה יתתקן, ויודפכו הדבורים שהכניס לתלמידים שאינם הגונים, בבחינת (בראשית כב): ואתם

ומי שהוא בבחינה זו, הוא מפסיד על-ידי הזריוות, כי כשהוא זריו גדול, ורץ בזריוות ממצוה למצוה, אזי הוא מפסיד על-ידיהם את בחינת הקדשה, מה שהוא בין מצוה למצוה כנ"ל, כי על-ידיהם הזריוות הוא עובר ומדלג על הבחינה הזאת, כי המצוה בעצמה הולכת אליו, כי היא נמשכת ונגררת אליו על-ידי המצוה ראשונה שגוררת את השניה כנ"ל. וכשגם הוא רץ בזריוות אל המצוה, אזי יוכל לדלג ולעבר את הבחינה הנ"ל, דהינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, ועל-ידי הוא זריו ונפסד. אבל כשהיה קצת, יוכל בתוך כך להשיג גם הבחינה שבין המצוות כנ"ל:

וכל זה - למי שהולך בדרך ה' בסדר מנעוריו, אבל מי שצריך לעשות תשובה, הוא צריך דוקא להיות זריו גדול מאד מאד, למהר ולרוץ מאד להמלט על נפשו, ואסור לו לשחות כלל לעמוד ולהתישב, כי בעל-תשובה אינו הולך מדרגא לדרגא כלל, ואין בינו ובין הקדשה שום בחינה הנ"ל, כי הוא צריך להתחיל מחדש, והוא צריך לרוץ ולדלג אל הקדשה, כמובא, שהבעל-תשובה צריך לדלג על מה שצריך לדלג, ולקפץ אל הקדשה בזריוות גדול. ואיש כזה הוא זריו ונשכר כנ"ל. ובחינה שבין המצוות כנ"ל הוא כגון: וידבר ה' אל משה לאמר ועשית. ובודאי יש עבודה גם באלו הדבורים, שהם קדם המצוה, כי עקר המצוה בעצמה נאמר בתורה אחר-כך, אחר תבת ועשית, אבל באמת בודאי גם בפסוקים הנ"ל שבין מצוה למצוה, יש בהם עבודה. וזהו בחינה הנ"ל מה שבין מצוה למצוה. ועוד יש בזה, ועין במקום אחר (בלקרא"ו ט"ב) מענין זה, שבאמת יש עבודה גם בפסוק וידבר וכו':

ס

בשיש מלחמות בעולם, השכל מחיב שיהיה יקרות, כי נתעורר הקללה של קין: כי תעבד את האדמה לא תוסף תת בחה לך (בראשית ד), על-ידי השפיכות-דמים שיש בעולם, כי קללה זו נאמרה על שפיכות-דמים, כי האדמה היא חיבת בזה בשיש שפיכות-דמים, כי הגשמים נעשין על-ידי האדים העולים מן הארץ, כמו שכתוב (בראשית ב): ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה; כי מן האדים העולים מן הארץ, מזה נעשים גשמים, וכשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי נעשה מן האדים הנ"ל שפיכות-דמים. וזה שכתוב (יחזקאל לה): ותגר את בני ישראל על-ידי חרב בעת אידם, הינו בחינת אדים הנ"ל, שעל-ידים נעשה השפיכות-דמים. וכן בכמה אמות: מצרים ועמון ומואב, כשנבא על מפתחם, נאמר שם: בעת אידם - בחינת אדים הנ"ל, שעל-ידים נעשה השפיכות-דמים כנ"ל. ועל-ידי בשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי האדמה נותנת בחה לשם, כי מן האדים העולים ממנה נעשה השפיכות-דמים, ועל-ידי אין יורדין גשמים, כי הגשמים נעשין מן האדים, ועכשו נעשה מן האדים ענין אחר, דהינו שפיכות-דמים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח): בשעת גשמים אפלו גיסות פוסקות בו, כי בשיש גשמים, נפסקים הגיסות והמלחמות כנ"ל:

(א) עין תוספת סנהדרין סד ד"ה מרקולים. (ב) כמבאר שם בחולין. (ג) עין בתקין ו' (דף כא ע"ב).

האסרו ויבחנו דבריכם. ועליבן אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי עקיבא, שילמדנו תורה, ועלידיה שילמד עתה לרבי שמעון בן יוחאי, עלידיה יתתקן פגם הנ"ל. שלמד תורה לתלמידים שאינם מהגנים:

ואם לאו, אני אומר וכו' - אני אומר דיקא, הינו שרבי שמעון אמר לרבי עקיבא, שאם הוא אינו רוצה ללמדו תורה, אזי אני אומר תורה. וזהו: אני אומר ליוחאי אבא, כי כל חדושי התורה שמגלין, עלידיה מגלין חסדים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צו) כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר: למס מרעהו חסד. ויש בכל אחד חסדים מצד האב וכו', ורבי עקיבא לא היה לו מצד האב חסדים, כי היה בן גרים, ולא היה לו זכות אבות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כו), שלא רצו למנותו נשיא לרבי עקיבא, משום דלית לה זכות אבות. וסבר רבי שמעון, שרבי עקיבא אין רוצה לומר תורה מחמת זה, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, אבל רבי שמעון בן יוחאי בודאי היה לו חסדים מצד אביו רבי יוחאי, (שהיה גדול בישראל) (י), ועליבן אמר רבי שמעון: ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא, הינו שאני אומר להתורה שהוא בחינת יוחאי אבא, בחינת החסדים מצד האב, שמשם התגלות התורה, כי התגלות התורה הוא התגלות החסדים כנ"ל:

וזהו: ומוסרף למלכות - כי רבי שמעון אמר, שזה שרבי עקיבא אינו רוצה לומר תורה ולגלות החסדים, ועלידי התגלות החסדים עלידי התורה שהיה רבי עקיבא אומר עתה, היה מתקן פגם הנ"ל, שלמד תורה לתלמידים שאינם הגונים, אך רבי עקיבא אינו רוצה לגלות חדושי תורה ולגלות החסדים, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, ורבי שמעון אמר, שזהו רק מחמת עניויות של רבי עקיבא, שמחמת ענותנותו של רבי עקיבא הוא סוכר שאין יכול לגלות תורה, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, ואין יכול לתקן פגם הנ"ל כי אם עלידי התפיסה, כי התפיסה היא תקון וזכור להדבורים כנ"ל. אבל באמת רבי עקיבא הוא רבי גדול כזה, שיש לו חסדים מצד עצמו, ואין צריך לזכות אבות כלל, ויכול רבי עקיבא לגלות תורה עלידי החסדים שיש לו מצד עצמו לבד, ועלידיה יתקן פגם הנ"ל, כנ"ל:

ועליבן אמר רבי שמעון: אני אומר וכו', הינו שאני אומר תורה, שיש לי חסדים מצד האב, ועלידיה יבוא את רבי עקיבא לתוך בחינת גדלות, עד שיכרח רבי עקיבא בעל-פירוח לומר תורה, כי באמת רבי עקיבא יכול בודאי לגלות תורה, אף-על-פי שאין לו זכות אבות, כי רבי עקיבא גדול כל-יפה, שיכול לגלות תורה עלידי חסדים שיש לו מצד עצמו, רק שהוא ענו, ועלידי שניגלה רבי שמעון תלמידו תורה, שהוא יש לו חסדים מצד האב, עלידיה יבוא את רבי עקיבא לבחינת גדלות, עד שיכרח בעל-פירוח לומר תורה אף-על-פי שאינו רוצה. וזהו: ואם לאו, הינו שאמר רבי שמעון לרבי עקיבא: אם אין אתה רוצה לומר תורה, וזהו מחמת ענותנותך, אזי אני אומר ליוחאי אבא, הינו שאני אומר תורה, כי יש לי חסדים מצד האב כנ"ל, ומוסרף למלכות, הינו שאבא אותך ואמסרף בעל-פירוח למלכות, לבחינת

גדלות, ותהיה מכרח בעל-פירוח לגלות תורה, שהיא התגלות החסדים כנ"ל, כי עלידי שרבי שמעון בן יוחאי תלמידו יאמר תורה, עלידיה יבוא את רבי עקיבא לבחינת גדלות בעל-פירוח, ויכרח לומר תורה, שהוא התגלות החסדים, שהוא תקון פגם הנ"ל:

(ולא באר איך עלידי התגלות התורה שמגלה חסדים, עלידיה יתתקן פגם הנ"ל. גם לא באר איך עלידי התלמיד שיש לו זכות אבות, כשמגלה תורה, עלידיה יהיה רבו מכרח לבוא בגדלות ולומר תורה):

וזהו: ומוסרף למלכות - מסירה הוא לשון בעל-פירוח, כמו שכתוב (במדבר לא): וימסרו מאלפי ישראל - פרש רש"י: שנמסרו בעל-פירוחם, כי רבי שמעון בן יוחאי יבוא את רבי עקיבא בעל-פירוח לבחינת גדלות עלידי שהוא יאמר תורה כנ"ל:

סא

השם יתברך הוא למעלה מהזמן, כמובא. וזה הענין הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי. אך דע, שעקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהינו מחמת ששכלנו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתפטר ביותר. כי בחלום, שאז השכל נסתלק, ואין לו רק כח המדמה, אזי ברבע שעה יכולים לעבר כל השבעים שנה, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד, ואחר-כך בשנתעוררים מהשנה, אזי רואים שכל אלו הזמנים והשבעים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת. וזה, מחמת שאחר-כך, בהקיץ, אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבעים שנה שעברו בחלום, הם רק רבע שעה אצלו, רק שבעים שנה ממש, הם שבעים שנה גם אצל השכל שלנו:

ובאמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה שנחשב אצלו לשבעים שנה ממש הוא גם-כן רק רבע שעה או פחות, כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבר שבעים שנה בחלום, ובאמת אנו יודעין אחר כך בשכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו-כן ממש, מה שנחשב לפי שכלנו שבעים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת, כי גם בחלום אם היה אחד בא אצלו בשעת החלום והיה אומר לו, שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שבאמת אינם כלום, והכל הוא רק רבע שעה - בודאי לא היה מאמין לו כלל, כי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש; כמו-כן ממש, אף-על-פי שאצלו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבעים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה. וכן למעלה מעלה, שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלנו אינו נחשב שם, בשכל הגבוה עוד יותר, רק לזמן מועט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה כל-יפה, שישם כל הזמן בלו אינו נחשב כלל, כי מחמת גדל השכל מאד, כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלו השבעים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת כנ"ל, כמו-כן יש שכל למעלה משכל, עד שהזמן נתבטל לגמרי:

(ד) עין בהקדמת הוזהר דף יא, יוחאי חרנא.

הארץ בכליכם וכו' (בראשית מט), בחינת זמר ונגון, ששלח עלידם ליוסף, וכמו שפרש רש"י: מזמרת - לשון זמר וכו'. כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו נגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, שהיא צריכה לאכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו נגון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה, ומשירת העשבים נעשה נגון של הרועה. וזה סוד מה שכתוב (שם ט): ותלד עדה את יבל, הוא היה אבי ישב אהל ומקנה; ושם אחיו יובל, הוא היה אבי כל תפיש פנור ועוגב. כי תכף כשהיה בעולם רועה מקנה, היה תכף כליזמר כנ"ל. ועליבן דוד המלך, עליו השלום, שהיה יודע נגון (שמואל א טו), עליבן היה רועה (שם, כנ"ל). (גם מצינו באבות העולם כלם, שהיו רועי מקנה.) וזה בחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ זמירות שמענו, הינו שזמירות ונגונים יוצאים מכנף הארץ, כי עלידי העשבים הגדלים בארץ נעשה נגון כנ"ל. ועלידי שהרועה יודע הנגון, עלידיה הוא נותן כח בהעשבים, ואזי יש לבהמות לאכל. וזה בחינת (שה"ש ט): הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע; הינו שהנצנים גדלים בארץ עלידי הזמר והנגון השיק להם כנ"ל. נמצא, שעלידי הזמר והנגון שהרועה יודע, הוא נותן כח בעשבים, ויש מרעה לבהמות. גם הנגון הוא טובה להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות, היה אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחינת רוח האדם לרוח הבהמיות, עד שירעה הרועה את עצמו, בבחינת (בראשית לו): וילכו לרעות את צאן אביהם וכו', ופרש רש"י, שהלכו לרעות את עצמן. ועלידי הנגון נצול מזה, כי הנגון הוא התבררות הרוח, שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (קהלת א): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה; כי זהו עקר הנגון - ללקט ולברר הרוח טובה, כמבאר במקום אחר. ועליבן עלידי הנגון נצול מרוח הבהמיות, כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה עלידי הנגון כנ"ל:

ויש חלוקים רבים בנגינה, כי יש נגון שלם, ויש נגון שהוא בכמה בבות, ויכולים לחלקו לכות וענינים:

ודע, שהמלך יש לו כל הנגון בלא בשלמות, אבל השרים אין להם רק איזה חלק בנגון, כל אחד לפי מקומו. ועליבן אמר דגיאאל לנבוכדנצר (דניאל ט): אנת הוא אילנא וכו' ומזון לכלא בה. כי נבוכדנצר, שהיה מלך ויש לו כל הנגון, עלידו נמשך כל המזון, כי המזון נמשך עלידי הנגון כנ"ל. ועליבן יעקב אבינו, אף שלא היה יודע אז שהוא יוסף, רק כפי מה שספרו לו השבטים הנהגותיו של יוסף, שלח לו נגון השיק לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעל אצלו עלידי הנגון מה שהיה צריך, עליבן שלח לו אותו הנגון של ארץ-ישראל. והיו שאמר לבניו: קחו מזמרת הארץ בכליכם; הינו שיקחו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת זמרת הארץ כנ"ל, בפלים שלהם. והירידו לאיש מנחה, מעט צרי ומעט דבש, נכאת ולט, בטנים ושקדים - הם בחינת משקולות ומדות הנגון, כי הנגון נעשה מגדולי הארץ כנ"ל:

ועליבן משיח, שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם וסבל מה שסבל, ואחר כל זה, בסוף יאמר לו השם ותברך: בני אתה, אני היום ילדתיך (תהלים ב). והדבר תמוה ונפלא מאד, לכאורה, אך כל זה מחמת גדל עצם שכלו של משיח, לפי גדל מדרגתו שיאחזו אז, ומחמת הפלגת עצם מעלת שכלו, שיגדל אז מאד מאד, עליבן יהיה כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן, בלא אין ואפס ממש, ויהיה ממש כאלו נולד היום, כי יתפטל כל הזמן בשכלו, שיהיה גדול מאד. ועליבן יאמר לו השם ותברך: אני היום ילדתיך - היום ממש, כי כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי כנ"ל:

וכן אנו רואים במקום גם-כן, שהבעלי-בית יכול לעבר מקום גדול בשעה מועטת. נמצא, שאצלו כל זה המקום הוא קטן, ואצל החלושי-בית נחשב זה המקום גדול, וצריכים לילך שעה מרבה עד שעוברים אותו המקום. וכמו-כן למעלה מעלה, כל מה שהבית גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, וכן למעלה מעלה, עד שהמקום נתפטל לגמרי, רק שבשכלנו אי אפשר להבין כל זה, כמו שאי אפשר להבין בחלום את האמת, שכל אותו הזמן שנדמה בחלום אינו כלום באמת, כמו-כן גם אנו אי אפשר לנו להבין, שכל הזמן שלנו אינו כלום למעלה בשכל הגבוה כנ"ל:

סב

אלה מסעי בני ישראל (במדבר לו). איתא במדרש (א), שמסעי בני ישראל, דהינו הנסיעות שבני ישראל נוסעין במקום למקום, הם מכפרין על אלה אלהיך ישראל, הינו על פגם עבודה-זרה, כי אפלו בשאין עובדין עבודה-זרה, יש פגם עבודה-זרה כי קלקול האמונה היא גם-כן בחינת עבודה-זרה וכמו שמוכא (בשם הבעל-שם-טוב) על פסוק (דברים יא): וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, שתכף בשפרים מהשם יתברך הוא בחינת עבודה-זרה, ועלידי הנסיעות של ישראל נתכפר. וכל זמן שיש עבודה-זרה בעולם, חרוץ-אף בעולם (ספרי פ' ראה, והובא בפירוש"י שם). נמצא, בשנתכפר פגם עבודה-זרה כנ"ל, נמתק החרון-אף, ונמשך רחמנות. ועקר רחמנות הוא בבחינת (בראשית מט): ואל שדי יתן לכם רחמים - לכם דיקא. הינו שהשם יתברך יתן לנו הרחמנות, שימסר את הרחמנות בדינו, כי אצלו יתברך יכול להיות שגם החולאת הקשה וכל היסורין הם הרחמנות שלו, כי בודאי כל מה שהשם יתברך עושה להאדם, אפלו יסורין קשים, הכל הוא רק רחמנות, אבל אנו מבקשים, שיתן וימסר בדינו את הרחמנות, כי אין אנו מבינים הרחמנות שלו, וגם אין אנו יכולין לקבל אותו הרחמנות שלו הנ"ל, רק שהשם יתברך יתן בדינו את הרחמנות, שאנחנו בעצמנו נרחם עלינו, ואצלו הרחמנות בפשימות, להתרפא מן החלי וכיוצא בזה. והוא ישראל - ראשית-בות: אל שדי יתן לכם רחמים, כנ"ל, כי הרחמנות נעשה עלידי מסעי בני ישראל, כנ"ל:

סג

דע, כי יעקב אבינו, בששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף, שלח עמיהם נגון של ארץ-ישראל. וזה סוד: קחו מזמרת

(א) עין בלקוטי קמא סימן מ' בשם ספר עשרה מאמרות.

סד

מה שאנו רואים, שכל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש, כמו שאנו רואין בחוש, שכל מי שהוא עשיר, יש לו שגוען גדול - דע, כי הממון עושה אותו משגע, כי הממון הוא מגפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים (גדלים לה), והנבואה פשפאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: ויתנבא - ואשתפי (שמואל א, ח); ואצל הנגידים הנ"ל נעשה על-ידי הממון שגוען גמור, ועל-ידי הממון נעשים משגעים על-ידי העשירות שלהם:

סה

בשמקנאין קנאת ה' צבאות, נחשב כמו צדקה, כמו שכתבו התוספות בפרק השתפין על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב י:): צדקה תרומם גוי - אלו ישראל; וחסד לאמים חטאת - אלו העובים, שכל חסד שעושין וכו'. והביאו ראיה מגבבוראדן, עין שם. וכתבו התוספות שם: וגבבוראדן עשה אז צדקה, שקנא להקדוש-ברוך-הוא. נמצא, שקנאת ה' צבאות הוא כמו צדקה:

סו

הצדיק הוא מכרח לעשות תשובה בעד ישראל, דהינו בשיוצא אחד חוץ לשורה ופורק על, אזי הצדיק מכרח לעשות תשובה בשבילו. על-פי משל, שפעם אחד נסעו שני בני-אדם עם סוס מבהל ומשגע, ונשא אותם הסוס והשליכם מן העגלה. ועמד אחד והתחיל להכות את הסוס באגרוף, והכה אותו הרבה. ושחק ממנו השני ואמר לו: הלא אתה מכה את ידך, ומה תועיל להסוס הכאה זו? רק אתה צריך לקח רצועה שמכין בה הסוסים, להכות אותו. והלך ועשה כן, ולקח רצועה והתחיל להכות את הסוס. ועמד הסוס ורץ בבהלה גדולה, וברח ונשא אותם והשליך אותם לתוך רפש וטיט, והסוס ברח לו להלן. נמצא, שגם זה אינו עצה טובה. ונעצו אותו שיעשה כך, שיקח חבל יפה, ויקשר את הסוס לאיזה אילן, ויכה אותו הרבה, ויבזה ולמדו להיטיב. ועשה כך, והכה הסוס הרבה, ונתנוע. וראה, שגם זה אינו עצה טובה, כי אינו פראי הסוס כלו בעד היגיעה והקצרות שיש לו על-ידי ההכאה, ואין תקנה לסוס כזה רק לירות אותו על-ידי קני-שרפה, וזה צר לו. כך כשאחד יוצא לחוץ, ואינו מתנהג בשורה - אין יכולין למצא עצה מה לעשות לו, כי היה אפשר להעניש אותו בעצמו או על-ידי שליח או באופן אחר, אך כל הענישים הם נוגעים להצדיק בעצמו, כמו שמצינו אצל השם יתברך, שבכל צרתם לו צר (ישעיה סג), כי הם חלק אלוך ממעל, ועל-ידי כשיש להם צרה, חס ושלום, לו צר, כביכול; כמו-כן אצל הצדיק גם-כן, כי גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי ז), כי העניש שמעניש את אחד, הוא נוגע להצדיק בעצמו. כי האדם נתהוה מארבעה יסודות (ס): אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם; שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד

והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, אשר משם יפרד הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים כנ"ל. נמצא, שכלם נמשכין מהצדיק, ועל-כן אם הוא מעניש את אחד, נוגע את הצדיק בעצמו, ועל-כן: גם ענוש לצדיק לא טוב כנ"ל:

וזה שאמרו הפעלימוסר, שבשבאים לצדיק ורואים אותו, בבחינת (ישעיה ו): והיו עיניך רואות את מורדך, ראוי שימצא את עצמו בתוך הצדיק, שישתכל בעצמו על כל המדות, אך הוא אוהו בהם, על-ידי ראית פני הצדיק. כי כל המדות נמשכין מהארבעה יסודות הנ"ל, כמוכא (ב), ועל-ידי פשרואה את הצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, ראוי לו שישתכל וירגיש על-ידי-יה אך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מן הארבעה יסודות, שנמשכין מהצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, כנ"ל:

וזה: והיו עיניך רואות את מורדך - ראשי-תבות: אש רוח מים עפר, שהם הארבעה יסודות, שמהם נמשכין כל המדות, שכלם נמשכין מהצדיק כנ"ל. ועל-ידי פשרואין את הצדיק, שזה בחינת: והיו עיניך רואות את מורדך, על-ידי-יה ראוי בעצמו אך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מארבעה יסודות: אש רוח מים עפר, שנמשכין מהצדיק כנ"ל:

וזה שקורין העולם את מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר יום-הכפורים, אז נתגלה בחינת שם ה'. וזה שנצטוו תקף למחרת יום-הכפורים על שבת, כי למחרת יום-הכפורים נתרצה השם יתברך לישראל והזהירם על מלאכת המשכן, ואזי הקהילים משה והזוהרים על שבת, כדי שלא יטעו לומר שמלאכת המשכן דוחה שבת (כמוכא בפירש"י פ' ויקהל). נמצא, שתקף למחרת יום-הכפורים הזהיר על שבת, ושבת שמא דקדשא-ברוך-הוא (וזהו יתרו דף פח:), כי אז, אחרי יום-הכפורים, נתגלה בחינת שם ה'. כי כשמענישין את אחד, עוקרין אותו משרש חיותו, כי אפלו שאר ענשים נקראים בחינת מיתה, כמו שכתוב (שמות ד): כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ה), שנעשו עניים; והשם הוא החיות, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו; ושמו משתף בשמנו, כביכול (ירושלמי תענית פ"ב, ובפירש"י יהושע ג, וימיה יד, ובליקוט יהושע ו), ועל-כן כשיש לישראל איזה עניש, חס ושלום, נוגע את עצמו יתברך, כביכול, כי עקר העניש נוגע בהחיות, שהוא השם, ושמו משתף בשמנו כנ"ל. ועל-כן כשאמר משה: ואם אין מחני נא (שמות לב), והשיבו השם יתברך: מי אשר חטא לי אמחננו וכו' (ש) - בקש משה, שיעשה למען שמו הגדול המשתף בשמנו (ב). כי מאחר ששמו יתברך משתף בשמנו, נמצא כשיעניש אותם, נוגע את עצמו יתברך, כביכול, כנ"ל. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י:): הוא אינו שש וכו', כי נוגע בעצמו יתברך, כביכול, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. נמצא, כשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל ביום-הכפורים ואמר: סלחתי כדברך, אזי, כביכול, נגדל שמו יתברך המשתף בשמנו כנ"ל. ועל-כן נצטוו תקף אחר יום-הכפורים על שבת כנ"ל, כי שבת שמא דקדשא-ברוך-הוא כנ"ל, ועל-כן קורין מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר המחילה והסליחה שנעשה ביום-הכפורים, נגדל שם ה', כנ"ל:

(א) עין זוהר בראשית כו. (ב) במשנת הסידים. עין בליקוטי קמא סימן ד', אות ה. (ג) עין ברכות לב, ובמדרש קהלת.

סו

(חבור התחלת התורה בסופה)

בראשית - לעיני כל ישראל. כי יש ענין המכסין על עינא,

שהם רומי רבתי ורומי זעירתא, כמוכא (ברעיא מוהימנא פנחס דף רנב), וזה בחינת (קהלת יב): ושבו העבים אחר הגשם - זה מאור עינים, שהולך אחר הבכיה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא:), שעלידי הבכי הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח חמה זורחת ובמערב שוקעת, נמצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה עלידי בחינת הבכי, שעלידו מסתלק מאור העינים כנ"ל, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. כי מערב - ראשייתבות: רחל מבכה על בניה (ירמיה לא), (פמוכא בכתיב האר"ו ז"ל), כי שכינה במערב (ב"ב כה), והשכינה בוכה ומיללת, כביכול, על ישראל, בחינת (ירמיה לא): רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו - שהיא בוכה על צרת ישראל, המפורים בגויים ואינם על מקומם. ועליכן שקיעת האור במערב, כי עלידי הבכיה מסתלק מאור עינים, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. וזה בחינת כחל המערבי, ששם השכינה בוכה ומיללת על חרבן ביתהמקדש, כי במערב שם רחל מבכה על בניה, כנ"ל. ויש מאורי אור ומאורי אש (א), והם זה לעמת זה; שפשיש כח למאורי אור, אזי נכנעין מאורי אש, וכן להפך, חס ושלום, שפשישנעין ונסתלקין מאורי אור, חס ושלום, אזי מתגברין מאורי אש. וזה בחינת חרבן ביתהמקדש, בחינת (איכה א): ממרום שלח אש בעצמותי; כי נתגברו מאורי אש עלידי שנסתלקו מאורי אור, בכחינת: רחל מבכה על בניה; כי הבכיה הוא בחינת הסתלקות מאורי אור כנ"ל, ואזי מתגברין, חס ושלום, מאורי אש, בחינת: ממרום שלח אש וכו', כנ"ל:

וזה בחינת ההעלמה, שנתעלם היפי והפאר של כל העולם. כי יש צדיק, שהוא היפי והפאר והחן של כל העולם כלו, בבחינת (בראשית לט): ויהי יוסף יפהתאר ויפהמראה, בחינת (תהלים מח): יפה נוף משוש כל הארץ (ב). כי זה הצדיק האמתי, שהוא בחינת יוסף, הוא ההדור והיפי של כל העולם, וכשזה היפי והפאר נתגלה בעולם, דהינו כשזה הצדיק, שהוא היפי של כל העולם, נתפרסם ונתגדל בעולם, אזי נפתחין העינים של העולם, שכל מי שנכלל בזה החן האמת של זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, דהינו שמתקרב אליו ונכלל בו, נפתחין עיניו ויכול לראות, והעקר להסתפל על עצמו, וכמבאר לעיל (בס"ו סו), שעלידי שמתקרב לצדיק אמתי, שהוא בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת: צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת יסוד הפשוט; אשר משם יפרד והיה לארבעה ראשים - הינו בחינת הארבעה יסודות, שנמשכין מן הצדיק כנ"ל. וכשמתקרב אליו, עלידי זה ראוי לו להסתפל בעצמו על כל המדות, איד הוא אוהו בהם, כי כל המדות נמשכין מן הארבעה יסודות, פידוע (ב), והארבעה יסודות נמשכין מן הצדיק כנ"ל,

ועליכן בשנתגלה זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, כל מי שמתקרב ונכלל בזה החן האמת, נפתחין עיניו, ורואה ומסתפל על עצמו, איד הוא אוהו בכל המדות שנמשכין מארבעה יסודות, שהם נמשכין מהצדיק כנ"ל, וגם יכול לראות ולהסתפל בגדלת השם ולהסתפל בעולם, עלידי שנפתחו עיניו עלידי התגלות הפאר של הצדיק האמת כנ"ל:

כי כשזה הצדיק נתגלה ונתפרסם בעולם, זה בחינת שם, דהינו שנתפרסם ויש לו שם בעולם, ובתוך זה השם של הצדיק האמת מלבש ומשתף שמו ותברך, כי שמו משתף בשמנו (ה). נמצא, כשנתגדל שם הצדיק, נתגדל שמו ותברך, וכל מה שנתגדל יותר שם הצדיק, נתגדל יותר שמו ותברך, כביכול, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. ושם ה' הוא בחינת (זכריה יד): ה' אחד ושמו אחד; כי שמו ותברך הוא אחדות פשוט, אך למטה משתלשל משמו ותברך בחינת הארבעה יסודות, כי שמו אחד ותברך הוא בחינת ארבע אותיות השם, ועליכן למטה גשתלשל משמו ותברך בחינת הארבעה יסודות. ומתחלה משתלשל מארבע אותיות השם בחינת תלת גונין דעינא וכת עין, ואחר כך משתלשל לארבעה יסודות. ומקדם משתלשל לבחינת: צדיק יסוד עולם, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות. וזה: ראו כי קרא ה' בשם בצלאל (שמות לח) (ה) - ראו דיקא, כי עלידי שנתגלה ונתגדל שם בצלאל, עלידי זה ראו, כי עלידי זה נפתחין העינים ורואין כנ"ל. וזה: כי קרא ה' בשם בצלאל. הינו, כי ה' הוא בשם בצלאל, כי שמו משתף בשמנו, ועלידי זה ראו כנ"ל. כי כח הראות נמשך גס"כן מבחינת השם, שהוא בחינת ארבע אותיות, שמשם נמשך תלת גונין דעינא וכת עין כנ"ל. וזה בחינת שבת - שין בת. שין - תלת גונין דעינא, ב"ת עין (תיקון ע) - כי שבת שמא דקדשא בריך הוא (וזהו יתרו דף פח:). גם הצדיק הוא בחינת שבת, כמו שכתוב (בוהר נשא דף קמד:): אנת הוא שבת דכלהי יומי. וזה: ראו כי ה' נתן לכם את השבת (שמות סו) - ראו דיקא, כי שבת, שהוא שמא דקדשא בריך הוא, הוא בחינת כח הראות, בחינת תלת גונין דעינא וכת עין כנ"ל:

ועל כן בכל מקום שזכר בנין ביתהמקדש נזכר שבת, כמו שכתוב (ויקרא יט): את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו. וכן בכל מקום שהזכיר על מלאכת המשכן, הזכיר מקדם על שבת, כי שבת מאיר להביתהמקדש, כי המקדש הוא גס"כן בחינת עינים, כמו שכתוב (יחזקאל כד): גאון עינכם, מחמד עיניכם (עין ב"ב ה). ושבת הוא בחינת הגונין המאירין במקדש, כי שבת הוא בחינת כח הראות, שהם תלת גונין דעינא וכת עין, המאירין לבית המקדש, שהוא בחינת עינים. וזה בחינת מחין, כי מתחלה נעשה מבחינת שם ה', שהוא ארבע אותיות, בחינת ארבעה מחין, בחינת (שמות לא): ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. חכמה, תבונה, ודעת, וכל מלאכה - זה בחינת ארבעה מחין (כ"ש בת"ו דף יג: בהקדמה), שהם נעשין מבחינת שם ה', כמו שכתוב: ראו כי קרא ה' בשם בצלאל, וימלא אותו וכו' בחכמה ובתבונה וכו'; ואחר כך נעשה בחינת תלת גונין דעינא וכת עין, ואחר כך ארבעה יסודות כנ"ל:

(א) עין וזה בראשית כ ע"ב. (ב) עין וזה וישו רז ע"ב. (ג) עין בלקרא סימן ד, אות ח. (ד) מצוין לעיל בסיון סו בפנים. (ה) עין וזה תרומה קב.

ובשכיל זה נקראים הצדיקים עיני העדה (במדבר טו) (עין ב"ב ח), כי עלידם נפתחין העינים כנ"ל:

ואזי, בשנתגלה הפאר והיפי של הצדיק האמת, ונתגדל שמו, שזה בחינת הגדלת שמו ותברך, כביכול, כנ"ל, שעלידיזה נעשין המחין וכח הראות, ונפתחין העינים כנ"ל, אזי יש להעולם בעליהבית, שהוא משגיח על העולם. וזה בחינת בראשית - ראש בית (ת"ו ת"י ג, דף יח). ראש זה בחינת מחין, בית זה בחינת בית-המקדש, שעקר קיומו - עלידי בחינת המחין, שהם בחינת תלת גונין דעינא וכת עין, בחינת שבת, שמאיר לבית-המקדש כנ"ל. גם בית זה בחינת הפתים של התפלין, ששם הם המחין, בחינת: ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ואמלא דיקא, בחינת הפתים שהמחין ממלאין אותם, ואזי יש בעליהבית, בחינת ראש בית, שהוא מחזק בדיקי הבית, כי תקון בית-המקדש הוא עלידיזה, כנ"ל:

אכל יש, חס ושלום, ההפך ממש, בשנתפרסם, חס ושלום, מי שאין בו שם ה' כלל, ובשנתפרסם ונתגדל שמו של זה, כביכול נתמעט ונתעלם שם ה', ואזי נתגדלין בעולם בעלי שמות וקדריים, שקורין "מאמירין", ובאין לעולם, חס ושלום, דברים שאין מועיל להם כי אם שמות הפמאה, חס ושלום, שכל זה הפך שם ה', כי נתעלם שם ה', חס ושלום, ואזי נסתלקין ונכנעין מאורי אור, חס ושלום, שהם בחינת מאור העינים, בחינת תלת גונין דעינא וכת עין, שנמשכין משם ה' כנ"ל. וכשנכנעין מאורי אור, אזי מתגברין מאורי אש, ומזה באין שרפות בעולם, חס ושלום, עלידי שמתגברין ונתגדלין בשם אלו המפרסמים של שקר, שעלידיזה נתעלם שם ה', חס ושלום, ונכנעים מאורי אור, ומתגברין מאורי אש, בחינת: ממרום שלח אש, שזה בחינת שרפת בית-המקדש, שנעשין גספן עלידי הסתלקות מאורי אור, שעלידיזה נתגברו מאורי אש כנ"ל:

וזה בחינת: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ח), יסודותיה - זה בחינת ארבעה יסודות, שנמשכין מבחינת מאורי אור, מבחינת תלת גונין דעינא וכת עין, שנאכלו ונשרפו עלידי: ויצת אש בציון, עלידי ההתגברות מאורי אש כנ"ל:

והנה מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית-המקדשנו. אך בעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית-מקדשנו, ראוי לנו שלא לעכב, חס ושלום, בגין בית-המקדש, רק להשתדל בכנינו. עליפן מאד צריך לזהר לקום פחצות, להיות מתאבל על חרבן בית-המקדש, כי אולי בגלגול הראשון היה הוא הגורם שיחרב בית-המקדש, ואפלו אם לאו, אולי הוא מעכב עתה בגין בית-המקדש, ונחשב גספן באלו הוא גרם להחריבו⁽¹⁾, עליפן צריך לזהר מאד לקום פחצות, ולהיות מתאבל מאד על חרבן בית-המקדש. והשם יתברך הכמיח לכל המתאבל על ציון לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר (ישעיה סא). פאר תחת אפר דיקא. פאר זה בחינת המחין, בחינת תפלין, בחינת ראש בית, בחינת כלליות

הגונין, בחינת תלת גונין דעינא וכת עין, בחינת מאורי אור, בחינת שבת המאיר לבית-המקדש כנ"ל. תחת אפר - אפר זה בחינת מאורי אש, (שהוא ההפך מהנ"ל), הינו שיהיו נכנעין מאורי אש, שעלידם נשרף הבית-המקדש, ויתגברו מאורי אור, שהם קיום הבית-המקדש כנ"ל, וזהו: פאר תחת אפר, כנ"ל. נמצא, שעלידי שהוא מתאבל על בית-המקדש, עלידיזה מכניע מאורי אש, ומתגברין מאורי אור, שהם בחינת שבת כנ"ל. וזה מתאבל - ראשיתבות: לא תבערו אש בכל משבתיכם (שמות לח); כי עלידי שמתאבלין, נכנעין מאורי אש כנ"ל. וזהו: ביום השבת, כי אזי מאירין מאורי אור, שהם מאירין לבית-המקדש, בבחינת: את שבתתי תשמרו וכת עין, שהם מאירין לבית-המקדש, בבחינת: את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו כנ"ל. וזה שכתוב (שמות לא): לעשות את השבת לדרתם, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (וזהר פנחס דף רמג; ובתיקון כד): לדרתם כתיב - לשון דירה. הינו, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיזה נעשה דירה, דהינו בחינת הבית המקדש, שקיומו עלידי שבת כנ"ל. גם דירה ממש, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיזה נכנעין מאורי אש, ונצולין משרפות כנ"ל. (1) נמצא, שקיום דירות ישראל הוא עלידי שבת כנ"ל:

וזהו: בראשית - ראש בית, בחינת הבעליהבית של העולם. הינו הצדיק האמת, שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת יוסף, בחינת (בראשית מט): ויוסף הוא השליט הוא המשפיר וכו', בחינת ראש בית, בחינת בעליהבית של העולם. כי עלידו קיום הבית-המקדש וקיום הפתים והדירות של ישראל כנ"ל. ועלידי שנתגדל השם של זה הצדיק, שהוא בחינת ראש בית, עלידיזה נפתחין העינים של ישראל כנ"ל. וזהו בראשית - לעיני כל ישראל. בראשית, הינו ראש בית, בחינת הצדיק הנ"ל, שהוא הפאר של העולם כנ"ל, עלידו נפתחין עיני כל ישראל כנ"ל:

וזה בחינת הספד על סלוק הצדיק. כי בראשית הוא הספד על נח, הינו מאמר הנ"ל על בראשית הוא הספד על סלוק הצדיק, שהוא בחינת נח, כי שם נאמר מבחינת ההעלמה, שנתעלם הפאר של ישראל, הינו שנסתלק ונתעלם הצדיק שהוא הפאר של ישראל. והנה להצדיק שנסתלק, אין לו הפסד כלל במה שנתעלם ונסתלק, כי אם נתעלם ונסתלק מכאן, הוא גדול ומפאר שם בעולם הפא, בחינת (בראשית י): את האלקים התהלך נח; אבל על הדור יתום שנשארו ועל התולדות, דהינו הפנים שנשארו, הוא רחמנות גדול מאד, ועליהם נאמר במקונן: אלה תולדות נח, במקונן ואומר: אלה הם התולדות והפנים של הצדיק, בחינת נח, שנסתלק, ואלה הם התולדות היתומים שנשארו:

כי דע, שכל הדורות פלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת ראש בית, בחינת הבעליהבית של העולם כנ"ל, בבחינת (ישעיה מא): קורא הדורות מראש, שכל הדורות נמשכין מן הראש, דהינו הצדיק הנ"ל. ואזי, כשיש זה הצדיק, שהוא הראש בית, אזי יש בחינת ראש ויש בחינת בית, ואזי פלנו, דהינו כל בני הדור, פלם בחינת בני בית.

(1) עין ורשמי יומא פ"א ה"א. (1) עין שבת קיט ע"ב.

מוחר"ן תנינא

הוא מרחל. אבל עכשו בגלות, אחר החרבן, היא בבחינת רחל מבכה על בניה, ועל-כן היא בחינת עולמתא שפירתא דלית לה עינין, כי מאור עינים נסתלקין עלידי הבכי כנ"ל, והכן היטב, ועל-ידיזה מקשר היטב מאמר הנ"ל, שמתחיל לדבר מענין רחל מבכה על בניה, ואחר-כך מדבר מההעלמה, שנתעלם הצדיק, שהוא הפאר והיפי, בחינת יוסף, בחינת: ויוסף היה יפה-תאר וכו', כי הכל ענין אחד, כי עקר הולדת הצדיק, שהוא בחינת יוסף וכו' כנ"ל, הוא מרחל וכו' כנ"ל:

סח

עקר שלמות הצדיק - שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונגדמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך; וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך. וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, כי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדן הוא סמוך לה' ממש, כביכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמו, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמו ואצלו וקרוב לו ממש, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו ט), על-כן אפלו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש - גם ממש יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו. וכבר דברנו מזה, שכשהאדם מנח למטה לגמרי, ורואה שהוא בדיוטא התחתונה, חס ושלום, רחוק מאד מהשם יתברך, ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו, הינו כי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק, כי מקדם היה מרחק בל-כך, עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעל-כל-פנים יודע שהוא רחוק, זהו בעצמו התקרבות, וכוה בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל ה':

וכן להפך, למי שהוא למעלה מאד, צריך הצדיק להראות לו שהוא רחוק לגמרי מהשם יתברך, מה חמית מה ידעת וכו' (א). וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (ד"ה א כט): כי כל בשמים ובארץ, שהוא בחינת הצדיק, בידוע, דאחד בשמיא ובארעא (ב), דהינו כנ"ל, שיהיה למעלה ולמטה, שיהיה מראה למי שהוא למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בידיעתו יתברך, בחינות: מה חמית מה ידעת וכו', כי שם למעלה בשמים, שם דיקא, שואלים איזה מקום כבודו. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, יהיה מראה לו כי ה' עמו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה. וזה בחינות בנים ותלמידים, שצריכין להניח בעולם, כי לכאורה הדבר תמונה, כי הלוא העקר - שצריך האדם לשפר עצמו לגמרי מן החמר, ואם-כן למה הוא חייב כשהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהינו אחר ההסתלקות, שנינין אחריו בנים בזה העולם הגשמי, שימלאו מקומו בזה העולם, הלוא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה.

אבל כשנסתלק ונתעלם זה הראש, שהוא הפאר, בחינת שם ה' כנ"ל, אזי מתגברין, חס ושלום, שמות הטמאה של החיצונים, שזה בחינת המפרסמים של שקר, כנ"ל, והם בחינת ראש של הסטרא-אחרא, שהוא כנגד ראש הנ"ל דקדשה, בחינת ראש כל חוצות, שזהו בחינת ראש דסטרא-אחרא, בחינת מפרסמים של שקר, בחינת שם הטמאה של החיצונים, חס ושלום, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל-כן נקרא ראש כל חוצות, כי נתעלם, חס ושלום, בחינת ראש בית, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל זה נאמר: תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, בני ציון היקרים המסלאים בפו וכו' (איכה ד). דהינו שישאל קדושים מתגלגלים, חס ושלום, בראש כל חוצות, כי נסתלק ונתעלם הראש בית, דהינו הצדיק האמתי, ונתגבר, חס ושלום, ההפך, שהוא בחינת שם של הטמאה של החיצונים, בחינת ראש כל חוצות, כנ"ל:

וירמיהו הנביא היה מקונן, ומחבב דם ישראל שגשפה, והיה משתתף בצרתו, והיה רואה ישראל מוליכים בקולרון, וידיהון מהדקין לאחורא, ורחיא על צואריהון, והיה משתתף עמיהם, והיה מקונן על כל טפה דם של ישראל: בני ציון היקרים המסלאים בפו וכו' תשתפכנה אבני קדש וכו':

וזהו: אלה תולדת נח, הינו כמקונן על התולדות שגשארו כנ"ל. וזהו: נח איש צדיק תמים היה, הינו שהיה ונסתלק וכו' כנ"ל:

והנה כל הדורות בלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת קורא הדורות מראש כנ"ל. וזה בחינת: אלה תולדת נח - שכל התולדות, דהינו הדורות, בלם נמשכין מן נח, שהוא בחינת הצדיק, בחינת הראש, בחינת קורא הדורות מראש, כנ"ל:

ודע, שגם הדור האתרוג נמשך גם-כן מן הראש הנ"ל. וזה בחינת קורא הדורות מראש, בחינת הדור האתרוג, שנמשך גם-כן מהראש הנ"ל, דהינו הצדיק הנ"ל, שהוא הראש והפאר וההדור של העולם כנ"ל. והנה עקר ההדור הם ישראל, כי אף-על-פי שגם הם נפת הם תולדות נח, אף-על-פי-כן עקר ההדור הם ישראל, שבאים מבני שם. וזה בחינת: הדור מצוה עד שלישי (ב"ק ט: וש"ע א"ח ס' תרנו) - זה בחינת שם, שהוא השלישי משלשה בני נח (ועין בסנהדרין קיא, מה שדרשו על פסוק: והשלישית יותר בה - שלישי של נח, שלישי של שם), שהוא עקר ההדור והפאר כנ"ל. והוא בחינת שם, שם דיקא, בחינת שם הקדש, שהוא בחינת פאר והדור כנ"ל: (והכן היטב לקשר כל זה עם מה שמבאר לעיל במאמר בראשית, ובסימן סו, כי הכל מקשר יחד, עין שם היטב):

שך לעיל

רחל מבכה על בניה - זה בחינת עולמתא שפירתא דלית לה עינין (וזה משפטים דף צה). כי רחל היתה יפה-תאר ויפה-מראה (בראשית כט), ועל-כן עקר ההולדה של הצדיק, שהוא בחינת יוסף, שהיה יפה-תאר ויפה-מראה, בחינת הפאר והיפי של העולם כנ"ל,

(א) הקדמת הוהר דף א' ע"ב. (ב) תרגום שם, ועין בוהר בראשית לא, ובתיקון כב.

יותר ויותר מן הבהמה. ועל־כן משה רבנו, עליו השלום, שהיה גדול במעלה מאד, היה צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום ביותר, ועל־כן הצרף לבקש לו אשה ממדין, כי מבקשו היה רחוק מחמת גדלתו:

עא

דע, כי יש מחין של ארץ־ישראל ויש מחין של חוץ־לארץ, וגם המחין של חוץ־לארץ הם מקבלים ויונקים גם־כן מהמחין של ארץ־ישראל, כי עקר המוח והחכמה היא בארץ־ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בפדרש (ב"ר פ' טו): אין חכמה בחכמת ארץ־ישראל וכו'. וכל אחד מן ישראל יש לו חלק בארץ־ישראל, וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ־ישראל, בן הוא מקבל ויונק מהמחין של ארץ־ישראל. נמצא, שכל המחין הם בחינת מחין של ארץ־ישראל, כי כלם מקבלים משם, כי שם בארץ־ישראל עקר המוח והחכמה כנ"ל. אבל אף־על־פי־כן יש מחין של חוץ־לארץ, וזה נעשה על־ידי פגם הכבוד, חס ושלום, שמי שפוגם, חס ושלום, בכבוד השם יתברך, אזי על־ידי פגם הכבוד של השם יתברך אין יכולין לקבל וליונק מהמחין של ארץ־ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו־כן אינו יכול לקבל וליונק מהמחין של ארץ־ישראל, ואזי נשאין המחין בבחינת מחין של חוץ־לארץ ממש. וכשהמחין הם בחינת מחין של חוץ־לארץ, אזי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחין של חוץ־לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת פי אם בחוץ לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ־ישראל יש מחלקת:

אך דע, כי אלו המחין של חוץ־לארץ, שנעשו על־ידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון, והתקון של אלו המחין של חוץ־לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל־ידיה נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ־לארץ. כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה טו): לכבודי בראתיו וכו' (יובא לה), הינו בשביל כבוד השם יתברך, כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל־ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא, שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיוגע כבוד זה להשם יתברך, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיוגע אותו הכבוד להשם יתברך, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם יתברך, אשר בשביל זה נברא העולם, כנ"ל:

ועל־כן פשט אחד מיישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו פשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל־ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד השם יתברך, אבל אלו שהם בתיכלא דמלפא, פשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין

אך באמת, העקר השלמות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ, כי כשהוא בעולם אחד לבר, אין זה שלמות, רק שניהם יחד, מעלה ומטה, זהו עולם שלם, ועל־כן מחיב האדם שיהיה נשאר ממנו שארית בארץ, בן או תלמיד, כדי שגם שיהיה למעלה אחר ההסתלקות, ויהיה למטה גם־כן בזה העולם, דהינו מה שנשאר ממנו למטה בן או תלמיד הנמשכים ממנו. ועקר הוא המוח, שיהיה נשאר למטה ממחו, ועל־כן צריך להניח בן או תלמיד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב קטז) על פסוק: אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד, כי התלמיד הוא מוח הרב, וכן הבן נמשך גם־כן ממוח האב. ורבי יוחנן סבר תלמיד, כי לא היה לו בנים, כי אצל התלמיד המוח מפשט מגשמיות, אבל אצל הבן המוח מלבש בהטפה זרעית, אבל גם זה צריכים:

והכלל, שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים, ותלמידים יאירו יותר לתלמידים אחריהם, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפרו וירבו ויעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שיהיה נשאר מוח גם למטה לעולם ועד. וכן הבנים צריכים גם־כן שישאר זכרם לדורידורות, בנים ובני בנים וכו'. כי זהו עקר השלמות של הצדיק, שיהיה למעלה ולמטה, בבחינת: פי כל בשמים ובארץ - דאחד בשמיא וארעא: (עין כל זה במאמר "ויהי מקץ - פי מרחמם ונתנם" (כספין ז), עין שם, פי שם מבאר הענין היטב.)

סט

מה שנוהגים לתן ברכה להאיש המביא המשקה להאזרחים או על החתונה וכיוצא, (הינו בשנושאין זון או דבש לאזרחים או על חתונה, או נהגין לתן מן המשקה להשליח הנשוא את המשקה, לעשות ברכה) הוא על־פי מה שכתוב בזהר (פקודי דף רמב), שיש כמה דברים שהם נשאים ונושאים, וחושב שם כמה דברים שהם נשאים, דהינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים, כגון המרובה, שהיא גשאת ונושאת, וכן הארון, שהיו נושאים אותו והוא נשא את נושאיו וכו'. וזה בחינת ברכה שנותנין כנ"ל, כי ברכה - ראשי־תבות: פי רוח החיה באופנים (יחזקאל א), בחינת גשאת ונושאת, כי האופנים נושאים החיות, והחיות נושאים אותם, כי רוח החיה באופנים, וכן הוא כל המרובה, שהאופנים נושאים את החיות, והחיות את המרובה, ובאמת המרובה נושאת הכל, ועל־כן זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה, שהוא בחינת: פי רוח החיה באופנים, בחינת נושא ונשא, כי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנשא אותו. (או שנעשה מזה שברים, פי המשקה הוא מכבה וגם מחממת קצת - ולא באר הדבר הזה כלל):

ע

כל מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר. כמו שאנו רואין, שהצומח חיותו ומבקשו סמוך לו מיד, כי הוא צומח מן הארץ בסמוך לו ממש, ובהמה מבקשה סמוך לה גם־כן על הארץ, אך הוא ברחוק יותר קצת מן הצומח, כי הבהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל בן־אדם צריך לבקש מבקשו ברחוק

(תהלים צ): מושפט יצדקה בעקב אתה עשית; ועקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל, (שהיא הפלי לקבל השפעת נעם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחינת נעם, כמו שמבאר לקמן):

ועל ידי ההולדה, דהינו שגולדין ונתרפין בני אדם, על ידיה נתגלה כבודו ותרבה כבודו כנ"ל. וזה בחינת (שם כב): כל זרע יעקב כפדוהו; כי על ידי ההולדה, שנעשה על ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת צדקה כנ"ל, על ידיה: כפדוהו, כי על ידיה נתרבה כבודו ותרבה כנ"ל:

ואזי, כששופע נעם העליון על ידי הפלי הנעשה על ידי צדקה בשביל ההולדה כנ"ל, וגם בחינת הנעם העליון, שהוא המחין, מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר, כידוע, אזי אלו המחין של חויג לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים גם כן באלו המחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן על ידיה, כי אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חויג לארץ, כי עקר פגם וקלקול המחין של חויג לארץ הוא על ידי פגם הכבוד, שעל ידיה אינם יכולים לינק ממחין של ארץ ישראל, ואזי הם בחינת מחין של חויג לארץ ממוש, וזהו קלקולם כנ"ל. וזה בחינת (משלי י): בו לדבר יחבל לו. בו לדבר, הינו בזיונות, הפך הכבוד, על ידיה: יחבל לו, הינו מחין של חויג לארץ, שהם בחינת חובלים, כי על ידי פגם הכבוד נשארו המחין בכחינת חובלים, שהם מחין של חויג לארץ כנ"ל. נמצא, שעקר קלקול המחין של חויג לארץ הוא על ידי פגם הכבוד, ועל כן בעת ששופע נעם העליון על ידי הפלי של צדקה בשביל הולדה, שעל ידיה נעשה התגלות הכבוד כנ"ל, אז הוא זמן תקונם של המחין של חויג לארץ, כי מאחר שנתעורר בחינת התגלות הכבוד, על ידיה הם יכולין להתתקן, כי עקר הקלקול שלהם היה על ידי פגם הכבוד כנ"ל, ועל כן בעת ששופע נעם העליון בשביל הולדה כנ"ל, אז באים המחין של חויג לארץ, שהם בחינת חובלים, ונופלים במחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן על ידיה כנ"ל. וזה (תהלים טז): חבלים נפלו לי בנעמיים - חבלים, הינו המחין של חויג לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים בנעמיים, הינו במחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם כנ"ל, כדי להתתקן על ידיה כנ"ל. וזהו: אף נחלת שפרה עלי. נחלת - זה בחינת יעקב, בחינת (דברים לב): יעקב חבל נחלתו, בחינת צדקה, שפרה - זה בחינת יוסף, בחינת (בראשית לב): ויהי יוסף יפה תאר וכו', ויפה תאר זה בחינת יפה תאר הנאמר בדרך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחין צג): איש תאר, שמראה פנים בהלכה, הינו בחינת מחין, בחינת נעם, שמנעימים בהלכה כנ"ל. ועל ידי שתי בחינות אלו, יעקב ויוסף, שהם בחינת נחלת שפרה, על ידיה נעשה ההולדה, שאז החובלים נופלים בנעמיים כנ"ל. וזה: יעקב חבל נחלתו. חבל זה בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על ידי בחינת יעקב, בחינת צדקה, שעל ידיה ההולדה, שעל ידיה נתתקנים החובלים, שהם המחין של חויג לארץ כנ"ל. וזה בחינת חבלי לדה, בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על ידי הולדה כנ"ל. גם זהו בחינת שפרה הנ"ל, בחינת שפיר ושלוא, בחינת הולדה וכנ"ל:

לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד להשם יתברך, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ויתברך, כדי שיהיה על ידיה תקון העולם כנ"ל, והם מבינים בהכבוד מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל ידי נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד, הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא פלו אומר, הינו פלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא פלו רק בשביל המאמר, שנתהוה בשביל זה הכבוד, אשר על ידי נברא חלק מהבריאה, כנ"ל:

וזה בחינת: ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך (דניאל א), כח זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית (ת"ו ת"י יח), בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו, שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגלין ומאירין כ"ח אתון הנ"ל על ידי הכבוד כנ"ל, וזהו: ואשר כח בהם לעמוד וכו' - לפי פשוטו של מקרא, הינו כח ממוש, כי בודאי צריך שיהיה להם כח ונבורה לעמוד בזה, שיזכו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא פלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית, כנ"ל:

ועקר הכבוד של השם יתברך נתגלה רק על ידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הבריאה היתה בשביל האדם (א), כי עקר התגלות כבודו יתברך הוא על ידי האדם. ועל כן על ידי ההולדה, כשגולדין ונתרפין בני אדם ביותר, על ידיה נתגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - על ידי בני אדם, כנ"ל:

ודע, כי מחין של ארץ ישראל הם בחינת נעם, ומחין של חויג לארץ הם בחינת חובלים, כמו שכתוב (זכריה יא): לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחין כד): נעם - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימים זה לזה בהלכה; חבלים - אלו תלמידי חכמים שבחויג לארץ, שחובלים זה לזה בהלכה. ועקר ההולדה הוא על ידי בחינת נעם העליון, כי מנעם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא (ב), אשר עלידם בא ההולדה, בבחינת (שמואל ב, א): נעמת לי מאד, נפלאתה אהבתך לי מאהבת גשים; שעל ידי נעם העליון מתעורר האהבה, בחינת שלהובין דרחימותא, שעלידם ההולדה:

ונעם העליון שופע תמיד, אבל צריכין בלי לקבל על ידי שפע נעם העליון. ודע, שעל ידי צדקה נעשה הפלי לקבל על ידיה מנעם העליון שלהובין דרחימותא, כי צדקה היא נדיבות לב, כמו שכתוב (שמות כח): מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי; ונדיבות לב, הינו שנפתח ונתנדב הלב, ועל ידיה נפתחין שבילין דלבא, ונעשין פלי לקבל שלהובין דרחימותא, שנמשכין מנעם העליון כנ"ל. ויש צדקה של ארץ ישראל, ויש צדקה של חויג לארץ, ועקר הוא הצדקה של ארץ ישראל, שעל ידיה נעשה פלי לקבל מנעם העליון, שעל ידיה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת (חושע י): זרעו לכם לצדקה, כי עקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ט): אלה תולדות יעקב יוסף, הינו שעקר ההולדה - על ידי יעקב ויוסף, כי יעקב הוא בחינת צדקה, כמו שכתוב

(א) ברכות ו ע"ב. (ב) עין תקון טו.

את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים; הינו בלי גבול, כי ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, הוא בחינת בלתי גבול. ועל-כן עקר חיים נצחיים של לעתיד לבוא, בחינת תענוג עולם הבא, יהיה רק להשפלות של כל אחד, כי שפלות ועניויות הוא בחינת בלתי גבול, כי הוא בחינת אין ממש, ואין לו שום גבול, מחמת שהוא בתכלית העניויות, ועקר חיים נצחיים של עולם הבא הוא רק בבחינת בלתי גבול כנ"ל, ועל-כן שבת, שהוא מעין עולם הבא, נאמר בו: טועמיה חיים וכו'; כי מי שמועם טעם ענג שבת, זוכה לחיים, בחינת חיים נצחיים, כנ"ל:

ודע, שכל אחד ואחד לפי התנוצצות המחין שלו פן זוכה לקבל גדלה, בבחינת (שה"ש ז): מלך אסור ברהמים - ברהיטי מחין (סוף החקונים תיקון ג דף ה:), הינו, שבחינת המלכות, דהינו גדלה, הוא אסור וקשור ברהיטי מחין, שלפי התנוצצות המחין פן מקבל גדלה. והמחין והדעת הם בחינת בנן בית-המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לז): כל מי שישיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו, כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית-המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'; ועל-כן כל אחד כפי מחו ודעתו וכפי שהוא מכנים עצמו בתוך הדעת, כל מה שהוא עוסק יותר להגדיל מחו ודעתו, פן הוא עוסק בכנן בית-המקדש, כי עקר בחינת בנן בית-המקדש הוא הדעת כנ"ל. ויש מי שישיש לו מח מהיר וחרוף, והוא עוסק תמיד להגדיל מחו ודעתו, שזהו בחינת עוסק בכנן בית-המקדש, וכפי הגדלת דעתו ומחו פן זוכה לקבל גדלה. וזה בחינת (משל' כב): חזית איש מהיר במלאכתו, לפני מלכים יתיצב. איש מהיר במלאכתו זה בחינת מי שישיש לו מח מהיר וחרוף כנ"ל, שהוא בחינת מהיר במלאכתו, הינו במלאכת בנן בית-המקדש (כ), כי מלאכת בנן בית-המקדש הוא כפי מחו כנ"ל, ועל-ידיה: לפני מלכים יתיצב, הינו שזוכה לגדלה, בחינת מלכות, כי הגדלה היא כפי התנוצצות המח, בבחינת: מלך אסור ברהמים, כנ"ל:

ויש מח כללי ויש מחין פרטים, וכל המחין הפרטים הם מקבלין מוח הפולל, שהוא חכם הדור. והוא מעלת הזוכה לראות את עצמו עם הצדיק האמת, שהוא חכם הדור, בחינת חכם הפולל כנ"ל, כי על-ידי שזה החכם הפולל רואה אותו ומסתכל בו, על-ידיה מתנוצץ מחו, ועל-ידי שמתנוצץ מחו, על-ידיה מקבל גדלה, כי עקר הגדלה הוא על-ידי התנוצצות המח כנ"ל, כי עינים על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. ועל-כן על-ידי שזה החכם, שהוא מח הפולל, מסתכל בו, על-ידיה מאיר בו חכמה ומחין, ומתנוצץ מחו, ועל-ידיה מקבל גדלה כנ"ל. כי כל אחד ואחד יש לו איזה מח ודעת לפי מדרגתו, אבל המח והדעת של כל אחד ואחד הוא מנה בקטנות, ואינו מתנוצץ, ועל-ידי שמתפל בן החכם הדור, שהוא מח הפולל, על-ידיה מתנוצץ מחו של כל אחד ואחד כפי מדרגתו, ועל-ידי התנוצצות המח מקבל כל אחד גדלה כפי מדרגתו, כי עקר הגדלה היא על-ידי התנוצצות המח כנ"ל:

ומחמת שהמחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, שחובלים זה לזה בהלכה, כי אינם יכולים להשוות דעתן יחד כנ"ל, הם נופלים במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן כנ"ל. על-כן לפעמים, בשפוגמים הרבה, חס ושלום, אזי אינם יכולין להתתקן, אדרבא, גורמים פגם גם להמחין של ארץ-ישראל, ואזי גם המחין של ארץ-ישראל אינם יכולים להשוות עצמן, כי נפגמו, חס ושלום, על-ידי המחין הפגומים של חוץ-לארץ, שנפלו לתוכם כנ"ל. וזהו בחינת המחלקת שיש בארץ-ישראל גם-כן:

ובלל הדברים - כי כל הנבראים וכל ההולדות, כלם הם רק בשביל התגלות כבודו ותברך. ועקר ההולדה - על-ידי הצדקה, שעל-ידיה נעשה בלי לקבל מנעם העליון, שעל-ידיה נעשה ההולדה, ועל-ידיה נתגלה ונתגדל כבודו ותברך כנ"ל. וזה אותיות תרומה הם סופייתבות: לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו (תהלים כ); כי תרומה, הינו צדקה, שהיא נדיבות לב, בחינת: מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, על-ידיה נעשה בלי לקבל מנעם ה', שעל-ידיה נמשך התגלות כבודו ותברך, שהוא בחינת: ובהיכלו פלו אומר כבוד. וזהו: לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו - סופייתבות "תרומה" כנ"ל. וזה בחינת השירה, בחינת (שמואל ב כ): נעים זמירות ישראל: (ולא גלה יותר)

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, והוא העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה: (דרכי דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום משל' ג - ג"ל)

עב

דע, שלראות את עצמו עם הצדיק האמת הוא גם-כן דבר גדול מאד. בודאי בשזוכין לשמע מפיו תורה, הוא מעלה יתרה, אבל גם פשאין שומעין תורה, הראיה לבד, שזוכין לראות את עצמו עם הצדיק, הוא גם-כן טוב מאד:

כי על-ידי שרואין את עצמו עם הצדיק, על-ידיה מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות, כמו שמצינו אצל השם ותברך: כל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, שם אתה מוצא ענותנותו (מגלה לא), כי עקר הגדלה היא שפלות. ועקר התתיה לעתיד, שיעמדו בתתיה ויחיו חיים נצחיים, עקר מה שיתיה נחיה ויקום בתתיה הוא השפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה לעתיד, ויקום בתתיה, בבחינת (ישעיה כ): הקיצו ורגנו שכני עפר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ה): מי שנגעשה שכן לעפר בחייו, כי עקר התקומה בתתיה יהיה רק להשפלות, שהשפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה ויקום בתתיה לעתיד:

כי תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג עכשו, וזה מחמת שאנו עכשו בגבול, וכל דבר שישיש לו גבול אי אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני, ועל-כן גם ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קח): כל המענג

(א) עין מדרש שה"ש בתהלתו.

אלקים שממשיך לכל אחד, כי הרוח אלקים הוא בעצמו המחין כנ"ל, על-ידי על-ידייה נמשך לכל אחד חדושין דאורייתא, כי החדושין דאורייתא הם על-ידי בחינת הרוח אלקים, שהוא שורה על פני התורה כנ"ל, שהוא בעצמו בחינת המחין, שכל זה נמשך מהמנהיג, בחינת משה, שהוא דעת הכולל, רוח הכולל, כנ"ל:

אבל זה המנהיג צריך שיהיה פרוש גדול בקדושה גדולה, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל, כי על-ידי פרישותו וקדושתו הגדולה, הוא יכול לחזות ולהסתכל בכל אחד מישראל, ולחלק הגדלה לכל אחד על-ידי ההסתכלות לכד, בבחינת: ואתה תחזה כנ"ל, כי ההסתכלות הזאת היא תלויה בקדושה ופרישות גדול. ועל-ידי משה רבנו, שהיה קדוש ופרוש גדול מאד על-פי הדבור, כמו שכתוב (דברים ה'): ואתה פה עמד עמדי - על-ידי הנה יכול לחזות ולהסתכל בישראל, ולחלק להם הגדלה על-ידייה:

וזהו: ואתה תחזה - אתה דיקא, כי רק משה, שהיה פרוש גדול מאד בקדושה גדולה, זוכה להסתכלות הזאת, כי ההסתכלות הזאת, בחינת ואתה תחזה, היא תלויה רק בקדושה ופרישות מתארה זאת. וזה בחינת (מלכים א' כב'): והיגות רחצו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין לט'): למרק שתי חזיונות. הינו, שכפי מה שרוחצין עצמן מתארה זאת, בחינת: והיגות רחצו, דהינו שרוחצין עצמן מתארה זו, כמזכיר הוא ממרק ומצחצח שתי חזיונות, בחינת: ואתה תחזה, בחינת: חזית איש מהיר במלאכתו וכו', דהינו בחינת ההסתכלות הנ"ל. כי עקר ההסתכלות הנ"ל היא על-ידי קדושה ופרישות מתארה זו כנ"ל, כי תארה הזאת היא בחינת פנים העינים, כמו שכתוב (במדבר טו'): ולא תתורו וכו' ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם:

ועל-ידי צריך לקדש עצמו ביותר בפרישות גדול מזאת התארה, ואז יש לו עינים זכים לחזות ולהסתכל ולתן הגדלה לכל אחד פראוי לו על-ידי ההסתכלותו לכד כנ"ל, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל כנ"ל. וכשאין לישראל מנהיג ומשגיח בזה, באמת כל העולם מערב ומבלבל, וכל הרוצה לפל את השם, נוטל, כמו שמתנהג עכשו, בעוונותינו הרבים, כי ישראל צריכין שיהיה עליהם משגיח, שישגיח ויראה בהם שיעמוד כל אחד על מקומו הראוי לו באמת, והמשגיח הזה יהיה פרוש וקדוש גדול, בבחינת קדושת ופרישות משה, ואז יכול להנהיג את ישראל לתן לכל אחד גדלה פראוי לו על-ידי ההסתכלות לכד כנ"ל:

ועל-ידייה נעשה תשובה, כי עקר התשובה היא על-ידי הפישה, ועל-ידייה המנהיג בחינת משה, שהוא מסתכל בכל אחד ואחד, ומתנוצץ מחו, וזכה לבאורי התורה, דהינו לחדושין דאורייתא, על-ידייה נמשך בושה על כל אחד ואחד, ואז רואה כל אחד את בשתו וכלמתו. כי עברה היא בודאי בושה גדולה, כי עברה אינה ראויה לכל לישראל, ובודאי אין נאה לכל לישראל שיהיה לו עברה, חס ושלום. אבל גם מצוה, כשרוצין לעשות איזה מצוה, ראוי שיהיה לו גם-כן בושה גדולה, כי איזה זכות יש לו שיופה לעשות המצוה, ואיך יעזו פניו לכנס בהיכל המלך לעשות מצוה. וישער בדעתו לפני מי הוא עושה המצוה, וגם גדל מעלת

ועל-ידי משה רבנו, עליו השלום, שהוא היה הדעת הכולל של כל ישראל, על-ידי ראיתו לכד, שהיה מסתכל בתוך כל אחד ואחד, על-ידייה היה יכול לחלק הגדלה והשררה לכל אחד ואחד פראוי לו לפי מדרגת מחו. וזה בחינת (שמות יח'): ואתה תחזה מכל העם, ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ואתה תחזה דיקא, כי על-ידי הראיה לכד של משה רבנו, שהיה רואה ומסתכל בכל אחד ואחד, היה מתנוצץ מחו של כל אחד, ועל-ידייה קבל כל אחד ואחד גדלה ושררה כפי ערכו, כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, דהינו בחינת שרי אלפים שרי מאות וכו'. וזהו: ואתה תחזה וכו' ושמת עליהם שרי אלפים וכו', כי על-ידי שיהיה משה ויסתכל בעם, על-ידייה בעצמו הוא משים אותם שרי אלפים וכו', כי על-ידי ההסתכלותו בהם מקבל כל אחד גדלתו, על-ידי התנוצצות מחו שמתנוצץ על-ידי ההסתכלות שמסתכל בו חכם הדור, בחינת משה כנ"ל. וגם משה היה יכול לצוות, שזה יהיה שר-אלף וזה שר-מאה וכו', כי על-ידי ההסתכלותו בהם היה יודע הגדלה המגיע לכל אחד ואחד, כי על-ידי ההסתכלותו היה יודע התנוצצות המח של כל אחד, אשר כפי התנוצצות המח פן מגיע לו גדלה כנ"ל:

ואז, כשמקבל כל אחד גדלה כפי הראוי לו באמת, לפי מדרגת מחו, על-ידי שיש מנהיג אמתי, בחינת משה, שיכול לחלק הגדלה לכל אחד פראוי לו על-ידי ההסתכלותו לכד, אזי יודע כל אחד מהשרים והמנהיגים של ישראל לחדש חדושין דאורייתא כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, לא פחות ולא יותר. כי מאחר שכל אחד עומד על מקומו הראוי לו באמת, דהינו שיש לו שררה וגדלה כפי הראוי לו באמת כנ"ל, על-ידי כל אחד יודע לפי גדלתו והתמנותו איך וכמה הוא צריך לחדש בתורה, ובפני כמה אנשים הוא צריך לומר תורה, כי זה שממנה על אלף מישראל, דהינו שר-האלף, הוא צריך לומר תורה בפני אלף אנשים, וכן בלם:

כי יש בחינת רוח בכל אחד ואחד, והמנהיג האמתי של כל ישראל, דהינו בחינת משה, הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (במדבר טו'): איש אשר רוח בו, ופרש רש"י, שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד. כי המנהיג האמתי הוא בחינת רוח הכולל, שיודע להלך נגד כל רוח ורוח, כי בלם מקבלים ממנו, כי הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (יוחאל ז'): פה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. ורוח הנה הוא בחינת רוח אלקים, שהוא בעצמו בחינת המחין, בבחינת (שמות א'): ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה, דהינו בחינת המחין, שהם בחינת מלאכת בנין בית-המקדש כנ"ל. וכל אחד לפי בחינת הרוח אלקים שיש בו, שהוא בחינת רוח-הקדש, רוח נבואה, כמו-כן הוא זוכה לחדש בתורה. כי זה הרוח אלקים, הוא שורה על פני התורה, בבחינת (בראשית א'): ורוח אלקים מרחפת על פני המים, הינו על-פני התורה שנקראת מים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ט). על-ידי על-ידי הרוח אלקים הנה זוכין לחדש בתורה, כי הרוח אלקים שורה על פני התורה כנ"ל. על-ידי המנהיג האמתי, שהוא בחינת משה, בחינת דעת הכולל, בחינת רוח הכולל, שעל-ידי מתנוצץ מחו של כל אחד, שזהו בעצמו בחינת רוח

(ב) תענית ג, ב"ק יז.

של עולם הבא, שעל-ידיה נחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, כי השפלות יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, על-ידיה חוזר ונחיה השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר, שמקדם היה מנח ושוכב זאת השפלות בהעלם ואתפסיא אצלו, בבחינת מיתה, ועכשו חוזר ונעור ונחיה אותו השפלות על-ידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. כי עקר החיים נצחיים, בחינת תחיה שיהיה לעתיד, יהיה רק להשפלות, כי השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, ואזי, כשנחיה השפלות של כל אחד, בחינת שפלות של משה שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל, אזי רואה ומרגיש כל אחד שפלותו, מאחר שחוזר ונחיה ונתגלה אצלו בחינת השפלות של משה, שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל:

וזה פרוש: באר חפרוה שרים, פרוה גדיכי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה (כמדבר כא), באר זה בחינת באורי התורה, שזוכין השרים של ישראל על-ידי שמסתפל בהם בחינת משה, שעל-ידיה מקבל כל אחד את גדלתו כראוי לו, שעל-ידיה הם זוכין לבאורי התורה, בחינת חדושין דאורייתא כנ"ל. ועל-ידי באורי התורה זוכין לבושה ותשובה כנ"ל, וזהו: באר חפרוה שרים. חפרוה - זה בחינת בושה, כמו שכתוב (ישעיה כד): וחפרה הלכנה ובושה החמה, כי על-ידי באורי התורה הנ"ל, בחינות באר, זוכין לבושה כנ"ל, וזהו: חפרוה שרים, הינו שרים הנ"ל, בחינת שריאלפים שרימאות וכו' כנ"ל. וזהו: פרוה גדיכי העם - גדיכי העם זה בחינת תשובה, כמו שפרש רש"י על פסוק (שופטים ה): בהתנדב עם - בהתנדב לבם לתשובה. וזהו: במחקק במשענתם. מחקק - דא משה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב מו), גם מחקק בגימטריא רמ"ח, הינו בחינות השפלות של משה, שמלבש בכל אחד מישראל ברמ"ח איבריו, בכל איבר ואיבר כנ"ל. במשענתם - זה בחינת תחיה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים טז) על פסוק: ואיש משענתו בידו - עתידין צדיקים שיחיו מתים וכו'. וזהו: במחקק במשענתם, הינו שיהיה נחיה השפלות של משה, שיש בכל הרמ"ח איברים של כל אחד ואחד, על-ידי התשובה כנ"ל. וזהו: וממדבר מתנה - מדבר הינו שפלות, שמשים עצמו כמדבר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד) - על-ידיה: מתנה, הינו שבת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת י): מתנה טובה יש לי בבית גנני ושבת שקמה. כי עקר תענוג עולם הבא, בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים, יהיה רק להשפלות של כל אחד כנ"ל:

וזה שכתוב: סלע ישבן ויתלנן (איוב לט). סלע זה הבאר, בחינת באורי התורה, בחינת: באר חפרוה שרים כנ"ל. וזהו: מושם חפר אכל - בחינת בושה כנ"ל. כי על-ידי באורי התורה, על-ידיה זוכה לבושה כנ"ל. וזהו: מושם חפר אכל, כי הוא מתבייש להושיט האכל לפיו על-ידי הבושה שפאה אליו כנ"ל. וזהו: למרחוק עיניו יבימו - הינו שרואה ומביט איך הוא רחוק מהשם יתברך, כנ"ל:

המצוה בעצמה, כי המצוה בעצמה יקרה מאד אשר אין לשער, ובודאי ראוי שיפול עליו בושה גדולה כשפא לעשות איזה מצוה, כשיסתפל על עצמו ויראה שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, ואין לו שום זכות שיזכה לעשות מצוה; ואם היה להאדם בושה, היה מתבייש אפלו לקח המאכל להושיטו לפיו, כי מאן דאכל דלאו דילה בהית לאסתפולי באפה (ירושלמי פ"א דערלה), ומאחר שאין לו שום זכות שיהיה לו אכל, אם-כן הוא אכל דלאו דילה ובהית לאסתפולי באפה, על-כן בודאי יש לו להתבייש אפלו להושיט המאכל לפיו. אבל עקר הבושה נמשך על-ידי המנהיג הנ"ל, בחינת משה, שממשיך באורי התורה לכל אחד, על-ידיה נמשך בושה על כל אחד, כמו שבשעת מתן התורה, שהמשיך משה התורה לישראל, נאמר שם (שמות ב): ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים ב): זה הבושה, וזהו: לבלתי תחטאו, דהינו שיהיה להם בושה לבלי לעשות חטא ועוון, חס ושלום. וגם אפלו לבלתי תחטאו, לבלי לעשות עברה, צריך שיהיה גם-כן יראתו על פניו, דהינו בושה, כי אפלו כשעושין מצוה צריך שיהיה לו גם-כן בושה גדולה כנ"ל, כי איך באים לחטוף התפלין, שהם פתרי דמלכא, ולהניחם פתאם על הראש. בודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה, כשפא לעשות איזה מצוה, וזאת הבושה נמשכת על-ידי באורי התורה על-ידי המנהיג הנ"ל, כמו שיהיה בשעת מתן תורה כנ"ל. ועל-כן בשעת מתן התורה זכו כל ישראל לבחינת קדשה ופרישות, כמו שכתוב (שמות יט): היו נכונים לשלשת ימים, אל תגשו אל אשה; כי כלם נתקדשו בבחינת פרישות על-ידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה על-ידיה כנ"ל, ועל-כן נמשך עליהם קדשה ופרישות גם-כן:

ובשזוכין לבושה, אזי רואה כל אחד את רחוקו מהשם יתברך, איך הוא רחוק מאד ממנו יתברך, ונזפל עליו בושה גדולה, ועל-ידי הבושה עושין תשובה, כי עקר התשובה - על-ידי הבושה (א), ותשובה היא בחינת חיים, בחינת (יחזקאל יח): והשיבו וחי, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, בחינת שבת, בחינת: טועמיה חיים זכו. וזה: בראשית - ירא בשת, ירא שבת (ת"י ת"י ג, ות"י ט). כי היראה והבושה, דהינו בחינת תשובה, הוא בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. ועקר החיים הוא להשפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד הוא יהיה נחיה, ויקום בתחיה כנ"ל, ועל-כן על-ידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, על-ידיה חוזר ונחיה, וקם בתחיה השפלות של משה רבנו, שיש בכל אחד מישראל, בכל איבר ואיבר כי דע, שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת השפלות של משה בכל איבר ואיבר, וזה זכו ישראל כמעמד הר סיני, שאז המשיך משה השפלות שלו בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר; אבל אותו השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד מישראל, הוא מנח ושוכב אצל כל אחד ואחד בבחינת שכביה ומיתה, כי זאת השפלות נתעלם אצל כל אחד, ואינו מתעורר ומתגלה אצלו. אבל על-ידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים

(א) עיין ירמיה ג, לא; יחזקאל טו, לו. ועיין ברכות יב, ובר"ף שם.

עג

מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה. כי יש נון שערי תשובה, ומ"ט שערים יכול כל אדם לכנס בהם ולהשיגם, אך שער החמשים הוא בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כפיכּוּל, כי גם אצלו יתברך מצינו בחינת תשובה, כמו שכתוב (מלאכי א): שובו אלי ואשובה אליכם. ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות שנים-עשר שבטי ירה, כי כל שער ושער יש לו אות ממ"ט אותיות השבטים. והנה הכל חפצים ליראה את שמך, ואף-על-פי-כן לאו כל אדם זוכה לעשות תשובה, כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה, ואפלו מי שיש לו התעוררות לתשובה, אינו זוכה להגיע אל האות והשער של תשובה השיך לו, ואפלו אם מגיע לשם, יכול להיות שהשער של תשובה סגור, ומחמת כל זה אין האדם זוכה לתשובה. ועל-ידי אמירת תהלים, אפלו מי שאין לו שום התעוררות לתשובה, הוא מתעורר לעשות תשובה, וגם זוכה על-ידי תהלים להגיע אל השער ואות השיך לו, ולפתח השער. נמצא, שזוכה על-ידי תהלים לעשות תשובה. וזה בחינת (שמואל ב, כב): נאם הגבר הוקם על, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ק ע"ג): שהקים עלה של תשובה; ונעים זמרות ישראל, כי על-ידי בחינת נעים זמרות ישראל, דהינו ספר תהלים שיסה, על-ידי-זה הוקם עלה של תשובה, כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ד ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא כדי להורות תשובה ליחיד וכו'. נמצא, שעקר הוראת התשובה על-ידי דוד המלך, ועקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדול מאד וברוח-הקדש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא, יכול למצא את עצמו בתוך ספר תהלים, ולזכות לתשובה על-ידי אמירת תהלים כנ"ל:

ועקר הודפכות שנים-עשר שבטי ירה, שהם מ"ט אותיות, שהם בחינות מ"ט שערי תשובה, היה במצרים, שהוא בחינת מצר הגרון, שהוא בחינת תשובה עלאה (כפזא בכתיב האר"י ו"ל, ועין שם והבן היטב). ועל-כן אחר שנודפכו שם במצרים, וזכו לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות הנ"ל. וכיום החמשים, אז: וירד ה' על הר סיני (שמות י"ג) - זה בחינת: ואשובה אליכם, בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כפיכּוּל, בחינת שער החמשים כנ"ל. וזהו: ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו - סופי-תבות הם אותיות תהלים ואותיות תשובה. כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'. כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה, להודפך שם כנ"ל. וזה שאנו רואין, שבמי תשובה, דהינו פאלול ועשרת-ימי-תשובה, כל ישראל עוסקין אז באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה כנ"ל, ועל-כן הוא דבר גדול מאד לעסק תמיד באמירת תהלים, כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד מאד להשם יתברך; אשרי שיאחו בו:

ועל-כן יתרו דיקא אמר למושה: ואתה תחזה, כי משה היה חתנו, וידע יתרו גדל קדשתו ופרישותו, ועל-כן הוא דיקא אמר למושה: ואתה תחזה. ואתה דיקא, כי ידע יתרו כגדל קדשתו, שהוא יכול לחזות ולהסתכל על כל אחד, ולחלק להם הגדלה והשררה על-ידי ההסתכלות לכד כנ"ל. וגם יתרו היה גר, והגרים באים מקדשת הזווג של הצדיקים, כמו שכתוב (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן, ואיתא (בוהר שלח לד דף קסח), שאברהם ושרה בעת שהיו עקרים הולידו מזווגם נפשות הגרים, ועל-כן יתרו שהיה גר, שהוא בא מקדשת הזווג של צדיקים, על-כן הוא יודע גדל יקר קדשת הצדיקים, שלגדל קדשתם נעשה מזווגם נפשות הגרים, מפל-שכן קדשת פרישותם, ועל-כן הוא יודע, שלגדל קדשת ופרישות משה הוא יכול לחזות בעם, ועל-ידי ראיתו לכד יתן להם הגדלה כנ"ל. ועל-כן יתרו דיקא אמר למושה: ואתה תחזה וכו', כנ"ל. וזה אותיות יתרו - סופי-תבות: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו (ויאל י"ב); כי יתרו דיקא אמר למושה: ואתה תחזה, כנ"ל, ועל-ידי בחינת ואתה תחזה, על-ידי-זה זוכין לגדלה, וזוכין לבאורי התורה, ועל-ידי-זה באין לבושה ותשובה, ועל-ידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים, חוזר ונחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, בבחינת: הקיצו ורגנו שכני עפר, כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי יתרו דיקא, כי יתרו דיקא אמר למושה: ואתה תחזה, שעל-ידי-זה נעשין כל הבחינות הנ"ל. ועל-כן מרמז באותיות יתרו: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו, שהוא סופי-תבות יתרו, כי על-ידי יתרו, שאמר: ואתה תחזה, על-ידי-זה נמשך בחינת חיים, בחינת תחיה, בחינת: הקיצו ורגנו שכני עפר, בחינת: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו, מישיגי אדמת עפר דיקא, הינו בחינת שפלות כנ"ל. וזה (ישעיה ד): והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. והנוותר בירושלים - זה בחינת יתרו. על-ידו דיקא: קדוש יאמר לו - להצדיק, כי יתרו, שהוא גר, הוא יודע קדשת הצדיק כנ"ל, ועל-כן אמר למושה: ואתה תחזה, מחמת שידע קדשתו כנ"ל, וזה בחינת: קדוש יאמר לו כנ"ל:

ובלל היוצא מפל הנ"ל, שמי שבא אצל צדיק אמתו ושומע מפיו תורה, ראוי שימשך עליו בושה ושפלות גדול מאד. וזה סימן שהיה אצל צדיק אמתו, כשנמשך עליו בושה ושפלות על-ידי ששמע מפיו איזה דבר תורה, כי על-ידי התורה שממשך הצדיק האמתו, על-ידי-זה נמשך בושה, כמו שהיה בשעת מתן-תורה כנ"ל. ועל-ידי הבושה, דהינו תשובה, על-ידי-זה נחיה השפלות של משה שיש בכל אחד בכל איבר ואיבר, ואז מחיב שירגיש כל אחד שפלותו באמת. אבל מי שהוא בא אצל איזה מפרסם, ושומע מפיו תורה, וקא עליו גדלות על-ידי-זה וכו' (ההפך מוכן ממילא). אבל אין אנו יודעים כלל מהו שפלות אמתו, כי בודאי אין זה תכלית שיהיה שפל ונבזה ועצל, שקורין רע-מזל (ובלעז: שלים-מזלניק), כי השפלות הוא עקר החיים של כל איבר ואיבר, והוא כל תענוג עולם הבא כנ"ל, ובודאי אין זה התכלית של עולם הבא, שיהיה נבזה ועצל וכו', חס ושלום. על-כן צריכין רק לבקש מהשם יתברך, שיעזר לזכות לעניויות ושפלות אמתו, שהוא עקר החיים ועקר התענוג של עולם הבא כנ"ל:

עד

אחר פורים קורין פֶּרֶשֶׁת פָּרָה, שהיא הכנה לפסח. כי פֶּרֶשֶׁת פָּרָה קורין כדי שיהיו נוהרין לטהר מטמאת מת, כדי שיהיו מהורין לעשות הפסח. ובתחלה הוא בחינת פור, כי פורים על שם הפור (אסתר ט. וע' בכוונת הארז"ל בסוד הפיל פור ובסוד פרה אדומה), ואחר-כך נעשה פָּרָה, כי גם פורים הוא בנדאי הלוקד ודרך לפסח. והוא בחינת (שיר השירים ה): שפתותיו שושנים נומפות מור עובר. שפתותיו זה בחינת פסח - פה סח, (כמוכא). שושנה היא אסתר, (כמוכא ביהר הקדוש ובכתבי הארז"ל, שושנה גימטריא אסתר). נומפות מור עובר זה בחינת מרדכי - מר דרור (חולין קל"ט), לשון חרות, בחינת חרות של פסח. ועל-כן צרוף של פורים מרמז בפסח, בפסוק (שמות כג): שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתוך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם. ממצרים ולא יראו פני ריקם - ראשיתבות פורים, כי פורים הוא דרך לפסח, שיהיו יכולים להיות נוהרין מחמין: (ופסח באמצע הענין ולא גלה יותר).

כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, ועל-כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשו... (ולא סיים):

עו

הסתכלות פני הצדיקים לכד הוא גם-כן דבר גדול מאד. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהתלמיד-יחכם הוא גדול מן התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כ"ב): כמה טפשי שאר אנשי דקומו מקמי ספר תורה ולא קומו מקמי גברא רבא. נמצא, שהתלמיד-יחכם הוא גדול יותר מן התורה. ואצל התורה מצינו, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד איכה בפתחתא), כי המאור שבה מחזירו למוטב, מפלישפן אור הצדיק, שההסתכלות בו לכד הוא מועיל לקדשה מאד, בודאי בשזוכין לדבר עמו טוב יותר, אך גם ההסתכלות לכד הוא גם-כן דבר גדול:

עו

ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קד): כל מקום שהם הולכים, נעשים שרים לאדוניהם. כי בכל מקום שהם באין בגלות, בתחלה הם בבושים בגולה, אבל אחר-כך הם נעשים אדונים לבעליהם, כי אחר-כך הם בוכשים את המקום ההוא, שהם באים בגולה שם, כי ישראל הם מרימין ומעלין כל המקומות השפלים והנפולים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י): עתידין בתי תרמיאות וקרקסאות שילמדו בהן תורה ברבים, שנאמר (זכריה ט): ונשאר גם הוא לאלקינו וכו', עין שם, כי ישראל מעלין ומנשאים כל המקומות הנפולין. ועל-כן נקראין ישראל בגלות בני הגולה, כי אף-על-פי שאחר-כך הם נעשים אדונים, ומקומין ומנשאים ומעלין הכל, אף-על-פי-כן בתחלה הם בגלות, כי אף-על-פי-כן הם נע ונד בגלות, אבל אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל כנ"ל, ועל-כן נקראין בני הגולה, כי זה אותיות גולה - ראשיתבות: ונשאר גם הוא לאלקינו. כי אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל, בבחינת: ונשאר גם הוא

(א) עין זוהר פינים רכח.

לאלקינו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: עתידין בתי תרמיאות וקרקסאות וכו', כנ"ל:

עו

דע, שכל אחד מישראל, אפלו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום, וגם מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר, בבחינת (קהלת א): יוסיף דעת יוסיף מכאוב. וההמתקה הוא על-ידי אכילה בקדשה וביראת-שמים, הינו, שעל-ידי אכילה בקדשה, על-ידי-זה נעשה המתקה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלום, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלום, השתלשלות אל הפטרא-אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלום. ועל-ידי-זה, הינו על-ידי אכילה בקדשה, שעל-ידי-זה נעשה ההמתקה כנ"ל, על-ידי-זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם, הינו שעושה ומשים הפה לבחינת קומת אדם, כי מי שאין אכילתו בקדשה, חס ושלום, אזי פיו הוא בחינת בעל חי-ממש, אבל כשאוכל בקדשה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דיקא, בבחינת (רות ב): לעת האכל גשי הלום (פאשר דברנו מנה במקום אחר (לעיל בסי' ז, אות י) - אין הלום אלא מלכות (ובחים כב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרו (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. נמצא, שבשעת אכילה, אזי באה היראה להאדם, (וכמבאר בפאמר "נתיבי מן" - כי מרחקים ונהגים, שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחינת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם היטב). ועל-כן כשאוכל בקדשה, וממשיך על עצמו היראה הבאה לו בשעת אכילה, דהינו שאוכל עם יראת-שמים בקדשה ובטהרה פראוי, אזי הוא מכניס את בחינת המלכות, שהיא בחינת היראה כנ"ל, לתוך הפה, ואזי נעשה מהפה בחינת קומת אדם, בבחינת: מי שם פה לאדם כנ"ל. כי כשאינו אוכל בקדשה וביראת-שמים, אזי היראה הבאה בשעת אכילה כנ"ל, היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו, אבל כשאוכל בקדשה וביראה, דהינו שממשיך על עצמו היראה קדושה הנ"ל, אזי נכנס בחינת היראה מלכות בפיו, ונעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל:

ובשבר זה, שאוכל בקדשה וביראת-שמים, ועושה מהפה קומת אדם, על-ידי-זה זוכה לעליה יותר גדולה, שנתעלה בחינת קומת אדם הנ"ל ונעשה בחינת אדם העליון, בבחינת (יחזקאל א): ועל הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה (ס), שנה בחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, שבפתיחת פיו הוא בחינת אדני, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו. הינו, כי כשעושה מהפה בחינת קומת אדם, אזי הוא בגדר מדבר, כי גדר האדם הוא הדבור; אבל אחר-כך זוכה שנתעלה הפה בבחינת אדם העליון, הינו בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, כנ"ל:

ומה שנמתק הצער על-ידי אכילה בקדשה - פי דע, פי זאת ההשתלשלות, שנשתלשל וכא צער יותר גדול למי שהוא ברי-דעת, בבחינת: יוסיף דעת יוסיף מכאוב כנ"ל; ולכאורה קשה: מפני מה יהיה כך, שמי שמוסיף דעת יוסיף צער, חס ושלום?

אך דע, כי זה בחינת מעברתא של תפלין, כי ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא), ואם אין יראה אין חכמה (אבות פ"ג), ועל-כן כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו יראה גם-כן, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

וזה בחינת מעברתא של תפלין, כי תפלין הם בחינת מחיו, והרצועה היא בחינת יראה, כי רצועה בישא היא יראה גפולה (הקדמת הוחר, דף יא), וכן היראה דקדשה היא גם-כן בחינת רצועה דקדשה. וזה בחינת הרצועה שעוברת בתוך המעברתא של תפלין, הינו שהרצועה, שהיא היראה, היא עוברת בתוך המחיו והתפלין, כי ראשית חכמה יראת ה', כנ"ל. ועל-כן כל איש ישראל, שזוכה בכל יום לבחינת מחיו, בחינת תפלין, עובר עליו יראה גם-כן, בבחינת הרצועה שעוברת במעברתא של תפלין, ומזה נשתלשל ויבא לכל אחד איזה צער בכל יום. וכל מי שדעתו יותר גדולה, צערו יותר גדול, כי הצער נשתלשל מן היראה, והיראה היא כפי המוח והדעת כנ"ל. ויש צער שבא מיראה דקדשה, אבל יש שנשתלשל, חס ושלום, עד שבא הצער מבחינת יראות הנפולות, רצועה בישא. ואפלו בר ישראל בשאינו זוכה, אזי, חס ושלום, יש לו צער מרצועה בישא, חס ושלום. אבל על-ידי אכילה בקדשה, שאוכל בקדשה וממשיך עליו היראה דקדשה בשעת האכילה, שבאה ונגשת אליו אז כנ"ל, אזי על-ידי-זה הוא ממתיק הצער והדיון הבא מרצועה בישא, חס ושלום, כי הוא ממשיך עליו היראה דקדשה, שעל-ידי-זה עולין ונמתקין היראות הנפולות, שהם בחינת רצועה בישא, חס ושלום. וזה בחינת מאמר רבותינו זכרונם לברכה: רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין, ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום, ובקש לבלעה, וזכה ונעשה אשפיוזן לשכינה:

(מגילה כו):

בנימין הוא בחינת הדעת, בחינת מחיו, תפלין. כי בית-המקדש בחלקו של בנימין (ספרי פ' וזאת הברכה וברשי"י שם. יומא יב. סוטה לו. ובהים נג: קח); ובית-המקדש הוא בחינת הדעת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות א): כל מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית-המקדש בימיו; כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית-המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'. והודה הוא בחינת מלכות, בחינת יראה. והיו רצועה - הינו רצועה הנ"ל, בחינת יראה, בחינת רצועה של תפלין. שיוצאת מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין - הינו כי הרצועה באה מבחינת חלקו של יהודה, מבחינת יראה, ונכנסת בחלקו של בנימין, הינו בתוך התפלין מחיו, בבחינת רצועה העוברת בהמעברתא של תפלין כנ"ל. וזהו: ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום - כי מואת הרצועה בא הצער בכל יום לכל אחד מישראל, ובפרט להצדיק, שדעתו יותר גדולה כנ"ל. וזהו: ובקש לבלעו - הינו שהיה מבקש ומחפש תמיד לתקן ולהמתיק הצער הבא מרצועה הנ"ל, על-ידי האכילה כנ"ל. וזכה ונעשה אשפיוזן לשכינה - הינו שזכה להמתיק הצער על-ידי האכילה בקדשה וביראת שמים כנ"ל, ועל-ידי-זה נעשה אשפיוזן לשכינה, הינו שנעשה הפה בבחינת קומת אדם. וזה בחינת אשפיוזא, כי רבי יוסי בר אסון (עירובין נג) כד הוי משתעי בלשון

חכמה, הוי אמר על אשפיוזא: גבר פנים דין. הינו: איש פי זה, כמו שפרש רש"י שם. וזה בחינת: מי שם פה לאדם, שנעשה מהפה קומת אדם, הינו בחינת: איש פי זה, שנעשה מהפה בחינת איש, בחינת קומת אדם כנ"ל. וזהו: ונעשה אשפיוזן לשכינה, כי על-ידי ההמתקה הנ"ל על-ידי אכילה בקדשה כנ"ל, שעל-ידי-זה זוכה לעשות מהפה בחינת אדם כנ"ל, על-ידי-זה זוכה אחר-כך לבחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדפרת מתוך גרונו. וזהו: ונעשה אשפיוזן לשכינה, שזכה לבחינת: שכינה מדפרת מתוך גרונו, כנ"ל:

עח

בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת. הינו, כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש, (שקורין פראסקטיק), שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות, ואינו מנלה שום תורה, ועוסק בשיחת חלין וכיוצא, והוא אז בחינת איש פשוט ממש:

דע, כי עקר החיים היא התורה, כמו שכתוב: כי הוא חידך וארך ימיו (דברים ל), וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים (וזהו לדידך דף צב. בהעלותך דף קמח: ואתחנן דף רס). ועל-כן לכאורה הדבר תמוה ונפלא, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד, יומם ולילה, בלי הפסק רגע, וכל בעל-תורה, הן למדן שעוסק בלמוד התורה בגמפ"ת [בגמרא, פרוש רש"י, תוספות] וכיוצא, כל אחד כפי ערכו, כפי עסק למודו, בהכרח שיפטרל מהתורה איזה שעה ביום, וכן אפלו בעל השגה, ואפלו מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה, אף-על-פי-כן בהכרח שיפסיק ויפטרל מהשגתו איזה זמן, כי אי אפשר להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק, כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה משא-זמתן או כיוצא בזה, כי צריכין לעסק בצרכי הגוף גם-כן:

והבלל - כי אי אפשר בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זה הלמדן או הבעל-השגה הוא בחינת איש פשוט ממש (הינו פראסקטיק). ולכאורה זה הדבר קשה מאד, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה, הלוא היא חיינו וכו', ומי הוא זה שירצה לפרש עצמו מן החיים אפלו רגע קלה. ואף-על-פי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט): בפולחן של תורה והו קיומה, אף-על-פי-כן מי יתראה בזה להתפטר מן התורה, אף שזהו קיומה, אף-על-פי-כן טוב יותר בודאי להיות דבוק בהתורה, אשר היא החיים וארך הימים, ומי האיש אשר יתראה לפרש מן החיים אפלו רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה, ומתמיד מאד בתורה, ודבוק בה מאד, מכל-שכן מי שזוכה להרגיש איזה מתקנות בתורה, לחדש איזה חדוש, אפלו איזה פשט בגמפ"ת, מכל-שכן וכל-שכן בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנואי דמלבא, ומעלה זו אי אפשר לשער במח, ואיך יתראה לפרש מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו בלתי אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל, כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה, ואם-כן במה מחיו עצמן בזה השעה שבטלין מן התורה, הלוא עקר החיים הוא מן התורה כנ"ל:

והעשיות, הן מי שחוטב עצים או איזה עבדא שיהיה - בכלם נעלם התורה, כי הכל נברא בעשרה מאמרות, אשר שם התורה נעלמה ונסתרה קדם מתנתורה. והצדיק, בשעה שפורש מן התורה, והוא בחינת איש פשוט, הוא מקבל חיות מבחינה זו של קדם מתנתורה:

וזהו בחינת הדרך של ארץ-ישראל הנאמר למעלה, שהצדיק מתנה עצמו בעת פשיטותו משם, כי עקר כח קדשת ארץ-ישראל הוא על-ידי בחינת: כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כמו שפרש רש"י בפסוק בראשית וכו', שבשכיל זה פתח ב'בראשית', שלא יאמרו גוֹלְנִים אתם וכו', על-כן פתח ב'בראשית', כי הוא יתברך ברא הכל, וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'. נמצא, שעקר כח ארץ-ישראל הוא מבחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כח מעשיו, שעל-ידיהם היו ישראל יכולים לילך ולכבש ארץ-ישראל:

וְגַם כֵּן, בחינת-לארץ, נמצא בחינה זו, כי ישראל עם קדוש באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדשת ישראל, כגון במקום שהיו מתחלה של עכו"ם, וְגַם עָבְדוּהוּ בְּרָשׁוֹת מִי שְׁהוּא רְחוֹק מְאֹד מִקְדֶּשֶׁת יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל בָּאִים לְשֵׁם, וְכֹכְשִׁים הַמָּקוֹם, וּמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ שִׁיְהִי מְקוֹם יִשְׂרָאֵל, שְׁזֵהוּ גַם-כֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. והיו יכולים לומר גוֹלְנִים אתם, שבשבתם זה המקום שאינו שלכם, אך על-ידי כח מעשיו, בחינת עשרה מאמרות, על-ידיהם יש לנו רשות לכבש כל העולם ולקדשו בקדשת ישראל, כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה לנו. נמצא, שעשרה מאמרות, שהם מלבשין בדרך-ארץ, הינו בישוב העולם, כי בהם נברא העולם, הם דרך לארץ-ישראל, כי על-ידי בחינת העשרה מאמרות יכולין לכבש ארץ-ישראל כנ"ל:

וזהו בחינת דרך-ארץ, הינו שהוא דרך ונתיב לארץ, הינו לארץ-ישראל. כי דרך-ארץ, שהוא ישוב העולם, שנברא בעשרה מאמרות, זה זה בעצמו הוא דרך ונתיב לארץ-ישראל כנ"ל, וזהו דרך-ארץ, הינו דרך לארץ-ישראל כנ"ל. ובה דרך-ארץ, הינו הדרך של ארץ-ישראל, שהוא בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ששם נעלמת התורה, שבה היה העולם מתקים בחסדו עשרים וששה דורות שקדם מתנתורה, כזה בעצמו הצדיק מתנה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה, כי אז הוא מתנה עצמו בבחינת התורה שנעלמת בתוך העולם, בכל הדבורים ובכל העבדות שנבראו בעשרה מאמרות, ששם נעלמת התורה כנ"ל:

וְעַל-כֵּן מִכְרַח הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל לִירֵד וּלְפַל לְתוֹךְ פְּשִׁיטוֹת וּלְהִיטוֹת אִישׁ פְּשׁוּט מִמּוֹשׁ אִיזָה עַתָּה, כִּי עַל-יְדֵיֶיהָ הוּא מְחַיֶּה אֶת כָּל הַפְּשׁוּטִים הַנִּלְוִים מִיְהוּה מִי שִׁיְהִי, וְאִפְלוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם, כִּי הוּא מְחַיֶּה עֲצָמוֹ בְּבְחִינַת הַתּוֹרָה הַנְּעֻלְמָת בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת, הַמְּלַבְּשִׁין בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וּמְנַוֵּן מִקְבְּלֵין חַיּוֹת כָּל הַפְּשׁוּטִים הַנִּלְוִים. וְכָל אֶחָד כִּפִּי קְרוּבוֹ יוֹתֵר אֶל הַקְּדֻשָּׁה וְאֶל הַצַּדִּיק הַנִּלְוִים, כֵּן הוּא מִקְבֵּל מִמּוֹנֵי חַיּוֹת גְּבוּהָ יוֹתֵר:

אך דע, כי הצדיק האמת מתנה עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל מהדרך של נסיעת ארץ ישראל. כי דע, כי כל אלו הפשוטים, דהינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה, שאז הוא איש פשוט כנ"ל, וכן יש איש פשוט ממש, שאינו למדן כלל ואף-על-פי-כן הוא איש פשוט וירא-שמים, ובודאי מקבל חיות מן התורה, וכן אפלו הנמוכים למטה יותר, ואפלו אמות העולם, גם הם מקבלים בודאי גם-כן חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שבכלם יקבלו על-ידו חיות, כי כל הפשוטים הנ"ל, כלם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה, שהיא עקר החיים, ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים (שקורין פראסטאקים), על-כן צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שעל-ידו הם מקבלין חיות מהתורה:

כִּי דַע, כִּי כָּל הַפְּשׁוּטִים הַנִּלְוִים, הֵן לְמִדָּן שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, (כִּי כְּשֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׂלֵא לְשִׁמְהָ, אֵינוֹ מוֹעִיל בְּלִמּוּדוֹ לְיִשׁוּב הָעוֹלָם, כִּי שְׂלֵא לְשִׁמְהָ הוּא נִצְרָךְ רַק בְּשִׁבְלֵי עֲצָמוֹ, וְגַם כִּי הוּא יֵשׁ בְּחִינַת, רַק כְּשֶׁעוֹסֵק לְשִׁמְהָ, שְׁזֵהוּ עוֹסֵק בְּיִשׁוּב הָעוֹלָם), כְּשֶׁמְכַבֵּל מִלְמוּדוֹ, שְׂאֵז הוּא בְּחִינַת אִישׁ פְּשׁוּט מִמּוֹשׁ כַּנִּלְוִים, הֵן שְׂאֵר הַפְּשׁוּטִים - כָּל אֶחָד וְאֶחָד כִּפִּי אֲחִיזוֹתוֹ בְּהַתּוֹרָה כֵּן הוּא מְחַיֶּה עֲצָמוֹ בְּעַת פְּשִׁיטוֹתוֹ מִבְּחִינַת קִיּוֹם הָעוֹלָם קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה:

כִּי קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה הָיָה הָעוֹלָם מְתַקֵּים רַק בְּחֶסֶדוֹ, כִּי לֹא הָיָה עֲדוֹן תּוֹרָה וְשׁוֹם עֲשִׂיָה שֶׁל מִצְוָה, שֶׁעַל-יְדֵי יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְהָיָה עֵקֶר קִיּוֹם הָעוֹלָם עַל-יְדֵי חֶסֶדוֹ לְבַד. וְהַצַּדִּיק בְּעַת פְּשִׁיטוֹתוֹ, בְּשֶׁעָה שְׁבוּדָל מִן הַתּוֹרָה, הוּא מִקְבֵּל חַיּוֹת מִבְּחִינַת זוֹ:

וְזֵה בְּחִינַת אוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם, כִּי יֵשׁ אוֹצֵר שֶׁל מִתְּנַת חֲנָם, שְׁמִי שְׂאֵז לֹא שׁוֹם זְכוּת כָּלֵל מִקְבֵּל מִשָּׁם (מִיֵּד תִּשָּׂא פִּי מִה), וּבִדְבָרֵי אֵין זֵה הָאוֹצֵר מוֹכֵן בְּשִׁבְלֵי רְשָׁעִים, כִּי אִם-כֵּן הִרְשָׁע הוּא גָּדוֹל מִן הַצַּדִּיק, כִּי הִרְשָׁע בִּדְבָרֵי אֵין לֹא שׁוֹם זְכוּת כָּלֵל, וְכִי יִזְכֶּה בְּשִׁבְלֵי זֵה לְקַבֵּל מִאוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם. אֶךְ בְּאֵמַת הִרְשָׁע בִּדְבָרֵי אֵינוֹ מִקְבֵּל מִשָּׁם, רַק זֵה הָאוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם הוּא בְּשִׁבְלֵי הַצַּדִּיק לְבַד, הֵינוּ בְּשֶׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק הוּא אִישׁ פְּשׁוּט כַּנִּלְוִים, אֵזִי הוּא מִקְבֵּל מִזֵּה הָאוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, שֶׁהָיָה מְתַקֵּים הָעוֹלָם בְּחֶסֶד חֲנָם לְבַד, בְּבְחִינַת: כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ, הֵנָּאמַר עַל קִדְּם מִתְּנַת הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא [בְּגִמְרָא פְּסָחִים (ק"ח)]: הֵנִי עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ כִּנְגַד מִי? כִּנְגַד עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת וְכוּ'. כִּי אֵז לֹא הָיָה שׁוֹם תּוֹרָה, וְהָיָה עוֹסְקִין רַק בְּיִשׁוּב הָעוֹלָם וּבְדֶרֶךְ-אֶרֶץ, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזִכְרוֹנֵם לְבִרְכָה בְּמִדְרָשׁ (רַבָּה צו פ"ט): גְּדוּלָה דְּרַדְדֵי אֶרֶץ, שְׁקֻדְמָה לְתוֹרָה עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת, וְאֵז הָיָה עֵקֶר קִיּוֹם הָעוֹלָם עַל-יְדֵי חֶסֶד חֲנָם לְבַד:

וּבְאֵמַת גַּם קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, בִּדְבָרֵי גַם אֵז הִיְתָה הַתּוֹרָה בְּמִצִּיאוֹת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא נְצִחִית. אֲמַנָּם אֵז, קִדְּם מִתְּנַת הַתּוֹרָה, הִיְתָה הַתּוֹרָה בְּהָעֵלֶם וּבְחֶסֶתֶר, הֵינוּ כִּי כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, וְאֵז, קִדְּם מִתְּנַת הַתּוֹרָה, הִיוּ הָעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת נְעֻלְמִין בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת שְׁבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. נִמְצָא, שֶׁהִיְתָה כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּה נְעֻלְמָת וְנִסְתָּרָת בְּתוֹךְ יִשׁוּב הָעוֹלָם, שְׁנִבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת. וּבְכָל הַדְּבָרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וּבְכָל הָעֲבָדוֹת

מוֹתֵרֵן תְּנִינָא

לשמחה גדולה על ידי תמימותו ואמונתו, כי חכמות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות, בלי שום חכמה כלל, כי חכמות מוזיקים מאד להאדם, והחכמים נלכדים בחכמתן של עצמם, כי החכמה מתעה אותו מחכמה לחכמה, ומאותה החכמה לחכמה אחרת, וכן מחכמה לחכמה יותר ויותר, עד שנגלד ונתעה בחכמות עצמו, בבחינת (איוב ה): לכה חכמים בערמם - בערמם דיקא, הינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות:

וצריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת, פי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת; אשרי לו, אשרי חלקו. [פי אחר כך (הינו לאחר מיתה), קשה אז מאד להתקרב, וצריכין מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד, שזוכה בחיים חיותו להתקרב לצדיק אמת], פי הפעל דבר שם לבו על זה מאד עכשו, לבלבל את העולם, פי ישראל הם עכשו קרובים אל הקץ מאד, ויש עכשו לישראל געגועים גדולים וכסופין גדולים להשם יתברך, אשר לא היתה בואת בימי קדם, וכל אחד נכסף מאד להשם יתברך, על-כן הערים הפעל דבר והכנים מחלקת בין הצדיקים, והקים בעולם מפרסמים הרבה של שקר, וגם בין הצדיקים האמתיים הכנים מחלקת גדול, עד שאין אחד יודע היכן האמת. על-כן צריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת:

העתקה מכתב יד רבנו ז"ל בעצמו, מה שמצאנו אצלו. והם ראשי פרקים מענין הנ"ל, ועוד נוסף דברים בהם מה שלא פאר בפרוש. וכפי המובן מאלו הראשי פרקים יראה המענין שיש בזה הענין הנ"ל עוד דברים רבים בהמה, אך אנחנו לא זכינו לשמע בפרוש פי אם ענין הנ"ל:

ואתחנן. מתנת חנם, חנם, עריות. פגם הדעת. משה, דעת. פרישות. פה עמד עמדי. הבריאה, מתנת חנם. עולם חסד יבנה. הבריאה קדם מתן תורה. עת לעשות לה, הינו עשית העולם. הפרו תורתך, בפולה של תורה. בעת ההיא לאמר, בעשרה מאמרות. ההוא, ההעלמה. פח מעשיו הגיד לעמו:

עט

עוד מצאנו בכתב יד רבנו ז"ל, והם ראשי פרקים מאיזה תורה נבלאה:

הקל קול יעקב. ברוי. עשו וישא קולו. יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו'. ושבתי עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אהבי. בעיניו כימים אחדים באהבתו. ושאר ישוב בגד. אם תשוב ואשיבך לפני תעמד:

פי בא השמש. נתקצר הזמן. וישב במקום. יש כ"ב (תיקון יח). קחו עמכם דברים ושובו. מאבני המקום אבנים אותיות. מראשותיו מחשבה מברר הפל:

וישלח יעקב מלאכים מצוות ומניות עשה מצוות הרבה נברא כמה מלאכים. לפניו תשובה. ואשיבך לפני. ארצה שעיר. נד'ת'ה'ר'. אציגה. ספה תשובה. תספני בבטן אמי. הולדה. שאר ישוב בגד:

ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, בשבשק לבוא לארץ ישראל, בקש מתנת חנם, כמו שכתוב (דברים א): ואתחנן אל ה' - בחינת מתנת חנם. וזהו: בעת ההיא לאמר - הינו שתפלתו היה עם פח בחינת: בעת ההיא לאמר, הינו בכח אותו העת שהיה העולם מתקים על ידי העשרה מאמרות, שהוא קדם מתן תורה, שאז היה העולם מתקים על ידי העשרה מאמרות שבהם היתה התורה נעלמת, ואז היה קיום העולם על ידי מתנת חנם כנ"ל. ובכח הזה של קיום העולם קדם מתן תורה, הינו בחינת מתנת חנם, בחינת עשרה מאמרות הנ"ל - בכח הזה זוכין לבוא ולכבש ארץ ישראל כנ"ל, ועל-כן בקש משה לבוא לארץ ישראל על ידי בחינה זו. וזהו: ואתחנן אל ה' - הינו מתנת חנם; בעת ההיא לאמר - הינו עם פח בחינת עת ההיא, שהיה העולם מתקים על ידי המאמרות לבד, שאז היה העולם מתקים על ידי בחינת מתנת חנם כנ"ל, אשר על ידי זה יכולין לבוא לארץ ישראל כנ"ל, ועל-כן בקש משה לבוא לארץ ישראל על ידי בחינה זו כנ"ל. וזה בחינת: בעת ההוא. ההיא - זה בחינת סתום ונעלם, כי באותה העת, קדם מתן תורה, היתה התורה נעלמת ונסתרת בתוך העשרה מאמרות וכו', כנ"ל:

והכלל, פי אסור ליאש עצמו. פי אפלו מי שהוא איש פשוט ואינו יכול ללמד כלל, או שהוא במקום שאי אפשר לו ללמד וכיוצא בזה, אף על-פי-כן גם בעת פשיטותו צריך להחזיק עצמו ביראת השם ובעבודה פשוטה לפי בחינתו, פי גם אז הוא מקבל חיות מהתורה כנ"ל, על ידי איש פשוט הגדול, הינו הצדיק הגדול, שהוא לפעמים איש פשוט, שהוא מחיה את כלם כנ"ל, ואפלו מי שהוא, חס ושלום, במדרגה התחתונה לגמרי, חס ושלום, רחמנא לצלן, אפלו אם מנח בשאול תחתיות, רחמנא לצלן, אף על-פי-כן אל יתיאש עצמו, ויקים: מבטן שאול שועתי (וינה ב), ויחזיק עצמו במה שיוכל, פי גם הוא יכול לחזור ולשוב ולקבל חיות מהתורה על ידי הצדיק הנ"ל:

והעקר - לחזק עצמו בכל מה שאפשר פי אין שום יאוש בעולם כלל (ואמר אז בזה הלשון: קיין יאוש איז נאר גיט פאר האנדין), ומשך מאד אלו התבות "קיין יאוש וכו'", ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמוז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתיאש בשום אופן בעולם, אפלו אם יעבר עליו מה, ואיך שהוא, אפלו אם נפל למקום שגפול, רחמנא לצלן, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו יתברך. ואפלו איש פשוט גם-כן צריך שיהיה לו יראת שמים. ויש כמה בחינות יראות, כי למעלה דברנו מבחינת דרדראין, הינו הדרך לארץ ישראל, אמנם ארץ ישראל בעצמה יש בה גם-כן בחינת עשר קדשות, פי יש שם עשר בחינות קדשות זו למעלה מזו, והם בחינת עשרה מאמרות, וכל מאמר יש לו בחינת יראה, בחינת (תהלים קט): הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך, פי יש יראה למעלה מיראה (ולא פים לכאר זה הענין). וצריך לחזק עצמו ביראת שמים גם בעת פשיטותו בכל מה שיוכל, ויוכל לבוא

(א) מד"ר שם ומובא בפרש"י שם.

הקדמות שבנו להם, אשר עליהם יסב כל הענין הזה. אפס קצהו מצאתי, לא כלו, כי כפי הנראה בודאי בן עוד לאיזה הקדמות, אשר לא זכיתי לעמד עליהם, ומחמת זה אי אפשר לבאר ולפרש הענין הזה היטב, שיהיה מובן כל דבריו, אך אף-על-פי-כן מה שאפשר להבין מעט על-פי ההקדמה שהבנתי מדבריו, אמרתי לבאר מה שבירי, ואולי על-ידי-זה ישמע חכם ויוסף לקח, ויבין עוד דבר מתוך דברי לבאר השאר על נכון:

והנה מה שהאיר ה' עיני הוא, כי רבנו ז"ל רוצה לנלות, שתשובה ובחינת למעלה מהזמן, דהינו בפול הזמנים, הם בחינה אחת, ועל-ידי-זה זוכין לשמע הקול דקדשה ולהכניע הקול דסטרא-אחרא. וכן מבאר בהאלף-בית החדש, באות תו - תשובה, סימן א, וזה לשונו: יום שהאדם עושה תשובה, הוא למעלה מהזמן, ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יוס-הפפורים הוא למעלה מהזמן, עד כאן לשונו. נמצא מבאר, שתשובה הוא למעלה מהזמן:

ולעניות דעתי זהו מה שרוצה לבאר בפסוקים אלו, בצרוף עוד איזה הקדמות שלא זכיתי לעמד עליהם כנ"ל. ועתה בוא וראה, ותבין מעט מדבריו. ונתחיל לדגמא מסוף דבריו הקדושים, והוא: וישמע יתרו קריעת ים-סוף וכו' כנ"ל. קריעת ים-סוף זה בפול הזמנים, וישקף ה' וכו' - פרוש, בזה רוצה לבאר ולהוכיח בקצור נפלא, שקריעת ים-סוף הוא בחינת בפול הזמנים, כי בקריעת ים-סוף כתיב (שמות יד): וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם. עמוד אש זה לילה, וענן זה יום, והקדוש-ברוך-הוא ערבכם ובטל הזמנים. נמצא, שקריעת ים-סוף הוא בחינת בפול הזמנים. והלך ומבאר ההקדמה הנ"ל, שבפול הזמנים ותשובה הוא בחינה אחת וכו':

וזה שכתב: מלחמת עמלק זה תשובה, משה אהרן וחור - פרש רש"י: בתענית היו שרויים. פרוש, שמביא ראיה שמלחמת עמלק זה תשובה, כי אז היו שרויים בתענית משה אהרן וחור, שזהו בחינת תשובה. נמצא, שקריעת ים-סוף ומלחמת עמלק זהו בחינת בפול הזמנים ותשובה, שהם תלויים זה בזה. ועל-ידי-זה וישמע יתרו שמע תקול, הינו כנ"ל, כי על-ידי תשובה, שהוא בפול הזמנים, על-ידי-זה שומעין הקול דקדשה כנ"ל:

ועל-פי דרך זה תשוב ותראה כל הענינים האלה הפתובים לעיל, ותמצא בהם דברים ערכים. ועתה נשוב לתחלת דבריו: הקול קול יעקב. ברזו. עשו וישא קולו. הינו שצריכין להגביר הקול קול יעקב על הקול דסטרא-אחרא, שהוא בחינת עשו, שנאמר בו וישא קולו, שהוא מתגבר להעלים, חס ושלום, הקול של יעקב, וצריכין להתגבר להכניע הקול של עשו, כדי שנופה לשמע תקול של יעקב. וזה זוכין על-ידי תשובה, שהוא בפול הזמנים כנ"ל:

וישב יעקב בארץ - לקים כבוד אב, לבטל כח כבוד של עשו. אלה תולדות - פוסל זרעו של עשו. יוסף תשובה. תוספות על צדיקים. במקום שפעל-תשובה עומדים. בית עשו לקש בית יוסף להכה:

מקין שנתים. אחרית הימים. ופרעה חולם. סטרא-אחרא מתחזקת. והנה עומד שתק, יאור תשובה מכבי נהרות חבשו. נשאו נהרות קולם:

ויגש אליו יהודא תקרבתא מלכא במלכא נתאחדו במצוות. כי הנה המלכים אזי עברו כל מלאכי חבלה. ידבר נא באוני ולא יבלבלו את קולי. ואל יחר אפך. בצר לך. כפרעה תשובה. כפרע פרות בהתנדב. כי כמוך כפרעה. תשובת המשקל. יוסף הטמין חרפתי:

ויקרבנו ימי ישראל למות. התאחדות הזמן. למות זה בצר לך וכו' באחרית הימים. ויקרא לבנו ליוסף. תשובה שאר ישוב בגד. הטמין חרפתי. אל תקברני במצרים במצר הגרון. בשעת בחינת בצר לך:

ואלה שמות. לכו חזו מפעלות וכו' שמות פעולות מצות. שמות פרוד בין המצות. ויהי כל נפש וכו' שבעים נפש. אחדות. על-ידי ויוסף היה במצרים אסף חרפתי:

וארא אל אברהם וכו' באל שדי זמן וגבול גלות. ושמי ה' כשידפקו על דלתי רחמים. קדם תקן (א). זהו התקרבות הזמנים. וגם הקמתי את בריתי וכו' לתת להם ארץ מגריהם תותבותהון תשובה וגם אני שמעתי נאקת בני ישראל. זה קול מגריהם אסיפת הניצוצות בתשובה. לארץ-ישראל. בונה ירושלים. נדחי ישראל יכנס:

בא אל פרעה. משה בחינת אחדות הזמנים, מה שהיה הוא שיהיה. פרעה, קולה כנחש לך. אני הכבדתי את לבו למען שתי אתתי. אם לא יאמינו לקול האות. בקרבנו. הכבדתו שהכביד על ישראל כדי לעוררם בתשובה. ופרעה הקריב:

וישמע יתרו קריעת ים-סוף ומלחמות עמלק. קריעת ים-סוף, זה בפול הזמנים. וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם. עמוד אש זה לילה וענן זה יום והקדוש-ברוך-הוא ערבכם ובטל הזמנים. מלחמת עמלק זה תשובה. משה אהרן וחור פרש רש"י בתענית היו שרויים. על-ידי-זה וישמע יתרו שמע תקול: (עד כאן לשון רבנו זכרנו לברכה):

כל-זה מצאנו מכתב יד רבנו ז"ל, והעתקנו אות באות. והנה הדברים סתומים וחתומים מעין כל, אין יוצא ואין בא, אך מעצם תשוקתנו להבין ולהשפיל כל מה דאפשר מנעימת נפלאות השגותיו הקדושים, יגעתי ומצאתי מעט מועיר כמציץ מן החרבים. והנה אנכי הרואה, כי דברים האלה פתכם בדרך ראשי-פרקים ברזו בעלמא לזרון, ואחרי העיון הבנתי איזה

(א) עין אור החיים פרשת וארא.

מוחר"ן תנינא

גם אלו ההקדמות שפכר מצאנו בדבריו, תהלה לאל, עדן צריכין באור רחב, כי באמת עקר העבודה הוא לקשר ולבטל בחינת הזמן, להעלותו וליחדו בבחינת למעלה מהזמן. וזה בחינת מצוות ומניית, כדי לזכות על-ידי המצוות ומניית, שיתאחד הזמן ועלה הזמן לבחינת למעלה מהזמן. וכל הצרות והדינים ואחיות הספרא-אחרא הוא רק בבחינת הזמן, שזהו בחינת (דברים ד): בצר לך וכו' באחרית הימים דיקא, שזהו בחינת זמן, ואז: ושבת עד ה' אלקיך, דהינו שנופה לשוב, ועל-ידי-זה נזכה לבטל הזמן כנ"ל, ואז יתבטלו כל הצרות והדינים וכל אחיות הספרא-אחרא, ונזכה לשמע קול דקדשה, בחינת: ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. כל זה מבאר מתוך דברי רבנו ז"ל בראשי-פרקים הללו. תן לחכם ויחכם עוד, להבין קצת על-פי דרכים הנ"ל רב דברי רבנו ז"ל הכתובים כאן, והבן היטב:

פ

איתא בפרק שני מסכת יומא: בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו'. פרוש, דורות הראשונים, שהיו צדיקים, בשביל זה כל מי שרצה לזכות בהתנשאות, הנקרא דשן, כמו שכתוב (תהלים כג): דשנת בשמן ראשי - תורם, והיה מנהיג הדור:

ובזמן שהן מרבין, רצין ועולין בפכש, כל הקודם את חברו בארבע אמות - זכה. הינו בשתי מרבין, רצין, שכל אחד אומר: אני רוצה להנהיג הדור. עולין בפכש - הינו בפכשו של עולם (ע' תענה י), הינו מי שידע והשיג יותר בסודות התורה, לזה היו ממנין פרנס על הצבור. וזהו: כל הקודם את חברו בארבע אמות, הינו ארבע אמות של הלכה (ברכות ח), זכה - זה היה זוכה לתרומת הדשן, לבחינת: דשנת בשמן וכו'.

ואם היו שניהן שוין, הממנה אומר להן הצביעו. ומה הן מוציאין? אחת או שתיים, ואין מוציאין אגודל במקדש. פרוש, בשתי שנים שוין בהשגת התורה, שעלידה היו זוכין להתנשאות, כמו שכתוב (משל ח): בי מלכים ימלכו, וכל אחד רצה להתנשאות, אזי הממנה, הינו היצר הרע, היה מסית ואומר להם: הצביעו, הינו שיראה איזה צביעות בפני המון עם, כדי שיחזיקו אותו ויקבלו אותו לרב. והממנה, הינו היצר, פתה את כל אחד על צביעות, והקל להם ואמר להם: ומה הן מוציאין אחת או שתיים. פרוש, אמר: ומה הן, הינו מה היא עברה בזה, שתוציא צביעות פעם אחת או שתיים, ואחר-כך בשתהא מחזק אצל המון עם לצדיק, אזי תחזיר לצדקתך ולאמתתך. אבל הצדיקים האלו אין מוציאין שום צביעות ואין שומעין לעצת יצר הרע, מחמת גדל הפרתם בגדלות הבורא, שמלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו), ורואה ויודע הכל, ומתביישין לפני השם יתברך להראות איזהו צביעות. וזהו: אין מוציאין אגודל במקדש, הינו שכלם, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ג): מי שיש בו דעה פאלו נבנה מקדש בימיו:

וזהו: יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו' - הינו שיצחק מרמו על זמן, כי "יצחק" אותיות "קץ חי", כמובא. קץ מרמו על הזמן, שהוא בחינת אחרית הימים, כמו שמובא לקמן: מקץ שנתים, אחרית הימים. וזה מה שאיתא, שאותיות קוף צדיק ישנים וכו', שזה מרמו על הזמן, כמבאר במקום אחר, שעקר הזמן הוא בבחינת שנה (כמבאר לעיל בסיון מא). ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו - הינו על-ידי תשובה וזכין לשמע קולו יתברך, הינו הקול דקדשה כנ"ל, כי תשובה היא בחינת בטול הזמן, שעל-ידי-זה שומעין הקול כנ"ל. ועתה הולך ומבאר, שתשובה היא בחינת בטול הזמן, דהינו שהזמן נתאחד, דהינו שהזמן עולה ונתקשר ונכלל בבחינת למעלה מהזמן:

וזהו שמבאר בלשוננו הקדוש: יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אהבי. פעיניו בימים אחדים באהבתו. ושאר ישוב בנד וכו'. הינו שמבאר, שאברהם הוא בחינת למעלה מהזמן, כי מדתו של אברהם היא אהבה, כמו שכתוב (ישעיה מא): אברהם אהבי, ואהבה הוא בחינת התאחדות הזמן, כמו שכתוב (בראשית כג): פעיניו בימים אחדים באהבתו. וזהו בחינת תשובה, שעל זה מרמו תבת בן, כמו שכתוב (ישעיה ו): ושאר ישוב בנד. כי תשובה היא למעלה מהזמן, כמו שכתוב (ירמיה לו): אם תשוב ואשיבך לפני תעמד, ולפניו יתברך הוא בודאי למעלה מהזמן, כי השם יתברך הוא למעלה מהזמן, פידוע. נמצא, שיצחק בן אברהם מרמו על התאחדות הזמן על-ידי תשובה, כי יצחק, שהוא בחינת הזמן כנ"ל, עולה ונתאחד ונכלל בבחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת למעלה מהזמן, על-ידי בחינת בן, שהוא בחינת תשובה כנ"ל. ואזי מתגבר הקול יעקב על קול של עשו וכו' כנ"ל. כי על-ידי תשובה, שהוא בחינת בטול הזמן, על-ידי-זה שומעין הקול דקדשה, שהוא בחינת קול יעקב כנ"ל:

וזהו: כי בא השמש - נתקצר הזמן. כי השמש באה שלא בעונתה בשביל יעקב, ונתקצר הזמן, שזהו בחינת בטול הזמן. וזה: וישכב במקום, ואיתא, שתבת "וישכב" הוא בחינת יש כ"ב, הינו כ"ב אתון דאורייתא, שמהם כל הדבורים. וזה מרמו על תשובה, בחינת (הושע יד): קחו עמכם דברים ושובו. וזהו: מאבני המקום, אבנים אותיות. הינו אותיות הדבורים שהם בחינת תשובה, בחינת: קחו עמכם דברים ושובו, כנ"ל:

זהו: מראשותיו, מחשבה מברר הכל. כי עקר תקון התשובה היא על-ידי קדשת המחשבה, שמבררת ומתקנת כל הפגמים, כי כלם במחשבה אתבררו (ב). נמצא, שפסוק וישכב במקום ההוא וכו', כי בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשותיו - כל זה מרמו שתשובה הוא בחינת למעלה מהזמן. ובדרך זה תעני היטב בכל הדברים הנ"ל, הנכתבים פרמו בדרך ראשי-פרקים, ותבין ותראה הקדמות הנ"ל בכל ענין וענין, אפס קצהו תראה, לא פלו, כי עדן חסרים כמה הקדמות שפנו אליהם כאן, שלא זכיתי לעמוד עליהם עדן:

(ב) עין זוהר פקדי רב ע"ב.

(ערוכין ע). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא חכיק והעמידן על אחת וכו'. [וכן] כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

פב

בי תצא למלחמה וכו' (דברים כא). פתיב: אחור וקדם צרתני (תהלים קלט) - זה בחינת פסדר ושלא פסדר. קדם הוא בחינת פסדר, בחינת אלף בית פסדר, ואחור הוא בחינת תשר"ק, שלא פסדר. וזה בחינת אדם וחיה, פסדר ושלא פסדר. הוי"ה במלוי אלפין גימטריא מ"ה - אדם, וחיה הוא בחינת: מלכות פה ותורה שבעלפה קרינן לה (ס). וחיה לשון דבור, כמו שכתוב (תהלים ט): ולילה ללילה יחיה דעת, הינו מלכות פה, כי המלכות נקרא דבור, על-שם כי אין מלך בלא עם, ואין העם יודעים רצונו אלא-אם-כן בשהמלך מגלה מחשבתו ורצונו לתוך דבורו. נמצא, שעקר הנהגות מלכותו אינו אלא על-ידי דבור, וזה פרוש: מלכות פה:

וזה שאנו רואים, שלפעמים הולך להאדם שלא פסדר, כי שלמות של כל הדברים אינו אלא פשהם מיחדים ומקשרים בו ותבנה, כי השלמות והמלוי היא החיות, כי איבר שנסתלק ממנו החיות, אזי נקרא חסרון. והחיות היא המחין והשכל, כמו שכתוב (קהלת ז): והחכמה תחיה וכו', והחכמה היא בחינת "מה" - "פח מה", מה חיינו מה פחנו. ומה הוא אדם, כי לית אדם בלא אלף (ב), הינו הוי"ה במלוי אלפין. הינו, הקדוש-ברוך-הוא הוא חיות של כל הדברים, כמו שכתוב (נחמיה ט): ואתה מחיה את כלם. נמצא זאת הבחינה מלכות, חיה, פשהיא מקשרת לאדם, לבחינת "מה", הינו להקדוש-ברוך-הוא, אזי יש לה שלמות. כי השכל שהקדוש-ברוך-הוא שם בהנהגת מלכותו, בזה הוא מחיה אותה, כמו שכתוב: החכמה תחיה. וזהו (תהלים כד): לה' הארץ ומלוואה - פשהארץ, הינו בחינת חיה מלכות, מקשרת לה, אזי הוא במלוא ובשלמות:

ומי שמחלק בחינת חיה מלכות לעצמו, שאומר: אנא אמלך - בזה הוא מחלק ומפריד אותה מהקדוש-ברוך-הוא, אזי אינה בשלמות. כי עקר חיותה - "מה", הינו השכל. וזה (ירמיה י): כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין פמוף. פרוש, שכלם אין פלפך גדול להחיות את מלכותם, ובשהוא מחלק את מלכות לעצמו, אזי הולך לו שלא פסדר, כי הוא בתוך בחינת שלא פסדר, הינו מלכות, חיה, תשר"ק. ובשואת הבחינה חיה היא מקשרת להאדם, הינו להקדוש-ברוך-הוא, אזי הולך לו פסדר, כי באתר דאית דבר, נקבה לא אדפר תמן (וזה חוקת קפני וע' וזה בא דף לח: לט). נמצא, כי בחינות חיה שלא פסדר נתפסלים על-ידי האדם פסדר:

ובחינת פסדר נקרא יוד. שמוכות, הנקרא דלת, לית לה מגרמה כלום, והקדוש-ברוך-הוא ממשיך לה חיות החכמה, הנקרא יוד, וזה: יוד וו דלת. וזה: אחור וקדם צרתני, ותשת עלי כפף - אל חקרי כפף, אלא כפף, הינו יוד גימטריא כף. ובשמחלק את הד לעצמו וממשיך לעצמו חיות ממנה, אזי געשית לו שלא פסדר: דני - מיוד נעשה דני. וזה (ישעיה א): וכל לבב

מעשה שהיו שניהם שוין, ורצין ועולין בפכש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית-דין שבאין לידי ספנה, התקינו שלא יהא תורמין אלא בפים. נשברה רגלו - הינו בפירה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא חכיק והעמידן על אחת - וצדיק פאמונתו יחיה. מחמת קנאה שקנא את חברו, שהיו שניהם שוים בהשגת התורה, וחברו דחף אותו, על-ידיזה פפר בעקר. גם ירבעם אמר: מי בראש (סנהדרין קב), כמו שמצינו בדור הזה, שכמה בני-אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני-גילם עלו לגדלה. ובודאי מה שדחף אותו ולקח גדלה לעצמו, היא עזות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין קה): עזות - מלכותא בלא תנא. התקינו שיהא תורמין על-ידי פיום. הינו, מתחלה היו רוצים בהתנשאות לשם שמים, אבל עכשו, שהתנשאות היא בשביל כבוד עצמו, התקינו שלא ירדף שום אדם אחר התנשאות, אלא יכרח מן ההתנשאות, ואין תורמין אלא על-ידי פים. פרוש, הינו לא ירצה שום אדם בהתנשאות, אלא עד שיכואו כל העם ויפסו אותו שיקבל רבנות, אזי יקבל; אבל בלא פיום לא יקבל, ולא ירדף אחר התנשאות, כי לא מצינו בדור הזה שיהא פונתו לשם שמים, כמו שמצינו (תוהרות יג) שהתקין רבן גמליאל כבוד לעצמו וכבוד לנשיא וכבוד לאב-בית-דין, ואחר-כך, פשראו רבי מאיר ורבי נתן, התיעצו לכפל הדבר, ובודאי לא היו פונתם, חס ושלום, בשביל כבוד עצמם, אלא בשביל כבוד השם ותבנה:

פא

בשארם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה פלפך עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרפק מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: ונביא לבב חכמה (תהלים ז). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על-ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. וזהו הרקוד, שמעלה רגליו בכל פעם. ובשלומד תורה או שעושה מצוה בכל-פך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה - בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו, כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (חולין פט): צדק תדברון וכו', וכמו שכתוב (תהלים קט): כי כל מצותיך צדק. גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם טו): לא רגל על לשונו, גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים ט): ואת היקום אשר ברגליהם (ס). גם כל המדרגות התחתונות, המכנים בשם רגלים, נתעלים על-ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: צדק יקראהו לרגלו, שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבב י): מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה. כי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל-א ב): רגלי חסדיו ישמר (ג). נמצא, שעל-ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקרא הא, ושם עקר הורע, כמו שכתוב (בראשית טו): הא לכם זרע. גם ברא פרעא דאבוה

(א) פפחים קט. (ב) עיין וזה וירא קיב ע"ב. (א) פתח אליהו. (ב) הקדמת התקוני זוהר.

מוֹתֵרִין תְּנִינָא

שלא כסדר. וזהו: כי תצא למלחמה - כשהולך לך שלא כסדר, הינו התנגדות הרצון. ונתנו ה' אלקיך בידך - שיתבטל כל רצונות נגד רצונה, שילך לך כסדר ברצונה, אימתי? כד ושבת שביו - כשהיה בבחינת מה, כשהמשיך לך אלקות, הוי"ה במלוי אלפין. וזה פרוש מחשבה - חשב מה (וזה בראשית כד. ותקון סט). כשתקשר תמיד במחשבתך אלקותו. וזה בחינת (שה"ש ז): מלך אסור ברהמים - ברהימי מחין דילך (ח). וזהו: ושבת שביו - שתמשיך "מה" בתוך מחשבתך, שתקשר אלקותו במחשבתך, פי כל דבר שנמשך ממקום גבוה נקרא שבי, כמו שכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבת שביו ועל-ידיה ותבטלו כל המלחמות וכל הרצונות נגד רצונה. וזה הסוד נרמזו בעז-החיים, בהקדמה בכלל יט, ובכונות של ראשי-הדף אלול:

פג

לשון רבנו זכרנו לברכה

על-ידי תקון הברית, שהוא קשת, יכול להוציא החצים, שהיא התפלה, שהוא חי ברכאן דצלותא, שהם תלת ויין, בחינת חצים, ומקומם בברית, בבחינת (תהלים סט): ובריתי נאמנת לו. אמונה זה בחינת תפלה, בבחינת (שמות י): ויהי ידיו אמונה. ואז התחלת צמיחת קרן משיח, בבחינת (תהלים קלב): אצמיח קרן לדוד, בבחינת (הבקוק א): קרנים מידו לו. ידו זה בחינת תפלה, ותפלות הם שלשה, פי כלליות משיח באבות, הינו משיח, שהוא הדבור, שבו מתפלל, בחינת משיח אלמים, הוא מאש מים רוח: ואז נעשה בן-חורין, הינו שבא לקדשת שבת, שאסור במלאכה. פי שבת זו שין בת. שין תלת גונין: אש, רוח, מים. בת היא התפלה, שהן הברכות, בחינת (ב"ב מז): בת היה לו ובכל שמה, בחינת (בראשית כד): ויהי בך את אברהם בכל וקדשת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשכיל זה שבת נקרא תכלית שמום וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ז): אמרתי אחכמה, והיא רחקה ממני; הינו, זה עקר החכמה - שישפיל שרחוק ממנו החכמה. ותכלית הזה הוא עקר המקום, הינו בחינת מקומו של עולם, שזה התכלית הוא המקום את כל העולם שנברא בחכמה, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וזהו בחינת (ברכות ז): הקובע מקום לתפלתו, פי זה עקר המקום, בבחינת (שמות טז): אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:

ואז פושט גופו המצרע, שהוא ממשכא דחויא, ולובש בגדי שבת, הינו גוף קדוש מגן-עדן. פי המקום גורם, בבחינת (שם א): של געליך וכו' פי המקום וכו' (ס). ועל-שם הגוף הקדוש נקרא שבת, בבחינת (שם ד): והנה שבה כבשרו - שגופא מצרעתו, ונתלבש בגוף קדוש מגן-עדן, הנקרא בשר, בחינת (בראשית ב): בשר מבשרי:

ואז נתרום מזלו, שהיא בשר מבשרו, וזוכה לעשר, בבחינת (משלי ז): ברפת ה' היא תעשיר; ונתחזק יצרו הטוב, הינו לב בשר (יחזקאל לו) - יצר טוב, מצא אשה מצא טוב (משלי יח). וזהו (שמות יט): קול השופר הולך וחזק מאד - קול השופר היוצא מגופא שפירא

דווי; פי כשהולך לאדם שלא כסדר, זה לו מחלת לב, כמו שכתוב (משלי י): תחלת ממשכה וכו'. וכשרואה אדם בעצמו שהולך לו שלא כסדר, ידע שיש לו גדלות, הינו: אגא אמלך - יעשה תשובה וישפיל את עצמו, ויהיה בחינת מה, כמו שכתוב (שמות טז): ונחנו מה, ואזי נחור חיה לבחינת אדם, לבחינת מה, ונעשה כסדר, הינו אחר וקדם וכו' כפך הינו יוד:

ועקר התשובה הוא בחדש אלול, פי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרך כבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כד, שמושה קשר את עצמו אפלו לפחות שבישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שכתוב (שמות לב): ואם אין מחני נא. וזה פרוש (שמות לח): ויקהל משה וכו' - שמושה היה מאסף ומיחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפלו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים ג): פלו סג יחדו - אפלו כשאני רואה אחד מישראל שסג מפל וכל מהקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פי-כן צריך אני שנהיה יחדו - צריך ליחד ולקשר עמו, כמו שעשה משה. פי יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התחתונה, אפלו בעשרה בתרי דמסאבותא, לקים (תהלים ק): ומלכותו בכל משלה. וזה בחינת חיריק, כמו שכתוב (בתק"ו תקון י דף כה): ובחיריק לאנתתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין. נמצא, שבפחות מישראל יש בו בודאי איזה אלקות, ועל-ידיה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: פלו סג יחדו. ועוד זאת הבחינה היתה למשה, פי כל מה שעלה למעלה יותר עליונה, מצא שם אלקים, כמו שכתוב (שמות יט): ומשה עלה אל האלקים. פי בגשמיות אנו רואים, שיש אדם שהוא למטה בדחקות, אזי הוא עובד השם ומכיר אותו, וכשהוא נתעלה למעלה, שנתעשר, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. ודוד אמר (תהלים קלב): אם אפק שמום שם אתה - אפלו בשמום שם יש הקדוש-ברוך-הוא, בכל עליה ועליה צריך למצא שם הקדוש-ברוך-הוא. ומצינו, שאלישע אחר עלה לרקיע על-ידי שם, ואף-על-פי-כן כפר בעקר (חגיגה יד). והדבר תמונה, פי אדרבא, פי כל מה שאדם נתעלה ביותר, בודאי הוא יותר קרוב לאלקות, פי כל הטוב הוא אלקות, כמו שכתוב (תהלים קמה): טוב ה' לכל, ואנו רואים בהפך - כשאדם בא בעשירות, בטוב, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. ונדע, שזה בחינת (בראשית טז): ותכהינה עיניו מראות, מחמת שנתקרב ביותר אל האור אלקות, אזי האור מכה עיניו ומזיק לו, כמו כשאדם מסתפל בעצם השמש, אור השמש מזיק לעיניו. אבל יש בחינת סגול, כמו שכתוב (ת"י יח, דף לא): וסגול כד איהי בין (י) תרין דרועין דמלכא, שזהו בחינת (שמות לב): ושכתי כפי עליך, פי בלא זה היה עצם אור הכבוד מזיק למשה, כמו שכתוב (שם): פי לא יראני האדם וחי, וראית את אחורי וכו'. וזה שבקש דוד: ואחר כבוד תקחני (תהלים עג) - תקרבני בהתקרבות של משה, שבקש משה: הראני נא את כבודך (שמות שם), והראית לו את אחורי כבודך, כמו שכתוב: ושכתי וכו' וראית את אחורי:

וכשהולך לאדם שלא כסדר, זהו התנגדות הרצון - אני רוצה שיהיה בן הדבר, והדבר להפך, שלא כסדר. וזה בחינת מלחמה, פי כל מלחמה היא התנגדות הרצון, היא בחינת

(ג) שם איתא תחית תרין וכו'. (ד) תקון ג, ובתקון ו' שבסוף התקונים. (א) ע' תקון יב.

(ב). וכשנשפך דמו עלידי הבושה כנ"ל, אזי צריך לשמר שלא ייקו ממנו החיצונים תודועים, שרוצים לינק מזה הדם הנשפך. עליבן צריך כפוי, שהשכינה מכסה דמהון של ישראל שנשפך באהבה הזאת, בחינת: כאשר אהבתי, כנ"ל. וזה בחינת כפוי דם: ובענין שפיכות דמים של ישראל יש דברים עליונים ונסתרים הרבה, בין שפיכות דמים עלידי בושה, בין שאר שפיכות דמים ממש. כי יש כמה וכמה גשמות נפולות, שאין להם עליה כי אם עלידי שפיכות דמים של ישראל של אדם גדול, ולפעמים אין להם עליה כי אם עלידי שפיכות דמים ממש. וזה בחינת (וימא פו): ודונות נעשין פזכות, שעלידי הבושה ושפיכות דמים השכינה מכסה דמהון באהבה הנ"ל, וזה בחינת: על כל פשעים תכסה אהבה, כנ"ל, ונתהפכין הדונות לזכות, ונתעלו הגשמות הנפולות, שהן בחינת פשעים, כי נתעליו ונתהפכין לזכות עלידי כפוי דם באהבה הנ"ל (עין בתקון כא):

פד

לשון רבנו זכרנו לברכה

דע, שעקר התחברות ודבקות להשם יתברך הוא עלידי התפלה. כי התפלה הוא שער, שדרך שם נכנסין להשם יתברך, ומשם אשתמודעין לה. כי תפלה היא מלכות, כמו שכתוב (תהלים קט): ואני תפלה; ותפלה - לשון התחברות, כמו שכתוב (בראשית ה): נפתולו אלקים נפתלתי, תרגומו לשון התחברות. ובשכיל זה עליפירב כשאדם מתפלל נופלים לו מחשבות של גדלות, כי התפלה, הינו בחינת מלכות, בחינת אני, היא בגלות בתוך מלכות הרשעה, כמו שכתוב (יהוה א): ואני בתוך הגולה. וכשהיא רוצה לצאת, אזי מתאחזת בה מלכות הרשעה, הינו גדלות, שגדלות היא ממלכות הרשעה, שרוצה להתגדל ולמלך. וזה שמתפללים בכח, בזה נתן כח בתפלה להתחזק כנגד מלכות הרשעה לצאת מגלותא. וזה (תהלים סח): תנו עז לאלקים על ישראל גאותו. פד הגאות, הינו מלכות הרשעה, גוברת על ישראל, התקון לזה - שתתפללו בכח ותחזקו את אלקים, הינו בחינת אני. וזה (דברים ח): וזכרת את ה' אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. פרוש, שעלידי הכח תתקן את אשת חיל, בחינת מלכות. וזה פרוש: למקני נכסין (הינו, תרגום של לעשות חיל - למקני נכסין). פרוש, כי המלכות כד איהו בגלותא אזי אומרת: אל תראוני שאני שחרחרת (ש"ה א), כי היא מלבשת בלבושין אכמין, בלבושין דקלפין, ומכסה בהם. ואזי: כצפור נודדת מן קנה פן איש נודד (משלי כו), כי היא קן דילה. וכד אדם מתפלל בכח ומוציא אותה מגלותא, מפסוין דילה, ונעשית קן להקדוש ברוך הוא. וזה פרוש: למקני - לשון קן; נכסין - לשון כסוין. ועקר פונתך יהיה, שתתקן השכינה כדי לזווגה עם בעלה. וזה פרוש: למען תקים את בריתו הקמת הברית רמו לזווג, כי מתחלה צריך אתעורותא דלתתא, הינו תקון השכינה, וכשהשכינה מתלבשת בלבושין נהירין: חור סמך ירק, בחינת אבות, והיא בחינת שבועה, בחינת שבעה (כ), ונעשה פאלו עכשו נשבע לאבות. וזה: אשר נשבע לאבותיך ביום הזה - ביום הזה דיקא. נמצא עלידי תפלה בכח נתחדש השבועה לאבות:

הנ"ל. וקול זה בחינת תפלה הנ"ל; הולך וחזק מאד - זה ממון (ברכות נה). שנתחזק מזלו ויצרו הטוב כנ"ל, ונתבטל העצבות והליצנות הפאים ממרה שחורה. פי העצבות - מחמת דחקות ועניות, והליצנות היא שחוק הפסיל (קהלת ז), בחינת: הטחול שחוק (ברכות סא) - הן נתבטלים עלידי המזל של עשירות, ועלידי יצר הטוב, שהוא בחינת (קהלת ז): לב חכם לימינו:

ובימין הזה הוא מקים את הנופלים לאהבות וליראות רעות, הוא מקים אותם לאהבות וליראות קדושות, בבחינת (תהלים ק): כל הגשמה תהלל י"ק. פי ימינו מעביר החשך מעיניהם, ואז עיניהם רואות נפלאות, בבחינת (תהלים קיט): גל עיני ואביטה נפלאות. ונפלאות האלו הן בבחינת פסת, שהוא ימין, בחינת (מכה ז): כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, ופסת הוא פה סה, בחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפיהו, ונחשב פאלו ברא את העולם, כי שם כתיב (בראשית א): יהי מארת, ועבר חשך שכסה פני תהום:

ואזר העינים מעליו גם כל הפקשות ותחנות אשר יתפללו אל הבית המקדש, כי שם עולין כל הפקשות (ב), ומשם האזר עינים יוצא, בבחינת (מלכים א, ט): והיה עיני ולבי שם. ואזר העיני מעוררין הגאלה התלויה בלב, בבחינת (ישעי סג): כי יום נקם בלבי, פי עיני ולבו שם. וזה בחינת (בראשית א): ויקרא לאור יום, אור העיני מעוררין יום נקם שבלב, לבטל שאור וחמין של יצר לב האדם רע הנשאר לו מנעוריו (ב). ושאור וחמין שבלב האדם, הוא המסית את האדם שיהרהר אחר תלמידים חכמים שבדור, ולומר זה נאה וזה לא נאה, בבחינת (הושע ז): חלק לבם. לבם, הם עי"ן בי"ת צדיקים שבדור. וזהו (פסחים ב): אור לארבעה עשר, הינו אור שבעינים, שיש בהם שני פעמים שבעה גלדי עינא, בהם בודקין את החמין:

ואז יכול הלב להתלהב בלמוד התורה בשלהובין דרחימותא, ומים רבים, שהם אהבות ויראות חיצוניות, אי אפשר להם לכבות התלהבות הזאת, בבחינת (ש"ה ח): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והשכינה היא מכסה בכנפיה על דמהון של ישראל באהבה הזאת, שלא ישלטו עליהם זרע מרעים, שהם בחינת מי המבול. וזה: העובר עברה ומתביש בה, מוחלין לו וכו' (ברכות יב), פי על כל פשעים תכסה אהבה (משלי ז), פי עלידי הבושה נשפך דמו, ואז השכינה מכסה דמו באהבה כנ"ל, בבחינת כפוי דם, ועלידי כפוי הזאת נתכסה כל פשעיו ממילא (ברכות יב):

(מתחלת סימן זה עד כאן הוא לשון רבנו ז"ל).

וכשהקדוש ברוך הוא רוצה לטעם ממצוות עשה של איש ישראלי שהוא צדיק, אזי היא בחינת איבר מן החי, שהוא אסור באכילה, וצריך שחיטה להתירה. עלבן צריך שיבוא עליו בושה, שהיא שפיכות דמים, בחינת שחיטה, שהיא מטהרת האיבר מן החי, ואזי יוכל השם יתברך לטעם מהמצוות עשה שלו, בין מצות עשה אחת בין מצוות רבות, פי המצוות נקראים מטעמים, כמו שכתוב (בראשית כז): ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי - מפקודין דעשה, כמובא (ב"ח ח"י כא, דף נא:):

(ב) מלכים א. ח. (ג) בראשית ח. (א) עין זוהר וישב קפא.

פה

אגוזים הנקראים לוזים, הם רומזים לבחינת לאה, שהיא בערף, שהיא נקבא ראשונה, ואחר-כך נכנסין לבית-המקדש, שהוא בחינת: יעקב קראו בית-אל (פסחים פח). וזהו שפרש רש"י (שופטים א), שדרך לוז נכנסין לבית אל. וזהו (ישעיה ט): נחמו נחמו. שתי פעמים "נחמו" גימטריא "קדקד", שהוא בחינת ערף, שעל-ידיה נכנסין לבית אל. וזהו שלשה שבועות, שהם עשרים ואחד יום שבין המצרים, וכנגדו באילן לוז. בשביל זה נוהגין לאכל ביצה בפעודה המפסקת בתשעה באב, כי הביצה נגמרת בעשרים ואחד יום, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (בכורות ה) (א): תרנגולת מולדת לעשרים ואחד יום וכו', וכנגדו באילן לוז. וזהו העצם לוז שיש בערף אדם, שישאר אחר פליון הגוף, וממנו יתחדש בגין הגוף בשעת תחית-המתים. וזהו עקר נחמותינו, בחינת נחמו נחמו כנ"ל, כי על הגוף נאמר (רות ג): שכבי עד הבקר, שהוא עת התחיה. והנה בבקר והנה היא לאה (בראשית כט) - הינו עצם לוז הנ"ל, שעל-ידיה נתבנה הגוף. ובשביל שכל פונתו של יעקב היה בשביל רחל, נאמר בבני רחל, דהינו יוסף: ולקדקד גזיר אחיו (בראשית מט), ובכנימין פתיב (דברים לג): ובין כתפיו שכן. רמז, שעל-ידי בחינת לאה, שהיא ראשונה, יכול לבוא לבחינת רחל. קדקד וכתפיו זה בחינת לוז הנ"ל. ערף גימטריא ש"נ - ראשית-תבות: שבת נחמו, רמז להנ"ל:

פו

דע, שעל-ידי שהעולם הם מקמני אמנה, על-כן הם צריכים לתענית, דהינו עבודות קשות. כי בודאי ידוע שאפשר לעבד השם יתברך בכל דבר, כי אין הקדושי-ברוך-הוא בא בטרוניא עם בריותיו (ע"א ג), אך מה שצריכין לפעמים לעבודות קשות, הוא בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ע"ד): בשעת שמד אפלו אערקתא דמסאני יהרג ואל יעבר. נמצא, שאף שבאמת אין ראוי שיהרג על זה, אך מחמת שהוא שעת שמד, והם מתגברים ורוצים דיקא להעבירו על דת ולהביאו לכפירות, הם ושלום, על-כן הוא מברח למסר נפשו אפלו על דבר קל. והעבודה-זוהר והכפירות הם בבחינת (תהלים קלח): אף אין יש רוח בהם - שאין בהם שום רוח כלל, והקמני-אמנה הם בבחינת מקצרות, שהוא כמו ממצע, דהינו שאין להם אמונה שלמה, שהיא בחינת מאריך רוחו, כמובא במקום אחר (בלק"א ס"ו קנה), ואף-על-פי-כן אינם פופרים לגמרי, שאין להם שום רוח כלל, רק הם כמו ממצע, ורוחם קצרה, בחינת מקצרות. וזהו (שמות ו): מקצרות ומעבדה קשה - שמחמת שהם בבחינת קצרות, מחמת שהם קמני אמנה כנ"ל, על-ידיה צריכין לעבודות קשות ולתעניות כנ"ל, כמו שבשעת השמד, שהיא קלקול אמונה לגמרי, צריכין אפלו למסר נפשם ממש, אפלו על דבר קל, כמו-כן פשיש קמנות ופגם באמונה, צריכין לעשות עבודות קשות כנ"ל. ויש כמה בחינות בקמני אמונה, כי יש אפלו צדיקים שהם קמני אמנה,

(א) עין תוספות שם. (ב) עין תיקון ד.

כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה מח): על פסוק: כי מי בו ליום קמנות - מי גרם לצדיקים וכו':

פו

דע, שכונת אלול הם תקון לפגם הברית, כי סוד פונות אלול הוא הנותן בים דרך (ישעיה מג) (וכמבאר בכונת האר"י ז"ל) - להאיר בחינת דרך בים, ודרך זה נפתח בחדש אלול (ועין שם בפנות, כל הפנות של אלול). ועקר פגם הברית הוא בבחינת דרך הנה, כי היה צריך להאיר בחינת הרכ"ד [מאתם עשרים וארבעה] אורות בבחינת ים, בחינת אמונה, והוא נטה מזה, ופגם בבחינת דרך, בבחינת (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו. כי אשה נקראת דרך, כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ב), ויש דרך אחר, בחינת (משל ב): דרך אשה מנאפת:

והכלל - שעקר הפגם בבחינת דרך, שלא האיר הדרך בים. ולפעמים מחמת זה הפגם יוכל לאבד את זיוגו (א), כי מאחר שנטה מזיוגו, קשה לו למצא את זיוגו; ואפלו אם ימצא את זיוגו, תהיה לו מנגדת, ולא תהיה נוטה אחר רצונו, מחמת שנטה ממנה ולא האיר בה, מזה נתהווה שיש לה רצון אחר כנגדו. ואז: לא זכה (יבמות סג) - כנגדו. וחדש אלול, שאז יכולין לתקן זה ולהאיר הדרך בים כנ"ל, [על-כן פונת אלול הם תקון לזה]. וכשמתקן זה, אזי מוצא זיוגו, והיא אינה כנגדו, רק כרצונו:

ויש בזה סוד נפלא, כי דע, שזה הסוד מסר אברהם לאליעזר עבדו, כששלחו לבקש הזיוג של יצחק בנו, הינו סוד פונת אלול, שהם מסגלים לתקון הברית, שעל-ידיה מוצאין הזיוג. כי על-ידי התקון הנ"ל נעשה בה רצון אליו, כי מקדם לא היתה נוטה אחר רצונו, כי נסתה ממנו כנ"ל, ועל-ידיה אי אפשר למצא זיוגו, ואפלו אם מוצאה אינה נוטה אחר רצונו כנ"ל, אבל על-ידי פונת אלול, שהם התקון לזה, על-ידיה חזר ונעשה בה רצון אליו כנ"ל:

וזוה הסוד מבאר בתורה בפרשת אליעזר, כי אברהם מסר לו הסוד הזה. וזה שאמר אברהם לאליעזר (בראשית כד): ואם לא תאבה האשה ללכת אחר-יך. ראה והבט נפלאות תורתנו, כי ראשית-תבות פסוק זה הם אותיות אלול, ובאמצע הם תבות: תאבה האשה, כי על-ידי בחינת אלול, הינו סוד פונות אלול, על-ידיה תאבה האשה, כי על-ידיה נעשה בה רצון אליו כנ"ל. נמצא, שבאלו התבות בעצמן, שדבר אברהם עם אליעזר מענין החשש שמא לא תתרצה לילך אחריו, דהינו מה שאמר לו: ואם לא תאבה האשה ללכת אחר-יך - באלו התבות עצמן גלה לו סוד התקון לזה, דהינו סוד אלול, המרמז בראשית-תבות, שהוא התקון לזה, שעל-ידיה תאבה האשה. ועוד יש בזה סודות נוראים מאד: גם עין בפאמר המתחיל: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע (בלק"א ס"ו ו), כי שם מדבר מפונות אלול, והוא תקון לפגם הברית כנ"ל. הינו, לענין באותו הפאמר, ולכות להבין בו, ולעשות עמו איזה עבודה בעבודת השם - על-ידיה יתקן פגם הברית:

פח

צריך לזהר מאד, שלא לאכל פרי שלא נתבשלה כל צרפה. וכמו שאסור לקץ אילן בלא זמנו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב כו), בן אסור לתלש פרי קדם בשולה, וכן אסור לאכלה. והאוכל פרי קדם גמר בשולה, יכולה להזיק לו מאד לנשמתו, כי יוכל לאבד נפשו על-ידיה, כי הפרי כל זמן שהיא צריכה להתגדל, יש לה כח המושך, כי היא צריכה חיות להתגדל, ועל-יבן בודאי יש לה כח המושך, שמושכת וניקתה וחיותה; וכשתולשין אותה קדם זמנה, קדם שנתבשלה עדון כל צרפה, עדון יש לה כח המושך, כי בשמתבשלת כל צרפה, שוב פסק ממנה כח המושך, כי אינה צריכה עוד למושך חיות; אבל בשצריכה להתבשל עוד, עדון יש לה הכח המושך, ועל-יבן זה האוכלה קדם גמר בשולה, תוכל הפרי למושך לעצמה חיות הנפש של זה האדם, מאחר שעדון יש להפרי כח המושך כנ"ל, על-יבן תוכל הפרי להמושך לעצמה חיות נפשו, ויוכל לאבד נפשו. ועם-כ"ל, אם מברך הברכה של הפרי בכונה ויבראת-שמים, אזי יוכל להנצל מזה, וגם אם הוא חזק ביותר בעבודת ה', ויכל גם-כן להוציא עוד חיות מהפרי, ולמצא שם אבדות. כי יש דברים אבודים, ויש בזה דברים נפלאים, סודות נסתרים ונוראים מאד, רזין על-אין. והעקר, שהאדם צריך לזהר מזה מאד, הינו שלא לאכל פרי קדם שנתבשלה כל צרפה. ודע, כי גם בשמבשלין הפרות בביתו אינו מועיל לזה, אבל אם הפרות שלא נתבשלו כל צרפן על האילן הם מנחים איזה זמן עד שנגעשין מבשלין מאליהן בתלוש, זה מועיל, ומתר לאכלן. וזה דומה כמו האדם שהוא יגע, והוא מרחף רחיפות הרבה בפיו (שקורין סאפין), עד אשר יגוה; כמו-כן אלו הפרות שנתלשו קדם שנתבשלו כל צרפן, צריך להמתין עד שיגוהו מרחיפתו, ואז יש התר לאכלן. והדברים סתומים:

ודע, שיש מלאך, ותחתיו כמה ממנים, וכלם אוזנים בידם שופרות, והם עומדים וחופרים תמיד, ומחפשים תמיד אחר אבדות, והם תוקעים תקיעה תרועה, ואחר-כך חוזרים ותוקעים תקיעה, וכשהם מוצאים איזה אבדה, נעשה רעש ושמחה גדולה. כי יש כמה דברים אבודים, הינו מה שאובדים אבדות הרבה על-ידי התאוות, בבחינת (תהלים קיב): תאות רשעים תאבד; ואפלו מי שהוא צדיק, הוא אובד גם-כן לפעמים, בבחינת (קהלת ז): יש צדיק אובד בצדקו; ואפלו הצדיקים החופרין ומבקשים אחר אבדות, הם אובדים גם-כן לפעמים, בבחינת (תהלים פג): יחפרו ויאבדו - שאפלו החופרים אחר אבדות חוזרים ואובדים לפעמים וזה בחינת (קהלת ז): עת לאבד. וזה: תאות רשעים תאבד - ראשי-תבות: תקיעה, תרועה, תקיעה; כי המלאכים המחפשים אחר האבדות, שהם בחינת תאות רשעים תאבד, הם אוזנים בידם שופרות ותוקעים תר"ת, כנ"ל. וגם הזכיר אז, שקשה מאד מאד להיות מקבל. וגם הזכיר אז "קנאת סופרים תרפה חכמה" (כ"ב כא), ולא באר כל זה, כי הם דברים סתומים וחתומים. גם נשכח קצת, כי לא כתבתם בזמנו כי אם בדרך רמז (כאשר נדפס כבר בהדפסה ראשונה). ואמר, שכל הנ"ל, דהינו ענין פונת אלול, שהם תקון לפגם הברית, וענין הפרות הנ"ל, וענין זה של המלאך וכו' כנ"ל - הכל אחד, ויש בזה רזין גדולים:

פט

הדעת משדך כל השדוכים, כי כל השדוכים הם שני הפכים (א), והדעת הוא המתוך בין שני הפכים. על-יבן כל השדוכים שבעולם, כלם נעשים על-ידי הברדעת שיש בעולם. ועל-יבן לפעמים קשה למצא זוגו, כי לפעמים שני המשדכים רחוקים מאד, והם שני הפכים ביותר זה מזה, על-יבן קשה למצא זוגו. והתקון לזה - שצריך שיבוא להברדעת לשמע תורה מפיו, ועל-ידיה יוכל למצא השדוך שלו, כי כל זמן שהדעת בכת, אזי לפעמים אי אפשר לחבר המשדכים, בשעה בהפך גדול זה מזה, כי לפעמים הם בהפך גדול מאד זה מזה כנ"ל, ואז אי אפשר להדעת לחבר אותם כל זמן שהדעת בכת. על-יבן צריך לשמע תורה מפיו, שאז יוצא הדעת בבחינת (משלי ב): מפיו דעת ותבונה; ואז, בשיצא הדעת מכת אל הפעל, אזי יוכל לשדכם, אף אם הם בהפך גדול זה מזה. וזה אותיות שידוך - ראשי-תבות (מלאכי ב): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה. וזהו: יבקשו מפיהו, כי צריך לבקש התורה מפיו דוקא, כדי להוציא הדעת מכת אל הפעל כנ"ל. ועל-יבן צריך לשמע תורה דוקא מפיו, אף שגם בדבורים פשוטים של הברדעת יש בהם גם-כן דעת, אף-על-פירבן צריך לשמע תורה דוקא. כי התורה נקראת בלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים מט): אל תקרי מורשה, אלא מארסה. ויש בה גם-כן שני הפכים, כי יש בה שני מיני אותיות (ב). וכשהצדיק אומר תורה, הוא בחינת משדך שדוכו, כי דברית-תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ה, פרק ראוהו ב"ה); וצריך לחבר דברית-תורה ממקום למקום, כי מחברים דברית-תורה ממקומות מפוזרים, שהם רחוקים זה מזה, ומחברים אותם יחד, ועל-ידיה נעשה החדוש שמחדשים. נמצא, כשהצדיק הברדעת אומר תורה, הוא משדך שדוכים. על-יבן צריכין לשמע מפיו תורה דוקא, ועל-ידיה יבולין למצא זוגו כנ"ל:

צ

מעם על שבירת כלי חרס בשעת השדוך הוא בשני ענינים. כי באמת צריכין לזהר מאד מאד שלא לגרש את אשתו, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין מא): שלשה אינם רואים פני גיהנם וכו', ומי שיש לו אשה רעה. למאי נפקא מנה? לקבולי באהבה! ופרשו המפרשים, שמפני זה לא אמר כאן הנפקא מנה דלעיל, כי קדם לזה איתא שם: שלשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו. למאי נפקא מנה? - למפעי רחמי! וכאן לא אמר נפקא מנה זו. כי באלו השלשה צריכין לקבל באהבה דוקא, מאחר שעל-ידם אינו רואה פני גיהנם. וזהו בחינת שבירת כלי חרס בשעת השדוך, כי שער החרסית היה בירושלים (שהיו משליכין שם שכרי חרסים, כמו שפרש רש"י שם), וזה השער הוא כנגד פתחה של גיהנם, כמו שכתוב (ירמיה יט): ויצאת אל גי בן הגם אשר פתח שער החרסית. וגי בן הגם זהו בחינת הגיהנם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה לב: עירובין יט): שתי תמרות יש בגי בן הגם, ועולה עשן מביניהם, וזהו פתחה של גיהנם. וזהו ששוברין כלי חרס בשעת השדוך, כי מרמזים לו בזה שני ענינים.

(א) עין לקוטי הראשון סימן ד. (ב) עין הקדמת הוהר אהון רברבין ואתון ועירין.

הינו שמרמזין לו: אם היא אשה רעה, תזהר לבל תבגד בה, רק תקבל באהבה, כי עלידידה אינך רואה פני גיהנם כנ"ל, ואם היא אשה טובה, דע וזכר כי יש גיהנם, ולא תהיה נמשך אחר תאוה, ותקדש עצמך פראוי, כי זכור תזכר שיש גיהנם. וכל זה מרמזין לו עלידי שכיבת כלי חרס, שהוא בחינת שער החרסית, שהוא בחינת פתחה של גיהנם כנ"ל, ועליכן עלידי שכיבת כלי חרס מרמזין לו שני ענינים הנ"ל:

צא

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: (שמות ט)

דע, כי ההתקשרות באמת לצדיקים אמתיים הוא תועלת גדול מאד מאד, כי עלידידה זוכין לתשובה שלמה ולכפרת עון, ונמתקין הדינין ונתבטלין לגמרי, ונעשה עלידידה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, כי איתא בזהר הקדוש (ויש דף רי:): כי הגה המלכים נועדו. תרין עלמין קדישין, עלמא עלאה ועלמא תתאה וכו', כד מתחברן כחדא כדון כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו וכו', עין שם:

כי דע, כי יש שני בחינות חכמה: חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה תתאה נמשך מחכמה עלאה, ויונק ומקבל משם. והוא כמו הרב והתלמיד, כי מה שהרב מלמד עם התלמיד והתלמיד מקבל ממנו, הוא בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה עלאה, דהינו מה שהרב מלמד להתלמיד, זה בחינת יוד, ומה שהתלמיד מקבל ממנו, שזה בחינת חכמה תתאה, הוא בחינת למד, שהוא בחינת מגדל הפורח באויר (תנינא טו: ע' רש"י שם), כי הלב פורח באויר, ושומע מה שהרב אומר, ועלידידה מבין האדם השומע. כי עקר הבנת התלמיד הוא עלידי הלב, כי הרב צריך לומר דברים המתשבים על הלב. והתלמיד צריך לתן הלב ולהתבונן במה שאמר הרב, וכמו שכתוב (משלי י): לקנות חכמה ולב אינו, ועליכן מה שהתלמיד מקבל הוא בחינת למד, בחינת מגדל הפורח כנ"ל. וזה בחינת למד, לשון תלמיד הלמד מהרב. נמצא, שהרב והתלמיד, שהם בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, הם בחינת למד יוד. ודע, כי כלל התורה הקדושה הוא בחינת חכמה עלאה, וכלל החכמות שבעולם נמשכין מבחינת חכמה תתאה, וכשהחכמות שבעולם שיונקים מחכמה תתאה הם נפרדים מהתורה ומהשם יתברך, מבחינת חכמה עלאה, כמו התלמיד שאינו רוצה להבין מה שהרב אומר, זה בחינת מעוט הלבנה, בחינת גלות השכינה. כי כל אדם באשר הוא שם, הוא צריך לקשר שכלו ממקום שהוא להתורה ולהשם יתברך, שהוא בחינת חכמה עלאה. אבל אם מפריד שכלו וחכמתו, חס ושלום, מהשם יתברך, זה בחינת (משלי טו:): ונרנן מפריד אלוף - שמפריד אלופו של עולם, וגורם, חס ושלום, פגמת הלבנה עלידי שאינו מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, דהינו שאינו מקשר החכמות של כל העולם להשם יתברך ולהתורה, שהוא בחינת חכמה עלאה כנ"ל:

אבל הצדיקים אמתיים, הם מקשרים חכמה תתאה בחכמה עלאה, כי שיחתן של הצדיקים אמתיים, שהם משיחין ומספרים שיחת חלון, היא יקרה מאד מאד, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"א יט:): שיחתן של תלמידי חכמים צריכין למוד, כי הצדיק האמת בונה עולמות החרבין, ומגביה חכמה תתאה ומקשרה לחכמה עלאה עלידי שיחתו וספורי דבריו שמדבר עם המון עם, כי השכל של המון עם, שאינם מקשרים אותו להשם יתברך, הוא נפרד מחכמה עלאה, אבל הצדיק האמת מקשר השכל של המון, אפלו השכל והחכמה של הרשע, להשם יתברך. וזה ענין מה שהצדיקים מדברים עם אנשים שאינם הגונים או אפלו עם עב"ם (אך כשפדבר עם עב"ם, אזי הצדיק מוציא הטוב ממנו, והוא נשאר אפס וריק, שזה בחינת מה שהרג משה את המצרי), כי כשהצדיק מדבר עם רשעים, והצדיק מגביה שכלו ומקשרו להשם יתברך, אזי מעלה ומקשר שכלם ממקום שהם להשם יתברך, כי הצדיק האמת מצמצם שכלו, ומדבר עם בחכמה נפלאה ובמלאכה גדולה, ומקשר כל הדבורים להשם יתברך, ועלידידה מביאם לידי תשובה:

וזה בחינת (דברים ל): והם תפנו להגלך ישא מדברותיך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ח): אלו תלמידי חכמים, שהולכים ומכתתים רגליהם מעיר לעיר ונושאים ונותנים בדבריו של מקום. כי הצדיקים האמתיים מדברים לפעמים עם רשעים ומספרים עמהם מעסקי מלחמות וכיוצא בזה מעסקי העולם, אך הוא מלביש בזה האור הגדול של התורה, כי הוא מלביש אור התורה בלבושים שונים זה מזה, עד שמלבישו בדברים הללו, והאור התורה מתלבש בצרופים אחרים. כי אם היה הצדיק מדבר תקף תורה בפרוש עם הרשע, היה יכול להתפקד יותר והיה נעשה רשע יותר:

כי צדיקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם (הושע יד), כי זכה - נעשה לו סם חיים; לא זכה - נעשה לו סם מות (יובא ע"ב). ועליכן אם היו מגלין לו תורה במות שהיא, היה מתפקד יותר, כי היה נעשה אצלו סם מות, חס ושלום, כי הוא רחוק מן התורה, ועליכן צריכין להלביש לו התורה בצרופים אחרים. וכמו שמצינו בתלמי המלך, כשהושיב שבעים ושנים זקנים, ונתן השם יתברך בלב כל אחד ואחד להלביש התורה בצרופים אחרים, וכתבו: אלקים ברא בראשית וכו' (מגילה טו), וכמו שפרש רש"י שם. כי אם היו כותבין התורה במות שהיא, היה מתפקד יותר וכו'. ועליכן צריכין הצדיקים האמתיים לדבר עם המון שיחת חלון, והם מלבישין בהם התורה, והם מקשרים אותם באלו הדבורים ממקום שהם, כי הם אינם רחוקים מאלו הדבורים והספורים שהצדיק מדבר עם, ועלידידה מקשר אותן ומעלה אותן להשם יתברך. וזה בחינת שהוא נושא ונותן בדבריו של מקום, דהינו שהוא מדבר עם כל אחד לפי מקומו במקום שהוא, והוא נושא ונותן הדבורים ונותן אותם להשם יתברך, כי הוא מקשרם לשרשם, לבחינת חכמה עלאה. נמצא, שהצדיק האמת מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה:

האלה, הינו דבורי התורה, הוא מלביש בספורי דברים. וזהו: לאמר - לשון הלבושה, כמו שכתוב (איכה ב): בצע אמרתו, שפרושו לבוש. ועל ידי שהצדיק מלביש אור התורה בספורי דברים, על ידי זה מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה, וכנ"ל:

ברוך יי לעולם אמן ואמן:

צב

תקון למקרה לילה, חס ושלום, לומר עשרה קפיטל תהלים, כמבאר בספר הראשון (סי' דה), עין שם הענין. כי עשרה קפיטל תהלים הם פנגד עשרה מיני נגינה, שנאמר בהם ספר תהלים (פסחים ק"ו. וזה אמר, דף קא. פנחס דף רכ"ג: תיקון יג) (א), שהם: ברכה, אשרי, משפיל וכו'. כי עשרה מיני נגינה הנ"ל יש להם כח לבטל כח הקלפה והפגם הנ"ל, כי הם הפך הקלפה והפגם הנ"ל, כמבאר מזה שם בספר הראשון. ודע, כי זה הענין של העשרה מיני נגינה הנ"ל, שהם פנגד פגם הנ"ל, הוא מרמז בפסוקים אלו: ברכה - אברה אה אשר יעצני אף לילות וכו' (תהלים טו). אשרי - אשרי גשוי פשע כסוי חטאה (שם לב). משפיל - ומה' אשה משכלת (משלי יט). שיר - בלילה שירה עמי (תהלים מב). נצות - למנצח אל תשחת (שם נט). נגון - אזכרה נגינתו בלילה (שם עז). תפלה - היאכל תפל מבלי מלח (איוב ו) (ז). הודו - פן תתן לאחרים הודך (משלי ח). מזמור - הנותן זמירות בלילה (איוב לה). הללויה - אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא). והבן היטב רמזים אלו:

ודע, כי אלו הם העשרה קפיטל, שצריכים לאמרם באותו היום שארע לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום: מכתם לדוד - מז. לדוד משפיל - לב. אשרי משפיל אל דל - מא. כאיל תערג - מב. למנצח אל תשחת - נט. למנצח על ידותון - עז. תפלה למשה - צ. הודו לה' קראו בשמו - קה. על נהרות בבל - קלו. הללו אל בקדשו - קז. ואלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד מאד לענין הנ"ל, ומי שזוכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה. ובזכות תקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב (תהלים קמ"ו): בונה ירושלים ה' גרתי ישראל יבנם, במהרה בימינו, אמן:

נשלם ספר לקוטי מוהר"ן תנינא.

תהלה לאל עליון אשר שמים וארץ קנה:

ובשביל זה כשהצדיק נפטר מן העולם, חס ושלום, אזי יש צער גדול להשם יתברך, כי השם יתברך אינו רוצה במיתתו של רשעים, כי אם בטובתו, שיזכו לשוב בתשובה, והצדיק היה מקשר ומעלה אותן להשם יתברך והיה משיכן בתשובה וכנ"ל, כי הוא מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה וכנ"ל. וזה שמוכא במדרש (בכסותה יג): כד מית משה רבנו, צנח קדשא בריך הוא: וי מי יקום לי עם מרעים. לי דיקא, בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, שהם בחינת למד יוד, בחינת לי. הינו, מי יקום ועלה ויקשר בחינות לי, הינו חכמה תתאה עם חכמה עלאה, עם מרעים - הינו שהוא מעלה החכמה תתאה מכל הרעים שבעולם, ומקשרם להשם יתברך, ומעלה אותה לחכמה עלאה, שזה בחינת לי, בחינת התקשרות חכמה תתאה עם חכמה עלאה כנ"ל. כי משה רבנו, עליו השלום, בודאי היה יכול זאת מאד, להעלות בחינת החכמה תתאה מכל הרעים ורשעים שבעולם וכנ"ל. ועל כן העקר לקשר עצמו לצדיקים אמתיים, כי הצדיק מנביה ומקשר חכמה תתאה לחכמה עלאה כנ"ל, ואזי מפגימת הלבושה נעשה מלוי הלבושה:

וזהו: כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו, כד מלכים אודמנו תרויהו ברעותא חדא, ברין וכו' בלהו מארי דדינא אתפפין ואתעברו מעלמא וכו' (כמ"ש בזה ויש הנ"ל). ואזי הוא בחינת מלכים א. ה: ותרב חכמת שלמה, ותרגמו: ואתרביאת סהרא, דהינו שנתמלא פגימת הלבושה וכנ"ל. ואזי נמתקין כל הדינים ונתכפרין כל העוונות, (כמוכא בזה הנ"ל ובכמה מקומות, שעקר המתקת הדינים וכפרת העוונות ושלמות כל האורות ומלוי פגימת הלבושה ותקון כל העולמות - הכל הוא על ידי שנתחבר עולם התחתון בעולם העליון, שהם בחינת חכמה תתאה וחכמה עלאה כנ"ל). וכל זה על ידי הצדיק, שמקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה על ידי שיחתו, שמלביש אור התורה בספורי דברים וכנ"ל:

וזהו: וידבר אלקים את. וידבר - לשון זיווג והתקשרות, כמו: ראוה מדברת (כתובות יג). אלקים את - זה בחינת חכמה תתאה וחכמה עלאה. אלקים - בחינת חכמה תתאה, כנודע; את - זה בחינת חכמה עלאה, בחינת: את השמים (ט), הינו לזיווג ולקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, זה נעשה על ידי בחינת: הדברים האלה לאמר - הינו על ידי הצדיק שמלביש הדברים

(א) עין תיקון כב. (ב) עין מדרש שו"ט תהלים ובהמפרש שם. (ג) עין רש"י שם ועין תיקון מז.

ואלה מוסר על הראשונים, מה שלקמתי מתוך שיחותיו הקדושים:

צג

שמעתי בשמו, שאמר לענין המחלקת שהיו חולקים עליו, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו'): פרום זלת לבני אדם - אלו דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזולזלין בהם. ומאי ניהו? תפלה. על-כן מחמת שכל עסקו תפלה, כי בענין תפלה היה מרבה לדבר עם אנשיו, והזהירם מאד להרבות בתפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, כמבאר בספריו הקדושים, ויותר מזה הרבה לדבר עמו וחק אותנו בהתחזקות בלי שיעור להרבות בתפלה והתבודדות, על-כן בני אדם מזולזלין בו ומבזין אותו וחולקין עליו, כי כל עסקו הוא תפלה, שהם דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהם. והבן:

צד

שמעתי מפיו הקדוש, שהיה בתוב אצלו תורה על ענין ראשיהשנה, שצריכין לגסע לצדיקים על ראשיהשנה. והיה מבאר שם מענין שלשה ראשים שמתקבצין בראשיהשנה, כשזוכין אז להיות אצל הצדיק. כי הצדיק הוא בחינת ראש, כי הוא ראש בני ישראל, וראשיהשנה הוא גם-כן בחינת ראש, כי הוא ראשיהשנה, וכל אחד בא עם מחו ודעתו להצדיק ומקשר דעתו ומחו שבראשו, שזהו גם-כן בחינת ראש, להצדיק שהוא ראש בני ישראל בראשיהשנה, נמצא שנתקבצו שלשה ראשים יחד. והיה לו בזה תורה שלמה, ולא זכיתי לקבלה:

צה

לענין התבודדות ושיחה בינו לבין קונו ואמירת תהלים ותחנונות ובקשות, טוב מאד כשזוכין לאמרם בלב שלם באמת, עד שיזכה לבבות לפני השם ותברך כבן הבוכה לפני אביו. אבל אמר, שכשהאדם אומר תחנונות ובקשות, וחושב בלבו ומצפה שיבכה, זאת המחשבה אינה טובה, והיא מבלבלת גם-כן את דעתו, כי מחמת זה אינו יכול לומר הבקשות בלב שלם בשלמות, כי צריכין בשעת אמירת תחנונות ובקשות להרחיק מעצמו כל מיני מחשבות חוץ שבעולם, רק לכוון דעתו אל הדבורים שהוא מדבר לפני השם ותברך, כאשר ידבר איש אל רעהו, ואז ממילא בקל יתעורר לבו, עד שיבוא לבכיה גדולה באמת. אבל כשחושב ומצפה על זה שיבכה, אזי זה וזה אינו עולה בידו, כי האמירה בעצמה נתבלבלה על-ידי זה כנ"ל, כי זה שחושב ומצפה שיבכה, הוא גם-כן בחינת מחשבה זרה שמבלבלת הפונה, שאינו יכול לשמע היטב מה שהוא מדבר על-ידי זה, כי העקר - לדבר הדבור באמת לפני השם ותברך בלי שום מחשבות אחרות כלל כנ"ל. ואם יזכה לבכיה באמת - מה טוב, ואם לאו - לאו, ולא יבלבל אמירתו בשביל זה כנ"ל:

צו

עוד אמר לענין התבודדות, שהיה דרכו ז"ל לרוז מאד בזה להיות רגיל מאד בהתבודדות לפרש שיחתו לפני השם ותברך בכל

יום ויום. ואמר, שאפלו כשאין יכולין לדבר כלל, אפלו בשמדברין רק דבור אחד, גם-כן טוב מאד. ואמר, שאפלו אם אינו יכול לדבר רק דבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדבור כמה וכמה פעמים בלי שיעור וערך, ואפלו אם יבלה כמה וכמה ימים בדבור זה לבד, גם זה טוב. ויהיה חזק ואמיץ, וירבה לדבר אותו הדבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם ותברך, ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו:

ואמר, שהדבור יש לו כח גדול מאד, כי הלוא יכולין ללחש על קנה-שרפה שלא תוכל לירות. והבן, ואז, כשדבר מזה, דבר הרבה מהתבודדות, והאריך מאד בשיחה נפלאה בכמה מיני לשונות, וחק אותנו ורוז אותנו מאד מאד בזה להתחזק להרבות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו. ואמר, שרצונו שיהיה לנו כל היום בלו התבודדות, ולכלות כל היום על זה, אך לאו כל אדם יכול לקיים זאת, על-כן בהכרח לצוות להם שיהיה להם על-פל-פנים איזה שעה התבודדות, כי גם זה טוב מאד. אבל מי שלבו חזק בה, ורוצה לקבל עליו על עבודתו ותברך באמת, רצונו שיהיה לו כל היום התבודדות. והזכיר אז מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כא): ולואי שיתפלל אדם כל היום בלו:

צז

עוד שמעתי בשמו לענין מעלת השיחה בינו לבין קונו, שאמר, שעל תפלות ותחנונות ובקשות הפדורות מכבד, כבר יודעין מהם כל המחבלים והמקטרגים, והם אורכים על הדרכים של אלו התפלות, מחמת שיודעים מהם מכבד. כמו, למשל, על הדרך הכבושה, הידוע ומפרסם לכל, שם אורכים רוצחים וגזלנים תמיד, מחמת שיודעים מדרך זה כבד. אבל כשהולכין בנתיב ודרך חדש, שאינו נודע עדין, שם אינם יודעים לארב שם כלל, כמו כן לענין הנ"ל, כי השיחה שמדבר האדם עצמו בינו לבין קונו, הוא דרך חדש ותפלה חדשה, שהאדם אומרה מלבו מחדש, על-כן אין המקטרגים מצויים כל-כך לארב. ואף-על-פי-כן הזהיר מאד גם על אמירת שאר תחנונות ובקשות, כמבאר בדבריני כמה פעמים:

צח

עוד אמר לענין התחזקות בהתבודדות ותחנונות ובקשות, כי הדבור יש לו כח גדול לעורר את האדם, אף-על-פי שגדמה להאדם שאין לו לב, אף-על-פי-כן כשידבר הרבה דברי התעוררות ותחנונות ובקשות וכיוצא, זהו בעצמו שמדבר הוא בחינת התנגלות התעוררות לבו ונפשו להשם ותברך, בבחינת (שה"ש ח): נפשי יצאה בדברו, שהדבור בעצמו הוא התנגלות הנפש והלב. ולפעמים על-ידי שידבר הרבה, אף-על-פי שיהיה בלא לב כלל, אף-על-פי-כן יבוא אחר-כך על-ידי זה להתעוררות גדול בלב ונפש. והכלל - כי הדבור בעצמו יש לו כח גדול:

צט

אמר, שעקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו בשלמות הוא בשיפּרש שיחתו בלִבְךָ לפני השם יתברך, עד שיהיה סמוך מאד שתצא נשמתו, חס ושלום, עד שכמעט יגוע, חס ושלום, עד שלא תהיה נשמתו קשורה בגופו כי אם כחוט השערה מעצם צערו ונגעו ויכסופו להשם יתברך באמת. וכן מבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח), שאמרו: אין תפלתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים נפשו בכפו וכו', הינו כנ"ל.

ואמר: הלוא פשהשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות הוא כאשר ידבר איש אל רעהו:

ק

ספרו לי שאמר, שמקמן ועד גדול אי אפשר להיות איש בשר באמת, כי אם עלִידי התבודדות. והיה מזכיר כמה וכמה צדיקים מפרסמים אמתיים, ואמר, שפלם לא באו למדרגתם כי אם עלִידי התבודדות. וגם תפס איש אחד פשוט מנכדי הפעל־שם טוב זכרונם לברכה, ואמר: גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בכביה גדולה. ואמר, שזרע הפעל־שם טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך, עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה ענין זה, שהיה משפר לבו מאד לפני השם יתברך תמיד, שזהו עקר ספר תהלים שיסוד, במבאר במקום אחר:

קא

אמר, שעלִידי אמירת תקון חצות יכולין לפרש שיחתו את כל אשר עם לבבו כמו עלִידי התבודדות. כי מסתמא אין אומרים חצות על העבר, ועקר אמירת חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, וכשיאמר חצות בבחינה זו, יכולין למצא כל אשר עם לבבו בתוך אמירת חצות:

וכן אמירת תהלים וכיוצא צריך לראות, שימצא את עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחנונות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובקל בפשיטות בלי חכמות יכולין למצא את עצמו בתוך כל התחנונות ובקשות, ובפרט בתהלים, שנאמר בשביל כלל ישראל, בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם, כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מה שנעשה עמו, הכל מבאר ומפרש בתהלים, כי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עקר האויבים והשוואים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתיסד כל ספר תהלים, כי עקר כלל ושרש ויסוד של כל העצות להתקרב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושארי תחנונות ובקשות והתבודדות לפרש שיחתו בינו לבין קונו, לבקש מלפניו שיקרבהו לעבודתו יתברך, ורק עלִידי זה זוכין לנצח המלחמה; אם יהיה חזק ואמין מאד תמיד להעתיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד יהיה איד שיהיה, אז בודאי ינצח המלחמה. אשרי לו. כך הבנו מדברי רבנו זכרונם לברכה. כי אף־על־פי שנמצאים כמה עצות טובות בספרי רבנו זכרונם לברכה, שהם מלאים עצות להתקרב להשם יתברך, אף־על־פירבן קשה להאדם לקיים העצה בעצמה. על־כן

העקר הוא תפלות ותחנונות ובקשות, יהיה איד שיהיה, על־כל־פנים ידבר בפיו באיזה בחינה שהוא, ויבקש מהשם יתברך תמיד שיוציא אותו מחשך לאור ויחזירהו בתשובה שלמה באמת, ואל יתן דמי לו עד שיענהו. ואף־על־פי שהוא קורא וצועק להשם יתברך זה זמן רב מאד, ועדין הוא רחוק מאד מאד, אף־על־פירבן אם יהיה חזק ואמין בתפלות ובקשות, בודאי סוף כל סוף יענהו השם יתברך ויקרבו לעבודתו באמת, בודאי בלי ספק, רק חזק ואמין. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב), שתפלה צריך חזק, כמו שכתוב (תהלים כ): קנה אל ה', חזק ויאמין לך וקנה אל ה', ופרש רש"י: ואם לא תתקבל תפלתך, חזר וקנה. וכן לעולם, עד ישקוף וירא ה' משמים:

ובכך מבאר זאת בדברינו כמה פעמים. אך צריכין לכפל ולשנות זאת ולזכר זאת בכל יום ויום, כי יש כמה וכמה מיני חלישות ובלבולים על זה בלי שעור, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. על־כן צריכין לחזר זאת אלפים פעמים, כדי שיתחזק ויתאמץ לעמוד על עמדו להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, שיקרבהו לעבודתו, יהיה איד שיהיה. נשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים. כי לא ישש ה' את עמו ונחלתו לא יעזב. חסדי ה' כי לא תמנו, כי לא כלו רחמי:

קב

פעם אחד באתי אליו ז"ל, וספר לי, שזה בסמוך היה אצלו רב אחד, ודבר עמו, ואמר לפניו תורה, (הינו שרפנו ז"ל אמר לפני הרב הגיל תורה), ולא זכיתי שיחזר ויאמר אותה התורה לפני, רק אלו הדבורים שמעתי מפיו הקדוש, שספר לי, שאמר אז מענין בעו ורות, שבעו ורות הם סוד סמיכת גאלה לתפלה, כי בעו הוא בחינת גואל, כמו שכתוב (רות א): כי גואל אנכי וכו'. ורות היא בחינת תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז): למה נקרא שמה רות? שיצא ממנה דוד, שרונה לתקדושי־ברוך הוא בשירות ותשבחות. והיה מוכן מדבריו ז"ל, שגלה בזה תורה גבוהה, אך לא זכיתי לשמעה:

גם שמעתי בשמו, שאמר אז: שכל ההשגות הגבוהות מאד שהוא משיג, אינו עולה אצלו בנגד איזה דבור שהוא מגלה בפני העולם; כי בכל דבור ודבור שהוא מגלה בפני העולם תלויים בו כל העולמות, עליונים ותחתונים (פרוש: כי אף־על־פי שבודאי ההשגות שלו שאינו מגלה הם גבוהים אלפים ורבות פעמים בלי שעור בנגד מה שהוא מגלה בפני העולם, במבאר מזה במקום אחר כמה פעמים, אבל אף־על־פירבן זה אינו חשוב ורק בעיניו בלבד, מאחר שאינו מופה את ישראל כלִבְךָ בזה. והעקר הוא אצלו, בשהעולם זוכין לשמע מפניו איזה דבור, כי בכל דבור וכו', כנ"ל):

קג

בשעת התפלה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם, דהינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם אחד בשעת תפלתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפלתו, שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והשם יתברך לבד. ובמאמר "אבא שאול וכו'" פעם אחת רצתי אחר צבי וכו'" (כס"י נח), שם מבאר בפול גדול יותר בשעת התפלה, שמחייב האדם לבטל עצמו כלִבְךָ בשעת

לקוטי

קד קה קו קז קח קט קי קיב קיג

מוהר"ן תנינא

ולתפסיד כל העולם הזה עם העולם הבא. ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: **א מענטש פון איין תענוג'ל וועגן פון א פערטל שעה, קאן ער אן ווערן נאר דעם עולם הזה מיט דעם עולם הבא:**

קט

ספר עמי מענין קבר הבעל-שם טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, שטוב מאד להיות שם על קברו. ואמר, כי צדיקים ירשו ארץ (תהלים לו), הינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ-ישראל, שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש בקדשת ארץ-ישראל ממש, וארץ-ישראל הוא תקון גדול לפגם הכרית:

קי

שמעתי, שאיש אחד שאל אותו: כיצד הוא הבחירה? השיב לו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה - עושה, ואם אינו רוצה - אינו עושה. ורשמתי זאת, כי הוא דבר נצרך מאד, כי כמה בני-אדם נבוכים בזה מאד, מחמת שהם מרגלים במעשיהם ובדרכיהם מגעוריהם מאד, על-כן נדמה להם שאין להם בחירה, חס ושלום, ואינם יכולים לשנות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בודאי יש לכל אדם בחירה תמיד על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד:

קיב

אחד שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להשם ותברך, וצוה לו ללמוד וכו'. ושאל אותו: הלוא איני יכול ללמוד. השיב לו: על-ידי תפלה יכולין לבוא לפל, לכל טוב, לתורה ועבודה ולכל הקדשות ולכל העבודות ולכל הטובות שבכל העולמות: פעם אחד אמר: אם היו מניחין מת לעולם הזה להתפלל, בודאי היה מתפלל יפה יפה בכל כחו:

קיג

לענין התחזקות לכל יפל האדם בדעתו מחמת רבוי הפגמים והקלקולים שקלקל על-ידי מעשיו, ענה ואמר: אם אתה מאמין שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן:

קיד

מי שרק מתנוצץ לו השם ותברך, בשעושה, חס ושלום, אפלו דבר אחד שלא בראוי בשלמות (כלומר, אף-על-פי שאין בזה הדבר שום נדנד עברה, חס ושלום, ולא שום תאוה נמורה בנשמות, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלמות הקדשה בראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעצם החרטה והבושה:

קיד

פעם אחד דברתי עמו ז"ל, והבנתי שהיה חפץ מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, בדרבו תמיד, אך היה קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דבר עמי מאומה. אך בתוך זה יצאו מפיו הקדוש דבורים אלו: **סע האט א פנים אז מע מוז זיך פון א הרהור זייער הימן. והבנתי אז בלשונו הקדוש ומתנועותיו הקדושים בעת שדבר זאת, שאז נתגלה לו בהשגותיו הנוראות עצם פגם הרהור, חס ושלום, שפוגם מאד מאד, רחמנא לצלן. ואי אפשר לציר זאת בכתיב:**

התפלה, עד שלא ירגיש אפלו את עצמו כלל בשעת תפלתו, רק את השם ותברך לבדו, כי אז, בשעת התפלה, האדם עומד בהיכל המלך וכו', עין שם מה שכתוב שם (באות ו): מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו', עין שם:

קד

היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני-אדם, האנשים הפשוטים הכשרים, והיה אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנונות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים, בדרך התמונעם הכשרים. והיה מזהיר ומוכיח אותנו כמה פעמים לומר זמירות בשבת, והיה מקפיד וכוועם מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי-שבת או שאר עבודות פשוטות, כי עקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמורה, בלי שום חכמות, כמבאר אצלנו כבר כמה פעמים. וגם הוא בעצמו, זכרונו לברכה, קדם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על-ידו, קדם לזה - כל ימיו היה מומר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי-שבת:

קה

שמעתי מאחד, שהזהיר אותו שישתדל לעין בתורתו, ויראה לחדש בתורתו איזה דבר, (כאשר הזהיר על זה לכמה וכמה מאנשיו). ואמר לו: אם תזכה לכונן אל תכן פונתי בתורתו - מה טוב, ואפלו אם לא תוכל לכונן פונתי, אף-על-פירכן טוב מאד פשוטין לחדש איזה דבר בתורה, כי הוא תקון גדול להרהורים, כי כל הרהורים באים על-ידי פח המדמה, ועל-ידי שפחדשין איזה דבר בתורה, שהוא בחינת מדמה מלתא למלתא, על-ידי זה מתקנין פגם הרהורים שבאין על-ידי המדמה:

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הקדוש כמה וכמה פעמים, שהזהיר מאד לחדש בתורה, ואמר שהוא תקון גדול מאד מאד על העבר. ואמר, שאפלו דבור אחד לבד פשוטין לחדש, הוא גם-כן טוב מאד, כי הוא תקון גדול מאד. גם אמר, שהוא טובה לנשמת אבותיו שכבר נסתלקו (א):

קו

ראוי להרהר בדברי-תורה בשעת זיווג (א), ואף-על-פירכן יוכל להוליד בנים, אף-על-פי שפחדשבתו תהיה דבוקה אז בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך:

קז

פעם אחד דבר מענין מאוס והרחקת התאוה הפלילית, שהיא תאות נאוף. ענה ואמר: הנה אכילה - על-פל-פנים נתוסף להאדם פח וחיות על-ידי זה, אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד, ומתשת כחו של אדם מאד, בודאי אין צריכין אותה כלל, כי אם בשביל קיום המין לבד:

קח

פעם אחד ספר מענין מעשה בני-אדם. ענה ואמר: הלוא האדם, בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה הוא יכול לאבד

(א) עיין זוהר שלח קעא וקעד, וכו"ח רות. (א) עיין זוהר מצורע נו ובמק"מ שם.

קטו

ספר, שהיה לו התחזקות גדול בעבודתו, ולא הניח עצמו לכלכל כלל. ודרכו היה, שהיה בורר לו איזהו דרך ישרה איד להתנהג בעבודת השם, והתחיל להתנהג באלו ההנהגות ובאותו הדרך שבחר לו, והיה מתנהג באלו ההנהגות איזה זמן, וכל מה שהיו באים עליו מחשבות אחרות לכלבלו מהנהגה זאת ולהתנהג בדרך אחר, לא היה שומע לאלו המחשבות כלל, והיה דוחה את אלו המחשבות מדעתו, ולא הניחם לכנס בדעתו כלל, רק היה חזק ואמין בדעתו מאד, והיה הולך ומתנהג בדרך שבחר לו איזה זמן. אך אחר-כך, בהמשך הזמן אחר כמה שבועות, חזר ובא על דעתו איזה מחשבות שצריך להתנהג בדרך אחר, ואז, אחר שכבר עבר זמן ארץ, אז ישב עצמו ובחר לו איזה דרך וסדר אחר כפי שהיה נראה לו אז. אבל לא הניח עצמו לכלבל כל פעם מעבודה לעבודה ומדרך זה לדרך אחר, רק היה חזק לילך בדרך אחד זמן גדול כנ"ל:

קטז

ספר, שכשהיה בארץ-ישראל ספרו לו שם החשובים שהיו שם, שבאו ממדינות אלו וקבעו דירתם שם בארץ-ישראל, במפרסם, וספרו לו, שקדם שהיו בארץ-ישראל לא היו יכולים לציר לעצמן שארץ-ישראל היא עומדת בזה העולם, והיו סוברים שארץ-ישראל הוא עולם אחר לגמרי, לפי גדל קדשת ארץ-ישראל המבאר בספרים, ומפרש בתורתנו הקדושה מעלת קדשת ארץ-ישראל כמה וכמה פעמים, והתורה בעצמה מפרשת כל גבולי ארץ-ישראל לגדל מעלתה וקדשתה העצום והגורא מאד מאד, על-כן לא היו יכולין לציר לעצמן בעיניהם שארץ-ישראל יהיה בזה העולם, עד אשר באו לשם וראו שארץ-ישראל היא בזה העולם ממש. כי באמת ארץ-ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ-ישראל הוא במראה ודמות כמו עפר מדינות אלו ממש, כי מה שמביאין לפעמים עפר לבן משם, זהו רק במקומות פרטיים, וגם במדינה זו נמצא עפר לבן ועפר של נתר בכמה מקומות, אבל עפר העפר בארץ-ישראל הוא כמו עפר מדינות אלו ממש. כי באמת בדמות ותמונה אין חלוק כלל בין ארץ-ישראל ובין שאר מדינות, להבדיל, ואף-על-פי-כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדשה עצומה ונוראה מאד. אשרי היוזכה להלך שם אפלו ארבע אמות וכו', כאשר הפליגו רבותינו זכרונם לברכה וכל הספרים בעצם קדשתה הגדולה והנוראה:

וספר רבנו זכרונם לברכה זאת, כי הוא ענין נצרך מאד לכמה ענינים, שבני-אדם נבוכים בהם בטעויות. כי יש טועים סוברים, שצריכין להכיר את הצדיק או שאר דבר שבקדשה להכירו בפניו בצלמו ודמותו, שיהיה משנה בדמותו ובתנועותיו ויקא, ובאמת לא כן הוא, כי הצדיק הוא בדמות וצלם ככל האנשים, ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני-אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הכשר נדמה שהולך עם פרכשות ודקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ-ישראל באמת היא

מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחינותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ-ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזהר הקדוש פרשת תרומה (ס), אך אף-על-פי-כן בגשמיות לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ-ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדשתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-כן הצדיק והאנשים פשרים לערך שאר העולם, שבאמת הם דומים בכל תנועותיהם משאר בני-אדם בדמותם וצלמם, ואין ביניהם הפרש בגשמיות לכל מראה עיני כשר, ואף-על-פי-כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי, כי איש כשר הוא ענין אחר לגמרי כנ"ל, מכל-שכן הצדיקים אמתיים. וענין זה נצרך לכמה ענינים, והכן זה מאד:

קיז

מה שמכלכל את האדם בשנכנס לקדשה גבוהה, כגון בשמתקרב לצדיק האמת וכיוצא, אזי דיקא יקרה לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום, כבר מבאר מזה במקום אחר (שכשהאדם נכנס לקדשה, מתגבר עליו היצר הרע ביותר, כי כל מה שנכנס בקדשה יותר, יש לו בכל פעם יצר הרע חדש גדול מפתחלה. עין בלקוטי הראשון, בסימן עב, ובמקום אחר). ובאמת הפלכול הזה שטות, כי ממה נפשך: אם יקרה לו מחמת הרהור - מי חייב בזה, ואין לו להתרעם כלל, מאחר שהוא בעצמו גרם לו; ואם אינו מחמת הרהור, אזי בודאי אינו סימן רע כלל, כי אם היה ענין רע, לא היו רבותינו זכרונם לברכה נותנין אותו לסימן יפה לחולה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נו), שקרי סימן יפה לחולה. ובאמת אדרבא, מחמת שנתקרב לקדשה גבוהה מאד, מחמת זה נודמן לו, כי כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקין עליו הדין מלמעלה, שנאמר: וכיראתך עברתך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח). נמצא, כשאדם מצדיק עצמו ונכנס בקדשה, מדקדיקין עליו יותר, ומתעוררין עליו קטרוגים ודינים, חס ושלום, ומהשתלשלות הדינים נעשה היצר הרע, כמובא במקום אחר (פי עב ה"ל), ועל-כן אין לו להתרעם כלל על זה, כי אדרבא, מחמת שנכנס לקדשה גבוהה כזו, מחמת זה נתגרה בו היצר הרע, מהשתלשלות הדינים כנ"ל. ועל-כן חשבו רבותינו זכרונם לברכה לגם גדול מה שלא ארע קרי לכהן גדול ביום-הכפורים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה), כי מחמת שנכנס הכהן הגדול ביום-הכפורים לקדשה גבוהה כזו לפני ולפנים, היה בודאי עליו קטרוגים והתגרות הרבה, שמשם נמשך היצר הרע כנ"ל, על-כן נחשב לגם מה שנצול הכהן הגדול ממקרה ביום-הכפורים. ועתה ראה והבן, איד יכלכל את האדם ענין הנ"ל, וכי יש לו להתרעם על שלא היה לו גם כן לכהן הגדול ביום-הכפורים. גם דע, שלפעמים יש באדם טמאה טמונה, שאין יודעין לה שום תקון, מחמת שהיא טמונה ונסתרת בו, ועל-כן זהו טובה מה שארע לו בשמתקרב אל הקדשה, כי יוצאת מפני הטמאה הטמונה הנ"ל. כי אזי, כשיוצאת, יכולין למצא לה תקון, מה שאין בן מקדם כשהיתה טמונה כנ"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק עד שהוליד תחלה את ישמעאל, וכן יצחק הוליד את עשו ואחר-כך את יעקב, כדי להוציא הזמא תחלה, כמובא:

(א) ועין זוהר ויקהל דף רט.

לקומי

קיה קיט קב קבא

מוחר"ן תנינא

קיה

לְעֵינֵי חַדוּשֵׁי תוֹרָה, שֵׁישׁ גְּדוּלִים שֶׁהָיוּ מְשַׁבְּחִים אוֹתָם שְׁאוּמְרִים תוֹרָה בְּלִי מַחְשְׁבָה וְעֵינֵי מַקְדָּם, אָמַר שְׁאִין זֶה מַעֲלָה בְּלִי בְּוֹדָאֵי יְכוּלִים לוֹמַר תוֹרָה בְּלִי מַחְשְׁבָה וְעֵינֵי, כִּי יְכוּלִין לְקַשֵּׁר הַמַּחְשְׁבָה וְהַדְּבָר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְלוֹמַר תוֹרָה בְּלִי מַחְשְׁבָה וְעֵינֵי מַקְדָּם, אֲבָל טוֹב יוֹתֵר בְּשִׁחּוּשְׁבִין תוֹרָה. וְהַלּוֹא אֶפְלוּ אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצִינוּ בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פ' כ"ו ח"א פ"מ), שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁרְוֶצָה לְגִלּוֹת תוֹרָה הוּא חוֹזְרָה אַרְבַּע פְּעָמִים קֹדֶם שְׁאוּמְרָה. וְלִמְדוּ מִפְּסוּק: אִז רְאָה וַיִּסְפְּרָה, הִכִּינָה וְגַם חִקְרָה, שֶׁנִּכְתָּב בְּכָאן אַרְבַּע בְּחִינּוֹת: רְאָה וַיִּסְפְּרָה וְכו', שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּבְיָכוּל, רוֹאֶה וְסוֹפֵר וּמְכִין וְחוֹקֵר דְּבָרֵי הַתּוֹרָה אַרְבַּע פְּעָמִים קֹדֶם שְׁאוּמְרָה, וְאַחֲרָיָהּ מְגַלָּה אוֹתָהּ לְהַעֲלֵם. מִכְּלִישְׁפֵן בְּיָאֲדָם, שֶׁצָּרִיךְ לְחַשֵּׁב וְלַעֲנֵן וְלַחְקֹר וְלִכְרַר הַדְּבָרֵי תוֹרָה בְּמַחְשְׁבָתוֹ תַּחֲלָה הֵיטֵב קֹדֶם שְׁאוּמְרָה:

וְאָמַר: שְׁעַכְשׁוּ בְּנִקְל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, מַחְמַת שֶׁכָּבֵר נִתְפַּשְׁטוּ חֲבוּרִים קְדוּשִׁים הַרְבֵּה מְצַדִּיקִים שְׁבָדוֹרְתִינוּ. וְכִפִּי הַשִּׁיחוֹת וְהַתְּגִלוֹת שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בְּמִינוּ בְּנִקְל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. גַּם אָמַר עַל מֵה שְׁמוּבָא בְּיַד הַקְּדוּשׁ: פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר וְכו', וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂאֵר הַחֲבָרָאֵי קְדוּשָׁא, אָמַר: פְּתַח רַבִּי יִצְחָק - בְּשִׁהִיָּה רַק פּוֹתַח אֵת פִּי, תִּכְפֹּף וּמִיד הִיָּה אוֹמֵר וּמְגַלָּה תוֹרָה. וְאַחֲרָיָהּ בְּכָר מְבָאֵר, שְׁמוּבָא יוֹתֵר לְעֵינֵי וְלַחְשֵׁב (שְׁקוּרָא טְרַאכְטִין) תוֹרָה:

קיה

דְּבַר עֲמֵנוּ בְּמָה פְּעָמִים מַעֲנִין יְסוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה, שְׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּלָם מְלֵאִים יְסוּרִים, אִין גַּם אֶחָד שִׁיְהִיָּה לוֹ עוֹלָם הַזֶּה, וְאֶפְלוּ הַעֲשִׂירִים הַגְּדוּלִים, וְאֶפְלוּ הַיְּשָׁרִים, אִין לָהֶם שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה בְּלָל, כִּי כָּל יְמֵיהֶם כְּעַם וּמְכַאֲזוּבוֹת, וְכֵלָם מְלֵאִים מְרֻדוֹת וְדַאגוֹת וְעֵצְבוֹת וַיְגוֹן וְאִנְחָה תְּמִיד, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יְסוּרִים מִיְּחָדִים, וְאִין גַּם אֶחָד מִכָּל הַגְּבִירִים וְהַיְּשָׁרִים שִׁיְהִיָּה לוֹ הַכָּל כְּסֹדֵר פְּרֻצוֹנוֹ תְּמִיד, וְכֵלָם בְּאֶחָד מְלֵאִים יְסוּרִים וְדַאגוֹת תְּמִיד, וְזֶה בְּרוּר וַיִּדְוַע לְכָל מִי שֶׁבְּקִי קֶצֶת בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם. וְכֵמָה פְּעָמִים דְּבַרְנוּ מִזֶּה, וְהֵינּוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ כָּל זֹאת. וְאֶפְלוּ מִי שֶׁנִּדְרָמָה עֲלָיו שֵׁישׁ לוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשִׁלְמוֹת וַיֵּשׁ לוֹ כָּל הַתְּעַנּוּגִים: עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכְבוֹד וְהוֹן רַב וְאַרְמוֹנִים גְּדוּלִים וְכֵלִים נְפִלְאִים וְתַכְשִׁיטִין וּסְגֻלַּת מְלָכִים וְכו' - אִם יִסְתַּכְּלוּ בּוֹ הֵיטֵב, הוּא גַם־כֵּן מְלֵא כְּעַם וּמְכַאֲזוּבוֹת הַרְבֵּה תְּמִיד בְּכֵמָה מִיָּנִי אֶפְנִים וְעֵנִינִים, בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, וְאִין צָרִיךְ לְבָאֵר זֹאת לְמִי שֵׁישׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקֵדוֹ וּמִסְתַּכְּלָה קֶצֶת בָּהֶם בְּאֵמַת, וְכֵמוּ שְׁאָמַר שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם (קֹהֶלֶת ב'): גַּם כָּל יְמֵיו כְּעַם וּמְכַאֲזוּבוֹת וְכו', וְכַתִּיב: אֲדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד קֶצֶר יָמִים וְשִׁבְעָה רִגְזוֹ (אי"ב):

וְזֶה כּוֹלֵל כָּל בְּנֵי־אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם מְקַטְנֵן וְעַד גְּדוּל, כִּי בְּלָם נוֹלְדוּ לְעֵמֶל וּמְלֵאִים רִגְזוֹ וְיְסוּרִין, וְאִין שׁוּם עֶצָה וְתַחֲבוּלָה לְהַנְצִיל מִעֵמֶל וַיְגוֹן הַזֶּה, כִּי אִם לְבָרַח לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְכֵמוּ שְׁמוּבָא בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פ' ט'): אֲדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד - אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁעֲמָלוֹ בַּתּוֹרָה. הֵינּוּ, מְאַחַר שְׁכָּל אָדָם נוֹלֵד לְעֵמֶל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט

מִזֶּה בְּשׁוּם אֶפְנוֹ, אֶפְלוּ אִם יְהִיָּה לוֹ כָּל חֲלָלֵי דְעֵלְמָא, בְּוֹדָאֵי יְהִיָּה לוֹ עֵמֶל וַיְסוּרִין וְדַאגוֹת הַרְבֵּה, עַל־כֵּן הַחֲכָם עֵינֵי בְּרַאשׁוֹ - שִׁיְהִיָּה הָעֵמֶל לְעֵמֶל שֶׁל תּוֹרָה, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה נוֹלֵד שִׁיעֲמֹל בַּתּוֹרָה, וְאִז אֲשֶׁרֵי לוֹ, כִּי נִצּוֹל מִעֵמֶל הָעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹכֵה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא:

עֲנָה וְאָמַר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה: הִנֵּה הַכָּל אוֹמְרִים שֵׁישׁ עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא. וְהִנֵּה עוֹלָם הַבָּא - אִנּוּ מֵאֲמִינִים שֵׁישׁ עוֹלָם הַבָּא, אֶפְשָׁר יֵשׁ גַּם עוֹלָם הַזֶּה גַּם־כֵּן בְּאִיזָה עוֹלָם, כִּי בְּכָאן נִרְאָה שֶׁהוּא הַגִּיהֵנוֹם, כִּי בְּלָם מְלֵאִים יְסוּרִים גְּדוּלִים תְּמִיד. וְאָמַר: שְׁאִין נִמְצָא שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה בְּלָל:

קב

אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ סִפֵּר לִי, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם רַבְּנוּ ז"ל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם בְּדַרְבּוֹ, וְהָבִין רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהוּא עוֹסֵק קֶצֶת לְכוּן בְּנוֹת בַּתְּפִלָּתוֹ, וְהִקְפִּיד עֲלָיו רַבְּנוּ ז"ל מְאֹד וְאָמַר לוֹ שְׁלֵא יַעֲסֹק עוֹד בְּזֶה, וְלֹא יִתְפַּלֵּל עִם בְּנוֹתָי, רַק יִכּוֹן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשּׁוּמוֹ. (אֶרְפֵּי־עַל־פִּי שְׁוָה הָאִישׁ לְמַד כְּתָבֵי הָאֲר"י ז"ל עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ, אֶרְפֵּי־עַל־פִּי־כֵּן לֹא רְצָה שִׁיתְּפַלֵּל עִם בְּנוֹתָי בְּלָל.) וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, שְׁמִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְזֶה, בְּשִׁמְתַּפְּלֵל עִם בְּנוֹתָי הוּא כְּמוֹ בְּשׁוּף, כִּי בְּכַשׁוּף נֵאֱמָר: לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת (דְּבָרִים י"ח), וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (שֶׁבַת ע"ה ר"ח כ"ד: פְּנַחְרִין ס"ח): לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת, אֲבָל אַתָּה לְמַד לְהִבִּין וְלַהוֹרוֹת. כִּךָּ הוּא בְּעֵינֵי הַבְּנוֹת, לְהַבְדִּיל, שְׁאִין צָרִיכִין לְלַמֵּד אוֹתָם כִּי אִם לְהִבִּין וְלַהוֹרוֹת, אֲבָל לֹא לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם, דְּהֵינּוּ לְכוּנָם בַּתְּפִלָּה מִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְזֶה:

וְאָמַר כִּי עֵקֶר הַתְּפִלָּה הִיא דְּבָקוּת לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִיָּה טוֹב יוֹתֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן לְעוֹ שְׁמִדְּבָרִים בּוֹ, כִּי בְּשִׁמְתַּפְּלִים בְּלִשׁוֹן שְׁמִדְּבָרִים בּוֹ, אִזִּי הֵלֵב סְמוּךְ וְדְבִיק מְאֹד בְּדַבְּרוֹ הַתְּפִלָּה וַיְכוּל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, אֶדְךָ כְּבֵר תִּקְנֵנוּ לְנוּ אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת־הַגְּדוּלָה סֹדֵר הַתְּפִלָּה (מַחְמַת שְׁלָאוּ כָּל אָדָם יְכוּל לְסַדֵּר סֹדֵר הַתְּפִלָּה לְעֲצָמוֹ, כְּמוּבָא), עַל־כֵּן אִנּוּ חִיבִים לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן־הַקֶּדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁסָּדְרוּ לְנוּ. אֲבָל הָעֵקֶר הוּא רַק לְכוּן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשּׁוּמוֹ, שִׁיְהִיָּה עֵקֶר הַתְּפִלָּה, שְׁמִתְּפַלֵּל לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר, וְעַל־יְדִידְיָהּ מִתְּקַרְבִּין וּמִתְּדַבְּקִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה מִי שְׁמִדְּבַר בְּלִשׁוֹן־הַקֶּדֶשׁ תְּמִיד, בְּגוֹן יְרוּשְׁלָמָא, אִין צָרִיךְ לְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, רַק שִׁיְטָה אֲזַנּוּ מֵה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְזֶה עֵקֶר בְּנוֹתָי בַּתְּפִלָּה. וְאֲצֵל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַגְּדוּלִים בְּמַעֲלָה, אֲצֵלָם כָּל הַבְּנוֹת שֶׁל הָאֲרִיז"ל וְכו' הֵם פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, שְׁבִפְרוּשׁ הַמְּלוֹת שְׁלָהֶם כְּלוּלִים כָּל הַבְּנוֹת:

קבא

הִיָּה מְחֻזָּק אֵת אֲנָשׁוֹ, שֶׁקָּבְלוּ לְפָנָיו בְּקוֹבְלָנָא גְּדוּלָה עַל שֶׁהֵם רַחוּקִים מִתְּפִלָּה מְאֹד וְקָשָׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל, וְהִיָּה מְחֻזָּק אוֹתָם וּמְנַחֵם אוֹתָם בְּכֵמָה לְשׁוֹנוֹת, שְׁלֵא יִפְלוּ בְּדַעְתֵיהֶן בְּשִׁבִיל זֶה, וְאָמַר: הַלּוֹא אֲצֵל הַגֵּר שְׁנַתְּנִיר, כְּמָה זְכִיָּה הוּא אֲצֵלוֹ בְּשִׁזְכָה לִידַע אֲמִירַת הַתְּבוֹת לְכַד עַד "בְּרוּךְ שְׁאָמַר"! עַל־כֵּן רְאוּי לְאָדָם לְנַחֵם אֵת עֲצָמוֹ וְלַשְׁמַח אֵת עֲצָמוֹ עַל אֲשֶׁר עַל־כֵּל־פָּנִים הוּא זוֹכֵה לִוְמַר הַתְּבוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה:

מטרשי להנקבים הנ"ל. אבל בשאין המים קרים מאד, אזי הטבילה בהם טובה מאד:

גם כבר מבאר שאין העבודות וסגופים, שקורין "האריוואני", מוזיקים כלל, ומי שמוזיק לו העבודה והסגופים, זהו רק מחמת גדלות:

קכד

שמועתי בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם הרהור תשובה והשתוקקות להשם ויתברך באיזה מקום, שצריך שם באותו המקום דיקא להתחזק בזה הרהור תשובה וההשתוקקות, כגון לדבר שם איזה דבורים של תחנונות ובקשות או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין, ולא ימתין ולא יזוז ממקומו, אף-על-פי שאין זה המקום מוכן לכך, כגון שלא במקום קבועות לתורה ותפלה, רק בדרך הלוכו וכיוצא. כי בשיוזו ממקומו, יכול להיות שיפסק:

וכן מפנוי ז"ל בעצמו ראינו ענין כזה כמה פעמים, שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית, ודבר עמו, ונלה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד, ונלה דרכים נפלאים לעבודת השם ויתברך והתעוררות גדול וכו', ולא רצה לזוז ממקומו עד שגמר מה שרצה, וכן היה כמה פעמים:

קכה

מענין אמירת תהלים דבר עם אחד ואמר לו, שעקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל: איך? ופרש לו רבנו ז"ל קצת, כי כל המלחמות שבקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילנו השם ויתברך מהם - הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילוליו, וכיוצא בזה בשאר המזמורים (וכמבאר מזה לעיל בסיון קא). ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים שדוד המלך עליו השלום משבח את עצמו, כגון: שמרה נפשי כי חסיד אני (תהלים פו), וכיוצא בזה. השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו, כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה, אשר בכחינת הנקדה טובה הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא. ואמר לו רבנו ז"ל: הלוא אצל יהושפט פתיב (דה"ב יז): ויגבה לבו בדרכי ה', שבדרכי ה' ועבודתו ויתברך הנביא לבו קצת:

עוד אמר לו רבנו ז"ל: הלוא בבקר אנו אומרים בתחלה: מה אנו מה חיינו וכו', ואנו מקטינים עצמנו מאד, ואחר-כך אנו אומרים: אבל אנחנו עמך בני בריתך וכו', שאחר-כך אנו מחזיקים עצמנו ומרימים את עצמנו, ואנו מספרים את גדלתנו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו', כי כך צריכין להתנהג בעבודת השם כנ"ל.

וענין מזה בסוף ספר הראשון בסיון רפב, על פסוק: אזמרה לאלקי בעודי:

ושמועתי, שהיה מדבר עם איש פשוט אחד מענין תפלה, שקשה מאד להתפלל, ונתן לו עצה ואמר לו, שיחשב בלבו שאינו צריך להתפלל כי אם עד "ברוך שאמר", כי אולי הוא צריך בגלגול זה לתקן רק חלק זה מהתפלה, כי אולי בגלגול הראשון כבר התפלל בכונה שאר חלקי התפלה, רק חלק זה עד "ברוך שאמר" הוא צריך עכשו בגלגול זה להתפלל בכונה, ועל-כן יכנים כל פחו בזה המעט להתפלל בכונה עד "ברוך שאמר". ואחר-כך, פשיגוע ל"ברוך שאמר", יחשב: אולי צריך לתקן חלק זה, כגון מ"ברוך שאמר" עד "ויברך דוד", ויתפלל עוד אותו החלק בכונה, וכן להלן. והכלל - שלא יבלבל דעתו בתחלה בכל התפלה, כי יהיה קשה וכבד עליו, רק יתאמץ בכל פעם לומר מעט מעט בכונה, כי מעט יכולין להתפלל בכונה, ואחר-כך עוד מעט וכו', כנ"ל:

גם כבר מבאר שבאמת על-פי הרב אין יכולין להתפלל כל התפלה בכונה, רק מעט, כי כל אחד מתפלל איזה חלק מהתפלה לפי בחינתו, כי אית מארי דידון ומארי דרגליו וכו', כמבאר במקום אחר:

קכז

לענין המחשבות זרות שבתפלה. וכבר ידוע, שכל מחשבה ומחשבה היא קומה שלמה, כמובא. ואמר, שבשעה-אדם עומד ומתפלל בסדר, ואינו משגיח על המחשבות זרות, ועל-ידי-זה הוא מנצח אותם ומעבירם מפניו (וכמבאר במקום אחר, שאין צריכין להסתכל עליהם כלל, רק לילך בסדר בתפלתו ולבלי להביט לאחוריו כלל, ועל-ידי-זה מפילא וסתלקו), אזי בדרך הלוכו בתפלתו הוא מפיל אותם, לזה חותך יד, ולזה חותך רגל, וכיוצא בזה בשאר האיברים. פרוש, כמו למשל בענין מלחמה, בשצריך לילך ולעבר בין הרבה רוצחים ואורכים, וכשהוא גבור ועובר ביניהם, אזי בדרך הלוכו הוא מפיל אותם, כי לזה חותך יד בדרך הלוכו ומפילו, ולזה חותך רגל וכו', וכיוצא בזה; כן הוא ממש בענין התפלה, שבשמתפללין בסדר ואין משגיחין על המחשבות זרות ורוחין אותם ומפילם, אזי בדרך הלוכו בתפלתו הוא חותך לזה יד ולזה רגל וכו', כנ"ל. כי כל מחשבה זרה הוא קלפה, והיא קומה שלמה, כמובא, וכשמתגבר להתפלל בסדר ולבלי להסתפל עליהם, אזי הורג אותם או חותך מהם איברים איברים, כנ"ל:

קכח

אמר, שמקוה אינה מזקת כלל, והדאקטור שיאמר לו שמקוה מזקת, אינו דאקטור כלל, אדרבא, טבילת מקוה טובה מאד לבריאות הגוף, כי יש נקבים קטנים הרבה בגופו של אדם, והם נקבי הזעה, שדרך שם יוצא הזעה מן האדם, והם צריכין לפתח, כי אם נסתמין נקבי הזעה יוכל לחלש ולפל לחלשה, חס ושלום, ועל-ידי טבילה במים נפתחין נקבי הזעה, וזה טוב מאד לבריאות הגוף. רק שלא יהיו המים קרים ביותר, כי אז מ'א

מדת האמונה בשלימות כן מיחד את השכינה שהיא אמונה עם הקב"ה פב"פ והאמונה מתקנת בעצמה כל הכפירות שהיה בו מקודם והיא מתחננת (וממליץ) וממלצת טוב עליו לפני הקב"ה שימחול לו השי"ת ועיקר המליצה כי אין יודעים את השי"ת אלא מן הגלוי על הסתום היינו מן המדות המגולות אנו מכירים גדולתו ועי"ז יש בני אדם שכופרים בו ואומרים עולם כמנהגו נוהג ויש שמודים במציאות אבל אומרים שגם העולם קדמון והעולם מחויב המציאות כמו חיוב האור מן השמש ועי"ז כופרים במצוות כי אומרים שלא ישונה דבר ממנהגו ע"י מצוות ויש מודים במצוות ובעבודות אבל עובדים את כחות וצורות עליונות ועושים את הצורות שיהיו אמצעים בינם לבין הבורא וכל הכפירות נעשים מחמת שרואים שמערכת השמים לא נשתנים ממעמדם ורואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל כשהקב"ה משדר המערכה בשביל תפילת צדיק אזי מודים שהוא המחדש והמהווה את העולם כרצונו ומנהיג את העולם כרצונו וזהו ויגש אליו יהודה איתא בזהר תקרובתא מלכא במלכא היינו יחוד קוב"ה ושכינתיה כנ"ל אזי ויאמר אליו בי אדוני היינו שהשכינה שהיא האמונה מבקשת רחמים ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני שהיא מבקשת את השי"ת שיקרב את האיש הזה שתיקן אותה והעלה אותה לבחי' פב"פ באוני אדוני היינו שהיא ממלצת על האיש הזה שלא יעשה עוד אמצעי בינו לבין השי"ת וכל ההצטרפות שלו ידבר באוני [*אדוני] שלא ישמע אחר אמצעי ואל יחר אפך עליו שהיה מלא פניות ועי"ז עד עכשיו כי כמודך כפרעה לשון התגלות היינו לפי התגלות כן מכירין אותך כנ"ל ועי"ז נפל בטעות כנ"ל שראה במערכת השמים המנהיגים את העולם עי"ז כל אחד נפל בטעות לפי טעותו כנ"ל אבל ע"י שידוד המערכות יודו הכל בבורא ומשגיח:

ולעתיד יתבטל מערכת השמים כ"ש כי שמים כעשן נמלחו ואז יכירו כל יושבי תבל כי יש בורא ומנהיג וכן עכשיו כשרואים כשהצדיק בתפילתו משדר המערכה והטבע אז מודים שלד' הארץ ומלואה וזה כמודך כפרעה מה פרעה גזור ואינו מקיים היינו כשרואים שידוד מערכת השמים הגלויים לכל טבעם וגזירתם ורואים שגזירתם נתבטל מזה יודעים שאף אתה גזור ואין מקיים מחמת הצדיק שהקב"ה גזור והצדיק מבטל היינו שיודעים עי"ז שגם הטבע של מערכת השמים היא ברצון השי"ת היתה עד עכשיו ועכשיו בטל הקב"ה גזירתו ורצונו מחמת תפילת הצדיק מחמת [*זה] נתבטל טבע של מערכת השמים הגלויים לכל אבל כל זמן שאין רואים ביטול הטבע בגלוי אין יודעין שיש בורא ועי"ז טועה כל אחד לפי שכלו העכור כי אינם יודעין אלא מן הגלוי אל הסתום בשביל זה לעתיד שיתבטלו כל האמונות כוזבת ויאמינו הכל בה' אחד עי"ז יתקרא שבת כי אמונה בשלימות נקרא שבת כי שבת מורה על מחדש את עולמו בששת ימים וכיום השביעי שבת וינפש בשביל זה אמרו חז"ל כל השומר שבת אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו כי שבת עיקר אמונה והשבתת עבודות זרות וזהו אם תשיב משבת רגליך רגל זה בחי' אמונה כי הכפירות מכונים בשם כמעט נטוי רגלי ואמונה מכונה

(זה היום עשה ה' יום ד' כ"ד אדר שנת תקפ"ד הפליא ה' עמנו, שפתאום הביא לי איש אחד מעיר הסמוכה תכריך של כתבים מכתבת יד רבינו ז"ל והם כמה דפין קטנים מהא"ב הראשון וכמה דפין מהתורות שכבר נדפסו בספר ליקוטי מוהר"ן הראשון אך יש בהם כמה דברים נוספים וכמה ענינים בשינוי לשון ובסגנון אחר קצת ע"כ אעתיקם הנה).

כשרואה אדם שהקליפות והתאות גוברים עליו אזי יתענה ועי" התענית נזדווגו קוב"ה ושכינתיה' אחר באחר כדי שלא יאחזו באחוריים וזהו ר'ע"ב' שמרעיב א"ע בתענית, אותיות ריש ע"ב, רי"ש אחוריים דשכינתיה שהיא אלקים, ע"כ אחוריים של שם העצם. שע"י הרעב שע"י התענית מזווגם אחר באחר שלא יינקו החצונים כנ"ל ועי" התענית נמשך הדיבור כי נתלחלח הגרון מנגיבה דילה ויוצא מבחי' נחר גרוני ובא לבחי' קרא בגרון ואל תחשוך וזהו ויהי רעב בארץ היינו עי" התענית וירד אברם מצרימה אברם בחי' מים החסדים המלחלים מיצר הגרון בבחי' הלך ונסוע הנגבה שהחסדים הולכים ללחלח נגיבה דילה, והקליפות שהם בחי' פרעה עורף שעיקר יניקתם מאחוריים יש להם שלש שרים שר המשקים והאופים ומכחים שהם עיקר התאוות שהם קנה וושט וורידין שהם תאוות אכילה ושתיה שהם ראשי התאוות כלם והם להדיבור היוצא מהגרון סמוכים:

אבל אין להם כח לינק ממנה כי מאחוריים אי אפשר להם לינק כי נתדבקו אחוריים כנ"ל עי" התענית ומפנים אי אפשר להם לינק מגודל הארה אבל הקב"ה בגודל חכמתו נותן להם כח להשיג מהארת פניה כדי שיתגברו לינק ממנה ועי"ז תוציא מהם ניצוצות הקדושה שיש בהם מכבר בבחי' עת ... שליט האדם באדם לרע לו וזה ויראו אותה שרי פרעה עי"ז ויהללו אותה ... אל פרעה וכו' עי"ז וינגע ה' בית פרעה היינו הוצאות ניצוצות הקדושה ועי" הניצוצות נתוסף לחלוחית על לחלוחית וזה ולאברם היטב בעבודה כנ"ל וזה שקר החן והבל היופי שהם הקליפות אשה יראת ה' היא תתהלל: שהם מהללים את השכינה בבחי' ויהללו אותה (שרי) אל פרעה כנ"ל בשביל תנו לה מפרי ידיה כדי להוציא ניצוצות הקדושה כנ"ל ועי"ז נתוסף בה הארה גדולה עד שנתבטל הקליפות ונכנעים תחת הקדושה בבחי' אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לעובדו שכם וזהו ויהללו בשערים מעשיה מעשיה דייקא אפילו מעולם עשיה ששם רוב הקליפות יתהפכו לעבדו שכם אחד וכשנתעלין כל ניצוצותיה עד שיתקיים לעובדו שכם אחד אזי נשלם האמונה בבחי' עולמתא שפירתא דלית לה עיינין כנ"ל כי עיקר שלימות וקישוט של אמונה אינו אלא עי" שגם אחרים מקרבים א"ע תחת כנפיה בבחי' ואתקשטת בקישוטין דלא הוו כנ"ל וכשאמונה בשלימות אזי אין צריך לתענית ומותר לו לאכול בבחי' ורעה אמונה ורעה בחי' אכילה ואכילה הזאת מעורר זווג פב"פ בבחי' והי' האוכל לפקדון לארץ פקדון בחי' זווג ארץ בחי' אמונה שכינה בחי' שכן ארץ כי אז אין הקליפות יכולין לינק ממנה אפי' מאחוריים כי אז נתבטל הקליפות:

וזה בחי' ויאמר בועז אל רות לעת האוכל גשי הלם היינו בחי' זווג פב"פ עי" אכילה וכל אחד אחד לפי בחי' תיקונו את

היינו מהחלל הפנוי הנ"ל ועל החכמות כאלו נאמר כל באיה לא ישובון וכו' כמו החלל הפנוי שפינה משם אור אלקותו בן החכמות הללו לא תוכל למצוא שם שיש אלקי' ואדרבא שמורין להיפך כמו החלל הפנוי וזאת החכמה אסור לספר ממנה כי אין לה כח הדיבור כי החלל הפנוי היא קודם הבריאה קודם אותיות הדיבור ואין כח במדבר לדבר בה ואין כח בשכל להבינו כי צמצם חכמתו כדי שישאר חלל פנוי ועל זה נאמר שתוק כך עלה במחשבה כי על הדברים שקשים להבינם נאמר שתוק וכו' וכל שכן שצריך לברוח מאלו החכמות אבל מחמת שכבר נפלו כמה וכמה מבני עמינו הותר לצדיק הדור שהוא בחי' משה ואדרבא מצוה לעיין בחכמות אלו כדי להעלות את עמינו משוחה עמוקה ולא תחשוב שע"י עיון של הצדיק בחכמות הללו יוכל להבין בהם היפך הדבר היינו שיוכל אפשר להביא מופת חותך על חידוש העולם והוא הדין על חכמות כמו זה ויוכל למצוא שם אלקותו ולהראות טעותם דע כי זה לא אפשר אלא עד לעתיד לבא שאז יתקיים ולא יכנף עוד מוריד שיבינו הכל אפי' במקום חלל הפנוי היינו בבחי' הצמצום שהוא בחי' הסתרת אלקותו אעפ"כ יתגלה לעתיד שכל וידעיה גדולה שימצאו אלקות אפי' בבחי' אלו אבל עכשיו העיון של הצדיק שהוא בחי' משה בחכמות הללו הוא תועלת להכניע כח של החכמות הללו מחמת רוב קדושתו של הצדיק ולהוציא את בני ישראל משם כי כל דבר חושק לשרשו וכשהצדיק עוסק באלו החכמות אזי כל הנשמות שנפלו באלו המבוכות חושקים ונתלהבים לדבק בנשמת הצדיק והוא מוציא אותם משם: וזהו ...

וזה פי' בא אל פרעה שצוה הקב"ה להצדיק שהוא בחי' משה שיבא לבחי' פרעה בחי' החלל הפנוי הנ"ל: כי אני הכבדתי לשון לבוש והסתרה: את לבו ולב עבדיו למען שתי אותותי בקרבו היינו שהסתיר וצמצם הקב"ה את אלקותו את האור אין סוף לצדדין כדי לברוא אח"כ הבריאה כולה וזה למען שיתי אותותי היינו בריאת העולמות שהיה ע"י אותיות ולמען תספר באזני בנך ובן בנך פי' רש"י [במקום אחר] עד כאן רחמי האב היינו כי ע"י הבריאה תוכל לספר בהרחמנות שתבחון בהבחנת שכלך. באזני, זה בחי' הבחנה, כמו אוזן מלין תבחן כי הסיפור בא מכח אותיות הדיבור שנברא בהן העולמות והבחנה באה מחכמתו ית"ש שברא בה העולמות ועבדי פרעה הן ההקדמות של אלו, החכמות שהן עוזרין להחכמות האלו כמו שאין מלך בלא עבדים כן אין חכמה בלתי הקדמות ופרעה הוא בחי' הצמצום והחלל הפנוי ולב זה בחי' תוכו של החכמה: והצמצום הי' גם כן בחכמה אבל א"א להבין כי איך סילק משם אור חכמתו שלא יהי' בבחי' אין סוף הלא גם הצמצום גם כן ע"י חכמתו נמצא שאין כאן חלל פנוי מחכמתו וזה כי אני הכבדתי היינו הלכשתי והסתרתי את לב ותוכו של החלל הפנוי של החכמות הנ"ל והלכשתי את תוך ולבן של הקדמותיהם שלא יוכל שום אדם להבין זאת וזה שאין אדם יכול להבין זאת החלל הפנוי כל זה כדי שבתוכו אשים בתוכו כל העולמות וזה למען שיתי אותותי וכו' אבל אלו החכמות שיש

בשם רגלי עמדה במוישר כי אמונות כוזבות יונקים מבחי' רגלין דקדושה בבחי' הני ברכי דרבנן וכו' היינו אמונה קדושה בחי' איש אמונות רב ברכות ברכות היינו ברכי דרבנן:

אודך ביושר לבב וכו'

כל המחלוקות שרשם מהתורה היינו מהמחלוקות התנאים נשתלשל למטה ומהסיגים נעשה מחלוקות שלא לשם שמים וצריך לראות להשלים את לבו שלא יהי' לבו חלק עליו היינו שיעבוד את השם בשני יצרון כמאמר בכל לבבך וכו' שלא יהי' בבחי' חלק לבם והמחלוקת של היצר שבלב האדם הן הן הכפירות שמטיל על האדם ומונע מן האדם שבילי אמונה ומחשיך את שכלו מלהבין תשובות על הכפירות ועצה ע"ז ללמוד פוסקים ועי"ז ישלים מחלוקת היצר שבלב ששרשו מהתורה כנ"ל כי הפוסקים הם בחי' השלום של מחלוקת התנאים שבגמרא וכשיעשה שלום בהשורש היינו בהתורה אזי נעשה שלום גם למטה ואז גם אויביו ישלים אתו ואותיות של'ים' מרמוזין על זה נוטריקון ו'דע מ'ה ש'תשיב ל'אפיקורם כי זה עיקר השלום שנודכך שכלו ויודע תשובות על הכפירות וזהו אודך ביושר לבב היינו בשני יצרון אימת כד בלמדי משפטי צדק היינו ע"י לימוד פוסקים שהם שלום שבבחי' תורה וע"י שלום שבתורה נשלם הכל ונפתח לו תשובות [*ל]אפיקורסין כנ"ל:

(אלו השני מאמרים הנ"ל כלולים בתורה אחת בס' ס"ב, וה' יודע נסתרות למה חלקן כאן לשנים. גם יש הרבה דברים שמבוארין שם מה שלא נכתבו כאן וכן יש כמה דברים שמבוארין כאן ביותר. ודע שגם שם בס' ס"ב הנ"ל הוא לשון רבינו ז"ל בעצמו. רק ששם הוא לשונו הקודש שאמר בע"פ לפני א' מאנשיו בלשון הקודש והאיש כתב לפניו וכאן הוא לשונו וכתובתו של רבינו ז"ל בעצמו. ומחמת זה נמצא ביניהם כמה שינויים. כי כן הי' דרכו שלעולם קדושת הריסת מוחו הנורא היו משתנים כמה ענינים מהאמירה להכתיבה וכן בין כתיבה לכתיבה ועוד יש בזה נסתרות שנעלמו ממני כי מאד עמקו מחשבותיו)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וכו':

כי כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולמות כדי להטיב לזולתו כי מדתו להטיב והיה אורו מתפשט לאין סוף וצמצם את אורו לצדדין ונשאר חלל פנוי ובתוך החלל ברא כל העולמות בדבורו ובחכמתו כ"ש בדבר ד' שמים נעשו וכו' וכ"ש כולם בחכמה עשית והחלל הפנוי מכונה בשם פרעה כי שם גילה אורותיו אח"כ וקודם הבריאה היה להשי"ת כל המדות הן רחמים הן חכמה אבל היו בבחי' אין סוף כי לא היו מוגבלים וע"י הצמצום עשה אח"כ גבול לכל המדות עד שאנחנו בני אדם יכולין להבחין מדת טובו ורחמנותו וההבחנה היא מהשכל והחכמה שהגביל בנו ובכל העולמות:

ודע שיש חכמות שהם רחוקים מהקדושה ואעפ"כ יש בהם מעט אלקות מעט קדושה מאותיות שנפלו בהם בשעת בריאת עולמות שנשברו הכלים מחמת רבוי אור שלא יכלו לסבול את האור ונשברו ונפלו ונתהווה מהם הקליפות וחיותם מנצוצי ... כאן חסר הרבה כי חצי הדף נחתך ונאבד ... החכמה היה מן הצמצום

הצמצום וכל המרבה דברים מביא חטא כי אחר הצמצום נעשה ע"י דיבוריהם איזהו התהוות ואפי' ע"י שיחת חולין שלהם ואפילו מאלו שכל [אחד] דיבר על חבירו החכם נעשה איזהו התהוות ומרבו דיבורם מזה בא התהוות הקליפות כמו שנתהווה הקליפות מריבוי אור שלא יכלו הכלים לסבול ונפלו ונשברו כן מריבוי דבורם של החכמים מביא חטא היינו בחי' חכמות שיש בהם מעט קדושה כנ"ל וזהו שמעון בנו אומר, אומר זה בחי' ולמען תספר. בנו, זה בחי' רחמנות הנ"ל. שמעון, זה בחי' באוני היינו בחי' הבחנה ... [כנ"ל]:

(ע"כ מצאתי מכת"י רבינו ז"ל מהתורה בא אל פרעה שגרפסה בספר בסי' ס"ד והרפין היו קרועים ושרופים מהצדדין ובאיזה מקום לא נמצא כ"א חצי דף והעתקתים אות באות ובמקום החסר רשמתי סימן כזה ... ובקצת מקומות שניכר החסרון הצנתי בתוך שני הצאי לבניה כנ"ל):

זה מצאתי מכתבת ידו הקדושה מהתורה אר"ע כשתגיעו לאבני שיש טהור הנדפס בסי' נ"א - אך לא מצאתי ההתחלה ומה שמצאתי העתקתי וזהו ...

כי אם אין טומאה אין צריך טהרה כי אל טומאה שייך טהרה כ"ש וטהרתם מכל טומאותיכם ודרך הטהרה יכולה לתקן את עצמה והטומאה שהיא השקר היא מחמת הריחוק מאחד כי עיקר הרע הוא מחמת הריחוק מאחד כי הרע הוא נגדיות הוא נגד רצונו של אדם ונגדיות אין שייך באחד אלא בשנים שאחד מתנגד לשני אבל באחד אין שייך נגדיות נמצא שאחד הוא טוב וזה שאמרו חז"ל ביום ההוא יהי' ה' אחד אטו האידנא לאו הוא אחד אלא לעתיד (כולא) [*כולו] הטוב עיין שם ואחד הוא אמת כי אמת הוא אחד למשל כשאומרים על כסף שהוא כסף הוא אמת והשקר הם רבים כי כשאומרים על כסף שהוא זהב הוא שקר גם כשאומרים שהוא נחושת הוא שקר גם כשאומרים עליו שאר דברים זה כולו שקר נמצא שהאמת הוא אחד והוא טוב ובשביל זה שפת אמת תכון לעתיד כי אז יהי' ה' אחד ואז יתבטל הרע היינו ההתנגדיות כ"ש לא ירעו ולא ישחיתו וכו' ונר זאב עם (גדי) [כבש] וזה בחי' מי יתן טהור מטמא (הלא) [*לא] אחד כי יומתק הטומאה בשורשה שהיא הטהרה וקודם הבריאה כשהיו ישראל בכח אצל הקב"ה באחדות עם הקב"ה כביכול כמו הבן שהוא בכח אצל האב קודם ההזרעה והוא באחדות עם אביו ואז בוודאי אין רע ואין שקר ואין טומאה ואז כולא טוב וכולא אמת וכולא אחד וכולא קודש כי אפילו טהרה אין שייך כי לשון טהרה שייך כשיש טומאה וכשהוציא את ישראל מכח אל הפועל אזי יצאו מבחי' אחד כי נתפסים במנין כי שייך לומר שם שניים והם נחשבים במספר בפני עצמם ומפעולה הזאת שהוא הוציא אל הפועל נעשה הבחירה כי הבחירה שייך בשני דברים ועכשיו שהם שניים אב ובן שייך בחירה וזה בחי' טהור כי הטהרה היא בין הקדושה ובין הטומאה ויכולין לעלות ע"י הטהרה מטומאה לקדושה ע"י שהוא בוחר בטוב וגם ח"ו להיפך להיפך וזה בחי' כעצם השמים לטהור כי הטהרה היא בחי' שנעשה מספר בפני עצמו שהוציא אותנו מכח אל הפועל:

בהם מעט קדושה מאותיות השבורים והם בחי' אדם דקליפה שהוא כקוף בפני אדם כשאדם נופל לשם יוכל לידע משם את השי"ת ע"י האותיות הקדושה שנפלו לשם:

וזהו: את אשר התעללתי במצרים פי' שחקתי ואת אותותי אשר בם ... [היינו] אדם הבליעל שהוא כקוף בפני אדם ... כמו שחוק שמושחקין שקורין נאך גשפעט ... הבליעל הוא כמו קוף שעושה מה שאדם ... עושה ואת אותותי אשר שמתי בם ... [וידעתם] כי אני ה' היינו (שם מי) [*שמי] שנופל לשם ... [ויכול] לידע כי אני ה' כנ"ל וכשבא משה לפרעה ... כה אמר ד' אלקי העברים שלח עמי ויעבדוני אלקי העברים היינו אלקותו ואורו שצמצם לצדדין וזה לשון עברים לשון עבר הנהר ועל שם זה אנו נקראים עברים שאנו משליכים כל החכמות ודבקים בהש"י לבר באמונה לבר ומשה בא לפרעה כדי להכניע אותו כנ"ל וזהו עד מתי מאנת לענות מפני ועיקר הדבר שלח עמי כנ"ל כי אם מאן אתה לשלח וכו' מביא מחר ארבה בגבולך ארבה זה בחי' הצמצום כמו ארבה דלבושי' מני' וביה כן הצמצום והסתרת והלבשת אורו הוא מיניה וביה היינו כי אפילו זה ... [ההלכשה] ה' בחכמה נמצא כי הכל אחד הוא ... [דגם הצמצום של] החלל הפנוי הכל אלקותו אבל עכשיו אין ... [יכולת] בידינו להבינו כי תיכף כשאנו אומ ... [אומרים] שסילק אורו זה מורה כי אינו הוא שם ותיכף ... כשאנו אומרים שיש שם חכמתו קשה להבין הצמצום והחלל כי אין כאן חלל אבל לעתיד יתקיים ולא יכנף עוד מוריד שיתגלה שכל של חידוש העולם שכל ההסתרה והצמצום וזה מחר היינו לעתיד כמו ולמחר לקבל שכרם וזה מביא מחר היינו לעתיד ארבה בגבולך היינו גבולך שהוא בחי' חלל הפנוי יתגלה שם לעתיד הארבה היינו ה ... דם דלבושי' מני' וביה וזה וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבא על שכרי היינו לעתיד יענה ... ר [ויסביר] לי תרוצים על כל הספיקות וזה צדקתי היינו לבושין והסתרה וצמצום כמו צדק לבשתי וזה וענתה כמו ענה כסיל שתען ותשיב לי תירוץ על כל הספיקות צדקתי שהן לבושין שלי הן ישיבו לי על לבושין והצמצום של השי"ת

וזהו שלפעמים נעשה כל זה בין הצדיקים כי הם בוראים עולמות כמובא לאמר לציון עמי אתה וכו' והצדיקים הם נמשכים כל אחד ואחד לצד אחד זה מושך לכאן וזה לכאן וזה בחי' צמצום האור לצדדין כדי שיתהווה בתוך החלל הנשאר בין החכמים איזהו התהוות וזה שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה בין החכמים דייקא שאינם באחדות וכל אחד נמשך לצד אחר וטוב לזה שתיקה כנ"ל היינו בחי' משה שהוא כבוד פה כנ"ל שעל ידו נכנעים אפיקורסית שנורקה על בני אדם מחמת שרואים מחלוקת בין החכמים וזה הפירוד שביניהם זה בחי' חלל הפנוי הנ"ל ולא המדרש עיקר אלא המעשה היינו אעפ"י שאם היו החכמים באחדות היו מחדשים חדושי דרשות אבל דע שאז היו בבחי' התפשטות אור אין [סוף] ובהתפשטות אור אין סוף אי אפשר להתהוות שום התהוות וזה לא המדרש עיקר אלא המעשה היינו שיעשה איזהו התהוות בתוך

להמשיך הארת התורה ללמד לשאר בני אדם כי התגלות התורה בא מיחודא דאבא ואמא כ"ש שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמך ויחודם מהעלאות נפשות ישראל בבחי' מיין נוקבין והחכם יכול ליקח הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם ועי"ז היחוד נולד התורה שהיא עץ החיים וזה בחי' פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם וכשעולה החכם עם אלו הנפשות בבחי' עיר גבורים עלה חכם ואז ויורד עון מבטחה:

ונפש זה בחי' רצון שכל אלו בני אדם הבאים לחכם הדור כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמהם ואח"כ ויורד עון מבטחה בבחי' והחיות רצוא ושוב רצוא בעליות הנפשות ושוב בחזרת הנפשות עם התגלות התורה וזה שמוכא בזוהר רצוא דא נוריאל ושוב דא מ'ט"ט ש'ר ה'פנים דאיהו רשים בשם מ'ש'ה' דאיהו משיח שהוא רוח אפינו שעל ידו נשתכך החמימות וזה ש'כ'כ'ה' ג' משה שהוא משכך אלילי כסף וזהב רצוא דא רצון שהוא הנפש ושוב דא משה שמקבל התורה וזהו פי' הכתוב אלקים צבאות שוב נא הבט משמים וראה והלשון כפול לכאורה הבט וראה אבל דע כי עיקר הראיה מחמת שכח הראות מכה בדבר הנראה וחוזר הכח הראות מחמת ההכאה לעינים ונצטייר הדבר הנראה בעינים ואז העינים רואים את הדבר הנראה כי הראות מביא את הדבר לתוך העינים אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק ואז קודם שיגיע כח הראות להדבר הנראה נתפור בתוך האויר ונעכר ואין מגיע בהכאה על הדבר ועי"ז אין חוזר הראות לעינים ואז אין העינים רואים כי עיקר הראות מחמת ההכאה וזה שוב נא הבט משמים שישיב ההכאה שמכיט משמים עלינו ישיב עי"ז ההכאה ישיב הראות לעינים ואז וראה כי הראיה עי"ז השבת הבטה וזה בחי' והחיות רצוא ושוב היינו התורה שהיא החיים רצוא בבחי' הבטה מעילא לתתא ושוב בבחי' הכאת הראות בדבר הנראה ונחזר לעינים ונצטייר בעינים כי העינים הם כמראה לטושה שנתראה בהם כל דבר שעומד כנגדם והתורה היא מ'ג'ת'א' שהם תלת גווני דעינא ובה עין וזה שהתורה נקראת בראשית תמן ראשי תמן בת ראשי אלה ראשי בית אבותם שהאבות הם תלת גווני דעינא תמן בת עין נמצא כשחכם מביא תורה כמובא לעיל נמצא שמביא כח הראות של השגחת השי"ת עלינו כנ"ל ועי"ז שאנחנו קרובים אל התורה נמצא שאנחנו קרובים אל כח הראות ועי"ז כח הראות נחזר לעינים ונתראים ונצטיירים אנחנו בעינים שהם כמראות הצובאות כביכול אבל אומות העולם מחמת שהם רחוקים מהתורה הם רחוקים מהשגחה והשגחתו אין מגיע אליהם בהכאה נמצא שאין נחזר הראות לעינים ואין נצטיירים בעינים נמצא השגחתו על האומות בחצי הראות בבחי' רצוא ואין בבחי' שוב כי השבת הראות מחמת הכאה והכאה אינו אלא על דבר קרוב ולא על רחוק וזה שמביא בתענית מעשה דר' יונה כד הוי מצטרך עלמא [*למיטרא] היינו לתורה כ"ש יערוף כמטר לקחי הוי אמר איזיל ואייתי כוזי עכורא עיבור זה בחי' עב ריו. עב ... זה קרירות רי"ו זה בחי' חמימות כידוע כוזי זה בחי' תאוות ממון היינו דאזיל לשכך תאוות ממון כנ"ל והוי קאי באתרא עמיקא

ודע שע"י השגחה שהקב"ה משגיח עלינו עי"ז אנחנו באחדות עמו בבחי' כח אבל כשמסיר השגחתו ח"ו היינו ע"י שקר כ"ש דובר שקרים לא יכון לנגד עיני עי"ז האדם יורד לתוך הרע הגמור הרחוק מאמת הרחוק מאחד בתכלית הריחוק וזה בחי' אבני שיש טהור אבן זה בחי' כח אב ובן כחדא כתרנומו משם רועה אבן ישראל ושיש טהור הוא בחי' ישות בחי' פועל ומשם הטהרה שהיא הבחירה ומי שרוצה להגיע ולהמשיך האחדות לתוך הישות שיהי' עכשיו [*אחר] הפעולה כמו קודם הפעולה עצה על זה שישמור עצמו משקר שהוא בחי' מים מים כנ"ל כי ע"י השקר מסיר השגחתו ואז הוא רחוק מאחד ואז הוא בעצמו בחי' פועל וזה שמא תסכנו בעצמיכם בעצמיכם דייקא וזה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך מחמת זה זוכים לטוב הגנוז מחמת פעלת לחוסים כך שהוא הוציא אותם מכח אל הפועל ומחמת הפעולה נתהווה ונשתלשל הנגדיית כנ"ל וזה נגד בני אדם ואלו היראים בחרו בטוב ולא ברע מחמת זה נכללו באחד בטוב זוכים לרב טוב הצפון הצפון דייקא כי באחד שהוא הטוב אין שני שישוג אותו.

ואת התורה נדפסה בסגנון אחר קצת בס' י"ג וגם שם הוא לשון רבינו ז"ל כפי מה ששמעתי מפיו הק' בלה"ק שהי' יושב על ספרו הנכתב ואמר לי מלה במלה בלה"ק אפס איזה דברים מעומים אמר לי בלשון אשכנז ואני כתבתי בלה"ק וזאת התורה שמצאתי עתה היא כתיבת ידו בעצמו ויש ביניהם קצת שינויים וכנ"ל. ע"כ העתקתיהו. וזהו.

איתא בזוהר רוחא נחית לשכך חימום הלב זה בחי' צדקה שהוא רוח נדיבה ע"י מקררין חמימות תאוות ממון וזה בחי' יבצור רוח נגידים שהרוח ממעט תאוות הנגידות ועשירות וכד נחית רוחא הלב מקבל ליה בחדוה דנגונא דליואי זה בחי' משא ומתן באמונה ששמח בחלקו ואין אץ להעשיר כי נגונה זה משא ומתן כ"ש שאו זמרה ותנו תוף וחדוה זה ששמח בחלקו וזה בחי' קטורת: לשון קשר שמקשר חימום הלב עם הרוח [וזה] שמן וקטורת ישמח לב וזה בחי' ישימו קטרה באפך שע"י בחי' קטרת הנ"ל נתבטל בחי' בועת אפך תאכל וזה בחי' התגלות משיח שאז יתבטל חמדת הממון כ"ש והשליכו איש אלילי כספו ואלילי זהבו וזה בחינת רוח אפינו משיח ד' וכל זמן שיש עבודה הזרה הזאת של ממון בעולם חרון אף בעולם וכפי הביטול של עי"ז הזאת כן יתמשך חסד בעולם וזה בחי' ועושה חסד למשיחו וכשיתגלה חסד הזה יתמשך הדעת שהוא בנין הבית כ"ש בזוהר וימינא זמין למיבנא בי מקדשא בבחי' ואני ברוב חסדך אבוא ביתך כי הדעת הוא בחי' בית כמאמר חז"ל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו כי דעת ניתנה בין שתי אותיות ומקדש בין שתי אותיות וזה בחי' התגלות התורה שלעתיד לבא כמובא בזוהר שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה כי עיקר קבלת התורה ע"י השכל כ"ש עיר גבורים עלה חכם שהוא משה משיח ומי שהוא בבחי' משה משיח כנ"ל יוכל לקבל תורה גם מי שהוא במדריגה הזאת של בחי' משה משיח בחי' חכם כנ"ל יוכל

ועתיק יומין יתיב והאופנים הן הגופין כי עיקר פעולותיהם של הגופים אינה אלא מן החיות שבנפש שהנפש מראה פעולותיה ע"י אברי הגוף ואין לגוף שום תנועה עצמיית אלא הכל ע"י הנפש ע"י כחות הנפש ואופנים שבתורה הן הן גופי הלכות וזה בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו וארבע אופנים שבגוף הן ארבע יסודות וארבע אופנים שבתורה הן ארבע מדות בתלמידים ספוג ומשפך משמרת ונפה.

וזה פי' אמר רבה בר בר חנה אישתעו לי נחותי ימא: היינו ממשכי התורה לזה העולם בין גלא לגלא תלתא מאה פרסה, תלתא מאה פרסה אלו חכמי הדור שהם בבחי' מה בשלש דברים כ"ש אל יתהלל בחכמתו ובגבורתו ובעשרו כי אם בזאת וכו' וכתוב אל תקרי מה אלא מאה ואלו החכמים הם בין גלא לגלא היינו מחברים כל הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם כנ"ל ונפשות הם גלגלים בבחי' עגולים כידוע: זימנא חרא אזלינן באורחא: היינו שהלכנו ונכנסנו לעורר זווג הנקרא אורח כ"ש ארחי ורבעי: ודלינן גלא: היינו שדלינן הנפשות למעלה בבחי' עיר גבורים עלה חכם כי עיקר עליית הנפשות ע"י החכם כנ"ל כי ורומא דגלא תלת מאה פרסה היינו התרוממות הנפשות למעלה אינה אלא ע"י החכם שהוא בחי' תלת מאה פרסה: עד דחוינן (כי) [*כי] מרבעתיה דכוכבא זוטא: היינו שגרמנו זווגא עילאה וזה (כי) [*כי] מרבעתיה בחי' זווג כ"ש ארחי ורבעי ושכינה נקראת בשעת זווג כוכבי זוטא כמובא בזהר פ' פינחס: דאתעבידת נקודה זעירא מגו רחימותא כדין אתחבר בה בעלה עיין שם: דהוי כמבור ארבעין גריו ביזרא דחרדלא כמובא בפרשת פינחס והאי חיה כד אתעברת אסתמת ולא יכולת לאולדא עד דאתי נחש ונשיך לה כדין אתפתחת ונפיק מינה דמא והוא שתית לדמא וזה בחי' ביזרא דחרדלא היינו בחי' טפת דם כחרדל דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע ביזרא בית זרע ואח"כ אולידת:

והולדה הזאת היא התורה כנ"ל והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום היינו בחי' שאר חיותא שהם ארבעים, לכל סטר עשרה כמובא בפ' פינחס ובחודש הראשון וכו': וזה בחי' ארבעין גריו בחי' ארבעין חיותא: ואי דלינן טפי הוא מקלינין מהבלא: כי יש הבל אשר יש צדיקים שמגיעים להם כמעשה רשעים והוא הדין להיפך וע"י הבל הזה רבים נתפקרו שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל זה מחמת שהעולם נידון אחר רובו ואז צדיקים נתפסים בעון הדור והוא הדין להיפך ואי דלינן הרבה נפשות אזי בוודאי הוי מקלינין לשון קולא מהבלא היינו שע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים ולא היה הבל הזה כל כך קשה על הצדיקים: ורמזא גלא קלא לחברתה מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא וניחריביה היינו אח"כ כשכל אלו הנפשות חוזרות מעיבור הנ"ל ואז מעוררים אלו לאלו ואומרים זה לזה ומוכירים זה את זה אחי שמא שבקת איזהו דבר בעולם הזה שעדיין היא מושלת עליך ואין אתה יכול להתגבר עליה וניתי אנא וניחריביה היינו אכלה את הדבר הזה ממך והשיב

באתרא צניעא היינו ע"י ששיכך תאוות ממון זכה לאתרא עמיקא שהוא בחי' חסד כמראה חמה עמוקה מן הצל וחסד הוא אור יום כ"ש יומם יצוה ה' חסדו וע"י החסד זכה לבנין הבית לבחי' שכל כנ"ל וזה אתרא צניעא שהוא בית המקדש שהוא השכל כ"ש ואת צנועים חכמה והוי מיכסא שקא זה בחי' לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל לוקח נפשות חכם וכלליות הנפשות הם מכונים בשם שק כי הם מתעדינים משקיא דנחלא בבחי' והשביע בצחצחות נפשך ועי"ז אתי מטרא שהמשך תורה לתתא כנ"ל בבחי' ויורד עזו מבטחה:

ויש ארבע חיות בבחי' נפש וארבע חיות בתורה ... נושאין הכסא אריה שור נשר אדם, אריה ... [שבבחי'] נפש זה בחי' אריתי מורי עם בשמי מורי זה בחי' מרת נפש בחי' ונפשה מרה לה זה בחי' פגם הנפש פגם הרצון כשרוצה דבר תאוה זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש ועכשיו כשבא זה האדם לחכם הדור עם רצון טוב עם נפש טוב והצדיק לוקח כל הרצונות ולוקט אותם אחד לאחד כדי להעלות אותם כנ"ל ואז מלקט גם הרצונות הנפשות שנפלו וזה בחי' אריה לשון לקט שמלקט מורי מרת נפש עם בשמי עם הרצון הטוב שמעלה ריח טוב ובחי' שור בשנפש זה האור המצוחצח שנתוסף ... [בנפש מחמת] הקיבוץ שנתקבץ פיזורי הנפש ואז מאיר ... [הנפש ביותר] כי כשהרצון אין מאיר אזי הנפש בבחי' ונפש רעבה כי עיקר הרעב מחמת העדר האור כ"ש חז"ל ויענך וירעיבך ויאכילך את המן מכאן [*ש] הסומא אין שבע כי עיקר השובע מחמת האור שיראה בעיניו וע"י שאין רואה אין נתמלא נפשו היינו רצונו כי טוב מראה עינים מהלך נפש וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור אזי ונפש רעבה מלא טוב בבחי' והשביע בצחצחות [נפשך] וזה בחי' שור לשון הסתכלות בחי' טוב מראה עינים מהלך נפש נשר שבבחי' נפש זה החידוש שנתחדש הנפש בעלייתה בבחי' עיבור זה בחי' נשר תתחדש כנשר נעוריכי אדם שבנפש זה בחי' ויהי האדם לנפש חיה כי האדם בחי' מסכני ועתידי כ"ש נעשה אדם בצלמינו עתירי כדמותינו מסכני וכשנתלקטו הנפשות אזי הם בבחי' אדם נפשות גדולות וקטנות בבחי' מסכני ועתידי כי לא כל הרצונות שוות כי יש מי שרוצה דבר גדול ויש מי שרוצה דבר קטן:

ואר"י שבתורה, התורה נקרא עזו מה עזו מארי ושור זה בחי' שרים ישורו ונשר זה בחי' התחדשות התורה בבחי' תתחדש כנשר ואדם זה בחי' זאת התורה אדם כי בה קלות וחמורות ויש בה קומה שלימה רמ"ח אברים ושם"ה גידים וכסא של החיות של הנפש היא נפש החכם שנתכסה נפש החכם בנפשות ההם בבחי' ומיכסי שקא כי יקרה היא מפנינים כי מחמת שהיא יקרה, היא מלפני ולפנים וכל הנפשות נעשין לכושין אצלה וכסא של החיות של התורה הם דברים עתיקין שכיסה עתיק יומין בבחי' ולמכסה עתיק והם מכסים א"ע בספורי התורה ואדם היושב על הכסא זה החכם שהוא בעל הנפש בבחי' אם בעל נפש אתה ואדם שעל הכסא של התורה הוא עתיק יומין בבחי'

כי השי"ת אוהב כל נפש ונפש מישראל באהבה רבה ובאהבה עזה כשבאו יסורים על נפש ישראל אזי נפש שלו אינו עריבה לו וכאלו נמלו היסורים את נפשו והשי"ת מצמצם א"ע בתוך היסורים האלה ונותן לו כח לקבל היסורים באהבה ובחיבה כדי שיוגיע לו לרוב טוב ולדבר גדול מתוק מדבש:

ובן יחשוב בדעתו כי הלא כל היסורים שלי הם כלולים ותלויים בהבלי עולם וזמניהם אשר לע"ע הוא חסר מהם ואין זה חשוב לכולם אם חושב בשכלו תכלית כל הדברים האלו מה המה ומה תכליתם ובפרט אשר יש בהיסורים ההם התגלות אלקותו והשי"ת מצמצם א"ע בהם כנ"ל ובשביל אלקותו מקבלם בשמחה ומגביה היסורים ממתק הדין בבחי' רגלין והוא כמו העלאת ריקודין היינו ע"י שמקבלם בשמחה אזי יבא שמחה ליסורין שלו אשר הם שורין ברגלין כמ"ש והארץ הדום רגלי וכשמכניס שמחה ליסורין אזי מגביה הרגלין, וזהו ריקודין, שמעלה רגלין מתוך שמחה היינו אעפ"י שכבר בא הדין ח"ו הוא מסלק אותו, וזהו בחי' ריקודין היינו שהרגלין ישמעו השמחה ויקבלו בשמחה ויגביהו א"ע וירקידון ואז יגיע להתגלות אלקותו, וזה פירוש, והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה כל מקום שנאמר והי' אינו אלא שמחה היינו שבחי' עקב בחי' דין בחי' ארץ בחי' רגלין ישמעו שמחה מאת המשפטים האלה היינו מאת הדינים האלה מאת היסורים ואז ע"י השמחה יזכה להיות צדיק כי צדיק נקרא מאן דנטר ברית כמ"ש בזה"ק ומאן דנטר ברית זכי למלכות ואז אין צריך לשמור א"ע בשמירת הברית כי השי"ת ישמור אותו כי פגם הברית ח"ו במקרה הוא עפ"י רוב ע"י מרה שחורה אשר נמשך ממחול לילית הרשעה מיסוד העפר אשר שם שורש המרה שחורה וכשמקבל היסורים בשמחה אזי הוא תמיד בשמחה. זהו ושמר ה' אלקיך לך את הברית היינו שהשי"ת בעצמו ינטור ברית שלו ואת החסד שיתגלה אלקותו שינהיר חסד אל כל היום כמ"ש בזה"ק כי טפת חסד מתגלה בפומא דאמה, וע"י עצה של הצדיק יכולין לבא לשמחה זו ואז יומתק הדין מקודם * בואו היסורין עליו עיין להצדיק ליתן שמחה לרגלין:

מכאן הוספנו השלמת התורות השייכים לליקו"מ שנדפסו כבר בחיי מוהר"ן ושיחות הר"ן.

שידך להתורה ק"ט בליקוטי קמא המתחלת יש הבל וכו'

מי שרוצה לשוב להשי"ת בוודאי צריך לעשות עצמו ברי' חדשה ותדע שבאנחה שנאנח עושה א"ע ברי' חדשה. כי האדם אינו נח מהנשימה כי בכל עת הוא מנשים היינו שמוציא הבל ומכניס הבל וזה עיקר חיותו והבל הזה יש לו שורש למעלה. יש הבל טוב של הצדיק ויש הבל רע של הרשע והצדיק ממשיך בכל עת הבל מהקדושה והרשע ממשיך הבל מהטומאה. נמצא כשאדם רוצה לעשות תשובה צריך לראות שיפסיק הבל הרע מלבא בו. בכך יעשה כך יאנח ואנחה הוא שמאריך הבל בכיאתו וכיציאתו וממשיך ההבל

מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס, וזה רב לכם סוב את ההר, דהיינו הגדלות שבכם הסובב את האמונה הנקרא הר כנ"ל ובשביל זה שורין דינין עליכם ומה תקנתו, פנו לכם צפונה, היינו שתפנו לכם אל לבבכם בחי' צפונה דבר הצפון בחי' שבת בחי' עזה"ב דהיינו התבוננות, ואז יהי' נקרא בנין ירושלים אמן ואמן:

(שמעתי מהרב וכו' יום ב' עקב תקס"ו לפ"ק)

(שידך לתורה קמג)

כי איש הישראלי אם צריך לעצה אזי ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים וכו' הן בגשמי והן ברוחני כי שם גמר העצה ועל פיהם יהי' כל דבר שבעולם ועל ידם נמתקו הדינים, דהנה ידוע כי מקור העצה הוא בהחכמה המתפשט ומתהווה ע"י הדעת ונגמר ע"י הכליות כ"ש שהכליות יועצות כי הכליות הם כלי ההולדה להוציא מכח אל הפועל. וע"כ ישאל להצדיק בעצמו או לתלמידי הצדיקים זולת לתלמידים של צדיקי אמת כי האדם אינו שואל בעצה אא"כ צר לו דהיינו כשהוא שרוי בצער ואינו יודע מה לעשות אם כך ואם כך ופעם הוא במקום דחוק יותר אשר אין יכול לנשות ימין ושמאל, וכשהוא שואל בעצה להצדיק אז הצדיק יתן לו עצה, אז ישאל לבני הצדיקים כי שם נמתקה העצה כי הדינים הם למטה ונקראים צמצומים וזה הוא מקום צר, והצדיק נותן לו עצה וממשיך חסד אל לאברהם להכליות היועצות והם נקראים בני הצדיקים כ"ש וכל בניך לימודי ה' ונאמר ה' צבאות יעץ וממתיק לו הדין ההוא ומרחיב לו המקום צר, ואפי' מבני הצדיקים:

וזהו שמוכא בזה"ק כי חסד אל היא נהירו דחכמתא היינו שהצדיק או בני הצדיקים על ידם נגמר העצה ונמתק הדין ומרחיבין לו המקום צר ויודע באיזה דרך להלך, ואפי' כשנותן לו עצה ואחר כך אינה טובה העצה הזאת אעפ"י כ"ש ישאל כי כבר נודע כי היסורים אשר המה צמצומים גדולים ודינים והם שורין למטה בבחי' רגלין הנקראים בחי' ארץ כ"ש הארץ הדום רגלי והיסורים הם התגלות אלקותו כ"ש יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו וארץ היינו דינא דמלכותא נוקמת ממנו נקם ברית וזהו והארץ הדום רגלי:

אך יש שני מיני המתקת היסורים, המתקה אחת קודם ביאת היסורין עליו להמתיק הדין שלא יבוא עליו והמתקה שניה להגביהם ולקבלם בשמחה בכדי שלא יצאו לריק. וזה אם שואל בעצה להצדיק ואעפ"י כ"ש באו עליו היסורים ידע שמהשי"ת הם היסורים ויקבלם ויגביהם למעלה. ואם אינו שואל בעצה להצדיק אזי יוכל להיות מאותם שכתוב בהם אוולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. ועיקר הגבהת היסורים לקבלם ברוב שמחה וזהו המתקתם כי היסורים הם טובה גדולה ומתוקים מאד אחר אשר כבר עברו ובאו עליו כי השי"ת מצמצם שכינתו בתוך היסורים

* [בכח"י ח"מ: בוא היסורין עליו ע' עצה...]

כל החכמות בשביל זה מותר לו לבנות, כי בוודאי יש לו חכמה וסימן לדבר ויעקב נסע סוכתה ויבן ע"י מצוות סוכה הותר לו לבנות ל"ב ר"ת לו בית לב זו התורה בית מבראשית וכו':

שיך לסי' ער"ה בליקוטי ח"א המתחלת דע שכל מצוה וכו' נעשה ממנה נר וכו' ע"ש.

עתה שמעתי מאחד ששמע ג"כ זה הענין מפיו הק'. וביאר הדבר יותר קצת שאמר שיש אחד שגר שלו אינו יכול לדלוק כ"א איזה שעה. מחפש עם הנר אותה שעה שדולק. ואח"כ נכלה הנר ואין לו במה לחפש. ויש אחד שגר שלו דולק איזה שעות יותר ויכול לחפש יותר אבל אח"כ נפסק ויש שגר שלו דולק יום א'. ויש שדולק עוד יותר ויותר. אבל יש א' שיש לו הרבה נרות נפלאים כאלו שדולקים ומאירים לעולם ועד ואינם נכבים לעולם. והוא זוכה לחפש בנגזיא דמלכא תמיד לעולמי עד ולנצח נצחים אשרי לו. והנה מזה מובן שגם אנשים כשרים פשוטים זוכים בעוה"ב לחפש בנגזיא דמלכא אבל החיפוש שלהם הוא רק לפי שעה כפי המצות שלהם ובודאי גם זה הוא זכיה גדולה ונפלאה מאד מאד. כי אפי' כשמחפש בנגזיא דמלכא איזה שעה יוכל ג"כ למצוא שם אוצרות נפלאים שיוכל לחיות בהם חיי עוה"ב לנצח. אבל חיי יהיה רק כפי מה שימצא באותה השעה. אבל מי שזוכה שנרות מצותיו מאירין ודולקין יותר ויותר. בודאי ימצא רב טוב בנגזיא דמלכא יותר ויותר. וכן כל אחד ואחד כפי מה שנרות מצותיו דולקין יותר. אבל הצדיק הגדול זוכה לחפש תמיד בנגזיא דמלכא ונרות שלו לא יכבו לעולם ועד. ועוד יש בזה דברים בגו. ודי בזה:

שיך למה שאמר רבינו ז"ל על פ' אודיע אמונתך כפי שעיקר האמונה תולה בפה של האדם וכו' בלק"ת סי' מ"ד:

ראה זה מצאתי מכת"י החברים בביאור יותר קצת וז"ל:

בשנופל לאדם ספיקות באמונת הבורא ית"ש יאמר בפה מלא אני מאמין באמונה שלימה שהוא יחיד ראשון ואחרון. כי ידוע שיצה"ר נמשך מגבורות הנפולין ויש גבורות דקדושה שבהם ממתיקים הגבורות דקליפה והדיבור הוא בחי' גבורות דקדושה כמ"ש וגבורתך ידברו. נמצא כשיאמר אני מאמין כנ"ל הוא גבורות דקדושה וכוה הוא ממתיק את הספיקות שהוא בחי' גבורה דקליפה. וזהו שאמרו בגמ' לעולם ירגזו אדם יצ"ט על יצה"ר דהיינו שבגבורות דקדושה ממתיק גבורות דקליפה. וזהו שאמרו בגמרא שמי שרוצה שלא יהי' רגזן יהיה דיבורו בנחת, נמצא שהדיבור בנחת הוא אינו כ"כ רוגז. והשתיקה משתק הרוגז. אבל הדיבור בפה מלא הוא בחי' רוגז שהוא בחי' גבורה כנ"ל:

(כתב יד החברים והוא שיך לסימן רס"ג בחלק א'):

כי יש ב' מיני אכילת הבהמות דהיינו שיש אדם שאוכל בתאוה גדולה כבהמה והמאכל הוא מאכל אדם. ויש אדם שאוכל כאדם אבל המאכל אינו מאכל אדם דהיינו שהניצוצות לא נתבררו

בהוספה והוי ההוספה כמו תוסף רוחם יגעון היינו כמו מיתה. כמו שקודם מיתה ניתוסף באדם הרוח ואח"כ מת והולך ממנו הרוח. כן כשנאנח ניתוסף בו ההבל ואחר כך נפסק מן ההבל היינו שמתיר את עצמו מקו ההבל הטומאה ומקשר א"ע לקו ההבל הטהור ומקבל הבל וחיות מהבל הטהור נמצא שע"י אנחה שנאנח על עוונותיו מתיר א"ע משורש הטומאה ומקשר א"ע לשורש הקדושה. וזה בחי' תשובה ששב מהטומאה להקדושה. נמצא שמקבל חיות חדש וגם הגוף נעשה חדש כי ארו"ל אנחה שוברת כל גופו של אדם נמצא שנעשה גוף חדש. וזה פי' יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו'. היינו יש צדיקים שעושים עבירות גדולות וזה מחמת ההבל היינו שתוהים על מעשיהם הראשונים ונאנחו על מעשיהם הטובי' וע"י אנחותיהם נפסקו משורש הבל הטהור להבל הממא והבל הזה החמיאם. והוא הדין להיפך מה שרשעים עושים מצות גדולות כמעשה הצדיקים גם זה הבל היינו גם זה מחמת ההבל. היינו מחמת אנחה שנאנחו על מעשיהם הרעים. וע"י אנחה קשרו עצמן להבל הטוב כמש"ל עכ"ל רבינו. אות באות ממה שכתב בעת ילדותו:

ראה זה מצאתי מכת"י רבינו ז"ל בעצמו מענין התורה ויבן לו בית בסימן רסו

דע כשהעולם פוגמין במצות סוכה כשאין מקיימים אותה כראוי גורמין מיתה או חולאת לבהמות לשאר בעלי חיים הכל לפי הפגם. כי זה ההפרש שבין בני האדם ובין בעלי חיים כי שפעם של בני אדם יונקים ממקום בינה כמאמר חכז"ל שעשה לה דדים במקום בינה משא"כ בעלי חיים ששפעם יונקים ממקום הערוה, ובחינת סוכה היא בחינת אמא בינה דמסככא על כנהא ואנו יונקים ממנה. ובזאת המצוה אנו מובדלים משפע של בעלי חיים. וכשפוגמין במצות סוכה אזי יורדין עי"ז ממדריגת בני אדם ואין להם שפע ממקום בינה ויורדין למדריגות שאר בעלי חיים ונדהין שאר בע"ח מהשפע שלהם כיון שבני אדם לוקחין השפע שלהם ואזי הבע"ח מתים או נופלים בחולאים הכל לפי לקיחת השפע שלהם אם רב אם מעט, וזהו ולמקנהו עשה סוכות. היינו כי סוכות הוא חיים וקיום לבעלי חיים שישארו על מדריגת' כנ"ל. וכשבני אדם יושבי' בסוכות כראוי. עי"ז הם במדריגתן ובבחינת תורה כי התורה היא בחינת אל תמוש תורת אמך אם לבינה תקרא בשביל זה סמוך לסוכות אנו עושים שמחת תורה. וזה סיון ר"ת ויעקב נסע סוכתה ויבן כי בסיון נתנה תורה ואנו במדריגת התורה ע"י מצות סוכה כנ"ל:

דע שע"י מצוות סוכה כראוי מותר לו לעסוק בבנין ואינו מזיק לו לממונו כי ארו"ל העוסק בבנין מתמסכן. ומעם הדבר כי מה ענין העניות להבונה אך מעם הדבר כי מי שבונה בנין צריך לבנות בחכמה כ"ש בחכמה יבנה בית ובוודאי הבונה בחכמה לא יתמסכן ואדרבא יתעשר ויתקיים בו בחכמה יבנה בית וכו' וכדעת חדרים ימלאו. אבל מי שבונה בלא חכמה מענישין אותו בעניות ועי"ז יתבוה חכמתו בבחי' חכמת המסכן בזויה מדה כנגד מדה וע"י מצוות סוכה הוא במדריגת תורה כנ"ל והתורה הוא מקור

מה שכתוב בהתורה המדברת מגודל איסור גזילה וחמדה אפילו במחשבה (בסי' ס"ט ח"א) פירוש על הגזול את הכירו.

שפי' יוליכנו אחריו אפילו למדי. דהיינו לימודי ה'. היינו הבנים וכו' ע"ש. שמעתי מפיו הק' שאמר שכך שמע שהי' לומדים כן הגמרא הנ"ל במקום ששמע:

שיך להתורה מלא כל הארץ כבודו (בלקוטי ח"א סי' קע"ב)

שמעתי מאיש א' מאנשיו ששמע מפיו הק' בביאור יותר קצת. והענין שהאדם צריך לבטל כל מדה ומדה עד שיתבטל לגמרי כאין ואפס. כי בתחילה צריך לבטל מדה זאת עד שתהי' כלא ממש. ואח"כ מדה אחרת עד שתהי' ג"כ. לא וכן כל המדות עד שיהיו כולם כלא הי'. וכפי מה שמבטלין כל מדה ומדה כן מאיר ומתגלה לו כבוד ה'. כי עיקר האור הוא כבודו ית' כמ"ש והארץ האירה מכבודו אך כשמעמידין דבר גשמי כנגד דבר רוחני עושה צל. וכפי גשמייות וגודל הדבר שעומד כנגד הדבר כמו כן נעשה צל כגון כשמעמידין מקל נגד אור השמש עושה צל קטן כפי מדת המקל. אבל כשמעמידין דבר גדול יותר נגד השמש עושה צל גדול יותר ויותר. והצל הוא הסתרת והעלמת האור כידוע. וע"כ כפי מה שהאדם משוקע באיזה מדה ותאוה כמו כן עושה צל נגד אור כבודו ית' וכמו כן נעלם ממנו אורו ית' אבל כשמבטל המדות והתאוות כפי הביטול כן נתבטל הצל, וכמו כן נתגלה אור כבודו ית' עד שזוכה שיתבטל הצל לגמרי עד שיהי' הכל לא ואין ואפס. ואז יתגלה כבודו בכל הארץ. כי לא יהי' שום דבר שיסתיר האור ושיעשה צל כנ"ל וזהו מלא כל הארץ כבודו. ועי"ז נתגלה כבודו בכל הארץ כי אין דבר שיסתיר אור כבודו ית' ויעשה צל כנ"ל:

(מה שמצאתי מכתבי יד איש ולא נכתב כסדר וכתיקוננו, ומה שהוצאתי משם העתקתי. וזהו):

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. אלה תולדות יעקב יוסף.

בתיב רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ה'. רגל הוא בחי' אמונה שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כולה כמ"ש במ"א. וכמ"ש בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה כי האמונה יסוד ושורש כל התורה והעבודה. וצריך שיהי' האמונה ברורה וזכה בלי שום ערוב. שלא תהיה בבחי' ערב. ואמונה הוא צינור כל ההשפעות וכל הברכות כמ"ש איש אמונות רב ברכות. וע"י הכפירות אזי הקליפות הם נוטלין ח"ו ההשפעות והברכות. כי סביב רשעים יתהלכון שהם הכפירות שמסבבין את הקדושה דהיינו האמונה. וע"כ כשמניחין ח"ו הכפירות ליכנוס במוח אזי נפגם האמונה ח"ו ואזי הם נוטלין ההשפעות והברכות ח"ו. ועיקר הכפירות שבאין להאדם ומבלבלין את האמונה הם באים מגדלות. כי מי שיש בו גסות הקב"ה אומר אין אני והוא יכולין לדור. נמצא שע"י גדלות נסתלק הקב"ה ממנו ואזי באין כפירות שזהו בחי' הסתלקות השי"ת והסתרת פניו ממנו. וצריך כל אדם

כ"כ שראוי לאדם, אלא הוא מאכל בהמה. והאוכל משני המאכלים האלו בא לידי הקדחת. וז"ש הרכבת אנוש לראשינו דהיינו כשאנו במדריגה קטנה שאדם גדול ממנו שאנו אוכלים משני המאכלים הנ"ל. אזי באנו באש ובמים היינו קר וחם דהיינו קדחת. ואפי' הרופאים אומרים ג"כ כך שקדחת בא מן מאכל יותר וזה בגשמייות, וברוחניות ג"כ כך כי כשהאדם הוא בבחי' דעת אזי יש בו אהבה ויראה דקדושה. וכשנופל ח"ו מבחי' דעת אזי נופל לאהבה ויראה הנפולה. וכשאדם אוכל אחד משני המאכלים הנ"ל הוא נופל מבחי' דעת כי מותר האדם מן הבהמה אין היינו בחי' דעת בחי' החכמה מאין תמצא. נמצא כשאוכל מאכלים כאלו הוא בחי' בהמה ונופל מבחי' דעת ונופל באהבה ויראה הנפולה. וז"ש הרכבת אנוש לראשינו. היינו כנ"ל אזי באנו באש ובמים דהיינו באהבה ויראה הנפולה:

שיך להתורה קשיא ר"ת שמע י"י קולי אקרא (בלק"ת סי' מ"ו) קודם תיבת ועב"פ השי"ת שומע קולו שזה ישועתו. שנ"ל שחסר שם.

והעיקר כי הצעקה בלבו בעצמה הוא בחי' אמונה כי אע"פ שבאים עליו כפירות גדולות וקשיות עכ"ז מאחר שצועק עכ"פ בלבו בודאי עדיין יש בו ניצוץ ונקודה מהאמונה הק' כי אם ח"ו לא הי' בו עוד שום נקודה מהאמונה כלל לא הי' צועק כלל נמצא שהצעקה בעצמה הוא בחי' אמונה והבן זה. וגם ע"י הצעקה זוכין לאמונה היינו שהצעקה בעצמה הוא בחי' אמונה כנ"ל רק שהאמונה הוא בקטנות גדול. וע"י הצעקה בעצמה יכול לזכות לאמונה היינו להעלות ולגדל את האמונה עד שישתלקו הקשיות ממנו. ואפי' אם אינו זוכה לזה עדיין אעפ"כ הצעקה בעצמה טוב מאד וכנ"ל:

מצאתי בספר ליקוטי מוהר"ן ענין א' שלא נרפס עדיין. וזהו:

דע שבכל דור ודור נתחדשין בו חלאים חדשים ר"ל בבחי' יוסף דעת יוסף מכאוב. היינו מחמת שבכל דור שבא מאוחר נתוסף הדעת של הפילוסופים. כי בכל דור באים על חכמות חדשות. ועי"ז יוסף מכאוב שנתחדשו חלאים חדשים ר"ל. ה' יצילינו:

שיך להתורה סי' י"ד המתחלת תקעו וכו'.

מה שכתוב שם באות ד' על מאריז"ל מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח. על שלא ברכו בתורה תחלה. שמעתי ממנו ז"ל עוד בזה. כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחלה וכו'. וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחי' התחילה דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה דהיינו האכילה וכל עסקיו וכו'. עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי. וזהו על שלא ברכו בתורה תחילה שלא ברכו וקדשו בקדושת התורה את התחילה. דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה כנ"ל כי צריך לברך ולקדש את בחי' תחילת ההולדה הנ"ל בתורה. ואז יהיה גם בנו ת"ח וכנ"ל:

להשגיח בעינא פקוחא לראות שפלותו ורוממות הש"י. ובודאי לא יבא לגדלות וכפירות. וזהו ע"י שבת ע"י שמקבלין שבת בכבוד גדול ובקדושה כראוי. כי שבת הוא בחי' עין שע"י זוכין לראות שפלותו ורוממות הש"י. כי שין של שבת הוא תלת גוונין דעינא וכת הוא בחי' בת עין. ועי"ז זוכין לראות שפלותו. ע' במ"א שם מבואר יותר מזה (בסי' ע"ט בליקוטי מוהר"ן ח"א). נמצא שע"י שמירת שבת ניצולין מגדלות ואזי זוכין לאמונה כנ"ל. וזהו שארז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כדור אנוש מוחלין לו. כי ע"י שבת משברין ומבטלין הכפירות שהם ע"ז וזוכין לאמונה כנ"ל. וע"י פגם אמונה דהיינו כפירות ע"ז עי"ז דינא שריא ח"ו כי כל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם וזה בחי' אלקים פגימת הלבנה. כי אלקים בחי' לבנה כמ"ש שמש ומגן ה' אלקים. והנה ארז"ל בעוה"ז לא כשאני נכתב אני נקרא. כי נכתב ביו"ד קא ונקרא בא"ד ולעוה"ב נכתב ונקרא ביו"ד קא. וזהו מחמת פגימת הלבנה שנמשך ע"י פגם האמונה כנ"ל. ע"כ א"א שיהיה הקריאה והכתיבה אחת כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה. (פי' כי הקריאה והכתיבה הם בחי' תורה שבכתב ותורה שבע"פ שהוא בחי' ה' אלקים בחי' חמה ולבנה. בחי' שמש ומגן ה' אלקים. ומחמת שהלבנה נפגמת כעת ע"י פגם אמונה שהוא בחי' לבנה כנ"ל. ע"כ א"א שתהי' הקריאה והכתיבה כאחד כדי שלא תראה חמה פגימתה של לבנה. אבל לעתיד יתמלא פגימת הלבנה. ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד ויהיה הכתיבה והקריאה אחד בשם יו"ד ק"א כנ"ל). נמצא שכל מה שהאדם זוכה לאמונה יתירה נתקרב ונתייחד יחוד יותר בחי' הוי"ה לשם אלקים ונכללים יחד כמו שיהיה לעתיד. ויעקב הוא בחי' שמש שהוא בחי' הוי"ה ויצחק הוא בחי' אלקים בחי' לבנה. וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו דהיינו שנתיישב ונתייחד בחי' יעקב בבחי' יצחק בחי' ה' הוא האלקים שנתייחד ה' עם אלקים חמה ולבנה. (וזהו בארץ כנען לשון הכנעה ושפלות כי זה זוכין ע"י שפלות שע"י זוכין לאמונה וכו' כנ"ל נ"ל). וזהו אלה תולדות יעקב יוסף. יוסף זה בחי' תוספת שבת כי ע"י שבת זוכין לשפלות. ועי"ז זוכין לאמונה שלימה שע"י נתמלא פגימת הלבנה ונתייחד הוי"ה עם אלקים בחי' יעקב ויצחק כנ"ל. וזה רגלי עמדה במישור כשזוכין לאמונה ישרה בשלימות

בלי שום ערבוב. גם במקהלים אברך ה' כי אז אוכל לברך ולהזכיר שם הוי"ה כי אז יתמלא פגימת הלבנה ויהיה ה' אחד ושמו אחד. ויהיה הכתיבה והקריאה אחת ונזכה לברכו במקהלים בשם הוי"ה ב"ה בחי' במקהלים אברך ה' כנ"ל ועי"ז נמשך שפע טובה וברכה כנ"ל: וזהו בחי' נר חנוכה. כי שמן הוא בחי' חכמה בחי' עינים כמ"ש ותפקחנה עיני שניהם. ופרש"י ע"ש החכמה נאמר וע"י עיני החכמה זוכין לראות שפלותו. ועי"ז זוכין לאמונה שלימה כנ"ל. וזהו ששיעור נר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק רגל זה בחי' אמונה כנ"ל וצריך להשגיח בעיני שכלו עד שיברר האמונה שהוא בחי' רגל מן השוק שהוא מקומות החיצונים בחי' כפירות כי ע"י בחי' שמן של נר חנוכה בחי' שכל זוכה לראות שפלותו ועי"ז זוכין לאמונה שלימה כנ"ל:

עוד מצאתי מכ"י החברים.

דע שיש חן שמי שיכול להשתמש בזה החן הוא יכול לעשות שאלת חלום ולידע עתידות ע"י החלומות. כי בכל החלומות בודאי יש בהם עתידות רק שיש בהן כמה פסולת ותבן כשארז"ל כשם שא"א לבר בלא תבן כך אין חלום וכו'. וגם יש חלומות ברורים כמ"ש בחלום אדבר בו. ומי שיש לו זה החן הנ"ל חלומותיו צודקים בודאי אלא שאפי' כששומע חלום מאחר שמספר לו אזי נופל התבן והפסולת מן החלום ועי"ז שומע רק החלום המבורר. ועי"ז יכול לפתור החלום ולידע העתידות מהם. ויוסף היה לו זה החן בחי' בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. לשון חן כשפרש"י עי"ז היה חלומותיו צודקים כי השתמש תמיד בחלומות ופתר אותם מחמת שהיו חלומותיו צודקים ונכתבו בתורה. גם עי"ז היה יכול לפתור חלומות כמ"ש בתורה:

בענין תורה רנ"ו המתחלת שם אתה וכו' עיין בחיי מוהר"ן נסיעתו לארץ ישראל את ה':

בענין התורה תקעו תוכחה סי' ח' אות ו' עיין חיי מוהר"ן שיחות השייכים להתורות את מנ:

לענין מ"ש בליקו"ת סי' ג' שהמחשבה ביד האדם וכו' עיין חיי מוהר"ן שה"ל אות מ"ד:

הסכמות

אלו ההסכמות כבר ניתנו על ההדפסה הראשונה, שנדפס זה הספר הקדוש בק"ק אוסטראה בחיי רבינו המחבר זצוק"ל, בצירוף שאר ההסכמות מגדולי גאוני וחסידיו הדור, ומרוב ענוותנותו העצום לא אבה להדפיסם, ומרוב הזמן נאבדו רוב ההסכמות. וכעת מדי עברי באמתחת הכתבים לחפש אחר חידושים חדשים שלא נדפסו מקודם, מצאתי דאיתי לידי אלו השלשה הסכמות משלשה גאוני מצוקי ארץ האלה, בכתובת ידם וחתמתם ממש, כאשר הנה בידינו, אמרתי מאת ה' היתה זאת להדפיסם, ויכתבו בספר ויוחקו, יתנו עדיהן ויצדקו: (העתק מההדפסה השניה):

הסכמת הרב הגאון המפורסם ובקי בחדרי תורה, המאיר עיני חכמים נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר מאיר זצ"ל אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק בראד והקרייז:

אם אמנם שכבר גדרתי בעדי מימים ימימה מלהיות עולה בהסכמה על הדפסת ספרים חדשים להביא תחת מכבש הדפוס מחמת כמה טעמים הכמוסים אשר בלבי חקוקה, אך כעת הנה יד שלוחה אלי מן חד מבני חבריא ה"ה הרב המופלא ומופלג בתורה ובחסידות המפורסם מוהר"ר נחמן נ"י, הגדול בשם טוב גידולי הקודש זרע קודש מחצבתו נכד לה"ה הרב המפורסם בתורה ובחסידות ידיו רב לו בעשר ידות בוצינא קדישא חסידא ופרישא קדוש יאמר לו כל רז לא אנס ליה מו"ה ישראל בעש"ט ז"ל, והרב מוהר"ר נחמן הולך בעקבות אבותיו הקדושים ועשה חיבור לטהרה על דברי מאמרים אשר בש"ס שהמה סתומים וצריכים לדורשם. ואף שלא היה לי פנאי לעיין עליו, אך אפס קצהו ראיתי שהרב הג"ל טרח ביגיעה רבה לפענח כל נעלמים ועל מה אדניו הוטבעו חיכו ממתקים מה מתוק מדבש היוצא מהאר"י קדוש יאמר לו רבינו האר"י ז"ל, ולזאת נמניתי במנין הראוי שכבר קדמוני הרבנים מובהקים גדולי זמנינו להביא החיבור של הרב מוהר"ן לבית הדפוס, גם ידי תיכון עמהם. וכל המסייע לדבר מצוה מן ה' יהיה שכרו כפול מן השמים, כי היכי דלעביד נייח נפשיה של הרב מוהר"ן הג"ל להחיש מעשהו להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, ואצ"ל שלא לגרום ח"ו היוזק להרב מוהר"ן הג"ל. וכל השומע לדברינו אלה ישכון בטח ושאנן ויהי הודו כזית רענן ויזכה לראות בביאת משיח צדקינו אשר שמו יגון. הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ליום ג' כ"ה לחודש שבט תקס"ח פה ק"ק בראד יע"א:

הסכמת הרב הגאון המפורסם ובקי בחדרי תורה, המאיר עיני חכמים נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר מאיר זצ"ל אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק בראד והקרייז:

הסכמת הרב הגאון המובהק, המפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים, האדם הגדול בענקים, החריף ובקי בכל חדרי תורה רקיע לשחקים, נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק בק"ש מו"ה אפרים זלמן מרגליות מבראד זצלה"ה, בעמ"ח שו"ת בית אפרים וס' פרי תבואה ושאר ספרים:

שמוע שמעתי אפרים, זה ימים כבר קל זיע סגיא דמשבחין ביה בדרב נחמן דאדם גדול הוא בתורה ובחסידות, איש קדוש מבין חידות, יודע תעלומות חכמה ושושן סודות, מפענח נעלמים ומגלה רזים במקרא תלמוד ואגדות, ירושה היא לו מאבותיו אבות מכלל דאיכא תולדות, שכן יונק מגידולי הקודש חומר מגזע האלקי המפורסם הבעש"ט זלה"ה איש חמודות, וזרעו לברכה זרע קודש שמם ומעשיהם עליהם מעידות, כי האנשים אנשי מדות, מושכים הלבבות בחבלי מוסר השכל משמחי לב ומאירות עינים וכושל ברכים יקומון ועל רגליו מעמידות. ונפק מבנייהו אילנא רברבא ותקיפא ורב נחמן חסידא שמי', ואמליך וכתב שופרא ושבחא ופרושי דקראי ואגדות דרבה בר בר גנה, זה פרישתו לקדושה כהאי תנא דבעי כוונה. אלו ואלו בנועם מנעימים, נאהבים ונעימים, לקראים והולכים לתומם. ערבים על אוזן שומעת מחליל ותופת, מתוקים מדבש ונופת. והרב החסיד הג"ל בקש זאת מידי למחמי חתימת ידי אכתבי' כתוב הדר בקודש נאדר. ואם אמנם אני איני כדאי ששלח אלי ובפרט כי איככה אוכל וראיתי בדברים העומדים ברומו של עולם, ולא באתי במשפט על כל נעלם, תמן מתלין מתליא אריוותא קומיכון ואתון שאלין לתעליא. אפס כי עז אהבתי כמים רבים לא יוכלו לכבות, חבר אני לכל יראי השם וכל קדושו ואוותה נפשי לעשות רצון צדיק כ"ב. אמרתי ויהי מה ארוצה, לפי השעה הנחוצה. והצנתי ראשי פרקים, כמציץ מן החרכים. ומצאתי בהם דברים של טעם, לחם סתרים ינעם. וכל מה שכתובו מצטרף לקודש. ונשאתי את ידי להיות מסכים הולך על דברת גדולי הדור אשר קדמוני, ונמצאתי לאשר בקשוני. וחזינא לאצטרופי בצירוף דרבנן, קדישי עליונין, לתורה ולתעודה, ועל ספיר גזרתם ידי הדה גזירה, ותופסת עד עשרה שנים מיום העלותו על מזבח הדפוס וזר הקרב יירא לנפשו מחמת תנינים וראש פתנים. ושומע לדברי חכמים, ינחל בטוב תמימים. דברי זעירא דמן חבריאי חותם על דבר אמת לסדר והסירותי מחלה מקרבך ולמספר ימיד אמלא לפ"ק בראד.

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד.

הסכמת הרב הגאון החסיד הקדוש המפורסם, בוצינא קדישא נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר אברהם חיים זצ"ל אב"ד דק"ק זלאמשוב בעל מחבר ספר אורח לחיים:

הנה קבלתי מכתב אדם גדול בענקים, ואדמהו ואכנהו ולא ידעתי, ה"ה הרב הגדול בוצינא קדישא מופת הדור נר ישראל, פטיש החזק, קדושת שם החסיד המפורסם בנן של קדושים מחו' מוהר"ר נחמן נ"י, ובקש שאסכים על הדפסת ספרו הקדוש. וראיתי בו, ובמעט דבש שהמעמתי האירו עיני, וראיתי שאין צריך להסכמותי, ובפרט שכבר הסכימו גדולי הדור גאוני זמנינו, אך אין מסרבין לגדול, ובאתי כיהודא ועוד לקרא. והגני גזור בגזירת התורה לבל יסיג שום אדם מגבול שנבלו הראשונים עשר שנים מיום דלמטה, ולהשומע יונעם.

הכ"ד המדבר לכבוד התורה, יום ה' ה' שבט תקס"ח לפ"ק, פה ק"ק זלאמשוב:

הק' אברהם חיים בהרב מוהר"ר גדליה זלה"ה:

בעת מצאנו באמתחת תלמידיו הקדושים עוד שתי הסכמות משני עמודי עולם קדושי עליון המניד דק' קאוניץ והחזוה מלובלין אמרנו טוב להדפיסם ג"כ לקיים מ"ש אל תמנע טוב מבעליו כו' וזכות הצדיקים הק' יגינו עלינו ועל כל ישראל ובא לציון גואל בבי"א:

הסכמת האדם הגדול בענקים, בהיר הוא בשחקים, כבוד הרב הגאון האמיתי, זקן ויושב בישיבה, איש אלקים, מופת הדור, עטרת תפארת ישראל חסידא, סבא קדישא, אספקלריא המאירה, לו נפתחו שערי אורה, בנגלה ובנסתר ידיו רב לו, תהלתו מלאה ארץ, כקש"ת מו"ה ישראל זצלה"ה מוגיד מישרים דק"ק קאוניץ בעמ"ח ספר עבודת ישראל ושאר ספרים:

לבו חזו מפעלות אלקים אשר פעל ועשה איש חי רב פעלים מקבצאל שקיבץ על יד זקוקין דנורא ובעורין דאשא אשר לקט במאמרים אומר לגלגולת איהו יאה וגולתיה יאה ליקוטי אמרים דברים נפלאים ונורא הוא סביביו, ששלח אלי חד מן ידידי ה"ה הרב המאור הגדול בנן של קדושים מופת הדור גדול מרבן שמו נודע בשערים מו"ה נחמן נ"י נכד לרבינו הק' בעש"ט זללה"ה אשר רוצה להעלות על מזבח הדפוס להוציא לאור תעלומות חכמה, וראיתי בהם דברים ערכים נעימים והדודים עמוקים מאד איש לפי ערכו. ומה נכבד היום אשר יצאו לאור דברים כאלו אשר להם דומיה תהלה. והנני מן המסכימים להעלות על הדפוס דברים יקרים מפז ומפנינים וראויים להכניסם לפני ולפנים. אמנם מדאגה מדבר פן יקום איש או אשה ויעשה כמתכונתה ע"י עצמו או ע"י גירא דיליה, לכן הנני גוזר בגזירת נחש לטותא דרבנן וליקום בארור כל משך י' שנים מיום גמר הדפסה, ולהשומע יונעם ותבוא עליו ברכת טוב. יום ג' דלת שבט תקס"ח לפ"ק, פה ק"ק קאוניץ יצ"ו.

נאום ישראל בהמנוח מו"ה שבתי מ"מ דפת ק"ק הנ"ל

הסכמת הרב המאוה"ג הקדוש, עטרת תפארת ישראל, מגורה הטהורה אור שבעת הימים, אור בהיר בשחקים אור צח ומצוחצח, אור ממיר ונעלם, קודש הקדשים, המפורסם בכל קצוי תבל לשם ולתהלה מו' יעקב יצחק מלובלין זצלה"ה בעמח"ס דברי אמת ושאר ספרים:

הנה יד כתובה אלי באצבע אלקים חרות, אשר שלח אלי חד מן קאמייא, הלא הוא מחותני, חביבי וידידי, הרב המאור הגדול, איש קדוש, מופת הדור, נר ישראל, פטיש החזק, עמוד התורה, מו"ה נחמן נ"י, ליקוטים המלאים לה אמיר מלא וגדוש ביראת אלקים בדברים מושכלים שכל אלקים, ועיינתי בהם על נכון, והנה מאד ישרו בעיני דברים נכבדים כאלו ולית דין צריך בושש, כי הדברים מאליהם יעידון ויגידון דבר אמת לאמיתו לפי עניינו ודברי אלקים חיים. והנה האי גברא רבא לא צריך לדידי ולא לדכותי, כי מה אני ומה חיי שפל ונבזה חדל אישים ומעולם לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ליתן הסכמה על ספרים חדשים, אמנם לאהבת האמת אמרתי ענוותנותיה דמר גרמא לי, והנני מן המסכימים להוציא לאור תעלומות חכמה, והנני לא אבא על הלטותא אשר יעשה כמותה בהדפסה בערך עשרה שנים מיום דלמטה כי בלא זה ליקום בארור אשר ישיג וכו', ולהשומע תבוא עליו ברכת טוב. היום יום גימל כ"ו ימים לחודש טבת תקס"ח לפ"ק פה לובלין. כ"ד האוהבו הגם שאינני יודעו ומכירו ומצפה טובתו ובריאותו ושלומו תמיד.

יעקב יצחק במוהר"ר אברהם אליעזר הלוי הורוויץ:

הקדמה הראשונה שהיה נדפס בלקוטי מוהר"ן דפוס ראשון בחיי רבינו ז"ל:

הקדמת המסדר והמביא לבית הדפוס:

ישמחו הצדיקים וחסידיו הדור אתם ראו שמעו לא נאמר אלא ראו כי ה' נתן לכם מטמון בעולם להשמיע דברים העומדים ברומו של עולם לגלות אוזן מדברים עליונים ונעלמים הקדמות יקרות נפלאים ונוראים ממקור חיים מקור עליון המה נובעים דרושים עליונים ומתוקים לחיך ובלב קבועים דרך חכמה וצחות מטעים מטעמים והנה הכל תוכחת מוסר ודרך חיים ההוגה בו עיניו ישא לשמים ויאמר זה הוא מקור מים חיים הנוזלים מן לבנון, ברק השנון, ולהלביש בחלוקא דרבנן, למען כל אחד לפי השגתו יקח שמץ מנהו ובלבם רושם ישאר, כי הנה נא ידעתי בעצמי אנכי איש בער, מחכמת התורה ואף משכל אנושי נבער, ואין די באר, ובעת העתקתי זה הספר, אחונוני צל פחד וחר, ובהטעמי דברים המתוקים כדבש מיער, הנה הלב לשמים בוער, והנני מחשב אם זה באיש כמוני, אשר מימי לא טעם אף לחם עוני, מה יאמרו הגבורים הצוללים במים אדירים, וכל ימיהם אוכלים לחם אבירים, ושאו לשמים עיניהם לברכו על כל ברכה אשר ברא בעולמו ככה, ואין להאריך בשבחי הספר הקדוש הלוה כהוא מרגניתא כל מה דאת משבחה את פוגם במעלתה, וכי הנה פה קדוש מדבר הוא ניהו הרב החסיד בוצינא קדישא בעל המחבר ומפיו יוצאים הדיבורים שלא להדפיס ההסכמות וחרמות אשר מונח תחת ידו מכמה גאוני ומנינו על משך עשר שנים כדרך כל חובר חיבור מחמת שאין בהם תועלת, ואף לדברי תורה מחשבה מועלת כל זמן שהספר אינו נמכר וחסרונו לא נתמלא מהוצאות אשר על הדפוס עלה, מי הוא זה אשר יעלה על לבו להדפיס שנית ולהרבות ולפזר ממנו ספק אתי ספק לא אתי לידו ממונו, אף מי שאין בו דעת קונו הלא לא יפקיר ממונו ואם כן הוא רחוק משכר ולהפסד קרוב כי דרך המסכימים דברים לעבור ולהרבות בתוארי המחבר ובין כוכבים ישימו קינו לארוב ומצפון תנשא הרוח להוליד התנשאת רוח ועבודתו יוליך הרוח ולעתיד מה יהנה כאשר אין בפיו מענה ואין פרקליט אשר בפניו יענה וכאשר הוא מהנמנע שלום יענה ורעה אליו לא תאונה וכשמוע דברים כנים ונפתל בהם אינם, אמרתי גם אני הלא מי קטן ממני להבין דברי הספר כמוני ואף כי חדל אנכי מאישים לא עלי הוא האשם לעבור את פיו קודש הקדשים שבחי הספר לבאר אין די באר על ידי איש בער אשר מחכמה נבער ואשמור דרך חיים משתוקי בשתים הוא סמא דכולא על דברים קדושים כאלה על כן אוחילה ואירא שבחי הספר לספרה, ואוהבי אמת רודפי צדק אשר יבאו ביתה לברוק ידונו אותי לכף זכות אף אם יראו מעוות כי אין דפוס בלא טעות, וגם לא נעתק מכתב יד אחד רק השומעים ביום שמעם כתבו כל אחד ואחד ואין מלט מהכתב למכתב שלא תהא אזיה שגיאה מלבד אשר יחדש מהדפוס וההגהה ועלי ידידי יהדרו את אשר יעדרו ואל ישימו עלי חטאת אשר נואלתי בכל האפשרי והייתי נוהר ונפתל לא נפתלתי לזאת עד כה מילתי ועל ה' אישים תקוטי כי הוא יהיה בעזרתי גם עד זקנה ושיבה אל יעזבוני אין פרץ ואין צוחה ברחובותינו ויבא משיח צדקנו במהרה בימינו אכי"ר:

כה דברי המעתיק והביא לבית הדפוס הק' נתן בלא"א נפתלי הירץ מנעמריב הכירה חתן הרב החסיד המפורסם הגאון האמיתי הרב המאה"ג מוהר"ר דוד צבי זצוק"ל שהיה אב"ד ומרא דאתרא בק"ק קרעמיניץ וקודם פטירתו נתקבל לראב"ד ומד"א בק"ק מאהוליב יצ"ו:

מפתח עפ"י סדר התורות

ע	ויהי ביום השמיני	כט	האי גברא דכעי איתתא	מסימן א' עד סי' מ"ז בולם נאמרו על מאמרי רבב"ח
עא	קשה מאד להיות מפורסם	ל	מישרא דסכינא	
עב	להתחזק בכל פעם נגד היצת"ר	לא	אית לן בירא	א
עג	כי תעבור במים	לב	אד' שפתי תפתח	ב
עד	רומה על השמים	לג	מי האי"ש החפיץ חיים	ג
עה	יברכנו אלקים	לד	ואתם תהיו לי ממלכת כהנים	ד
עו	ויהי אחר הדברים	לה	אשרי העם זרקא	ה
עז	והיה ה' למלך	לו	בקרוב עלי מרעים	ו
עה	ויתן עוז למלכו	לז	דרשו ה' ועוזו	ז
עט	בטח בה'	לח	מרכבות פרעה וחילו	ח
פ	ה' עוז לעמו יתן	לט	ונתתי עשב	ט
פא	עלו זה בנגב	מס	אלה מסעי	י
פב	הנעלבים וכו'	מא	ריקודין	יא
פג	מתן בסתר	מב	וירא בצר להם	יב
פד	במה הארכת ימים	מג	להתרחק מדיבורים של רשע	יג
פה	פוסעים א'	מד מה מז	מחאת כפיים בתפילה	יד
פו	פוסעים ב'	מז	ואכלתם אכול ושבו	טו
פז	תתן אמת ליעקב	מח	על אשר מעלתם	
פח	המכסה שמים בעבים	מט	לשמש שם אוהל כהם	מסימן מז עד סי' יט על מאמרי משתעי
פט	ותחסרהו	נון	הצילה מחרב נפשי	
צ	אנכי אשמה בה'	נא	אמר ר' עקיבא	מז
צא	ויהי ידיו אמונה	נב	הניעור כלילה	זי
צב	ע"י מה שאדם נע ונד	נג	ה' הרעת	יה
צג	מו"מ כאמונה	נד	ויהי מקץ זכרון	
צד	זכר חסדו ואמונתו	נה	אבא שאול אומר ארץ ישראל	מסימן יט עד סי' כג על ספרא דצניעותא
צה	כשפרנסו הדור	נו	וכיום הכיבורים	יש
צו	זומם רשע לצדיק	נז	שאלו את ריב"ק	כ
צז	אלקים אל דמי	נה	תלת נפקין מחד	כא
צה	גל של עצמות	נט	היכל הקודש	כב
צט	ואתחנן	סמך	פתח ר' שמעון	
ק	ענין בעם של צדיקים	סא	חדו ר' שמעון	מסימן כג עד סי' לב על סבי דבי אתונא
קא	בקרוב עלי מרעים ב	סב	ויסב אלקים	
קב	אתה תהי' על ביתי	סג	סוד כוונת המילה	כג
קג	כל המונע חלכה וכו'	סד	בא אל פרעה	כד
קד	בשביל שאמר משה וכו'	סה	ויאמר בועז אל רות	כה
קה	עזי וזמרת י"ק	סו	ויהי נא פי שנים	כו
קו	אשרי משכיל אל דל	סז	ויבן ה' את הצלע	כז
קז	כי תצא למלחמה	סח סט	חומר איסור בעם וגזילה	כח

לקוטי

קח	זבחי אלקים רוח נשברה	קח	מדת היראה	קח	צריך לנסוע להצדיק	קח	צריך לנסוע להצדיק
קט	יש הבל	קט	חצות	קט	ליזהר מעצבות ועצלות	קטט	ליזהר מעצבות ועצלות
קי	לא ימוש	קי	דמות דיוקנו של אביו	קי	ויענו כל העם	קצ	ויענו כל העם
קיא	ראש בני ישראל	קיא	סגולה לזרע של קיימא	קיא	ג"ע וש"י עולמות מרנישין בלב	קצא	ג"ע וש"י עולמות מרנישין בלב
קיב	צהר תעשה לתיבה	קיב	כשבא נשמה קדושה לעולם	קיב	מעלת דיבור אמת של הצדיק	קצב	מעלת דיבור אמת של הצדיק
קיג	ונפרעין מדעתנו וכו'	קיג	ענין קבלת פני ת"ח	קיג	המחשבה יש לה תוקף גדול	קצג	המחשבה יש לה תוקף גדול
קיד	המכסה שמים בעבים	קיד	להעלות יראות נפולות	קיד	מי שרוצה כבוד הוא שומה	קצד	מי שרוצה כבוד הוא שומה
קטו	ויעמוד העם מרחוק	קטו	אריכת אפים ע"י א"י	קטו	בצר הרחבת לי	קצה	בצר הרחבת לי
קטז	צדקה מציל מעבירות	קטז	לב מהור	קטז	אל תעש תפלתך קבע	קצו	אל תעש תפלתך קבע
קז	מה שקשה לישן כמוצאי שבת	קז	כל הנהנה מד"ת	קז	לה"ר פונם עניוות	קצז	לה"ר פונם עניוות
קיח	כשלומד טוב לפרש בל"א	קיח	כמה בני אדם סיפרו	קצח	כשא' צועק	קצח	כשא' צועק
קיט	יכולה היא שתרחם	קיט	דע שיש אמצעי	קצט	אלמן	קצט	אלמן
קך	מה שצריבין לנסוע להצדיק	קך	הרפק נוקש באדם	קס	הטעם שהצדיקים	ריש	הטעם שהצדיקים
קכא	או אמרתי הנה באתי	קכא	המחלוקת מנביה וכו'	קסא	בפסח צועקין כתפלה	רא	בפסח צועקין כתפלה
קכב	ונם נצח ישראל	קכב	בימי המגיד ז"ל	קסב	כל מי ששכלו קמן	רב	כל מי ששכלו קמן
קכג	העיקר לקשר עצמו להצדיק	קכג	לפעמים מונח הדיבור	קסג	מסיפורי דברים של הנשים	רג	מסיפורי דברים של הנשים
קכד	זמרו למי שמנצחין אותו ושמה	קכד	לענין סיפורי דברים של הצדיק	קסד	מעלת הצדקה	רד	מעלת הצדקה
קכה	אכלוהו היום	קכה	ואהבת לרעך כמוך	קסה	תיקון למקרה לילה	רה	תיקון למקרה לילה
קכו	וי לזרא כד תסתלק	קכו	כשהעולם אצל הצדיק	קסו	תעיתי כשה אובד	רו	תעיתי כשה אובד
קכז	שמירת הבגדים	קכז	דע והאמין	קסז	כל הדיבורים	רז	כל הדיבורים
קכח	כחלינהו לעיני'	קכח	גדלות	קסח	צופה רשע לצדיק	רח	צופה רשע לצדיק
קכט	ארץ אכלת יושביה	קכט	והיה עקב	קסט	תפילות כנגד תמידין	רט	תפילות כנגד תמידין
קל	כל הגדול מהבירו	קל	ה' מה רבו צרי	קע	מו"מ באמונה	רי	מו"מ באמונה
קלא	להתירא מן הכבוד	קלא	ורבים מישני אדמת עפר	קעא	מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים	ריא	מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים
קלב	מעין דנפיק מאתר חד	קלב	כל החסרונות	קעב	מחאת כף	ריב	מחאת כף
קלג	ואורח צדיקים כאור נונה	קלג	ע"י הכתב	קעג	דע שיש שם	ריג	דע שיש שם
קלד	עבודה גדולה לומר תורה	קלד	נא רפא בנימ' וכו'	קעד	בדורות הראשונים	ריד	בדורות הראשונים
קלה	כי אקח מועד	קלה	בכ' מתוך שמחה	קעה	כ"ד מיני פדיונות	רטו	כ"ד מיני פדיונות
קלו	אל תדין את חברך	קלו	לגרש הרוח שמות	קעו	ביטול הטבע אם כל חי	רטז	ביטול הטבע אם כל חי
קלז	חלקי ה'	קלז	ויאמר ה' סלחתי כדברך	קעז	זכרו תורת משה	ריז	זכרו תורת משה
קלח	לך אמר לבי	קלח	ווידוי דברים	קעה	דע שלפעמים	ריח	דע שלפעמים
קלט	צדק לפניו יהלך	קלט	תענית מכמל מחלוקת	קעט	בצע אמרתו	ריט	בצע אמרתו
קמ	וביד כל אדם יחתום	קמ	סגולת הפדיון	קפ	יש כמה דברים יקרים	רכ	יש כמה דברים יקרים
קמא	אם יזכה שירגיש כאב חטאיו	קמא	כשמתקשרים בקשר	קפא	ע"י שנותנין מעשר	רכא	ע"י שנותנין מעשר
קמב	מי שא"א לו ללמוד	קמב	כל מה שמדברים בספירה	קפב	צריך להיות תמיד בשמחה	רכב	צריך להיות תמיד בשמחה
קמג	לקבל עצה מהצדיק	קמג	הצדיקים יושבין בעיגול	קפג	כשהצדיק צריך לבקש	רכג	כשהצדיק צריך לבקש
קמד	אין אדם מת וחצי וכו'	קמד	אור ישר ואור חוזר	קפד	אפילו הרחוקים מן הצדיק	רכד	אפילו הרחוקים מן הצדיק
קמה	אין אדם מת ב'	קמה	כד ישראל אשתלימו בעובדיהו	קפה	כשהריאה בשלימות	רכה	כשהריאה בשלימות
קמו	עדות ה' נאמנה	קמו	מה שמספרין מופתים	קפו	מה שהרשעים מזמרים וכו'	רכו	מה שהרשעים מזמרים וכו'
קמז	עזות דקדושה	קמז	ולך ה' החסד	קפז	יהיו כחציר גנות	רכז	יהיו כחציר גנות

מוֹתֵר"ן

לקוטי

מוֹתֵר"ן

5

כ	כי ינצו אנשים	רסח	כשאין האדם מסתכל על התכלית	רכח	כשהקב"ה מסתכל בנשמה
כא	כשמחדשין חידושי תורה	רסט	מדירת הצדיק	רכט	דע שיש עצים
כב	בענין ההכנעה	ער	כמו שיש התעוררות	רל	להכיר בפנים של התלמיד
כג	בענין השמחה	רעא	עזות דקדושה	רלא	בשעה שאומרים וצבא וכו'
כד	מצוה גדולה להיות בשמחה	ערב	היום אם בקולו תשמעו	רלב	בשעה שאומר הללו
כה	התבודדות	רעג	דע שיש בנים	רלג	כשמתגברים מחשבות זרות
כו	להרחיק משכרות	רעד	דע שיש רשעים	רלד	סיפורי מעשיות מצדיקים
כז	מי שהוא פרנס	ערה	דע שכל מצוה	רלה	מי שהולך ונחלק
כח	יש חילוקים בין התורות	רעו	אכילת שבת	רלו	מי שנוהג רבנות בכשרות
כט	כשאירע שאלה	רעז	צדיק כתמר יפרח	רלז	עיקר הניגון
ל	כשבא ספר חדש	רעה	על חליף טוב	רלח	כשב' אנשים מחולקים
לא	ע"י הנגינה האדם ניכר	רעט	יש שאומרים תורה מלמעלה למטה	רלט	ומניד לאדם מה שיחו
לב	יש צדיקים נגזוים	רפ	מי שצריך לדון בד"ת	רמ	כל ההשפעות
לג	ויחד יתרו	רפא	אפילו אדם פשוט	רמא	כשיש דינים ח"ו
לד	ויחד יתרו ב'	רפב	אומרה לאלקי בעודי	רמב	א"א דקליפה
לה	לומדי תורה	רפג	יש ב' צדיקים	רמג	כל השירים קודש
לו	תיכף כשנעשה ספר	רפד	קבעת עתים לתורה	רמד	מי שמעורב בין העכו"ם
לז	ממתים ירך ה'	רפה	מעמה כי טוב סחרה	רמה	יש חדרי תורה
לח	לפעמים הגדול הולך	רפו	שערי גן עדן	רמו	לפעמים צריכין גדלות
לט	לכו חזו מפעלות ה'			רמז	ענין תיקון
מם	מי שיודע מא"י		חלק ב'	רמח	סיפורי מעשיות מצדיקים
מא	מופתיו ומשפטי פיהו	א	תקעו ממשלה	רמט	עיקר הגבורה בלב
מב	כי אני ה' רופאך	ב	ימי חנוכה	רנ	דע שכל מיני צער
מג	ע"י חלישות הלב	ג	פדיון נפש	רנא	דע שע"י מלחמות
מד	האמונה תולה בפה של אדם	ד	ואת העורבים צויתי	רנב	כשיש אחרות בין הצדיקים
מה	בענין בני אדם	ה	תקעו אמונה	רנג	מיעוט שינה
מו	מסירת נפש	ו	ע"י זיעה טובה	רנד	עינים הם דברים גבוהים
מז	סכנה לומר תורה	ז	כי מרחמם ינהגם	רנה	כשהאדם מאמין בהצדיק
מח	להיות עקשן גדול בעבודת ה'	ח	תקעו תוכחה	רנו	שם אתה
מט	לפי גדולת הש"י	ט	אל אשר יהיה שמה הרוח	רנז	כי תבא ככרם
נון	המחשבה ביד האדם	יוד	מה שהעולם רחוקים מהש"י	רנח	רבים רודפי
נא	היצה"ר נוקש באדם	יא	ויצא יצחק לשוח בשדה	רנט	כשאדם מתבודד
נב	מה שקשה קשיות	יב	איה מקום כבודו	רס	השם הוא הנפש
נג	גודל יקרת המחשבה	יג	כשחולקין על האדם	רסא	כשנופל אדם ממדרגתו
נד	הבחירה ביד האדם	יד	רבים לוחמים לי	רסב	ע"י התחדשות התורה נעשין נהרות
נה	רווח העוה"ז	טו	אלו המתפארין	רסג	חולי הקדחת ר"ל
נו	כשיש להאדם לב	טז	הקשו	רסד	צדקה הוא תיקון הברית
נז	כשצדיק גדול מגלה תורה	יז	לשמות בשבת	רסה	מעם שבירת כלי חרס וכו'
נח	יש בני אדם שאומרים	יח	סכנה להיות מפורסם	רסו	ולמקנהו עשה סוכות
נט	יש זריו ונשכר	יט	עיקר התכלית תמימות	רסז	שבועות הוא רפואה

קח קו	מענין חידושי תורה	פ	בראשונה כל מי שרוצה לתרום	ס	כשיש מלחמות
קז	מענין מיאום התאוה הכלליות	פא	כשאדם משמח א"ע	סא	הש"י למעלה מהזמן
קח	מענין מעשה בני אדם	פב	כי תצא למלחמה	סב	אלה מסעי
קט	מענין קבר הבעש"ט ז"ל	פג	ע"י תיקון הברית	סג	דע כי יעקב אבינו
קי	מענין הכחירה	פד	דע שעיקר התחברות להש"י	סד	מה שהננידים הם משונעים
קיא	מעלת התפילה	פה	אגוים	סה	כשמקנאין קנאת ה' צבאות
קיב	לענין התחזקות	פו	מקוצר רוח	סו	הצדיק מוכרח לעשות תשובה
קיג	מי שרק מתנוצץ לו הש"י	פז	בוונות אלול הם תיקון הברית	סז	בראשית לעיני כל ישראל
קיד	עוצם פנים הרהור ח"ו	פח	צריך ליוהר שלא לאכול פרי	סח	עיקר שלימות הצדיק
קידך	הי' לו התחזקות לילך זמן גדול בדרך	פט	הדעת משרך	סט	מה שנותנין ברכה
קמו	אחד	צ	מעם שבירת כלי חרם	ע	כי מי שגדול יותר
קמז	סיפר כשהי' בא"י	צא	וידבר אלקים	עא	חבלים נפלו לי בנעימים
קיו	מה שמבלבל את האדם	צב	תיקון למקרה לילה	עב	לראות א"ע עם הצדיק
קיח	לענין חידושי תורה	צג	לענין המחלוקת	עג	תהלים מסוגל לתשובה
קיט	מענין ייסורי העוה"ז	צד	ענין ר"ה	עד	אחר פורים קורין פ' פרה
קכ	מענין בוונות		התחזקות הרבה להתבודדות ושיחה בינו	עה	הסתכלות פני הצדיקים
קכא	התחזקות לענין תפילה	צה	לבין קונו	עו	ישראל נעשין אדונים לבעליהם
קכב	לענין מ"ז שבתפילה	קא	ע"י אמירת תיקון הצות	עז	רצועה היתה יוצאת
קכג	מקוה אינה מזקת	קב	ענין בועז ורות	עח	בענין הנהגת הפשיטות
קכד	המקום גורם לענין הרהור תשובה	קג	בשעת התפילה	עט	הקול קול יעקב
קכה	מענין אמירת תהלים	קד	הי אוהב עבודות פשוטות		

מפתח תורות מכתב יד

עמוד ח	על תורה ערה	עמוד א	כשרואה אדם שהקליפות
עמוד ח	על תורה מד תנינא	עמוד ב	התאוות מתגברים עליו
עמוד ח	על תורה רסג	עמוד א	אורך ביושר לבב
עמוד ח	על תורה מז תנינא	עמוד ב	על תורה סב
עמוד ט	בכל דור ודור נתחדשין חלאים	עמוד ג	על תורה סד
עמוד ט	על תורה יד	עמוד ד	על תורה נא
עמוד ט	על תורה סט	עמוד ו	על תורה יג
עמוד ט	על תורה קעב	עמוד ו	רב לכם סוב את החר
עמוד ט	וישב יעקב	עמוד ז	על תורה קמג
עמוד י	דע שיש חן	עמוד ח	על תורה קט
עמוד ג	על תורה רנו - ח - נ		על תורה רסו

מפתח עפ"י סדר פרשיות השבוע

בראשית,	סי' ה, ימ, כב, לח, סו, קיח, (ח"ב), א, סו, סו.	מצורע,	סי' ג.
נח,	סי' ט, ס, קיב, (ח"ב) סו.	אחרי,	סי' עה, (ח"ב) פג, (כיסוי דם).
לך,	סי' יד, לא, ס, סב, רעו.	קדושים,	סי' כז, כט, לו, קסה.
וירא,	סי' י, כה, ס, עו, (ח"ב) יב.	אמור,	סי' ב.
חיי שרה,	(ח"ב) סי' פו.	בהר,	סי' יח.
תולדות,	סי' א, מא, עד, (ח"ב) ח.	בחוקותי,	סי' יח, כ, מו, נה, נח, עה.
ויצא,	סי' יב, פב.	במדבר,	ליק"ה הל' ברכת הפירות, ה"ה. על המאמרים פו, פח.
וישלח,	סי' א, כו, לד, רסו.	נשא,	סי' ד, (ווידוי דברים), עה, קעה, (ווידוי דברים).
וישב,	סי' א, פ, רלד.	בהעלותך,	סי' כא, גו, קה, קעד.
מקץ,	סי' יוד, יז, נד, פ, צו, קכ, (ח"ב) ב, ז.	שלח,	סי' לו, מו, קכט, קפו.
ויגש,	סי' ב, נג, נו, סב, קלה, קפא.	קרח,	סי' י, מו, (מחלוקת קרח) קפא, (ח"ב) א, ד.
ויחי,	סי' ב, ט, יט, קמה, קפא.	חוקת,	סי' כ, נה, קא, רמה.
שמות,	סי' יח, ל, (ח"ב) עג.	בלק,	סי' ט, ל, לו, נה, נו, קלה.
וארא,	(ח"ב) סי' פו.	פנחס,	סי' ח, י, נו, סו, רמא, רעה, (ח"ב) ד, ט.
בא,	סי' ג, סד.	מטות,	סי' ד, מז, קג, קד, קנו.
בשלח,	סי' מ, כו, לח, סב, צא, (ח"ב) עט.	מסעי,	סי' מ, (ח"ב) סב.
יתרו,	סי' ד, קטו, קצ, ריט, (ח"ב) לג, לד, עב, צא.	דברים,	סי' לד.
משפטים,	ז, יוד.	ואתחנן,	סי' ד, ח, נו, צט, קנג, רנא, (ח"ב) מ.
תרומה,	ב, (ח"ב) עא.	עקב,	סי' כב, למ, מו, נה, קסט, (ח"ב) מ.
תצוה,	סי' קלא.	ראה,	סי' יא, לו, קיט, קעב.
תשא,	סי' ד, ס.	שופטים,	ו, נו, נו, רפו.
ויקהל,	רסו, (ח"ב) סו.	תצא,	סי' ב, יב, נט, קז, רנו, רפ, (ח"ב) פב.
פקודי,	סי' ב, ע.	תבא,	סי' ה, רנט.
ויקרא,	סי' קח (קרבן עולה) רפב, (ח"ב) יב. (קרבן עולה).	נצבים,	סי' מד, (ח"ב) עה.
צו,	סי' מט, (היא העולה).	וילך,	סי' ו, נו.
שמיני,	סי' ה, מא, ע.	האזינו,	סי' נה, נו, סו, קכג.
תזריע,	(ח"ב) סי' ד, ה.	וזאת הברכה,	ד, כט לד, נט, ס, סט, רפ.

מפתח התפילות שנתחברו על פי התורות בספר לקוטי תפלות ב' חלקים

לידע על ידם כל תורה בליקוטי מוהר"ן איזה תפלה שייך לה:

מתורה א' עד תורה ע' בליקו"מ קמא ומתורה א' עד תורה י"ב בליקו"מ תנינא הסימנים שבליקו"מ ובלקוטי תפלות שוים ומשם ואילך

אינם בסדר. ע"כ יש לעיין במפתחות אלו ועל ידם אפשר למצוא המבוקש בנקל:

חלק א'

תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה
קה	רלד	קבו	קפו	קטו	קלג	ח"ב מז	השמטה
קמ	רלה	קכז	קפח	צט	קלה	צב	עב
קמא	רלט	קכח	קפט	קטז	קלו	צג	עד
עה	רמב	קכט	קצ	פה	קמא	צד	עה
קג	רמה	קל	קצא	ק	קמב	פב	עו
קמב	רמז	קלא	קצב	קיו	קמג	פ	עה
קמג	רנ	פז	קצג	קא	קמד	פא	עט
עט	רנא	קלב	קצד	קב	קמה	צה	פ
קמד	רס	קלג	קצה	פח	קמט	צו	פב
קנא	רסג	פג	רו	פו	קנב	קה	פד
קנב	רסד	קלד	רו	פד	קנה	קט	צא
קמה	רסו	עד	רט	קיה	קנו	צז	צז
קו	ערב	עה	רו	צא	קנו	קי	קא
קמו	ערה	עו	ריא	קיט	קנט	עא	קה
קו	רעז	קלה	ריב	קכ	קס	צה	קה
קמז	רעט	קלו	ריג	קכא	קסה	עב	קט
קמח	רפ	קד	רטו	קכב	קסט	קיא	קי
צ	רפב	עז	רכא	פט	קעח	קיב	קיה
		קלז	רכה	קכג	קפ	קיו	קכג
		קלח	רכז	קכד	קפד	עג	קכט
		קלט	רכח	קכה	קפה	קיד	קל

חלק ב'

תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה
לט	עה	נב	נו	כג	כו	ח"א קמט	השמטה
מ	פא	נג	ס	כד	כז	טו	יד
מא	פב	לב	סא	נ	כט	טז	טז
מב	פג	נד	סו	כה	ל	ז	טז
מג	פד	לג	סז	נו	לב	יג	ז
מד	פו	לד	עא	טז	לד	יה	(יז)
מה	פט	לה	עב	כה	לט	יד	יט
מו	צ	לז	עג	כט	מ	יט	כ
נו	צא	לז	עד	נא	מד	נ	כב
		נה	עז	לו	מו	נא	כג
		לח	עז	לא	נ	כג	כה

מפתח רמזים על התורות בספר ליקוטי הלכות על התורות

מספר ליקוטי הלכות לכלל הד' חלקים או"ח יו"ד ח"מ אה"ע אשר על ידם ידע כל מעיין בספר ליקוטי מוהר"ן קמא ותנינא וסיפורי מעשיות ושיחות הר"ן שאחר הספורי מעשיות וספר המדות כל מאמר ומאמר ושיחה איזה הלכה שבכל חלקי לקוטי הלכות בנויים עליהם למען ירוה צמאוננו ועל ידי המפתחות אלו ימצא בנקל כל מה שירצה.

- א' אשרי תמימי דרך. חו"מ פקדון ד'.
 - ב' אמור אל הכהנים. חו"מ נחלות ד'.
 - ג' אקרוקתא. חו"מ אפוטרופוס ג'.
 - ד' אנכי. או"ח יו"ט א'. יו"ד כלאי הכרם ב'. אה"ע כתובות א'. חו"מ גביית חוב מיתומים ד'. חו"מ גביית חוב מקרקעות ב'. חו"מ מצרנות ב'. חו"מ שלוחין א'. חו"מ נזקי ממון א'.
 - ה' בחצוצרות. או"ח תפילין ד'. או"ח בציעת הפת ג'. או"ח פסח ח'. או"ח ספירה ד'. יו"ד חלה ג'. חו"מ העושה שליח לגבות חוב ב'. חו"מ חזקת קרקעות ג'.
 - ו' קרא את יהושע. או"ח שבת ז'. או"ח ספירת העומר א'. או"ח חוה"מ ב'. או"ח ר"ה ד'. יו"ד שחיטה א'. חו"מ שליחות והרשאה ב'. חו"מ הונאה ג'. חו"מ אבידה ומציאה ב'.
 - ז' ואלה המשפטים. או"ח הודאה ב'. או"ח פסח ז'. יו"ד גילוח ד'. יו"ד חו"מ חזקת קרקעות ב'. חו"מ פקדון א'. חו"מ גזילה א'.
 - ח' מנורת זהב. או"ח ציצית ד'. או"ח תפילה א'. או"ח פסח ג'. או"ח חנוכה ב'. חו"מ העושה שליח לגבות חובו ג'.
 - ט' תחומות יבסימו. או"ח ר"ה א'. או"ח חנוכה ו'. חו"מ דיינים ב'. חו"מ דיינים ג'. חו"מ נזקי שכנים ה'. חו"מ חלוקת שותפים ד'. חו"מ גניבה ה'.
 - י' ואלה המשפטים. או"ח ביהכנ"ס א'. חו"מ גביית מלוה ד'. חו"מ ערב ב'.
 - יא' אני ה' הוא שמי. או"ח ביהכנ"ס (משא ומתן) ו' כ"ד. או"ח ד' פרשיות. יו"ד סימני עוף טהור ג'. יו"ד כלאי אילן א'. יו"ד כלאי בהמה ב'. חו"מ חובל בחבירו א'.
 - יב' תחלה לדוד. יו"ד תלמוד תורה א'. יו"ד תלמוד תורה ג'. יו"ד ראשית הגז ה'.
 - יג' אשרי העם. או"ח השכמת הבוקר ב'. או"ח שבועות א'. אה"ע קידושין ג'. חו"מ אבידה ומציאה ג'. חו"מ אפוטרופוס א'. חו"מ שאלה א'. חו"מ גניבה א'.
 - יד' להמשיך שלום. או"ח בציעת הפת ה'. יו"ד שחיטה ג'. יו"ד כיבוד או"א ג'. יו"ד שילוח הקן ג'. יו"ד ערלה ה'. חו"מ שותפים ב'. חו"מ פריקה ומעינה א'. חו"מ אפוטרופוס א'. חו"מ שוכר ב'.
 - טו' אור הגנוז. או"ח תפילין ג'. חו"מ הרשאה ג'.
 - טז' רבי יוחנן משתעי. או"ח ביהכנ"ס ב'. יו"ד גדה ב'.
 - יז' ויהי הם מריקים שקיהם. או"ח ברהמ"ז א'. או"ח לולב ואתרוג ב'. או"ח פורים ב'. יו"ד טריפות א'. יו"ד בשר שנתעלם מן העין ב'. יו"ד חלב ודם א'. יו"ד חלב ודם ג'. יו"ד בהמה וחיה טהורה ד'. יו"ד מתנות כהונה א'. חו"מ טוען ונטען ה'. חו"מ מתנה א'. חו"מ הפקר ונכסי הגר א'.
 - יח' רבי יונתן משתעי. יו"ד מעונן ומנחש ג'. אה"ע כתובות ב'.
 - יט' תפלה לחכבוק. או"ח תפילין א'. או"ח נשיאות כפים א'. או"ח נפילת אפים א'. או"ח בהרא"י וב"פ (חלום) ב'. או"ח תפלת ערבית ב'. או"ח חוה"מ א'. או"ח שבועות ב'. או"ח סוכה ב'. יו"ד שחיטה ב'. יו"ד טריפות א'.
- יו"ד בשר שנתעלם מן העין ב'. יו"ד חלב ודם א'. יו"ד מליחה א'. יו"ד סימני בהמה וחיה טהורה א'. יו"ד דברים היוצאים מן החי א'. יו"ד סימני עוף טהור א'. יו"ד תולעים א'. יו"ד ביצים א'. יו"ד בשר וחלב א'. יו"ד תערובת א'. יו"ד מאכלי עכ"ם א'. יו"ד הכשר כלים א'. יו"ד נותן טעם לפגם א'. יו"ד יין נסך א'. יו"ד מילה א'. יו"ד עבדים א'. יו"ד גרים א'. יו"ד חדש ד'. יו"ד ערלה א'. יו"ד כלאי הכרם א'. יו"ד כלאי בהמה א'. יו"ד בכור בהמה טהורה א'. יו"ד חלה א'. יו"ד תרו"מ א'. יו"ד ראשית הגז א'. חו"מ טוען ונטען א'. חו"מ אומנין א'. חו"מ שכירות פועלים א'. חו"מ העושה שליח לגבות חוב א'.
- כ' מ' תיקונין. או"ח דברים הנוגעים בסעודה ד'. יו"ד לא ילבש ב'. חו"מ גזילה ה'.
- כ"א עתיקא ממיר וסתים. או"ח סוכה א'. או"ח חנוכה ה'. יו"ד גילוח ה'. יו"ד פדיון פטר חמור ג'. חו"מ אפוטרופוס ב'.
- כ"ב חותם בתוך חותם. או"ח נשיאת כפים ד'. או"ח ערובי תחומין ד'. יו"ד ביצים ד'. יו"ד כבוד רבו ות"ח ב'. יו"ד ס"ת ב'. אה"ע פ"ו ד'. חו"מ הלואה ג'. חו"מ שלוחין ב'. חו"מ מתנה ה'. חו"מ נזקי ממון ג'. חו"מ חובל בחבירו ד'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש ד'.
- כ"ג צויתת צדק. יו"ד רבית ב'. יו"ד רבית ג'. יו"ד גילוח ד'. אה"ע יבום א'. חו"מ שותפים ד'. חו"מ גניבה ב'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור א'.
- כ"ד אמצעותא דעלמא. או"ח נפילת אפים ד'. או"ח הודאה ו'. אבה"ע אישות ד'.
- כ"ה אחוי לן מנא. או"ח ברכת הריח וברכת הודאה א'. או"ח חנוכה א'. יו"ד מאכלי עכ"ם ג'. יו"ד ע"א ג'. יו"ד חוקת העכו"ם ב'. חו"מ גביית חוב מקרקעות ג'. חו"מ מקח וממכר ב'. חו"מ מתנה ד'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ב'.
- כ"ו רציצא. יו"ד ביצים א'.
- כ"ז רציצא. יו"ד קרחה וכ"ק ג'.
- כ"ח בני לן ביתא. או"ח ברכת המזון ה'. חו"מ חלוקת שותפים ב'.
- כ"ט האי גברא דאזיל ובעי איתתא. או"ח ציצית א'. או"ח תפילין א'. או"ח סעודה א'. או"ח יוה"כ א'. או"ח סוכה א'. יו"ד חוקת עכו"ם א'. יו"ד מעונן ומנחש א' יו"ד לא ילבש ג'. יו"ד כלאי בגדים א'. חו"מ פריקה ומעינה א'. חו"מ נחלות א'.
- ל' מישרא דסכינא. או"ח השכמת הבוקר ד'. או"ח חוה"מ א'. או"ח תענית א'. יו"ד ביצים ג'. יו"ד בשר וחלב ה'. יו"ד גילוח א'. יו"ד גילוח ג'. יו"ד לא ילבש א'. יו"ד גדה א'. יו"ד מלמדים א'. יו"ד פדיון בכור ב'. חו"מ דינים א'. חו"מ אומנין ב'. חו"מ נזיקין ד'. אה"ע גיטין ד'.
- ל"א אית לן בירא. או"ח נשיאת כפים ג'. או"ח נפילת אפים א'. או"ח הודאה ה'. יו"ד דם א'. יו"ד צדקה א'. חו"מ נחלות ג'. חו"מ אומנין ד'.
- ל"ג מי האישי החפץ חיים. או"ח יו"ט ב'. או"ח חנוכה ג'. או"ח פורים ד'. חו"מ הלואה ה'.
- ל"ד ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. או"ח תפילין ב'. או"ח נשיאת כפים א'. או"ח נשיאת כפים ה'. או"ח ברהמ"ז ג'. יו"ד גדרים א'. יו"ד מלמדים ד'. יו"ד גרים א'. יו"ד חלה ב'. חו"מ הונאה ב'.

ס"ד **בא אל פרעה**. או"ח תפילת המנחה ד'. יו"ד חוקות עכו"ם ג'. יו"ד נדה ב'. יו"ד כלאי בנדים ג'. חו"מ פקדון ג'.

ס"ה **ויאמר בועז אל רות**. או"ח נט"י שחרית ד'. או"ח ק"ש א'. או"ח שליח צבור. או"ח ברכת הריח ג'. או"ח תפילת ערבית ד'. יו"ד מילה ה'. חו"מ נוקי שכנים א'. חו"מ מצרנות א'. חו"מ מצרנות ג'. חו"מ חכירות וקבלנות ג'.

ס"ו **ויהי נא פי שנים ברוחך**. או"ח כה"ר ה'. או"ח תפילת המנחה ג'. או"ח ר"ה ב'. יו"ד הכשר כלים ד'. יו"ד שבועות א'. חו"מ עדות א'. חו"מ נוקי שכנים ג'. חו"מ מתנת שכ"מ ב'.

ס"ז **ויבן ה' אלקים את הצלע**. יו"ד מזוזה ג'. יו"ד שילוח הקן א'. אבה"ע קידושין א'. חו"מ אבידה ומציאה א'. חו"מ חובל בחבירו ג'.

ס"ח **חומר איסור גזילה**. חו"מ שכירות פועלים ד'. חו"מ נויקין א'.

ס"ט **חומר איסור גזילה**. או"ח מו"מ א'. יו"ד ריבית א'. יו"ד פדיון בכור א'. חו"מ גביית מלוה א'. חו"מ גביית חוב מיתומים א'. חו"מ חוקת מטלטלין א'. חו"מ חוקת קרקעות א'. חו"מ שותפין א'. חו"מ מתנה א'. חו"מ גזילה א'.

ע' **ויהי ביום השמיני**. או"ח יו"ט ה'. חו"מ חוקת מטלטלין ד'.

ע"ב **להתחזק בכל פעם כנגד היצה"ר**. יו"ד שילוח הקן ד'.

ע"ד **רומה על השמים אלקים**. חו"מ מתנה ה' בראשי פרקים.

ע"ה **יברכנו אלקים**. או"ח ביהכנ"ס ד'.

ע"ו **ויהי אחר הדברים**. או"ח משא ומתן ד'.

ע"ח **ויתן עוז למלכו**. יו"ד תרו"מ ג'.

ע"ט **במח בה' ועשה טוב**. יו"ד סימני עוף טהור ב'. חו"מ טוען ונטען ב'.

פ"ב **הנעלבים ואינם עולבים**. חו"מ חוקת קרקעות ד'.

קכ"א **או אמרתי הנה באתי**. חו"מ פקדון ה' אות י"א.

קל"ג **ואורח צדיקים כאור נונה**. יו"ד כלאי בנדים ד'.

קנ"ט **שכינה**. או"ח תפילה א'. חו"מ מקח וממכר ג'.

קע"ב **כל החסרונות מהאדם עצמו**. יו"ד צדקה ג'.

קע"ג **ע"י הכתב**. אבה"ע גיטין ב'. חו"מ הלואה א'.

קע"ט **תענית מבטל המחלוקת**. או"ח ברכת הראיה וברכות פרוטות ד'. יו"ד ריבית בראשי פרקים ה'.

קפ"ה **כד ישראל אשתלימו בעובדיהו**. יו"ד בכור בהמה טהורה ד'.

קפ"ח **צריך לנסוע להצדיק להחזיר אבירתו**. חו"מ טוען ונטען ד'.

ר"ה **תיקון למקרה לילה**. אבה"ע פ"ו והל' אישות ג' מאות ט"ז.

רט"ו **כ"ד מיני פדיונות**. או"ח ברכת השחר ה'.

רנ" **דע שכל מיני צער**. או"ח נטילת ידיים שחרית ב'.

רנ"ג **מיעוץ שינה**. או"ח שבת ה' ט"ז.

רס"ו **מיתת בהמות וחיות בלא זמנן**. יו"ד ס"ת א'. יו"ד מזוזה א'. חו"מ גביית מלוה ב'. חו"מ מקח וממכר ד'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש א'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש ב'.

רע"ז **צדיק בתמר יפרה**. או"ח עירובי תחומין א'. יו"ד בשר שנתעלם מן העין ג'.

רפ" **מי שצריך לדון לפני דיינים בדין תורה**. חו"מ דיינים ד'. חו"מ ערב א'. חו"מ מקח וממכר א'. חו"מ הונאה א'.

רפ"ב **אזמרה לאלקי בעודי**. ליקוטי הלכות בהקדמה. או"ח השכמת הבוקר א'. יו"ד ראשית הגז ד'. אה"ע פ"ו ג'. חו"מ חכירות וקבלנות א'.

ל"ה **אשרי העם זרקא**. או"ח מו"מ ב'. או"ח תפילת המנחה א'. או"ח ק"ש שעל המטה ב'. חו"מ גזילה ד'. חו"מ נויקין ב'. חו"מ נויקין ג'.

ל"ו **בקרוב עלי מרעים**. או"ח ברכות התורה א'. או"ח ק"ש ד'. או"ח ק"ש שעל המטה א'. או"ח פסח ה'. יו"ד יין נסך ד'. חו"מ נוקי שכנים ב'.

ל"ז **דרשו ה' ועוזו**. או"ח ברכת הפירות ג'. יו"ד שחיטה ב'. יו"ד שחיטה ד'. יו"ד אכר מן החי א'. יו"ד כבוד או"א א'. יו"ד חדש ג'.

ל"ח **מרכבות פרעה וחילו**. או"ח ר"ה ג'.

מ' **אלה מסעי**. או"ח ע"ת ג'.

מ"ב **וירא בצר להם**. חו"מ חוקת מטלטלין ה'.

מ"ד **מה שמכין כף אל כף בתפילה**. או"ח נטילת ידיים ב'. או"ח ברכת הפירות ב'. או"ח ר"ה א'.

מ"ו **מהאת כף**. יו"ד תרו"מ ד'.

מ"ז **ואכלתם אכול ושבוע**. או"ח ברהמ"ז ב'. או"ח פורים א'.

מ"ח **על אשר מעלתם**. חו"מ כח והרשאה א'.

מ"ט **לשמש שם אוהל בהם**. או"ח תפילת המנחה ז'. או"ח ראשי פרקים לתפילת המנחה. או"ח ר"ח ד'. יו"ד נדרים ג'. יו"ד מילה ב'.

נ' **הצילה מחרב נפשי**. יו"ד טריפות ג'.

נ"א **אמר ר' עקיבא**. יו"ד אכר מן החי ג'. יו"ד רבית ה'. יו"ד שבועות א'. יו"ד שבועות ב'. יו"ד עבדים ב'. חו"מ עדות ב'. חו"מ שלוחין ג'.

נ"ב **הניעור בלילה**. או"ח תפילת ערבית ג'.

נ"ד **ויהי מקין**. או"ח ברכת הפירות א'. או"ח ברכות פרוטות והטבת הלום ה'. יו"ד טריפות ב'. יו"ד קרחה וכ"ק א'. יו"ד מלמדים ג'. יו"ד בכור בהמה טהורה ב'. יו"ד ראשית הגז ב'. חו"מ חוקת מטלטלין ב'. חו"מ שוכר ג'.

נ"ה **אבא שאול אומר**. או"ח פורים ה'.

נ"ו **וביום הביכורים**. או"ח נטילת ידיים שחרית א'. או"ח ברה"ש א'. או"ח קרה"ת א'. או"ח נט"י א'. או"ח ברהמ"ז א'. או"ח ערובי תחומין ב'. או"ח ר"ח ג'. או"ח פורים א'. יו"ד הכשר כלים ג'. אב"ע גיטין א'. אבה"ע יבום ב'. אבה"ע סוטה א'. אבה"ע אונס ומפתח א'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ג'. חו"מ נוקי ממון ב'.

נ"ז **שאלו את ר' יוסי בן קיסמא**. או"ח שבת ו'. או"ח פסח ו'. אבה"ע יבום ג'.

נ"ח **תלת נפקין מחד**. או"ח פסח א'.

נ"ט **היכל הקודש**. או"ח מו"מ א'. או"ח פורים ו'. יו"ד תערובות ה'. יו"ד פדיון פ"ח א'. יו"ד גרים ג'. חו"מ גביית מלוה ג'. חו"מ כח והרשאה ד'. חו"מ מתנה א'. חו"מ שכירות פועלים ד'.

ס' **פתח ר' שמעון**. או"ח תפילת ערבית א'. או"ח שבת א'. יו"ד יין נסך ב'. יו"ד נדרים ה'. יו"ד כבודו רבו ות"ח א'. יו"ד מלמדים א'. יו"ד פדיון פטר חמור ב'. אבה"ע קידושין ב'. חו"מ גניבה ג'.

ס"א **חדי ר' שמעון**. או"ח ר"ח ז'. או"ח תענית ד'. או"ח סוכה ז'. או"ח הו"ר ב'. יו"ד שחיטה ה'. יו"ד הכשר כלים ב'. יו"ד כלאי בהמה ג'. אבה"ע פ"ו א'. אבה"ע גיטין ג'. חו"מ פקדון ה'. חו"מ גזילה ב'.

ס"ב **ויסר אלקים**. או"ח השכמת הבוקר ג'. או"ח תענית א'. יו"ד חלב ודם ד'. יו"ד חדש א'.

ס"ג **סוד כוונת המילה**. יו"ד סימני עוף טהור ד'. יו"ד גנים א'. יו"ד שילוח הקן ה'.

ליקוטי מוהר"ן תניינא

א' תקעו ממשלה. או"ח ציצית ג'. או"ח ברכת הריח ב'. או"ח ר"ח ב'.
 או"ח סוכה ה'. או"ח ח"ג בהשמטות. יו"ד ערלה ד'. חו"מ הלואה ב'. חו"מ
 גביית חוב מלקוחות ה'. חו"מ הרשאה ה'. חו"מ ערב ה'. חו"מ שלוחין ד'.
 ב'. ימי חנוכה. או"ח נשיאת כפים ב'. או"ח בציעת הפת ב'. או"ח הודאה
 א'. או"ח פסח ד'. יו"ד כלאי בהמה ד'. חו"מ שותפים בקרקע ב'. חו"מ פריקה
 ומעינה ד'. חו"מ פקדון ב'.
 ד' ואת העורבים. או"ח ראשי פרקים להלכות תפלה ו'. או"ח קרה"ת
 ד'. או"ח קדיש. או"ח כה"ר וב"פ (שהחיינו). ג'. או"ח תפילת המנחה ב'. או"ח
 שבת ב'. או"ח חוה"מ ג'. יו"ד דגים ג'. יו"ד כלי היין א'. יו"ד גילוח ב'. יו"ד
 פדיון בכור ד'. יו"ד תרו"מ ב'. חו"מ ערב ג'. חו"מ שומר שכר ב'.
 ה' תקעו אמונה. או"ח שבת ד'. או"ח ע"ת ה'. או"ח ר"ח ו'. או"ח
 יוהכ"פ ב'. או"ח סוכה ג'. או"ח הו"ר א'. או"ח פורים ג'. יו"ד חלב ודם ב'. יו"ד
 דגים ה'. יו"ד כבוד או"א א'. יו"ד כלאי בגדים ב'. יו"ד בכור בהמה טהורה ג'.
 חו"מ דיינים ה'. חו"מ טוען ונטען ג'. חו"מ הפקר ונכסי הגר ב'. חו"מ הפקר
 ונכסי הגר ד'. חו"מ נזיקין ה'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ד'.
 ז' כי מרחמם ינהגם. או"ח ק"ש ג'. או"ח נט"י ג'. או"ח נט"י ו'. או"ח
 שבת ג'. או"ח פסח ט'. או"ח סוכה ד'. או"ח ח"ג בהשמטות. יו"ד אבר מן החי
 ב'. יו"ד בהמה וחיה טהורה ב'. יו"ד דגים ב'. יו"ד תולעים ב'. יו"ד נדרים ד'.
 יו"ד מלמדים ב'. יו"ד ת"ת ב'. יו"ד פדיון בכור ה'. יו"ד ראשית הגז ג'. אבה"ע
 פ"ו ב'. חו"מ גביית חוב מיתומים ה'. חו"מ חזקת מטלטלין ג'. חו"מ שותפים
 בקרקע ה'. חו"מ מתנת שכיר מרע ג'. חו"מ פריקה ומעינה ב'. חו"מ נחלות ב'.
 חו"מ שכירות פועלים ב'.
 ח' תקעו תוכחה. או"ח השכמת הבוקר ה'. או"ח ציצית ה'. או"ח ציצית
 ז'. או"ח קרה"ת ו'. או"ח ביהכנ"ס ו'. או"ח נטילת ידים ד'. או"ח ברכת הריח
 ד'. או"ח יו"ט ג'. או"ח חוה"מ ד' או"ח סוכה ו'. יו"ד מתנות כהונה ב'. יו"ד
 דברים היוצאים מן החי ב'. יו"ד מאכלי עכו"ם ב'. יו"ד ע"א א'. יו"ד מעונן
 ומנחש ב'. יו"ד קרחה וכ"ק ב'. יו"ד בכור רבו ות"ג ג'. יו"ד ס"ת ד'. יו"ד חדש
 ב'. יו"ד ערלה ג'. אה"ע פ"ו וה"א ה'. אבה"ע אישות ב'. חו"מ נזקי שכנים ד'.
 חו"מ שותפים בקרקע ד'. חו"מ שותפין ג'. חו"מ שלוחין ה'. חו"מ גניבה ד'.
 י"ב איה מקום כבודו. הקדמת ליקוטי הלכות. או"ח ציצית ב'. או"ח
 נפילת אפים ו'. או"ח ביהכנ"ס ב'. או"ח עירובי תחומין ו'. או"ח ר"ה ו'. או"ח
 פורים ד'. יו"ד תולעים ג'. יו"ד בשר בחלב ג'. יו"ד תערובות ב'. יו"ד כאו"א ד'.
 יו"ד שילוח הקן ב'. חו"מ גביית חוב מיתומים ג'.
 ט"ו המתפארין עצמן בשקר. יו"ד דגים ד'.
 כ"ב בענין ההכנעה. או"ח תפילת המנחה ה'.
 כ"ג בענין השמחה. הקדמת ליקוטי הלכות. או"ח ק"ש ב'. או"ח פסח ב'.
 אבה"ע פ"ו ג'.
 כ"ד להיות בשמחה תמיד. או"ח פסח ב'. אבה"ע פ"ו ג'. או"ח שבת ה'.
 ט"ו.
 כ"ו להרחיק משכרות. יו"ד יין נסך ג'. חו"מ חובל בחבירו ב'.
 כ"ח חילוקים בין התורות. יו"ד ביצים ב'. חו"מ הלואה ד' ג' וכו'.
 כ"ט תערובת איסור בהיתר. יו"ד תערובות ג'.
 ל"ב יש צדיקים גנוזים. חו"מ ערב ד'.
 מ' מעם ארץ ישראל. או"ח ברכת המזון ד'.
 נ"א היצה"ר נוקש באדם. יו"ד שילוח הקן ד'. ב'. חו"מ חלוקת שותפים
 ה', ט'.

ג"ה רוח העזת"ו. יו"ד גילוח ד'. ג'.
 ס' כשיש מלחמות בעולם. או"ח תענית ב'. או"ח תענית ה'.
 ס"א השי"ת הוא למעלה מהזמן. יו"ד מילה ד'.
 ס"ב אלה מסעי בני ישראל. או"ח ע"ת ג'.
 ס"ו הצדיק מוכרח לעשות תשובה. או"ח לולב ואתרוג א'.
 ס"ז בראשית - לעיני כל ישראל. או"ח תפילין ז'. או"ח שבת ה'. או"ח
 תענית ג'. או"ח לולב א'. או"ח חנוכה ד'. יו"ד בשר בחלב ב'. יו"ד מזוזה ב'.
 חו"מ חלוקת שותפין ה'. חו"מ מצרנות ד'. חו"מ נזקי ממון ג'.
 ס"ח עיקר שלימות הצדיק. יו"ד נותן טעם לפגם ב'.
 ע"א חבלים נפלו לי בנעימים. או"ח ברכת הפירות ד'. או"ח תפילת
 המנחה ו'. יו"ד כבוד או"א ב'.
 ע"ב חיים נצחיים. או"ח תפילין ו'. או"ח ברכת הראי' וב"פ א'. יו"ד ערלה
 ב'.
 ע"ג אמירת תהלים מסוגל לתשובה. או"ח ר"ח ה'.
 ע"ו ישראל נעשים אדונים לבעליהם. יו"ד חלה ד'.
 ע"ח הנהגת הפשיטות של הצדיק. או"ח תפילה ג'. או"ח ביהכנ"ס ה'.
 יו"ד נותן טעם לפגם ב'. יו"ד ע"א ב'. יו"ד נדרים ב'. יו"ד מילה ג'. חו"מ מתנה
 ב'. חו"מ מתנה ג'. חו"מ שומר שכר ד'. חו"מ גזילה ג'.
 ע"ט הקול קול יעקב. או"ח ר"ה ה'.
 פ"ב כי תצא למלחמה. או"ח נטילת ידים שחרית ג'. או"ח נפילת אפים ו'
 (קדושה דסידרא). יו"ד פדיון בכור ג'. יו"ד מקואות א'. חו"מ עדות ה'. חו"מ
 חכירות וקבלנות ב'.
 פ"ד דע שעיקר התחברות להשי"ת. או"ח תפילה ה'.
 פ"ה אגוזים. יו"ד ביצים ה'.
 פ"ו כוונות אלול. או"ח קרה"ת ג'. או"ח ברכת הפירות ה'.
 פ"ח פרי שלא נתבשל. או"ח ברכת הפירות ה'.
 צ"א וידבר אלוקים. יו"ד צדקה ב'.
 צ"ב תיקון למקרה לילה. יו"ד פדיון בכור ג'.

ספר המדות ח"ב

שיכרות

ה' ע"י שיכרות מפשיט את הדעת. ח"מ חובל בחבירו ב'.
 תשובה
 א' יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן. חו"מ גזילה ד'.

סיפורי מעשיות

ד' ממלך שגזר שמד. יו"ד הכשר כלים ב'.
 י"א מבן מלך שנחלף. או"ח ברכת השחר ג' (חנוכה) שבת ד'.
 י"ב מבעל תפלה. או"ח תפלה ד'. אה"ע קדושין אות ג' ג'.
 י"ג מהו בעטלירם. או"ח תפילין ה' (פסח ושבועות ור"ה).
 יום ב. יו"ד מילה ד'.
 יום ג. יו"ד צדקה ומלמדיה ד'.
 יום ד. יו"ד נדרים ד' (ר"ה יו"כ סוכות).

יום ה. או"ח ציצית ג'. יו"ד ספר תורה ג'.	מ"ח סיפר הרבה מגודל היראה. יו"ד בשר בחלב ד'.
יום ו. יו"ד תולעים ד'. או"ח פסח סוף הלכה ט'. אה"ע פריה ורביה וה' אשות	נ"א העוה"ז אינו כלום. יו"ד שם שם.
ג' באות יוד.	הפקירות אין צריכין. ח"מ הפקר ונכסי הגר ג'.
	זקן אינו טוב. או"ח תפילין ה'. יו"ד בשר בחלב ד'.
	פ"ז לפי בחי' הימים נוראים כן האתרוג. או"ח יוכ"פ ב'.
	צ"ג דע שיש אור. או"ח פסח סוף הלכה ט'. ח"מ עדות ד'.
	צ"ז ראוי' לאדם להרגיל א"ע להיות בעוה"ב. או"ח מזוזה ד'.
	ק"ב איתא אם התורה. ח"מ הלואה ד'.
	יש עבירה שגורמת להיות בעל חוב. ח"מ נביות חוב מיתומים ב'.

בסוף הסיפמע"ש

ג' מעשה מצדיק שנפל עליו עצבות. יו"ד ראשית הגז ד'.

שיחות הר"ן

א' כי אני ידעתי. או"ח קריאת שמע ה'.

פדיון*

ראה זה מצאנו בכתב יד רבינו, זכרונו לברכה, והוא ראשי פרקים מענין פדיון (עי' בלקוטי מוהר"ן סי' ק"פ) עם תפלה קצרה בסופו וראוי להציגה כאן:

יניח ידיו על המעות ויאמר:

מַעוֹת וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם צָדֵק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ. צָדֵק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא: דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא. שׁוֹרֵשׁ הַדִּינִים בִּינָה. שְׁלֹשָׁה יָדִים בְּבִינָה: יָד הַגְּדוּלָה, יָד הַחֲזָקָה, יָד הַרְמָה. ג' פְּעָמִים יָד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב שְׁפִיזְרָה שֵׁם שֶׁל אָנָּא בְּכַח. מ"ב שְׁפַבְרִיאָה שְׁנֵי פְּעָמִים אַקִּי"ק. מ"ב שְׁבִאֲצִילוֹת הו"ה [פשוט] בְּמִלּוּאָו וּמִלּוּי דְמִלּוּי:

יהי רצון מלפניך שימתקו הדינים והגבורות הקשות מעל [פלוגי בן פלוגי] על-ידי פלא עליון שהוא חסדים גדולים ורחמים גמורים ופשוטים שאין בו תערוכת דין כלל. אמן:

* פדיון הוא המתקת הדינים

והוא מושיע מכל הצרות

כי עקר הרפואה על ידי פדיון דוקא

ורפא ירפא מספר (עם שתי התבות) "פדיון נפש"

(ליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה ג)

שיחות ממעלת תורתו וספריו הק'

(אמר המביא לבית הדפוס למען העיר את לב הקורא להתבונן בקדושת התורות והמאמרים הנוראים והנפלאים שבספר הקדוש הזה אמרתי להדפיס פה מספר שיחות הר"ן וספר חיי מוהר"ן את השיחות והדיבורים המובאים שם שנשמעו מפי אדמו"ר הקדוש וצוק"ל מגדולת נוראות קדושת ספריו הקדושים. אשרי מי שיאחז בהם).

(ג) **אמר** אין מי שיוכל להבין בהספר לקוטי מוהר"ן כי אם מי שיוכל לומר כל תורה פנים ואחור, (שם סי' קצ"ח):

(ד) **אמר** כל התורה שלי היא כולה הקדמות: (שם סי' קצ"ט):

(ה) **אמר** כל תורה ומאמר שאומר יכולים לילך ולעבור בו כל תנ"ך ותורה שבע"פ: (שם סי' ר'):

(ו) **אמר** יש חילוק בין החידושי תורה שמגלין הצדיקים בעין שארו"ל שיש חילוק בין נבואת שאר נביאים לנבואת משה רבינו ע"ה כי כל הנביאים התנבאו בכה אמר ד' שהוא בחי' אספקלריא שאינה מאירה אבל משה נתנבא בזה הדבר בחי' אספקלריא המאירה, וכמו כן יש צדיקים שאומרים חידושי תורה אמיתיים ומכניסים אותם באיזה פסוק על מאמר חז"ל אבל אין מכוונים ונכנסים היטב בתוך דברי המקרא וכו' רק באיזה רמז וסמיכות בעלמא וזה בחי' נביא באספקלריא שאינה מאירה אבל יש צדיקים נוראים שהם בבחי' משה שחידושי תורתם הם ברורים וזכים כשמש ומבוארים ומפורשים היטב בהפסוק או מאמר חז"ל שהם מכניסים אותם בהם וזה בחי' נביא באספקלריא המאירה: (שם סי' ר"א):

(ז) **אמר** התורה שלי גבוה מאד, ובכל מקום שאני משתמש עם צרופי אותיות (דהיינו הראשי תיבות וסופי תיבות וצרופים נוראים שמגלה בספריו הק') היא גדולה ביותר, ואמר הייתי רוצה לילך להלן מן צירופי אותיות אבל אעפ"כ עדיין אני מעכב בבחי' זו. וגם יש לי נחת מזה כי לפעמים יש דברים שהם סתומים ונעלמים מאד שא"א למצואם כ"א ע"י בחי' צירופי אותיות דהיינו בר"ת או ס"ת וכיוצא: (שם סי' ר"ב):

(ח) **אמר** מי שבקי היטב בתורתיו הכתובות בספריו הק' ראוי לו למצוא כל שיחות העולם בתוך תורתו הק', ואין שום שיחה וענין בעולם שלא יוכל השלם למצוא בתוך תורתו (פירוש כי בוודאי באמת בכל הדיבורים ושיחות של העולם בוודאי יש בהם תורה בהעלם, אבל אין מי שיוכה לידע הנסתרות שנעלם בשיחות בני אדם כ"א אנשים גדולים במעלה מאד מאד, אבל ע"י התגלות תורתו הקדושה והנוראה שלו מי שבקי בספריו היטב היטב ויש לו שכל קצת יוכל למצוא בכל שיחות העולם רמזים מהתורה הקדושה אפילו אם לא יהי' גדול במעלה ביותר: (שם סי' ר"ג):

(ט) **פעם** אחת נכנסו אנשים אליו, והוציא חתיכת נייר בידו שהיה כתוב עליו בכתובת ידו הקדושה, ואחזו בידו, וענה ואמר כמה תורות כתובות על חתיכת נייר הזה, ואמר יש כמה וכמה עולמות שהם ניוונים ויונקים חיות מהעשן של התורה שלי ונטל הנייר ושרפו אצל הנר, ואמר יש כמה וכמה תורות שעדיין לא באו אפילו לתוך תמונת אותיות וע"כ הוא חידוש נפלא כשזוכין להוריד אלו התורות להכניסם עכ"פ לתוך תמונת אותיות ואף שאין העולם כדאי שיוכנסו לתוך העולם זהו ג"כ חידוש גדול כשבאו עכ"פ לתוך תמונת אותיות כנ"ל: (שם סי' ר"ד):

(י) **אמר** אפילו מי שאינו שומע דיבורי התורה שאומר רק הקול לבד, הוא ג"כ טוב מאד, וזה בחי' לשמוע בקול דברו, בקול דייקא, ואפילו מי שהוא רק עומד בבית אצל התורה שאומר טוב מאד מאד בלי שיעור: (שם סי' ר"ה):

(א) **אמר** התורה שלי גדולה מאד, והיא כולה רוח הקודש ויכולין לידע ממנה עתידות, ומי שיטה עצמו ויאזין ויקשיב התורה שלי יכול לידע עתידות שיהיה, ואין צריך לומר אח"כ כשנעשין הדברים בעולם שאז יכולין בוודאי למצוא הכל בתוך התורה שלי ולראות ולהבין שהכל מבואר בהתורה שאמרתי כבר, (כל זה שמעתי מפיו אחר שבת בראשית שנת תק"ע בעת שהראיתי לו בכתב התורה בראשית לעיני כל ישראל הגדפסת בלקוטי מוהר"ן תנינא סי' ס"ו ובאותו השבוע ראינו בחוש כל הנ"ל, איך בהתורה הקדושה שלו הוא מגלה נעלמות ועתידות, כי מעשה שהיה כך היה, כי בשבוע הקודם ביום ה' שהוא כ"ה תשרי שנה הנ"ל נסתלק כבוד הרב הגאון בוצינא קדישא החסיד המפורסם מו"ה ר' לוי יצחק זצ"ל אב"ד דק"ק ברדיטשוב, ובשבת שאחר יום ה' הנ"ל שהוא שבת בראשית אמר אדמו"ר זצ"ל התורה בראשית לעיני כל ישראל הנ"ל המדברת מהעלמת הפאר של ישראל דהיינו העלמת והסתלקות הצדיק שהוא הפאר של ישראל, ואמרה באימה וכיראה גדולה כדרכו ועיניו היו מלאות דמעות ושום אדם לא ידע מה הענין הזה כי אז באותו השבת עדיין לא נודע כלל בכרסלב לשום איש מפטירת הצדיק הנ"ל, אח"כ בלילה השייך ליום כ' פ' נח הבאתי לרבינו זצ"ל בכתב את התורה הנ"ל וגם אז ישב משתומם כצערו ואז אמר כנ"ל שיוכלין לידע מהתורה שלו נעלמות ועתידות, אח"כ ביום כ' נשמע בכרסלב שהצדיק הנ"ל נסתלק ומחמת שהצדיק הנ"ל היה נקרא כפי רבינו זצ"ל פאר של ישראל בחי' תפילין כמבואר במקום אחר והתורה הזאת מדברת מענין הסתלקות והעלמת הצדיק שהוא בחי' הפאר וגם ממה שאמר רבינו ז"ל אז דייקא שמהתורה שלו יכולין לידע ממנה נעלמות ועתידות מכל זה ראינו בבירור שרבינו זצ"ל גילה ברוח קדשו בהתורה הנ"ל הסתלקות הצדיק הנ"ל כמבואר עתה להמעין שם שממש כל התורה הנ"ל מדברת מענין זה דוק ותשכח, והנה במאמר הנ"ל מבואר שכשנסתלק ונתעלם זה הצדיק שהוא בחי' שם ה' ונתפרסם ח"ו מי שאין בו שם ה' כלל וכו' אז נתגדלים בעולם בעלי שמות הטומאה וקדריים שקורין טאמירען וכו', וגם עי"ז באין שריפות בעולם ר"ל, ואז אח"כ ראינו זאת בחוש שתיכף בשנה הזאת שנת תק"ע הנ"ל נתפרסמו בעולם מאד ובפרט במדינותינו בעלי שמות הטומאה וקדריים במקומות הרבה, וגם הי' אז שריפות גדולות כמעט בכל העולם ונשרפו עיירות הרבה כידוע ומפורסם בעולם מענין השריפות שהיו אז בעולם בשנת תק"ע הנ"ל: ויש בזה עוד דברים בנו כי עיקר ההספר הנ"ל נאמר על הסתלקותו בעצמו כי בשנה האחרת שנת תקע"א בחוה"מ סוכות נסתלק אדמו"ר הקדוש זצ"ל בעצמו וע"כ אמר שיוכלין לידע מתורתו עתידות שיהיה: (שיחות הר"ן סי' קצ"ה ע"ש ובספר פרפראות לחכמה על התורה הנ"ל):

(ב) **גם** אלה דברי רבינו ז"ל בעת שראה התורה הנ"ל בכתב, המוסר של התורה שלי נפלא ועצום מאד אלו היו אומרים זאת התורה בלשון אחר בלשון מוסר היה מעורר ומשבר את הלב מאד כי היא כולה מוסר השכל מוסר גדול ונורא מאד, על כן צריכין לזוהר ולקיים מה שהזהרתי אתכם לעשות מן התורה תפלה, כי תיכף כשמתחילין להכניס זאת התורה בתוך דברי התעוררות ושיחה של תפילה בוודאי תעורר ותשבר את לבו מאד כנ"ל: (שם בשיחות הר"ן):

(יא) אמר העולם לא טעמו אותי כלום עדיין, אלו היו שומעים רק תורה אחת שאני אומר עם הניגון והריקוד שלה היו כולם בטלים בביטול גמור, היינו כל העולם כולו אפילו חיות ועשבים וכל מה שיש בעולם הכל היו מתבטלים בכלות הנפש מגודל עוצם התענוג המופלא והמופלג מאד מאד, ואפשר להבינו כי טבע הניגון שנמשך נפש השומע אחר הניגון ומתבטל בכלות הנפש אחר תנועת הניגון כפי מה שיש כח לאותה התנועה לשבר ולעורר הנפש להמשיכה אחריה, מכש"כ מי שיכול לרקד שיהיה הריקוד מכוון ממש כפי תנועת הניגון ובפרט מי שמנגן ניגון עם דיבורים ושיר, שהשיר והדיבורים שייכים בכון גדול להניגון שמשקל השיר מכוון ממש כפי נעימות הניגון וגם הריקוד מכוון ממש כפי נעימות הניגון ומשקל השיר כי כולו אחד, כשזוכין לשמוע ניגון כזה עם שיר ודיבורים ועם ריקוד כזה שכולם שייכים זה לזה בכון גדול ממש אזי מתבטלים ממש בכלות הנפש מגודל עוצם התענוג המופלא, וזהו התענוג הגדול מכל התענוגים, ומי שלא טעם זאת אינו יודע כלל מתענוג, אשרי עין ראתה זאת (כי גם בעוה"ב אין הכל זוכים לשמוע ולראות זאת רק מי שטרח בערב שבת וכו' יזכה לשמוע השיר שיתער לעתיד עם שמחת המחול שיעשה לצדיקים לעתיד לבוא) ואלו האנשים העומדים סביב זה האיש שמנגן הניגון הזה עם השיר והריקוד השייך לו אין יודעים כלל מה לעשות רק יש להם כלות הנפש והשתוקקת נפלא מעוצם התענוג וכל מה שממוך ומקורב יותר אליו נעשה אצלו ג"כ ממילא כל התנועות של הניגון והריקוד מחמת גודל התענוג כנראה בחוש, וכמו כן כשמקורב יותר אל הקדושה כל מה שממוך יותר אל התורה והניגון והריקוד נעשה אצלו ג"כ התנועות של כל הנ"ל של הקדושה ממילא, (ובלשון אשכנז אמר בזה"ל זיי זאלין מיך הערין איין תורה מיט דעם ניגון אין מיט איין טאנץ וואלט דיא גאנצע וועלט אויס גיגאננין, וחזר ושאל וואס האב איך גיזאגט והשיב לו הר"ר נתן זצ"ל שאמר ככל הנ"ל ואמר לו רבינו זצ"ל וואס מיינסטו דיא גאנצע וועלט אפילו חיות ועשבים וכו' ככל הנ"ל:

(יב) אמר הספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן הוא אתחלתא דגאולה, ואמר מאחר שיצא בעולם אני חפץ מאד שילמדו אותו, כי צריכים ללמוד אותו הרבה עד שיהי' שגור בעל פה, כי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשי"ת אשר אין ערוך אליו וכו', ואמר שטוב לקבוע לעצמו ב' שיעורים ללמוד ספריו. הק' שיעור אחד פשוט לומר במהירות הרבה מאד כדי שיהי' שגור בעל פה, ושיעור אחד ללמוד בעיון גדול כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו הקדושים והנוראים מאד עד אין סוף ואין תכלית: (שם סי' ז):

(יג) פעם אחד היה מזורז את אחד ללמוד את ספרו, ואמר שהוא מצוה גדולה ללמוד את ספרו הרבה, ואמר לו שיכולין להיות נעשה בעל מוח גדול ע"י ספרו כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא מאד ע"פ פשוטן של דברים, וגם אם יתמידו בספריו הק' יכולין לזכות להיות נעשה איש כשר באמת ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספריו הק', כי יש בהם פנימיות הרבה מה שאין נראה ע"פ פשוטו כלל, אשרי הזוכה ללמוד ולהתמיד בהם הרבה, (שם סי' ח):

(יד) אמר בהתורה שלי יש עמקות, ועיין כמה שנרשם במקום אחר שמה שנכתב כלשונו הק' בעצמו צריכין לרקד בו כמו במקרא כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר והוא בכונה גדולה וצריכין לרקד בו מאד וכו', ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב

(טז) אמר יכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור ע"י לימוד הספר שלו והיה חפץ ומשתוקק מאד שילמדו ויתפללו ע"י הספר הזה, ואמר מי שישב ויעסוק בספריו רק בלי ניצחון וקינטור ויסתכל בו באמת אז בוודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו, ואמר בזה"ל סע וועט אים אלע אדערין טרענין. ואמר כל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו. ומי שאין לו כמה לקנות וכו' ימכור כר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו ואמר שהספר שלו יהי' חשוב מאד ויבקשוהו ויחפשוהו מאד ויודפס ויחזור ויודפס כמה וכמה פעמים ויהיה חשוב מאד רק נכספתי לראות זאת ואהיה אני עומד ומסתכל וכו': (שם סי' י):

(יז) אמר התורה שלי היא כולה בחינות: (שם סי' יא):

(יז) בעת שהי' הספר ליקוטי מוהר"ן בכתב עדיין ונתן אותו לכורך ספרים לכרכו, אמר לכם נדמה שזה דבר פשוט הלא כמה עולמות תלויים בזה: (שם סי' יב):

(יח) אמר הבעל דבר יכול לחפות ולכסות את העינים מאד אבל בלא זה היה הספר עושה התעוררות גדול מאד בעולם, ואמר בזה"ל דער בעל דבר קען זייער פאר שטעלין אוב ניט וואלט דאס ספר מחויב גיווען א גרוסע זאך צו טאהן אוף דער וועלט: (שם סי' יג):

(יט) אמר הסוד מרע שלי הוא חידוש נפלא וגם העשה טוב שלי הוא נפלא מאד כי אני עושה טוב הרבה באמת והתורה שלי עושה הרבה מאד בעולם. כי ע"י התורה שלי נמשכין כל ההשפעות שבעולם, ודיבר עם אחד מה המו"מ שלך עם חטים אתה נושא ונותן גם זה נמשך ע"י התורה שלי: (שם סי' יד):

(כ) אמר לאחד שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו כי אפילו כשעומדין בתיבה ומגדל הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בבית לשמור גם את העשירות וממון האדם מכל הזיקות, והזכיר אז עשיר אחד, שהיה יודעו ומכירו ואמר גם אליו הוא טובה גדולה שיהיה הספר שלי בביתו כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתיקים עשירותו והזהיר את האיש שדיבר עמו מזה שיזרו את העשיר הנ"ל שיראה לקנות ספריו: (שם סי' טז):

(כא) אמר התורות שנאמרו על מאמרי רבה בר בר חנה הנדרפסים בתחלת הספר אמרם בשם אומרו היינו בשם רבכ"ח בעצמו, גם בעת שהתחיל לגלות התורות על מאמרי רבכ"ח אז סיפר שרבה בר בר חנה בא אליו ושיחר פניו ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו וביקש אותו על זה שישים לבו עליהם והוא יגלה לו בהם חידושים נפלאים: (ח' מוהר"ן דף ג' ע"א).

(כב) אחר שמסר התורה פתח ר' שמעון בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ס' אמר שהיה חתונה יפה, סע גיוועהן אשיין חתונקעלע, והיה ראוי לבקש את השי"ת עם הפמליא של מעלה על החתונה, אמרתי לו בוודאי הי' בכאן, השיב מן הסתם: (א"ה שמעתי שאמר אז לאנ"ש שהיה יכול להחזיק אותם בענין אמירת התורה הנ"ל שלשה ימים ושלשה לילות ולא ידעו בין יום ללילה כלל כמובא בזה"ק וכו': (שם במעלת תורתו סי' יז):

(כג) אמר בכל שיחה ושיחה שהוא משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש כשר ואפילו צדיק גמור כל ימי חייו כמו שאני רוצה (אזו וויא

(כד) אמר בהתורה שלי יש עמקות, ועיין כמה שנרשם במקום אחר שמה שנכתב כלשונו הק' בעצמו צריכין לרקד בו כמו במקרא כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר והוא בכונה גדולה וצריכין לרקד בו מאד וכו', ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב

(כה) אמר בהתורה שלי יש עמקות, ועיין כמה שנרשם במקום אחר שמה שנכתב כלשונו הק' בעצמו צריכין לרקד בו כמו במקרא כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר והוא בכונה גדולה וצריכין לרקד בו מאד וכו', ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב

לקנות איזה סחורה יוכל המשרת לחטוף מיד בזריות אותו המין סחורה שצריך הקונה ויפתח אותה במהירות לפני הקונה להראות לו מיד הוד יופי ופאר הסחורה הטובה הזאת, והנמשל מובן שצריכין אחד שיהיה בקי היטב מאד בכל תורותיו שגילה שיוכל לסדר כל תורה יפה עם הקצה לחוץ, וכשיבא אחד וירצה להתקרב ולדבר מתורתו יוכל להושיט לו מיד איזה תורה שהוא צריך או כפי ענינו, כי כל תורותיו הם כלליות גדול מאד מאד שיכולין למצוא בהם מה שצריך כאו"א רק צריכין אחד שיהי' בקי בהם היטב שיוכל להושיט לכל או"א מה שצריך באותו העת, והבן השאר מאל"ך: (שם סי' ל' ועמ"ש דף הקודם שכתב שם ג"כ.

התורות והמאמרים שבספריו הק' הם כלליות וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחך ומאיר עינים מאד ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט ובדרך סוד ונסתר, כי כל התורות יש בהם סודות נסתרות ונפלאות ונוראות מאד מאד וא"א לבאר זאת, גם בכל מאמר יש כוונות של מצוות, שכל מאמר שייך לאיזה כוונות המבוארים בכתבים בע"ח ופע"ח כגון התורה של מי האיש החפץ חיים בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ל"ג יש בה סוד כונת לולב אע"פ שלא נזכר בה דבר ממצות לולב וכן התורה בקרוב עלי מרעים (שם סי' קא) יש בה כוונת קידוש וכיצא בזה שאר המאמרים, ושמעתי מפיו הק' שאמר שרצה לעשות פירוש על ספר עץ החיים אך פירוש פשוט אינו נצרך רק צריכין לומר תורה שיהיה פירוש וכבר אמרתי כמה תורות השייכים לע"ח, גם שמעתי שאמר שזה סמוך גמר הע"ח וראה שהוא כולו מוסר, וכן כמה תורות יש בהספר כגון מרכבות פרעה סי' ל"ח, בתצורות סי' ה', אנכי סי' ד', אשרי העם זרקא סי' ל"ה ועוד כמה תורות שאמר באותן העתים וכולם הם סוד כוונת תפילין, ובפרט התורות שנכתבו בלשונו הקדוש בעצמו אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא כי יש שם כוונות הרבה, כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדרמה שהוא ללא צורך ובאמת יש שם לדקדק בזה כי יש שם כונה גדולה, גם אמר שהתורות שנכתבו בלשונו הק' בעצמו מסוגל כי הוא כלליות ועיקר הוא המוסר וההנהגות טובות היוצא מכל מאמר ומאמר מלבד הנסתרות שיש בהם וכו' וכו' כנ"ל):

(כח) אמר שגם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעוה"ב יבינו, כי עיקר התורה שלו הוא להנשמות שלנו, שכשנבא לעוה"ב יהיו הנשמות שלנו בקיאים באותן התורות הגבוהות מאד, גם בעוה"ז צריכין לקיימם בפשיטות עכ"פ לילך בהם, כאשר שמענו מפיו הק' כ"פ שצריכין לילך עם אותן התורות דהיינו לילך איזה זמן עם זאת התורה וכל העבודות שלו מבוקר עד ערב יהי' עם הילוך של אותה התורה שהוא הולך בה בעת ההיא, ואח"כ ילך איזה זמן עם תורה ומאמר אחר וכן יתנהג תמיד עד אשר יעבור וילך עם כל התורות שאמר והשי"ת יעזור לזה והעיקר לבל יהיה מבוהל ומבולבל שלא ירצה לחטוף הכל בבת אחת רק צריך להתנהג בנחת בהדרגה מעט מעט וכו' ועי"ז יוכל לזכות למה שזיכה עד שזיכה לקיים הכל:

(שם סי' מד):

(כט) הקשר והחיבור של התורות שלו הוא כעין בנין ואריגה ממש, שבתחילה מקשר ומחבר שני דברים אלו יחד, ואח"כ קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו', אף ע"פ רוב חוזר בכל פעם לחזור ולקשר אלו הארבעה דברים יחד, כי מתחלה אין הקשר שלהם יחד רק מזה לזה דהיינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומשלישי לרביעי אבל עדיין אין קשר להרביעי

איך מייין אגוטער יוד) אם ירצה לילך עמה לקיים כפי שיחתו הקדושה ומי שזכה לשמוע מפיו שיחתו הקדושה ידע זאת באמת ובבירור וגם אפילו עכשיו כשלומדיון דבריו הקדושים בספריו הקדושים יש להם ג"כ כח גדול לעורר להשי"ת לזכות לדרכי ה' באמת כי כל שיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השי"ת לכל אחד לפי מדריגתו, אפילו מי שהוא במדריגה עליונה מאד יכול לקבל דרך ישרה ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו, וכן להיפוך אפילו מי שהוא בתכלית מדריגה התחתונה ח"ו יכול ג"כ לקבל דרך ישרה ועצות נכונות למלט נפשו מני שחת אם ישם לבו היטב לדבריו הק' ויקיים אותם ובתמימות בלי שום חכמות, אשרי מי שיאחז בהם: (שם סי' טו):

(בד) אמר איני אומר לכם מתורתי כ"א הפסולת, והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדריגות מכפי מה שאני משיגה ואיני יכול לומר נמוך יותר: (שם סי' כ') ועיין שם בדף י"ט שהיה בעולם העליון במקום שהיה ושמע שם תורה גבוה מאד והתורה חותם בתוך חותם בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ"ב היא מעט ומקצת מאותה התורה ששמע במקום הנ"ל:

(בה) אמר יש לי תורות בלי לבושים, פירוש שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש, ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא כמו שסומכין על איזה דבר וכו', כן התורה שלו גבוה מאד עד שאינה יכולה להתלבש כ"א דרך אסמכתא בעלמא והבן, ואמר שמה שמתייגע כל כך קודם אמירת התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודיבורים שיוכל לאומרם ולגלותם וע"כ הוא צריך יגיעות גדולות לזה, כי דרכו היה קודם אמירת התורה שהיה יושב עמנו כמו שעה ושתיים והיה מתייגע מאד בכמה תנועות וגניחות, ואע"פ שישב בשתיקה היה ניכר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד ואח"כ פתח פיו והתחיל לומר, ופ"א ראיתי בעיני בעת שהתחיל לומר התורה ט' תיקונין וכו' בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ' שהיה כופל אלו התיבות ט' תיקונין יקירין איתמסרן לדיקנא כמה פעמים ובכל פעם תפס בשתי ידיו בכח בשני צדדי זקנו שעל הלחיים וכמעט שהיה תולשם מגודל היראה והמסירת נפש העצום שהיה לו אז ואמר כשאומר תורה נדמה לו תיכף כשיוציא מפיו הדיבור הראשון מיד תצא נפשו: (שם סי' כ"א):

(בו) אמר כל ההשגות הגבוהות שהוא משיג אינם חשובים אצלו כ"כ רק העיקר הוא כשזוכה להכניס איזה דיבור בתוך העולם כי בכל דיבור ודיבור שהוא מדבר בפני העולם תלויים בו כל העולמות עליונים ותחתונים: (שם סי' ט"ז):

(בז) פעם אחת עמדנו לפניו בלילה ודיברנו עמו הרבה מכמה וכמה תורות שגילה לפנינו והייתי מזכיר לפניו איזה תורה והייתי מפליג לפניו עוצם שבח הפלגת חידושיה וכן הזכרתי לו כמה וכמה תורות כי כל תורה ותורה הוא חידוש נפלא ומופלא מאד מאד אשר תכלה הנפש מעוצם עריבות והפלגות החידוש למי שזוכה לעיין בהם באמת והיינו מדברים הרבה מזה, אח"כ למחרתו בבוקר נסעתי עמו ללוותו בדרך, ענה ואמר אתמול הנחנו וסדרנו הסחורה שלנו (שקורין קראם) כ"ה היא סחורה יפה מאד מאד, וטוב היה שיהי' לחנות הזה משרת טוב ויפה שיכול להניח ולקפול ולסדר כל חתיכה סחורה יפה יפה עם הקצה לחוץ (בדרך המשרתים המובחרים שמקפלין הסחורה ומניחין הקצה לחוץ כדי שיראה הקונה בבואו תיכף מהות יופי הסחורה) וכשיבא אחד

(לא) אמר לפעמים אני מדבר איזה דיבור לאיזה אדם ואין הדיבור עושה פעולתו עד לזמן רחוק, כמו שיש כשנותנים איזה סמים לרפואה לפעמים הסם עושה פעולתו ומועיל מיד ולפעמים צריך הסם לשהות בתוך האדם איזה זמן ואח"כ הוא עושה פעולתו כמו שיש דברים שהוא מדבר שהם מונחים אצל האדם ואינם מעוררים אותו עד זמן רחוק אבל סוף כל סוף יעשה הדיבור פעולתו ויעיל בוודאי: (שיחות הר"ן סי' ר"ו):

(לב) אמר יש כמה דברים שאני אומר לאיזה אדם ועדיין אין עושים פעולתם, רק שמתגלגלים הדברים מאדם זה לאדם אחר ומחבירו לחבירו וכו', עד שיתגלגלו הדברים ויבואו לאיזה אדם ויכנסו הדברים ללבו בעומק גדול ושם יעשו פעולתם בשלימות ויעוררו אותו וכו':

(שם סי' ר"ז):

(לג) אמר כל התורות והשיחות שמגלה אינם בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואשר איננו פה (ועיין בפירוש"י שפירש ואף עם דורות העתידים לבא), וכמה פעמים דברנו עמו מענין זה ורמזו לנו בדבריו הק' להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול אשר עשה עמנו, ופעם אחת אמר בפירושו גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות אשר גליתי לכם, ואמר אז הפסוק הזה ברתת וזיע ובהתלהבות גדול וגורא כגחלי אש והודעתם לבניך ולבני בניך (ואמר בזה"ל אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן), ואמר דע והאמן אם אפשר להוציא אחד מהרפש גם מי שיתאחו בו וציאו אותו גם כן:

(שם סי' ר"ח):

(לד) אמר הבעש"ט זצ"ל וכמה צדיקים עשו ותקנו בעולם (בדבריהם ובספריהם הקדושים) מה שתקנו ואח"כ כשנפטרו ונסתלקו נפסק הדבר, היינו ההארה שהאירו כשנפטרו ונסתלקו נפסק הדבר, היינו ההארה שהאירו בתלמידיהם והחזירום להשי"ת לא נמשך מדור לדור רק נפסק. ע"כ צריכין לעשות דבר שיהיה לו קיום לעד, וכן דיבר עוד פ"א שצריכין להשאיר תלמידים שאלו תלמידים יעשו תלמידים אחרים וכן התלמידי תלמידים יאירו להלן יותר ויותר וכן לדורי דורות:

(חיי מוהר"ן במעלת תורתו אות כ"ח):

א"ה כבר מבואר ג"כ בשיחותיו הק' שאמר האש שלי תוקד עד ביאת המשיח, מוין פייעריל וועט שון מלואין בין משיח וועט קימען ובעזה"י אנו רואים כי דבר אחד מדבריו לא שב ריקם כי כבר זה יותר ממאה שנה אחר הסתלקותו ז"ל שנסתלק ביום ב' דחזה"מ סוכות שנת תקע"א ויש רבים מאנ"ש שלא הכירו ולא ידעו ולא ראו גם שום אחד מתלמידיו הק' זצ"ל, ואעפ"כ בוער בלכם עסקיו ועניניו של אדמו"ר זצוק"ל כאש יוקדת ממש ושותים בצמא את כל דבריו ודברי תלמידיו הק' והם עליהם כמים קרים על נפש עיפה ומשתדלים להפיץ מעינותיו חוצה להדפיס חבורי הקדושים וללמוד תלמוד תורה דברים בספריו הק' בכדי לחזקם ולאמצם לילך בדרכי ה' שלא יתייאשו עצמם לעולם, רק לאחוז עצמם בתורה ותפלה ולשוב בתשובה שלימה לפניו ית', וכבר נודע מה שאדמו"ר הקדוש זצוק"ל ייחד שני עדים כשרים ואמר לפניהם שגם אחר הסתלקותו כל מי שיבא על ציונו הקדוש ויאמר שם העשרה קפיטיל תהלים שהם תיקון לפגם הברית (המבוארים בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ר"ה ובחלק ב' סי' צב) ויקבל עליו אשר מעתה לא ישוב עוד לאולתו ישתדל בכל כחו להושיעו ולתקנו ולהוציאו מן השאול תחתיות, וגם כבר נודע מה שאמר אשר כל ענינו ועסקיו הוא רק ראש השנה ואמר בזה"ל גאר מוין זאך איז ראש השנה. והזהיר על כל המקורבים אליו שיהיו כולם

בהראשון, אבל אח"כ מביא פסוק או מאחו"ל או שאר ראייה אחרת שע"ז מקשרם יחד עד שמחובר בקשר הדק היטב כל הארבעה דברים יחד, ואח"כ חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה ויחד כולם הוא מקשר להחיבור והקשר הראשון, ובתחלה אין קשר לשתי החבילות הקדושות האלו כי אם ע"י איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה, אבל אח"כ הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים שממשיך קורות לקשר הבנין משלישי שבראשון לרביעי שבשני ומשם לשני שבשלישי, ואח"כ מחבילה שניה לשלישית ג"כ כן וכן להלן, ואח"כ מקשרם כולם יחד בדרך נפלא, וכל זה שמעתי מפיו הק' למחרת יוהכ"פ תקע"א שקודם הסתלקותו, ועדיין צריכין להרחיב הדיבור בזה ולהביא לזה דוגמא מכמה תורות כדי שתבין ענין זה היטב ותבין מעט דרכי הספר הקדוש הזה (ועיין בספר פרפראות לחכמה בתחלתו שמביא שם השיחה הזאת ומרחיב שם הדיבור בזה ומביא דוגמא לזה מכמה וכמה תורות ע"ש היטב ותבין עמקות הספר הקדוש הזה) גם פ"א אמר התורות שלי הם כמו מי שנכנס לפלטיין שיש בו היכלות וחדרים ואכסדראות ופשפשיין נאים ונפלאים וגוראים מאד ועליות על גבי עליות שונות בדרכי חידושים נוראים ותיכף כשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתכל בו ולהתפלא על נפלאות החידושים אשר בו בתוך כך רואים שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר וכן מחדר זה לחדר אחר וכן מחדר לחדר ומחדר לעליה וכו'. וכולם פתוחים מזה לזה פתחים וחלונות ומקושרים ומשולבים זה בזה בסדר נפלא ובחכמה עמוקה ובתכלית היופי והגוי וכל זה אי אפשר לבאר בכתב כי אם למי שנכנס קצת בהבנת עומק דבריו הק' ז"ל, אשרי הזוכה לטעום נועם מתיקות עמקות תורתו הק' וכו':

(שם סי' מ"ה):

(ל) אמר משל נאה, לענין מה שמרבה לגלות כ"כ תורות נפלאות ומעשיות ושיחות נפלאות וגוראות אע"פ שאינו נראה עדיין שיעשו פעולתם באנ"ש כמו שהיה ראוי להם, ואמר לענין זה משל, מלך אחד חלה בנו יחידו מאד עד שכל הרופאים משכו ידיהם ממנו ונתייאשו מרפואתו, בתוך כך בא רופא מופלג בחכמה מאד וביקש אותו המלך שישתדל לרפאות את בנו, והשיב להמלך אמת רפואתו קשה ורחוקה מאד אך אף על פי כן אם יעשו עוד תחבולה אחת אז אפשר שיהיה לו רפואה, אך איני יודע אם לומר לך זאת התחבולה מחמת שהוא דבר קשה וכבד מאד, והפציר בו המלך לגלות לו התחבולה, ואמר לו תדע שבנדך הוא חולה מסוכן מאד מאד עד שכבר אי אפשר ליתן לו לתוך פיו אפילו טיפה אחת מסממני הרפואות, אך איך שיש סממני הרפואות יקרות כאלה אשר צלוחית אחת קטנה מאד עולה לסך אלפי אלפים וצריכין למלאות חבית מלאה מסממנים היקרים האלה וליקח דליים מלאים מסממנים האלה ולשפוך על בנדך החולה וממילא מובן שכל הסממנים היקרים האלה ילכו לאיבוד הרבה אך מתוך שישפכו עליו הרבה כ"כ יכנסו לתוך פיו ג"כ איזה טיפה עכ"פ ועי"ז אפשר שיהיה לו רפואה, ותיכף ומיד נתרצה המלך לזה וצוה לעשות כן ועי"ז נתרפא הבן מלך, והנמשל מובן מאליו שדייקא מחמת שאנו חולים מדוכאים בחולי הנפש כ"כ ר"ל, ע"כ מוכרח הצדיק הרופא נאמן לשפוך עלינו סממנים יקרים וגוראים מאד אע"פ שלכאורה נראה שכמעט הולך הכל לאיבוד ח"ו אעפ"כ ריח טוב קולט, וברכות הימים אולי נזכה לחטוף מהם איזה טיפה יקרה ונפלאה לתוך פינו ופנימיותינו עד שע"ז אולי יש תקוה לזכות לרפואה שלימה בגו"ר אכ"ר:

(שם סי' מ"ו):

אצלו על ר"ה, ופ"א אמר אשר בראש השנה היא עושה ענינים ותיקונים להנפשות המקורבים אליו ובאים אליו על ר"ה מה שבכל השנה גם הוא אינו יכול לעשותם, ובערב ר"ה האחרון מימי חייו הקדושים דיבר הרבה מאד מענין זה מגודל החיוב וההכרח להיות אצלו על ר"ה כל המקורבים אליו, וענה ואמר בקול חזק מעומק הלב, אין דבר גדול מזה, היינו מלהיות אצלו על ר"ה ומשמעות דבריו הק' ובפרט מה שדיבר בענין זה בער"ה האחרון קרוב להסתלקותו שכבר גילה דעתו לאנשיו שהוא מוכרח להסתלק, הבינו תלמידיו הק' זצ"ל שרצונו חזק להתקבץ אליו על ר"ה כל המקורבים שלו גם לאחר הסתלקותו, היינו להתפלל על ציונו הק' בערב ראש השנה וגם בראש השנה יתפללו כל הקיבוץ ביחד בהתקשרות אליו זצ"ל ולכל הצדיקים אמתיים שבדור ושהם שוכני עפר כמבואר במ"א ועי"ז יהיו נעשים תיקונים נפלאים כמו בחיים חיותו ז"ל, וקיימו וקבלו תלמידיו הקדושים זצ"ל והסכימו לעשות כן בכל ר"ה, ואחר הסתלקותו העיר ה' את רוח תלמידו הרב הגאון הצדיק המפורסם ר' נתן זצוק"ל בעהמ"ח ספרי לקוטי הלכות להתחיל לעסוק בבנין בית המדרש הקדוש שיקרא על שם אדמו"ר הקדוש מוהר"ן זצוק"ל בעיר אומאן פלך קיעוו מדינת רוסיא שאדמו"ר מוהר"ן הק' זצוק"ל נסתלק ונקבר שם ובעזה"י חפץ ה' בידו הצליח שזכה בכח רבו הקדוש לקרב גם אחר הסתלקותו נפשות רבות להשי"ת ולהעמיד שם בעיר אומאן את הביהמ"ד, על שמו הקדוש ז"ל, ואף גם אחר הסתלקות מוהר"נת זצ"ל נבנה שם ע"י אנ"ש פעם שנית הביהמ"ד הקדוש שלו, וגם עתה

זה יותר ממאה שנה אחר הסתלקות אדמו"ר הק' מוהר"ן זצ"ל נבנה מחדש הביהמ"ד הק' שלו פעם שלישית בית חומת אבנים גדול ממסד עד המפתחות בהוד והדר, וגדול כבוד הבית הזה האחרון מן הראשונים, ובכל שנה ושנה נתקבצים על ר"ה לעיר אומאן קיבוץ גדול מאד ה' עליהם יחיו, ויוסיף עליהם כהנה וכהנה, ורובם ככולם הם בעלי תורה והרבה מהם בעלי עסק ויש שיש להם עסקים גדולים בביתם ולפני ראש השנה משליך כל אחד עסקיו שבביתו ובא ביגיעות וטרחות גדולות ויש שבאים ממקומות רחוקים ומשתמחים על ציונו הק' בערב ראש השנה ומבקשים ומתחננים ושופכים נפשם שם לפני ה' לזכות לתשובה ולתיקון הברית וכו' ושיתתקנו כל פגמיו שפגם עד עתה ושמעתה לא יפגום עוד, ומרכיב שם בתחנונים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול עד אין חקר ואח"כ בימי ר"ה הקדושים מתפללים ביחד בבית מדרשו הק' ג"כ בתחנונים רבים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול. ובעזה"י בכל שנה נתוספין נפשות חדשות אל כלל הקיבוץ, ורואין בחוש ממש הפעולה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקיבוץ בכל השנה עי"ז ברוחניות, וכמעט שהחיות והתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כולה הוא ע"י החיות דקדושה והארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ, וכשנתתקן בר וחניות ממילא נתתקן גם בגשמיות כמבואר במ"א, ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת רואה בחוש איך דבריו הק' שאמר שהענין הקדוש שלו לא יופסק לעולם הם חיים וקיימים ונחמדים לעד, והשי"ת יזכינו להיות חבר לכל יראיו הק' ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם אכי"ר:

דברים הנעמדים ברוח של עולם

דברים העומדים ברומו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

ספר לוקוטו מורה ר"ן

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
ואתם תהיו לי ישראל ואתם תהיו לי

תיקון הפללי

- תודות למכון אב"ן שתיה
- שאפשרו לנו להשתמש
- בנוסח התיקון הכללי
- שהוגה פוסק ונוקד מחדש
- בתכלית הדיקוק והשלימות
- על ידי צוות חברי מכון אבן שתיה
- לעילוי נשמת
- אברהם נחמן ניצני הי"ד
- נעקדה"ש - כ"ח כסלו תשס"ב

תיקון הכללי

בשבת ויו"ט אין אומרים תפלה זו, אלא מתחילים לכו נרננה:

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בך עבדו ובן רעו אחריו, והבוחר בשירות ותשבחות, שתפן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא באלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו, זכותו יגן עלינו. ויעמוד לנו זכות פסוקי תהלים, וזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקודותיהם וטעמיהם והשמות היוצאים מהם מראשי תבות ומסופי תבות, לכפר פשעינו ועונותינו וחטאתינו, ולזמר עריצים, ולהכרית כל החוחים והקוצים הפוכבים את השושנה העליונה, ולחבר אשת נעורים עם הורה באהבה ואהבה וריעות. ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה, לטהרנו מעונותינו ולסלוח חטאתינו ולכפר פשענו. כמו שפליחת לךוד שאמר מזמורים אלו לפניך, כמו שצאמר, גם יהוה העביר חטאתך לא תמות. ואל תקחנו מהעולם הזה קודם זמננו עד מלאות שנותינו באופן שנוכל לתקן את אשר שחתנו. וזכות דוד המלך עליו השלום יגן עלינו ובעדינו, שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך. ומאוצר מתנת חנם חננו ברכתיב, וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם. וכשם שאנו אומרים לפניך שירה בעולם הזה, כך נזכה לומר לפניך, יהוה אלהינו, שיר ושבחה לעולם הבא. ועל ידי אמירת תהלים תתעורר חכצלת השרון ולשיר בקול נעים בגילת ורגן, כבוד הלבנון נתן לה, הוד והדר בבית אלהינו, במהרה בימינו, אמן סלה:

קודם אמירת התהלים יאמר זאת:

כבו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: פי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל-אלהים:

חריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכנותיה, על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל.

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חריני מקשר את עצמי באמירת עשרה מזמורי תהלים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורינו, ולכל הצדיקים האמתיים, שוכני עפר קדושים אשר בארץ המתה, ובפרט להצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבינו נחמן בן שמחה בן פיגא זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

תיקון הכללי

טז

- א. מכתם לדוד, שמרני אל ביחסיתי בך:
- ב. אמרת ליהוה, אדני אתה, טובתי בלעליך:
- ג. לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי כלחפציכם:
- ד. ירבו עצבותם אחר מהרו, בלאסוף נספיהם מדם, ובלאשא את שמותם עלשפתי:
- ה. יהוה מנתחלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי:
- ו. חבלים נפלו לי בנעמים, אפנחלת שפרה עלי:
- ז. אברך את יהוה, אשר יעצני, אפלילות יסרוני כליותי:
- ח. שויתי יהוה לנגדי תמיד, כי מימיני בלאמוט:
- ט. לכן שמח לבי ויגל כבודי, אפבשרי ישכן לבטח:
- י. כי לאתעזב נפשי לשאול, לאתתן חסידך לראות שחת:
- יא. תודיעני ארח חיים, שבע שמחות אתפניך, נעמות בימיך נצח:

תיקון הכללי

לב

- א. לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
- ב. אֲשֶׁר־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עוֹן, וְאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה:
- ג. בִּי־חַרְשָׁתִי בָּלוּ עַצְמוֹ, בְּשֹׂאֲנָתִי כָּל־הַיּוֹם:
- ד. כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִכְבֵּד עָלַי יָדְךָ, נְהַפְּךָ לְשֹׂדֵי בְּחַרְבְּנִי קוֹץ סָלָה:
- ה. חֲטָאתִי אֹדִיעֶךָ וְעוֹנֵי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לַיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאֵת עוֹן חֲטָאתִי סָלָה:
- ו. עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חֹסֵד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצָא, רַק לְשֹׁמֵף מִיָּם רַבִּים, אֱלֹוֹ לֹא יִגִּיעוּ:
- ז. אַתָּה סֹתֵר לִי*, מִצָּר תִּצְרַנִּי, רַנִּי פִלְט תְּסוּכְּבֵנִי סָלָה:
- ח. אֲשֶׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדַרְךְ־זוֹ תִלְךָ, אִיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינַי:
- ט. אֲלִ־תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אִין הַבַּיִת, בְּמַתְגַּוְרָסָן עֲדִיו לְכֹלָם, כָּל קָרֵב אֵלֶיךָ:
- י. רַבִּים מְכַאֲזִים לְרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוּכְּבֵנוּ:
- יא. שְׂמַחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:

* כאן יש להפסיק מעט (ליקוטי מוהר"ן א' סימן רי"ג)

תיקון הכללי

מא

- א. לְמַנְצַחַ מְזִמּוֹר לְדָוִד:
- ב. אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל־דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ יְהוָה:
- ג. יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ וַיִּחְיֵהוּ וַאֲשֶׁר בְּאָרֶץ, וְאֶל־תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ אֹיְבָיו:
- ד. יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל־עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל־מִשְׁכְּבוֹ הַפְּכֶתָ בְּחִלּוֹ:
- ה. אֲנִי־אִמַּרְתִּי יְהוָה חֲנֻנִי, רַפְּאֵה נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ:
- ו. אֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ:
- ז. וְאִם־בָּא לְרֹאוֹת שְׂוֹא יִדְבֵר, לִבּוֹ יִקְבֹּץ־אֶוֹן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר:
- ח. יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׂוּ כָּל־שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ רָעָה לִי:
- ט. דַּבֵּר־בְּלֵיֶעַל יֵצוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
- י. גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בִּטַּחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לַחֲמוֹ, הַגְדִּיל עָלִי עֵקֵב:
- יא. וְאַתָּה יְהוָה חֲנֻנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֶמְהָ לָהֶם:
- יב. בּוֹזֹאת יִדְעֵתִי כִּי־חִפְצָתָ בּוֹ, כִּי לֹא־יִרְיַע אֹיְבֵי עָלִי:
- יג. וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכַּתָּ בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם:
- יד. בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן:

תיקון הכללי

מב

- א. לְמִנְצַחַ מִשְׁכֵּיל לְבְנֵי-קָרָח:
- ב. כְּאֵיל תְּעֹרֵג עַל-אֲפִיקֵי-מַיִם, כֵּן נַפְשֵׁי תְעֹרֵג אֱלֹהֵי אֱלֹהִים:
- ג. צְמָאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי, מָתִי אָבוֹא וְאֶרְאֶה פָּנֵי אֱלֹהִים:
- ד. הִיִּתְהַלֵּי דְמַעְתֵּי לָחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר אֵלֵי כָל-הַיּוֹם אֵיִה אֱלֹהֵיךָ:
- ה. אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁכַּח עָלַי נַפְשֵׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֶדְדֵּם עַד בֵּית-אֱלֹהִים בְּקוֹל-רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹגֵג:
- ו. מִה־תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשֵׁי וְתִהְיֶה עָלַי, הוֹחֲלֵי לְאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אוֹדְנֵנוּ יִשׁוּעוֹת פָּנֵינוּ:
- ז. אֱלֹהֵי עָלֵי נַפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוֶה, עַל-כֵּן אֶזְכְּרֶךָ מֵאֶרֶץ יִרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְצַעֵר:
- ח. תְּהוֹם-אֶל-תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל צְנוּרִיךָ, כָּל-מִשְׁבְּרֵיךָ וְגִלְיָךָ עָלַי עֲבְרוּ:
- ט. יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסֵדוֹ וּבְלַיְלָה שִׁירָה עִמּוֹ, תִּפְלָה לְאֵל תְּיִי:

תיקון הכללי

י. אומרה לאל סלעי למה שכחתני, למה קדר אלך בלחץ
אויב:

יא. ברצח בעצמותי חרפוני צוררי, באמרם אלי כל־היום
איה אלהיך:

יב. מה־תשתוּחחי נפשי ומה־תהמי עלי, הוחילי לאלהים
בי־עוד אודנו, ישועת פני ואלהי:

נמ

א. למנצח אל־תשחת לדוד מכתם, בשלח שאול, וישמרו
את־הבית להמיתו:

ב. הצילני מאיבי אלהי, ממתקוממי תשגבני:

ג. הצילני מפעלי און, ומאנשי דמים הושיעני:

ד. כי הנה ארבו לנפשי, יגורו עלי עזים, לא־פשעי
ולא־חטאתי יהוה:

ה. בלי־עון ירצון ויפוננו, עורה לקראתי וראה:

ו. ואתה יהוה־אלהים צבאות אלהי ישראל, הקיצה לפקד
כל־הגוים, אל־תחזן כל־בגדי און סלה:

ז. ישובו לערב יהמו ככלב, ויסובבו עיר:

ח. הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם, כי־מי שמע:

תיקון הכללי

- ט. ואתה יהוה תשחק־למו, תלעג לכל־גוים:
י. עזו אליך אשמרה, כי־אלהים משגבי:
יא. אלהי חסדי יקדמני, אלהים יראני בשררי:
יב. אל־תהרגם פן־ישכחו עמי, הניעמו בחילך והורידמו,
מגננו אדני:
יג. חטאת־פימו דבר־שפתימו וילכדו בגאונם, ומאלה
ומכחש יספרו:
יד. פלה בחמה פלה ואינמו, וידעו כי־אלהים משל ביעקב,
לאפסי הארץ סלה:
טו. וישבו לערב יהמו ככלב, ויסוכבו עיר:
טז. המה יניעון לאכל, אם־לא ישבעו וילינו:
יז. ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך, כי־היית משגב לי,
ומגום ביום צר־לי:
יח. עזי אליך אומרה, כי־אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז

- א. למנצח על־ידותון, לאסף מזמור:
ב. קולי אל־אלהים ואצעקה, קולי אל־אלהים והאזין אלי:

תיקון הכללי

- ג. ביום צרתי אדני דרשתי, ידי לילה נגרה ולא תפוג, מאנה הנחם נפשי:
- ד. אזכרה אלהים ואהמיה, אשיחה ותתעטף רוחי סלה:
- ה. אחזת שמרות עיני, נפעמתי ולא אדבר:
- ו. חשבתי ימים מקדם, שנות עולמים:
- ז. אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה, ויחפש רוחי:
- ח. הלעולמים יזנח אדני, ולא יסיף לרצות עוד:
- ט. האפס לנצח חסדו, גמר אמר לדר ודר:
- י. השכח חנות אל, אם קפץ באף רחמיו סלה:
- יא. ואמר חליתי היא, שנות ימין עליון:
- יב. אזכור מעלליה, כי אזכרה מקדם פלאך:
- יג. והגיתי בכל פעלך, ובעלילותיך אשיחה:
- יד. אלהים בקדש דרכך, מי אל גדול באלהים:
- טו. אתה האל עשה פלא, הודעת בעמים עזך:
- טז. גאלת בזרוע עמך, בני יעקב ויוסף סלה:
- יז. ראוך מים אלהים, ראוך מים יחילו, אף ירגזו תהמות:
- יח. זרמו מים עבות, קול נתנו שחקים, אף חצצריך יתהלכו:

תיקון הכללי

יט. קול רעמך בגלגל, האירו ברקים תבל, רגזה ותרעש
הארץ:

כ. בים דרפך ושבילך במים רבים, ועקבותיך לא נדעו:
כא. נחית כצאן עמך, ביד-משה ואהרן:

צ

א. תפלה למשה איש-האלהים, אדני מעון אתה היית לנו
בדר ודר:

ב. בטרם הרים ילדו, ותחולל ארץ ותבל, ומעולם עד-
עולם אתה אל:

ג. תשב אנוש עד-דפא, ותאמר שוכו בני-אדם:

ד. כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר, ואשמורה
בלילה:

ה. זרמתם שנה יהיו, בפקר כחציר יחלה:

ו. בפקר יציץ וחלה, לערב ימולל ויבש:

ז. כי-כלינו באפה, ובחמתך נבהלנו:

ח. שפת עונתינו לנגדה, עלמנו למאור פניך:

ט. כי כל-ימינו פנו בעברתך, פלינו שנינו כמו-הגה:

תיקון הכללי

- י. ימי־שנותינו בהם שבָּעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם עֲמַל וְאֶן, כִּי־גַז חֵישׁ וְנִעְפָּה:
יא. מִי־יֹדַע עֵז אֶפֶד, וּכְיִרְאָתְךָ עֲבָרְתְּךָ:
יב. לְמִנּוֹת יְמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבֵא לְבַב חֲכָמָה:
יג. שׁוֹבָה יְהוָה עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:
יד. שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרַח חֲסִדְךָ, וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יְמֵינוּ:
טו. שִׁמְחֵנוּ כִּימוֹת עֲנִיתֵנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
טז. יִרְאֵה אֶל־עֲבֹדֶיךָ פְּעֻלָּךְ, וְהִדְרִיךְ עַל־בְּנֵיהֶם:
יז. וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

- א. הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב. שִׁירוּ־לוֹ זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכָל־נְפְלְאוֹתָיו:
ג. הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה:
ד. דַּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד:
ה. זְכְרוּ נְפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה, מִפֶּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו:
ו. זֶרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:

תיקון הכללי

- ז. הוא יהוה אלהינו, בכל־הארץ משפּטיו:
- ח. זכר לעולם בריתו, דבר צוה לאֶלף דור:
- ט. אשר כרת את־אברהם, ושבועתו לישחק:
- י. ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית עולם:
- יא. לאמר לך אתן את־ארץ־כנען, חבל נחלתכם:
- יב. בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה:
- יג. ויתהלכו מגוי אל־גוי, מממלכה אל־עם אחר:
- יד. לא־הניח אדם לעשקם, ויזכח עליהם מלכים:
- טו. אל־תגעו במשיחו, ולנביאי אל־תרעו:
- טז. ויקרא רעב על־הארץ, כל־מטה־לחם שבר:
- יז. שלח לפניהם איש, לעבד נמכר יוסף:
- יח. ענו בכפל רגלו, ברזל באה נפשו:
- יט. עד־עת בא־דברו, אמרת יהוה צרפתהו:
- כ. שלח מלך ויתירהו, משל עמים ויפתחהו:
- כא. שמו אדון לביתו, ומשל בכל־קנינו:
- כב. לאסר שריו בנפשו, וזקניו יחבם:
- כג. ויבא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ־חם:

תיקון הכללי

- כד. וַיִּפֹּר אֶת־עֲמוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצָּרָיו:
- כה. הִפְךָ לָבֶם לְשֵׁנָא עֲמוֹ, לְהַתְנַפֵּל בְּעִבְדָיו:
- כו. שְׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בוֹ:
- כז. שְׁמוּדְכֶם דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם:
- כח. שְׁלַח חֲשֵׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ, וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ:
- כט. הִפְךָ אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם, וַיִּמַּת אֶת־דֹּגְתָם:
- ל. שְׂרִץ אֲרָצָם צִפְרֹדְעִים, בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם:
- לא. אָמַר וַיָּבֵא עֲרֹב, כַּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם:
- לב. נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהִבּוֹת בְּאֲרָצָם:
- לג. וַיִּדְּ גַּפְנִים וּתְאֵנֹתָם, וַיִּשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם:
- לד. אָמַר וַיָּבֵא אֲרֶבֶה, וַיִּלַּק, וַאֲיִן מִסְפָּר:
- לה. וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם, וַיֹּאכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם:
- לו. וַיִּדְּ כָל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
- לז. וַיּוֹצִיָאם בְּכֶסֶף וְזָהָב, וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל:
- לח. שָׂמַח מִצָּרִים בְּצֵאתָם, כִּי־נִפְּל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם:
- לט. פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְדָּה, וַאֲשׁ לְהֵאִיר לַיְלָה:
- מ. שָׂאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ, וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם:
- מא. פָּתַח צוּר וַיִּזּוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נְהָר:

תיקון הכללי

מב. כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת־אֲבֹתָהֶם עֲבָדוּ:

מג. וַיּוֹצֵא עִמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:

מד. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֲמִים יִירָשׁוּ:

מה. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קרי

א. עַל־נְהַרֹת כָּבֵל, שָׁם יִשְׁכְּנוּ גַם־כְּבִינוּ, בְּזָכְרָנוּ אֶת־צִיּוֹן:

ב. עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ בְּנִרְוֹתֵינוּ:

ג. כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹכֵינוּ דְבַר־יִשִׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה,
שִׁירוּ לָנוּ מִשִׁיר צִיּוֹן:

ד. אִיךָ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אֲדַמַּת נֶכֶד:

ה. אִם־אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי:

ו. תִּדְבֹק לְשׁוֹנֵי לְחִפֵי אִם־לֹא אֲזַכְּרֶנּוּ, אִם־לֹא אֵעֲלֶה
אֶת־יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֵחָתִי:

ז. זָכַר יְהוָה לְבִנֵי אֲדוּם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים עָרוֹ
עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ:

ח. בְּתַכְּבֹּל הַשְׂדוּדָה, אֲשֶׁר־יִשְׁלַם־לְךָ אֶת־גְּמוּלְךָ
שְׂגַמְלֶת לָנוּ:

ט. אֲשֶׁר־יִשְׁיַחֲזוּ וְנִפְּץ אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל־הַסֶּלַע:

תיקון הכללי

קג

- א. הללויה הלא־אל בקדשו, הללוהו ברקיע עזו:
- ב. הללוהו בגבורתיו, הללוהו כרב גדלו:
- ג. הללוהו בתקע שופר, הללוהו בגבל וכנור:
- ד. הללוהו בתוף ומחול, הללוהו במנים ועגב:
- ה. הללוהו בצלצלי־שמע, הללוהו בצלצלי תרועה:
- ו. כל־הנשמה תהלל יה, הללויה:

בסיום אמירת תהלים יאמר:

מִי־יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוֹת עִמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל:
וְתִשׁוּעַת צְדִיקִים מִיְהוָה, מְעוֹזִים בְּעַת צָרָה: וַיַּעֲזֹרֵם יְהוָה וַיַּפְלְטֵם, וַיַּפְלְטֵם
מִרְשָׁעִים וּיֹשִׁיעֵם בִּיְחֹסוֹ בּוֹ:

זאת התפלה מצינו באמתחת הכתבים והיא מעט הכמות ורב האיכות.

רבונו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא מן פלא, ולית לעלא מנה, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך דומיה תהלה, ומרום על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך אבקש שתתתור חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד ההשתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע תעלומות, ובדרך ונתיב הנה תאיר עלי אורך, לתחזירני בתשובה שלמה לפניך באמת, כפי רצונה באמת, כפי רצון מבורך הברואים, לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונה, רק לדבק במחשבות זכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לפי אל עדותיך, ותן לי לב טהור לעבודך באמת. וממצלות ים תוציאני לאור גדול חיש קל מהרה. תשועת יהוה בהרף עין, לאור באור החיים כל ימי היותי על פני האדמה. ואזכה לתדוש נעורי, תמים שעברו בחשך, לתחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא חטא. ואזכה לחיות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד, אמן נצח סלה ועד:

תיקון הכללי

אחר כך טוב לומר תפלה זו, יסדה מורנו רבי נתן זכר צדיק לברכה.

אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיִּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְּעוֹדִי, יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחִי, אָנֹכִי אֲשַׁמַּח בִּיהוָה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר, בְּנִבְלַת עֲשׂוֹר וּמְרוּ לוֹ: אֱלֹהִים, שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לְךָ, בְּנִבְלַת עֲשׂוֹר אֲזַמְּרָה לְךָ: עָלֵי עֲשׂוֹר וְעָלֵי נִבְלָה, עָלֵי הַגִּיזוֹן בְּכַנּוֹר: כִּי שִׁמְחַתְנִי יְהוָה בְּפַעֲלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יְדֶיךָ אֲרַנֶּנּוּ: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲדוֹן כָּל, בּוֹרָא כָּל הַנְּשֻׁמּוֹת, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זְמֵרָה, עֲזַרְנִי וְחַנְּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבְחַסְדֶיךָ הַעֲצוּמִים, שְׁאֵזְבָּה לְעוֹרֵר וּלְהוֹצִיא וּלְגַלּוֹת כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֹאמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים. וּבִזְכוֹת אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלִּים שְׁאֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ, שְׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֹאמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים שְׁהֵם: אֲשֶׁרֵי, בְּרָכָה, מִשְׁכִּיל, שִׁיר, נְצוּחַ, נְגוּן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ. בִּזְכוֹת הַמְזֻמּוֹרִים וּבִזְכוֹת הַפְּסוּקִים וּבִזְכוֹת תְּבוֹתֵיהֶם וְאוֹתִיּוֹתֵיהֶם וּנְקֻדּוֹתֵיהֶם וְטַעֲמֵיהֶם וְהַשְּׁמוֹת הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם, מְרֵאשֵׁי-תְבוֹת וּמְסוּפֵי-תְבוֹת, וּבִזְכוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עִם כָּל הַעֲשָׂרָה צַדִּיקִים שֵׁיִסְדּוּ סֵפֶר תְּהִלִּים, (וּבִזְכוֹת הַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, נַחַל נוֹבַע מְקוֹר חַכְמָה, רַבְּנוּ נַחְמָן בֶּן פִּינְא זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקֵּן לֹאמַר אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלִּים בְּשִׁבְלֵי תַקֵּן הַבְּרִית) וּבִזְכוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים הָאֱמִתִּיִּים, תִּזְכְּנִי וְתַחַנְּנִי שְׁאֵזְבָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְהוֹצִיא כָּל הַטְּפוֹת קְרִי שֵׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה בֵּין בְּשׁוֹנֵג בֵּין בְּמִזוּד בֵּין בְּאַנְס בֵּין בְּרִצּוֹן, (אִם יֹאמַר חַס וְשְׁלוֹם בְּשִׁבְלֵי מִקְרָה שְׁנוֹדֵמָן לוֹ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה יֹאמַר: וּבְפֶרֶט כָּל הַטְּפוֹת שֵׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי בְּלִילָה זֹה, עַל יְדֵי מִקְרָה לֵילָה שֶׁקְרָה לִי בַעֲוֹנוֹתַי הַרְבִּים) כְּלָם אֵזְבָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבְחַמְלַתְךָ הַגְּדוֹלָה וּבְכַחַךְ הַגְּדוֹל, לְהוֹצִיאֵם מִהַקְּלָפוֹת וּמִהַסְטָרִין אַחֲרַיִךְ, מִכָּל הַמְקוֹמוֹת שֶׁנִּפְלוּ וְנִתְפָּזְרוּ וְנִפְצְצוּ וְנִדְחָו לְשָׁם, וְאֵל יְדַח מִמֶּךָ נְדַח, וְתַכְנִיעַ וְתַשְׁפֵּר וְתַתְּרַג וְתַעֲקֹר וְתַכְלֶה וְתַבְטֵל כָּל הַקְּלָפוֹת וְכָל הַרוֹחִין שְׂדִין וְלִילִין, שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנִבְרְאוּ וְנוֹצְרוּ עַל יְדֵי אֱלֹהֵי הַטְּפוֹת שֵׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, וְתַסִּיר מֵהֶם חַיּוּתָם, וְתוֹצִיא וְתַגְּזֹל מֵהֶם חַיּוּת דְּקַדְשָׁה וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּלְעוּ.

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵל חַי וְקַיִם, חַי חַיִּים, מְלֵא רַחֲמִים, תִּדְּן אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוֹת תְּמִיד, תַּחֲפִץ חֶסֶד וּמְרֻבָּה לְהִשִּׁיב. אָבִי אָבִי, גּוֹאֲלִי וּפּוֹדִי, יַדְעַתִּי, יְהוָה, יַדְעַתִּי, כִּי אֲנִי בַעֲצָמֵי הַחַיִּב וְהַפּוֹשֵׁעַ, אֶפְלוּ בְּהַמְקָרוֹת שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לִי בְּשׁוֹנֵג, כִּי לֹא שִׁמְרַתִּי אֶת הַמְחִשְׁבָּה כָּלֵל, וְהִרְהַרְתִּי בַיּוֹם, עַד שֶׁבֹאֲתִי לְיַדִּי טְמֵאָה

תיקון הכללי

בלילה, ועל ידי זה קלקלתי מה שקלקלתי, וגרמתי מה שגרמתי, ושחתי מה ששחתי. אוי אוי אוי, אויה על נפשי, אוי לנפשי כי גמלתי לי רעה, מה אמר, מה אדבר, מה אצטרק. מה אמר, מה אדבר, מה אצטרק. האלהים מצא את עווני. הנני לפניך באשמה רבה, הנני לפניך מלא בושה וכלימה, מלא טנופים ולכלוכים, מלא תועבות רעות, ואין שום לשון בעולם שאוכל לכנות בו עצם הרחמנות שיש עלי, כי רע וזר, כי נגע עד הנפש. מר לי מאד, אבי שבשמים: מר לי מאד, רבון כל העולמים. ראה אנתתי ואנקתי, כי נפשי מרה לי מאד עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות מעצם מרירות נפשי אשר עד גבתי שמים יגיע, כי קצתי בתי, למה לי חיים באלה, חיים מרים ומרורים ממות. את קבעת בום התרעלה שתית מצית, נפשי.

רבוננו של עולם! אתה לבד ידעת, רבוי ועצם הפגמים הגדולים העצומים והנוראים, שנעשים על ידי זה בכל העולמות, ועתה איך אוכל לתקן זאת, ובמה יזכה נער כמוני לתקן את אשר שחתי. אך אף על פי כן ידעתי ואני מאמין באמונה שלמה כי אין שום יאוש בעולם כלל, ועדין יש לי תקווה, ועדין לא אבדה תוחלתי מיהוה, כי חסדי יהוה בי לא תמנו, כי לא כלו רחמי. על כן באתי לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, אלהי כל הצדיקים והחסידים האמתיים ואלהי כל ישראל, אלהי הראשונים והאחרונים, שתרחם עלי ותעשה את אשר בתקוה אלה ואת משפטיך אשר, ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגער בתיצור הרע, ותגרשו ממני מעתה ועד עולם, ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה מכל מיני הרחורים רעים, וממחשבות רעות, ומפגם הראות, ומפגם הדבור, ותצילני מעתה מכל מיני פגם הברית שבעולם, במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה מעתה ועד עולם:

אבינו, מלך אל חי וקיים, גואל חזק, ששחתי אליך בפני הצל הצל, הושיעה הושיעה, הצל לקוחים למות, הצל נרדף וחוב כמוני, הצילני מן השאול תחתיות, תן לי תקווה ולא אבד חס ושלו, כי מה בצע בדמי בדתתי אל שחתי, היוודע עפר, הניגיד אמתך. דלו עיני למרום, יהוה עשקה לי, ערבני, ערב עבדך לטוב, אל יעשקוני ידים, כי אין לי שום כח אלא בפני, אין לי שום מנוס ומבטח

תיקון הכללי

כי אם עליך לבר, על חסדיך העצומים לבר, על רחמיך הגדולים, על חמלתך האמתית, על חנינותיך הנצחיות, ועל כח וזכות הצדיקים, ששמרו את הברית בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו. בהם תמכתי יתדותי, בהם אשען ואסמך, בזכותם וכחם אבטח ואקנה, כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסדיך לראות שחת, אהה, יהוה, מלטיני, אהה, יהוה, פדני, ראה מסכן כמוני, מרף בלב ימים, תהום אל תהום קורא לקול צנוריה, כל משפריה וגליה עלי עברי. עוד צדוני בצפר, איבי חנם. צמתו בבור חיי, וידו אכן בי, צפו מים על ראשי, אמרתי נגזרתי. קראתי שמך יהוה מבור תחתיות, קראתי שמך יהוה מבור תחתיות.

רבנו של עולם! רבנו של עולם! מלא רחמים, מלא חסד חנם, מלא חנינות, מלא רחמנות, מלא טוב, מלא רצון, כבר קבלנו עלינו לקרא אליך תמיד, והנני מקים קבלתנו, והנני קורא אליך במקום שפל בזה, במקומות מנגים באלה, ממועמים קראתיך יהוה, מעמקי עמקים, מן המצר קראתי יהוה, ענני במרחב יהוה. ואם בעוונותינו הרבים ירדנו למקום שירדנו, וירדנו עכשו בעקבות משיחא למקומות נמוכים ושפלים מאד מאד, שלא ירדו ישראל לתוכם מעולם, כמו שכתוב: ותירד פלאים, אין מנחם לה. אף על פי כן, אין אנו מיאשים עצמנו חס ושלום בשום אופן בעולם כלל. כי כבר הבטיחנו להשיבנו ממצלות ים, כמו שכתוב: אמר אדני, מבשן אשיב, אשיב ממצלות ים, וכתוב: ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם, לא מאסתים ולא געלתים לבלתם, להפר בריתי אתם, כי אני יהוה אלהיהם:

רבנו של עולם! פתח פיה לאלם כמוני, ותשלח לי דבורים ממועון קדשך מן השמים, באפן שאוכל לנצח אותך, לרצות ולפייס אותך, שתקבל ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים את אלו העשרה קפיטל תהלים שאמרתי לפניך, באלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו, ואף על פי שאיני יודע לבנו שום בונה מהפונות העצומות והנוראות שיש באלו העשרה מזמורים, יהי רצון מלפניך, יהוה אלהי ואלהי אבותי, שתתהא חשובה לפניך האמירה בפה לבר, באלו השגתי וכונתי כל הסודות והפונות שיש בהם ויהיו אמרי לרצון לפני אדון כל. והנני משליך יחבי עליך, והנני מקשר עצמי לכל הצדיקים האמתיים

תיקון הכללי

שְׁבֹדֹרְנוּ, וְלִכְלֹל הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עֵפֶר, קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַכּוֹהֵן, וּבִפְרֹט לְהַצְדִּיק יְסוּד עוֹלָם, נֶחַל נֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה, רַבְּנוּ נַחְמֵן בֶּן פִּינְא זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אָמֵן) וְעַל דַּעְתָּם וְעַל פּוֹנְתָם אֲמַרְתִּי כָּל אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה קְפוּיֵי תַהֲלִים, וּבְזִכּוּתָם וּבְחַסְדָּם אֲזַכֶּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הַעֲשָׂרָה מִיְּמֵי נְגִינָה שְׁנַאֲמַר בְּהֵם סֵפֶר תַּהֲלִים, שְׁהֵם שִׁיר פְּשׁוּט, כְּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבָּע, שְׁהֵם כְּלוּלִים בְּשִׁמְךָ הַמְּיֻחָד הַגָּדוֹל וְהַקְּדוּשׁ. וּבְזִכּוּת וּבְחַסְדְּךָ הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֹהֵי בְּמִלָּאָם, שְׁהֵם אֵל אֱלֹהִים (בְּיָדָה): אֱלֹהֵי לְמַ"ד, אֱלֹהֵי לְמַ"ד הַיּוֹד מַ"ם, שְׁהֵם עוֹלָם בְּמִסְפַּר תַּפ"ה [אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁן], בְּמִסְפַּר תַּהֲלִים. בְּכַח אֱלֹהֵי הַשְּׁמוֹת תִּזְכְּנֵי לְהוֹצִיא כָּל הַטְּפוֹת קָרִי לְבַטְלָה מִבְּטָן הַקְּלִפָּה שְׁבִלְעָם, אֲשֶׁר מִסְפַּר שְׁמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה תַּפ"ה, שְׁהִיא בְּקִלְפָּה בְּנֶגֶד קְדֻשַׁת סֵפֶר תַּהֲלִים, וּבְכַח אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תַהֲלִים תִּעוֹרֵר הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים אֵל אֱלֹהִים, וְתַהַרְגֵנּוּ וְתִשְׁבֵּר וְתִכְנִיעַ וְתַעֲקֹר וְתִכְלֶה וְתִבְטֵל אֶת הַקְּלִפָּה הַזֹּאת שְׁבִלְעָם, וְתִכְרִיחַ אוֹתָהּ לְהַפְלִיט כָּל הַטְּפוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִבְּטָנָהּ וּקְרָבָהּ, וְתִמְחָה שְׁמָהּ וּזְכָרָהּ מִן הָעוֹלָם, וְתִקְוֶה מִקְרָא שְׁפָתוֹב: חֵיל בְּלַע וְיִקְאָנוּ, מִבְּטָנוּ יִרְשָׁנוּ אֵל, וְתַהַרְגֵנּוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת שְׁנִבְרָאוּ עַל יְדֵי אֱלֹהֵי הַטְּפוֹת, וְתוֹצִיא וְתַגְזֹל מֵהֶם חַיּוֹת דְּקִדְשָׁה, וְכָל הַנִּיּוֹצוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁבִלְעוּ עַל יְדֵי פֶגֶם חֲטָא זֶה, כְּלָם תוֹצִיאָם וְתַחְזוֹר וְתִקְבְּצָם בְּקִדְשָׁה שְׁנִית. וְתִזְכְּנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה תְּמִיד, וְנִזְכֶּה לְעַמֵּק כָּל יְמֵינוּ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאֵמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, בְּאִפְסָן שְׁנִזְכֶּה לְכַרֵּא גּוֹפִים וְכִלִּים קְדוּשִׁים לְכָל הַנְּשֻׁמוֹת דְּאֵזְלִין עֲרִטִילָאִין עַל יְדֵי עוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, עַל יְדֵי פֶגֶם הַטְּפוֹת קָרִי שְׁיִצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָה.

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲמִיץ כַּח וְרַב אוֹנִים, עֲשֵׂה מַה שְׁתַּעֲשֶׂה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים בְּאִפְסָן שְׁנִזְכֶּה לְתַקֵּן פֶּגֶם הַבְּרִית, פֶּגֶם טְפִי הַמַּחַ. בֵּין מַה שְׁפָגְמְנוּ בְּיָדָה בְּשׁוֹגְג, בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִנְס, בֵּין בְּרָצוֹן, עַל הַכֹּל תִּמְחָל וְתִסְלַח לִי אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת, חַנּוּן הַמְּרַבֶּה לְסִלַּח, וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים בַּשְּׁלֵמוֹת בְּחַיֵּינוּ, בְּזִכּוּת הַצְדִּיקִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַכּוֹהֵן, (וְאִם יִהְיֶה עַל קַבְרוֹ הַקְּדוּשׁ יֵאמַר: וּבְזִכּוּת הַצְדִּיק הַזֶּה הַשׁוֹכֵן פֶּה, צְדִיק יְסוּד עוֹלָם, נֶחַל נֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה, אֲשֶׁר אֲנִי מְכַתֵּת רַגְלִי וְטִלְטַלְתִּי עֲצָמִי בְּטִלְטוּל הַקְּשָׁה בְּשִׁבְלֵי לְבוֹא הֵנָּה לְהַשְׁתַּמֵּחַ עַל קִבְרֵי הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּים הַקְּדוּשִׁים הַזֶּה, אֲשֶׁר הִבְטִיחְנוּ בְּחַיָּו הַקְּדוּשִׁים, לְעַמֵּד בְּעִזְרָתְנוּ סְלָה תְּמִיד,

תיקון הכללי

בְּשִׁבּוֹא עַל קְבְרוֹ הַקְדוּשׁ וְנִתַּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה וְנֹאמַר אֱלוֹ הַעֲשֶׂרָה קִפְיָמֶל
תְּהִלִּים, וְהִנֵּה עֲשִׂיתִי מַה שְּׂמֵטֶל עָלַי, עֲשֵׂה מַה שְּׁעָלִידָה) וּמַחֵל לִי וּסְלַח לִי וּכְפַר
לִי עַל כָּל הַחַטָּאִים וְהַעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שְׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ
בְּרַמ"ח אֵיבָרֵי וְשִׁס"ה גִּידֵי, בְּמַחְשְׁבֶה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, וּבְחַמְשָׁה חוּשִׁים וּבְשִׁאָר
בְּחוֹת הַגּוּף, וּבְכָרֵט מַה שְּׁחַטָּאתִי וּפְשָׁעֵתִי וּפְגַמְתִּי נִגְדָה בְּפָנֶם הַבְּרִית, שֶׁהוּא
כָּלֵל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי מִנְּעוּרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עַל הַכֹּל תִּמְחַל
וְתִסְלַח וְתִכַּפֵּר, מְלֵא רַחֲמִים, וְתִמְלֵא כָּל הַשְּׂמוֹת שְׂפָנֶיךָ בְּשִׁמְךָ הַגְּדוֹל. הָרַב
כְּכֹסֵי מַעֲוֵנִי וּמַחְטָאתִי מִהֲרֵנִי. תַּחֲטָאֵנִי בְּאִזּוֹב וְאַטְהַר, תִּכְכַּסֵּנִי וּמִשְׁלֵג אֶלְבִּין.
תִּשְׁמִיעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, תִּגְלַנְהָ עֲצֻמוֹת דְּבִיתְךָ, הַסֵּתֵר פְּנֵיךָ מִחַטָּאִי, וְכֹל עֲוֹנֵתִי
מִחַה. מַחַה פֶּשַׁעִי לְמַעַנְךָ בְּאִמּוֹר: אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחַה פֶּשַׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטָּאתֶיךָ
לֹא אֲזַכֵּר, וְתִמְלֵא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתַהַיְהֶה בְּעֲזוּרֵי תְּמִיד, בְּזִכּוֹת וּבַח הַצַּדִּיקִים
הָאֱמִתִּיִּים וְתִשְׁמְרֵנִי וְתִצִּילֵנִי תְּמִיד, וְתִתֵּן לִי בַח לְהַתְּנַבֵּר עַל יְצָרֵי וְלִבְרֵי
אֶת תְּאוֹתַי, וְלֹא אֶפְגַּם עוֹד מַה שְּׂפָנֶיךָ, וְלֹא אֶעֱשֶׂה עוֹד הִרַע בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא
אֲשׁוּב עוֹד לְכַסְלָה, אִם אֲנִי פָעַלְתִּי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּכָר הַבְּטַחְתָּנִי, שְׂגַם עַל זֶה
מוֹעִיל תִּפְלָה וּבִקְשָׁה, לְהַנְצִיל לְחַבֵּא בְּרַחֲמֶיךָ הָאֱמִתִּיִּים מִן הַיְצָר הִרַע וּכְת
דִּילָה, (וְאִם יִהְיֶה עַל קְבְרוֹ הַקְדוּשׁ יֹאמַר: וּבְכָרֵט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקְדוּשׁ הַזֶּה,
עֲזֹרְנִי בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים פַּח), וְרַחֵם עָלַי וְתֵן לִי בַח וּגְבוּרָה מֵאַתָּה, שְׂאֻזְכָּה
לְהַתְּנַבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יְצָרֵי תְּמִיד, עַד שְׂאֻזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגַרְשׁוֹ וְלִסְלָקוֹ וְלִכְבֹּשׁוֹ
מֵעָלַי לְגַמְרֵי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּכָר כָּלוּ בְּגוֹן חַיִּי, וְשִׁנּוֹתִי בְּאַנְחָה. כְּשֶׁל בְּעוֹנֵי
בַחֵי, וְעֲצָמֵי עֲשִׂישׁוֹ, עַד אֲשֶׁר כְּשֶׁל בַּח הַסֵּבֶל.

רַחֵם עָלַי, אָבִי אָב הַרַחֲמָן, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, חוּם וְחַמֵּל עָלַי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה,
שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה. רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, אֵל יִפְל
דְּמֵי אֲרֻצָּה לְפָנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת נַפְשִׁי, הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי,
תִּרְנַן לְשׁוֹנֵי צַדִּיקְתֶּךָ, חוֹסֶה עָלַי כְּרַב רַחֲמֶיךָ, כְּרַב חַסְדֶּיךָ, יְהִימוּ נָא מַעֲיָה
וְחִנּוּנֶיךָ עַל עֲלוֹב נַפְשׁ כְּמוֹנִי, עַל נִרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלַכְלֵךְ בְּחַטָּאִים כְּמוֹנִי, עַל
חֶסֶר דַּעַה חֶסֶר עֲצָה כְּמוֹנִי, כִּי לֵךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת, לֵךְ לְבַד רַעֲיוֹנֵי צוֹפְיוֹת, הִלּוּ
עֵינֵי לְמָרוֹם, עוֹד נָא הוֹשִׁיעָה נָא, חוּם וְחַמֵּל נָא עָלַי, וְהוֹשִׁיעֵנִי לְשׁוּב אֵלֶיךָ
בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת וּבְלֵב שְׁלֵם, וְאַזְכָּרָה לְהַיּוֹת תְּמִיד בְּרַצוֹנְךָ הַטּוֹב מַעֲתָה

תיקון הכללי

ועד עולם, כחסדך חייני, ואשמרה עדות פיה. לב מהור ברא לי אלהים, ורוח נכון
חדש בקרבי.

ובכן, יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, ארון השמחה והתורה,
אשר לפניך אין שום עצבות כלל לעולם, כמו שכתוב: הוד והדר לפניו,
עז וחדה במקומו, שתעורני ברחמיך העצומים, ותזכני להיות בשמחה תמיד.
משמח נפשות ענומים, שמח נפשי האמלה מאד, העלובה מאד, העיפה
והצמאה והרעבה אליך מאד. הסר ממני יגון ואנחה, שמח נפש עבדך, כי אליך
יהוה נפשי אשא. תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות בימיך
נצח. השיבה לי ששון ישועה, ורוח נדיבה תסמכני. שבעני משובה, ושמח נפשי
בישועתך, וטהר לבי לעבדך באמת, עורה כבודי, עורה הנבל וכנור, אעירה
שחר. זכנו לכל העשרה מיני נגינה דקדשה, שהם מכניעים ומתקנים פגם
הברית, באמור: אבדך את יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי. לדוד
משכיל, אשרי נשוי פשע בסויה חטאה. בית והון נחלת אבות, ומיחיה אשה
מושפלת. יזמם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמו, תפלה לאל חיי. למנצח אל
תשחת לדוד מכתם בשלוח שאול וישמרו את הבית לתמיתו. אזכרה נגינת
בלילה, עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי. הנאכל תפל מבלי מלח, אם יש טעם
בריר חלמות. פן תתן לאחרים הודך, וישנתך לאבירי, ולא אמר איה אלוה עשי
נתן זמרות בלילה. שקר חסן והבל היפי, אשה יראת יהוה היא תתהלל. ונאמר:
הללויה, הללו אל בקדשו, הללוהו ברקיע עזו: הללוהו בגבורתו, הללוהו ברב
גדלו: הללוהו בתקע שופר, הללוהו בנגבל וכנור: הללוהו בתוף ומחול, הללוהו
במנים וענב: הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו בצלצלי תרועה: כל הנשמה תהלל
יה, הללויה:

רבנו של עולם, תקע בשופר גדול לחרותנו, ושא גם לקבץ גליותינו, וקרב
פזורינו מבין הגוים, ונפוצותינו כגם מירפתי ארץ, וקבץ נדחינו יחד
מארבע כנפות הארץ לארצנו, וקום בנו מקרא שכתוב: ושב יהוה אלהיך את
שבותך ורחמיך, ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה. אם
יהיה נדחה בקצה השמים, משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחה. והביאך יהוה
אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבה מאבתך. ונאמר:

תיקון הכללי

נאם אדני יהוה, מקבץ גדחי ישראל, עוד אקבץ עליו לנקבציו. ונאמר: בונה ירושלים יהוה גדחי ישראל יבנם, ותמחר ותחיש לנאלנו, ותביא לנו את משיח צדקנו, ותבנה את בית קדשנו ותפארתנו, והביאנו לציון עירך ברנה, ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם, כמו שכתוב: ופדויי יהוה ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. ונאמר: כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון, החרים והנבעות יפצחו לפניכם רנה, וכל עצי השדה ימחאו כף. ונאמר: כי נחם יהוה ציון, נחם כל חרבתיך, וישם מדברה כעדן וערבתיך כגן יהוה, ששון ושמחה ימצא בה, תודדה וקול זמרה. שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב. אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה. שמחו צדיקים ביהוה, והודו לזכר קדשו. אמן נצח סלה ועד.